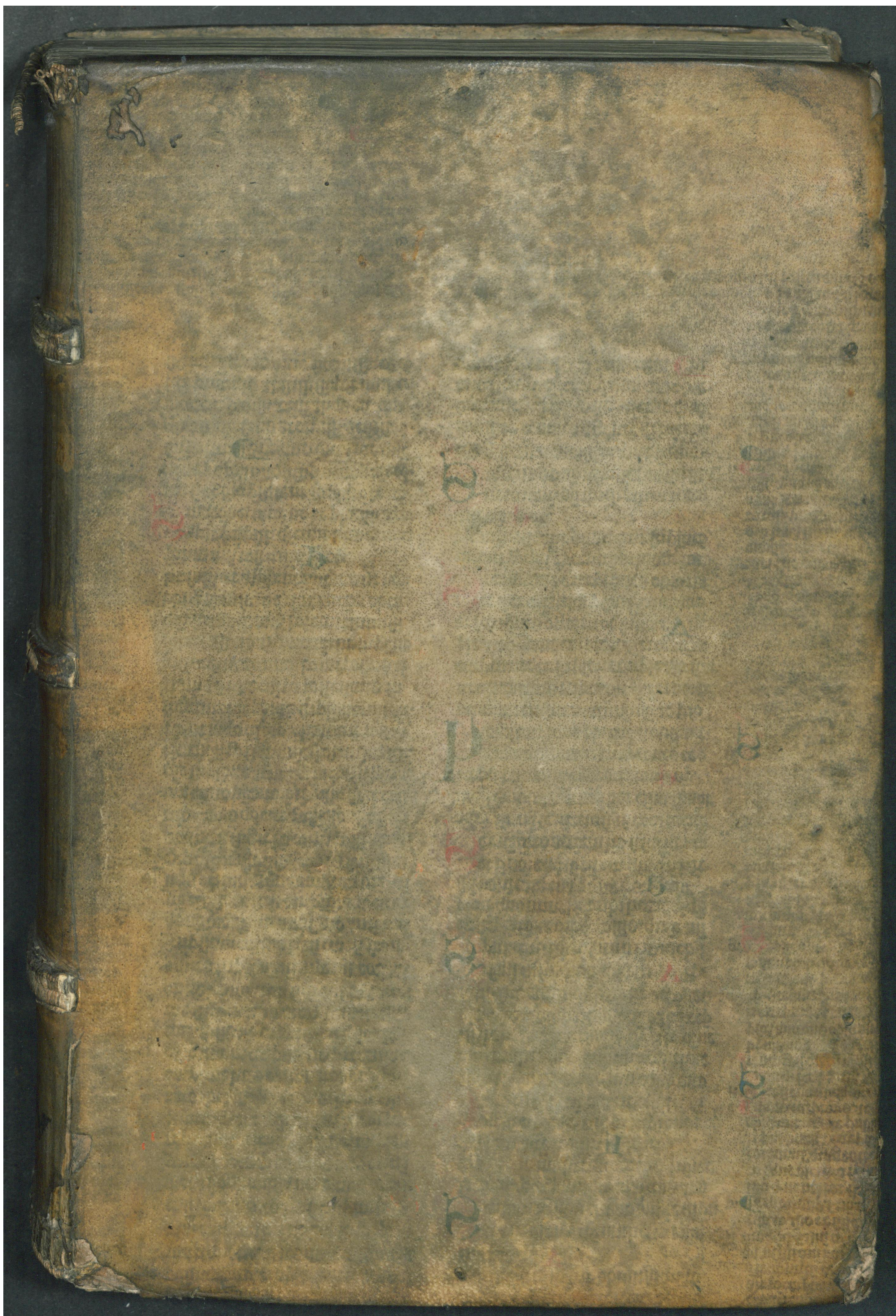
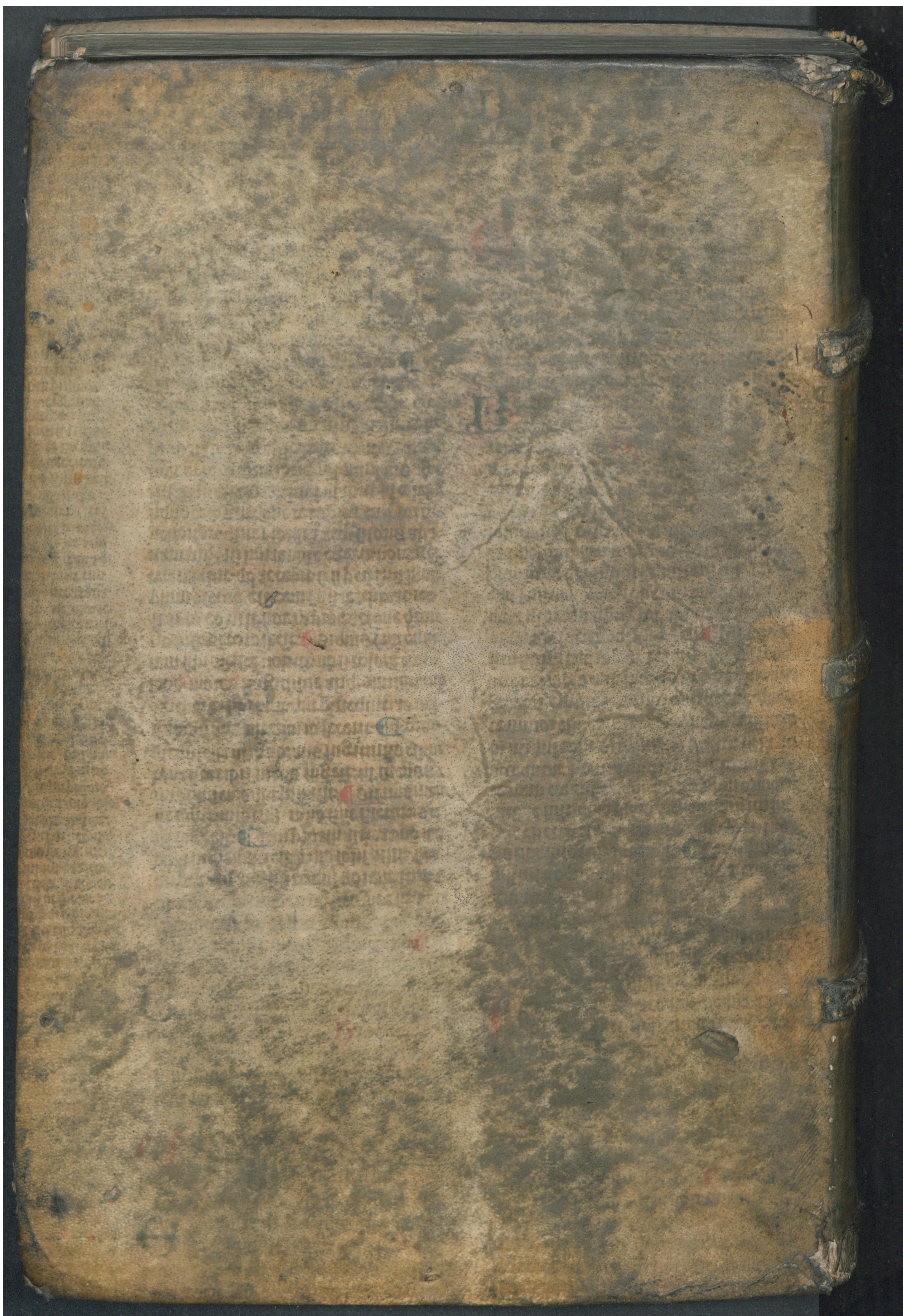

Pract. Erculani.

Di Ottavio Canevari
Philos. e Medico

PRACTICA IOANNIS ARCVLANI VERONENSIS

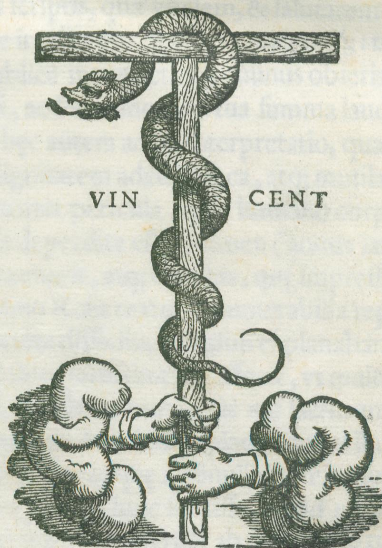
PARTICVLARIVM MORBORVM OMNIVM,

In qua partium corporis humani anatome, morbi, symptomata, causæ, ac signa, atq; omninò vniuersa medendi ratio, & remedia adeò apertè, & copiosè traduntur, vt nullum aliud opus medicinæ studiosis hoc vno esse videatur vtilius.

Magna diligentia cum probatis exemplaribus collata, et plurimis locis emendata IOANNIS MARINELLI *Formiginensis Medici opera: cuius tum scholia in plurima, tum explicationes in quindecim Rasis capita ab Arculano prætermissa eduntur.*

Instrumenta verò chirurgica, quæ in opere hic, illic ab Authore citantur, ea sunt ad finem secundi indicis depicta.

Indices duo insunt: alter quidem rerum, ac vocum scitu dignarum locupletior, quàm antea: alter verò capitulorum operis totius.

Venetiis, ex officina Valgrisiana.

M D LX.

THOMAE RAVENNATI

PHILOLOGO DOCTISS. AC CELEBERRIMO

ARTIVM, ATQVE MEDICINAE DOCTORI

Ioannes Marinellus Medicus.

S. D.

HOMINEM diuinum opus esse idcirco arbitrati sunt Philosophi, quòd naturæ iura ab intelligentia vulgari remotiora perspicit, eaq; imitatur. qui huius quidem æmulationis vtilitatem humanæ societati afferunt maiorem, ij in deorum immortalium numero habiti sunt, atq; culti. sed hominum generi maximo hi sapientes vsui fuerunt, qui, id quod sæpe natura solet, extremum vitæ diem, qui quasi saxum Tantalo semper impendet, alicui produxerunt. hinc Aesculapium, Hippocratem, & Galenum non hominibus; sed dijs simillimos facimus: qui plus in nostris corporibus conseruandis, & ab interitu vindicandis valerent, quàm natura non his curandis solum; sed & in conficiendis. horum vestigia multi homines, multaq; sæcula sunt persecuti: quæ alij consecuti sunt: alij in molestis, inanibus, operosisq; negocijs fuerunt impliciti. tutum autem, & portum tranquillum tenuit Auicenna, Mesue, & Rasis: præter hos plurimi Græci, & vtrorunque sectatores. ex quorum operibus perspicua, & illustris Ioannis Arculani Veronensis medici nobilissimi explanatio, quam in Nonum Rasis librum de re medica ad Almansorem scripsit, sine controuersia primas fert partes. optimè nosti hominem EXCELLENTISS. THOMA: quem tum diuinis tuis scriptis, quæ vitalem, & salutarem spiritum animantibus, qui animo cernunt, & ratione intelligunt, præbent, augentq;: tum grādi, ac plena voce; cum superioribus annis publicè interpretandi munus obieris, in florentissimo Gymnasio Romano, Bononiensi, ac Patauino cum tua summa laude, & omnium auditorum admiratione celebrasti. hęc autem acuta interpretatio, quæ artem medicam planè exprimit, ob temporis malignitatem adeò manca, atq; mutila in lucem edita est, vt parum absit, quin, omitto mortis pericula, quæ humano corpori parari poterant; sed corrupta tota, & omninò deperdita esset. tamen (annus iam agitur) cum hæc manuscripta mihi in manus peruenerit, atq; cum his, quę impressæ sunt, eam contulerim: præterea cum emendatissimo Rasis textu; innumerabilia reperi errata, & correxi. his addebam scholia, quæ multa difficilia in Rasim explanabant: sed obitus carissimi, & humanissimi patris me dolore iustissimo ita affecit, vt multorū interpretationem nullam habuerimus. quòd, si dij adiuuabunt; aliàs me facturum esse polliceor. tamen id tantum mihi sumendum putaui Arculani explanationem illustriori, atq; splendidiori candore notari posse, quàm antea: quę à nōnullis hominibus rei medicæ ignaris neglecta, & derelicta fulgentior apparet. huic fortasse, quod multi desiderant, non inest latinitas illa, quæ sermonem purum conseruet ab omni vitio remotum: verùm, quemadmodum formosam mulierem pulchriorem reddit plebeia purpura, ac penè fusca; ita huiusce operis latina modestia, sed doctissima tantam habet pulchritudinem, vt nulla species ne excogitari quidem possit ornatior. Galeni verò, Auicennæ optimorum medicorum, & illius Rasis, cuius laudes in omni orbis terrarum gymnasio videmus esse celebratas, sectam, atq; institutionem, quod & tu CELEBERRIME THOMA facis, persequitur. artem præterea nobis perfectam explicat: & contrà empiricam ab

optimo medico alienam esse docet. nõ quærit Ioannes ille Arculanus rationes eas, quæ ex coniectura pendent: non litigiosas disputationes, quibus huc, & illuc trahimur: vnde nullam adhibent humani corporis curandi dignitatem: nam hæc magis ad dialecticum, quàm ad medicum spectãt. quapropter iure dici potest eum in tenebris, cœcisq; nubibus, & procellis esse constitutum, qui Arculanum magistrum non sequitur. cuius, vt dicunt, Practicam cum mihi esset propositum in lucem edere; quis præco immortali voce publicasset, laborabam. tandem te vnum DOCTISSIME THOMA perspexi: cuius fama iampridem omnes peragrat terras. nam cunctæ gentes sonos vocis, qui infiniti videntur, tua incredibili prudentia, iustitia, ac pietate terminant: nemo est enim, qui tuo fideli consilio vsus non sit: cui arte medica, qua alios præstas, non satisfeceris: quem deniq;, cum egestas imperaret, & scientia, & opibus non iuueris. clara res est, celeberrima, atque notissima te magna, & excelsa sequi, & appetere: contrà humilia viris fortibus indigna contemnere, nec idoneas dignitate tua iudicare. inditium verò est illud sacratissimum Palatium, quod literarum virtuti Paduæ senatus permissu cõsecrasti. vnde ærea effigies, & naturale simulachrum supra diui Iuliani ędis Venetæ portam est tibi collocatum, & ad posteritatis memoriam proditum. quare optimo iure, ac meritò librum tibi committere debemus, quem publices; vt æternum tuum præconium posteris nostris, quid agendum, quidq; fugiendum sit, indicet. igitur te CLARISSIME THOMA etiam, atq; etiam rogo, vt id à me accipias, & virtuti dices. dica quoq; paruum opusculum meum lucubratum his iam contractioribus noctibus: quod breuiter ea capita explanat, quę peritissimus Ioannes Arculanus morte præuentus inexplicata reliquit. & medicinæ studiosis hoc tantum polliceare me breui, si id gratum fore eis cognouero; Nonum Rasis librum latinitate donatum, & à me expositum, vt imprimatur, curaturum. Vale.

INDEX CAPITVM QVAE IN HOC LIbro habentur.

1 DE cephalæa & hemicrania. pag. 3. columna. 2.
2 De scotomia & vertigine 15.c.2
3 De phrenesi 18.c.1
4 De lethargio 23.c.1
5 De apoplexia 25.c.2
6 De subeth 29.c.1
8 De congelatione 31.c.1
9 De paralysi 22.c.2
10 De stupore & tremore 34.c.2
11 De tortura oris 37.c.2
12 De spasmo 38.c.2
13 De tetano 40.c.1
14 De epilepsia 42.c.1
15 De incubo 49.c.1
16 De melancholia 50.c.1
17 De catarrho 58.c.2
18 De ophthalmia 53.c.1
19 De vlceribus oculorum 60.c.1
20 De his quæ in oculis cadunt 72.c.1
21 De albedine oculorum 72.c.2
21 De scabie & pruritu oculorum 73.c.2
22 De sebel 75.c.1
23 De pruritu lachrymalium 77.c.1
24 De vngula in oculo 77.c.2
25 De artaphati siue sangue effuso in oculo 79.c.1
26 De lachrymis 80.c.1
27 De debilitate uisus 82.c.2
28 De apostemate seu tumore palpebrarum 92.c.1
29 De dispositione pilorum palpebrarum 93.c.1
30 De aqua descendente in oculo 94.c.2
31 De nyctilope 105.c.1
32 De dilatatione pupillæ 108.c.2
33 De fistula lachrymali 112.c.1
34 De passionibus aurium 114.c.1
35 De dolore auris 115.c.1
36 De ulcere aurium & sanie 119.c.1
37 De sonitu & tinnitu 122.c.1
39 De grauedine diminutione seu ablatione auditus 125.c.1
40 De vermibus & paruis animalib. aurium 127.c.1
41 De his quæ in aures extrinsecus cadunt 127.c.2
42 De ægritudinibus nasi 128.c.2
43 De fluxu sanguinis narium 129.c.1
44 De ulceribus narium 131.c.2
45 De polypo & hæmorrhoidibus 132.c.2
46 De nocumentis olfactus 134.c.2
47 De passionibus dentium 136.c.2
48 De dolore dentium 138.c.1
49 De exedendis dentibus 148.c.2
50 De congelatione & stupore dentium 141.c.2
51 De anatomia oris 142.c.1
52 De ægritudinibus linguæ 142.c.2
53 De pustula linguæ 143.c.1
54 De exitu sanguinis gingiuarum 244.c.2
55 De casu vuluæ 145.c.1
56 De sanguisugis quæ bibuntur 147.c.2
57 De his quæ intrant guttur 158.c.1
58 De passionibus linguæ 148.c.2
59 De grauedine linguæ 149.c.1
60 De tumore linguæ 151.c.2
61 De ranula linguæ 152.c.1
62 De his quæ nascuntur in lingua 192.c.2
63 De anatomia gutturis 153.c.1
64 De angina seu synanche 154.c.1
65 De anatomia pectoris 157.c.1
66 De tußi 158.c.1
67 De asthmate 162.c.2
68 De pleuresi seu pleuritide 167.c.1
69 De peripneumonia 177.c.1
70 De empyemate 179.c.1
71 De sputo sanguinis 182.c.1
72 De phthisi & vlceribus pulmonis 183.c.1
73 De passionibus cordis 191.c.2
74 De tremore cordis 196.c.1
75 De syncopi 197.c.2
76 De cura tremoris cordis, & syncope cura 203.c.1
77 De anatomia stomachi & meri 205.c.1
78 De vomitu 206.c.1
79 De cholerica passione 212.c.2
80 De nocumento digestionis 216.c.1
81 De dolore stomachi 221.c.2
82 De apostemate stomachi 227.c.2
83 De vlceribus stomachi 228.c.2
84 De singultu 231.c.2
86 De appetitu 235.c.1
87 De corruptione appetitus 238.c.2
88 De appetitu canino 239.c.1
89 De bulimo 241.c.2
90 De siti 242.c.1
91 De anatomia hepatis 244.c.2
92 De debilitate hepatis 246.c.2
94 De oppilatione hepatis 250.c.1
95 De apostemate hepatis 251.c.2
96 De dubelati hepatis 253.c.1
97 De dolore hepatis 256.c.1
98 De icteritia 257.c.2
99 De hydropisi 263.c.2
100 De anato. splenis & dolore splenis. 271.c.2. 273.c.1
De oppilatione splenis 275.c.2
De inflatione splenis 275.c.2
101 De anatomia intestinorum 276.c.2
De punctione intestinorum 278.c.2
De rugitu & exitu ventositatis inuoluntariæ 280.c.1
De colica 280.c.1
Cura colicæ phlegmaticæ 288.c.2
Cura colicæ melancholicæ 290.c.2
Cura colicæ cholericæ 290.c.2
Cura colicæ ventosæ 290.c.2
Cura colicæ ex fæcibus 292.c.1
De colica apostemosa 292.c.2
Cura colica ex torsione & ex descensu intestini in bursam testiculorum aut in aliquam rupturam mirach 293.c.1
Cura reliquarum specierum colicæ 293.c.2
102 De ileos 293.c.2
De fluxu ventris 294.c.2
Tractatus primus de fluxu ventris in generali duo continens capitula 298.c.1
Cap. primum. De quidditate, speciebus, causis, signis, & prognosticis fluxus in generali 298.c.1

2 De regimine vniuersali præseruatiuo & cura. 299.c.2
Tractatus secundus de speciebus fluxus sumptis à causa materiali subiectiua continens duas partes distributas in decem capita 304.c.1
2 De diarrhœa 304.c.1
2 De fluxu sanguinis prouenientis à toto 305.c.1
3 De fluxu diuersorum colorum 305.c.2
4 De fluxu liquefactiuo 305.c.2
5 De cholerica paßione 306.c.2
Secunda pars est de speciebus fluxus sumptis à membris particularibus continens capitula sex 306.c.2
6 De fluxu cerebrali 306.c.2
7 De lienteria siue de fluxu stomachico 307.c.2
3 De fluxu intestinali 310.c.1
4 De tenesmo 313.c.1
5 De fluxu hepatico 315.c.2
De fluxu hepatico chyloso 316.c.1
De fluxu hepatico phlegmatico sub quo aquosus continetur 317.c.1
De fluxu hepatico cholerico 318.c.2
De fluxu hepatico melancholico 317.c.2
De fluxu hepatico sanguneo 321.c.1
De fluxu hepatico lotiuo 321.c.2
De fluxu hepatico fœtido 322.c.1
De fluxu hepatico uirulento 322.c.2
De fluxu hepatico qui est substantia hepatis aut sibi similatur 323.c.1
6 De fluxu splenetico 323.c.2
Tractatus tertius de speciebus Fluxus sumptis à causa materiali obiectiua continens tria capitula 324.c.2
1 De fluxu stercoroso 324.c.2
2 De fluxu vermium 324.c.2
3 De fluxu lapidum 325.c.1
Tractatus quartus de speciebus fluxus penes causam efficientem tria continens capitula 325.c.2
1 De fluxu oppilatiuo 326.c.1
3 De fluxu à rebus nō naturalibus et extraneis sicut morsus venenosorum & venenorum sumptio 329.c.2
Tractatus quintus. De speciebus fluxus à causa formali capitulum vnum continens. De fluxu suaui & insuaui 530.c.1
Tractatus sextus. De speciebus fluxus à causa finali capitulum vnum continens. De fluxu laudabili et illaudabili 330.c.2
De anatomia renum 350.c.2
De anatomia vesicæ 331.c.1
De difficultate vrinæ 332.c.1
104 De lapide 336.c.1
105 De apostemate quod fit in renib. & vesica 340.c.2
106 De ardore vrinæ 344.c.2
107 De mictu sanguinis & saniei 346.c.2
108 De mola 348.c.1
109 De anatomia siphac & mirach 359.c.1
110 De eminentia & ruptura 351.c.1
111 De dolore iuncturarum 355.c.1
112 De dolore anchæ 365.c.1
1 De fluxu vrinæ 365.c.1
2 De vermibus qui generantur in ventre 366.c.1
3 De hæmorrhoidibus, fistulis, & rhagadijs quæ in ano fiunt 367.c.2
4 De egreßionibus ani & matricis 369.c.2
5 De superfluitate menstruorum cōstringenda 370.c.1
6 De prouocatione menstruorum 370.c.2
7 De rhagadijs vuluæ 371.c.2
8 De apostemate quod fit in matrice 372.c.1
9 De vlceribus quæ fiunt in matrice & eius cancro 372.c.1
10 De præfocatione matricis 372.c.2
11 De gibbositate 373.c.2
12 De varicibus 374.c.1
13 De elephantiasi 375.c.2
14 De vlceratione renum quæ exterius fit in cute. 375.c.1
15 De dolore qui fit in membris manifestis 375.c.2

FINIS.

INDEX RERVM, VOCVMQVE OMNIVM SCITV DIGNARVM, QVAE IN hoc Arculani opere habentur. Primus numerus paginam indicat. Litera c. columnam, quæ sunt duo. Sequens numerus columnarum ordinem.

NATOMIA *capitis humani. pag. 1. col. 2*
Anatomia oculorum. pag. 63 col. 1
Anatomia auriũ. 114 col. 1
Anatomia narium 128.c.2
Anatomia dentium 130.c.2
Anatomia oris 142.c.1
Anatomia linguæ 142.c.2
Anatomia gutturis 153.c.1
Anatomia pectoris 157.c.1
Anatomia cordis 191.c.2
Anatomia meri & stoma. 205.c.1
Anatomia hepatis 244.c.2
Anatomia splenis 271.c.2
Anatomia intestinorum 276.c.2
Anatomia renum 330.c.2
Anatomia uesicæ 331.c.1
Anatomia siphac 350.c.1
Ani fistularum causæ, signa, & curatio pag. 369 col. 1
Ani rhagadum causæ, signa, & curatio, pag. 368 col. 2
Ani egreßionis causæ, signa, & curatio, pag. 369 col. 2
Anchæ dolor quid 363.c.1
Anchæ causæ 363.c.1
Anchæ doloris species 363.c.1
Anchæ doloris signa 363.c.1
Anchæ prognostica 363.c.1
Anchæ cura 363.c.2
Anhelitum dilatantia 190.c.1
Anhelitus constrictionis cura 190.c.1
Anhelitus cura 190.c.1
Appetitus quid 235.c.1
Appetitus est duplex 235.c.1
Appetitus quibus ex causis minuatur aut deficiat 235.c.1
Appetitus diminutionis ablationis cura 236.c.2
Appetitus excitatio perficitur octo modis 237.c.2
Appetitus corruptus quid 238.c.2
Appetitus corruptus duplex 238.c.2
Appetitus corrupti causa 238.c.2
Appetitus corrupti signa 238.c.2
Appetitus corrupti cura 238.c.2
Appetitus caninus quid 239.c.1
Appetitus caninus est duplex 239.c.1
Appetitus canini causæ 239.c.1.2
Appetitus canini signa 239.c.2
Appetitus canini cura 240.c.2
Appetitus canini à causa frigida orti signa 240.c.1
Appetitus canini à causa frigida pendentis curatio 240.c.1
Appetitus canini à causa calida pendentis signa 240.c.1
Appetitus canini à causa calida pendentis curatio 240.c.1
Apoplexia quid 25.c.2
Apoplexia unde 25.c.2
Apoplexia fortis et debilis signa. 26.c.1
Apoplexia transit in paralysim 26.c.1
Apoplexiæ duo modi significantes mortem 26.c.2
Apoplexia fortis, debilis, media. 26.c.2
Apoplexiæ species & causæ 26.c.2
Apoplexiæ prognostica 26.c.2
Apoplexiæ urina 27.c.1
Apoplexia inchoantis signa 27.c.1
Apoplectica corpora non debent sepeliri usq; ad tertiam diem 27.c.2
Apoplexiæ cura 27.c.2
Apoplexiæ fortis, et debilis signa 26.c.1
Apoplexiæ sanguineæ signa 27.c.2
Apoplexiæ phleg. signa 28.c.1
Apoplexiæ phlegmaticæ cura 28.c.1
Apoplexiæ sanguineæ cura 28.c.2
Apoplexia habet quinque curatiuas intentiones 28.c.2
Apoplecticorum diæta 29.c.1
Apostema lachrymalis 112.c.1
Apostematũ lachrymaliũ causæ 112.c.2
Apostem. lachrymalis signa 112.c.2
Apostem. sanguinei, phlegmatici, cholerici, melancholici cogni. 112.c.2
Apostema lachrymalis triplex exigit regimen 113.c.1
Apostema hepatis triplex exigit regimen 251.c.2
Apostema sanguineũ hepatis 250.c.1
Apostematis sanguinei cura 251.c.2
Apostem. frigidorũ emplastrũ. 251.c.2
Apostematum mirach et lacertorum uentris cura 252.c.1
Arteticæ, & podagræ calidæ signa, et curatio 357.c.2
Arteticæ, & podagræ frigidæ signa, & cura 358.c.1
Asclitis seu ascitis causa 267.c.1
Asclitis signa 267.c.1
Asclitis cura 267.c.2
Asthma 162.c.2
Asthma sumitur dupliciter 162.c.1
Asthmatis causæ 162.c.2
Asthmatis signa 163.c.1
Asthmatis cura 164.c.1
Aurium paßiones 114.c.1
Aurium anatomia 114.c.1
Auris quid 114.c.1
Auris quare ordinata 114.c.2
Aurium situs 114.c.2
Auris regimen præseruatiuum et confortatiuum 115.c.1
Auris dolor quid 115.c.1
Auris doloris signa 115.c.2
Auris doloris causæ 115.c.1
Auris doloris cum apostemate calido cura 116.c.1
Auris doloris à calid. curatio 116.c.1
Auris doloris à frigid. curatio 116.c.2
Auris doloris à uẽtositate cur. 116.c.1
Aur. ulc⁹ medicamẽtũ mũdificãs. 120.c.1
Auris ulcus medicamẽ cõsolidãs. 120.c.1
Aurium sonitus ex acuitate auditus cura 224.c.1
Aurium sonitus ex acuitate cum debilitate auditus curatio 124.c.1
Aurium uermium signa 127.c.1
Aurium, in quibus figatur aliquid, curatio 127.c.2
Aures quomodo extrahantur ea, quæ ingrediuntur 128.c.1
Auriũ signa cãrum primitiuarũ. 115.c.2
Auriũ apost. quib. cognoscitur. 115.c.2
Apostematis signa in aure 115.c.2
Auris doloris cura 116.c.2
Auris quale membrum 120.c.2
Aurium cura quatuor exigit intentiones 121.c.1
Aurium sonitus & tinnitus 122.c.1
Auris ulcera quib. cognoscũtur. 120.c.1
Auris ulcerum causæ 120.c.1
Aurium ulcus 119.c.1
Aurium ulcerum cura 120.c.2
Auditus corruptio 122.c.1
Auditus quare aliquando nimis acutus pag. 122.c.2
Auditus corruptionis causæ 122.c.2
Auditus corrupti seu soni. sig. 123.c.1
Auditus corruptionis prognost. 123.c.2
Cura sonitus & tinnitus 124.c.1
Auditus grauedo, diminutio, abl. 125.c.1
Auditus grauedinis causæ 125.c.1
Auditus grauedinis signa 125.c.1
Auditus grauedinis à sordibus aurium cura 125.c.2
Auditus grauedinis ab humid. 126.c.1
Auditus grauedinis ex inanitione, & consumptione corporis, & paucitate spirituum 126.c.1
Auditus grauedinis, quæ sequitur capitis affectiones, curatio 126.c.1
Auditus diminutio quibus cognosci tur 125.c.2
Auditus diminu. progno. 125.c.2
Auditus grauedinis cura 126.c.1
Cura uermium in aure 127.c.1
Cura rerum durarum & liquidarum in aure 128.c.1

B Olismus *seu bulimos quid.* 241.c.2
Bolismi cãæ sunt duplices. 241.c.2
Bolismi signa 241.c.2
Bolismi prognostica 241.c.2
Bolismi cura 241.c.2

C *Achexia quid* 263.c.1
Cachexiæ causa 263.c.1
Cachexiæ signa 263.c.2

Cachexiæ prognostica 263.c.2
Cachexiæ cura 268.c.2
Cauteriorum formæ et canones obseruandi in cauterizando diffuse 353.c.2
Catarrhus quid 58.c.2
Catarrhus sumitur tripliciter 58.c.2
Catarrhi causæ 59.c.1
Catarrhi signa 59.c.2
Catarrhi prognostica 60.c.1
Catarrhi in cura causæ remotio est præmittenda 60.c.1
Capitis confortatio 22.c.1
Catarrhorum diæta 62.c.2
Catarrhũ quæ sunt cõstringẽtia 62.c.1
Catarrhum quæ sistunt 62.c.1
Catarrhi signa generalia 59.c.2
Catarrhus est duplex 59.c.1
Catarrhi cura exigit tres can. 50.c.1
Catarrhi cura 60.c.2
Catarrhi leuis curatio 62.c.2
Catarrhi fortis curatio 62.c.2
Catarrhi inueterati curatio 62.c.1
Cataracta quid & unde 99.c.2
Cataracta sumitur dupliciter 100.c.1
Cataractæ signa 101.c.2
Cataractæ prognostica 102.c.1
Cataractæ & imaginationum cura quinque exigit intentiones 102.c.1
Cataractæ modus deponendi 104.c.1
Cephalæa seu soda quid 3.c.2
Cephalææ causæ & species 4.c.1
Cephalææ signa 5.c.1
Cephalææ prognosticum 6.c.1
Cephalææ sanguineæ cura 6.c.1
Cephalææ cholericæ cura 8.c.1
Cephalææ phlegmaticæ signa 10.c.1
Cephalææ phlegmaticæ utiles pilulæ 9.c.1.
Cephalææ phleg. utilis unctio 9.c.1
Cephalææ phlegmaticæ intentiones curatiuæ 9.c.2
Cephalææ phlegmaticæ minoratiuum utile 9.c.2
Cephalææ phlegmaticæ conueniens digestiuum 9.c.2
Cephalææ phlegmaticæ conueniens solutiuum 9.c.2
Cephalææ phlegmaticæ uictus ratio utilis 10.c.2
Cephalææ calidæ emplastrũ utile 10.c.2
Cephalææ frigidæ conueniens linimentum 11.c.1
Cephalææ per communitatem ad stomachum signum 11.c.1
Cephalææ per communitatem ad alia mẽbra intentiones curatiuæ 11.c.2
Cephalææ ita fortis, ut timeatur amissio uisus curatio 12.c.2
Cephalææ melancholicæ intentiones curatiuæ 12.c.2
Cephalææ phlegmaticæ cura 9.c.1
Cephalææ calidæ curationis complementum 10.c.2
Cephalææ frigidæ curationis cõplementum 10.c.2
Cephalææ per communitatem ad stomachum cura 11.c.1
Cephalææ cura prouenientis à causa primitiua 12.c.1
Cephalææ melancholicæ cura 12.c.2
Cephalææ per cõitatem à toto 13.c.1
Cephalææ criticæ cura 13.c.1
Cephalææ ex oppilatione cura 13.c.1
Cephalææ ex percusione cura 13.c.1
Ceph. ex debilitate capitis cura 13.c.2
Cephalææ ex acuitate sensus 13.c.2
Cephalææ ex uermibus existẽtibus supra stricturam narium 14.c.1
Cephalææ sanguineæ medicamenta utilia 6.c.2
Cephalææ sanguineæ intentiones curatiuæ 6.c.2
Cephalææ sãguineæ utiles clysteres 7.c.1
Cephalææ sanguineæ, quando, & quæ phlebotomia sit utilis 7.c.2
Cephalææ sanguineæ quæ applicita conueniant 7.c.1
Choleræ euacuatio 7.c.2
Cephalææ sanguineæ conueniens diæta 7.c.2
Cephalææ sanguineæ cibus, & potus utilis 8.c.1
Cephalææ sanguineæ signa 3.c.2
Cephalææ cholericæ signa 8.c.1
Cephalææ cholericæ utilia digest. 7.c.2
Cephal. cholericæ utilia solutiua. 8.c.2
Cholerica paßio 212.c.2
Cholericæ species 212.c.2
Cholericæ causæ 212.c.1
Cholericæ signa 213.c.1
Cholericæ cura 214.c.2
Cholera paßio quid 306.c.2
Choleræ paßionis species, signa, causæ, prognostica, & cura. quare in tractatu de paßione stomachi
Cholericæ paßiõi quid cõferat 215.c.1
Cholericæ paßionis debilis signa 213.c.1
Cholericæ paßionis debilis curatio 213.c.1
Cholericæ paßiõis fortis signa 213.c.2
Cholericæ paßionis fortis curatio 213.c.2
Cholericæ paßionis cum syncopi curatio 214.c.1
Cholericæ paßioni uictus ratio utilis 214.c.1
Choleræ multitudinis causæ 214.c.2
Choleræ digestiua utilia 8.c.2
Choleræ solutiua utilia 8.c.2
Choleram reprimentia 8.c.2
Cephalææ cholericæ applicita quæ conueniunt 8.c.2
Colica quid 278.c.2
Colicæ prognosticum 278.c.2
Colicæ cãæ corporeæ duplices 280.c.2
Colicæ cãæ per eßẽtiã quatuor 280.c.2
Colicæ causæ per cõitatem 281.c.2
Colicæ causæ primitiuæ 281.c.2
Colicæ signa 282.c.2
Colicæ prauæ signa 282.c.2
Colicæ salubris signa 282.c.2
Colici doloris & renalis ex lapide differentia 282.c.2
Colicæ phlegmaticæ signa 283.c.1
Colicæ phleg. prognost. 283.c.2
Colicæ uentosæ signa 283.c.2
Colicæ uentosæ prognosticum 284.c.1
Colicæ ex fœce signa 284.c.1
Colicæ ex fœce prognosticum 274.c.2
Colicæ apostemosæ signa 284.c.2
Colicæ apostemosæ progno. 284.c.2
Colicæ ex intestini contorsione signa pag. 284 col. 2
Colicæ ex intestini contorsione prognosticum 284.c.3
Colicarum reliquarũ quæ raro eueniunt signa 284.c.2
Colicæ cãrũ primitiuarũ signa 285.c.2
Colicæ phlegmaticæ & cholericæ cura pag. 295 col. 1
Colicæ uentosæ signa 285.c.1
Colicæ uentosæ cura 286.c.1
Colicæ cholericæ cura 286.c.2
Colicæ apostemosæ cura 286.c.2
Colicæ à causa calida cura 287.c.2
Colicæ phlegmaticæ cura: in qua parte multa, de uentosæ colicæ cura tractat. pag. 288 c.2
Colicæ melancholicæ cura 290.c.2
Colicæ ex torsione & ex descensu intestini in bursam testiculorum aut in aliquã rupturam mirach cura 293.c.1
Colicæ reliquarũ specierũ cura 293.c.2
Colicæ à cholera pendentis signa, & cura 285.c.2
Colicæ apostemosæ signa, et cu. 285.c.2
Congelatio sumitur quinq; modis 31.c.1
Congelatio est duplex 31.c.2
Congelationis causæ 31.c.2
Congelationis signa 31.c.2
Congelationis prognostica 32.c.1
Congelationis cura 32.c.1
Congelationis à causa primitiua cura 32.c.1
Congelationis per communitatem cura 32.c.1
Congelationis à cerebro pendentis cura 32.c.1
Congelatio quid 31.c.1
Cor quid 191.c.2
Cordis anatomia 192.c.2
Cor potest pati omne genus ægritudinis pag. 192 col. 2
Cordis ægritudines famosæ sunt quatuor 183.c.1
Cordis ægritudinum istarũ quatuor causæ 193.c.2
Cordis dispositiones octo modis significant 193.c.2
Cordis malarum complexionum signa pag. 193 col. 2
Cordis dispositionum curatio 194.c.1

Cordis

Cordis tremoris descriptio, causæ & signa 196.c.1
Cordis tremoris prognostica 197.c.2
Cordis tremoris cura 200.c.2
Cordis tremoris à causa calida pendentis signa 200.c.1
Cordis tremoris à causa calida pendentis cura 200.c.1
Cordis tremoris à causa frigida pendentis signa 200.c.1
Cordis tremoris à causa frigida pendentis cura 200.c.1
Corizæ cura 63.c.1
Corizæ frigidæ signa 63.c.1
Corizæ frigidæ cura 63.c.1
Chylosi fluxus signa 296.c.1
Chylosi fluxus cura 296.c.2
Cuthubut cura. 58.c.1

D

Dentium anatomia & quare ordinati 136.c.2
Dentium regimen conseruatiuũ, 137.c.1
Dentium dolores 138.c.1
Dentium doloris causa 138.c.1
Dentium doloris prognostica 138.c.2
Dentium cura 138.c.2
Dentium doloris signa 138.c.1
Dentium doloris à causa calida signa 138.c.2
Dentium doloris à causa calida curatio 138.c.2
Dentium doloris à causa frigida signa 139.c.1
Dentium doloris à causa frigida cura 139.c.1
Dentis corrosi doloris cura 139.c.2
Dentium extractio facilis 141.c.2
Dentium, qui dolent cum frigida tangunt causa, signa, prognostica, & cura 142.c.1
Dentium stuporis, seu congelationis descriptio 141.c.2
Dentium stuporis causa 141.c.2
Dentium stuporis signa 141.c.2
Dentium stuporis prognosti. 141.c.2
Dentium stuporis cura 141.c.2
Dentium doloris cura mendosa 139.c.2
Dentium doloris cura uera 139.c.2
Dentium cauterizationes 140.c.1
Dẽtiũ extractio fit tribus modis 141.c.1
Diabetis causæ, signa, uictus ratio, & curatio 365.c.2
Diarrhœæ cura 304.c.1
Diarrhœæ cholericæ signa, & cura 296.c.2
Digestionis nocumentum 216.c.1
Digestionis corruptio fit quadrupliciter 216.c.1
Digestionis nocumenti causæ sunt duplices 216.c.1
Digestionis debilitatis à frigiditate pendentis signa 218.c.1
Digestionis debilitatis à frigiditate pendentis curatio 218.c.1
Digestionis debilitatis inueteratæ cura 218.c.2
Digestionis debilitatis ab intensione, uel à caliditate corruptæ signa 219.c.1
Digestionis debilitatis ab intensione, uel à caliditate corruptæ curatio 219.c.1
Digestionis debilitatis à caliditate cum corporis extenuatiõe curatio 219.c.2
Digestionem, & stomachum à causa frigida debilitatum electarium confortãs 220.c.1
Digestio impeditur dupliciter 217.c.1
Digestionis nocumenti signa 217.c.1
Digestionis nocumenti progn. 217.c.2
Digestionis debilitatis signa & cura 217.c.2.218.c.1
Dysenteriæ cura 296.c.2

E

Elephantiasis cura 201.c.2
Elephantiæ causæ, signa, & curatio 374.c.2
Empyema quid 179.c.1
Empyematis causa 179.c.1
Empyematis signa 179.c.2
Empyematis signa salutis & mortis 179.c.2
Empyematis cura 179.c.2
Epilepsia quid 42.c.2
Epilepsiæ signa 42.c.2
Epilepsiæ causæ 42.c.2
Epilepsiæ differẽtia ab apoplexia 43.c.1
Epilepsiæ & spasmi differentia 43.c.1
Epilepsiæ et uertiginis differẽtia 9.c.4
Epilepsiæ signa prognostica 43.c.1
Epilepsiæ cura 43.c.2.& 45.c.1
Epilepsiæ per cõmunitatẽ signa 43.c.2
Epilepsiæ per communitatẽ cura 43.c.2
Epilepsiæ sanguineæ signa 44.c.2
Epilepsiæ sanguineæ curatio 44.c.2
Epilepsiæ phlegmaticæ signa 44.c.2
Epilepsiæ phlegmaticæ cura 44.c.2
Epilepsiæ omni electarium utile 44.c.2
Epilepsiæ oratio medens 45.c.1
Epilepticorum diæta fœtida 46.c.2

F

Fames syncopalis quid 239.c.1
Famis syncopalis causæ 239.c.2
Famis syncopalis signa 239.c.2
Famis syncopalis prognosticũ 240.c.1
Famis syncopalis cura 241.c.1
Famis diminutiõis et abla. causa 235.c.1
Famis seu appetitus diminutionis uel ablationis prognostica 235.c.1
Famis seu appetitus diminuti uel ablati cura 235.c.1
Fistula lachrymalis quid 112.c.1
Fistulæ lachrymalis causæ 112.c.2
Fistulæ signa & curatio 112.c.2
Fistulæ lachrymalis progno. 112.c.2
Fistulæ lachrymalis cura 112.c.1
Fistulæ lachrymalis curatio cum cauterio 113.c.1
Fistula sumitur dupliciter 162.c.4
Fluxus quidditas, species, causa, signa et prognostica in generali 298.c.1
Fluxus regimen uniuersale præseruatiuum et curatiuum 199.c.2
Fluxus chylosi ex debilitate contentiuæ stomachi & intestinorum signa, & cura 296.c.1
Fluxus uentris quæ diarrhœa dicitur species, causæ, signa, prognostic. & cura 304.c.1
Fluxus sanguinis prouenientis à toto species, causa, signa, prognost. & cura 305.c.1
Fluxus diuersorum colorum, species, causæ, et signa, et progno. et cura 305.c.2
Fluxus liquefactiui species, causæ, signa, prognostica & cura 305.c.2
Fluxus cerebralis quidditas, species, signa, causæ, progno. et cura 306.c.2
Fluxus stomachici seu lienterici quidditas, species, causæ, signa, prognostica & cura 303.c.2
Fluxus intestinalis quadrupl. 310.c.1
Fluxus sanguinei intestinalis, species, causa, signa, prognostica & cura 310.c.2
Fluxus dysenterici quidditas, species causæ, signa, prognostica et cura 310.c.2
Fluxus qui dicitur tenesmos species, signa causæ, prognost. & cura 313.c.1
Fluxus hepaticus quid 315.c.2
Fluxus hepaticus habet nouem species penes materiam distinctas 315.c.2
Fluxus hepatici chylosi quidditas, species causæ, signa, progno. cura 316.c.1
Fluxus hepatici sub quo aquosus continetur causæ, signa, prognostica, & cura 317.c.1
Fluxus hepatici cholerici species, causæ signa, progn. & cura 318.c.1
Fluxus hepatici melãcholici species, causæ, signa, prognostica cura 318.c.2
Fluxus hepatici sanguinei species, causæ, signa, prognostica, & cura 321.c.2
Fluxus hepatici lotiui causæ, signa, prognostica, & cura 321.c.2
Fluxus hepatici causæ, signa, prognostica, cura 322.c.1
Fluxus hepatici uirulenti causæ, signa, prognostica et cura 322.c.2
Fluxus hepatici qui est substantia hepatis, aut sibi asimilatur, causæ, signa, prognostica & cura 323.c.1
Fluxus splenetici species, causæ, signa prognostica, & cura 323.c.2
Fluxus stercorosi species, causæ, signa prognostica & cura 314.c.2
Fluxus uermium species, causæ, signa, prognostica & cura 314.c.2
Fluxus lapidum causæ, prognosticum, cura 325.c.1
Fluxus critici quidditas, species, causæ, signa, prognostica, & cura 315.c.2
Fluxus symptomatici, quidditas, species, cãæ, signa, prognost. et cura 324.c.2

Fluxus

Fluxus oppilatiui quidditas species, causæ, signa, prognostica, & cura 326.c.1
Fluxus à rebus nō naturalibus et extraneis sicut uenenosorum morsus & uenenorum sumptio, prognostica & cura 228.c.2
Fluxus suauis quidditas, causæ, signa, prognostica, & cura 330.c.1
Fluxus insuauis quidditas, causæ, signa, prognostica, & cura 330.c.1
Fluxus laudabilis quidditas, causæ, signa, prognostica, & cura 330.c.2
Fluxus illaudabilis quidditas, causæ, signa prognostica, & cura 330.c.2.

Gibbositatis causæ, & curatio 373.c.2
Gingiuarum passiones 145.c.1
Gingiuarum sanguinis exitus causa, prognostica & cura 144.c.2
Gingiuæ cura 145.c.1
Gonorrhœæ medicamen propriū 40.c.1
Guttur quid et anatomia ipsius 153.c.1
Guttur intrantium curatio 148.c.1
Gutturis uitia & cura 155.c.1
Gutta quid 359.c.1
Guttæ causæ 359.c.1
Guttæ signa 159.c.1
Guttæ prognostica 359.c.1
Guttæ cura 360.c.1

Hectica quid sit 185.c.1
Emicranea & eius cura 14.c.1
Hæmicraneæ frigidæ curatio 14.c.1
Hemicraneæ difficilis, & chronicæ cura 14.c.1
Hæmorrhoidum cura 372.c.2
Hæmorrhoidum causæ, signa, uictus ratio, & curatio 367.c.2
Hepatis anatomia 244.c.2
Hepatis ægritudinibus qui canones seruandi circa curam 245.c.1
Hepati medicinæ conuenientes 245.c.2
Hepatis debilitatis descrip. 246.c.2
Hepatis debilitatis species 246.c.2
Hepatis debilitatis causæ 246.c.2
Hepatis debilitatis signa 247.c.2
Hepatis debilitatis progno. 249.c.1
Hepatis oppilatio quid 250.c.1
Hepatis oppilatio fit in triplici meatu 250.c.1
Hepatis oppilationis causæ 250.c.1
Hepatis oppilationis signa 250.c.2
Hepatis oppilationum progn. 250.c.2
Hepatis oppilationum cura 351.c.1
Hepatis apostema 251.c.2
Hepatis apostematum causæ 251.c.2
Hepatis apostematum signa 252.c.1
Hepatis apostematum progno. 253.c.1
Hepatis apostematum cura 253.c.1
Hepatis dubelati 253.c.1
Hepatis doloris à calore signa 256.c.1
Hepatis doloris causæ 257.c.1
Hepatis doloris prognostica 257.c.1
Hepatis doloris cura 257.c.2
Hepatis doloris à causa calida contracti curatio 256.c.1
Hepatis doloris à materia frigida orti signa 256.c.2
Hepatis doloris à materia frigida orti curatio 256.c.2
Hepatis attractio, retentio, digestio, expulsio, diminuta uel corrupta, quibus cognoscatur 246.c.2
Hepatis attractio, retentio, digestio, & expulsio, quibus confortetur 249.c.1
Hepatis confortatio, quib. fiat 249.c.2
Herniarum signa 251.c.2
Herniarum causa 351.c.2
Herniarum species 351.c.1
Herniarum prognostica 352.c.1
Herniæ aquosæ signa, et curatio 353.c.1
Herniæ propter descensum intestini signa, & curatio 352.c.2
Herniæ uentosæ curatio 353.c.1
Humorum signa ex fœce narium 6.c.1
Humorum signa 5.c.2
Humorum euacuatio quando præmittenda 6.c.1
Humores quando euacuandi satis diffuse 4.c.2
Humorum cognitio 6.c.1
Humores singuli, quibus medicinis digerantur, et quibus euacuentur 29.c.1
Hydropisis quid 263.c.2
Hydropisis species 263.c.2
Hydropisis causæ 263.c.2
Hydropicorum omnium signa communia 264.c.2
Hydropis specierum omnium propria signa 266.c.1
Hydropis specierum omnium prognostica 267.c.1
Hydropum cura 268.c.2
Hyposarcæ causæ 265.c.2
Hyposarcæ signa 266.c.2
Hyposarcæ prognostica 267.c.1
Hyposarcæ cura 288.c.2

Icteritia quid 257.c.2
Icteritia causatur uitio cystis fellis 257.c.2
Icteritia est triplex 258.c.1
Icteritiæ citrinæ causa 258.c.1
Icteritiæ nigræ causa 152.c.1
Icteritiæ secundum eius tres species signa 159.c.1
Icteritiæ citrinæ prognostica 259.c.2
Icteritiæ nigræ prognostica 260.c.2
Icteritiæ cum febre cura 260.c.2
Icteritiæ sine febre cura 260.c.2
Icteritiæ in oculis cura 201.c.1
Icteritiæ cuiusque specie cura. ordo 261.c.1
Ileos quid 278.c.2
Ileos & colicæ differentia 293.c.2
Ileos causæ & signa ibidem
Ileos prognostica 244.c.1
Ileos cura 244.c.2
Iliacæ uentosæ signa, & cura 285 c.1
Iliacæ passionis cura 285.c.1
Ilisci siue passio diuina quæ 50.c.1
Ilisci signa 50.c.1
Ilisci causa primaria 50.c.1
Ilisci cura 58.c.2
Incubus quid 49.c.1
Incubus duplex 49.c.2
Incubi causæ 49.c.2
Incubi signa 49.c.2
Incubi prognostica 49.c.2
Incubus antecedit, aut epilepsiam, aut apoplexiam, aut maniam, seu melancholiam 49.c.2
Incubi cura 44.c.2
Intestinorum anatomia 276.c.2
Intestinum quid 276.c.2
Intestina sunt numero sex 276.c.2
Intestinum duodenum 277.c.1
Intestinum ieiunum 277.c.1
Intestinum ileon 277.c.1
Intestinum cæcum seu sacculus 277.c.1
Intestinum colon 277.c.2
Intestinum rectum 277.c.2
Intestinorum doloris à phlegmate, & cholera signa 285.c.1
Intestinorum doloris à phlegmate, & cholera curatio 285.c.1
Intestinorum punctio 277.c.2
Intestinorum punctionis causæ 277.c.2
Intestinorum punctionis signa 277.c.2
Intestinorum punctionis progn. 278.c.1
Intestinorum punctionis cura 378.c.1
Intestinorum dolor duplex 280.c.1
Iuncturarum dolor 355.c.1
Iuncturarum doloris causæ 355.c.2
Iuncturarum dolores habent quatuor tēpora 356.c.1
Iuncturarum doloris signa 356.c.1
Iuncturarum doloris progno. 357.c.1
Iuncturarum calidarum dolorum cura. 357.c.2
Iuncturarum frigidarum dolorum cura. 358.c.1
Iuncturarum doloris regimen diffuse 349.c.1
Iuncturarum doloris sedatio
Iuncturarū durities est duplex 198.c.4
Iuncturarum cura diffusissime 360.c.1

Lachrymalium pruritui collyrium utile 77.c.2
Lachrymali fistulæ medicamen cōferens 113.c.1
Lachrymæ, distillatio oculi quid 80.c.1
Lachrymarū materiæ generatio 80.c.1
Lachrymarum species sunt duplices 80.c.2
Lachrymarū causæ sunt quatuor 80.c.2
Lachrymarum signa 80.c.2
Lachrymarum prognostica 81.c.1
Lachrymarum quinque problemata soluuntur

uuntur 81.c.1
Lachrymarum fluxus unde 81.c.2
Lachrymarum fluxus in tristitia & risu quare 81.c.2
Lachrymarum cura 81.c.2
Lachrymæ cur fiant in forti intuitu alicuius obiecti 81.c.1
Lachrymæ cur fiant uiso aliquo obiecto delectabili, uel audito 81.c.2
Lachrymas sistens puluis 82.c.2
Lac 82.c.2
Lactis utilitas 82.c.2
Lapidis species & causæ 336.c.1
Lapidis renum signa 332.c.1
Lapidis uesicæ signa 337.c.1
Lapidis renum & uesicæ cura 337.c.2
Lapidis renū incisionis modus 339.c.2
Lapis an sit in renibus, uel uesica, cognitio 337.c.2
Lapis uesicæ quomodo curetur 337.c.2
Lapidem uesicæ patiētis diæta 338.c.1
Lapis renum quomodo curetur 338.c.2
Lapis in uirga retentus cura 338.c.2
Lapis renum transponitur 339.c.2
Lethargiæ phlegmaticæ, uel melancholicæ intentiones curatiuæ 24.c.2
Lethargiæ phlegmaticæ clystere conueniens 14.c.2
Lethargia quid 23.c.1
Lethargiæ causæ 23.c.2
Lethargiæ signa 27.c.2
Lethargiæ signa 27.c.2
Lethargiæ prognostica 24.c.1
Lethargiæ cura 24.c.2
Lethargiæ diæta 24.c.2
Lenitiuum uentris 142.c.2
Lenientia in paßione pulmonis 142.c.2
Lingua quid, & eius anatomia; & quare ordinata 142.c.2
Linguæ ægritudines & earum curationes 143.c.1.2.148.c.2
Linguæ grauedo quid 149.c.1
Linguæ grauedinis causæ 144.c.2
Linguæ grauedinis signa 144.c.2
Linguæ grauedinis prognost. 150.c.1
Linguæ grauedinis cura diffuse 152.c.1
Linguæ grauedinis ab humiditate phlegmatica pendentis curatio 150.c.1
Linguæ grauedinis ob paralysim, & mollificationem per communitatem à cerebro 150.c.2
Linguæ grauedinis à siccitate, spasmo ob febres acutas curatio 150.c.2
Linguæ grauedinis ob longitudinem ligamenti, quod est sub lingua, curatio 150.c.2
Linguæ ranulæ nouæ curatio 152.c.1
Linguæ ranulæ inueteratæ cur. 152.c.1
Linguæ ranula 152.c.1
Linguæ ranulæ species 152.c.1
Linguæ ranulæ signa & causæ 252.c.1
Linguæ ranulæ prognosticum 152.c.2
Linguæ ranulæ cura 152.c.2
Linguæ apostema 152.c.2
Linguæ apostematis causæ & signa 152.c.2
Linguæ apostematis cura 152.c.2
Linguæ pustula 143.c.1
Linguæ pustularum species 143.c.1
Linguæ pustularum signa 143.c.1
Linguæ pustularum causæ 143.c.1
Linguæ pustularum prognost. 143.c.2
Linguæ pustularum calidarum cura 143.c.2
Linguæ pustularum frigidarum curatio 143.c.2
Linguæ motus lædit̄ tripliciter 148.c.2
Linguæ complexio quibus cognoscitur. 149.c.1
Linguæ tumor 151.c.2
Linguæ tumoris causa 151.c.1
Linguæ tumoris signa 15.c.2
Linguæ tumoris cura 15.c.2
Lienteria quid 295.c.1
Lienteriæ signa 295.c.1
Lienteriæ cura 295.c.1
Lienteriæ cura à phlegmate pendentis. 196.c.2
Lienteriæ à phlegmate signa 295.c.1
Lienteriæ à mala complexione frigida, & humida sine materia signa, & curatio 295.c.2
Lumbricorum rotundorum cur. 366.c.2
Lumbricorum latorum curatio 366.c.2
Lumbricorum ascaridum cu. 366.c.1
Luxuriam cur indicant oculi lachrymosi 81.c.1

Mania est duplex 51.c.2
Maniæ cura diffuse 58.c.1
Maniæ origo 51.c.2
Marasmus 185.c.1
Matricis apostematis cura 372.c.1
Matricis egreßionis causæ, & curatio 370.c.1
Matricis ulcerum cura 322.c.1
Matricis præfocationis causæ, signa, & curatio 372.c.2
Melancholia quid 50.c.1
Melancholia dupliciter sumitur 51.c.2
Melancholiæ signa 51.c.1
Melancholia spēs habet infinitas 51.c.2
Melancholiæ causæ 50.c.2
Melancholiæ prognostica 51.c.2
Melancholiæ cura diffuse 52.c.1
Melancholiæ initiantis signa 51.c.1
Melancholiæ perfectæ signa 51.c.1
Melancholiæ spleneticæ signa. 51.c.2
Melancholiæ spleneticæ cura 52.c.1
Melancholiæ à causa extrinseca cura. 53.c.1
Melancholiæ à mania diuersæ cura. 53.c.1
Melancholico à quibus abstinendum. 53.c.1
Melancholico obseruare necessarium. 53.c.2
Membrorum manifestorum doloris cura 375.c.2
Menses prouocantia 271.c.1
Menstruorum superfluorū cura 371.c.1
Menstruorum superfluitatis causæ, et curatio 370.c.1
Menstruorum prouocationis curatio 371.c.1
Menstruorum medicamen 371.c.1
Membra mandantia quæ 371.c.1
Meri siue œsophagi anatomia 205.c.1
Meri quid 205.c.1
Meri operatio 205.c.1
Mola quid 348.c.1
Mola quadruplex 348.c.1
Molæ causæ 348.c.1
Molæ signa 348.c.2
Molæ & impregnationis ueræ signa distinctiua. 348.c.2
Molæ prognostica 349.c.1
Molæ cura 349.c.1

Nasi anatomia 128.c.2
Nasus quale membrum 128.c.2
Nasi compositio 128.c.2
Narium sanguinis fluxus quid & unde 129.c.1
Causæ fluxus sanguinis narium 129.c.2
Causæ apertionis uenarum sunt duplices 128.c.2
Signa prognostica 129.c.2
Prognostica 130.c.1
Cura fluxus sanguinis narium 130.c.2
Narium fluxum sanguineum quæ sistant 130.c.1
Narium ulcerum siccorum, & crustuforum cura 131.c.2
Narium ulcerum humidorum curatio 131.c.2
Narium polypi, & hæmorrhoidum signa 133.c.1
Narium ulcera 131.c.2
Causæ ulcerum & prognostica 131.c.2
Naris ulcerum cura 132.c.1
Narium polypus quid 132.c.2
Narium polypi species 123.c.1
Narium polypi causa 133.c.1
Narium polypi signa 133.c.1
Narium polypi prognostica 133.c.1
Narium polypi cura 133.c.2
Naso quomodo medicinæ applicandæ 129.c.1
Nyctilops quid 105.c.1
Nyctilopis & Haliar causæ 105.c.1
Nyctilopi & Haliartici qui 105.c.1
Nyctilops & Haliar sunt species debilitatis uisus 105.c.1
Nyctilopis & Haliar signa 105.c.2
Nyctilopis & Haliar prognostica 106.c.2
Nyctilopis cura diffuse 107.c.2

Oculi anatomia 63.c.1
Oculorū regimē triplex 63.c.2
Oculorum cura 64.c.1
Oculorum ulcera 69.c.1

Oculorum

Oculorum albedo 70.c.2
Oculorum albedo quomodo mollificetur 73.c.7.
Oculi distillatio quid 80.c.1
Oculi debilitatis signa 80.c.2
Oculorũ albedinis spẽs sunt tres 72.c.2
Oculorum albedinis cura 73.c.1
Oculorum sanitatem conseruans electarium sublime 73.c.1
Oculorum icteritiam remouens medicamen 261.c.1
Oculi palpebrarum tumor 92.c.1
Oculi palpebrarũ tumoris signa 92.c.1
Oculi palpebrar tumoris species 92.c.1
Oculi palpebrarum tumoris prognostica 92.c.2
Oculorum palpebrarum tumoris cura, 92.c.2.
Oculi palpebrarum pilorum inuersio, 93.c.1
Oculi pilorum inuersionis cura 84.c.1
Oculi imaginationum species sunt duplices 85.c.1
Oculi imaginationũ species diuersificantur multipliciter 85.c.2
Oculorum imaginationũ signa 102.c.2
Oculorum imaginationũ cura. 102.c.2
Oculorum imaginationum nouarum curatio 103.c.2
Oculi lachrymosi cur indicent luxuriã. 81.c.1
Oculi sanguine effusi collyrium utile 79.c.2
Oculorum uisionum signa 98.c.2
Oculorum uisionum prognost. 98.c.1
Oculorum uisioni quædam dubia occurrunt 95.c.2
Oculorum uisionum cura 95.c.2
Oculi pupillæ dilatatio quid 108.c.2
Oculi pupillæ dilatatio duplex 108.c.2
Oculi pupillæ dilatationis cãæ 108.c.2
Oculi pupillæ dilatatiõis signa 109.c.1
Oculi pupillæ dilatationis prognostica 3.c.1
Oculi pupillæ dilatationis cura 3.c.1
Oculorum scabies quid 73.c.2
Oculorum scabiei species sunt triplices 73.c.2
Olfactus quid 134.c.2
Olfactus nocumẽta est triplex 134.c.2
Olfactus amißio & nocumentũ 134.c.2
Olfactus nocumentum quibus cognoscitur 134.c.2
Olfactus nocumenti causæ 135.c.1
Olfactus nocumenti prognosticum 135.c.2
Olfactus amißi optimum remedium 135.c.2
Olfactus cura 135.c.2
Ophtalmia quid & quotuplex 84.c.2
Ophtalmiæ causæ 64.c.2
Ophthalmia dupliciter generatã 64.c.2
Ophtalmia quibus cognoscitur 65.c.1
Ophtalmiæ signa 65.c.1
Ophtalmiæ prognostica 65.c.2
Ophtalmiæ cura 65.c.2
Ophtalmiæ curationis modus 67.c.2
Ophtalmiæ nouæ cura 66.c.2
Ophthalmiæ augmentantis cura 66.c.2
Ophtalmiæ stantis curatio 66.c.2
Ophthalmicorum diæta 68.c.1
Oppilationum cura 68.c.1
Oris anatomia 142.c.1
Os quid 142.c.1

Paralysis quid 32.c.2
Paralysis quare in una pte 32.c.1
Paralysis quadruplex est 32.c.2
Paralysis causæ 32.c.2
Paralysis signa 33.c.1
Paralysis prognostica 33.c.2
Paralysis phlegmaticæ cura 33.c.2
Paralysis ex percußione cura 34.c.2
Paralysis curatio consideranda 35.c.1
Paralysis sanguineæ cura 36.c.1
Paralysis ex uulnere cura 36.c.1
Peripneumonia quid 177.c.1
Peripneumonia duplex 177.c.1
Peripneumoniæ causa 177.c.1
Peripneumoniæ signa 177.c.2
Peripneumoniæ prognost, 178.c.2
Peripneumoniæ cura 178.c.2
Peripneumoniæ cholericæ curatio 178.c.2
Pectoris anatomia 157.c.1
Pectus quid 157.c.1
Pectoralium partium motus siue actiones. 158.c.1
Pectoris ulcera consolidãtur multis causis 185.c.2
Phthisis quid 185.c.1
Phthisis causæ 186.c.1
Phthisicorum complexio 186.c.1
Phthisicorum signa 186.c.2
Phthisicorum prognostica 186.c.2
Phthisis specierum notitia 186.c.2
Phthisicorum diæta 187.c.2
Phthisicorum cura 187.c.2
Phthisico balneum utile 187.c.1
Phrenesis quid 18.c.1
Phrenesis signa 18.c.2
Phrenesis est duplex 18.c.1
Phrenesis causæ 18.c.2
Phrenesis prognostica 20.c.1
Phrenesis cura 21.c.2
Phrenesis nouæ signa 18.c.1
Phrenesis nouæ curatio 20.c.2
Phrenesis confirmatæ signa 18.c.2
Phrenesi uictus ratio conueniens 21.c.1
Phlegmatis craßi, & uiscosi digestiuum 9.c.2
Phlegmatis subtilis digestiuum 10.c.1
Phlegmatis multum frigidi digestiuum utile 20.c.1
Pleura quid 167.c.1
Pleuresis quid 167.c.1
Pleuresis est duplex 167.c.1
Pleuresis causa 167.c.2
Pleuresis signa 168.c.1
Pleuresis signa prognosti. 170.c.1
Pleuresis cura 171.c.1
Pleureticus in qua parte sit phlebotomãdus 170.c.2
Pleuresis pernitiosæ signa 170.c.2
Pleuresis pernitiosæ curatio 170.c.2
Pleuresis, quæ extra ad cutim permutatur signa 170.c.2
Pleuresis, quæ extra ad cutim permutatur curatio 170.c.2
Podagræ, & arteticæ calidæ signa, et cura 357.c.2
Podagræ, & arteticæ frigidæ signa, & cura 358.c.1
Polypus narium 132.c.2
Polypi species 133.c.1
Polypi causa 133.c.1
Polypi prognostica 133.c.1
Polypi cura septem exigit intentiones. 133.c.2
Polypi cancerosi cura 134.c.1
Polypi medicamen expertum 134.c.1
Podagra uide in dictione Gutta.
Pruritus lachrymalium 77.c.1
Pruritus & scabies oculorum differunt 23.c.2
Pruritus oculorum causæ 75.c.2
Pruritus signa 74.c.1
Pruritus prognostica 75.c.1
Pulmo quid 75.c.1
Pulmonis compositio ibidem
Pulmonis bothor curatio 179.c.1
Pupillæ dilatationis cum cephalæa curatio 3.c.2
Pupillæ dilatationis ob percußionem cura 3.c.2
Pustula linguæ 143.c.1
Pustularum linguæ species 143.c.1
Pustularum linguæ signa. 143.c.1
Pustularum linguæ prognost. 143.c.2
Pustularum linguæ cura 143.c.2

Renes quid 330.c.2
Renum anatomia 330.c.2
Renum apostemata 340.c.2
Renum apostematum causæ 340.c.2
Renum apostematum signa 341.c.1
Renũ apostematũ prognostica 342.c.1
Renum apostematum cura 342.c.1
Renum lapis uide lapis.
Renum apostematis signa, & curatio 342.c.1
Renum ulceris exterius causæ, & cura 375.c.1
Ridentium lachrymæ cur frigidæ appareant 81.c.2
Ridens, cur lachrymatur 81.c.1
Rugitus & eius cura 280.c.1
Ruptura quid 351.c.1
Rupturæ species 351.c.1
Rupturæ mirach & inguinis zirbalis, et intestinalis signa & curatio 352.c.1

Sanguis

Sanguis quot modis uiridis uel denigrari poßit 27.c.2
Sanguinis sputum unde 182.c.1
Sanguinis sputum duplex 182.c.1
Sanguinis sputi causæ 182.c.1
Sanguinis sputi signa 182.c.2
Sanguinis sputi progn. 182.c.2
Sanguinis sputi cura diffuse 383.c.2
Sanguinis sputo notanda 183.c.2
Sanguinem mundificantia 184.c.1
Sanguinis mictus fit quadrupliciter 346.c.2
Sanguinis mictus causæ 346.c.2
Sanguinis mictus signa 346.c.2
Sanguinis mictus prognost. 547.c.1
Sanguinis mictus cura 347.c.1
Sanguisugarum bibitarum signa 147.c.2
Sanguisugarum cura 147.c.2
Sanguinis mictus ob casum, uel percußionem cura 447.c.1
Sanguinis mictus ex sumptione rerum acutarum curatio 347.c.2
Saniei mictus curatio 347.c.2
Scotomia & uertigo 14.c.2
Scotomiæ species sunt duplices 16.c.1
Scotomiæ causæ 16.c.1
Scotomiæ signa 16.c.2
Scotomiæ prognostica 17.c.1
Scotomiæ cura 17.c.1
Scotomiæ à causa primitiua cura 17.c.2
Scotomiæ per communitatem cura. 17.c.1
Scotomiæ per essentiam cura 17.c.1
Scotomiæ à uaporibus pendentis cura 17.c.1
Scotomiæ phlegmaticæ signa 15.c.2
Scotomiæ phlegmaticæ cura 15.c.2
Scotomiæ pendentis à phlegmate per essentiam in capite cura 15.c.2
Scotomiæ sanguineæ signa 15.c.1
Scotomiæ sanguineæ cura 15.c.1
Sciaticæ species 358.c.2
Sciaticæ causæ 359.c.1
Sciaticæ signa 359.c.1
Sciaticæ prognostica 359.c.1
Sciaticæ doloris cura diffuse 359.c.2
Scirbi anatomia 278.c.1
Scirbus quid 278.c.1
Scirbi officium 278.c.1
Scabiei et pruritus oculorum species, causæ, signa, & prognost. 73.c.2
Scabiei & pruritus differentia 74.c.2
Sebel quid 75.c.1
Sebel est duplex 75.c.1
Sebel signa 75.c.1
Sebel causa 75.c.1
Sebel prognostica 75.c.2
Sebel cura diffuse 75.c.2
Sebel ex retentione menstruorum, uel hæmorrhoidarum phlebotomia saphenæ confert 759.c.2
Sebel pilulæ conuenientes 75.c.2
Sebel utilia solutiua 75.c.2
Sebel quæ digestiua conferant 76.c.1
Sebel conueniens locale 76.c.1
Sebel uictus ratio 77.c.1
Sitis quid 242.c.1
Sitis cuiuscunq; causæ 242.c.1
Signa causæ sitis 242.c.1
Sitis prognostica 243.c.1
Sitis cura 243.c.1
Sitim sedantia sunt octo modi 243.c.2
Siti diminutionis & ablationis causæ, & cura 243.c.2
Sitim sedantia 243.c.2
Singultus quid 231.c.2
Singultus causæ 232.c.2
Singultus signa 233.c.1
Singultus prognostica 233.c.1
Singultus cura 234.c.1
Singultus à uentositate pendentis signa 233.c.2
Singultus à uentositate pendentis cura 233.c.2
Singultus ab inanitione orti signa 234.c.1
Singultus ab inanitione orti cura. 234.c.1
Singultui, & sternutationi confert retinere anhelitum 234.c.1
Sief maturans pustulas 70.c.2
Sief carnem generans, in ulceribus mundificans & sigillans 70.c.2
Sief ulcerum uestigia subtilians 71.c.1
Sief scabiei, sebel, ungulæ & albedini conferens 73.c.1
Sief scabiei, oculorum & ulceribus conferens 78.c.1
Siphac anatomia 349.c.1
Somnus triplex 29.c.2
Somnifera 108.c.1
Somnus quid 29.c.2
Somni causæ 29.c.2
Spasmus quid 38.c.2
Spasmus duplex 39.c.1
Spasmi causæ 39.c.2
Spasmi signa 39.c.2
Spasmi prognostica 40.c.1
Spasmi cura diffuse 41.c.1
Spasmi ad materiam non proportionati cura 42.c.1
Spasmi à repletione cura 41.c.1
Spasmi ab inanitione cura 41.c.2
Spasmi & epilepsiæ signa distinctiua 41.c.2
Splenis anatomia 271.c.2
Sermo uniuersalis de ægritudinibus splenis, ubi de speciebus, signis, causis, prognosticis & cura in generali tract. 272.c.1
Splenis dolor 273.c.1
Splenis apostemata 273.c.1
Splenis apostematum & duritiei causæ 273.c.1
Splenis apostematis signa 273.c.2
Splenis apostematum prognostica 274.c.1
Splenis apostematum cura 274.c.1
Spleneticorum diæta 275.c.1
Splenis oppilationis causæ, & cura 275.c.2
Splenis inflationis signa, causæ & cura 275.c.2
Splenis doloris frigidi materialis signa 276.c.1
Splenis doloris frigidi materialis cura 276.c.1
Splenis doloris calidi signa 276.c.1
Splenis doloris calidi cura 276.c.1
Splenis doloris uentosi signa 276.c.2
Splenis doloris uentosi cura 276.c.2
Sputi sanguinis ab uuula, palato, & partibus gutturis signa 182.c.2
Sputi sanguinis ab uuula, palato, & partibus gutturis curatio 182.c.2
Sputi sanguinis cum uomitu emanantis cura 183.c.1
Sputi sanguinis cum tußi curatio 183.c.1
Squinantiæ species 154.c.2
Squinantiæ causæ coniunctæ antecedentes & primitiuæ 153.c.2
Squinantiæ signa 154.c.2
Squinantiæ prognostica 154.c.2
Squinantiæ cura diffuse 154.c.2
Synanchiæ calidæ signa 154.c.2
Synanchiæ calidæ curatio 154.c.2
Synanchiæ frigidæ signa 155.c.1
Synanchiæ frigidæ curatio 155.c.1
Sternutationi, & singultui confert retinere anhelitum 234.c.1
Stomachi & meri anatomia 205.c.1
Stomachus quid & quare ordinatus 205.c.1
Stomachi solutio continua quibus cognoscitur 206.c.1
Stomachum confortantia & confirmantia 208.c.2
Stomachi regimen 208.c.2
Stomachi dolor 222.c.2
Stomachi doloris causæ sunt 221.c.2
Stomachi doloris signa 222.c.1
Stomachi doloris prognostica 222.c.1
Stomachi doloris cura diffuse 223.c.2
Stomachi doloris ab humore calido orti signa 222.c.2
Stomachi doloris ab humore calido orti curatio 222.c.2
Stomachi doloris à uentositate contracti signa 223.c.1
Stomachi doloris à uentositate contracti curatio 223.c.1
Stomachi doloris ab apostemate calido orti signa 229.c.1
Stomachi doloris ab apostemate calido orti curatio 229.c.1
Stomachi apostematũ species, signa, causæ, prognostica 227.c.2

Stomachi ulcerum species, signa, causæ & prognostica 228.c.2
Stupor quid 36.c.2
Stuporis species 36.c.2
Stuporis causæ 36.c.2
Stuporis signa 35.c.1
Stuporis prognostica 35.c.1
Stuporis cura 35.c.2
Stuporis recentis, & paucæ materiæ cura 35.c.2
Stuporis fortis curatio 35.c.2
Stuporis & tremoris differētia 35.c.2
Subeth, sahara, dormitatio uigilatiua 25.c.1
Subeth quid 29.c.1
Subeth duplex 30.c.1
Subeth causæ 30.c.1
Subeth signa 30.c.2
Subeth prognostica 30.c.2
Subeth cura 30.c.2
Subeth est minor ægritudo, quàm apoplexia 30.c.1
Subeth clysteria utilia, & quæ 30.c.1
Subeth patientem hydromel bibat, quale est descriptum 30.c.1
Subeth locale conferens 30.c.1
Subet sternutatorium utile 30.c.1
Subeth à causa primitiua pendentis curatio 30.c.2
Subeth à frigiditate orti curatio 30.c.2
Subeth à uenenis sumptis cura. 31.c.1
Subeth à materia sanguinea, uel phlegmatica per essentiam in cerebro curatio 31.c.1
Subeth à repletione pendentis cura. 31.c.1
Subeth à multa resolutione spirituum curatio 31.c.1
Subeth per communitatem orti curatio 31.c.1
Subeth quomodo curari debeat 31.c.1
Subeth non faciunt caliditas, & siccitas nisi per accidens 30.c.2
Sudorem prouocantia 349.c.1
Sudoris conditiones 160.c.2
Synanchia seu angina quid 153.c.1
Stomachi doloris à frigido apostemate pendentis curatio 229.c.2
Syncopis signa 199.c.1
Syncopis quid 197.c.2
Syncopis causæ 197.c.2
Syncopis prognostica 200.c.1
Syncopis cura 203.c.1

TAbes quid 183.c.1
Tenesmonis frigidi, & uentosi cura 297.c.1
Tenesmonis inueterati curatio 297.c.3
Tenesmos quid 297.c.1
Tenesmonis cura 297.c.1
Tetanus quid 40.c.1
Tetani species 40.c.1
Tetani signa 40.c.2
Tetani prognostica 40.c.2
Tetani cura 41.c.1
Tortura oris quid 37.c.2
Torturæ species 37.c.2
Torturæ signa 37.c.2
Torturæ causæ 37.c.2
Torturæ prognostica 38.c.1
Torturæ cura 38.c.1
Torturæ pendentis à paralysi cura 38.c.1
Torturæ utile gargarisma 38.c.1
Torturæ confert nux moschata 38.c.2
Torturæ comuenit sternutatio 38.c.2
Torturæ olea, quæ conueniant 38.c.2
Torturæ intentiones curatiuæ 38.c.2
Torturæ ex spasmo utile est primò mollificare, deinde resoluere; sed in tortura ex paralysi tantummodo est resoluendum 38.c.2
Torturæ conferentia medicamenta 38.c.2
Torturæ sanguineæ optimè confert phlebotomia uenarum linguæ 38.c.2
Torturæ conducit cauterium super uenam, quæ est post aurem 38.c.2
Torturæ ex causa frigida conueniens syrupus 38.c.2
Torturæ ex causa frigida utile solutiuū 38.c.2
Torturæ ex causa frigida cōueniens gargarisma 38.c.2
Torturæ nocet sternutatio, et gargarizatio ante purgationes 38.c.2
Trachea quid 38.c.2
Tremor quid 35.c.2
Tremoris species 36.c.1
Tremoris causæ 36.c.1
Tremoris signa 37.c.1
Tremoris prognostica 30.c.1
Tremoris cura 37.c.1
Tremoris & iectigationis differentia 36.c.2
Tremori olea conuenientia 37.c.1
Tremori emplastrum conueniens 37.c.1
Tremori capitis medicamen præstantissimum 37.c.1
Tremori nocentia 37.c.2
Tremori à causa frigida uenientis castoreum, & oleum de cucumere asinino sunt propria 37.c.2
Tussis propria passio pulmonis 158.c.2
Tussis quid 158.c.1
Tussis causa est duplex 159.c.2
Tussis signa 159.c.2
Tussis prognostica 160.c.1
Tussis à causa calida pendentis signa 160.c.1
Tussis à causa calida pendentis cura 160.c.1
Tussis à phlegmate pendentis signa 160.c.2
Tussis à phlegmate pendentis cura 160.c.2
Tussis antiquæ, & catarrhalis curatio 160.c.2
Tussis cura diffuse 160.c.1
Tympanitis signa, causæ & prognostica 267.c.1
Tympanitis cura 268.c.2

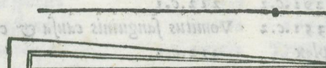
VAricū causæ, et curatio 378.c.1
Venæ quidē sunt duplices 28.c.1
Ventositatis in stomacho est causa duplex 223.c.1
Ventositatis causæ 223.c.1
Ventositatis doloris cura 223.c.2
Ventositatem soluentia 223.c.2
Ventositas digestionis impedimentum 223.c.2
Ventris fluxum retinentia 310.c.1
Ventris solutiua in cephalica 7.c.1
Venter quibus soluitur 248.c.1
Ventris fluxus curatio per longum processum 298.c.1
Vertigo quid 15.c.2
Vertigo capitur quadrupliciter 15.c.2
Vertiginis species sunt duplices 16.c.1
Vertiginis causa duplex 16.c.1
Vertiginis & epilepsiæ differentia. 16.c.2
Vertiginis signa 16.c.2
Vertiginis cura diffuse 17.c.1
Vertiginis materialis cura 17.c.2
Vertiginis cuiuscunq; curatio 17.c.3
Vertiginis phleg. signa 15.c.2
Vertiginis phlegmaticæ cura 15.c.2
Vertiginis pendentis à phlegmate per essentiam capitis 15.c.2
Vertiginis sanguineæ signa 15.c.1
Vertiginis sanguineæ cura 15.c.1
Vermium cura 366.c.1
Vesicæ anatomia 331.c.1
Vesica quid 331.c.1
Vesicæ apostematis signa & curatio 342.c.2
Vesicæ lapis uide lapis
Visus debilitas diffuse 82.c.2
Visus debilitas habet tres species 83.c.1
Visus debilitatis causæ duplices diffuse 83.c.1
Visionis corruptæ causæ diffuse 85.c.2
Visus debilitatis signa diffuse 85.c.1
Visus debilitatis aut defectus prognostica 88.c.2
Visus debilitatis cura diffuse 89.c.1
Visus debilitatis propter humiditatem phlegmaticam signa 88.c.2
Visus debilitatis propter humiditatem phlegmaticam curatio 88.c.2
Visus debilitatis ob siccitatem signa 89.c.1
Visus debilitatis ob siccitatem cura 89.c.1
Visum conseruantia 65.c.1
Vlcera pulmonis 240.c.1
Vlcerum pulmonis mundificatio & abstersio

sterſio diffuſe 291.c.1
Vlcerum matricis cura 392.c.1
Vlcera pectoris conſolidantur multis de cauſis 291.c.2
Vmbilici augumentum quid 351.c.2
Vmbilici eminentia eſt ſeptuplex 351.c.2
Vngula oculi quid 77.c.2
Vngulæ oculi ſpecies 77.c.2
Vngulæ oculi cauſæ 78.c.1
Vngulæ oculi prognoſtica 78.c.1
Vngulæ oculi cura 78.c.1
Vomitus quid 206.c.1
Vomitus duplex 206.c.1
Vomitus cauſæ 206.c.2
Vomitus ſigna 207.c.1
Vomitus prognoſtica 207.c.1
Vomitus medicinæ propriæ 208.c.2
Vomitum ſiſtentes trochiſci 214.c.1
Vomitus quibus morbis nocet aut confert 209.c.1
Quæ obſeruanda ſunt regimina in uomitu curando 208.c.2
Vomitus cibalis cura diffuſe 209.c.2
Vomitus humoralis duplex 211.c.1
Vomitus critici cura 211.c.1
Vomitus ſymptomatici cura 211.c.1
Vomitus prægnantis cauſa & cura. 212.c.1
Vomitus ſanguinis cauſa & cura 212.c.2
Vomitiua 212.c.2
Vomitum retinentia diffuſe 212.c.2
Vrinæ ardor 343.c.2
Vrinæ ardoris cauſæ 343.c.1
Vrinæ ardoris ſigna 343.c.2
Vrinæ ardoris prognoſtica 344.c.1
Vrinæ ardoris cura diffuſe 344.c.1
Vrinandi actio dupliciter impeditur. 333.c.1
Vrinam retinendi actio tripliciter impeditur 333.c.1
Vrina impeditur ſeptē de cauſis 333.c.1
Vrinæ difficultatis ſigna 332.c.2
Vrinæ difficultatis prognoſt. 333.c.1
Vrinæ difficultatis cura diffuſe 334.c.1
Vrinæ difficultatis ex debilitatis attractiuæ ſigna,& curatio 333.c.2
Vrinæ difficultatis à caſu,uel percuſſione ſigna,& curatio 334.c.1
Vrinæ difficultatis ex oppilatione coarctatoria meatus ſigna, & cura 334.c.1
Vrinæ difficultatis ob lapidem cura 334.c.2
Vrinæ fluxus cauſæ, ſigna, uictus ratio, & curatio. 365.c.1
Vuluæ rhagadum cauſæ, ſigna, & curatio 371.c.2
Vuluæ ulcerum, & apoſtematis curatio 373.c.1
Vuluæ cancroſæ, & ulceroſæ cauſæ & curatio 372.c.1.2
Vuulæ ægritudines ſunt quatuor 145.c.1
Vuulæ caſus 145.c.1
Vuulæ caſus ſignum 145.c.2
Vuulæ caſus cura 145.c.2
Vuulæ ægritudinum cura diffuſe. 146.c.2
Vuulæ caſus à caliditate ſigna 145.c.2
Vuulæ caſus à frigiditate ſigna 145.c.2
Vuulæ caſus à calid.curatio 145.c.2
Vuulæ caſus à frigid.curatio 145.c.2

FINIS.

INSTRVMENTORVM CHIRVRGICORVM formæ, quibus auctor hoc in libro passim vtitur.

Acus argenteæ forma habetur. pag. 104.c.1

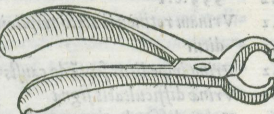

Forceps pro extrahendo rem in aurem ingressam Picigarola dicta, in capite de ægritudinibus aurium. 128.c.2.

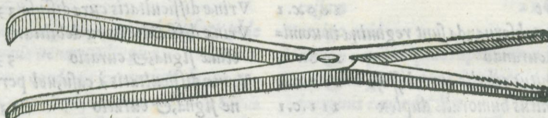

Speculum ad aperiendas nares. in capite de ægritudinibus narium. 134.c.1.

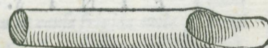
Forceps pro extrahendis dentibus Pulicanum dicta. 141.c.1.

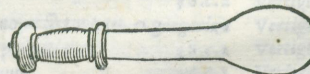
Forcipum pro extrahendis dentibus forma. pag. eadem

Forceps pro extrahendis fragmentis, quod Rostrum Ciconiæ dicunt. pag. eadem

Cannula pro inflando puluere ad vuulam. pag. 146.c.1.

Speculum ad linguam comprimendam. pag. 146.c.1

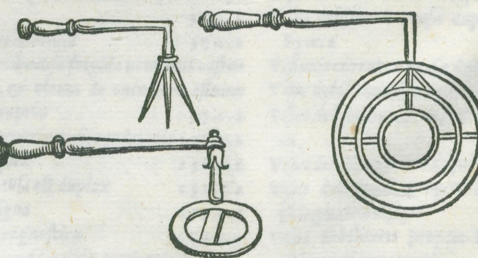
Cannula pro vuula cauterio amputanda. pag. 147.c.1.

Incisorium aureum uel ferreum ignitum cuius auriculæ sint ad angulos obtusos deflexæ. 247.c.1.

Instrumentum de plumbo. 147.c.2.

Cauterium à forma cuspidum triangulum constituentium, dictum triangulatum. pag. 361.c.1.

Cauterium formam rotę habens. 361.c.1.

Cauterium rotæ similitudinẽ habens pro coxendicibus adurendis. 364.c.2.

IOANNIS ARCVLANI VERONENSIS IN NONVM LIBRVM ALMANSORIS EXPOSITIO,

Cum scholijs IOANNIS MARINELLI Formiginensis medici.

EXPOSITVRVS nonum Almansoris reiectis superfluis in librorum principijs inquiri solitis, duo tãtum nostro proposito opportuna paucis expediam. primum quidem erit de laudibus & celebritate Rasis qui hunc librum ædidit, quem Regi Almansori dedicauit. haud enim dignum censuerim eorum, qui humanũ genus sibi obnoxium perpetuoq; deuinctum ingentibus meritis, æternisq; fecere beneficijs, nomina in obscuro iacere sinere. ex quibus permaximè Rasim fuisse arbitror: neminẽ enim (pace aliorum dixerim) siue græcos aut arabes, siue chaldæos, aut latinos mente reuoluo, fuisse existimo, qui tantum medicinæ adiecerit, cuiusue studiis assiduisq; laboribus tantum adoleuerit, siue rerum copiam, totiusq; negocij medicinalis in uno uolumine re dacti immẽsitatem consydero qualis est liber, quem continens appellauit, siue breuitatem, remq; medicinalem exiguo perstrictam uolumine summa cũ elegantia, & uerborum uenustate, qualis est hic liber, nomine Regis Almansoris nuncupatus, quem optimis approbatissimisq; sentẽtiis refertum cernimus. quare nos illi, totumque genus humanum plurimũ debere profiteor. ideo unusquisq; pro uirili, debet Rasi laudes eiusq; uoluminis celebritatem: quæ iuxta peripaterticorum principem ad illius etiã defuncti gloriam ac fœlicitatẽ aliquid momẽti allatura sunt, cum id in ethicis multo plus referat, quàm in tragediis scelera patrata narrari: ut quasi iam patrentur. secundum est de subiecto huius libri, eiusq; immensa utilitate. Totius enim huius libri subiectum est corpus humanum arte sanabile, quod totius medicinæ esse subiectum perhibet. huius uerò noni subiectum est corpus humanum arte sanabile secundum passiones particulares singulis membris appropriatas. ex quo huius libri immensa iam liquet utilitas: cum per eum omniũ ægritudinum à capite usque ad pedes nobis notitia salusq; afferatur. quis est ergo qui pro huius libri scientia capessenda labores metiri debeat, quis non omnia patientissimè ferat incommoda, cum decus, opes, gloriam, cæteraq; exteriora ornamenta, sine quibus non contingit esse fœlicem, per eum nobis polliceri ualeamus? si enim pro quæstionibus Iacobi, aut Vgonis Senensis tantum ocii temporisq; terimus summa cum animaduertentia, animiq; applicatione, quarum notitiam parum decoris, aut lucri nobis allatura speramus: quanto magis pro huius libri scientia capessenda inuigilare debemus, ex quo tantorum copiam bonorum assecuturos nos speramus? credite mihi experto, credite, quisquis honores, opes, gloriam, apud homines gratiam consequi desyderat, huic libro intendat. facilè enim breui temporis decursu hic omnia assequetur. sed de his satis, nunc agamus quod instat. Continuatur hic nonus ad præcedentes in hunc modum. postquam Rasis in primo libro determinauit de iuuamentis membrorum & anatomia corporis humani: Et in secundo notificauit complexiones, & humores, & physionomiam: in tertio de virtutibus medicinarum & ciborum: in quarto de conseruatione sanitatis: in quinto de decoratione: in sexto de regimine iter agentium: in septimo de aggregationibus, & summis artis chirurgiæ: in octauo de venenis, eorumq; sanatione. placuit ipsi in hoc nono determinare de ægritudinibus particularibus singulis membris apropriatis à capite usque ad pedes: tandem in decimo determinaturus de febribus, crisi & diebus creticis, ex quibus omnibus tota medicina integratur. ægritudines autem, de quibus hic agitur, duobus modis dicuntur particulares: primo particularitate prædicationis ad differentiam ægritudinum, de quibus agit Auicenna in primo can. quæ dicuntur vniuersales vniuersalitate prædicationis. secundo modo dicuntur particulares; quia singulis membris appropriatę ad differentiam febrium, apostematum, & cæterarũ ægritudinum, de quibus Auicenna agit in 4. quę nullo membro appropriantur; illæ enim dicuntur cõmunes cõmunitate indifferentiæ.

Diuiditur autem more quorundam hic liber in quinque partes. in prima agit de ægritudinibus membrorum animalium. in secunda agit de ægritudinibus membrorum spiritualium. in tertia de ægritudinibus membrorum naturalium. in quarta de ægritudinibus membrorũ generatiuorum. in quinta de ægritudinibus membrorum exteriorum. partes facilè patere possunt; quanquàm conformius loquendo menti Rasis hic liber diuidẽdus est in nonaginta quinque partes, sicut sunt nonaginta quinque capita: cum ipse, vt patet ex ordine suo, nunquam diuiserit præsentem librum in fen, neque in tractatus.

Intentio mea in expositione præsentis libri est primò cõpendiosè ponere anatomiam membri, de cuius dispositionibus agendum est: deinde circa vnumquodq; capitulum inuestigare primo quid nominis, & quid rei dispositionis de qua agitur, quod faciam circa rubricam: secundò species: tertiò causas: quartò signa tàm generalia, quã particularia: quintò prognosticum, quæ quatuor faciam circa eam partẽ, in qua Rasis agit theoricè de his dispositionibus: sextò ponam curã memorando intentiones curatiuas, nec non medicinas tàm simplices, quàm compositas, illas intentiones perficientes, quod vltimum faciam circa eam partem, in qua Rasis ponit harum dispositionum curam. in quibus omnibus me conformabo Rasi, Aui. Gal. Mesuę, cæterisq; authoribus, & doctoribus illustribus. &, si qua signa propria, aut medicinæ expertę apud me fuerint, quibus confidam; has subiungam secundum opportunitatem. ille autem sit nobis in auxilium, à quo cœlum & tota natura pendet.

De anatomia capitis.

SEquendo igitur ordinem præmissum, ab anatomia capitis est incipiendum. pro qua videndus est primo situs capitis: quod fuit in alto constitutum propter visum, non propter alium sensum, non propter cerebrum, vt voluit Princeps de intentione Galeni in principio tertij can. Oculus enim, qui est custos corporis, debuit esse in alto constitutus, ut à longe fugienda, & cõsequenda facilè possit intueri. qui oculus debuit esse cõiunctus capiti, vt à cerebro per neruos opticos reciperet spiritum visibilem: & econtrario vt ab oculo deferrentur species visibiles per eosdem ad sensum communem, quia etiam nerui optici compositionem oculi ingrediuntur, ut infra videbitur: vt etiam oculi reciperent motum à secundo pari neruorum cerebri: quapropter oportuit caput propter oculum esse in alto constitutum. deinde videnda est quantitas: fuit enim caput magnum, quia debuit magnum cerebrum contineri, & maius in homine, quàm in alio animali respectu proprię molis. fuit autem factum figuræ sphæricæ ex utraq; parte compressæ ut sit magis tutum ab extrinsecis nocentibus: & quia figura sphærica est omnium capacissima. fuit autem creatum aliqualiter oblongum, ut tres uentriculi in eo conuenientius distinguerentur secundum longitudinem. numerus autem partium eius est denarius, primo enim occurrunt capilli, secũdo cutis, tertio caro, quarto panniculus dictus almochati, quinto craneum, sexto panniculi, dura mater, & pia mater, septimo substantia medullaris cerebri, octauo duo panniculi sub cerebro, nono rete mirabile, decimo os basilare, quod est basis, & fundamẽ-

tum totius capitis. capilli autem fuerunt groſsi multi & longi, tum ad tutelam capitis, tum ad decorem ordinati. cutis etiam fuit groſſa, quia capilli in ea fixi debuerunt habere radices longas & groſſas, ut etiam eſſet clypeus oſsis cerebri. caro autem reperta fuit in fronte & temporibus, nõ in omnibus partibus capitis, & fuit muſculoſa ad dandum motum illis partibus. almochati uerò ordinata fuit ad tutelam oſsis & cerebri, & etiam ad ſuſpendẽdum duram matrẽ, cũ qua colligatur, & ex qua generatur, mediantibus quibuſdã uillis nerueis & ligamentalibus, qui egrediuntur à dura matre per cõmiſſuras cranei ad cõſtitutionem huius panniculi, & hoc ne dura mater cerebrum comprimeret. propterea in actu practico caueant chirurgici ne incidant hunc panniculum in locis commiſſurarum in quibus multum colligatur cum dura matre, & pręcipue in commiſſura coronali. nam nocumentũ communicatũ durę matri facile poſſet eſſe mortale. craneũ uerò, fuit ex quinq; oſsibus compoſitum, habens duplicem tabulam, ſuperiorem & inferiorem: unum os eſt in fronte, alterum poſterius, & duo in lateribus, & unum inferius ſub cerebro dictum baſilare. Fuerunt autem plura oſſa, & non unum, ne nocumentum cõmunicatum uni parti, communicetur toti. & etiam, ut ex cõiunctione quatuor oſsium ſuperiorum tres generentur commiſſuræ: prima coronalis ad modũ coronæ, exiſtens in parte anteriori capitis. ſecunda lambdæ literæ ſimilis in parte poſteriori exiſtens: tertia ſagittalis penetrans recte per medium capitis, à commiſſura coronali, ſcilicet ad lambdã ſecundum capitis longitudinem. iſtæ tres fuerunt commiſſuræ ueræ, quia penetrant utrinq;. ſunt etiã & aliæ duæ commiſſuræ nõ ueræ à lateribus, dictę non uerę, quia non penetrant, uidelicet os utrinq; ſed ſolum primam tabulam. iſtæ autem commiſſuræ fuerunt ſerratiles, id eſt ad modum dentium ſerræ coniunctæ, ut eſſent firmiores. non autem fuerunt nodales, quia motu nõ indiguerunt. et ab Auicenna uocantur adorem, & fuerunt ordinatæ, ut fumi & uapores ad caput aſcendentes facilius poſsint reſolui, & ut uirtus medicinarum tempore neceſsitatis applicatarum capiti facilius penetret in profundũ. & propterea in actu practico cum medici uolunt cerebrũ alterare, aut aliquid ad eo reſoluere, debẽt ponere medicinas ſuper cõmiſſuris. panniculus autẽ dura mater immediate ſupponitur craneo, qui eſt panniculus ſatis durus, groſſus, & fortis, undiq; cõplectens cerebrum non immediate nam immediate poſt ipſum ſequitur pia mater, immediate undiq; cõplectens cerebrum, quæ pia mater eſt panniculus ſatis mollis, & ſubtiliſsimꝰ. hæc autem gradatio facta fuit ne molle lædatur ex contactu duri. hi autẽ duo panniculi ſe profundant in cerebro uſq; ad uentriculos eius, diuidentes cerebrum anterius in duas medietates ſecũdum longum. diuidentes etiam cerebrum poſterius ab anteriori, quod factum fuit ne nocumentum uni parti adueniens facile communicetur toti. profundatio piæ matris ad intrinſeca cerebri modo iam dicto fuit propter nutricationẽ cerebri. ſunt enim in pia matre diſſeminatæ uenæ multæ, & per ipſam ſuſtentatæ, ordinatę ad nutriendum cerebrum. ſubſtantia autẽ medullaris cerebri fuit alba, mollis, uiſcoſa, per hæc ordinata in nutricationem, & debitam generationem neruorũ, & nuchæ inde prodeuntium, uerum cerebrũ anterius eſt humidius & mollius q̃ cerebrũ poſterius, & minus frigidũ. hoc autem factum fuit, quia ex cerebro anteriori debẽt prodire nerui ſenſus, qui ſunt molliores, & ex poſteriori nucha nerui motus, qui debẽt eſſe duriores. in cerebro autem ſunt tres uentriculi diſtincti ſecũdum longitudinẽ eius. in prima parte cerebri eſt uentriculus primus magnus diuiſus in duas medietates, dextrã ſcilicet, & ſiniſtram, quarũ unaquæq; eſt maior alijs duobus uẽtriculis. hic autem uentriculus primus eſt ſedes & organum duorum ſenſuum interiorũ, ſcilicet ſenſus communis, & phãtaſiæ. eſt enim ſenſus cõmunis in prima medietate ſecundum longum, phantaſia in altera: qui ſenſus cõmunis habet recipere ſpecies ſenſibiliũ exteriorũ inter ea componẽdo & diuidendo, non tamen per copulam uerbalẽ. phantaſia uero habet pro paruo tempore huiuſmodi ſpecies reſeruare. & in fine huius primi uentriculi ſunt duæ ſubſtantiæ, una quæ eſt ſicut ancha, altera ſicut eſt uermis ſubterraneus, longa, ſubtilis, rubea, cõtrahibilis & elõgabilis, & ideo uermis dicta eſt. nã cũ elongatur, clauduntur anchę, & clauditur uentriculus ſecundum eius partem poſtremam, ſecũdũ quam coniungitur ſecundo uẽtriculo. & ſimiliter clauditur principium ſecundi uentriculi, ita ut ſpecies non poſsint trãſire de uno uentriculo ad alium, quod fit cum homo uult ceſſare à cogitatione, & operationibus ſenſuum exteriorum: cum autem uermis ille contrahitur, fit harum ancharum dilatatio, ita ut ſpecies poſsint tranſire de uno uentriculo ad aliũ cum homo aggreditur cogitationem. uentriculus autem medius eſt ſubtilis & longus, & eſt ſicut deilim, id eſt, tranſitus de primo uentriculo ad tertiũ, eſt enim hic uentriculus utriq; contiguus. hic autem eſt ſedes & organum duarum uirtutum. ſ. cogitatiuæ, q̃ habet cõponere, diuidere, etiam cũ copula uerbali, & ex uno aliud inferre: & in ſecũda medietate eſt exiſtimatiua eliciens inſenſata ex ſenſatis. tertius uero uentriculus eſt in poſteriori cerebro, figurę pyramidalis, latior ſecundum partem contiguam ſecundo uentriculo, gradatim ſe conſtringẽdo procedens uſque ad originem nuchę quod factum fuit, ut ſecundum extremum magis latum reciperet ſpecies & intentiones, & ſecundum eius ſtrictũ ipſas melius cõſeruaret: eſt enim organum uirtutis memoratiuæ, quæ eſt purè conſeruatiua, & ſecundum hãc figuram, figuratur cerebrum poſterius. & hi tres uẽtriculi ſunt diſtincti per medium ſecũdum eorum longitudinem, licet hæc diſtinctio ſit ſenſui manifeſta ſolum in primo uentriculo: imò etiam nucha eodem modo eſt diſtincta per medium uſq; ad eius finẽ: hoc autem factum fuit, ne nocumentum partis communicetur toti. ſed attendendum, quòd duo primi uentriculi ſunt interius inuoluti panniculo ſubtiliſsimo dicto pia mater. ultimus autẽ uentriculus non, quia eius ſubſtãtia eſt ſatis dura ſeipſa conſeruabilis, ſed ſubſtantia duorum primorum, quia ſatis mollis indiguit conſeruante. ſub fine autem primi uentriculi, & principio ſecundi deſcendendo reperitur quoddã foramen rotundum, oblongum aliqualiter, dictũ lacuna ſiue embotus: in cuius medio eſt foramen ſtrictum, quod diagonaliter tendit ad palatum, & eidem occurrit uia directa, quæ à medio uẽtriculo directe deſcendit ad colatorium, quod eſt foramen in medio oſsis baſilaris, ordinatũ ad expurgationẽ ſuperfluitatum cerebri. & circa hoc foramẽ ſunt carnis eminentiæ magnæ, rotundæ, ordinatæ ad ſuſtentãdum uenas uel arterias aſcendentes a rete mirabili ad uentriculos dictos, & ideo in baſi eius apparent glandulæ, quæ ſunt iuxta rete mirabile eminentes. & ꝑ iſtã lacunã uentriculi anteriores & cerebrũ quantũ ad modũ eius, expurgãt ſuas ſuꝑfluitates, licet quãtũ ad partes anteriores magis purget ſuas ſuperfluitates per colatoria narium. iſtud autem foramen, quia latum eſt ſuperius, inferius uero ſtrictum, ab Haliaba. vocatur embotũ. Caput autem roſæ eſt meatus quidam expulſiuus ſuperfluitatum cerebri amplus ſuperius, ſtrictus inferius, ideo caput roſæ dictus eſt, & hic eſt unus ex meatibus terminatis ad lacunam. Torculare autem ſunt duæ uenæ groſſæ, circa principiũ lacunæ, à quibus ramificantur uenę paruæ per lacunam. Tres autem ſunt uiæ expulſionis ſuperfluitatũ à cerebro. Vna eſt, oſſa narium in extremitatibus ſuis perforata, tum ad expulſionẽ à parte anteriori cerebri, tum ad receptionẽ ſpecierũ rerum odorabilium, necnõ fumalis euaporationis ordinata. Secunda, terminatur ad finẽ primi uentriculi, & principium ſecundi. Tertia, ad finẽ ſecundi uentriculi, & principiũ tertij, per quas cerebrũ ẜm eius partes medias, ſuas purgat ſuperfluitates, quæ terminantur ad lacunam iã dictã, & ideo oblõga creata fuit. Cerebrũ autẽ ẜm eius partẽ anteriorem habet duo additamẽta, quæ ſunt ſicut duæ papillæ mamillares, quæ uocãtur carunculæ mamillares, & ſunt circumuolutæ panniculo ſubtili, ſcilicet pia matre, & terminantur ad oſſa nariũ & ſunt organũ olfactus. Et à cerebro oriũtur ſeptem paria neruorũ. Primum eſt nerui optici groſsiores quàm reliqui nerui, ortũ habẽtes à uentriculo anteriori, & procedentes uerſus oculos, & antequã egrediantur piã matrẽ, uniuntur ad inuicem, & in loco unionis ſunt perforati, & cõmuniter tenetur quod non cruciãtur, imò poſt unionẽ dexter tendit ad dextrũ, & ſiniſter ad ſiniſtrũ. Horũ autẽ ſunt tria iuuamẽta, primũ deferre ſpiritus uiſibiles ad oculum: ẜm ſpecies uiſibiles ab oculo ad ſenſum communem, & ideo uniuntur, ut ſpecies delatę à duobus oculis uniantur, ne una res appareant duæ: tertiũ, quia ex ipſis generatur retina, & tela aranea,

ut

ut infra dicetur in anatomia oculorum. Secũdum autem par neruorum, quod est post istud ueniens ad oculos, concurrit ad compositionem musculorum oculi, propterea dat oculis motum uoluntarium. Tertium uero par, diuiditur in plures partes, quarum una uadit ad partes faciei, ad dandum sensum & motum illis partibus. Et huius etiam una pars tendit ad linguam, ad dandum illi gustum secundũ Auic. Reliqua pars miscetur cum quarto pari, & descendẽs per foramen ingressionis uenæ subethicæ per ceruicẽ, ad diaphragma & stomachum, dat sensum uisceribus. Et inde, secundum Mundinum, oriũtur nerui reuersiui, licet apud Auicẽ. à tertia parte sexti paris oriantur, qui sunt proprii nerui uocis. Reliqua uero pars quarti paris tẽdit ad palatum, ad dandũ ei sensum. Post quod est quintum par, quod tendit ad ossa petrosa, quæ sunt prope aures, & ex ipsis in foraminibus eorum generãtur pãniculi, qui sunt instrumẽta auditus. Postea est sextũ par diuisum in tres partes, quarum una uadit ad musculos gulæ, secũda ad musculos spatulæ, tertia maior cæteris, ad uiscera descẽdit in ascensione uenæ subethicæ, & est illi annexa, ex qua in rectitudine epiglottis separantur rami, qui ad musculos ueniunt epiglottales, quorum capita sunt ad superiora, qui epiglottim, & ipsius aleuant cartilagines. Cumq; epiglottim pertranseunt ex eis ascendunt rami, qui ad musculos cymbalarem fistulam claudentes ueniunt, & dicuntur nerui reuersiui, & sunt proprie nerui uocis. Reliquum uero huius rami spargitur in diaphragmate, pectore, corde & pulmone, & associatur ei quod ex parte tertia tertii paris descẽdit ad uiscera. Postea est septimum par quod oritur à postremo cerebri ueniens ad linguam, & dat illi motum uoluntarium: dicit autẽ Auic. quod oritur à termino communi inter cerebrum & nucham hominis, & per eum prima duo paria oriuntur à cerebro anteriori, tertium à termino cõmuni inter cerebrum anterius & posterius, reliqua quatuor à cerebro posteriori: sic enim in anatomia nuchæ secundum plurimum uisum est. A posteriori autem cerebro oritur nucha diuisa in duas medietates per panniculum subtilissimum, ne nocumẽtum unius partis communicetur alteri, & propterea accidit paralysis in una parte, altera non læsa. Ab hac autem descendente per foramina. 30. spondilium, oriuntur. 30. paria neruorum, & quia à cauda oritur unum impar, erunt. 30. paria neruorum, & unum impar, quæ tendunt ad diuersa membra, ad dandum sensum, & motum uoluntarium. Sub cerebro sunt duo panniculi proportionati duræ matri, & piæ matri, de quibus ante: ita ut hi panniculi undique cerebrum inuoluant. Eleuatis autem his occurrit rete mirabile, quod est in medio ossis basilaris è directo colatorii contextum textura fortissima, & miraculose duplicata ex arteriis subtilissimis, & adinuicem contextis, quæ sunt rami apoplecticarũ ascendentium, & in isto rete, siue in uenis ipsius continetur spiritus uitalis ascendens à corde ad cerebrum, ad hoc, ut fiat animalis, qui ut melius cõuertatur, est hoc modo ad minima diuisus in his arteriis subtilissimis: ipse tamen in uentriculis postea magis perficitur. Et hæc est una ex causis, quare rete mirabile positum fuit sub cerebro: est & alia causa, quia est dignum multa custodia, quapropter natura locauit ipsum in loco tutissimo: est & tertia causa, ut humiditates aliquæ i cerebro condensatæ ex uaporibus ad ipsum ascendentibus, & cadentes super hoc rete, aliquam oppilationem causarent, quę esset causa somni: & istud rete sustentant duæ carnes glãdosæ factæ principaliter ad ipsum sustentandum, & replendum uacuitates, & ad sustentandum duas uenas ascendentes ad cerebrum, aut duas arterias ascendentes ad uentriculos cerebri. Ex his potes comprehendere unum modum apoplexiæ prouenientem, scilicet ex oppilatione huius retis, & arteriarum apoplecticarum ascendentium, præter illum, qui cõmuniter euenit ex oppilatione uẽtriculorum cerebri, inter quos est difficile distinguere, sed de his in capite de apoplexia. Postea sequitur os basilare, quod est durius cæteris, tum quia debuit alia sustinere, tum ne putrescat cum submissum sit humiditatibus, à capite descendentibus. Hoc autem est diuisum in ossa petrosa, & narium, & oculorum, & duo ossa lateralia, quæ uocantur ossa paris. Et his liquet caput esse cõplexionis frigidæ, tẽperatæ in passiuis, propter complexionem humidam cerebri, contra operantẽ siccitati ossium & panniculórum, & quòd potest pati omne genus ægritudinis simplicis & cõpositæ. Hæc de anatomia capitis & neruorum sufficiant. Iam reliquum absoluamus.

De cephalæa. Cap. I.

CIrca hãc rubricam primo notandum, quòd cephalæa, cephalalgia, soda, & dolor capitis sunt termini synonymi significantes hanc dispositionem, de qua diuersi authores sub his diuersis nominibus determinant. Ab Auic. nanq;, Io. Serapione, & Mesue vocatur soda. Ab Alexandro vocatur cephalalgia. A Rasi, Haliabate, Constãtino, Passionario uocatur cephalæa, quòd κεφαλὴ græce dicitur, caput latine. Sed præter hos sunt termini dolorem specialem capitis importantes, sicut nux, ouum, passio, scilicet galeata, significantes dolorem totius, satis inseparabilem, consuetudinarium, ab omni fere causa facile excitabilem. Hemicranea dicta ab hemi, ꝙ est mediũ & craneũ, dolorẽ vnius laterũ importat cõsuetudinariũ. Et similiter hemipagia Homonopagia autem dolorẽ quartæ partis significat. Clauus uero est dolor fixus intensus paruam occupans partem, in profundum ad modum claui caput penetrans. Quantum ad quid rei, dicit Auicenna, quòd soda est læsio in membris capitis, sed intelligendum est quòd est læsio dolorosa in toto capite, aut partibus eius. Est enim dolor tristis sensatio tactiua rei subito & materialiter imprimẽtis. Et omnis talis est actio corrupta. Et hæc de quid nominis, & quid rei quantum ad rubricam.

QVando rubedo, & tensio, & grauedo in facie, et oculis cum dolore capitis affuerint, et tactus calidus sentitur, & pulsus fuerit magnus; ex cephalica facienda est phlebotomia in parte, in qua est dolor, uel in qua dolor magis infestat. deinde aqua rosata, et oleum ros. et acetum sumatur, et simul mixta agitentur, donec † unum fiant: et super niuem infrigidata super caput fundantur. Aeger uerò à carnibus, et uino abstineat, et comedat adesciam citrinam, (id est, cibus, qui fit de lentibus coctis, in quibus additur acetum, et parum croci) et tapsil, (id est, cibus, qui fit de lentibus coctis, cum aqua) et herbas frigidas, et fructus frigidos. Venter autem soluatur ex mirobolanis citrinis, et prunis, et tamarindis, et sacch. albißimo. quòd, si ista non sufficiunt; semina maluauisci in aceto posita agitentur, quousque ad spißitudinem perueniant: de quibus emplastrum capiti superponatur ex psillio quoque, & aceto emplastrum fieri utile est.

SCHOLIA

Cum dolore capitis] antiquus textus habet Cum istis; hoc est, cephalæa, & hemicrania: & rectius quidem: nam non omnis dolor capitis est cephalæa, & hemicrania teste Gal. lib. II. med. sec. loca. non igitur eædem omnino causæ, signa, symptomata, & curationes. Donec vnum fiant] est in vetusto Rasis codice, & in Arculani com. Donec inspissentur.

Diuiditur hoc caput in tres partes. In prima agit de cephalæa pendente à causa corporea. In secunda de cephalæa à causa primitiua. In tertia ponit quoddam remedium efficax & vltimum, vbi cætera non sufficissent: secunda ibi prope finem cap. Si autem cephalæa contingeret propter multam. tertia ibi. Si autem adhuc soda perseuerauerit. Prima adhuc in duas. In prima, agit de cephalæa per essentiam in capite. In secunda, agit de cephalæa per communitatem maxime à stomacho. secunda ibi. Quòd si cephalæa quotidie. Prima iterum in quatuor. In prima, agit de cephalæa sanguinea. In secunda, de cholerica. In tertia, de phlegmatica. In quarta, iterum redit ad ponendum quædam antidota conferentia, tàm in soda calida, quàm frigida. secunda ibi. Si autem cum istis fuerit in pulsu velocitas. tertia ibi. Quòd si cum soda non fuerit aliquid eorum, quæ diximus. quarta ibi. In cephalæa vero, causa. Prima iterum in duas. Primo ponit signa cephalææ sanguineæ, secundo curam. secunda ibi. Ex cephalica facienda non est phlebotomia.

Expositio literæ Rasis.

SEd nunc accedendo ad expositionem literæ Rasis. Rasis in prima parte breuitati indulgens ponit quinque signa cephalææ sanguineæ, innuens, quòd quando dolenti caput affuerint hæc quinque signa, tunc sit hæc cephalæa

pendet à sanguine. Primum rubedo in facie & oculis supple aliqualiter tendens ad fuscum & purpureum: talis est enim color sanguinis. Secundũ tensio in eisdẽ partib.& oĩbus par tibus dolentibus pp præsentiã sanguinis illas partes replẽtis & extendentis. Tertiũ grauedo manifesta sensata in illis partibus, pendens ab eadem causa. Quartum tactus calidus.i. manifesta caliditas in illis partibus sensata, tàm ab ægro, quã à medico tãgente propter multitudinem sanguinis, & spirituum præsentiam. Quintum pulsus magnus maxime arteriarum capitis, licet etiam de pulsu aliarum arteriarum, qui cõmuniter sentitur, verificari possit, & hoc propter necessitatem auctam cum fortitudine virtutis, & obediẽtia instrumẽti. Hic autem pulsus cum hoc, quod est magnus, debet esse plenus ob multi sanguinis præsentiam, & ex his literę sententia iam manifesta est. Quibus omnibus pro cõplemento addite vrinam rubeam, grossam, sanguini attestantem, nisi materia ad superiora moueatur, cerebrum apostematura. Item somnum longum propter multitudinem oppilationis, nisi vehementia doloris excitetur: non tamen profundum, cũ materia non sit frigida viscosa, &c.

Causæ cephalææ & species.

SEquendo ordinem pręmissum, in hac, vel circa hanc particulam habemus inquirere tria. Primum, scilicet species & causas doloris capitis. Secundum signa. Et tertium prognosticum. Species enim & causas Rasis breuitati indulgens breuiter pertransit, innuit enim solam vnicã distinctionem specierum dolorum capitis sumptam à causis, quia quidam dolor capitis est pendens à causa corporea, quidam à causa primitiua, sicut à sole, igne, balneo, odoribus, ebrietate, vento & frigore, & sic de singulis. Qui vero à causa corporea, est duplex, quia quidam per essentiã in capite, id est, pendens à læsione alicuius naturarum ipsius capitis, sicut complexionis, compositionis, aut vnitatis: aut plurium simul, sicut est in apostemate. Et si à mala complexione, aut simplici, aut composita, cum materia, aut sine materia, licet à mala complexione humida sine materia non possit fieri dolor. Et si cum materia, aut sanguinea, cholerica, phlegmatica, melancholica, aquosa, uentosa, aut vaporosa. Et si à compositione, aut ab una, aut pluribus specierum malæ complexionis. Et si à solutione continui, aut antiqua, aut recenti, simplici, aut composita, facta a causa intrinseca, aut extrinseca, & hæc solutio cõtinui aliquando pendet ex vermibus existentibus supra stricturam narium prope caruncula mamillares. Et si est ab apostemate, aut est sanguineum, aut cholericum, aut phlegmaticum, aut melancholicũ, aut aquosum aut uentosum, aut mixtum. Et sit aut in substantia cerebri, aut in panniculis, aut uenis, aut in meatibus. Quæ uero per communitatẽ, aut à toto, sicut in febribus, aut ab aliqua corporis particula, sicut à stomacho quod frequentius accidit, de qua Rasis in litera, aut ab intestinis, aut ab hepate, splene, renibus, uesica, matrice, aut à membris spiritalibus, aut mirach, aut partibus extremis. Quæ autẽ est per communitatẽ, quandoque est cũ periodis & paroxysmis, secundum periodos & paroxysmos causæ, quæ est in membro communicãte, sicut, quæ fit cum communitate stomachi, est propter effusionem materierum cholericarum, & aliarum ad ipsum cum periodis, & sicut quæ fit cum periodis febrium. Circa quam distinctionem pulcherrimè notandum quòd duplex est communitas.s. absoluta, & non absoluta. Cõitatem absolutam definit Auicẽ. prima tertij, tractatu secundo, cap. de speciebus sodæ per communitatem, & est ut ad partem cerebri ex membro communicante nihil perueniat corporeum nisi ipsum nocumentum. Communitas uero non absoluta est, ut ad cerebrum ex membro communicante aliquid perueniat corporeum, ut materia, uapor, uentositas, aut spiritus. Exemplum primi, sicut dolor capitis pendens ex spasmo, dolore iuncturarum, punctura, & similibus. In quibus ad caput non transit aliquod corporeum, id est, compositum ex materia & forma: ita quòd neque vapores, neque spiritus, sed sola qualitas manifesta, aut occulta, sicut venenositas. Aut forte solũ species intentionales, secundum aliquos, quibus male consentio, quia licet species intentionales doloris repræsentent dolorem sensui cõi, aut uirtuti cognitiuæ, attamen dolorem non faciũt, vt patet ex diffinitione doloris, in qua sumitur ꝙ res materialiter imprimit. Aut forte nihil ad cerebrum peruenit, quod potest esse, primo, quia anima eadem existens in qualibet parte, dolens in una parte, dolebit etiã in altera parte ualde sensibili, cuius pars lęsa facile cõmunicet, sicut etiã sentiuntur delitiæ in coitu, in toto corpore solũ propter causam delitiarum existentem in capite virgæ: secundo, vt imaginemur spiritus, & membra alterari per partem, post partẽ, per species obiecti, seu causas doloris, dato quòd nulla qualitas tangibilis in cerebro recipiatur, cui imaginationi difficulter assentio: vnde stat hoc modo, in membro distante fieri per communitatem dolorem per maximam sensibilitatem, licet non fiat in partibus intermedijs, quia forte non sunt ita sensibiles, aut ita colligatæ. Et nota quòd membrum læsum per communitatem etiam absolutam, frequẽter tandem læditur per essentiam, aut quia membrum longo dolore debilitatum facile recipit superfluitates aliorum membrorum, aut quia per dolorem spiritibus resolutis debilitatur digestiua & expulsiua, unde nõ bene conuertit nutrimẽtum, nec superfluitates, quæ in qualibet digestione resecantur, debite expellit, & sic sequitur læsio alicuius suarum naturarum, & ex his infertur esse dolorem in aliqua parte corporis, in qua non sit solutio continui, nec mala complexio. Sed circa causas notate, quòd causa immediata doloris est mala complexio, aut solutio continui, aut utraque, sicut in apostemate, licet secundum Auer. 3. coll. sola mala complexio sit causa doloris: quælibet autem mala complexio, siue simplex, siue composita, est causa doloris præterquam mala complexio humida, ipsa enim non facit dolorẽ, nisi sit cum materia mota ad solutionem, prima tertii, tract. 2. cap. 1. Causæ autem malæ complexionis calidæ sunt sanguis, cholera, phlegma salsum, humor factus calidus per putredinem, aut ebullitionem, & uapores ab his eleuati: similiter causæ primitiuę calefacientes sunt sicut sol, ignis, uinum potens, crapula, & similia. Causę autem malæ complexionis frigidæ, sunt humores frigidi, & uapores inde eleuati, quibus non acciderit caliditas accidentalis. Malę autem complexionis siccæ, sunt exiccantia sicut dies caniculares, motus corporei & animales, exuberans coitus, fluxus uentris. Causæ autem solutæ continuitatis sunt uapores, aut uentositates sui multitudine extendentes, aut sui acuitate mordicantes, similiter materia multa replens extẽdens, humor corrosiuus, percussio, aut casus, uermes generati supra stricturam narium. Itẽ apostema in aliqua parte sensibili cerebri, siue calidum, siue frigidum, aut mixtũ. Sed hic nota quod uapores qui frequenter causant dolorem capitis, quandoq; ascendunt per uias amplas, sicut per meri, aut cannam pulmonis: quandoq; per uias strictas, sicut per uenas, arterias & neruos, unde in fine primi cap. de soda. Soda enim plurimum fit, propterea quia arteriæ afferunt capiti uapores fraudulentos. Et dolores isti per uenas deferentes uapores, facti sunt multum fortes & profundi, & magna aduertentia digni. Et notate ex Auicen. quòd omnia aromata calida siue frigida faciunt sodam, licet aromata calida curent sodam frigidam: & contra, frigida calidam cum succedunt sodæ, quod est uerum, nisi multiplicẽtur. Tunc enim replendo caput, & extẽdendo faciunt sodã. Amplius secundo nota quòd modi colligantiarum sunt sex sumpti ex Auicen. 2. primi ca. de cõplendis dispositionibus, & prima tertii tracta. ca. 2. de speciebus sodæ. Primus est ratione membri utrisq; communicãtis & intermedii, ut os stomachi cerebro mediantibus neruis reuersiuis. Secundus, quia est uia & transitus de uno mẽbro ad reliquum sicut inguem ab hepate in apostematibus cruris. Tertius, ratione uicinitatis sicut pulmo cerebro, & mammilla cordi. Quartus, quia unum est principium & radix operationis alterius sicut diaphragma pulmonis. Quintus quia unum seruit alteri, ut nerui cerebro. Sextus, quia colligantur uni tertio, ut renes & cerebrum hepati, ideo inter se colligantur, similiter matrix, & diaphragma mediãtibus neruis, cor, hepar, & splẽ communicant cerebro, mediãtibus, neruis, uenis & arteriis, &c. Soda autem facta à causa primitiua est multiplex secundum multiplicitatem & multitudinẽ causarũ primitiuarũ, sicut soda ex ventis, & ex radijs solaribus, & soda ex odoribus bonis & malis, calidis & frigidis, & soda ex ebrietate, & ex percussione &c. Secunda di. sumitur penes intensionẽ doloris,

loris,quia quidam intenſus : de quo dicit Auic. ꝙ obuiãs ſin-
cipiti infantis leuia habentis oſſa ſeparat,& frangit cõmiſſu-
rã,quidam medius, quidam paruus,vt in lethargia. Tertia
ſumitur à perſeuerantia,quia quidam continuus, quidam in-
terpolatus. Quarta ab accidentibus, quia quidam perducit
ad accidẽtia mala,ut apoſtemata,ſpaſmum, ſingultum, & qui
dam non. Quinta penes locum, quia quidam in ſubſtantia
cerebri, quidam in panniculis intrinſecis, quidam in almo-
chati,quidam in uenis,quidam in meatibus. Sexta penes fa
cilitatem motus ipſius,aut difficultatem. His enim facilè ue
nit ſoda,qui habent debilitatem cerebri,& multam ſenſibili
tatem,& mẽbra digeſtiua debilia : cõtrariis cõtra. Septima
quædã eſt ſoda tẽporalis,id eſt,chronica,quædã pauci tempo
ris. Temporalis,fit ꝑꝑ phlegma,aut melãcholiã,aut debilita
tẽ cerebri,aut apoſtemate incipiẽte indurari,aut iam indura
to,& illud ſæpe uidi & ferè ſemper male tãdem terminatur.
Octaua,quia quædam coniuncta cum rheumatiſmis,quædam
non.Et ex his iam primum abſolutum ſit,ſcilicet ſpecies, &
cauſæ doloris capitis,&c.Omitto dolores capitis,qui ſumũ-
tur ab ipſa doloris eſſentia,quia de his agetur in ſequẽtibus
capitulis,qui dolores capitis ſunt ſecundum plurimum gra-
uatiui, extenſiui,pulſatiui, pũgitiui,aut perforatiui ſecundũ
diuerſitates cauſarum ipſos facientium.

De ſignis cephalææ.

SIgna quædam prognoſtica ſunt.Primum ſignum eſt vri
na ſubiugalis,aut liuida:ſi enim mingitur turbida, & re-
manet turbida,ſignificat magnam ebulitionem à calore
putredinali factam, & tunc dolor eſt,aut fit:ſi uero min
gitur clara,& ſtatim turbidatur,ſignificat dolorem capitis fu
turum:ſi aũt mingitur turbida,& poſtea clara fit, minoris eſt
malitiæ,imò frequenter accidit vitio renũ & veſicæ, & pro-
prie cum fecerit reſidentiam,& fit turbida aliqñ via criſis,&
eſt bonum ſignũ,& maxime in pueris eſt ſignũ infallibile ſu-
per ſalutẽ,ut ex longa practica vidi.Hęc oĩa diſcutienda ſunt
4.aphor.aphor.illo,Quibus in febrib.vrinæ turbidatæ. Se-
cundum ſignum eſt vrina alba,ſubtilis in feb. & maxime con
tinuis, nõ quidem in principio paroxyſmi, ſed poſt augumẽ-
tum, & non ſumpta ĩmediate poſt cibũ:ſignificat enim raptũ
materierũ ad caput,& fortaſſe phreneſim,& hoc,niſi ſit oppi
latio,aut niſi materia ad aliud canale permutetur, ſicut ad in
teſtina factura fluxum ventris, aut ad cutim factura uario-
las, aut ad aliud membrum apoſtemandum, ſed ſecundũ plu
rimum repit ad cerebrũ. Vltimum ſignum cõe oĩ ſodæ ma-
teriali eſt fæx inuenta in naribus diuerſos humores ſignificãs
ſecundũ varietatẽ coloris.Citrina quidem,aut viridis ſignifi
cat choleram.Alba vero,phlegma,pręcipue ſi fuerit ſine pũ-
ctione & mordicatione. Siccitas aũt narium ſine grauedine
capitis ſignificat priuationẽ humois in capite ſuperflui.Cum
grauedine aũt ſignificat aut oppilationẽ in ſtrictura narium,
quod facile cognoſcitur cũ non poſsit per nares ſufflare, aut
raptum materierũ,& ſic dolorem præſentem,aut futurũ, aut
impotentiam expellendi. Sed veniendo ad ſigna cauſarũ. Si
fuerit à cauſa primitiua cognoſcitur per præſentiã, aut præ-
ceſsionẽ ipſarum,& per effectus veriſimiliter ab ipſis dereli-
ctos,vt prima quarti de feb.ephemeris. Cognoſcitur aũt eſ-
ſe per eſſentiã in capite,quia dolor eſt magis cõtinuus,& cõ
prehenditur læſio alicuius naturarum cerebri, aut plurium,
& erit cum reliquis operationibꝰ cerebri nocumentũ & te-
nebroſitas in oculo,& nocumentũ in alijs ſenſibus cum boni
tate diſpoſitionis reliquorũ membrorum.Cognoſcitur vero
eſſe per communitatem,quia non ita continuus, & augetur
& minuitur ſm augumentũ & decrementum nocumenti mẽ
bri cõicantis. In quo ſigno eſt conſyderandũ,cuius mẽbri no
cumentũ primo incipit,& quod ſubſecutum eſt:primo.n.in-
cipiens ægrotare ueriſimiliter alteri nocumentũ cõicat.Co-
gnoſcitur aũt pendere à mala cõplexione calida aut frigida
ſine materia, cũ ſentiť manifeſta caliditas aut frigiditas, &c.
ſine aliqua capitis grauedine, & eſt cũ ſiccitate.ſ.narium, &
ſi ibi eſt caliditas fortaſſe eſt rubedo oculi, & iuuatur frigi-
dis.In frigida uero res eſt econtrario,& nõ eſt in faciebꝰ eo-
rũ extenuatio,neq; rubedo coloris,neq; dolor ẽ multus.Sic
cam aũt ſignificat præceſsio cauſarum exiccantium,& augeť
cum iteratione earum. Materiæ cõprehenduntur per hæc ſi-
gna : Siquidem fuerit ſanguis in cauſa,ſunt quinq; ſigna in li
tera poſita à Raſi,& ſuperius declarata, quibus addendus eſt
ſomnus,qui eſt longus propter vaporum multitudinem, niſi
à vehementia doloris impediatur : nõ tamen grauis,aut pro
fundus cũ uapores non ſint craſsi,aut frigidi multum oppri-
mentes,vrina craſſa, rubea, purpurea, quæ oĩa intelligenda
ſunt ſanguine peccante magis in quanto quàm in quali,&c.
ſi vero peccaret in quali,hæc ſigna eſſent refracta ſm inclina
tionẽ ſanguinis ad aliquẽ aliorũ humorũ, & frequentius erit
dolor in parte anteriori.Si uero cholera fuerit in cauſa, erit
dolor acutus,mordicatiuus,pũctio narium,vigiliæ,color ci-
trinus,parua grauitas, tactus calidus cum mordicitate, pul-
ſus velox, & non dixit magnus, quia uirtus debilior cæteris
paribus,inſtrumentũq; magis inobediens,non in oculis, aut
facie erit tenſio,& ſitis aderit,& frequẽtius erit dolor in par
te dextra:Si fuerit à phlegmate,erit frigiditas tẽporũ, color
albus,dolor obtuſus,& magis ꝑſeuerãs, sẽſus hebes,ſomnus
ꝓfundus,pigritia,deſtructio appetitus, uel debilitas, nauſea
tiua ſatietas,quæ omnia facit phlegma ſua frigiditate,humi-
ditate,craſsitie,uiſcoſitate, & frequẽtius erit dolor in parte
poſteriori.Si fuerit melãcholica; erit liuiditas faciei,ſiue plũ
beitas,corruptio ſenſuum interiorũ, perſeuerantia doloris,
obtuſus dolor,& frequentius erit dolor in parte ſiniſtra. Itẽ
ſigna uniuerſalia ſumpta ab ætate,cõplexione,ſexu,regione,
temporibus anni,conſuetudine,arte,uel exercitio & ſimili-
bus, uidenda ſecunda primi.In uentoſa autem, & uaporoſa
minoratur dolor,aut non eſt grauitas,multiplicatur extẽſio,
& fortaſſe eſt cum punctione,aut corroſione, & quandoque
eſt cum ſonitu,aut tinnitu, & fortaſſe creſcunt cum ea guidẽ
multum. Et quandoque multiplicatur cum ea permutatio
doloris de loco ad locum,& cum multiplicatur uapor,fit pul
ſatio fortior capitis,& imaginatur imaginationes corruptas
& aſſociatur ei ſcotomia & uertigo,& videtur ĩfirmo quod
eleuetur ad alta,& ſomniabit ſe uolare.Si uero ſoda fit à ſo-
lutione continui,declaratur per ipſam ſolutionem ſi extrin
ſecus apparet,& per cauſam primitiuam ſoluentem:Si uero
non apparet exterius,declaratur per ſanguinem,aut ſaniem
egredientem.Si uero pẽdeat à mala compoſitione,ipſa ſeip-
ſam declaret,ſi exterius appareat: ſi uero non, redi ad ſigna
cuiuſcunque malæ compoſitionis, & cognoſcitur per exclu
ſionem aliarum cauſarũ. Si uero ſit ab apoſtemate,adſunt ſi-
gna çarabiti,aut lethargiæ, & cæterorum ſuo loco dicenda.
Et dolor quandoque communicat uſque ad radices oculorũ
propter motum neruorum opticorum perforantium panni-
culos,& intenſius dolent propter motum.& ſi nocumentum
eſt in panniculis intrinſecis,tunc dolor eſt fortior: ſi uero in
ſubſtantia,tũc dolor eſt obtuſior grauatiuus, aut extenſiuus:
ſi uero in panniculo extrinſeco,tunc magis dolet exterius.
Signa autẽ facta ex uermibus in capite ſunt corroſio fortis,
& fœtor oris,& fit ſoda fortior cũ motu, & ſedatur in quie-
te,erit etiam aliquando pruritus in naſo propter motũ uer-
mium. Si uero ſoda fit per cõmunitatem à toto,ſicut in febri
bus & criſibus, creſcit ipſis excreſcẽtibus, decreſcitq; ipſis
decreſcentibus,& remouetur cum remotione earum. Factã
autem cum communitate ſtomachi ſignificat auguſtia, nau-
ſea,paucitas deſyderij, malitia digeſtionis, & cætera no-
cumenta ſtomachi. & cum eſt per effuſionem materierum
ad ſtomachum, eſt fortior,& cũ uacuitas adeſt, & ſuper ſom
num;& dolor ſtomachi ſi eſt ex cholera, excitatur cũ uacui-
tas adeſt.& ſi eſt ex humore frigido eſt ſecundum plurimum
minor in uacuitate,& ſedat ipſum fames, humor autem pec
cãs in ſtomacho diſtinguitur per uomitum, & ructationem.
Et multi quidem homines ſunt qui cum comedunt, ſedatur
ſoda,& illud ſignificat effuſionẽ choleræ ad ſtomachũ.cuius
ſignum,quia ſi choleram euomũt ſedatur dolor.Significatur
etiã communitas ex parte doloris: dolor enim in ea quæ fit
ex ſtomacho ſecundũ plurimũ incipit ab interiori parte ſin-
cipitis,& declinat ad medium ſincipitis:deinde remouetur,
& quandoq; eſt in parte poſteriori propter ſitum meri po-
ſteriorem iuxta dorſum.Et illa quæ fit ex hepate declinat ad
latus dextrum,& adſunt ægritudines epatis.Et illa quæ fit ex
ſplene declinat ad latus ſiniſtrum.Et illa quæ fit ex mirach de
clinat ad anteriora capitis ualde & quæ eſt cauſa marticis
exiſtit in margine ſincipitis, & fit plurimũ prius partum,aut
poſt aborſum,aut paucitatem menſtruorum, aut retẽtionem

& adſunt ſigna ægritudinum matricis . quæ autem ex dorſo ,
aut renibus , declinat ad poſteriora ualde . Et uniuerſaliter
quæ eſt ex nocumẽto alicuius membri excitatur, & augetur
cum nocumento illius membri,& decreſcit cum decremẽto
illius.Illã uero quæ fit à debilitate capitis,ſignificat eius ex-
citatio cũ parua , uel qualibet cauſa,& eſt cũ perturbatione
ſenſuum,tam interiorum q̃ exteriorum,& inuentione nocu
mẽti in operationibus cerebri,& cito repletur caput humi-
ditatibus . Et illã quæ fit ab acuitate ſenſus cerebri ſignificat
uelocitas patiendi etiam à parua cauſa,ſcilicet uocibus,odo
ribus,& reliquis:& cum hoc ſenſus ſunt boni, & meatus mũ
di,& operationes cerebri non læſæ,& hæc cerebra ſunt com
muniter cholerica,aut ſicca tamen . Vltimo ſigna uiarum ,
per quas fit communicatio,ſumuntur à loco materiæ & mẽ-
bro communicãte.Nam uapores eleuati à materia exiſtẽte
in ſtomacho tranſeunt per meri,à membris ſpiritalibus per
Cannam pulmonis . Si materia contineatur in uenis , ut in
febribus cõtinuis,communicatur per uenas & arterias: ſi ma
teria ſit in corde, magis ꝑ arterias ſi in hepate magis per ue
nas , ſi in diaphragmate & reliquis panniculis , & membris
neruoſis , communicatur magis per neruos & nucham , &c.
Oui,nucis ſiue galeatę paſsionis ſpecies , & cauſæ ex præce-
dentibus patere poſſunt,pendet enim ab humore malo,cali-
do , aut frigido frequenter apoſtemante:imò frequenter ab
apoſtemate melancholico,aut duro,in panniculo intrinſeco
aut extrinſeco . Et multoties cauſa remotior ſunt ægritudi-
nes antecedentes , quæ debilitarunt cerebrum , & uelamina
intrinſeca & extrinſeca,ut lędantur ex omni cauſa , uidelicet
ex motibus paruis , qui ſunt ex motibus corporis , cibalibus
& uaporibus,& motibusextrinſecis.Et in ſumma,cã diſpoſi-
tiua eſt duplex.ſ.debilitas capitis,& acuitas ſenſus eius. Cau
ſæ autẽ factiuæ ſunt,quæ dictæ ſunt.Signa eius ſunt,quia præ
ter hoc ꝙ dolor ſit continuus,excitatur ab omni parua cauſa;
ut motu,potatione uini,& receptione uaporum, & cum uo-
ce forti , aut media:ita ut patiens odio habeat uocẽ, lumen,
conuerſationem cum hominibus,diligat ſolitudinem, tene-
bras,quietem,& reſupinationem.& cum eſt in panniculo ex
trinſeco,tangendo ſentitur , ſed in intrinſeco tangendo non
ſentitur,& cõmicatur uſq; ad oculum , quoniam panniculus
ille cõprehendit ſuꝑ neruos opticos cõmunicantes oculo ,
cũ ex ipſis generetur retina, & tela aranea . PROGNOSTICVM
perducit frequenter ad mortem,aut cæcitatem.Hemicranea
& homonopagia ſunt ſpecies,cauſæ,ſigna,prognoſtica,ſicut
cephaleæ,de qua ſuperius actum eſt.Et grauitas exiſtẽs infra
dolorem pẽdet ab humoribus præcipuè ſanguineo,phlegma
tico,melancholico.Soda phlegmatica ſanguinea,cholerica,
melancholica multiplicatur ſm proportionem ad quatuor
tempora anni.Quando autũnus fuerit meridionalis,pluuio-
ſus, multiplicatur ſoda in hyeme. Soda continua prolonga-
ta frequenter perducit ad apoſtema cerebri, aut cæcitatem.
Soda multotiẽs reſoluitur , ſi contingat ut egrediat̃ in aure
ſiue per aurẽ, ſanies aut materia aquoſa:ſoda in febribus cõ-
tinuis,quæ nõ alleuiatur cũ alleuatione febris,minatur phre
neſim . Similiter ſoda cõtinua ad quam ſequitur febris , cum
prius non fuerit , tranſit in phreneſim .

De cura cephalææ.

POſitis quid nominis , & quid rei , ſpeciebus , & cauſis .
ſignis & pronoſticis , &c. Iam ad quintum ueniendum
eſt, ſcilicet ad curam . Raſis ergo breuitati indulgens ,
pro cura cephalææ ſanguineæ , primo phlebotomat ue
nam cephalicam, ex parte ex qua eſt dolor , uel in qua dolor
magis infeſtat . ut ſi dolor magis infeſtat in parte dextra,in
manu dextra facienda eſt phlebotomia,ſcilicet aut in curua-
tura brachii in parte ſuperiori , aut inter pollicem & indicẽ
licet hic ſit ramus uenæ communis & nõ cephalicæ,ex Auic.
prima primi,doctrina quinta,c. de anatomia uenarũ manuũ.
Et extrahũtur ſex aut octo unciæ ſanguinis , plures aut pau-
ciores ſecundum exigentiam circunſtantiarum conſentiẽte
uirtute,ætate, & cæteris huiuſmodi . Si autem ſit in parte ſi-
niſtra capitis , phlebotometur ex cephalica ſiniſtra . Et ſi in
ambabus phlebotometur ex ambabus . Secundo , ſuper par-
te dolente , & partibus adiacentibus docet apponi medi-
camen factum ex aqua roſacea, oleo roſaceo & aceto , ſimul
optime agitatis & cõcusſis ita,ut inſpiſſentur, & ſuper niuẽ,
id eſt,ualde actu infrigidatis , in qua mixtura ſit acetum ſub
quadruplum ad aquam roſaceam , & oleum . Ita ut exempli
gratia ſit aceti . ℥ . s . aquæ roſaceæ, olei roſacei ana. ℥ 1 . pri-
us tamen capillis cũ forfice abſcisſis applicẽtur petiæ lineæ
ueteres in hoc medicamine infuſæ, ſepiusq; ſecũdum exigẽ-
gentiam applicentur . Poſſet tamen aceti quantitas augeri,
ubi quæratur maior repercuſsio. Tertio, docet debitum re-
gimen,ut abſtineat à carne,uino,& cæteris calidis,& ſangui
nem multiplicantibus & uaporantibus,& comedat adeſiam
citrinam,id eſt,cibum qui fit ex lẽtibus coctis cum aqua,qui-
bus additur acetum, & parum croci : & tapſil , id eſt cibũ ex
lentibus ſolum in aqua coctis.Ponat̃ autẽ in primo cibo ace
tũ ad infrigidãdũ,& crocus ad cõfortãda uirtutes & ſpiritus
& ut uirtus huius cibi ad caput dirigatur: eſt . n .huiusmodi
materiæ digeſtiuũ,ita ut ſit cibus & medicina modi, ſed me-
lius eſt, ut loco lentium ponatur KIſt ipſarũ abiectis cortici-
bus per expreſsionem in ſtaminea.Et comedat olera frigida
ſicut lactucam,endiuiam,& ſpinachia , & huiuſmodi: & fru-
ctus frigidos , ſicut poma, & pyra,& cidonia cocta , & pro-
prie in fine menſæ condita cũ coriandris ſemicõfectis.Quar
to,docet uentrem ſoluere, educendo materias communes ,
& etiam choleram , quæ poſſet eſſe cauſa inflãmationis ſan-
guinis & fluxus ipſius ad cerebrum cũ mirobolanis citrinis,
prunis,& tamarindis,& ſaccharo,quæ rccepta ſit ſecũdũ hũc
modum.℞.prunorum numero decem,tama.ʒ.1 .mirob. citr.
ʒ.1 .aut.℥.1 .s.bulliãt tamarindi, aut pruna in una lib. aquæ ad
conſumptionẽ medietatis,& coletur.in qua aqua debite co-
lata & calida mirobolani ſatis ſubtiliter abſq; tamiſatione
contuſi , infundantur per unam noctem: deinde fiat debita
colatio & expreſsio,& cum medietate ʒ.ſacchari albi dulco
retur , & in matutinis exhibeatur : ſaccharum enim debet
eſſe album trium coctarum cum ſaccharum rub . calidius ſit
melle , & exhibeatur iam celebrata digeſtione cibi præce-
dentis. ubi autem quęratur maior lenificatio,diminutis, aut
remotis mirobolanis poſſet poni mane ʒ.1 . aut amplius aut
minus ſecundum exigentiam,& ſimiliter caſsia. Quinto,do-
cet apponere medicamen infrigidatiuum partim repercuſ-
ſiuum,partim reſolutiuum,ac doloris ſedatiuum, quod com
ponitur ex ſemine altheæ.i.maluauiſci aut brancæ vrſinæ,aut
maluæ ſylueſtris , quę idem ſunt . Cuius de ſcriptio erit hæc
℞. ſeminis altheæ calidi cum æqualitate declinãtis ad ſiccũ,
quantum uolumus : uerbi gratia ℥ 4 . contundantur opti-
me ſemina in mortario , & cum aceto debite incorporan-
do fiat emplaſtrũ aliqualiter liquidũ,& ſuper petia extenda-
tur,& parti dolẽti frigidũ applicet̃:aut aliqualiter tepidũ. Si
quæras maiorẽ reſolutionẽ , & ſubdit quòd ex ſemine pſillii,
& aceto poſſet fieri medicamen ſimile.Sed aduerte,quod de
bemus accipere mucilaginem pſillii exeuntem ſiue tractam
ex cortice non ex medulla , quia medulla eſt ulceratiua exi-
ſtens calida & ſicca in quarto,pars uero exterior frigida , &
humida in ſecundo . debet ergo poni in aqua calida , donec
mucilago ſeparetur per debitam confrictionem abſque for-
ti conſtrictione, quæ mucilago cum aceto miſceatur , & ad-
miniſtretur:ſed hoc medicamem magis conuenit in princi-
pio,& ubi magna infrigidatione opus ſit. Ex his dictis Raſis
quinq; elicimus intentiones curatiuas . Prima eſt ſanguinis
hunc dolorem facientis euacuatio ac diuerſio . Secunda eſt
malæ complexionis calidæ in cerebro infrigidatio ac ſangui
nis ad ipſum fluentis repercuſsio.Tertia eſt choleræ ſangui-
nem acuentis & fluere facientis euacuatio. Quarta eſt infri
gidatio & repercuſsio cum reſolutione mixta tandem per-
ueniens ad reſolutiua pura. Quinta eſt debita ſex rerum non
naturalium adminiſtratio.Et ſexta ſubdi poteſt, ſcilicet acci
dentium correctio.Euacuatio quidem ſanguinis debet eſſe
prima,duabus conditionibus obſeruatis . Prima,quod uen-
ter non ſit ſtipticus ac fæcibus repletus , in quo caſu primo
cum clyſteri infrigidante,ac lenitiuo educendæ ſunt.Secun
da,quòd dolor non ſit fortiſsimus adeo quòd ordinem cura
tionis præuaricet.In quo caſu à ſedatione doloris inchoãdũ
eſt iuxta can.quartæ primi, Cumq; ad diuerſum trahere uo-
lueris,dolorem illius membri prius ſeda . Quod faciendum
eſt ſecundum præcepta Auicennæ , quarta primi capite ter-
tio,aut cum remouentibus cauſam,ſcilicet malam comple-
xionem cal.cum infrigidãtibus, ſicut oleis , & ſuccis, de qui
bus

bus inferius. aut si sit propter solutionem cōtinui à sanguine mordicante aut extendente, ponatur ea quæ leniant, dilatēt, poros aperiant resoluendo, ut materia non in loco angusto concludatur fortius soluens continuum; non tamen cū multa caliditate: sicut mucilago maluauisci, seminis lini, & psillii cum oleo rosaceo, & chamæmelino, & similibus debite tepefactis. Aut si hæc non ualeant, fiat cum anodinis secundū plurimum; sunt enim dilatantia poros, & confortantia calorem naturalem ratione suæ similitudinis: qui est principalis & efficax curator omnium ægritudinū. Et tertio, si hæc duo genera non sufficerent, fiat sedatio cum stupefacientibus, sed cum timore & cautela, incipiendo à leuioribus, & magis exterius applicitis, quàm in caputpurgiis, aut interius sumptis aut in aures distillatis. Potare autē ea inter cætera deterius est, licet exterius applicita magis partem oppilent, & materiam amplius in uno loco concludant. Sed circa phlebotomiam aduerte. Si corpus fuerit plenum, scilicet sanguine, secundum ambitum totius, & cū hoc notabiliter fluat ad caput, aut in causa fuerit retētio menstruorum, aut hæmorrhoidarum, ex saphenis primo facienda est phlebotomia: deinde si sanguis fuerit adhuc calidus & multus ex basilica lateris eiusdem partis, aut uena communi: tertio ex cephalica: quarto ex uena frontis dolore existente magis posterius: aut loco ipsius sanguis ex naribus prouocetur, aut naribus sanguisuga applicetur. Si vero dolor fuerit magis anterius fiat phlebotomia ex venis nuchæ ubi collum capiti cōiungitur: aut ventosatio ibidem, aut in spatulis: aut sanguisugarum in his locis applicatio. Et si magis declinat ad dextram, phlebotomentur venæ post aurem sinistram: & contra, si declinat ad sinistram: phlebotomiam autem venæ nasi credo magis conferre ad euacuandum sanguinem contentum in parte anteriori, & similiter phlebotomiam venarum labiorum; licet aliqualiter diuertat. Phlebotomia autem paruarum venarum in cute capitis existentium euacuat sanguinem coniunctum sibi proximum. Verum, si illæ phlebotomiæ fieri nō possunt propter ætatem & alia huiusmodi, sanguisugæ in locis ipsarū apponantur, quanquam Auenzoar non dubitauerit phlebotomare puerum suum triennem, qui phlebotomia illa euasit. Phlebotomiam autem venarum quidem, nūquam ausus sum facere, uerum in magna plethoria capitis, & in casibus extremis, sicut in apoplexia sanguinea, in magno apostemate sanguineo, credo, quòd nulla phlebotomia sit magis prompta ad succurrendum. Si autem magna sanguinis repletio sit in toto, sed tamen non in fluxu ad caput; à phlebotomia venę communis est inchoandum, aut eiusdem lateris, aut contrarij ſm maiorem aut minorem phlethoriam, aut ſm quod quęritur maior aut minor diuersio. deinde ad cephalicam & cæteras per ordinem, vt supra, veniendum est: imò nota, quòd etiam in cephalea immateriali, corpore existēte plectorico, phlebotomia cōuenit. Rasis autem præcipiens phlebotomiam cephalicę eiusdem lateris loquitur in casibus cōmuniter contingentibus, in quibus non est magna repletio. Cęteræ autē diuersiones continuari debent, maximè facta phlebotomia, de qua dictum est, sicut frictiones, ventosationes, sine scarificatione, ligaturæ, quæ omnia fiant descendendo, incipiendo à partibus propinquis tendendo ad remotas. sed inter cætera memor esto lotionis crurium cum aqua calida. diuersiones autem, quæ fiunt cum euacuatione, econtra incipiunt à remotis, & tēdunt ad propinqua. Memora etiā vniuersales euacuationes semper debere præcedere particulares, nisi vbi non adesset repletio in toto, neque in aliquo mēbro sibi materiam communicare potente, &c. Secunda autē intentio perficitur cum medicinis, quas Rasis superius posuit, ex aqua rosacea, oleo rosaceo, & aceto: cui intentioni accommodatur postrema eius medicina ex psillio & aceto, cum magis opus esset infrigidare. & loco suprascripto, si nō habeatur, applicetur succus plantaginis, succus uirgæ pastoris cum modico aceto: & succus lactucæ, si adessent uigiliæ, & si opus sit magis infrigidare, succus solatri, semperuiuæ, & huiusmodi. Hæc tamen conueniunt obseruatis quibusdam conditionibus. Prima, quod capilli cum forficibus præabscindantur. Secunda, quod applicentur super cerebro anteriori, & in loco commissurarum, non autem posteriori, quia multum frigidum est, & est locus originis nuchæ. Sed pone quòd materia calida sit ibidem, quid fiendum? Dico quòd debemus stare contenti vniuersalibus, & si opus est aliquid applicare, applicetur oleum rosaceum, aut aliud simile non multum frigidum, & tamen super parte anteriori applicentur, quæ dicta sunt. Iuuabunt enim ad remotionem caliditatis in parte posteriori. Tertia, est gradus medicinæ, vt sit proportionatus gradui ægritudinis, virtuti, naturæ membri secundum ipsius situm, dignitatem, &c. quarta primi colligēda, capite. 1. Quarta, vt sit mēbri secundum omnes suas virtutes confortatiua, etiam proprietate sua occulta, siue forma specifica. Quinta, vt stipticitate saltem in principio participet. Sexta, ne modus substantiæ poros oppilet resolutionem prohibēs, sicut lac. Ex quibus infertur huiusmodi medicinas nō semper actu frigidas applicandas, vt cum virtus est debilis, calor naturalis paucus: imò sunt aliquando cum aliquo permiscendæ, sicut cum pauco croci aut vini odoriferi. Sunt tamen casus tres, in quibus non conueniunt huiusmodi frigida. Primus casus ubi multi uapores, & crassi essent in capite siue à toto communicati, sicut in febribus materialibus, & præcipuè pendentibus à materia crassa. Sodā enim calidam in febri multiplicat usus epithematum uapores exire non permittentium. prima tertii. ubi tamen uapores essent subtiles, acuti, sicut in tertianis puris; inueni huiusmodi frigida optimè conferre: in hoc autem casu sunt frigida odoranda, & per nares trahenda, sicut acetum, aqua rosacea, & similia. Similiter qñ ab aliquo mēbro huiusmodi uapores capiti communicarentur, & similiter quādo essent incapite cōgelati. In quo casu cum medicinis anodinis facientibus ipsos euaporare esset procedendum, sicut decoctione anethi, florum chamæmeli, rosarum, & similium. Secundus casus ubi soda cōiungeretur rheumatismo. In quo casu euacuationibus, & diuersionibus, de quibus supra esset procedendum, & cum odoratis contrariis discrasiæ. Tertius casus, ubi caput esset repletum, ipsius enim euacuatio hæc localia debet præcedere. Tertia autem intentio, scilicet euacuatio choleræ permixtæ cum sanguine completur cum his, quæ superius dicta sunt: qui canon ampliandus est ad euacuationem phlegmatis, melancholiæ, aquositatis, aut plurium, si sanguini permixti forent cum his, de quibus infra dicetur. Quarta autem intentio complicans repercussionem, & resolutionem complenda est cum his, quæ in textu dicta sunt, & quanto magis ad statum proceditur, resolutiua super repercussiua augenda sunt: in declinatione autem sint pura sicut in apostematibus præcipitur. Et ex his, quæ optimè ualent ad resolutionem uaporum, & materiæ siue apostemātis siue non, est pulmo agni uel arietis incisus & æquatus secūdum exigentiam partis cui applicatur: qui ita calidus sicut extrahitur ab animali euiscerato applicetur, aut infundatur in aqua calida, & expressus capiti applicetur. Sed melius est ut infundatur in aqua calida decoctionis florum chamæmeli, meliloti, rosarum, uiolarum, anethi, & similium, & applicetur ut supra: cum hoc enim quod resoluit est doloris sedatiuus. & ad hanc intentionem laudantur catuli, & pulli columbarū per mediū incisi, & ita calidi caliditate sua naturali applicati: in quo casu huiusmodi remedia essent frequenter permutanda, facilè enim putrescunt & olent, & tunc magis nocerent, quàm prodessent. Sed melius fuisset, ut ex secunda & quarta intentione una fuisset facta ambas complectēs. Quinta autem intentio, scilicet debita administratio sex rerum non naturalium, licet debeat sequi iuxta textus seriem, cæteris tamen postponenda est, cum ipsa ordinanda sit secundum exigentiam aliarum. & propterea melius est, ut Correctio accidentium sit in ordine quinta, quę completur curādo præsentia ab imminentibus præseruando, ut si adsit instātia uigiliarum & similia, curentur, & si timeantur futura, præseruentur, sicut aduentus apostematis, cæcitas, & similia ſm ea, de quibus in sequentibus capitulis agetur. Sexta autem intentio, scilicet debita administratio sex rerum non naturalium completur sic. Eligatur aer moderatè frigidus, & temperatus in passiuis, aut declinans parūper ad siccū, boni odoris, priuatus uentis, fumis, & uaporibus extraneis: sit autem eius frigiditas maior & minor ſm gradum ægritudinis, cui debet apponi, cui etiam uirtus consentiat. & sit magis aut minus luminosus, ſm dispositionem uirtutis, & spirituum, &

uarietatem accidentium consequentiũ. Si enim sit pronitas in subeth, debet esse luminosus: si uero in uigilias, obscurus: neque in loco habitationis sit hominum frequẽtia, neq; strepitus. Potus eius sit diminutus, & similiter cibus. bibat aquã coctam aut simplicem, aut cum pauco saccharo, aut cum pauco uino granatorum: uinum enim non conuenit nisi in declinatione, & sit pauciferum, cisiolum, aut album, optimè lymphatum: cibi autem sint frigidi saltem potẽtia, & melius est, ut ad siccum declinent, sed econtrario in cholerica ad humidum, & sint pauci nutrimenti, & boni, & non sint uaporosi, quapropter sint facilis digestionis. Verum ubi timeretut raptus materiæ cholericæ ad stomachũ, sint stiptici, neq; in hoc casu æger sit famelicus. Ex conuenientibus autem in sanguinea, & cholerica sunt endiuia, portulaca, lactuca, atriplex, spinachia, ferculum ex acresta, panicum, & milium, panis lotus, ptisana hordeaca, & huiusmodi: abstineat à carnibus & ouis, nisi in declinatione. Et tunc pulli parui, & cætera huiusmodi maximè cũ acresta, & uino granatorum poterunt exhiberi, cnm quibus etiam & succo limonum, citriorum, aranciorum, &c. etiam sua cibaria poterũt condiri. & in fine mensæ conuenit aliquid pyri, aut cotonea, cocta aut confecta, aut coriandra confecta, & hoc idem regimẽ conuenit in cholerica, sed magis declinet ad humidum. Multitudo somni cõmuniter cõfert in soda, & maior sit in cholerica & melancholica, quàm in sanguinea, aut phlegmatica, & sit capite eleuato, & non supinè iacendo, & dormiat bene coopertus ẽm partes inferiores. Caput uerò non teneatur multum calidũ, ut humores, & uapores nõ repant ab inferioribus ad superiora. Circa inanitionem, intellige generaliter in omni capitis dispositione uentrem debere esse lenem propter eductionẽ materierum communium, quę suis uaporibus nocumentum inferunt: secundo, quia paratur uia naturæ ad expulsionem superfluitatum: tertio, quia melius perficiuntur operationes naturales: similiter uiæ urinales teneantur apertæ cum seminibus communibus, aut alijs calidioribus in alijs materiis, secundum exigentiam ipsarum. Et similiter frictiones descẽdendo conferũt ad uaporum diuersionem, & resolutionem, & etiã euacuationes omnium superfluitatum capitis per nares & palatum, modo fiant cum facilitate, &c. Frictiones tamen fortes capitis uitentur, leuis pectinatio competit, uomitus multum nocet in omnibus passionibus capitis, nisi adsit ægritudo per præsentiam materiæ in stomacho. Coitus similiter secundum plurimum nocet, nisi in corporibus coitui assuetis sit præsentia multi spermatis, nam tunc posset cõcedi, sed fiat raro & cum facilitate. Exercitentur membra inferiora, caput autem quiescat: frictiones autem corporis descendendo, quarum quidem secũda sit fortior prima, optimè cõferunt præcedẽtibus euacuationibus uniuersalibus, de quibus supra, & feb. non existente forti, similiter effusio aquæ calidæ super extrema. Sit quietus quantum est posibile secundum omnia animi accidentia, unde caueat à furore, ira, uoce clamosa, sonis fortibus, fulgoribus, & huiusmodi.

De cura Cephalææ prouenientis à cholera.

SI autem cum istis fuerit in pulsu uelocitas, & in tactu sentitur caliditas; sed neq; in facie, neq; in oculis fuerit rubedo, nec tensio: in principio soluatur uenter: deinde fiant ea, quæ diximus. naribus autem oleum inijciatur uiolatum, uel oleum cucurbitæ dulcis, aut nenupharis oleum, aut oleum de floribus salicis: quorum quodlibet super niuem infrigidatum capiti superfundatur. & nutriatur, ut diximus. Aeger uerò odoret camphoram, & aquam rosarum, & salices, & uiolas, & his similia. quòd, si ægritudo multum inualescat; sumatur † opij, & camphoræ uniuscuiusq; quãtum ponderant duo grana hordei: quæ dissoluta in oleo de salicibus mittantur in nares, & aures.

SCHOLION

Opij] in codicibus nuper impressis mẽdosa est ut (Herculanus ipse, & Rasis exemplar testatur) lectio: opij enim loco habetur oleum.

In hac parte ponit curam cephalææ prouenientis à cholera. Et primo, ponit signa, scilicet uelocitatẽ pulsus & caliditatem in loco doloroso sensatam cũ priuatione rubedinis, tensionis, & aliorum san. significantium, de quibus longo sermone superius actum est. Secundo, ponit curam: primo, per solutiua iam superius posita & declarata: secundo, per ea quę in nares inijciuntur, sicut oleum uiolaceum, frigidũ & humidum in primo, oleum cucurbitæ dulcis, frigidum & humidum in secundo, oleum de floribus nenupharis, frigidum & humidum in tertio, oleum de floribus salicis, frigidum & humidum in primo, quorum quodlibet singulariter aut etiam plura simul mixta possunt inijci in naribus, cuius simile ẽt de auribus est intelligendum. Hæc namq; sunt frigida & humida, caliditatem & siccitatem à cholera impressam remouentia. Et hæc eadem actu ualde frigida super parte dolente applicanda sunt, licet in auribus & naribus iniecta debeãt esse tepida. Tertio, curat per odores frigidos: docet enim odorare camphoram, aquam rosaceam, salices & violas, quorum fumalis euaporatio singulariter aut mixtim sua frigiditate & humiditate discrasiam calidam & siccam remouet, licet camphora sicca sit. Quarto, his non sufficientibus docet accipere opij, camphoræ, añ. gra. 2. quæ dissoluta in oleo de salicibus in aures & in nares iniiciantur, ut dolor per membri stuporem remoueatur: hæc namq; frigida sunt, opium in quarto camphora in tertio, doloremq; stupefaciẽdo tollunt. Ex quibus duas elicimus intentiones curatiuas. Prima choleram euacuat aut diuertit. quæ intentio complenda est cum his de quibus actum est superius. Sed pone simul cholerã & sanguinem esse in causa, aut alium humorem choleræ permixtum. Quid agendum est? Dico quod si sanguis, aut cholera, aut alius humor æqualiter concurrunt: aut si sanguis dominetur, à phlebotomia tunc incipiendum, postea cholera euacuanda. Si vero cholera dominetur, aut alius humor, tunc aut sunt ꝑmixti cum sanguine apti educi cum sanguine, & tunc à phlebotomia est incipiendum. Si uero nõ sunt permixti nec apti educi cum sanguine ab euacuatione humoris dominantis cum pharmacia est incipiendum, deinde sanguis minuatur, præterq̃ in apostemate, in eo enim à phlebotomia saltem diuersiua secundum plurimum est inchoãdum. Ita dico de quocumq; humore cum sanguine peccante. Si uero alius humor cum cholera peccet, ambo simul euacuandi, & ille magis quĩ dominatur. Si uero cholera æqualiter cum aliis dominetur, magis cholera euacuanda est: quia de ea habetur maior suspitio & est cęteris paribus euacuationi paratior. Idem dico de aliis humoribus inuicem permixtis: semper magis dominãs & digestior, & de quo magis timetur, est magis euacuandus. Digestiua tamen melius est præmittere saltem euacuationi eradicatiuæ, licet euacuatio minoratiua, & maxime cum lenientibus præmittenda sit: post quam debent sequi digestiua qualia sunt syrupus uiolaceus, de endiuia, de portulaca, de nenuphare, de papauere, oxysacchara, syr. de granatis, de limone de citro. Sed hæc cũ aquis frigidis & humidis temperãda sunt, & maxime ducentibus uirtutem eorum ad caput, sicut aqua uiolacea, nenupha. lupulorum, licet non sint humida. Potest autem unum ualde proprium sic componi. ℞. sem. cõmunium frigid. ℥. 2. florum uiol. ros. nenupha. an. ℥. 1. endiuię scariolæ, lactucæ an. M. 1 summitatum papa. al. ℥. s. uini grana. ℥. 4. cum sac. albissimi lib. 1. fiat syr. decoquendo supra scripta in aquæ lib. 4. donec medietas consumetur, postea colẽt debite exprimendo, & addatur saccharum & uinum grana. & fiat syr. longus pro duabus uicibus. Reliquũ abbreuietur. & postquam abbreuiatum est, postea cum aquis distemperatum, de quibus dictum est, sumatur. Si uero cholera crassa fuerit, syr. sint oxysacchara, acetosus simplex, endi. bysantinus, acetosus cõpositus sumpti cũ aquis endi. lupolorũ, cichorii & huiusmodi. Solutiua autem sunt suprascripta, quibus ẽm opportunitatem addi possunt electarium suc. ros. diaprunis solutiuum, electarium de psi. Et si pilulas maluerit sine custodia, sint pilulæ alseiaret, minoratis tamen masti. & hiera, & confectis cum aqua rosacea, aut electarium suc. ros. Cum custodia uero, sint pilulæ aureæ. Secunda intentio malam complexionem calidam & siccam in cerebro corrigit, caput confortat, ac cholerã repercutit cũ his, quæ dicta sunt ꝑ Rasim, quæ frigida actu fronti, tẽporibus, & cõmissuræ coronali applicentur. Et præter hæc sunt succus lactucæ, sẽperuiui, solatri, & harũ decoctiones addẽdo papauer, flores nenupharis, & mucilaginẽ psilii, usq; ad se. hyoscy. alb. cũ adest instãtia uigiliarũ. Et tũc nõ ponatur acetũ, nisi forte modicissimũ ad penetrandum.

penetrandum. Si vero non adsit instantia vigiliarũ, addatur acetum pro sexta parte, aut saltẽ octaua. Et hęc intentio perficitur cum odoramentis, de quibus Rasis. Et quorũ est hæc descriptio. ℞. florum violarũ, florum nenupharis, foliorum salicis. ana ℥.s. rof.rub.ʒ.2. camphoræ ℈.s. Fiat magdaleon cum aqua rosacea, & sæpe odoretur. Aut bulliant in aqua ro sacea, & in aliquo vase reponantur. Aut his puluerizatis & cum dragagãto mixtis, aut gummi arabico fiat sicut pomum. Et vltimo, his non valentibus, sedetur dolor, & vigiliæ, cum stupefacientibus, de quibus Rasis in litera. Et debẽt duæ gut tę illius liquoris tepidi pro quacunque aure imponi, et aliquid huiusmodi naribus sugatur. Sed nõ diu in auribus permaneant, ne suo stupore nocumentum auribus inferãt. Et ad hoc valet præcipue cum adesset instãtia vigiliarum, requies, descriptione Nicolai, & alia huiusmodi. Sed si stupor induceretur, dissoluatur casia lignea, & crocus cum oleo de costo, & in aure stupida aliquid ponatur, aut naribus sugatur. Cui parum vini optimi addi posit. Castoreum vero, theriaca antiqua, & uinum potens corrigit nocumenta narcoticorum. Sed à minus calidis inchoandum est. Tertia autem intentio.s.accidentium correctio perficiatur secundũ ipsorum exigentiam, ut puta uigiliæ, cum his, quæ dicta sunt. A reliquis aũt præseruetur, ut inferius in proprijs capitulis. Quarta autem intentio.s.regimen sex rerum non naturalium perficiatur, ut supra in soda sanguinea. Sed in cholerica, frigidiora & humidiora conueniunt, & somnus prolixior. Et hæ duę intentiones duabus primis ex textu eliciendis adduntur pro complemento curæ.

De cura cephalææ prouenientis à phlegmate.

QVòd, si cum prædictis ægritudinibus nihil eorum, quæ diximus affuerit de rubedine in facie: & fuerit ægritudo antiqua; in principio venter cum pilulis cochijs soluatur, quas ego feci. Confectio pilularum cochiarum. Rec. pulueris picræ drach. 10. colcynthidis drach.3. et tertiã, scammoniæ drach.2.s. turbith, stœcados an. drach.5. fiant pilulæ ex istis. & sunt doses.10. postquã verò venter solutus fuerit; infundatur caput ex oleo sambacino, et oleo de ben, & mittatur in nares. Aeger quoque odoret algadiam, & insuffletur muscus naribus. quòd, si ægritudo multùm infestauerit; sumatur euphorbium, et castoreum amborum an. 6. pars drach. 1. & dissoluta in pauco oleo sambacino mittatur in narem, & aurem.

Ponit curam cephalææ phlegmaticæ. Et primo per medicinas educentes phlegma, secundo cum alterantibus malam complexionem, frigidam, & humidam cerebri, & phlegma resoluẽtibus, cum medicinis localibus loco dolenti applicatis odoratis, & in nares, & in aures iniectis. Prima medicina solutiua est pilulæ cochiæ: cuius est hæc descriptio. Rec. pulueris hieræpi. scilicet simplicis Gal. compositæ ex masticħes, spicæ nar. carpobalsami, assari, croci, xilobalsami, casiæ lig.an.ʒ.vna, aloes duplum ponderis omnium, de hac hierapi. accipiantur drach.10. Est enim calida & sicca circa secundum gradũ, & posset fieri liquida in modum electarij addendo mellis quantum sufficit, vt puta, pro.2.℥. pulu. & dimidia lib. vna mellis: & sic ea frequenter vtimur, maxime in clysteribus, & posset ea exiberi ꝑ os.℥.1.ꝓ vice, & euacuat phlegma & cholerã. Secunda medicina ingrediens hanc receptã est colocynthis, calida & sicca in tertio, euacuans phlegma crassum à cerebro & neruis, & locis remotis, licet etiã choleram pro parte euacuet, cuius ingrediũtur.ʒ.tres & vna tertia. Tertia est scammonia calida, & sicca in tertio, attrahens cholerã cum fortitudine, cuius ingrediuntur.ʒ.ij.&.s. Quarta est turbith calidũ in tertio, euacuans si confortatũ sit cum zingibere & similibus, phlegma crassum à capite & neruis & iuncturis. Si uero non cõfortatum sit phlegma aquosum, cuius simul cũ stœcade calido in primo, sicco in secũdo, euacuante phlegma & choleram, debiliter tamen, & secundum aliquos melancholia accipiuntur ana.ʒ.v. Ex quibus hãc medicinam phlegma à prædominio, & choleram subdominãter euacuare comprehenditur. De quo forte quis mirabiť cum sit propria in soda mixta ex phlegmate & cholera quomodo cõueniat in pura phlegmatica. Pręterea propter admixtionem scammoniæ acceleratur operatio eius antequam medicinæ tarde euacuantes phleg. compleant operationem, euacuabunt itaq; chole. & non phleg. Et hoc manifeste est contra præceptum Auicennę quarta primi capitis, de quando et qualiter euacuari oportet, dicentis quod non sunt admiscendæ medicinæ diuersæ in uelocitate, & tarditate diuersos humores euacuantes, una enim complebit operationem antequam altera incipiat. Ad quod dicitur primo Rasim hoc fecisse, quia humores peccãtes cum ad aliquẽ locum defluunt siue apostemandum, siue non, raro sunt puri, imò plurimũ adinuicem permixti, sicut & in uenis sunt permixti, præcipue cholera cum alijs miscetur, cum sit ad fluxũ paratissima, imo sit aliorũ uehiculum. Et propterea semper, uel fere semper est ipsius euacuationi intendendum, esto quòd ipsam manifeste peccare non uideamus. Et credo quod hæc sit melior responsio ea, quã communiter dant expositores, dicentes, qđ hæc posita est, ut sit calcar aliarum medicinarum, nõ enim in tanta quantitate deberet poni. Et ad obiectionem simul cum authoritate Auicennæ dicitur: quod ipsa scãmonia nõ complet operationem suam antequam alię, imò accelerat operationem aliarum, cũ aliæ notabiliter sint dominantes, & proprie, si illæ medicinæ diu steterint adinuicem, & sint aliqualiter fermentatæ, & proprie cum etiã aliæ medicinæ satis cito suam uelocitent operationẽ. Et dicit quod sunt doses decem. Ex quo comprehẽdere potes hoc solutiuum pro quaq; uice esse forte ualde, quia si bene cõputes, erit unaqueq; dosis.ʒ.3.& fere dimidia, cum tamen experiamur.1.ʒ. notabiliter operari. Quare ibi consulo, ut sis contentus communiter.ʒ.1. Homines.n. suæ regionis sunt robustiores nostris. Secundo, docet remouere malam complexionem frigidam, & phlegma resoluere, caput infundendo ex oleo sambacino. Et est oleum ieusamin, & non est factum ex floribus sambuci, secundum quod arbitrantur expositores. Sambacus.n. est nomen deductum ex Arabico sambac. Sambac autem, apud Arabes pręcipue est semen ieusamini, & est arbustum quoddam quod semper uirescit, calidum & siccum in tertio. Ben uero est semen rub. calidũ & siccũ in secundo, & oleum eius dicitur oleum muscellinum, & Dio. uocat hoc granum balanus. Been uero sunt radices cordiales, unde in receptis scribitur been albũ & rubeum. Et ex his oleis est aliquid in aures & nares inijciendũ, quod saltem bis in die debet permutari ne putreat primum sufficienter extrahendo. Deinde docet odorare algaliam, aliter galliam medicinam ualde redolentem, quia cum ipsa miscetur ambra & muscus. Sed odoretur pauca quantitas, quia multa uidetur fœtere, & propterea naribus muscus insufflatus sit in modicissima quãtitate. Et tandem ægro multum infestato, dissoluatur euphorbij, & castorei.an. sexta.ʒ.1. in oleo sambacino, & inijciatur in aurem & nares, quod intelligatur de aure sequẽte dolorem, & in parua quantitate, est enim medicina calida in quarto, ualde alterans, non ergo conuenit, nisi mala complexio frigida multum excedat. Nec mireris, organum.n. auditus fortes sustinet medicinas, sicut testatur Gal.6. de interioribus in cap. de fractura cranei, & docet experientia. Ex his possumus elicere quinque intentiones curatiuas sodæ phlegmaticæ. Prima euacuat phlegma. Secunda diuertit. Tertia malam complexionem frigid. corrigit.s. phlegma à quo dependet resoluendo & caput confortando. Quarta corrigit accidentia. Quinta ordinat debitum regimen sex rerum nõ naturalium. Prima quidã integranda est ex minoratiuo digestiuo & eradicatiuo. Minoratiuum à quo inchoandum est, materia existẽte multa, est sicut pilulæ ex hiera simplici, alephãginę, quibus pro medietate potest addi agaricus in oxymelle scylliti-co præparatus, ita ut ex his exhibeatur drachma una cum ua dit dormitũ. Et si uellet medicinas liquidas, exhibeatur hieræ simplicis G.℥.1. aut hierę cõpositę eiusdẽ.℥. s. aut.ʒ.tres, diaphinicon, aut tantundem electarij indi, quæ distemperari possunt cum aqua decoctionis, aut distillationis betonicæ, aut hyssopi, aut maioranæ, aut stœcados arabici & similium, ut amplius uirtus ad caput dirigatur. Digestiuum autem sit duplex secundum materiam phlegmaticam facientem sodã. Quædam enim est crassa, uiscosa. Quædam subtilis facile rheumatizans. Pro digestione primæ, conuenit oxymel simplex, oxymel compositum, oxymel scylliticum. syr. de stœca-

dos,

dos, diſtẽperata cũ aquis decoctionis aut deſtillationis, ſtecados arabici, hyſſo. betonicæ, maiorane & ſimiliũ. Sed cõponi poteſt ſyr. ad hãc intẽtionẽ ſecũdũ hũc modũ. ℞. acori, ciperi an. ʒ. unã, ariſtolochię rot. ʒ. 2. interioris ſcyllæ. ʒ. 1. utriuſq; saluię, cẽtaureæ minoris, foliorũ lauri, betonicæ. an. M. 1. aniſi marathri, ſem. ſiſeleos, baſiliconis, an. ℥. s. liquiritiæ, paſſul. mũdatarũ ab arillis, utriuſq; ſteccados, florũ anthos, id eſt, roris marini. an. ℥. 2. al. ℥. 1. mellis, ſacchari, ana. lib. s. fiat ſyrupus ſecundum artem. Et ſi materia fuerit multum frigida, poſſunt addi ſpecies cubebæ, garioph. piperis an. ℥. 2. & fiet calidior & delectabilior, & poteſt fieri ſyr. lõgus pro tribus uicibus reliquum abbreuiari, & ſumatur cũ aquis ſupra ſcriptis: ſi uero phlegma ſit ſubtile rheumatizans, utatur hoc ſyrupo. ℞. foliorum cupreſsi, ſaluiæ. an. M. 3. maſtichis, olibani. ana. ℥. 1. nucis muſc. nucis cupreſsi, ana. ℥. s. ligni aloes ʒ. duas, mellis, ſacchari. ana. lib. s. fiat ſyrupus longus ut ſupra pro tribus uicibus reliquũ abbreuietur: his & ſimilia magis aut minus calida à te poteris comprehendere. Eradicatiua autem ſint pilulæ cochiæ, de quibus Raſis in litera, quarum communiter exhibeatur. ʒ. 1. cũ dimidia. hiera compoſita G. hieralogodion & his ſimilia. Turbith uero non confortatum educit magis materiam aquoſam ſiue phlegma ſubtile. Secũda intentio præter diuerſiones communes cum frictionibus uẽtoſationibus, ligaturis, lotionibus, completur quatuor generibus diuerſionum, primo clyſteribus, ſecundo caputpurgiis, tertio maſticatoriis, quarto gargariſmatibus. Clyſteria uero ſint huiuſmodi. ℞. ſaluiæ, hyſſopi, maioranæ, ſtecados arab. ana. M. 1. centa. minori. ʒ. 3. colloquin. ʒ. 1. s. agarici in petia ligati. ℥. s. ſalis gemmæ. ℥. s. bulliant in ſex lib. aquæ ad conſumptionem medietatis, poſt eorum debitam cõtuſionẽ, cuius decoctionis accipiatur lib. una, olei communis. ℥. 3. fiat clyſtere, & ſi opus eſt ipſum fortificare addatur hiera cõpoſita. G. hieralogodion, aut huiuſmodi. Secundus modus diuerſionis perficitur per caput purgia, ſicut aqua ſiue ſuccus ſampſuci, & eſt leuis, & expertus. Et fortior eſt ſi huic addatur ſuccus artanitæ pro medietate, aut tertia parte, & adhuc fortius, ſi addatur tantundem ſucci cucumeris aſinini. Et ad hoc, propriũ eſt oleum de cucumere aſinino. Nigella quoq;, die ac nocte infuſa ĩ aceto, deinde ſiccata & trita, cuius odor cũ aliqua eius parte ſubtiliſsima ꝑ nares ſit tractus, eſt enim ad hoc propria. Ea tamen quæ ſunt ultima, in hoc caſu ſunt ſi ſupra ſcriptis addatur aliquid euphorbii, aut caſtorei, aut ellebori, aut fellis alicuius & ſimilia. Ardori autem his ſuccedẽti ſuccuratur cum iteratione attractionis aquæ tepidę per nares, aut aquæ uiolaceæ. Tertium genus diuerſionis per maſticatoria completur, quorum leue eſt maſtix, Fortius autem ſi prædicto addatur radix capparis. Et iterum fortius ſi addatur piper aut pirethrum aut ſtaphiſagria. Quæ omnia ſecundum neceſsitatem incorporentur cũ aliquo uiſcoſo, ſicut cera, pix, reſina aut ſimilia. Et poſſunt aromatizari cum pauco gariophil. galliæ muſ. Quartum genus diuerſionis eſt cum gargariſmat. quorũ leue eſt oxymel ſimplex aut ſcilliticũ cũ decoctione corticum radi. capparis. hyſſopi, & ſtecados arabici. Et fortius eſt, ſi in hac decoctione ponatur piper, pirethrum, aut ſinapis. Sed ordo medicinalis exigit, ut à leuioribus inchoetur. Neq; fiant huiuſmodi cum fluxus rheumatiſmatis ad membra ſubiecta timetur. Hæc quidem genera diuerſionum non uno die omnia facienda ſunt, ſed cum interpolatione, ut una die unum, ſecũda die aliud, & ſic deinceps. aut interdum duo interponantur dies. Tertia autem intentio perficitur cum alterantibus malam complexionem frigidam, caput confortantibus ac cauſam coniunctam reſoluentibus, applicitis parti dolẽti in nares, & in aures iniectis ac odoratis. Ex quibus maxime ſunt quæ in litera per Raſim tradita ſunt, & quæ etiam tradet parum infra. Ex domeſticis in ſoda frigida ſunt cubebæ cõtritæ, & aqua roſacea aſperſa, loco dolenti ſuperpoſitæ. Scd ex conferentibus in ſoda frigida & uẽtoſa eſt, ut milium cum ſale mixtum, quantum ipſum eſt calefiat ſuper tegula aſperſa uino albo, & aceto acuto. ex quibus ita calefactis, imò aliqualiter torrefactis, ſacculi impleãtur, & ita calidi ſæpe applicẽtur. Grana quoq; ſinapis, & grana naſturtii infuſi modicum in aceto, optime conferũt ſi ex eis ſacculi impleantur & applicentur. Theriaca quoq; uel mithridatum cum ſucco mentæ permixtum, loco dolenti appoſitum, egregie confert. His aliquid opii apud magnam neceſsitatem addi poſſet, aut addatur aliquid philonii rom. in quo opium correctũ eſt, aut apud urgentẽ neceſsitatem diſtillentur. 2. gran. opii cum oleo liliorũ, aut caſtorei, aut euphorpii, & debite tepidum, in aurem ſequentem dolorem iniiciatur. Sed raro accidit ex humore frigido, ingentem fieri dolorem, & propterea ſecundum plurimum non eſt uſus opiatorum neceſſarius. Pomum odoriferum ad confortationem cerebri frigidi. ℞. laudani, ligni aloes, ſtyracis calamitæ. an. drach. 1. garioph. nucis muſ. ſem. baſiliconis. an. ʒ. s. cum aqua roſacea in qua ſit aliquid de muſco fiat pomum, & ſi aliquid ambræ addatur, eſt præſtantius.

Quarta intentio eſt correctio accidentium, ex quibus frequenter corrigendus eſt ſubeth cum frictionibus fortibus & aliis generibus diuerſionum, & odore aceti acutiſsimi. A cæteris uero præſeruetur & corrigatur, ut propria exigunt capitula. Quinta intentio, exigit aerem calidum & ſiccum. & ſecundum plurimum luminoſum. Potus ſit uinum uetus mediocris uinoſitatis, aut multæ aliquando, ſed in parua quãtitate, ſed præſtantior eſt aqua mellis, cui aliquid modicum piperis addi poſsit. Fercula ſint facilis digeſtionis, paucarũ ſuperfluitatum ad calidum & ſiccum declinantia, carnes auiũ laudabilium concedi poſſunt. Et in fine menſæ parum diacidoniten cũ ſpeciebus, aut aliquid pyri, aut cidoniorũ confecti. Somnus debet eſſe minor quàm in aliis ſpeciebus ſodę. Et dormiat capite leuato, & ſuper latere ſano. Et ſit bene pãnis coopertus tam ſecundum caput, quàm ſecundum corporis reſiduũ. Sollicite purget omnes corporis ſuperfluitates per regiones conuenientes, ſicut ſuperius in ſoda ſanguinea dictum fuit. Vomitus tamen ſummopere fugiendus, niſi adeſſet in ſtomacho materia dolorem fouens. Exercitium autem fugiendum. Verum frictiones ſuppleant uicem exercitii. Vitet accidẽtia animæ exceſsiua, licet ira leuis, & huiuſmodi accidẽtia caliditatem naturalem aliqualiter excitãtia liberius concedi poſſunt.

Complementum curæ cephalææ calidæ.

In cephalæa uerò calida emplaſtrum hoc fronti, & temporibus eſt imponendum. cuius hæc eſt confectio. Recipe ſem. lactucarum, ſief memithe ſandalum album, & rubrum, faufel, roſas, opium. fiat ex eis emplaſtrum, poſtquam aceto, et aqua roſacea cõſperſa fuerĩt; frõti imponatur, ſuper quod mittatur pannus aceto, & aqua roſacea infuſus, qui cũ tepefactus fuerit, iterũ infundatur, & deſuper ponatur,

Reuertitur ad complendam curam tàm cephalææ calidæ quàm frigidæ, inchoans à calida, pro cuius cura conficit hoc emlpaſtrum ultimum & efficaciſsimum ad tollẽdam malam complexionem calidam, tum etiam ad ſtupefaciendũ. Cuius deſcriptio eſt talis. ℞. ſem. lactucarum, quod eſt frigidum & humidum in ſecundo, ſief memithe, id eſt, ſucci memithe per decoctionem inſpiſſati, uel ad ſolem, frigidi & ſicci in primo & eſt herba ſimilis papaueri, aliter dicta glaucium, & eſt ſpecies chelidoniæ. Ille autem ſuccus ſic inſpiſſatus dicitur ſief, licet ſief proprie ſumpta ſit medicina ocularis exiſtens formæ pyramidalis ad ſimilitudinem nuclei dactyli. Sãdalus eſt lignum triplex, album, rubrum, & citrinum cæteris duobus magis odoriferum, frigidum & ſiccum in tertio. Faufel eſt auellana Inda, frigida in ſecundo, & ſicca in tertio. Roſæ frigide & ſiccæ in primo. Opium frigidum in quarto, ſiccum in ſecundo. Hæc omnia debẽt aggregari in modum emplaſtri, poſtquam aceto & aqua roſacea cõſperſa fuerint. Et poſſunt poni omnia in æquali doſi præter opium, quod oportet ſubduplari, aut ſaltem ſubquadruplari ad quodlibet illorum: ubi tamẽ eſſet mala complexio calida, & ſicca, poſſemus augere humidum. Hoc autem emplaſtrum ſuper aliqua petia ſubtili extenſum, parti dolenti ſuperponatur. & ſuper ipſum imponantur petiæ infuſæ in aqua roſacea & aceto ſæpe replicatæ, ut frigiditas actualis & potẽtialis conſeruetur, & propterea non multum tepeſcere dimittantur.

Complet curam cephalææ frigidæ.

Linimentum uerò cephalææ frigidæ. Recipe caſtoreum, euphorbium, piper, ſinapim, ſtyracem, rutam, marrubium: quæ ſiccata, & pulueriꝫata, & etiam cicotri-

conizata

conizata misceantur,& conspergantur in uino ueteri:ex quibus fiant trochisci,& desiccentur. cumq; necesse fuerit, ex uino in uino ueteri,aut oleo costino, uel chamæmelino dissoluto,frons multoties liniatur: hoc enim linimentum omni antiquæ cephalææ confert non solum superpositum; sed etiam auri iniectum, quæ sequitur illud tempus; postq̃ in aliquo de prædictis oleis risolutum fuerit. Aegro uerò uinum uetus,et forte dandum est. cum autem cephalæa per hebdomadam unã perseucrauerit;æger in balneum mittendus est, atq; sup caput eius aqua,in qua chamæmelum,& sampsuchus, & nemẽ,et stœcas arabicus cocta fuerint;simul aut sigillatim fundenda est.

Hic complet curam cephalææ frigidę cum materia phlegmatica. Licet etiam mala complexio frigida pura his curanda sit. Primo ponit hoc linimentũ,cuius est hæc descriptio. ℞. castorei,euphorbij,piperis,sinapis,quę oĩa calida sunt in quarto,styracis siccæ & calidæ in secundo,rutæ calidæ & siccæ in tertio,marrubij calidi & sicci in secundo. Quæ omnia in æquali dosi posita,aut forte calidorũ in quarto posset dosis ad cætera subduplari,siccata, puluerizata, & cicotriconizata, idest,tamisiata,commisceantur cũ uino ueteri, ex quibus sic mixtis fiant trochisci,& desiccent, & usui reseruent. Trochiscus dr̃ forma rotunda ex duabus partibus leuiter cõpressa,& dr̃ à trochos græcè,rota latinè, in quã formam reducuntur pulueres cum aliquo liquore permixti, ut eorum uirtus diutius conseruetur, quorum trochiscorum accipiatur unus uel plures necessitate urgente, & dissolutus cum uino ueteri,aut aliquo oleo,scilicet chamæmelino, aut costino parti dolenti applicetur, aut aliquid eius in aurem parti dolenti proximam iniiciatur. Secundo, complet huius cephalææ curam per uinum uetus & potẽs exhibendum in modica quantitate,siue uia medicinæ, siue uia cibi exhibeatur. In magna enim quantitate nimis euaporando, aut in stomacho,seu acetosãdo ex indigestione posset magis nocere quã iuuare. Demum docet curare per balneum siue igneum aliter dictum pyreum, sicut est furnus pane extracto,aut aereũ satis notum,aut aqueum siue naturale sicut thermarum, aut artificiale sicut ex decoctione rutæ,betonicę,calamenthi,saluiæ,hyssopi stœcados arabici,maioranæ & similium: quibus potest addi sulphur, & alia notabiliter calefacientia s̃m frigiditatem resistentia. Vltimo docet curare cum embroca facta cũ decoctione rerũ similium his,de quibus supra. Est aũt embroca casus liquorum ex alto super aliquod mẽbrum, nã propter casum fortius imprimit, & magis uirtus eius ꝓfundatur. Nemen,idest,serpillum,& non sisimbrium.

Cura cephalææ per communitatem ad stomachum.

Quod si cephalæa quotidie ante comestionem inuadat,et post comestionem recedat,succurrendum est infirmo ante horam,qua uenire consueuit,dando eis buccellas panis in succo granati,aut uuæ acerbæ,aut horum similium infusas.

Ponit curam cephalææ per cõmunitatem ad stomachũ, tradens solum curationẽ illius,quæ fit propter raptum materiæ cholericæ ad stomachum. Cuius signum est, quia ante comestionẽ inuadit, post comestionem uero recedit.Cum enim stomachus est uacuus fit facile materierum susceptiuus,& maxime earũ,quæ facile ad ipsum fluunt sicut materiæ cholericæ.Facile autem sedatur hic dolor per comestionem,cholera ad fundum stomachi repressa, & forte in aliquibus egrediente piloron,aut forte per uomitum educta. Si autẽ materia esset phlegmatica aut melancholica non sic propter suam crassitiem & uiscositatem facile reprimeretur. Et esto quòd in principio aliqualiter sedaretur parũ; post magis augeretur,cum ipse cibus corrumpatur à materia cui admiscetur, & etiã propter indigestionem cedat in materiam. Curat ergo dando buccellam panis in uino granatorum,aut acresta,aut alio simili,sicut succus cydoniorũ, & huiusmodi,ante raptum materiæ cholericæ ad stomachũ, uel saltem ante aduentum cephalææ,quæ sua frigiditate aut stipticitate choleram reprimunt,aut ipsum aduẽtum ad stomachum prohibent. Ex his datur intelligi cura reliquarum specierũ cephalææ per cõmunitatem,siue à toto,siue à membro determinato communicetur,quæ si à membro determinato communicetur,quinque exigit intentiones curatiuas. Prima euacuat quod de humore malo in membro suscipiente & mittente continetur. Secunda diuertit, quod est aptũ communicari cum frictionibus, uentosis, ligaturis, lotionibus, & clysterijs, trahendo ipsum ad partes oppositas membro, cui fit cõmunicatio nec non rubificantibus, uesificantibus,& tandem cauterizantibus factis super ipso membro communicante. Tertia confortat membrum mittens ipsius malas complexiones & dispositiones corrigendo, ut neque talem humorem multiplicet,neq; aliunde suscipiat, sed fiat minera laudabilis chimi. Quarta claudit uias medias inter membrum mittens & suscipiens. Quinta membrum suscipiens confortat,ne huiusmodi transmissum recipiat. Prima intentio est euacuatio humoris. Si ergo stomachus,uel hepar, uel splen,uel matrix,uel membra spiritalia communicent capiti phlegma,uel choleram,uel alium humorem,aut uapores ab his eleuatos, primo præmittenda est euacuatio humoris,tam in membro suscipiente,quàm in mẽbro mittente,siue sit sanguis cum phlebotomia,siue alius humor cum pharmacia integrata ex minoratiuo,digestiuo, & eradicatiuo,etiam sæpius iteratis secundum exigentiam. Secunda intẽtio est diuersio: si fit sine euacuatione incipit à membro læso,aut prope ipsum,& trahit ad partes oppositas distantes,tam à membro mittente,quam suscipiente. Et ex fortibus & proprijs in attractione materiæ sodæ in uigilante ex soda,est frictio pedum, multoties.n. dormit super ipsam,patiens sodam,& quandoq; fit eius assiduatio in pedibus donec resoluatur soda, & lotiones pedum conferunt: si autem cum euacuatione incipit à remotis ueniens ad propinqua.rubificãtia,aut uesicatoria,& cauteria siue actualia, siue potentialia fiant super ipso membro mittente,aut in loco sibi proximo.Et ulcera diu,ut per unum mensem,aut amplius teneantur aperta,ut materiæ integra fiat consumptio: ut in stomacho,si ratione fundi fiat per duos digitos supra umbilicum,si in ore stomachi fiat posterius circa decimã tertiam spõdylem,aut anterius parum intra malum granatum, si in splene in latere sinistro circa ipsius regionem,si in hepate in latere dextro,si in matrice circa alchatim, eodem modo in reliquis. Fiant autem illa magis aut minus profunda secundum situm membri mittentis,& cæteras naturas compositionales,& membi ipsius nobilitatem,& secundũ quod opus est,ut ulcus longo aut breui tempore teneatur apertũ, & secundum has considerationes etiam opus est,ut fiat magis,aut minus latum. Hæc tamẽ sunt de his quæ postponenda sunt & non fienda,nisi cum cætera non cõtulerint, magis tamen ob uulgi infamiam quàm quod res in se sit periculosa,imò existimo si medici essent audaciores multa mirabilia facerent cum his cauterijs,sicut Albucasis.

Tertia autem intentio perficitur cum his, quæ à proprietate,& etiam à qualitate manifesta confortant membrũ mittens,ipsius dispositiones corrigendo: siue sit malitia cõplexionis,siue unitatis,siue compositionis taliter, ut fiat minera laudabilis chymi. Quæ omnia qualiter compleri debeant in proprijs uidendum est capitulis de quibus infra.

Quarta autem intẽtio.s.clausio uiarum intermediarum, completur quandoq; cum stipticis & confortantibus, sumptis per os in fine mensæ,ut cidonijs,pyris, coriandris & huiusmodi: quandoq; cum medicinis & ligaturis,sicut si communitatis sit à pede cum instictis notabiliter strictis circa totum crus,necnon si oportuerit medicinarum stipticarum applicationem etiam desuper stringẽdo cum ligatura. Et similiter hæc eadẽ circa collum fieri possunt,materijs aut uaporibus ad caput ascendentibus per cannam pulmonis, meri, uenas aut arterias colli,quod idem est,& circa tempora medicinis & ligaturis compleri potest. Quandoq; uero completur uenarum & arteriarum laqueatione postquam comprehensum fuerat,quæ sit illa per tumorem,caliditatem,pulsum,dolorem,& huiusmodi. Si ergo sit de paruis, fiat altero duorum modorum,aut scindendo super ipsam,& postea ipsam cum stilo ignito,aut cauterio punctali cauterizãdo, aut cutem simul cum uena urendo,& tãdem escara remota consolidando. Quod etiam cauterio potentiali perfici posset, actuale tamẽ melius est & tutius. Si uero sit de magnis, scindatur

datur uel utatur cutis super ipsa,qua scissa uel amota ligetur uena in duobus locis satis sibi inuicem proximis, & scindatur in medio,& utraq; extremitas cauterizetur. Nota tamẽ quod si materia factura cæcitatem,descenderet ad oculos p uias intrinsecas,hæc uenarum laqueatio nullius esset proficui,sed in hoc casu esset ponendum sedaginum in parte posteriori capitis in locis,ubi collum capiti coniungitur, aut essent facienda cauteria in duobus cornibus posterioribus, scilicet iuxta loca mendosa,aut esset apponendũ cauterium in commissura coronali.

Vltima uero intentio.s.capitis confortatio,completur cũ applicitis extra circa frõtem & tempora, ut oleo rosaceo & aceto,quæ,materia existente calida cõtinuentur,frigida uero existente cum mixtione calidorum temperentur.Confortetur q; caput cum sumptis interius,ut diamusco,diambra in discrasia frigida,iuleb rosa.& similibus in calida, & ex ꝓprijs sunt cerebella hœdorum & gallinarum. Confortatur etiam caput ne recipiat,& ipsius frigiditas & humiditas corrigat cum cauterijs sex,aut aliquo istorum.Vno in commissura coronali. Alio in medio sagittalis.s.circa summitatem capitis. Tertio in lambda.Duobus alijs circa tẽpora,& maxime ubi sunt commissuræ mendosæ: & ubi timeretur nocumentum in nucha. Sextũ fiat in parte posteriori ubi caput principio colli iungitur,& fiat ad similitudinem osis oliuæ, & penetret usq; ad os,aut saltem ad almochati: & diu conseruentur aperta.s.ultra mensem. Et quamuis posita sint sex cauteria prædicta pro confortatione capitis & correctione dispositionum eius,non tamen semper oportet hæc omnia facere, sed plerunq; sufficit unum aut plura secundum unam aut plures cerebri particulas corrigendas,quodlibet enim corrigit particulam sibi proximam. Et Deum testor, quòd nulla alia est melior hac medicina,& magis efficax in confortando cerebrũ,& corrigendo eius prauas dispositiones cuiuscunque generis sint,& quomodocunq; euenerint siue per essentiam siue per communitatem.sed præcipue ualet in corrigendo dispositiones chronicas frigidas & humidas cerebri ac ortorum ab eo, necnon membrorum suppositorum quibus cerebrum mittendo superfluitates communicet.

Cura cephalææ prouenientis à causa primitiua.

SI autem cephalæa contingat propter multam in sole moram; sufficienter ex oleo rosaceo, & aceto infrigidatis curari poterit: quæ tamen si ex hoc non quieuerit; ex alijs infrigidantibus curanda erit.

Docet remouere cephalæam pendentem à causa primitiua, utputa à sole cũ frigidis capiti applicitis.s.oleo rosaceo, subquadruplo ad acetum,& sint actu infrigidata,& capiti cũ petijs lineis applicentur. Quæ si nõ suffecerint docet ad alia frigidiora esse procedendum,quæ ex præcedẽtibus satis possunt esse nota,sicut sunt succi lactucæ,semperuiuæ & similiũ. Quibus semper aliquid aquæ rosaceæ pro confortatione, & aceti pro penetratione est addendum.Et tu pro complemento habeas duas intentiones curatiuas. Prima est,remouere causam primitiuam. Secunda,nocumentum ab ipsa in capite impressum. Ergo si causa primitiua fuerit sol, aut alia causa calefaciens, pone ægrum in umbra, & in loco frigido. Si uero fuerit uentus aut res infrigidans pone ipsum in loco calido. Nocumentum autem impressum remoue cum contrarijs capiti applicitis,quorum copia ex dictis & dicendis tibi erit manifesta. Si uero ex soda per liquefactionẽ humorum à causa calida,aut expresionem à causa materiali frigida fieret, procede sicut superius in soda materiali est ostensum.

Vltimum remedium ne sequatur amisio visus.

SI autem soda adhuc perseuerauerit,et fortior fiat,neque ullo modo remoueatur,& timeatur, ne æger uisum amittat,& aqua ad oculos descendat; temporum arteriæ sunt incidendæ, & extrahendæ. hoc tamen, quod nunc loquimur, est præter nostram intentionem in hoc libro.

In hac parte ultima præsentis capituli ponit ultimum remedium multoties necessarium,ne sequatur amisio uisus.s. incisionem siue laqueationem uenarum,& arteriarum,temporum,per quas uias materia ad oculum defertur factura cæcitatem,quæ laqueandæ sunt modo superius dicto. Primo cognito per tumorem,dolorem,& pulsationem,quæ sit illa, scilicet per quam materia ad oculum defertur. Nota tamen laqueationem arteriarum magnarum satis esse suspectam.Et propterea si potes cum defensiuis prohibe materiam ad oculum fluentem. Subdit tamen ea,quæ nunc dicit esse præter intentionem suam in præsenti opere. Cum non fuerit intentio sua in hoc libro ad tertium instrumentum medicinæ.s.ad chirurgiam procedere. Ex his iam manifestæ sunt tibi curationes specierum cephalææ pendentium à mala complexione sine materia,cum in ea non exigantur nisi tres de intẽtionibus suprascriptis.s.alteratio,accidentium correctio,& debitum regimen sex rerum non naturalium. Et etiam cum materia sanguinea,cholerica,phlegmatica,non autẽ melancholica,sed eam statim subiungam. Similiter posita est cura cephalææ per communitatem a membris determinatis,non autem à toto,sicut in febribus & crisi, quam nunc subiungam. Et cum hoc subiungam curationes multas aliarum specierũ, quæ mihi uidebuntur magis necessariæ ex quibus reliquæ possunt innotescere. Spiritus autem sanctus sit nobis auxilium amen.

Cura cephalææ prouenientis à melancholia.

CVra sodæ melancholicæ, sex exigit intentiones curatiuas. Prima digerit. Secunda euacuat. Tertia diuertit. Quarta malam complexionem alterat caput confortando. Quinta corrigit accidentia. Sexta ordinat debitum regimen sex rerum non naturalium. Digestiua debent esse humida, aliquando calida, aliquando frigida, ſm quòd melancholia est naturalis,aut adusta. Et debent esse incisiua & subtiliatiua,magis aut minus, ſm maiorem uel minorem crasitiem,aut uiscositatem:et per tertiam & quartam uirtutem respicientia determinatum humorem & membrum ex proprijs ergo est syr. de epithymo descriptione Mesuæ in antidotario. Item alius eiusdem intentionis sublimis & expertus est hic. ℞. capillorum ueneris, radicum buglossæ domesticę & syluestris,& florum earũ,polipodij,ana. ℥.1.epithymi.℥.1.folliculorum senæ, chamæpitheos, stœcados,ana.ʒ.7.chamædryos,squinanti,ellebori nigri, ana.ʒ.3. fumiterræ.ʒ.8.eupatorij.ʒ.4.suc.pomorum dulcium.℥.8. oia præter epithymum,& succum pomorum bulliant in lib.4. aquæ usq; ad consumptionem medietatis,deinde bulliat in ea epithymum ebullitione una,& coletur,& cum succo pomorum & sacchari. lib.tribus fiat syrupus,cuius dosis est drach. decem,usque ad duas uncias cum aqua buglossæ,lupulorum, endiuiæ & similium.

Euacuantia debent habere tres conditiones. Prima, ut non sint multum fortia,ne subito magnã solutionem faciant. Secunda,ut non multum recedant à graduali temperamento. Tertia,ut sint mixta cum lenientibus & humectantibus, & cum hoc secum aliqua cordialia misceantur. Quæ conditio in omnibus medicinis,ac omni regimine ægritudinũ melancholicarum seruanda est. Ex proprijs simplicibus est sena,epithymum & polypodiũ,& similia: & ex compositis pilulæ Indæ,de lapide armeno,& de lapide lazuli:& ex electarijs diasena, confectio amech, maxime in melancholia adusta. Diuersiones autem communes & propriæ cum euacuatione & sine,faciendæ sunt quemadmodum in præcedẽtibus dictum est in alijs speciebus sodæ. Applicanda autem capiti debent esse humida,calida,aut frigida,ſm quod melancholia est adusta,aut nõ adusta, plurimum tamen debet ad calidum declinare,sicut decoctio facta ex buglossa,boragine,sena, epithymo,& similibus, cum capite castrati in decoctione dissoluendo: & ex oleis,est oleum sesaminum,amigdalarũ dulcium & similia. Accidẽtia autem sicut uigilia,alienatio &c. corrigantur quemadmodum dictum est, & inferius in proprijs dicetur cap. Regimen autem sit humectatiuum & inpinguatiuum,non tamen oppilatiuum,sit autem declinãs ad calidum,aut frigidum,secundum humoris exigentiam, & aliarum circunstantiarum,sicut dicetur in capite de melãcholia. Si uero in causa sint humores adusti,totum regimen medicinale,necnon sex rerum non naturalium declinet ad frigiditatem & humiditatem,& humores adusti euacuentur cum pilulis de fumoterræ,electario amech,& similibus.Et ex his potes elicere curam sodæ pendentis ab humoribus mixtis. Digestiua enim, & euacuatiua debent esse mixta secundum humorum

humorum exigentiam.

Cura autem sodæ per cōitatem à toto, sicut in febribus, est. Vt consyderes, an sit solum in causa, mala complexio calida & sicca. Et tūc sola īfrigidatione & humectatione opus est cū his, quæ superius dicta sunt. Si uero materia repat ad caput, ipsum forte apostematura, procedatur sicut superius dictum est in soda humorali, & dicetur in capite de phrenesi. Si uero in causa sint uapores febriles, sicut est secundum plurimum, communicati à toto, aut à minera putredinis, considerentur an sint pauci & subtiles, & tunc duæ sunt intētiones. Prima diuertere, sicut dictum est superius. Deinde infrigidare & humectare & confortare caput cum sibi applicitis & his, quæ dicta sunt superius, non tamen multum oppilantibus. Si uero uapores sint multi & crassi, diuersionibus intendatur omni ingenio Secundo, ipsorum in capite contentorū euaporationi & resolutioni, sicut cum decoctione rosarum, uiolarum, meliloti, chamæmeli, seminis althææ, anethi & similium: & si infrigidatione opus sit, quædam frigida, sicut dictum est superius, per nares trahantur, & in aures iniiciātur, sint tamen actu tepida. Et quandoque apud necessitatem urgentem utaris narcoticis, aut ex eis aliquid in aures distillādo, sicut dixit Rasis in textu, aut aliquid per os sumendo. Nō autem capiti applicentur, ne oppilando magis uapores concludantur & incrassentur, & deinde fortior sequatur dolor.

In cura autem sodæ criticæ sit prima intentio, ut natura iuuetur, per quamcunq; uiam expulsionem tentauerit, modo sit conueniens. Vt si senserit dolorem, & rugitum circa intestina, cum suppositoriis, aut clysteribus adiuuetur. Si uero nauseam, & subuersionem, cum impositione digiti uomitus adiuuetur. Similiter cum impositione pennæ in ore, in oleo intinctæ, aut sumptione oxymellis cū succo raphani, & similibus. Si uero senserit grauitatem & tēsionem circa renes, prouocetur urina cum decoctione seminum communium frigidorum, & similium. Si uero senserit cutem humidam, & pulsum undosum, sudore adiuuetur, ęgrum bene pannis cooperiendo, & anhelitum continendo. Et si apparuerit rubedo in oculis, radii, imaginationes citrinæ, tunc sanguis ex naribus prouocetur cum impositione digiti, aut setis porcinis, & similibus sanguinem ex naribus prouocantibus. Si uero in subascella, aut inguine, aut post aures dolorē senserit, illic emplastra attractiua ponantur, & etiam uentosæ si oportuerit. Secunda intentio, quæ uapores reprimunt in fine mensæ sumantur, sicut cidonia, aut coriandra, & obseruētur reliqua in crisi seruanda.

Cura sodæ apostematosæ ex cursu phrenesis inferius intelligetur. In cura sodæ ex oppilatione. Primo, intendendum est ad deoppilationem educendo humorem oppilātem. Euacuatione, tàm communi integrata ex minoratiuo, digestiuo, & eradicatiuo, q̄ propria, sicut in curatione sodæ materialis superius dictum est. Secundo, intendendum est ad alterationem malæ complexionis ex oppilatione derelictæ cū cōtrariis ex his, quæ dicta sunt colligēdis. Accidit autem, ut dicit Auic. in proprio capite in cura huius sodæ contrarietas, cum aliquando oporteat de oppilari cum calidis, tàm digestiuis, quàm euacuatiuis humore existente crasso, ex quibus augetur mala complexio calida ex oppilatione derelicta: in hoc ergo casu iuxta sententiam Auic. nunc fiat de oppilatio cum huiusmodi calidis, ex quibus aucta mala complexione calida fiat, postea ipsis dimissis alteratio cum frigidis. Et postea iterum redi ad deoppilandum cum calidis, ita ut hæ intentiones sint sibiinuicem mutuo succedentes toties, donec cura compleatur.

In cura sodæ ex percussione, si fuerit solum contusio absq; uulnere manifesto. Prima intentio est prohibere apostema, s. approximādo loco contuso faldellas stupeas infusas primo in aqua rosacea, & aceto subtriplo ad ipsam, & postea ipsas bene expressas, iterū infundas in oleo rosaceo, & albumine oui debitè adinuicem conquassatis comprimendo, aut ligando desuper cum ligatura conueniente. Et faciendo phlebotomiam ex cephalica, aut uena communi eiusdem partis, aut contrariæ, secundum multitudinem repletionis. Apud quam necesse est reiterare phlebotomiam, ut ante dictum fuit. Si uero albumen oui non habeatur, accipiātur aquæ, aut succi stiptici, & permixti cum pulueribus constrictiuis loco percusso applicētur. Aut etiam sola aqua communis applicetur. Sed non prætermittatur debita strictura cum ligatura facta secundum artem, hæc enim est radix curæ. Et debet esse strictura super loco contuso, & super parte distante magis gradatim relaxata. Deinde gradatim debemus permiscere repercussiua cum resolutiuis, donec ueniamus ad resoluentia pura. Et ex propriis est myrtus, absinthium, cyminum, calamenthum, & huiusmodi. Si uerò sit uulnus manifestum cū fluxu sanguinis, intendatur ad ipsius restrictionem, ac etiam apostematis prohibitionem cum faldellis stupeis infusis in albumine oui, cum pulueribus constrictiuis debitè conquassato, ex quibus uulnus repleatur. Ac etiam fiat phlebotomia modo iam dicto. Et tandem uulnus curetur, ut ex propriis capitulis, quarta primi, & quinta sexti est uidendum. Et si propter commotionem cerebri homo fiat sine uoce, ac forte cū pauco & debili sensu & motu, & steterit sic usq; ad tertiam, & non additur, neq; minuitur, tunc laudatur in tertio, ut expectetur usq; ad septimum, & non moueatur ante illud cum aliquo, quarta quarti, capite de casu & offensione. Quod intelligendum est, ægrum non esse mouendum cum aliqua forti operatione, sicut esset secare cutim, os fractum euellere. Tamen debemus facere phlebotomiam uirtute uitali stante & totum caput infundere cum oleo ro aceo omphacino, & cum aliis medicinis localibus suprascriptis secundum exigētiam. Dięta autem in primis casibus debet esse tenuis, sed cū his accidentibus tenuissima. Postea ad confortationem cerebri ægritudine aliqualiter declināte, præcipue ubi multus sanguis exiuerit, iubet Auicēna prima tertii, capite proprio cerebella gallinarum dari, sunt enim tunc propria, & tunc in quantitate multa exhibeantur. Rasis autem sexto Almansoris ultimo capite, post principium conficit emplastrum in his dispositionibus propriū, maxime in contusione, factū, scilicet ex foliis myrthi, balaustiis & corticibus granatorū, in aqua & aceto usquequo dissoluātur coctis, parum musci, galliç & xiloaloes, & calami aromatici admiscendo. Ex quibus omnibus cum aceto & aqua & uino ueteri ac stiptico coniunctis quasi emplastrū conficiat, & loco superponatur. Venter autē in his casibus ex aqua fructuum, aut leui enemate soluatur.

In curatione sodæ pendentis ex debilitate capitis. Prima intentio post euacuationem est malam complexionem capitis remouere. Secunda caput confortare, Tertia debitum regimen uitæ, excludens omnem causam debilitantem tàm exterius occurētem quàm interius sumptā. Mala autem capitis cōplexio remouetur cū contrariis, tàm interius sumptis quā exterius applicitis, de quibus supra.

Caput autem confortatur cum his, quæ dicta sunt propria capiti per tertiam uirtutem, & quæ sunt subtilia cum stipticitate quadam odorifera. Ex frigidis sunt rosę & camphora: ex calidis, ambra, muscus, maiorana, cinnamomum cubebe &c. Ex cōpositis, diābra, diamuscus, aromaticum ros. ex frigidis saccharum rosatum compositum. confortans omne membrū est theriaca. Et simplex cōfortans omne mēbrū est terra sigillata: & oleum rosaceum temperando complexionē cōfortat omne membrum.

Tertia autem intentio perficitur commensurando cibum & potum in quantitate & qualitate uirtuti digestiuæ, & non sit uaporosus nec nocens cerebro, sicut allium, crocus, orobus faba, phaseoli, hyoscyamus, lac, lētes, nuces, oliuæ, raphanus, & similes, debite proportionando reliquas sex res non naturales.

Cura sodæ ex acuitate sensus perficitur cum his, quæ præbent nutrimentum grossum & uiscosum, sicut sunt capita, & pedes animalium, & partes uiscosæ, similiter pisces, & caseus frumentum, hordeum, rixum, far fabæ, & similia digestiua cōstante. Si uero sit debilis detur horum granorū chist, & partes uiscosæ horum animaliū iuuenum, & similiter pisces parui in specie sua. Narcotica quoq; sicut papauer, lactuca, & similia ad hoc egregie conferunt præcipue in cōplexione calida aut sicca, sicut plurimum est. Quandoq; tamē necessariū est leuiter stupefacere etiam cum medicinis, tàm interius sūptis, quam exterius applicitis, sicut syru. de papauere, & unctionibus, & decoctionibus exterius applicitis, & intēdatur capitis & corporis humectationi. humiditas namq; spirituū obtundit sensum.

In cura ſodæ ex uermibus exiſtentibus ſupra ſtricturā narium oportet,ut purgatio fiat corporis , & cerebri maxime educens phlegma.Deinde fiat caputpurgium cū hierapicra diſtemperata cum ſucco foliorum perſici , aut radicis mori . Semētina quoq; naribus inſufflata,aut cū aliquo humore attracta confert, & ſimiliter omnia,quæ necant uermes . Et in ſumma iuuatur ſternutatoriis, & caputpurgiis purgantibus cerebrum,& uermes necantibus .

In cura oui ſunt eædem obſeruandæ intentiones : Et eius cura eiſdem medicinis perficitur:de quibus actū eſt ſuperius Quæ diuerſificandæ ſunt ſecundum exigentiam cauſarum à quibus pendet.Sed præter hæc aduertendum eſt , quod cum ouum ſimiliter, & hemicranea , aut dolor alius antiquatur , præter intentiones communiter habendas indigemus ſpirituali capitis confortatione cum his , quæ dicta ſunt in ſoda ex capitis debilitate.Item ouo,hemicranea,& quocunq; dolore uehementer intenſo frequenter indigemus ſtupefacientibus,natura tamen nequeūte dolorem tolerare . Et tertio cū dolores antiquantur frequenter indigemus operatione manuali,ſicut uenarū laqueatione,cauterizatione,& ſimilibus , eſt enim radix curæ ſodæ huiuſmodi .

In cura hemicraneæ,& homonopagiæ præter intētiones communes euacuationis,& diuerſionis,& præterea, quæ obſeruanda ſunt in dolore chronico , & forti de confortatione cerebri,ſtupefactione,& operatione m anuali,medici inuenerunt quaſdam medicinas proprias, tàm in calida , quàm in frigida.Ex propriis ergo in calida eſt emplaſtrū ex fæce atramenti ſicca,quæ diſſoluatur cum aceto multę fortitudinis & loco dolenti applicetur , & apud uehemētem dolorē octaua pars opii ſecum miſceatur optime incorporando per longū ſpacium , & ſuper locum ſtringatur , eſt enim expertum & crocus eſt conueniens,& ſimiliter emplaſtrum ex ruta,mēta cum uino,oleo roſaceo,& pauco aceti . Aliud in calida proprium.Rec.ſucci agreſtę,mirrhę,ana partem unam,fæcis encauſtri ſcriptoris partes duas , aluminis, iameni , croci , ana partis unius quartam,confice conterendo cum aceto uini,& liniatur ſuper tempora,ſiue loco dolenti,& ſtringatur , ſtrictura enim multum confert,ita ut lignum, aut plumbum decēter poſitum ſuper loco dolenti , & notabiliter cōſtrictum ſedet dolorem fortem pulſatiuum . Caputpurgium quoq; ex lacte mulieris cum pauco camphoræ , cui etiam apud neceſsitatem addatur tantundem opii quantum camphoræ,optime confert:de quo etiam aliquid modicum in aure ſequente dolorem diſtilletur. In hemicranea autem frigida, quæ ex longitudine temporis deprehenditur:ægritudo enim cuius tempus prolongatur eſt frigida ſecundum omnem diſpoſitionem,& indiget reſolutione,quod calefaciat cum fortitudine.Medicamen expertum acceptum à muliere.decoquantur radices cucumeris aſinini,& abſinthium in oleo,& aqua donec diſſoluantur,& embrocetur pars doloroſa ex aqua,& oleo calidis, & fiat emplaſtrum ex fæce:confert enim hemicranæ frigidæ cum febre , & ſine febre . Et emplaſtrum de ſinapi ad hanc intentionem reſoluens humorem frigidū rubificans . & ueſicans . Item unguentum factum ex gummi rutæ agreſtis,cortibus radicum capparum, ſcylla & euphorbio tritis,&commixtis cum uino odorifero.Et ex ſedātibus dolorem illico eſt,ut ingrediatur balneum , & multiplicētur inclinationes ſuper aquam calidam,deinde fiat caputpurgiū ex oleo fiſticino. Medicamen magnum conferens hemicraneæ difficili & chronicæ, & non eſt quod confortet ſicut ipſum.Accipe ex emplaſtro ſinapino.℥.2. & commiſce cum eo ſcyllæ.℥.s.coſti,radicum cappa.euphorbii.ana.℥.3. omnia trita cum aceto & uino odorifero,ana.quantum ſufficit,aggregabis,& emplaſtra ſuper locum . Caputpurgium expertū ad hemicraneam difficilē ex humore frigido. ℞. euphorbii,caſtorei,ana.partes æquales, fiat ex eis ſief,& apud neceſsitatē fricetur cum uno eorum ſuper cutem cum aqua calida , aut oleo coſtino,aut nardino,& diſtilletur ex eo in nares, & aurem,quæ eſt ex parte doloris,deinde balneetur , & adhuc ex medicamine diſtilletur,& hoc uiciſsim.cito hemicranea ſoluetur. huic adde apud neceſsitatē parum opii , &c. Et ſic eſt finis huius capituli, Deo gratias.

De ſcotomia & uertigine . Cap. 2.

CIrca rubricam inquirēda ſunt, quid nominis , & quid rei . Vnde dicitur ſcotomia à ſcotos Græcè quod eſt tenebra,inde ſcotomia quaſi tenebra , ſiue obtenebratio.Et hoc eſt ſecundū Iſidorū, & Simonē Ianuēſem. Vnde Iſidorus quarto ethimologiarū cap.9.dicit:Scotomia uero nomen ſumpſit ab accidente, quod eſt reprę ſentans tenebras cum uertigine.Et non dicitur à ſcotos,quod eſt uiſio & mya muſca,ſicut quidam ſunt arbitrati.Dicitur autem uertigo à uerto,uertis,quia apparent res ſuper patientem uerti, aut quòd cerebrum ipſius & corpus reuoluatur. Pro notitia autem quid rei præmittendum eſt,quòd uertigo capitur quadrupliciter. Primo pro quacunq; gyratione,ſiue circumuolutione.quæ integratur ex duobus motibus,motu.ſ.pulſus& tractus,& ſic accipitur ſeptimo phyſicorum, qui modus non eſt ad propoſitum.Secundo modo accipitur pro comprehēſione huius motus,ſiue naturali,ſiue præternaturali , qui etiā non eſt ad propoſitum.Tertio modo accipitur pro cōprehēſione præter naturam huiuſmodi circumuolutionis,aut alterius motus cum diſpoſitione ad caſum . Quarto pro comprehenſione pręter naturam huiuſmodi circūuolutionis,aut alterius motus cum diſpoſitione ad caſum corrupta uiſione, & uiſus obtenebratione . Et hoc quarto modo accepta proprie dicitur ſcotomia,differens à uertigine: tertio modo accepta,non connotante uiſus corruptionem,& obtenebrationem.unde omnis ſcotomia eſt uertigo,non econtrario. Sed taliter uertigo accepta diffiniatur , quòd eſt actio corrupta ſenſus communis cum caſu, aut diſpoſitione ad caſum quā habens imaginatur corpus ſuū,aut res ſuper ipſum reuolui. In deſcriptione ſcotomię præter ea, quæ ponūtur in deſcriptione uertiginis, addit, cum corruptione uirtutis , uel actionis uirtutis uiſiuæ ipſiusq; obtenebratione , quemadmodū quid nominis ſcotomiæ bene ſonat . Quidam uero dicunt inter uertiginem,& ſcotomiā hoc intereſſe, quia ſcotomia & uertigo important corruptam uiſionem , ſed ſcotomia ſuperaddit ſolum uiſus obtenebrationem.Quod uidetur ſatis conſonum ſententiæ Iſidori capitulo ſuperius allegato, cuius ſunt hęc uerba: Vertigo eſt quotieſcunq; uentus conſurgit,& terram in circuitu mittit.ſic & humectatione hominis uenæ,& arteriæ uentoſitatem ex reſoluta humectatione gignunt , & in oculis gyrum faciunt.Vnde & uertigo nuncupata eſt.Superius autem dictum eſt ex eius ſententia ſcotomiam tenebram importare cum uertigine,&c. Diffinitio autem Auic. magis conſonat ſententiæ primæ,Dicit enim,Vertigo eſt,ut habens ipſam imaginetur corpus ſuum , aut res ſuper ipſum reuolui:quare non regit ſe,ita ut firmetur.imò cadit,nullam in diffinitione de corrupta uiſione,aut obtenebratione mentionem faciens.Licet parum infra ponendo differentiam inter uertiginem,& epilepſiam dicat,Vertigo autem eſt,ut cū homo ſtat,obtenebrent oculi eius,& excitatur ad hoc,ut cadat,ibi enim ſumit uertiginem contractam ad ſcotomiam.& ſecundum utrāque uiam ſcotomia ſub uertigine continetur. Secundum tamen Raſim primo continentis capite ſecundo, uertigo eſt diſpoſitio in qua apparet res reuolui : & tamen homo non cadit,ſed regit ſe.Sed in ſcotomia homo cadit,& uocatur ſidre ſecundum gloſam cōtentā in Almanſoris cap . de ſcotomia.Et hoc modo una ſub altera non continetur. Tu uero dic ut libet, nomina ſunt ad placitum . Et in harum diffinitione ly actio corrupta ponitur loco generis : quod uerum eſt, cum nulli indiuiduo de ſpecie humana naturaliter conueniat.Dicitur autem ſenſus communis , cum ipſius ſit in mente poſt operationem ſenſuum exteriorum comprehendere omnia ſenſibilia,tàm propria, quam communia.Et per hoc differt ab imaginationibus oculis appropriatis , & cæteris corruptis actionibus,tam ſenſuum exteriorum , quā interiorum . Reliquæ autem particulæ ſunt ad exprimendas ipſarum quiditates:Et quanquam hæc diſpoſitio ſit actio corrupta,poteſt tamē morbus dici ; cū immediate, & p ſe lędat operationes ſenſibiliter:facit enim errare cogitatiuā,& quādoq; uirtutē uiſiuam . unde nō eſt uerū quod dicit Gerardus de Solo,quòd principium eius eſt error uirtutis uiſiuæ,cum frequenter contingat oculis clauſis , & ſine lumine . Lædit etiam operationes uirtutis motiuæ ſaltem mediate : ideo in carente uiſu , licet poſsit eſſe uertigo , non tamen ſcotomia.

mia. Ex iam dictis possumus habere solutionem quæstionis communiter solitæ moueri. Cum autem contingat sensum communem errare circa obiectum sensus auditus, & aliorum sensuum, quare non dicitur in uertigine, aut scotomia, ita fieri corruptionem operationum aliorum sensuũ, sicut sensus uisus? Ad quod respondet Gerardus d. primam causam esse, quia organum uisus est propinquissimum organo sensus communis. Quæ ratio nulla est, cum æque propinquum sit organum auditus. cum neruus auditus sit proximus pãniculo cerebri, & ualde proximum est organum olfactus, scilicet carunculæ mamillares. Dixit secundum causam esse, quia organum uisus est maxime inter cætera organa spirituosum, huius autem dispositionis causa immediata est motus inordinatus spirituum. Sed hæc ratio solum concludit quod rarius debet complicari aliorum sensuum corruptio. Sed ratio cæteris melior est, quia in uertigine sensus communis errat in comprehensione motus: non est autem motus ita aptus sentiri alio sensu, sicut uisu. Et quanquam actio sensus communis posit corrũpi circa cõprehensionem sensibilium aliorum sensuum, non deberet dici uertigo, aut scotomia, sed alio noĩe nuncupari. Iam ad capitulũ accedamus.

CVm aliquis illud, quod ante eum est, circulariter moueri uiderit: & oculi tenebrescunt: & cadere uoluerit: facies, & oculi in eadem hora rubuerint: uenæ quoq;, quæ sunt post aures, grossæ apparuerint; ex ipsis uenis facienda est phlebotomia: & uentosæ in collo, & tibijs sunt ponendæ. quòd, si prædictæ non apparuerint uenæ, & facies fuerit rubea; † sanguis ex cephalica, uel basilica erit minuendus: & uentosæ in tibijs sunt ponendæ. in hac præterea scotomiæ specie, & in ea, quam antè diximus, caput ex oleo rosaceo, et aceto est infundendum. † [cui confert, ut æger acetosa comedat, & stiptica. & est, quando prouenit sidræ cum uapore, qui ab aliquo eleuatur membro: cui confert, ut aliqua ex medicinis cutem adurentibus illi superponatur membro.] Aeger quoq; calida cibaria uitare debet. Venter quoque ex apozemate mirobala. citri. quod in cap. de cephalæa diximus, est soluendus.

SCHOLIA.

Sanguis ex cephalica, uel basilica erit minuendus] u et ustissimus Rasis textus tantummodo sanguinem ex basilica minuendum iubet. Cui cõfert] lege u.q; ad uerbum Membro huius orationis neq; Arculani expositio, neq; ipsius Rasis liber ullam facit mentionem.

Diuiditur hoc capitulum in partes duas, Primo ponit curam scotomiæ, & uertiginis pendentis à materia calida, Secundo à materia frigida. secunda ibi. Cum autem neq; in facie. Prima iterum in duas. Primo ponit curam scotomiæ, & uertiginis pendentis à materia sanguinea: aut saltè à prædominio sanguineæ existentis in cerebro. Secundo ponit curam earundem pendentem à simili materia cerebro à membris inferioribus communicata. secunda ibi. Quòd si prædictæ non apparuerint uenæ. Et ut legam ambas partes simul dicit. Cum aliquis uiderit ea, quæ sunt ante ipsum circulariter moueri, aut alio motu, licet non moueantur, & oculi obtenebrescunt, & cadere uoluerit, hæc sunt signa communia, licet secundum approprietur scotomiæ. Et facies, & oculi rubuerint in eadem hora, & uenæ, quæ sunt post aures grossæ apparuerint: hæc duo ultima scotomiæ, & uertigini sanguineæ, aut saltem à prædominio sanguineæ appropriantur: & uos supplete alia signa. s. grauedinem capitis, tensionem, tactum calidum, & pulsum magnum, somnum longum, non tamen profundum, urinam rubeam, grossam, & similia sanguinem significantia: tunc ex illis uenis, quæ sunt post aures facienda est phlebotomia: præmissa tamen phlebotomia cephalicæ. Et uentosæ in collo, & tibijs sunt ponendæ. s. incipiendo à parte superiori colli, & descendendo ad nates, & coxas si fiat sine scarificatione: sinautem cum scarificatione, procedatur econtrario à partibus distãtibus ad propinquas. Quòd si prædictæ uenæ non apparuerint grossæ. s. quæ sunt post aures, & in alijs locis capitis, qđ significat sanguinis repletionem non adesse in capite: fuerit tamen facies rubea, quod significat præsentiam sanguinis multam in hepate, & membris inferioribus, quæ cerebro communicantur: aut saltem uapores eius, tunc ex basilica facienda est phlebotomia, consentiente uirtute, & alijs indicantibus de phlebotomia, præmisso clysteri lenitiuo si oportuerit. Et uentosæ in tibijs erunt ponendæ, idest, in locis inferioribus infra hepar: nõ autẽ in collo, ne sanguis uersus caput trahatur. Et in hac, & suprascripta conuenit caput epithemari ex aceto, & oleò rosaceo subtriplo ad acetum, ad infrigidãdum, repercutiendũ, & caput confortandum, & uitãda sunt cibaria calida. Et uenter ex apozemate. i. decoctione, siue infusione mirobalanorum, citrinorum, prunorum, & tamarindorum, sicut in capitulo præcedenti dictum fuit, est resoluendus ad educendum materiam cholericam cũ sanguine mixtam: quæ facit ipsum euaporare, & amplius ad superiora moueri.

Cum autem neque in facie rubedo, neque feb. cum scotomia fuerit; attendendum est, an sit stomachi subuersio, et nausea. quæ si affuerit; prius uomere cogendus est. deinde de pilulis cochijs dosim unam sumat. et à frigidis abstineat cibis.

Ponit curam scotomiæ pẽdentis à materia phlegmatica. Et primo existente in stomacho, & communicante uapores capiti. Secundo existente in cerebro. secunda ibi. Si autem nec subuersio, &c. De ambabus partibus simul dicit, quod cum non fuerit in facie rubedo, nec affuerit febris, siue febris proprie intelligas, siue caliditatem in partibus faciei, & capitis sensatam, supple nec alia signa significantia materias calidas, tunc considerandum est, an stomachi sit subuersio. i. inclinatio ad uomitũ cum motu stomachi ad ipsum absq; hoc, quòd sequatur uomitus aut nausea, & inclinatio ad uomitũ absq; motu ad ipsum, & supple alia signa significantia stomachi læsionem, unde uerisimiliter cerebrum stomacho compatitur: tunc æger prius cogendus est uomere, aut sponte, si natura ad ipsum complendum sit sufficiens, aut artificialiter faciendo ægrum prius comedere quædam uiscosa, sicut alaganas, res salsas, raphanum, & huiusmodi, & notabiliter potare: tandem post horam ipso prius moto motibus inordinatis exhibere uomitiuum, sicut hanc decoctionem. ℞. radicis raphani syluestris. ℥.i. sem. atriplicis, asari, an. ℥.s. bulliant in octo. ℥. aquæ usq; ad consumptionem medietatis, & coletur: cum qua colatura distemperetur oxymellis simplicis, aut scyllitici. ℥.i.s. croci. ʒ.s. olei. ℥.i. & tepidum in potu exhibeatur. post cuius sumptionem per horam, aut cum inceperit nauseare, æger procuret sibi uomitum digito imposito in ore, aut penna intincta in oleo sæpe, ac sæpe cum iteratione, ut exquisita fiat euacuatio. Deinde uno, aut duobus diebus mediis sumat unam drac. pilularum cochiarum, aut. s. ℥. hieræ compositæ Gale. debita seruata custodia. Et hæ medicinæ exsoluentes conueniunt, ubi non solum in stomacho, sed in partibus circunstantibus fuerit huiusmodi materiæ repletio: Si uero sola repletio fuerit in stomacho, sufficient pilulæ stomachicæ, ut alephanginæ, & abstineat à cibis frigidis ne phlegma augmentetur.

Si antem neque animæ subuersio, neque nausea affuerit, neq; caliditatis signa apparuerint; uenter ex pilulis cochijs multoties soluatur. cibaria quoq; frigida omnino uitet. & gargarismus fiat, quo phlegma deponatur. & in naribus quoque post illud ponatur aliquid de his, quæ narrauimus, quo caput calefiat.

Ponit curam scotomiæ, & uertiginis pendentis à phlegmate per essentiam in capite, quam primo complet euacuatione iterata cũ pilulis cochijs, & integrata ex minoratiuo, digestiuo, & eradicatiuo. Est enim difficile materias grossas à capite educere. Secundo uitando cibaria frigida, & utendo calidis. Tertio diuertendo cum gargarismatibus phlegma ex capite deponentibus. Quod etiam de caputpurgijs, & masticatorijs est intelligẽdum, omniq; genere diuersionum usq; ad ipsam cauterizationem factam in commissura coronali, cum cætera non cõtulerint. Cum quibus autem debeat fieri hæc gargarismata, caputpurgia, masticatoria, sufficienter dictum est in capitulo præcedenti. Hic uero commemorabo gargarisma satis huic proposito conueniens. ℞. mastichis, acori, liquiritiæ, passularũ. an. ʒ.3.s. ireos, hyssopi an. 3.

2.pirethri,staphisagrię.3. 3.sinapis an.3.1.contundātur grosso modo,& bulliant in.4.lib.aquæ ad consumptionem medietatis,& coletur.Et colatura misceatur cũ oximelle simplici, aut scyllitico: quo gargarismate utatur stomacho ieiuno. Vltimo docet naribus immitti aliquid,quo caput calefiat, & cõfortetur,ac phlegma deponatur, siue resoluat, sicut gallia muscata,species diabræ,muscus,nux muscata,& huiusmodi. Dans per hæc intelligi cætera quæ iuuāt ad has intentiones cõplēdas,sicut epithemata odorata, & naribus insufflata. Ex odoribus autem conuenientibus est odor suprascriptus, aut suffumigium ex auiculis cipri,aut cortice citri,aut thure,nuce muscata,& similibus. Iam superest declaratis quid nominis,& quid rei,& textu exposito, reliqua absoluamus, scilicet causas,species,signa, prognostica,& curā.Prima distinctio.Species scotomiæ,& uertiginis sūt duplices,scilicet per essentiam,& communitatem,siue absolutam,siue non absolutam. Quę uero sunt per communitatem, quandoq; sunt per communitatem à toto sicut in crisi & febribus,quādoq; à mēbro determinato:& potest esse quodcunq; membrũ sed inter cætera maxime cerebro communicans est stomachus, & matrix.Secũda distinctio,uertigo,siue scotomia,quædam est intensa existens cum corrupta uisione,obtenebratione,& casu,quædam remissa sine aliquo istorum, quædam media. Et iterum,quædam frequens,quædam rara,& quędam media inter has. Pro notitia uero causarum sciendum quòd causa coniuncta uertiginis est inordinatus motus spirituum, & uaporum qui spiritibus sunt permixti in uenis,arteriis, & neruis,ac uentriculis,maximè anterioribus cerebri,qui spiritus inordinate moti repræsentāt sensui communi species motus qui nõ est,& sic faciunt sensum communem errare,qui error est actio ipsius non diminuta,nõ ablata,sed corrupta.Et similiter quādoq; errat uirtus uisiua propter motum inordinatũ spirituum uisibilium deferentium species obiectorum exteriorum quiescentium,ac si mouerentur:unde uisui apparent res extrinsecus moueri,& similiter apparet caput, & corpus ipsius patientis reuolui. Nam æquale est secundum Auicen. cum diuersificatur proportio partium spiritus ad partes mundi,siue diuersificetur ex parte spũs,siue ex parte mundi:idem enim sequitur effectus, scilicet,ut iudicetur res uisibilis moueri,siue moueatur,siue quiescat.Sed fortè quis istabit, quia uertiginosus non errat circa aliquod obiectum,nisi illius species ad sensum communem per oculum deferātur,aut delatę sint,sed cũ nemo possit uidere caput suum nisi fortè per species reflexas in speculo, species capitis sui non deferentur per uisum ad sensum communem:non ergo errabit circa caput suum apprehendendo ipsum moueri quando quiescat. Ad quod dicitur,concedendo illud ad quod argumentum deducit, & quod non apprehendit caput suum moueri.Sed solum apprehendit partes corporis sui ab ipso uisibiles moueri,& consequenter fit idem iudicium de capite. Causa uero remotior uertiginis est duplex,primitiua,& corporea.Primitiua quidem sicut si homo moueret se circulariter, spiritus eius similiter moti etiam post quietem corporis repræsentabunt res uisibiles similiter moueri,& erit dispositus ad casum,uel forte cadet cũ spiritus non figantur in mēbris taliter, ut possint regere membra.Secunda causa, si homo aspiciat res circulariter motas,aut aliter uelociter motas,sicut aquas currentes aut equos currentes:formæ enim rerum uisibilium sic motarum in spiritibus impressæ,similem motum causant in spiritibus:quare disponitur ad casum. similiter prospectus ex alto loco.Tertia causa est,aspectus rerum radiosarum,& uehemēter lucentium sicut solis,& similium: mouetur enim spiritus inordinate propter ipsorum excellentiam.Quarta causa,sũt uoces,aut soni excedentes,sicut tonitrua,aut sonus bombardæ: conquassant enim totum corpus, & spiritus inordinate mouent. Quinta causa,est percussio capitis faciens motum undosum in spiritibus, sicut mouet aqua ex proiectione rei grauis in ea.Sexta causa,est percussio circa dorsum,agitatur enim sanguis,& spiritus in uena chili,& consequenter in uenis ad caput inde ramificatis ab arteria adorti.Septima causa est,furor,timor,& huiusmodi accidentia spiritus inordinate mouentia:similiter crapula, & ebrietas, somnus multus, & proprie super repletionem,longæ uigiliæ,& sic de rebus reliquis non naturalibus. Causæ uero corporeæ,quædam sunt in capite, quædam aliunde communicatæ. Primæ sunt sicut uapores diu quiescentes in capite, postea aliqua occasione commoti. Secunda uapores nouiter geniti ab humoribus, qui sunt in capite ab aliqua mala complexione forti inducta, aut à causis primitiuis,aut corporeis. Tertia causa,præsentia malorum humorum in capite cuiuscunq; generis, aut motorum in ipso capite,aut saltem euaporantium: fortis enim caliditas adueniens capiti mouet humores tam naturales, quã præternaturales in ipso comprehensos,& facit ipsos euaporare,sicut exemplo Auicen.ignis mouet aquam motu inordinato. Causæ uero cõmunicatæ quādoq; sunt cõmunicatę à toto,sicut in febriũ crisi, aut alia euacuatione artificiali,per quas secundum plurimum uapores, aliquando tamen humores ad cerebrum deferuntur.Quandoq; sunt communicatæ à membro particulari quocunq;, frequentius tamen à stomacho, & à matrice.Et hi uapores,siue sint proprii capiti,siue communicati:quandoq; sunt tenebrosi grossi, & tunc magis causant scotomiam:quandoq; pauciores minus grossi & opaci, & tunc magis uertiginem contra scotomiam distinctam. Et qui communicantur capiti:quandoq; per uias amplas communicantur,scilicet meri, & cannam pulmonis:quandoq; per uias strictas sicut neruos, uenas, & arterias extrinsecas,aut intrinsecas. Iam superest agere de signis. Signa uertiginis, &scotomiæ absolutæ nota sunt ex relatu ipsius ægri.Et forte ex casu,aut dispositione ad casum quã cernimus in ipso ægro Et cum hoc ex relatu ægri habemus,utrum sit solum uertigo aut cũ hoc scotomia per corruptionem uisus, & obtenebrationem.Interest autem inter uertiginem,& epilepsiam:quia epilepsia est cum motibus spasmosis sine sensu, aut locutione parum durans: uertigo se habet econtrario, quamuis ambæ conueniunt in casu. Signa uero uertiginis à causa primitiua est præcessio illius causæ,& nocumētum ex illa causa derelictum. Si uero causa fuerit corporea per communitatem Primum signum est præcessio nocumenti totius, aut mēbri alicuius,& quòd uertigo crescit,et decrescit cum cremento, aut decremento nocumenti totius, aut membri comunicantis, & quòd etiam remouetur cum remotione illius, ut si sit à nocumento totius, tunc præcessit febris, aut crisis, aut aliquid huiusmodi: Similiter si pendeat à stomacho, præcessit mala digestio,deiectio appetitus,grauitas nausea,uomitus, conturbatio,& anxietas stomachi, & quòd dolor aliquis est in anteriori parte cerebri usq; ad medium propter communitatem neruorum reuersiuorum,& fortasse dolor est in collo propter comunitatem meri:& si sit à matrice, præcesserunt, aut sunt præsentes ægritudines matricis,& similiter de aliis. Secundum signum,quia uertigo non est ita frequens,aut cõtinua,sicut quādo est per essentiam in capite.Tertium signũ, quia operationes sensuum non sunt ita læsæ quando est per cõmunitatem sicut quādo per essentiam:quæ autem materię peccent in membris cõmunicantibus ex dictis superius, & dicendis inferius satis fiet manifestum.Si uero cõmunitas sit absoluta non apparent signa materierum,aut alicuius corporei in toto,aut membro communicante, quod tamen rarissimum est. Signa uero uertiginis per essentiam sunt signa his tribus iam dictis cõtraria. Si uero sit à mala cõplexione sine materia,in cerebro erit leuitas capitis,& ferè subitus prouentus illius malæ complexionis notabiliter intensæ secũdũ plurimum ab aliqua causa primitiua. Si uero sit in causa multitudo uaporum, tunc aderit,& etiam præcessit sonitus, & tinnitus aurium,& cuiusdam fragoris in capite, & est caput sine grauitate saltem notabiliter.Si uero sit præsentia materiæ in capite euaporantis, tunc adest grauitas in capite,perturbatio sensuum tam interiorum,quam exteriorum, & est uertigo ualde frequens,& fortasse adest in capite dolor ferè continuus.Signa cuiuscunq; materiei in capite peccantis ex præcedenti capite nota sunt.Signa uero uiarum per quas sit cõmunicatio sunt,quia si sit cõmunicatio per uenas, & arterias extrinsecas sentitur ipsarum tumor,& tensio,& pulsatio maior solito.Si uero per uenas,& arterias intrinsecas nõ apparet tumor,licet magis intra sentiatur extensio quædam,& pulsatio maior solito,& in his casibus nõ est dolor de quo sit curandũ. Si uero fiat cõicatio per neruos,adest in collo dolor notabilis magis intra,& nullũ signũ ex suprascriptis apparet Et etiã quādo fit cõicatio per uias intrinsecas, cõpressio super

De vertigine

uenis exterioribus, & ſtipticorum approximatio non confert uertigini. Prognoſtica. Primum, uertigo frequens intenſa cum perturbatione ſenſuum nunciat apoplexiā maxime in decrepitis. Secundum, uertigo ſequens ſtuporem nunciat apoplexiam. Tertium, ſoda ſequens uertiginem ſoluit ipſam, aut propter calefactionem cerebri ex ſoda, unde uapores reſoluuntur, aut propter fixionem materiæ in cerebro, unde facit ſodam, & non uertiginem cum prius dum eſſet in motu fecerit uertiginem ſine ſoda.

In cura ſcotomiæ & uertiginis ſi pendeant à cauſa primitiua, ſicut ſi homo ſe mouerit in gyrum, & aſpexerit res uelociter motas, aut radioſas, aut audierit ſonos ingentes, & huiuſmodi præterquam à percuſsione, & crapula. Prima intentio eſt remotio cauſæ primitiuæ, & uicariæ eius. Vnde æger ſe remoueat à uiſione huiuſmodi & auditu ſonorū, &c. Et remoueatur uicaria eius, ſcilicet commotio ſpirituum, & eorum diſgregatio quieſcendo animo & corpore in loco obſcuro. Et ſi cauſa uicaria derelicta fuerit, mala complexio in cerebro curetur cum contrariis interius & exterius applicitis ſecundum opportunitatem. Secunda intentio, ſi humores fuerint in motu propter quātitatem, aut eorum qualitatem, aut modum ſubſtantiæ, euacuētur, & diuertantur ſecūdum exigentiam: & cum phlebotomia, & alijs generibus euacuationum, ſecundum exigentiam cuiuſcunq; humoris, quæ tamen corpus non præter modum agitent, & humores amplius in motu ponant. Et propterea ſint coniuncta cum quibuſdam ſtipticis, & confortantibus, ſicut ſunt mirobalani. Et intendatur cæteris generibus diuerſionum. Etiam humores, ſi noceant qualitate & modo ſubſtantiæ, alterentur, & ad medium reducantur ſibi conueniens donec fiant benigni, aut ſint euacuationi præparati. Ingroſſatio tamen plus iuuat, & prohibet motum quàm ſubtiliatio. Tertia intentio eſt reſpectu accidētium, ſic ut tenebroſitas derelicta corrigatur cum clarificantibus, de quibus infra. Accidentia etiā imminentia prohibeantur. Vnde non ſtent ſuper ſcalis, nec ſuper aquis, nec prope ignem, nec prope flumina, aut alias res periculoſas in quas facile præcipitari poſſunt. Quod præceptum multo magis in epilepticis eſt ſeruandum. Quarta intentio eſt debitum regimen uitæ. Debet enim locari in aere temperato, & aliqualiter obſcuro, & ſint cibi, & potus communiter frigidi, acres, & ſtiptici, ſicut ſuccus citoniorū, granatorum, in quibus buccellæ panis infundantur, nec ſint uaporoſi, aut uentoſabiles, imò fumorum repreſſiui, dormiat notabiliter, moderatè inaniatur, quieſcat, mente & corpore ſit tranquillus. Si uero pendeat à ſolutione continui, curetur cura ſolutionis continui dicta in cap. de ſoda. Quod ſi poſt curam ſolutionis continui remaneat uertigo, curetur per remotionem cauſæ eius, ſicut in ſequentibus dicetur. Similiter ſi pendeat à crapula, aut ebrietate, curetur cura ſatietatis nauſeatiuæ, & ebrietatis infra ponenda: inter cætera prouocetur uomitus, diu abſtineat à cibo, & potu, niſi forte in ebrietate biberit aquam, multum dormiat, reſiduum ſatietatis nauſeatiuæ cum ſoluentibus leuibus deponatur, & cum confortantibus ſtomachum, ſicut diatrion pipereon, procedatur, maxime in corruptione ad acetoſum: & quæ uapores reprimunt. in fine menſæ exhibeantur ſemen caulis poſt ebrietatem exhibitum, ſedat ipſam.

Cura uero ſcotomiæ per communitatem, ſiue à toto, ſiue a determinato membro perficitur, ſicut ſuperius in cura ſodæ dictum eſt longo ſermone, qui huic capitulo eſt accommodandus, cum non ſit bonum idem toties replicare inter cætera cauendo à uaporoſis, & uentoſis, & ſumendo in fine menſæ, quæ uapores reprimunt.

Cura ſcotomiæ per eſſentiam, ſi fuerit m ala complexio ſine materia, curanda eſt cum contrariis, tàm interius, quàm exterius applicitis, & cum hoc, caput confortantibus, de quibus in præcedenti capitulo actum eſt.

Si uero pendeat à uaporibus prius in capite quieſcentibus, nunc uero propter agitationem facientibus ſcotomiam iam cauſa à qua generati ſunt, remota. Prima intentio eſt diuertere uapores, & uentoſitates, quæ facile poſſent illos uapores fouere, & augere cum clyſteribus, frictionibus, lotionibus, & cum omni genere diuerſionum. Secunda intētio eſt illos uapores in capite exiſtentes reſoluere cum frictione capitis, ſcalptione, pectinatione, & tandem cum medicinis ipſos reſoluentibus, interius & exterius applicitis. Ex quibus ſunt ſacculi ex milio, & ſale in ſartagine cum uino, & pauco aceti torrefactis. Interius autem ſumenda ſunt theriaca, mithridatum, diamuſcum, diambra, diaciminum, coriandrum, aniſum, ameos, & huiuſmodi uentoſitatem carminantia: magis tamen, aut minus calefacientia ſecundum ipſorum uaporum naturam. Tertia eſt confortatio cerebri, & etiam aliquorum inſtrumentorum ſenſuum, ſi debilia fuerint, cum theriaca, mithridato, diamuſco, diambra, fœniculo, & ſimilibus, cum ſacculis ſupraſcriptis. Quibus poſſunt addi cortices citri, nux muſcata, maiorana. Sed hæc intentio etiam ſimul cum ſecunda compleri poſſet. Quarta eſt correctio accidētium, ut ſonitus & tinnitus cum impoſitione olei amygdalarum amarum in auribus: et cum præſeruatione ab accidentibus imminentibus. Quinta autem, cum debita adminiſtratione ſex rerum non naturalium completur, unde uitentur uaporoſa, & uentoſa, & caput grauantia, ſicut phaſeoli, fabæ, cicer album, piſces uiſcoſi, cancri, oſtraca, & genera conchilum, caules caputij, fructus humidi, auellanæ recentes, &c. ex libro ſimplicium cognoſcenda. Vinum potens in modica quantitate ualet, procuretur bona ſtomachi, & hepatis digeſtio, exercitium ſupra famē, ſimiliter ſomnus ſupra uacuitatem, confert ad reſolutionem uaporum, & uentoſitatum. Accidentia animi caput moderate calefacientia iuuant ſimiliter.

Cura vertiginis

Cura uertiginis materialis quinq; exigit intentiones curatiuas, prima euacuat, ſecunda diuertit, tertia malam complexionem alterat, & materiam uehemētem repercutit: exiſtentem autem in capite reſoluit & extrahit, caput confortando, quarta corrigit accidentia, quinta ordinat debitum regimen ſex rerum non naturalium. Prima intentio ſiquidem materia fuerit ſanguinea, & peccet ſolo quanto non ſolum in capite, ſed in hepate, & aliis membris, materiam capiti communicātibus fiat phlebotomia, primo de ſaphenis, uel baſilica, uel cōmuni, aut pluribus ſecūdum quod tibi uidetur magis expediens, deinde fiat phlebotomia ex cephalica, & demum phlebotometur uena poſt aures, cuius iuuamentum ferè eſt commune ad omnes ſcotomias materiales: diuertit enim pro parte, & pro parte materiam in capite cōiunctam eradicat. Confert etiam ſtomachicæ per cōmunitatem ſi cauterizetur, aut laqueetur prohibendo tranſitum uaporum, aut materiæ ad cerebrum anterius. Si autem peccatū ſanguinis fuerit in ſolo capite, ſufficit ſola phlebotomia cephalicæ, & poſtea uenæ poſt aures, aut frontis, aut uenarum naſi, aut uenarum, quæ ſunt in cute capitis, aut in his locis ſanguiſugæ apponantur, poſtponendo ſemper, quæ cauſam coniunctam euacuant. Si autem peccet in quali propter admixtionem alicuius humoris cum ſanguine, ille euacuetur cum propriis ſecundum ipſius naturam, & ingroſſetur, & ſubtilietur ſecundum opportunitatem. Secunda intentio. diuerſio fiat cum clyſteribus, uentoſationibus, frictionibus, ligaturis, & cum omni genere diuerſionum uſq; ad cauterium. Iuuamentum commune huic, & omnibus ſpeciebus uertiginis materialis, eſt, ſi comprehenderis ipſam prouenire a retentione menſtruorum, aut ſanguinis hæmorrhoidalis, aut ſaniei ex auribus, aut alterius euacuationis conſuetę, illa ſolita euacuatione remouetur. Tertia autem intentio, perficitur cum applicitis ad extra infrigidantibus, & repercutientibus, ſi opus eſt, ſicut ex oleo roſaceo, & aceto ſubtriplo ad ipſum. Et in fine cum reſoluentibus puris, ſicut oleo chamæmelino in medio mixtis. Et poteſt fieri cum emplaſtris, fomentis, embrocis calidis, aut frigidis ſecundum materiæ exigentiam ex capitulo de ſoda colligendis. Quarta intentio. correctio accidentium fiat ſecundum accidentia præſentia, & imminentia, ſicut dictum eſt. Quinta intentio. debitum regimen ſeruetur ſicut in ſoda ſanguinea dictum fuit. Curatio autem reliquarum ſpecierum uertiginis materialis, ſicut cholericæ, phlegmaticæ, & m elancholicæ completur iuxta quinq; intentiones dictas, ſicut dictum fuit, & ferè cum eiſdem remediis, quorum rememoratio præceſsit in ſoda à ſimili cauſa pendente, huic ergo capitulo accommodentur. Si enim in ſingulis capitulis fieret dictorum ſuperius iteratio, nimium uolumen excreſceret. Et hæc de hoc capitulo ſufficiant.

De phrenesi. Cap. 3.

PHrenesis, karabitus, sirsen, sunt nomina synonyma significantia apostema, scilicet calidum, in panniculis cerebri, de quo diuersi authores sub his diuersis nominibus determinant. Phrenesis autem est uocabulū græcum, licet sit sumptum ab accidente consequente hoc apostema, quod accidens est rabies cum alienatione, attamen apud authores medicinæ significat hoc apostema. Karabitus uero ē nomen arabicum sumptum ab accidente, quod est alienatio; propriè.n. in lingua arabica importat alienationem, sed translatum est ad significādum apostema, ad quod sequitur huiusmodi alienatio. Sirsen uero est dictio persica à sir, quod est caput, et sen apostema, quasi capitis apostema, sicut birsen dicitur à bir, quod est pectus, & sen apostema, quasi pectoris apostema. Et ex his patet quid rei. Est.n. apostema calidum per essentiam in pāniculis cerebri, ad quod significandum sunt hi tres termini contracti. Verum aliquando ampliatur ad significandum apostema calidum in substātia cerebri, quod est deterius, & ut plurimum interficiens in quarto, licet apostema panniculorum sit magis dolorosum. Et cū transeunt quartum, secundum plurimum sanantur. Est.n. ægritudo peracuta. Et si quis quæreret, quis panniculorum cerebri frequentius apostemetur. Dicendum hoc esse difficile scire, sed dura mater citius debet apostemari, ex eo quod natura ē minus de ipsa sollicita, & forte à causis extrinsecus occurrētibus. Sed pia mater frequentius, quia mollior, & plena uenis, & à causis intrinsecus occurrentibus magis apta apostemari. Compara ergo hæc adinuicē: sed in pia matre est deterius. Neq; habeas pro inconuenienti substantiam cerebri posse apostemari; licet Serap. opinatus sit contrarium, nam oīa membra, siue dura, sicut ossa, siue mollia, sicut cerebrum, & pulmo, possunt apostemari: omnia.n. mēbra, quæ possunt extendi cū nutrimento, & augeri, possunt etiam extēdi cum superfluitate, & sic apostemari. Notate tamē membra dura, sicut ossa, & panniculi, frequentius apostemari à materia calida subtili: si apostementur per uiam defluxus. Et econtrario membra rara mollia à materia frigida, & grossa. Vbi uero per uiam paulatinæ cōgestionis, tunc apostematur ſm naturam sui nutrimenti, & superfluitatis inde decisæ.

CVm aliquē febris conclusa continuata inuaserit cum forti capitis, & oculorum grauedine, et in facie, atq; in oculis uehemens fuerit rubedo, & capitis dolor, et horror luminis affuerit, & in pulsu uelocitas, & frequentiæ superfluitas inueniantur; signa phrenesis certißima iudicabuntur. quòd, si lingua nigra, aut citrina fiat, & permisceatur intellectus, & multùm fuerit alienatus, & uigilauerit multùm; iam phrenesis perfecta est.

Diuiditur præsens capitulum in duas partes. Primo agit de phrenesi theoricè: secundo practicè. secunda ibi. Aegro itaq; antequā. Prima in duas. Nam primo ponit signa phrenesis inchoantis, siue nondum confirmatæ. Secundo ponit signa phrenesis confirmatæ. secunda ibi. Quod si lingua nigra. In prima parte Rasis ponit sex signa phrenesis inchoantis: siue prognostica phrenesis ex proximo secuturæ. Primū est febris continua conclusa, idest, in qua non sunt excrescentiæ, aut decrescentiæ, quod est proprium febri sanguineæ ex sua forma specifica, ut nō crescat de die in diem, nec de tertio in tertium, aut de quarto in quartū. Vbi uero phresis esset cholerica febris, sequēs esset causon, aut tertiana cōtinua. Secundum signum est fortis grauedo capitis, & oculorum propter multitudinem sanguinis in his partibus grauitantis, licet hoc signum sit commune phlegmati, & melancholiæ, & non sit choleræ. Tertium signum est uehemens rubedo in facie & oculis, quod est proprium signum sanguinis si rubedo illa fuerit purpurea tendens in obscurum. Vbi aūt fuerit purpurea tendens in citrinum, magis attestatur choleræ. Verum tensio uenarum facit differre inter sanguinem & choleram, cum in sanguine sit ualde maior. Quartū signum est capitis dolor proueniens immediate à mala complexione, & solutione continui. Est tamen differens in proueniente à sanguine, aut à cholera, quando proueniens à sanguine sit extensiuus, à cholera uero mordicatiuus, & pungitiuus. Quintum est horror luminis, quia lumen nimium calefacit, disgregat, & dilatat amplius sanguinem, & spiritus ipsos magis ad partes faciei, & oculorum trahit, unde æger ex lumine læditur, propterea se conuertit ad tenebras effectus contrarios iam dictis producentes. Verum horror luminis posset ex alijs causis contingere, sicut ex spiritibus paucis, & subtilibus, & cæteris causis noctilopæ, sicut ex ulcere corneæ. Sextum signum est uelocitas, & magna frequentia in pulsu propter necessitatem adauctam, cui non potest per solam magnitudinem satisfieri, aut forte debilitata uirtute, aut instrumēto facto inobediente pulsus est paruus. Verum in proueniente à sanguine pulsus est maior, & magis plenus q̃ in proueniente à cholera. In secunda parte ponit signa demonstratiua phrenesis præsentis, & iam confirmatæ. Primum est lingua nigra, aut citrina: citrina quidem si proueniat à cholera, & tandē efficitur nigra & arida adustione cōtinuata. Si uero à sanguine efficitur nigra per adustionē non tamen præcedente citrinitate. Secundum signum est permixtio intellectus, idest, corruptio cogitatiuę, & existimatiuæ, & multa alienatio, idest corruptio, & magna læsio sensus cōmunis, quæ etiam imaginatiua dici posset: potest.n. & rectè, & corruptè imaginari, quod multo magis potest cogitatiua, quod prouenit ex phrenesi in organis harum uirtutum facta: nam si fuerit in primo uentriculo, magis læditur sensus cōmunis: si in secundo, magis cogitatiua, & existimatiua: si in posteriori, magis memoratiua. Tertiū & ultimū signum est superflua uigilia proueniens ex uehementi caliditate, & siccitate, sicut ad somnū magis facit frigiditas, & humiditas.

Iam opus est pro complemento huius partis theoricæ, ut ponamus species, & causas, & secūdo suppleamus signa, quæ omissa sunt à Rasi, & ultimo prognostica iuxta morem consuetum. Phrenesis est duplex, uera, & nō uera. Vera est apostema calidum per essentiam in panniculis cerebri. Et est duplex. Quædam parua lædens unum uentriculum tātum pendens à pauca materia. Quædam est magna ualde pendens à multa materia apostemāte fere omnes partes panniculorū, & lædente fere omnes operationes sensuum interiorum. Imò quandoq; adeo excrescēs est, ut propter multitudinem extensionis dilatet commissuras, & tumor partibus extrinsecis communicetur. Quædam est media inter has. In parte tamen posteriori raro fit phrenesis propter frigiditatem eius, sed secundum plurimum lethargia. Phrenesis autem nō uera, quæ dicitur paraphrenesis, idest, iuxta phrenesim non est apostema, sed adsunt accidentia ueram phrenesim cōsequentia, sicut dolor, alienatio, & uigiliæ, & huiusmodi: hęc autem pendet à materia, siue à uaporibus à toto communicatis calidis, imprimentibus nocumentum in cerebro, sicut in febribus acutis, & crisi. Et aliquando per simplicem alterationem acuendo spiritus & sanguinem. Secunda causa est humores acuti in ore stomachi, uel in fundo cōmunicantes nocumentum cerebro. Tertia causa est apostema stomachi, aut dolor uehemens in eo, similiter apostemata cholerica, uel sanguinea in alijs membris communicantia fumos, uel nocumentum absolutè, sicut apostema almochati, diaphragma, pleuresis mediastini, pulmonis, lacertorum, pectoris, uesicæ, renum, matricis, intestinorum, iuncturarum, & membrorū neruosorum. Veræ autem phrenesis, causæ primitiuæ sunt oīa exacuentia choleram, uel sanguinem, & cerebrum multum calefacientia, sicut sol, aeris caliditas, cibi, & potus nimis calidi, & multi, motus fortes, & huiusmodi. Causæ corporeæ sunt duplices, antecedentes, & coniunctæ. Antecedētes sunt humores subtiles, acuti, apti penetrare in panniculos, sicut sanguis cholericus, cholera rubea, cholera citrina, & quādoque humores adusti subtiles, sicut sanguis, & cholera adusti: frequentius tamen euenit à sanguine, & est benignior, deinde à cholera, siue rubea, siue citrina, & est malignior: deinde ab humoribus adustis, & est malignissima cui associat dæmonium. Placuit tamen Auenzoar ipsam posse prouenire à melancholia fœcali tertio theisir. Et subdit quòd licet humores calidi sint frequentius in causa, sicut cholera, & sanguis: ipsi tamen non sunt puri, sed aquoso phlegmati permixti à quo cerebrum non denudatur. Causæ autem coniunctę sunt idem humores actu facientes apostema.

Signa ueræ phrenesis quædam sunt prognostica, quædam sunt

ſunt demõſtratiua,& quædam rememoratiua. Primum ſignũ prognoſticum phreneſis ſunt febres acutæ,cõtinuæ, maximè cum dolore capitis. Secundum, ſtipticitas uentris in eis, & ſubtilitas urinæ,materia cholerica petente ſuperiora. Tertiũ obliuio rei nouiter factæ ſine cauſa exteriori, quia ſignificat materiam iam opprimere cerebrum. Quartum,ſomnia mala terribilia,& procliuitas ad iram,& odium ſine cauſa, quia arguit materiam calidam petere cerebrum. Quintum, dolor capitis cum repletione,& extenſione uenarum faciei,& oculorum. Sextum,facies citrina præter ſolitum. Septimum, uigiliæ prolixæ. Octauum, ſomnus inquietus cum furore, & clamore. Nonum, ſtridor dentium non conſuetus in ſomno, & in uigiliis.

Signa autem prognoſtica phreneſis iam inchoantis ſunt illa ſex,quæ poſuit Raſis in textu,ſuperius expoſita, ſcilicet, febris continua concluſa,magna capitis, & oculorum grauedo,uehemẽs in facie,& oculis rubedo,dolor capitis,horror luminis,uelocitas in pulſu,& magna frequẽtia. Et ex progoſticis eſt corporum præparatio. Corpora autẽ præparatiora ad pheneſim ſunt ſanguinea, & cholerica, & magis iuuenes quàm ſenes. Ex qua cõmuniter ſenes nõ euadunt. Iuuenes autẽ cęteris paribus magis euadũt. Sed pueri maximè inter oẽs

Signa uero demonſtratiua phreneſis præſentis ſunt tria, poſita à Raſi,& ſuperius expoſita,ſcilicet lingua nigra, aut citrina,permixtio intellectus,& multa alienatio,necnõ multæ uigiliæ. Hæc nanq; ſigna ſimul cum præcedentibus, & cũ his quæ ſequuntur præciſe diſtinguentibus ueram à non uera, & cum his,quæ ſignificant partes cerebri læſas,& cum ſignificãtibus cauſas cõiunctas ipſius phreneſis,ſunt certa ſigna demõſtratiua phreneſis præſentis.

Signa diſtinctiua inter phreneſim ueram,& nõ uerã ſunt, quia cum dolor capitis perſeuerat & alienatio,& uigiliæ,& febris continua concluſa,& cætera ſigna phreneſis iam dicta tũc eſt phreneſis uera. Si uero hæc accidentia interpollentur & creſcẽte febre, aut alia ægritudine,quæ præceſsit,creſcãt & illa decreſcentes decreſcãt,& illa recedente etiã recedãt, tũc eſt phreneſis nõ uera,ſicut in paroxyſmis febris acutæ frequẽter accidit,& non eſt aliqua phreneſis per cõitatem,quæ ita appareat continua, & faciat medicum quandoq; errare, ſicut quę ſequitur apoſtema diaphragmatis. Secũdo,phreneſis uera non fit ſubito,ſed paulatim,& ſemper augendo procedit,non uera fit ſubito,& quandoq; augetur, & quandoq; minuitur. Tertio,in non uera præceſsit nocumentnm totius, aut alicuius membri,ſed in uera non eſt hoc neceſſarium.

Signa vero cauſarum phreneſis ſunt, quia incipit cum rubedine oculorum,venarum tenſione,& plenitudine, & cæteris ſignis atteſtantibus ſanguini,ex ætate,complexione,habitudine,tempore, regimine,&c. tunc illa phreneſis eſt ſanguinea. Præterea eſt cum riſu. Tertio,eſt uniformis propter motũ ſanguinis eſſe uniformẽ. Alij autem humores hñt motus determinatos, quibus mouentur,aut de die in diem, aut de tertio in tertium,aut de quarto in quartum. Quarto,diſtillatio ſanguinis ex naribus. Quinto,oculi pleni lippa. Sexto ſomnus longus. Septimo,imaginationes rubeæ. Octauo,lingua rubea poſtea nigra per aduſtionem. Si uero ſit cum rixa rapacitate & audacia,inquietudine,& facies & oculi fuerint citrini & ſicci,& multæ uigiliæ,linguæ citrinitas, deinde nigredo cum aſperitate & alia ſigna ſignificãtia choleram,tũc phreneſis eſt cholerica,quibus addas imaginationes citrinas attenuationes narium,tractionem frontis ad ſuperiora,ſpaſmatis muſculis frontis. Si uero ſit cum rixa cõtinua,maxima inquietudine permixta melãcholiæ, cum continua uigiliarũ inſtantia,febri acutiſsima, cũ nigredine linguæ & aſperitate & cæteris ſignis ſignificantibus humores aduſtos, tunc pendet ab humoribus aduſtis,& ſunt oculi turbati ex directo pupillæ,uaporibus aduſtis ſpiritibus permixtis. Et cum his duabus ſpeciebus frequenter coniungitur dæmonium,ita ut ſint cum furore maximo omnes percutiẽtes, nec poſſunt teneri niſi difficulter. Et ſi non tenerent̃ proiicerent ſe ex feneſtris Si uero ſint nunc cũ fletu,nunc cũ riſu,& cæteris ſignificantibus humores mixtos,tunc pendet ab eiſdem. Signa uero ſignificantia partes cerebri læſas ſumũtur maxime à læſione. operationum. Nam ſi lædatur ſenſus communis,ut quia nõ cognoſcat ſenſibilia extrinſeca ſibi prius nota, nec inter ea ponat conuenientiam & differentiam,& colligant uillos, & ſciſcitentur ſpecies ſenſatorum,quę nõ ſunt,& corrupte imaginentur tàm in luce quàm in tenebris, tàm oculis apertis q̃ clauſis,tunc læſio eſt in parte anteriori cerebri, & in primo uentriculo: quòd confirmatur ſi nocumentum oculis communicet̃, ut quia fiant ophthalmaci,& ſimiliter,ſi dolor ſuus fuerit in parte anteriore. Si uero dolor fuerit in medio capitis,& læſa fuerit cogitatiua,ut q̃a male diſcurrat, male cõponat,& diuidat & ſimiliter exiſtimatiua,ut quia eliciat amicitiam,ubi debet elicere inimicitiam,aut econtrario,& alia ſimilia,tunc phreneſis eſt in ſecundo uentriculo,& hic turbatur,in eo quod audiat,quia nerui auditus.ſ.quintum par,correſpondet medio uentriculo,licet ſit ueriſimilius neruos omnium ſenſuũ ad primum uentriculum.ſ. organũ ſenſus cõis terminari,& loquitur cum alienatione plurima,quia cogitatiua eſt domina ſermonis. Si uero fuerit obliuioſus nec reſeruauerit ſpẽs,aut intentiones,quas meritò debuiſſet ſeruare,ut quia petit urinale,& obliuiſcitur propter quod petit, tunc phreneſis eſt in poſteriori cerebro,& pręcipue ſi dolor fuerit in parte poſteriori. Si uero fuerint læſæ plures uirtutes cum febre maxima,& dolor fuerit in pluribus partibus, ueriſimile eſt phreneſim multis partibus communicari, ſed hoc attendendũ eſt in principio non in ſtatu, quia forte tunc poſſet nocumentum unius partis toti communicari.

Signa uero diſtinguentia inter apoſtema cerebri, & panniculorum ſumuntur ex dolore. Quia non eſt dolor niſi obtuſus ex apoſtemate cerebri, & adeſt rubedo, aut citrinitas in oculis,ita ut appareãt ophthalmici, & pulſus eſt undoſus. Contraria ſigna ſunt in apoſtemate panniculorum, & apparent oculi in apoſtemate cerebri,quaſi exeũtes propter impreſsionem à neruis opticis apoſtematis,& oculus illius lateris in quo eſt apoſtema ſibi magis cõpatitur. Verum apoſtemate exiſtente magno quandoq; dolor ultra modũ excreſcit propter extenſionem panniculorum, ſed quomodocũq; ſit,cęteris paribus,magis communicatur nocumentum oculis in apoſtemate ſanguineo,& cholerico cerebri, quàm panniculorũ,& eſt maior ægritudo ſecundum plurimum interficiens in tertio propter nobilitatem mẽbri:& ſi non moriuntur uſque ad quartum,euadunt.

Signa temporum phreneſis. Primum,quia ſubſcripta accidentia remiſſa cũ inchoant ſignificant principium. Cũ manifeſte augentur,augmentum. Cum ſtant in ſua maxima intenſione,ſtatum. Cum uero manifeſte declinant,declinationem,licet raro declinent,cum ſecundum plurimum moriantur. Secundũ,dolor cõicatus parti poſteriori,qñ ſolũ prius fuerit in ſincipite,ſignificat phreneſim factam, & materiam in panniculis fixam, & hoc uniuerſaliter ſignificat exiccatio oculorum à forti flamma,& poſtea fluxus lachrymæ inuoluntariæ maximæ ex oculo correſpondente parti læſæ propter defectum contentiuæ,& eſt mortale. 1. prognoſtico. cõ. 14. & Gale. 4. apho. confirmat: etiam ſignificat fluxus ſanguinis narium guttatim,natura nequeunte multum expellere.

Signa uero rememoratiua ſunt accidentia ex phreneſi derelicta. Signa permutationis phrene. ſunt hæc. Si permutatur in lethargiam,primo remittuntur oĩa accidentia ſequentia feruorem. Secundo profundãtur oculi magis quàm in lethargia non conſequente phreneſim,magis conſumpta humiditate ex phreneſi præcedẽte,& materia magis deriuata uerſus poſteriorem uentriculum. Tertio adſunt magis lachrymæ,materia ad naturam phlegmatis uerſa. Quarto currit ſaliua, ſiue ſuperfluitas humida. Quinto pulſus tardus diminuta neceſsitate:& lenis,& undoſus remota ſiccitate. Signa p̃mutationis in aſchachilos ſumẽda ſunt prima tertij tract. 3. cap. de ſignis karabiti circa finem. Primo occultatur nigredo oculorum oculis tractis uerſus cerebrum, ſicut in appropinquantibus morti,& apparet albedo oculorum uerſus cerebrum. ſecũdo dormit ſupinus uirtute debilitata. tertio inflat̃ etiã uenter eius propter defectũ caloris uapores groſſos exiccantis,& nõ reſoluendis, unde retinẽtur. quarto extenduntur oſſa pectoris anhelitu magnificato ob phreneſis augmẽtum. quinto multiplicatur tremor mẽbrorũ ob defectum uirtutis motiuæ,uel tremor,id eſt,iectigatio propter uapores communicatos muſculis & neruis. ſexto apparent teſticuli albi ſanguine,& ſpiritu tractis ad caput. Si uero per-

mutetur in hecticam, fit pulsus durus, paruus, frequens, secũdum habitudinem unam, oculi profundantur ob resolutionem humiditatũ, corpus denigratur ex arefactione, & multa alia signa hecticorum. Si mutetur ad spasmum, erunt signa spasmi, de quibus infra dicetur in capitulo de melancholia. Si uero ad substantiam cerebri, signa patent ex dictis superius.

Prognostica. Quando phrenesis adeo excreuerit, ut separauerit commissuras, & tumor partibus extrinsecis sit cõmunicatus, tunc est mortalis. Secundum, permixtio rationis cum fletu & risu ex quo significatur permixtio sanguinis, & melancholiæ est ualde mala. Tertium, phrenesis facta ex permutatione peripneumoniæ ad ipsam, ut septimo aphoris. 12. aphoris. In peripneumonia phrenesis malũ. quod intelligendum est, tam de non uera phrenesi significante calorem intensum, & fumos malignos caput petentes, quam de uera phrenesi permutata materia symptomatice ad cerebrum. quæ permutatio est praua, & mortalis, ut post tantam ægritudinem apostemetur cerebrum membrum principale; non uera autem significat malitiam peripneumoniæ, quæ secundum plurimum est mortalis. Similiter, si phrenesis uera permutetur ad non ueram, est malum ualde, sicut si materia apostematis panniculorum cerebri permutetur ad pulmonem, aut diaphragma, & sic cordi uicinetur. Similiter si tanta sit, ut communicet nocumentum absolutum illis membris, ut quia doleant, & impediantur in operationibus suis, est uehementer malum, &c. Similiter si permutetur ad substantiam cerebri est cito perimens. Si uero permutetur ad loca emunctoria cerebri, aut aliquod membrum ignobile, permutatio illa, salubris est. Quartũ, spasmus sequens phrenesim mortalis, præcipue de inanitione. Quintum, uomitus choleræ rubeæ, aut citrinæ pręcipue ad quem non sequitur alleuatio malum, sed uomitus choleræ zinariæ prædicit festinam mortem. Sextum, urinę limpidæ, clarę, significantes deriuationem materiæ ad cerebrum, & uirtutis impotentiam ad expellendum ad uias urinæ, ut quarto aphoris. Quibus urinę limpidæ, claræ, pronunciant mortem. Vnde Auicenna, nullus uisus est habens apostema in partibus cerebri, cuius urina fuerit aquosa, qui euaserit. Septimum, phrenesis in qua habetur fiducia, est, in qua æger recordatur alienationum suarum: non enim est cerebrum ultime oppressum. Octauum, sperandum est in ea, in qua est risus continuus, ut sexto aphoris. Desipientiæ, quæ cum risu fiunt, securiores. Significant enim materiam sanguineam benigniorem. Nonum, fluxus hęmorrhoidalis sequens ad phrenesim bonum, cum per illum quandoq; etiam causa coniuncta educatur, aut saltem causa antecedens fouens coniunctam, unde postea redditur uirtus fortior super coniunctam ad eam resoluendam. Decimum, phrenesis in lethargia permutata secundum plurimum bonum: si uero ad dæmonium, perniciosum, materia facta adusta, & magis acuta, & maligna: si uero ad hecticam materia communicata toti, aut resoluta, caliditate fixa remanente, bonum, dat enim inducias: permutata autem in aschachilos mortem festinam, materia putrefaciente panniculos cerebri. Vnde septimo aphoris. Quicunque in cerebro schachilon patiuntur, in tribus diebus pereunt. Vndecimum, fluxus sanguinis narium frequenter soluit phren.

Duodecimum, sudor superueniens non diaphoreticus frequenter est salubris terminans ipsam. Si uero fuerit diaphoreticus, mors festina sequitur. Decimumtertium, rixa fortis, continua inquietudo, saltare super parietes in phrenesi uera, mortale: significat enim dæmonium esse coniunctum. Et si quęratur, unde est, quòd sunt ita fortes secundum uirtutem motiuam, & ita debiles secundum sensitiuam, Dicendũ quòd apparent fortiores secundum uirtuté motiuam quàm ipsi sani, quod tamen non est uerum, sed hoc prouenit, quia mouentur secundum ultimum conatum parendo menti læsę, quod non faciunt dum sunt sani, nisi forte fugientes pericula, sicut ignem, aut à uolentibus ipsos occidere: uirtus auté sensitiua diminuta est, quia exiccatio prouenicns à phrenesi magis lædit neruos sensitiuos quàm motiuos; cum nerui sensitiui operationes suas magis humiditate perficiant, & etiã ex alio, quia mente ægrotante non debite sentiunt etiam res dolorosas, iuxta aphorismnm secundæ partic. Quicunq; dolentes aliquid corporis plurimum dolorem nõ sentiunt, his mens ægrotat. Decimumquartum, si bibunt aquam, & strãgulantur, de proximo moriuntur, anhelitu impedito, aut forte meri spasmato, & præcipue si in strangulatione illa spuma circa os appareat: nigrescunt enim eorum facies propter caloris innati suffocationem, & quia spiritus & sanguis ad loca ita uehementer læsa conuertuntur, & oculi sunt congelati, non moti propter spasmum, & fit frequenter strangulatio cum propter necessitatem magnam non possint tanto tempore continere anhelitum donec bibant, Decimũquintum, quando currunt insania ducti, agẽtes secundum ultimũ conatum, deinde cadunt statim, moriuntur spiritibus resolutis. Decimumsextum est sumptum ex libro Hippo. Si in sinistro pollice infirmi apparuerit similitudo fabæ citrinæ, duræ, & infirmus soluatur superius & inferius, moritur in sexto: nam per illud apparens in pollice scilicet manus, & ante signa digestionis significatur materia mala uenenosa, scilicet stimulans uirtutem, & uirtus significatur impotens cum non possit expellere ad extra, sed solum cretice per uiã permutationis, & partem ualde paruam. & hoc confirmat, quia natura symptomatice operans soluit uentrem, uel prouocat uomitum, ideo moritur in sexta, quæ assimilatur sæuo tyranno, si non moritur ante. Decimumseptimum, inquisitio extremitatum, & festucarum est mortale, primo prognosticorum cõ. 27. ad finem, quia significat ultimam corruptionem uirtutum interiorum, & frequenter fit cum clausione oculorum. Decimumoctauum, est frigus perseuerans extremorũ propter conuersionem sanguinis, & spirituum ad capur apostematum, vt. 4. aphoris. cõmen. 48. In non deficientibus febribus, si quæ extra frigida fuerint, &c. & 7. aphoris. In morbis acutis frigiditas extremitatum malum. Decimumnonum, anhelitus diuersus, & inordinatus aliquando interceptus propter fortem dolorem, aut quia anima est ad aliud officium conuersa, unde obliuiscitur anhelare, malum. Vigesimum, extensio ossium pectoris necessitate cogente ad multum dilatãdum pectus, licet hoc amplius appareat in phren. ab apostemate diaphragmatis, malum. Vigesimum primũ, tremor membrorum nocumento hepatis communicato, malum, aut forte soluit ægritudinem. Vigesimumsecundum, abscisio uocis, aut propter spasmum, aut quia obliuiscitur loqui, mortale. Vigesimumtertium, si desyderant aquas, sed parum bibunt, quia continue uariis imaginationibus distrahuntur, malum. Vigesimumquartum, pulsus durus serrinus est propter apostema esse in membro sicco, scilicet panniculis: si uero esset in substantia cerebri esset undosus: si in utraque erit mixtus. Et est uelox, vt satisfaciat necessitati: & tandem ægritudine procedente fiet frequens, tum quia uirtus debilis non poterit ipsum magnificare, aut uelocitare, tum quia instrumentum fiet inobediens, arteria præter modum exiccata: diuersus & inordinatus propter uirtutis debilitatem, & fortem pugnam: tremulus propter uirtutis subleuantis impotentiam, aut propter resistentiam ex duritie arteriæ, aut quia sequitur tremorem cordis ad quem sequitur syncopis: spasmosus, quia arteria reperitur tensa ad modũ chordæ, & significat phren. factam, & spasmum de inanitione, aut non proportionatum ad materiam. Et si erit calida & sicca magis quàm frigida & humida significat ægritudinem factam, & secundum plurimum mortem. Vigesimumquintum, quiescere in maiori parte corporis, & non in manibus arguit uirtutem prostratã, quæ prius deficit in pedibus quã in manibus. Vigesimumsextum, pigre loqui, & submisse cum alienatione mortem portendit significans uirtutis oppressionem. secunda quarti, alienatio cum alguaza, id est, uoce submissa, & taciturnitate est mortale. Vigesimumseptimum, distillatio urinæ inuoluntariæ, malum. Vigesimumoctauum, obliuio doloris, nisi absunt causæ doloris, mortale.

Aegro igitur, antequam prædicta compleantur accidentia; est subueniendum ex sanguinis detractione, & uentris solutione cum succo fructuum.

In hac parte Rasis ponit curã phrenesis. Et diuiditur hęc pars in quatuor. Primo curat phren. per euacuationem, secũdo per diætam, tertio cũ medicinis capiti applicitis, quarto iterum

iterum redit ad complendum sermonem de phlebotomia. secunda ibi. Nutrimētum uero. tertia ibi. Caput autem. quarta ibi iuxta finem capituli. Cum autem ęger. De prima parte dicit Rasis phreneticum esse curandum cum sanguinis extractione antequam prædicta accidentia compleantur. Pro quo notate festinādum esse in cura phrenesis, & similiter in cura cuiuscunq; ægritudinis non dantis inducias: nam si in phrenesi expectetur quòd materia sit fixa, cura erit cassa & uana, uerum antequam figatur, cura est possibilis, sed non apud negligentes, & stolidos, ergo quamprimum occurres præmissa uētris lenitione, aut natura, aut arte cum clysteri leniente, fac phlebotomiam uirtute, & ætate, & cæteris consentientibus, quæ phlebotomia sit copiosa usq; ad syncopim exclusiue, si oportuerit, multo sanguine peccāte, & fiat ex cephalica eiusdem lateris: post hæc si cholera fuerit permixta sanguini cū succo fructuum euacuetur, quę medicina superius posita fuit in cap. de cephalæa.

Nutrimentum uerò eius sit aqua hordei, semel, aut bis in die sumpta secundum consuetudinem, quam in tempore sanitatis habuerit.

In hac parte curat per diætam exhibendo aquam hordei semel, aut bis secundum consuetudinem, quam æger in sanitate habuit. Pro quo notate duplicem aquam hordei. Vnam quæ est potus medicinalis, altera uero potus tantum, Quādo est potus medicinalis fit hoc modo. ℞. hordei excorticati, & bene fricati cum panno aspero lib. 1. aquæ claræ lib. 20. bulliant in uase uitreato bene mundo, lento igne, & sine fumo ad consumptionem medietatis, & coletur. Hæc quidem cum hoc, quod est potus, est etiam medicina: lenit enim uirtute medullæ hordei, & abstergit per corticem eius. Secunda uero, quę est potus tantum, recipit, ut supra hordei conditionnati lib. 1. laua ipsum pluries cum aqua calida, deinde cū. 10. lib. aquæ facias ipsum bullire una ebullitione, postea aquam proiice, deinde ponas super ipsum aquæ lib. 20. & decoquat̄ usq; ad consumptionem medietatis. Hæc enim aqua sitim, & asperitatem sedat, in flammationem extinguit, uētrem lubricum reddit, præcordia humectat, & nō est abstersiua. Si uero hæc aqua ulteriorem decoctionem recipiat infundēdo in ea parum post circa lib. 10. aquæ calidæ efficitur cibus & potus, quæ quibusdam colata, quibusdam uero non colata secundum necessitatis exigentiam ab Hippocrate dari præcipitur. Colata tamen est minus nutritiua. Et quando adhuc ulteriorem recipit coctionem usq; adeo, ut habuerit mediocritatem inter spissum iūctum, & liquidum, est cibus laudabilis habens bonitates solēnes. Si ergo phrenesis acutissima fuerit stabimus cotenti aqua hordei, quæ est potus medicinalis, aut potus tātum. Si uero fuerit paucæ acuitatis dabimus ptisanam habentem mediocritatem inter spissum iunctim, & liquidum. Si uero phrenesis fuerit media, dabimus mediam inter has, quę est cibus & potus. Verum moderni ex farina hordei faciunt ptisanam, quæ est cibus satis conueniens si bene decoquatur; & moderni etiam non ita tenuiter diætant sicut antiqui, cum homines nostri tēporis magis gulæ indulgeant. Si autem uolueris esse contentus aqua hordei consulo, ut saltem quater in die naturali exhibeas, scilicet quinq; aut sex uncias pro uice.

Caput autem ex oxyrhodino infundendum erit. quòd si multæ affuerint uigiliæ; sumantur uiolarum siccarum, corticum papaueris albi, hordei exorticati, sem. lactucarum, radicis mādragoræ, omnium. ana. m. 1. quæ omnia in curcuma plena aqua tandiu coquantur, donec aqua rubefiat, deinde aqua illa dum est tepida, ab alto super caput fundatur. & sit caput super ciminile, in quo aqua colligatur: quæ in curcuma posita iterum super caput fundatur. hoc autem omni die multoties fieri conuenit, caput præterea ex oleo uiolato muliebri lacte admixto inungendum erit: quod etiā in cotto positum capiti est supponendum.

In hac tertia parte iubet quasdam medicinas capiti apponi ad infrigidādum caput, & confortandum, & materiam ad ipsum uenientem repercutiendam. Prima est oxyrhodinum idest, ex aceto & rosis compositum, uel in quo est uirtus rosarū. istud est medicamen supra descriptū in cura sodę sanguineæ, in quo acetū est subquadruplū ad aquā rosaceā, & oleū rosaceū. uerū melius est, ut sit tertia pars si intēdas magis repercutere, & sit oleū omphacinum factū ex oliuis imaturis, & rosæ sint albæ syluestres non maturæ. Secunda medicina administranda est, ubi multę fuerint uigiliæ, cuius est hęc descriptio. ℞. uiol. sicca. quæ sunt frigidæ & humidæ in primo, hordei excorticati frigidi & sicci in primo, corticis papaueris albi, frigidi in tertio, sicci in primo, semi. lactucarum, frigidi & humidi in secundo, radicum mandragoræ frigidæ in tertio, siccæ in secundo, omnium, ana. M. 1. quæ omnia in curcuma (& est uas satis notum) plena aqua donec aqua rubeafiat, decoquantur usque ad consumptionem medietatis. Violæ tamen ponantur in fine decoctionis. Hæc autem aqua super caput ex alto fundat̄ embrocando, & sit caput super concha, in qua aqua colligatur, quæ aqua in curcuma posita iterum super caput fundatur, quod in die multoties fieri conuenit, ut uirtus medicinæ ad profundum penetret: forti. n. ægritudini fortis medicina opponitur. Et hæc aqua debet esse tepida, aut actu frigida, magis, aut minus secundum fortitudinem uirtutis, consuetudinem ægri, & gradū ægritudinis, cui apponitur. Tertia medicina conficitur ex oleo uiolaceo, lacte muliebri admixto ex quo caput est iungēdum, & cottū, siue peciæ lineæ in eo infusæ sunt supponendæ, & multoties reiterandæ ad tollendam malam complexionem calidam.

Cum autē æger in principio huius ægritudinis in uirium fortitudine permanere inuentus fuerit; phlebotomādus est, nisi super infirmum timueris. postquam uerò eius ægritudo minui cœperit; nequaquam phlebotometur. quòd, si eius iam soluta uirtus est; ex alio præseruetur regimine, donec euadat.

In hac parte ultima dicit phlebotomiam esse faciēdā duabus conditionibus obseruatis. Prima quòd ægritudo sit in principio, aut saltem non sit in statu tota materia iam fluxa. Secunda, quòd uirtus sit constans, adde ætatem, & reliqua à quibus sumitur indicatio de phlebotomia. Vltimo dicit, ꝙ cum ęgritudo declinare incęperit, nequaquam fiat phlebotomia, imò si tunc temporis uirtus fuerit dissoluta, regatur alio regimine magis ingrossante, exhibēdo aliquid carnium tenuium conditarum cum uino granatorum, aqua rosacea, succo arancij, acetositate citri, & etiam aliquid uini pauciferi optime lymphati donec ad sanitatem redeat.

Cura phrenesis quinq; exigit intentiones curatiuas: prima euacuat, secunda diuertit, tertia repercutit malam complexionem alterando, in fine resoluēs, in medio simul repercutiens & resoluens, quarta corrigit accidentia, quinta ordinat debitum regimen sex rerum non naturalium. Prima intentio. Mihi non occurrit nisi unus casus in quo non competit phlebotomia. s. quando phrenesis pendet à sola cholera nullo sanguini permixta, corpore etiam existente pauci sanguinis. In hoc. n. casu sola pharmacia opus est. Tūc ergo exhibeatur aqua fructuum. ℞. prunorum. ℥. s. tamarindorum. ℥. 2. uiol. ʒ. 2. mirobalanorum citri. ℥. 1. cōtundantur grosso modo mirobalani, reliqua sucidātur præter uiolas, & bulliāt in. 10. ℥. aquæ ad consumptionem medietatis, sed uiolæ ponantur in fine decoctionis. coletur, & clarificetur, & in potu tepida exhibeatur. Si uero uenter esset nimis stipticus posset addi aliquid mānæ, aut aliquid parum electarij de succo ros. aut electarij de psillio, & similium, &c. Si autem medicinam sumere nō posset, fiat clystere ex decoctione maluarum, matrum uiolarum, lactucarum, florum nenupharis, & existente magno caumate, semperuiuæ, solatri, de qua decoctione accipiantur. 15. ℥. olei uiolati. ℥. 3. salis. ℥. s. & tepidū imponatur. Si uenter esset nimis stipticus possunt addi. 3. aut. 4. ʒ. electarij succi ros. quæ clysteria in hoc casu, & in alijs de quibus statim, sunt frequentanda, ut uenter maneat lenis, & ad inferiora fiat diuersio. In oībus alijs casibus inchoandum est à phlebotomia consentiente uirtute, ætate, & alijs à quibus quæritur licentia de phlebotomando. Sed sunt tres casus in quibus opus est incipere à phlebotomia uenarum pedum. s. saphenarū, aut aliarum. Primus casus est, ubi in toto esset sanguinis plethoria, tunc phlebotomandæ sunt saphenæ ambæ, si materia ambabus partibus capitis communicetur. Si autē

soli

ſoli dextræ, phlebotometur ſaphena dextra: ſi ſoli ſiniſtræ, ſaphena ſiniſtra, ſecundo per duodecim horas, aut circa, poſt phlebotometur baſilica eiuſdem lateris: & tertio poſt phlebotomētur cephalica in manu: ſi quæris maiorem diuerſionē & in brachio, ſi quæris maiorem euacuationē. Poſtea phlebotomētur uenæ frōtis, aut leporis naſi, aut eiſdem locis ſanguiſugæ applicentur, & etiam intra nares, quæ etiam applicitæ faucibus, ſcilicet parum infra aures optime diuertunt, & euacuant. Similiter uenæ poſt aures, & labii ſuperioris phlebotomatæ conferunt, aut ſi in eis ſanguiſugæ applicentur. Vltimo, ſi opus eſt, phlebotomentur venæ per cutim capitis diſſeminatę, aut ſanguiſugæ applicētur: euacuant enim cauſam coniunctam. Secundus caſus eſt, ubi phreneſis acciderit propter retentionem ſanguinis menſtrualis, aut hæmorrhoidalis, poſt quarū ſaphenarum phlebotomiam in his caſibus applicentur ſanguiſugæ ano in locis conſuetis hemorrhoidarū. 3. aut. 4. aut plures ſecundum exigentiam: ad prouocandum tamen menſtrua phlebotomia uenarum, quæ ſunt ſub curuatura poplitis efficacius operatur. Et ſi non poſſunt phlebotomari, uentoſæ cum ſcarificatione, aut ſanguiſugæ in his locis applicentur, deinde phlebotomētur aliæ uenæ ſi oportuerit, ſicut in primo caſu. Tertius caſus, ubi phreneſis ſuccederet ad alium morbum, ſcilicet ad ſynocham, cauſonem, tertianā continuam & in omnibus his in quibus materiæ permutarētur à membris inferioribus, & proprie infra hepar ad ſuperiora, poſt quam phlebotomiam phlebotomentur aliæ uenæ ſi oportet, ut in aliis caſibus. Si uero materia phreneſis cōicetur ab hepate aut membris ſpiritalibus; phlebotomanda eſt baſilica, aut dextra, aut ſiniſtra, aut utraq; ſecundum locū apoſtematum, poſt quam ſuccedat phlebotomia cephalicæ, & aliarum uenarum ſecundum exigentiam. Si uero materia contineatur à furcula ſupra, phlebotometur cephalica eiuſdem partis cum parte læſa, ſed in manu ubi quærātur maior diuerſio, & proprie in manu oppoſita. poſt quam, ſi oportet reiterare, phlebotometur cephalica brachii eiuſdem lateris, ſed tutius eſt ambas cephalicas ī brachiis, uel etiā manibus phlebotomare, & proprie in manibus, deinde reliquæ uenæ particulares ſecundum exigentiam: aut in locis iam dictis ſanguiſugæ applicētur. Sed memora quod illæ phlebotomiæ debēt eſſe copioſæ, ita ut perueniatur ad ſyncopim excluſiue, quod comprehēditur ex pulſu. quapropter oportet in his caſibus, ut pulſus ſemper tangatur, nam cum tremit & deſcendit, & diuerſificatur abſq; ordine, ita ut inuenias unam pulſationē magnam, aliam paruam, ſignificat propinquitatem ſyncopis quare oportet ut ſanguis reſtingatur. Et oportet ut ſit cautela in ligatione uittæ ſuper uena, & ut ſit firmata, quam motus ipſius, & agitatio irrationalis non ſoluant. Quandoq; enim ſoluit eam, & deiicit per ſeipſum propter imaginationē corruptam ducentem eum ad illud. Quod ſi uirtus, & diſpoſitiones non cōſentiunt, ut fiat phlebotomia uniuerſalis ex manibus, aut pedibus, aut non eſt tibi poſsibile tenere eos propter inquietudinem, & rixam fortem, tunc phlebotoma eum in frōte, aut ſanguinem ex naribus prouoca, aut ſanguiſugas in locis iam dictis applica: quæ etiam particulares extractiones ſanguinis ſine uniuerſalibus fieri debent ſi tota materia iam fluxerit. Poſt hęc ſi cholera fuerit in cauſa, eam euacuabis cum medicina leniente ſuperius deſcripta, aut ſibi ſimili, quæ etiam maxime digeſta materia, erit reiteranda. Digeſtiua autem ſunt ſyrupus uiolatus, de nenuphare, de portulaca, de papauere, oxiſacchara, de citro, de limonibus, & ſimiles, diſtemperandi cum aqua endiuiæ, acetoſæ, nenupharis, ſempuiuæ, ſolatri, & ſimilibus. Sed ſyrupus de papauere eſt præſtans in hac re. Secunda intentio perficitur cum clyſteribus de quibus ſupra, ligaturis, uētoſationibus, prouocatione ſanguinis hæmorrhoidalis, & menſtrualis. Sed melius eſt, ut diuerſiones ſint cum euacuatione, ſicut uentoſationes in tibiis ſub genu, in coxis, in natibus, in ſpatulis: lotiones tamen brachiorum, & crurium cum aqua decoctionis papaueris, lactucarum, ſe. hyoſcyami, florū nenupharis, et ſimilium, optime conferunt diuertendo, & ſomnum inducendo. Tertia uero intentio perficitur cum repercuſsiuis applicitis fronti, temporibus, parti anteriori colli ferè uſq; ad nucham cum oleo roſato, aceto, aqua roſata, & ſi opus eſt cū magis infrigidātibus addendo his ſuccum plantaginis, ſemperuiuæ, ſolatri, niſi tumor cōmunicet exterius, tūc. n. oportet incipere ab eo, in quo ſit parū mollificationis, & ſedationis doloris ſicut mucila. ſe. pſilii, & ſemi. maluauiſci: deinde ſtiptica applica collo, & temporibus non tumentibus, & ſi opus eſt ſomni inductione ponantur circa frontem, & tempora, & commiſſuram coronalem, ſemen papaueris, hyoſcyami albi uſq; ad ipſum opium cum aliquo liquore permixta: & cholerica iuuatur ualde ſi fiat emplaſtrū ex foliis ſenticis, id eſt, rubi. Sed in cholerica, aut pendente à materia aduſta, ſint frigida, aut humida. In ſanguinea frigida & ſicca, magis proportionantur, & magis frigida in cholerica aduſta, quàm in ſanguinea. In augmento autem uſq; ad medium ſtatus repercuſsiua cum reſolutiuis miſceātur, ſicut ſi oxyrodino adderetur aliquid meliloti, & poſtea in ſtatu magis augendo melilotum. In his temporibus confert pulmo arietis madefactus in aqua decoctionis roſarum, uiol. florum nenupharis, chamæmeli, meliloti, quibus pro inducendo ſomnum poteſt addi papauer, & ſemen hyoſcyami albi. Eodem modo potes applicare columbam aut catulum uiuentem per medium ſciſſum, ita quod in ſumma, in principio approximentur repercuſsiua iam dicta. In augumento repecuſsiua cum reſolutiuis uincentibus repercuſsiuis. Sed in ſtatu uſq; ad medium eius uincant reſolutiua. Sed poſt medium ſtatus per totam uſq; declinationem ſint reſolutiua pura, ſicut decoctio facta ex meliloto, & ſimilibus, quæ non multum tranſcendunt primum gradum, & ſint omnia hæc iuxta poſſe capitis confortatiua, tàm ſtipticitate quadam, quàm forma ſpecifica, ſicut flores anthos, id eſt, roriſmarini, fol. lauri, ſed cum uiolis poſſent temperari. Quarta autem intentio corrigit accidentia, ſcilicet uigiliarum inſtantiam cum iam dictis, & ex propriis ſedantibus dolorem eſt columba, uel catulus uiuus ſciſſus per medium, & aſperſus ſemine hyoſcyami albi ſubtiliſsime pulucrizati appoſitus loco dolenti. Aliud fortius illo. Recipe caſsiæ ligneæ. ℥. 1. opii. ʒ. 2. croci. ℈. s. puluerizentur, & cum aqua roſacea, & pauco aceti albi liniantur frons, & tempora. Experimentum Gerardi. ℞. terræ ſigillatæ, quantum uis malaxetur cum aqua roſacea, & aceto, & tepidum ſoleis pedum applicetur. Stupefactiuū domecticum ſatis. ℞. conſeruæ uiolarum, conſeruæ nenupharis, ana. ℥. s. ſem. papa. albi. ℥. 1. ſe. hyoſcyami. ʒ. 1. ſaccha. q. s. de hoc qualibet die poterit exhiberi, & quādo cætera non conferrent, detur requies deſcriptione Nicolai à media. ʒ. uſq; ad. 1. Caue tamen opiata maxime ſumpta per os, & naribus applicitā uirtute exiſtente debili, quoniam perimunt. Sitis autem ſedatur cum aqua decoctionis tamarindorum, & retentione eorum, & ſimilium in ore. Vrina autem prouocetur ſi obliuiſcatur urinare, ſcalpendo inter anum, & uirgam, ubi eſt collum ueſicæ, aut etiam cimicem, aut ſexcupedem in orificio uirgæ imponendo. Et tandem cum hæc non ſuffecerint regionē ueſicæ cōprimendo, & fomentando ſicut cum oleo parietariæ, & ſimilibus. Caueant etiam aſtantes ne ſaliat ex feneſtris, & ne ſe, aut ipſos percutiat. Si uero tranſierit in aſchachilos, cura uana eſt, & Auic. mortem pronunciat. ſi uero permutaretur ad ſubſtantiam cerebri cura eſt etiam uana ſecundum plurimum. Auic. tū laudat phlebotomiam uenarum, quæ ſunt ſub lingua. Si uero in lethargiam, curetur cura lethargiæ.

Vltima intentio eſt debitum regimen ſex rerum non naturalium. Vnde aer declinet ad frigidum, & ſit redolens ex aſperſione pomorū, florum, & foliorū redolētium, necn ǭ aſperſione aquæ roſaceæ. uitentur calefacientia, ut ignis, ſol, flatus hominū, luciditas aeris multa, ſtrepitus & formę, id eſt picturæ. Cibus ſit aqua hordei, uel ptiſana ſubtilis à princ. uſq; ad ſtatum incluſiue cum emulſione ſeminum communium frigidorum, & papaueris albi, de aqua tamen hordei eſt ſuperius ſufficienter dictum. Similiter panis ſimulæ iu fuſus & lotus in aqua frigida. Similiter lactuca, & acetoſa condita cum agreſta, uel uino granatorum muzorum, uel acetoſorum. Bibat autem aquam coctam cum pauco ſaccharo, quæ permiſceatur cum uino granatorum ſecūdum libitum, aut bibat aquam hordei, aut aquam prunorum aut tamarindorum. Debent enim tàm cibaria, quàm medicinalia ad frigidum declinare: magis tamen, aut minus ſecundum tempus morbi, & tempora anni, necnon materiam, quia in materia

aduſta competunt frigidiora, & humidiora, & ſimiliter in cholerica,quam in ſanguinea. Nota tamen ꝙ huiuſmodi potus in his apoſtematibus non debent eſſe ualde frigidi actu, imò aliquando tepidi,vtputa tempore hyemis,qui canon tamen magis obſeruandus eſt in apoſtematibus membrorum ſpiritalium,& naturalium.Et graduetur diȩta ita,vt à principio vſq; ad finem,uel ſtatum potius,ſit ualde tenuis, ſed in declinatione minus,& tunc magis conuenit ferculum ex ſimula,& magis in declinatione parum uini pauciferi optime lymphati,& carnium cum acribus alteratarũ. Et in cholerica ſint frigida,& humida.In ſanguinea frigida & ſicca. Prouocetur ſomnus,vt dictum eſt omni ingenio poſſibili. Ingenietur etiam ad quietem quantum eſt poſſibile cũ præſentia amicorum quos vereantur,& omni blanditia poſſibili.quibus non ualentibus ligentur,& detineantur, nõ tamẽ uerberentur, ſicut in mania non apoſtemoſa. Venter teneatur lenis,ſi nõ naturaliter,ſaltem cum clyſteribus de quibus ſupra, declinent ad iucunditatem,& animi, & corporis quietem.Phlegmon & eryſypila ſunt apoſtemata in ſubſtantia cerebri,ſcilicet phlegmon à ſanguine,eryſypila à cholera,quæ diſtinguuntur à phreneſi ſanguinea & cholerica per ſigna ſuperius dicta.ipſa autem inter ſe diſtinguuntur per ſigna ſimilia illis quibus diſtinguitur phreneſis ſanguinea à cholerica,& eodem modo curatur, ſicut phreneſes dictæ. Eryſypila enim in cerebro curatur,ſicut phre.à materia cholerica cũ aſperſionibus,& ſuccis frigidis,& humidis,& proprie ſumptis ex corticibus melonis,cucurbitæ, & cucumeris,quibus etiam ſecundum neceſſitatem frigidiora addantur,& eædem intentiones accommodandæ ſunt, quæ dictæ ſunt in phre.cholerica.Et ſimiliter phlegmon in cerebro curatur,ſicut phreneſis ſanguinea,appropriat tamen ei Auic. phlebotomiam uenarum, quæ ſunt ſub lingua poſt phlebotomias uniuerſales.Sibare eſt dæmonium ſuperfluum accidens cum ſirſen calido cholerico ita,ꝙ homo cum hoc ꝙ habeat ſirſen,alienet propter dæmonium agitatiuum,eſt enim cum furore & rabie modum excedente. Dæmonium enim ſiue mania lupina non dicit in quiditate ſua niſi alienationẽ cum rabie & furore ad differentiam maniæ caninæ, quæ eſt alienatio nunc cum rixa & furore, nũc cum iocis,& applauſione ſicut eſt natura canum. & prouenit ab humore benigniori,ſicut à ſanguine cholerico aut aduſto: ſed ſibare dicit aggregatum ex dæmonio & apoſtemate, cuius cauſa eſt cholera rubea, pura, aut aduſta. Cum karabito enim puro fit alienatio ac rationis permixtio,& non eſt in ipſo dæmonium:ſi autem eſt cum in ipſo dæmonium eſt ſibare.Et multoties quidem antecedit dæmonium cum cholera ipſa,& cerebrum impellitur in principio ſuæ applicacionis, deinde ſequitur apoſtema ipſa fixa.In karabito dæmonium accidit ab apoſtemate,in ſibare dæmonium & apoſtemata ſimul proueniunt à materia,nec unum eſt cauſa ex qua aliud inueniatur, & ſi quandoq; fiat unumquodque cauſa additionis alterius. Species autem & cauſæ ſibare patent ex dictis.

Signa prognoſtica, demonſtratiua & rememoratiua, ſimiliter modi terminationis,& prognoſtica ſumuntur ab eiſdem,& eodem modo ſicut dictum fuit in phreneſi, & maxime cholerica. Ipſius etiam cura,eſt cura phreneſis cholericæ cum additione & humectatione multa, inductione ſomni omnibus auxiliis & oportet ut extremorum ligatio aſſiduetur cum cæteris generibus diuerſionum materiam cholericam,& uapores acutos à capite diuertentium.

De lethargia. Cap. 4.

GRatia complementi doctrinæ, hoc ſubdam caput de lethargia.Et iuxta morem conſuetum lethargia, ſirſen frigidum ſunt termini ſynonymi ſignificantes hãc ægritudinem,quȩ diffinitiuè eſt apoſtema frigidum ad intra craneum.Et hoc apoſtema nomen ſumpſit ab accidente,ſcilicet obliuione, quȩ ſequitur ad ipſum.Lethargia enim apud Græcos obliuionem importat. Prima diſtinctio. Lethargia eſt duplex,Quædam phlegmatica,ut plurimum eueniẽs, & propterea Auic.diffinit ipſam apoſtema eſſe phlegmaticum. Quædam eſt melancholica raro eueniens,nec ita proprie dicta lethargia cum ſit non ita factiua obliuionis. Secũda diſtinctio,Quædam fit in panniculis cerebri, & hoc raro,cum raro accidat humorem groſſum,uiſcoſum, in ſubſtãtiam denſam penetrare. Aliquando fit in ſubſtantia cerebri, & hoc etiam raro,licet frequentius quàm in pãniculis, quia raro contingit uiſcoſum in uiſcoſum penetrare. Aliquando fit in uentriculis,ſed raro,& tunc lethargia cõiungitur apoplexiæ uel epilep.ſm maiorem aut minorem oppilationem, licet aliæ ſint differentiæ.Aliquando & raro accidit in origine nuchæ,& neruorum,& in ipſis neruis, & tunc lethargia coniungitur paralyſi,aut ſpaſmo.Frequẽter autem ſm Auic. accidit in meatibus, anfractibus ſeu poroſitatibus cerebri, qui meatus ſunt plurimi,ut patere poteſt in anatomia. Sed forte quis inſtabit.Si humores colligantur in meatibus cerebri,& non in ſubſtantiam cerebri intrent,neque in panniculis,non fiet ſolutio continui,& ſic non erit apoſtema. Dicunt quidam,quod aliqua pars ſubtilior intrabit in ſubſtantiam,& ſic fiet ſolutio cõtinui,& apoſtema:ſed certe iſti falluntur male loquentes ad mentem Auic.Si enim dũ lethargia fit in meatibus,oporteret aliquam particulam humoris ingredi ſubſtantiam cerebri,aut panniculi, fruſtra dixiſſet Auic.quod raro fit in ſubſtantia cerebri,aut panniculis,imò ſemper ſm hãc reſponſionem eſſet in aliqua parte.Ex dictis ergo aliter dicendum eſt,ꝙ ſm plurimum humor colligitur in meatibus,nõ intrans ſm aliquod ſui in aliquam cerebri partem.Et cum infertur, ergo non facit ſolutionem continui,neganda eſt conſequentia,nam ille humor facit extenſionem in partibus cerebri,cum à lateribus illius meatus ſit in ſubſtãtia cerebri in fundo,ſimiliter in parte ſuperiori panniculi.Ad magnam autem extenſionem in partibus cerebri ſequitur quædam ſolutio continui coniuncta malæ compoſitioni ſequenti extenſionem, & malæ complexioni ſequenti naturam humoris:quæ fortaſſe frigida eſt,& etiã alteri malæ complexioni ſequenti cõculcationem humorum in eo loco,& prohibitam tranſpirationem, quæ fortaſſe calida eſt. Et hi tres morbi apoſtema conſtituunt. Et ne miretur quis de hac reſponſione,legat Auic. 3.quarti trac.2.cap.de apoſtematibus uentoſis. Et forte percutit percuſſione manus, & proprie quando inuenit ſpatium ad quod aggreget, ſicut ſtomachus,& inteſtina,& quod eſt inter panniculos circundantes oſſa,& inter oſſa circundata lacertis,& inter lacertos ſimiliter.& quod circundat chordas,& fortaſſe non reſoluit ſpatia,imò ſubtiliat membra coniuncta,& etiam reſoluit ea,& generat in eis, quod facit neceſſarium dirumpere ea,& uẽtoſitas remanet propter ſpiſſitudinem ſuam, & propter craſſitiem,& ſpiſſitudinem eius,quod continet eã conſtrictionem pororum.Vnde patet ꝙ in his uerbis uult uentoſitatem tàm in ſtomacho,quàm inteſtinis quàm inter oſſa contentam,extendendo membra illa facere apoſtema uentoſum,abſq; quod intret alicuius membri ſubſtantiam.Iterũ lethargia aliquãdo eſt in cerebro anteriori faciens obliuionem communicando nocumẽtum uentriculo,ſcilicet poſteriori:quandoque uero eſt in cerebro poſteriori,quæ uerius debet dici lethargia,& eſt plurimum contingens.

Cauſæ lethargiæ primitiuæ ſunt multa, frigiditas aeris multum imprimens in cerebra debilia,uinum uinoſum, ſcilicet multum,uſus cæparum,& omnium multum euaporantium ad caput,& proprie uapores uiſcoſos. Item ſomnus multus & proprie ſupra repletionem,ſupine dormire, & de die,repletio nauſeatiua,& multitudo comeſtionis fructuũ, & cuiuslibet in quo eſt euaporatio, & putrefactio. Cauſæ antecedentes ſunt humores.ſ. phlegmatici frequentius, & melancholici rarius,& mixti ex his.Cauſæ uero coniunctæ ſunt idem humores in cerebro iam comprehenſi ſicut & materia ſcotomiæ,ſed hæc eſt uehementius confirmata, utraq; enim ab eadem materia poteſt pendere,licet materia ſcotomiæ ſit magis uaporoſa.

Signa lethargiæ.Primo prognoſtica ſunt tremor capitis, grauitas eius,& proprie partis poſterioris, frequenter cum dolore paruo,pigritia ad motus corporeos.Significãt enim materiam frigidam oppreſſuram cerebrum. Item ſigna ſuprafcripta permutationis phre.in lethargiã demonſtratiua. Primum,dolor leuis,ſed continuus,quia ſubſtantia cerebri non ſentit,non eſt.n.dolor niſi per communitatem ad panniculum cooperientem anfractus,& ſic debet eſſe extenſiuus, & grauatiuus. Secũdum,febris lenta, in apoſtemate.n.prin

cipalis

cipalis neceſſaria eſt feb. propter magnam communitatem
cum corde,ſed eſt lenta ratione phlegmatis,imò quandoque
non ſentitur,ideſt,uix ſentitur, phleg. leuiter putreſcente.
Tertium,ſubeth grauis, ideſt ſomnus profundus propter for
tem oppilationē ab humore multo craſſo & uiſcoſo. Quar-
tum,obliuio,apoſtemate lędente uentriculum poſteriorem,
aut per eſſentiam,aut per communitatem. Quintum, anhe-
litus tardus,diminuta neceſsitate, & debilis ob debilitatem
muſculorum pectoris,& diaphragmatis ob nocumentum ce
rebri,cum ſtrictura propter aggregationē materiei, & quia
obliuiſcitur anhelare: cum ſputo propter catarrhum,imò eſt
aliquando tanta obliuio,ut os clauſum obliuiſcātur aperire,
& apertum claudere. Sextum, ſingultus communicato no-
cumento ſtomacho per neruos reuerſiuos. Et albedo linguę
frigiditate & humi.dealbante,& phleg.ſuper aſperſo. Pigri-
tia reſpondendi quaſi non intelligat aggrauatis ſenſibus inte
rioribus,& communicato nocumento linguæ per nocumen
tum in.7.pari neruorum cerebri, ortum habente à termino
communi inter nuchā,& cerebrum. Permixtio intellectus,
& amentia læſo uentriculo medio per eſſentiā, aut per com-
munitatem. Egeſtio humida deriuato phleg.ad inteſtina iu-
xta apho. Quibus ſpumoſę egeſtiones in diarrhęa his phleg-
ma à capite defluit. Vrina ſicut aſinorum phlegmate, aut ua-
póribus eius cum urina permixtis. Iacent præcipitati in le-
cto econtrario habentibus karabitum, quia cum quiete ſine
furore & motu. Pulſus magnus uirtute ſatis conſtante,& in-
ſtrumento obediente cum neceſsitate, nec obſtat anhelitus
paruus,qui ſecundum plurimum eſt in iſtis, quamuis anheli-
tus & pulſus proportionentur,anhelitus.n.currit curſu pul-
ſus,nam pulſus & anhelitus, licet ſint proportionabiles non
tamen æquales,ideſt eundem ſitum detinentes in ſuis latitu-
dinibus,ſed melius ſunt proportionabiles in ſanis , ſed nō in
ægris cum poſsint aliquando impediri inſtrumenta. ſ.anheli
tus,& non pulſus,& econtrario,ſimiliter in lethargia impe-
diuntur magis inſtrumenta anhelitus quàm pulſus magis læ-
ſis neruis quàm arterijs. Sunt pulſus rari,quia ſatisfit neceſ-
ſitati per magnitudinem. Et per idem tardi. Sunt tremuli,&
undoſi debilitata uirtute. Et quia apoſt. eſt molle, & in mem
bro molli,aſsimilatur pulſibus peripneumonicorum in mol-
litie,non tamen in uelocitate,& frequentia,maiori exiſten-
te neceſsitate in peripneumonia . Sunt etiam in peripneu-
monia longiores,& latiores, ut melius ſufficiant neceſsita-
ti. Et quia arteria à phleg.in peripneumonia amplius remol
lita, & dilatationi paratior, pulſus ſunt cadentes in medio.
Pro quo nota quod reperitur pulſus cadens. Et eſt pulſus cu
ius quies eſt ualde longa inter duas pulſationes, ita.ſ.quòd
alia pulſatio fieri potuiſſet. Eſt enim ille pulſus cadēs lethar-
gicorum. Alius eſt pulſus intercidens,ut in cōmento pulſuū
de pulſu peripneumonicorum,& eſt cū deficit alia pars mo-
tus,eſt.n.geminans motum quaſi bis pulſans,ut eſt anhelitus
puerorum flentium. Et ille accidit in peripneumonicis,& fit
propter defectum uirtutis, ideo peripneumonia eſt morta-
lior lethargia cap.allegato. Ex quibus uides,quòd aliter hic
ſumitur cadens in medio,aliter ſecūda primi. Vnum ſignum
commune omnibus ſpeciebus lethargiæ eſt retentio urinæ,
aut quia obliuiſcūtur urinare,aut propter debilitatem lacer-
ti colli ueſicæ. Signa autem materierum,& maxime melan
choliæ,nam ſigna prædicta phlegmaticę magis apropriant.
In melancholia . n . dolor eſt fortior,quia frigiditas ſiccitati
coniuncta eſt actiuior: eſt etiam longioris durationis,cū me
lancholia tardius reſoluatur . ſecundo eſt rixa, & alienatio,
materia magis ſtimulante. tertio ſunt oculi aperti ſicut con-
gelati,in unum locum intuentes , ſiccitate melancholiæ ma-
gis muſculos palpebrarum contrahente : & adſunt cætera ſi-
gna melancholię: ſunt etiam ſigna ſumpta à complexione,ha
bitudine,& huiuſmodi : & non eſt ſubeth ſicut in lethargia,
licet forte adſit impotentia uigilandi. Signa uero loci apo-
ſte. ſunt hæc. Nam ſi eſt in ſubſtantia cerebri ſubeth eſt for-
tior,quia materia eſt magis opprimens,& per idem difficul-
tas maior ad motū: albedo linguę maior,ipſa amplius phleg.
aſperſa : oculi ſunt eminentes relaxatis , & compreſsis ner-
uis opticis. Si uero ſit in panniculis dolor eſt fortior,motus
leuiores,maior ſenſuum oppreſsio. Prognoſtica. Cū mul
tiplicantur accidentia lethargiæ,& ſudor, eſt perimens, ut ſi
multiplicetur tremor membrorum, ſudor diaphoreticus, &
anhelitus fiat paruus,ſed frequens,cum ſtrictura,& oregmo
ne . Et econuerſo ſi dilatetur anhelitus,& fiat fortis, minora
tur ſubeth,habetudo ſenſuum,& tremor membrorum, ſpera
tur ſalus,& maxime ſi appareat aliqua bona criſis, ut apoſte-
ma poſt aures,uel in cute capitis. Cura lethargiæ quinque
exigit intentiones curatiuas. Prima euacuat. Secunda diuer
tit. Tertia in principio repercutit,in medio ſimul repercu-
tiens & reſoluens,in fine ſolum reſoluens,& cauſam coniun
ctam educens. Quarta corrigit accidentia . Quinta ordinat
debitum regimen ſex rerum nō naturalium . Pro prima in-
tentione. Si phlegma, aut melancholia fuerint peccantes
cum ſanguine,& cum ipſo educibiles,præmiſſa uentris leni-
tione , reliquis conſentientibus phlebotomiæ , inchoetur à
phlebotomia,& ſecundum plurimum fiat de cephalica ſini-
ſtra,aut dextra,ſecundū quod in dextra,aut ſiniſtra parte ma
teria continetur,& hauriantur communiter. 6. ℥.ſanguinis ,
uel circa. Si uero humores iam dicti non fuerint educibiles
cum ſanguine,ſanguine tamen peccante, ab euacuatione hu
morum eſt inchoandum,poſt quā ſequi debet phlebotomia.
Si uero ſanguis nullo modo peccauerit,ſufficiet aliorum hu
morum euacuatio,uerum aliquando oportet in prima phle-
botomare uenas ſaphenas , ſecundum quod dictum fuit in
phren.& aliquando baſilicam dextram aut ſiniſtram,ſi ſplen,
aut hepar miſerint materiam . Euacuantur autem humores
phlegmatici cum hiera picra ſimplici & cōpoſita, pilulis co-
chijs,& his,quę dicta ſunt ſuperius in ſoda phlegmatica prę-
miſſa digeſtione ſaltem ante eradicationem cum oxymel-
le ſimplici & cōpoſito,ſcyllitico,ſyru.de ſtœcados, & aquis
rutæ,ſaluię,betonicę,ſtœcados,hyſſopi,maioranę,& cęteris
ſupraſcriptis in ſoda phlegmatica. Melancholia uero digera
tur cum ſyr.de epithymo,ſyr.de pomis dulcibus,& aquis bu
gloſſæ,boraginis, ſtœcados,& cæteris ſupius dictis in ſoda
melancholica,& ſoluatur cum educentibus melācholiam ſu
praſcriptis,& inferius in cap. de melancholia deſcribendis.
Sed inter omnia clyſteria obtinent principatum, & ſunt ra-
dix curæ,quapropter duo ſaltē in die naturali facienda ſunt,
ubi eadem die nō fiat alia euacuatio . Deſcriptio clyſteris in
phlegmatica eſt illa. ℞. ſaluiæ,maioranæ,rutæ,betonicæ,ro-
riſmarini, aſſari,ſiue baccharę,hyſſopi,ſtœcados arabici.ana
M.1. contundantur craſſo modo,& bulliāt in octo lib. aquæ
ad cōſumptionem dimidij,& coletur,de qua decoctione ac-
cipiantur.15. ℥. & cum tribus. ℥.olei communis,&.2.℥.mel-
lis roſ.& pauco ſalis fiat clyſtere : & ſi opus eſt facere clyſte-
re acutius addatur hiera ſimplex, uel compoſita, uel electa-
rium indum,& ſimilia : decoctio poſſet fortificari, ſi ſupra-
ſcriptis adderetur centaureæ minoris. M.1. & ſimiliter colo.
cynthidis.ʒ.2.carthami. ℥.1.corticum radicū capparis,ſem.
urticæ.ana.℥.s. Clyſtere conferens lethargiæ melancholicæ,
quæ raro aduenit,& ſi accidit raro eradicatur. ℞. epithymi.
℥.1.colocynthidis interioris.ʒ.2.polipodij. ℥.s. calamenthi.
M.1.coquantur in.4.lib.aquæ ad dimidij conſumptionē. Ga
leni clyſtere efficax,& ſublime ad apoplexiam,paralyſim,le-
thargiam,tàm phlegmaticam, quàm melancholicam. ℞. ra-
dicis cyclaminis,colocynthydis.an.ʒ.1.s. carthami.ʒ.1.cen
taureæ minoris.℥.s.ellebori nigri.ʒ.1. aſſari.ʒ.8. coquantur
omnia in aqua ſufficienti, & fiat clyſtere . His autem clyſte-
ribus in phlegmatica addi poteſt ſal gemma ad acuēdum, &
ſal indum in melancholica. Et debes clyſteria acuere magis,
aut minus ſecundum maiorem aut minorem ſtuporem, & ſe
cundum ægri tolerātiam,& feb.acuitatem . Incipere tamen
debes à leuioribus gradatim procedēs ad fortiora. Et ſi ęger
non poteſt tenere clyſteria,facias minus ſtimulantia,ſubtra-
hendo ſal & mel. Vomitus aliquando confert ſtomacho mul
tum repleto, & ipſo communicante uapores, aut materias
capiti,ſecundum plurimū tamen nocet: ubi ergo conueniat
accipiantur.2.℥. oxymellis ſimplicis, aut ſcyllitici cum. 4.℥.
decoctionis raphani,in quo ſi uolueris fortius uomitiuum ,
ſteterint infuſi in eo fuſtes ellebori per unā noctem,aut ac-
cipe dictum ſuccum cum oxymelle iam dicto . Secunda in-
tentio completur cum uentoſationibus,& frictionibus, liga
turis,lotionibus,quæ cum fiant ſine euacuatione , incipiant
à nucha,& collo,& gradatim deſcendendo procedant, quæ
frequenter reiterentur,& ante cibum,& poſt cibum,ut ma-
teria

teria in capite non figatur. Confert etiam prouocatio hæmorrhoidarum & menstruorum, maxime si ex eorum retentione prouenerit, necnon quæcunq; euacuatio consueta renouet, gargarismata uero, masticatoria, & sternutatoria non ita à principio administrentur, & non nisi uniuersalibus præmissis, & reiteratis, præcipuè sternutatoria, multū enim inquietant, & materiam dilatant, ita ut quandoque perducant ad apoplexiam materia ad uentriculos delata. Tertia intentio completur cum his, quę repellūt materiam in principio, sicut oleum rosaceum triplum ad acetum, aut duplum approximandum fronti, temporibus, & collo. Et si appareret nimis frigidum, adde aliquid stipticum calidum, sicut oleum de mastiche, aut menta. Et in augmento misceantur resolutiua cum repercussiuis usque ad mediū status, gradatim uersus statum augendo resolutiua, sicut si suprascriptis adderes parum castorei. fit autem hoc oleum factum ex oleo completo, & rosis rubeis completis. In phrenesi autem fit omphacinum ex rosis rubeis non completis. Et post medium status usq; ad totam declinationem ponatur resolutiua purè, sicut acetum scylliticum conquassatum cum oleo rosaceo, in quo distemperatum sit castoreum: confert in augmento, & euigilare facit, & quandoq; in statu pro oleo rosaceo fiat permutatio ad oleum irinum, & de narcisco. Et quandoque permiscentur capilli hominis adusti triti multum cum aceto usque dum fiat sicut unguentū, & est medicina rationalis in lethargia, & subeth, excitās cito à somni profunditate. Et quādoq; miscetur eis castoreum magis in statu uel prope. Emplastrū ex inuentione Mesuæ conferens lethargiæ in statu, & declinatione, faciens euigilare, est hoc. ℞. pyrethri, sinapis, scyllę. ana. ʒ. i. castorei, euphor. ana. ʒ. s. omnia cum succo asphodelorum, & succo sampsuci misce, & epithemetur pars posterior capitis, & est acutum rubificans, imò forte uesicās. Scylla quoq; cū oleo rosaceo, & aceto trita addendo castoreum, est medicina efficax, & experta. Si autem diuturna efficitur hæc passio, grana tria castorei cum uncia. s. oxymellis in potu exhibita est medicina experta. Similiter theriaca, mithridatum, diamuscus, diambra optime conferunt confortando, & resoluendo. Ad resoluendum etiam possunt fieri fomenta ex ruta, decoctione maioranæ, calamenthi, stœcados, usq; ad sinapim, & scyllam in aqua cum pauco aceto acutissimo, infundendo spongiam in hac decoctione, & optime expressam superpone loco apostemato, & bis aut ter itera. post cuius amotionem sequatur iunctio cum aliquo ex suprascriptis. Quarta uero intentio sedat subeth, & obliuionem loquendi, urinādi, & egerendi, & aliorum, incitando eos ad loquendum, & euigilandum cum clamore, & extirpando pilos, maxime ex membris inferioribus, & ligando fortiter membra inferiora, & comprimendo uesicam, & pecten ad hoc, ut urinent, & cæteris ingenijs in phrenesi dictis. Si tamen permutaretur ad paralysim nō est prohibendum, imò cum frictionibus eiusdē partis adiuuandum, cum paralysis sit minor morbus quā lethargia, & proprie quando timeres permutationē ad apoplexiam. Quinta intentio completur locando eos in aere lucido, pleno imaginibus ad calid. & sic. tendente cū accensione ignis ex lignis iuniperi, lauri, rorismarini, & similibus redolētibus. Cibus autem sit aqua ciceris, siue brodium cicerum, uel lupinorum, & potus sit aqua mellis, cui possunt addi dum coquitur tria aut quatuor grana piperis. Et si opus fuerit crassiori diæta, dentur uitelli ouorum, & uinum uinosum ualde in modica quantitate cōcedi pōt: brodium quoq; carnium cum pauco cinnamomi, aut piperis, & panata subtilis est ad hanc intentionem, sed diæta sit subtilis usq; ad medium status, deinde incrassetur iuxta canones uniuersales. Abstineat ab aqua frigida. Parū dormiat, unde excitetur de media hora in mediam horam, & dormiat capite leuato, & post cibū stet uigil per unā horam. Sit uēter eius inanitus cū clysteribus, ut supra, & oēs euacuationes naturales procurētur. Frictiones fortes uicem suppleant exercitij, prouocetur ad irā & tristitiam, & coram eo stent clamantes, & strepitus facientes, ut non profundetur in somno, imò gratia huius semper odoret, & in naribus ponatur acetum acutissimum.

De subeth sahara, siue dormitatione uigilatiua.

Subeth sahara dormitatio uigilatiua sunt termini synonymi significantes apostema mixtum ex phlegmate, & cholera intra craneum. Et sumpsit hoc apostema nomen ab accidentibus, scilicet à somno & uigilia. Subeth enim apud Arabes somnum importat, sahara uigiliam: inde subeth sahara idem sonat apud Arabes, quod dormitatio uigilatiua apud Latinos. In hoc autem apostemate aliquādo phlegma uincit choleram. Et tunc dominante somno malo supra uigilias malas, uocatur subeth sahara, idest, dormitatio uigilatiua. Vincente autem cholera supra phlegma, maior est uigilia mala, quā somnus malus, & tunc dicitur sahara subeth, idest, uigilatio dormitatiua: unde sicut apostema est mixtum ex phlegmate & cholera, ita accidentia sequentia hoc apostema sunt mixta. Et si dominetur cholera, magis dominantur accidentia choleræ, & tunc magis proportionatur phrenesi. Et si magis dominatur phlegma, magis dominātur accidentia phlegmatis, & tunc magis proportionatur lethargiæ. & si humores æquantur, accidentia æquantur. Cura exigit easdem intentiones, quæ dictæ sunt in phrenesi, & lethargia. Sunt tamen cōplēdę medicinis mixtis euacuātibus, & diuertentibus phlegma & choleram, & eisdem repercutientibus, & resoluentibus, & similiter sedantibus accidentia mixta. Et regimen similiter sit medium inter regimen phrenesis, & lathargiæ. Et phlebotomia est multum in hac necessaria, cum mixtio humorum arguat repletionem.

De apoplexia. Cap. 5.

Apoplexia græcè idem sonat, quod percussio latinè, cadit enim apoplecticus ac si esset percussus. Est autem diffinitiuè secūdum Auic. ociositas membrorum à sensu, & motu propter oppilationem contingētem in uentriculis cerebri, & in cursibus spiritus sensibilis, & motiui. Ociositas à sensu & motu ponitur loco generis, & nō est nisi ablatio sensus & motus. Quod intelligēdum est de omni sensu, tàm interiori, quàm exteriori in apoplexia forti, sed in debili creditur aliquam esse operationem sensus interioris, licet non exterioris. Est enim possibile esse oppilationem in origine nuchæ, & etiam in origine neruorum orientium à cerebro anteriori, licet uentriculus medius nō sit multum oppilatus, & sic de uentriculo anteriori, qui est multum latior: operabuntur ergo aliqualiter uirtutes eorum sicut in epilepsia operantur. Aufertur etiam omnis motus merè uoluntarius, non autem omnis naturalis, aut mixtus, cum sit ad uitam necessarius motus cordis, & motus aliquis pectoris, quorum primus est naturalis, reliquus mixtus. Verum in forti apoplexia etiam aliqui motus mixti auferuntur, sicut motus deglutitionis, licet respiratio non auferatur. Et hi auferuntur à membris qui consueuerūt sentire, & uoluntarie moueri. Additur postea propter oppilationem ad exprimendū causam apoplexię in uētriculis cerebri, scilicet primo, secundo & tertio: & in cursibus spiritus sensibilis, & motiui, idest in meatibus cerebri, qui sunt multi in ipsa cerebri substantia, per quos meatus ipsi spiritus mouentur. Et per cursus intelligamus origines, siue meatus nuchæ, & neruorum, per quos spiritus sensibiles, & motiui ad membra deferuntur. Ex quibus infertur apoplexiam esse accidens sequens oppilationem, licet etiam sit morbus, cum per eam impediantur cordis, & membrorum, & anhelitus operationes: fuit autem conuenientius ponere in diffinitione eius ociositatem pro genere quàm oppilationē, cum illa sit nobis notior, & hæc quidem de intentione medicorum dicta sunt. Arist. & philosophi dicerent apoplexiam esse potius passionem cordis, q̄ cerebri, quia ponunt cor esse principium sensus & motus, à quo nerui habent originem. Verum medici, licet concederent apoplexiam esse per communitatem à corde (unde dicit A. 11. tertij. 2. cap. iuxta finem. Aegritudines melancholicæ, & epilepticæ non euacuantur à communitate cordis) tñ uolūt apoplexiam appropriari cerebro, & nō cordi, & cerebrum esse principium sensus, & motus, & neruorum. Verum cū medici simus, sequamur medicos. Vtrum aūt in apoplexia auferantur operationes intellectus, cū intellectus sit uirtus nō operans per organum, & etiam à corpore separata intelligat per species reseruatas, est dubium non paruum, cum oporteat. 3. de Anima, intelligentes phātasmata speculari. & sic requiritur uirtus cogitatiua, quæ per uentriculū medium operatur. Credo quòd huius qōnis utraque pars pōt defendi sicut accidit in rebus dubijs, licet nisi una sit ueritas. Et ex

diffinitione superius posita manifeste patet solum diffinitam esse apoplexiam per essentiam in cerebro,& non per cōmunitatem, cum in apoplexia per communitatē, similiter propter nocumentum cordis,aut oppilationem arteriarum apoplecticarum non fit oppilatio in uentriculis cerebri.

QVum aliquis quasi dormiens iacet, & sine somno stertit,& cum pungitur;non sentit;tunc iam patitur apoplexiam.est autē huius ægritudinis quantitas secundum quod fortiter,aut debiliter stertit. Si autem spuma ab ore exierit; non est ei medicandum. Cum autem parum stertuerit; ægritudo est leuior. Hæc quidem paßio, aut interficit cito,aut in paralysim transit.

Capitulū istud diuidit in duas partes. Primo determinat de apoplexia theoricè,secundo practicè.secūda ibi.Cū ergo ista. Prima in tres. Primo ponit signa apoplexiæ absolutè, secūdo innuens distinctionem quandā apoplexię ponit signa fortis apoplexię,& debilis.in tertia modū terminationis ipsius. secūda ibi. Est aūt huius ægritudinis &c. tertia ibi.Hęc autem passio &c. De prima parte dicit, quòd cum aliquis iacet quasi dormiens, & stertit in modum dormientis, non tamen dormit,& cum pungitur, aut infertur ipsi aliquis dolor etiam fortis,non sentit,tunc ille patitur apoplexiam: ita φ hæc duo signa, scilicet iacere in modum dormientis cum stertore,licet non dormiat,& non sentire, neq; etiam moueri præcipuè cum pungitur,aut infertur ipsi fortis dolor,significat apoplexiam. De secunda parte dicit,φ huius ægritudinis quantitas.i.apoplexia iudicatē fortior,aut debilior secundum fortem,aut debilem stertorem. Si.n. ipso fortiter stertente spuma ab ore exierit,non est ei medicandum: in ea.n. propter ipsius fortitudinem non est spes liberationis. Si autem parū stertat,& spuma ab ore non exierit, tūc est leuior, in qua spes liberationis haberi posit,licet difficile. Vltimo dicit φ hæc ægritudo,aut cito interficit cum est multum opprimens cerebrum,ex eo quòd prohibita debita respiratione cor suffocatur,aut si debet liberari trāsit in paralysim, materia permutata à uentriculis cerebri ad neruos,aut ad originem nuchæ. Ista autem paralysis,aut est unius lateris tātum, licet sm plurimum dextri: aut est amborum, & tunc homo remanet sine sensu, & motu in omnibus partibus præterquā in partibus faciei,quibus datur sensus,& motus per septimū par neruorum ab ipso cerebro immediate ortū habentium. Si.n.esset paralysis in omnibus partibus,tūc esset apoplexia. Sed circa spumam intellige,φ spuma est congeries multarū ampullarum in humiditate quadam repertarum, quarū causa immediate est aer,aut uapor,aut uentositas sub humiditate illa reclusa,eleuans illam in altū retinetur tamen propter humiditatis uiscositatem. Cum ergo in apoplexia anhelitus est strictus,& fit suffocatio,tunc calor ebulliens cōuertit aliquid illius humiditatis in uapores qui retenti sub humiditate uiscosa,in cuppum eleuata faciunt ampullas, & spumam. Secundus modus est, quia anhelitu stricto aer egrediēs permiscetur cum humiditate cui obuiat, & ipsum eleuat in ampullas:& hi duo modi mortem significant, significando uehementiam constrictionis anhelitus.Est autē tertia spuma non perniciosa,facta ex retentione humiditatis in ore. unde aer permiscetur cum illa humiditate,aut propter longā moram, aut propter multam locutionem &c. Stertor autem fit propter aerem inspiratum, & expiratū per loca angusta, & per pulmonem,& cānam eius. Coangustatur autem propter impotentiam uirtutis dilatantis pectus,aut propter multā humiditatem in uijs anhelitus contentam, quorum utrunq; arguit anhelitus suffocationem: quanto autem aer transit per loca magis angusta,tanto est maior stertor,& maior suffocatio: quanto autē per minus angusta,minor stertor, & minor suffocatio,& per consequens apoplexia debilior, & hoc sm plurimum. Est enim posibile paruo,uel nullo stertore existēte anhelitum esse strictißimum:& hoc,quia nullus,uel minimus aer penetrabit per ea loca,& tamē apoplexia erit fortißima,imò sic est intendente ad mortem ex apoplexia,stertor enim continuè remittendo procedit. Nota tertio apoplexiam non semper interficere,aut in paralysim terminari, imò quandoq; materia creticè expellitur iuxta apho.10.sextæ particulę Caput dolenti aut circūdolēti,sanies, aut aqua, aut sanguis fluens,per nares,aut aures,aut os, soluit ægritudinem. Verum hæc crisis rarißimè fit in apoplexia, cum uirtus sit debilis, & multum oppressa à tanta materia: cuius signum,quia si uirtus fuisset fortis,non permisisset tantam materiam congeri. Et hæc intelligenda sunt de apoplexia materiali per essentiam in cerebro,de reliquis minimè.

Iuxta ordinem præmissum ad species, & causas ueniendū est. Prima distinctio. Aliqua apoplexia est fortis,aliqua debilis, aliqua media. Fortis in qua uix apparet anhelitus, & est sine stertore, & spuma. Media in qua anhelitus est debilis,licet manifestus,& est cum stertore,& spuma. Debilis in qua anhelitus est satis fortis,& ordinatus sine spuma,& stertore. Et horum accidentium causa superius reddita est. Et ex his habetur.2.distinctio, quòd aliqua est mortalis, aliqua salubris. Primæ duæ interficiunt, sed prima uelocius secunda.tertia autem est salubris,quia posibilis est liberatio,licet cum difficultate iuxta apho.42.secundæ particulæ. Soluere apoplexiam fortem &c. Tertia distinctio.Aliqua est apoplexia per essentiam in capite, aliqua per communitatem, sicut cum oppilantur uenæ,siue arteriæ apoplecticè, aut coarctatoriè à sanguine, phlegmate,aut melancholia,aut attenuatoriè à frigiditate forti, aut stipticitate, aut ab aliqua re exterius fortiter comprimente.& aliquādo fit causa cordis propter oppilationem,malam complexionem, aut debilitatem. Vnde in his duobus casibus spiritus uitales non transmittuntur ad cerebrum,ex quibus debent fieri spiritus animales,& quia etiam debent concurrere ad quascunque operationes sensitiuas,& motiuas. Tertius casus quando in aliquo membro esset fortis dolor propter quem cerebrum contraheretur,unde fieret spasmus uniuersalis in toto,sed hoc forte magis debet dici epilepsia quàm apoplexia. Quartus casus ubi a toto sicut in febribus communicarētur uapores capiti uentriculos oppilantes,ita ut fierent sine sensu, & motu, & hoc idem eisdem uaporibus ab aliquo particulari membro communicatis. Aliquando apoplexia est per essentiam in cerebro propter oppilationem,aut attenuationem sicut à frigore forti extrinseco occurrente,aut ex approximatione alicuius rei uenenosæ,unde cerebrū contrahitur,aut à percusione,aut casu comprimente os super cerebrum, aut sanguine, aut alia materia retēta inter os,& cerebrum,aut à simili materia in meatibus cerebri existente. Aliquādo oppilatio est coarctatoria propter sanguinē, phlegma, melācholiā in uentriculis cerebri contentā:& aliqn propter fortem dolorem cerebri ipsum contrahitur taliter,ut fiat huiusmodi oppilatio.Causæ autem sumptę ex rebus non naturalibus sunt sicut aer fętidus, uehementer frigidus,& humidus, & uaporosus, & sicut nimius potus.5. apho. Si inebriatus quis repente sine uoce &c. Nec non crapula multa,usus longus rerum frigidarum caput replentium,aut stupefacientium,somnus multus,& proprie de die,& resupine,retētio euacuationum cōsuetarum,nimia quies,aut nimis forte exercitium,subito occurrens timor multus,aut tristitia. Et ex his sequitur quarta distinctio,φ aliqua apoplexia est materialis,quædam immaterialis propter fortē constrictionem cerebri, aut cōtractionem,propter aliquā causam intrinsecam,aut extrinsecam,sicut à dolore,aut accidētibus animi.Plures tamen istarū magis merentur nominari epilepsiæ q̄ apoplexiæ, cū epilepsia sit spasmus uniuersalis, sicut apoplexia est paralysis uniuersalis.apoplexia uero nunquā fit à causis exiccantibus cū cerebrum non posit tantum exiccari,ut homo fiat apoplecticus.

Signa uero quædam sunt prognostica. Ex quibus est dispositio corporum ad apoplexiam.Et ista sunt frigida,& humida,maximè secūdum cerebrū cōplexionaliter,& ætatiuè, ut.2.apho.Epilepticorū iuuenibus in com.aph.6.Apoplectici maximè fiunt his ætatibus à.40.an. usq; ad.60. Et in hac ætate magis ab humore melācholico,licet in decrepitis magis à phlegmate,pueri uero magis incurrūt epilepsiam propter fortitudinem caloris uapores excitātis,quæ sunt magis immediata causa epilepsiæ sicut humores frequētius apoplexiæ,& cum hoc pueri habent uirtutem fortem nō sinentem multā materiam congregari. Horum oppositum est in senibus,& ꝓprie decrepitis.Itē habentia capita parua,& stricta sunt ad apoplexiam parata. Vertigo perseuerans in senibus cū debilitate sensuum,incubus,iectigatio,stupor,pigritia ad

motus

motus corporeos, grauis & lõgus somnus cum repletione, tremor in toto proprie in capite, cõcussio dentiũ in somno, urina nigra.i.liuida, obscura, crassa, cineritia, uaporosa.i.cũ multa spuma tenaci, cum multo sedimine serino, siue furfureo, idest, diuiso in paruas partes tamen cõpactas, ut sunt serraturæ ligni, aut serinum.i.simile sero lactis, uel fermento in aqua dissoluto, inflatio uenarum guidez arguens multam materiam oppilaturam arterias subethicas, aut cerebri uentriculos, hæc quidem apoplexiam prognosticantur.

Signa inchoantis apoplexiæ sunt clamor, deinde anhelitus mugitui similis, deinde uox sicut strangulati, & hæc sunt cum apoplexia inceperit, sed nondum multum impresserit, postea ipsa iam multum imprimẽte fit stertor, postea spuma, & fit ablatio sensus, & motus ad modum superius expositũ. Et hæc ueritatem habent in apoplexia media communiter contingente, in fortissima autem fortasse non procedẽt ista propter subitum aduentum eius, neq; etiam apparet stertor modico aere, & tardè inspirato: in debili etiam non est stertor, nec uox strangulati, nec forte anhelitus mugitui similis, licet clamor frequenter præcedat.

Signa autem significantia materiam sanguineam sunt facies, & oculi rubei, & calore multum suffocato tendit illa rubedo in uiride, & tandem in nigrum, tensio uenarum, idest guidez, uenarum faciei, oculorum, frontis, temporum, & uenarum, quæ sunt post aures, & plenitudo uenarum, quæ sunt sub lingua, & fit subito ualde, & si præcessit casus, uel percussio est illud manifestius, & pulsus plenus. Phlegma uero significat color albus, oculi pleni lippa, nares humidæ, humiditas ex ore profluens, oregmon. Melancholiam autem significat color tendens in fuscum, priuatio huiusmodi humiditatum à capite profluentium, & sunt signa cõmunia significantia speciem materiæ sumpta à complexione, habitudine, ætate, sexu, regione, arte, & regimine, de quibus supra. Spuma quoq; significat speciem humoris suo colore albo, plumbeo, citrino, rubeo &c.

Signa apoplexiæ apostemosæ est feb. cõtinua secum coniuncta. Aliquando tamen apostema præcedit, & tunc sunt signa apostematis, de quibus supra: aliquãdo subsequitur, materia fixa & soluente continuum. Signa distinguentia inter apoplexiã, & subeth sunt, quia in subeth remanet auditus, & uisus, & operationes aliquæ sensuum interiorũ, & exteriorũ & fit magis paulatim. Differt à syncopi, quia in syncopi facies est sicut mortui reuocato sanguine, & spiritu ad cor, in apoplexia facies est ẽm consuetudinem. Et in syncopi pulsus est submersus, debilis ualde, interdum uermicularis, sed in apoplexia est ferè pulsus cõsuetus. Et in syncopi secundum plurimũ casus in terram est uelocior. Differt ab epilepsia, quia si in ea sunt motus spasmosi, in apoplexia nõ, licet quandoq; sit cum spasmo in facto esse, & epilepsia est cũ periodis, apoplexia nõ. Differt à pręfocatione matricis, quia pręfocata audit, & sentit, & adsunt ei operationes sensuũ interiorũ.

Apoplexia per colligantiam cognoscitur, quia præcesserunt nocumenta totius, uel membri communicãtis. Si uero sit per essentiam non est necessariũ talia præcessisse &c. Oppilatio aũt arteriarum subethicarum cognoscitur secundum plurimum per inflationem uenarum colli, & cum abundantia nocumentorum cerebri. Illa autem, quæ à corde est, cognoscitur, quia secundũ plurimum est facies sicut mortui, est .n. secundũ plurimum syncopi cõiuncta. Vltimo distinguitur apoplecticus fortissima apoplexia à mortuo per quatuor signa. Primũ est, ut in aere quieto aperiantur os, & nares cotto subtilissime carminato. Aut candela accensa cum flamma ex opposito narium ponatur. Aut cyathus plenus aqua super extremitate pectoris ipsius resupini ponatur, tunc si non uideatur aliquod istorum moueri, certum est ipsum esse mortuum. Quòd si contra in ipsis aliquis motus comprehẽdatur adhuc uiuit. Simile experimentum est de speculo tersissimo opposito ori, & naribus, nam si non maculetur est mortuus. Si uero maculetur quod non est nisi propter flatum anhelitus uiuit, sed hoc signum est cæteris minus certum. Pro quo nota ꝙ anima potest mouere pectus motu dilatationis, & cõstrictionis solo concursu spiritus uitalis sine animali. Vnde hic motus erit dicendus merè naturalis non mixtus, ut uult Gal. 2. aphor. 42. com. Et etiam cõfirmatur authoritate Hip. allegata per Auic. 21. tertij cap. de generatione embrionis. Dicit enim ꝙ cor est primũ quod uiuit, & ultimum quod moritur. ergo mortuum est cerebrum uiuente corde, sed corde non potest uiuere nisi per respirationem euẽtetur, ergo erit respiratio cum non erit spiritus animalis. Ex quo sequitur, ut supra, aliquem anhelitum esse merè naturalẽ, licet tamen Gal. sexto interiorum uoluerit aliqua animalia frigida per aliquod tempus non anhelare, sed sufficere eis euentationẽ, quæ fit ab extrinseco per porositates corporis. illud tamen tempus est paruum, sed de homine habente cor ualde calidum non est uerisimile. Non apparentibus tamen signis alicuius anhelitus neque pulsus, authores prohibent huiusmodi corpora, quæ sunt, uel fuerunt apoplectica, sepeliri usq; ad tres dies, cuius triplex ratio redditur. Prima est sumpta à motu humorum, omnis.n. motus humorũ in triduo finitur. vnde in hoc tempore si quid uitæ superfit. debet declarari, cũ propter motũ nouum cuiuscunq; humoris in triduo debeat fieri aliquis motus in ægro, sicut euẽtatio, aut crisis. Secunda causa est, quia luna, saltem uelociter mota, peragrat mediam quartã circuli signorũ ex qua consurgit aspectus sextilis uirtutem confortans, peragrat.n. uelociter mota singulo die quindecim gradus: hęc autem ratio nõ est generalis, sed solũ est ualida, dũ luna uelociter mouetur. Tertia causa, quia in hoc tempore incipit aliqualis fœtor mortis declaratiuus, & propterea resuscitatio Lazari quatriduani iam fętẽtis fuit miraculosa nõ naturalis. ergo q̃primum incipit fœtere, etiã si esset prima dies sicut in æstate est sepeliendũ præcipuè factis experimẽtis suprascriptis. Gentilis tamẽ addit ꝙ tertia dies est dies ultimi, & acutissimi conatus, in qua si nullũ signum uitæ apparebit nunquã deinceps est sperãdum. 7. aph. Quibuscunq; sphacelatum est cerebrum &c. Prognostica. Primum, apoplexia fortis, aut media est secundũ plurimum mortalis, uidi.n. quosdã, sed paucos apoplecticos media apoplexia cũ forti stertore, & spuma saluatos fuisse. Secũdum, omnis apoplexia per cõitatem, aut immaterialis salubris, saluatur absq; trãsitu in paralysim ẽm plurimum. Tertium, apoplexia per essentiam materialis salubris, per transitum in paralysim secundum plurimum saluatur. Quartum, cum applicanẽ naribus apoplectici potẽter cõmouentia sternutationẽ & non sternutat nec sentit impressionem, mortale. Cura.

Cum ergo ista accidentia visa fuerint; attendendum erit an patientis facies multum rubere, aut denigrari, aut viridis fieri videatur: quemadmodum contingit, cum sanguinis in aliquo membro ex coarctatione retinetur: tunc enim sanguis ex duabus guidez ilico extrahendus erit, aut ex duabus cephalicis.

Hic Rasis ponit curã apoplexiæ. Et diuiditur in tres partes. In prima ponit curam apoplexiæ sanguineæ. In secunda phlegmaticæ. In tertia iterum redit ad complendam curam sanguineæ. secunda ibi. Quòd si ita non fuerit. tertia ibi. In prima autem huius passionis. De prima parte Rasis ponens signa apoplexię sanguineæ & curã, dicit, ꝙ cum signa apoplexiæ absolutæ uisa fuerint, erit attendendũ an patientis facies multum rubere, aut denigrari, aut uiridis fieri uideatur, sicut contingit cum sanguis in aliquo membro retinetur ex coarctatione, idest, propter constrictionem: & tũc in hoc casu faciẽda est phlebotomia, aut ex duabus guidez, aut duabus cephalicis. Et uos supplete alia signa sanguinis, scilicet tensionem uenarum, tactum calidum &c. de quibus supra.

Notandum primo sanguinem quatuor ex causis posse uiridem fieri, & tãdem denigrari, primo per adustionem, quia calidum agens in humidum denigrat. prima primi. secundo per congelationẽ spiritus calorẽ naturalem mortificãdo, spiritibus corruptus, qui sunt lucidi penes Auic. in lib. de uiribus cordis. tertio per exitum sanguinis à uena in aliquo loco conclusi sicut in contusione. quarto per constrictionẽ sanguinis etiã ad intra uenas non debitè euentati spiritibus corruptis qui ei admiscẽtur. Et hic ultimus modus est ad propositum, nam propter anhelitus constrictionem in apoplexia, sanguis qui primo erat rubeus prohibita ipsius, & spirituum debita trãspiratione & euentatione prius uirescit, deinde nigrescit, amplius euẽtatione prohibita per ulteriorẽ suffocationem. Est.n. uiriditas quasi transitus à rubeo in nigrum,

Notandũ secundo, quòd uenæ guidez sunt duplices. Quędam intrinsece occultatæ in collo. Et quædam extrinsece apparentes in eo in ambobus lateribus colli. Et sunt istæ quæ phlebotomantur, quarum phlebotomia diuertit à cerebro, & sanguinem in loco coniunctum propter propinquitatem etiam euacuat. Timetur autem harum phlebotomia, primo propter infamiam ne dicatur infirmum esse subscannatum: secundo quia retentio sanguinis absq; forti constrictione est difficilis. Et si fortiter cum ligatura constringitur, magis impeditur anhelitus. Item fit expresſio sanguinis ad superiora, unde augetur apoplexia, & etiam constringitur super arterijs apoplecticis quod præparat ad apoplexiam. Verumtamen sanguis posset etiam cum pauca strictura constringi, ut infuso cotto in albumine oui, & super eum digito compresso donec adhæreat. Phlebotomia tamen cephalicarum est communiter consueta, & satis efficax. Verum propter ultimum dictum Rasis in præsenti cap. aliquãdo oportet inchoare à phlebotomia saphenarũ, cum corpus est ualde plethoricum, & sanguis petit superiora, ut ẽt in alijs duobus casibus suprascriptis in phrenesi, ubi uerisimiliter simus securi ægrũ posse durare donec fiat secũda phlebotomia. s. ex guidez uel cephalicis. s. usq; ad duas uel quatuor horas, uel circa. Si aũt uideremus fortem apoplexiã, tutius est à cephalicis inchoare. Et debet esse phlebotomia copiosa ẽm sanguinis exuberantiã: postea phlebotomẽtur uenę magis propriæ, siue particulares, ut q̃ sunt sub lingua post aures, in fronte, uel naso, uel occipite, uel cute capitis, ita ut una, aut plures fiãt phlebotomiæ ẽm exigentiàm. Post hoc si opus est humores sanguini commixtos euacuare, fiat cum clysteribus nõ multum calidis, sicut in phlegmatica, sed tameu potẽter euacuãtibus, de quibus infra: aut cum sumptis per os sicut pilulis cochijs, hiera composita distemperata cum pauco hydromellis.

Quòd si ita non fuerit: imò cum aerem attrahit; sentitur & auditur in pectore oregmon, ex hoc clystere erit clysterizandus, cuius hæc est confectio. Recipe colocynthidis, buchormariem, cẽtaureæ minoris, hartanitæ, ellebori albi, omnium ana m. 1. coquantur omnia in tribus lib. aquæ, donec ad vnam redeant. deinde colentur. & ex media libra huius apozematis fiat enema: quod si cito exierit; fiat iterum, donec humorum multitudo cum eo exeat.

Ponit curam apoplexiæ phlegmaticæ dicens: Quòd si nõ fuerint signa suprascripta sanguinis, imò cum respirat auditur oregmon in pectore, idest sonitus quidã sicut in propinquis morti, proueniens ex humiditate multa in cãna pulmonis, cui aer respiratus obuiat, & tu supple faciem albam, & cætera signa phlegmatis, tunc clysterizandus erit hoc clysteri educente phlegma à locis remotis, imò interdum sanguinem propter sui acuitatem. Colocynthidis calid. & sic. in tertio. Buchormariem, idest, panis porcinus, siue cyclamen, siue malum terræ cali. & sic. in tertro. Centaureæ minoris, quæ est efficacior ad euacuandum phlegma à capite quàm cẽtaurea maior calid. & sic. in tertio, alias in secundo. Hartanitæ, quæ est una species buchormariem similiter calid. & sic. in tertio. Ellebori albi inductiui sæuorum accidentium, quod natura humana moderno tempore si exhibeatur per os non tolerat, licet toleraret elleborum nigrum, & est calid. & sic. in tertio. Ex his quinq; cuiuslibet M. 1. bulliat in tribus lib. aquæ donec redeat ad unam, & ex media libra huius apozematis, idest, decoctionis, siue infusionis fiat clystere: potenter enim euacuat phlegma, & diuertit à partibus lõginquis, omnia enim hæc phlegma potenter euacuant, imò hartanita, & buchormariem extra applicita stomacho & uentri soluunt, & uomere faciunt. Si autem uelimus clystere minus calidum, posset his in decoctione matrum uiolarum. M. 1. addi: & non imponitur in hac decoctione nisi. s. lib. propter ipsius acuitatem: & hæc clysteria sunt multoties replicanda bis, aut ter in die, ut fiat notabilis huius phlegmatis euacuatio & diuersio, ita ut ferè totum tempus occupetur, nunc in clysteribus, nunc in cæteris diuersionibus. Aliud Gerardi de Solo. ℞. centau. minoris, utriusq; saluiæ, rutæ, abrotani, calamenthi, origani. an. M. 1. anisi, marathri, siseleos, se. basiliconis. ana. ℥. s. florum stęcados arabici. ℥. 1. pulpæ colocynthidis. ʒ. 2. furfu. M. 1. mellis anacardi, olei castorei. an. 4. s. salis gemmæ. ʒ. 1. hieræ picræ, ellebori albi. an. ʒ. 6. bulliãt omnia in. 10. lib. aquæ præter hieram picram, usq; ad consumptionem medietatis, & coletur, & ex colatura accipiãtur. 5. quartæ, & addatur hiera picra, suprascripta, & imponatur, est. n. efficax, proprium & ultimum. Et fortius esset si aliquid mellis anacardi non decocti, & similiter oleum de castoreo clysteri admisceretur, deinde imponeretur, est. n. mel anacardi calidum in quarto uehementer stimulans.

Naribus quoque condisi, & elleborus albus suauiter insufflentur.

Ponit curam per sternutationem insufflãdo in nares ægri condisi, & elleborum subtiliter puluerizatos, ex quo apparet condisi non esse elleborum, sed est planta, quæ dicitur struthium commouens sternutationem. Succus autem ireos potenter sternutare facit, sed succus cucumeris asinini potentius, omnium potentisſimum est euphorbium.

Et est ingeniandum, ut anacardinum cum hydromelle per os ad stomachum multoties descendere cogatur quaq; die semel. ex quo aur. 1. pondus in potu sumendum est, cuius descriptio est in capite de paralysi. sartago præterea ferrea calefacienda est, & capiti multoties adeò vicinanda, vt patientis capilli adurantur.

Ponit curam dando per os. 1. aur. confectionis anacardinæ commixtæ cum pauca aqua mellis taliter, ut descendere posſit per meri, hæc. n. feb. inducens phlegma exiccat & resoluit, cuius confectionis descriptio ponetur in paralysi. Sartago præterea ferrea ẽ calefaciẽda, & capiti multoties adeo uicinãda, ut patientis capilli adurãtur. Melius aũt est, ut hæc sartago sit ad formã capitis, & ꝙ capilli prius fuerint abscissi, conuertit enim phlegma in uaporem, & minuit.

Quòd si hoc modo non sanatur, in medicando plus laborabitur. caput nanq; rademus, & ex sinapi trito, & castoreo, & fortisſimo aceto liniemus.

Docet applicare capiti raso medicamen factum ex sinapi, uel allio, & castoreo. an. cũ aceto fortisſimo distemperatis, hæc propter caliditatem suã attingentem usq; ad quartũ gradum potenter phlegma resoluunt, imò rubificant, & quãdoque uesicant si per duodecim horas stent in loco applicata, & aliqualiter constricta, debent aũt poni super toto capite, maxime super tribus cõmissuris. Emplastrum Gerardi multum attrahẽs ad exteriora. ℞. galbani, serapini, opoponacis. an. ℥. 2. euphorbij, pyrethri, sinapis, castorei, trium generum piperis. an. ʒ. 2. sulphuris uiui. ʒ. 1. s. terebin. ℥. 1. puluerizanda puluerizentur, liquefacienda liquefiant, postea misceãtur omnia, & fiat massa, & super alutam extendatur.

In prima autem huius paſsionis specie post phlebotomiã stringemus fortiter adiutoria ligando superius parum sub coniunctione ipsorum cum spatulis, & stringemus tibias similiter. capiti quoq; superfundendum est oleum rosaceum & acetum vini, & phlebotomia facienda est prius in pedibus, & postea in nasi extremitate.

Redit ad complendam curam apoplexiæ sanguineæ, & in primis iubet phlebotomiam uenarum pedum, postea uenæ extremitatis nasi, & iubet post phlebotomiam, fortiter adiutoria stringi parum super coniunctionem, & similiter tibias parum supra genu, & capiti infundi acetum, & oleum rosa. iuxta superiorem doctrinam. Per hanc enim phlebotomiam pedum intendit euacuare, & diuertere, & similiter intendit diuertere per ligaturas dolorosas, & ægrum excitare, & per oxyrhodinũ materiam ad caput uenientẽ repercutere, quod cõuenit materia existente in fluxu ad caput per uenas extrinsecas. per phlebotomiam extremitatis nasi intendit sanguinem actu facientem apoplexiam eradicare, sed ante phlebotomiã nasi phlebotomentur cephalicæ uel guidez. Et ex his, quæ dicta sunt potes elicere quinque intentiones curatiuas. Prima euacuat. Secunda diuertit. Tertia localia applicat secundũ exigentiam tẽporum. Quarta corrigit accñtia. Quinta ordinat debitum regimen sex rerũ non naturaliũ. Prima aũt in sanguinea, & phlegmatica cõpletur, ut dictum est, supra;

pra: clyſteria tamen in ſanguinea debent eſſe minus calida, & aliquando fiant ſuppoſitoria fortia, ut ex ſalgēma ſolo, ſed cum filo ſuſpendantur, ut liberè poſsint extrahi, & poteſt fieri ex melle cui addi poteſt ſalgemma, & illa quę ponuntur in clyſteribus. Verum in melancholica ponãtur in clyſteribus, & ſuppoſitorijs elleb. niger, & cætera, quæ potẽtius euacuãt melancholiam: nec hic opus eſt digeſtiuis, cum non det inducias niſi forte in declinatione. Secunda autem intentio completur omni genere diuerſionum, quæ ſunt aſsiduandæ, & proprie fortiores earum, ſicut ligaturæ, & uentoſationes, & debent ſæpe mutari, ſic enim melius diuertunt, & ægrum excitant, & fiant ſternutationes iteratæ cum his, quæ dicta ſunt. Tertia eſt ex dictis manifeſta. Quarta uero intentio completur prouocando urinam cum his, quæ ſuperius dicta ſunt in capite de phreneſi, & alia accidentia corrigantur ſm̄ exigentiã. Quinta aũt ſimiliter completur locando ægrum in aere calido, & ſicco ſi fuerit phlegmatica: ſi uero ſanguinea in aere ſicco temperato in actiuis, aut leuiter declinante ad calidum: & ſi fuerit melancholica in aere declinante ad temperiem in actiuis, & paſsiuis, aut leuiter declinet ad calidum. Diæta autem ſit nihil dare uſq; ad declinationem, & tũc poteſt dari hydromel, & oxymel. In phlegmatica, & melancholica acetoſus ſimplex. & aqua hordei in ſanguinea, & gradatim poſtea aſcendere ad diætam craſsiorem, & conformem humori peccanti. Somnus autẽ cum declinat concedatur, ſed multoties interruptus: ſollicitè intẽdatur ad euacuationem omnium ſuperfluitatum: motus in declinatione conuenit, & ſi non poteſt fieri, frictiones fortes uicem ſuppleant exercitij. Prouocentur ad iram, & triſtitiam. Duo tñ præcepta maxime hic attende. Primum quod eſt cõmune huic, & omnibus ualde acutis paſsionibus, ut ſcilicet ſubito feſtines ad curam, nam poſt duodecim horas ſi tardetur ſecũdum plurimum cura erit irrita, & uana. Secundum eſt, in apoplexia per eſſentiam in cerebro materiali labores in prouocando paralyſim cum frictionibus fortibus maxime in ea parte in quam natura repit, & omnibus alijs auxilijs. Si uero fuerit per communitatem, cura ſicut in capitulo de ſoda dictum fuit cum illis quinque intẽtionibus, quæ huic loco applicandæ ſunt. Si uero pendeat à cauſa primitiua ipſam remoue, & nocumentum per ipſam immediatè impreſſum. Virtutem excita, & humores à lapſu prohibe omni genere diuerſionũ. Si uero à mala cõplexione ſine materia pendeat, altera cum contrarijs, humores à lapſu prohibe, uirtutem ſopitam excita cum omni genere diuerſionum.

De Subeth. Cap. 6

SVbeth apud Arabes importat ſomnum longum & profundum, qui diffinitiuè, ſecundũ Auic. eſt ſomnus ſuperfluus, ſcilicet in longitudine, & grauis, ideſt, profundus à quo difficilis fit excitatio, pendens à cauſa præter naturam. Dicitur autem ſuperfluus, & grauis ad differentiam ſomni naturalis, & dicitur pendens à cauſa præter naturam ad differentiam ſomni non naturalis, de quo infra. Somnus aũt diffinitiuè ſecũdum Auic. eſt reditus ſpiritus animalis ab inſtrumentis ſenſuum & motus ad ſuum principium, cum quo priuantur ipſorum inſtrumẽta ab exitu operationis in ipſis, niſi quæ neceſſaria ſunt ad hoc, ut uita permaneat, & illa ſunt inſtrã ſpiritus. i. anhelitus. Dicitur primo reditus ſpiritus animalis, quamuis etiam redeat ſpiritus uitalis & naturalis ad ſua principia, principaliter tamen animalis, cum propter eum magis ſomnus inductus ſit, quàm propter alios ſpiritus, ipſo in uigilijs magis laborante in operationibus ſenſus & motus, & per conſequens magis reſoluto. Dicitur ab inſtrumentis ſenſus & motus, quia propter ea principaliter factus eſt ſomnus, ut quieſcant. Dicitur ad principium, quia ſcilicet ad cerebrum, quod eſt principium ſpiritus animalis, licet etiam in ſomno ſpiritus uitalis redeat ad cor, & naturalis ad hepar, non eſt tamen negãdum quin omne genus ſpiritus redeat ad unũquodq; mẽbrorum principalium, ſed plus de animali redit ad cerebrum quàm de uitali ad cor, & de naturali ad hepar. Dicitur poſtea ꝙ priuantur inſtrumenta ſenſuum & motus, non quidem cõpletè, ſed diminutè, cum in ſomno inſtrumenta ſenſuum ſentiant obiecta fortiter imprimentia, & moueantur, ut eſt manifeſtum. Vltimo additur, præter ea, quæ ſunt neceſſaria ad uitam, ſcilicet inſtrumenta anhelitus, nã iſta ſcilicet diaphragma, & pectus nullo modo in operationibus ſuis diminuuntur. Cauſæ autem reditus ſpiritus ad ſua principia eſt primo inclinatio ipſorum ſpirituum ad redeundum ad ſua principia cum ſunt laſſati, & reſoluti, ut in ſuis principijs fortificentur, & reſtaurentur, nõ quia ſpiritus nutriantur cum ſint inanimati, ſed fouẽtur, & alij de nouo regenerantur: ideo Auerrois ſecundo colliget capite de opere ſomni, comparat ſpiritus militibus qui fracti redeunt ad ducem exercitus, & ad ſigna, ut inde fortificati acriores redeant ad pugnam. Trahuntur etiam ſpiritus à ſuis principijs imprimentibus in ipſos proprietatem, qua ad ipſos moueantur, licet etiam moueãtur ad ipſa ne detur uacuum, ſicut accidit in corporibus ſubtilibus permixtis, cum una pars mouetur reliqua ſubſequitur: licet poſſet dici quòd mẽbra principalia attrahant ſpiritus nihil imprimendo per ſolã ſubordinationem. Vtilitas quæ ſequitur ex parte ipſorum principalium, & deſeruiẽtium eis, maxime ſtomachi eſt, ꝙ eorum digeſtiones fortificantur, ideo dicitur ꝙ ſomnus eſt quies operationum animalium cum fortificatione naturalium: ſed intellige ꝙ hæc diffinitio eſt cauſalis, quia data per cauſam efficientem, quæ eſt reditus ſpiritus; ſi autem uelles formalem, dic ꝙ ſomnus eſt quies operationum animaliũ cum fortificatione naturaliũ propter reditũ ſpiritus animalis. Ex his quidem poſſent elici tres cauſæ ſomni. ſ. efficiens quæ eſt ipſe reditus ſpiritus animalis, cauſa autem remotior efficiẽs eſt ipſa forma impreſſa in ſpiritibus à principalibus, aut naturalis ſubordinatio ipſorum, aut propria inclinatio ipſorũ, aut ne detur uacuum, quæ omnes ſunt cauſæ reditus. Cauſa autẽ efficiens cõſeruans eſt oppilatio in rete mirabili & in neruis, uenis, & arterijs, per quas ſpiritus redeunt ad inſtrumenta ſenſus & motus, quæ oppilatio fit à uaporibus aſcendentibus ad cerebrum in prima, ſecũda, & tertia digeſtione qui uapores ingroſſati à frigiditate & humiditate cerebri oppilãt huiuſmodi uias de quibus ſermo præceſsit, licet in ſomno præter naturam fiat oppilatio ab humoribus & uaporibus groſſis. Cauſa autem formalis eſt quies operationũ animalium. Finis autem eſt fortificatio ipſorum ſpirituum, & digeſtionis ſtomachi & membrorum principalium, licet non ſit finis ultimus, nam finis ultimus omnium operationum humanarum eſt felicitas &c. Cauſa autem materialis nõ eſt aſsignanda, quia neque ſomnus, neq; aliud accidens habet cauſam materialem ex qua. Et ſi Auerrois dicit loco allegato uapores eſſe cauſam materialem ſomni, intellige cauſam materialem cum qua, non ex qua, quæ nihil aliud eſt quàm cauſa efficiens. Ex his habemus quod calor in ſomno fortificatur interius, minuitur exterius. quapropter in ſomno indigemus pluribus operimentis quàm in uigilijs: & notate quòd cum ſpiritus ſint fortificati in ſomno etiam reſoluta oppilatione redeunt exterius, & tunc animal expergeſit, & non credatis quòd ſemper redeant ad extra idem numero, qui prius fuerãt ingreſsi, cum fere in unaquaq; cibatione fiat nouorũ ſpirituum regeneratio ſicut continue fit ipſorum corruptio. Notate etiam quod ſpiritus redeunt ad principalia à membris omnibus, ut ab oſſe, carne, & huiuſmodi quæ non ſunt inſtrumenta, licet non ita ſicut ab inſtrumentalibus, & etiam ab inſtrumentis anhelitus, ſed pauci, ita ut non diminuantur in operationibus ſuis & hoc propter cauſas & fines aſsignatos & ex his manifeſtum eſt ꝙ ſomnus eſt paſsio anterioris cerebri, & proprie primi uentriculi, cũ in eo magis impediatur ſenſus cõis q̃ aliquis aliorũ ſenſuum interiorum, & inter exteriores, magis uiſus & auditus, q̃ tactus, quia fiũt propter neruos ab interiori cerebro ortum habẽtes, ſicut tactus per neruos orientes à nucha & cerebro poſteriori. Somnus triplex eſt, naturalis, non naturalis, & præter naturam. naturalis qui fit à cauſis naturalibus non lædentibus ſenſibiliter neque inſenſibiliter ſicut à reſolutione moderata ſpirituũ à uigilijs & laboribus, & oppilatione moderata à uaporibus primæ & ſecũdæ & tertiæ digeſtionis. Nõ naturalis qui fit à cauſis nõ naturalibus inſenſibiliter lædẽtibus, ſicut ab exercitio & uigilijs modum excedentibus & præter modũ ſpiritus reſoluentibus & à medicina ſoluẽte, & ſicut à crapula & ebrietate non tamen modum excedente, & aſſumptione rerũ moderate ſtupefacientium, & ſicut fit in neutris cõualeſcentiæ, & hic ſomnus eſt longus & profundus, aut quia ſpiritus ſunt

nimium paucificati, unde non supersunt ut possent exire, aut nimis ingrossati, unde sunt facti tardiores ad motum & forte nimia oppilatio facta est, nulla tamen existente læsione sensibili. Præter naturalis autem est qui fit à causis sensibiliter lędentibus sicut est subeth de quo nunc agit Rasis. Et sic patet quid est subeth, quid somnus naturalis, & quid nō naturalis.

CVm aliquis quasi dormiens iacet, & tamen sentit, & mouetur; sed oculos secūdum plurimum habet clausos, quos tamen dum uocatur cum clamore, aperit, licet iterum statim claudat; iam patitur subeth.

Diuiditur præsens capitulum in duas partes. Primo Rasis agit de subeth theorice, secundo practice. secūda ibi. Qui cum clysteribus. De prima parte dicit cum aliquis quasi dormiens iacet, & tamen sentit & mouetur ad differentiam apoplectici & syncopizati: & secūdum plurimum tenet oculos clausos, ad differentiam congelati, de quo in frequenti capite, qui secundum plurimum stat oculis apertis: quos tamen dum uocatur cum clamore aperit, licet statim claudat, ad differentiam præfocatæ quæ non aperit oculos, licet audiat & sentiat. Et quia subeth fit paulatim & post somnum & diu durat, præfocatio est his contraria, hic patitur subeth.

Qui cū clysteribus acutis, quæ paulo ante nominauimus, curandus est. In os quoq; ipsius mittendum hydromel, & laborabimus, ut descendat; ipsum.n. nutrimētum existit eius. Caput præterea usq; ad diatritum primū oxyrodino infundendum. post tertium autem diem sternutationem prouocabimus ex his, quæ nominabimus; & rademus caput, & leniemus ex sinapi, & castoreo, & aceto.

Hic ponit curam subethici quinq; remedijs. Primo curat ipsum cum clysteribus acutis dictis in capitulo de apoplexia quorum duo aut plura aut saltem unum imponatur in die ad diuertendum & euacuandum materiam phlegmaticam à capite. Clysteria tamen possunt esse leuiora quàm illa quæ dicta sunt in cap. de apoplexia, cum subeth sit minor ægritudo quàm apoplexia, ut faciendo decoctionem ex hyssopo, calamento, stœcade arabico, agarico, quibus apud necessitatem addatur centaurea, colocynthis, & alia quæ ponuntur in clysteri descripto in capitulo de apoplexia. Secundo curat cum hydromelle pluris aut paucioris aquæ. Commune autem hydromel recipit. 8. partes aquæ, & unam mellis, & bullit usque ad tertiæ partis consumptionem continue despumando, & elaborandum est, ut descendat ad stomachū, quia cum difficultate deglutit. est enim cibus medicinalis. Et si uis ipsum magis nutritiuum pone sex partes aquæ & unam mellis, & si ipsum minus nutritiuum pone. 12. partes aquæ, & unam mellis, semper despumando & bulliendo, donec pars tertia sit consumpta, uerum declinante subeth oportet ingrossare diętam dando brodium cicerum, & tandem aliquid carnium & uini. Tertio applicat capiti oxyrodinum superius descriptum, & hoc fronti & temporibus materia fluente per partes extrinsecas usque ad diatritum primum, idest, spatium trium dierum, donec materia sit fluxa. Quarto, materiam secundum maiorem partem fluxam euacuat à capite cum sternutatorijs dictis in capitulo de apoplexia, leuiora tamen possunt esse. Sufficit enim forte succus artanitæ. Vltimo ponit medicinas resoluentes ex sinapi, castoreo & aceto, dictas in capitulo de apoplexia. Est tamen gradatim procedendum. primo addendo castoreum oxyrodino suprascripto, tandem componendū castoreum calidum usq; ad finem tertij, & sinapim calidam in quarto cum aceto forti ad maiorem penetrationem. Iuxta modum consuetum ponendæ sunt species & causæ, signa, prognostica, & tandem cura. Subeth est duplex, quoddam longum pendens à sanguine, quoddam graue siue profundum pendens à phlegmate. Item, quoddam materiale, quoddam immateriale. Item quoddam per essentiam, quoddam per communitatem, aut à toto, aut à membro particulari: & quodcunq; horum fuerit, aut est intensum, aut remissum, aut medium, &c.

Causę primitiuę sunt, sicut casus & percussio in capite maxime comprimēs os: percussio in temporibus, ubi sunt arteriæ apoplecticæ, colli laqueatio & compressio super arterijs apoplecticis, frigus aeris & humiditas superflua, crapula & ebrietas, narcotica sumpta per os, aut exterius applicita, quorum quædam oppilāt oppilatione attenuatoria, quædam coarctatoria, quædam utroq; modo.

Causæ corporeæ per communitatem sunt sicut febres, & proprie frigidæ & maxime phlegmaticæ in suis principijs, nec non multa spirituum resolutio à quacunque causa fiat siue corporea, siue incorporea, similiter coitu, fame, uigilijs, aut exercitio, aut mora in balneo: resolutio, aut aliud quodcunque extenuans & resoluens sicut ægritudines acutæ & prolixæ, & similia. Item, communicatio à quocunque membro mittente uapores ad caput, sicut à stomacho, intestinis, & uermes aut materia eorum, & sic de singulis: qui uapores propter sui multitudinem faciunt oppilationem coarctatoriā. Et si propter malitiam complexionis fiat cōtractio cerebri, tunc oppilatio est attenuatoria, & quandoq; est coarctatoria in arterijs subethicis à sanguine aut phlegmate prohibente transitum spiritus uitalis. Et si est completa, sequitur apoplexia. Si diminuta sequitur subeth. Per essentiam autē in cerebro potest esse à mala complexione frigida .s. cōstringente, aut à mala complexione humida relaxante, ita ut paries cadat supra parietem, & utraq; est oppilatio attenuatoria. Aliquando est à materia sanguinea aut phlegmatica, quæ si fit in meatibus transitus spiritus, oppilat coarctatorie: si uero extra eos sicut inter craneum & cerebrum, aut in ipsis anfractibus & substantia cerebri, siue apostemet, siue non. facit subeth oppilando attenuatorie. Caliditas autem & siccitas non faciunt subeth nisi per accidens, caliditas attrahendo, siccitas corrugando, & inter omnes qualitates frigiditas est potentior in causando subeth. Signa autē subeth. Et primo prognostica. Primū est debilitas capitis à frigiditate, humiditate, repletione & ipsius paruitate. Secundum est grauitas capitis cum hebetudine sensuum & tarditate ad motum.

Signa distinctiua inter subeth, apoplexiam, syncopim, præfocationem matricis, & congelationem sunt ex dictis manifesta. Differt autem à lethargia, quia lethargia est cum febre, cum alienatione & obliuione, hic uero nō, & est lethargia secundum plurimum in cerebro posteriori, hic uero in anteriori, & proprie in primo uentriculo. Signa causarum primitiuarum sunt præcessio earum & nocumenta ex ipsis derelicta. Signa subeth per cōmunitatem siue à toto, siue à parte, sunt præcessio nocumenti totius aut partis, & qđ augetur subeth cum augmento illius, & decrescit cum decremēto illius, aut aufertur cum ablatione illius, & per communitatem interdum fit subito, per essentiā uero fit magis paulatine. Signa subeth à frigiditate sine materia erit color uiridis, tendens in nigrum propter mortificationē spirituum, pulsus durus propter congelationem arteriæ, tardus diminuta necessitate, & non erit inflatio in facie nec in palpebris.

Et si fit ab humiditate sine materia etiam non erit inflatio, nec rubor significās sanguinem, nec grauitas capitis, sed erit mollities in toto & in pulsu. Si fuerit à phlegmate, apparebit eius multitudo in egestione, urina, ore, narib⁹ & oculis. Secundo, satietas nauseatiua plurima præcedēs regimen proportionale, cōplexio naturalis & ætatiua frigida & humida, pulsus mollis, paruus, latus, quasi cadēte superiori latere artęriæ cum quadā fluctuatione seu undositate. Subeth maxime profundū sigňat albedo in facie & oculo, linguæ limositas, grauitas capitis, ociositas, ponderositas, inflatio palpebrarū. Si uero fuerit à sanguine, erit iflatio uenarū colli, linguę, faciei, oculorū, frontis, tēporum, post aures rubedo faciei, & oculorum caliditas percepta circa caput, & nō erit somnus ita fixus, nec tāti periculi. Si uero sanguis & phlegma simul sint in causa, signa sunt mixta: & si apostement, aderunt signa mixta apostematis quærenda ex his quæ superius dicta sunt in signis apostematū. Prognosticū subeth nō apostemosum secundum plurimū curatur, sed apostemosum rarissime. Cura, si fuerit à percussione, colli laqueatione, casu, offensione, constrictione, ut causa primitiua remoueatur: & nocumentum ab ipso derelictum, siue sit uulnus, siue contusio, corrigat, sicut dictum est in cap. de soda ex percussione, ad quod recurre. Et si pendeat à frigiditate sine materia, remoueatur causa infrigidans, si qua sit, & secundo frigiditas inducta alteretur cum calefacientibus exterius applicitis sicut unctionibus, fomētis, embrocis ex oleo laurino, sambacino, de lilio,

lilio,de coſto. &c.& cum fomẽtis ex maiorana, ſtœcade,ca lamentho,foliis lauri,& cũ interius ſumptis,ſcilicet,diamuſco dulci,diambra,mithridato,theriaca,confectione anacardina,& aqua uitæ,quæ ſunt ultima in calefaciendo interius ſumpta ſicut exterius applicata.& ſunt aliqua cal. in quarto ſicut ſinapis,caſtoreum,euphorbium,& huiuſmodi permixta cum pauco aceti ad maiorem penetrationem, & eligãtur medicinæ ſm gradum ægritudinis cui opponuntur,& tertio omnia hæc ſint capitis confortatiua ſtipticitate quadam, aro maticitate,& ſubtilitate ſubſtantiæ & forma occulta.Et lapſus humorum prohibeatur cum digerentibus,euacuantibus, & diuertentibus ſm opportunitatem, & ſimilibus intentionibus.mala complexio humida corrigatur,ſed ſint ſicca actu & potentia.Si uero ſubeth pendeat à uenenis ſumptis, ſubitò ipſorum uomitus procuretur , & etiam eductio per uentrem maxime cum lauantibus & linientibus cor & cerebrũ & ſpiritus confortentur. Et bezahartica propria contra illa uenena exhibeantur,& nocumenta per illa uenena inducta corrigantur:ſi uero ſubeth pendeat a crapula & ebrietate,curetur cum uomitu exquiſito,longa abſtinentia & ſomno,& cum educentib.per inferius & cum confortantibus,ſicut dictum fuit in capite de ſoda ex ebrietate & nauſeatiua ſatietate . Si uero ſubeth pendeat à materia ſanguinea uel phlegmatica per eſſentiam in cerebro,procede ſicut dictum fuit in apoplexia ſanguinea,& phlegmatica,præter hoc ꝙ ſubeth non indiget tanta feſtinatione ſicut apoplexia , nec ita fortibus & extremis curationibus cum ſit ægritudo minus acuta,& in qua ſaltem ante eradicatiua poteſt permitti digeſtio.nec hic eſt opus tenuiſsima diæta ſicut in apoplexia,ſed detur aqua mellis & brodium cicerum.horum etiam cura in ſoda ſanguinea & phlegmatica eſt perquirenda . Subeth uero à multa reſolutione ſpirituum curatur , reſtauratione eorum cum debito regimine & delicato ex his, quorum parũ, multum nutrit,& cum confortatione membrorum principalium & ſtomachi:nec his opus eſt euacuatione aut diuerſione,ſed tantum aliquali à ſomni profunditate excitatione.Subeth uero per communitatem curatur illis quinque intẽtionibus quæ poſitæ ſunt in cura ſodę per communitatem , quæ huic loco accommodandæ ſunt . Duo tamen præcepta ſunt obſeruanda in curatione ſubeth & ſimilium ægritudinũ.Primum,ut in approximatione localium uereamur actualẽ humiditatem,ex qua interdum plus nocetur,quàm iuuetur per potentialem ſiccitatem aut caliditatem.Et propterea in diſcraſia frigida & humida præſtantiora ſunt quæ ſunt calida & ſicca actu & potentia,ſicut ſacculi ex rebus calefacientibus & exiccantibus.Secundo, ut timeamus oppilationem quæ ex oleagineis frequenter derelinquitur , niſi ſit acetum ſecũ mixtum,& propterea poſt approximationem oleorum & uiſcoſorum ſubſequatur ipſorum conueniens abſterſio, & lauatiua præſtantiora ſunt quàm olea.

De congelatione. Cap. 8.

Congelatio ſumitur quinq; modis.Primo prout diſtinguitur contra condenſationem & taliter accepta ſic diffinitur ab Ariſto.4.metheo.quòd eſt paſſio humidi aquei à frigiditate forti per quod humidum aqueum , quod eſt terminabile termino alieno per frigiditatem induratur, & ſit terminabile termino proprio.Condenſatio uero nihil aliud dicit niſi minorationem quantitatis materia non diminuta.Eſt enim denſum cuius partes propinquæ iacent,& taliter non ſumitur hic.Secundo accipitur ab Auic . pro tetano ſiue pro congelatione materiæ humidæ in neruis ſicut accidit itinerantibus per loca frigida ex qua nerui tetanantur, & taliter non ſumitur hic. Tertio accipitur à Ga.2.interiorum ca.2.pro impedimento operationis,& taliter non ſumitur hic.Quarto ſumitur ab eodẽ quarto de accidenti & morbo pro ſtupore,& taliter non ſumitur hic. Quinto,ut hic, ſumitur pro ægritudine partis poſterioris cerebri,quæ eſt mala complexio frigida & ſic.per quam ſpiritus ſiunt immobiles,& nerui inflexibiles auferens ſenſum & motum uoluntarium,aut notabiliter impediens.Licet Io.Serap. dicat hanc eſſe oppilationem in poſteriori uentriculo cerebri , ex qua aufertur ſenſus & motus uoluntarius.& hoc modo erit morbus officialis dic ut libet.Habet enim nomina multa. A Raſi hic dicitur congelatio.ab Auic.Prima tertii dicitur ſuchos, eſt enim ſpecies congelationis. 2.Apho.com.3. dicitur catalepſis græce,quod eſt detẽtio latine.A Sera.cap.allegato dicitur cathatas.Et quarto interiorum uocatur catechos . Ex his manifeſta ſunt quid nominis & quid rei congelationis.

Cum aliquis quaſi dormiens iacet,& non mouetur,et, licet ſint oculi aperti ; palpebras tamen non mouet; congelatus eſt,ſiue rigidus . Curandus eſt uero ex me dicinis ſubeth.hoc tamen addito, ut oleum ſambacinum ſuper caput fundatur,et in omni lib.eius ſit uncia una euphor. ipſum quoque caput ex caſtoreo,& euphorbio , & oleo ſambacino liniatur.

Diuiditur præſens ca.in duas partes. Primo Raſis determinat de congelatione theorice.Secundo practice.ſecunda ibi.Curandus uero erit.De prima parte dicit . Cum aliquis iacet quaſi dormiens & non mouetur,&,ſupple , neque ſentit,& licet oculi ſint aperti,palpebras tamen non mouet, neque etiam oculos,ſunt enim eius oculi fixi quaſi intuẽtes in unum locum,hic eſt congelatus ſiue rigidus.De ſecunda parte dicit,quod hic curandus eſt ex medicinis ſubeth cũ oporteat ipſum fortiter calefieri,licet non adeo exiccari.Et propterea uitet acetum quod concedebatur in ſubeth.Et laudat oleum ſambacinum.i.ieuſeminum calidũ & ſiccum in.2. cui pro unaquaq; lib.admiſceatur euphorbii.℥.1.quod eſt calidũ in quarto:euphorbium quoque & caſtoreum permixta cum oleo ſambacino eſt medicina propria attingens fere uſq; ad quartum gradum,quæ in modum linimenti capiti eſt applicanda,aut ſi uis maiorem impreſsionem infundantur petiæ lineæ in ea,applicentur maxime cerebro poſteriori.

Duplex eſt congelatio. Debilis,in qua non aufertur omnino ſenſus & motus uoluntarius,de qua dicit Sera.cap.allegato,ꝙ habens eam dolet in cerebro anteriori . Alia fortis omnino auferens ſenſus interiores & exteriores & omnem motum uoluntarium.Credo tertiam ſpeciem in qua aufertur aut minuitur ſenſus & motus uoluntarius omnium partium corporis præterquã partium faciei,cum nocumentum per eſſentiam ſit frequenter ſolum in uentriculo poſteriori.

Cauſæ primitiuæ ſunt frigiditas aeris exceſsiua ſicut tempore hyemali,& maxime cum flatu uentorum ſeptentrionalium,Et pluuia frigida cum impetu obuians capiti , proprie parti poſteriori,nec non potus aquæ frigidiſsimæ groſſæ latentis in puteis profundis in quantitate ſumptæ, & proprie ſtomacho ieiuno,& maxime poſt coitum . Exercitium aut balneum necnon uſus ciborum præbentium nutrimentum groſſum,frigidum, multiplicantium melancholiam naturalem,aut per congelationem genitam,aut phlegma uitreum, ſicut ſunt fungi,melongiana,lentes,piſcis nominatus torpedo,imo hic congelat manus piſcatorum ſolo tactu . Et forte odor argenti uiui,ceruſſæ aut opii,& ſimilium cauſaret hãc paſsionem.Et forte poetæ fingentes homines uidentes caput Meduſæ ſaxificari uolebant ipſos incurrere hanc paſsionem ex qua ſiunt immobiles . Et extaſis quam quandoq; incurrunt homines circa aliquod obiectum attentiſsime ſpeculantes,eſt diſpoſitio huic ſimilis,ſiunt enim immobiles ſemiclauſis oculis in unum locum intuentes , licet non uideant, neque audiant propter animæ fortem conuerſionem ad aliquid ſpeculandum.Nam attẽti fortibus imaginationibus de lata ſub oculis non uidemus.ſecundo de anima.

Cauſæ corporeæ per communitatem ſunt uapores frigidi melãcholici,aut à phlegmate uitreo eleuati,aut à toto ſicut in epiala & liparia,aut in febre ſyncopali humoroſa , aut in quartana:& hi uapores non ſunt putridi,licet forte à caliditate putredinali ſint eleuati.Aut eleuantur ab aliquo membro particulari,ſicut ſplene,mirach,ſtomacho,inteſtinis, qui ad caput uenientes,& proprie ad partem poſteriorem quæ frigidior eſt,ſpiritus cõgelãt & neruos reddũt inflexibiles.

Cauſæ uero corporeæ per eſſentiam in cerebro ſunt melancholia naturalis,aut genita per congelationem,& ſimiliter phlegma uitreum congelans ſpiritus,oppilans , uentriculum poſteriorem,aut forte mala complexio fortis frigida & ſicca ſine materia impreſſa ab alia cauſa primitiua cum diſpoſitione cerebri ad huiuſmodi paſsionem.

Signa uero prognoſtica ſunt diſpoſitio paſsi,quia eſt corpus exangue melancholicum frigidum tam complexionali-

ter q̃ ex ætate. Signa uero demóstratiua sunt q.a est sine sensu & motu uoluntario, uel multum in his diminutus propter spirituũ congelationem, uentriculi posterioris oppilationé stat oculis apertis, palpebris cõtractis humido ipsarum exiccato, in cæteris mẽbris stat sicut erat cũ incurrit passionem, quia nerui sunt congelati facti inflexibiles, ideo totũ corpus est frigidum & inflexibile, unde stat oculis apertis fixis, ac si in unum locum intueretur. Et ex his patet differentia inter ipsam & apoplexiã, quia licet ambæ priuentur sensu & motu uoluntario, tamẽ apoplecticus stat oculis clausis nec mẽbra ipsius sunt frigida immobilia, & facies apoplectici est magis similis suæ naturali faciei; congelati uero magis tẽdit in pallorem cum nigredine propter calidi extinctionem. Differt ab epileptico, quia epilepsia est cum motibus spasmosis, hic sine motu, nec stat cũ oculis apertis. Differt etiam à syncopi, quia in syncopi est facies sicut mortui, sed non in congelatione, & in syncopi pulsus est cadens, diuersus, inordinatus, hic uero satis æqualis: & in syncopi non stat oculis apertis, neq; corpus est frigidũ sicut in congelatione. Differt à pręfocatione, quia præfocata audit & sentit & stat oculis clausis, & est facies sibi consueta, neq; corpus est rigidum, sed in congelatione sunt his contraria. Differt à subeth & lethargia quia subethicus & lethargicus stãt oculis clausis, quos tamen aperiunt si cum clamore uocentur, sentiunt, mouentur, & loquũtur. Et in lethargico est feb. hic uero adsunt istorum cõtraria: & in subethico & lethargico pulsus est magnus undosus, mollis, latus: hic uero non multum magnus, strictus & durus. Differt à tetano, quia tetanatus audit & uidet, & exercet sensus interiores, hic uero nõ. Signa causarũ ex dictis superius in soda, aut apoplexia sunt satis nota & manifesta.

Prognostica. Si cõgelatio est fortis, cura est impossibilis. Si debilis cura est possibilis, sed non apud negligentes.

Cura. Primo, si pendeat à frigiditate rerum exterius occurrentium, tunc illæ amoueantur. Secundo, nocumentum per illas impressum à cõtrarijs abijciatur tam interius quàm exterius applicitis. unde exterius capiti & toti corpori obuiet aer calidus, & panni calidi & capiti, & toti corpori applicentur, necnon medicinæ in textu descriptæ, & interius, si fieri possit, detur aqua uitis, aut cõfectio anacardina, aut theriaca, mithridatum, diambra, diamuscum, & similia. Tertio excitetur cum diuersionibus & clamore, quæ etiam iuuant, ne fiat materialis. Si uero sint interius sumpta sicut fungi; primo ipsorũ uomitus exquisite prouocẽt. Et si quid super est cum lenientibus & lauatiuis educat: fiant quoq; clysteria satis acuta horum eductiua. Secundo cerebrum & membra nobilia confortentur cnm theriaca & mithridato, & similibus. Tertio, bezahartica propria contra unumquodq; uenenum exhibeantur. Si uero fuerit per communitatem, procedatur cum intentionibus quinq; curatiuis dictis in capitulo de soda. Si uero pendeat à materia existente in cerebro melancholica, aut phlegmatica uitrea, quinq; requirũtur intentiones, scilicet, euacuatio, diuersio, approximatio localium, correctio accidentium, & regimen non naturalium. Si materia fuerit phlegmatica euacuetur cũ clysteribus & medicinis dictis in capitulo de apoplexia. Et similiter fiant eodem modo diuersiones quæ in apoplexia phlegmatica præcipiuntur. Si uero sit melancholica sicut est secundum plurimum, fiant clysteria acuta cum decoctione huiusmodi. ℞. polipodij, epithymi. ana. ℥.1. ellebori nigri. ℥.s. stęcados arabici. ℥.2. senæ. ℥.s. salis indi. ℥.s. aliàs. ℥.1. bulliant in. 4. lib. aquę ad consumptionem medietatis. Sed epithymum ponatur in fine, & de hac colatura imponãtur. 15. ℥. quibus si opus est acuere magis, addatur hieralogodion, aut hiera diacolocynthidos, aut hiera hermetis, alicuius istarum. ℥. 1. uel. ℥. s. Medicinæ quoque digestiuæ & euacuatiuæ sumantur sicut dicetur in capitulo de melancholia, & dictum fuit in capitulo de soda melancho. & fiant diuersiones, quæ præcipiuntur in apoplexia, & præcipue fiat sternutatio cum elleboro nigro. Tertia uero intentio perficitur cum medicinis localibus dictis in textu. Aut si uis facere fomentum, aut embrocam, decoque stęcadem arabicum, senam, assarum, buglossam usque ad euphorbium & sinapim, in aqua, & spongia in hac decoctione infusa, & optime expressa sæpe capiti applicetur, aut permittatur ex alto cadere super commissura posteriori. Et in his medicinis semper adde folia & flores ieusemini, sunt enim propria: nec hic competunt repercussiua, quia humor est nimis grossus & indigens multa calefactione. Siquod accidens est, sicut urinæ retentio, corrigatur sicut sæpe dictum est. Regimen autem non naturale declinet ad calidum & siccum in phlegmatica, sed in melancholica ad calidum & humidum, quæ ex dictis superius & dicendis in cap. de melancholia facile comprehendi possunt.

De paralysi. Cap. 9.

Paralysis Grece, resolutio Latinè. Et quandoq; sumitur communissime pro nocumento in sensu & motu, scilicet ablatione, aut diminutione, undecunq; proueniat, & non hic ita sumitur. Sic enim accepta dicitur de apoplexia & congelatione & similibus. Communiter uero accepta conuertitur cum mollificatione, de qua est sermo apud Auicen. cap. de paralysi, quæ est ablatio aut diminutio in sensu & motu uolũtario, aut mixto, aut saltem in motu in aliqua corporis parte, non in toto. Si enim esset in toto, esset apoplexia. Et ex his patet quòd mollificatio siue mollities nõ sumitur hic pro qualitate secunda insequente humiditatẽ. Paralysis autẽ proprie sumpta est ablatio aut diminutio in sensu aut motu uoluntario, aut mixto secundum alteram medietatem corporis dextram aut sinistram.

Cum aliquis se mouere non ualet, aut unum, uel plura ex membris mouere non potest, atque eorum sensum amisit; ipsum paralysim ipsius membri, aut ipsorum membrorum incurrisse pronunciamus.

Diuiditur præsens capitulum in duas partes. Primo ponit signa paralysis. Secundo curam. secunda ibi. cuius curam. De prima parte quid dicat satis est ex dictis manifestum, maxime ex diffinitione paralysis.

Iam ad species ueniendũ. Prima distinctio. Paralysis communiter accepta quadruplex est. Quandoque enim est in toto exceptis partibus faciei quæ habent sensum & motum à neruis orientibus à cerebro & non à nucha. Quandoque est in omnibus partibus faciei. Quandoque solum in altera medietate, dextra. s. aut sinistra. Quandoq; in mẽbro particulari intrinseco aut extrinseco. Paralysis autem proprie accepta quæ est in altera medietate, quãdoq; est in tota medietate. s. à medietate uerticis capitis usque ad pedem. Quandoque solum à ceruice infra nullo existente nocumento in partibus faciei. Secunda diuisio. Paralysis aut est cum totali ablatione sensus & motus in parte læsa. Aut sola diminutione ipsorum. Aut tertio cum nocumento solius motus. Tertia diuisio. Quælibet istarum, aut fit incipiendo, aut permutando ex alia ægritudine, sicut ex apoplexia, epilepsia, cholica, febribus, pleuresi, & similibus. Quarta diuisio paralysis, quędam est materialis, quædam immaterialis, sicut pendens à frigiditate, humiditate, solutione continui, dislocatione.

Causa paralysis immediata, aut est mala complexio partis paralyticæ lapsa per calidũ, siccum, frigidum, aut humidum. Licet mala complexio calida & sicca, nisi multũ excesserit, raro impediat sensum aut motũ, cum uideamus hecticos nõ impediri in sensu aut motu: uerũ omnis mala cõplexio cum excedit deijcit actum propriæ uirtutis. Sed mala complexio frigida & humida facile sensum & motum impedit, cum per frigiditatẽ sit contraria spiritui, & sensum stupefaciat, & per humiditatem neruos relaxet, unde fiunt impotentes ad motum. Aut aliquando causa immediata est nocumẽtum in spiritu uitali aut animali, aut quia nimis crassus aut mala qualitate affectus manifesta uel occulta, aut nimis paucus unde est ineptum instrumẽtum ad sensum & motum: aut quia non transit ad membra propter nocumentũ in uijs transitus. Hoc autem nocumentum aut est solutio continui maxime secundum latitudinem, quia secundum longitudinem raro impedit transitum spiritus. Aut est consolidatio post solutionẽ auferens porositatem nerui in loco consolidationis, aut arteriæ, non enim hæc membra spermatica restaurãtur per uiam primæ intentionis & omnino sicut erant, nisi forte in infantibus. Secunda causa prohibens transitum spiritus est oppilatio, q̃ si est in cerebro, aut est in tota medietate dextra triũ uentriculorũ, & sic fiet paralysis à uertice capitis usq; ad pedem dextrũ, & tunc erit impedimentum in locutione. Aut erit in

erit in tota medietate sinistra, & fiet paralysis totius lateris sinistri. Aut erit oppilatio solum in uentriculo posteriori secundum partem dextram aut sinistram, & fiet paralysis lateris dextri aut sinistri à ceruice infra cū incolumitate partium faciei, quia oppilatio cōmunicat solū uni medietati nuchę, quæ diuisa est in duas medietates ſm longitudinem usque ad caudam mediante panniculo subtilissimo male per uisum discernibili, quod rationale est, quia oritur à duabus medietatibus cerebri sic diuisi. Si uero oppilatio erit in toto uentriculo posteriori absq; oppilatione anteriorū uentriculorum, uel solum erit in ambabus partibus principij nuchæ, tunc paralysis erit in ambabus partibus, dextra & sinistra cū incolumitate partium faciei, licet cutis capitis sit stupida cum recipiat sensum à neruis orientibus à ceruice. Similiter si fuerit oppilatio in cerebro anteriori & medio ſm partem dextrā aut sinistram, erit paralysis in parte dextra aut sinistra faciei cum incolumitate residui corporis. Rarissime tamen cōtingit ꝙ sit oppilatio in oībus originibus septem pariū neruorū à cerebro orientium quin comitetur alia ægritudo, sicut epilepsia & similis. Si uero oppilatio est in nucha non in origine sua, sicut in dislocatione spondilis cum attritione nuchæ aut ruptura, ita ut dislocatio sit quasi angularis, non secundum figuram semicirculi sicut in gibbis, tunc fiet ablatio sensus & motus & paralysis fortissima in omnibus membris infra dislocationem. Et si erit una ex spondilibus colli satis cito morietur prohibita pectoris dilatatione. Et si est ex spondilibus infra pectus aderit impotentia retinendi urinam & feces, & ipsas expellendi. Si uero oppilatio sit in neruo particulari impeditur sensus & motus illius membri cui deseruit. Et similiter si fuerit à materia deferente spiritū uitalem.

Causæ uero remotiores primitiuæ sunt sicut percussio, casus, & offensio super capite, unde craneū super cerebrū comprimitur, nec non spondiles dislocantur, & nerui scinduntur aut rumpūtur. Similiter arteriæ deferentes spiritum uitalē, cuius absentia non solū est causa paralysis, imò etiam mortis membri. Similiter frigiditas extrema aeris obuians capiti congelans spiritum, aut oppilans oppilatione attenuatoria. Similiter humiditas multa remolliens, faciens cadere unum parietem super alterum. Similiter crapula, ebrietas replens caput, & cerebrum debilitans, uinum.n.potēs multum transiens indigestū ad neruos acetosatur in eis, acetū quoq; acuitate nocet, potus aquæ congelatæ, somnus super repletionē, retentio euacuationum consuetarum, multus coitus, nimia quies, motus laboriosi, sicut extensio, constrictio & similia accidentia animæ molesta sicut timor & tristitia.

Causæ uero corporeæ antecedentes & etiam coniunctæ sunt humores superflui phlegmatici, sanguinei, licet phlegmatici ut plurimū sint in causa. Signa uero prognostica sunt ista. Primū dispositio corporum frigidorum & humidorum, nec nō calidorum & humidorum, cum plurimū repleta sunt, & proprie in ętate decrepita, & maxime in hyeme, aut in uere multum humido. Secundum prognosticum. Vrina infantis uiridis prognosticatur paralysim, aut spasmum. Arguit.n. frigiditatem & phlegmatis abundantiam, uerisimiliter læsuri neruos infantiū debiles. Tertium. Stupor & tremor perseuerans prognosticatur spasmum uel paralysim secundum plurimum secundum differentiam materiæ crassæ, magis factiuæ spasmi, aut subtilis magis factiuæ paralysis. Quartum. Lassitas membrorum, diminutio in sensu & motu, sunt uia in paralysim. Signa demonstratiua sunt signa Rasis posita in textu, & superius exposita, scilicet nocumētum diminutionis aut ablationis sensus & motus solius. Pulsus paruus, tardus & rarus, sed uirtute debilitata fit frequens. Et eueniunt ei uicissitudines sine ordine, idest, quòd aliquando frequens est magis, aliquando minus secundum uarium uirtutis conatum. Et urina secundum plurimum fit in eis alba, materia repente ad locum paralyticum. Et quandoque fit ualde rubea propter renum debilitatem in discernendo sanguinem ab aquositate, aut propter paucitatem eius, aut debilitatem uenarum quæ sunt post hepar ab attractione sanguinis, aut propter dolorem, aut aliam ægritudinem, quapropter non oportet ut ex rubedine urinæ arguatur dominiū sanguinis, & phlebotomiam esse faciendam. Signa autem causarum sunt, quia si est à casu, percussione, constrictione, ipsa eam significant, & nocumentum ex ipsa derelictum. Quandoq; tamen occultatur cum neruus est profundus. Ipsam ergo significat quod subito accidit, & non confert ei curatio. Signa uero distinctiua causarum extrinsecarum habentur ex narratione infirmi uel astantium. Si uero causæ fuerint intrinsecæ, tunc si fuerit mala complexio, signa habentur ex tactu, quia repræsentatur tactui caliditas, frigiditas, mollities uel asperitas, quod etiam æger percipit. Cognoscitur etiam ex iuuantibus & nocētibus, & quòd facilis est curatio, & ex præcessione causarum imprimentum illam malam complexionem. Ad hoc etiam adiuuat complexio mēbri ægri, complexio totius, habitudo, regio, ætas, tempus, regimen præcedens. Signa uero humorum peccantium sunt hæc eadem & quæ superius dicta sunt in capitulo de soda. Si uero fuerit ab apostemate adsunt signa apostematum calidorum aut frigidorū aut mixtorū. Paralysis uero cretica succedens alijs ægritudinibus cognoscitur per præcessionem illarum, & ꝙ diminuuntur aut auferuntur facta huiusmodi permutatione.

Prognostica. Primum paralysis ex frigiditate & humiditate sine materia, est ex his, quibus facile est succurrere cum calefactione. Secundum. Quodcunq; membrorum mollificatorum ſm colorem reliqui corporis existens, aut sibi naturalis non minoratur nec extenuatur, est, de quo maior fiducia est habenda, sed in contrario contrarium iudica. Tertiū. Paralysis subito eueniens à dislocatione spondilium, & proprie ad interiora, aut à solutione continui secundum latum non recipit curam, quę uero fit à solutione secūdum lōgum, aut ab ictu non conterente neruos uehementer quandoque sanatur. Quartum. Paralysis fortis est quasi curæ impossibilis, debilis uero non facile sanatur. Quintum. Tremor & dolor in paralysi superius, bonum. Sextum. Cum paralysis transit annum, secūdum plurimum nō recipit curam. Septimum. Ex prohibitione spiritus eueniens est difficilioris curæ quā proueniēs à mala dispositione spiritus, licet illa quę fit à corruptione spiritus si multa sit uix recipiat curam. Et quę fit ex prohibitione spiritus uitalis est deterior, cum aufert uitam simul cum motu, & à fortiori causa prouenit, quia uiæ sunt latiores scilicet arteriæ quàm nerui. Octauum. Paralyticatur unum membrum magis ꝗ aliud, quia magis debile, aut quia uias habet latiores, aut quia suppositum parti cerebri, aut nuchæ quæ magis patitur, est. Nonum. Latus paralyticum si est frigidissimum, & sanum calidissimum, malum, significat enim conuersionem omnium spirituum ad latus sanum, & ipsorum paucificationem in latere ægro. Vnde partes aqueę & terreæ dominantes in mole deducunt se ad frigiditatem actualem, & ex hac causa macrescit latus paralyticum, & uariatur pulsus in eo à pulsu lateris sani, secundum frigiditatis dominium. Et oculus lateris paralytici minoratur ex eadem causa, scilicet debilitatis uirtutibus naturalibus. Ex his patet quare aliquando aufertur motus & non sensus, aliquando ecōtrario, nam spiritibus paucificatis citius aufertur motus quàm sensus. Et si fiant per diuersos neruos fiat unum ldi sine altero. Et tertio hoc fiat secundum quòd temperamentum pro uno magis corrumpitur quàm pro alio, sicut lapsus ad humidum magis imperficit motum, & econtrario lapsus ad siccum magis impedit sensum.

Cura.

Cuius curam incipiemus pilulas fœtid. quas composui, dando: quæ recipiunt pulueris picræ drac. 10. colocynthidis interioris drac. 5. euphor. drach. 2. & semis, castorei, piperis, assæ fœtidæ, sagapeni, opopan. sceitaragi indi, sinapis, omniū ana drac. 1. cētaureæ mino. elaterij, ambarum ana. drac. 5. gummi in succo rutæ dissoluantur, et alia ex eis conficiantur, & fiunt pilulæ. & fiunt ex eis decem potiones.

Diuiditur præsens pars in duas partes. In prima ponit curam paralysis phlegmaticæ. In secunda curam paralysis ex percussione & casu. secunda ibi. Quod si paralysis. Prima in quinq;. Primo ponit curam per uentris solutionem. Secundo per diætā. Tertio per medicinas locales. Quarto per medicinam sumptā per os resoluentem. s. confectionem anacardinam. Quinto ponit quid faciendum sit si hæc non sufficerent. secunda ibi. Quarum una postquam. tertia ibi. Membra quoq; eius. quarta ibi. Diebus uero quibus. quinta ibi. Quòd si sumptū. De prima parte dicit, ꝙ tu debeas incipere curam exhibendo

exhibendo pilulas fœtidas,quas ipse composuit &c.℞. pulueris picræ.idest,amaræ,& est hiera simplex,de qua superius dictum,cali.& sic.in secundo, soluens magis phlegma q̃ choleram,& proprie à capite & satis leuiter.ʒ.10. euphorbij,colocynthidis,castorei,assæ, q̃ superius dicta & declarata sunt.

Sagapeni,cali.in secundo,sic.in tertio. Gũmi satis notum, & est in medicina cataractæ. Opopanacis cali. & sic. in tertio. Sceitaragi,idest, thapsię, & est herba similis nasturtio cali. & sic. in fine secundi,omnium ana.ʒ.1. Centaureæ minoris. Elaterij,& est succus cucumeris asinini, cali.& sic. in tertio,& multum ualet in ascite sublimatum,& in pilulas redactum cum correctiuis suis,est enim potentissimum ad educendam aquam. Gummi dissoluantur in succo rutæ quæ est calida & sicca in secundo, proprius in ægritudinibus capitis & neruorum,& subdit quod sunt decē potiones. Sed notate ꝙ unaquæq; potio erit.3. drach.cum dimidia,& temporibus nostris est nimis excessiua medicina, quā corpora nequeunt tolerare. Sufficeret enim drach.1. est enim euphorbium fortissima medicina,cuius dosis ē kirat.1. usq; ad.3.& kirat est. 4.gran.hordei. Et pro unaquaq; potione de hoc,sola ingrediuntur grana quindecim. Similiter de colocynthide cali.& sic.in tertio ingrediuntur in unaquaq; potione gran.30. cuius tamen dosis est à kirat.6. usq; ad decē. Assa uerò est cali. in principio quarti,sicca in secundo. Et Galenus existimauit ipsam aliqualiter solutiuam,sed certum est ꝙ ipsa confert solutioni antiquæ frigidæ. opopanacum cali.& sic.in tertio & soluit phlegma. Similiter sagapenũ soluit phlegma & aquositatem.vnde si fiat cõputatio sufficeret. ʒ.1. huius potionis.

Quarum unam postquam æger sumpserit; per tres dies quiescat. et nutriatur tunc cũ aqua ciceris,et oleo,et sinapi. & deinde bibat aliã potionem.quod postquã ter fecerit; per aliquot dies quiescat. et nutriatur carne frustatim incisa,et in sartagine frixa,et mutagenath,in quibus sunt species calidæ; ut piper, et his similia.in potu uerò sumat hydromel.

Hic curat per diętam,dicens ꝙ postquam æger sumpserit unam istarum potionum quiescat per tres dies ab omni alia medicina soluente nisi forte acciperet aliquod clystere. Et interim nutriatur aqua ciceris condita cum oleo. Est enim mos regionis suæ omnia cibaria fere condire cum oleo. Et parum sinapis posset admisceri loco aromatum ut cibus sit calidior magis proprius cõtra phlegma.Et in fine trium dierum sumat aliam potionem ex suprascriptis. Et sic post triduum sumat aliã & interim nutriatur, ut supra. Deinde post quiescat à medicinis solutiuis per aliquot dies,ut uerbi gratia,per hebdomadam.& interim nutriatur carne frustratim incisa & in sartagine frixa,sed sit caro leuis ut auium,& mutagenath qui sunt cibi ex carnibus minutissime incisis, & cũ speciebus conditis. Sed species in hoc casu sint piper, zingib.nux muscata & similes, quia nutrimentum debet esse calidum & siccum actu & potentia. quapropter uitentur brodialia & quæ declinant ad frigidum & humidum actu & potentia,nisi aliqua de quibus infra. In potu uero sumat hydromel.Cuius hęc est descriptio,ut octo partes aquę adimisceãtur uni mellis, & bulliant ad consumptionem tertiæ partis, & coletur. Cuius laudes sunt eximię in omnibus ægritudinibus frigidis capitis & neruorum.

Membra quoque eius ex oleo costino inungat. quod recipit costi unciam unam, castorei unciam mediam, piperis, euphorbij, pyrethri, omniũ trium ana tertiam unciæ unius. dissoluantur omnia in mediam libram olei keiri, aut de narcisco, & utere eo.

In hac tertia parte docet mẽbra paralytica inũgi, sed mul to magis origines neruorum.s.posterius cerebrum, & totã nucham cum oleo costino. Cuius hæc est descriptio.Recipe costi. ℥.1. piperis,pyrethri,euphorbij,ana tertiam.℥.1.castorei.℥.s.& dissoluantur omnia in media lib. olei de Keiri aut narcisco. Keiri secundũ quosdam est uiola omnis mensis, & apud Auic.nõ est capitulũ de ipsa,sed apud Serapionem est. & Dioscorides uocat eam leucoion calidam & siccam in secundo,& est resolutiua tumorũ,prouocat menstrua,sanat ragadias,& ualet podagricis &c. apud Simonem est planta cuius sunt tres spẽs,una habet flores albos,altera purpureos,altera citrinos q̃ est similiter cali.& sic. Narciscus ẽm Dioscoridẽ est bulb⁹ hemeticus,siue ut latini bulbũ domesticũ, mul tiliũ dixerũt,folia sitia porro habet,sed minora,hastã duarũ palmarũ,sine folijs,flos est illi albus in gyro,& in medio croceus aut purpureus,radicẽ habet rotundam calid.siccã in secundo,proprius in passionibus neruorũ. Reliqua nota sunt.

Diebus uerò,quibus quiescit,dandæ sunt quaq; die drac. 2.de anacardino : quod recipit zingib.pyrethri,nigellæ,costi, melanopiperis, macropiperis, † oggi,omniũ ana † drac. 10. myrrhæ,rutæ siccæ,assæ fœtidæ,aristolochiæ, baccarũ lauri,castorei, sceitaragi indi, sinapis, gentianæ,omniũ ana drac.5.mellis anacardi,drac.5. ungantur cum oleo nucum, et cũ melle cocto conficiantur; hoc.n.medicamen ualde confert paralysi,apoplexiæ,torturæ,tremori, morphææ, morsib. scorpionis,& omnibus passionibus frigidis, & spasmo humido.ꝙ cũ sumitur ilico prouocat sudorẽ,et infert febrẽ.

SCHOLIA.

Oggi] nonnulli legunt Oegi : quod est Acorus qui spasmo,paralysi,omniq; neruorum affectioni admodum confert. Drach.x.] textus Rasis antiquus connumerat drach. xx.

In hac quarta parte administrat quaq; die.2.ʒ.anacardinę cõfectionis,quæ recipit zingib.pyrethri,costi,nigellæ, melanopiperis.i.nigri piperis,macropiperis.i.longi piperis,quę omnia sunt superius declarata,oggi alias ozi.i.sem. petroselini,cali.& sic. in secundo.omniũ ana.ʒ.10.myrrhæ,rutæ siccæ,assæ fœtidæ quę supra fuerunt declarata,aristolochiæ calidæ in tertio siccæ in secundo,castorei cali. & sic.in quarto, sceitaragi.i.thapsiæ similis nasturtio,acutæ,aperitiuæ,calidæ similiter in fine secundi,sinapis calidi in quarto, gẽtianæ calidæ in tertio,sic.in secundo, ana.ʒ.5. mellis anacardi cali.& sic.in quarto.Anacardus est fruct⁹ arboris qui pediculus elephantis à quibusdam uocatur,ungatur cum oleo nucum.cal. in tertio,sic.in secundo,& cũ melle cocto conficiantur.Hoc .n.medicamen ualde confert paralysi, apoplexiæ, torturæ. s. oris,tremori,albaras,& est species morpheæ,morsibus scorpionis,& omnibus passionibus frigidis, & spasmo humido. Quando aũt sumitur,ilico prouocat sudorem, & ilico infer febrem.quapropter ualet ad resolutionem causæ coniunctæ paralysis. Et debet sumi cum.1. aut.2. ℥.hydromellis.

Quòd, si sumptum non affert sanitatem; æger ab omni medicamine per decem dies abstineat, excepta diæta : deinde ad ipsius curam redeundum.

Ponit in hac quinta parte quid faciendum est cum suprascripta non suffecerint ad curam. dicit esse abstinendum ab omni medicamine per decem dies excepta diæta. deinde ad ipsius curam redeundũ.s.ordinate sicut dictũ est.Ex quo collige in omni ægritudine maxime in chronicis esse faciẽdum interpollationem medicinarum,ne ægrum tedeat,& abominationem incurrat ex tam continuo usu medicinarum,

Quòd,si paralysis ex percußione,aut casu euenerit,et accidit subitò, [ita ꝙ nerui æqualiter contundantur] taliter permanebit; nunquam.n.sanabitur. quòd, si non repente ex prædictis; sed paulatim, et molliter inuaserit; loco percußionis emplastrum hoc est apponẽdum,quod recipit farinam fænugræci, semen behen, semen mahaleb, semen reusini, bdellium,ammoniacum,adipem anatis,ceram, oleum de lilio. ex his fiat emplastrum,& superponatur.

SCHOLION.

Ita quòd nerui æqualiter contundantur] ualde miror sententiam hanc in omnibus Rasis codicibus desiderari, neque eiusdem Arculanum ipsum ullam fecisse mentionem. sunt & in primo cap. duæ,quas parenthesis circunscribit adiectas.

Hic docet curare paralysim ex percussione,dicens,ꝙ si subito accideret, taliter permanebit, & nunq̃ sanabitur. quapropter uanum est laborare in eius curatione.Licet in ętate infantili cura sit possibilis,cum membra spermatica possint in ea ætate,secundum quod erant primo,restaurari. Quòd si non repente,sed paulatim inuaserit cura est possibilis, cum tunc proueniat ex decursu humorũ ad locum, qui deinceps possũt resolui.Applicat ergo loco percussionis emplastrum quod

quod etiam origini neruorum est applicãdum, cuius est hæc descriptio. ℞. farinam fęnugręci, calid. & sic. in primo, exempli gratia. ℥. 2. se. behen calid. in primo, sic. in secũdo, se. mahaleb, idest, medulla cerasi syluestris cali. & sic. in primo, se. reusini, idest, pentadactili, quæ est cataputia maior, siue sponsa solis calid. & sic. in tertio, licet alia species minor sit calida & sicca in quarto, an. ℨ. 2. bdellij cal. in primo & sic. in primo ammoniaci calidi in fine tertij, & sic. in primo, ana drach. s. adipis anatis, olei de lilio, ana quantum sufficit ad bene impinguandum, ceræ quantum sufficit ad debite inuiscandum, misce. Sed nota hãc medicinam debere administrari uulnere iam consolidato, aut cõtusione remota, paralysi remanente, licet etiam stante contusione conferat.

Cura paralysis. Ante omnia tria sunt consyderanda, & attendẽda in cura paralysis, spasmi, stuporis, tremoris & saltus. Primum, ut non properemus in principio ad usum medicinarum fortium, digerentium, euacuantium, & diuertẽtium. Sed incipiamus à leuibus, gradatim ad fortiora procedẽdo. Quę fortia non sunt applicãda in paralysi leui nisi post quartum. In media post septimum. In forti post. 14. Secundum, ut medicinæ quæ applicantur sint propriæ in huiusmodi dispositionibus confortãtes cerebrum & neruos per uirtutem primam, secundam, tertiam, & quartam. Et similiter iuxta posse sint cibaria. Tertium, ut medicinæ locales applicentur origini neruorum scilicet nuchæ, & inde orientibus. Si uero fuerit in partibus faciei applicentur circa secundum, aut primum uentriculum. Et similiter applicentur membris paralyticis &c. Si ergo paralysis pendeat à causa primitiua, ut à frigore, & similibus præterquàm à percussione; prima intentio sit remotio causæ primitiuę, & nocumenti eius.

Secunda prohibitio humorum à lapsu. Tertia correctio accidentium. Quarta debitum regimen sex rerum non naturalium, quæ ordinate infra ponentur. Si uero paralysis sit phlegmatica sicut est ut plurimum, sex requiruntur intentiones. Prima digerit. Secũda euacuat. Tertia diuertit. Quarta causam coniunctam resoluit. Quinta corrigit accidentia. Sexta ordinat debitum regimen sex rerum non naturalium.

Et ego docebo simul plures istarum intentionum perficere. Ponamus ergo quòd hęc paralysis sit fortis, ut sit exemplum alijs. Prima die paralysi nihil medicinale faciendum est. Nisi forte clystere leue ex brodio pulli cum uncia una sacchari rubei, & pauco sale, si uenter strictus sit. Aut fiat suppositorium, & eadem die non comedat, neq; bibat, nisi forte apud necessitatem sumeret aliquid hydromellis. Secunda die sumat pro digestiuo, & partim cedat loco cibi hydromel bis aut ter exhibitum in quantitate quatuor unciarum pro uice, & nihil aliud comedat, nisi forte si esset puer, aut assuetus multæ comęstioni, posset dari aliquid modicum panatæ subtilis, in qua esset saluia, scilicet minutim incisa, & cocta, & hoc semel tantum in die naturali. Et nihil aliud fiat medicinale, nisi forte clystere, de quo supra, aut suppositorium.

In tertia die sumat pro digestiuo aquam saluiæ cum melle rosa. aut cum æquali quantitate hydromellis. Aut hydromel in quo decocta sit saluia, stęcas arabicum, rosmarinus. Aut similes non multum calidæ, aut aperientes non multum. Et eadem die nihil aliud comedat, aut bibat nisi panatã de qua supra, aut ouum unum cum saluia mixtum, semel, aut bis. Et post sex, aut octo, aut decem grana pini præparata, & fiat clystere, de quo supra. In quarta die similiter regatur, ut in tertia, sed in quinta, & septima sit idem regimen cibi & potus, de quo supra. In his diebus singula die fiat clystere, si opus sit, ex decoctione saluiæ, hyssopi, stęcados arabici ana M. unum, agarici, unciam semis, salis gẽmæ drachmas duas. decoquantur in quatuor lib. aquæ ad consumptionem medietatis, & ex una lib. huius decoctionis cum tribus uncijs olei fiat clystere. Digestiuum uero sit hydromel, de quo supra, posset tamen addi aliquid oxymellis simplicis aut compositi: ubi uero esset assuetus multiplici comestioni, sicut pueri, interdum detur aliquid huius confectionis, cuius est hæc descriptio. ℞. sacchari. ℥. 4. liquefiat cum aqua saluiæ, infusionis cinnamomi, nucis muscatæ, & zingi. & fiat manus christi, uel detur parum huius electarij. ℞. saluiæ recẽtis minutim incisæ, & cum melle quantum sufficit, fiat electarium optime despumando mel. Octauo uero die sumat. ℈. 2. pilularum de hiera simplici cum. ℈. 1. agarici pręparati in oxymelle scyllitico, ex quibus fiant pilulę septem, & exhibeantur in mane, & tardet prandium per sex horas post. Et si uideretur debilis posset dari aliquid carnis, aut aues paruæ assatæ, aut aliquid simile in parua quantitate. Et semper in fine mensæ dentur grana pini præparata, aut confecta. Et hoc regimen uitę continuetur usque ad quartumdecimum diem, dando in cibo ea, quæ dicta sunt, & in potu solum hydromel, & abstinere super famem & sitim est propria cura huius ægritudinis. Sed pro digestiuo in hoc tempore sumat hydromel, de quo supra, cui in decoctione potest addi aliquid modicum cinnamomi, zingiberis, aut nucis muscatæ, ut. Recipe saluiæ, iuæ, stœcados arabici, ana manipulum unum, rutæ, maioranæ ana M. s. mellis, lib. s. aquæ, lib. 4. cinnamomi. ℈. duos, zingib. nucis muscatæ, ana scrupulum unum, bulliant ad consumptionem tertiæ partis despumando, & colentur. Et posset etiam addi oxymellis compositi uncia una, & proprie si materia uideretur crassa; licet ut plurimum sit subtilis & in hoc tempore clysteria fortificentur addendo suprascripto clysteri. ℥. s. uel unam hieræ compositæ G. aut hieralogodion, aut similium, aut addendo suprascriptis herbis in decoctione centauream, aut colocynthidem & similia. Sed in quintodecimo die exhibeantur. ℈. 2. aut. ℨ. 1. pilularum fœtidarum, quarum descriptionem ponit Rasis in textu seruata debita custodia. Et deinceps usque ad decimum & octauum uel uigesimum diem continuetur idẽ regimen uitæ, aliquantulum tamen si oportuerit paulatim incrassando. Et pro digestiuo in his diebus detur oxymellis scyllitici, syrupi de stęcados, ana drach. 6. cum tribus. ℥. digestiui suprascripti. Postea sumpto digestiuo in his diebus quater aut quinquies detur drachma una, aut. ℈. quatuor pilularum fœtidarum, de quibus in textu, seruata debita custodia. Et clysteria in hoc tempore fortificẽtur multiplicando in hoc tẽpore centauream, colocynthidem, & addendo artanitam de quibus in apoplexia, aut multiplicãdo electaria solutiua, de quibus supra, deinde sequenti die dentur. ℈. duo theriacæ distemperatæ cum uncia una hydromellis suprascripti, & . ℥. 1. uini potentis, et detur in mane, & dormiat post eã, & tardet cibũ per septem horas, & sudet si possit. Et in hoc tempore conueniunt diuersiones fortiores sicut masticatoria, & caputpurgia, & sternutatoria, de quibus supra in alijs capitulis. Et ante ista fortiora, conueniunt leuiora, sicut frictiones super parte sana: frictiones enim super parte ægra non fiunt, nisi cum opus est resoluere facta bina aut trina purgatione: post hoc conueniunt resolutiua applicãda parti læsæ, & origini neruorum incipiendo à leuioribus, sicut est oleum de costo descriptione Mesuæ, uulpinum, de ruta, de spica, & similia gradatim ascendendo ad oleum de costo positum in litera à Rasi, oleum de castoreo, de piperibus, de euphorbio, postea ad aquam uitis factam ex optimo uino, est enim optima & ultima in resoluendo. Postea ad emplastra rubificantia, & desiccãtia ex sinapi, & similibus circa nucham, & partem posteriorem cerebri: sed attendatur ne nimis profunde ulcerent, aut apostement, & propterea locus sæpe uideatur. Et in hoc tempore competunt uentosæ super parte paralytica, aliàs, prætacta, et proprie in capitibus lacertorum: & in hoc tempore conuenit confectio anacardina, sed incipiatur primo à. ℨ. 1. gradatim ascendendo usq; ad duas. Et detur alternis diebus cũ. ℥. 1. aut. 2. hydromellis debite calefacti, & detur in mane stomacho ieiuno. dormiat post eã, & sudet. quod si non curatus fuerit, quiescat per decẽ dies debito regimine seruato, deinde iterẽtur medicinæ fortes, scilicet digestiua, euacuatiua, resolutiua, rubificatiua, & confectio anacardina. Et si cũ his non liberetur uadat ad balnea sulphurea, ænea, & aluminosa, uel lutosa, & aerea, siue fumosa, & sumat aquam super nucham, & partẽ posteriorem cerebri debito regimine in balneis seruato. Si uero paralysis phlegmatica esset leuior, citius posset incrassare diætam, citius deuenire ad digestiua fortia, resolutiua, rubificantia, & confectionẽ anacardinam. Procedente tempore, potest bibere parum uini boni cum hydromelle lymphati, & diæta magis incrassetur, quæ semper declinet ad calida, & sicca, & uitentur brodalia nisi brodium cicerum, & galli antiquissimi, & brodium serpentis non uenenosi, & confert cerebrum leporum assatum, & her

bæ

bæ aliquæ in hac diſpoſitione, ſicut quæ dictæ ſunt, acorus, & propriè conditus cum melle, & diacorus. Et ex aromatibus cinnamomum, zingib. nux muſcata, galanga, & piper, & ex fructibus grana pini &c.

Aer declinet ad calidum & ſiccum, cuius caliditas gradatim intendatur. Somnus ſit communiter ſex horarum, & nõ dormiat ſuper cibũ. Omnes ſuperfluitates ſollicite per conueniẽtes regiones purgentur. Exercitetur fortibus frictionibus, ſuppleant enim frictiones loco exercitij factæ primo ſuper parte ſana, deinde ſuper ægra ad ſpirituum attractionem, & calidi uiuificationem. Ante illud tempus neque fricetur, neque exercitetur. Accidentia animæ calorem exiccantia ſicut ira conueniunt. Ordinetur diæta ſicut dictũ fuit ſubtilior in principio, quæ gradatim incraſſando procedat, & cum proprijs ſicut hydromel, ſaluia, roſmarinus, acorus, menta, maiorana, ruta, iua, hyſſopus, cappares, brodium cicerum, galli antiqui, ius ſerpentis nõ uenenoſi, aues paruę, carnes leporis, & proprie cerebrum aſſatum, grana pini præparata &c. Vitetur uinum niſi paucum ægritudine iam declinante, & mediocriter uinoſum. Vitetur acetum ex aqua frigida: ſit famelicus, & ſitibundus.

Sequitur de paralyſi ſanguinea.

Si uero ſit paralyſis ſanguinea ſm communem opinionẽ, tunc ab ipſo initio fiat phlebotomia ex parte contraria loco paralytico, & ſatis copioſa, præmiſſo clyſteri ſi oportet, licet nunquam uiderim phleb. iuuare in paralyſi niſi fuerit à percuſsione, contuſione, & ſimilibus. Et detur aqua hordei, & aqua ſaccharata. Et obſeruetur reliquum regimen ſupraſcriptum in phlegmatica ſi phlegma fuerit ſanguini permixtum ſicut eſt ut plurimum. Sed localia ſint parum calida. vnde ſufficeret oleum chamæmelinum, de ſpica, aut ruta, quibus etiã oleum roſ. poſſet addi, imò calida augmentant ægritudinẽ. Et ita proportionale regimẽ ſeruetur in reliquis. Ex his potes concipere quid faciendum ſit in reliquis ſpeciebus paralyſis humoralis ſi contingit. Si uero pendeat à uulnere, contuſione, aut laqueatione, dislocatione; primo huiuſmodi curentur cura ſibi propria. Deinde paralyſis, ſi non ſubito euenerit, quia ſubito eueniente liberatio eſt impoſsibilis ſecundum plurimũ. Curetur ergo cum euacuantibus, & diuertentibus. Primo ſi humores ſint in fluxu, & in hoc caſu conuenit phleboto. poſtea ſuper loco paralytico, & loco originis neruorum approximantur medicinæ mollificantes, reſoluẽtes, poros dilatantes, ut ſpiritus penetrare poſsint, & cum hoc proprie in paſsionibus neruorum ſicut eſt emplaſtrũ deſcriptũ à Raſi. Et potes facere balneũ, uel decoctionẽ ex uulpe cum quibuſdã mollificantibus, & reſoluentibus, ſicut fœnugręco, althęa, iua, ſaluia, ſtęcade arabico, hypericone. Et permittatur uulpes excoriata primo, & fracta ſm oſſa ſua bullire uſq; ad carniũ ſeparationẽ. In qua decoctione æger ipſe, & mẽbrum paralyticum balneeẽ fricando, flectẽdo, reflectẽdo, & poſtea ungatur cum oleo uulpino, aut ex unguẽto Raſis, & loca bene calida cũ pelle uulpis teneantur. Syrupus proprius in paralyſi phlegmatica. Recipe ſaluiæ, roſmarini, ſtœcados, ana. M. 1. radicũ acori. ℥. 1. gariophilatæ, meliſſæ, herbæ paralyſis, rutæ, ſatureiæ, hyſſopi, betonicæ, baccarum lauri, ana. M. ſemis, bulliant cum. s. lib. mellis in. 4. lib. aquæ uſq; ad conſumptionẽ medietatis, & aromatizetur cum cinnamomo, nuce muſcata, zingib. pipere, pyrethro, hoc. n. conuenit factis huiuſmodi purgationibus. Sed magis in proceſſu addatur oxymel ſcylliticum. Syrupus de ſtœcade deſcriptione Meſuæ. Vna. ʒ, ſtęcados arabici in pilulas redacta cũ oxymelle ſcyllitico pluribus diebus ſucceſsiue exhibita liberat à paralyſi. Vna. ʒ. pilularum de hiera ſimplici cum. 1. ʒ. piperis, cum oxymelle ſcyllitico in pilulas redacta pluribus diebus exhibita potenter liberat. Ex euacuantibus proprie ſunt pilulæ de euphorbio, de opoponaco, de ſagapeno, de ſarcocolla, de hiera magna, ſed uomitiua cõueniunt ubi ſtomachus ſuggeret materiam, cum hoc etiam quod calefaciũt cerebrum. Vnus. ℈. aſſæ fętidæ ſumptus in pilulis pluribus diebus eſt efficax medicina: oleum balſaminũ, de lateribus fortia ſunt in hac diſpoſitione. Vnguentum efficax. Recipe carpobalſami, euphorbij, an. ʒ. 1. bdellij, ſagapeni, ana. ʒ. 2. ſalis nitri, caſtorei, ana. ℈. 2. pulueris anacardi, ſinapis, ariſtolochiæ rotundæ, ſpicæ, coſti, ſeminis agni caſti, ſtaphiſagriæ, pyrethri, aſphodylorum, radicis ireos, an. ʒ. 1. cucumeris aſinini, uini. ʒ. 2. balſami drac. ſemis, mellis anacardi. ʒ. 1. terebinthinæ. ʒ. 6. olei de coſto, & de ireos, an. ℥. 1. olei de ſpica. ℥. 2. anethini. ℥. 1. ſemis, pinguedinis urſi, taſsi, uulpis, uulturis, ana. ℥. ſemis. diſſoluantur gummi in aceto ſcyllitico, deinde cũ cera citrina fiat unguentum molle. Fiant etiam unguenta alia decoquendo anſerem, in cuius uentre ſit aliquod cati, aut uulpis. Et alia ad hoc propoſitum, quæ omitto credens hæc ſufficere. Et hæc de paralyſi dicta ſufficiant.

De ſtupore. Cap. 10.

HOc eſt decimum capitulum, in quo agit Raſis de ſtupore, & tremore. Et primo præmittẽda ſunt quid nominis, & quid rei ſtuporis. Stupor enim deriuatur à ſtupeo, quod quandoq; admirationem importat, quandoque ſtuporem mentis, ideſt diminutionem, aut ablationem uirtutum interiorum cerebri, quãdoq; ſignificat cuiuſcunq; operationis diminutionem. Sed apud Auicennam hæc dictio ſtupor aliqñ apud quoſdã eſt ſynonyma paralyſi, quorũ modorum nullus eſt ad propoſitum. Hic uero ſumitur ſtupor pro ægritudine neruorum, quæ ſic diffinitur ab Auic. Stupor eſt morbus officialis. ideſt membri organici, faciẽs euenire nocumẽtum in ſenſu tactus. ſ. deſtructionem, aut diminutionẽ, non aũt corruptionem ad differẽtiam doloris, aut cuiuſcũq; alterius tactus corrupti, ſicut etiam ſentire delicioſum pro doloroſo, aut econtrario, aut calidum pro frigido.

QVum aliquis ſentit aliquod ſuorum membrorum, ſicut eſt diſpoſitio pedis, cum ſit ſtupidus; dicimus in illo membro ſtuporem eſſe. quapropter eius cura non eſt differenda; quando enim prolongatur tempus huius ægritudinis; perducit ad paralyſim.

Diuiditur præſens capitulum in duas partes. Primo agit Raſis de ſtupore. Secundo de tremore. ſecunda ibi. Tremor aũt. Prima in duas. Primo notificat tremorẽ. Secunda oſtendit neceſsitatem feſtinantiæ curæ. ſecunda ibi. Quapropter. De prima parte dicit. Cũ aliquis ſentit aliquod ſuorum mẽbrorum, aut etiam totum corpus, ſicut eſt pes quãdo eſt dormiens, ſiue obdormitatus, tunc illud membrum patitur ſtuporem, ideſt, diminutionem, aut ablationem tactus. De ſecũda parte dicit curã non eſſe differendam cum tranſeat in paralyſim ipſis nõ differẽtibus niſi ſecũdum magis & minus.

Species ſtuporis ſumuntur ſicut ſpecies paralyſis. Prima diſtinctio. Eſt enim quædam uniuerſalis, quædam particularis, ut in altera medietatum corporis dextræ, aut ſiniſtræ, aut in aliquo, uel pluribus membris particularibus. Secunda diſtinctio. Aliquis ſtupor fit incipiendo, aliquis permutãdo ex apoplexia, epilepſia, dolore capitis, pleureſi, & colica, & ſic de alijs diſpoſitionibus, quibus quandoque ſuccedit ſtupor. Tertia diſtinctio. Aliquis ſtupor eſt materialis, aliquis immaterialis: aliquis intenſus, aliquis remiſſus, intenſus auferens totaliter tactum, remiſſus ipſum diminuens. Aliquis eſt chronicus, aliquis interpolatus, aliquis continuus &c.

Cauſæ ſtuporis ſumũtur à quatuor, aut enim à principijs, ſcilicet ab anima, & duobus membris principalibus, corde ſcilicet & cerebro, aut à deferentibus, ſcilicet nucha, neruis, & arterijs, aut à ſpiritu, aut à membro ſtupido. Siquidem à principijs, ut ab anima erit, quia ipſa cõuerſa ad aliquod ſpeculandum non ſentit obiecta extrinſeca. Vnde. 2. de Anima. Attenti fortibus imaginationibus delata ſub oculis nõ uidemus. Aut ex parte cordis, nam cum ipſum eſt de proximo incurſurum ſyncopim fit homo uniuerſaliter ſtupidus, ſpiritibus ad cor retractis. Conſimiliter propter oppilationem cordis, aut aliam ægritudinem ſpiritibus uitalibus non potentibus exire ad membra fit homo ſtupidus, nam hoc modo accidit apoplexia ut ſupra. Aliquando eſt propter defectum in cerebro, ut in dolore uehementi, propter quem omnes ſpiritus animales conuertuntur ad ipſum. Aliquando propter oppilationem in cerebro coarctatoriam ex humoribus collectis in uentriculis, aut in origine nuchæ, & neruorum, aut attenuatoria ex ſimilibus humoribus, cũ apoſtemate, aut ſine apoſtemate. Aliquãdo eſt in deferentibus ſicut in nucha, aut neruis aut arterijs cum ſcinduntur, ſtringũtur, aut aliter oppilantur, ſicut nucha oppilatẽ, aut ſcinditẽ propter diſlocationem ſpondilis, ut ſupra in paralyſi. & ſimiliter eſt in arterijs.

arteriis. Aliquandò prouenit stupor ex defectu spiritus, aut quia paucus, aut frigidus crassus, aut affectus alia qualitate manifesta uel occulta, quapropter non est coueniens instrumentum animæ ad sensum tactus. Aliquando est ex parte mébri, cum nimis calefactum sit, infrigidatum, humectatū, aut exiccatum, licet mala complexio frigida & humida aliquando sit in causa, ut plurimum. Aliquando est ex parte qualitatum secundarum, ut quia nimis crassæ substantiæ, & propterea cutis pedis potest quodammodo propter suam crassitiē reputari stupida respectu cutis manus, & simile huic potest præternaturale accidere alicui membro. Et propterea medium inter plātam pedum & calcaneū est magis sensitiuū, & magis titillationē incurrit. 35. ꝓblematū, ꝓblemate secūdo.

Causę autem remotiores quædam sunt primitiuæ sicut percussio, casus, dislocatio, constrictio, uiolenta extensio, & similes, in capite, neruis, aut arteriis, & sicut morsus scorpionis aquatici, aut tactus piscis nominatus barile, uel miracha, nec non medicinæ sumptę interius, aut exterius applicitæ, nec non quidam serpentes calidi corrumpentes complexionem spiritus, & membri: aer etiam frigidus, nimia crapula, uina potentia, sunt causæ longinquæ stuporis, nimius somnus, superfluæ uigiliæ, retentio superfluorum consuetorum expelli, nimia quies, accidentia animæ excedentia, præcipuæ nimius timor qui primo facit tremorem, & tandem auctus aufert sensum tactus.

Causæ autem corporeæ antecedentes sunt humores mali, aut malæ complexiones totius, aut membrorum communicantium neruis, sicut in febribus fortibus accidit stupor discrasiato spiritu, & neruorum complexione. Et eædem, uel similes possunt esse causæ coniunctæ. Humores autem faciētes stuporem sunt phlegma secundum plurimum. Aliquando sanguis sicut etiam in paralysi.

Signa stuporis sunt diminutio, aut ablatio sensus tactus, aut totius, aut partis cui ſm plurimum aliquod nocumentū in motu coniungitur. Signa causarum primitiuarum sunt ipsęmet causę, & nocumenta ex ipsis derelicta. Signa causarum corporearū, scilicet malæ complexionis, & humoris facientis stuporem sunt dicta superius in paralysi, & in plerisque aliis capitulis. Signa stuporis facti permutando sunt præcessio aliarum ægritudinum, & ipsius successio, quo succedente præcedentes ęgritudines minuuntur, aut auferuntur, materia ad neruos, uel ad origines neruorum permutata, licet sit possibile succedere stuporem pręcedente ægritudine non diminuta, imò potius aucta.

Prognostica. Stupor perseuerans pronunciat aliquam ægritudinem cerebri, aut neruorum. Causa enim diminuta faciens stuporem si augeatur, aliquam maiorem faciet ægritudinem cerebri, aut neruorum. Secundum, omnis stupor membri particularis cum perseuerat transit in paralysim, cū paralysis & stupor non differant nisi ſm magis, aut minus. Tertium, stupor faciei nunciat torturam oris. Quartum, stupor fortis cum uertigine perseuerans nunciat appoplexiam. Quintum, stupor uniuersalis perseuerans, mortem prænunciat. Ex iam dictis inferri potest pedes aptiores esse stupori, primo breuiarii capite proprio, & secundo prognost. cum sint distantiores à fronte caloris, & ab influxu sensus & motus, & magis deputati ad motum quàm ad sensum, & materiæ frigidæ pluries præcipitantur ad pedes. In manibus uero sunt omnia ista opposita. Patet secundo quare pes factus stupidus ex compressione, aut ligatura, apparet ualde magnus, & grauis præter solitum, non enim est ob aliud, nisi quia uirtus motiua facta debilis ex prohibitione spirituum facit arbitrari pedem maiorem, & grauiorem, sicut debili homini apparet paruum pondus esse magnum & graue. Et tertio patet, quare in membro dormitante fit quædam sensatio sicut formicarum per illud membrum discurrentium. Hoc enim non est aliud nisi crassi uapores, & partes sanguinis & spirituum per meatus illius membri adhuc strictos discurrentium, quod non apparet dum membrum est sanum, illis discurrentibus per meatus membri latiores quàm sint post constrictionem, aut compressionem. Alia causa est, quia uirtus tactiua in sano non immutatur ex horum discursu per membrum propter similitudinem membri cum eisdem, sed membro infrigidato per complexionem ob absentiam spirituum postea ab ipsis spiritibus sanguine & uaporibus euenientibus immutatur propter dissimilitudinem. Nec causa huius est, ut nonnulli arbitrantur, quòd uirtus tactiua debilis percipiat obiecta, quæ fortis non percipit. Credendum est enim quòd uirtus tactiua fortis si æqualiter ab obiectis immutetur, sicut tactiua debilis, melius sentiat ea, sicut & cæterę potentiæ sensitiuæ. Aliter tactiua temperati fortissima non melius sentiret obiecta etiam minima quàm tactiua distemperati.

Curatur autem hæc passio ex aliqua parte medicinarum paralysis, & cum diæta, & unctione ex oleo costino. quòd si inueterauerit passio, æger ex pilulis fœtidis purgandus est, & complexio æquanda ex anacardino, & diæta.

Hic Rasis ponens curam dicit, quòd stupor curatur ex aliqua parte medicinarum paralysis, & cum diæta, & cum unctione ex oleo costino, & hoc intelligitur cum fuerit recens & debilis, & immaterialis, aut pendens à pauca materia, & frigida, ad cuius complexionis immutationem, & paucæ materiæ resolutionem sufficiet diæta, & unctio, absque purgatione, & medicinis fortibus &c. Quòd si inueterauerit, & supple, fuerit fortis, auferent sensum, cum cuius oblatione etiam motus secundum plurimum diminuitur, tūc æger erit purgandus cum pilulis fœtidis, scilicet suprascriptis in paralysi, & complexio erit æquanda, id est, ad medium reducenda proportionatum membro cum anacardino, & diæta superius positis in paralysi, cum plurimum stupor, & paralysis pendeant à causa frigida, & materiali. Curatur enim cum fortis est ferè eisdem medicinis, quibus curatur paralysis, sed aliquantulum leuioribus, cum etiam fortis stupor sit leuior quàm paralysis.

Cura uero stuporis ordinanda est omnino, sicut cura paralysis à causa proportionali procedens. Et omnes intentiones supra positæ in cura paralysis, & omnes medicinæ, atque omnia instrumenta illas perficientia ad hunc locum adducantur. Verum non oportet, ut sint ita fortes, nec diæta ita tenuis sicut in paralysi, cum stupor sit minor morbus quàm paralysis. Auicen. tamen præcipit in stupore à sanguine pendente phlebotomiam copiosam cum diæta tenui: quę omnia in paralysi sanguinea etiam sunt attendenda.

Quid nominis tremoris satis manifestum est. Describitur autem ab Auicen. secunda tertii, capite proprio, ꝙ est morbus officialis eueniens propter defectum uirtutis motiuæ à motu lacertorum secundum continuitatem comparis grauitati corporis intromittenti sua motione motionem uoluntariam. quare commiscentur motus uoluntarii cum motibus non uoluntariis. Subdit postea ad declarationem descriptionis, quòd tremor est nocumentum in uirtute motiua, sicut stupor est læsio in sensibili. Dicitur primo morbus, quia per se, & immediate est læsiuus operationis duplicis uirtutis motiuæ, quarum una est mouere quando oportet, & qualiter oportet, & ad omnem differentiam positionis secundum humanam necessitatem: alia autem operatio est stabilire membrum & figere: quapropter tremor est morbus in situ, siue capiatur situs pro loco siue pro societate. Officialis, si sit casus nominatiui, id est, compositionalis, siue morbus in compositione: si uero sit casus genitiui, id est, membri organici, siue instrumentalis, nam quamuis tremor sit etiam neruorum, est tamen principaliter organicorum quibus motus principaliter attribuitur. Eueniens propter defectum uirtutis motiuæ, qui defectus est diminutio non corruptio, cum tremor eueniat hominibus naturaliter dispositis ex decursu ætatiuo, nec ablatiuo, à motu lacertorum, expressit principale instrumentum corporeū motus uoluntarii, secundum continuitatem, quia in tremore fit motus intereptus. Comparis, id est, æqualis. grauitati corporis, scilicet membri. intromittenti sua motione motionem uoluntariam factam à uirtute. Quare commiscentur motus uoluntarii cum motibus non uoluntariis, mediantibus tamen quietibus inter utrosq;. Sed contra, tremor in decrepitis ex decursu ætatiuo non est morbus, igitur diffinitio insufficiens. Dicitur concedendo antecedens, & ꝙ Auicen. non diffinit hic nisi tremorem præter naturā. Secundo

arguitur,tremor nunquam eſt,igitur antecedens patet,quia quando eſt motus ſurſum non eſt,nec quãdo eſt motus deorſum,nec eſt quando eſt quies.Ad hoc negatur antecedens, & dicitur ꝙ tremor eſt in quocunq; motu,& quiete,ex quibus componitur,ſicut & tẽpus eſt quando aliquid ipſius eſt, licet non totum ſimul. Tertio, tremor non lædit operationem uirtutis motiuæ nec aliam,ergo non eſt morbus.Antecedens probatur,quia tremor eſt actio læſa uirtutis motiuę, ſed ipſa actio læſa nõ lædit ſeipſam,quare &c.Dicitur ꝙ tremor eſt compoſitum ex duplici motione,ſcilicet, facta à uirtute,& grauitate: nunc autem licet facta à uirtute non lædat ſeipſam,læditur tamen ab illa,quæ facta eſt à grauitate. Quarto,ſi membrum poſitum in igne fugiens contrariũ concutiatur,tunc iſte eſt tremor,& tamen non fit à grauitate aliquo modo,ergo,&c.Dicitur ꝙ iſte non eſt tremor,cum non ſit aliqua eius pars uoluntaria,ſicut etiam rigor in febribus non eſt tremor,cum nulla pars eius ſit uoluntaria: eſt tamen motus præter naturam ſi fiat à cauſa ægra: ſi uero non, nõ eſt præter naturam.

Quinto,non ſemper tremor fit ex defectu uirtutis motiuæ à motu lacertorum,cum aliquis ſit tremor in quo uirtus motiua intendit figere lacertos,& non mouere.Dicitur ſm̃ Gal.in lib.de tremore,& rigore,ꝙ quantũcunq; uirtus intẽdit ſtabilire membrum,& lacertos eius, tamẽ ibi eſt aliquis motus,ſicut in aue uolante alis extenſis,quæ tamen non cõcutit alas.eſt ibi aliquis motus,licet non multũ manifeſtus. Et ita eſt in membro quod uirtus intendit quietare. Ego credo tamen,quicquid dicat Galenus,in aue iam dicta eſſe aliquem motum alarum,quia aliter caderet: non tamen ſic eſt neceſſarium in brachio hominis,ꝙ uirtus teneat extenſum,cum illud inhæreat alicui fixo. Credo ergo deſcriptionem potius eſſe ſupplẽdam à motu lacertorum uel fixione. Sexto,tremor debilitat uirtutem,ergo non cauſatur ex debilitate uirtutis.tenet conſequentia,cum idem non ſit cauſa & cauſatum.Dicitur,ꝙ idem eſt cauſa & cauſatum,ſed diuerſis modis,tremor quidem debilitat uirtutem fatigando eã, uirtus uero debilis ipſum producendo: ſunt tamen ambæ de genere efficientium. Septimo,tremor eſt totaliter à natura,nam motio ſurſum eſt à natura,quia à uirtute membri eſt, motio deorſum eſt à natura,ſiue naturalis,quia eſt à grauitate,quæ eſt naturalis ipſi membro.Dicitur,quod eſt à natura non tamen naturalis,cum uirtus præternaturaliter diſpoſita ipſum efficiat,unde eſt præternaturalis,licet ſit aliquo modo naturalis diſtinguendo naturale contra uiolentum. Octauo, nunquam uirtus eſt compar grauitati,igitur,&c.Aſſumptum patet,quia in motione ſurſum uirtus ſuperat grauitatem,in motione deorſum ſuperatur. Dicitur, ꝙ eſt compar ad hunc intellectum,ꝙ ferè toties natura ſuperat grauitatẽ, quoties ab ea ſuperatur,tamen tenendum eſt uirtutem eſſe aliquando parem ipſi grauitati,quia uirtus ſuperans grauitatem ſucceſsiuè remittitur, donec à grauitate ſuperetur: ergo cum non ſit tranſitus ab extremo ad extremum ſine medio,erit aliquando uirtus compar grauitati, & hoc erit in primo eſſe quietis. Et ſequitur conſequenter, quòd inter hos motus contrarios mediabit quies inſtantanea. Tenendo ſicut ueritas eſt, quòd omnis proportio maioris inæqualitatis ſufficiat ad motum deducendo etiam reſiſtentiam extrinſecam,ſcilicet medii. Nono, ſi augetur reſiſtentia, aut minuitur potentia, non fit motus contrarius, ſed tardatur: ergo motus ſurſum debilitata uirtute debet tardari, & non fieri motus deorſum. Dicitur, quòd ſi augetur reſiſtentia, aut tantum minuitur potentia, quòd reſiſtentia ſe habeat ad potentiam in proportione maioris inęqualitatis, quòd tunc fit motus contrarius. Si uero reſiſtentiæ ad potentiam ſit ſemper proportio minoris inæqualitatis, eſto quòd reſiſtentia augeatur, aut potentia minuatur, motus tardabitur, & non fiet motus contrarius. Ex quo ſequitur motum ſurſum factum à uirtute continue remitti uſque ad non gradum: motum autem deorſum factum à grauitate continue intendi,cum motus deorſum factus à grauitate ſit uelocior in fine quàm in principio. Ex quo ſequitur iſta concluſio,ꝙ motus per totam horam intenditur,& in fine horæ erit ſub non gradu: quæ concluſio licet ſit poſsibilis, tamen in hoc caſu eſt neganda, cum uirtus antea ſufficiat tardare motum deorſum: quàm ipſum totaliter impedire, imò ueri ſimilius eſt hunc motum remitti paulatim ad non gradum, licet forte à principio uſque ad aliquod tempus intendatur. Decimo, uelocius mouetur membrum ſurſum quàm uirtus exigat, & ſimiliter deorſum,quàm exigat grauitas membri, ergo præter has ſunt aliæ cauſæ horum motuum aſsignandæ. Dicitur negando aſſumptum.mouetur enim membrum ita uelociter ſurſum,ſicut uirtus motiua cum illo conatu mouet ipſum: mouetur tamen uelocius ſaltem in principio, quam appetitus cognoſcitiuus intendat ipſum mouere. Ex quo ſequitur,quòd motiua & proprie debilis non eſt appetitui cognoſcitiuo omnino ſubordinanda,membrum tamen deorſum ita uelociter mouetur,ſicut grauitas cum his circunſtantiis mouet ipſum. Tamen credo ad omnem operationem uirtutis motiuæ debilis,ſiue intendat ſtabilire membrum tremens, ſiue ad quamcunque differentiam mouere, præter membri grauitatem concurrentem ſolum ad motum deorſum ipſam uirtutem motiuam debilem cum conatu concurrẽte. In tremore nanque ad oppoſitas differentias etiam hæc experiẽtia ſatis facile probari poteſt.Ex his patet differentia inter ſtuporem & tremorem, cum ſtupor ſit paſsio ſenſitiuæ, tremor autem motiuæ. Secundo patet differentia inter tremorem & iectigationem,cum tremor ſit partim uolũtarius, iectigatio autem omnino inuoluntaria.Et tremor eſt alicuius membri organici.Iectigatio muſculorum,quæ ſunt partes ipſorum organicorum. Tertio patet differentia inter tremorem & pulſum cordis & arteriarum,quia pulſus cordis & arteriarum eſt mere naturalis, tremor autem mixtus. Et quia inter contrarios motus pulſus,percipitur quies media. Sed inter contrarios motus tremoris non percipitur quies media, non quia inſtantanea, ſed quia breuiſsima. Quarto patet differentia inter tremorem & rigorem, quia rigor eſt mere naturalis,& in ipſo totum corpus concutitur,licet tamen cauſa faciens concuſsionem non ſit in toto. Tremor autem eſt motus mixtus,& non eſt in toto neceſſario,ſed aliquando ſolum in uno particulari membro.

Prima diſtinctio.Species tremoris ſunt ſicut ſtuporis,aut enim eſt in toto, aut in parte ſicut in capite, aut alio membro particulari. Secunda,aut eſt chronicus, aut nouus, aut materialis,aut immaterialis,&c.Accidit autem ut caput moueatur ante & retro,propter nocumentum in muſculis anterioribus & poſterioribus,ſicut aliquando tremit ad latera propter nocumentum muſculorum lateralium. Et quandoque fit tremor in utriſque manibus & non in pedibus, ut qñ cauſa non eſt in origine nuchæ,ſed in ramis neruorum penetrantibus ad manus: aut ſi cauſa fuerit in origine nuchæ expellit eam natura ad loca propinquiora propter minus malum: aut quando ſpiritus motiuus in inferioribus corporis eſt fortior,& magis uincens ſm̃ neceſsitatem illorum membrorum,quia ſunt ad motum magis deputata q̃ manus. quare non patiuntur à cauſis,quę non ſunt ualde fortes, propterea frequentius accidit tremor in manibus q̃ in pedibus, & cum liberatur paralyſis,citius redit motus in manibus q̃ in pedibus,&c. Cauſæ ſummuntur aut à uirtute,id eſt,à ſpiritu,aut à mẽbro.ſi à ſpiritu,aut quia paucus in toto propter nimias uigilias,aut exercitia fortia,aut famem,coitum, aut balnea,aut alia euacuantia ſenſibiliter,aut inſenſibiliter, aut quia eſt paucus in membro propter retractionem ipſius ad principale,ſicut in timore propter aſpectum ex alto,aut propter ambulare ſuper pontem, de cuius præcipitio timetur, aut propter orare coram principibus, aut propter diſputare,aut propter uelle inire pugnam,& quomodolibet aliter, aut quia ſpiritus motu inordinato mouentur ſicut in anguſtia, tribulatione,gaudio,deſyderio,paſsione dicta ilen, in qua ſpiritus ſimul ad oppoſitas differentias mouentur. Aliquando eſt defectus ex parte qualitatis ſpiritus,quia craſſus, frigidus, aut putridus, aut alia qualitate occulta uel manifeſta affectus. Quandoque eſt ex parte membri male cõplexionati. Eſt enim complexio potiſsimum & immediatum inſtrumentum animæ ad ſuas operationes perficiendas. Hoc autem erit ſi membrum ſit nimis humectatum propter crapulas & mollificatum,aut uidelicet multitudinẽ uini,aut propter potum aquæ plurimę non in ſua hora,ſicut poſt coitum,balneum exercitium,& ieiuniũ, aut eſt mala cõplexio

ſicca faciens membrum non bene obediens flexioni, aut erit oppilatio in membro ex cauſis repletionis multiplicantibus humores craſſos aut uiſcoſos, aut aliis cauſis oppilantibus coarctatorie, aut attenuatorie, aut carnoſe, unde non penetrabit ſpiritus ſufficiens ad debitum motũ, quo prohibito fieret paralyſis & diminutio ſenſus, tremor, aut ſolutio cõtinui membra debilitans. & quandoq; membro & ſpiritui ſimul accidit impedimentum, ſicut ex morſu animalis uenenoſi ſimul nocente ſpiritibus, & membro, aut forte duplex nocumentum unicuiq; proprium ſimul coniungetur. Cauſa autem tremoris frequentior eſt frigiditas ſuperflua, aut humiditas remolliens, minor tamen humiditate paralyſim faciente. Signa tremoris abſolute ſunt manifeſta ex motu ipſius membri trementis. Signa cauſarum ſunt ipſæ cauſæ, Signa autem ipſarum propter defectum uirtutis & ſpirituũ ſunt, quia patiens deficit ex quocunq; labore & motu, & ſimiliter à quocunq; nutribili facile releuatur & non poteſt pati famem diuturnam, qm̃ ſyncopizaret. Signa uero ſuperfluæ frigiditatis aut humiditatis, & cæterarum cauſarum ſunt ex ſæpe dictis manifeſta.

Prognoſtica. Tremor magis peruerſus eſt qui incipit à ſiniſtro. Secundum, tremor in ſenibus medicatione non eſt remouibilis. Tertium, Tremor eſt uia in ſpaſmum aut paralyſim ſm̃ materiæ diuerſitatem ſubtilis aut craſſæ. Quartũ, Tremor in labio inferiori ſignificat uomitum. Quintũ, Alienatio ſuperueniens tremori in cauſone, ut dicit Hipp. ſoluit ipſum propter calorem intenſum pręter modum calefacientẽ cerebrũ & neruos, unde ſequitur alienatio, & cauſa tremoris reſoluitur, ſicut interdum econtrario ſoluitur permixtio mentis & cauſon materia ad neruos permutata, propter cuius permutationem ſequitur tremor.

Tremor autem ex eiſdem curatur, ex quibus ſanatur ſtupor. ſed, ſi ex ſuperflui uini potu euenerit; æger ab ipſo erit abſtinendus. ſimiliter, ſi aquam, quæ ex niue diſſoluitur, bibendo hanc incurrit paßionem; ab ipſa abſtineat, & balneum calidißimum ingrediatur, in quo tam diu moram faciat, donec ſudet [à quo cum egreſſus fuerit] in ſole aßidue moretur.

SCHOLION.

A quo cum egreſſus fuerit] cum uerba hæc non negligenda ſint; placuit uos eſſe animaduertendos: nam ipſius Raſis textus, ipſaq; expoſitio Arcu. aliter leguntur: inquit enim textus Donec ſudet, & aſsidue in ſole moretur.

Hic ponit curam tremoris. Et habet tres partes. Primo ponit curam tremoris abſolute. Secundo, quando prouenit ex potu uini. Tertio, quando prouenit ex potu aquæ frigidæ. partes patent. De prima dicit, quòd tremor curatur cũ illis, cum quibus ſanatur ſtupor, de cuius cura ſermo præceſſit. Stupor autem & tremor curantur cura paralyſis, uerum leuiores exigunt medicinas ſicut ſunt morbi leuiores paralyſi. De ſecunda parte dicit, quòd ſi tremor prouenit ex ſuperfluo potu uini, æger ab ipſo abſtineat, & bibat aquam ſaccharatam, uel aquam mellis. De tertia parte dicit, quòd ſi prouenit ex potu aquæ, quæ ex niue diſſoluitur, uel aliter frigida ualde, æger ab ipſa abſtineat, loco cuius utatur uino pauco mediocris potentiæ, uel aqua mellis cum pauco ſaluiæ & piperis, & ingrediatur balneum calidiſsimum, in quo tantũ ſtet donec ſudet, ſiue illud balneum ſit aereum ſicut ſtufa, uel igneum ſicut furnus, ex quo extractus eſt panis, uel ſit aqueũ calidum & ſiccum & actu & potentia, ſiue ſit naturale, ſicut thermæ ſulphureæ, aut alia huiuſmodi, aut artificiale. Et ad hoc confert ſepeliri in arena ſicca à ſole uehementer calefacta, & ſtatio ſub ſole confert &c.

Cura tremoris perficitur omnino ſicut dictum eſt in paralyſi. Verum ſunt aliqua propria tremori ſicut oleum de andachocha. id eſt, flore trifolii, quod in hoc habet mirabilem proprietatem applicitum ſuper originem neruorum & mẽbro tremulo cum frictione bona. Similiter emplaſtrum factum ex foliis iiſdem trifolii, cerebrum quoque leporis aſſatum ad hoc mirabiliter confert, & propterea frequenter comedatur. Et ſi tremor eſt in capite expertum eſt ſtœcas ſumptum ſingulis diebus pondere drach. 1. aut. 2. cum unc. 1. hydromellis, aut ſine potu in forma pilularum. Ex nocentibus autem ualde in eo & omni ægritudine neruoſa eſt multitudo phlebotomiæ, & nimius uſus uini & aceti, & coitus, & aquarum frigidarum: aqua tamen pluuialis eſt eis melior & minoris nocumenti, & in omni ægritudine neruoſa. Caſtoreum quoque & oleum de cucumere aſinino ſunt propria tremori à cauſa frigida proueniente, ſiue caſtoreum ſit exterius applicitum, ſiue interius ſumptum.

De tortura oris. Cap. 11.

TOrtura quæ apud Serapionem uocatur acauis à quibuſdam ſic deſcribitur. Tortura eſt morbus officialis figuram ſiue formam naturalem faciei corrumpẽs, ab Auicen. uero completius deſcribitur ſecunda tertii, ꝙ eſt morbus officialis in facie propter quem trahitur pars faciei ad partem non naturalem, & alteratur forma eius naturalis & remouetur bonitas obuiationis utrorumq; labiorum & ambarum palpebrarum ex parte. Officialis, id eſt, compoſitionalis. Eſt enim morbus in figura & etiam in ſitu, ſiue ſitus accipiatur pro loco, ſiue accipiatur pro ſocietate, ut patebit ex dicendis. Aliter officialis, id eſt, membri officialis, id eſt, inſtrumentalis & organici. In facie ad differentiam torturæ alterius membri. Propter quem trahitur pars faciei ad partem non naturalem, id eſt, contrahitur aliqua pars faciei ad ſitum non naturalem. Et alteratur forma, id eſt, figura eius naturalis. Et remouetur bonitas obuiationis utrorumq; labiorum, & ambarum palpebrarum ex parte. in his uerbis ſpecificat modum torturæ, & membra torta ſm̃ plurimum in facie, ut ſit nobis magis manifeſta. Subdit autem ex parte, cum ſm̃ aliquam partem ſit bonitas obuiationis, & labiorum, & palpebrarum, ſcilicet, ſecundum partem uicinam parti ſanæ.

CVm hominis os contorquetur, & unum de oculis ſuis claudere non ualet, & ſi præcipitur ei ut ſufflet, flatus ab una tantum parte exire uidetur; ipſum tunc contorſionem pati dicimus.

Diuiditur præſens capitulum in partes duas, primo determinat de tortura theorice. ſecundo practice. ſecunda ibi. Cuius curam. In prima parte ponit tria ſigna. Primum, ꝙ os, id eſt, facies, uel os, id eſt, labia oris torquentur. Secundum, ꝙ oculus partis ęgræ claudi non poteſt, id eſt, ob ſpaſmum, aut paralyſim palpebrarum non potentium ſe ex toto contingere. Tertium, quia non poteſt ſuflare niſi ex parte una, ſcilicet ſana, altera nõ potente, ſcilicet debite moueri ob ſpaſmum, aut paralyſim. & ſimiliter nec per eam poteſt expuere. Species torturæ ſunt iſtæ, nam aliqua eſt chronica ualde, tranſiẽs ſex menſes. Quædam eſt magis recens ſiue paucioris temporis. Iterum quædam eſt intenſa fortis, quædam debilis & remiſſa uix comprehenſibilis. Cauſæ torturæ coniunctæ ſunt duæ ſcilicet ſpaſmus aut paralyſis partiũ faciei, unde fit partium faciei contractio, ad quem ſequitur tortura. Spaſmus tum ſecundum plurimum eſt in cauſa, cum partes faciei ſint latæ, ad quas materiæ etiam craſſæ facile poſſunt præcipitari. Cauſę autem paralyſis ſunt dictæ ſuperius. Cauſæ ſpaſmi dicentur in capitulo ſequenti. Duas tamen memorabo. Vna eſt apoſtema in collo quod facit torturam, aut cauſando ſpaſmum, quod eſt ſecundum plurimum in neruis dantibus motum mandibulæ inferiori, quæ ſcilicet oriuntur à prima ſpondyli, aut paralyticans eoſdem neruos prohibendo tranſitum ſpirituum, & proprie ſi fuerit apoſtema molle, nerui enim dantes ſenſum & motum partibus ſuperioribus faciei ramificantur à tertio pari neruorum cerebri. Secunda eſt uulnus in eadem parte aut in partibus faciei, per quod fit paralyſis ſolutis neruis, aut muſculis mouẽtibus partes illas: aut forte fit ſpaſmus neruis & muſculis non totaliter ſectis: aut propter apoſtema, quod ſequitur ad uulnus replens & contrahens partes illas, quæ ſic deinceps perpetuo remanent contractæ.

Signa prognoſtica ſunt dolor profundus in partibus faciei & ſtupor in cute, & multitudo ſaltus, ſiue iectigationis in eiſdem partibus prolongati, quodlibet nanq; iſtorũ arguit pręſentiã materiæ in his partibus. quę ſi ampliata fuerit, aut uirtus debilitata, fiet ſpaſmus aut paralyſis, & conſequenter

tortura. Signa demonſtratiua torturæ cum aliquando propter eius paruitatẽ occultatur, eſt riſus aut prolatio dictionum in quibus eſt, O. Ex his enim tortura quãtũcunq; occulta manifeſtatur. Signa uero partis læſæ plerunque occultãtur, quia interdum pars ſana apparet ita torta ſicut ęgra, quia aliquando pars ſpaſmata contrahit partem ſanam, ita ut ipſa uideatur torta: & aliquando paralytica multum grauitans & defluens attrahit partem ſanam, ita ut etiam uideatur torta: aliquando ſi parum paralytica fit, contrahitur à parte ſana, ita ut ſcilicet aliquando nulla appareat tortura, aut ſi apparet, ęque bene apparet in parte ſana ſicut in ægra. Signa ergo propria & diſtinguentia ſunt infra ſcripta. Primum, quia oculus partis læſæ eſt aliqualiter diſcoopertus, cum palpebræ non poſſunt bene uniri, oculus autem ſanus totaliter à palpebris poteſt cooperiri. Secundum eſt, quia non poteſt expuere nec ſuflare per latus ægrum nec per medium oris, ſed ſolum per latus ſanum. Tertiũ eſt, ut præcipiatur, ut moueat genas & labia contrahendo, & elongando, & manifeſte tunc patebit, quia non poterit latus ægrum ſed bene ſanum. Signa uero ꝙ tortura ſit à ſpaſmo, eſt quia pars ſpaſmata extendi non poſſit, pars uero paralytica facile ducitur ad omnẽ differentiam. Secundum, quia cum ſpaſmoſa coniungitur ſoda, & dolor aliquis, cum paralytica uero non. Tertiũ, quia in tortura ex paralyſi ſenſus ſunt magis turbati, & ſentitur in cute leuitas, & in lacertis, & ſtupor quidam, & humiditas profluit ex ore, & eſt palpebra inferior demerſa, et medietas panniculi, quę eſt ſuper palatum ex parte illa eſt mollificata, ſtupida, humida, laxa, & apparet ꝙ meditetur homo & aſpiciat ad inferiora, quia palpebra ſuperior multũ cadit, & magnam partem oculi claudit. In ſpaſmoſa ſunt ſigna his contraria. Signa autem ſpaſmi ſic. & hu. aut non proportionati ad materiam, uidebuntur in capite ſeqnenti. Et ſigna cauſarũ paralyſis in proprio cap. fuerunt poſita.

Prognoſtica. Timor eſt mortis in tortura uſq; ad quatuor dies, quia materia facile poteſt conuerti ad cerebrum ipſum oppilando uel apoſtemando. Secundum, torturæ extenſæ uſq; ad ſex menſes fortaſſe non ſperatur rectificatio,

Tortura in decrepitis raro recipit ſalutem. Tortura ſequens ægritudines fortes ſicut apoſtema cerebri & ſimiles, & ſpaſmum de inanitione, quod ſignatur & ſcitur per euentum eius paulatim factum, non recipit curationem.

Cura.

Cuius curam incipiemus cum ſolutione uentris ex pilulis fœtidis. Nutrimentum uero eius atque ipſius potum dicimus, ut in capitulo de paralyſi diximus. Aegro præterea quotidie in mane antequam comedat, ſinapim cum ſyrupo acetoſo gargarizare faciemus, & mittemus eum in domum obſcuram, et præcipiemus ut unam nucem muſcatam in parte oris, quæ torta eſt retineat. Naribus quoque ſufflabimus condiſi, ut ſternutatio prouocetur. Spondyles quoque colli eius, & faciem eius, & frontem ex oleo coſtino inungere conuenit, & eſt quotidie de anacardino aur. 1. pondus ſumendum. Et ſi paßio hoc modo ſoluta non fuerit ad uentris ſolutiones, † & ægri ſedationem redeundum eſt. De tortura uero quæ non repente, ſed paulatim accidit non loquimur, ipſa nanque non contingit niſi in phreneſi pernitioſa morte iam imminente, & eſt ex ſiccitate.

SCHOLION.

Ad ægri ſedationem] etſi res eſt parua; tamen, ut diuerſos cognoſcas textus, legitur Ad ægri præſeruationem.

Hic ponit curam torturæ pendentis à paralyſi aut ſpaſmo humido. ſecundo dicit ſe non uelle ponere curam torturæ factæ paulatim ex ſpaſmo de inanitione cũ ipſa ſit pernitioſa. ſecunda ibi. De tortura uero. In prima parte docet Raſis euacuare. Primo cum pilulis fœtidis. Secundo docet ꝙ dięta eius ſit ſicut dictum fuit in paralyſi.

Tertio præcipit gargariſma, ut hoc, ℞. ſinapis. ℥. s. bulliat in lib. una aquæ ad conſumptionem medietatis & coletur, cum qua colatura miſceantur ſyrupi acetoſi ſimplicis. ℥. 2. & gargarizetur ſtomacho ieiuno. Quarto locat tortum in loco obſcuro per quatuor dies uel ſex, ne materia amplietur & dilatetur per multi luminis præſentiam. Quinto teneat nucem muſcatam in parte oris quę torta eſt. Sexto prouocet ſternutationem cum cõdiſi ſuperius declarato, uel loco eius prouocetur cum elleboro, & ſimilibus. Septimo ungantur ſpondylles colli, quia ab ipſis ramificantur nerui uenientes ad faciem. Et ſimiliter ungantur partes frontis & faciei ex oleo coſtino ſuperius deſcripto. Vltimo ſumant quaque die aur. 1. confect. anacar. ut ſupra in paralyſi. Et ſi cum his nõ curatur quieſcat per decem dies ſolo regimine bono obſeruato, deinde iterum redeat ad ea quæ iam dicta ſunt. Cura torturæ exigit eaſdem intentiones quę dictæ fuerunt in paralyſi. Et hic eſto memor, ſicut ibi, non properare ad uſum medicinarum fortium in principio digeſtiuarum aut ſolutiuarum, ſed expecta uſque ad quartum & ſeptimum & decimum quartum diem, ſicut dictum fuit. Neque aliquo modo ſoluas cum debili aut forti ſolutiuo, niſi præmiſſa digeſtione, ſed ſolum ſit contentus clyſteribus lenientibus. Secundo in tortura ex ſpaſmo primo mollifica, deinde reſolue, ſed in tortura ex paralyſi ſolummodo reſolue. Ex expertis eſt ut ſumantur. ʒ. 2. hieræ Hermetis per menſem continuum: ſecũdum expertum eſt zingib. & acorus confecta cum melle, ſiue diacorus ſumptus mane & ueſpere ad quantitatem nucis. Phlebotomia uenarum linguæ in tortura ſanguinea optime confert. Aſsiduatio ablutionis faciei cum aceto in quo decocta eſt ſinapis eſt mirabil. proſpicere in ſpeculo ſępe iuuat ad rectificationem torturæ. Cauterium ſuper uenam quę eſt poſt aurẽ, eſt ultimũ, ſi per plures dies dimittatur apertum. Sirupus proprius in cauſa frigida. ℞. acori lib. s. zing. nucis muſca. ana. ℥. 1. mellis lib. 1. fiat ſyrupus clarificatus bulliendo ſupraſcripta in ſufficienti quantitate aquæ, & adminiſtretur cum aqua decoctionis ſaluię, ſed non adminiſtretur niſi poſt ſeptimum, & præcedente alia euacuatione. Solutiuũ proprium poſt hunc ſyrupum eſt hoc. ℞. pilularum cochiarum, fœtidarum an. ʒ. s. fiant pilulæ. 5. & exhibeantur in mane ſeruata debita diæta & cuſtodia.

Gargariſma. ℞. nucis muſc. ℥. s. acori. ℥. 2. pyrethri, ſinapis, zing. ana. ℥. s. aceti. ℥. 1. mellis. ℥. 2. bulliant in lib. 3. aquæ ad conſumptionem duarum partium, ſed non fiat gargariſma neque ſternutatorium niſi præcedentibus purgationibus. Succus auriculæ muris cum nuce muſcata in eo infuſa eſt proprius per nares attractus. Eſt autem auricula muris anagallis, pro ea tamen ſumimus maioranam. Oleum proprium in tortura. ℞. rad. acori. ℥. 2. zing. nucis. muſca. ana. ʒ. 2. olei coſt. ℥. 4. uini al. potentis tantumdem, bulliant ſuper cineres uſque ad conſumptionem uini, & cum pauco ceræ fiat unguentum. Eſto tamen memor in tortura à ſpaſmo præponere mollificantia, deinde reſolutiua ſuccedant. Mollificatiuũ proprium. ℞. mucil. fœnugræci, ſem. lini, butyri, axungiæ anatis, olei amygdalarum dul. medullæ cruris uituli. an. ℥. s. olei de lilio. ℥. 1. nucis muſ. ʒ. 1. ceræ quantum ſufficit, fiat unguentum molle, aut miſceantur mollificantia cum reſolutis. Et hæc de tortura.

De ſpaſmo. Cap. 12.

SPaſmus à græco deriuatum idem ſignificat quod cõtractio. Et deſcribitur ab Auicen. ſecunda tertii cap. proprio, ꝙ eſt ęgritudo neruoſa, qua mouentur lacerti ad ſua principia, & inobedientes fiunt in dilatatione. Eſt quidẽ ægritudo, quia ſenſibiliter lędens. Et eſt ægritudo quæ eſt cõpoſitio præternaturalis in figura, quia membrum in ſpaſmo male figuratur contra uoluntatis imperium. & eſt morbus in ſitu, capiendo ſitum tam pro poſitione ſiue loco, q̃ pro ſocietate, cum membrum neque in debito loco remaneat, neque poſsit aſſociari cui debet ẜm humanam neceſsitatẽ. Neruoſa, quia licet in omni ſpaſmo membrum organicum lædatur ẜm ſe totum, læditur tamen principaliter ẜm partem neruoſam ipſius, qua mouentur lacerti. expreſsit inſtrumentum principale motus uolũtarii, unde in hoc differt ſpaſmus à ſingultu, cum in ſingultu non ſit motus lacertorum, ad ſua principia, ſcilicet ad nucham, à qua. 31. paria neruorum & unum impar originantur, dantia motum & ſenſum fere toti corpori à ceruice infra. Et à cerebro originãtur ſeptẽ paria, ut ſupra in anatomia, quia omnes concurrentes ad cõpoſitio

nem

nem omnium musculorum sunt causa ut ipsi musculi spasmẽtur,& moueantur uersus nucham aut cerebrum. Et inobedientes fiunt in dilatatione, quia non possunt dilatari ẽm uoluntatis imperium,nisi ægritudo remoueatur.

Nota primo ꝙ duplex est spasmus proportionatus ad materiam,& non proportionatus. Non proportionatus est ille cuius causa immediata effectiua est uirtus siue anima, stimulata tamen à re præter naturam,sicut est dolor,solutio continui,& huiusmodi. Proportionatus ad materiam est duplex, de repletione & inanitione. Spasmus de repletione est ille cuius causa immediata effectiua est ipsa materia existens in neruo siue apostemet,siue non,nam dilatando membrum & extendendo ẽm latitudinem & profunditatem est causa, ꝙ abbreuietur ẽm longitudinem,quare fit contractio. Spasmus de inanitione est,cuius principium effectiuum immediatum est siccitas ignea & terrea in eo crescens & dominans propter consumptionem humiditatis substantificæ, unde humidum,aereum & aqueum euaporat:Et inter hos est differentia,quia in spasmo humido abbreuiatur neruus in longitudine,& in crassatur in latitudine & profunditate,sed in spasmo de inanitione ẽm omnem dimensionem, fit abbreuiatio & contractio. Ex quibus sequitur istas conclusiones esse concedendas. Prima conclusio, aliquis est spasmus immaterialis, qui tamen est morbus materialis, quia spasmus non proportionatus ad materiam pendens, exempli gratia, ex cholera eruginosa in stomacho est spasmus immaterialis, quia non proportionatus ad materiam, est tamen morbus materialis curandus per euacuationem. Secunda conclusio. Aliquis est morbus siue spasmus materialis, vt puta spasmus de inanitione qui est proportionatus ad materiam: & tamen est morbus immaterialis cum non sit ibi materia euacuanda,aut ad benignum perducenda per distinctionem. Dicitur autem spasmus materialis,quia in eius quiditate exprimitur materia,scilicet ipsius consumptio. Tertia conclusio, Aliquis est spasmus proportionatus ad materiam, & nõ proportionatus ad materiam.patet de spasmo, cuius causa effectiua immediata sit non solum materia, sed etiam uirtus stimulata.Et si magis uirtus concurrat,à prædominio dicetur non proportionatus ad materiam,& econtrario si materia,à prędominio dicetur spasmus proportionatus ad materiam.Et si ambæ æqualiter concurrant,ab utrisque æqualiter denominabitur,scilicet ubi quilibet per se esset sufficiẽs ad illum producendum,ubi autem neutra esset per se sufficiens,sed ambæ simul,dicetur proportionatus ad materiam, & non proportionatus de copulato extremo, & non copulatiue.Nec ualet hoc argumentum,est spasmus non proportionatus ad materiam,ergo non est proportionatus ad materiam,nec ibi arguitur ab affirmatiua de prædicato infinito ad negatiuam de prædicato finito.

Quarta conclusio. Aliquis spasmus est de repletione & inanitione. Quinta conclusio.Aliquis est spasmus nõ proportionatus ad materiã de repletione & de inanitione, quarũ deductio faciliter patere posset.Ex his patet, ꝙ spasmus de inanitione habet unã causam primitiuam,scilicet cõsumptionem humiditatis,& positiuam alteram immediatam crementum siccitatis. Contra,si per siccitatem fieret spasmus, tunc hectici tertiæ speciei omnes spasmarentur, cum in ipsis sit facta ultimata exiccatio qua deducuntur ad mortem. Ad hoc dicitur multum interesse inter siccitatem quæ facit spasmum,& quæ facit hecticam tertiæ speciei, nam ista est uniformis fere ęqualis per totam nerui substantiam ex eo ꝙ inducta est paulatim.Illa uero quæ facit spasmum non est uniformis per totum,nec æqualis in toto neruo,ex eo ꝙ ab agente uiolento in paruo tempore inducta est, unde magis exiccatur una pars nerui q̃ altera.Fit ergo contractio & applicatio in parte,scilicet minus exiccata,sicut in corio proiecto super prunas fit contractio una parte magis exiccata q̃ altera,ubi si in sole aut in loco calido diu stetisset, & multũ fuisset exiccatum,non fuisset contractum,sicut & lateres cũ coquuntur in fornace ab igne dulci non torquentur, sed ab igne nimis forti contorquentur. Sed contra,neruus est æqualiter dispositus per totum,agens forte,utputa calor causonis,potest omnibus partibus æqualiter applicari, ergo nõ spasmabitur.Præterea,si in hectica est per totum uniformis exiccatio totum deberet æqualiter contrahi, & sic fieri tetanus. Dicitur causas resistentes exiccationi nerui in causone non esse æquales,cum pars nerui aliq̃ sit circumuoluta mẽbris humidioribus,siue iuxta posita: alia pars mẽbris sicciorıbus,quare nõ ęqualiter resistit per totũ,neq; etiã uapores febriles æqualiter omnibus partibus applicantur.Ad ẽm dicitur,ꝙ si fieret contractio in hectico,tunc spasmus ille esset de inanitione,& similiter si corpus extẽsum & inflexibile humido fere uniformiter in oĩbus partibus neruosis exiccato, tũc esset tetanus.Sed dico nullã fieri contractionẽ notabilẽ, neq; extẽsionẽ ad spasmandũ sufficienter, aut ad tetanandũ.

Secunda distinctio est,aliquis spasmus est in fieri, ut q̃n actualiter fit contractio,aliquis est in facto esse, ut q̃n mẽbrũ post contractionem remanet contractũ,tunc enim est quies ubi dum fiebat erat motus.Et ex hac distinctione sequuntur istæ conclusiones.Prima,Aliquis est spasmus fiens,qui tñ est morbus factus,utputa spasmus de inanitione cum est in fieri,& complebitur etiam remota omni causa conseruante ipsum sicut febre,fluxu,& similib. Est enim morb. factus,quia independens.Est tamen spasmus fiens cum actualiter fiat cõtractio.Secundo,ꝙ aliquis est spasmus factus,qui tñ est morbus fiens cum ad remotionem causarum sit aptus remoueri, neq; à seipso conseruabilis sit,ut patet in spasmo de repletione facto & curabili. Tertia distinctio. Aliquis est spasmus proprius sicut est superius descriptus.Alius improprius, scilicet singultus,quia in stomacho non est musculus, aut aliud principium motus uoluntarii. Quarta distinct. Aliquis est spasmus fortis adeo,ut ceruix contorqueatur & strideãt dentes.Aliquis debilis sicut oscitatio,& aliquis uniuersalis in toto qui non differt ab epilepsia,nisi qui a est cum sensu intrinseco & extrinseco.Aliquis est particularis,& in una medietate,aut aliquo membro particulari. Aliquis est spasmus ad posteriora,& dicitur opisthotonus.Aliquis est ad interiora, & dicitur emprosthotonus. Aliquis ad utrunque & dicitur tetanus. Ad latera autem rarissime euenit,cum in lateribus pauciores musculi & nerui sint situati. Et harum diuersitatum causa est ẽm quod causa spasmi est in diuersis locis sicut dictum fuit in paralysi.Et quicunque istorum aut initiãs, aut succedens ad alias ægritudines sicut ad synachen,pleuresim,sirsen,& similia.

Causæ spasmi non proportionati ad materiam sunt accidentia animæ sicut timor & tristitia,solutio continui,frigus nerui ex uulnere discooperti,putredo,dolor, punctura animalis uenenosi,comestio & applicatio rerum uenenosarũ, & communicatio facta neruis ab aliis membris,siue absoluta,siue nõ absoluta,dummodo nerui non lædantur per essentiam,& magis spasmantur nerui ex communitate stomachi & matricis q̃ propter alia membra.

Spasmi de repletione causæ sunt phlegma,ut in pluribus, deinde melancholia uel sanguis,rarissime cholera, siue humores apostement nerũum siue non.Et aliquando est uentositas,& est ex his quæ ueniunt in hora & remouentur in hora,& uulgariter uocatur granfo. Causæ antecedentes sunt idem humores non actu imbibiti,aut apostemantes neruos. Causæ primitiuæ sunt crapulæ, ebrietates, somnus super satietatem. Exercitium forte corpore pleno, retentio euacuationum etiam consuetarum, ingredi etiam balneum corpore pleno,liquefactio humiditatum à febre, & similes. Causæ spasmi de inanitione sunt febres fortes, ieiunia, uigilia,accidentia animi fortiter exiccantia,fluxus uentris, & aliæ euacuationes fortes, & cætera præter modum exiccantia.

Signa distinctiua inter spasmum & epilepsiam sunt, quia epilepsia est communis toti,& resoluitur uelociter,& est cũ periodis & non fit ex inanitione & aufert sensum. Spasmus uero in his ipsi opponitur,licet tamen spasmus dicatur epilepsia membri,sicut epilepsia est spasmus totius corporis & similantur in motibus contractiuis,&c.

Signa prognostica sunt dispositiones corporum. Primum,pueri sunt ad omnes spasmos maxime dispositi.Et etiã ab omnibus maxime releuabiles. Iuuenes ad spasmum non proportionatum sunt proniores quàm senes. Corpora sanguinea & cholerica sunt proniora ad spasmum q̃ phlegmatica aut melancholica.Secundum,tremor & dolor circa collũ &

& iuncturas nunciat spasmum, pulsus chordosus, & proprie cum diuersitate est nuncius spasmi.

Tertium oculi contorsio & facies in modum ridentis est nuncia spasmi: fit enim ex contractione partium faciei. tremor manus ægri occultus, qui aliquando percipitur à medico solerti dum tangit pulsum pronunciat spasmum. anhelitus difficilis intersectus, suspiriosus, quia non potest dilatari pectus propter contractionem diaphragmatis & musculorum, & huiusmodi nunciat spasmum. Signa cōcordantia habes. 6. aphor. aphor. 54. In acutis passionibus cum febre luctuosa suspiria malum. Stipticitas uentris propter contractionem musculorum ani aut matricis ad superiora deriuatis. Retentio urinæ aliquando, & aliquando emittitur cum sanguine mixta propter debilitatem renum, aut fortem expressionem singultus. Soda, tremor & dolor prænunciant spasmum, stridor dentium, contractio cutis capitis. Signa demonstratiua est ipsa actualis contractio uel contractum esse, pulsus tēsus diuersus in modum sagittæ ascendens in medio sui motus, & descendens in fine, & humilis in principio, in quo nō apparet manifesta diastole propter nimiam tensionem, unde oportet fieri pulsus uelociores & frequentiores. Item arteria est calidior aliis membris calido spumoso ignito propter prohibitam transpirationē. Differt autem hic pulsus à pulsu principii paroxysmi, cum hic sit tensior & magis manifestus.

Signa spasmi non proportionati ad materiam sunt causæ ipsæ, de quibus præcessit sermo. Signa uero spasmi de repletione sunt eius causæ. Distinguitur inter sanguineā & phlegmaticam per signa sæpius dicta. Et causæ primitiuæ seipsum significant. Signa spasmi de inanitione, est quia paulatim fit & præcesserunt causæ, scilicet inanientes. Prognostica. Primum, omnis spasmus uniuersalis ex uulnere est mortalis. Secundum, spasmus de inanitione cui in principio non resistitur est mortalis. Tertium, spasmus ad posteriora est cæteris deterior. Quartum, habetur quarto aphor. In feb. non deficiente si labium, aut oculus, aut supercilium, aut nasus distorqueatur, aut non uideat iam debili existente corpore, quodcunq; horum fiat, iam est prope mors. Quintum, Ventositas multiplicata cum tremore uentris, mortem significat. Sextū, Saltus superfluus arguens multitudinem uentositatis malū. Septimum, Spasmus non proportionatus ad materiam, nisi sit uniuersalis ex uulnere secundum plurimum est salubre.

De tetano. Cap. 13.

Tetanus, quasi totum tenens à tetano græco nomine deriuatus. Est ſm Aui. secūda tertii cap. proprio, ægritudo officialis prohibens uirtutem motiuam à cōtractione membrorum, de quorum aptitudine est, ut contrahantur propter nocumentum in lacertis & neruis. Est enim tetanus morbus in situ & in figura, & propterea officialis, id est, compositionalis, uel membri officialis, id est, organici. Nam licet sit passio neruorum, est tamen principaliter organicorum, quia principalius & immediatius sunt ad motū ordinata ſm humanam necessitatem, nec unquam est in neruis quin sit in organicis. Dicitur prohibens uirtutem motiuam à contractione membrorum, ad differētiam spasmi, cuius est membra contrahere: & subditur propter nocumentum in lacertis & neruis, &c. ad differentiam priapismi in quo non est læsio neruorum nec lacertorum uirgæ, sed sola ipsa tenditur ex multitudine uentositatis crassæ replētis uenas & arterias.

Contra sequitur quòd tetanus non differt à paralysi. Dicitur, ꝙ tetanus prohibet uirtutem motiuam à contractione membrorum cum ipsorum extēsione, paralysis uero cum ipsorum mollificatione, propterea diffinitio est supplenda. Et propter hoc etiam differt à spasmo in facto esse. Alcuzez uero dictio arabica uariis modis accipitur, ut uult Aui. in cap. de tetano. Quandoq; pro spasmo musculorum furculę. Quādoq; pro spasmo oculi. Quandoq; conuertitur cum tetano. Sed proprie acceptus. Alcuzez est tetanus à causa frigida, & à uentositate proueniens, licet Auic. in cap. proprio, & similiter cæteri authores sint multum uarii in usu horum terminorum accipientes frequenter unum pro altero.

Species tetani sumuntur, sicut species spasmi. Est enim quidam non proportionatus ad materiam pendens ex eisdem causis, ex quibus pendet spasmus non proportionatus ad materiam. Et quidam tetanus est proportionatus ad materiam duplex existens, de repletione, & de inanitione.

Et causæ sunt eædem, nisi quia in tetano sunt duo spasmi diuersorum musculorum & neruorum ad oppositas partes siue differentias trahentium, imo duo tetani per quorum extensionem membrum remanet rectum & extensum ad nullam differentiam contractum, sicut si esset nocumentum in musculis anterioribus & posterioribus: aut si solum unus neruus aut musculus sit læsus, ille est læsus uniformiter per totum. exempli gratia, materia penetrante per riuulos neruí in totum neruum, unde non magis contrahibilis est ad unā partem q̄ ad aliam, sed in spasmo erit in una parte incrassans illam, & per consequens trahit ad se reliquam partem. Sed contra, si materia existens in una parte nerui dilatans illam est causa abbreuiationis nerui ſm longitudinem, multo magis existens in toto neruo & dilatans illum erit causa abbreuiationis eius. Ad hoc dicitur negando consequentiam, quia omnis pars erit æqualiter extensa, sicut in marsupio undiq; æqualiter extenso ſm longitudinem & latitudinem, non magis contrahetur ſm longitudinem q̄ latitudinem, sed ſm omnem differentiam extendetur & maiorabitur, & secundum hunc modum membra undique apostemata ut non flecti possint dicuntur tetanata, sunt enim ſm omnem differentiam magnificata. Et similiter potest esse tetanus de inanitione membro uniformiter exiccato & non contracto, cuius causæ sunt eædem quę spasmi. Et sic aliquando uidemus brachium aut crus arefactum inextensibile. Et similiter erit tetanus non proportionatus ad materiam ex similibus causis contingens, ex quibus prouenit spasmus, sicut ex causis primitiuis, ut cum homo dormit super re dura, aut in somno unum membrum comprimit alterum, aut aliquod membrū fune extenditur, aut percutitur taliter ut membrum nō possit fleti, sicut aliquando ex similibus causis membrum spasmatur, & non potest extendi. Alcuzez autem proprie sumptus prouenit, aut ex frigiditate sine materia congelante, aut ex materia frigida crassa undique æqualiter membrum extendente, siue apostemet, siue non, & similiter à uentositate: unde si materia paralysis congeletur, aut resolutis partibus subtilibus incrassetur, taliter, ut membrum remaneat extēsum, ex paralysi fiet tetanus, siue alcuzez. Tetanus etiam aliquando fit incipiendo, aliquando succedit aliis ægritudinibus, sicut synanchæ & pleuresi, quemadmodum dictum est de spasmo.

Signa sumuntur eodem modo sicut dictum est in spasmo. Veruntamen ex signis prognosticis tetani est saltus plurimus, grauitas sermonis, durities in lacertis, & dolor in partibus spondylium usque ad alosos, & difficultas deglutiēdi, & cum scalpitur non delectatur. Secundum, urina sicut putredo & uirtus cum horripilatione & tenebrositate in uisu sudore in capite & ceruice significat extensionem in utrisque lateribus futuram. Tertium, cum tetanus communis incipit clauditur os, rubescit facies, fit dolor fortior & non potest sorbere, multiplicatur palpitatio, & lachrymantur oculi. Et differentia inter tetanum & spasmum in principio sui est, quod spasmus in lacertis incipit cum motu: tetani uero principiū est in lacertis cum quiete. Cætera signa demonstratiua specierum eius & suarum causarum sunt similia his quæ dicta sunt in spasmo.

Prognostica. Primum. tetanus est ægritudo acutior cæteris partibus quàm sit spasmus, & magis perniciosa cum sint duo spasmi, unde iuxta aphorismum quintæ particulę. Quicunq; à tetano apprehenduntur, in quatuor diebus pereunt. Verū spasmus de inanitione est deterior q̄ tetanus, quia con trahit ſm omnem dimensionem. Secundum, ille tetanus est malus quem præcedunt febres inseparabiles cum inquietudine fletu & alienatione, & fit color citrinus propter eas, & exiccatur os & labium, denigratur lingua & exasperatur cutis, & extenditur: est enim ex inanitione. Tertium, Omnis tetanus à percussione cui associatur singultus & permixtio rationis est mortalis. Sed circa dicta in litera dubitatur, quare spasmus nō est ita periodicus sicut epilepsia, cū tamē epilepsia sit spasmus uniuersalis. Respondetur ꝙ aliquādo fiunt spasmi particulares periodici, ut quædā mulieres spasmantur in manibus ſm periodos aggregationis materierū in matrice, ut Gal. in libello de spermate, cap. 2. Secundo potest aggregari

gari in alio membro materia per congestionem,uel quòd ip
sa recipiatur ab alio membro in determinato tempore quæ
erit factiua spasmi periodici.Dico tamen quòd epilepsia per
essentiam est periodica frequẽtius quàm spasmus, quia fit ex
defectu cerebri,&multa malitia ipsius cuius defectus nõ cor
rigitur nisi à corde & hepate, cũ cerebrum sit membrũ prin-
cipale, neq; potest recipere correctionem per exterius ap-
plicitia, sicut membra particularia extrinseca, propter pro-
funditatem & distantiam ipsius cerebri, & proprie secundũ
uentriculos eius in quibus hęc materia continetur. Alia ue-
ro membra facilius corriguntur tam in membris principali-
bus quàm non principalibus.Et uirtutes medicinarũ melius
in membris particularibus penetrant ad profundum,Epilep
sia etiam per communitatem est frequentius periodica, cum
læsio cerebri etiam non ualde magna sit factiua epilepsiæ, in
qua cerebrum contrahetur.Aequalis tamen læsio perueniẽs
ad neruos, non faciet ipsorum contractionem. Est enim na-
tura quæ facit huiusmodi contractionem tam in neruis, quã
in cerebro,ut expellat à se nocumẽtum magis sollicita de ce-
rebro,quàm de neruis:non est enim negandum aliquem spas
mum particularem esse magis periodicum certa epilepsia
per communitatem.

*CVm aliquod membrum alicuius contrahitur, & ad
suam redit originem,aut plura ex mẽbris sic disponũ
tur;ipsa spasmata esse pronunciabimus. spasmus aut
subito,aut paulatim inuadit. spasmo aunt subitò eueniẽti ea-
dem præparãda est cura,quàm in paralysi cõferre diximus.
in eo tamen frictione manuum, et inunctione ex oleo costino
plus utimur.spasmus uerò,qui non repentè; sed suauiter acci
dit post febrem,aut post multam uẽtris solutionem, aut mul
tum uomitum,aut sanguinis fluxum,malus est, & uix cura-
bilis.quicquid tamẽ accidit,ei mederi incipiemus.ægro nãq;
hordei aquam,& iura unctuosa, & mollia ministrabimus.
& in aquam dulcem tepidam ipsum mittemus, & ungemus
ex oleo uiolaceo tepido,& oleo de seminibus cucurbitæ, &
præcipue neruorũ radices, in quibus spasmus existit. in tina
quoq; diu moretur, & ex oleo uiolaceo inũgatur.de uino bi
bat patiens parum, quod tamen multam habeat aquæ ad-
mixtionẽ. & cibis nutriatur humidis.*

Diuiditur hoc capitulum de spasmo in tres partes. In pri-
ma ponit signa spasmi sumpta ex quiditate ipsius. In secunda
ibi,scilicet.Spasmus autem.Ponens unam distinctionem spa
smi curat spasmũ de repletione. In tertia ibi.Spasmus uero,
&c.Curat ipsum spasmum de inanitione. Prima pars est ma-
nifesta ex dictis. In secunda parte primo ponit hanc distin-
ctionem.Spasmus autem accidit subito,& est de repletione:
aut paulatim & est de inanitione.Sed ipsi spasmo subito eue-
nienti eadem properanda est cura, quæ superius dicta est in
paralysi,cum sit de repletione.Est tamen hæc differẽtia, quia
in spasmo indigemus amplius frictione & inunctione cum
manu ex oleo costino superius descripto in paralysi,cum hu-
mor sit crassior. Debemus etiam flectere ipsum membrũ ad
oppositum illi differentię ad quam contrahitur. In tertia par
te dicit,quòd spasmus qui non repente, sed paulatim accidit
post febrem,aut multam uentri solutionem,aut multum uo-
mitum, aut sanguinis fluxum est malus & uix curabilis, imo
non potest curari nisi in principio. Curat autem ipsum cum
rebus humectãtibus interius & exterius applicitis, quæ qua
litatiue & substantifice humectant. Et hæc secundum pluri
mnm debent esse frig.minus tamen frig. quàm hum. Et om-
nia quæ dicit sunt manifesta. Concedit tamen uinum multæ
aquæ admixtum,quod debet esse nouum,nutriendo enim hu
mectat substantifice.Et cum hoc facit aquam multam,quæ ei
admiscetur,ad extrema corporis penetrare, quapropter hume
ctat etiam qualitatiue.In spasmo tã de repletione debet esse
uetus iuuans ad materiæ resolutionem.

Cura spasmi de repletione quatuor exigit intentiones cu
ratiuas.Prima ordinat debitum regimen. Secunda euacuat
materias communes & causam antecedentem etiam diuertẽ
do.Tertia resoluit causam coniunctam membra confortãdo.
Quarta corrigit accidentia. Aer ergo iuxta primam inten-
tionem declinet ad calidum & siccum. Diæta similiter decli-
net ad siccum,& sit ualde tenuis præcipue in spasmo uniuer-
sali,ita ut sint contenti aqua mellis aut sacchari, aut pro cibo
sumant panatam cum pauco saluiæ minutim incisæ, aut ouũ
unum cum saluia,aut brodium cicerum cum saluia,& simili-
bus.Caueãt à carnibus & uino,nisi forte parum uini antiqui
concederetur ad materiæ resolutionem euacuatione iam
pręcedente. Declinante tamen ægritudine utatur carnibus
facilis digestionis declinantibus ad siccum sicut perdicibus,
& similibus.Et reliquum regimen seruetur, ut supra in para-
lysi.Secunda intentio,scilicet euacuatio perficitur cum phle
botomia,si sanguis aut humorum multitudo sit in causa.Quę
phlebotomia iuxta sententiam Auicen. non sit multum co-
piosa tum ut calor innatus non debilitetur qui est principale
resoluens,tum etiam quia nerui sunt frigidi.Et fiant aliæ eua
cuationes secundum exigentiam humorum peccãtium,sicut
dictum fuit in paralysi.Attende tamẽ quòd in spasmo uniuer
sali est necessaria festinatio, nec oportet præmittere dige-
stiua, neq; tardare sicut tardatur in paralysi. Interficit enim
frequẽter a prima die usq; ad quartam. Euacuatio autem fiat
cũ clysteriis leuibus aut acutis,& cæteris generibus euacua-
tionum sicut dictum fuit in paralysi. Vbi autem daret in du-
cias ante digeratur materia, & seruentur canones superius
dicti in paralysi.Ad fortiora tamen digerentia & euacuantia
est cæteris paribus citius procedendum,quàm in paralysi,cũ
materia sit crassior.Digestiua & euacuantia illic requirãtur
in cap.de paralysi. Tertia intentio, scilicet causæ coniunctæ
resolutio & membrorũ confortatio,maxime cerebri & ner-
uorum perficitur cum interius & exterius applicitis.Sed at-
tende quòd quantum ad exterius applicita differt cura spas-
mi à cura paralysis,quia in spasmo debẽt esse aliqualiter mol
lificãtia.quia materia est crassa, & membra indigent erectio
ne uersus figuram naturalem. Primum, ex conuenientibus
propriis est rem contritus cum pinguedine sua,sed proprie
uulpis aut lupi,& applicitus debite calidus origini neruorũ
& loco spasmato,Secundum,est pellis uulpis & lupi, ex qua
cum calore suo actuali dũ nouiter facta est excoriatio æger
circundetur, similiter inunctio cum adipe luporum & uul-
pium. Item sessio in aquis decoctionis luporum, uulpium
& sigillatim,& coniunctim,præcipuæ si cum eis decocta fue
rint aliqua propria,sicut abrotonũ,anethum, folia lauri,hys-
sopus,stœcas arabicũ,& similia.Oleum quoq; de lilio est ad
hoc præcipuũ.Lana quoq; succida super locis spasmatis præ-
cedentibus prius unctionibus est conueniens. Vnguentum
quoq; factum ex styrace liquida.℥.1.olei de lilio.℥.2.euphor
bii,castorei,ana.ʒ.1.ceræ quantum sufficit,est conueniens.
Similiter oleum uulpinum,& oleum de costo, descriptione
Mesuæ.Fortius autem iam dictis est oleum de costo, descrip
tione Rasis.Balnea quoq; & proprie sulphurea sunt ad hanc
intentionem. Sed ex interius sumptis sunt diamuscum,diam
bra,theriaca,mithridatum,acori conditi.& diacorum. &c.
Vltimum uero est confectio anacardina febrem prouocans,
de qua superius in paralysi. Quarta autem intentio,scilicet
correctio accidentium perficitur educendo fæces, aut urinã
si fuerint retentæ,cum eis quæ dicuntur in propriis capitu-
lis:& subueniatur in difficultate anhelitus cum unctionibus
dilatantibus musculos,& positione ægri si oportuerit in bal
neo olei,cuius mandibulæ etiam uiolenter aperiantur si stri
ctæ fuerint.
Et reliqua accidentia curentur secundum propria capitula.

Cura spasmi de inanitione perficitur cũ frigidis & humi-
dis secundum totum regimen sex rerum non naturaliũ, præ
cipue aeris tam inspirati quàm circundãtis.Sed tamen secun
dum plurimum maius studium debet esse in humectando quã
in frigidando. Hæc autem applicentur extra & intus secun-
dum omnem modum,& sint humectantia quæ intus approxi
mantur tam qualitatiue quàm substantifice. Vnde conuenit
balneum ex lacte aut ex aquis in quibus cocta sint folia sali-
cis,hordeum fractum,uiola,nenufar,cucurbita, citruli, aut
fiat tota tina ex succo cucurbitæ,aut ex aqua ros.in qua deco
ctum sit aliquod horum, aut ex aqua melonis indi, & simili-
bus. Et fiant clysteria ex rebus similibus additis quibusdam
impinguantibus,sicut oleum uiolaceum, nenufarinum, aut
pinguedo porci lota pluries cũ aqua frigida.Et ex oleo uio-

laceo inungantur iuncturæ & totum dorsum, aut ex oleo ne nufarino, aut salicis, & cũ istis per misceri potest pinguedo porci recens, lota pluries cũ aqua frigida, & infirmo detur lac recens secundum mensuram conuenientem, quam possit digerere febre non existente. Sed præsente febre detur aqua hordei, aqua cucurbitæ, aqua melonis indici cum iuleb uiolaceo, aut simili. Et si cum istis misceatur parum uini albi subtilis unius anni tantum, dulcis aliqualiter, aut saltem non acris erit conueniens, & quiescat & multum dormiat, & nõ fiant euacuationes nisi naturales, & leues, & gaudeat, & maximum studium etiam habeatur in humectatione cerebri embrocando & ungendo commissuras capitis, & totum caput, & instillando huiusmodi in auribus, & naribus, & utatur contuso & brodio consumpto in quo cocta sit cucurbita, lactuca, & similia, & si qua accidentia superuenerint, corrigantur secundum exigentiam. Cura spasmi non proportionati ad materiam. Si fuit à uulnere sedetur dolor, & procuretur sanies, ad quod optime ualet emplastrum de maluauisco cum oleo ros. exterius applicitum, & terebenthina lota cũ uitello oui in uulnere applicita, & tota nucha ungatur & fomentetur cum humectantibus temperatis in actiuis, sicut est oleum amigdalarum dulcium. Et si fuerit febris addatur parum olei uiol. Et si fuerit à punctura uulnus aperiatur, & cũ incisione donec uirus transpiret, & in punctura instilletur sulphur, aut parum euphorbii dissolutum cum oleo rosaceo & terebinthina. & fit actu notabiliter calidum. Et caratim siue uermes terrestres cocti in oleo rosaceo, & appliciti optime conferunt: & si fuerint à putredine alicuius membri uulnerati, optimum remediũ est cauterium actuale sup partem putrida. Et si fuerit a frigiditate loci uulnerati, locus, & partes circunstantes fomentẽtur cum pannis infusis in oleis calidis ad hoc propriis, sicut oleo de costo, & de croco. Et si fuerit ab apostemate, curetur apostema secundum quod oportet semper mitigando dolorem cũ unctionibus & emplastris, & infundendo membrum in oleo, & similibus. Et in omnibus his attendendum est origini neruorum cum humectantibus secundum plurimnm temperatis in actiuis: imo frequenter oportet ponere ægrum in tina ex oleo communi, & cum exit à tina induere ipsum camisia, & caligis suffulti lana succida. Et si fuerit à ueneno aut à punctura uenenosorũ, cura requiratur sexta quarti. & à Rasis. 8. huius. & origines neruorum fomententur cum humidis declinantibus ad calidum aut ad frigidum secundum exigentiam rei uenenosæ. Et si fuerit à cholera prasina in stomacho, aut alio humore, uomitu aut secessu ducatur: & si fuerit à communitate aliorum membrorum, sicut matricis, ægritudines illius membri curentur secundum quod oportet. Diæta autem debet esse tenuis & declinans ad calidum, aut ad frigidum secundum exigentiam causæ, & accidentia curentur ẽm quod oportet.

Cura tetani est eadem quæ spasmi à simili causa. Verum indiget ut magis festinetur, quoniam est acutior quã spasmus. Et ex his quæ ualde conueniunt est ut ferueat succus anethi, & mittatur in ipso catulus talda, id est, catulus canis aut uulpis, & decoquatur donec dissoluatur, infundatur æger in decoctione eius bis, aut quantum uel quotiẽs oportet. Et si nõ haberetur tanta quantitas succi, ut in ea posset æger infundi, habeantur petiæ quæ in tali decoctione infundantur, & loco nuchæ aut membro tetanato superponatur. Et sic est finis huius cap. de spasmo & tetano.

De epilepsia. Cap. 14.

EPilepsia græce quasi captio dicitur uel captiuitas latine, ex eo quòd secundum Alexandrum tenet omnem sensibilitatem captiuam. Dicitur morbus caducus, ex eo quòd cadit patiens ob eam. Dicitur morbus comitialis. eo quòd si aliquis hoc morbo in comitiis caderet, comitia ad aliam diem transferebantur. Comitia uero dicebãtur conuentus uniuersi populi Romani, calendis Ianuarii in cãpo Martio ad magistratus creandos. Dicitur morbus lunaticus ex eo quod secundum motum lunæ commoueri uidetur. Hãc alii uocant ἱερὰν νόσον, id est, sacrum morbum, eo quod sacram partem corporis possideat, scilicet cerebrum in quo animam habitare dicunt. Alii ἡράκλειαν, idest, herculeum uocant eo quod fortis sit, & non facile illidatur: & Herculem ferunt hoc morbo laborasse, uel quia sit fortis in prosternendo homines sicut Hercules. Dicitur etiam commessalis, quia commessationes, crapulæ, ebrietates sint ipsius causę. Et παιδικός, eo quod facile pueris accidit: nam παῖς græce, puer latine dicitur. Et propter hoc à quibusdam infantilis uocatur. Ab Auicẽna uero cap. proprio. mater puerorum. Epilepsia ab Auice. sic describitur est enim ægritudo prohibens membra animata ab operatione sensus & motus, & erectione non integre propter oppilationem contingentem. Est quidem ægritudo in figura, & in situ tam pro positione quàm pro societate. Prohibens mẽbra animata, idest in quibus uiget uirtus sensibilis, aut motiua. Ab operatione sensus & motus, & erectione non integre, eo quòd si fortis sit, tollit omnem sensum interiorem & exteriorem, licet nõ omnem motum, prohibet tamen ut corpus posit erigi, imo si sit rectum stare non potest, sed in terram cadit. Si uero sit debilis remanet aliquid sensus interioris, scilicet cogitatiuæ & memoriæ, ex eo quòd minus læduntur quàm sensus communis, cum magis lædatur uentriculus anterior quàm duo posteriores, cuius oppositum est in apoplexia. Et additur propter oppilationem contingentem, scilicet incerebro. nõ enim absoluitur epilepsia ab oppilatione cerebri, & propterea etiam dicitur morbus in uia.

CVm aliquis cadit in terram, & torquetur, & commouetur, & intellectũ amittit, dicimus ipsum epilepticum esse quòd, si spuma exit per os, aut se commingit, aut sperma egreditur, aut egestio; passio tunc est grauior & uehementior.

Diuiditur presens capitulum in duas partes. In prima ponit signa epilepsiæ. Secundo curam. secunda ibi. Si autem æger. Prima in duas. Primo ponit signa epilepsiæ in generali. Secundo signa fortitudinis eius. secunda ibi. Quòd si spuma. In prima parte ponit tria signa. Primum est, quòd cadit epilepticus si rectus sit. Secundum est, quòd post casum commouetur, scilicet motibus quibusdam spasmosis. Tertium est quòd intellectum amittit, idest, omnem sensationem interiorum uel maiorem partem, & similiter omnem sensum exteriorem præcipuæ auditũ & uisum, licet forte aliquid tactus in parua epilepsia posit remanere. Hæc enim omnia fiunt spiritu sensibili & motiuo non debite potente transire per uẽtriculos, neq; deferri ad membrum propter oppilatione. In secunda parte ponit signum fortitudinis epilepsiæ, quod est exitus spumæ per os, uel urinam egredi, aut sperma, aut egestionem, & supplete alias euacuationes, scilicet sanguinis per os aut nares. Hæc enim omnia arguunt fortem spasmum propter quem pectus non potest dilatari, & calore succenso in spiritalibus prohibita euacuatione fit spuma, de qua in apoplexia sufficienter dictum fuit. Alię similiter euacuationes fiunt propter fortem spasmum, & compresione musculorum uentris super intestina, & uesicam ad quã sequitur expresio urinæ & fæcum. Similiter ad fortem contractionem uasorum spermatis fit ipsius effusio, & ad fortem cõtractionem cerebri sequitur expresio sanguinis per nares, & colatorium: non tamen hæc omnia in omnibus fiunt, sed quædam in quibusdam secundum corporum dispositiones.

Quia epilepsia est spasmus uniuersalis secũdum plurimũ. uel non fit sine eo, sicut spasmus particularis est epilepsia membri particularis, propterea species epilepsiæ sunt fere eædem cum speciebus spasmi. Prima diuisio, est enim quædã species non proportionata ad materiam, & est secundum plurimum. Et quædam proportionata ad materiam. Et hæc est de repletione, & non de inanitione, quia epilepsia non potest fieri à siccitate cerebri tantum, primo quia fit subito, sed spasmus siccus non fit subito. Secundo, quia cerebrum non posset tantam siccitatem tolerare ut multum spasmetur quin moriatur corpus prius, cum cerebrum sit membrũ principale. Secunda diuisio est, quia alia est a principiis generationis, alia ex tempore, & hęc est antiqua, aut noua. Item alia est fortis, alia debilis, alia materialis, alia immaterialis. Aliqua fit incipiendo, aliqua permutando ex aliis ægritudinibus, ut melancholia, incubo, & similibus. Item aliqua non periodica, aliqua periodica & cum periodis ordinatis aut non ordinatis, alia cum motibus spasmosis, alia sine.

Causæ epilepsiæ quędam sunt primitiuæ sicut percusio, aut

aut in capite, aut in aliquo mēbro neruoſo, aut morſus aīalis uenenoſi, aut sūptio aut applicatio medicinę uenenoſę. Siṁr ex ſex rebus nō naturalibus aer nimis frigidus, aut putridus, aut plenus fumis malis ſicut aer plenus fumis eleuatis à carbonibus non potentibus tranſpirare, lumen intenſum ſubito occurrens, auditus ſonorum ingentium & horrendorum, crapulæ, ebrietates, & nimia fames, ſomnus nimius, retentio euacuationum conſuetarum, nimia quies, nimius motus & proprie poſt repletionem. Coitus plurimus & nimia abſtinentia ab eo, timor nimius. nimiaq; triſtitia. Sunt etiam quædā quæ à proprietate excitant epilepſiam, aut ſi epilepſia ſit occulta ipſam manifeſtant ſicut comeſtio apii & hepatis hir cini, mirrha quoq; & ſuffumigiū cornu caprini detegit epile pſiam. Indui quoq; pelle hirci nouiter excoriati, aut que aliquanto tempore ſteterit infuſa in aqua excitat epilepſiam.

Cauſæ corporeæ per eſſentiam in cerebro ſunt dolor fortis aut mala complexio fiens fortis, aut ſolutio continui. Cauſa autē immediata omnis epilepſiæ eſt oppilatio coarctatoria, aut ex uapore uentriculos implēte, & origines ipſius nuchæ & neruorum, aut ex materia phlegmatica ſecundum plurimum, ſecūdo melancholica, tertio ſanguinea, rariſsime uero cholerica. Verum ſemper oppilatio eſt cauſa immediata. Remotior ſecundum plurimum uapor aut uentoſitas. Et adhuc remotior ſunt humores à quibus uapores & uentoſitas eleuantur. Oppilatio uero attenuatoria fit ab eiſdem cauſis in meatibus, non in uentriculis. ſm plurimum uero fit ab ipſa uirtute contrahente cerebrum ſtimulata à re præter naturam, ſiue ſit per eſſentiam in cerebro, ſiue aliunde cōmunicatam. Et propterea ſecundum plurimum epilepſia eſt cum motibus ſpaſmoſis, quia ad contractionem cerebri, ſequitur etiam contractio neruorum. Et propterea ſecūdum plurimū non eſt proportionata ad materiam. Epilepſia uero facta ab oppilatione coarctatoria, non concurrente uirtute ad cōtrahendum cerebrum, eſt ſecūdum plurimum ſine motibus ſpaſmoſis. Cauſæ aunt epilepſiæ per communitatem ſunt, aut à toto ſicut in febribus, aut criſi: aut à ſtomacho propter fortē dolorem, aut fortem famem, & eſt communitas abſolute: aut propter præſentiam humoris calidi aut frigidi in eo cō municātis uapores cerebro communitate non abſoluta: aut eſt ab hepate, aut ſplene, aut ab inteſtinis, ſicut in uermibus, aut dolore forti: aut à mirach, aut à renibus, aut à ueſica, aut à matrice & eſt frequenter, aut à quocunq; alio membro par ticulari, ita ut à pollice pedis per ſæpe eleuentur uapores ue nenoſi, qui dum attingunt caput faciunt epilepſiam. Verum à matrice frequēter fit diſpoſitio mixta ex ſyncopi & epilep ſia, ipſis uaporibus nunc magis cordi, nunc magis cerebro cō municatis, & quandoq; æqualiter. Vapores tamē ſpermatici ſunt deteriores quàm menſtrua, & quandoq; à uaſis ſpermaticis uiri, cognoui eleuari uapores à ſpermate alterato faciētes epilepſiam fortem ſine motibus ſpaſmoſis, qui tādem cū debitis auxiliis ſanitati reſtitutus eſt. Signa quidem quibus differt ſpaſmus ab epilepſia ſuperius dicta ſunt.

Differt autem apoplexia ab epilepſia, quia epilepſia eſt cū motibus ſpaſmoſis ſecundum plurimum qui non ſunt in apoplexia. Differt autem epilepſia ſine motibus ſpaſmoſis ab apoplexia, quia epilepſia ſm plurimum cito ſoluitur, & eſt cum paroxyſmis, & rariſsime terminatur ad paralyſim. Apoplexia ſi fortis ſit interficit, ſi debilis terminatur ad para lyſim ferè ſemper. Differentia uero inter epilepſiam fortē ſine contractionibus ſpaſmoſis quæ terminatur in paralyſim, & apoplexiam debilem, quæ etiam terminatur in paralyſim non eſt perceptibilis, ſunt enim fere eædem, & ab eiſdem cauſis prouenientes. Et ſi eſt ſignum diſtinctiuum illud ſumitur ab ætate.

Signa uero prognoſtica ſunt grauitas capitis, incubus uer tigo, & reliqua ſuperius poſita in apoplexia: ſi enim hæc ueni ant in ſene, prognoſticantur apoplexiam, ſi in pueris epilepſiam. ſi in mediis inter hos, nunc epilepſiam nunc apoplexiā ſecundum corporis diſpoſitiones.

Signa demonſtratiua ſunt quæ dicta ſunt in textu. Item ui riditas uenarum quæ ſunt ſub lingua, cum hoc quòd eſt prognoſticum, eſt etiam ſignum demonſtratiuum.

Signa uero epilepſiæ per communitatem ſunt nocumēta aliorum membrorum præcedentia, cum quorum augmento multiplicatur, diminutione diminuitur, ablatione aufertur, & etiam quia non fit ſubito, & æger ſentit paulatinum aduētum eius, & eſt cerebrum incolume in ſuis operationibus ni ſi tempore paroxyſmi. Quando uero eſt per eſſentiam ſunt ſigna his contraria. Membrum autem his communicans cognoſcitur per ipſius nocumenta. Quæ autē ſint materiæ peccantes in capite cognoſcitur per ſigna dominii phlegmatis, melancholiæ, ſanguinis, choleræ, uentoſitatis, & uaporum, quæ ſæpe dicta ſunt ſuperius, præcipue in cephalæa. Cauſæ autem primitiuæ ſunt ſibi ſigna.

Prognoſtica. Primum. Epilepſia à generatione rariſsime curatur. Secundum, Epilepſia accidens pueris uſq; ad quatuor annos ut plurimū interficit propter multitudinem materiæ & ſtricturam uiarum. Oportet enim ſi epilepſia debet curari, ut cauſæ ipſius remoueantur, ſi ſit materia per expulſionē ad nares, uel per colatorium, aut quòd permutetur ad exterius, aut in paralyſim tranſeat: ſi ſint uapores aut uentoſitates quòd reſoluantur: ſi dolor quòd mitigetur, ſi mala cōplexio quòd æquetur. Tertium, Epilepſia accidens pueris poſt quartum annum frequenter curatur circa. 14. aut. 25, calore facto acutiori, & materiis paucificatis. Si autem his tēporibus non curatur, deinceps nō curabitur. Quartum, Epilepſia melancholica eſt cæteris deterior, licet rarius eueniēs quàm phlegmatica. Quintum. Epilepſia eſt fortiſsima cum qua fiunt fortes ſpaſmi, deinde quies longa cū prolōgatione paroxyſmi, nec etiam reminiſcitur caſus, & præcipuæ ſi cum ea fuerit expreſsio alicuius ſuperfluitatis. Sextum, Epilepſia per communitatem ſecundum plurimum ſanatur. Septimum Alſahaphati morphæa, aut alia huiuſmodi apparētia in cute capitis, aut partibus adiacentibus ſunt terminus epilepſiæ. Octauum, Quando paroxyſmi epilepſiæ continuantur in om ni diſpoſitione interficit.

Cura.

Si autem æger ante acceſſionem ſentit quaſi aliquid ex aliquo ſuorum membrorum eleuari, & aſcendendo caput petere: & deinde ſyncopizatur, & cadit; tunc oportet in hora, qua ſentit illud, antequam illud accidat, membrum, à quo procedit fortiter ligare: prohibebit nanq; hoc acceſſionem euenire. in tempore uerò quietis corpus multoties erit euacuandum cum pilulis cochiis. & locus, à quo exoritur paſſio ex ſinapi, & pipere, & euphorbio, ac melle anacardino erit epithymandus, & epithyma dimittendum erit, donec ueſicetur, & ueſicæ rumpantur, & aqua, quæ in eis eſt collecta, effluat. ipſæ quoque non cito ſunt conſolidandæ, quinimo dimittendæ, ut quod in eis colligitur, emanet, deinde conſolidentur hoc enim huius ægritudinis omnino exiſtit ſalus. ad ultimum uerò uētoſæ cum parua ſcarificatione ſuperponere utile eſt.

Hic ponit curam epilepſiæ, Et primo per communitatem ſecundo per eſſentiam in cerebro. ſecunda ibi. Quòd ſi cum epilepſia. Prima pars in duas. Primo ponit curam epilepſiæ per communitatem à membris exterioribus. Secundo per cōitatem à ſtomacho. ſecunda ibi. Aeger uero. Prima iterū in duas. Primo ponit curam epilepſiæ per communitatem à membris exterioribus inchoantē paroxyſmo. Secundo tem pore quietis. ſecunda ibi. In tempore uero quietis, &c. De prima parte dicit, quòd ęger ante acceſsionem ſentit aliquid eleuari ab aliquo ſuorum membrornm & paulatim aſcendēdo caput petere, deinde ſyncopizat cum illud ad caput peruenit, tunc pro cura oportet, ut, quamprimū ſentit illud eleuari, liget membrum à quo iſtud eleuatur, forti ligatura. ſ. cū aliqua aluta fortiter ſtringendo membrum illud ſupra locū, à quo ille uapor incipit eleuari. Hæc nanq; ligatura aut omnino prohibet paroxyſmum epilepſiæ, prohibendo ſcilicet trāſitum uaporis uenenoſi, aut ſaltem minuet prohibēdo ne totus uapor ad ſuperiora feratur. unde, ſi uapor à manu eleuetur; ligetur brachium: ſi à cubito, adiutorium ligetur: ſi à pede; tibia: ſi à genu: uel infra; ligetur coxa. dicunt etiā, quòd ſi fiat ligatura infra locum, à quo eleuatur; confert diuertendo ad inferiora. de ſecunda parte dicit, quòd tempore quietis inter unum paroxyſmum, & alterum erit multoties euacuandum cum pilulis cochiis. ſed hic nota duo. Primū, quòd euacuatiua debent habere duas conditiones. prima, ut re-

ſpiciant

ſpiciāt membrū determinatū, à quo debet fieri euacuatio un de forte in caſibus iā dictis eſſet melius euacuare cum pilulis de hermodactilis euacuantibus à locis diſtantibus, & à iuncturis, aut ſi ſimul à cerebro, & locis iam dictis bonum eſſet has pilulas adinuicem permiſcere. ſed, vt euacuetur humor determinatus peccans; pilulæ cochiæ à prædominio euacuāt phlegma. ſi autem peccaret melancholia; oporteret etiam pilulas indas cum iſtis permiſcere, & aliquādo aureas, aut ſibi ſimiles cholera ſecum peccante.

Secundum eſt, ut ante iſtas euacuationes præcedant digeſtiua; nō enim poſſet humori euacuari, & pręcipue ineptus euacuationi, & proprie à locis diſtantibus, niſi præcedente digeſtione: quæ etiā digeſtio debet reſpicere tam humores peccantes, quàm etiam membra, in quibus peccant.

Secūdo debet ſuper loco, à quo morbus exoritur apponi ueſicatoriū ex ſinapi, pipere, euphorbio, ana. ℥. 1. mellis anacardi. omnium calida in quarto, quantum ſufficit ad incorporandum. & hoc unguentum dimittatur ſup loco ab octo horis uſq; ad duodecim, ſcilicet donec locus notabiliter ueſicetur: deinde ueſicę cum acu rumpantur; ut aqua in eis collecta effluat. & ſic cōſeruetur ulceratio in loco ſaltem per uiginti dies aut plures. & iam reiterando ueſicatorium, donec materia, quæ eſt radix ægritudinis ſit eradicata, poſtea permittatur cōſolidari. uentoſæ quoq; cum pauca ſcarificatione ad hoc ſunt proficuę trahendo materiam ad exteriora: aut ergo utrumq; fiat, aut alterum tantum ſecundum materiæ exigentiam; ſed materia exiſtente ſanguinea, fortaſſe uentoſæ plus conferrent. ueſicatorium, quo communiter utor, fit ex cāntharidibus, & fermento permixtis adinuicem cum aceto fortiſſimo, & loco ſuperponatur ad quantitatem caſtaneæ. & pes coruinus contritus ad hoc ualet. ſimiliter ruta agreſtis, ſed eſt leuior. &, quando hæc non ſufficerent propter materiæ diſtantiam à membri ſuperficie, & proprie ubi nō eſſent mēbra ſuſpecta; ſicut in coxa, natibus, ſpatulis applicetur cauterium potentiale, & permittatur profundari ſecundum exigētiam, & teneatur apertum per. 40. dies.

Aeger verò ſi ante acceſſionem nauſeam, aut triſtitiam, aut cordis tremorem ſentit: & deinde ægritudinis acceſſio ſequitur; cogendus eſt multoties vomere ex aliquo vomitu. deinde picram in potu ſæpe accipere conuenit. ſtomacho quoq; emplaſtrum ex ſpica, & roſis, & maſtiche, & corticę thuris cum vino odorifero ponendum eſt. nutrimentum verò eius totum taliter ſtatuendum eſt, vt paucarum ſit ſuperfluitatum, ſicut caro frixa in ſartagine, & caro cocta in caziolis, & cibus qui fit de aue quadam, quæ habet in palato dētes, et uocatur taguid, & caro de volatilibus, et hœdīa.

Ponit curam epilepſiæ per communitatem à ſtomacho dicens, quòd, ſi æger ante acceſsionem, id eſt, paroxyſmum ſentit nauſeam, id eſt, inclinationem ad uomitum, aut triſtitiam, id eſt, cōturbationem, aut anxietatem ſtomachicam, aut cordis tremorem, id eſt, oris ſtomachi, quod antiqui cor appellauere, aut tremorem cordis per communitatem à ſtomacho deinde ſequiť paroxyſmus epilepſiæ, debemus ꝓuocare uomitū aut cū impoſitione digiti in ore, aut pēnę, aut cū aliquo uomitiuo; ſicut ex ſucco, uel decoctione raphani, in quo ſteterit infuſus elleborus per aliquot dies: ſufficit tamen communiter dies una ita, ut de illo ſucco extracto elleboro ſumātur ℥. 3. cum. ℥. 2. oxymellis ſimplicis, & ſumatur tepidum prius ꝑ horam præcedente comeſtione alaganorum, aut huiuſmodi rerū uiſcoſarum, et incidentium, et exquiſitus fiat uomitus. Secundò hoc non ſufficiente ſumant hieram picrā ſimplicē, aut compoſitam, ut ſi quid remanſit euacuetur. Tertiò cōfortetur ſtomachus, ut bene digerat, & ne materiam aliunde recipiat cum hoc emplaſtro, uel unguēto. Recipe ſpicæ cali. & ſic. in primo, roſarum frigid. & ſic. in primo, maſtices, cali. & ſic. in ſecundo, corticum thuris cali. & ſic. in ſecūdo, cū uino odorifero aggregetur, &, ſi opus eſt oleo; addatur maſtichinum, uel de ſpica uel cidoniorum: eſt tamen melius in modū fomenti abſq; oleo, & cera cum phyltro infuſo in uino, & bene expreſſo, in quo ſupraſcripta bene decocta fuerint ęqualiter de ipſis ſumendo. Quartò nutrimentum eius ſit bonum, paucarum ſuperfluitatum, declinans ad ſiccum, & proprie humore exiſtente phlegmatico. & propterea carnes comedantur aſſatæ, aut frixæ in ſartagine, aut in caziolis, quæ ſunt magis cupæ, aliàs concauæ, quàm ſartagines: & ſint facilis digeſtionis; ſicut auis uocata taguid quæ habet dentes in palato: quæ non eſt in regionibus noſtris; ſed loco ipſius ſint perdices, turdi, franguelini, phaſiani, turtures, quæ augmentum faciunt in cerebro, & augent intellectum. ſimiliter caro hœdina, & leporum iuuenum eſt adhuc conueniens.

Quòd, ſi cum epilepſia ſenſuum affuerit tenebroſitas, & debilitas, nec aliqua de prædictis ſignificationibus inueniatur; ægro pilulæ cochiæ multoties ſunt tribuendæ. & eius cōſeruatio ſubtilianda. & cibaria, quæ diximus danda. gargariſmus quoq; fieri debet. & ſternutatio ex his, quæ diximus, prouocanda. ac naribus pœoniæ puluis ſubtiliſſimus. qui ſimiliter alchol, inſufflandus.

In hac parte ponit curam epilepſiæ per eſſentiam primò phlegmaticæ, ſecundò ſanguineæ, tertiò ponit electarium. quartò redit ad complendum curam ſanguineæ. ſecundò ibi. Si quis autem. tertia ibi. Electarium. quarta ibi. Electarium hoc. de prima parte dicit, quòd, ſi cum epilepſia fuerint tenebroſitas ſenſuum, id eſt, corruptio, & debilitas, id eſt, diminutio ſenſuum, ſcilicet tam interiorum quàm exteriorum, nec aliqua ſignificatio de prædictis in ueniatur, quæ nobis ſignificet epilepſiam fieri per communitatem ab aliis membris, & hoc maxime quia ſentit acceſsionem eius; tunc ægro ſunt multoties dandæ pilulæ cochiæ, quia materia ſecundum plurimum eſt phlegmatica. ſed attende ut ſupra, quòd digeſtiones pręcedant. ſecundò conſeruatio, id eſt, diæta eſt ſubtiliāda ſicut dicetur, & cibaria iam dicta ſunt danda. Tertiò fiat etiam gargariſmus & ſternutatio, & ſupple etiam maſticatio cū his, quæ ſæpe dicta ſunt in capitulis præcedentibus. Quartò puluis pœoniæ, ſcilicet radicis, aut ſeminis eius cali. & ſic in ſecundo, & proprie in epilepſia ſubtiliſsimus, ſicut alcohol, id eſt, puluis, qui in radiis ſolis apparet, eſt inſufflandus naribus.

Si quis autem cum epilepſia in facie, & oculis rubedinē habuerit, & venarum craſſitiem; phlebotomandus erit ex ſaphena ſanguis, & ex carnoſitate tibiarum cum ventoſis erit extrahendus. capiti præterea oleum roſ. & acetum ſuperinfundatur, & abſtineat à vino, & à cæpis, & allijs, ac ſinapi, & porris, & apio, & fabis, & canabith, & poſtremò ab omnibus fumum caput aſcendentem, & replentem generantibus.

Ponit curam epilepſiæ pendentis à ſanguine, & cerebro, & à toto communicatæ, quæ cognoſcitur per rubedinē oculorum, & faciei, craſsitiem uenarum, & alia ſigna, de quibus ſupra. tūc in primis facienda eſt phlebotomia de uena ſaphena, ſed melius ex ambabus: deinde (ut legatur ultima pars huius capituli) ex uena baſilica, & ſupple, aut cephalica, & poſtea, ſi oportuerit, ex uenis magis ꝓpriis, ſicut ex uenis, quæ ſunt ſub lingua, poſt aures, in fronte, in cute capitis, non dico in omnibus, ſed in quibus uidebitur magis expedire: ꝙ cognoſcetur ex ipſarum tenſione & craſsitie. & etiam ad diuerſionem docet ex carnoſitate tibiarum fieri cum uentoſis ſcarificationem, cuius ſimile, ſi oportuerit, faciendum eſt in natibus & in ſpatulis. tertiò fronti, temporibus, aut parti anteriori apponi oleum roſaceum triplum ad acetum ad infrigidandum, & repercutiendum. Quartò æger caueat à uino, carnibus omnibus ſanguinem multiplicantibus, necnon à cæpis, alliis, ſinapi, porris, apio, à ꝓprietate excitante epilepſiam, fabis, canabith, quæ eſt caulis imperialis ſcilicet caputium, & ab omnibus ad caput euaporantibus: ſed comedat ea, quæ ſanguinem infrigidant, ſicut panicum, endiuiam, acetoſam, & ſimiles, & bibat rob, ideſt. ſuccum per decoctionem inſpiſſatum ad ſolem, fructuum acetoſorum, ſicut agreſtæ granati, & ſimilium.

Electuarium quod omni epilepſiæ ſpeciei remedium affert. Recipe piretrhri, ſiſeleos, ſtœcados, omnium ana drach.

10.agarici drach.5.cordumeni recentis, & acuti, assæ optimæ, aristolochiæ, omnium ana drach.1.& mediam: deinde extrahatur succus ex scilla mixtis cũ pari quantitate mellis. coquatur, & conficiantur ex eo species, & fiat electariũ, ex quo patiens quotidie sumat, & caueat sibi à cibis crassis. electarium hoc omnibus epilepsiæ speciebus excepta una sanguinea, quam Gal. nominauit, & nos etiam iam fecimus mẽtionem, opitulatur. cui uidi conferre phlebotomiam ex saphena prius, et postea ex basilica: deinde eius regimen sit ex his quæ sanguinem in corpore minuunt, & ipsum infrigidant, à carne præterea, & uino abstineat. & bibat rob acetosorum fructuum. capiti quoq; superponantur ea, quæ ipsum infrigidant.

Hic ponit electuarium conferens omni epilepsiæ præterquàm sanguineę, & cholericę, cuius descriptio est hęc. Recipe pirethri cali. & sic. in tertio, aperitiui oppilationum, colatorii, & narium extrahentis phlegma: siseleos, id est, sileris montani cali. & sic. in secũdo multum ualentis in soda, & ad impregnationem mirabilis, confortatiui stomachi, & uiscerum: stœcados capitalis, maxime solutiui phlegmatis & choleræ, mundificatiui cerebri, & neruorum ana. ʒ. 10. agarici: ʒ. 5. cordumeni, id est, carui agrestis, uel cardamomi cali. & sic. assæ cali. in quarto, sic. in secundo resoluentis uentositatẽ, & proprie in epilepsia: aristolochiæ rotundæ cali. & sic. in secundo resoluentis uentositatem. ana. drach. 1. s. de his accipiatur secundum dosim prædictam descriptam in textu, & cum succo scilicet scillæ multum incisiuo, & solutiuo phleg. & melle ana quantum sufficit fiat electarium, primo bulliendo succum scillæ cum melle, donec sufficienter despumetur: postea addantur pulueris suprascripti pro unaquaq; lib. ℥. 2. & s. & de hoc accipiatur in mane ad quantitatẽ nucis, & posset accipi de eo in sero, cum itur dormitũ saltem per duas horas, aut tres post cœnam leuem.

Cura epilepsię est duplex. quædam enim administranda tẽpore paroxysmi, diuertendo cum frictionibus, ligaturis fortibus, iteratis, & sternutationibus, & suffumigium ex assa cito remouet paroxysmũ. & uocetur uocibus fortibus, & eius facies aqua frigida aspergatur, nec non digiti cõtorqueãtur uerum in hoc differt à cura apoplexiæ; quia non oportet ut faciamus in paroxysmo eius euacuationes, quæ percipiũtur in apoplexia, cũ sit breuis terminationis. neq; in apoplexia fiant sternutationes, quæ hic præcipiuntur, cum propter multitudinem materię sit ibi timor de ei⁹ agitatione maiori, quã in epilepsia cum à pluri materia pendeat. hi etiam uersus in aure dicti subito releuant à paroxysmo.

Gaspar fert myrrham, thus Melchior, Balthasar aurum.
Hæc tria, qui secum portabit nomina regum,
Soluitur à morbo Christi pietate caduco.

Qui etiam secum hæc portãt, liberantur ab epilepsia. Vbi uerò paroxysmi epilepsiæ essent continui; oporteret phlebotomare, & euacuare secundum exigentiam materiæ: sicut in apoplexia. Et extrinseca fortia applicare sicut uesicantia cauteria, & etiam sartaginem ferream ut in apoplexia &c. cura epilepsiæ à uulnere capitis, si eueniat propter compressionẽ ossis supra cerebrum, aut retentionem materiæ, tunc ipsum os subleuetur aut amoueatur. & procuretur, ut materia transpiret. &, si cerebrum sit apostematum; curetur cura apostematis superius dicta, & uidenda quinta quarti ab Auic. Si uerò pendeat à uulnere membri neruosi, sicut à punctura ex cæcata, aperiat uulnus; ut materia trãspiret, & interius imponatur oleum rosaceum calidum cum pauco sulphuris. & apud fortem dolorem membrum in oleo calido teneatur, & desuper lumbrici terranei in oleo cocti superponantur, & curetur uulnus, & apostema eius; si fuerit secundum, quod oportet: si autem curato uulnere epilepsia remaneat: curetur sicut epilepsia materialis, de qua infra, prouenit enim propter aggregationem materiæ determinatis periodis, uirtute digestiua, & expulsiua cerebri debilitatis. Si uerò pendeat à morsu animalis uenenosi, fricetur locus morsus, ut sanguis exeat, aut uentosæ cum scarificatione superponãtur, & emplastra attractiua, & propria contra genus animalis mordẽtis, & inter cætera applicatio animalium nouiter interfectorum apertorum cum calore actuali confert trahendo ad se uenenũ, etiã ipsa uiua cum ano applicita conferunt, & locus superior defendatur cum aceto, & forti strictura per magnã partem eius, & membra principalia confortentur cum interius, & exterius applicitis, præcipue cum theriaca, & bezahartica cõtra illud uenenum exhibeantur: nec in his casibus competunt solutiua saltem fortia, neq; phlebotomia. Si uerò sumpserit uenenum; procuretur ipsius uomitus exquisitus. & si quid superest cum lenientibus educatur; sicut cum multo oleo calido sumpto, aut cassia & clysteri. Tertiò mẽbra principalia confortentur, & dentur bezahartica contra ista uenena. & in hoc casu non competit phlebotomia. Si uerò pendeat ex labore, aut ex aspectu luminosorum, aut ex auditu sonorum terribilium, aut ex timore, & cæteris animæ accidentibus; primò causæ primitiuæ remoueantur: secundò inducatur somnus, & quies, & reliquum regimen secundum quod oportet, ordinetur. & si humores positi sint in fluxu; diuertantur, & quietentur.

Si uerò pendeat ab aere malo uenenoso, aut fœtenti, aut putrido, aut pleno uaporibus malis, sicut carbonum, causæ primitiuæ remoueantur: fiant frictiones, & reliquæ diuersiones. & procuretur uaporis in capite contenti resolutio cum frictione aliquali capitis, & pectinatione. exhibeanturq; illa quæ cerebrum, & cor confortant interius, & exterius applicita, & odorata. non tamen stiptica, & ualde oppilantia sup capite ponantur. ex his potest elici cura epilepsiæ pendentis à reliquis primitiuis.

Cura epilepsiæ per communitatem septem completur intentionibus, prima euacuat. secunda diuertit tam à membro mittente, quàm à cerebro. tertia dispositionem membri mittentis corrigit, ipsum confortando. quarta uis transitus ad cerebrum claudit, & intercipit. quinta cerebrum confortat, ne recipiat. Sexta accidentia corrigit. Septima ordinat debitũ regimen sex rerum non naturalium. unde, si pendet a mẽbro exteriori, ut puta à uapore eleuato, à coxa, uel genu, primò materia proportionalis illi euacuetur. Secundò uapores diuertantur fricando & ligando partem illam inferiorem. s. tibiam. Tertiò materia ex loco eradicetur apponendo super loco uesicãtia, aut cauteria. Quartò locus superior stringat forti strictura. ut uapores non possint ad superiora penetrare. Quintò confortetur cerebrum cum interius, & exterius applicitis; ne huiusmodi materiam recipiat. Sextò, curentur accidentia. Septimò regimen ordinetur secundum quod dicetur, & plures harum intentionum simul sunt perficiendæ similiter, si pẽdeat à stomacho, aut à matrice, aut à uasis spermaticis, & cæteris membris; procedatur, ut iam dictum est. & ego ponam exemplum de epilepsia per communitatem à matrice. primò ergo fiat euacuatio proportionalis materiæ, peccanti, ut si pendeat à phlegmate, euacuetur. Secundò materia, & uapores diuertantur frictionibus, ligaturis, appositionibus uentosarum in coxis, & tibiis descendendo. Tertiò materia ex matrice eradicetur prouocando menstrua cum phlebotomia saphenarum, aut uenæ, quæ in curuatura poplitis, & cum nastalibus prouocantibus, inter quæ principatum obtinet farina gith cum mercuriali supposita in matrice, & cæteris remediis mẽstrua prouocantibus, & materias in matrice contentas eradicantibus: & si esset spermatica; coitu educaꝭ si fieri posset, aut sibi proportionali, aut cũ exiccantibus sperma procedaꝭ. Quartò uiæ intermediæ claudanꝭ cum stipticis applicitis circa regionẽ renũ, & umbilici, & debita strictura. Quintò caput confortetur, ne recipiat, cum interius, & exterius applicitis. Sextò accidentia curentur. Septimò regimen ordinetur, secundũ quod dicetur in epilepsia per essentiam. Cura epilepsiæ per essentiam sex exigit intentiones curatiuas. prima digerit, secunda euacuat. tertia diuertit, quarta causam coniunctam resoluit, & eradicat: quinta corrigit accidentia, sexta ordinat debitũ regimen sex rerũ non naturalium. & in omnibus his semper sit intentio ad cerebri confortationem. Digestio uerò in phlegmatica perficitur cum melle ros. oxymelle simplici, oxymelle composito scyllitico, syrupo de stœcade: & sumantur cum decoctionibus propriis, scilicet hyssopi, pœoniæ, stœcados, pyrethri assæ, acori, origani, siseleos, aristolochiæ rotundæ. si uerò sit melancholica,

melancholica,tunc detur ſyrupus de epithymo cum oxymelle ſcyllitico cum decoctione epithymi detur.ſyrupus de pomis dulcibus ſuperius deſcriptus in ſoda melancholica cum decoctione iam dicta. tamen multa inferius ponẽtur in cura melancholicæ,quæ huic capitulo accommodanda ſunt.

Secunda intentio in phlegmatica perficitur cum pilulis cochiis,hiera compoſita Gal.hiera diacolocynthidos & ſimilibus;ſed in mixta ex phlegmate,& melancholia eſt hoc proprium.Recipe ſiſeleos , ariſtolochiæ rotundæ caſtorei , ſalis indi.ana.ʒ.4.radicis pœoniæ,trochiſcorum de ſcylla an.ʒ.6. pul.hieræ pic.ſtęcados,epithymi an.ʒ.10.polypodij.ʒ.8.agarici.ʒ.12.colocynthidis.ʒ.11.turbith.ʒ.15. mirobala.nigrorum,belliricorum,emblicorum ana.ʒ.3. lap. lazuli. ʒ. 13 & mirobalanorum citrinorũ,ellebori nigri,chamæpiteos, chamædryos ana.ʒ.8.& confice pilulas cum melle ſcyllitico.doſis eſt à drach.1.uſq; ad.ʒ.1.ſemis.ſed ad materiam melãcholicam eſt hoc proprium.Recipe hieræ picræ.ʒ.5. epithymi. ʒ.10.lapidis lazuli loti.ʒ.7.ſcammonę. ʒ.1. colocynthidis, ellebori nigri,ſpicæ.ana.ʒ.2.cõfice pilulas cum aqua mellis. doſis eſt.ʒ.1.ſed poſt eas ſumant tres uncias decoctionis epi thimi,& paſſularum. In epilepſia cholerica , quæ rariſsime accidit,digeſtiua,& euacuatiua accipiantur,que ſuperius dicta fuerunt in ſoda cholerica. In ſanguinea uerò fiat phlebotomia, aut ex ſaphenis multa exiſtente phlethoria , aut ſi retenta ſunt menſtrua , aut ſanguis hæmorrhoidalis , & poſtea procedatur ad phlebotomiam cephalicæ. Si uerò hepar fuerit in cauſa phlebotometur baſilica: deinde cephalica ſecundum plurimum.tamen ſufficit phlebotomia cephalicę, poſtea phlebotomentur uenæ ſub lingua, & aliæ uenæ particulares;ut ſupra in ſoda & karabito. Tertia uerò intentio ſcilicet diuerſio perficitur cum frictionibus primò leuioribus,deinde fortioribus,& lotionibus crurium,& brachiorũ cum rebus proprijs ſuperius nominatis.materia etiam diuertatur cum clyſterijs , quorum hæc eſt deſcriptio ſcilicet, ℞. alaſcæ,hyſſopi,abſinthij,an.ʒ.5.pulpæ colocynthidis.ʒ.2. cẽtaureæ,minoris drac.4.carthami. ℥. 1. s. bulliant in quatuor lib.aquæ ad conſumptionẽ dimidij,de qua accipiantur.℥.15. & cũ.ʒ.5.olei de kerua,fiat clyſtere. Clyſteria quoq; in apoplex.dicta in hoc conueniunt ; diuerſificentur tamẽ ſecundũ materiæ exigentiam.

Quarta intentio.ſ.eradicatio materiæ coniunctæ perficit cum ſternutatorijs,maſticatorijs,gargariſmatibus ſæpe ſuperius dictis.& ex proprijs eſt pyrethrum, maſtix, & cubebe, quibus poteſt fieri gargariſma , & maſticatorium. ſecundò cum iniectis in narib. ſicut puluis pœoniæ ſubtiliſsimus, & cum iniectis in aurib.ſicut puluis ſpicæ nardi; nam curat perfecte.& ad hoc ualent ſacculi capiti appliciti , & proprie ſuper cõmiſſura coronali,& ſagittali,& ſtœcas,ruta, pœonia, maiorana,nux muſcata.& ſimiles. ſimiliter ualet puluis muſtelæ, & ſanguinis eius & puluis , & puluis hirundinum , & puluis iecoris milui inijciatur in aurib. & narib. balſamus ẽt ſiſr iniectus , & ſub lingua, uel palato poſitus eſt proprius. odorata etiam conferunt;ut ruta,nigella, maiorana , & etiã comeſta ſicut theriaca,mithridatum,diamuſcus,diapliris arcoticon & ſimiles. ſed inter cætera duo ſunt ultima curantia epilepſiam cerebralem;ſi manu humana poteſt curari.unum eſt ut fiat contractio materierum de profundo capitis ad cutim ita,quòd in cute fiãt alſahafati : ad quod faciendum ponatur ſuper magnam partem capitis,& proprie ſuper commiſſura coronali,& ſagittali hoc emplaſtrum capite raſo.℞. ammoniaci diſſoluti cum pinguedine anatis , aut milui quæ eſt magis propria.℥.2.fermenti.℥.1.ſina.ſubtiliter pulcerizati.℥. s.cantharid.ʒ.s.pœoniæ.ʒ.2.fiat emplaſtrum, & dimittatur ſuper loco,donec rubefiat,& ueſicas faciat,& cruſtas : deinde remoueatur , & cum pinguedine milui fiat inunctio : poſtea iterum emplaſtrum apponatur, & ſic toties fiat nunc cũ uno,nunc cum altero,donec cruſtæ, & alſahafati in capite accidant,& ſic per longum tempus uſq; ad duos mẽſes,aut plures conſeruentur.reliquum eſt,ut fiat cauterium actuale aut potentiale in commiſſura coronali uſq; ad oſsis ſuperficiem & ita ulcus per duos menſes , aut plures cõſeruetur apertũ.

Quinta intentio corrigit ſpaſmum,& dolorem ex ipſo accidentem inungendo ſpondiles cum oleo liliorum alborum, uulpino , & de coſto deſcriptione Meſuæ. præſeruetur autem ab iminentibus periculis , ne ſtet ſuper aquis, aut prope ignem,& ſimilia. Sexta autem intentio eſt,ut ordinetur aer in phlegmatica,& melancholica , ut ſit declinans ad cal. & ſic.in phlegmatica,& ſit temperatum in paſsiuis in melancholica:in ſanguinea aũt,& in cholerica ad temperamentũ : permutetur quoq; regio iuxta aphoriſ.ſecundæ particulæ. Epilepticorum uerò iuuenibus. & ſit boni odoris artificialiter cum ſparſione foliorum lauri,rutæ,iuniperi,& cum auiculis cipri,gallia muſcata,ladano,& puluere pœoniæ &c.ſalata ſit ẽdiuia,ruta,cichorea, fœniculus,aſparagus,cappares cum aceto parum acuto.item menta,maiorana,roſmarinus, pentaphyllon,de quo Auicenna ſcribit , quòd bibitum cum uino triginta diebus ſanat. euitet erucam,allium , & cætera euaporantia.

Aromatizet cibaria ſua cum nuce muſcata, cinnamomo, gariophyllis,mace,ſiſeli,& ſemine pœoniæ.potus eius ſit uinum pauciferum medij coloris non uinoſum nec antiquum; ſed unius anni bene depuratum:nam ut dicit Auic.parum ex ipſo ſumptum dilatat animam,& excuſat à multitudine aquę nam ipſius multiplicatio eſt nociua ualde. ſummè etiam ualent uina artificiata cum ſaluia,& rore marino, iuxta doctrinam Dioſc.& Arnoldi.ſed aqua mellis,& proprie cum pauco piperis , cinamomi & gariophyllorum eſt præſtantior in phlegmatica.carnes ſint facilis digeſtionis,boni nutrimenti, paucarum ſuperfluitatum: & aues ſæpius dictæ ſunt preſtantiores,quàm quadrupedes,& proprie turtures, quæ augmẽtum faciunt in cerebro,& intellectu,ſecundo canon. capite de duragi:& proprie cerebra debite præparata conueniunt. & ſint carnes iſtæ prius leuiter elixæ , deinde aſſæ , uel frixæ ſimiliter carnes muſculoſæ conueniunt;pingues uero euitẽtur.euitet etiam omnia dantia nutrimentum craſſum , ac ſuperflue humidum:oua ſorbilia conueniunt.in fine menſæ comedat pyrum aſſum,uel conditum. ſit cœna leuior prandio, nec etiam comedat niſi celebrata digeſtione cibi præcedentis,& ieiunet ſemel aut bis in hebdomanda , non tamen toleret multum famem.non bibat extra horas cibationum , nõ multiplicet cibaria in menſa una. exercitetur ſtomacho ieiuno intenſiue , & exterius notabiliter ſecundum tolerantiã uirtutis. non tamen exercitium ſit nimis intenſum , imo potius longum quàm intenſum & monet Auic.quod cum infirmus mouet ſuperiora,moueat etiam inferiora. & induatur ſecundum tempora leuibus non grauantibus , ut pellibus agnorum,dorſorum uarij , luporum ceruinorum & ſimiliũ. & in æſtate ſint ſuffulti cendalo de grana,& ſimilibus.ſtudeat quantum poteſt ſtare rectus,& capite leuato, nec iaceat niſi tempore ſomni. ſomnus non ſit meridianus , nec nimis longus,nec nimis breuis,nec ſupra repletionem. & dormiat ſuper altero laterum , & non ſupinus. ſtudeat euacuare ſuperfluitates omnes per conuenientes regiones. & leuis frictio capitis,& pectinatio confert fæcibus expulſis.nec coeat,niſi præter modum ſtimulatus fuerit.Accidentia ſint quieta declinando ad lætitiam. ſunt etiam quædam laudata ab autoribus in epilepſia , quorum quędam ſubiungam ex magis propriis,quibus in toto proceſſu,aut aliquo eorum utẽdum eſt. primum eſt ueſica apri immediate cum abſtracta eſt cum urina ſua,quia nunquam eſt ueſica in animali ſine urina: hæc cũ tota urina poſita in furno aut alio modo ad ignem exiccata, donec poſsit puluerizari exhibita in quantitate fabæ cum.℥. 1.oxymellis,aut media , ſingulo die ſtomacho ieiuno ſanat, authoritate Alexãdri,quia refert ſe uidiſſe quoſdam ſanatos in tertio die aſſumptionis.Secundo eſt pyrethrum conditũ, ſicut cõditur zingib.authoritate Hip.in ſingulo die exhibitũ eſt medicina fidelis. pœonia ſecundum omnem modum adminiſtrationis,ſcilicet radix & ſemen ita,quod etiam appenſa collo ualet authoritate Gal. ſed ſumat à ſtipite habẽte florem album. coagulum leporis bibitum in quantitate parua ſcilicet à ſex granis uſq; ad decem cum aqua mellis,aut maioranæ,aut rutæ.hepar aſininum aſſatum & comeſtum ualet autoritate Dioſ.cerebrum cameli & muſtelæ exiccata & potata perfecte curant Gal.in libello de theriaca. item puluis muſtelę,hirundinum combuſtorum,hepata etiam milui,cornu cerui , bibita aut ſingulariter , aut coniunctim liberant.

ruta

ruta syluestris contrita, naribus imposita alleuat paroxysmum,& eũ retardat.uiscus quercinus interius sumptus, uel collo suspensus.item ben,betonica, aut folia trifolii & semẽ cum aqua bibita, aut assa cum sagapeno mixta; utputa assæ. ℈.s.sagapeni.℈.1.hæc mixta cnm aqua & uino potu sumpta ualent.antimonium à proprietate confert.ossa capitis hominis combusta,& cum uino subtili bibita singulo die.ʒ.1.galbanum suffumigatum reuiuiscere facit epilepsiam. ungula asinina combusta,& trita,& in potu data,ualet.britoniæ si sumatur.ʒ.1.aut.2. præseruat ab epilepsia per totum annum, si semel sumatur autoritate Diosco.lapides,qui reperiuntur in uentre hirundinis primò natæ apud augmentum lunæ, ualẽt autoritate Azarauii,si ponantur in subascella sinistra,aut puluerizati & bibiti.Smaragdus collo suspensus, & similiter potatus,optime ualet. similiter caput cuculli collo suspensum præseruat ab epilepsia,attrahit ipsam ad se cum singulo mense patiatur epilepsiam sicut magnes attrahit ferrum. & hæc dicta sufficiant de epilepsia.

De incubo. Cap. 15.

INcubus ab incubando dictus, eo scilicet quòd appareat phantasma graue incubare homini in somniis, ac si cum eo cubaret. Quod phantasma homines dormientes secundum plurimum reputant esse dæmonem. Quod forte aliquando est uerum. Sed minus post aduentum Christi, cum antea cum hominibus magis conuersarentur. Propter quod sciendum de intentione Augustini.15.de ciuitate Dei & sancti Thomę in prima parte suæ theologiæ ꝙ reperiuntur dæmones qui dicuntur incubi & succubi imo unus & idẽ est incubus postea succubus. Vnde dæmon aliquando suscipit formam quam ex aere conficit, colorem enim suscipit per multam condensationem sicut aqua per congelationem. Assumit ergo formam alicuius mulieris cum aliquo uiro cõsuetæ,& cum illo succubo uir coit putans se coire cum muliere cuius formam dæmon assumpsit,cum dæmon sit succubans in modum mulieris: & recipit sperma quod cõseruat. Et factus postea incubus accipiens formam uiri alicui mulieri consueti,& secum coiens interdum ipsam impregnat. Nec est dicendum inde genitum esse filium dæmonis,sed uiri cuius sperma recipit, quod postea in matricem iniecit,sicut nec impregnata in Lauello secũdum quod recitat Auerrois,peperit filium Lauelli, sed eius qui spermatizauerat in Lauello. Et hoc modo affirmant doctores fuisse genitos gigantes, quorum maior copia fuit ante diluuium quàm post. Describitur autem ab Auic. prima tertii, tractatu.5. capite proprio sic: Incubus est ægritudo in qua homo sentit cum somnum ingreditur phantasma graue super se cadens & comprimens ipsum & angustiatur eius spiritus, & intersecatur uox ipsius & motus eius,& fortasse præfocatur propter pororum oppilationes, & cum ab ipso separatur excitat eum subito. Est quidem ægritudo quia sensibiliter lædens operationes. Si enim incubus accipiatur pro oppilatione est ægritudo in uia. Si uero accipiatur pro istis actionibus læsis, scilicet motu, anhelitu, & uoce. quamuis sit actio uel actiones læsæ, & per consequens accidens ęgritudinis, est tamen ægritudo ex eo quòd motus impeditus impedit anhelitum, & anhelitus impedit uocem. Sentit autem homo cum somnum ingreditur phantasma graue cadens super se & comprimens se, quod phantasma secundum plurimum existimat esse dæmonem propter opinionem uulgarium, quòd dæmones de nocte ambulent,& cum hominibus coniungantur ipsos lædentes. Illud enim nocumentũ perceptum in somno facit hominem sic iudicare. Si uero non esset opinio de huiusmodi dæmonibus, existimarent esse aliud graue alterius generis. Primum autem quod impeditur est motus, prohibito debito transitu spirituum ad membra mouenda propter oppilationem diminutam secundum plurimum in priori uentriculo, & ad motus impedimentum sequitur impedimentum anhelitus & uocis, & hoc propter oppilationem pororum, id est, uiarum spiritus. Et cum ab eo supple incubus separatur excitat hominem subito, erat enim forte excitatus uel leuiter dormiens,licet propter hoc nocumentum uel hæc nocumenta non posset exire in operationes. Ex quo infertur huiusmodi oppilationem fieri à leui causa. Virgilius tamen.12. Aeneidos loquẽs de Turno optime incubum describit in his uersibus.

Ac ueluti in somnus oculos ubi languida pressit
Nocte quies,nequicquam auidos extendere cursus
Velle uidemur,& in mediis conatibus ęgri
Succidimus, non lingua ualet non corpore notæ
Sufficiunt uires,nec uox nec uerba sequuntur.

Sed instatur quia etiam deberet fieri incubus in uigiliis, quia causa oppilans potest esse in uigiliis & etiam in uigiliis contingit oppilare. Ad quod dicendum incubum rarissime inueniri in uigiliis cum uapor qui est causa cõiuncta sit multo magis aptus resolui in uigiliis & motibus quàm in quiete & somno, non tamen neganda est possibilitas. Secundo instatur, quia deberet etiam impedire sensus,sicut motus impedito transitu spirituum. Ad quod dicitur leuem oppilationem posse impedire motum, non sensum, cum plures spiritus ad motum q̃ ad sensum requirantur. Et si impediret etiã sensum tunc esset epilepsia.

Ex quo apparet differentia inter incubum, epilepsiam, & apoplexiam tàm ex parte causæ quàm accidentium. Incubus est duplex,quidam fortis & frequens,quidam debilis & rarus. Item quidam materialis,quidam immaterialis: quidã per essentiam,quidam per communitatem.

Causa immediata eius,qui per essentiam est,est oppilatio in priori uentriculo uel in origine nuchæ à uapore crasso, aut paucissimo humore facile resolubili. Causa antecedens est sanguis, phleg. aut melanch. à quibus huiusmodi uapores eleuantur.

Causæ primitiuæ sunt omnes quæ possunt huiusmodi uapores excitare. Aliquando uero fit à frigore extrinseco oppilante originem neruorum attenuatorie, nec est negandum quin possit fieri à dæmone. Somnus etiam resupinus est multoties causa eius, tertia primi, cap. de somno & uigilia, materie in uentriculo posteriori congregata, ad quem non terminantur uiæ expulsionis, sicut ad primum & secundum.

Causæ autem per cõmunitatem sunt oppilatio in corde: aut in arteriis apoplecticis à simili uapore aut à similibus causis primitiuis &c.

Signa incubi absolute habentur ex relatu ægri. Signa causarum primitiuarum sunt ipsæmet causæ. Verum difficile esset cognoscere esse dæmonem,nisi per signum sumptum à cõferentibus,ut quia passio recederet per coniurationes & similia quæ non pertinent ad medicum. Signa autem causarum antecedentium possunt esse nota ex sæpe dictis. Sed quòd sit per essentiam cognoscitur propter aliquam ægritudinem capitis, aut dolorem, antecedentes, aut subsequentes, nec non ex uertigine & tinnitu. Si uero sit per communitatem nihil horum adest,sed forte nocumenta aliorũ membrorum antecedunt. Item si prouenerit propter decubitum resupinum significatur esse per essentiam.

Prognosticum. Primum, incubus est antecessor unius trium ægritudinum,apoplexiæ,epilepsiæ,aut maniæ siue melancholiæ. Secundum prognosticum. Habentes corpus debile secundum cerebrum sicut conualescentes aut habentes malitiam complexionis cerebri sunt aptiores ad incubum,& apti magis ab ipso lædi.

CVm quis in somno quasi graue aliquid super se cadere senserit; incubum pati nunciandus est. in ipsius itaque cura non est tardandum; ipse enim epilepsiæ præambulus est: ipsa namque præcedit. æger ergo si in colore rubeus fuerit,& uenas habuerit plenas; ex saphena erit minuendus. & uentosæ in carnositate tibiarum ponendæ sunt. æger præterea potu uini, & rerum dulcium comestione abstinendus erit,& præcipue ab omni re, quæ multum generat sanguinem. quòd, si huic contrarium accidit; uenter ex pilulis cochijs multoties erit soluendus, & eius regimen subtiliandum, exercitio quoque utendum erit, & mẽbra inferiora erunt fricanda.

Rasis determinans de incubo,primo notificat ipsum,secũdo ostendit festinandũ esse ad curam cũ sit præambulus epi-

lepſiæ, tertio curans ipſum,ſi pendeat à ſanguine multo,phle
botomat ſaphenas,& uentoſas docet apponere in carnoſita-
te tibiarum ad diuerſionem, prohibet uinum, res dulces &
omnia generantia multum ſanguinem. Si uero contrarium
acciderit,id eſt, quòd pendeat à phlegmate, uenter multo-
tiens erit ſoluendus cum pilulis cochiis, & eius regimē ſub-
tiliandum quod declinet ad calidum & ſiccum. Et æger e-
xercitandus eſt ad materiæ & uaporum reſolutionem,& mē
bra inferiora erunt fricanda gratia diuerſionis. Cura om-
nino perficitur ſicut in epilepſia:& propterea omnes inten-
tiones ibi poſitæ,& ea quæ illas perficiunt ſunt huic cap. ac-
commodanda.Ex eis tamen quæ optime conferunt,ſunt gra
na pœoniæ in potu ſecundum continuitatem ſumpta. Incu-
bus etiam melancholicus curetur ſecundum ibidem dicta,&
in cap.de melancholia dicenda.

De melancholia. Cap. 16.

MElancholia dicta æquiuoce,de melancholia humo-
re, & melancholia ægritudine, dicitur à melan.
Græce,nigrum Latine,& choli fel ſiue cholera.
Vnde melancholia quaſi nigrum fel ſiue nigra cholera. De-
ſcribitur ab Auic.prima tertii,tract.4.cap.proprio,ꝙ eſt mu
tatio exiſtimationum & cognitionum à curſu naturali ad
corruptionem & timorem & malitiam propter complexio-
nem melanch.facientem ſylueſtrem ſpiritum cerebri,facien
tem ipſum timidum propter tenebras ipſius ſicut tenebræ
extrinſecæ ſolicitant,& timere faciunt,ſm quod complexio
frigida & ſicca contraria eſt ſpiritui debilitans ipſum, ſicut
complexio cali.& hu.ut complexio uini eſt conueniens &
confortans. Dicitur mutatio exiſtimationum & cogitatio-
num,&, ſupple, etiam imaginationum aliquando ad corru-
ptionem & timorem & malitiam, ideſt iudiciū peruerſum,
cum iudicent melancholici recta & honeſta, inhoneſta &
non recta,eliciantq; inimicitiam pro amicitia. Et frequen-
ter etiam imaginentur ea quæ nō ſunt ut latrones eſſe in do-
mo aut dæmones. non autem corrumpitur memoria cum
ſit in cerebro poſteriori,ſed uirtutes iam dictæ ſunt in ante-
riori, licet lædatur reminiſcentia quæ perficitur per actum
cogitatiuæ. Et per hoc differt à corruptione imaginatiuæ,
ſiue cogitatiuæ, cum melanch.dicat corruptionem duarum
uirtutum. Differt etiam à ſtoliditate & amentia,quia ſtoli-
ditas eſt diminutio uirtutis cogitatiuæ: Amentia uero,qua-
ſi ſine mente, cogitatiuæ ablatio quantum ad principalem
actum eius, qui eſt diſcurſus; non enim magis diſcurrunt q̃
infantes: propterea dicitur infantilitas: poſſet tamen dici,
& forte conformius communi opinioni quod ly & tenetur
diuiſiue. Subditur cauſa harum corruptionum cum dicitur
propter complexionem melancholicam, ipſa enim ſiue cum
materia ſiue ſine materia facit ſpiritum cerebri ſylueſtrem,
id eſt, non domeſticum,ſed ſolitarium. Interius, id eſt in
parte interiori. Et facit ipſum timidum, id eſt,timorem re
præſentantem, uel timidum, quia fugientem in modum ti-
midi, propter tenebras ipſius melanch.uel ipſius ſpiritus:nā
ſicut tenebræ extrinſecæ ſolicitant hominem, & timere fa-
ciunt, ſic tenebræ intrinſecæ ſolicitant ſpiritum, & timidū
reddunt.& probat. Iſtud eſt,quia complexio melanch.frig.
& ſic.eſt contraria ſpiritui, quemadmodum complexio ca-
lida & humida, ut complexio uini, eſt conueniens & cōfor-
tans ipſum ſpiritum. Ex quibus infertur melancholiam cor
rumpere exiſtimationes & cogitationes, & primo propter
complexionem,ſecundo propter nigredinem & tenebroſi-
tatem, tertio quidem propter id quod ſequitur ex his pro-
pter formam ſpecificam occultam ſiue complexionem inſe-
quentem materiam, quæ forte plus ad hoc concurrit quàm
complexio aut tenebroſitas. Sed in hoc utrum nigredo ſi-
ue tenebroſitas melancholiæ aut ſpiritus, aut ſubſtantiæ uē
triculorum concurrant ad corruptiones harum uirtutum eſt
magna differentia, & altercatio inter Auerroem tertio col-
liget iuxta finem & ſequaces eius & modernos medicos.
Auerrois namque opinatur nigredinem ſiue in humore, ſi-
ue in ſpiritu, ſiue in cerebro nullo modo eſſe cauſam harum
corruptionum,& timoris, aut triſtitiæ, quia tunc ſequere-
tur colorem eſſe ægritudinem, cum immediate & per ſe lę-
dat operationes, ſcilicet debitam receptionem ſpecierum
cogitabilium in ſpiritu & eas indebite repręſentet uirtuti
cogitatiuæ,quia ſub ratione horrendi & triſtis. conſequens
tamen eſt falſum cum nunquam diſtincta,ſint genera ægritu
dinum niſi in malam complexionem, & compoſitionem, &
ſolutionem continui. Econtrariò uerò medici contra Auer
roim inſtant. Quia cuius temperies eſt ſanitas,eius intem-
peries eſt ægritudo per locum à contrariis: ſed luciditas ſpi
ritus,& cerebri eſt cauſa, ꝙ ſpecies recipiantur ſub ratione
conuenientis, ſi obiectum tale ſit:ergo tenebroſitas erit cau
ſa, ꝙ recipiantur ſub ratione horrendi, triſtis, & diſconue-
nientis,& per conſequens nigredo in ſpiritu, ſiue tenebro-
ſitas erit ægritudo. & confirmatur, quia color corneæ, &
cryſtalloidis eſt ægritudo impediens debitam receptionem
ſpecierum uiſibilium. ſecundò quantitas aucta,aut diminu-
ta eſt ægritudo,& mediocris eſt ſanitas: ergo ita erit in co-
lore,& luciditate. tenet conſequentia, cum quantitas ſit mi
nus actiua, quàm color.& aſſumptum concedit ipſe Auer.&
ex his infertur ſecundum medicos melancholiam eſſe cau-
ſam corruptionum harum uirtutum ſm complexionem,for-
mam ſpecificam,& nigredinem. Secundò infertur,quòd ho
mines magis timent in tenebris, quàm in luce, quia cum in
tenebris non poſſint ponere differentiam inter obiecta per
uiſum, omnia reputantur ſenſui communi, & uirtutibus in-
terioribus ſub ratione nigri,triſtis, & horrendi, & phanta-
ſiantur dæmones,& his ſimilia. medici autem ſoluunt ratio-
nem Auerrois concedendo ad quod deducit, ſcilicet, quòd
ſanitas,& ægritudo conſiſtunt in colore,luce, & tenebroſita
te: uerū dicunt aliqui ex medicis,ꝙ neque tenebroſitas ſpi-
ritus,neque nigredo humoris, & ſimiliter luciditas ſpirituū
eſt ſanitas, neque ægritudo; cum huiuſmodi debeantur ani-
matis,& non inanimatis. ſed Iacobus de Forliuio diceret,
ꝙ inanimata ſicut ſpiritus,& humor bene poſſunt eſſe ſubie-
cta ſanitatis & ægritudinis; licet non debeant denominari
formaliter ſana,aut ęgra:concederet tamen, ꝙ tenebroſitas
uentriculorum cerebri eſt ægritudo; ſicut eorum luciditas
eſt ſanitas,& ipſos eſſe denominandos formaliter ſanos,&
ægros, cum ſint animati. & cum infertur contra medicos, ꝙ
plura eſſent genera ęgritudinum,q̃ tria; reſponderet colo-
rem ad complexionem reduci; quia inſequitur complexio-
nem. uel melius dic, ꝙ medici poſuerunt tantum tria gene-
ra ęgritudinum omnibus membris communia, malam ſcili-
cet complexionem, malam compoſitionem, & ſolutionem
continui; non tamen negarent alia eſſe particularia genera
ægritudinum;ſicut diaphaneitatem, luciditatem,& huiuſmo
di, quæ non debentur omnibus membris;ſed ſolum oculis,
& cerebro. Secundò inſtant pro parte Auerrois. Color nō
poteſt lædere per ſe operationem alicuius membri,niſi illud
membrum per colorem, lucem, aut diaphaneitatem ſuam
exerceat operationes: ſed ſolum oculi ſunt huiuſmodi: igi-
tur. ad hoc reſpondent medici,ꝙ cerebrum per luciditatem
tam propriam ſuorum uentriculorum, quàm ſpirituum ani-
malium ſuas exercet operationes; ſicut & oculus. Tertiò
inſtant contra medicos. Nullus color poteſt immutare ali-
quem ſenſum interiorem cerebri, niſi ille prius fuerit ſenſa-
tus per oculum: ſed color melancholiæ exiſtentis in cere-
bro,& tenebroſitas ſpiritus animalis nunquam fuit ſenſata
per oculum.ergo non poſſunt immutare aliquem ſenſum in-
teriorem cerebri. conſequentia nota cum minori, & maior
arguitur; quia ita eſt de obiectis ſenſus uiſus, ſicut aliorum
ſenſuum: ſed obiecta aliorum ſenſuum,ſicut odor, non poſ-
ſunt immutare ſenſus interiores, niſi prius immutauerint
ſuos ſenſus exteriores:ergo &c.ad hoc reſpondent medici,
ꝙ color melancholiæ, aut opacitas ſpiritus non ſentiuntur
ab aliquo ſenſu interiori; ſunt tamen cauſa, ut omnia obie-
cta repręſententur ſenſib.interiorib.ſub ſpecie opaci, & te-
nebroſi.& per conſequens timendi,horrendi, ſicut etiam co
lor exiſtens in cornea,non uidetur à cryſtalloide: uerum eſt
cauſa,ut omnia uiſibilia repręſentētur ſm naturam illius co-
loris.unde,ſi eſt niger,omnia uidebuntur nigra: ſi citrinus;
citrina,& ſic de aliis,ſicut radii ſolares tranſeuntes per ui-
trum citrinum apparent citrini,& per nigrum nigri. Quar-
tò inſtatur contra medicos;quia ſi color melāch. immutaret
ſenſus interiores, cum hoc faciat ſine lumine, etiā poteſt im
mutare uiſum ſine lumine.cōſequēs eſt falſum,igitur. ad hoc
rñdent medici,ꝙ neq; color exiſtens in cerebro, neq; color

existens in oculo immutant uirtutem uisiuam, aut aliquē sen sum interiorem: sunt tamen causa, ꝙ obiecta corrupte comprehendantur. & dicitur secundò, ꝙ ad comprehensionem obiectorum per sensus interiores sufficit lumen intrinsecum spiritus animalis, & uentriculorum cerebri; non tamen lumen intrinsecum oculi sufficit ad uisionem; quia species obiectorum suorum non sunt ita depuratæ, sicut postea cum immutant sensus interiores. Quintò instatur contra medicos Si tenebra spiritus animalis esset causa timoris; sequeretur, ꝙ alicuius effectus positiui, adæquata causa esset pura priuatio, scilicet tenebra respectu timoris. ad hoc respondent medici, ꝙ non solum tenebra est causa timoris; sed etiam ipsi spiritus, qui repræsentant, & etiam ipsa melãch. est causa huius per suam complexionem, & proprietatem occultam. Sextò instatur contra medicos: Si melanch. per suam proprietatem, uel etiam opacitatem esset factiua timoris; ergo sanguis propter suam claritatem esset factiuus lætitiæ. respōdent, quòd sanguis clarus, aut nitidus per suam claritatem, cōplexionem, & proprietatem est factiuus lætitiæ, & audaciæ, sicut econtrario melanch. per omnia hæc est factiua timoris, & tristitiæ. Septimò instatur; quia melanch. neque per colorem solum potest immutare sensus interiores, neque per species eius, cum ibi non sit lumē, quo color, & eius species actuentur. ad quod respondent, ut supra. & ad autoritatem Auer. qui dicit, ꝙ color non est causa substantialis ad corrūpendas uirtutes animæ; sed hæc causa prouenit ab una specie malæ complexionis, sicut & aliæ ægritudines: & tu scis, quia habitus animæ sequuntur complexionem corporis in hac coniunctione. & qui dicunt, ꝙ anima terretur propter humorem melanch. nigrum, sicut terretur homo in obscuro, dicunt uerba cãtionum, id est, fabularum; quia aliqua læsio non aduenit animæ in obscuro, nisi priuatio sensati sensui uisibili: quia non uidet anima in corpore, ut possit dici quòd sentiat terrorem nigredinis. & magis fœdum est dicere, ꝙ uideat extra; quia anima non est extra neque intus. sed est sciendum, ꝙ de natura huius humoris melancholici est, ut ipsum sequantur hæc accidentia; sicut de natura sanguinis est, ut ipsum sequatur lætitia, & gaudium. & propterea dicimus, ꝙ sanguis dat lumen animæ, & hoc manifestum est ei, qui gustauit aliquantulum de natura. non uult ergo Auer. ꝙ melancholia per suam nigredinem sit causa terroris, & timoris; sed solum per suam complexionem primam, aut insequētem materiam. uerùm nigredo magis cedit loco signi, quàm causæ, sicut in rheubarbaro citrinitas non est causa soluendi choleram; sed solum sua complexio, siue forma specifica: uerùm citrinitas est signum rheubarbaro inesse bonā proprietatem in soluendo choleram. nos autem cum medici simus, sequamur medicos; licet rationes medicorum suprascriptæ non sint demonstrationes.

CVm alicui cogitationes malæ † sine causa acciderint: & timor, & tristitia in eo præualuerint; melancholiæ principium in eo est. cum autem res ad hoc peruenerit, ut etiam ea, quæ cogitare cœpit, ore promat, uerba sua, atque actus permisceat; iam melancholia perfecta est. Cui ergo hæ malæ cogitationes, & tristitia, & tribulatio accidunt, antequam præualere incipiat; succurrendum est: quia, si præualuerint; cura est difficilis.

SCHOLION.

Sine causa] legunt alij sine causa manifesta.

Diuiditur præsens cap. in partes duas. in prima agit Rasis de melancholia theorice. in secunda practice. secunda ibi. quòd si cum melancholia fuerit dolor &c.

Prima in tres. primò agit ponendo signa initiantis melancholiæ: secundo perfectæ, & iam completæ. tertiò ostendit festinandum esse ad curam antequam perficiatur. secūda ibi. Cum autem res. tertia ibi. Cum ergo male. de prima parte dicit, ꝙ, cum alicui malæ cogitationes acciderint, supplete uos, & existimationes malæ, ut quia existimat amicos, inimicos, inhonesta pro honestis, aut phantasietur aliqua, quæ nō sunt, neque possunt esse, aut non sunt uerisimilia, cum timore, & tristitia sine causa; tunc hic incipit esse melancholicus. credunt enim semper se decipi, semper insidiari sibi. de secūda parte ponit signa melanch. perfectæ dicens, ꝙ, quando ad hoc peruenerit, ut quæ cogitat ore promat, uerbaq; sua, & actus permisceat, uerbi gratia, dicens se esse factum regem, aut esse dæmonem, aut quia timeat casum cœli; tunc melancholia perfecta est. ultimò dicit properandum esse ad curam melancholiæ initiantis; nam, si perficietur; cura erit difficilis, cum omnes ægritudines pendentes ab humore melancholico terreno, aut à complexione frigida, & sicca difficulter soluantur: est enim inimica principiis uitæ, & spiritui, qui est instrumentum animæ ad suas operationes, ut supra ostensum fuit.

Melanch. dupliciter sumitur communiter, & proprie. accepta proprie est superius diffinita de intentione Aui. & est corruptio existimationum, & cogitationum à complexione melancholica frigida, & sicca cum materia, aut sine materia. & est sine rixa, saltu, & agitatione; imo cum quiete. & in hoc differt à mania proprie sumpta, quæ est cum rixa, & agitatione, & prouenit à mala complexione calida, & sicca, & humoribus adustis. sed communiter accepta est communis tam ad melancholiam proprie sumptam, q̃ ad maniam: est enim corruptio existimationum, & cogitationum à quacunque causa prouenit. & forte hoc modo accipit eam Auic. in cap. de cutubuth, cum dicit, ꝙ cutubuth est species melanch. & tamen dicit ibidem, ꝙ prouenit à melancholia genita per adustionem cholerææ, uel melancholiæ: quod est satis uerisimile, cū sit semper in motu: & ꝓpterea dicta est cutubuth; licet Ger. de Solo diceret, quòd cutubuth est species melancholiæ proprie dictæ. & sic uidetur ex ordine capitulorum Auicen. nec ualet hoc argumentum. Generatur ex melanch. adusta, ergo est mania. nam dicit ipse, quòd in quadam melanch. adusta reseruatur caliditas adurens, in quadam uerò non, partibus subtilibus resolutis. melanch. ergo proprie sumpta potest generari ex melanch. adusta quæcunque sit illa, si in ipsa non reseruetur caliditas adurens, & talis est materia cutubut. & propterea cutubuth non est cum rixa. tu uero dic, ut libet, hæc non sunt demonstrationes. communiter ergo melanch. accepta diuiditur in maniam, & melanch. proprie sumptam superius diffinitam. Mania uero est duplex una lupina, aliter dicta dæmonium lupinum; uidentur enim nō homines sed dæmones, & lupi, qui patiuntur hanc maniam. alia dicitur mania canina ad canum similitudinem. & dicitur à quibusdam, quòd in urina patientis maniam caninam apparent quædam sicut formæ, & figuræ catulorum paruorum, sicut apparent etiam in morsu à cane rabido. sed causa maniæ lupinæ est melancho. genita per adustionem cholerææ, aut melancholiæ; & est deterior; quia difficilioris curationis, cum humor genitus per adustionem melancholię fit magis crassus, ineptior digestioni, & resolutioni, & euacuationi. & signa eius sunt agitatio, saltus, inquisitio, lupinositas, id est mores luporum, & aspectus, cui non assimilatur aspectus hominis; imo est sicut luporum. differt etiam ab una specie karabiti, quæ est cum dæmonio; quoniam cum hac mania non est feb. sed karab. est cum fe. canina autem est species maniæ existens cum ira permixta tripudio, & inquisitione corrupta permixta petitioni, quemadmodum est ex natura canum. & in hac est associatio uehemens, & amicitia cum obedientia, & conuenientia simul; licet aliquando fit cum ira, & rixa. & ista generatur per adustionem sanguinis, cui aliquid cholerææ adustæ, aut melancholiæ ex ea genitæ permixtum est. est autem alia species maniæ, quæ uocatur scintillaris, in qua lucent oculi ad modum scintillarum ignis, & imaginantur scintillas, & ignes. & hæc prouenit à uaporibus adustis melancholicis eleuatis à melancholia genita per adustionem sanguinis, & cholerææ.

Melãcholia uerò, licet habeat infinitas species innominatas: nã quidam timent casum cœli super se, quidã, ꝙ terra absorbeat eos, quidã timent latrones, quidã ne lupus, aut dęmones ingrediantur ad eos. & oēs hi errant in cogitatiua: licet fugientes nō errent in existimatiua. quidã uerò imaginantur res corã oculis, q̃ nō sunt. & qñq; imaginantur se esse factos reges, aut lupos, aut dæmones, aut aues, aut instrumenta artificialia, & hi errant in sensu cōi, & imaginatiua. & sunt quidam eorum, qui diligunt mortem, quidam eam abhorrent. &

ſunt quidam, qui rident, quorum melancholia eſt ſanguinea, imaginantur enim, quod placet, & delectat eos. quidam ſunt qui plorant, & imaginantur res triſtes, quarum cauſa eſt melancholia pura. Sed melancholia habet duas ſpecies famoſas: una dicitur cutubut. Et nomen ſumpſit à quadam ſpecie araneæ, quæ mouetur ſuper aqua diuerſis motibus ſine ordine. alia autem dicitur iliſci, ſiue heros. Cutubut autē eſt ſpecies melancholiæ plurimum eueniens in februario, non expectans uſque ad uer propter ſubtilitatem humoris melancholici ſecundum plurimum. generatur enim à melancholia genita per aduſtionem choleræ, aut melancholiæ, in qua forte caliditas adurens non multum remāſit. & propterea licet ſit cum motu plurimo, tamen non eſt cum rixa, imo cum timore. hæc enim diligit fugere ab hominibus uiuis, & appropinquare mortuis, & ſepulchris cum malitia furoris repente aduenientis ei. & eſt eius proceſsio nocturna, & occultatio diurna. & totum iſtud facit diligendo ſolitudinem, & elongationem ab hominibus. & cum hoc non quieſcit in uno loco plus una hora; imo non ceſſat diſcurrere, & ambulare inceſſione diuerſa ignorans, quo uadit cauendo ſibi ab hominibus. quandoque tamen non cauet ſibi ab eis, parum diſcernens iſtud quod uidet, & fit ei præſens. & citrinus eſt color faciei, & lingua ſicut ſitientis. & ſuper crura ipſius ſunt ulcera, quæ non conſolidantur, quorum cauſa eſt corruptio materiei melancholicæ effuſæ ad crura, & multitudo motus pedum, quarum materiæ ad ipſa deſcendunt. & præcipue quia occurit cruribus eius frequenter aliquod offendens, aut canes interdum mordent eum: quare fiunt in eis ulcera, quæ difficulter conſolidantur, & propter motum, & quia cancroſa. & oculi eius ſunt ſicci, debiles, ſubmerſi, non lachrymantes propter ſiccitatem cerebri, & oculorum. Cauſa autem ſuæ uariæ inceſsionis ſine ordine, nunc ad unam differentiam, nunc ad aliam, ſicut facit iſta aranea, quæ dicitur cutubut, eſt, quia fugiens eſt ab omni indiuiduo apparente ei ipſum timens; nam ipſe propter paucitatem ſuæ cōſeruationis, & defectum rectificationis conſilii ſui incipit in parte una moueri, & obuians alii indiuiduo iterum fugit ad partem aliam.

Iliſci uerò, ſiue heros, aliter paſsio diuina; quia quidam putauerunt à deo fieri. 1. prognoſticorum, commēt. 7. uel quia accidit iſtis ſicut contemplantibus diuina, qui omnem ſuum ſpiritum, & cogitationem in illa conferunt. & hæc paſsio eſt ſolicitudo melancholica, in qua homo inducit omnem cogitationem ſuam ſuper pulchritudinem quarundam formarum, & figurarum cum uehementi deſyderio ad illa proſequendum; licet non ſequatur.

Et ſigna eius ſunt profunditas oculorum, ſiccitas ipſorū, & priuatio lacrymarum, niſi cum fletus adeſt, & motus continuus palpebrarum riſibilis, quaſi aſpiciat aliquod pulchrum, & delectabile, aut audiat rumorem, aut iucunditatem: quod prouenit ex apprehenſione alicuius ſub ratione iucundi. & anhelitus eius eſt plurimæ interſectionis, & multæ eleuationis interdum cum ſuſpiriis. & nunc alteratur ad riſum, & lętitiam, nunc ad triſtitiam, & fletum præcipue cum audit cantilenas amoris, & proprie cum fit memoria tripudii, & elongationis à re amata, & ſunt omnia membra eius arefacta pręter oculos; ipſi enim licet ſint profundi, palpebrę tamen ſunt graues, & graſſæ propter uigilias eius & ploratus, propter quos ad palpebras ſæpe aliquid rheumatizat. & in figuris eius ſiue ſitib. non eſt ordo, quaſi in nullo ſitu inueniat requiem. & pulſus eſt diuerſus abſque ordine, ſicut pulſus habentium tædium. & eius quidem pulſus, color, & diſpoſitio alteratur; cum fit rememoratio eius, quod diligitur, aut cum præſentatur ei. unde poſsibile eſt, ut medicus prudens cognoſcat, ꝙ ſit illud quod diligit, cum non confitetur ipſum. cognitio enim eius, quod diligitur, non parum confert ad curam: & propterea medicus ſemper tangens pulſum patiētis faciat rememorari nomina eorum circa, quæ eſt ſuſpitio, necnon figuras, domus, artes, genus, regiones, & comparetur unumquodque ad nomen eius, quod diligitur: nam, cum rememorabitur illud, quod diligitur, fiet pulſus diuerſitas, & interſectio, necnō color eius mutabitur, & ſimiliter anhelitus. Confert autem ſcire iſtud; quoniam interdum nullum regimen medicinale prodeſt niſi regimen coniunctionis inter eos; ſi lex, & fides permittat. & iam ſunt uiſi quidam, qui poſt tolerantiam febrium, & prauarum ægritudinum, & poſt debilitatem uirtutis ex amore ingenti ſanitati reſtituti ſunt; cum obtinuerint, quod ſummopere optabant. ex quo ſignificamus mirabilem obedientiam naturæ meditationibus animi. Cáuſa itaque primaria huius paſſionis eſt amor præter modum; uerum poſtea humores aduruntur, & ad melancholiam conuertuntur, quibus amplius hæc paſsio figitur.

Melancholiæ præterea communiter ſumptæ dantur aliæ diſtinctiones. prima quædā eſt per eſſentiam in cerebro, quædam per cōmunitatem. ſecunda, quædam eſt materialis, quædam immaterialis. tertia. quædam fit incipiēdo, quædam ſuccedit alteri ægritudini. item quædam eſt periodica, quædam non periodica. item quædam antiqua, quædam noua.

Cauſæ autem melancholiæ per eſſentiam in cerebro ſunt aut mala complexio frigida, & ſicca ſine materia, quæ permutando complexionem cerebri, & ſpiritus animalis, & ſimiliter eorum ſubſtantiam, excludendo ſcilicet partes ſubtiles, calidas, luminoſas, facit eorum ſubſtantiam tenebroſam. hoc idem facit mala complexio calida, & ſic. nam adurendo denigrat, & tenebroſam facit ipſorum ſubſtantiam. aliquando ſunt hæ malę complexiones cum materia, aut melanch. naturali, aut genita per congelationem: & hę faciunt melanch. diſtinctam contra maniam. & aliquando pendent à melanch. genita per aduſtionem ſanguinis, aut phleg. in quibus non reſeruatur multa caliditas adurens. Mania autem proprie generatur ex melanch. genita per aduſtionem choleræ, aut melanch. aut ſi melāncholiæ ſanguineæ, aut phlegmaticæ aliquid cholerę aduſtæ permiſceretur.

Et hi humores quandoque ſunt in uenis cerebri, quandoque in meatibus, quandoque in uentriculis, ſiue apoſtement ſiue non. & hi humores quandoque ſunt geniti in ipſo cerebro, ſiue per propriam eius complexionem, ſiue per malam qualitatem à reſiduo corporis, uel ab extrinſeco ſibi communicatam. melanch. uerò per colligantiam quandoque eſt à toto; ſicut in quartana feb. & in fine morborum materialiū acutorum, ſcilicet in quibus generantur melancholiæ per aduſtionem: & ideo iſti phantaſiantur circa mortuos. quędam per communitatem à ſplene, aut quia ſplen non debite mundificat ſanguinem, aut quia eſt apoſtematus, aut quia uenæ oppilatæ ſunt per quas melanch. tranſit ab hepate ad ipſum, aut uiæ ſunt oppilatæ, quæ tranſeunt ab ipſo ad inteſtina, aut uiæ, quæ tranſeunt ab ipſo ad os ſtomachi: & ſic non poteſt expellere melancholiam ſuperfluam. aut quia debilitata eſt expulſiua eius, aut attractiua. unde neque expellit ſaltem ad loca conuenientia, aut non debite attrahit.

Quædam eſt mirachia id eſt à mirach, per mirach intelligendo meſenterium, in quo ſunt meſeraicæ, quæ primò fit per congregationem ſuperfluitatum craſſarum chiloſarum, quæ per aduſtionem tranſeunt in melancholiam, & euaporando ad caput faciunt melancholiam. ſimiliter fieri poteſt ab oppilatione, uel apoſtemate meſeraicarum hepatis; quia nutrimento non penetrante putret. & quandoque fit à matrice ſanguine menſtruo per putrefactionem, aduſtionem, uel congelationem in melancholiam uerſo. & quādoque fit à ſpermate diu retento modis ſimilibus corrupto. & nota, ſecundum plurimum non fit melancholia abſque cōmunitate cordis; imo fortaſſe magnitudo ipſius erit ex corde. & forte principium eius ſecundum plurimum eſt ex corde; licet confirmetur in cerebro: & eſt in hoc circuitio; quia ad corruptionem complexionis in corde corrumpitur complexio cerebri, & econtrario. huius autem potiſsima cauſa eſt ſpiritus animalis; quia ſpiritus animalis eſt continuus ſpiritui uitali in arteriis apoplecticis, & rete mirabili, & ex ipſo generatur: &, ſi ſanguis cordis eſſet ſubtilis, terſus, & clarus; reſiſteret corruptioni cerebri, & ipſum rectificaret: & ex ipſo etiam generaretur ſpiritus uitalis clarus, qui eſt materia ſpiritus animalis. quapropter raro, aut nunquā fit melācholia abſque cōmunitate cordis; licet non cōfirmetur hæc ægritudo niſi in cerebro. & quandoq; fit per cōmunitatē ab hepate, aut quia ſanguinem adurit, aut quia non debite ſeparat melācholiam à ſanguine, nec expellit ipſam ad ſplenē. & uniuerſaliter à quocunq; mēbro poteſt fieri melācholia per

colligantiam,

colligantiam, aut quia aduritur nutrimentum ipsius, aut quia non expellit superfluitatem nutrimenti, quæ retenta partibus subtilibus resolutis uertitur in melanch. Causæ uerò primitiuæ sunt aer turbulentus frigid. & sic. aut calid. & sic. adurens, sicut aer æstatis, & dierum canicularium: & autumnus est huic ægritudini proportionatus. uer uero, licet sit disproportionatum, quantum ad causæ generationem; tamen proportionatum est ad mouendam causam latentem iam genitam. unde. 3. apho. illo, Vere, & autumno maniæ mouentur, & melancholiæ. Hyems uero est disproportionata nisi forte per congelationem melanch. multiplicet. Secundo cibi melancholici, ut lentes, caro uaccina, caprina antiqua, panicum, uinum turbidum, crassum, exercitium forte exiccatiuum, superfluæ uigiliæ, timor, tristitia fortis, studium uehemens, longi carceres. Causæ autem corporeæ remotæ sunt retentio hæmorrohidarum, & fluxus menstrui consueti. & quandoque fit à dæmone corrumpente complexionem cerebri: agit enim per media naturalia siue semper ibi assistat, siue post hanc operationem recedat.

Signa uerò melancholiæ quædam sunt prognostica, quædam demonstratiua. Ex prognosticis sunt primò dispositiones corporum; sicut sunt corpora bruna, pilosa, extenuata, & econtrariò parum disposita ad melancholiam sunt corpora alba, & pinguia. Secundò corpora habentia cor uehementer calidum, & cerebrum humidum sunt disposita ad melancholiam; quia caliditas cordis est generatiua choleræ nigræ in ipso, & humiditas cerebri est susceptiua impressionis eius, quod generatur in corde, quapropter trauli, id est, syllabam multotiens repetentes, antequam dictionem proferāt; sunt ad ipsam parati, & proprie si linguas habuerint lenes, oculos mobiles, & quorum facies est uehementis rubedinis, & cum hoc sunt bruni, pilosi, & proprie cum in pectoribus eorum sunt pili nigri, crassi, & amplas habent uenas, & labia crassa; quoniam quædam istorum significant caliditatem cordis sicut pilositas, amplitudo uenarum, rubedo faciei, oculorum mobilitas: quædam significant humiditatem cerebri, scilicet traulitas, mollities linguæ, crassities labiorum. Tertiò magis dispositi sunt ad melancholiam uiri, quàm mulieres; licet in mulieribus sit deterior cum proueniat à fortiori causa: & similiter magis dispositi sunt iuuenes, & senes, q̄ pueri. Secundum prognosticum sumitur ex aphor. 23. sextæ particulæ. Si timor, & pusillanimitas multum tempus habent; melancholicum perficiunt: sunt enim melancholiæ simul signum, & causa.

Signa uerò initiantis melancholiæ sunt, quæ dicta sunt in textu. item uelocitas iræ, si materia fuerit adusta. tertio dilectio solitudinis: quia non conuersatur propter timorem aut tristitiā. Signa uerò perfectæ melancholiæ sunt ea, quę dicta sunt in textu. Signa uerò causarum immediatarum infinitarum specierum ipsius melancholiæ male possunt sciri, sicut neque causæ distinctæ sciuntur. uerum non reducuntur nisi in speciales modos mixtionis melancholiæ, & speciales conditiones indiuiduales, sicut dicimus, quòd uenenum canis rabidi inducit ad timorem aquæ: ideo etiam in proposito secundum uarias impressiones specierum uariarum, uarios modos melancholiæ, & secundum uariam dispositionem passorum fit uariatio in phantasiis, & iudiciis corruptis. quapropter ipsarum species esse infinitas, aut saltem indefinitas facilè concedi potest.

Signa uerò melancholiæ per essentiam in cerebro est superfluitas cogitationis, & assiduatio solicitudinis melancholicę, id est, attinentium melancholiæ, & assiduus aspectus ad rem unam, ut ad terram. item color niger capitis, faciei, & oculorum, & nigredo pilorum capitis, & crassities. item antecessio insomnietatis, & cogitationum, & lōga mora in sole, quæ primò cerebro nocet. item ęgritudines cerebri antecedentes, sicut epilepsia. item parum iuuamentum ex medela, & in summa sunt accidentia maiora, & magis continua; quando est per essentiam in cerebro. item nō præcesserunt, nec forte concomitantur eum aliquæ malæ dispositiones corporis uerisimiliter factiuæ melancholię. Signa uero eius, quę est per communitatem à toto, sunt nigredo corporis, & eius arefactio, & retētio eius, quod solebat euacuari ex splene, & stomacho, & ex ano, aut matrice, scilicet sanguinis hæmorrhoidalis, & menstrualis. item multitudo pilorum crassorum, & nigrorum. item antecessio ciborum melancholicorum, necnon antecessio ægritudinum, quibus succedit melancholia; sicut sunt febres chronicę, & maxime permixtæ.

Signa uerò eius, quæ est ex splene, sunt multitudo appetitus propter effusionem choleræ nigræ ad stomachum cum paucitate digestionis propter frigiditatem complexionis, multitudo rugitus lateris sinistri, & quandoq; inflatio splenis. si enim splen non attrahat melanch. propter aliquam ex causis supradictis; tunc splen attenuatur. si uerò attrahat, & non expellat pp causas suprascriptas; tunc splen est tumidus.

Signa uerò eius, quæ est à stomacho, sunt nocumenta stomachi antecedentia, aut concomitantia, quibus auctis augetur melancholia, & diminutis minuitur.

Signa uerò mirachiæ sunt nausea, & frequens grauitas in mirach, malitia animæ, corruptio digestionis, & eructuatio acetosa, rugitus, & exitus uentositatis, & inflatio. & inuehit dolorem inter utrasque spatulas, usquequo cibus digeratur. euomit phlegma permixtum cholerę, aut melancholiæ, & quandoque præcedit apostema in mirach, aut oppilatio in meseraicis, & apparet fluxus chilosus chilo non potente transire ad hæpar.

Signa uerò, quod fit per communitatem à corde, aut à matrice, aut membris aliis sunt præcessio nocumentorum huiusmodi membrorum, & proprie cum nō uidetur ab aliis causis pendere uerisimiliter.

Signa uerò humoris melancholici sunt ista; nam, quando est à sanguine, est cum risu siue uerò, siue non uero, & non est in eo tristitia uehemens. Si autem est à phlegmate est cum pigritia & quiete & dominio frigiditatis. & si à cholera est cum agitatione, rixa, & dæmonio. Et si est per adustionem uehementē melancholię, est etiam cum rixa & dæmonio magis perseuerante. & si fuerit à cholera pura nigra, tunc cogitatio in ipsa erit plurima, & audacia minor nisi moueatur & rixetur, & habet odium cuius non obliuiscitur.

Signa uero causarum primitiuarum sunt ipsæmet causæ. signa uerò dæmonis nulla sunt nisi, ꝙ dicat aliqua, quæ ante nesciebat, sicut si loqueretur literaliter, aut theutonicū, aut ſm aliud idioma, quod prius nesciebat, aut sciat aliqua occulta, quę uerisimiliter scire non debet. quanquam Ari. problematum. 19. problem. 1. hæc omnia resoluat in melancholiā. Inquit enim, ꝙ ex melancholia quidam facti sunt sicut diuini prædicentes futura, & exemplificat de Sybilla & Bacchide. & quidam facti sunt poetę; sicut Melanthius Syracusanus. Ego uerò adhęrens ueritati fidei Christianæ credo Sybillam Erythream esse prophetissam, & de Christo prophetizasse, & Melanthium Syracusanum, qui post maniam numeratus est inter poetas, credo ante maniam non fuisse expertem poesis: uerum post maniam subtiliorem factum esse, humiditatibus cerebri eius ingenium hebetantibus resolutis: non enim credo sola melancholia huiusmodi posse contingere; sed ex coniunctione angeli, uel dæmonis cum anima humana &c.

Prognostica. Primum. melanch. cum risu est salubrior cęteris. Secundum. hęmorrhoides, elephantia, uarices superuenientes soluunt melancholiam. Tertium. Melancholia periodica debito seruato regimine curatur: ex indebito uerò regimine efficitur continua non curabilis. quartum. melancholia per essentiam in cerebro multum antiqua non est curabilis; per communitatem uerò antiquata frequenter curatur. Quintum. euacuatio cholerę nigrę uomitu, & secessu, & similiter eius apparitio in cute; sicut in panno & lentiginibus, soluit melancholiam.

Quòd, si cum melancholia fuerit dolor uentris, & inflatio, & malus color, & digestionis corruptio, & † uomitus accessus, & excreationis multitudo;

SCHOLION.

Vomitus accessus] est in aliis codicibus Vomitus acetosus.

Hic Rasis agit de cura melancholiæ. habet autem hæc pars. 2. partes. in prima ponit curam melanch. splenetícæ. in secunda ibi, Si autem cum melancholia. ponit curam melancholicæ per essentiam in cerebro. prima iterum in duas: nā in prima parte ponit signa melancholię splenetícæ. in secūda

ibi, Incipienda eſt cura. ponit ipſius curam. in prima parte ponit. 6. ſigna. primnm eſt dolor uentris ſcilicet ſtomachi, & inteſtinorum. ſecundum eſt ipſius uentris inflatio propter uentoſitatem genitam à melanch. eſt enim melancholia plurimum uentoſa. 19. problematum problemate. 1. uentoſitas etiam multiplicatur propter indigeſtionem, phlegmate multiplicato, & uentoſato. tertium eſt malus color. quartũ corruptio digeſtionis, ſcilicet ad acetoſum ſm plurimũ, & propterea fit malus color. quintum eſt uomitus accetoſus, ſcilicet aut melanch. ad ſtomachum deriuatæ, quæ eſt acris cum ponticitate, aut forte fit uomitus acetoſus, id eſt, phleg. acetoſi per corruptam digeſtionem multiplicati. ſextũ eſt multitudo excreationis, id eſt, ſputi per communitatem à ſtomacho. deinde cum dicit.

Incipienda eſt cura cum phlebotomia ex baſilica, aut ſaluatella ſiniſtræ manus. &, ſi ſanguis uiſus fuerit niger; dimittatur egredi in multa quantitate: ſubtilis autem, & rubeus ſi fuerit; reſtringendus erit ilico.

Habet hęc pars ſex partes. in prima ponit curam per phlebotomiam. in ſecunda ibi, Aeger uerò ex rebus. ponit curam per nutrientia. in tertia parte, ſcilicet ibi, mittendus eſt in balneo. ponit curam per balneum. in quarta ibi, Poſt hoc autem decoctione. ponit curam per medicinas ſoluentes. in quinta ibi, In his autem diebus. complet regimen per diætam, & reliquum regimen ſex rerum non naturalium. in ſexta, Et ſtudendum eſt, docet rectificare ſplenem, & ſtomachũ. De prima parte dicit incipiendam eſſe curam cum phlebotomia baſilicæ, quæ eſt in curuatura brachii in parte inferiori; quando intẽtio eſt magis euacuare: aut in ſaluatella eiuſdem manus ſiniſtræ, quando intentio eſt cum hoc diuertere. & hæc ſaluatella reperitur in manu inter anularem, & auricularem, & eſt ramus baſilicæ. & ſubdit, ꝙ ſanguis egrediens eſt conſyderandus: ſi enim fuerit ſubtilis, & rubeus; ilico ſtringendus eſt: ſi uerò fuerit niger, & craſſus; dimittatur egredi in quantitate multa, cum ipſo enim humor melancholicus educitur. & propterea præcipiat medicus phlebotomanti, ut faciat foramen latum, ut ſanguis craſſus poſſit egredi. nota tamen ſicut dicit Auic. in cap. huic proportionato, quamuis ſanguis ſubtilis appareat in princ. non tamen ita ſubito eſt reſtringendus; ſed permittantur egredi duæ. ℥. uel circa, quia aliquando poſt ſubtilem egreditur craſſus, & niger.

Aeger verò rebus lenientibus eſt nutriẽdus: vt ſunt aleſfidebegi, quæ fiunt ex carne hædina & arietina.

Ponit curam per nutrientia, & dicit, ꝙ nutriendus eſt æger ex rebus lenientibus, id eſt, humidis, & etiam uentrem mollificantibus; ſicut ſunt alesfidebegi, id eſt, iura, quæ fiunt ex carne hœdina parùm diſtante à natiuitate, & arietina unius anni, uel circa. & ſic intellige de reliquis carnibus humidis boni nutrimenti paucarum ſuperfluitatum; ſicut capones, phaſiani: & proprie multum impinguati.

Et mittendus eſt in balneum, in quo non diu moretur.

Iubet ægrũ poni in balneo aquæ dulcis, aut in decoctione rerum humectantium, in quo tamen non multum moretur, ut non debilitetur, neque partes ſubtiles reſoluantur. & ideo balneum debet eſſe ſatis temperatum conforme calori noſtro, & debet etiam aqua balnei proiici ſuper caput ægri. & per hunc uſum balnei multos à quartana liberaui: digerũt enim humorem melancholicum ipſum reducendo ad benignum, uel ad expulſionem præparando.

Poſt hoc autem decoctione de epithymo, quam ego compoſui, vtatur. Recipe mirabolanorum indorum drach. 10. polypodij drach. 5. ſenæ †. drach. 8. turbith. drach. 4. ſtœcados drach. 10. paſſularum enucleatarum drach. 10. epithymi cretenſis drach. 10. omnia excepto epithymo † in. 4. lib. aquæ coquenda ſunt, donec ad lib. 1. & ſe. redeant. quãdoq; hoc factum fuerit, addatur epithymum, & ilico ab igne remoueantur, & dimittantur, donec infrgidari cœperint. quumq; infrigidata fuerint, manibus fricata colẽtur. deinde ſumantur agarici. 2. tertiæ drach. 1. aloes. drach. 1. ſalis indi. drach. ſemiſ. elleb. nigri quartam drach. 1. & conficiantur cum melle, aut cum iuleb, & fiant ex eis pilulæ, quæ per tres horas ante decoctionis acceptionem ſumendæ ſunt. poſtea ſumatur decoctio. deinde tribus diebus quieſcat. In his autem diebus quibus quieſcit, nutriatur ex eis quæ præcepimus. & in potu ſumat uinum ſubtile, & clarum, & bene odoriferum. poſt hoc quoque iterum ſoluendus eſt, ut prius. hoc uerò ita, ut prædiximus, tertiò iterandũ eſt quarta quoque potio ei danda eſt. æger uerò ab omnibus, quæ choleram generant nigram, abſtinendus eſt; ut ſunt carnes ſylueſtres omnes, & caro uaccina, & hircina, & magnarũ caprarum, & fabæ, & caro ſalita, & caſeus uetus, † & lentes, & omnia olera niſi humefacientia. vinum præterea groſſum, labores, & uigilias euitet. nec patiatur famem, nec ſitim: uino uerò ſubtili in potu utatur, & præcipiendum eſt ei, ut dormiat.

SCHOLIA.

Senæ drach. octo] antiquus habet drach. viiii. In quatuor lib. aquæ] Textus Raſis tres ſolum enumerat. Et lẽtes] & propriè lẽtes vt nonnulli uolunt: generant enim plurimum ſanguinem melancholicum.

In hac quarta parte curat per ſolutiua dando decoctionẽ de epithymo. ℞. mirobalanorum indorum & nigrorum qui ſunt frig. & ſic. melancholiam ſoluentes. ʒ. 10. polypodii cal. & ſic. in ſecundo ſoluentis melancholiam, & phleg. ſalſum. ʒ. 5. ſenæ cal. & ſic. in ſecundo ſoluentis melancholiã drach. 8. turbith. cal. & ſic. in ſecundo ſoluentis phlegma. ʒ. 4. ſtœcados cal. in primo. ſic. in ſecundo ſoluentis melancholiam & phlegma à capite. ʒ. 10. paſſularum enucleatarum cal. & hu. ʒ. 10. epithymi cretenſis cal. & ſic. in ſecundo optime ſoluentis melancholiam. ʒ. 10. omnia excepto epithymo coquenda ſunt in tribus lib. aquæ ad conſumptionem medietatis: &, cum quaſi facta fuerit huiuſmodi conſumptio; addatur epithymum; & ilico ab igne remoueatur; quia epithymum parum ſuſtinet de decoctione. & hæc ſic bullita dimittantur infrigidari, & refrigerari, &, cum aliquantulum infrigidata fuerint; bene exprimantur, & colentur, & colatura reſeruetur, quam debet æger accipere in quatuor uicibus debite calidam. & inter unam aſſumptionem, & alteram medient tres dies, & ſumatur unaquæq; potio in mane celebrata digeſtione cœnæ præcedentis; ſed per tres horas ante unamquamque iſtarum potionum detur quarta pars iſtarum pilularum. ℞. agarici cal. & ſic. euacuantis phlegma, choleram, & melancholiam. ℈. 2. aloes cal. & ſic. euacuantis phlegma, & choleram, & rectificantis, ſcilicet alia ſolutiua. ʒ. 1. ſalis indi. cal. & ſic. in ſecundo ſoluentis melancholiam. ʒ. ſ. elleb. nigri cal. & ſic. in tertio ſoluentis melancholiam gran. 15. fiant pilulæ. 20. cum melle, aut iuleb uiol. aut ſimili. quæ pilulæ in quatuor uicibus debent ſumi, ſicut decoctio prædicta; ſed per tres horas ante decoctionem: hoc autem fit ut pilulæ ſint primo actuatæ, deinde decoctio ſuccedat per tres horas, ut adiuuet operationem pilularum ſupraſcriptarum, ut etiam humectet, & æquet humores, uel humoris ſubſtantiam. Si tamen uenter eſſet facilis; ſufficeret ſola decoctio, & eſſet præſtantior, quàm pilulæ, cauſis inferius aſſignandis. tempore intermedio æger quieſcat animo, & corpore, & nutriatur his brodiis, & carnibus, quæ dicta ſunt ſuperius. & bibat uinum ſubtile, clarum, odoriferum, participans aliqua dulcedine, & ſit unius anni tantum. & æger abſtineat ab omnibus, quæ choleram nigram multiplicant; ſicut carnes ſylueſtres, leporum, cuniculorum, ceruorum, & huiuſmodi. uitet carnem uaccinam, hircinam, magnarum caprarum, fabas, carnem ſalitam, caſeum ueterem, lentes, & omnia olera præbentia nutrimentum ſiccum, ſicut ruta, eruca, & ſimiles. ſed cucurbitæ, ſpinachiæ, & cætera humida concedi poſſunt. uitet etiam uinum craſſum, laborem multum, uigilias multas; imo multum dormiat, nec patiatur longam famem, aut ſitim.

Et ſtudendum in ſplenis curatione ex his quæ in ſequentibus cap. de ſplenis curatione, qui augmentatur, dicturi ſumus. os quoq; ſtomachi confortandum eſt, & propriè ex medicinis.

dicinis, quarum mentionem in ſequentibus facturi ſumus, cum ægritudines ſtomachi nominabimus.

In hac ſexta parte,& ultima dicit Raſis ſplenem eſſe curādum,& proprie cum tumidus eſt,ſecundum quod inferius dicetur,ubi agetur de curationē ſplenis, quando tumeſcit. eſt tamen regula generalis in omni ægritudine,quæ fit per communitatem ab aliquo membro,membrum iſtud eſſe rectificādum.Similiter dicit eſſe confortandum os ſtomachi in melācholia ſplenetica:cum ſtomachus per os eius recipiat melancholiam, quæ præter modum fluens ad ipſum corrumpit ipſius digeſtionem.

Si autem cum melancholia ea, quæ nominauimus, non fuerint,& acciderit poſt longam moram ſub ſole,aut phreneſim, aut percuſſionem in capite,phlebotomia ex cephalica facienda eſt. Et capiti ſtudium adhibendum ex reliquo regimine, quod diximus proprie. aqua præterea tepida ab alto loco ſuper caput fundenda eſt. deinde oleum roſ. cum aceto uini capiti infundatur, & lac muliebre deſuper mulgeatur.naribus etiam oleum de ſeminibus cucurbitæ dulcis & lac muliebre inijciatur.in balneum quoq; ſæpe mittēdus eſt,& multum ex aqua tepida capiti eſt ſuperinfundendum. æger etiam omnia odorifera,quæ frigida ſunt,odoret.

In hac ſecunda parte principali curat melancholiam per eſſentiam in capite.habet hæc pars duas partes. in prima curat melancholiam quæ eſt in mania. in ſecunda ibi.Si autem melancholia.curat melancholiam propriè ſumptam, diſtinctam contra maniam.de prima parte dicit, quòd ſi cum melācholia non fuerint iſta quæ nominauimus, ideſt, illa ſex ſigna melancholiæ ſpleneticę; imo acciderit poſt phreneſim, aut longam moram in ſole:quæ arguunt ipſam pendere à melancholia aduſta aut acciderit poſt percuſsionem in capite, per quam humores calidi ad caput attrahuntur, qui poſtea aduſti faciunt maniam.in his ergo caſibus in principio faciēda eſt phlebotomia ex cephalica, quæ eſt in curuatura brachii in parte ſuperiori tum ad diuertendum materiam fluentem,tum ad euacuandum materiam iam fluxam.Secundò eſt capiti ſtudium adhibendum in reliquo regimine ſuperius dicto per euacuationem humoris melancholici. Tertiò aqua tepida eſt capiti ab alto infundenda ad humectandum, & infrigidandum:poſt quam embrocationem oleum roſ.mixtum cum quarta parte aceti,ut magis penetret capiti infundendum;hæc enim infrigidant, confortant & repercutiūt,& deſuper lac muliebre infundatur ad humectandum & infrigidandum.oleum etiam de ſemine cucurbitæ, lac muliebre ſingulariter,aut coniunctim naribus iniiciatur.Vltimò ad infrigidandum, & humectandum debet poni in balneo aquæ tepidæ,multum de ea capiti infundendo,& odoret ea,quæ frigida ſunt,& humida,ſicut aquam roſ.& uiol.& ſimiles.

Si autem cum melancholia nihil fuerit eorum, quæ diximus in principio;matrix uena dextri brachij aperienda erit & ſanguis conſyderandus et ut prædiximus,faciendum erit & regendum.&,poſtquam hoc regimen infirmo adhibueris per aliquot dies quieſcere dimittendus eſt.deinde ut prius in cura eius incipiendum,donec ſanitatis fiat reſtitutio.

Docet curare melancholiam diſtinctam contra maniam, quæ prouenit à cholera nigra non aduſta, aut à melancholia phlegmatica,uel ſanguinea,in qua non remanet multa caliditas,& etiam quæ prouenit à melancholia genita per congelationem.Sed maxime hoc regimē eſt proprium melancholiæ naturali,& ſanguineæ;ſed maxime quādo fouentur à mala cordis,& membrorum ſpiritualium diſpoſitione. & habet hæc pars quatuor partes. In prima ponit curam per phlebotomiam.In ſecunda ibi. Studium uero totum. Ponit curam per debitum regimen ſex rerum non naturalium. In tertia parte ponit curam per ſolutiua ibi. Pilulæ quæ choleram nigram.In quarta ibi.In duobus uero, ponit curam per electarium lætificans.de prima parte dicit,quod, ſi cum melancholia non fuerit aliquod eorum quæ diximus, ſcilicet ſigna ipſius melancholiæ ſpleneticæ,& ſupple neq;fuerint ſigna maniæ;matrix uena,ideſt, communis dextri brachii erit aperiēda, & ſanguis conſyderandus; nam, ſi fuerit ſubtilis, clarus; non permittatur exire niſi in parua quantitate,ut dictum eſt. Si uerò craſſus, & niger permittatur exire ſecūdum uirtutis tolerantiam,& cæteras circunſtantias.deinde reliquum regimen ſcilicet balneum,embrocatio, euacuatio capitis obſeruandum eſt,ut ſuperius dictum fuit, interponendo inter unā euacuationē,& aliam tp̄s ſufficiēs ad uirtutis reſtaurationē.

Studium verò totum quod erga melancholicos eſt obſeruandum,eſt vt impinguentur,& carnoſi fiant;ex quo enim pingues,& carnoſi fuerint ilicò ſani erunt. Cibi autem, qui illis congruunt ſunt caro arietina,& hœdina,& gallinacea & panis de ſimula.oppyrus autem panis nullo modo eſt eis congruus.vinum quoq; ſubtile,& clarum eis conueniens eſt vinum verò craſſum non eſt eis bonum,nec nigrum. lac autem recenter ab uberibus extractum, dum adhuc calet, eis confert,piſces recentes.& ſeſami de ſaccharo facti, & oleū amygdalium.præterea audire cātilenas,& gaudere,& habere ante ſe res delicioſas,& dormire plurimum confert eis. econtrariò uerò cogitare,& ſolos morari, & uigilare maxime nocet eis.

In hac parte ponit ipſorum debitum regimen. Eſt enim ſtudendum, ut impinguentur, & carnoſi fiant. ex quo enim pingues,& carnoſi fuerint,ilico ſani erunt. cauendum tamē ne cadant in oppilationes,& propterea caro arietina, hœdina,gallinacea,& ſimiles boni nutrimenti,& humidi, & brodia ipſarum conueniunt,& panis de ſimula, ideſt, optima farina. panis autem oppyrus,ideſt, craſſus, & azimus ſicut eſt panis ruſticorum non conuenit.& ſimiliter conuenit uinum ſubtile clarum,album,unius anni: nigrum uero craſſum, aut antiquum non conuenit lac recenter mulſum ab uberibus, ut non corrumpatur, confert. & ſimiliter piſces recentes, & ſeſami cal.& hum. conditi cum ſaccharo, & oleum amig. cal.& hum.conferunt.& ſimiliter audire cantilenas, gaudere,habere res delicioſas conferunt,ſicut ecōtrario ſuperfluæ cogitationes,ſolos morari,multum uigilare & omnia exiccātia plurimum nocent.

Pilulæ,quæ choleram nigram expellunt,de quibus datur his,qui decoctionem ſumere nequeunt.Rec. epithymi cretenſis,drach.20.polypodii,agarici,amborum,an.drach.10.elleb.ni.ſalis indi amborum, an.drach.5.ſtœcados drach.7. pulueris hieræ pic.drach.15.bibat ex eis drach.3.in diebus uerò,quibus quieſcit æger,debet ſumere elect.quod uocatur lætificans. quod recipit meliſſæ,cortic.citri, garioph. galiæ muſc.maſtichis,croci orientalis,cinnamomi,nucis muſcatæ, cardamomi,neheremiſch,been al.& ru.zedoariæ,doronigi, ſem.ozimi,gariophilatæ,omnium an. partes æquales,muſci quantum eſt.10.pars unius.1.deinde ſumantur chebuli.20. et emblici.20.et terantur,& in tribus lib.aquæ coquantur donec ad unam redeant,& colentur.in colatura uero addatur mellis lib. deinde bulliant donec aqua conſumpta ſit. poſt hoc ex hoc melle conficiantur ſpecies prædictæ,quod tamen in pondere ſit triplum ad ſpecies.de quo cum neceſſe ſit, ad magnitudinem auellanæ ſumendum eſt.hoc enim medicamen lætitiam,& coloris pulchritudinem,& digeſtionis bonitatem operatur, & retardat canos.

SCHOLION.

Sem.ozimi, gariophilatæ] Manuſcriptus textus ſem. ozimi maioris, & ſeminis gariophilati refert.

Ponit deſcriptionem pilularum,quæ debent dari his, qui non poſſunt ſumere decoctionem.℞.epithymi,&c. hæc deſcriptio ſuperius declarata eſt ſufficienter,tamen.3.1.s. pro uice dari poteſt,licet ipſe iubeat dare.3.3.In diebus uerò in quibus.hic Raſis deſcribit electarium lætificans,in quo ponitur meliſſa dicta ranzata & citraria, & ſecundo cañ.bedere ſegen.cal.& ſic. in ſecundo,lætificatiua cordis auferens tremorem.cortices ſubtiles citri aromatici,cordiales cal.& ſic. in ſecundo.Gariophili maxime cordiales cal.& ſic.in tertio galia muſc.cuius plures ſunt deſcriptiones in Seruitore, &

Meſuæ . maſtix medicina ſtomachalis . theriaca ſtomachica
cal.& ſic.in ſecundo.crocus maxime lætificans ſcilicet,ut.ʒ.
aur.interficiant lætificando faciẽdo ſpiritus exhalare cal. in
ſecundo,ſic.in primo.nux muſc.cal. & ſic. in ſecundo ſtoma-
chalis & cerebralis.cinnamomum cordiale præſeruans à pu
tredine cal.& ſic.in tertio.& prȩſtantius,quàm caſsia lignea
ad corrigendam putrefactionem , & rectificandum comple-
xionem,ad mundificandum uirus malum,ad reſiſtendum me
dicinis mortiferis,& uenenoſis, ſicut uult Auic. 14. tertii c.
de cura debilitatis hepatis.& iſtȩ duȩ excedunt omnes alias
medicinas in effectibus iam dictis . cardamomum cal.& ſic.
in tertio,ſtomachale.neheremith.id eſt, pœonia,de qua ſu-
pra.been al.& rub. radices cordiales cal. & ſic. in ſecundo .
zedoaria ualens contra uenena habens duas ſpecies, ſcilicet
zorumbeth cal.& ſic.in tertio:alia eſt zedoar,quæ eſt præſtã
tior prima . 2. can. cap. de zorumbeth. doronigi cal. & ſic
in tertio,confortans cor. Seminis' ozimi grariophilati , id-
eſt , baſiliconis minoris habentis folia parua , & redolentis
bene ad differentiam magni,maiora habentis folia,quod ca-
lidius,& ſiccius eſt,quàm maius ſcilicet circa ſecundum gra-
dum,& aliter dicitur bedoragi.de iſtis.15. accipiantur. ana.
ʒ.2. muſci gran. 12. & eſt cali.& ſic. in ſecundo. hæc omnia
ſubtiliter pulverizentur: deinde ſumantur chebuli numero .
20.emblici numero.30.& terantur craſſo modo , & bulliant
in lib.3.aquæ,donec redeat ad.1.(uerum mihi uidetur nimis
magna quantitas mirobalanorum in comparatione ad aquã;
ſufficeret enim medietas) & coletur , & colatura iſta bulliat
in lib.1 mellis,donec ſufficienter ſpumetur , & aqua conſum
pta ſit . deinde ſpecies ſupraſcriptæ cum hoc melle miſcean-
tur ita ut mel ſit triplum ad ſpecies; quanuis mos communis
apud apothecarios eſt,ut pro.1 .lib.mellis ponantur.℥.2. &.
s.pulueris:ſed hoc modo eſt uirtuoſius . ponunt etiam com-
muniter pro. 1. ſachari.s. ℥. pulueris, licet.℥.1. poſſet poni.
hoc enim electarium ſumptum ad magnitudinem auellanæ
in mane cum retardatione cibi ſaltem per quatuor horas in-
ducit lætitiam,coloris pulchritudinem,digeſtionis bonitatẽ
& tardat canitiem ſed nota hoc electar. conuernire in melã
cholia phlegmatica,aut pendente ab humore melancholico
genito per congelationem,& non per aduſtionem;eſt enim
notabiliter cal.& ſic.&, ſi uelles ipſum conuenire in melan-
cholia à cholera nig.& à cholera naturali;addas.℥.3. paſſula
rum enucleat.pro unaquaq; lib.ipſius.

Primò ponam curam eius, quæ eſt per eſſentiam in cere-
bro : ſecundò eius quæ eſt per communitatem , tertiò eius ,
quæ pendet à cauſis primitiuis . Cura itaq; illius,quæ eſt per
eſſentiam in cerebro,ſi ſit mala complexio ſine materia;exi-
git.4.intentiones curatiuas . prima alterat malam cõplexio
nem cum contrariis cerebrum in omni diſpoſitione confor-
tantibus,& etiam cor.ſecunda prohibet humores à fluxu ad
cerebrum , ſi fuerint proni ad fluxum. tertia corrigit accidẽ
tia. quarta ordinat debitum regimen ſex rerum non natura-
lium.Prima completur cum notabiliter humectantibus : ſed
ſint aliquando cal.aliquando frig. ſecundum diſcraſiæ exigẽ-
tiam,& cum hoc propria,& cerebri,& cordis confortatiua:
necnon ſpiritus confortantia,& illuſtrantia:quæ cõfortatio
& ſpirituum illuſtratio in toto curæ proceſſu debet attendi,
& in quacunquæ ſpecie . & propterea pro completa notitia
bonum eſt , ut hic deſcribam nouem modos confortationis
ſpirituum,& per conſequens membrorum principalium,&
ſibi deſeruentium;deinde medicinas in hac diſpoſitione pro
prias,quibus poteris uti ſm acceſsitatẽ . nouẽ modi confor-
tandi ſpiritus.Primo confortãtur ſpiritus per reſtaurationẽ,
ad quod ualent cerebella hœdorum,aprorum,uitulorũ,gal-
linarũ frequenter comeſta. & uinum album aromaticum ſu
btile , & alia generatiua boni ſanguinis , & clari , & uitelli
ouorum,aqua carnis,& ſimilia.Secundo per ſplendidãtia ſpi
ritum , & reddentia ipſum illuſtrem , & clarum , ut faciunt
margarita . Tertiò per congregantia , & prohibentia reſo
lutionem,eius ſicut karabe , & mirobalani emblici. Quartò
corrigendo lapſum complexionalem eius, ut frigidum cum
calidis proprijs ſicut meliſſa,doronigi , muſcus : & calidum
cum frigidis;ſicut roſa,acetoſa,& camphora. Quinto per oc
cultam proprietatem;ut hiacynthus,& calcendonius.Sextò
ſeparando contraria;ut bugloſſa, & cætera quæ ſeparant ua-
pores melancholicos à ſpiritu,& melancholiam à ſanguine.
& ſicut omnia clarificantia , ſiue mundificantia ſanguinem ,
faciẽtia ipſum illuſtrũ;ſicut capillus uen.fumus ter.lupulus .
Septimò per exercitantia ſpiritus exercitio ſuaui & ſibi pro
portionato;ſicut cogitationes, aſpectus, auditus rerum gra-
tarum,& deſyderatarum;ut cantilenæ,& ſoni. Octauò con-
fortando,& conſeruando calidum complexionale ſpirituum
ſicut faciunt omnia aromatica habentia ſubſtantiam ſubtilẽ
aromaticam conformen ſubſtantiæ ſpiritus; ſicut crocus , &
quorum copiam ſubiungam ſtatim. Nonò, & ultimò defen
dendo ſpiritus à uenenoſis,& ab his , quæ ſunt ſibi contraria
tam per qualitates manifeſtas,quàm occultas,& propter mo
dum mixtionis,& alia inſequentia materiam;ſicut faciunt ze
doaria,lapis ſmaragdus,& ſimilia.& plures harum intentio-
num ſi diligẽter aduertas, tu inuenies in dia muſco,& in ele
ctario de gemmis deſcriptione Meſuȩ,& in letificãte Almã.
in hoc ca.& in ſimilibus cõpoſitis,& de nouo cõponẽdis ad
hoc propoſitum. in quibus nihil debet poni niſi propter ali-
quam ſpecialem intentionem propoſito deſeruientem.nunc
uerò ſubiungam medicinas ſimplices & compoſitas alterati
uas , & euacuatiuas in hac diſpoſitione proprias , ex quibus
ſunt infraſcriptæ . Frigida ſunt primò acetum,quod aliquã
do debet eſſe ſcilliticum propter humoris craſsitiem , & ui-
ſcoſitatem,lactuca,endiuia, lac, cucurbita,flores nenufaris ,
acetoſa,roſa,uiola,coralli,margaritæ, coriandrum præpara-
tum,flores prunorum,amigdalarum,flores citoniorum,piro
rum,& proprie odorare perſica,pira,poma aromatica.Com
poſita, ſaccharum roſ.ſaccharum uio. ſyrupus de pomis Me-
ſuæ,olea ex aliquibus ſupraſcriptis . Calida ſunt aqua lactis ,
baſilicon gariophilatum,calamus arom.gariophili, meliſſa ,
muſcus,os de corde cerui,ambra,been utrunq;, cortices ci-
tri,crocus,cubugi,ideſt, caro perdicis, doronigi,enula, gal-
lia,macis,mẽta,nuxa muſcata,roſmarinus,xiloaloes,paſſulȩ.
Compoſita ſunt diamuſcum diambra,mithridatum, pliris ar
coticon, roſata magna Nicolai, electarium de gemmis Me-
ſuæ, lætificans Alman.aromaticum roſ.muſcatum, gariophi-
latum Gabrielis,Meſue Confectio Keſmes, Meſ. conditum
de citro.Galia muſcata.theriaca,&c. Temperata & agentia
à proprietate ſunt;ſicut aurum bugloſſa,& flores eius,calce-
donius lapis collo ſuſpenſus , chryſolithus lapis ſiniſtro bra-
chio ligatus,borago, & flores eius , hiacynthus , ſaccharum
bugloſſatum,ſaccharum boraginatum,lapis bezahar.Soluti-
ua ſimplicia ſunt agaricus,aloes,aqua lactis,colocynthis, el-
leborus niger,epithymum,eſcula,lapis lazuli,lapis armenus
& mirobolani chebuli,& nigri,ſal indus , ſena . Compoſita
ſunt confectio hamech,diaſene,pilulæ indȩ, pilulȩ de lapide
lazuli,pilulæ de lapide armeno,hiera Raſis Meſuȩ,de coctio
epithymi Meſuæ.his ergo pro complenda prima intentione
quæ eſt malæ complexionis alteratio utere ſimplicibus , aut
compoſitis exterius applicitis,aut interius ſumptis ſecundũ
quod expedit tuo propoſito . prohibentur autem humores à
fluxu iuxta ſecundam intentionem euacuando, & diuertẽdo
ſecundum quod dicetur in ſequentibus . corrigantur autem
accidentia præſentia ſecundum quod expedit iuxta tertiam
intentionem,utputa uigilia cum ſomniferis exterius applici
tis inungendo,embrocando,auribus,& naribus inſtillando,
etiam interius ſumptis incipiendo à leuioribus,& gradatim
ad fortiora procedendo . & ſimiliter cætera accidentia præ-
ſentia corrigantur ſecundum opportunitatem . cauendum
eſt etiam ab imminentibus periculis ægris , & aſtantibus ,
ne ſe ex alto prȩcipitent , & ne ſe percutiant,neq; alios.qua
propter oportet quòd aliquando teneantur in compedibus
& uerberentur.Et ſint deputati eorum cuſtodes aliqui quos
uereantur & timiant: niſi enim ſic fiat nec permittent ſe me-
dicari ſecundum quod oportet , & magna interdum faciunt
ſcandala,& cura omnis erit uana. Regimen autem ſex rerũ
non naturalium iuxta quartam intentionem declinet ad hu-
midum ſemper,ſed aliquando ad cal.aliquando ad frig. ſecũ-
dum diſcraſiæ exigentiam , & totum regimen ſit impingua-
tiuum,præterquàm quod non faciat cadere in oppilationes,
& inter cætera ſomnus ſit prolixus,& omnia animi acciden-
tia ad iucunditatẽ declinent . Si uero mania & melancholia
pendeat à mala complexione capitis , aut ſit ualde antiqua ,
aut ex generatione cõtracta , aut ſequens alias ȩgritudines,
quarum

quarum impoſsibilis ſit eradicatio ſicut quæ ſequitur epilepſiã. cura ſecundũ plurimũ eſt impoſsibilis, ſed lenienda & accidentia mitiganda quantum eſt poſsibile.

Cura uero maniȩ & melancholiæ pendentium à mala cõplexione cum præſentia materiæ melancholicæ in cerebro non aliunde communicatæ ſex exigit intentiones curatiuas. Prima euacuat euacuatione integra ex minoratione, digeſtione, & eradicatione etiam iterata, ſi oportuerit. ſecunda diuertit. tertia cauſam coniunctam reſoluit & euacuat. quarta malam complexionem in cerebro derelictam corrigit, & cerebrum, & cor confortat. quinta accidentia corrigit. ſexta ordinat debitum regimen ſex rerum non naturalium. Pro prima intentione, Si melãcholia fuerint ſanguinea, aut aliud genus melancholiæ cum ſanguine peccauerit; fiat phlebotomia ex cephalica dextra aut ſiniſtra, ſcilicet ſecundum eam partem in qua maior capitis grauedo apparet, & fiat foramẽ latum & ſanguine exiſtente nigro hauriantur. 5. aut. 6. ℥. ſanguinis ſecundum exigentiam circunſtantiarum. Si uerum ſanguis fuerit ſubtilis aut tendens in album, non hauriantur ultra. 2. aut. 3. ℥. Et ſi cauſa huius melancholiæ fuerit hepar, aut ſplen, phlebotometᷣ baſilica dextra aut ſiniſtra: & ſi retentio menſtruorum aut hæmorrhoidarum fuerit in cauſa, phlebotomentur ſaphenæ. Meſuȩ autem corpore exiſtente pleno ſanguine phlebotomat primo ex uena nigra, deinde ex baſilica in melancholia: incipit enim à phlebotomia magis communi: Sed in mania incipit à baſilica exiſtimans hepar eſſe cauſam aduſtionis & cõuerſionis ſanguinis in melancholiã. Et etiam poſt has ſi oportuerit phlebotomanda eſt uena frõtis ad eradicationem cauſæ coniunctæ. Si uero aliud genus melancholiæ peccauerit diſtans à natura ſanguinis, ſi multũ fuerit, minoretur cum. 1. ʒ. ſenæ & gran. 5. zing. permixtis cum. ℥. 3. ſeri caprini, uel ſumatur ſerum caprinum cum. ʒ. 2. epithymi. & zing. ſalis gemmæ. ana. gran. 2. uel minoretur cũ pilulis iſtis. ℞. ſenæ, epithymi, piſularum indarum. ana. ℈. 1. zing. ſalis gemmæ, ana. gran. 2. aloes hepatici. ʒ. 1. cum aqua bugloſſæ formẽtur pilulæ. 15. de quibus poſſunt ſumi quinq; uel ſeptem pro minoratiuo. Deinde digeratur materia cum ſyrupo de pomis deſcriptione Sabor apud Meſue in capitulo de cura maniæ aut melancholiæ, aut cum ſyrupo de epithymo, aut de biſantiis, aut uiolis, aut de fumo terræ cũ aqua bugloſſæ, boraginis, endiuiæ, nenufaris, meliſſæ, & ſimilium quæ declinent ad calidum & frigidum ſecundum exigentiã melancholiæ & aliarum circunſtãtiarum. Et poſſunt ſyrupi diſtemperari cum ſero caprino, & eſſet ualde conueniens. Eradicetur autem materia ſi fuerit aduſta in mania cum electario hamech diſtemperato cum ſero caprino, in quo bullierit epithymum, ſena, ſal indum, zingib. & flores bugloſſæ Si uero melancholia nõ fuerit aduſta loco electarii hamech ponatur diaſena Nicolai, aut eradicetur cum pilulis indis. de lapide lazuli, & lapide armeno, & ſimilibus. Multa etiam ſolutiua per te componere potes obſeruatis quatuor regulis Meſue. Prima, ut nõ ſemel multam & laborioſam facias euacuationem, ſed per interualla parum pro uice educẽdo, quo euacuatio reiteranda eſt. Secũda, ut medicinæ exſoluentes non recedant multum à gradu medicinarum incolumium, ꝙ intelligendum eſt tam quo ad qualitates manifeſtas, quã quo ad occultas. Tertia, ut ſolutiua ſemper ſint mixta cum humectantibus & lenientibus. propterea præſtantiores ſunt medicinæ in forma liquida quàm ſicca. Quarta, ut nunquã denudentur à medicinis confortantibus membra principalia & ſpiritus. Similiter multa digeſtiua componere potes cal. aut frig. ſecundum quod expedit, ſed ſemper ſint humida non oppilantia, imo oppilationem remouẽtia. poſſunt enim aliqua ex ſimplicibus ſupra enumeratis bullire cum aqua lactis, & poſtea facta debita colatione, poteſt decoctio ſyrupizari cũ ſacch. eſt enim aqua lactis optimum uehiculum in huiuſmodi paſsionibus. Et nota quòd bonum eſt huiuſmodi digeſtiuis & euacuatiuis ponere aliquid dirigens talem medicinã ad caput, ſicut uiolȩ, ſtœcas, & ſimilia. Secunda uero intentio, ſcilicet, diuerſio perficitur cũ clyſteribus, quæ per te potes componere frictionibus, uentoſationibus, deſcendendo, lotionibus extremitatum, quæ cum hoc quod diuertunt, ſunt etiam ad ſomnum inducendum iuuatiua ſi expediret. Fiant etiam diuerſiones cum caputpurgiis, maſticatoriis, gargariſmatibus, quæ tria cum hoc quod diuertunt etiam cauſam cõiunctam eradicant, quod pertinet ad tertiam intentionem. Et ad hoc optime ualent cauteria actualia, & proprie cum auro facta in commiſſura coronali, ſagittali, lambdæ, & duabus commiſſuris mendoſis quæ ſunt in lateribus. non dico quod omnes ſemper cauterizari debeant, ſed una aut plures ſecundum quod eſt expediens tuo propoſito, ſemper inſpiciendo cuius partis cerebri operatio magis lædatur, & fiat in commiſſura illi parti pertinẽti. Et huiuſmodi cauteria nõ ſolum conferunt in ea quæ eſt per eſſentiam, ſed etiam per communitatem confortando cerebrum ne recipiat, ut apparuit in cap. de ſoda per communitatem & de intẽtione Auic. Tertia autem intentio quæ eſt cauſæ coniunctæ eradicatiò completur cum iam dictis in ſecunda intentione, & partim cum complentibus quartam, quæ eſt cerebri & cordis cõfortatio & malæ complexionis derelictæ correctio. Et complẽtur ambo cum quibuſdam localibus, ut embroca roſ. foliorũ ſalicis, florum nenufaris, uiol. boraginis, bugloſſæ. ana. M. 1. ſenæ. ℥. s. ſtœcados arabici. ℥. 1. capitis caſtrati numero. 1. Caput raſtrati confractum bulliat in ſufficienti quantitate aquæ cum ſupraſcriptis uſq; ad decoctionem. deinde cum aqua illa tepida caput lauetur & embrocetur alternis diebus, etiam omni die, & pluries in die ſi expedierit. Et ſi non poſſet dormire, huic decoctioni poſſunt addi cortices papaueris & lactuca. Balnea etiam ex ſimilibus humectantibus facta, toti corpori ſunt in hac diſpoſitione cõueniẽtia. & in fine poſſet inungi caput, & maxime in mania cum oleo roſ. uiol. de floribus ſalicis, de nenufare, & etiam myrtino ad confortationẽ & malæ complexionis derelictæ correctionem. Et confortetur etiam cor cũ epithymatibus in hac diſpoſitione propriis quæ ex ſupraſcriptis eligantur. ſaccharum quoq; roſ. bugloſſatum, uiol. boraginatum cum gemmis, margaritis, paſſulis tranſmarinis, ſucco pomorum dulcium, & huiuſmodi ualent iuxta quartam intentionem ad cerebri & cordis confortationem. Et ſi mala complexio derelicta eſſet frigida ſicut in melãcholia procedatur cum calidis exterius applicitis & interius ſumptis. Supraſcriptæ enim embrocæ & unctiones magis conferunt in mania quàm in melancholia, imo in melancholia augeantur cal. & minuantur frigida: ſemper tamen in quacunq; ſpecie declinent ad humidum. Corrigantur accidentia & proprie uigiliarum inſtantia cum ſyrupo de papauere, ſumpto hora ſomni, cum lactæ ſem. papaueris. Et ſi potentioribus non erit, detur requies deſcriptione Nicolai aut aliqua ex pilulis de cynogloſſa, ſiue alcaiber apud Meſue cap. de catarrho ex inuentione Alexandri, & etiam inducatur ſomnus cum his quæ applicantur fronti & temporibus ſicut cum populeone, cui apud neceſsitatem addatur parum opii, aut cum embrocis de quibus ſermo præceſsit, & cũ balneis humectantibus. Et ſi aliquando cibus in ſtomacho corrumperetur, uomitu educatur, & poſtea ſtomachus confortetur cum aromatico roſ. & etiam exterius applicitis, & omnia accidentia ſecundum quod oportet corrigantur recurrẽdo ad illorum capita propria. Sexta autem intentio ſcilicet, debitum regimen, ordinetur ut fuit dictum de intentione Raſis in expoſitione textus. Declinet enim aer ad humidum & ſit aliqualiter calidus aut temperatus in actiuis in melancholia, ſed in mania declinet ad frigidum. unde habitet in terreno, ſed ſit clarus & lucidus. Et domus habitationis ſit ſine picturis, & ſimiliter ſit regimen in cibo & potu, ut dictum eſt de aere, & ſit impinguatiuum præter hoc quod oppilet. Sed declinet ad frigidum in mania & ad calidum in melancholia. Et dentur omnia quæ generent bonum ſanguinem, ſubtilem, clarum, & cum hoc cerebrum & ſpiritus confortent. Quapropter uinum album uel medii coloris, ſubtile, unius anni tantum, aliqualiter dulce, & debite lymphatum ſecundum exigentiam eſt huic propoſito conueniens. Et ſit ſomnus prolixus, & procurẽtur euacuationes à natura inſtitutæ: caueat à coitu niſi natura præter modum ſtimulata, moderate exercitetur, & tempore debito: & frictiones leues diuertunt, & impinguant & uicem ſupplent exercitii. Et omnia iucunda adminiſtrentur ei cauendo a triſtitia, ira, ſolitudine, cogitationibus profundis & prolixis. Sit tamẽ deputatus ȩius cuſtodiȩ aliquis quẽ timeat & uereatur, & à quo ſecundum opportunitatem uerberetur, ut ſit obediens.

Cura autem maniæ & melancholię per communitatem.

Cura autem maniæ & melāch.per communitatem duplex exigit regimen unum circa membrum recipiens,ſcilicet cerebrum, alterum circa membrum mittens. Membra autem mittentia quorum communitate frequenter læditur cerebrum & incurrit melācholiam,ſunt ſex,cor,ſtomachus,ſplē, meſenterium, quod eſt cauſa melancholiæ mirachiæ, licet etiā mirach proprie acceptum poteſt eſſe cauſa eius,hepar, & matrix. Primum autem regimen cerebro adhibendum, quod debet obſeruari in toto curæ proceſſu,eſt,ut confortetur & prohibeatur ne à membro ſibi communicāte recipiat uapores,aut humores, aut malam qualitatem per quam ipſi complexio diſtemperetur. Hoc autem fit cum interius ſumptis & exterius applicitis ipſum confortantibus ne recipiat huiuſmodi cauſas nocumentorum, & ne labatur in aliquam ægritudinem,in quam merito membri ſibi communicantis eſſet aptum labi.Ergo in omni diſpoſitione cerebrum debet humectari,debet autem aliquādo calefieri & proprie in melancholia, aliquando frigefieri & propriè in mania ſecundū exigentiam nocumenti ſibi a membro mittente communicati,aut communicandi. Debet etiam confortari cū his quæ propria ſunt,calidis aut frig.ſecundum exigentiam.Quæ autem ſint iſta patere poſſunt ex iam dictis: ſunt enim enumeratæ fere oēs medicinæ famoſæ ſimplices aut compoſitæ cal. & frig.hu.& ſic.& temperatæ in hac diſpoſitione proprie. tu tamen utere his quæ tibi magis deſeruiunt. Secundum autem regimen reſpiciens membrum mittens quatuor exigit intentiones.Prima, quia iſta nocumenta horum membrorū ſecundum plurimum ſunt materialia, eſt euacuatio integrata ex minoratione,digeſtione,& eradicatione etiam iterata ſecundum exigentiam. ſecunda eſt diuerſio tàm à membro mittente quàm à cerebro recipiente.tertia eſt cauſæ coniunctæ facientis nocumentum in membro mittente reſolutio& remotio.quarta eſt huiuſmodi membri confortatio,rectificādo ipſius complexionem ut huiuſmodi materias non generet,ſed fiat minera materiæ laudabilis.Quæ autem ſunt digerentia & euacuantia materias horum membrorum iuxta primam intentionem ex dictis,& dicēdis manifeſtū erit.Oportet enim aliquando phlebotomare aliquādo electiue euacuare alios humores cum his quæ ſunt propria materiæ peccāti & membro læſo.Et aliquando uomitu,& aliquando ſeceſſu, & aliquando per alias regiones ſecundum naturæ uariam inclinationem. Et quia hi humores communiter ſunt craſsi ſecundum plurimum erit opportunum has euacuationes iterare. Et digerentia debent eſſe ſecundum plurimum humectantia,ſubtiliantia,incidentia,aperientia, propria materiæ peccanti, & membris læſis. Sed aliquando magis ad cal.aliquando magis ad frig.declinent ſecundum exigentiam materiæ,& accidentium, & reliquarum circunſtantiarum. Diuerſio autem iuxta ſecundam intentionem perficiatur cum clyſteribus,lotionibus crurium,ligaturis,frictionibus, uenſationibus, quæ deſcendeant à membro læſo ad partes diſtantes.Et etiam aliquando opus eſt prouocare menſtrua & hæmorrhoidas,& ſi quod ulcus antiquum fuerit conſolidatum, oportet ipſum de nouo rumpere,ut materiæ retentæ per regiones illas diu conſuetas purgentur. Tertia autem intentio ſcilicet cauſæ cōiunctæ à membro mittente reſolutio perficitur cum emplaſtris,& unguentis, & fomentis tam membri quàm materiæ propriis, & aliquando cum uentoſis cum ſcarificatione & ſine: & aliquando cum cauteriis tam actualibus quàm potentialibus in membro mittēte, licet actualia ſint præſtantiora quæ diu teneantur aperta: ſunt enim efficacia in multis paſsionibus. Et hæc omnia cum hoc quod euacuant cauſam coniunctam,etiam à cerebro diuertunt.Iſtorū autem membrorum confortatio & malitiæ complexionis rectificatio iuxta quartā intentionem perficitur cum interius applicitis ſuę diſcraſiæ contrariis aliqualiter ſtipticis, & per uirtutem quartam ipſa cōfortantibus, quæ omnia patere poſſunt in propriis capitulis diſpoſitionū ſingulorum mēbrorū. Accidentia autem corrigātur & ordinetur debitum regimē ſex rerum non naturalium ſecundum quod dictum fuit in cura melancholiæ per eſſentiam in cerebro, &c.

De cura cuthubuth.

Cura cuthubuth quæ eſt una ſpecies famoſa melancholiæ exigit illas ſex intentiones curatiuas ſuperius dictas in cura melancholiæ per eſſentiam in cerebro. Verum Auic.appropriat aliqua huic diſpoſitioni. Primum ut multū dormiat & totum regimen notabiliter declinet ad hum. & aliqualiter ad frig.cum pendeat à melancholia genita per aduſtionem choleræ, aut melancholiæ. Secundum ut fiat cauterium in ſyncipite, ſcilicet in commiſſura coronali. Tertium ut fiat phlebotomia fere uſq; ad ſyncopim, de qua non paruum eſt dubium, quando Auic. in nulla ſpecie melancholiæ aut maniæ perceperit tantam phlebotomiam,cum tamen in melancholia ſanguinea competat copioſior phlebotomia. Præterea multa extractio ſanguinis qui melancholiæ opponitur, uidetur eſſe cauſa augmenti melancholiæ.Sed ego credo in tentionem Auic.fuiſſe hanc melancholiam eſſe coniunctam multitudini humorum & ſanguinis:cuius ſignum, quia accidit in principio ueris, ſcilicet in februario,& ob iſtā cauſam tantam præcipit phlebotomiam ad euacuandam multitudinem. Et ex hoc poteſt faciliter patere ſolutio ad duas inſtantias adductas in contrarium. Quartum eſt ut uerberetur cū hic ſit multum inobediens.

De cura ilisci.

Cura autem Iliſci quæ eſt una ſpecies melancholiæ pendens à cauſa primitiua ſcilicet ex amore duplex regimē exigit.Primum ut amor & appetitus rei amatæ deleatur aut re mittatur Secuudum ſi primum non ſufficeret quia forte iam pendet à cauſa corporea fixa in cerebro,eſt, ut curetur cura melancholiæ per eſſentiam de qua ſermo præceſsit. Primū autem regimen duobus perficitur modis. Primus eſt ut patiens potiatur re amata ſi fieri poteſt: & eſt ex illis quæ lex permittit, nam habitibus præſentibus in materia ceſſat motus.Si uero iſtud fieri non poteſt,aut lex non permittit,tunc ſecundus modus eſt ut amor aut appetitus illi deleatur, aut remittatur tum faciendo, ut ipſe abominetur rem amatam memorādo turpiſsima illius, & quòd illa potius amabat aliū quàm ipſum,imo plures:& perſuadendo ei quòd hæc eſt tentatio dæmonis, & in præiudicium animæ ſuæ.ſecundo conuertendo animum eius ad alia, tum ſcilicet ad dignitates ad quas exaltetur, tum ad uenationes iocos, & ludos, tum ad amorem aliarum,quibus potiatur:corruptio enim puellarū, & plures concubitus ipſarum,& ipſarum renouatio,& delectatio cum ipſis maxime iuuant ad delendum amorē primū. &,ſi per hoc non deleatur,ſpecies triſtitiæ magnæ, & dolores ingentes fortaſſe inducent obliuionem primi amoris. & ex his patere poteſt cura melancholiæ à quacunq; alia cauſa primitiua.

De catarrho. Cap. 17.

Catarrhus græcè,fluxus latinè: rheuma græcè;fluctuatio,ſiue inundatio latinè. quāuis in libro de doctrina græca catarrhus ſumitur tripliciter:communiſsime, & eſt fluxus materiei de uno membro ad reliquum: communiter, & eſt fluxus materiei à capite ad membra ſuppoſita: proprie eſt fluxus materiei à capite ad pectus. Branchus eſt fluxus materiei à cerebro ad fauces, aut ad amygdalas quæ ſunt parū infra aures.& branchi poſſunt dici pharinges gręce:fauces latinè. Coryza uerò,latine grauedo eſt fluxus humiditatis ad nares, & nomen ſumpſit à ſonitu in oſsibus narium, & cartilaginibus ſenſatum. Et Gerardus de Solo his duobus uerſ. hæc perſtrinxit.

Dum fluit ad pectus,dicatur rheuma catarrhus,
Ad fauces branchus,ad nares dico coryzam.

Ex his patet quid nominis,& quid rei. Catarrhus uerò ad omnes ægritudines corporis diſponit:fluēs enim ad neruos, & originem nuchæ poteſt cauſare ſpaſmum,paralyſim,& cæteras neruorum paſsiones. fluens ad oculos cauſat ophthalmiam, cæcitatem,& cæteras oculorum paſsiones. fluens ad aures,ſurditatem: ad caruncula mamillares, impedit olfactum:ad cutim capitis,facit alſahafati,tineam,& ſimiles: ad dentes,dolorem eorum,& corruptionem:ad linguam, & partes oris,alchola,& cæteras ægritudines:ad guttur,ſynanchē, ad cannam pulmonis,impedit uocem:ad pulmonem,apoſtemata eius,& phthiſim:ad pectus,pleureſim: & interdum fluēs ad partes ſpirituales ſubito ſuffocat:ad meri,impedit deglutionem:ad ſtomachum,dolorem in eo, & cæteras ægritudi-

nes:

nes:ad inteſtina,fluxum, & cholicam, deſcendens etiam per neruos,& uenas ad loca longinqua cauſat podagram, & cæteros dolores arteticos:ad cor,cauſat tremorem in eo,& cæteras paſsiones:& ad uenas apoplecticas, apoplexiã. & per uenas fluens ad hepar,cauſat nocumenta in ipſo:& ad renes, & ad ueſicam, quandoq; excoriationem. &, ut unico uerbo omnia complectar, poteſt eſſe cauſa quarumcunq; ægritudinum cuiuſcunque membri ſaltem in genere.

CVm caput alicuius in egreſſione balnei diſcoopertum fuerit,aut poſt exercitium,aut poſt aliud,fueritq; aer frigidus,& uentus ſeptentrionalis,& accidit inde naribus,& palato pruritus,& commotio,& ſternutatio.

Diuiditur hoc capitulum in partes duas: primò ponit cauſas catarrhi,& ſigna in generali:ſecundò cu ram.ſecunda ibi. Pannus tunc calefaciendus.de prima dicit,quòd,dum caput alicuius in egreſsione balnei diſcoopertum fuerit, aut poſt exercitium,aut aliud calefaciens;ſicut iram,coitum, & ſimilia:& præcipue,ſi fuerit aer frigidus, & uentus ſeptentrionalis,qui frigidus eſt,& ſiccus;tũc is incurret catarrhum.cuius ſigna generalia ſunt hæc,titillatio,pruritus in naribus,& palato & commotio,& ſternutatio:ſi enim materia fluat ad nares cauſabitur in eis pruritus & commotio propter motus illius materiei,& interdum ſternutatio, ſi uirtutem ſtimulauerit ad expellendum.horum autem ratio eſt;quia in balneo humores caleſiunt,ſubtiliantur,pori aperiuntur. ſimiliter in exercitio & aliis huiuſmodi calefacientibus. unde aer frigidus occurrẽs multum penetrat ad profundum, & multo magis uentus. quapropter fiat illarum humiditatum liquefactarum per balneum expreſsio ad membra ſuppoſita,& fit catarrhus.ſigna uerò iam dicta ſunt propria,cum commotio,titillatio,& pruritus quidam nõ abſoluatur ab ipſa materia actu fluente. Prima diſtinctio, Catarrhus eſt duplex, quidam cal. quidam frig. & catarrhus calidus poteſt à cauſa frigida pendere;ſicut à uento exprimente humiditates calidas in capite exiſtentes: & poteſt pendere à cauſa calida ſicut à balneo liquefaciente. idem dicendum eſt de catarrho frigido. & propterea non te decipiat cauſa,nec arguas,cauſa eſt calida;ergo catarrhus calidus eſt: nec contra: eſt cauſa frigida; ergo catarrhus frigidus.ſed uide ſigna inferius ponenda. uerùm ſecundum plurimum catarrhus calidus pendet à cauſa calida,& frigidus à frigida.

Secunda diſtinctio eſt. Aliquis catarrhus eſt craſſus: Aliquis ſubtilis.& uterq; poteſt eſſe calidus,& frigidus:ſubtilis quidem cholericus eſt calidus: ſubtilis aquoſus eſt frigidus. ſimiliter craſſus poteſt eſſe calidus partibus ſubtilibus per actionem calidi reſolutis,& poteſt eſſe frig. & factus craſſus per actionem frigidi partes ſubtiles exprimentis. Tertia diſtinctio.quidam eſt ſalſus,quidam amarus,quidam acutus, quidem fœtens:& hi ſunt calidi: quidam inſipidus, quidam dulcis:& hi ſunt frigidi.

Quarta diſtinctio.quidam eſt continuus, quidam interpolatus;imo frequenter periodicus,materia in determinato tẽpore ſub certa quantitate ſufficiente ad motum aggregata, qua fluxa quies erit per tantundem temporis.

Cauſæ ſunt triplices primitiuæ,antecedẽtes,& coniunctæ primitiuæ quædam ſunt extraneæ; ſicut percuſsio capitis cerebrum debilitans, ſumptio uenenorum,aut eorum applicatio,balneum calidum,& comeſtio rerum calidarum;ſicut alliorum,cæparum,& ſimilium.roſæ, & uiolæ à proprietate faciunt coryzam.ex cauſis primitiuis non extraneis eſt aer frigidus, ſtatio ſub radiis lunæ, & uenti ſeptentrionales humiditates exprimentes,ſimiliter aer calidus, ſtatio ſub ſole, & uenti meridionales caput replentes, & humiditates liquefacientes.&, ſi uenti ſeptentrionales ſuccedant ad meridionales; plures catarrhos & ægritudines ab eis pendentes expectare oportet:cum primi caput repleant:ſecũdi humiditates exprimant. & multiplicantur etiam in hyeme, & proprie ſi præceſſerit ęſtas ſeptentrionalis,paucæ pluuiæ,& autumnus auſtrinus pluuioſus:& quando multiplicãtur catarrhi in hyeme, & proprie in regionibus meridionalibus propter repletionem capitum.item crapulæ,ebrietates,uina potentia, ſatietas nauſeatiua ſunt cauſa catarrhi, & proprie in regionibus meridionalibus, & omnia ad caput multum effumantia, & difficilis digeſtionis. ſomnus enim multus eſt cauſa eius, caput replendo & humectando;repletio ſuperflua, & retentio ſuperfluorum conſuetorum euacuari.Item nimia ſanguinis euacuatio per phlebotomiam, aut aliter ſunt cauſa eius: exercitium forte humores liquefaciendo, & nimia quies caput humectando:ira fortis,& cogitationes fortes, humores liquefaciendo ſunt cauſa catarrhi.antecedentes quidem cauſæ ſunt duplices: quædam per eſſentiam, quædam per communitatem.primi ſunt humores ſuperflui cuiuſcũq; generis in capite exiſtentes.item malæ complexiones,ut frigida, debilitans digeſtiuam,& humida debilitans retentiuam,& calida humores ſubtilians, & ſtimulans expulſiuam. ſicca uerò rariſsime eſt in cauſa eius, niſi forte poros obſtrueret. quibus prohiberetur uaporum reſolutio. & mala complexio frigida eſt cauſa,cur branchi,& coryzæ in ualde ſenibus nõ maturantur,cum frigiditas illa ex decurſu ętatiuo acqui ſita corrigi non poſsit. quapropter per uiam paulatinæ congeſtionis in his, & in quibus uirtus digeſtiua & expulſiua eſt debilis,fiunt catarrhi,digeſtiua non potente ſufficienter conuertere nutrimentum: & expulſiua non potente ſuperfluitates expellere. debilitas iſtarum uirtutum quandoq; contrahitur ex principio generationis,quandoq; ex tempore propter lõgas cerebri ægritudines.Catarrhi autem quandoq; fiũt propter communitatem,aut à toto ſicut in febribus: & maxime in principiis febrium uidemus fieri catarrhos materiebus eliquatis ex caliditate uaporum febrium:quandoq; per communitatem à membro particulari; ſicut à ſtomacho maxime cum debilis eſt in digerendo, multis uaporibus ad caput eleuatis,& proprie cum os ſtomachi eſt debile,non ſe corrugãs ſuper cibum.& ſimiliter pẽdere poſſunt à reliquis membris noſtri corporis.ſed notate,quòd,licet plures ſint catarrhi frigidi,quàm calidi,eo quod ſuperfluitates cerebri ſunt ſecundum plurimum frigidæ magis, quàm calidæ;ſunt tamen frequentius à cauſa calida,quàm à frigida, cum cauſæ calidæ faciant catarrhos attrahendo, & diſſoluendo, & ex eo quod magis ponunt materias in motu ipſas ſubtiliando. frigiditas uerò facit catarrhos debilitando uirtutem:unde paulatim congeritur materia,& aliquando incraſſando uapores ad caput eleuatos; eſt enim caput ſicut alembicus, ut uult Auic. quandoq; uerò humiditates exprimendo. frigiditas uerò magis immobilitat,& retinet materias,quàm caliditas.huic tamen opinioni non aſſentior;cum ſit contra experientiam,& contra Auicen.5.tertii cap.proprio,& contra Gal. 2.techni &c. notate ſecundò quòd caput calidum eſt paratum catarrhis à cauſa extrinſeca ſiue calida, ſiue frigida propter pororum dilatationem: caput uerò frigidum, eſt magis paratum catarrhis à cauſa intrinſeca:humidum uerò propter utramq; cauſam eſt ad catarrhos paratiſsimum. tertiò notate, quòd corpora habentia ſplenem durum non habent catarrhum; quia habentes unum membrum debile habent reliqua membra incolumia materiis ad membrum debile fluentibus:ſecũda cauſa,quia habentes ſplenem durũ,habent humores craſſos,terreos, non aptos fluxui. & ſimiliter econtrariò habentes catarrhos non facilę incurrunt duritiem ſplenis. ultimò nota, quòd ſoda coniuncta catarrho auget ipſum tum attrahendo propter dolorem,tum uirtutes debilitando &c,

Signa prognoſtica catarrhi ſunt cauſæ ipſius: & diſpoſitio corporum,de quibus ſermo præceſſit.ſignum demonſtratiuum cõmune catarrho, & coryzæ eſt titillatio, & commotio quædam ſenſata in naribus, uel in gutture ſecundum fluxum materiæ ad unam partem,uel ad alteram.

Signa catarrhi calid.& frigid.ſunt hæc.primum ſumptum à complexione maxime capitis,quia ſi calidum ſit,ut quia facies erit rubea,uel citrina, erit ſignum catarrhi cali. ſi uerò contra complexio fuerit frigida, quod ſignificabitur per pallorem,& plumbeitatem;erit ſignum catarrhi frigidi. ſecundum ſignum eſt ſumptum à caliditate uel frigiditate ſenſata eius,quòd fluit per nares,aut palatum. tertium ſignum ſumptum à ſapore,ſiue odore eius quod fluit:nam, ſi fuerit ſaporis,aut odoris acuti,aut ſalſi,aut amari,aut fœtentis;iſtud eſt calidum,ſi uerò inſipidi,dulcis aut acris, iſtud eſt frigidum. quartum ſumitur à colore:ſi enim quod fluit,fuerit citrinum aut rubeum;ſignificat caliditatem.ſi uerò album,& non fuerit ſalſum,frigiditatem.ſi uerò nigrum,aut uiride ſine ſapore

aut

aut odore forti significante caliditatem;istud est frigidum. si uerò cum dolore forti;illud est calidum.uerum nigredo à frigiditate est opaca,à caliditate est lucida.quintum signum sumitur à iuuantibus,& nocentibus.si enim iuuetur per se à febre,& calidis est frigidus,sin cõtra,est calidus.Sextum signũ sumitur à nocumentis eius . si enim fluens ad nares fecerit punctionem,ardorem,frequentem sternutationem cum oculorum rubedine,& partium adiacentium,ipse est calidus, & præcipue si ibi fuerit paucitas nasitatis, id est , locutionis cũ naso,neq; odoratus fuerit uehementer impeditus , neq; oppilatio narium multa.ex contrariis autem signis cognoscitur ipsum esse frigidum.si uerò fluet ad palatum, & guttur,& fecerit asperitatem in gutture punctionem,ardorem,mordicationem,alchola, ipse est calidus,& horum priuatione arguitur ipsum esse frigidum.

Signa uerò catarrhi crassi , uel subtilis sumuntur primò ex eo,quod expellitur.nam si fluat,& non terminetur termino proprio;subtilis est . Si uerò sit globatum, & terminetur termino proprio;crassus est . secundò sumitur ex uelocitate fluxus;nam,si fluat subito,& maxime ad partes distãtes;sicut ad uias angustas ipsius pulmonis subito suffocans;est subtilis si uerò tarde fluat ẽ crassus : imo interdum adeo crassus est, ut uix possit euelli.uerum non te decipiat mora ipsius ; nam longa mora,exempli gratia , in pulmone partibus subtilibus resolutis incrassatur,& sic, cum expellitur , apparet crassus : sed hæc ambiguitas tollitur ex uniformitate , uel difformitate eius:nam,si crassus sit; per totum hoc arguit eius crassitiem. si uerò crassus sit in medio , subtilis in partibus circunstantibus,arguitur ipsum esse subtilem : illæ enim partes circunstantes subtiles sunt, quæ nouiter aduenerunt nondũ incrassatæ . cæteræ aũt differentiæ catarrhi facile dignoscuntur . signa uerò causarum primitiuarum sunt ipsæmet causæ primitiuæ,antecedentes , uel concomitantes nocumenta ex ipsis derelicta.

Cognoscitur autẽ esse per communitatem à toto; ut quia adsunt nocumenta totius;utputa febres,in quarum paroxysmis catarrhus augetur,& ipsis recedentibus minuitur , ipsis ablatis remouetur.similiter,si præcedat, aut adsit nocumentum membri particularis ; ut stomachi,aut aliorum quorum nocumẽto aucto augetur catarrhus , & diminuitur diminuitur. Cognoscitur autem esse per essentiam in capite ex ipsius continuitate , & quia non adsunt aliorum membrorum ægritudines,à quibus pendere potest.signa uerò humorum, scilicet phlegmatis,aut choleræ,& cætera,à quibus pendet , sumũtur à signis superius positis. signa uerò causarum efficiẽtium corporearum , s. calid.frigid. &c.patet ex dictis in præcedentibus capitulis;ut quia caliditas capitis est cum citrinitate faciei,aut rubore,& similiter temporum,frontis,& oculorum,& cum caliditate sensata circa illas partes , & cæteris signis calid.cerebri latius uidendis prima tertii , & secundo techni.si uerò cum frigiditate; erit pallor , & albedo , color plumbeus,tactus frigidus . si uero fuerit humiditas in causa ; erit multa mollities, laxitas &c. sicca uerò ex asperitate , & paucitate catarrhorum cognoscitur .

Signa uerò debilitatis siue ex tẽpore, siue à generatione contractæ,sumantur à diminutione operationum cerebri,& ortorum, uel corruptione , similiter à paucitate resistentiæ causis ægris &c .

Prognostica.primum.Catarrhosi sunt fere ad omnes ægritudines facile parati maxime habentes catarrhum subtilem . secũdum.Catarrhus per essentiam diu inueteratus raro , uel nunquam recipit curationem. Tertium est Hippocratis.Brãchi,& coryzæ in ualde senibus,idest,decrepitis non maturãtur. 2. aphor .ante omnia in cura catarrhi sunt tres canones obseruandi . primus . aliquando catarrhus, & causa catarrhi conueniunt:aliquando contrariantur,& si quidem cõueniãt, ut quia ambo sint frigidi , cum calidis procedemus . si uerò ambo calidi;cum frigidis.si uerò contrariantur ,ut quia causa sit calida,& catarrhus frigidus,aut econtrariò,est diligenter considerandum,cui magis intendere debeamus . sed hic attende canones Aui.quarta primi , capite ultimo . Si enim causa catarrhi,& catarrhus ęque fortes sint,aut causa fortior magis ad causam intendere debemus tum quia causa,tũ quia secundum plurimum ipsa non remota catarrhus non remouetur . Et propterea Rasis in catarrho prouenienie à uẽto frigido,uel aere frigido docet caput cum panno multum calefieri ; etiam si catarrhus esset calidus . similiter econtrario ubi catarrhus pẽdet à sole,uel à caliditate impressa in caput; deberemus ipsam primo remouere cum frigidis ; ẽt si catarrhus esset frigidus.ubi uerò causa esset parua,& leuis, catarrhus autem ualde fortis,magis oportet intendere catarrho ; causa tamen non omnino neglecta .

Secundus canon est, ut semper in principio caueamus ab omnibus inquietantibus , & materiam agitantibus , siue illa fuerint medicinalia , siue pertineant ad regimen sex rerum nõ naturalium.& proprie omnis motus,siue localis siue sternutatio,& cætera hmõi sunt in principio uitanda .

Tertius canon,ut demus ea,quæ confortant caput,& mẽbrum,quod læditur per catarrhum;sicut pulmo , & huiusmodi.& caueamus à nocentibus sibi. & propterea cauẽdum est ab acribus,& acetosis:& similiter à ualde stipticis, & ponticis.uel,si huiusmodi conueniant propter ipsum catarrhum, sicut acetum ad incidendum,bolus armenus ad constringendum ; hæc acetosa corrigantur cum dulcibus , stiptica cum lenientibus &c .

Cura ergo catarrhi secundum Mesue sex exigit intentiones.prima ordinat debitum regimen: secunda digerit materiam:tertia euacuat:quarta diuertit:quinta sistit ipsum: sexta corrigit accidentia . & hæc intelligenda sunt præter intentionem primam generalem, quæ est remotio causæ , quæ secundum plurimum in cura omnium catarrhorum est præmittenda.si ergo causa fuerit primitiua;sicut aer frigidus, aut calidus,crapula,ebrietas,somnus diurnus,& huiusmodi; remoueantur:& similiter nocumenta ex ipsis derelicta.si uero fuerit per communitatem à toto ; sicut in febribus ; attendatur curæ febrium , catarrho non neglecto : & similiter , si fuerit per communitatem à stomacho , aut à membro particulari ; nocumentum illius membri corrigatur,& diuertantur uapores ad inferiora omni genere diuersionum.& semper in fine mensæ sumatur aliquod uaporum repressiuum , & oris stomachi corrugatiuum;sicut coriandrum,citonium , & huiusmodi , & iterum cura catarrhi non negligatur . si uerò causa fuerit per essentiam in capite; sicut mala complexio calida, aut frigida,aut debilitas aliam consequens dispositionem ex tempore,aut à generatione contractam;huic in primis intẽdatur.&,si eius cura catarrho conueniat; simul amborum curæ communi intendatur . igitur iuxta primam intentionem Mesue.Si catarrhus fuerit calidus,declinet aer ad frigidum. si frigidus;ad calidum:secundum plurimum tamen ad siccum & hoc dico,ubi catarrhus,& eius causa conueniãt. ubi uerò contrarientur; causæ secundum plurimum in principio magis attendatur:deinde catarrho. & inter cætera cauẽdum est ab aere fumoso,uentoso,pluuioso, & statione sub radiis solaribus,aut lunę,& proprie per fenestram ingredientibus , & sit boni odoris. Caput uero magis, aut minus teneatur calidum secundum temporum exigentiam ita,ut nõ æstuet,neq; frigeat,habendo tamẽ respectum ad consuetudinem,quæ in hoc multum consyderanda est.uerum in causa calida , & catarrho calido magis frigidum teneatur : econtrario in catarrho & causa frigida.residuum tamen corporis satis calidũ teneatur,ut uapores non retineantur;imo transpirent, & resoluantur,& ad inferiora diuertãtur. Potus eius sit aqua saccharata,aut aqua mellis, aut hordei , aut saltem per arenam distillata.cauendum est à uino,nisi in declinatione, potus tamen non sit nimius.uitet potum aquæ frigidæ,nisi catarrhus ualde calidus sit.potus aquæ calidæ maturat catarrhos . uerũ in catarrho subtili calido retẽtio aquę frigidæ in ore cõfert. Ex ferculis conueniunt far:hordeum,spelta;sed maxime horum kisch.item kisch fabarum,farina hordei, amyli , in calido; sed in frigido kisch frumenti , ficus siccæ,kisch cicerum . uitentur caules , & cætera multum effumantia.uitentur etiã multum brodialia,& proprie in cœnis.ex carnibus,& pisci-bus conueniunt,quæ sunt facilis digestionis,boni nutrimẽti paucarum superfluitatum , & lac est præciosum in catarrhis maxime calidis,nisi aliud obstet. sit cœna leuior prãdio;imo interdum omittatur.diminutio enim ciborum , & potuũ est cura prima.in fine mensæ comedat corrugantia os stomachi, & fumos prohibentia;sicut coriandrum præparatũ,citoniũ, aut

aut pirum coctum. ſomnus nimius nocet,& etiam ſuperfluæ uigiliæ,magis tñ nocet ſomnus, & proprie immediate poſt crapulas,& quemcunq; cibum,& maxime diurnus. dormiat capite leuato ad alterum laterum declinante. procurentur euacuationes omnium ſuperfluitatum per conuenientes regiones. frictio tamen capitis, & pectinatio non conueniũt in principio; ſed in fine. coitus ſuperfluus nociuus eſt, exercitium non conuenit niſi in declinatione. uerum frictiones, & proprie partium inferiorum uicem ſuppleant exercitij: accidentia animi ſint quieta. Secunda intentio, ſcilicet digeſtio perficitur in ſubtili calido cum ſyrupo uiolaceo,de iuiubis,de ſebeſten, de papauere aut cum eorum decoctionibus. & mucilago pſilij eſt efficax. ſimiliter diadragagantum, diapapauer,diacodion ſunt ultima. cum hoc enim,quòd digerunt,etiam ſiſtunt catarrhum. ſi uerò fuerit catarrhus, calidus,craſſus;cum aliquo iſtorum,ſicut cum ſyrupo uiolaceo admiſceatur aliquod inciſiuum, abſterſiuum; ſicut ſyrupus acetoſus aut oxymel ſimplex: & aqua hordei potus medicinalis eſt,& abſterſiua. in catarrho uerò frigido craſſo conuenit oxymel ſimplex, compoſitum,ſcilliticum, loch de pino, diairis,& ſimiles: & ſumantur cum aqua mellis,aut hyſſopi, aut paſſularum, & ſimilium. ſi uerò catarrhus fuerit ſubtilis frigidus aquoſus; conueniunt calida, & ſicca incraſſantia; ſicut ſyrupus de myrto cum melle roſato: & poſſet ſumi cum aqua decoctionis thuris,ſandaracæ, nucum cupreſsi, & poſſunt aromatizari cum mace,gariophilis, galia muſcata, & ſimilibus. uerum Meſue digerit catarrhos tam calidos, quàm frigidos cum balneis,& cum his, quæ capiti applicantur, & cum his,quæ inijciuntur in aures,& cum odoratis per nares calidis,aut frigidis ſecundum exigentiam. ſed credo hæc nõ conuenire niſi, ubi materia fuerit ualde pauca, aut ubi fuerit minorata. Tertia autem intentio completur cum euacuantibus materiam peccantem. ſi ergò materia fuerit calida; educatur cum decoctione fructuum,ſcilicet iuiubarum, ſebeſten,prunorum,uiolarum, cum quarum decoctione trahatur, caſsiæ. ℥.1. aut mannæ. ℥.1.s. & exhibeatur ſtomacho ieiuno: & poſſet addi apud neceſsitatem à.s.3. uſq; ad.1.electarij de ſucco roſarum. pilulæ etiam alſciaret poſſent exhiberi poſt cœnam, & apud neceſsitatem poſſunt fortificari cum. ℈.s.pilularum aurearum.& polypodiũ habet proprietatem in euacuando materiam ſalſam. ſi uerò fuerit phlegmatica conuenit hiera ſimplex, hiera compoſita, pilulæ cochiæ, & ſimiles. Clyſteria quoque conueniunt in calida; ſi ſint infrigidantia, & humectantia, & lenientia: & in frigida ſi ſint calefacientia & magis acuta. Phlebotomia uerò non conceditur niſi in tribus caſibus. Primus, ſi catarrhus eſt calidus in corpore calido cum multa ſanguinis abundantia,ſcilicet in quo ſit oculorum rubedo,uenarum plenitudo &c. Secundus, ſi catarrhus fuerit calidus,& declinans ad aliquã partem figatur in ea,ſicut in oculis,faucibus,pulmone,pleura,diaphragmate. Tertius caſus,ſi catarrhus ſit cum febre, & maxime continua,arguente materiam,uel putreſcentem, uel peccantem ad intra uenas. Quarta intentio,ſcilicet diuerſio perficitur quandoq; cum communibus; ſicut cum frictionibus, ligaturis,uentoſationibus,lotionibus crurium,& brachiorum,quæ debent diuerſificari ſecundum materiæ diuerſitatem. In catarrho quidem calido ſint frigidæ,& in frigido calidæ. quandoq; perficitur cum proprijs, & ſunt quatuor generum, ſcilicet caputpurgia, gargariſmata, maſticatoria, & ueſicantia, ſiue cauterizantia. Caputpurgia uero fiunt ad diuertendum materiam per nares de cuius fluxu timemus ad loca nobilia. hæc enim digeſta materia, & euacuata optime conferunt: ipſa uerò non digeſta, nec euacuata magis nocent agitando materiam,quàm proſint ipſam diuertendo. & hæc diuerſificanda ſunt. in materia quidem frigida conceduntur acuta; ſicut ſuccus artanitæ, elleborus,& ſimilia: in calida uerò aqua uiol. cum ſucco blitis,aut pauco ſucco artanitæ. perficitur etiam hæc intentio cum ſuffumigationibus,& odoramentis aperientibus nares, & deoppilantibus colatoria; ſicut ſi in catarrho calido reciperet fumum decoctionis uiolarum,& in frigido fumum decoctionis maioranæ. Gargariſmata uerò fiunt propter quatuor intentiones. prima ut partem nobilem per ignobilem purgent; ſicut gargariſma factũ ex decoctione *pyrethri, zingib. & ſimiliũ.* purgat.n.cerebrum per uiam oris. aliquando fit ad ſtringendum fluxum; ſicut adminiſtratio diacodion, & decoctio roſarum,balauſtiarum,& ſimilium. aliquando fit ad abſtergendum illud, quod fluit; ſicut adminiſtratio oxymellis ſimplicis,aut ſcillitici. aliquando fit ad alterandum,quod fluit;ſicut adminiſtratio camphorę ad calidum,& myrrhę ad frigidum. aliquando uerò plures ex his intentionibus per gargariſmata cõplentur:& propterea gargariſmata in cura catarrhi cõueniunt in tribus caſibus. primus, in catarrho calido ſubtili cum rebus incraſſantibus, & infrigidãtibus, ut fiat agilis ad expellendũ; cum prius propter ſubtilitatem, & acuitatẽ excreari non poſſet, ſicut ſyrupo de papauere cum aqua roſ. ſecũdus,in catarrho multæ uiſcoſitatis,& ſpiſsitudinis cũ rebus incidentibus,& abſtergentibus; ſicut oxymelle ſimplici, aut ſcillitico. tertius,quando timeremus materiã figi in faucibus,aut in gutture; ſicut in ſynanchi; gargarizamus diamoron,& ſimilibus. Sunt autem quatuor caſus in quibus gargariſmata ſunt ſuſpecta. primus ẽ timor,& ſuſpitio catarrhi ad pectus,& ad pulmonem fluere conſueti: & propterea in paratis ad aſthma,& phthiſim, & ſimiles paſsiones propter catarrhum cauemus gargariſmata. Secundus caſus eſt,ſi catarrhus ſit acutus,ſubtilis,cuius fluxus facile concitatur:in hoc enim caſu melius eſt retinere in ore infrigidantia, & incraſſantia,non gargarizando.Tertius caſus eſt in præfocationibus,quæ fiunt ſubito; ad has.n.parati non gargarizent.Quartus caſus,ſi catarrhus ſit multus,& uehemens quãtum ad motum eius: hæc autẽ gargariſmata,& maſticatoria fiunt quandoque ad diuertendam materiam fluentem ad nares, ut per uiam oris expellatur. Maſticatoria enim licet conferant diuertẽdo ipſam materiam à naribus,& in purgãdo cerebrum; tamen obſunt aliquando faciendo materiam præcipitari ad guttur, ad meri,& ad cannam pulmonis:& propterea etiam in cura coryzæ cautè eis utere. Quartum autem genus,ſcilicet rubificatio cutis capitis, & ueſicatio perficitur radendo caput in commiſſura coronali,poſtea fricãdo cum cæpe acuto,aut ſcillitico,aut panno aſpero: & deinde ſuper commiſſura apponere emplaſtrũ de ſinapi. & fortius illo eſt fermentum cum cãtharidibus ſecum mixtis cum aceto forti, & hæc ſuper loco dimittantur.10.aut.12. horis cum bona ſtrictura. deinde remoueatur,& ueſicæ aperiantur,& ſuper loco caules ad ignem mortificatæ cum axungia porcina ponantur; ut locus conſeruetur apertus. ſed oportet,ut de quinq; diebus in quinq; dies hæc ueſicatio renouetur uſq; ad quadraginta dies. quòd,ſi hæc non contulerit; cauterizetur ſuper cõmiſſura coronali: fiat autem hæc cauterizatio cum ferro ignito candente uſq; ad oſsis ſuperficiem,& fiat paulatim,ſępe cum ſtilo tentando. poteſt etiam fieri cauterio potentiali, ſed actuale eſt præſtantius; licet magis horrendum &c. Quinta intentio.ſ.catarrhi conſtrictio perficitur cum cõſtringentibus ſtatim dicendis. uerum Meſue repręhendit ſtolidos medicos,qui ante digeſtionem,& mundificationem cõmunem; imo in medio agitationis huiuſmodi cõſtrictiua adminiſtrãt: quæ ſunt cauſa cumulationis catarrhi,deinde diruptionis uehemẽtis. quapropter regulariter operando adminiſtrentur poſt intentiones ſupraſcriptas. uerum dubitat Meſue,utrum in caſibus extremis, ſcilicet quando ex catarrho timeremus ſubitam ſuffocationem,ſicut pluries uidi in.24. horis ſuffocari; debeamus procedere cura regulari iam dicta, an ſtatim à conſtringentibus incipere,cum ægritudo nõ det inducias. & in ſumma ipſi tutius uidetur regimen diuerſiuum, quàm conſtrictiuum: nam regimen diuerſiuum licet agitet materiam,& multiplicet; tamen conuertit multiplicatum ad partem contrariam non timoroſam. ego uerò licet credam obſequendum eſſe ſecundum plurimum præceptis huius medici diuini; tamen dicam, quæ in his caſibus reperi utilia, & quæ nociua. Vocatus itaque ad hos caſus, & inueniens ipſos cum tanta anhelitus conſtrictione, ut non poſſent loqui, neque etiam quaſi bibere, & cum continuo oregmone, & cum facie liuida tendente in nigram, & cum ſudore quodam ob anhelitus anguſtiam, ratus ſum hæc tanta nocumenta,& tam ſubita prouenire à catarrho multo, & ſubtili, *ſubito ad partes pulmonis præcipitato,aut ad aliquas partes* ob quarum nocumentum anhelitus impeditur, & ſic eſſe in cõtinuo fluxu. quapropter eos ſtatui in aere libero,lumino-

so, ad frigidum declinãte, iniunxiq; diætam tenuissimã. prohibui eis omnem locutionem, & motũ corporeum, situauiq; eos sedantes pectore dilatato parum pannis cooperto, cum nulla strictura pannorum circa collum, neque circa alias partes. & ipsis dedi in potu syrupum de papauere cum aqua iuiubarum, & hordei, & diapapauer, aut diacodion: & interdũ apud magnam necessitatem unam ex pilulis opiatis inferius describendis, aut parum philonij. & aliquando ad anhelitum dilatandum posui uentosam super spõdilibus pectoris. & aliquando pectore existente plethorico feci phlebotomiam; & ubi materia inciperet figi in aliquo mẽbro nobili. & aliquando uentosam in pulpis spatulæ ad diuersionem, & secundum hunc modum fere omnes euaserunt. reliqui autem, in quibus processum est cum euacuantibus, & diuertẽtibus, & materiam agitantibus omnes periere: quomodo.n. sperandum est huiusmodi materiã tanto impetu ad partes illas præcipitatam posse euacuari aut diuerti? imo huiusmodi materiam agitãtia, amplius eam ad loca profunda fluere faciunt. Constringentia catarrhum iuxta quintã intentionẽ alia sunt gargarismata: alia suffumigationes: alia, quæ retinentur in ore: alia, quæ odorantur: alia, quæ deglutiuntur: alia, quæ lambuntur. Ex gargarismatibus ad catarrhum calidum. ℞. aquæ ros. ℥.3. camphoræ. ℈.1. misce. similiter aqua decoctionis corticum papaueris, & ros. cui si addatur parum boli armeni, est præstantior: nõ tamen fiat huiusmodi gargarizatio magno cum impetu. ad catarrhum uerò frigidum subtilem confert gargarisma cum uino decoctionis olibani, aut uernicis: cui possunt addi nuces cupressi. Ex suffumigijs ad catarrhum calidum est semẽ lini prius infusum in aceto per diem naturalem, postea torrefactum, & suffumigatũ. sandracha in aceto infusa est sublimis. Ad catarrhũ uerò frigidum fiãt suffumigia ex olibano, ligno aloes, sandracha mixtis uel diuisis. nigellæ quoq; torrefactæ, & tritæ suffumigatio est mirabilis. similiter odor ipsius ligatę in panno. costi, & nigellæ suffumigium est expertum, formæ sicut auellanæ ex olibano, stirace sicca, castoreo, uernice, ligno aloe an. partibus ęqualibus cõfectæ cũ resina pini, aut pice, aut ladano suffumigatæ per embotum abscindunt fluxum catarrhalem. retenta in ore ad catarrhum calidum sunt diacodion & diadragagantum, diapapauer. & cuilibet istorum si addatur lutum armenum incorporando cum pauco syr. de myrto; efficitur præstantius. modicum camphoræ tentum in ore sistit catarrhũ cal. Sed ad frigidum conferunt olibanum, & similiter spica in ore retenta. confectio formarum similium lupinis, quæ retentæ in ore sistunt catarrhum calidum. Recipe amyli, dragaganthi, amygdalarum dulcium, sem. papaueris albi & corticum eius, gummi arabici, boli armeni ana. ℈.1. confice cũ mucilagine psilij, & seminis citoniorũ. &, si uis ipsam dulcorari; adde diacodion. ʒ.1. aliæ fortiores. Recipe olibani. ʒ.1. myrrhæ, croci, spicæ, stiracis siccæ ana. drac. semis, opij scrupulum unum. fiant ex eis formæ prædictæ, & teneatur una ex eis in ore, & nõ deglutiatur saliua. ex odoribus ad catarrhum calidum, & ad febrem aduertentem syncopalem, aut pestilẽtialem sunt formæ, quarum hæc est permixtio. ℞. fausel. i. auellanę indæ, sandalorum al. & rube. an. ʒ.1. rosarum. ʒ.2.s. sandali maschatij, idest, citrini. ʒ.3. camphoræ. ʒ. semis, boli armeni. ʒ. octo omnia præter cãphoram terantur; sicut alcohol: & agitẽtur cõterendo cũ aqua rosacea per hebdomadã unam. deinde misceatur cũ eis camphora, & fiant poma quatuor cum gummi arabico, & aqua rosacea. hæc odorata sistũt catarrhum, & ualent in pestilentia curando, & præseruando; sed conseruentur in uase uitreo in loco recenti, & liniantur sæpe cum aqua rosacea permixtionis camphoræ, & sandali citrini. sed ad catarrhum frigidum conferunt poma huiusmodi si odorentur. ℞. stiracis calamitæ. ℈.5. olibani, mastichis, uernicis, ana. ℈.3. costi, spicæ, ana. ℈.2. ambræ. ℈.1. laudani, ligni aloes, ana. ℈.4. musci. ℈.s. fiat pomum unum cũ dragaganto, & aqua rosata damascina. Aliud ex inuentione Mesue. ℞. laudani. ℈.8. ligni aloes. ℈.7. gallię muscatę. ℈.6. ambrę. ℈.2. musci. ℈.s. fiat pomũ unum. sunt.n. nobilia, & experta in cõfortatione cerebri, & cordis frigidi. res aũt, quæ lambuntur ad catarrhũ calidum, sunt diadragagantum, diapapauer, diacodion cum bolo armeno, ut supra. sed thus, & mirrha deglutita sistũt catarrhum frigidum. Confectio pilularum sistentium omnem catarrhum. Recipe thuris masculi. ℈.1. mirrhæ, opij, croci, ana gran. 7. Succi liquiritiæ. ℈.1. fiant. 7. pilulæ cum aqua rosata, & detur. 1. tempore somni. pilulæ alcaiber descriptione Alexandri medici apud Mesue in fine capituli de catarrho sunt præstantissimæ: & per alcaiber intelligitur cynoglossa, siue lingua canis.

Correctio uerò accidentium catarrhalium iuxta sextam intentionem perficitur per uarietatem nocumentorum, quę infert ipse catarrhus: de quibus in sequentibus uidebitur, si Deus uoluerit.

Pannus tunc calefaciendus est, et capiti superponendus, in quo tandiu moretur, donec æger calorem in capitis profunditate sentiat penetrasse. deinde nigellam odorare incipiat, et prouocetur sternutatio, et caueat, ne supinus iaceat: & comedat parum: à uino quoq; omnino abstineat.

Hic ponit curam: & primo catarrhi, secundo coryzæ. secũda ibi, Quòd si cursus. prima in tres. nam primo ponit curam catarrhi leuis magis respicientem causam, q̃ catarrhum. secũdo ponit curam catarrhi fortis. tertio pro cura catarrhi inueterati remittit nos ad cap. de tussi. secunda ibi, Quòd si passio. tertia ibi, Si uero tussis. In prima parte curat catarrhum leuem à pauca materia pendentem cum panno calefacto crasso comprehendente totum caput, collum, & partes uicinas. quod tandiu ita calidum teneatur, aut toties applicetur, donec æger sentiat caliditatem in profundum capitis penetrasse. hoc fit maxime ad remouendum nocumentum impressum ab aere frigido, & uẽto, & ad resolutionem materiæ, quæ pauca est. Secundo odoret nigellam ad easdẽ intentiones. Tertio prouocet sternutationẽ confidens materiam paucam per illam regionem posse diuerti. Quarto ordinat regimen cauendo, ne æger supinus iaceat; ne materia ad posteriora capitis præcipitetur: & uinum prohibet.

Quòd, si passio ex appositione panni calidi alleuata non fuerit, nec minuitur per ipsum; fiat phlebotomia ex cephalica: & soluatur natura ex rebus, quæ non exasperant, sicut hæc decoctio, quã in potu sumere debet, qui tussim patitur, & in pectore asperitatem habet, & indiget uentris solutione. quæ recipit iuiubas. 20. sebesten. 30. passularũ enucleatarum, drach. 10. uiolarũ siccarum, drach. 4. radicis liquiritiæ frictæ, drach. 5. ficus citrinas. 10. coquantur in. 3. lib. aquæ donec redeant ad. 1. & colentur, et in colatura dissoluantur cassiæ fistulæ drach. 7. tereniabin drach. 10.

Hic curat catarrhum fortem: & primo sine febre: secũdo cum febre, & ubi timetur materiam figi in aliquo membrorum spiritualium. secũda ibi, Quòd si nec phlebotomia, &c. in prima parte primo curat hunc catarrhum per phlebotomiam, & per medicinam soluentem leniendo, ex quibus arguitur hanc materiam euacuandam esse calidam. descriptio autem huius medicinæ solutiuæ satis est manifesta.

Quòd, si neque phlebotomia profuerit, neque uentris solutio, & inde ad pectus materia descenderit, & cõmoueantur tussis, & febris; ilico fiat phlebotomia † de mediana. & patiens à carne abstineat, et uino: & in potu sumat aquam hordei, & muraba uiolatum, quamdiu calor fixus perseuerauerit: & tussis fuerit sicca, & aspera. sed, postquam calor quicuerit, & tussis mollificata fuerit, & screare inceperit; hæc decoctio quaque die cum muraba uiolato dãda est, donec pectus mundificetur, & tussis sedetur, & uox clara reddatur. quæ recipit ficus citrinas. 5. iuiubas. 10. sebesten. 20. passularum albarum enucleatarum drach. 10. liquiritiæ excorticatæ drach. 5. coquantur usq; ad dissolutionem, & colentur deinde, & dentur omni die unciæ tres cum muraba uiolato drach. 5.

SCHOLION.

De mediana] iubet & Arcu. sanguinis missionem fieri ex communi uena: sed Rasis uetustum exemplar neq; per hanc præcipuè, neq; per aliã uenam sanguinem euacuandum designat. uerum inquit, Ilico fiat phlebotomia.

Ponit curam catarrhi cum febre,& cum incipit imprimere in aliquo mẽbrorum ſpiritualium dicens.quòd,ſi nec phlebotomia cephalicæ,nec uentris ſolutio,de quibus dictum eſt profuerit,& materia ad pectus deſcenderit commouens tuſſim,& febrim; reiteretur ilico phlebotomia & hæc debet eſſe ex uena communi,ut ſimul à capite,& pectore euacuet.& patiens abſtineat à carne,& uino; imo bibat aquam hordei cum muraba uiolato,ideſt condito,uel ſyrupo de uiolis: & hoc quandiu calor fixus,ideſt,febris fortis perſeuerauerit,et tuſsis fuerit ſicca,ideſt,ſine ſputo,& aſpera,materia non digeſta. ſed quieſcente febre,& tuſsi mollificata,&,cum æger ſcreare cœperit materia iam digeſta; decoctio infraſcripta eſt ſumenda cum ſyrupo uiolato uſque ad pectoris mundificationem, & uocis claritatem. deſcriptio autem huius decoctionis,& ſimplicia ſunt ſatis manifeſta.

Si uerò tuſſis inueterauerit,diuq; permanſerit, tunc oſtendemus,qualiter curanda ſit, cũ de tuſsis cura tractabimus.

Remittit nos ad cap.de tuſsi pro cura catarrhi inueterati.

Quòd, ſi curſus in naribus diu perſeuerauerit,& nõ fuerit calor; fluxus erit reſtringendus ſuffumigando nares per traiectorium. &, ſi quod per nares effluit, ſubtile, ac acutum,& citrinũ fuerit; ſuffumigatio fiat ex ſulphure prius in aceto infuſo,& poſtea ſiccato: aut ex fabis, aut hordeo excorticatis,& in aceto prius infuſis,& poſtea ſiccatis: aut ex ſaccharo albo,& ſandalo albo. quòd, ſi neq; calor, neq; rubor in facie fuerit; ſuffumigatio fiat ex coſto, aut thure: hæc nanq; ſuffumigatio fluxum reſtringit.

Hic curat coryzam primo frigidam: cuius tamen curam complet in fine capituli ſuffumigando nares,calore neq; rubedine exiſtente in facie,cum coſto herba calida, & ſicca in ſecundo,& thure calido & ſicco in primo. ſi uerò coryza fuerit calida: quod comprehenditur ex calore, & rubedine faciei: & quia illud,quod egreditur per nares,eſt ſubtile acutũ,& citrinum; tunc fiat ſuffumigatio ex thure prius in aceto infuſo: cuius caliditas frangitur per acetum: & ex fabis, et hordeo excorticatis,prius in aceto infuſis poſtea ſiccatis: remanet.n.in eis uirtus conſtrictiua propter acetum: aut ex ſaccharo albo,& ſandalo albo,frigido & ſicco in ſecũdo.ſaccharum aũt fere eſt temperatũ & poſſunt adinuicem permiſceri cum aqua roſata, aut pauco aceto faciendo formulas, ex quibus fiat ſuffumigatio. quando autem hæc remedia Raſis ſint adminiſtranda; ſatis patere poteſt ex ſuperius dictis.

De ophthalmia. Cap. 18.

POſtquã Raſis in præcedentibus egit de paſsionibus cerebri,& neruorum; hic agit de paſsionibus oculorum incipiens ab ophthalmia. pro quarum notitia præmittendum,quòd oculus eſt membrum inſtrumẽtale in ſuperiori parte corporis ſituatum,aqueũ,rotundum ex ſeptem tunicis,& tribus humoribus cõpoſitum,ſex muſculis motũ,uno, uel duobus,uel tribus muſculis ſuſtentatum,ad uidendum finaliter ordinatum. habet.n. primò coniunctiuam undecũq; oculum circundantem præterquã in parte anteriori, ubi eſt cornea,quæ cõiunctiua oritur à gigia matre. eſt deinde cornea undiq; circundans oculũ poſt coniunctiuam,quæ in parte anteriori dicitur cornea ad ſimilitudinem cornu: in parte poſteriori ſclirotica.i.dura, ortum habens à dura matre. & hæc in parte anteriori ex directo pupillæ ẽ craſſa ex quatuor pelliculis compoſita: quæ tamen per anatomiam non facile diſtingui poſſunt,& in parte anteriori non eſt colorata, ſed peruia,& diaphana. poſt quã ſequitur uuea ortum habens à pia matre ſic dicta a ſimilitudine grani uuę,à quo capulus eſt euulſus,& hoc foramen uueæ dicitur pupilla,poſterius autẽ dicitur ſecundina. eſt deinde aranea poſterius dicta à retina ortum habens à neruo optico,quæ non immediate ſequitur uueam; ſed inter eam,& uueam mediat humor albugineus, licet in parte poſteriori ſequatur ſecũdina: hæc itaq; circundat immediate humorem cryſtallinum,& uitreum.ex humoribus autem primum occurrit albugineus ad ſimilitudinem albuminis oui, qui eſt maior cæteris in quãtitate. poſt quem ſequitur cryſtallinus non immediate; ſed mediante tunica aranea: qui cryſtallinus dictus eſt à ſimilitudine cryſtalli. & dicitur grandineus à ſimilitudine grandinis, aliqualiter durus,& rotundus,in parte anteriori, ubi recipiuntur ſpecies uiſibiles: aliqualiter planus; in eo enim perficitur uiſio: in parte poſteriori figuræ pyramidalis, circundatus ſecundum partem poſteriorem à uitreo,à quo nutritur,ſic dicto à ſimilitudine uitri liquefacti. & ſic ſufficiat de anatomia oculi. qui licet dicatur componi ex ſeptem tunicis: tñ in ueritate non ſunt niſi quatuor; ſed ſunt ſeptem ſecundum denominationem. uerum Galenus addit quartum humorem,quem dixit contineri inter uueam,& corneam: quem lucidum ęthereum appellauit. ſed cæteri dicunt hanc eſſe partem albuginei per foramen uueæ egredientis uſq; ad corneam. Triplex eſt regimen oculis adhibendum,ſcilicet,quod debetur oculis inculpate ſanis,ſiue temperati ſint,ſiue diſtemperati. regimen præſeruatiuum, quod debetur oculis culpate ſanis, & neutris: regimen curatiuum, quod debetur oculis ægris & neutris. primum uerò ſecundum Meſue completur quinque modis. primus conſeruat ſuperficiem oculi terſione decenti,& naturali: & hoc faciunt medicinæ abſterſiuæ habentes mediocritatem,& temperiem in terſione; ſicut ſuccus fœniculi,& eſt propriũ, & ſimiliter collyrium ex eo, cuius eſt hæc deſcriptio. Recipe ſucci fœniculi depurati per reſidentiam eius,& facilem coctionem ipſius in uaſe æneo cũ nummis auri puri; ſicut in.1. ℥. ſucci fœniculi ponerẽtur quinq; folia auri: & poſt ſufficientem colationem ipſius accipitur de ipſo.℥.1. mellis puri clari. ℥. 3. & bulliant iterum ebullitione una,& coletur, ponatur in ampulla uitrea, & ſuſpendatur in ſole,& permutetur de uaſe in uas abijciendo ſuper hypoſtaſim,& diſtilletur ex eo in oculo ſecũdum exigẽtiam. cuſtodit enim ſanitatem oculi,& abſtergit ipſum, & clarificat uiſum, & quandoq; depuratur tantum in ſole abſq; decoctione: & eſt expertum.& ad hoc ualet ſuccus memythę: & eſt ſpecies chelidoniæ,& eẽt magis proprius in oculis calidis.& cum hoc oportet tueri oculum à fumo,puluere, flatu uentorum,nimia aeris inæqualitate,& ab his quæ faciunt oculum ſeneſcere; ſicut coitus,labor plurimus, fletus excedens menſuram,ebrietas,ſomnus plurimus,nimię uigiliæ,ſomnus ſupra repletionem,& cauere à cibis & potibus uaporoſis,turbidis,ſicut caules,porri,acrumina,ſalſa,fabę,lentes, & omnia conturbantia ſanguinem,& ſpiritum. item, fœniculus,uerbena,roſa,chelidonia,ruta. ex his fit aqua, quæ lumina reddit acuta. ſi hæc aqua ex his quinq; diſtillata conſeruetur in uaſe æneo, acquirit ab eo abſterſionem.uerum, ubi minori indigeamus abſterſione; conſeruetur in uaſe uitreo. aliud collyrium uiſum acuens,& oculi ſanitatem cuſtodiẽs. ℞.ſucci fœniculi.ʒ.40.ſucci rutæ.ʒ.20. ponatur in ampulla uitrea cũ.ʒ.15. mellis clari. obturetur orificium eius, & dimittatᷣ in ſole per tres menſes,abijciendo fœcẽ eius bis, uel ter in menſe. ſi aũt opus eſſet minori calefactione; addatur huic ſucci granatorũ dulcium,& acetoſorum,ana drach. 10. & dimittatᷣ in ſole, ut ſupra. antimoniũ quoq; lotũ,& thutia præparata cũ aqua roſata,& aqua fœniculi permixta ſanitatem oculi calidi conſeruat. Secunda res cõpletur cum medicinis,quæ alterando cuſtodiunt ſanitatẽ oculi, ſcilicet, calefaciendo,infrigidando,humectando,& exiccãdo; ſed temperatum cum ſimilibus in gradu,& forma conſeruamus: calidum uerò cum frigidis,frigidum cum calidis,humidũ cum ſiccis,& ſiccum cum humidis.hæc enim ſunt uirtualiter ſimilia,& non formaliter. eligant autem ex his, quæ oculi ſunt propria per uirtutem quartam; ſicut eſt thutia in exiccãdo, uiola,pſillium,& albumen oui in humectando,fœniculus in calefaciendo,roſa in infrigidando. Tertia res cõpletur per medicinas conſeruantes ſanitatem eius in compoſitione; licet ſuperficies contineatur ſub compoſitione.& hoc faciunt omnes medicinæ confortantes perforationem, & concauitatem partium eius,& non ſinentes fieri oppilationẽ pupillæ,nimiam dilatationem, ſtraboſitatem, & ſimiles: ſiue illæ medicinæ ſint euacuantes, ſiue reſoluentes, ſiue confortantes cum proprietate, & ſtipticitate moderate. Quarta res completur cum medicinis conſeruantibus unitatem,& prohibitionem oĩum cauſarum,quæ poſſunt ſoluere cõtinuum, ſiue primitiuæ ſint,ſiue corporeæ. Quinta res cõpletur per medicinas multiplicãtes ſpiritum uiſibilẽ, & ipſum illuſtrantes; ſicut ſunt carnes aſſatæ,aut elixæ animalium uiuentium

de rapina, & sorbere iura eorum, & proprie picæ: item ius serpentum non uenenosorum, & caro ipsorum comesta confortat uisum: item cerebella hędorum, & gallinarum: item uinum album aromaticum subtile, & alia generantia sanguinem clarum. ex maxime autem splendidantibus uisum, & spiritum uisiuum sunt margaritæ. Arist. instruens Alexandrum regem inquit. Frequentationes pectinis, & proprie eburnei super caput uapores uisum impedientes euertunt ad cutim, ne uisui obsint: item aspectus rerum uiridium in loco multę temperiei uisum corroborat, & oculi fatigationem remouet. ex proprijs in hoc est smaragdus: item iniūxit post oculi defatigationem ingredi domum obscuram non multæ tenebrositatis, & intueri ꝑ fenestras, in quibus sit aliquid peruium uiride, uel intueri aquam clarissimā in uase uiridi existentem, & submergere ipsos oculos in ipsa: sed hoc fiat tempore calido: & exercitatio legendi literas mediocres, pulchras, uisum corroborat, & oculi sanitatē custodit. & ex proprijs in cōfortatione uisus, & proprie ubi humores sint crassi, uiscosi, est usus aceti scyllitici. Item trifera magna, & trifera minor, & proprie cum quarta parte pulueris herbæ adhil: est herba habens folia similia tamarisco. & theodoricum ad hoc multū confert. item pilulę lucis euacuando sunt propriæ: & chebuli conditi euacuando, & confortando. electarium sublime conseruans sanitatem oculorum, & cōfortans spiritum uisibilē in claritate sua. Recipe herbæ adhil, aut loco eius euphragiæ. ℥.2. seminis fœniculi. ʒ.5. macis, cubebe, cinnamomi, piperis longi, gariophil. ʒ.1. puluerizentur subtilissime, & accipe mellis despumati lib.1. succi fœniculi cocti depurati, succi rutæ depurati, ana. ℥.1. succi chelidoniæ. ℥. s. coquantur succi cum melle usq; dum mellis tenuis habeat spissitudinem, & secum misce species, & conseruetur in uase uitreo. cuius dosis est drach.3. alienando cœnam, uel dimittendo: & similiter sumat in mane.

Regimen præseruatiuum cōpletur primo generaliter cauendo ab omnibus, quæ possunt lædere oculos secundū complexionem, cōpositionem, & unitatem, & spiritus, de quibus pro magna parte dictum est superius: & adhibendo regimen contrarium lapsui, in quē oculus est pronus labi. hoc autem consistit in cognoscendo causam lapsus; illud. n. secundū plurimum est aut propter defectum oculi, aut totius, aut alicuius membri oculo communicātis: & hoc propter nocumentum in cōplexione cū materia, aut sine cōpositione, aut unitate. si ergo defectus sit propter cōplexionem sine materia; alteratione indiget cum cōtrarijs, sicut superius dictum est. si uerò sit cum materia; aut ista tantū est in oculo, aut in partibus ipsi communicantibus: si sit in oculo; solum educatur, insensibiliter per resolutionem, ad quod confert succus, & aqua fœniculi, & sarcocolla: aut sensibiliter per lachrymas, ad quod cōfert sal, & sal armoniacus, ut si in oculo injiciatur aquæ ros. salitæ cum sale, aut sale armoniaco. si uerò sit in partibus sibi cōmunicantibus; quadruplici regimine indiget, euacuatione. s. diuersione, fluxus interceptione, & oculi confortatione. euacuatio autē fiat cum phlebotomijs, aut pharmacijs secundum exigentiam materiæ peccantis, quæ respiciant utrunq; membrum mittens, & suscipiens. diuertatur ēt materia omni genere diuersionum, siue euacuatione, siue frictionibus, uentosationibus, lotionibus, &c. & cum euacuatione; sicut clysteribus, masticatorijs, caputpurgijs, gargarismatibus, phlebotomijs uenarū nocræ, uenarum post aures, temporum frontis, & earum, quæ sunt in cute capitis, necnō prouocatione fluxus sanguinis narium, hęmorrhoidalis, & menstrualis. & ex hoc genere sunt sedagina posita in collo, ubi coniungitur capiti: cauteria in cornibus posterioribus ex directo oculorum: cauterium in commissura coronali: interceptio aūt fluxus perficit; aut cum appositis fronti, & tēporibus, aut cū laqueatione uenarū, & arteriarum, ſm quod dicetur in curatione ophthalmiæ. cōfortetur autem oculus cum his, quæ sunt propria tam interius, q̃ exterius applicitis moderatæ stipticitatis: de quibus in regimine conseruatiuo dictum fuit. Si uerò nocumentum sit in compositione, & unitate; studendum est confortationi oculi cum iam dictis: & ne humores ad oculum profluant cū intentionibus: de quibus statim dictū est. nocumentū aūt in spiritibus pōt esse, aut propter ipsorum paucitatem, aut propter ipsorū crassitiem, & turbulentiam. primo aūt subueniendum est cū cibis boni nutrimenti, paucarum superfluitatū, & bono uino subtili odorifero. secundo autem nocumēto subueniatur cū his, quæ clarificant sanguinem, & spiritum, & ipsos spiritus illustrant: de quibus superius dictū est, & dicetur in sequentibus in debilitate uisus. &, ne spiritus paucificēt; cauendū est à phlebotomijs, & alijs modis extrahendi sanguinē, & à coitu, labore nimio, & ab aspectu rerum radiosarū, & splēdidarum, &c. tertium autem regimen patebit in sequentibus.

De ophthalmia aūt præmittendum quid nominis, & quid rei. dicitur. n. ophthalmia ab ophthalmos Græcè, quod idē est, quod ocul⁹ Latinè: inde ophthalmicū. i. medicamē oculare: ophthalmicū aūt est medicamē faciēs sternutationem. diffinitiue aūt est apostema in oculo. s. in cōiunctiua oculi &c.

CVm ea, quæ in oculis alba sunt, in rubedinem mutata fuerint, fluxerintq; lachrymæ, et in angulis oculorū lachrymalibus lippitudo collecta fuerit, tūc dicemus ægrum pati ophthalmiam. & quantum plus symptomatū vehementia, aut ipsorū affuerit minoratio, tanto est opthalmiæ fortitudo, aut ipsius debilitas. deterior autem ophtalmia est, cum alba oculorum uidētur inflata, & adeò eleuata ut oculorū cooperiant nigredinē, & palpebræ inuersentur.

Istud capitulū diuiditur in partes duas. in prima agit de ophthalmia theoricè. in secūda practicè. secūda ibi. In principio uerò. prima in tres. in prima ponit signa. In secūda ibi. Et quāto plus. ponit signa fortitudinis, & debilitatis eius. in tertia ibi. deterior aūt. ponit signa ophthalmię pessimę. Quę dicit in oībus partibus nota sunt, & amplius notificabunt ex dicēdis. symptoma duo importat: aut accidens sequēs ægritudinem, & taliter sumitur hic: aliquādo significat motū impetuosum naturæ contra morbū indistinctum contra crisim laudabilem. symptoma. n. græcè periculum, & ruina latinè.

De speciebus ophthalmiæ sciendū, q̧ duplex est ophthalmia, uera, & non uera ab Auic. dicta cōturbatio, quæ non est uerum apostema; sed quędam oculi rubedo pendens à causa primitiua. uera aūt habet triplicem speciem secundum magis, & minus differentem. quapropter species appellandæ non sunt; quia magis, & minus non uariant speciem. una est maxima, in qua coniunctiua tantum eleuatur, ut cooperiat corneam: & palpebra inuersatur, ne oculum tegere possit proueniens secundum plurimum ex sanguine phlegmatico, & in oculis eminentibus, qui sunt facilius materierum susceptiui cum magna plethoria corporis, & capitis, de qua Rasis in litera. & hæc Græcè uocatur chimosis: arabicè uerò alguardenigi. & hęc non solum sit à materia calida; sed phlegmatica, & melanch. existimo tamen ipsam nō fieri à materia cholerica, & plurimum accidit infantib. licet in adultis etiam uiderim. est & alia species ophthalmiæ, quæ est parua à pauco pendens humore. & per consequens datur tertia species inter has media. & de speciebus ophthalmię est, quę habent periodum secundum periodum generationis materiæ, & effusionis eius. solent etiam species ophthalmiæ assignari sex secundum humores, à quibus pēdent. s. sanguinea, cholerica, phlegmatica, melancholica, aquosa, uentosa.

Sed nunc de causis eius primo generalibus, efficiente, materiali, formali, & finali. Causa efficiēs ophthalmiæ tā antecedens, q̃ coniuncta sunt humores ipsi. & non sunt causa materialis; quia ophthalmia est accidēs, & accidēs non pōt generari ex substātia tanquam ex causa materiali. Ophthalmia itaq; neq; aliquod apostema, neq; aliquis morbus, cum sunt accidētia; habent humores pro materia sua ex qua generentur, nisi tantum morbus in numero. Causæ efficientes primitiuæ sunt extrinsecæ à sex rebus non naturalibus, & sibi annexis sumptę, necnō alijs indebite occurrentibus. Cā ophthalmiæ materialis, in qua non ex qua, est ipsa cōiunctiua. Causa formalis est ipse tumor. Causa finalis, ut oculū destruat, &c.

Sed nunc de modo euentus ophthalmiæ dicendū est: pōt. n. dupliciter generari. per uiam paulatim factæ cōgestionis ex superfluitate nutrimenti ipsius coniunctiuæ: & etiam ex nutrimento male conuerso; quæ non resoluuntur; sed in dies paulatim congeruntur, ut tādem apostema faciant, quod ſm plurimum est frigidum. & generatur etiā per uiam defluxus maximè

maximè ex capite,aut per partẽ extrinſecam mediãtibus uenis,& arterijs humores ad coniunctiuam deferentibus, aut per partem intrinſecam, ſcilicet per foramina orbitæ ad cerebrum terminata,per quæ muſculi,& nerui optici ad oculum ueniunt: & tunc humores à cerebro, & panniculis ueniũt intrinſecis: ſecundũ tamẽ plurimum eſt per partem extrinſecã propter colligationẽ coniunctiuæ cũ almochati, à quo oritur. aliquando etiam materiæ ueniunt oculo ab alijs mẽbris & proprie cũ oculum inſecuta eſt malitia cõplexionis:& fecit eum ſuſceptiuum materierum, & eſt debilis, aut ex generatione,aut ex tempore. nunc autem de ſignis.

Cognoſcitur ophthalmia in genere per tumorem, grauitatem,dolorem,& ruborem. ſed ſpecies tres differentes ſm magis,& minus cognoſcuntur per uiſum. Species uerò diſtinctæ ſm humores cognoſcuntur: quia ſanguinea eſt notabiliter rubea cũ tumore notabili,dolore grauatiuo,& extenſiuo magis,q̃ pũgitiuo,cũ multitudine lachrymarũ, aut mediocritate, lippitudinisq; multitudine, & cæteris ſignis arguẽtibus dominiũ ſanguinis in corpore,& capite.cognoſcit̃ cholerica per rubedinẽ clariorem uergẽtem ad citrinũ cum paruo tumore,dolore acuto pũgitiuo, effuſione lachrymarũ acutarum,pauco lippitudinis,paucaq; oculi glutinatione.

Cognoſcitur phlegmatica per colorẽ rubeum uergentem ad album cum paucíſsimo dolore extenſiuo, aut grauatiuo non pungitiuo,cum paucitate lachrymarum non acutarum, & multa lippitudine,& uiſcoſa: & ſimiliter cognoſcit̃ aquoſa,ſed eſt tumor magis mollis,& minor uiſcoſitas lippitudinis,in cæteris ſimilatur phlegmaticæ.

Cognoſcitur melancholica per ruborem uergentem uerſus fuſcum cum pauco tumore, paucíſsimis lachrymis, pauca lippitudine,& minuta ſed dura. cognoſcitur uẽtoſa; quia eſt ſine lachrymis,ſine lippitudine,ſine grauitate,& per euaporantia facile remouibilis.

Signa temporum ophthalmiæ ſunt. quia in principio eſt tumor paruus à pauco pendens humore cum pauco rubore, & eſt fluxus lachrymarum ſubtiliũ ſine lippitudine, paucaq; oculi inuiſcatione. in augmento apparet maior tumor,& rubor,lachrymæq; incraſſantur, fiuntq; tenaciores, & apparet notabilis lippitudo,notabilisq; oculi inuiſcatio. in ſtatu eſt maior tumor,qui debet eſſe,ſed forte rubor tendit ad albedinem quandã: lachrymę fiunt craſsiores,& uiſcoſiores,maior lippitudo,maiorq; oculi inuiſcatio. in declinatione hæc oĩa minuuntur.ſed,quia quędam lippa ſignificat craſsitiem,& uiſcoſitatem materiæ,quædã digeſtionem,inter utrãq; eſt quatuor ſignis diſtinguendũ: nam proueniẽs ex craſsitie materiæ fere ſtatim apparet à principio, & cõiter in ophthalmia phlegmatica à prædominio. & apparet,cum nõdum eſt, neque præceſsit uehemẽtia accidentium excepta grauitate, & grana eius ſunt minuta.& quartò non attinent relucentię.& quatuor ſigna bis contraria ſunt in illa,quæ prouenit ex digeſtione materiæ: non.n.apparet niſi poſt proceſſum ægritudinis,& poſt uehementiã accidentium.ſ.aut cum eſt, aut cum præfuit. & grana eius ſunt craſſa,& attinet cuidam relucentiæ. quapropter nota, ꝙ lippa eſt ſuperfluitas quartæ digeſtionis oculi; licet in oculo ophthalmico pro parte decidat̃ ab humore faciente ophthalmiã.ſed cuidam forte uidebitur dubium,propter quod ſpecies ophthalmiæ frigidæ rubent; cũ cætera apoſtemata ab humoribus frigidis pendentia non rubeant. cuius cauſa duplex eſt: prima ſumpta à dolore. eſt enim oculus ualde ſenſibilis,& propter dolorem multus ſanguis,& ſpiritus ad coniunctiuam trahuntur: qui ibidem cõtenti in uenis ipſius coniunctiuæ dant coniunctiuæ colorem rub.licet non apoſtement. ex quo fit, ꝙ humor apoſtemans etſi frigid.ſit ex ſe per accidens tñ caleſit, & per conſequens fit magis illuminabilis ex præſentia ſang.& ſpirituum. ſecunda cauſa ſumitur à multa albedine coniunctiuę,in qua omnis rubedo eueniẽs facile diſcernitur. cognoſcitur modus euentus eius per uenas,& arterias extrinſecus; quia inueniuntur tumentes,uel aliqua ipſarum. &, ſi arteria eſt magis pulſans conſueto; palpebra ipſa tumens aliqualiter apparet, & ſimiliter loca ipſi propinqua. & hoc ſignum eſt proprium. ſi autem materia fluit per partes intrinſecas; multoties fit frequens ſternutatio,& dolor prius incipit à profundo oculi, & parte poſteriori eius,quàm uideatur ophthalmia.

Prognoſticum. primum.Ophthalmia ſi recte curetur; ſecundum plurimum ſanat̃,niſi quę maxima eſt: frequenter.n. perducit ad putrefactionem oculi, & aliqñ tandem ad mortem putrefactione ingrediẽte ad cerebrum per muſculos & neruos opticos: frequenter quoq; perducit ad exitum uueę cornea dirupta per corroſionem,aut putrefactionẽ. Secundum. Quando prolongatur ophthalmia; ſecundũ plurimum perducit ad ulcerationẽ,uel aliquod ueſtigium in oculo derelinquit. cauſa.n.prolongationis eſt ſumpta ex duobus principaliter. Prima ex materia,quæ inceſſanter profluit ad oculum,aut propter multitudinẽ eius: aut oculi debilitatem,aut uiarum amplitudinem. Secunda cauſa eſt aliquod nocumentum iam impreſſum difficulter remouibile;ſicut ulcus in oculo,aut ſanies retro corneã, aut aliqua mala materia in tunicis inphiltrata,aut ſcabies,aut pili palpebrarum. Tertium. Dolor multum prolongatus in ophthalmia peſsimũ; ſignificat.n.materiam,aut acutã corrodentem,aut multũ extẽdentem,aut maturationem,aut uaporem craſſum ſub tunicis recluſum: ſed hoc minus malum eſt,& uaporationibus ſedat̃. cuius doloris quadruplices cauſas diſtingue per ſpecies doloris aut acuti pungitiui,& mordicatiui: aut grauãtis extenſiui,aut pulſatiui ſine grauitate, & pforatiui,atq; alijs ſignis ſignificantibus acuitatem materiæ, & multitudinẽ, & ſignis etiam ſignificantibus maturationem in ſequenti cap. de ulceribus dicendis. Quartum. In regionib.meridianis,& tẽporibus calidis,& humidis frequẽter accidit ophthalmia,& facile curatur: in contrarijs uerò contra. Quintum. Cum præcedit hyems ſeptentrionalis,& ſequitur uer meridionale,& ſimiliter æſtas; multiplicantur ophthalmiæ, & multo magis multiplicantur,ſi econtrario tempora ſe habuerint &c.

Cura ophthalmiæ non ueræ à cauſa primitiua.

CVra cõturbationis perficitur remouẽdo cauſam. poſt cuius remotionẽ ſi aliquid in oculo remanet impreſſum caliditatis,aut frigiditatis, aut alteri9 diſpoſitionis prætet naturam; cũ cõtrarijs remoueatur applicitis oculo,& partibus adiacentibus. & in ſumma curetur cura principij ophthalmię ueræ,de qua ſtatim,& cum applicitis,& cũ phlebotomia,ſi expedierit. & inter cætera ſomnus prolixus laudatur; quia dolorem ſedat,& humorum agitationem. &, ſi quid nocumenti impreſſum eſt; corrigitur,& maxime remedijs cõgruentibus præapplicitis.&,ſi fuerit ex percuſsione, prius inijciatur in oculo & deſuper albumẽ oui cũ aqua roſacea cõcuſſa,& tandẽ ſanguis colũbæ,ut inferius in tarfati ad ſanguinis reſolutionẽ. &,ſi dolor inſtaret pręmiſſa phlebotomia; fiat oculi fomentatio cũ filtro,aut ſpongia,panno ſubtili lineo inuoluta,& infuſa in lacte,& oleo roſ.debite calidis,& bene expreſſa oculo dolenti ſępe applicita &c.de cura ophthalmiæ ueræ. cura ueræ ophthalmię triplex exigit regimen: unum circa cauſam antecedentẽ: alterum circa cauſam coniunctam actu facientem ophthalmiam. tertium eſt utriſque commune.Primum exigit quinq; intentiones: prima eſt minoratio materiæ: ſecunda digeſtio: tertia eradicatio: quarta eſt diuerſio: quinta fluxus interceptio.

Prima.ſ.minoratio completur ſm plurimũ per phlebotomiam,quæcunq; ſit materia,uel per uentoſationem, uel aliquod proportionabile; ſicut ſunt ſanguiſugę,quas inueni magis conferre,quã uentoſas, ſi congrue applicentur. ſed materia exiſtente multa fiat prius ex cephalica cõtraria, ut docet Raſis. deinde,ſi materia ſanguinea ſit; fiat ſequenti die phlebotomia cephalicæ eiuſdem lateris. In hac enim ſanguinea nec digeſtio,nec euacuatio per ſolutiua eſt multum neceſſaria. ſi tamen ſanguis eſt multum ſubtilis,aut calidus; cõpeterent infrigidantia,& incraſſantia; ſicut ſyr. de papauere, de iuiubis,& ſimiles. ſi uerò materia ſit cholerica; facta primò phlebotomia, aut ex eodem latere, aut econtrario ſecundum materiæ multitudinem minoretur materia cholerica cum lenitiuo, in quo ſit plus alterationis, quàm euacuationis; ſicut ex decoctione fructuum, prunorum, tamarindorum, uiolarum, & mirobolanorum citrinorum: cum qua trahatur mannæ. ℥. una. s. uel quantum ſufficit, ſuc. etiam roſa. eſt in hac intentione conueniens ſi aliquid eius ſupraſcriptis addatur: deinde ſequatur, ſi oportuerit propter materię multitudinem ſecunda phlebotomia ex cephalica eiuſdem lateris. & in hac cholerica ophthalmia procedendum

est cum digestiuis infrigidãtibus ualde,& incrassantibus materiam,sicut syr. uiol.de papauere,mucilago psilij, aqua nenupharis & similia. & iterandæ sunt euacuationes, ut materia eradicetur. si autem phlegmatica,uel melanc.uel aquosa,uel uentosa reliquis consentiẽtibus ; similiter incipiẽdum est à phlebotomia, quæ ẽt aliquando reiteranda est propter materiæ multitudinem:minus tñ in melancholica,aquosa,& uẽtosa; sed in uentosa minus,q̃ in cæteris: sed in his pẽdentibus ab humidis frig. possunt exhiberi solutiua exoluentia,sicut pilulę cochiæ,de hiera cũ agarico in phlegmatica, pilulę indę in melãcholica,turbith non cõfortatum in aquosa.& in uentoia est euacuandus humor,à quo uentositas eleuatur.

Digestiua autem in materia phlegma. est mel ros.oxymel simplex,& in melanch.syrupus de epythimo cum syrupo acetoso,aut oxymelle simplici. & possunt distemperari cum aqua fœniculi,aut euphragiæ; cũ his.n.digestiuis,& euacuatiuis intendendum est humori facienti ophthalmiã, & membro læso tam mittenti, q̃ recipienti nec stemus contenti una euacuatione ; sed iterandæ sunt,ut materia eradicetur.

Et sic iam expeditæ sunt tres intentiones,scilicet minoratio,digestio,& eradicatio. sequitur quarta,scilicet diuersio, quæ multiplicib.instrumentis cõplenda est: est.n.quædam diuersio sine euacuatione,& in hac incipere debemus à partibus propinquis,& tẽdere ad partes remotas; sicut exempli gratia,in frictionibus debemus incipere à collo, & à spatulis,& descendere ad brachia deorsum coxas,& crura : similiter uentosando primo nocrea,deinde ad spatulas, deinde ad nates,ita in ligaturis,& lotionibus. diuersio autem cum euacuatione fit econtrario incipiens à remotis, & perueniẽs ad propinqua:& cõpletur multis instrumentis.s. phlebotomijs. & primò debemus incipere à phlebo.uenarũ,quæ sunt in nocrea : deinde uenarũ,quæ sunt post aures : deinde uenarum, aut arteriarum tẽporum : deinde uenarum frontis : deinde uenarum,quæ sunt in angulis oculorum domesticis,quę non apparent nisi apud fortẽ gutturis constrictionem. istę tamen magis euacuant causam cõiunctam,q̃ diuertant. et loco istarum phlebotomiarũ excusaret appositio sanguisugarũ in locis eisdem . secundum genus diuersionis est laqueatio , quæ debet fieri in superiori parte colli,ubi collum ceruici cõiungitur : & sic debet teneri per triginta,uel quadraginta dies , quotidie trahendo sedaginum ad diuersionẽ materiæ . tertiũ genus est cauterium,siue cauterizatio,siue actualis, siue potẽtialis : & debet primò fieri in posteriori capitis ex directo oculi ophthalmici,ut non penetret nisi usq; ad almochati,cuius escaræ casus procuretur,& dimittatur apertum : deinde, si oportet,fiat in cõmissura coronali,quod apud uehemẽtem necessitatem penetret usq; ad os , & diu teneatur apertum . hæc tamen sunt de illis,quæ postponi debent,quantũ est possibile . non dico tamen,ꝙ hæ diuersiones in singulis ophthalmijs sint necessariæ, sed eas memoro,ut unusquisq; possit uti his,quæ suo proposito magis seruiunt. non obliuiscamini tamen phlebotomiæ uenarũ,quæ sunt in nocrea, uel uentosationis in eadem,si non reperiuntur uenę,aut sanguisugarum appositionis.ex hoc.n.loco sanguinis extractio est inter cæteras diuersiones præstantissima . Quinta & ultima intẽtio quantum ad causam antecedentẽ est fluxus interceptio . quæ primò completur cum medicinis constringentibus applicitis fronti,& temporibus,de quibus Rasis ponit unam descriptionem in litera. & ab hac intentione per medicinas complenda quamuis posterius posita sit in ordine ; tamen ab hac uia operationis fere ab initio facta , scilicet una phlebotomia,aut duabus plus debetis inchoare.perficiẽ secundò cum sectione uenarũ,uel arteriarũ,quod fieri nõ debet nisi cũ suprascripta ad curã non sufficiũt : quæ si sint magnæ,debet primò scindi pellis,& uena in duabus partibus ligari in medio ligaturæ scindi,& extrema cauterizari: ubi tñ est magna necessitas euacuationis;nõ esset incõueniẽs,ut extremitas uenę scissę,q̃ est uersus oculũ,dimittatẽ tñ non ligata.donec sanguinis quãtitas sufficiẽs fluat,in arterijs tñ hoc eẽt magis suspectum. si aũt fit de paruis uenis; scindatur per mediũ absq; ligatura,& cauterizatione;sanguis.n.ad libitũ restringi põt. hęc tamẽ ultima intẽtio maxime cõueniens est materia fluẽte per partẽ extrinsecã ; sed materia fluente per partẽ extrinsecã simus solliciti in euacuationib. & diuersionib. iteratis.

Cura autem localis respiciens causam coniunctam tribus perficitur intentionibus : primò repercussione pura conueniente in principio : secundo resolutione pura conueniente in declinatione, & postrema parte status.tertiò repercussione mixta resolutione conueniente agumento & statui ita tñ, ut gradatim procedaẽ à repercussiuis puris paulatim augendo resolutiua,donec deueniamus ad resolutiua pura . si autẽ ophthalmia tenderet in uiã exituræ; recurrendum est ad capitulum sequens de exituris, & ulceribus oculorum . restat tertium regimen duas exigens intentiones cões tàm causæ antecedenti, q̃ coniunctæ.s.correctio accidentiũ, ex quibus maxime corrigendus est dolor,aut cum remouentibus cãm, de quibus iam dictũ est: aut cũ stupefacientibus leuibus,aut opiatis,de quibus seriatim post expositionẽ textus ageẽ: aut cum anodinis, & facientibus materiam euaporare maxime præmissis uĩibus. et,ubi dolor ex conculcatione materiæ in loco proueniret;sicut cum balneis totius corporis , aut cum suffumigationibus, & fomentis applicitis oculo dolenti , & partibus adiacẽtibus ex decoctione uiolarũ,ros.seminum citoniorũ,fœnugræci,florũ chamæmeli,meliloti,anethi, & similium,& sicut fomentũ factum ex lacte,& oleo ros. spõgia, aut philtro in ipsis infuso,& oculo dolenti aliquotiẽs applicito : non est tñ diu oculus fomentandus,ne dilatando,& calefaciendo materia ponatur in fluxu . si uerò dolor proueniret,sicut plurimum prouenit, aut quia apostema exituraret, aut quia ulceraret oculi particulã, recurre ad capitulum sequens de ulceribus exiturarũ.ultima intẽtio est debita administratio sex rerũ non naturalium ẽm exigẽtiam intẽtionum præcedentiũ: aliter.n.regẽdus est ęger in principio,aliter in augmento,& statu, aliter in declinatione,aliter cũ dolor instat,aliter cũ est sine dolore. de regimine tñ harum rerũ non naturaliũ Rasis aliquid tãgit in litera.aliqua subiungã post textus expositionẽ.iam igitur ad expositionẽ quorũdam dictorum in textu ueniendũ est ; quia,quæ clara sunt,omittentur.

IN principio uerò curationis ophthalmiæ cephalica est phlebotomãda ex manu,uel ex brachio partis cõtrariæ, qua est oculus infirmus,nisi leuis fuerit ophthalmia . Et quanto fortior fuerit ophthalmia,tanto plus est minuẽdum de sanguine. deinde uẽter ex mirobolanis citrinis,et tereniabin,& succo fructuũ soluendus est.& æger à carne,& à uino,& à rebus dulcibus abstinere debet,& cibum minuere.

Pars practica diuiditur in sex partes.in prima docet curare principiũ : in secunda quæ incipit ibi,Quòd si ista nõ suffecerint,docet curare augmẽtum.in tertia,quę incipit ibi,& si lippitudinis,docet curare statũ.in quarta ibi,Si aũt oculus leuior,docet curare declinationem.in quinta ibi, Ex his autem redit ad ponendas medicinas principij.in sexta ibi,Sief album , ponit descriptionem medicinarum , quarum superius fecit mentionem . in prima parte omnia clara sunt,præterquã cum dicit,phlebotometur cephalica ex manu, uel ex brachio. pro quo sciendũ,ꝙ penes Auic.cephalica, q̃ in manu phlebotomatur,nõ est ramus cephalicæ, quæ in parte superiori apparet in cubito ; sed est ramus uenæ communis,sicut est sceilen,ut est apud Auic.prima primi doctrina.5.cap. 4. de anotomia uenarum manus : hæc tamen potest dici cephalica,quia confert in passionibus capitis.sed tamen est differentia inter phlebotomiam harum uenarum ; quia quæ est in pollice,& est ramus uenæ communis, confert ad longinqua diuertendo : illa autem,quæ est in brachio magis multitudinem euacuando,& immediatius à parte læsa.

Quòd, si ista non suffecerint ; sief album in lacte puellã lactantis fricandum,& in oculis distillandum. et , si lippitudinis multitudo affuerit in oculis collecta ; radius cotto inuoluatur,& madefiat in aqua, & cum ea oculus ab illa lippa mundetur . deinde puluis albus aspergatur, & superponendo oculis aliquid , [ut cottum] suauiter sustentetur,& ligetur. & æger in domum tenebrosam mittatur. et ingeniandum est, quantum poßibile est , ut somnus prouocetur. caueat tamen,ne super oculum infirmum dormiat,et ne caput depressum sit ; sed superius eleuatum. Nec uestimentorum capitia sint stricta,nec in faciem se diu proijciat.

Docet

Docet administrare sief album, in cuius descriptione ponit sarcocollā : & ideò sm Mesuę conuenit in agumento, nō in principio. sed,si quis forte instabit, ꝙ Rasis omisit medicinas principij; dicendum est ꝙ sic dat ipsas intelligi:nam,si ab hoc sief albo remoueatur sarcocolla;est medicina principij. uel forte hic Rasis breuitati indulgēs uoluit hoc sief esse medicinam principij ophthalmiæ prouenientis ex materia mixta ex humoribus calidis,& frigidis. uerùm consuetudo Mesuæ,& aliorum autorum in principio ophthalmiæ calidæ est apponere albumen oui cum aqua rosacea,uel lacte. in secunda parte principij sief album sine sarcocolla,& in augmento cum sarcocolla,& tandem addere aliquid aquę fœniculi,aut aquæ decoctionis sem.citoniorum,aut fœnugræci,ubi quæratur maior digestio,& maior sedatio dolorum. caue tamen summopere,ne matures.Et si lippitudinis.in hac tertia parte omnia clara sunt; docet enim curare statum : & ideo ponit puluerem album,qui fit ex sarcocolla,& sief memithe.caue tamen,ne pulueris substātia mordicet. ideò forte melius est,ut simus contenti collyrijs in forma liquida.sief,& collyrium idem sunt.s.medicina ocularis : et habent formam oblongam ad similitudinem ossis dactili; quanquam moderni intelligant per collyriū medicamen oculare liquidum. Collyrium aliquando accipitur pro suppositorio, quod est ad similitudinem sief, siue collyrij proprie sumpti.

Si autem oculus leuior fiat,& dolor sedetur, ac lachrymæ minuantur phlebotomia iam facta, & uentre soluto: balneum multoties,& frequenter ingrediatur: ex hoc enim paßionis reliquiæ dissoluentur. quòd, si in oculo humorositas, & grauedo remanserint; puluis citrinus est immittendus. ex his autem, quæ habenti ophthal. multum conferūt, est, ut frons, & palpebræ ex hoc liniantur epithymate. Quod Rec. sief memithe, ros. aloes, litij, sandali rub. fausel, croci orientalis, omnium ana partes æquales. fiant ex eis pilulæ: cumq; necesse fuerit, resoluatur una ex eis in succo coriandri, aut in succo endiuiæ, aut in aqua rosacea, & liniatur cum eo, & liberabitur, si deus uoluerit. Sief album. Recipe cerusæ ablutæ drach. 10. sarcocollæ crassæ drach. 3. dragagan. drach. 1. opij drach. semis. fiant ex eis pilulæ lenti similes. puluis citrinus. Recipe sarcocollæ crassæ drach. 10. aloes drach. 2. croci drach. 2. myrrhæ drach. 1. litij drach. 2. & his optime tritis immittatur puluis cum opus fuerit. puluis albus. Recipe sarcocollam albam,et pinguem: quæ mittatur in lac mulieris: quod melius est, cum alicuius iuuenculæ fuerit, & dimittatur in umbra, donec siccetur: & teratur optime,& omnibus drac. decem ipsius addatur sief memithæ drach. 2. quæ iterum optime trita reponantur, &,cum opus fuerit; in oculum mittantur.

In hac ultima parte ponit puluerem citrinum resolutiuū declinationi conuenientem,qui fit ex sarcocolla, aloe, croco &c.verum applicat in hac ultima parte res conuenientes principio,ut puta constringentia intercipiētia fluxum, quibus statim ab initio uti debemus,scilicet facta prima phlebotomia sief memithæ,idest succus memithæ inspissatus.est autem memithe plāta frigidæ naturæ,quæ dicitur glaucium;& est species chelidoniæ frig.& sic. in primo, cuius succus extrahatur post aliqualem exiccationem,ut partes aqueæ resoluantur,& ad formam sief reducatur, & sic in sole exiccetur. litium uerò temperatum in actiuis siccum in secundo, & fit ex folijs,granis, radice cuiusdam arboris spinosæ similis buxo,multum ualet in ophthalmia. fausel, idest,auellana inda. croci orientalis,idest,communis,quo utimur: crocus autem hortulanus est flos chartami,& cætera nota sunt. & nota, ꝙ Rasis in declinatione concedit balneum, in quod multoties æger ingredi debet ad resolutionem residui materierum; quod balneum debet esse aereum,aut aquæ dulcis. sed tempore isto hoc non utuntur; nequaquam autem conuenit in augmento; esset.n.causa maioris fluxus humorum ad oculū, & augmenti apostematis : imò neq; conuenit in statu nisi cū tota materia fluxerit. in descriptione pulueris albi ponit sarcocollam,quæ est gummi calid.in secundo, siccum in primo multum ualens in ophthal.ad resoluendum, & abstergendū. & est præparandū in lacte mulieris iuuenculæ. aliàs docet esse præparandū in lacte mulieris nutrientis puellam; quod ultimū intelligendū est ipsam peperisse illam,quā nutrit; sic.n. lac ē frig.& humidius.est aūt melius,ut sit iuuēcula,q̄ senex; quia lac ipsius est humi.licet calidius;sed est calidius cali. uiuificāte,& spirituosa oculo conueniente. cætera patent &c.

Sed,ut modus curationis ophthalmiæ pro iuuenibus clare dearticuletur; ponamus exemplum. Occurrit tibi forte plethoricus patiens ophthalmiam satis notabilē,& infestantem mixtam humoribus calidis dominantibus præcipue sanguine,sicut frequenter accidit: raro enim fiunt apostemata singularia,tertia quarti. in prima die ophthalmiæ fiat phlebotomia stomacho ieiuno uenæ cephalicæ in brachio cōtrario oculo ophthalmico,& hauriētur.℥.10.sanguinis, plures, & pauciores sm exigentiam uirtutis,repletionis, ætatis, tēporis anni,& aliorum,à quibus quærenda est licētia in phlebotomia. &,si fuerit stipticus sm uentrem;præmittatur huic phlebot. clystere lenitiuum. et eadem die ponatur in oculo aliquid aquę ros.& proprie ex ros.syluestrib.actu frigid.nam quæ in oculis ponūtur, debent esse actu frigida sm plurimū : & q̄ in auribus,calida de sex horis in.6.horas. et clauso oculo ponatur desuper faldella cotti lenis circūdata petia linea subtili infusa in aqua ros.quę cooperiat oculum,& partes circunstantes,& præcipue magnā partem frontis,& aliqualiter stricte super oculo ligetur ita,ut dolorē non inferat: quæ similiter de sex horis in.6. horas cum suauitate renouetur. si aūt dolor uehemēs instaret; in hoc principio permisceatur hæc aqua ros.cū aliquo leui stupefaciēte;sicut est aqua papaueris,mucilago psilij,succus lactucę,solatri,aut pomorū mādragoræ,quæ mixta in oculo,& sup oculo, & partibus adiacētibus applicētur. Secūda die phlebotometur ex cophalica eiusdē brachij,& hauriantur.℥.6.sanguinis,uel circa: qua cōpleta ponatur de sex horis in sex horas sief album sine sarcocolla cū aqua ros.aut lacte distēperatum, aut super cote cum eisdē frictum:& sit sine opio,si dolor nō affuerit:aut cū opio, si dolor erit: & super frontem, & super tempus oculo communicans ponatur repercussiuū. descriptio sief albi. ℞.gummi arabici, dragaganti, amyli ana. ℥. 1. cerusæ lotæ.ʒ.1.s. & distēperentur cū albumine oui. huic,si dolor affuerit; addantur opij grana septem. descriptio repercussiui applicādi super frontem,& tempora. ℞. sief memithæ,rosarum,litij, boli armeni.ana.ʒ.1. cū albumine oui optime incorporetur,& fiat sicut unguentū molle & extendatur super petia lata sm frōtis latitudinē,& fronti apponatur:& una alia similiter tēpori,oculo cōmunicanti. & nō remutentur nisi de tertio in tertium,aut cū cadunt per se.si tñ hoc tempore infestaretur; addatur.ʒ.s.opij,& utere,ut prius. aliud repercussiuum,doloris uehementis sedatiuum.Recipe croci,memithę,litij, aloes,gūmi arabici,acatię,opij,ana partes æquales.cōfice formas similes auellanis cum succo solatri,aut rubi. & cū oportet,dissolue unam earum cum succo solatri,aut rubi, aut mucilagine seminum citoniorum, aut psilij, aut albumine oui, aut aqua rosacea sm exigentiam necessitatis.& in hoc liquore infundatur faldella cotti petia linea subtili circundata, & ponatur,ut supra,& remittatur sm necessitatē satis frequenter, ne nimis super oculo exiccetur, & inuiscetur: remotio .n.rei multum inuiscatæ esset causa augmēti doloris, & maioris fluxus humorum.& propterea multū uiscosa nō sunt super oculo ponēda; sicut huiusmodi faldellæ infusæ in albumine oui,& similibus multū oculo adhærētibus. deinde tertia die soluat̄ uenter, si nō fuerit nimium solutus, cum aqua decoctionis mirobalanorum citrinorū,prunorum,tamarindorū,uiolarum,cū cuius uncijs tribus aut. 4. trahatur cassiæ uncia una aut.ʒ.10. aut dissoluatur cū ea mannæ. ℥.1.semis, & potio calida exhibeatur.post cuius sumptionē tardet prandium per quinq; horas: & hæc euacuatio potest deinceps replicari sm exigentiā semper digerendo materiā cum syrupo de papauere,& similibus.& idē collyrium oculo imponatur & cætera fiant,ut supra usq; ad quartū diem. & in hoc quarto die gratia diuersionis phlebotomentur uenæ nocræ. & si non reperiuntur; uentosetur locus iste cū scarificatione,aut sanguisugæ apponantur. deinde quinta die sief albo suprascripto addatur drach.1. sarcocollę nutritę in lacte mulieris,

& distéperentur cũ lacte mulieris,& aqua ros.& quarta par-
te mucilaginis,sem.citoniorum,aut hoc sief addita sarcocol
la super cote cum lacte fricetur. in hoc enim tempore opus
est digestione aliqua,& doloris sedatione,cum in hoc tépo-
re uniuersaliter debeat esse augmentũ : quod magis declara
tur,si oculus lippitudinem habere cœperit : ante.n.hoc tem
pus,scilicet in toto principio nõ est in oculo lippitudo , neq;
inuiscatio notabilis palpebrarũ : sed solũ fluxus lachrymarũ
subtilium . & in hac quinta die,si opus fuerit propter mate-
riæ multitudinẽ gratia diuersionis ; phlebotomentur uenæ ,
quæ sunt post aures ex parte oculi ægri, & dimittãtur per se
cõstringi,aut sanguisugæ apponãtur. hoc etiã ultimum colly
riũ usq; in diem septimũ continuetur.s. quousq; peruentum
fuerit ad principiũ status : quod declarabitur per multitudi-
nem lippitudinis,& palpebrarũ inuiscationem,cuius lippitu
dinis grana sunt crassa attinẽtia cuidã relucẽtiæ. deinde post
septimũ collyrio addatur plus sarcocollæ,& aliquid aquæ fę-
niculi: sicq; cõtinuetur usq; in diẽ.10.uel.11. & in unaquaq;
mutatione est oculus debite à lippis abstergendus cũ extre-
mitate stili cotto inuoluti: & etiã,si opus fuerit,poterit cum
aqua ros.tepida madefieri,& cũ ea oculus lauari,& abstergi:
& post debitã abstersionẽ medicinæ debẽt imponi. & in hoc
tempore exterius super oculo ponatur cottum petia linea
subtili circũdatum infusum in decoctione rosarum, & fęnu-
græci,aut ros.& meliloti.si aũt hoc tempore dolor excresce-
ret ; signum est ulceris, aut exituræ: pro quorũ curatione re
curre ad capitulũ sequens de ulceribus, & exituris. post.11.
aũt usq; ad.14.uel circa,in quo tẽpore est declinatio,quę per
signa prius posita cõprehendi debet,perueniatur ad resoluẽ-
tia pura,quæ de intẽtione authorum in forma pulueris,& li-
quida possunt applicari ; licet,ut credo,tutius sit cũ humidis
procedere ; puluis.n.frequenter, & si sit optime trituratus ,
& præparatus sua asperitate dolorem cõmouet, & est aliqñ
causa noui fluxus humorum ad oculũ. & ex conuenientibus
in declinatione est ; ut oculus collyrizetur cũ sarcocolla nu-
trita cum aqua fœniculi,& distemperata. cui propter humo
ris caliditatem aliquid thutiæ præparatæ posset addi,aut ocu
lo imponatur collyrium huiusmodi descriptione Mesue. ℞.
sarcocollæ nutritæ.ʒ.1. croci,spicæ, aloes loti. ana. gran. 6.
distemperentur cũ aqua fęniculi . cui,si in oculo uideatur ni
mia caliditas ; addatur aliquid aquæ ros. &,si oculus toleret;
in forma pulueris potest applicari. exterius aũt ponatur cot
tum infusum in decoctione fœnugræci,ros.meliloti in aqua,
& uino. regimen aũt sex rerum non naturaliũ est, ut ęger lo
cetur in aere tẽperato obscuro non uẽtoso,neq; fumoso, aut
mali odoris : teneatq; nõ solum oculum læsum clausum ; sed
ẽt sanum : unius.n.oculi cõmotio inquietat alterũ : teneatq;
caput tẽperate calid.& in oẽm euentum nihil gerat strictum
circa caput,neq; circa collum. dormiatq; capite eleuato su-
per ceruice,aut super latere oculi sani,& nequaquam super
oculo ęgro,dormiatq; multũ,de nocte maxime: sed non dor
miat nisi distãter à cibo per.2.horas,uel circa . habeatq; pro
posse uẽtrem lubricum,ut assellet bis in die,aut naturaliter,
aut auxilio medicinali.s.suppositorio, aut clysteribus , nullo
modo exercitetur, nec loquatur : sed frictiones uicem sup-
pleant exercitij : quæ fiant satis fortes, aut mediocres inci-
piẽdo à spatulis,aut brachijs descẽdendo.& possunt fieri bis
in die stomacho ieiuno . similiter lotio crurium cũ aqua cali
da confert tam stomacho ieiuno,q̃ post cibum.sit sperans,&
gaudens . uitet omnia animi accidentia multũ excedentia .
diæta eius sit tenuis : unde cibum minuat: imò cœnam aliqñ
omittat,caueatq; à uino,carnibus,& rebus dulcibus in toto
curæ processu præter quam in declinatione. ac uniuersaliter
quanto accidentia sunt uehemẽtiora,sit diæta magis tenuis,
& in omnem euentum declinet ad frigidũ . caueatq; ab eua
porantibus,etiam si frigida sint ; sicut acetũ : & etiam ab his,
quæ à proprietate nocent oculis : aut à modo substantiæ , si-
cut lactuca,coriandrum,lentes,& inflatiua omnia . unde co-
medat ptisanam, panicium,& cõdiantur cum pauca agresta,
aut uino granatorum, sed non sit multũ acetosa : comedatq;
in fine mensæ aliquid repressiuum uaporum sicut pyrum,aut
citonium coctum,uel confectum . in declinatione potest uti
carnibus leuibus in pauca quantitate,& uino paucifero lym
phato non uaporoso: & quanto magis procedit ad finem de-
clinationis,tanto magis diæta incrassetur.hęc dixi in cura re
gulari,secus in cura coacta. accidẽtia namq; , & uirtutis de-
bilitas interdũ ordinẽ curationis præuaricant.& ex hoc pos-
sunt elici modi curationis cæterarum specierũ ophthalmiæ.
& erit auxilium ad plura sequẽtia capitula . si.n.ophthalmia
fuerit cholerica; cõmuniter una phlebotomia sufficiet,& hu
mor cholericus erit aliquoties euacuandus cũ aqua fructuũ:
de qua supra : & cæteræ intentiones respicientes causam an
tecedentem,ut supra compleantur. & medicinæ locales de-
clinent plus ad frigidum, & minus ad siccum . si uerò fuerit
phlegmatica;euacueť humor phlegmaticus cum his, de qui-
bus sermo præcessit : & remedia plus declinent ad calidum,
& siccum. si uerò melanch. euacuetur humor melãcholicus,
& remedia localia sint magis humida,& satis in actiuis tem-
perata. in aquosa euacuetur humiditas aquea cum his , quæ
dicta sunt,& remedia localia sint magis sic.& ad calidum de-
clinantia. in uẽtosa autem euacuetur humor, à quo eleuatur
uentositas,& procedatur cum calidis , & siccis uentositatem
carminantibus : quæ autem sint huiusmodi in quacunq; ma-
teria competentia , non dearticulate scribo ; sed facile pos-
sunt elici ex dictis,& ex dicendis. si enim omnia dearticula-
te ponerentur : magnum uolumen excresceret,& tædium le
gentibus pateret: imo etiã longius processi,quã decreuerã,
sed hoc erit auxilium ad sequẽtia, gratia tñ completoris do-
ctrinæ describã aliqua localia ẽm uarias species ophthalmiæ.
si ergo ophthal. fuerit frigida, phlegmatica ; utere in princi
pio sief hoc,cũ succo myrti aut aqua ros.cuius hæc est descri
ptio.℞.sief albi descriptione Almansoris.ʒ.1. spicæ, croci ,
ana gran.5. distemperentur cum succo myrti,aut aqua rosa-
cea,& in processu utaris isto.℞.sarcocollæ.ʒ.1.spicę.℈.1.ro
sarum.℈.2.croci.℈.1, opij,aloes,gummi arabici, amyli,dra-
gagãthi.ana.℈.s.confice cum aqua pluuiali & utere eo cum
aqua fœniculi,aut succo eius; sed dolore non existẽtę remo-
ue opium.si aũt materia fuerit melãcholica, addatur cũ simi
libus mucilago,semen citoniorum: aut utamur similibus col
lyrijs ad calidũ declinantibus cũ lacte. materia uerò existen
te cholerica utamur sief albo cum opio, aut sine opio , cum
aqua papaueris,aut mucilagine psilij,aut similibus,& in pro
cessu cum lacte,& mucilagine sem. citoniorũ, & addatur in
statu parum sarcocollæ,& aqua fœniculi. & materia existen
te aquosa utamur thutia cum sarcocolla,& similibus.sed ma-
teria existente uentosa resoluatur cum filtro,aut spongia in-
fusa in aqua decoctionis ros. fœniculi,cymini, meliloti, ali-
quotiens applicita purgatione p̃cedente. puluis ẽt citrinus,
& similiter puluis albus Almansoris conueniẽtes in statu &
declinatione ophthal. cal.aut mixtæ etiam essent cõuenien-
tes in principio ophthalmiæ frig.aut saltem in augmento, si
misceantur cum lacte,aqua ros.mucilag.sem.citoniorum, &
similibus: & cum decoctione meliloti,& sem. citoniorũ. ex
exterius aũt applicãdis super toto in principio ophthal. cal.
est cottũ carminatum circundatum petia lini subtili infusum
in aqua ros. & , si dolor esset ; infundatur in aqua papaueris
cum lacte,& aqua ros.& in processu conuenit pomũ coctum
cum aqua ros.permixtum,aut cottũ suprascriptum fusum in
aqua decoctionis ros. meliloti & sem. citoniorum . & sic ul-
terius procedendo addantur calida,& minuãtur frigida . sed
in ophthalmia frigida in principio exterius super oculo ap-
plicetur cottũ infusum in aqua decoctionis ros. & myrti . &
in processu infundatur in aqua decoctionis anethi,rosarum,
& maluæ in uino stiptico:& magis in processu in uino deco
ctionis meliloti,spicæ,fœnugræci,& ros. ex applicandis aũt
fronti,& tẽporibus in ophthalmia calida ad repercutiẽdum
est istud,quo communiter utor.℞.boliar.℥. 1. aquæ ros.℥.3.
aceti.℥.1. albuminis oui numero.2.misce & infundantur pe
tię & fronti, & temporibus applicentur. Sed in ophthalmia
frigida cum hoc misce thus & mastichen. uerum apud neces
sitatem posset suprascriptis addi.℈.s.opij aut amplius ẽm ma
iorem necessitatem sedandi dolorem. &,si materia esset cali
da ualdę cholerica ; posset addi succus semperuiuæ, aut sola
tri,aut aqua papaueris. quòd,si materia faciens ophthalmiã
esset corrosiua;utaris sief albo cum opio,cum albumine oui,
& postea addas aliquid sief de plumbo,uel elysir : dę quibus
in sequenti cap. & nota,quòd ea,quæ ponũtur in oculis, de-
bent essę actu frigida,& non multũ stiptica:sed ea,quę frõti,

& temporibus apponũtur debent esse ualde stiptica,& continuari usque ad statum inclusiue : ea autem, quæ in oculis ponuntur, uariantur secundum tempora : & similiter, quæ ponuntur super oculis.

De ulceribus oculorum. Cap. 19.

CIrca rubricam intellige, ꝙ hęc rubrica.s.de ulceribus oculorum multos decipit interpretes huius capituli. existimant enim,ꝙ Rasis in hoc cap.solũ agat de ulceribus oculorum,cum tñ primo agat de pustulis,siue exituris oculi,ad quas sequuntur ulcera,cũ rupta sunt : postea de ulceribus. & utrorumq; in pręsenti cap.ponit curationem. & propterea forte fuisset conuenientius,ut rubrica diceret de pustulis,& exituris oculorum. sed Rasis à fine,scilicet ab ulceribus in fine remanentibus sumpsit denominationem.pręmittenda sunt ergo iuxta consuetudinem quid nominis, & quid rei, pustulæ, siue exituræ, & similiter ulceris. pustula enim dicitur quasi apostema paruum.Est autem apostema,secunda primi, ægritudo composita ex tribus morbis, ex quibus cum coniungitur prouenit una ægritudo.Aldubellet uerò est apostema colligens humores calidos,siue frigidos.sed exitura est dubellet colligens humores calidos: unde termini se habent sicut superius,& inferius. exitura autem fit dupliciter incipiendo, & permutando. exitura incipiendo est illa, quæ sicut incipit fieri, ita incipit colligere. sed exitura permutando est,quæ primò fit, deinde post tempus colligit. Exituræ autem,quæ fiunt in oculis,& proprie in cornea, secundum plurimum fiunt incipiendo.Vlcus autem est solutio continuitatis cum sanie ad differentiam uulneris, quod est solutio continuitatis sine sanie.

CVm in oculis fortis dolor,& punctio nociua,ac pulsus sentitur,& lachrymarũ fluit multitudo,& cum palpebræ eleuantur, & oculi aperiuntur, loca, quæ sunt in albis ipsorũ inueniũtur rubea,et,si totũ fuerit rubeũ et unus locus magis rubere inuenitur, aut in nigredine locus aliquis albus apparet : pustula iam in oculo exorta est.

Ad hanc uerò curandã passionẽ necessarius est medicus ualde instructus in curis oculorũ.nos tamẽ curationes ipsius summas,et aggregationes dicemus. dicimus itaq; ꝙ ulcera, quæ in cõiunctiua nascuntur,hoc est,in albis oculorum nõ adeo sunt timẽda,ut ea,quæ in cornea,hoc est,in oculi nigredine fiunt. deterius uerò ulcerum est illud, quod in nigredine sub pupilla existit;eminentia namq; ad istum est uelocior.

Diuiditur autem præsens capitulum in partes.2. in prima agit de pustulis,siue exituris corneæ theoricè. in secũda ibi. Horum autem ulcerum.agit practicè. prima in tres. nam in prima ponit signa earum. in secunda ibi. Ad hãc uerò curandam.ostendit esse necessarium medicũ in ægritudinibus oculorum esse eruditum pro harum dispositionum curatione. in tertia ibi.Dicimus autem ꝙ ulcera.ponit diuisionem harum pustularum in suas species, ostendens, quæ sit deterior. pro declaratione huius partis theoricè iuxta consuetudinem nostram primò uidendæ sunt species,& causæ pustularum corneæ,& ulcerum eius : secundo signa : tertio prognostica,

Pustulæ igitur corneæ quædam sunt phleg. pendentes ab aquositate,siue phlegmate aquosa : & dicũtur apud Auic. uesicæ : & apud Azarauium ampullæ. quædam sunt cholericæ, quas Auic. appellat exituras. sed Rasis hic & Ioãnes Serap. secundo breuiarij,& Iesus Ali ulcera. tertiæ sunt sanguineæ, quæ bothor ab Auic.dicũtur. quartæ melanch.& proprie ex melancholia adusta.quas cancros Auic.nominauit. Rasis tamen breuitati indulgens solũmodo de cholericis, & sanguineis tractauit hic. Pustulæ uerò phlegmaticæ pendentes à phlegmate aquoso ; non autem crasso; quia nõ posset in substãtiam densam nisi difficillime penetrare,distinguunť quinque modis,scilicet situ,quantitate, modo substantiæ, acuitate,& colore.Situ quidem;nam quandoq; aquositas contineť inter primum, & secundũ corticem corneæ : quandoq; inter secundũ,& tertium : quãdoq; inter tertium,& quartum. Ex parte quantitatis ; nã quædam pendent à multa materia fere totam corneam occupante : quædam pauca, siue mediocri. Modo substantiæ ; quia quædam pendent ab aquositate subtiliori : quædam crassiori.Acuitate uerò; nã quædam pendent ab aquositate magis acuta, & corrosiua : quædam ab aquositate suaui,non acuta. Colore autem ; nam quædam tendunt in nigrum cum diaphaneitate: quædam sunt albæ nõ diaphanæ. primæ sunt illæ,quæ continentur inter primũ corticem, & secundũ. secundæ sunt illæ,quæ cõtinentur inter tertium, & quartum. mediæ aũt inter has sunt contentæ inter secundũ,& tertium. ratio aũt primarum est; quia aquositas illuminatur à lumine cõtinentis propter propinquitatẽ.unde uisio aspiciẽtis põt penetrare per ipsam usq; ad uueã : & propterea apparet coloris nigri : nã quandocũq; nigrũ ponitur sub diaphano,apparet diaphanum coloris nigri. secunda rõ est; quia radij penetrantes per ipsam usq; ad uueam reflectuntur ab uuea ad aquositatem,& propter distantiam aquositatis ab uuea radij reflexi sunt rectiores,& magis nigredinem uueæ repręsentantes. si uerò aquositas continetur inter tertiũ, & quartum corticem ; tunc nõ posset sufficienter illuminari à lumine continentis, neq; uisio aspicientis posset per ipsam penetrare ad uueam.quapropter apparebit sub colore suo.s. albo, & nõ apparebit diaphana. & ẽt q̃a radij siqui penetrãt usq; ad uueam,postea reflexi non sunt recti propter propinquitatem: ipsa aquositate existente ex directo medij pupillę: quanto.n.radij illi reflexi sunt breuiores,tãto sunt minus recti. & propterea minus repræsentant nigredinem uueæ. & quanto sunt distãtiores,sunt magis recti, & melius ipsam repręsentantes.oppositum tñ accidit respectu ipsius ęgri; nam illa,quæ est interior,apparet sibi magis nigra, & tenebrosa, cum magis uisum impediat,& minus illustreť à lumine continentis. econtrario exterior apparet magis alba, & minus tenebrosa propter cãm oppositam. &,si quis quæreret, quomodo distinguitur hæc uesica,siue pustula nigra à pustula nigra respectu humoris melancholici ; dicẽdum,quòd nigredo consurgens merito situs est cum luciditate,& paruitate : sed consurgens merito humoris est nigredo propria terminans uisum nõ lucida,nec diaphana. idem dicendum de his pustulis,cũ pendent à cholera,aut ab alijs humoribus : quæ.n.sunt magis extra,apparẽt magis claræ: quæ uero magis intra,magis opacæ ; semper tamen tendunt in colorem humoris, ex quo generantur. Vlcera uerò,quæ Auic. exituras appellat, sunt septem specierum,& generantur ſm plurimũ ab humoribus acutis adustis quatuor, in superficie corneæ, & accidit propter ipsa asperitas,cũ palpebra cõprimitur supra cornea.

Prima est ulcus simile fumo,uel pulueri in colore,& tenue expansum occupans locum magnũ. Secũda species est profundior,uehementius alba,& minoris quantitatis, & nominatur nubes propter similitudinem cũ nube alba. Tertia diciť coronalis ; quia est super corona nigredinis,& quandoq; occupat aliquid de albo coniunctiuę,& quod est sup corona est album,& quod est super coniunctiua est nigrũ. Quarta species nominatur lanosa,existens in superficie corneæ,ac si lana pauca esset super ipsa. Tres aliæ sunt profundæ, quarũ una nominatur anulus submersam habens profunditatem,& est ulcus profundũ,strictum mundum.propterea nominatur anulus ad similitudinem gẽmæ anuli,& penetrat usq; ad ultimum corticem. Secunda nominatur ungula, & est minoris profunditatis & latioris occupationis. Tertia ẽ ulcus,quod nominatur adustiuum: & est ulcus sordidum habens crustas, ĩn cuius mũdificatione est timor.& ẽt si non mũdificatur; est timor: quia humiditas currit per corrosionem panniculorũ, & corrumpitur cum ea oculus. item ulcera,& pustulæ distinguuntur ; nam quædam sunt in cõiunctiua, & sunt minus mala : quædam sunt in cornea, & sunt deteriora. & deterius ex illis,quæ sunt in cornea,est factum ex directo pupillæ. Causæ pustularum sunt quatuor humores iam dicti,& quæcunq; possunt illos humores mouere ad oculos,siue sint causæ primitiuæ,siue corporeæ. Causæ uerò ulcerũ sunt aut ophthalmia,aut pustulæ corneæ,de quibus sermo præcessit ; ipsis.n. eruptis succedunt ulcera.& quãdoq; generãtur à causis primitiuis ; sicut gladio,& similibus,casu, & offensione.aliquando fiunt ab humore paulatim superficiem corrodente, & ẽt lachrymæ acutæ diu continuatæ possunt hoc facere.& nota, ꝙ pustulæ quandoq; rũpuntur exterius, & sanies fluit extra, quãdoq; rumpuntur interius,& sanies continetur retro corneam,& similatur ungulæ ; est enim sicut quædam lunula.

Signa pustularum sunt ea, quæ dicta sunt in textu.s.fortis

dolor

dolor propter membri sensibilitatem. punctio nociua propter acuitatem,& mordicationem humoris,aut pustulæ ruptione. & pulsus, siue dolor pulsatiuus propter uehemētem caliditatem. unde arteriæ coniunctiuæ pulsantur amplius solito. & multitudo lachrymarum cū multa aquositate ad oculum deriuata tam propter dolorem, q̃ propter caliditatem. quintū signum,per quod locus ulceris distinguitur,est; quia scilicet si pustulæ,uel ulcera sunt in albis oculorum; loca illa apparent rubea.&,si totum fuerit rubeum; locus ulceris, uel exituræ apparebit magis rubeus, sed in nigredine oculi locus ulceratus,uel pustulatus apparebit albus. ratio primi est duplex dicta superius: una; quia in coniunctiua sunt multæ uenulæ,& propter dolorem ulceris, & calid. multum ex sanguine,& spiritu attrahitur ad coniunctiuam, & magis ad locum læsum.& propterea rubet; sicut facies sanguine ad ipsam attracto. secunda causa est; quia in coniunctiua alba omnis rubedo est ualde manifesta. causa autem ꝙ apparet albedo in cornea,est aut propter saniem ibidem existentem albam,aut si sit ulcus sine sanie, aer subingrediens repræsentat colorem album,sicut subingrediens cornu in frusta diuisum. tertia causa; quia per pustulam,& ulcera perditur diaphaneitas corneæ: & quia color magis cōformis diaphaneitati est albedo,color apparet albus diaphaneitati in albedinem conuersa; sicut uidemus aquam diaphanam per congelationem effici albam,& uisum terminare:est.n.color extremitas perspicui terminati corporis per opacū. cætera,quæ in hac parte dicit Rasis theorice,sunt nota. dicit tamē in parte ultima huius partis theorice, ꝙ ulcus existēs sub pupilla ex directo pupillę,uel etiam parum infra pupillam est deterius cęteris; cum ad ipsum uelocius sequaṫ eminentia,idest, exitus uueæ. his addas sextum signum,scilicet,ꝙ qui habet ulcera, aut pustullas in cornea,& proprie calidas,non pōt tolerare lumen tum.s.quia lumen calefacit; tum quia spiritus,& sanguinem trahit ad locum. unde fit maior inflammatio, & dolor propter motum humoris,& spiritus ad locū. & tertia causa est; quia in ulcera lumē penetrat ad crystalloidē nō debite mūdificatū p ulcus in cornea.quapropter nō pōt ipsum sustinere.

Prognostica, primum. Pustula,aut ulcus profundū in cornea ducit ad cęcitatem,aut aliquod uestigium albū derelinquit.s.cicatricem, quæ non est diaphana; cum sit restaurata per uiam secundæ intentionis. Secundū. pustula, uel ulcus cancerosum s̄m plurimū est incurabile ducens ad destructionē oculi,& est magis dolorosum in oculo,q̃ in alia parte nostri corporis. Tertium. secundum plurimum deterior est ruptio ad interiora,q̃ ad exteriora oculi; licet eruptio utrinq; sit cæteris deterior.

Horum autem ulcerum curam cum phlebotomia incipere debemus,& sanguinis extrahere multitudinem, secūdum quod possibile fuerit. consequenter autem uenter soluendus est. & æger sibi cauere debet à carne,& uino dulci: & esse contentus herbis frigidis & in potu sola aqua uti in oculo uerò in initio sief album cum lacte mulieris est mittendum: &, si pulsus iam eleuari, & sedari uidetur; sperandum est, quòd ægritudo soluatur sine saniei collectione. quòd, si pulsus post sanguinis extractionem, & uentris solutionem, ac sief albi immissionem quiescere non uidetur; parua fiducia in hoc, quod diximus, est habenda: est itaque tunc sief de olibano mittendum in oculo, & pila aliqua oculo superponenda, & cum ligatura stringenda, ante uerò, quàm hoc eueniat, oculus suauiter est ligandus. & sine superpositione pilæ. & non cesses in oculum sief de thure sæpe distillare, donec sanies in pila uideatur.

Hic ponit curam pustularum,& ulcerum corneæ.& diuiditur hæc pars in duas partes. in prima parte ponit regimen uniuersale curationis istorum.in secunda ibi,In oculo uerò, ponit regimen particulare. de prima dicit esse inchoandum curam cum phlebotomia extrahendo sanguinem secundum conditionem patientis. secundò æger soluendus est cum medicina leniente frigida descripta superius in capite de ophthalmia. tertiò regatur æger cauendo se à carne, & uino, & proprie dulci, sed sit contentus herbis frigidis; sicut portulaca,endiuia,lactuca,cucurbita,& solum aquā bibat. in oculo uerò hic ponit regimē particulare: & diuiditur in quinq; partes. in prima parte ponit curam istarum pustularum usq; ad statum: in secunda ibi, Quòd si pulsus,ponit curam ipsarum in statu,usq;quo rumpantur: in tertia ibi,Ex quo uisum fuerit,ponit curam ulcerum remanētium post rupturam pustularum,in quarta ibi,Cum autem caro,&c. ponit curationem albedinis remanētis post curationem ulcerum.in quinta parte ibi,Sief de thure,ponit descriptionem quatuor collyriorum complentium intentiones suprascriptas. de prima parte dicit,ꝙ in principio sief album distemperatum cum lacte mulieris est ponēdum in oculo,& si per huiusmodi impositionem simul cum remedijs uniuersalibus dolor pulsatiuus alleuari,& sedari uideretur; sperandum est, ꝙ ægritudo soluetur sine collectione saniei.quòd,si dolor pulsatiuus post remedia suprascripta non quiescat; parua fiducia habenda est, ꝙ ægritudo soluatur sine collectione saniei: imo credendum est perseuerante dolore pulsatiuo saniem colligi. & propterea est accelerādum ad maturationem,& sief de olibano est ponendum in oculo,& pila aliqua; sicut faldella ex cotto est superponenda oculo,& cum ligatura stringenda: quę omnia fiunt,ne cornea rumpatur,& humores,& uuea exeant. si uerò non timeremus ruptionē corneæ; nō esset necessariū pilā oculo superponere,& stringere. continueṫ ergo sief de thure, donec pustula rupta, & sanies in pila superposita uideaṫ.

Ex quo enim hoc uisum fuerit; sief de plumbo uti necesse est,usquequo profunditas fiat plana,& tota caro generetur: ea tamen,quæ diximus,tunc sunt facienda,cum pustula non est magna quoniam, cum magna fuerit, fueritq; iuxta pupillam, aut inferius ea; est tunc necesse, ut cum alisir medicetur, ne oculus emineat. ad pilæ quoque superpositionem,& ligaturam est redeundum. æger præterea semper supinus iacere debet, & à forti motu abstinere.

Docet curare ulcera remanentia post rupturā ponēdo in oculo sief de plumbo, usq;quo profunditas fiat plana, & tota caro generetur. & subdit,ꝙ hęc faciēda sunt,cum pustula non est magna: ipsa.n.existente magna proprie iuxta pupillam,aut infra eam ita,ut manifeste timeamus de exitu uueæ, & humorum; tunc est necesse,ut cum sief elisir posito in oculo medicetur,ne oculus emineat rupta cornea, & egrediente uuea. & in hoc casu debemus pilam superponere, & ligare,& æger debet iacere supinus, & abstinere à forti motu; imo etiā à locutione.isto autem sief elisir utimur ad alteram duarum intentionum,aut sanie emanante ad prohibendum, ne ulcus corrodatur,& amplificetur:est.n.frigidum,siccum, & stipticum. aut eo utimur ante ruptionē pustulæ ad faciendum eā rumpi interius, ne oculus deformetur:& sanies interius collecta in processu poterit resolui,aut cū operatione manuali extrahi scindendo in parte inferiori, ubi.s.collecta fuerit,sicut dicetur in curatione cataractarum.

Cum autem caro in loco uulnerum perfectè generata fuerit,uel locus apostematis carne repletus fuerit; remanebit ibi in oculo albedo. quòd, si ulcus profundus fuerit; albedo est crassa: &, si in superficie tantum carnis fuerit; erit subtilis. ulcus quoque si à pupilla fuerit remotum, & steterit separatim per se uestigium; illud, quod remanet, nihil mali faciet. si autem iuxta pupillam quandoq; fuerit post ulceris curationem uestigium remanens; prohibebit uisionem. quapropter tunc utendum est rebus,& medicinis,quibus uestigium,quod diximus,abstergi,& deleri posit.

Docet curare albedinē post consolidationem ulcerum remanentē,quę aliqn̄ est crassa, & profunda, aliqn̄ superficialis, s̄m quod ulcus est profundum, aut superficiale. & hoc aliqn̄ nō impedit uisum,si nō fuerit ex directo pupillæ: & aliquando impedit,si fuerit ex directo.quapropter utendum est medicinis, quibus uestigium illud possit abstergi, & deleri: de his autem dicetur inferius in capite de albedine oculi.

Sief de thure. Recipe ammoniaci, sarcocollæ amborum. ana.drach.5.thuris,drac.10.croci,drac.2.conficiantur ex

mucila-

mucilagine fœnugr. & fiat ex eis ſief. ſief de plumbo. Rec. plūbi uſti, antimonij, thutiæ ablutæ, calcucecaumenon, gummi arabici, dragag. omnium. ana. drach. 8. opij, drach. s. terantur, & cum panno ſerico, qui ſit ſubtiliſſimus cernātur, & cribellentur, & conſpergantur ex aqua pluuiali, & fiat ex eis ſief. ſief, ex quo caro in ulceribus oculorum generatur, & uueæ egreßio prohibetur, & ueſtigium ſubtiliatur. Rec. cadmiæ ablutæ, thutiæ ablutæ, ceruſæ, antimonij, thuris, omnium ana drach. 2. myrrhæ drach. 1. ſarcocollæ craſſæ, drach. 1. & . s. ſang. dracon. aloes, opij, ana drach. 1. fiat ex eis ſief. eliſir, quo eſt utendum, cum timetur, ne ex ulcere uueæ ſequatur egreßio. Rec. antimonij, hæmatitis, amborum, ana drach. 10. acatiæ, drach. 3. aloes drach. 1. terātur, & fiant ex eis ſief, & adminiſtrentur apud neceßitatem.

Hic deſcribit quatuor ſief complentia quatuor intentiones ſupraſcriptas. primum eſt ſief de thure maturans puſtulas. ℞. ammoniaci cal. in tertio, ſic. ī primo, maturatiui & reſolutiui, ſarcocollæ, ana. ʒ. 5. thuris cal. & ſic. in primo. ʒ. 10. croci. ʒ. 2. conficiatur ſief cum mucilagine, fęnugræci, extrahendo ſm doctrinam Seruitoris. ſecundum eſt ſief de plumbo carnē generans in ulceribus, mundificans, & ſigillans. ℞. plumbi uſti frigi. & humidi, maxime correctiui ulcerum malignorum, antimonij frigidi in primo ſic. in ſecundo, thutiæ ablutæ frig. in primo ſic. in ſecundo, æris uſti calidi in ſecūdo ſic. in tertio, abſterſiui. gummi arabici, dragagāti omniū, ana. ʒ. 8. opij. ʒ. s. terantur, & tamiſentur, & conſpergantur aqua pluuiali, quæ eſt magis ſubtilis, & abſterſiua. deinde ponit aliud ſief, ex quo caro in ulceribus generatur, & prohibet egreſsionem uueæ, & ueſtigium ſubtiliat. ℞. cadmię ablutæ, quę eſt fuligo adhærens parietib. ſuperioribus fornacis in cuiuſcunq; metalli purificatione, & eſt diuerſæ complexionis ſm diuerſitatem metallorum, thutiæ, ceruſæ, antimonij, thuris, ana. ʒ. 2. myrrhæ. ʒ. 1. ſarcocollæ craſſæ. ʒ. 1. s. ſang. drac. qui eſt frig. & ſic. conſtrictiuus, prohibens fluxum, conglutinans ulcera & plagas recētes: aloes, opij, ana. ʒ. 1. fiat ex eis ſief. Sief eliſir, quo utendum eſt, cum timetur, ne ex ulcere ſequatur egreſsio uueæ. ℞. antimonij, lapidis hęmatitis frig. in ſecundo, ſic. in tertio, & ualet multum in ulceribus oculi. & habet proprietatem mirabilem ad gonorrheam, & debet eſſe lotus, ana. ʒ. 10. acatiam. ʒ. 3. ſed nos non habemus acatiam, quæ fit de ſucco arboris, cuius gummi eſt dragagātum: ſed loco illius utimur ſucco prunellorum, aloes. ʒ. 1. fiant ex eis ſief cum albumine oui: nam hoc ſief eſt frigidum, ſiccū, ſtipticum, conſolidatiuum. triplex eſt harum puſtularum regimen curatiuum, ſicut dictum fuit in ophthalmia. primum eſt uniuerſale reſpiciens cauſam antecedentem: ſecundum eſt particulare reſpiciſem magis coniunctam: tertiū eſt commune utriq;. Regimen uniuerſale quinque perficitur intentionibus curatiuis: prima eſt minoratio, ſecunda digeſtio, tertia eradicatio, quarta diuerſio, & quinta fluxus interceptio. & hæ omnes perficiuntur cum phlebotomijs, euacuationibus, digeſtionibus, diuerſionibus, & fluxus interceptionibus, ſicut dictum fuit in ophthalmia à ſimili cauſa proueniente. ſola eſt differētia, quia rarius oportet intercipere fluxum cum repercuſsiuis fronti, & temporibus applicitis, & cum ſectione uenarum, & arteriarum in puſtulis corneæ, q̃ in ophthalmia: cuius cauſa eſt, quia materiæ fluentes ad coniunctiuam frequentius fluunt per uenas, & arterias extrinſecas, q̃ per intrinſecas: eo, ꝙ coniunctiua oritur ab almochati: ecōtra uerò cornea à dura matre, quæ ſub craneo eſt. quare materiæ frequentius fluunt ad ipſam per interiora, q̃ per exteriora ſaltem in cōparatione ad coniunctiuā. attamē, ubi in utraq; neceſſarium ſit intercipere fluxum; cū eiſdē remedijs eſt illud faciendum, &c. Secundū uerò regimen exigit tres intentiones curatiuas, ſicut dictū fuit in ophthalmia. ſ. repercuſsionem in principio, repercuſsionē cum reſolutione in augmento uſq; ad mediū ſtatus gradatim augēdo reſolutiua, à medio ſtatus deinceps reſolutiua pura, ſi puſtulæ tēdant in uiā reſolutionis: & hæ eiſdem remedijs fere cōplendę ſunt, niſi ꝙ magis ſedatiua doloris, & ſtupefaciētia ſunt neceſſaria in puſtulis corneę, q̃ ophthalmię ꝑꝑ doloris magnitudinem. ueruntamen eſt differētia, quia puſtulæ corneæ frequentius maturantur, q̃ ophthalmia eo, ꝙ cornea eſt magis denſa, & minus habēs de caliditate innata: & ēt quia inter cortices eius facilius materia colligitur. & propterea in principio puſtularum indigemus repercuſsiuis ſm plurimū magis frig. & ſtupefacientibus, & dolorem ſedantibus, ſicut lacte cum aqua pa. aut ſicut ſief albo cum opio, ſiue ſarcocolla cum lacte: in augmento uero addatur ſarcoc. &, ſi dolor, & pulſatio, & cætera accidentia uideantur remitti; tunc ſperandum eſt puſtulam per uiam reſolutionis terminari. ſi uero pulſatio, & reliqua accidentia augeantur; ſuſpicādum eſt de maturatione. & propterea iubet Raſis tunc apponi ſief de thure; ſed, quia hoc eſt nimis cal. laudo, ut in primis incipias cum magis domeſticis, ſicut cū mucilagine ſem. cit. aut ſem. lini, aut fœnugr. cū ſief albo: & poſtea uenias ad ſief de thure cum lacte, quod tanto tēpore continuetur, donec puſtula rupta fuerit, & ſanies in pila uideatur. &, ſi illa pila, ſiue faldella eſſet infuſa in lacte, aut in aliqua decoctione maturatiua, ſicut ſem. citoniorum, ſem. lini, aut fœnugr. cum pauca aqua roſ. eſſet præſtantius. hoc autem fit, ut per illam compreſsionem cōſeruetur cornea, ne dirumpatur: & hic etiam modus eſſet obſeruandus in ophthalmia, ſi ophthalmia aliqñ maturaretur. rupta uerò exitura intentio remanet ad ulcus triplex. ſ. mundificatio, carnis generatio, & conſolidatio. prima perficitur cū aqua decoctionis mellis roſ. aut aqua ſacch. aut cū ſief de plumbo cum lacte permixto: habet. n. uirtutē mundificatiuam, & eſt cæteris præſtantius. ſecunda intentio perficitur cum eodē, & aqua rubi: idem etiam ſigillationem perficit; ſed magis proprium in ſigillando eſt ſief eliſir. dicit tamen Raſis, ꝙ, ſi puſtula eſt magna, uel ulcus magnum; loco ſief de plumbo ponamus ſief eliſir, quod intelligi poteſt, ut dixi circa tex. & ante maturationem, ut ſanies fluat interius, ne tota cornea dirumpatur: quod maxime uerum eſt, ubi puſtula illa eſſet profunda, ſcilicet inter tertium & quartū corticem. poſſet ēt intelligi, ut adminiſtretur ſief eliſir in ulcere magno, & proprie corroſiuo ad prohibendum corroſionem; eſt enim frigidum, & ſiccum, & ſtipticū. & in his caſibus ſemper debet fieri compreſsio cum pila; ſed, cum curantur ulcera; ſit infuſa in aqua roſ. & eſto memor nunq̃ ſuper oculum apponere aliquod tenax, ne in remouendo dolorem faciat. ſi uerò uulnus eſſet recens, factum à cauſa primitiua; prima intentio eſſet phlebotomia. &, ſi alius humor ſuperabundaret in corpore; educatur, & maxime cū medicina leniente. ſecunda intentio eſt prohibitio diſcurſus materierum ad oculos cum repercuſsiuis ſuperius dictis fronti, & temporibus applicitis. tertia eſt adminiſtratio intentionis circa uulnus. in principio ponat̄ aqua albuminis oui in oculo, & die ſequenti aqua albuminis oui cū ſief albo, & ita continuetur uſq; ad quartum. & deinceps addatur iſtis ſief de plūbo pro tertia parte, & gradatim minuatur ſief album: & augeatur ſief de plumbo, donec ſief de plumbo ſolum ponatur, & poſtea ad cicatrizādum ponatur ſief eliſir. ſi autem timeremus egreſſum uueę; ſtatim apponamus ſief eliſir cū albumine oui & ſemper pila in aqua roſ. infuſa eſt ſuper oculo comprimenda. tertium regimen cōmune utriq; perficitur duabus intentionibus. ſ. correctione accidentium, & debito regimine uitæ. accidentia uero corrigenda, ſunt tria. ſ. dolor, aut cum remouentibus ſuperius dictis, aut cum anodinis fomentando oculum lacte, & oleo roſ. tepidis, aut cum ſtupefacientibus tā interius, q̃ exterius applicitis. ſecundum eſt inſtantia uigiliarum curanda cū ſtupefacientibus interius, & exterius applicitis. unde omni nocte cū uadit dormitū dētur. ℥. 2. ſyr. de papauere; cū hoc. n. ꝙ digerit materias ſubtiles cal. ēt ſomnū inducit. &, ſi non ſufficeret; detur à. ʒ. s. ad. 1. requies deſcriptione Nicolai, aut aliqua pilula opiata, aut lac ſe. papauer. ponat̄ in ferculis. regimen uero perficitur cum aere, cibo & potu, ſicut dictum eſt ſuperius, & diæta debet eſſe ſubtilior, q̃ in ophthalmia, & magis frigida actu, & potentia. & reliquum regimen obſeruetur, niſi ꝙ hic opus eſt pluri ſomno, maiori quiete animi, & corporis. ſi uero puſtula eēt aquoſa poſt uniuerſalia, & euacuationē ſibi propriam cum turbith non confortato. ſ. aut eius infuſione in aqua fęniculi; eſt neceſſarium procedere cum his, quæ illam humiditatē exiccāt, ſicut medicamine de luto cōparato ad ſaniē, loco cuius utimur

mur luto ſigillato. ℞. luti ſigil. & torrefacti. ʒ.3. thutiæ præparatæ. ʒ.1. cadmiæ lotæ, & antimonij abluti, ana. ʒ.2. ſcoriæ æris ablutæ. ʒ.3. opij ſi dolor fuerit. ʒ.3. gummi. ʒ.4. terãtur cũ aqua pluuiali, & fiat ex eis ſief, & adminiſtret cũ aqua foenugr. aut fœniculi, & qñ multiplicat curetur cũ ferro faciendo foramen paruum in parte inferiori: & eodem modo, & cum eiſdẽ medicinis extrahatur ſanies contenta ſub cornea. uerum de hoc latius, ubi de cura cataractarum. ſi uerò apparet bothor ſanguineũ in cupum aliqualiter eleuatũ; poſt uſia diſtilletur in oculo frequenter lac, poſtea ſanguis columbæ, aut turturis calidus, ſicut exit à uena: & pomũ coctum cum aqua roſ. permixtũ ſuper oculo applicetur, & aliqualiter cõprimatur. ſi uerò fuerit puſtula canceroſa; tũc poſt uniuerſalia intẽtio eſt ſedatio doloris cũ ſief. ſ. albo, opiato, & lacte mulieris. & emplaſtrũ factũ ex uitello oui, & oleo roſ. exterius applicitũ eſt conueniens. intendat ergo ſedationi doloris, modis ſuperius dictis: uera autẽ cura non eſt poſsibilis. & potus lactis laudatur in ea. ſimiliter euacuatio cũ ſero caprino, in quo ſit ſena, & epithimũ. uerum forte eſſet præſtantius oculum euellere, cum non uideatur cura poſsibilis; fortaſſe. n. (ſicut aliquãdo uidi) cancer per partem poſt partem cõmunicabitur cerebro, & ſequetur mors. & propterea melius eſſet oculum euellere, & ſinere multum ſanguinem egredi: & deinde locum cauterizare cum cauterio actuali.

De his, quæ in oculis cadunt. Cap. 20.

SVmatur reſina, ideſt, gumma pini, & per oculum trahatur, & extrahit illud, quod in oculo cecidit.

Circa iſtam rubricam nota, ꝙ ea, quæ in oculis cadũt, ſi ad placitum remoueri poſſunt, non ſunt dicenda ægritudines; licet etiã uiſum impediant: aliter ſequeretur, ꝙ cõpedes eſſent ægritudo, & ꝙ indutus ueſtes graues eſſet æger: ſunt. n. hi in operationibus ſenſibilibus impediti. ſi uerò illud, quod cecidit in oculo, non ſit ad placitum remouibile; quia forte fixum in oculo: aut in palpebra, ſi impediat operationes eſt morbus: aut in numero, aut in uia, ſi impediat delationẽ ſpecierum ad cryſtalloidem: aut ſaltem eſt cauſa oppilationis, quæ eſt morbus in uia. uerum hæc fuit differentia inter Gal. & Aui. quia Gal. uoluit, ꝙ nihil debeat dici ſanitas, aut ęgritudo, ſi pendeat à cauſa primitiua. Auic. uerò uoluit omnem diſpoſitionem immediate nocẽtem operationibus, aut ipſas perficientem eſſe dicendam ægritudinem, aut ſanitatem ſiue pendeat à cauſa primitiua, ſiue non; dũmodo ſit in aliqua naturarum. ſ. complexione, cõpoſitione aut unitate. mihi tamẽ magis placet opinio Auic. & ſm nullum iſtorum authorum id, quod cadit in oculo ad placitum remouibile, eſt dicenda ægritudo. ſi autem non poteſt ad placitum remoueri; quia fixum, & incarnatum, & ſenſibiliter læderet operationes; ſm utrunq; iſtorum eſt dicenda ægritudo. pro cura aduerte, ꝙ multiplex eſt modus extrahendi id, quod cecidit in oculo. Primus. ſi fuerit illud ſub palpebra ſuperiori, aut inferiori; trahatur cum una manu palpebra ſuperior inferius notabiliter capiendo ipſam cũ digitis in extremitate ſua. & ſimiliter trahatur cũ alia manu eodem tempore palpebra inferior inferius, & præcipiatur ægro, ut uoluat oculum ad ſuperiora, & ſubito, quod cecidit in oculo, exibit. ſi aũt prima uice nõ conſequaris effectum; experiaris ſecunda uice, & tertia. & hic modus eſt leuiſsimus omnium. Secundus modus eſt, ut impleas os tuum aqua, aut lacte, & dilatata palpebra, quantũ fieri poteſt, inſuffletur aqua, aut lac cum uelocitate in oculum. iſtud etiam aptius fit per catathir, ſiue iniectorium. Tertius multoties dilatata palpebra ab ubere lac in oculum inijciatur. & iſti modi utiles ſunt, qñ uliquid acutum; ſicut ſal ammoniacus, aut argentum ſublimatum, aut ſimilia ceciderint in oculũ. Quartus contineatur anhelitus obturando os, & nares, donec oculi lachrymentur, & exibit cũ lachrymis, quicquid in oculo cõtinetur. Quintus in uerſetur palpebra, & in extremitate ſtili ponatur reſina, aut terbenthina, aut uiſcus, & tãgatur, quod cecidit in oculo, & extrahatur. Sextus fricetur carabe ſuper panno, donec uehementer caleſiat, & uicinetur illi, quod cecidit in oculo, & adhærebit ipſi. attrahit. n. feſtucam; ſicut magnes ferrũ. Septimus ſi illud ſit infixum in oculo; aut palpebra cum molletis dentatis, aut tenacula acuta dentata extrahatur. & ex his patet litera textus.

De albedine oculorum. Cap. 21.

NOta, ꝙ albedo, albula, nubes, nebula, albugo, tela, pannus aliquãdo accipiuntur, ut termini ſynonymi ſignificãtes hãc diſpoſitionem, quæ diffinitiue eſt ueſtigiũ apparens in ſuperficie corneæ ſm plurimum tendens in albedinem. uerũ apud aliquos diuerſa important, ut apud Auic. nebula importat ueſtigiũ magis ſuperficiale, albugo magis craſſum: ſed de his nõ eſt curandum. ſunt tñ hæc nomina ſumpta à rebus, quibus hæc paſsio aſsimilatur. uerũ Raſis ſolummodo loquitur de albedine, quæ eſt cicatrix ex ulcere derelicta: eſt autem hæc albedo, ſi ſit coram pupilla uiſum impediens; morbus in uia. ſi uerò ſit concaua, aut eleuata, & lædat per illud; poſſet dici morbus in ſuperficie, & in ſitu. Si autem lædat per colorem, ut quia faciat obiecta apparere citrina, aut alterius coloris, cuius non ſunt; reducitur ſm aliquos ad morbum in complexione: ſed ſm ueriorem ſententiam reducitur ad morbum in colore. ſi uerò non lædat per colorem ſuum, aut quia non ſit ex directo pupillæ nec aliter lædat; tunc non eſt ægritudo: eſt tamen de his, quæ cũ ęgritudinibus nominantur. 2. primi doctrina prima cap. 6.

ALBEDO, *quæ in oculis contingit, eſt ueſtigium poſt ulcerum curationem remanens, quando conſolidantur.*

Hoc caput diuiditur in duas partes. in prima agit de albedine oculi theor. In ſecunda ibi, Hæc aũt paſsio, &c. agit de ipſa practicè. prima in duas. primo ponit ipſius diffinitionẽ, & cauſam. in ſecunda ibi, Quæ cum in oculis, &c. innuit ſpecies eius. de prima parte dicit, ꝙ albedo in oculis contingẽs eſt ueſtigium remanens poſt ulcerũ conſolidationem. cuius cauſa eſt; quia illud, quod generatur loco illius, quod deperditum eſt ex ulcere, generatur per uiã ſecundæ intẽtionis ex nutrimento. quapropter non eſt homogeneum primò, cum primum deperditum fuerit membrum ſpermaticũ, quod non poteſt reſtaurari, ſicut prius, propter carentiã materiæ ſpermaticæ à principio generationis contractæ. uerum in infantibus propter propinquitatem temporis principijs generationis, ſi parua ſit facta deperditio, & ſuperficialis poteſt reſtaurari per uiam primæ intẽtionis omnino primo ſimili deperdito. ad quod etiam concurrit, ꝙ uirtutes naturales ſunt fortiores in infantib. q̃ in adultis potentes melius aſsimilare nutrimentum ſecundum naturam eius, cui apponitur.

Quæ cum in oculis puerorum ſit; leuior eſt ad curãdum, quàm cum accidit annoſis: cum enim in annoſis ſit; ad ſanandum fortaſſe impoſsibilis exiſtit, niſi ſubtiliſsima fuerit.

In hac ſecũda parte innuit, ꝙ quę generatur in oculis puerorum, eſt leuior ad curãdum, quàm cũ accidit annoſis: imo forſitan in eis cura eſt impoſsibilis, niſi albedo ſubtiliſsima fuerit. huius cauſa patet ex iam dictis. Species albedinis ſunt tres, quædam eſt. ſ. cicatrix ex ulcere derelicta, quædam eſt ueſtigiũ ex humore imphiltrato in ſuperficie oculi, quædã eſt ueſtigium ex defectu uirtutis aſsimilatiuæ proueniẽs; ſicut albaras, & morphęa. & cuiuſlibet iſtarum ſpecierũ quędam eſt craſſa, profunda, quædam ſuperficialis: quædam magna occupans magnam partem, quædam parua: & quædam noua, quædã antiqua. Cicatricũ uero quædam cõcaua, quędã eleuata. Secundæ & tertiæ ſpeciei, quædã alba & eſt phlegmat. quædam tendẽs in uiriditatẽ uel citrinitatem, & eſt cholerica, quædam in rubedinem, & eſt ſanguinea, quædã in fuſcum, & eſt melancholica, ſed ut plurimum ſunt albæ, etiam ſi tendant in alium colorem. Ex his patent cauſæ ipſarum.

Signa uero ipſarum abſolute ſumuntur ex uiſu. Signa uero cicatricis ſunt. Primum, quia aliquando eſt concaua, ceteræ autẽ albedines non ſunt concauæ. Secundũ ſignũ cicatricis eſt ulcus pręcedens, & omnia ſigna ulceris & puſtularum ruptarum dicta ſuperius. Tertium ſignum, quia frequẽter nõ bene tolerat lumen. Quartum ſignum eſt paruum iuuamentum à medicinis. Secundæ uero ſpeciei ſunt ſigna oppoſita, licet aliæ ægritudines præceſſerint, & non ulcera. Signa uero tertiæ ſpeciei ſunt, quia illa ueſtigia facta ſunt ſigna manifeſta ſine manifeſta ægritudine præcedente, uel fuerunt à generatione contracta, & hoc ſecundum plurimum.

Prognoſtica. primũ, cicatrix ĩ pueris ẽt in mediocris qñq; remouet, in annoſis uerò nõ niſi ualde ſupficialis & minima.

Secundum

Secundum,cum ſecunda ſpecies albedinis etiam craſſa in infantibus facile remouetur,ſed in annoſis ſi craſſa fuerit, & antiqua, non remouetur,niſi forte cum operatione manuali perficienda ſecundum quod dicetur in ſequentibus: in mediis autem iudicia media ſunt habenda. Tertia ſpecies non eſt curabilis,licet forte paliabilis.

Hæc autem paßio ex his medicaminibus curanda eſt, poſtquam æger balneum egreſſus fuerit, aut faciem ſuper uaporem aquæ cal.quouſque rubea ſit tenuerit. Si tamen ex hoc medicamine in uenis rubedo oculi, & dolor peruenerint per aliquot dies ab eo quieſcendum, donec oculus quieſcat, & poſt ad idem redeundum. Medicamen ualde utile ad albedinem remouendam & uiſum clarificandum, ego quoque non uidi quòd eo melius aut æquale eſſet ad albedinem remouendam. Rec. maſſacumiæ, ſpumæ maris, ſtercoris magni lacerti, baurach. ſacchari higeri omnium, ana. partes æquales, deinde ſumantur acori, chelidoniæ, fœniculi omnium, ana. partes. 10. coquantur in lib. 1. aquæ donec ad quartam redeat & coletur, ex hac aqua imbibantur ſpecies, quas diximus, ita quòd conficiantur ex ea,& ſiccentur in umbra, deinde iterum terantur & conſpergantur ut prius & ſiccentur. Quod poſtquam quater factum fuerit, ſiccentur & terantur & in oculis mittantur. Hoc medicamen nulli, ut prædiximus, compar exiſtit in remotione albedinis: remouet enim hoc medicamen craſſam albedinem,etiam ex oculis animalium.

Hæc pars diuiditur in partes duas,nam in prima parte ponit primam intentionem,quæ eſt albedinis mollificatio. In ſecunda parte ibi. Si tamen ex hoc medicamine. Ponit ſecundam intentionem,quæ eſt ipſius abſterſio. De prima parte dicit,ꝙ æger primo debet in balneum poni, aut teneat faciem ſuper uaporem calidum aquę calidæ uſquequo rubea ſit, ad hoc,ut albedo mollificetur. De ſecunda parte dicit, ꝙ ſi ex hoc medicamine,de quo dicetur,poſito in oculo immediate poſt albedinis mollificationem rubedo fiat in oculo, & dolor proueniat per aliquot dies ab hoc medicamine quieſcendum eſt, donec oculus ad naturalem redeat diſpoſitionem. Deinde ſecundo,idem medicamen eſt imponendum,præcedente prius mollificatione,ut dictum eſt,& ſic eſt procedendum,nunc ponendo medicamen,nunc interponendo mollificationem,donec albedo conſumpta ſit. Deinde deſcribit iſtud medicamen,quod ſummis laudibus extollit,quod medicamen Raſis accipit à Gal. in lib. ſecretorũ. ℞. maſſa cumiæ. & Simon Ia. credit ꝙ ſit uitrum nõ perfecte decoctum. Alii credunt ꝙ ſit compoſitio quædam, qua uaſa terrea uitreantur. ſ. facta ex uitro,ſilice & plumbo,licet aliqui ſolum componant ipſum ex plumbo ſe habente in proportione dupla ſeſquialtera ad ſilicem, id eſt lapidem à quo excutitur ignis, uitrum enim ſecundum Auic. ca. proprio,ualet ad delendas albugines,& dicit ibi ꝙ eſt inter lapides, ſicut ſtultus inter homines: nam ſicut ſtultus placidus eſt obſequens aliis hominib. ſic uitrum eſt obſequens recipiens quidem colorẽ cuiuſcunque quod ſecum commiſcetur, ſpumæ maris cal. & ſic. in tertio, abſterſiuæ uehementer, ſtercoris ſtellionis uel diab,quod eſt multum ualens in cataracta & baurach, loco cuius accipimus ſal nitrum,ſacchari albiſsimi,ana. partes æquales, & deinde ſumatur acori cal. & ſic. in ſecundo, chælidoniæ cal. & ſic. in tertio,fęniculi cal. & ſic. in ſecundo,añ. ℥.10. & iſtæ tres ſunt medicinæ oculares abſterſiuæ. Coquantur in .1. lib. aquæ & colentur, in qua aqua imbibantur ſpecies prædictæ, deinde ſiccentur in umbra, & iterum terantur & conſpergantur eadem aqua, ut prius & exiccentur, quod poſtquam factum fuerit quater ſiccentur & terantur ſubtiliſsime, & in oculum mittantur: delet enim non ſolum albuginem hominis, ſed albug. craſſam brutorum.

Cura duplex exigit regimen. Vnum generale habendum circa cauſam antecedentem ſi adſit, ſicut in albugine pendẽte ab humore: ſi uero non adſit, caueatur tamen fluxus humorum in paratis ad hoc,ꝙ regimen perficitur digeſtione, euacuatione, diuerſione ſecundum humorum exigentiam, & aliquando fluxus interceptione cum ſuperius dictis in cura ophthalmiæ. Secundum regimen,reſpiciens ipſam ægritudinem iam factam,duabus perficitur intentionibus.

Prima mollificat ipſam albuginem,& oculi ſubſtantiã teneram facit cum balneo in aqua dulci toti corpori, aut cum inclinatione faciei ſuper aquam decoctionis raparum, aut paleæ hordei, aut paleæ auenæ, aut fœnic. uerbenæ, rutæ, chælidoniæ,& huiuſmodi. Secunda intentio eſt poſt ſuffumigium immediate apponere aliquod abſterſiuum & ſubtiliatiuum,incipiendo à leuiorib. ſicut ſacch. al. candid. aqua diſtillationis mellis, aut puluis factus ex candid. ſarcocol. & ſpuma mar. aut cum oſſe ſepiæ,aut cum urina pueri coagulata in furno in uaſe æneo aut cum ſtercore hirundinis, & eſt ſatis forte. Auic. commendat ſuccum centaureæ min. cũ ſucco pap. ruffi,mixto cum pauco melle,& ſuccus linguæ paſſeris eſt proprius,& eſt herba cum qua hirundines recuperant uiſum. Vel ℞. ſtercoris hirundinum ſubtiliſsime pulueriz. ℥.1. mellis quod ſufficit ad incorporandum,miſceantur,& diſtemperentur cum aqua acori uel euphragię,& fiat collyriũ. Secretum Gerardi. Recipe aquam roriſma. quæ fit hoc modo. habeatur uitrum mundum & impleatur floribus roriſma. & fortiter obturetur & ponatur ſub terra in dieb. magni æſtus per. 40. dies,& aqua quę inuenietur,in oculo imponatur. Vltimum eſt medicamen Raſ. ſupra ſcriptum. Sed attẽde tria. Primum ꝙ incipias à leuioribus, deinde gradatim procedas ad fortiora. Secundum documentum eſt, quando experiris medicinas fortes, accipias ſtilum in cuius extremitate ſit cottum,& illud infunde in aliquo liquore, deinde fac puluerem adhærere, & ſuperpone cum ſtilo ſolum loco ubi eſt albugo, & remoueas & reiteres ſm quod tibi uidebitur expediens. Tertium ſi rubedo aut dolor in oculo acciderit ex huiuſmodi acutorum impoſitione,deſine per aliquot dies donec oculus ad primam redeat ſanitatem. Et ſi aliquo auxilio opus ſit,impone lac, deinde redi ad medicamen. Et propterea cum utimur iſtis fortib. non eſſet malum apponere fronti & temporib. aliquod defenſiuum. Si uero cum medicinis auferri non poteſt, auferatur operatione manuali, ut infra dicetur, aut ſi cura uera fieri non poteſt cum aliquo colore palietur albugo. Regimen autem ſex rerum non naturalium iam patere poteſt ex ſæpius dictis.

De ſcabie & prurita oculorum. Cap. 21.

PRimo agendum eſt de ſcabie. Secundo de ſebel oculorum,Scabies & pruritus differunt, quia pruritus eſt triſtis ſenſatio,ſcilicet cum pũctione & acuitate in ſuperficie intrinſeca palpebrę. Scabies uero eſt ęgritudo in ſuperficie cũ aſperitate & rubedine, aut puſtulis in ſuperficie intrinſeca palpebræ cum pruritu. Vnde hoc modo pruritus eſt accidẽs,quia actio læſa uirtutis ſenſitiuæ,ſed ſcabies proprie eſt ægritudo in ſuperficie intrinſeca palpebræ connotando pruritum. Species ſcabiei ſm Auic. ſunt triplices. Prima eſt aſperitas cum rubedine,quam ſm plurimum pręcedit pruritus,& fit aſperitas propter exiccationem ſuperficiei palpebræ,& rubedo ex accenſione ſanguinis & aliorum humorũ. Secunda ſpecies eſt granuloſa cum rubedine & aſperitate aſsimilata granis intrinſecis ficus immaturæ,quæ tendunt in rubedinẽ. Illę autẽ puſtulæ ſiue grana ſunt facta ex materiis leuiorib. cum caliditate & acuitate,& eſt cum aliquali ulceratione. Tertia ſpecies eſt in qua ſunt grana dura cũ uehemẽtia ſciſsionis & pauca rubedine,fit aũt ſciſsio propter nimiã ſiccitatẽ diſcontinuantẽ,ſed durities fit propter craſſum terreum derelictũ partibus ſubtilioribus euaporantibus,& propterea non eſt cũ tanta rubedine,ſicut prima & ſecunda ſpecies,cũ per aduſtionem tendat in fuſcedinẽ. Sunt itaq; grana eius,ſicut grana ficus ſiccæ. Verũ Ioannes Serapion. diſtinguit in quatuor ſpecies. Prima nominatur diſſutis, & eius intentio eſt pruritus. Secunda curechatis,aliàs trachetis, & eius intẽtio eſt aſperitas. Tertia ſuccuſsis,& eius intentio eſt fic⁹. Quarta tuluſis,& eius intẽtio eſt exiccatio durities aut ſoliditas,& ſi bene conſyderes nõ diſcrepat ab Auic. Cauſæ cõiũctę ſunt quatuor,ſanguis. ſ. aduſtus,cholera aduſta,phlegma ſalſum,aut per aduſtionẽ tranſiens in melancholiã, & melãcholia aduſta. A phlegmate uero & melancholia puris, nõ generatur ſcabies aut pruritus,cum oporteat eorũ materiã

ſubtilitate quadam participare. Verum per putrefactionem uaporib. acutis eleuatis ad cutim poſſet fieri pruritus, ſecundum plurimum tamen generantur ſcabies & pruritus à materia mixta. 7. quarti, ſicut materia ſanguinea cui admiſcetur cholera aduſta, uel ſub propria forma, uel per nimiã aduſtionem in melancholiam uerſa. Aliquando ſanguini permiſcetur phlegma ſalſum, & baurachium & nominatur ſcabies humida reſpectu prioris, à qua fluit humiditas ſubtilior, & paucior. Et ſi hoc phlegma ſalſum eſſet conuerſum in melancholiam, uel melanch. alterius generis cũ ſanguine miſceretur, ſcabies eſſet ſiccior, pauciorem emittens humiditatem. Dicitur autem hoc phlegma nitroſum uel baurachium ad ſimilitudinem ſalis nitri & baurach quæ inter genera ſalis ſunt acuta, ſicut illud inter phlegmata. Cauſæ antecedentes ſunt idem humores, cum nondum collecti ſunt in loco. Et quæcunque cauſæ corporeæ ſunt horum productiuæ.

Cauſæ uero primitiuæ ſunt omnia exacuentia humores, & in huiuſmodi conuertibilia ſicut ſalſa, acuta, amara, uehementer dulcia, oleaginea, unctuoſa, bibita & comeſta. Scabies & pruritus quandoque fiunt incipiendo, quandoque permutando, maxime ex ophthalmia, puſtulis & ulceribus, licet ipſorum præſentia augeat & conſeruet ophthalmiã & ulcera, ſintq; ipſorum productiua. Pro declaratione iſtius materię tria ſunt diſcutienda. Primum, ubi contineatur materia pruritus & ſcabiei. Secundum eſt, utrum eadem ſit materia pruritus & ſcabiei. Et ſi differunt quæ ſit craſsior & acutior. Tertium utrum pruritus ſemper præcedat ſcabiem. Quantum ad primum, prę̨mittendum ꝙ materia pruritus eſt duplex, ſicut ſcabiei, antecedens & coniuncta. Præmittendũ ſecundo, ꝙ pruritus quandoq; eſt per eſſentiam in membro, quandoq; per cõitatem ſiue per colligantiam, ſicut eſt de cæteris ſpecieb. dolorum & delitiei. Quibus præmiſsis dicendum. Prima concluſio. Cauſa coniuncta ſcabiei & pruritus ſm plurimum eſt inter duas cutes, ſcilicet hymen & uerã cutem. patet de pruritu, quia plurimum ſedatur ſcalpore cuius actio non profundatur. Patet hoc idem de ſcabie cum puſtulæ ipſius in cute contineantur. Secundo, quia cura utriuſque perficitur per abſtergentia & exiccantia in cute poſita. Secunda concluſio, cauſa cõiuncta pruritus non neceſſario eſt in cute. Patet in habentibus pruritum, in quibus puſtulæ nõ apparent, huiuſmodi enim materia ſub cute continetur pungens & ſtimulans ſuperficiem intrinſecam, licet tamen pruritus poſſet eſſe à ſolo uapore ad cutem perueniente & hic facillime pauco ſcalpore ſedatur. Tertia concluſio, licet ſit ſemper pruritus in ſcabie: non tamen neceſſario materia faciens puſtulas ſcabiei eſt pruritiua. Patet concluſio, cum uideamus aliquando ſcabioſos non prurire ſm partem puſtuloſam, ſed ſm ſuperficiem cutis intrinſecam, quod prouenit, aut ex uapore ad cutem delato, aut ex materia pruritiua. Quarta concluſio, in pruritu tam per cõmunitatem abſolutam, q̃ non abſolutam, materia pruritus in parte pruriente non continetur, quæ concluſio patet ſatis ex notitia terminorum. Eſt autem pruritus per cõmunitatem abſolutam cum parti prurienti nihil corporeum communicatur. Econtra per cõmunitatem nõ abſolutam, quando aliquid corporeum parti prurienti communicatur ſicut uapor. Quinta cõcluſio, cauſa antecedens pruritus ſm plurimum eſt in uenis, & aliquando in uiis mediis inter uenas & cutem, &c. Pro ſolutione ſecundi dubii, nota primo, ꝙ aliquis pruritus eſt intenſus, aliquis eſt remiſſus, aliquis mediocris. Secundo nota, ꝙ quanto pruritus eſt intenſior, tanto materia eſt calidior & ſubtilior aliorum paritate ſuppoſita ex parte ſenſibilitatis & cæterorum. Et e contrario quando pruritus eſt remiſsior, materia eſt minus ſubtilis & acuta, patet, quanto materia pruritiua eſt magis ſtimulatiua, & impreſsiua, tanto eſt calidior & ſubtilior. Et contra quanto minus, tanto eſt groſſior uel frigidior & aquoſior, iuxta aphoriſmum nonum quintæ particulæ. Latæ puſtulæ non ualde pruriginoſæ, &c.

Contra, quia ſuppoſita paritate ex parte caliditatis, quanto materia eſt craſsior, eſt magis impreſsiua, & per conſequens magis pruritiua. patet, quia quanto eſt craſsior, habet plus de multitudine formę, quàm potentia rei, inſequitur igitur, & confirmatur experientia, nam quanto cholera eſt craſſior, tanto profundat magis actionem ſuam, ſicut cholera zinaria, unde. 13. de ingenio ſanitatis, ſi cholera fuerit craſſa, & calidiſsima cutem excoriabit uſque ad ſui interiora, ſicut accidit in formica miliari in comparatione ad heriſipillam. Ad hoc dicendum inhærendo ſententiæ priori, ꝙ quanto humor eſt craſsior aliorum paritate ſuppoſita, tanto eſt impreſſiuior & actiuior. Sed dico ſecũdo, quòd ſi cum humore craſſo fuerit iuncta multa caliditas, faciet aliud genus doloris determinate? deterioris, quàm ſit dolor pruritus. Et ſi inſtetur, ponamus quòd quanto craſsities plus imprimit, q̃ ſubtilitas, tanto caliditas in humore craſſo remittatur, & ſequitur quòd humor ſubtilis & craſſus minus calidus æque intenſum facient pruritum. Credo concedendum eſſe illud ad quod deducitur. Cum hoc tamen concedendum eſt intenſiſsimum gradũ pruritus prouenire ab humore ſubtili & non craſſo, licet diuturnior & non facile per ſcalporem ſedabilis, proueniat ab humore craſſo magis quàm ſubtili. Tertio nota quòd quidam pruritus ſcalpore ſedatur, ſcilicet qui pendet à materia ſubtili & pauca. Calefit enim membrum ſcalpendo, pori dilatantur, materia ſubtiliatur, unde facile exhalat. Econtrario, materia exiſtente multa & craſſa, non tota reſoluitur. Et ſi forte tota coniuncta etiam ſoluatur, forte noua materia antecedens tranſit in coniunctam. Prima concluſio. Materia pruritus intẽſi cito per ſcalporem ſedabilis eſt ſubtilior, materia ſcabiei remiſsi pruritus, & non facile per ſcalporem ſedabilis. Secunda concluſio. Materia ſcabiei intenſi pruritus facile ſedabilis eſt ſubtilior, materia pruritus remiſsi non facile ſedabilis. Tertia concluſio. Ex paucitate pruritus tam quo ad intenſionem, quàm quo ad durationem, materia pruritus arguitur, aliorum paritate ſuppoſita. Quarta concluſio. Non eſt neceſſarium materiam ſcabiei, & pruritus eſſe diſtinctarum ſpecierum cum ab omnibus ſpeciebus humoris aduſti, de quibus ſupra poſsit utraque pendere. Quinta concluſio. Pruritus & ſcabies conſequens ipſum, ſecundum plurimum ab eodem pendent humore, qui cum primo cuti applicatur facit pruritum, poſtea magis egrediens facit ſcabiem. Sexta concluſio, ſecundum plurimum materia pruritus, quem non conſequitur ſcabies, eſt ſubtilior. materia ſcabiei patet, quia ſecundum plurimum facile ſcalpore ſedatur. Oppoſitum quandoque contingit, cum propter materiæ craſsitiem nequeant exterius expelli. Cauſæ enim pruritus ſine ſcabie ſunt aut craſsities materiæ aut nimia ſubtilitas: eſt enim uapor aut ſicut uapor, aut denſitas cutis, aut imbecillitas uirtutis ſicut in ſenibus. Pro ſolutione tertii dubii pone duas concluſiones. Prima ſecundũ plurimũ pruritus pręcedit ſcabiem. patet, quia materia ſcabiei ſecundum plurimum eſt pruriginoſa, ergo in prima applicatione ad cutem faciet pruritum, poſtea egrediens faciet ſcabiem, cum quo tamen ſtat ꝙ multi ſunt pruritus ad quos non ſequitur ſcabies. Secunda concluſio, impoſsibile eſt ſcabiem præcedere pruritum. patet, cum ſcabies in quiditate ſua includat pruritum. Corrolarium, ſcabies & pruritus quandoque fiunt ſimul tempore, patet, de puſtulis quæ non fiunt à materia pruriginoſa, quæ poſtea per aduſtionem baurachia facta & pruriginoſa ſimul incipit facere ſcabiem & pruritũ, id eſt, illæ puſtulæ fiũt ſcabies cum ante nõ eſſent ſcabies.

Signa uero ſcabiei & pruritus abſolute ſunt ex dictis manifeſta, ſcilicet, ex rubore cum pruritu & aſperitate, & ſæpe infirmus ſcalpit palpebram. ſigna uero ſpecierum, de quibus ſupra, ſunt ex dictis manifeſta. In quo autem differat ſcabies à lepra eſt alibi uidendum, inter quas, & ſi multę ſint differẽtiæ, hæc una eſt potiſsima, quia cum lepra ſemper aſſociatur defectus tertii actus uirtutis nutritiuæ, ſcilicet aſsimilatio, quod non eſt in ſcabie. Signa uero cauſarum ſunt, quia ſi eſt à ſanguine, eſt notabilis rubor purpureus ſine puſtulis, aut ſatis diminutis, intenſus pruritus, & facile ſedabilis, & ſi aliquid emanat illud eſt ſatis ſubtile. Et ſi eſt à cholera, pruritus acutior & facile ſedabilis, & rubedo tendit in citrinum, & puſtulæ paruæ profundæ, & ſi quid egreditur eſt ſubtile citrinum. Signa uero baurachiarum comprehenduntur ex rubedine tendente in albedinem, & ex puſtulis latioribus id quod egreditur eſt pluris quantitatis tendens in albedinem: & pruritus eſt remiſſus non facile ſedabilis. Melancholia uero ſubtilis aduſta comprehenditur ex rubore tendente in fuſcedinem. Et ex aſperitate magna cum puſtulis profundis &

aliquando

aliquando crustis paruis,& quod egreditur tendit in fuscedinem. Complexio quoque,habitudo & tempus,ætas,ars,regio,regimen præcedens, sunt quoque coadiuuantes in cognoscendo huiusmodi dispositionum causas.

Prognostica. Pruritus & scabies primæ speciei est cũ medicinis curabilibus,quæ uero est tertiæ speciei,nõ est curabilis nisi cum operatione manuali. Media uero rarissime curabilis nisi cum operatione manuali,&c.

De sebel. Cap. 22.

SEbel secundum Auic. est panniculus accidens oculo ex inflatione uenarum apparentium in superficie coniunctiuæ & corneæ & texitur quidẽ in eo quod est inter ea sicut fumus. Verum ſm Rasim non est panniculus,sed similitudo panniculi,cuius sententia est uerior,accipiendo panniculum proprie,quia non contexitur ex neruis & ligamentis, sicut texitur panniculus. prima primi. doctrina quinta, cap. 1. Sed quia extenditur supra coniunctiuam & corneam ad modum panniculi,ideo dicitur panniculus. Repletio autem uenarum est causa sebel,& modus est,quia uenæ capillares multæ dispersæ per coniunctiuam,sed paucæ & subtilissimæ per corneam transeuntes intumescunt, & fiunt apparentes, & propter magnam propinquitatem apparent in forma panniculi. Secundo imaginamur,sicut placuit Auic. ꝙ ab illis resudet sanguis subtilis,qui coagulatur in forma telæ & panniculi. Vel tertio imaginemur,sicut magis placuit Rasi, ꝙ caro coniunctiuæ & corneæ tumeat aliqualiter inter illas uenas propinquissimas,unde faciunt nobis phantasiam, ꝙ hoc totum apparens sit unus panniculus,sed in uero ibi sunt naturales uenæ,ut in secunda parte cãticorum com. 87. & Zoar, lib. 8. cap. de sebel. & ex isto potest inferri differentia inter sebel & ungulam,quia ipsa est quoddam nerueum, uel sicut nerueum sine repletione uenarum, oriens à lachrymali domestico,nec cooperit nisi in forma sagittæ,sed sebel cooperit totum oculum uel quasi totum,& habet alias circunstantias,de quibus supra. Ex quibus infertur, ꝙ sebel est ægritudo in superficie situ & uia. Et præter hæc secundum Aui. est morbus in numero. Sebel est duplex, quoddam nouum, quoddam antiquum. Item quoddam grossum, quoddam tenue. Sebel quandoque causatur per uiam defluxus materiis fluentibus ad uenas coniunctiuæ & corneæ, quandoque per panniculum extrinsecum,scilicet almochatin, quandoq; per panniculos intrinsecos,scilicet, duram matrem uel piam matrem,siue uenas & arterias earum,quãdoque generatur per uiam paulatim factæ congestionis in uenis ipsius oculi ex nutrimento non debite conuerso & retento & superfluitatibus non resolutis. Causæ uero coniunctæ, sunt sanguis solus, aut alii humores cum sanguine mixti, sed alii humores sine sanguine ipsum causare non possunt, cholera enim pura ipsum causare non potest, cum propter sui subtilitatem impediat coagulationem & panniculationem. purum etiã phlegma & melancholia non faciunt sebel cum sint alba & fusca, & sebel rub. sed isti mixti cum sanguine poterunt ipsum causare, & ita erit sebel sanguineum, sanguineum cholericum, & sanguineum phlegmaticum, & sanguineum melancholicum,&c.

Signa sebel aspicienti satis manifesta sunt,cum uideat pãniculum rub. tegentem coniunctiuam & corneam, pro magna parte ex uenis iam dictis tumentibus, contextam.

Signa etiam causarum manifesta sunt,est enim sanguineũ notabiliter rubeum, purpureum, sanguineum cholericum rub. tendens ad citrinitatem,sanguineum phlegmaticũ rub. tendens in alb. sanguineum melancholicum rub. tendens in fuscum. Sunt & alia signa superius in scabie dicta, quibus materia peccans cognoscitur. Si uero descensus materiæ ad oculum per panniculum extrinsecum est exuberatio uenarũ exteriorum,rubedo faciei, pulsatio uehemens in fronte aut temporibus si descẽdat per arterias. aliud signum fluxus materiæ per extrinseca ponit Iesus Ali capite de sebel, ꝙ te trahente palpebram inferiorem uersus te sebel eleuatur,ac si erigeretur uersus te propter maiorem colligantiam palpebrę cum exterioribus oculi,quod signum est absque calumnia. Signa uero descensus materiæ per panniculos intrinsecos sunt, quia nihil istorum,quæ dicta sunt, apparent. Signa uero ꝙ materia eius paulatim congesta sit, est quia factum est paulatim in longitudine dierum. sebel præterea consequuntur quædam accidentia,scilicet pruritus propter uapores & materias subtiles adustas retentas, lachrymæ ex oculi debilitate, aut pruritu,aut ex indebito concursu siue contractu palpebræ super oculum,nocumentum à lumine solis uel candelæ propter disgregationem materiæ attractionem,& eius dilatationem,debilitas uisus,aut ex debilitate oculi,aut quia impedit delationem specierum pupilla constricta, æstuatio oculi,tum propter dolorem,tum propter multi sanguinis & spirituũ præsentiã,minoratio oculi & pupillæ retento nutrimẽto in uenis, & non delato ad oculum uel oculi substãtiã.

Prognostica. primum. sebel est de ægritudinibus, quæ eradicantur. Secundum. Sebel est morbus contagiosus, ita ut permutetur de uno oculo ad alium, aut ad oculum aspicientis ipsum uaporibus exeuntibus inficientibus oculum aspicientis simili infectione,aut propter imaginationem, & præcipue si aspiciens sit debilium oculorum. Tertium. Sebel nouum subtile curabile est medicinis,antiquum uero & crassum non nisi operatione manuali.

QVum palpebra inuersatur,& interius apparet rubea,& aspera,& scabies adest: & cum super alba oculorum & super nigredinem uidetur similitudo panniculi ex uenis rubeis & crassis texti, adest passio, quæ uocatur sebel. Hæ uero duæ passiones sunt graues & chronicæ & uix curabiles.

Primo agit de his dispositionibus theorice. Secundo practice. secunda ibi. Patiẽs tñ dum sanus. Quod dicit in prima parte,satis est ex dictis manifestũ. Pro cura harũ dispositionum ante oĩa sciendum, ꝙ si scabies & ophthalmia aut ulcera coniungantur,prius inchoandum est à curatione ophthalmiæ & ulcerum,& uniuersaliter omnium ægritudinum, quæ sunt maiores,postea ueniendũ ad curationẽ scabiei & ęgritudinum minorum. Et hoc ubi harum ægritudinũ curatio perfici posit,ubi uero maiores curare non possent,non curatis minoribus,à curatione minorum inchoandũ est, maioribus non neglectis iuxta canonem Auic. 4. primi, capite ultimo.

Triplex est igitur regimen harum dispositionum curatiuum. Primum uniuersale respiciens causam antecedẽtem. Secundum particulare siue locale, respiciens causam coniunctam. Tertium est commune utrique. Primum exigit quinque intentiones. Prima minorat. Secunda digerit. Tertia eradicat. Quarta diuertit. Quinta fluxum intercipit.

Prima aũt intentio, s. minoratio ſm plurimũ in scabie & sebel,sed maxime in sebel cõplenda est per phlebotomiã, aut cæphal. si materia fuerit pauca, aut basilicæ si hepar cõicet mittendo materiã. Et si in causa fuerit retentio menstruorũ aut hæmorrhoidarũ,præmittatur phlebotomia saphenæ eiusdẽ lateris,& postea duobus diebus intermediis, aut tribus, aut pluribus phlebotometur cæphalica eiusdẽ lateris. Hauriatur autem quantitas sang. ſm tenorem uirtutis & cæteras circũstantias indicantes de phlebotomia. Et penes Rasim facta phlebotomia uniuersali,aliqñ phlebotomamus uenã frõtis ad eradicandã materiã coniunctã,uel de proximo transiturã in coniunctã. Si uero non appareat dominiũ sang. imo aliorũ humorũ,quod frequẽter accidit in scabie, minoretur materia peccãs, aut cum pilulis de fumoterræ,quibus admisceatur parũ pil. aur. aut aggrega. ut uirtus ducatur ad caput, aut cũ infusione,aut decoctione polip. 3. 1. in sero caprino, cui etiã potioni addatur parũ suc. rol. aut aqua lupulorũ, ut uirtus ducatur ad caput. Electarium qñq; hamech,est in hoc casu præstantissimũ si. 3. 3. eius misceantur sero caprino, aut aqua lupulorũ facta minoratione,à qua inchoandũ est, materia existente multa. Si uero pauca, à digestione incipiẽdum est,& procedatur ad digerẽtia sicut est syr. de fumoterræ, cũ aqua lupulorum,succus quoq; fumiterræ solus depuratus ꝑ residentiam aut per mixtus cum sero caprino est præstantissimus in hac dispositione & in scabie totius, mundificãs sangui. quod maxime est attendendum. Et ex mundificantibus, est, casiafist,fumuster. capil. uen. lupuli,& epithymus confert in hoc,& in euacuando humorem melancholicum. quapropter cum melancholia est in causa, semper misceatur,& in digestiuis & euacuatiuis: habet enim antonomasiam super

omnibus euacuantibus melancholiam,licet debiliter ſoluat,
quapropter ſyr.de epithymo eſt proprius in digerendo hu-
morem melancholicum:ſi uero aliquando phlegma groſſum
eſſet in cauſa,ſicut aliquando in ſebel,miſceatur in digeſtiuis
oxymel ſimplex aut compoſitum,& petet caput per acetum.
Digeſtiua nanque in his diſpoſitionibus,imo in omnibus de
bent reſpicere determinatam materiã & membrũ tam mit-
tens,q̃ ſuſcipiens per tertiam & quartam uirtutẽ, & per pri-
mam & ſecundam reſpicere diſcraſiam membrorũ & mate-
riæ,necnon modum ſubſtantiæ ipſius humoris,& ut uiæ con
ſeruentur apertæ aut ſtrictæ ſm exigentiam,& reſpiciant re-
liquas ſpecies compoſitionis & unitatis : ſic enim operatio
ſua fœlicitatur.& in ſcabie , & pleriſq; aliis diſpoſitionibus
attendendum eſt mundificationi ſang.ſicut cum illis, de qui-
bus dictum eſt.Quid autem ſit mundificare ſang.& clarifica
re,& per quas uirtutes hoc completur,& quot modis fiat,&
quę ſunt medicinæ hoc facientes , & ſimiliter quibus modis
ſpiritus illuſtrentur, pro parte dictum eſt in capite de cura
melancholiæ,ſed magis exquiſite dicetur in capite de cura
debilitatis uiſus.Digeſta autem materia eradicetur,aut cum
phlebotomiis ſecundum exigentiam,& in hoc ualet phlebo
tomia uenæ frontis,de qua Raſis in litera:aut cum ſolutiuis,
de quibus ſermo præceſsit,quæ etiam in his diſpoſitionibus
ſunt iteranda , & uniuerſaliter in omnibus diſpoſitionibus,
in quibus materia difficulter eradicatur,aut propter diſpoſi
tionem membri aut materiæ.Et non obliuiſcaris,ꝙ aloes eſt
proprium ſolutiuum in ſcabie,ſeptima.4.capite proprio,ita
ut ſolus frequenter excuſet , & ſic abſolute ſunt tres primæ
intentiones,ſcilicet minoratio,digeſtio,& eradicatio. Quar
ta intentio,ſcilicet , diuerſio poſſet perfici omnibus generi-
bus diuerſionum cum euacuatione & ſine , ſicut dictum fuit
in ophthalmia.& prouocentur menſtrua & ſang.hæmorrhoi
dalis,ſi ex eorum retentione acciderint.Ex propriis autẽ di-
uerſionibus ſunt phlebotomiæ uenarum nocræ, uenarũ poſt
aures,temporum,& frontis,præcipue illarum quæ uidentur
magis tumentes,aut in his aut in aliquibus ipſarum ſanguiſu
gæ apponantur,phlebotomia etiam uenarum quæ ſunt in an
gulis lachrymalium domeſticorum optime confert , magis
eradicando materiam,quàm diuertendo , ſed non uidentur
niſi poſt fortem gulæ conſtrictionem.Quinta uero intentio,
perficitur cum appoſitione repercuſsiuorum fronti & tem-
poribus,& ſecundo cum ſectione uenarum & arteriarum de
ferentium humorem ad oculos, ſicut dictum fuit in ophthal-
mia,ſed hæc non fiant niſi materia fluente per uenas & arte-
rias extrinſecas. Secundum regimen locale qñq; perfici-
tur cum medicinis in pruritu & ſcabie leui & ſebel incipien
te,quandoq; cum operatione manuali in ſcabie ſecundæ ſpe
ciei,& tertiæ,& ſebel antiquæ.Operatio uero cum medici-
nis duas exigit intentiones,ſicut in albedine.Prima perficiẽ
da eſt cum mollificantibus,ſicut cum balneo aquæ dulcis , &
cum fomentatione decoctionis raparum,& aliorum, ſicut di
ctum fuit in albedine. Secunda intentio perficitur cum ab-
ſtergentibus & exiccantibus,& interdum aliqualiter corro-
dentibus immediate applicandis poſt fomentationem præ-
dictam in utraq; diſpoſitione, & inchoandum eſt à leuiori-
bus,gradatim procedendo ad fortiora.Ex propriis autem le
uibus eſt puluis factus ex ſacch.candid.thutia,ſarcocol . ſpu-
ma maris ana.fortius autem hoc eſt.℞.aloes partem.1 . ſalis
ammon.partem.s.confice cũ melle.aliud ſatis domeſticũ.℞.
carabe partem.1 .corticum granatorum partes.2. conſician-
tur cum melle & applicetur . Et fortius iſto eſt medicamen
Auic.accipiatur cortex oui , & ſtet in aceto cal . 10.diebus
uel dimittatur cum aceto in ſole, & poſtea exiccetur in um-
bra & teratur ſubtiliſsime,& applicetur:eſt enim proprium
in ſebel,puluis etiam lapidis hematitis eſt proprius in utra-
que diſpoſitione,& maxime in ſebel. Fortius autem iſto ſief
rub.deſcriptum à Raſi.℞.hematitis,colcothar uſti,id eſt,ui-
trioli Romani,& eſt cal.in quarto,& lapis hematitis nõ ab-
lutus eſt cal.in primo.ſiccus in ſecundo, ſed ablutus frig . &
minus ſiccus,añ.ʒ.3 .æris uſti.ʒ.2.myrrhæ, croci.ana.ʒ.1 . pi-
per.lon.cal.& ſic.in quarto conſpergantur uino ueteri poſt
optimam pulueri zationem , & fiant ex eis ſief , & ſi timeres
huiuſmodi approximationem , permiſce cum tertia parte,
aut.s.ſief al.& tunc paulatim auge ſm neceſsitatem,& ſecun
dum ꝙ oculus tolerat,& lapis hematitis ſolus confert , aut
cum pauco mellis.Aliud Meſue ſatis domeſticum.℞.ceruſę,
uiridis æris,ana.tere contritione ultima,& confice conterẽ
do cum uino albo potenti,& ſucco rutæ,& ponantur in ua-
ſe æneo lympido per diem & noctem,poſtea coletur, & co-
latura reſeruetur in uaſe uitreo,& diſtilletur in oculo mane
& ſero. Sief conferens ulceribus & ſcabiei oculorum cum
caliditate.℞.cadmiæ,croci,ſcoriæ æris,gummi arab. æris u-
ſti.ana.ʒ.3 .myrrhę,lapidis hematitis,ſpic.ana.ʒ.1 . opii , ro.
ana.ʒ.1 .piperis al.gran.4.confice cum uino,& utere cum al
bumine oui.Sed in horum applicatione obſeruentur hi ca-
nones.Primus,ut à leuiorib.inchoetur gradatim ad fortiora
procedendo.Secundus,ut ſæpe in oculo aſpiciamus ſi nimis
aut diminute imprimant.Et ſi nimis impreſſerint , & dolorẽ
& ruborem præter modũ fecerint,dimittemus ipſorum im-
poſitionem per aliquot dies, donec oculus ſit reſtitutus . Et
poſtea faciemus ut prius . Si autem mediocriter,ſequamur
eo modo, ſi diminute, gradatim augebimus, donec ſufficien
ter imprimant. Operatio uero manualis in ſcabie ſic perfici
tur.Iaceat æger ſupinus ſuper aliqua tabula capite aliquan-
tulum eleuato & inuerſetur palpebra , & ſub palpebra in-
uerſa ponatur ſtilus aliquantæ latitudinis , cui palpebra
cum fricatur adhæreat , deinde medicus inuoluat digitum
ſuum indicem cum folio parietariæ aut ficus, & tenendo pal
pebram,& ſtilum,cum alia manu fricet ſuperficiem intrinſe
cam palpe.donec erumpãtur granula,quę ſunt in eius ſuper-
ficie,& bene ſanguinare permittatur,& poſt lauet palpebrã,
& oculum cum aqua roſ.tepida.Aliquãdo hæc operatio per-
ficitur cum una lima ſubtiliſsime dentata , fricando ſuperfi-
ciem palpebræ,ut prius & citius expeditur . Aliquando ue-
ro fricant cum huiuſmodi lima,prius ponendo ſuper ſuperfi
ciem palpebræ aliquem puluerem,ſicut ſpuma maris.Credo
ꝙ ſecunda operatio ſit cæteris expeditior.Poſtea mundifica
to oculo,ſcilicet,à ſanguine cum aqua roſ. tepida aut aceto,
aut uino forti,aut cum his mixtis ſimul imponunt medicinã
aliquam abſtergentem ex ſuperius deſcriptis ad conſumen-
dum reſiduum illius quod remanſit . Deinde claudat oculũ
deſuper, ponendo faldellam ex cotto circundata petia linea
ueteri,& infuſam in lacte & aqua roſ.aut in lacte & oleo
roſ.ſi uolunt magis mitigare dolorem , & aliquando ſecum
coniungunt uitellum oui,ſed Meſue emplaſtrat tempore fri
gido cum amygdalis,& cymino,& mica panis infuſa in uino
cocto cum pauco croco.Sed tempore calido cum uitellis o-
uorum,oleo roſ.& uiol.Sebel autem cũ operatione manua-
li curatur ſic.Extendant ægrum ſuper tabula , aut faciant ip-
ſum ſedere ſuper una bancha equitando bancham,& ponant
miniſtrum poſt ipſum,qui eleuet palpebram ſuperiorem , &
trahat inferius palpebram inferiorem ita ut oculus ſtet aper
tus,deinde medicus accipiat cum uncino,id eſt,paruo unco
argenteo uenulam unam,& eleuet,& poſtea cum acu pene
tret ubi eleuata eſt,& annectat eam cum filo de ſerico ſubti
li, aut ſi non uult penetrare cum acu,penetret cum ſeta por-
cina,in cuius extremitate eſt filum de ſerico, & ſic annectũt
ipſum,deinde hoc idem facient in alia parte eiuſdem uenæ
uel alterius,& ſic faciunt in uenis,id eſt, magnis apparenti-
bus tam in parte ſylueſtri,q̃ in parte domeſtica omnibus fi-
lo annectendo,ut ſupra.Deinde omnia huiuſmodi fila eleua
bunt & incident omnes illas uenulas,quibus ſunt fila alliga-
ta totaliter ex trãſuerſo,& ſinent multam quantitatem ſang.
egredi,& hanc operationem faciant in coniunctiua & non
in cornea;nam per exitum ſang.ab huiuſmodi deliteſcunt e-
tiam uenæ corneæ.Deinde poſt hoc,oculo ſcilicet , mundifi
cato à ſanguine,ut ſupra,imponunt medicinam abſterſiuam,
ſed Meſue prius imponit aquam infuſionis cymini , & poſt
illam,puluerem citrinum & ligent oculum exteriũs applicã
do,quæ dicta ſunt ſuperius in ſcabie. Sed bonum eſt ut poſt
has operationes fronti & temporib . applicentur defenſiua,
ne materia propter dolorem attrahatur ad oculum, deinde
ponatur in domo obſcura & quieſcat,& dormiat capite ele-
uato,& non ſuper latere oculi læſi,& iniungatur ei diæta te-
nuis frigida ſine carnibus,ouis & uino, neque maſticent ali
quid,neque loquantur niſi uoce ſubmiſſa , & quanto minus
eſt poſsibile moueantur,& fiant iſtæ operationes tempore
temperato,ſcilicet,uere,aut autumno .

Tertium

Tertium regimen utrique commune duas exigit intentiones,ſcilicet accidentium correctionem , & regimen ſex rerum non naturalium.Corrigatur itaque dolor fomentando oculũ cũ lacte,aqua roſ.aut oleo roſ.Et ſm Aui.uitellus oui ſanat dolorem ſequentem operationem ſebel cum inciſione ſi oculo ſuperponatur.& melius eſt,ut ſit tepidus inter duas petias inuolutus,ſed tãgens oculum ſit ſubtiliſsima.Et ſi hæc non ſuffecerint adminiſtretur in oculo ſief album cum opio, Si uero eſſet inſtantia uigiliarum ſedetur, ut ſuperius dictũ eſt.cauendum eſt etiam poſt operationem manualem in ſcabie & ſebel ne palpebræ adhęreant oculo & ſecum inuiſcentur . Ad hoc autem confert bis aut ter in die aperire palpebras,& ab oculo ſeparare,ſed melius eſt oculum intra palpebras aliquotiens reuoluere . Vltima intentio eſt,ut locetur in aere ſatis temperato,non uentoſo neque fumoſo, boni odoris,aliqualiter obſcuro.Cibi & potus ſint declinantes ad frigidum & humidum,niſi forte in ſebel phlegmatica in quo declinet ad ſiccum , & ſint præbentia nutrimentum ſubtile non craſſum aut uiſcoſum.Caueat à ſalſis acutis,amaris,dulcibus,unctuoſis, acetoſis multum,& ab omnibus multum uaporoſis.inter cætera caueat à nucibus,eruca,caulibus, & ab omnibus quæ ſunt difficilis digeſtionis & à melle , caueat à uino uinoſo & ebrietate, ſit cœna leuior prandio , dormiat, multum de nocte,& non incipiat dormire niſi diſtanter à cibo per duas horas,& capite eleuato,& nullo modo ſuper latere oculi læſi, nec cum facie deorſum, neque faciat aliquã operationem ſecundum quã oporteat caput inclinare deorſum.Caueat à coitu & uitet iram,clamorem,rixam , nec ferat aliquod ſtrictum circa collum,&c.

Patiens dum ſanus eſt , phlebotomia ex brachio & fronte,& uentris ſolutione uti debet . Et in comeſtione uitare dactylos & ſeſamos de melle,& uitet ebrietatem.

Hic ponit curã,& primo per uniuerſalia,ſecundo per particularia:ſecunda ibi.Et quando non eſt plenus. De prima dicit,ꝙ patiens dum ſanus eſt,debet uti phlebotomia ex brachio & uena frontis & uentris ſolutione,de quibus dictum eſt,& uitet dactylos & ſeſamos cõditos cum melle,quia præbent nutrimentum craſſum & aduſtum.Sed uidetur includere contradictionem cum dixit : Patiens dum ſanus eſt.Iſtud ergo intelligendum eſt de regimine præſeruatiuo , patiens, id eſt.aptus pati has diſpoſitiones utatur phlebotomia,& cætera,ne huiuſmodi diſpoſitiones incurrat.Aliter patiens has diſpoſitiones,id eſt, nullam aliam habens ęgritudinem,nam poſſet habere aliquam aliam ægritudinem,qua prohiberentur huiuſmodi operationes ſicut phthiſim.

Et quando non eſt plenus ſæpe ingredi balneum eſt ei utile. Et frequenter immittere oculo ſief rubeum ſimiliter confert.Sief.rub.Rec.hæmatitis,colcothar combuſti amborum.ana.drach.3 .æris uſti,drach.2 .myrrhæ,croci,ana . drac.1 . piperis long.drach.s . conſpergantur ex uino ueteri & fiat ſief. his præterea ægritudinibus confert ſief uiride, cuius deſcriptio in cap.de ungula continetur . Quòd ſi paßiones iſtæ uetuſtæ fiant,ſcabies fricatione indigebit . & ſebel collectione , non tamen menſuræ huius libri conuenit , ut de his tractemus.

Primo ponit curationem localem cum medicinis: ſecundo cum operatione manuali.ſecunda ibi. Quòd ſi paſſiones. De prima parte duas elicit intentiones curatiuas.

Prima eſt mollificare oculum cũ balneo & fomentis, ſicut dictum fuit.Secunda eſt abſtergere, exiccare , & reſoluere, & corrodere cum ſief rub.& ſimilibus,cuius deſcriptionem ponit,& declaratũ fuit ſuperius,reliqua ſunt manifeſta, &c. Curat tertio operatione manuali,remittẽs nos ad aliud cap. 3.ad ſuam chirurgiam,quia hic ſolum phyſice tractat.

De pruritu lachrymalium. Cap. 23.

ENdiuia tenera ſumatur & teratur , & fiant ex ea magdaleones parui, & ex oleo uiol . inungantur , & oculis ſuperponantur , et in hora dormiendi ligentur. Roſatum tamen melius eſt & citius confert . Et ſi hoc non ſuffecerit, lentes abſque corticibus , et ſumach,& roſ. rub. & granati carnoſitas ſumantur,& contrita ex careno conſpergantur,& more emplaſtri ſuperponantur.

Hic agit de pruritu lachrymalium , de quo ſuperius dictũ eſt quãtum eſt expediens.Lachrymalia enim citius pruriũt, q̃ cæteræ partes oculi, & proprie lachrymale domeſticum, quia plures materiæ ad ipſum defluunt cum uiæ ſint latiores. Diuiditur hoc capitulum in partes duas.Primo ponit curam per localia.in ſecunda ibi.Quòd ſi non ſuffecerit . Ponit curam per uniuerſalia.De prima parte dicit,ꝙ fiant magdaleones parui,id eſt,corpora parua,ſcilicet,ad quantitatem orbitæ ex endiuia tenera,ideſt, non multum antiqua , quæ ſcilicet,contũdatur cum oleo uiolaceo aut roſ.quod eſt melius, quia magis confortat & repercutit , & oculis ſuperponatur in hora dormiendi,& ligetur:ut conuenienter adhæreat, eſt enim hoc medicamen frigidum & humidum,repercuſſiuum, conueniens in principio alterans humorem iam fluxum , & remouẽs malam complexionem impreſſam , & prohibet materiam fluentem.Secundum medicamen ſi hoc nõ ſolum ſuffecerit,eſt ut lentes frig.& ſiccæ abſque corticibus , ut nõ ſit in eis aſperitas,& ſumach & roſæ rub . & granati carnoſitas intrinſeca,omnia frig.& ſic.& ſtiptica conterantur , & poſt contritionem conſpergantur ex careno cal.& hum . mitigatiuo & reſolutiuo,& eſt uinum coctum,& reducãtur ad formam emplaſtri,& ſuperponatur ut prius , ligando : eſt enim medicamen augumenti uſque ad medium ſtatus.

Quòd ſi non ſuffecerit ex cephalica prius phlebotometur patiens, deinde ex uena frontis & ex uenis quæ ſunt in lachrymalibus angulis . Venter quoque frequenter ſoluatur,& multotiens balneum ingrediatur.

Ponit curam uniuerſalem per phlebotomiã uenæ cephalicę & uenæ frontis & uenarum,quæ ſunt in angulis lachrymalibus domeſticis.Vẽter etiam ſoluatur & balneum ingrediatur,de quibus omnibus ſufficienter dictum eſt ſuperius. Medicamẽ uero proprium in pruritu & in prima ſpecie ſcabiei,miſceatur thutia præparata ſubtiliſsime pulueriƶata cũ uino maluatico,aut optimo uino antiquo albo, & aqua roſ. & poteſt admiſceri magis aut minus de uino ſecũdum quod uolumus maiorem & minorem exiccationem & reſolutionem,& hoc collyrium quater in die oculo imponatur.Aliud infallibile.℞.ſanguinis drach.aloes hepatici , ſarcocollæ nutritæ,ana.ʒ.1 .zing.garioph.croci,camphoræ,ana.ʒ.ſ.thutiæ præparatæ.ʒ.4.terantur pulueres ſubtiliſsime,& miſceantur in uini maluatici,& aquæ roſ.ana.lib.1 . bulliant in uaſe uitreo,ponendo illud uas in una caldaria aquę,per cuius bullitionem bulliat dictum collyrium exiſtens in uaſe uitreo uſque ad tertię partis conſumptionem,& uſui reſeruetur . Et quandocunque eo utimur conquaſſemus uas . melius eſt tamen ut ante horum applicationem fomententur oculi cum decoctione aliqua,de qua ſupra,& excuſabit à balneo, quod Raſis pręcepit fieri.

De vngula Cap. 24.

VNgula dicta ad ſimilitudinem unguis,eo ꝙ ipſa tegit ſecundum plurimum extremitatem oculi uerſus lachrymale domeſticum,ſicut ungues tegunt extremitatem digitorum.Deſcribitur ab Aui.3.tertii,cap . proprio, quòd eſt additio coniunctiuæ,& uelaminis continentis oculum incipiens ſecundum plurimum à lachrymali domeſtico, & currens ſemper ſuper coniunctiuam.Et qñq; tegit corneã & inuadit eam,ita quòd cooperit foramen . Dicitur primo additio,ſcilicet,præter naturã,coniunctiuæ,id eſt,uelaminis continentis oculũ.Coniunctiua enim undecunq; cõtinet oculũ præter ubi eſt cornea.Et dicitur coniunctiua,quia coniungit partes oculi adinuicem,aut quia coniungit oculũ cũ craneo in orbita,& currit ſemper ſuper cõiunctiuã, licet nõ ſemper tegat corneã.Et re uera ungula eſt membrũ , cum ſit corpus ex prima mixtione humorũ genitũ & non cõpoſitũ, ergo ſimplex.Et nõ eſt panniculus,quia non componitur ex uillis nerueis & ligamentis,neq; eſt neruus,ut patet ſatis ex paucitate ſenſus:relinquitur ergo ꝙ ſit caro, quia cum nullo alio ſimplici tantã habet conuenientiã quantã habet cum carne.Et cum caro ſit etiam quintuplex,ueriſimile eſt ipſam eſſe carnem confuſam præter naturalem.Ex quo infertur ungulam eſſe morbum in numero.Morbum quidẽ,quia ſenſibi-

liter impedit motiuam oculi,& quandoq; sensitiuam, facien do dolorem in numero,quia addit in numerum partium ocu li.Si autem cooperiat pupillam,est etiam morbus in uia, & potest etiam dici morbus in situ & superficie.Et nota ꝙ ali- qn̄ in ipsa apparent uenulæ per substantiā eius disseminatæ.

CVm aliquid pāniculo simile ex angulo qui est ex par te naris oriri uidetur,& album oculi cooperire, & peruenit usque ad nigredinem,generatur paßio quæ dicitur ungula. Cuius nocumentum tunc solum est peius cum peruenit usque ad nigredinis partem quæ est iuxta pupillam.

Hoc capitulum de ungula diuiditur in partes duas. In pri ma parte determinat de ipsa theorice.In secunda ibi. Hæc igitur pasio.determinat practice.Prima pars satis ex dictis est manifesta.Et non dixi ungulam esse panniculum, sed pan niculo similem,quia subtilis & lata.Et ipsam dixit esse dete riorem cum peruenit ad partem nigredinis, id est, corneæ, quæ est iuxta pupillam,id est, ex directo pupillæ, tunc enim uisum impedit.pupilla enim proprie est foramen uuæ multū proximæ ipsi corneæ. Species quandoq; sumuntur à modo substantiæ,& sunt tres.Neruea,quia ad nerui similitudinem in duritie.Et carnea,quia ad carnis similitudinē qn̄ est mol lior.Adiposa,quia ad similitudinem adipis, & hanc tertiam speciem ponit Albuca.Secundo distinguuntur ex parte ca- loris.Nam quædam est rubea notabiliter à sanguine proue niens.Quædam alba à phlegmate permixto cum sanguine. Quædam citrina siue uiridis à cholera mixta cum sanguine. Quædam nigra à melancholia mixta cum sanguine.Semper enim sanguis concurrit ad generationem membrorum tam coniuncta generatione q̄ seiuncta,& similiter ad nutricatio- nem. Vtrum autem ad generationem membri omnes humo res concurrant sicut elementa ad mixti generationem, est al terius speculationis.Distinguitur etiam ex parte quātitatis. Nam quædam est magna, occupans magnam partem con- iunctiuæ,imo corneam ipsam.Quædam est parua,Quædam mediocris.Item quædam est crassa.Quædam subtilis.

Distinguitur quarto ex parte adhærentiæ. Nam quædam est multum inuiscata cum coniunctiua aut cornea.Quædam leniter est & facillime separabilis. Quinto ex parte origi- nis.Nam quædam oritur ex lachrymali domestico, & est se- cundum plurimum, quia illud propter latitudinem uiarum est plurimum materierum susceptiuum. Quandoq; oritur à lachrymali syluestri & est rarius. Quandoque à profundita- te palpebræ inferioris aut superioris, & est rarisimum.Sex to & ultimo. Quædam antiqua.Quædam noua.Et quædam à generatione contracta.

Causæ pro magna parte sunt manifestæ. Causa enim ma- terialis ex qua, est secundum plurimum superfluitas nutri- menti lachrymalis & coniunctiuæ, licet etiam aliæ materiæ superfluentes posint esse causæ materiales ipsius.Causæ pri mitiuæ sunt quæcunq; huiusmodi humores multiplicant & ad oculos declinare faciunt. Causa efficiens est uirtus aug- mentatiua cum colore naturali. Formalis est forma carnis. Finalis in quantum caro ut habeat esse,sed finalis in quantū morbus ut lædat. Materia uero adiposæ est phlegma aquo- sum cum parte unctuosa sanguini permixtum. Signa satis nota sunt, cum sensibus subiaceant.

Prognostica. Primum. Quæ dura est, antiqua,crassa, ma gnam partem occupans, & multum inuiscata & proprie cū cornea,est incurabilis. Secundum. Adiposa mollis, parum inuiscata,subtilis,distans à cornea,est facile curabilis.In me diis dispositionibus iudicia sunt media.

Hæc igitur paßio dum subtilis est,cum sief uiridi, & sief de chalcantho est medicanda. Si autem uetusta fiat & craſ sa,cum ferro est expolienda.

Primo ponit modos curationis. Secūdo ponit duplicem descriptionem sief ibi. Sief uiride. Quid dicat in prima par te satis notum est.Innuit enim duplicem modum curationis. Vnum cum medicinis.Reliquum cum operatione manuali.

Sief uiride quod confert sebel & scabiei & ungulæ & al bedini.Rec. ziniar.drach.3.colcothar usti drach.6. arseni- ci rubei, baurach, spumæ maris, omnium ana drach. 1.sa- lis ammoniaci drach.s. ammoniaci drach .2. ammoniacum in succo rutæ dissoluatur & species ex eo conspergantur & fiat ex eis sief, est enim mirabile.Sief de chalcantho quod confert ungulæ.Rec. æris usti, chalcanthi amborum ana drach.5.ziniar. drach.2. salis ammoniaci, baurach, arse- nici sublimati omnium ana drach.1.terantur & per hebdo madam unam dimittantur, deinde fiant ex eis sief, & frice- tur ungula cum eis.

Recipe ziniar,id est uiridis æris corrosiui, cali. & sic. in quarto.3.3.colcothar usti,id est, uitrioli rub.usti,cal. & sic. in tertio.3.6.arsenici rub. cali.in tertio,sic.in secundo, bau- rach,spumæ maris cali.& sic.in tertio, omnium ana.3.1. salis ammoniaci cali.& sic.in quarto.3.s.ammoniaci.3.2. ammo- niacum dissoluatur in succo rutæ,& cæteri pulueres cōsper- gantur eodem suc.& simul incorporando fiat sief, quod est mirabile siue in forma pulueris,siue in forma liquida appli- cetur.Sief de chalcantho.Recipe æris usti,chalcanthi,id est, uitrioli uiridis ana.3.5.ziniar.3.2.salis ammoniaci,baurach, arsenici sublimati, omnium ana drach.1.terantur & per heb domadam unam dimittantur,interim ipsa bene puluerizan- do & incorporando,& fiat sief ex eis cum aliquo liquore ut suc.rutæ,& cum eis ungula fricetur. Quatuor sunt species uitrioli,scilicet, colcothar quod est citrinum, chalcanthum uiride,& hæc sunt calida & sicca in tertio.Chalcadis scilicet album.Assuriæ rub.& hæc duo sunt calid.& sic.in secundo. Verumtamen Simon Ia.dicit quòd colcothar est chalcanthū uiride antiquatum.Arsenici.3.sunt species, Rub. Citrinum, quæ sunt minus acuta, cali.in tertio, sic.in secnudo. Album dictum realgar calid. & sic. in quarto. Sed arsenicum subli- matū est cæteris acutius & multum causticum, & eius ope ratio durat tribus diebus dum profunde cauterizat. quapro pter consyderetur qualiter in oculo administretur, sed de hoc statim dicetur.

Cura ungulæ triplex exigit regimen.Primum uniuersale circa causam antecedentem.Secundum locale. Tertiū utri- que commune. Primum completur.5. intentionibus scili- cet minoratione, digestione, eradicatione,diuersione,& flu xus interceptione. Quæ omnes qualiter debeant comple- ri satis potest ex suprascriptis patere cap.de scabie & oph- thalmia. Secundum regimen duobus perficitur modis, pri mo cum medicinis, secundo cum operatione manuali. Pri- mus uero modus conueniens in subtilibus ex mollibus & proprie quando non possunt leuiter cum operatione manua li remoueri,duabus perficitur intentionibus.Prima est mol lificatio cum balneo aut fomentis suprascriptis. Secunda immediate post fomentationem apponere medicinas abster gentes & corrodentes à leuioribus inchoando & gradatim ad fortiora procedendo. Thus solum tritum & aspersum cum aqua cali. & postea collirizatum est expertum & secu- rum. Collyrium Ruffini descriptum à Iesu Ali. ℞. lapidis hæmatitis loti,æris usti,cadmiæ argenti. an̄.3.4. pip.al.3.2. pip.nigri, spumæ maris.an̄.3.8.aloes succocitrini, spicæ, ga ryop.an̄.3.4.zing.3.3.amyli,mirob.belliricorū.an̄.3.2. cro- ci,salis ammo.an̄.3.1. terantur & cribellentur subtilisime & utere. Est enim sublime & famosum. Collyrium Auic.ex testā cancrorum fricata ab ea linimento mixto cum oleo cu curbitæ est apud eos mirabiliter laudatum. Fortiora sunt descripta per Ras.in textu. Et si nis uti fortibus sine quibus s̄m plurimum ista operatio compleri non potest, accipe sief descripta à Rasi & tenendo aliquod ipsorū inter digitos ap- plica cum extremitate eius super ungulam.Et tandiu teneas donec æger sentiat dolorem,& postea amoueas. Et pone in altera parte eiusdem ungulæ & sic paulatim tota consume- tur aut intingatur extremitas stili cotto inuoluta in aliquo collyrio forti ex suprascriptis, & applica super ungula ut prius,aut illi extremitati prius in aliquo liquore balneatæ annecte pulueres suprascripti sief.Et applica quousq; sentiat dolorē ut supra.Et si oculus incurreret ophthalmiā & dolo- rē,desiste ab hmōi operatione p aliquos dies.Deinde reuer- tere donec cōpleta sit.Et hocmō secure poteris uti hmōi me dicinis fortibus.Elonga tn̄ hāc operationē à cornea quātum potes.Et cū facis hmōi operationes dolorosas bonū est po- nere defēsiuū circa frōtē & tp̄a ne humores fluant ad oculū, &

& clauſo oculo pone deſuper faldellam cotti infuſam in lacte, & aqua roſ. & oleo roſ. ad doloris mitigationem. Modus aunt operationis manualis in ungula eſt triplex. Primus ſi ungula non ſit multum cum oculo inuiſcata, ut cum uncinis in extremitate eius magis ſeparata ſiue minus ĩuiſcata capiatur palpebra eius aperta & ſic retenta per aliquem bonum miniſtrum eleuetur. Et ſi opus ſit alio uncino ad meliorẽ eleuationem applicetur, poſtea cum inſtrumento ad modum lãcetæ, ſed obtuſo aliqualiter excoriet ipſam ab oculo ſeparando uſq; ad lachrymale cui annexa eſt, & ibidem incidatur cũ forfice & caute ne caro lachrymalis incidatur, ſic enim fieret fluxus lachrymarum perpetuus. Secundus modus eſt in illa quæ multum cum oculo eſt inuiſcata ut ſuſpendatur cum uncino propter duritiem eius in parte magis eleuata & craſſa: & ſi nõ poteſt capi cum uncino propter duritiem eius perforetur ibidem cum acu ſubtiliſſima, in cuius extremitate ſit filum, & cum filo ſuſpendatur & eleuetur quantum apte fieri poteſt qua eleuata adhuc infigatur alia acus capiendo maiorem partem eius & quantum de ipſa capi poteſt, dummodo non lædatur oculus, & tracto filo de ſerico uſq; ad medium eius trahatur filum, nunc ad unam differentiam nũc ad aliam ſecando & ipſam ab oculo ſeparando primo uerſus corneam poſtea uerſus lachrymale, donec totaliter ſeparetur. Et ſi uideretur tibi quòd cũ pilo caudæ æquinæ ſeparari melius poſſet ſecando ipſam, experire, quo melius perficiatur operatio hæc. poſtea iuxta lachrymale incidatur. & in hac operatione cauendum eſt ab inciſione partium oculi, caro enim lachrymalis cognoſcitur per rubedinem & mollitiem, & coniunctiua cognoſcitur per duritiem, & maxime caue ne cornea lędatur. Tertius aũt modus ſecundum Albu. proprius in ungula adipoſa acceptatus à multis in curatione macularum de quib. ſermo præceſſit, perficitur cum raſoriis raſpando ſiue abradendo totum quod eſt in ſuperficie oculi, illud enim apte fieri poteſt non radendo oculum, cum illa additio ſit oculo mollior. Et poſt has operationes imponunt in oculo cyminum maſticatum cum ſale ad prohibendum inuiſcationẽ oculi cum palpebra. Ego autem credo conuenientius eſſe immediate poſt has operationes ſief album cum lacte ad ſedandũ dolorem & prohibendum ophthalmiam. Prohibetur autem inuiſcatio, faciendo, ægrum ſæpe mouere oculum ſub palpebra: & ſi non poſſit aperiantur aliquando palpebræ ſi ab oculis ſeparentur, & poſtea ſi opus eſt tranſactis duobus diebus uel tribus aliquid ex medicinis abſtergentibus, de quibus ſupra ad conſumendum reſiduum in oculo ponatur. Tertium regimen duas exigens intentiones. ſ. correctionem accidentium & debitum regimen ſex rerum non naturalium ex capitulis præcedentibus poteſt elici.

De atarfati ſiue ſanguine effuſo in oculo. Cap. 25.

MAcula rubea, atarfati, tarſa, puſtula, ſanguis infuſus in oculo ſunt termini ſynonymi ſignificantes hãc diſpoſitionem, quæ diffinitiue eſt ſanguis in ſuperficie oculi adhærens & inuiſcatus. Et ſi ſit ex directo pupillæ impediẽs uiſionem eſt morbus in uia. Si uerò ſit in alia parte oculi & lædat, ad malam complexionem cum materia reducit. Si uero non lædat nõ eſt ægritudo, ſed eſt de his quæ non ſunt ægritudines, & tamẽ cũ ægritudinibus numeratur, ut eſt apud Auic. 2. primi doc. 1. cap. 6.

Species eius ſunt. quia aliquando ſanguis ille occupat magnam partem ſuperficiei oculi. Aliquando paruam, exiſtens ſicut punctum rubeum, ideo atarfati dictum eſt. Item aliquãdo eſt recens ſanguine nouiter infuſo, & eſt coloris rub. Aliquando eſt antiqua, & tunc eſt nigra, uel tendens in nigrum reſolutis ex longa mora partibus igneis & aeris, remanentibus partibus terreis tendentibus in fuſcum.

Cauſa immediata eſt duplex. Vna eſt exitus ſanguinis à uena uel arteria, aut quia ſoluitur ipſarum continuitas aut per uiam reſudationis. Cauſa autem ſolutionis continui ipſarum quandoq; eſt primitiua ſicut percuſſio, caſus, frictio oculi, motus laborioſus, ſtatio ſub ſole & huiuſmodi. Quandoq; eſt intrinſeca corporea ſicut multitudo ſan. extendens, & ipſius ebullitio, ſicut aliquando in febrib. balneo, & forti exercitio unde humor ebulliens ſcindit uenam, & fortaſſe ſubtiliatus reſudat extra uenam. Aliquando eſt humor corroſiuus ſubſtantiam uenæ corrodens. Secunda cauſa coniuncta eſt aliquid remanens ex materia apoſtematis ſang. reſoluto ſecundum maiorem partem, ſiue ut uerius dicam, illud remanens eſt ipſa macula, ſed apoſtema præcedens uel cauſa immediata ipſius eſt cauſa huius maculæ. Signa ſunt macula rub. aſpicienti eſt manifeſta, quòd aũt ſit ex reliquia apoſtematis ex præcedente apoſtemate cognoſcitur, quòd uero ſit cauſa primitiua ex relatu ægri habetur, quòd uero ſit à cauſa corporea cognoſcitur cum nulla cauſa primitiua præceſſerit. Vtrũ aũt à plenitudine uel ab acuitate, cognoſcitur, quia plenitudinem declarat tenſio uenarum, ebullitionem uero declarat complexio cali. corporis & cauſæ ſanguinem ebullire faciẽtes. Sed quod ſit ex reſudatione cognoſcitur quia tenuis & ſubtilis eſt. Et quando eſt ruptura uenę, craſſior eſt macula illa ſang. craſſiori fluente.

Prognoſticum. Hæc diſpoſitio eſt ex toto genere ſalubris natura aut arte curabilis. Cura triplex exigit regimen ut ſupra. Primum uniuerſale. Secundum particulare. Tertium commune utriq;. Primum regimen uniuerſale quidem completur per phlebotomiam ſecundum quod ſaperius dictum fuit. Necnon medicina ſolutiua, quæ debet eſſe leniens & infrigidans ſicut aqua fructuum cum caſſia aut manna. Diuerſio etiam perficitur, tam diuerſionibus comunibus, quã propriis ſcilicet phlebot. particularium uenarum capitis. de quibus ſupra. Fluxus etiam interceptio perficiatur ut ſupra.

Secundum regimen perficitur in principio cum repercutientib. & in fine cum reſoluentib. & abſtergentib. in medio autem commixtis. Ex conuenientib. in principio eſt aqua albuminis oui in oculo infuſa. Aut ſi in ea infundatar parum boli armeni, & deinde coletur & ſic colata & expreſſa oculo imponatur. Et deinde ſecunda die ponatur in oculo lac in quo bolus arme. & ſimilia ſunt infuſa. Exterius autem applicetur albumen oui cum oleo roſ. contuſum. Deinde tertia & quarta die & quinta imponatur ſanguis colũbi calidus, aut turturis, extrahẽdus per phlebotomiam uenarum, quæ ſunt ſub ala, aut per decoctionem & eſt calidior. Et hoc tempore emplaſtretur oculus cum fœnugræco, & roſis coctis in aqua roſ. aut emplaſtretur cum foliis ſalicis coctis cum aqua roſ. deinde emplaſtretur cum fœnugræco, & roſ. cum uino decoctis. poſtea cum non eſt timor noui fluxus uaporetur oculus cũ decoctione chamæmeli, meliloti, aut foliorum caulium & poſtea emplaſtretur cum foliis ſalicis & caulis tritis, & coctis cum uino potenti antiquo. Et in hoc tempore ponantur in oculo collyria fortia. ℞. thuris. 3. 1. tere ultima cõtritione, & funde ſuper ipſum ex aqua pluuiali in qua ſolutum ſit ſal cõe: & ſi uis ut magis imprimat diſſoluatur in aqua ſal ammonicum, aut ſal gemma, & cum ſupraſcripto thure etiã miſceatur, & fiat collyrium Fortius aũt eſt illud quod à Raſi in litera deſcribitur. Olibani quoq; pars una, & ſalis gemmę tertia unius partis in lacte diſſoluta egregie conferunt & ſimiliter cũ aqua raphani. Si uero macula rub. fuerit reliquia apoſtematis, fomentet̃ oculus, primo cum decoctione paſſularum, cui parum fœnugræci addi poſſit, deinde collyrizetur cum ſucco paſſularum ſine arillis, & aqua mellis: & cum eiſdem cum quibus fit fomẽtatio poteſt emplaſtrari, ut quod derelictum eſt emplaſtretur & mollificetur & reſoluatur.

Tertium regimen commune utriq; ſcilicet, cõplendũ eſt per correctionem accidentium, & per regimen ſex rerum non naturalium, patere poteſt ex ſæpe dictis. In principio enim dum eſt dolor & æſtuatio debet eſſe tenuis. Poſtea his accidentibus declinantibus poteſt incraſſari.

QVum in oculo ex percuſſione aut ex re alia punctum rub. fieri contingit, ſanguis qui ibi eſt diſſoluẽdus eſt, poſtquam æſtuatio quieuerit. Sumantur igitur arſenici rub. olibani, ammoniaci, myrrhæ, omnium ana. partes æquales & fiant ex eis ſief, qui in ſuc. coriandri fricentur, in oculo diſtillentur quandiu tamen dolor perſæuerat albugo oui ſumenda eſt & oleo roſ. commiſcenda & cottum ex eis inuolutum oculo eſt ſuperponendum.

Habet hoc cap. 2. partes. In prima ponit cauſam huius paſſionis. In ſecunda curam. Secunda ibi. Sanguis qui ibi eſt.

Quod dicit in prima manifestum est. In secunda parte. Primo docet quid faciendum est cum ægritudo processerit, cuius causa est, quia medici secundum plurimum non uocãtur in principio sed posteaquam aliquandiu processit. Secundo ponit curam quæ debetur principio. Quæ dicit in parte ista manifesta sunt. Describit enim collyrium satis forte applicã dum, postquàm æstuatio, id est, calor & dolor & fluxus humorum cessauerit. ℞. arsenici rub. olibani, myrrhę, ammon. ana. partes æquales fiant ex eis sief cum succo coriandri: qui etiã cum uis uti eis, sunt fricandi super cote in succo coriãdri & collyrizandi. melius tamẽ est ut arsenicum sæpe abluatur cũ aqua rosacea aut succo iam dicto. Et forte melius est ut hoc collyrium cum extremitate stili cotto inuoluto applicetur, quia ad placitum sic potest remoueri & super macula reiterari. Hic est dubium nondum decisum. Vtrum scilicet in cornea sint uenæ & arteriæ per quarũ rupturam potest fieri tarfati. Et uidetur quod sic quia nutritur & uiuit, & quia patitur sebel qui est panniculus accidens ex inflammatione uenarũ apparentium in superficie coniunctiuæ & corneæ. In oppositum arguitur. Quia quantumcunq; essent minutæ adhuc apparerent, Item essent plenę sanguine qui non est diaphanus, & per consequens nõ esset perfecte diaphana, imo in aliqui. partib. colorata. Item si oculus uidet uaporem & impeditur ab eo, multo magis impedietur à præsentia sanguinis in cornea. Credo conformando me dictis. A. & cæterorum & experientię quod in ea sint uenulæ & arteriæ minutissimæ, quæ sunt diaphanę, & nõ repletæ sanguine, sed humiditate prima de secundis, facta diaphana, & transparente secundum ipsius corneæ exigẽtiam, sed cum multus ad oculos fertur sanguis, sang. replentur & apparent. Et ad argumenta in oppositum dico, quòd si uapor impediat uisum, istæ tamẽ nõ impediunt cũ sint diaphanæ, sicut cornea, neq; uidẽtur ab ipsa separatæ cum sint minutissimæ & ei similes.

De lachrymis siue distillatione oculi. Cap. 26.

Lachrymæ, distillatio oculi sunt termini synonymi significantes hãc dispõnem, quæ diffinitiue est ægritudo secundum quam oculi semper apparẽt humidi humiditate aquosa, & q̃nq; currunt guttæ. Vel breuius. Lachrymæ sunt humiditas aquosa ab oculo profluens, & in alia ueritate sunt ægritudo in uia, cum uisum impediat prohibendo debitam delationem specierum uisibilium per corneam, & hæc non sunt nisi superfluitas aquosa resecata in secunda, tertia, aut quarta digestionę. Aquositate nanq; genita in hepate per secundam digestionem, & postea expulsa cum sang. ad chilim magna pars eius tãquam superflua expellitur per uenas emulgentes ad renes, & deinde à sanguine colata expellitur per poros uritides ad uesicam & mingitur. Reliquum autẽ ipsius aquositatis quod remansit cum sanguine ut uehiculum sit ipsius sanguinis, penetrat cum sanguine ad extremitates uenarum quæ ad oculos terminantur & fit lachryma. Generatur secundo materia lachrymæ in tertia digestiõne in extremitatib. uenarum, cum sanguis conuertitur in primam humid. de secundis, est enim illius tertiæ digestionis superfluitas, & hæc simul est materia lachrymarum & etiam sudorum, licet ẽt prima aquositas sit materia sudoris. Tertio resecatur superfluitas aquosa in quarta digestione cum prima humiditas de secundis transmutatur in secundam & tertiam, & tamen tertia, scilicet cambium transmutatur in quartam, scilicet in gluten & membrorum substãtiam. Duæ enim in quarta digestione resecãtur superfluitates, altera crassior, & est illa immunditiës quę apparet in corporis superficie, & ex hoc genere sunt muchinarium, cerumẽ auriũ &c. Altera subtilis quæ aliquando in uaporẽ, aliquando in sudorem paucum & subtilem conuertitur, & delata ad oculos in lachrymas conuertitur. Duæ autem sunt uiæ per quas hæc materia lachrymarum ad oculos defertur. primo per uenas exteriores frontales & temporales ad oculos terminatas, secundo per uias intrinsecas peruenientes ad oculos & per foramina quæ sunt ĩ orbita. Potest addi tertia uia quia humiditas fluẽs per nares quandoq; per foramina ossium nasi ad oculos terminata deriuatur ad oculos, sicut econtrario collyria posita in oculis defertur per eadem foramina narium ad os. unde quinta tertii, sentitur in ore sapor alcohol positæ in oculo, hmõi autem signum est quia multis humiditatib. defluentib. per nares oculi lachrymantur.

Species lachrymarum sunt duplices. Quædam uoluntariæ prouenientes, aut ex tristitia dum fit cerebri constrictio, & consequenter humiditatis aquosæ expressio, aut ex lętitia per quam fit cerebri dilatatio & suorum meatuum, & consequenter per canales dilatatos humiditatis aquosæ effusio, & similiter fiunt in ira propter caliditatem dilatantem & materiam mouentẽ ad exteriora, de quarum cura nõ est sermo in proposito. Aliquæ aũt sunt inuoluntariæ. Et sunt duplices, quædam natiuę, & quædam temporales siue accidẽtales, quarum quædam sunt antiquæ, quædam nouæ. Et istarum quædã sequuntur alium morbum sicut feb. apata cerebri & his similia. Quædam uero non. Et primæ remouentur cum remotione ægritudinum quas sequuntur. Secundę uero quãdoq; sunt continuæ, quandoq; interpolatæ secundum differentiam causarum à quibus pendet. & omnes istæ sunt duplices, quædam scilicet calidæ & quædam frigidæ. Sunt tamen quædã lachrymæ accidentales consequentes ultimam debilitatem omniũ uirtutum oculi & cerebri ac residui corporis, quæ accidunt in propinquis morti, & hæc nõ fiũt à uirtute expellente, sed fiunt à grauitate humiditatis inclinantis deorsum, quo etiã modo fiunt oregmones in propinquis morti. Et de his sæpe in prognosticis & in aphorismis & lib. reg. fit mẽtio &c.

Causę lachrymarũ in genere sunt quatuor. Defectus membri suscipiẽtis, scilicet oculi. Defectus membri mittentis, puta capitis & cerebri. Pręsentia materiæ. Et uiarum latitudo. Ex defectu quidem oculi dupliciter. Aut quia caro lachrymalis amota est, aut à generatione deficit, cuius defectus est dicendus morbus in numero diminuto. Aut est debilitas ipsius oculi, & maxime contentiuæ. Defectus autem membri mittentis quod est cerebrum, aut caput saltem mediate, licet à toto corpore ad caput possit hæc materia deriuari. Est autem in uirtute contentiua non potente retinere debite, aut digestiua superfluitates multiplicante, aut in expulsiua non potente insensibiliter resoluere, aut per loca conuenientia expellere, & hoc propter malam complexionem ipsius cerebri frigidi & humidi secũdum plurimum ex tempore aut ex natiuitate cõtractam, aut propter malam eius complexionẽ, aut propter apostemata ipsius cali. & frig. aut mixta, aliquando accidunt propter feb. maxime sanguineas facientes multas materias euaporare ad caput, quæ deinde in humiditatẽ aquosam condensantur, aut liquefaciunt materias ipsius cerebri, unde ad loca supposita fluunt. Præsentia aũt materię est causa lachrymarum, aut ratione suæ multitudinis, aut ratione suæ acuitatis expulsiuam ipsius capitis stimulantis. Latitudo autem uiarum siue intrinsecarum siue extrinsecarum ad hoc adiuuat sicut ad cæteros fluxus. Et quãdoq; causæ lachrymarum sunt primitiuæ, sicut frigus forte mordicãdo oculos, & exprimendo multo magis quàm calor. Similiter res sternutationem inducentes &c.

Signa lachrymæ sunt uisui nota. Defectus carnis lachrymalis etiã sensui subiacet & habetur ex relatu ægri, aut aliorum, quia forte fuit abscissa ungula nimis profunde in lachrymali domestico: aut quia impressit fistula in eodem quæ sua sanie corrosit carnem lachrymalem, aut quia curata est cum corrodentibus, aut causticantib. aut quia hic defectus fuit à natiuitate contractus cum semper habuerit lachrymas.

Signa debilitatis oculi sunt quia oculus facile recipit superfluitates, unde fit frequenter ophthalmicus, aut quia naturaliter est eminens albus, cuius debilitas est à natiuitate cõtracta, & maxime cũ parentes sui fuerint debiliũ oculorũ est enim morbus hæreditarius. Signa sumpta ex parte cerebri sunt signa debilitatis digestiuę, cõtentiuæ & aliarum uirtutum, nam si absolute debilis est, uirtutes omnes ipsius & ortorũ ab ipso sunt diminutæ. Si uero digestiua debilis sit multiplicãtur superfluitates in ipso. Si uero cõtentiua sit debilis quæcunq; superfluitas in ipso aggregata etiã si pauca sit quà primum fluit ad membra supposita. Sed fortasse quidam instabit, quia hoc est ex fortitudine expulsiuæ nõ ex debilitate contentiuæ. Ad quod dicendum, quòd si hæ materiæ expellantur ab ipso per uias à natura institutas hoc arguit fortitudinem expulsiuæ. Si uero fluant non per loca conuenientia sicut

sicut ad oculos,pulmonem,neruos,arguitur potius debilitas
contentiuæ quàm fortitudo expulsiuæ. Signa autem ægri-
tudinum quæ sunt causæ earum debilitatum cerebri, uel uir-
tutum eius malæ complexionis,malæ compositionis & apo-
stematum, habenda sunt ex his quæ in capitulis præcedenti-
bus dicta sunt. Signa materiæ. Si multa sit est grauitas ca-
pitis & dolor extensiuus aut grauatiuus ipsius, aut quia for-
te hæ materiæ undiq; profluunt ab ipso cerebro. Si uero ma-
teria sui acuitate sit causa lachrymarum cognoscitur ex dolo
re acuto in capite necnon caliditate lachrymarum. Signa ue
ro latitudinis uiarum sunt priuatio signorum aliarum causa-
rum,& quia uenæ in fronte & temporib. multum latæ & am
plæ uidentur. Signa lachrymarum quę natiuæ sunt habentur
ex relatu. Signa lachrymarum in propinquis morti sunt ipsa
mortis propinquitas. Signa lachrymarum calidarum haben-
tur ex relatu ægri, aut quia ulcerant partes quas attingunt,
necnon interdum frequẽs sternutatio ægri materia fluente
per uias intrinsecas. Signa quòd sequãtur alias ægritudines
aut causas primitiuas sunt pręsentia ipsarum ægritudinũ aut
causarum primitiuarum.

Prognosticum. Primum. quæ natiuæ sunt non curantur,
nisi proueniunt ex superflua humiditate per decursum ætati
uum usq; ad ætatem iuuentutis corrigenda. Secũdum, lachry
mæ antiquæ difficillime curantur. Tertium. lachrymæ sequẽ-
tes alias ægritudines curantur, si curari possunt, si uero non,
non. Quartum, lachrymæ diuturnæ frequenter perducunt
ad fistulam lachrymalem. Vltimum. quæ proueniunt ex defe-
ctu totali uel maioris partis carnis lachrymalis nõ curantur,
est enim caro lachrymalis frenum lachrymarum qua remota
etiam in corpore temperato fluerent lachrymæ. Sed hic re-
manet dubium nondum discussum, à quibus partibus oculi
lachrymæ fluant, an à lachrymali domestico an syluestri. Ad
quod dicendum quòd à lachrymali domestico secundum plu
rimum cum ad ipsum plures uiæ & latiores terminẽtur. A
lachrymali autem syluestri modicum, cum ad ipsum paucio-
res uiæ & strictiores, scilicet uenæ & arterię temporales ter
minẽtur. Sed dicit Beneuenutus, quòd lachrymæ licet appa-
reant in lachrymalibus, proprie tamen fluunt à duobus fora-
minibus paruis in fine pilorum palpebrarum, uno in palpe-
bra superiori, altero in inferiori apud lachrymale domesticũ
Et subdunt aliqui quòd lachrymæ quæ ueniunt propter ani-
mi accidentia, scilicet tristitiam, iram, & huiusmodi, profluũt
à foramine inferiori cum hęc animi accidentia in corde fiãt.
unde rationabilius est ut effundantur ex palpebra inferiori,
quæ magis communicat cordi quàm ex superiori. Quæ autẽ
ueniunt per alias causas magis cerebro communicantes de-
fluunt per foramen palpebrę superioris. Ex iam dictis facile
colligimus solutionem quorundam problematum. Primum
quare in risu fluunt lachrymæ: & in tristitia nisi sit uehemens
& subita non fluunt. Huiusmodi enim est causa quia in risu &
gaudio fortis fit expãsio humorum & caloris ad circumferẽ-
tiam totius & etiam per uiam cuiusdã impressionis cerebri
factæ in risu fluunt lachrymæ. In tristitia uero paulatim facta
non fluunt lachrymæ, quia fit retractio humorum & spirituũ
à circunferentia ad centrum, sed in subita fit compressio ce-
rebri & expressio humiditatum. Et ex eadem causa in timo-
re non fiunt lachrymæ, quia subito retrahuntur humores, &
spiritus ad cor. Sed in ira quandoq; fiunt lachrymæ propter
uehementem agitationem, expansionem, & commotionem
humorum ad exteriora, & hoc uerum est nõ in principio iræ
sed in processu cum calor magis expanditur.

Secundum problema, quare habẽtes oculos lachrymosos
iudicantur luxuriosi. Sed hoc solum habet ueritatem in qui-
busdam, in quibus oculi sunt lachrymosi propter subtilitatẽ
& mobilitatem humorum, & latitudinem uiarum cũ calidi
tate. Hæ enim sunt causę cõcurrentes ad hoc ut homines sint
luxuriosi. Vbi autem haberent oculos lachrymosos ex aliis
causis, problema non contineret ueritatem. Verum potius
ecõtrario possumus dicere luxuriosos habere oculos lachry-
mosos, quia in ipsis debilitantur uirtutes omnes & proprie
cerebri, quare merito abundant lachrymæ, necnon cæteræ
superfluitates.

Tertium problema, quare in forti intuitu alicuius obiecti
fiunt lachrymæ. Cuius causa est, quia in tali intuitu debilita-
tur oculus, merito fixionis spirituum secundum habitudinẽ
unã. Secundo à luminæ & obiecto oculi ita fixi debilitantur
imo quandoq; in eis fit etiam quidam motus doloris. Tertio
musculi ita fixi secundum habitudinem unam extenduntur,
& ita ipsis remanentibus extensis per aliquod tempus sit hu-
miditatum oculi expressio.

Quartum, quare lachrymæ ridentium apparent frigidæ.
Dicendum istud prouenire, quia propter expansionem calo
ris ad faciẽ in risu, redditur facies calida, & lachrymæ minus
calidæ quàm sit facies, apparent frigidæ, sicut urina existẽtis
in balneo, micta super coxam suam apparet frigida, cum ta-
men sit calida. Ad hoc adiuuat, quia in ridente calore expan
so ad exteriora lachryma redditur frigidior. In plorãte uero
est econtrario duabus causis suprascriptis contrarijs.

Quintum, quare uiso aliquo obiecto delectabili uel audi-
to fluunt lachrymæ. Huius enim causa est, quia ut dictum est
in lætitia calor & humores exterius expanduntur & uię dila
tantur, quare &c.

Cura lachrymarum. Si sequantur causas primitiuas aut
ægritudines alias, fit per remotionem illarum causarum &
ægritudinum si remouibiles sint, & cum hoc intendatur con
fortationi membrorum, scilicet oculorum cum stipticis mo
derate & prohibeatur fluxus humorum ad oculũ debite ser
uato regimine. Si uero sequantur defectum carnis lachryma
lis non integrum nec pro maiori parte, curantur cum impo-
sitione pulueris citrini ab Auicẽna & Rasi in diuisionib. lau-
dati. Recipe sarcocollæ nutritæ. ʒ.1◉. sief memithe. ʒ.3. licij,
aloes, ana. ʒ.2. croci. ʒ.2. semis spumæ maris. ʒ.s. aggregẽtur
& subtilissime terantur. puluis etiam factus ex thure siue fu-
mo thuris, qui melior est sarcocolla & aloe, est ad hanc rem
etiam præstantissimus, sed medicinæ istæ sint præparatæ cum
aqua decoctionis myrti. Si uero lachrymæ proueniunt, secũ
dum quod est ut plurimum, ex præsentia materiæ multæ aut
acutæ cum debilitate uirtutum cerebri & oculorum & lati-
tudine uiarum, aut ex pluribus de causis suprascriptis, Cura
completur sex intentionibus. Prima euacuat. secunda diuer
tit. tertia causas debilitatis cerebri remouet ipsumq; confor
tat. quarta fluxum intercipit. quinta oculum confortat. sexta
ordinat regimen conueniens sex rerum non naturalium. Pri
ma intentio completur cum minoratione materiæ, ut cum
pilulis de hiera simplici, cui agaricus addi potest materia exi
stente frigida, aut cum pilulis assaieret, si magis ad caliditatẽ
declinat. Et fiat digestio in materia calida, cum iuleb ros. aut
syrupo de papauere, si calidior sit. Si uero frigida cum melle
rosaceo. Et breuiter cum exiccantibus in omni dispositio
ne, sed calefacientibus aut infrigidantibus secundum exigen
tiam materiæ & membrorum, non autem cum subtiliãtibus
neq; aperientibus, imo inuiscantibus & incrassantibus. Era-
dicatio autem fiat cum pilulis cochiis aut hiera composita.
G. in frigida, aut cũ aureis in cali. & cũ his mixtis in mixta.

Diuersio autem completur cũ lotione brachiorum & cru-
rium, & totius corporis frictione descendendo, necnõ cum
balneis aeris, aut aqueis in quibus sudor prouocetur. Magni
fice enim conferunt & consumendo materiam aquosam &
diuertendo. Item cum masticatoriis & gargarismatibus ad-
hoc proprii. Et tandem, cum cætera non sufficiunt, cum cau-
terio in commissura coronali, quod est ad hoc pręcipuum,
maxime in causa frigida. Tertia autem intentio, scilicet ca-
pitis confortatio dupliciter completur. Vno modo remouẽ-
do causas debilitantes cerebrum. Alio modo confortãdo ip-
sius uirtutes & spiritus *multiplicando* & confortando cum
sibi propriis per uirtutem primam tertiam & quartam. Si er
go causæ debilitantes cerebrum fuerint ægritudines aut cau
sæ primitiuæ remoueantur si remouibiles sint. Si uero fue-
rit complexio ipsius cerebri naturalis, lapsa humid. et frigid.
quæ est secundum plurimum causa huiusmodi, tunc cum eis-
dem poterit corrigi cerebrum, & confortari sicut est saccu-
lus ex milio & sale torrefactis: corticibus citri, maiorana, ca
lamintha, stœcade, cipero & similibus. Quibus, si maior fue
rit frigiditas & humiditas addi posset semen nasturtii & sina
pis. Qui sacculi calefiant super latere calido uino potẽte a-
sperso, & applicentur parti capitis anteriori & medio, aut
caput lauetur cum lixiuio exiccante & confortante. Ex ci-
nere uitis & stipitum caulium in quo decocta sit maiorana,

bachara,

bachara,folia lauri, & in fine cum uno cyatho uini potentis antiqui maluatici lauetur. Aqua ardens capiti applicita est in hac dispositione ultima. Confortatur et cerebrum,& mala complexio frigida & humida corrigitur cum interius sumptis,sicut theriaca,& mithridato,diãbra,& electario de gemmis cum speciebus Mesue,pliris arcoticon Nicolai, & tandem cum aqua ardente,cuius parum à.3.una usq; ad.3. 3. bibatur & teneatur os clausum.Si uero fuerit mala complexio calida corrigatur cum frigidis & sic. sicut cum sacculo ex milio torrefacto & rosis. cuius si maior fuerit caliditas addatur sandali, sed forte præstantius est hæc extrinseca omittere, nam si calida fuerit,cerebrum discrasiant,si frigida,humiditatem exprimunt & augent lachrymas. Procedatur ergo cum interius sumptis sicut cum iuleb,rosꝰ. syrupo de papauere aut diacodion cui aliquid specierum diãbrę, uel diamusci ad cerebri confortationem addi potest,& cum odoribus, quos require in capitulo de catarrho. Quarta autem intentio,scilicet fluxus interceptio, completur si materia fluat per uias extrinsecas cõstrictiuis,fronti & temporibus applicitis, de quibus sermo præcessit in ophthalmia. Sed proprium in hac dispositione in materia frigida est quod ponit Mesuæ ex inuentione Democriti.Recipe lanam succidam non ablutam, & combure & cinerem eius diligenter tere,& ex eo cum albumine oui line frontem & tempora,mox enim materiei fluxum amputat & lachrymarum. Multa huiusmodi dicta sunt superius in ophthalmiam ualentia in causa calida, & frig. & mixta.Sed his non potentib.intercipere fluxum,ueniendum est ad sectionem uenarum sicut in ophthalmia dictum fuit. Si uero materia fluat per partem intrinsecam hæc non conferunt, sed intercipiẽdus est fluxus necessario cum interius sumptis, ad quod optime confert diaolibanum descriptione Nicolai,dãdo ex ipso.3.s.cum.℥.1.uini albi calidi, in quo coctum sit olibanum per tres aut quatuor horas post cœnam leuem.In causa uero calida sumat unam ex pilulis his. Recipe thuris.℈.1.mirrhæ,opii,croci,ana grana quinq;, fiant pilulæ cum syrupo de papauere. Grana quoq; thuris similiter myrrhę deglutita adhoc conferunt,& non est in his timor de stupore,& propterea ab ipsis & similibus non est inchoandum, & multa alia remediorum genera adhoc require in capitulo de catarrho. Quinta intentio,scilicet oculi confortatio completur cum rebus mensurate stipticis præcipue cũ puluere Rasis ualente in causa mixta. Sed in causa calida remoueatur piper, & ex hoc fieri collyrium cum aqua myrti confert.Et adhoc iuuat puluis tutiæ ablutæ solus cum aqua myrti. Item puluis ossium mirobalanorum combustorum, cum dicta aqua.Item Recipe tutiæ præparatæ cum aqua myrti.3.1.coralli albi & rub.ossium mirobalanorum chebulorum cõbustorũ,sumach,gallarũ,aloes,olibani,opii.an.℈.s.pulueres subtiliter triti misceantur cum aqua infusionis dragaganti & gummi arabici,& est optimum. Vltimum,cui nõ est par perdescriptionem Mesue ex inuentione Zrizes regis Medorũ conferens lachrymis,ardori,asperitati oculorum & ferè omnibus ægritudinibus ex causa calida, & etiam aliqualiter in mixta & confert principio cataractæ,& qui uidet unam rem quasi duas. Recipe sarcocollæ nutritæ in lacte mulieris diebus pluribus.3.4.dragaganti albi,olibani,scorię ferri,margaritarum non perforatarum ana.3.1.spicæ indæ,cadmiæ,auri & argenti,acatiæ ana.3.s.amyli,cerusæ ana.3.3.tutiæ prępæratæ subrubeæ.3.3.tere omnia cum succo granatorum aceto sorum, & fac siccari sicut prius, deinde cum aqua infusionis hueg,idest acori,ultimo cum aqua solatri,deinde pone camphoræ.3.1.sacchari albi, aur.1. deinde tere ultima contritione,& fiat ex medietate eius sief cum aqua rosꝰ.ex alia medietate alcohol subtilissimus, & possumus etiam eo uti cum albumine oui & lacte etiam mulieris,est enim optimum cõfortans oculum. Sed nota quòd pulueres præstantiores sunt in lachrymis, quia fortius imprimunt & etiam magis oculis inuiscantur & adhærent si non faciant ardorem.Aqua tamẽ ardens,secundum quod diu expertus est quidam ex sociis,cõfert optime ad exiccandas lachrymas in causa multum frigida & humida,si lachrymale cum hac balneetur aliquoties in die.Sed quærit aliquis,quare medicamina applicanda oculo in lachrymis, imo in omni passione oculi nisi ubi sanguis flueret & ubi etiam timeretur de exitu uueæ,debent esse cõmensuratæ stipticitatis & non fortis. Et in aliis membris cũ uolumus constringere aut repercutere utimur fortiter stipticis. Dicendum quòd oculus fortificatus est ille qui lachrymas principaliter constringit & retinet. Fortificatur autem per stiptica mensurate & non per fortia. Quòd si quis instaret etiam de brachiis & cæteris membris. Repellunt enim à se uasa confortata stipticis pharmaciis. Dicitur quòd non est similitudo .quia in brachio & pluribus aliis membris similibus materiæ fluunt per uenas super quibus stiptica fortia apte possunt applicari,imo & ligaturæ repercutientes, sed super oculo non sic, unde melius est in eo intẽdere omnino ad cõfortationem magis quàm ad ultimam stipticitatem ipsum debilitantem. In materia autem fluente ad oculos, applicamus super uiis scilicet fronte & temporibus extremè stiptica,imo ferè sic est in omni membro:applicamus fortiora stiptica super uiis per quas materia fluit quàm super parte recipiente.Ex his infertur opiata esse uitanda quantum est possibile.Sexta & ultima intentio,scilicet debitum regimen perficitur ut dicimus in catarrho.

CVm lachrymales oculorum anguli semper humidi uidentur,patiens quotidie ieiunus ingrediatur balneũ, & in oculum,istum alcohol mittat.℞ec.tutiæ drach. 10. coralli rub.mirobalanorũ citrinorum, fricati aloes,omnium ana drachmas. 2.piperis, drach.s.fiat ex eis puluis qui assidue mittatur in oculo.

In hoc capitulo ponit curam lachrymarum. Et primo curat per balneum de quo dictum fuit, & potest esse balneum aqueum & aereum ad exiccandum & diuertendum materiã Secundo ponit curam per puluerem subtilissimum in oculo ponendum.℞.tutiæ.3.10.corallorum rub.frig in primo,sic. in secundo,mirobalanorum citrinorum,aloes ana.3.2.piperis.3.s.fiat puluis, & ualet in causa mixta, & remoto pipere ualet in calid.& sic patet textus &c.

De debilitate uisus. Cap. 28.

DEbilitas uisus, nocumentum,defectio, tenebrositas, sunt termini synonymi huius dispositionis, de qua diuersi autores sub his diuersis uocabulis determinant, quæ debilitas uisus diffinitiue est actio uisus diminuta corrupta uel ablata, uel læsio uisus diminute corrupte uel ablate, nam cum Rasis non faciat aliud capitulum de corruptione uisus,ab ablationecongruum est ut hoc cap.sit commune his trib.modis læsionum. Ex quibus infertur hãc debilitatem esse accidens, licet etiam possit esse morbus, impediẽdo operationes uirtutum interiorum cerebri saltem per communitatem. Sed pro terminorum declaratione, sciendum est actionẽ tripliciter lædi,scilicet diminute,corrupte, & ablate. Actio quidem ablata est,cum omnino aufertur, sicut in uisu cæcitas, & in appetitu omnimoda ipsius priuatio & dicitur mors appetitus. Actio corrupta est actio non conueniens alicui indiuiduo speciei humanæ naturaliter disposito siue sibi sano,ut exẽpli gratia in appetitu, appetitus carbonum & similium non conuenientium speciei humanæ, & in uisu uisus unius rei quasi duæ sint, & unius coloris pro altero. Actio secunda diminuta uel diminute læsa est cum minuitur operatio à perfectione operationis conueniente homini sibi sano,non tamen mutans speciẽ, sicut in appetitiua, appetitus remissus; aut nimis intensus, ut caninus. Et in uisiua,uisio remissa.Non tamen est simile,de uisiua,cogitatiua & aliquibus operationib.animalib. sicut de apetitiua & multis aliis.Nam ille potest lædi diminute dupliciter, per remissionem,& intensionem sicut in appetitiua,Sed in uisiua & in quibusdam aliis non credo hoc euenire,scilicet, quòd lædantur per intensionem,imo quanto est intensior,& acutior,tanto est perfectior,etiã si quis haberet uisum lyncis, licet multi ducti apparentib. rationibus opinentur contrarium. Et hæc omnia intelligenda sunt ad bonũ intellectum,dico enim non esse possibile uisionem lædi per incensionem cum fortitudine uirtutis uisiuæ,quæ maxime arguitur ex tolerãtia excellẽtium sensibilium, sed sine huiusmodi fortitudine potest lædi per intentionem.secus autem in appetitiua & aliis,possunt enim lædi per intentionem etiam stante fortitudine appetitiuæ. Sed cõntra, uisio acuta est causa imaginationum, quarum causa non est uisio obtusa,ergo &c.Antecedens est, A.tertia tertii tractatu.4.cap.de imaginationibus, ut cum uisiua propter eius acuitatem uidet uaporem existentem intra corneam,

corneam; quę oculus obtusi uisus non comprehendit, per huiusmodi enim uisionem imaginatur homo aliquod obiectũ esse in medio coram pupilla, quod tamen non est. Et confirmatur, quia huiusmodi uisio est corrupta, ergo læsa. Assumptum probatur, quia pro uapore ad intra oculum repræsentatur obiectum extra oculum coram pupilla. De hoc autem dicetur in cap. de imaginationibus. Quum triplex sit species debilitatis uisus iã dicta, uideamus subdiuisionem uniuscuiusq; in suas species. Visio enim diminuta duas habet species, quarum utraq; tripartitur. Sunt enim quidam male uidentes de prope, & bene de longe. Quidam ecõtrario, male de longe & bene de prope, Quidam male de prope & de lõge. Item aliqui bene uident in claro & res claras & albas. Et male contra, scilicet res nigras, & in obscuro, quæ dispositio dicitur noctilopa. Aliqui bene in obscuro & res nigras, & male econtra, quæ dispositio dicitur aliar. Aliqui enim male uident utroque modo. Similiter uisio corrupta duas habet species. unam, circa sensibile proprium, sicut uidentes unum colorem pro alio, alteram circa sensibile commune. Et est quadruplex. Sunt enim aliqui errantes circa numerum, quibus unum apparet duo, & econtra. Aliqui circa motum & quietem, quibus res mota apparet quiescẽs uel econtra. Aliqui circa figuram, quibus quadrata apparẽt circularia & ecõtra. Et aliquibus istorum apparent omnia in medio perforata, & aliquibus secundum latus abscissa. Aliqui errant circa magnitudinem, quibus res magnæ apparent paruæ & econtra. Quintò aliqui errant secũdum sitũ, licet non sit sensibile commune aut proprium, de quo forte quis mirabitur cum distantia & propinquitas plurib. sensib. posint sentiri, & istorum aliqui iudicabunt res semper magis de prope quàm sint. Aliquando omnia magis distanter quàm distent. Actio autẽ ablata non habet species nisi quod aliqui sunt uidentes aliquid luminis, licet nihil discernãt. Et aliqui omnino nihil uidẽt. Sed hæc ultima species proprie dicitur actio ablata, prima autem improprie & apud communitatem. Et istæ omnes species aliquando sunt ex tempore, aliquando sunt ex generatione contractæ.

Causæ debilitatis uisus in genere sunt duplices, quædam per communitatem, & quædam per essentiam. Per communitatem dupliciter. Aut à toto, aut à membris particularib. scilicet, stomacho, cerebro, & ortis ab eo matricę & cęteris. Per communitatem à toto potest fieri debilitas uisus ex omni genere malæ complexionis sine materia, & cum materia communicãte oculo sub forma humoris aut sub forma uaporis & fumi. Ex caliditate enim superflua totius accidit debilitas uisus, sicut in multum febrientibus, aut alio modo extreme calefactis, tum propter caliditatem resoluentem spiritus tum propter uapores ad oculos delatos. Imo in febribus nõ solum accidit diminutio uisus, sed aliquando corruptio cum existimant se uidere aliqua quæ non sunt, & hoc propter uapores coram ipsa chrystalloide situatos huiusmodi res reprę sentantes. Ex superflua etiam humiditate & frigiditate accidit debilitas uisus, ut in hyposarca chronica spiritibus incrassatis & paucificatis. Et ex omnibus causis addentibus repletionem corporis superfluam, siue quo ad uasa, siue quo ad uirtutem potest accidere debilitas in uisu. Accidit tertio ex uehementi inanitione & siccitate, de qua Rasis in litera, sicut in ethicis, aut alio modo consumptis propter spirituum uisibilium & humorũ paucificationem & tunicarum exiccationem. Et propterea in conualescentibus accidit debilitas uisus spiritibus resolutis & humido exiccato. Siccitas etiam cum materia melanch. maxime obest spiritibus uisiuis tãquã sibi maxime contraria ut superius in melanch. licet frequentius uisio lædatur à phlegmatica. Est secundo debilitas uisus per communitatem à membris particularibus sicut à stomacho frequentius eueniens propter ipsius malam complexionem frigidam & humidam cum materia phlegmatica ad caput uaporãte, de qua Rasis in litera. licet per præsentiam cuiuscũq; materiæ in stomacho existentis potest actio oculi diminui & corrumpi. Item per cõmunitatem à capite propter omne genus ægritudinis, scilicet complexionis, compositionis, unitatis, & propter apost. sed maxime cum hæ ægritudines sunt in parte anteriori cerebri magis oculo communicãte. Nam partes integrantes oculum secundum magnam partem à parte anteriori capitis oriuntur. Vnde propter illius partis ægritudinem actio uisus corrumpitur, diminuitur, & cum ultimantur, aufertur. Maxime autem uisus debilitas accidit per communitatem à neruis opticis ad hoc ordinatis ut deferant spiritus uisibiles à cerebro ad oculos, & econtrario ab oculis ad cerebrum, scilicet ad sensum cõmunem species uisibiles. Et propterea in medio antequam exeant, in cerebro coniuncti fuerunt, siue crucientur siue nõ. Propter ergo ipsorum nocumenta, ut cum spasmantur aut mollificãtur, aut discontinuãtur, accidit frequenter ut unũ appareat duo. Cum autem oppilantur non totaliter diminuitur uisus, si totaliter, aufertur. Similiter cum patiuntur apost. aut solutionẽ continui secundum plurimum uisus aufertur, & propterea cõtusiones & incisiones factę in parte anteriori cerebri frequenter uisum diminuunt, corrumpunt & auferunt. Est etiã debilitas uisus per communitatem secundi paris neruorum cerebri uenientium ad compositionem septem musculorum oculi, propter quorum nocumenta uisus magis corrumpitur quàm minuatur, aut auferatur, faciunt enim frequenter unũ apparere duo, & etiam per ipsorum nocumenta oculi obliquantur. Et similiter potest uisus impediri per communitatẽ à matrice & cæteris membris, sicut à palpebris cum patiuntur scabiem aut alias ægritudines sibi proprias. Similiter à carne lachrymalis cum minuitur & cum lachrymale fistulam incurrit. Causę autem primitiuæ sunt quęcũq; possunt huiusmodi nocumenta totius membrorum particularium aut ipsius oculi facere aut conseruare. Causę uero debilitatis oculi per essentiam sumuntur à quatuor, scilicet, à compositione oculi, spiritib. tunicis, & humorib. A compositione quidem ut cum nimis magnus aut nimis eminens, nam propter eminentiã melius uidet in obscuro quàm in claro, melius de prope quàm de longe, melius res nigras quàm albas &c. Ecõtra autem oculus profundus se habet in omnib. Licet absolute cæteris parib. oculus profundus se habeat melius in omnib. istis quàm oculus eminens, sicut & oculus paruus respectu cuiuscunq; uisibilis melius se habet q̃ oculus magnus. Secundo causæ debilitatis uisus per essentiam sumuntur à spiritib. nam quandoq; multiplicantur, quandoq; paucificantur, quandoq; sunt crassi, quandoq; subtiles, quandoq: clari, quãdoq; turbidi, quandoq; uniti, quandoq; disgregati. Causæ autem multitudinis spirituum sunt multitudo humorum & nutrimenti cum bonitate membrorum principalium & sibi deseruientium, & paucitate resolutionis ipsorum. Paucificationis uero sunt causæ contrariæ. Et coitus paucificat spiritus, & deterior est paucitas spirituum quàm multitudo eorũdem. Licet multitudo quandoq; noceat, cum ipsis multiplicatis non sit liber eorum transitus per uias angustas. Et quia propter multitudinem fiunt minus parui, hoc tamen rarissime accidit, propterea dixit A. quòd eorum multiplicatio est melior usus uel res &c. Causæ uero crassitiei ipsorum est sanguis crassus ex quo generãtur frigid. & humid. & permixtio uaporum cum eis postquam geniti sunt & ecõtra. Causæ subtilitatis sunt subtilitas sanguinis calid. & sic. & eorum depuratio à uaporib. Mediocritas tamen in crassitie & subtilitate est melior, & propterea uitanda sunt præbẽtia nutrimẽtum nimis crassum & subtile, & quæcunq; præter modum calefaciunt, infrigidant, humectant, & exiccant. Nec ualet si arguatur, quia calid. & sic. plerunq; incrassant humores resoluendo partes subtiles terreis remanentib. & ita poterit esse in spiritib. Dicitur quòd nõ est similitudo, quia spiritus sunt subtilissimi naturæ aereæ, apti facillime per calid. & sic. transire in naturam igneam, & sic magis subtiliari. Causæ autem turbulentiæ ipsorũ est turbulentia sanguinis ex quo generãtur, & turbulentia uaporum secũ permixtorum, scilicet postquam geniti sunt, sicut econtra causæ claritatis sunt claritas sanguinis, & eorum à uaporib. depuratio. Causæ autem primitiuę sunt quæcunq; generant sanguinem turbidum, & quęcunq; ipsum turbidant, sicut omnes qualitates primæ modũ excedentes. Et econtra. claritatis sunt causæ contrariæ. Causæ uero unionis spirituum est aer tendens in obscurum cum debita temperie, sicut econtrario nimia luciditas & aeris calid. superflua est causa disgregationis. Et ex his possumus uidere causas sex specierum diminutionis uisus, & causas bonitatis uisionis. Nã si spiritus sint multi clari mediocres, sit optima

tima

tima uisio de prope & de longe in claro & in obscuro, & respectu cuiuscunq; obiecti. Habentes autem spiritus his contrarios, scilicet, paucos, obscuros, nimis crassos aut subtiles, econtrario male se habet in omnib. huiusmodi dispositionib. Habentes uero spiritus multos obscuros & crassos bene uident de longe, de prope uero male, bene res lucidas & albas male nigras, bene in claro, male in obscuro, & melius magna quàm parua, & tolerant obiecta excellentia sicut aspectũ solis, melius quàm habẽtes spiritus multos & claros & mediocres in substantia. econtrario se habent in omnibus oculi habentes spiritus his contrarios, scilicet paucos subtiles & claros. posset etiam esse tanta paucitas spirituum & obscuritas, quòd omnino uisus auferetur, sicut in propinquis morti, & in quibus est integra oppilatio neruorum opticorum, disgregatio etiam spirituum minuit uisionem. Sicut econtra unio perficit, nisi modum excedant, quod rarissime accidit. Et omnes hæ causæ sunt aut à principio generationis aut ex tempore contractæ.

Tertio sumuntur causæ debilitatis uisus per essentiam à tunica oculorum. A cõiunctiua quidem cũ diu passa est ophthalmiam, licet aliqui ophthalmici clarius uideant quàm ipsi sani. 31. problematum, problemate. 9. nam multis lachrymis fluentib. depurantur humores oculi & spiritus redduntur clariores. Ex nocumento etiam corneæ debilitat uisus, corrumpitur, & aufertur, cum enim patitur exituram & ulcus, si fit in tota cornea uisus aufertur, si partem pupillæ occupet, uisus diminuitur, aut corrumpitur, & similiter cũ remanet ex ulcere cicatrix aut aliud uestigium, si fit in medio apparent obiecta perforata secundum aliquam partem. Si in extremis coram pupilla, apparent obiecta diminuta secundum aliquã partem. Et quadrata quandoq; apparent rotunda propter diminutionem uisionis, quia anguli non uidentur, quod etiam accidit cum obiecta sint distantia. Si uero cornea sit colorata colore rub. propter tarphati apparet obiecta rubea. Si uero colore citrino ut in hicteritia, apparent omnia citrina & sic erit actio corrupta respectu sensibilis proprii, tunc enim accidet de speciebus ad oculum delatis, sicut accidit de radiis solis ingredientibus per uitrum citrinum aut rub. apparent enim rubei aut citrini, nonnunquam etiam cornea exiccatur aut humectatur superflue, ex quibus perdit paruitatem, et est causa diminutionis uisus, aut ablationis. Et quandoq; etiam uapor existens corã pupilla siue naturalis siue accidentalis, sicut in principio cataractæ est causa corruptionis uisus secũdum situm, nam aliquid iudicatur coram pupilla quod nõ est Hic autem uapor & cataracta non solum possunt esse corneę adhærentes, sed etiam uueæ & telæ araneæ & in quocunq; loco inter corneam & crystalloidem. Aliquando propter solutionem continui in cornea oculus non potest tolerare lumẽ nec uidet in claro licet forte in obscuro, ex eo quòd trãsitus luminis non gradatim sed magis subito peruenit, scilicet ad crystalloidẽ ut optime sentit A. cap. de debilitate uisus. Quãdoq; fortasse hæc ratio dubia uidebitur, cum semper lumen subito penetret ad crystallinum, & non gradatim, neq; in tẽpore. Sed per gradationem illam intellexit. A. modificationem quandam luminis factam per partes oculi, quæ sunt ante crystalloidem, quæ modificatio quomodo fiat subito à potentia finita difficile est uidere. Sed credo sicut species subito multiplicantur, ita subito possunt moderari cum sint intẽtionales, sicut radii transeuntes per uitrum subito modificãtur & colorantur secundum colorem ipsius quantum ad apparentiam. Et quandoq; cornea rumpitur & egrediuntur humores & uuea. Ex defectu etiã uueæ, quæ naturaliter debet esse nigra, debilitatur uisus cũ est min⁹ nigra debito, sic enim oculus efficitur albus, & si nimis nigra sic efficitur niger. Et melius uidet in claro sicut ei contrarius in obscuro. Aliquando foramen uueæ nimium dilatatur & dicitur alintisar. Aliquando nimium constringitur, & tunc pupilla apparet parua, & dicitur constrictio pupillæ, quæ constricta naturaliter melius uidet omnia obiecta quocunq; modo situata, quã oculus pupillæ latæ, licet habentes pupillam latam melius uideant in obscuro quàm in claro, melius magna quàm parua, melius nigra quàm alba, & melius de prope quàm de longe, & semper iudicant obiecta minora quàm sint, pupilla uero parua econtrario se habet in omnib. Ex hoc patet causa corruptę uisionis respectu magnitudinis. Sed cõtra arguitur, quòd pupilla magna magis de prope uideat quàm parua. Sit obiectum æquale ita propinquum utriq; pupillæ ut à neutra uideri possit propter propinquitatem, elongetur paulatim æqualiter ab utraq;, tunc manifestum est quòd cõus pyramidis huius rei citius recipietur in pupillam magnam quàm paruam, ergo citius & magis de prope uidebit ipsum. Ad quod dicitur ꝙ argumentũ concludit de obiectis maiorib. pupilla, sed non de minorib. aut ęqualibus, nec ualet argumẽtũ magis de prope uidet, ergo melius uidet. Etsi argueret ꝙ obiecta minora pupilla de æque bene secundũ conũ suæ pyramidis recipiuntur in pupilla magna sicut in parua, ergo æque cito ab utraq; uideri debent. Dicitur, negando consequentiam, non enim sufficit sola receptio coni pyramidis in pupilla, sed debita oculi dispositio, quę est deterior in pupilla magna quàm in parua, neq; etiam species transeunt ita unitæ in magna sicut in parua. Et si infertur ulterius, quòd quanto pupilla est minor deberet melius uidere, specieb. transeuntibus magis unitis. Dicitur quòd non sequitur, quia potest esse ita parua quòd extremitas pyramidis transeuntis per pupillam prius deperderetur antequam attingat crystallinum. Et hoc tenendo quòd species rei uisibilis deferantur ad crystallinum sub forma pyramidis. In tela autem aranea potest esse omne genus ęgritudinis, unde per nocumentum eius potest uisus diminui, corrumpi, auferri, sed tamen de nocumento eius autores non fecerunt mentionem tam specialem, eo quòd est in profundo constituta non ita subiacens uisui. aliarum uero tunicarum præter corneam, uueam & telam araneam nocumẽtum non est primitiuum sed mediatum, lædunt enim uisum communicando nocumentum his de quibus sermo præcessit. Credendum tamen est quòd omnes possunt pati malã cõplexionem cuiuscunq; generis, malam compositionem, solutionem continui & apostemata. Quarto et ultimo læditur uisus merito humorum. Albugineus ergo uel multiplicatur nimium, & hæc est una ex causis propter quam oculi sunt nigri, aut paucificatur aut naturaliter aut propter ægritudinẽ chronicam uel acutam ipsum resoluentem. Et hęc est una ex causis propter quàm oculi sunt glauci, sicut sunt oculi multorum ægrorum & conualescentium, qui postea sanitati restituti habent oculos nigros. Et non est dubium quòd isti uidẽt melius de prope quàm de longe, melius nigra quàm alba, melius in obscuro quam in claro, contrarii autem contrario modo se habent. Aliquando albugineus obscuratur aut propter uapores aut aduentum alterius materiæ ipsum turbidantis, aut quia propter aliquam ægritudinẽ taliter mutatur in substantia eius absq; aduentu alterius materiæ, & tunc male uidet in omni dispositione, licet minus male res claras in claro imo aliquando hac causa uisus aufertur aliquando autẽ corrumpitur ut cum est in eo præsentia uaporis aut cataractę diminutæ. propter quod existimatur aliquod obiectum esse coram pupilla quod non est. Crystalloides uero aliquando magnificatur, aliquando situatur uersus corneam. Et hæ duę causę sunt quòd oculi apparent glauci, sicut contrarię faciũt oculos nigros. Aliquando nimis subtiliatur & non tolerat splendorem neq; bene uidet res albas, sicut cum incrassatur melius uidet in claro res albas, aliquando uero obscuratur propter causas similes, quæ dictæ sunt in albugineo, & in omni dispositione male uidet, sicut cum est bene clarus est causa perfectæ uisionis, aliquando crystalloides non est situata ex directo pupillæ, & si est eleuata sursum aut deorsum magis debito unũ apparet duo. Si uero ad latera fit strabositas. Nocumentum autem uitrei ut dicit A. non est primitiuum. sed lædit uisum pro quanto communicat nutrimentum crystalloidi, qui ab ipso nutritur, si dat ipsi nutrimentum infectum aut opacum. Et propterea omnia uaporosa, inflatiua turbidãtia sanguinem & spiritus, sicut legumina, uina turbida, cœpæ & huiusmodi sunt uitanda. Ex his ergo iam manifestæ sunt causæ oculorum, licet colorentur oculi frequenter secundum colorem cutis & complexionis dominium. Pro cuius rei ampliori notitia sciendum est, coniunctiuam & omnes alias tunicas præter corneam & telam araneam esse uere coloratas, non diaphanas, non lucidas. Cornea autem & tela aranea sunt diaphanæ non coloratæ neque lucidę, licet secundum. G. tela aranea sit lucentissima aut infra. Albugi-

neus

gineus uero & uitreus ſunt diaphani,licet albugineus magis non colorati nec lucidi.Cryſtallois autem ſola inter cæteras partes eſt diaphana non colorata , habens lucem propriam, qua cęteras partes oculi luminis ſuſceptiuas illluminat, imo in quibuſdam animalibus illuminat medium extrinſecum,ſicut in cattis,lupis,leonibus,ſerpentibus,buffonib . Sed ſolũ reſtat una cauſa ſumpta ex multitudine ſpirituum,per quorũ præſentiam oculus redditur glaucus & bene uidet in omni diſpoſitiões,ſicut per paucitatem ſpirituum oculus redditur niger & male uidet in omni diſpoſitione, quæ quidem paucitas ſpirituum accidit aut propter paucitatem nutrimẽti, aut diſpoſitione reſoluentes,aut propter oppilationem in neruis opticis,aut propter longum aſpectum rerum albarum & lucentium,ſicut accidit iter agentibus per niues, & qui ſolẽ intuentur,aut propter longam moram in tenebris , propter quam tandem ſpiritus paucificantur.Et hæc eſt una ex cauſis propter quam ſi quis diu contraxerit moram in tenebris,poſtea ueniens ad lucem magnam, ſubito excæcatur.Illi enim ſpiritus qui paucificati fuerunt propter longam moram in tenebris,propter lucem ualde intenſam,reſoluũtur antequã alii ſuccedant,& ſic remanent cæci,quę cæcitas deinceps auferri non poteſt cum de priuatione ad habitum non ſit poſsibilis regreſſus . Quam rem Dionyſius Syracuſanus ſæpe expertus fuit hoc modo excæcans multos,quos diu incarceratos tenuerat. Iam reſtat ut circa uiſionem corruptam aſsignentur cauſæ propter quid ſcilicet unum apparet duo , niſi enim effectus in proprias cauſas reſolueremus,nõ poſſemus ei curam debitam adminiſtrare.Sex ergo ſunt cauſæ ꝙ unum apparet duo.Prima ſumitur ex parte uelocis & inordinati motus,ſiue fluctuoſi ſpirituum deferentium ſimulachrum rei uiſę,prius enim quàm prima ſpecies recedat à ſenſu communi in quo fit iudicium, imprimitur ſecunda ſpecies eiuſdem uiſibilis delata per ſpiritum ſubſequentem propter agitationem in ſpiritu uiſibili deferente,ſicut apparet cum forma ſolis ſuſcipitur in aqua uelociter fluente , apparent enim duæ formæ ſolis,recepta noua forma in aqua antequam prima deſtruatur,& ſicut apparet gutta uelociter mota , ꝙ ſit una linea , & in baculo ignito uelociter circumducto ꝙ ſit circulus . Hoc autem accidit ebriis , iratis, his quibus caput eſt contuſum propter caſum aut offenſionem, quibuſcunque ex quacunque cauſa ſit hic motus inordinatus & fluctuoſus ſpirituum.

Secunda cauſa ſumitur ex parte humiditatis , ſeu uaporis ſeparantis ſpiritum uiſibilem in duas medietates,uel plures, quod accidit etiam habenti ſolummodo unum oculũ, & hæc ſeparatio poteſt eſſe ante cryſtallinum in ipſo cryſtallino,& poſt ipſum ſicut accidit in rheumatiſmis & in principio aquæ.Tertia cauſa , quando unus oculus magis q̃ alter cõtrahitur ſm rectitudinem,aut propter ſpaſmum illius muſculi, qui eſt ad retinendum oculum , aut propter contractionem unius nerui optici magis quàm alterius, aut alterius relaxationem,unde propter breuitatem uiæ ſimulachrum rei uiſæ citius defertur per unum neruum quàm per alium ad ſenſũ communem,& ſic primo ſimulachro non corrupto in ſenſu communi reliquum ſubſequitur.Quarta cauſa eſt diſcõtinuatio neruorum opticorum propter ſpaſmum unius duorũ neruorum aut amborum;unde ſpecies non uniuntur.Quod etiã poteſt accidere à caſu aut à percuſsione.Quinta cauſa ſumitur ex parte unius oculi contorti ſurſum aut deorſum ſicut in ſtraboſitate, non autem ad latera , quia in hac conuerſione unius oculi ſurſum aut deorſum ſpecies delatæ ad ſenſum communem non uniuntur in coniunctione neruorum , ſed tranſeunt ſeparatæ,non autem eſt ita in contorſione ad latera,quia in hac neruus opticus non tm̃ contrahitur.Et hæc eſt cauſa quam aſsignat Ariſt.31 .problematum , problemate.7. Et G.10.de utilitate particularum cap.penultimo, licet huiuſmodi ſolutio multas patiatur inſtantias, quas gratia breuitatis omitto.Sexta cauſa dicta eſt ſuperius de intentione Ieſu Hali , quando cryſtallinus eſt ſituatus à magis ſurſum aut deorſum debito,quod credo intelligendum eſſe altero cryſtallino non ſimiliter ſituato. Supereſt dicere cauſas corruptæ uiſionis reſpectu motus & quietis,reſpectu propinquitatis & diſtantiæ. Cauſæ enim quare quieſcens apparet moueri,eſt motus fluctuoſus & inordinatus ſpirituum de cuius cauſis dictum eſt ſuperius . His adde multitudinem uaporũ permixtorum ſpiritibus qui ſunt cauſæ inordinati motus ſpirituum ſicut in uertigine & ſcotomia ſufficiẽter dictum fuit, ſpiritus enim ſequitur motum uaporum ſecum permixtorũ, ſed de hoc ſufficiant quæ dicta ſunt in uertigine . Quòd autẽ mota appareant quieſcentia non credo contingere . Cauſæ autem ꝙ diſtantia propinqua appareant,ſunt cauſæ ſuperius dictæ,quod magna apparent parua , quia ſi res magnæ apparent paruæ etiam diſtãtia inter oculum & rem uiſam quamuis ſit etiam magna apparebit parua , & per conſequens res uiſa apparebit propinqua,& cauſæ quare propinqua apparẽt diſtantia,ſunt cauſæ his contrariæ.Et forte propter hanc cauſam diſtantia & propinquitas non ſunt ſextum ſenſibile commune,ſed ad magnitudinem reducuntur.

Signa debilitatis uiſus abſolute habentur ex relatu ægri. Quod ſi referre neſciat,aut ſi forte uelles ad excellentiam artis dicere,quas ægritudines patitur, cõſydera oculum & omnes partes eius quantum pupilla ſit dilatata,aut conſtricta,q̃ bene ſit clarus oculus,quàm bene moueatur,& conſydera diſpoſitionem membrorum,per quorum communitatem oculus poſſet lędi,& nunquid parentes eius fuerunt debilium oculorum,nam medicus exercitatus ſciet dicere,quas ægritudines patiatur,& quas ueriſimiliter eſt incurſurus . Si uero oculus lædatur per communitatem à toto uel à parte cognoſcitur,quia præceſſerunt ægritudines totius aut alicuius mẽbri,cum quibus oculus eſt debilitatus,& quum augetur debilitas uiſus,& econtrario minuitur cum illæ minuuntur, & ꝙ debilitas ſm plurimum communicatur ambobus oculis,imo pluribus ſenſibus ſimul . Et ſi fuerint cauſæ calefacientes & exiccantes,apparet oculi concauitas & exiccatio,& læditur ex ieiunio,ab euacuatione,& ab aere calido & ſicco. & iuuatur à contrariis,& interdum,oculi apparent albi conſumpto albugineo,cum prius fuiſſent nigri aut medii &c . Et ſi ſint cum materia ſicut in febribus humoralibus aliquando corrũpitur uiſio uaporibus delatis ad oculum facientibus exiſtimare aliquod obiectum eſſe coram oculis,quod non eſt.contra uero ſi fuerit à frigiditate & humiditate, & proprie ſi cũ materia aderit inflatio oculi & forte cacexia,iuuatur à cali. & ſic.ieiunio,euacuatione, nocetur à contrariis.Et ſi fuerit per cõitatem à ſtomacho,aderunt nocumenta ſtomachi.

Et ſi fuerit cum præſentia materiæ phlegmaticæ, patietur oculus imaginationes albas.Et ſi in ſtomacho fuerit præſentia choleræ,patietur imaginationes citrinas,& ſi melancholię,imaginationes nigras,& ſm plurimum magis læditur ſtomacho pleno uiſus quàm uacuo . Et ſic diſcurre per matricem & alia membra.Si uero lędatur uiſus per communitatem ad caput,hoc declarant ipſius capitis diſpoſitiones pręſentes aut præteritæ , maxime in parte anteriori exiſtentes. Et etiam quia non ſolum uiſus læditur,ſed ſm plurimum omnis ſenſus aut plures.Ponit tamẽ A.caſum ſpecialem ꝙ propter nocumentum cerebri ſtat aliquando homo oculis apertis non potens claudere palpebras,nec uidens ſed audiens, quod eſt propter nocumentum communicatum neruis opticis & neruis mouentibus palpebras abſque hoc ꝙ communicetur quinto pari neruorũ cerebri,quod poteſt eſſe à cauſa primitiua & à percuſsione,& ſimilibus & à cauſa intrinſeca aut à mala complexione frigid. & ſic.& eſt quædam ſpecies congelationis . Si uero ſit in uiſu nocumentum per læſionem neruorum opticorum,ſcilicet apoſtema oppilationem , ſolutionem continui,eſt ſecũdum plurimum uiſus ablatus,ſed ſi propter apoſt.adeſt. feb. & ſi propter oppilationem adeſt grauitas ſine feb.& euenit ſubito ſecundum plurimum:ſi propter ſolutionem continui ipſa ſolutio eſt ſignũ. Cognoſcitur tamen oppilatio neruorum opticorum fricando unum oculum & tenendo alterum compreſſum,& uidere utrum in oculo fricato poſt fricationẽ aperto immediate compręhendatur pupillæ illius oculi dilatatio & cõſtrictio, quibus apparentibus non eſt oppilatio cum ſpũs libere tranſeant,ipſis uero non apparentibus adeſt oppilatio id neruis opticis,& tu poſtea experire in alio oculo, tenendo primũ compreſſum.Si uero lædatur oculus per cõitatem ad ſm par neruorum ſm plurimũ ĩpeditur motus oculi, & euenit ſtraboſitas & frequẽter unũ apparet duo,ſtraboſitate facta ſurſum ad deorſum. Et cũ ſit ſurſũ, res uiſa apparet magis ĩfra,

Et cum ſit deorſum appareat magis deſuper. Similiter ſi fiat ad latus dextrũ, res uiſa apparet magis in ſiniſtro & econtra.

Sed nunc agamus de ſignis debilitatis uiſus per eſſentiã. Si ergo fuerit propter malam complexionem aut compoſitionem aut magnitudinem oculi aut eminentiam, ſenſui nota eſt, ſubtilitas uero ſpirituum comprehenditur quia uidẽt ſine perſcrutatione ſicut ecõtrario in habentib. ſpiritus craſſos requiritur perſcrutari, aliter uehemens intuitus, & aliquandiu obiectum intueri ad bene uidendum. Similiter ſubtiles non tolerant longam moram uiſionis nec aſpectum rerum lucentium nec medium ualde luminoſum, ſed contra euenit habentibus ſpiritus craſſos. Et hi non bene uident in obſcuro ſicut priores, & bene uident de longe, male de prope, ſicut ſubtiles econtrario. Spiritus autem turbidi male uident ſm omnem diſpoſitionem, melius tamen in claro & res claras quàm in obſcuro & res nigras, & frequenter patiuntur imaginationes. Spiritus autem diſgregati cognoſcuntur per cauſas ipſos diſgregantes. Vt quia iter egerunt per niues & diu aſpexerunt res lucentes & albas, & immediate poſt illud, male uident in obſcuro. Aui. uero reddens rationem huius, ſcilicet ꝙ habentes ſpiritus craſſos ſicut ſenes, bene uident de longe, male de prope, & habentes ſubtiles econtrario, dicit, ꝙ ſi uiſio fiat extra mittendo, tunc radius uiſualis exiens ab oculo & tẽdens ad rem uiſam longinquam, ſi craſſus eſt ſubtiliatur, & ad medium reducitur proportionatum uiſioni. Si ſubtilis eſt, reſoluitur, ſed uidendo propinqua, ſi ſubtilis eſt in ſua ſubtilitate conſeruatur craſſus autem non ſubtiliatur quantum eſt oportunum pro uiſione, quare habẽtes ſpiritus ſubtiles melius uident de prope, ſed habẽtes craſſos melius de longe. Quæ opinio nullo modo ſaluari poteſt, nam per radium uiſualem aut intelligunt ſpiritum uiſibilem, eſtq; corpus ſicut manifeſte expreſsit Ieſus Hali & Gẽtilis. Et tunc ſequitur ꝙ uiſio non fiat in inſtanti, imo exiget tempus ualde magnum, ſcilicet, antequam ſpiritus tranſeat ad obiectum ualde diſtans, ſicut ad cœlum, non enim poſtquam corpus eſt, poſſunt tranſire in pleno, niſi cum reſiſtentia. Amplius hic ſpiritus in tanta diſtantia, & in tam frequentibus aſpectibus debent omnino cõſumi, etiam ſi eſſent multo pluris quantitatis immenſæ. Præterea, cum tranſeant per media diſtemperata, utputa per ſphæram ignis, deberent corrumpi & ſic uiſio impediri. Rurſus quomodo hæc corpora tranſirẽt per ſphæras cœli quæ nequaquam ſolui poſſunt niſi daretur penetratio corporum, &c. Vltimo ex flatu uenti debet linea uiſualis impediri uento ſimul impediente aerem & ſpiritus. Non credo itaque ꝙ ſit poſsibile uiſionem fieri per exitũ ſpiritus ab oculo ad rem uiſam. Si uero per radium uiſualem intelligant ſpeciem ab oculo exeuntem ad rem uiſam, quod tamen non placuit Gentili, tunc ſtabit difficultas eadem nõ ſoluta, quam ipſi hoc ponendo, ſoluere uolunt, non enim apparet quomodo ſpiritus craſſus ſubtiliatur propter exitum ſpecierum, quæ ſunt intentionales nihil reſoluentes, aut minuentes de ſuuſtantia oculi, aut ſpiritus. Præterea ſpecies intentionales quomodo poſſunt ſubtiliari aut incraſſari? Prę terea, ſi ſpecies intentionales uadant ad obiectum, non propter hoc uidebitur obiectum, niſi ſimilitudo uel ſpecies obiecti ueniat ad ipſum oculum, quare uidetur fruſtra in uiſione tot ſpecies multiplicari. Si autem uiſio fiat intus ſuſcipiendo, ſpeciebus intentionalibus ab obiecto ad oculum tranſeũtibus, tunc dicit Auic. ꝙ obiecto exiſtente longinquo, cryſtallinus multum commouetur, ex qua forti commotione ſi ſpiritus eſt craſſus, ſubtiliatur & ad medium reducitur, ſpiritus autem ſubtilis nimium reſoluitur, ſed obiecto exiſtente propinquo non fit glacialis motus ita fortis, & per conſeſequens ſpiritus craſſus non ſubtiliatur, ſed ſubtilis bene uidet in ſua ſubtilitate conſeruatus, quæ opinio niſi haberet Auic. & reliquos autores ipſam defendentes, multum uideretur extranea, non enim apparet qua ex cauſa propter aſpectum ad longinqua glacialis moueatur non ab obiecto, quia eo quod diſtans eſt minus poteſt in glacialem imprimere q̃ ſi propinquum eſſet, & ſic ipſum minus commouere, non etiam à lumine medii, quia ſiue obiectum ſit propinquum ſiue longinquum idem eſt lumen alterans oculum glacialem & ſpiritus. Forte dicitur ſicut placet Iacobo Forliuienſi, ꝙ licet ſit idem lumen totale mouens oculum aſpicientem de longe & oculum aſpicientem de prope: non tamen uterque oculus totaliter irradiatur, quia maior multitudo radiorum rectorum peruenit ad oculum diſtantem quàm ad propinquum. Contra ſit a. oculus, ſpirituum craſſorum uidens b. obiectum ad diſtantiam pedalem, et. c. omnino ſimile b. ad diſtantiam bipedalem: manifeſtum eſt ꝙ ab eadem multitudine radiorum rectorum illuminatur a. oculus ſimul uidens b, et. c. Præterea omnes radii exiſtentes in medio luminoſo peruenientes ad oculum ſub forma pyramidis perueniunt ad oculum, ergo omnes tales recti perueniunt ad oculum, ergo non maior quãtitas radiorum rectorum peruenit ad oculum uidentis de longe q̃ de prope. Aſſumptum probatur, quia ſimile eſt de radiis & ſpeciebus uiſibilis, ſed ſtante oculo fixo ſm unum ſitum eleuato uiſibili, aut depreſſo, aut laterali moto: intra tamen diſtantiam in qua uideri poſsit ſemper ſpecies recte perueniunt ad oculum, ergo erit ita de aliis, ſic etiam in ſpeculo omnes ſpecies obiectorum quomodocunq; ſituatarum, & omnes radii uenientes ad ſpeculum recti perueniunt ad ipſum, ergo oculus ab ęquali quantitate radiorum rectorum irradiatur ſiue uideat de prope, ſiue de longe. Præterea ſi fieret uiſio in medio obſcuro, obiecto exiſtente in claro, ſicut eſt poſsibile, non apparet ꝙ habens ſpiritus craſſos deberet melius uidere de lõge quàm de prope, quia ſpiritus ſui non ſubtiliarentur à lumine medii. Et in hoc caſu habens ſpiritus ſubtiles debet longius uidere, q̃ habens ſpiritus craſſos, quia ſpiritus ſui ſubtiles in medio obſcuro & frigido in ſua ſubtilitate conſeruabuntur & craſsi non ſubtiliabuntur, imo incraſſabuntur. Nec etiam poteſt dici ꝙ ſpiritus magis ſubtilientur propter obiectum longinquum, quàm propinquum propter laborem, cum tantus labor & difficultas ſit uidere longinqua magna ſicut propinqua parua, quæ ratio placuit Iacobo Forliuienſi: imo æqualis difficultas eſt uidere quæcunque obiecta nimis de prope, ſicut nimis de longe, cum neque propter nimiam propinquitatem, neq; propter nimiam longinquitatem poſsint uideri, ergo in uidendo de prope & de longe ſpiritus æqualiter debet ſubtiliari. Latitudines enim difficultatis uiſionis propinqua & remota ſunt æquales, cum ambę ad non gradum potentię uidendi terminentur. Vltimo ſi propter uiſionem ad longinqua ſpiritus craſſus ſubtiliaretur, ſequitur quòd immediate poſt illud cum factus eſt ſubtilis deberet bene uidere de prope, cuius oppoſitum experimur. Solent ergo perſpectiui ſoluere dicentes, quòd quanto conus pyramidis rei uiſæ eſt acutior, tanto magis imprimit in uiſum, & ſpiritum uiſibilem amplius debilitat, ſed conus pyramidis obiecti quanto eſt diſtantior tanto eſt acutior, ergo quanto eſt diſtãtior, tanto magis imprimit in uiſum, & debilitat ſpiritum uiſibilem. Cum ergo ſpiritus ſubtilis ſit debilior ſpiritu craſſo magis debilitabitur ex diſtantia obiecti, quàm ſpiritus craſſus, quare non poteſt ita de longe uidere ſicut ſpiritus craſſus. E contra autem obiecto appropinquante conus pyramidis eſt obtuſior, & per conſequens minus imprimens in oculum, & propterea cũ maiori propinquitate ab oculo ſpiritus ſubtilis poterit uideri, cui parua impreſsio ſufficit ad uiſionem: non autem ab oculo habentes ſpiritus craſſos cum maior pro cauſanda uiſione neceſſaria ſit impreſsio. Sed contra, ſequeretur fieri ſaltum de extremo ad extremum ſine medio, & latitudinem actionis ſubito deperdi: quod patet, quia obiecto ab oculo recedente, donec in fine horæ non uideatur, nam continue intenditur per totam horam impreſsio obiecti in oculum, quæ tamen in fine horæ eſt ſub non gradu. Secundo ſequitur, quòd habens ſpiritus craſſos uideret obiecta minora, quàm habens ſpiritus ſubtiles, cõſequẽs eſt contra experientiam. Probatur conſequentia, quia quanto obiectum eſt minus, conus pyramidis eſt acutior cæteris paribus, & per conſequens magis impreſsiuus iuxta reſponſionem hanc, ergo, &c. Præterea lucidum ſiue album quanto eſt propinquius oculo, tanto agentius imprimit in oculum, ergo reſponſio falſa. Et confirmatur, quia omnis actio fit per cõtactum & debitam approximationem agentis ad paſſum. Sed quanto obiectum magis appropinquat oculo magis ſibi approximatur, quare, &c. Quidam clariſsimus doctor reſoluit hos effectus in corrugationem pupillæ, id eſt partis cornеę ex directo pupillę: uel pupillę, id eſt, foraminis uueę.

dicit

dicit ꝙ in pleriſq; ſicut in ſenibus corrugatur pupilla ex conſumptione humidi ſubſtantifici, quapropter minoratur ſm quamlibet partem ſui. In his ergo conus pyramidis rei uiſæ non ſuſcipitur niſi in parte nõ corrugata, quæ, quia parua eſt, nõ poteſt ſuſcipi niſi ſit paruus: nunc autẽ quanto res uiſa eſt diſtantior, tanto conus pyramidis eſt acutior, & per conſequens melius ſuſcipietur in parte non corrugata parua, & p conſequens melius uident delonge, q̃ de prope. Cõtra, quælibet pars pupillæ ſiue corrugata, ſiue non corrugata eſt diaphana, ergo in qualibet parte & in tota ſuperficie ſuſcipitur conus pyramidis, tenet conſequentia, & aſſumptum manifeſtum eſt ad ſenſum. Secundo ſequeretur, ꝙ deberet melius uidere obiecta parua q̃ magna. Conſequens eſt contra experiẽtiam, probatur conſequentia, quia conus pyramidis obiecti parui eſt minor, & per conſequens melius ſuſcipietur in parte non corrugata. Tertio ſequeretur, ꝙ iſti deberent curari per humectantia, conſequens eſt contra experientiam, nam curantur per exiccantia. Quarto, ꝙ hecticus ſenectutis, aut conſumptus ex ægritudine ex ſimili fundamento deberet melius uidere de longe q̃ de prope, conſequens eſt contra experientiam, ergo, &c. Quinto, hæc opinio eſt inſufficiens cum reperiantur iuuenes melius uidentes de longe q̃ de prope, & econtrario aliqui, quorum effectum cauſa non poteſt reſolui in corrugationem aut non corrugationem pupillæ.

Item ſequitur ꝙ ſenes deberent æque bene uidere obiecta minora ſua pupilla, ſimiliter iuuenes, quod eſt contra experientiam. Illorum autem error qui reſoluerant hos effectus in ſpiritus magnos & paruos, tunicas & humores craſſos & ſubtiles facile deprehenditur. Credo igitur aliter eſſe dicendum. Pro cuius rei declaratione præſuppono primo uiſionẽ fieri per pyramidem uenientem ab obiecto ad oculum, cuius baſis eſt in obiecto, conus in cryſtalloide, hoc ſuppoſitũ communiter ſentiunt philoſophi & perſpectiui. Secundo ſuppono, ꝙ obiectum poteſt eſſe ita diſtans, ut non uideatur, eo ꝙ conus pyramidis non attingat ad cryſtalloidem in qua fit uiſio. Et ſi attingat ita debiliter imprimit, ut non ſufficiat ad uiſionem, ſimiliter obiectum poteſt eſſe ita propinquum, ut non uideatur, eo ꝙ conus pyramidis, licet perueniat ad pupillam, non tamen peruenit ad cryſtalloidem ſub forma pyramidis impeditus à foramine uuæ, aut ſi perueniat ita debiliter imprimit, ut non ſufficiat ad cauſandum uiſionem. Hoc ſuppoſitum experientia probatur. Tertio ſuppono, ꝙ reſpectu cuiuſcunque obiecti uiſibilis eſt ſignanda certa diſtantia in qua optime uideri poteſt, ita ſcilicet, ꝙ nec ſub maiori illa, nec ſub minori in eodem medio ita bene uideri poteſt, quæ diſtantia non eſt eadem reſpectu omnium oculorum.

Si enim reſpectu alicuius obiecti pedalis diſtantia ſit optima oculo temperatiſsimo habẽti ſpiritus ſatis multos mediocriter ſubtiles & optime illuſtres cum cæteris circunſtantiis facientibus ad optimam uiſionem. Maior diſtantia requiritur habenti ſpiritus craſſos, cum qua ſcilicet, maior diſtantia obiectum fortius imprimat in ocnlum, & maior diſtantia requiritur habenti ſpiritus ſubtiles, cum qua minori debilior fiat impreſsio. Quarto ſuppono, ꝙ reſpectu cuiuſcunque obiecti eſt ſignanda certa diſtantia in qua illud obiectum ex natura ſua fortiſsime imprimit in oculum impreſsione faciẽte ad uiſionem & oculum debilitante, quod nõ prouenit niſi quia reſpectu cuiuſcunque obiecti eſt ſignandus conus ſuæ pyramidis determinatæ acuitatis, cum qua optime imprimat in oculum, ita ꝙ maior aut minor non ita imprimeret in oculum. Hoc experientia patet, & pro parte ſequitur ex ſecundo. Et hæc diſtantia non eſt illa, de qua dictum fuit in tertio: iſta enim diuerſificatur ſecundum diuerſitatem oculorum: hæc uero eſt una & eadem ex natura rei & reſpectu omnium oculorum. His præmiſsis ſoluitur problema, nam reſpectu cuiuſcunque uiſibilis habenti ſpiritus craſſos requiritur illa diſtantia in qua obiectum fortiſsime imprimit in oculum impreſsione faciente ad uiſionem optimam illius obiecti ab oculo, quia ſpiritus craſſus non facile patitur ab obiecto. Et hæc diſtantia eſt maior illa quæ requiritur oculo temperato ad uiſionem illius, cum minor impreſsio ad eius optimam uiſionem ſufficiat. Et quæ requiritur oculo temperato eſt maior requiſita habẽti ſpiritus ſubtiles, huic enim ualde parua impreſsio ſufficit ad uiſionem, & à magna oculus debilitaretur. Cum hoc tamen ſtat ꝙ oculus temperatus melius uideret in omni diſtantia quàm habẽs ſpiritus craſſos, & quàm habens ſpiritus ſubtiles. Et ſimilis ſolutio aſsignanda eſt reſpectu habentium tunicas & humores craſſos aut ſubtiles.

Contra ſequitur ꝙ oculus ſpirituum ſubtilium deberet uidere ad maiorem diſtantiam, quàm oculus ſpirituum craſſorũ; quia ultra diſtantiam, in qua oculus ſpirituum craſſorum exigẽs fortiſsimam impreſsionem optimè uidet, remittitur impreſsio uſq; ad non gradum: ergo erit deuenire ad impreſsionem optimè proportionatam oculo ſpirituum ſubtilium. ad quod dicitur, ꝙ non ſolùm ſufficit determinata impreſsio ab obiecto ad benè uidendum; ſed etiam determinata coni acuitas oculis proportionata. exigit autem oculus ſpirituum ſubtilium conum obtuſiorem, & oculus ſpirituũ craſſorum conum acutiorem, & temperatus medium inter hos. contra ſequitur, ꝙ oculus ſpirituum craſſorum poſſet uidere obiecta magis parua, quàm oculus ſpirituum ſubtilium; poſtquã exigit conum acutiorem: nam quanto obiectum eſt minus cæteris paribus, conus eſt acutior. negatur ad quod deducitur; nam licet ratione coni acutioris debeat melius uidere: tamẽ deficit impreſsio ſufficiens, quæ debet eſſe fortis in oculo ſpirituum craſſorum, & debilis in oculo ſpirituum ſubtilium: quanto enim obiectum eſt minus cæteris paribus, tantò minus imprimit: ſed, ubi obiectum paruum ab utroque uideri poſſet maior diſtantia exigeretur oculo ſpirituum craſſorũ, quàm oculo ſpirituum ſubtilium. & ex hac opinione infertur, ꝙ non oẽ agens quanto eſt propinquus paſſo, tanto fortius agit: licet enim illud ſit uerum in actione reali; non eſt uniuerſaliter uerũ in actione ſpirituali, ut docet experiẽtia.

Signa debilitatis uiſus propter nocumenta tunicarũ, aut humorum ſumuntur, ſicut ſtatim in exemplo declarabo. occurrit tibi Sortes conquerens de mala ualetudine oculorũ: debes igitur ipſum oculum diligenter aſpicere notando cõpoſitionem, quàm eminens ſit, & quàm magnus. quòd, ſi uideres eminentiam præter modum, ac magnitudinem; nunciare potes ipſum eſſe debilium oculorum, & procliuẽ in multas paſsiones de repletione, & ꝙ ad præſens non habet perfectum uiſum. poſtea etiam conſydera, utrum oculus ſit ſtraboſus: &, ſi ſtraboſitas ſit ad latus dextrum; tunc ipſi nuncia, ꝙ res uiſæ debent ei apparere magis in parte ſiniſtra, quàm ſint: etſi ſtraboſitas ſit ad ſiniſtrum; nuncia oppoſitum. ſi uerò ſit ſurſum, & notabilis; res debent apparere magis deorſum, quàm ſint. &, ſi ſtraboſitas ſit deorſum; nuncia contrariũ, &c. Et ſi ſtraboſitas ſit ſurſum, aut deorſum notabilis in uno oculo tantum, una res apparebit duæ. poſt hoc conſydera diſpoſitiones ſingularum partium palpebrarum carnis lachrymalis coniunctiuæ: &, ſi quæ erunt diſpoſitiones præter naturales; nunciare potes nihil interroganti, cum iſtæ uiſui ſubiacent poſt hoc conſydera corneam, nunquid habeat puſtulam, uel ulcus: quæ comprehenduntur ex ſignis ſupraſcriptis in cap. ſuo. ſi uerò nullum iſtorum habuerit; conſydera, nunquid ſit aliquod ueſtigium in cornea: &, etiam ſi eſt cicatrix; nuncia præceſiſſe ulcus. ſi uerò albedo alterius generis, ipſe paſſus eſt defluxum humiditatis ad oculum. poſt cuius reſolutionem hæc macula remanſit: &, ſi huius macula, quæcunque modi ſit, non ſit ex directo pupillæ nullo modo uiſum impedit: ſi uerò ex directo pupillæ occupans totam pupillam; conſydera, an ſit peruia, aut non: ſi enim ſit peruia; potes nunciare, quod apparet, ut uideat per quoddam uelum. &, ſi eſt alba; obiecta apparent alba: &, ſi citrina; citrina, & ſi rubea, ut in tarfati rubea, & ſic de ſingulis coloribus. ſi uerò non ſit peruia, & occupet totam pupillam; tunc nuncia, quòd nihil uidet, niſi forte ſplendorem. ſi uerò macula illa in peruia occupet medium pupillę ſolum dic, ꝙ omnia obiecta apparent in medio perforata. ſi uerò ſit in latere dextro pupillæ; obiecta apparebunt diminuta in latere ſiniſtro. &, ſi in latere ſiniſtro; apparebunt ex oppoſito diminuta. &, ſi in parte ſuperiori, aut inferiori; obiecta ſimiliter apparebunt diminuta in parte ſuperiori, aut inferiori. ſi uerò nullum iſtorum fuerit; conſydera, an ipſa tunica cornea ſit bene peruia, an non. ꝙ, ſi non; conſydera, utrum proueniat ab humiditate ſuperflua: quod declarabitur, quia tẽſa eſt, oculus plenus, & multę humiditates profluũt à capite, & oculo, & præceſſerunt cauſę replentes, tunc dic ei, ꝙ diminute ui-

det,ac si per uelum aspiceret.&,si illa imperuietas multũ aucta sit; dic, ꝙ patitur irim prouenientem ex reflexione luminis crystalloidis ad nubem oculi,id est, ad humiditatem, quæ est in cornea,aut in albugineo;sicut in maiori mundo fit iris ex reflexione radiorum solarium à nube ipsis opposita. si uerò imperuietas corneæ proueniat ex siccitate;tunc apparet,sicut corrugata, oculus diminutus cum pauca effusione humiditatum ab oculo,& cerebro: & tunc nihil habet nisi, quia diminute uidet, ac si uideret per uelum,ut suprà.postea consydera pupillam,id est,foramen uueę,utrum sit dilatatũ, aut constrictum præter modum.quod,si extremè pupilla dilatata sit,aut constricta;ferè nihil uidebit. si autem notabiliter dilatata,aut constricta; non tamen extremè uidebit omnia maiora quàm sint propter constrictionem:propter dilatationem uerò omnia minora,quàm sint. post hoc cõsydera, nunquid uideatur homo oculi,id est,forma aspicientis in oculum.quòd,si non uideatur,tunc istud est aut ex defectu corneæ, aut albuginei, aut crystalloidis, aut telæ araneæ. si quidem uideris corneam obfuscatam non solum ex directo pupillę, sed in aliis partibus; argue, quòd sit ex nocumento eius. si autem uideris corneam bene peruiam, argue albugineum turbidatum,uel telam araneam, uel crystalloidẽ: inter quæ distinguitur interrogando ęgrum,an appareat ipsi nubes prohibens uisum,& tunc est ex nocumento albuginei obscurati:uidet enim parum,aut nihil. si autem non uiderit nebulam,& non apparet homo oculi, ut suprà; tunc iudica turbidationem telę araneæ,& crystalliodis.

Pro quo sciendum,quòd homo oculi, siue idolum oculi, quod est forma *aspicientis*,est *in tela aranea*, per quam reflectuntur species aspicientis in oculum, ut est apud Haliabatem tertio theoricæ,& apud Gal.10. de utilitate particularum.6.cap.cuius hæc est litera. Pupillæ idolum in hac tela aranea uelut in speculo quodam consistit; est enim lenis, & micans super omnia specula.sed contra sequeretur uisionem non perfici in crystalloide:cuius tamen oppositum omnes arbitrantur.consequentia probatur;quia, si à tela aranea, quæ est ante crystalliodem:reflectuntur species uisibiles, sicut in speculo:ergo aliqualiter terminat species *uisibiles*, sicut & speculum.ergo,cum non perfectè transeant ad crystallinum; non fiet uisio perfectè in crystallino.ad quod dicitur, ꝙ in superficie crystallini,cui hæc tela aranea tenuissima est immediata;perficitur uisus,& simul ab hac tela, & superficie crystallini reflectuntur species,& sunt causa apparitionis hominis.sed hanc Gal. appropriauit telæ araneæ tanquam parti densiori.neque etiam ualet argumentum,reflectũtur aliqualiter species per telam araneam:ergo non transeunt species sufficientes pro uisione ad crystallinum. nam à quocunque membro fiat reflexio;certum est etiam species transire per neruos opticos ad sensum communem.si autem nullum istorum nocumentorum,quæ dicta sunt appareant tibi aspicienti in oculo;tunc consydera,utrum nocumentum sit in neruis opticis,& tunicis sequentibus crystalliodem: & tunc facias experimentum,de quo suprà,an pupilla per confrictionem, & alterius oculi compressionem dilatetur,& constringatur, an non.si non;tunc argue oppilationem in neruis opticis, aut in tunicis posterioribus,oculi,& nuncia ei ipsum non uidere.sed inter oppilationem neruorum,& tunicarum discernitur;quia,si subito euenit,& ablata sit uisio,subito est in neruis opticis:si uero paulatim;est in tunicis posteriorib. sed in qua sit,est difficile comprehendere.cognoscitur tamen causa nocumenti,an sit mala complexio,an apostema: & etiã quæ species malę complexionis,& apostematis per signa horum propria ex capitulis generalibus perquirenda.quod,si uideris oculum bene dispositum ẜm omnes partes apparentes, & uides ipsius debitum motum non strabositatem,non oppilationem;iudica ipsum esse sanum,nisi forte haberet imagines per essentiam,aut per communitatem,de quarum signis infra dicetur in capitulis propriis:aut nisi forte haberet dolorem,qui per uisum à medico cognosci non potest:aut forte unum apparet duo propter aliquas ex causis suprascriptis, quæ uisui non subiacent;aut nisi haberet diminutam uisionẽ causa spirituum,de qua suprà.

Aliud ponendum in practica est,ut per signa propria distinguamus inter causas colorum oculorum,ut sciamus effectus in proprias causas resoluere, & eisdem curam adhibere,si oportuerit.si ergo occurrens tibi habeat oculos glaucos;debes consyderare primò,an color cutis totius corporis,& pilorum sit similiter glaucus,id est,albus:& tunc hanc albedinem oculi debemus in dominium cõplexionis phlegmaticæ corporis,& humorum resoluere. si uerò non habeat similem colorem in cute,aut in pilis; debemus quærere, an hæc glaucedo sit contracta à generatione,an ex tẽpore propter aliquam dispositionem præcedentem.si sit ex tempore, & habeat oculos aliqualiter concauos,scilicet,magis cõsueto,& exiccatos;prouenit ex diminutione humoris albuginei:præcipue si non uideat ita bene res splendentes, & in claro,sicut consueuit.si uerò hęc albedo sit naturalis;quærendum est,an benè uideat in omni dispositione,an non:si bene; est illa albedo ex altera duarum causarum:aut ex multitudine spirituum,& claritate,aut ex magna relucentia crystallini:inter quę distinguitur:nã,si fuerit hõ bonę habitudinis,benè coloratus,abũdans in sanguine,& spiritu;credẽdũ est illã glaucedinẽ prouenire ex multitudine, & claritate spirituũ.

Si uerò haberet dispositiones his contrarias; prouenit ex relucentia crystallini.si uerò non benè uidet in omni dispositione,imò melius in obscuro,q̃ in claro;potest ex tribus causis cõtingere:aut ex paucitate albuginei,aut ex parua nigredine uueæ,aut ex magnitudine crystallini,siue positione eiꝰ uersus partẽ anteriorẽ oculi:inter quæ distinguitur: quia, si ex paucitate albuginei oculus apparet concauus, depressus non plenus.si uerò ex pauca nigredine uueæ,aut ex defectu crystalloidis,hoc nõ apparet.sed inter illa duo distinguitur, quia,cum crystallois est magna,aut posita uersus partẽ anteriorẽ,apparet albedo oculi cũ relucentia.si uerò sit ex defectu uueæ,apparet oculi albedo sine relucentia:sed inter magnitudinẽ crystallini,& positionẽ eius uersus superficiẽ oculi distinguitur:quia,qñ est locata multũ uersus superficiem: uidet nigra,bene etiã in obscuro:alba uerò male etiã in claro.sed,qñ albedo prouenit ꝑꝑ magnitudinẽ crystallini:æqualiter benè,aut malè uidet in claro,& in obscuro: sed tñ non ita benè uidet in aliqua dispositione,sicut est conueniens.& ex signis cõtrariis si cõsyderaueris:signa distinctionis cãrum colorũ nigrorũ,cõprehẽdere poteris. hæc dixi,quæ nunquã legi,neq; audiui.Tu autẽ si in aliquo est erratũ, corrige &c.

Prognostica.Primum.defectus uisus per communitatem ad neruos opticos ẜm plurimum irremediabilis est, nisi tribus,aut quatuor diebus corrigantur.Secundum.defectus uisus propter paucitatẽ spirituũ, & causas inanientes est deterior,quàm propter crassitiem eorum,& causas replentes. tertium.debilitas proueniens propter crystalliodem,& telã araneam est deterior cæteris,& minus corrigibilis.

SI,cum debilitate uisus humiditatis signa apparuerint manifesta,quæ tempore famis,& exercitij parumper† dissoluantur;pilulæ cochiæ multoties assidue erunt tribuendæ. nutrimentum quoque patientis desiccatiuum esse debet.& æger sæpe uomere cogendus est.pulueres etiã desiccatiui oculis sunt imittendi.

SCHOLION.

Dissoluantur]manuscriptus textus habet dissolui uideantur.

Hoc capitulũ diuiditur in tres partes.in prima ponit curã debilitatis uisus ꝑꝑ humiditatẽ phlegmaticã existentẽ in toto,aut in cerebro,aut stomacho,aut alio mẽbro, oculis etiã cõicatam.sub qua ẽt cõprehẽditur cura illius,quæ est ꝑꝑ turbulentiã,& crassitiẽ spirituũ.in secunda parte incipiente,ꝙ, si cũ prædicta,ponit curã illius,quæ prouenit ex inanitione totius,& exiccatione tunicarum,& humorum oculi, nec nõ ex paucitate,& subtilitate spirituum.in tertia ibi,

Confectio alcohol,reuertitur ad ponendas medicinas locales ponendas in oculo pro curatione debilitatis uisus ex repletione.à cuius cura incipit in principio capituli.

In prima parte omnia clara sunt, nisi quòd, quamuis solũ ponit medicinam euacuantem humiditates phlegmaticas, scilicet pilulas cochias, & non ponat digerentia, ut breuitati indulgeat,dat tamen ea intelligi.quorũ superius multiplicem posuit descriptionem, ad quæ recurre. intellige etiam dum dicit, Aeger sæpe uomere cogendus est, scilicet cum facilitate,donec cibus, & materia phlegmatica stoma-

chum

chum replens, oculis communicās sit educta: uomitus enim uiolentus facit oculos exire, ipsos debilitans, & materias ad ipsos præcipitans: propterea oculi in uomitu ligandi sunt. nutrimentum patientis debet esse desiccatiuum; tum quia paucum, tum quia actu, & potentia siccum. quapropter à nimio potu, & brodialibus est cauendum.

Quòd, si cum prædicta ægritudine affuerint siccitas, & corporis obfuscatio; nutrimentum erit augendum, & uinum in potu est tribuendum, ac super caput ipsius aqua tepida fundenda, & incuruatio super eam facienda. balneum præterea ingrediatur: in quo tamen non multum sudet. naribus quoque oleum de amygdalis dulcibus, atque auribus est immittendum. oculis uerò lac mulieris adolescentis quaque die est iniiciendum: quod etiam frequenter fieri conuenit. hæc uerò debilitatis uisus species fortior sit in tempore famis, & dum uenter uacuus fuerit.

Ponit curam debilitatis uisus contingentis ex siccitate: ad quā sequitur corporis obfuscatio sanguine, & spiritu paucificatis, in qua lac imponendum est oculis. adolescentis debet esse, quia magis humidum, magis uiuificum, & spirituosum: amplius spiritus, & oculos confortans.

Confectio alcohol, quod ualde acuit uisum, qui à causa humoris debilitatur. Recipæ tutiæ ablutæ, et siccatæ drach. 20. deinde extrahatur succus sampsuci uiridis, & per noctem unam residere dimittatur, & coletur. ex quo tutia conspersa dimittatur, quousque siccetur: postea teratur deinde sumantur zingib. piperis nigri, macropiperis, chelidoniæ omnium ana. drach. 2. salis ammoniaci drach. 1. cum tutia fuerit drach. 20. post hæc omnia terantur, & ex succo teneri fœniculi conspergantur. & siccata iterum terantur, & reponantur: &, cum necesse fuerit; oculis immittatur. ad hoc præterea ualde confert sief de fellibus.

Quod dicit in tertia parte notum est. est enim puluis iste exiccatiuus, resolutiuus uaporum, & humiditatis turbidę, & ipsius cum lachrymis eductiuus, & cū hoc ingreditur tutia, & chelidonia oculum confortantes. collyria etiam de fellibus, & quædam alia pro ampliori doctrina istis adiungantur, &c.

Cum debilitas uisus dupliciter eueniat per essentiam, & communitatem: ab ea scilicet, quæ per communitatem euenit, est inchoandum. & primò ab illa, cuius causa est totius corporis repletio, aut alicuius particulæ oculis communicantis maximè stomachi, cerebri, & neruorum: horum enim communitate frequentius uisus debilitatur; quia communitate aliorum membrorum maximè stomachi, cum uaporum multitudine, tum uiarum latitudine, tum quia directè respicit oculos, & partem cerebri anteriorem.

Cuius curatio quinque exigit intentiones curatiuas: prima euacuat: secunda diuertit: tertia regit membrum mittēs: quarta oculum confortat: quinta ordinat debitum regimen sex rerum non naturalium. prima quidem intentio, si causa repletionis fuerit sanguis, qui dominatur, perficitur cū phlebotomia, aut alia euacuatione huic proportionali: necnon prouocatione hæmorrhoidarum, & menstruorum, si eorum retentio fuerit causa: & similiter, cum euacuatione cuiuscūque humoris, cuius causa oculus debilitatur. de quibus omnibus nec non digestiuis superius sufficienter dictum fuit in plurib. causis. &, si materia fuerit in stomacho, prouocetur uomitus: sed leuiter iteratis uicibus; ne uomitus impetuosus materias oculos præcipitet, & ipsos debilitet. Secunda intentio perficitur cum frictionibus, uentosis, clysteribus, crurium lationibus. item, si expediret cum phlebotomia uenarum nocræ, & quæ sunt post aures, &c. ut suprà in ophthalmia, aut in his locis sanguisugæ applicentur. summopere tamen caue à nimia sanguinis euacuatione; nam spiritus paucificantur, quorum magna copia est necessaria ad uisus fortitudinem. si uerò materia fuerit phlegmatica, aut alterius generis; diuertenda caputpurgiis, masticatoriis, gargarismatibus. caputpurgia tamen per nares postponantur, quantum possibile est. ultimò uerò his non sufficientibus fiat cauteriū, aut in occipite, aut in coronali: potentiale, aut actuale: quod melius est, de quo suprà. Tertia intentio, scilicet membri communicantis regimen, & maxime stomachi, perficitur cū confortantibus digestiuam eius, & arcentibus uapores à capite præmissa euacuatione: ad quod in causa frigida optimè confert triphera minor. item chebuli conditi, & proprie in mane sumpti; in calida uerò triphera descriptione Mesue in capite de debilitate uisus, cuius est hic textus. *Sabor* triphera mirabilis uisum confortans, cuius accidit impedimentū propter fumos ignitos cholericos, aut salsos: & est ei impresio fortis; reducit enim oculos ad formam uigoris adolescētiæ. ℞. mirobalanorum citrinorum, chebulorum, & indorū ana. ℨ. 2. s. belliricorum, emblicorum. ana. ℨ. 2. sacchari. ℨ. 6. tere in uase lapideo, & funde super ipsum aquæ fontium claræ aspergendo parum post parum & hoc fac per triduum, deinde permitte exiccari, & postea sparge super ipsum distillando ex oleo ros. & amygdalarum. & contere per alios tres, & iterum permitte exiccari: deinde accipe rosarum, sandali, cubebæ, machasar, id est, sandali citrini, cordumeni, ana. ℨ. 2. spodii, macis ana. ℨ. 1. sucći galliæ muscatæ. ℨ. 1. s. deinde accipe sacchari albi lib. 1. & fac ex eis formulas similes auellanis, & da quolibet mane ana. ℨ. 2. ad. ℨ. cum aqua calida. & in hac causa optimè confert saccharum ros. & mirobal. citrini conditi. quarta intentio perficitur cum his, quę in oculo ponuntur complexionem, & unitatem conseruantibus, præseruantibus, & curantibus, si quid nocumenti impressum sit, & spiritus, & humores illustrantibus. ex quibus est aqua communitatis facta ex fœniculo, uerbena, rosa, chelidonia, ruta, per distillationem, aut decoctionem. & in causa frigida optimè confert collyrium ex laminis auri superius descriptum in cōseruatione oculi. aliud collyrium in causa calida descriptione Mesue: confortat enim uisum debilem, & sedat multitudinem lachrymarum. ℞. antimonii loti, & præparati in aqua pluuiali circa dies uiginti, tutiæ præparatæ, climiæ, id est, spumæ argenti, uel auri ana. ℨ. 6. marchasitæ. ℨ. 4. tere unūquodque per se, & tere benè per dies plurimos cum aqua pluuiali multoties, donec siccentur aquæ eorum: deinde terantur cum aqua fœniculi multoties cum continuitate dierum aliquorum, similiter donec exiccentur: tertio uero cum aqua sampsuci: quarto cum aqua rutæ: quintò cum aqua chelidoniæ: deinde exiccentur, & addatur cum eis sedenegi præparati, id est, lapidis hematitis, & croci, ana. ℨ. 1. margaritarum non perforatarum. ℨ. 2. musci. ℨ. 1. tertiam, camphoræ. ℈. s. & proiice ipsa in mortario cū prædictis. deinde adde sumach. ℨ. s. tere, usquequo exiccentur, & fac alcohol: & administra mane, & sero; quoniam probatum est & expertum. quod, si non uolueris ipsum administrare in forma alcohol; distempera cum aqua rosata, aut fœniculi, secundum quod est conueniens suo proposito, &c.

Quinta intentio completur, ut infrà. sit aer temperatus, aut parum à temperie declinans ẜm exigentiam dispositionis corrigendæ. uitandus est aer fumosus, uentosusq́, nebulosus, ualde clarus, & nimium obscurus. habitetq; in domo nō alba, neque nigra: sed coloris medii, & proprie uiridis declinantis ad obscurum, aut clarum ẜm exigentiam dispositionis corrigendæ: aspectus enim rerum uiridium maximè cōfert; sicut aquę uiridis, aut existentis in uase uiridi: in qua si oculi supercalefacti teneantur aperti tempore æstiuo; confert in uisus cōfortatione. & similiter aspectus gemmarum uiridiū, sicut smaragdi, similiter speculi uiridis optimè enim confortat. sit eius potus uinum cisiolum benè clarum, pauciferum, aut mediocris uinositatis lymphandum magis, aut minus cū aqua benè conditionata ẜm discrasiam temporis, & circunstantiarum exigentiam. non bibat tamen nisi in prandio, & cœna, & non superfluè, neque bibat in fine mensæ: sed, postquam potauerit; aliquid uaporis represiuum accipiat; ut citonia, aut pyra condita, aut coriandrum confectum, aut præparatum. sit eius panis benè conditionatus, in quo aliquid fęniculi, aut similiū uisum confortantium ponatur. sint eius salatæ cappares, ruta, uerbena, chelidonia, fœniculus, endiuia, scariola, sparagi, cicorea, lupuliq́. uitetur lactuca. quæ salatæ condiantur cum aceto non multum acuto, aut cum uino granatorum, & agresta ẜm dispositionis exigentiam. melius tñ est, ut coquātur, ut sint facilioris digestionis. sint eius fercu-

la,quæ ex pane,aut ouis fiant ſm omnem uſum communem. ex granis conueniunt hordeum,pannicium,ſpelta,far , rizũ, & propriè ubi opus eſſet nutrimento craſsitiori.uitentur faba,phaſeoli,cicera,lẽtes,mef,id eſt,biſi ſit raro in uſu.ex herbis conueniunt fœniculus,herba adil,quæ eſt ſimilis tamariſco,petroſelinum,ſerpillum,ſaluia,maiorana,borago, rapæ, cucurbitæ,in diſpoſitione,& tempore calido amygdalata ſermia.uitentur tamen fercula in cœnis, & propriè in diſpoſitione humida.uitetur anethum.ex carnibus magis cõueniũt aues,q̃ quadrupedia,& propriè quæ ſunt facilis digeſtionis paucarum ſuperfluitatum;ſicut perdices,phaſiani,turdi,alaudæ,turtures , columbi uolare incipientes : & paſſeres ſunt proprii.ex quadrupedibus conueniunt uituli,hœdi, craſtrati annuales,lepores,capreoli,cuniculi , quæ in prandio ſint elixæ:in cœnis aſſatæ,ſaltem quæ ex his ſunt facilioris digeſtionis.ex piſcibus minus nociui ſunt petroſi , agiles , parui in ſpecie ſua,& ſquamoſi;ſicut ceuiali,lucii, ſtrili , cauedani, barbones,eorum ouis abiectis,ſenetæ,ſcardue,marſones, & carpiones.uitentur tinchæ,anguillæ,cancri, ſthuriones : piſces tamen marini minus nociui ſunt. eligantur ergo ex eis conuenientes ſecundum ſpeciem ſuam: frequens tamen uſus piſcium inducit cæcitatem.ſapores conuenientes tempore frigido,& in diſpoſitione multum frigida ſunt piperata, & ſimilia cum aromatibus,& melle,& ſaccharo condita . uitentur alleata;ſed tempore calido,& diſpoſitione calida,uinum granatorum,& agreſta,& acetum paucæ acuitatis , & ſapores,qui ex his fiunt ſicut ſalſa,& ſimiles.uitentur omnes ſapores,qui ſunt ex cœpis, porris : omnia enim hæc acrumina uitanda ſunt.uitentur lac,& lacticinia ; licet aqua lactis conueniens ſit, butyrum,& oleum conceduntur.uitetur caſeus.ex fructibus conueniunt ficus,& uueæ benè maturæ : ſimiliter uueæ ſiccæ, pruna, mora, pepones . ſed præſtantia ſunt pyra,& citonia cocta in fine menſæ . item conueniunt auellanæ, amygdalæ, pineæ piperatæ,& fiſtica.ex conditis conueniunt pyra,& citonia . ſed zing.conditum in diſpoſitione,& tempore frigidis . aromatica conueniunt; ſicut zingib . piper, cinamomum, macis,nux muſchata , gariophili , crocus in diſpoſitione,& tempore frigidis.ſed in cibatione hæ regulæ obſeruentur, ut nunquam comedat niſi digeſtione celebrata.ſurgat à menſa cum reliquiis famis : non multiplicet cibaria in menſa una.ſit cœna leuior prandio; imo frequenter cœnam dimittat. & in cœna uitet brodialia . ſit ſomnus mediocris,ſcilicet,ſeptem horarum , aut circa . ſomnus minus nocet;ſed ſuperfluæ uigiliæ magis.dormiat capite eleuato,& nunquam cum oculis deorſum.neque dormire incipiat niſi diſtanter à cibo per duas,uel tres horas . neque dormiat in meridie niſi parum,ſcilicet circa horam mediam,& capite eleuato:à medio Maij uſque ad medium Auguſti . & hoc niſi ſomnum nocturnum aliqua occaſione omiſerit . euacuet ſuperfluitates à natura inſtitutas ſollicitè, & per loca conuenientia.coitus multum nocet,niſi ad ipſum ſuperfluente materia ſtimuletur.ſed eius exercitium ſit mediocre: ſuperfluũ nanque ſpiritum reſoluit,& nimia quies ſpiritum incraſſat. ſimiliter eligatur exercitium oculo proprium . unde neque obiecta minima,neque multum diſtantia diu aſpiciat, neque colores extremos,neque nimis lucida,aut obſcura : ſed media,& propriè colorem uiridem,ut ante:neq; faciat aliquod exercitium,per quod teneat caput,& oculos inclinatos.neque poſt cibũ immediatè exercitetur; ſed quieſcat per duas, aut tres horas.ſit ſperans,& gaudens.accidentia animi exceſſiua,& moleſta fugiat.caueat à fletu longo ; licet paucus aliquando uiſum corroboret humores oculi depurando, & ſpiritus illuſtrando per exitum lachrymarum.

Cura autem debilitatis uiſus propter exiccationem tunicarum,& conſumptionem ſpiritus,& humorum per communitatem à toto perficitur cum humectantibus , tàm qualitatiue, quàm ſubſtantificè interius, & exterius applicitis. quæ debent eſſe aliquando frigida;ſicut in hectica febrili.aliquãdo calida,aut temperata in actiuis;ſicut in hectica ſen . Interius autem,quæ ſunt conuenientia ad impinguandum, & humectandum tàm qualitatiue,quàm ſubſtantificè, & cum hoc propria in confortatione uiſus collige ex regimine præcedente,& ex capitulis hecticæ ſenectutis,& febrilis.ſed exterius applicanda ſunt balnea aquæ dulcis tepidæ , in quibus non ſudent:& illa aqua eſt ſuper caput infundenda. uitentur balnea aerea,& aquarum calidarum.olea etiam humida exterius applicita;ſicut amygdalinum,& uiolatum conueniũt, & ſimiliter in naribus,& auribus iniecta.oculis autem lac & proprie humanum,uel aſininum imponatur frequenter . & in ſumma recurratur ad capitula de hectica ſenectutis , & febrili .ſed inter cætera attendatur capitis humectationi cum infuſione lactis ſuper ipſum , & epithimatione ipſius cũ eo, & cum infuſione decoctionum humectantium laudatarum in melancholia,& mania . hanc tamen curam integrè pertractat Raſis in hoc cap. curationes ægritudinum ſpecialium,ſiue communium,ſiue propriarum.ſ.quibus nocetur oculus, haberi poſſunt ex his, quæ dicta ſunt ſuperius , & ex dicendis inferius. curatio uero nocumenti uiſus per communitatem ad neruos opticos, quod ſecundum plurimum eſt deſtructio uiſus,eſt malè poſsibilis.& ideo,cum Auic . poſuit cauſas,& ſigna deſtructionis uiſus; non ſubiungit curam , reputans eam impoſsibilem ; quia tamen aliqui ſaltem duo per me curati fuerunt , quibus acciderat deſtructio uiſus ſubito propter oppilationem neruorum opticorum;curam ſubiungam imo me Ioan.Arcul.ſcribente hoc cap . Coniunx cuiuſdam Veronenſis , quæ ex dolore defuncti filii in una nocte cæcitatem incurrerat,humiditate propter dolorem, & cerebri conſtrictionem expreſſa ad neruos opticos,ſcilicet , curata eſt.cuius ſignum eſt;quia per frictionem oculorum ſecũdum modum ſuperius recitatum pupillę non dilatabantur, aut conſtringebantur.ſubiungam itaque modum curationis per me ſeruatum.in primis iniunxi illis diætam ualde tenuẽ ita,ut nihil eis conceſſerim niſi aquam mellis per quatuor dies & etiam ꝙ nullo modo moueretur:imo ꝙ non loqueretur : timens,ne motus amplius faceret fluere materias ad locum,ad quem fluere inceperant. faciebamq; ipſos dormire capite eleuato quaſi ſedendo . &, ſi non habebant uentris beneficium;cum ſuppoſitorio,aut clyſteri leui iubebam fęces educi: qui duo in quarta die ſanati ſunt.multos alios curaui, quos poſt multos dies ſuæ cæcitatis uiſitare incœpi , & nullum eorũ ſanaui,in quibus ſic proceſsi primò minoraui materiam cum pilulis de hiera ſimplici,& agarico.deinde digeſſi cum melle roſ.& oxymelle ſimplici diſtemperatis cũ aqua betonicæ,& fœniculi.deinde eradicaui cum pilulis cochiis. & aliquando aliquibus eorum habentibus habitudinẽ ſanguineam cum rubedine oculorum,& tumore uenarũ feci phlebotomiam ex cephalica.deinde ſuperioribus,in quibus uidebam phlegma abundare,iterabam digeſtiuum cum oxymelle ſcyllitico,& ſyrupo de ſtœcade cum aquis ſupraſcriptis: & iterum eradicabam cum cochiis : deinde diuertebam cũ maſticatoriis,& gargariſmatibus,& tandem cum caputpurgiis per nares . ultimò his non conferentibus feci cauteriũ in commiſſura coronali uſque ad oſsis ſuperficiem. quod dimiſi apertum, donec os ſquamatum fuerat . exterius ſuper parte anteriori capitis apponebam medicinas reſoluentes, & caput confortantes . curam autem nocumenti uiſus ex aliis cauſis per communitatem pendentis hic nõ ſubiungam, ne omnia capitula in uno perſtringam,&c.cura autem debilitatis uiſus per eſſentiam in oculo;licet ex multis cauſis pẽdere poſsit,quarum cura perquirenda eſt ex ſuperius dictis, & ex inferius dicendis; hic ſolummodo cura perſtringenda eſt trium cauſarum . prima,quando prouenit propter humiditatem turbidam in tunicis,& humoribus.ſecunda,propter turbulentiam , & nimiam craſsitiem ſpiritus uiſibilis.tertia, propter paucitatem,& nimiam ſubtilitatem eius.cura ergo debilitatis uiſus propter humiditatem turbidam completur quatuor intentionib . prima eſt euacuatio integrata ex minoratione,ſcilicet digeſtione,& eradicatione,ut ſuperius dictum fuit;licet in hoc caſu magis propria oculis exhibenda ſunt;ſicut pro minoratione pilulę de hiera ſimplici , aut cochiæ:pro eradicatione addendæ ſunt pilulæ lucis.ſed pro digeſtione cum melle roſ.oxymelle ſimplici,aut ſcyllitico miſceatur aqua fœniculi,rutæ,& ſimilium.ſyrupus in hac cauſa proprius.℞.maioranæ,betonicæ,gariophilatæ,meliſſæ, chelidoniæ ana M.s.radicum fœniculi,petroſelini ana.℥.1.ſe.aniſi,fœniculi,endiuiæ,rutæ ana.℥.s.euphragiæ.℥.1 .s.ſacch.℥. 15.& fiat ſyrupus,cuius doſis eſt.℥.1.s. cum.℥.3. aquæ decoctionis harũ rerum.℞.ſenæ,eufragiæ,ſem.fœniculi,florũ bo

raginis

raginis ana.3.5.bulliant in lib.3. aquæ ad consumptionẽ tertiæ partis,& coletur,& hoc in autumno. sed in uere loco senæ ponatur acorus,& stœcas. & post purgationem ordinariam frequẽter utatur pilulis lucis cum mirobalanis kebulis conditis. Secunda intentio est diuersio cũ masticatoriis,gargarismatibus,caputpurgiis per nares,& his nõ conferẽtibus fiat cauterium in commissura coronali.

Tertia intentio est materię turbidæ ab oculo resolutio,& ipsius per lachrymas eductio:ad quod optime cõfert puluis Rasis in hoc cap. item collyria de fellib.magnificãtur in hoc casu.sed attende, quòd fella sunt quadruplicia scilicet reptilium.inter quæ acutissimum est fel uiperæ,super cuius administratione non est præsumendum nisi in modicissima quantitate, & cum maxima cautela:ex eius enim impositione quorundam oculi sunt dissipãti. in secundo gradu acuitatis sunt fella auium;sed maximè earũ,quæ uiuunt ex rapina.in tertio gradu sunt fella quadrupedũ, sed inter hæc magis acutũ est fel leopardi, & leonis: & minoris acuitatis est fel porci. in quarto gradu sunt fella piscium,& minoris acuitatis cæteris tu uerò incipe ab his,quæ sunt minoris acuitatis, dummodo sint propria,& in casu laudata. uerum etiam fella in acuitate distinguuntur,secundum quod sunt animalis ieiuni,aut depasti:quod est minus acutũ.collyria autẽ appropriata,& approbata ab authoribus in fine capituli subiungã, & cũ hoc quædam electaria in hac dispositione,& in sequentibus propria.

Quarta intentio est debitum regimen sex rerum non naturalium superius memoratum, præcipue in cibo, & potu: quæ in hac dispositione debẽt paucificari,& ad siccum declinare. unde uitentur brodialia,& oĩa uaporosa caput,& oculum replentia,&c.nocumentum autem uisus propter superfluam crassitiem, & turbulentiam spirituum exigit duplicẽ intentionem generalem. prima est sanguinis clari,& subtilis generatio:quæ est materia spiritus.secunda ipsorum spirituũ clarificatio,& subtiliatio.primũ duplici regimine perficitur. primum est debitum regimen sex rerum non naturalium superius memoratum,maximè in cibo,& potu.unde in hoc casu sunt eligendæ carnes laudabiles generãtes sanguinem subtilem,& clarum;sicut auium laudatarum magis, quã quadrupedum.& similiter uinum subtile,cisiolum,aut album,nõ uaporosum,oua sorbilia,& breuiter sanguinem crassum, & turbidum generantia uitentur.secundum regimen est medicinale,per quod sanguis iam genitus;licet sit turbidus,& crassus, subtiliatur,& clarificatur.ad quod faciendum duo sunt genera medicinarum,secũdum quod sanguis dupliciter potest fieri turbidus:uno modo in substantia sua:alio modo per admixtionem aliorũ humorum ipsum turbidantium. primi modi turbulentiæ conferunt medicinæ à proprietate sanguinẽ clarificantes:inter quas præcipui, & famosi sunt lupuli, qui uia cibi,et medicinę possunt exhiberi capillus ueneris,& fumus terrę.& sunt multę compositę,inter quas sunt duę pręcipue, scilicet,decoctio capillorum ueneris,& fumiterræ, quarum descriptionẽ require à Mesue in suo antidotario. carnes autem uiperæ, secundum quod præparatur in lepra in hoc casu & in illo,cuius statim rememoratio præcessit scilicet nocumento uisus ex humiditate turbida sunt præcipuæ. aliud est genus medicinarum soluentium,& separantiũ humores turbidos à sanguine;sicut sunt senę,& epithymum in separando melancholicos humores:& mirobalani, & agaricus in separando cholericos,& phlegmaticos:& possumus miscere hęc cum suprascriptis à proprietate sanguinem clarificantibus, imo etiam quædam propria in uisus cõfortatione calida, aut frigida,secundum quod est expediens proposito nostro.&,si quis quæreret,quæ uirtus est ista clarificatiua sanguinis; estne uirtus tertia?&,si tertia,est ne uirtus solutiua?dicendum, quòd est uirtus tertia;quia respicit determinatum humorem scilicet sanguinem:& non est uirtus solutiua;licet secundum plurimum reperiatur in medicinis solutiuis. secunda intẽtio principalis est ipsos spiritus iam genitos depurare à uaporibus secum commixtis,& ipsos turbidantibus, & ipsos etiam in sui substantia subtiliare; sicut de sanguine est dictum. quæ duo perficiuntur prohibendo uapores à stomacho, & à toto transire ad caput cum frictionibus, & aliis generibus diuersionum,& cum confortantibus stomachũ,& claudentibus os ipsius, & uapores,& reprimentibus, de quibus omnibus supra.secũdò perficitur cum pectinationibus,& capitis frictionibus stomacho ieiuno,& celebrata digestione integrè. tertiò cum his,quæ in oculo ponuntur,ipsos uapores resoluentibus,de quibus partim dictum est, sed uberius dicetur inferius.perficitur hæc intentio,secundò principaliter cum his, quæ à proprietate substantiam spiritus clarificant, & subtiliant,& uirtutes membrorũ principalium, & oculi confortant,sicut sunt triferæ.de quibus actum est:& quædam etiam electaria, de quibus agetur: & multa odorabilia, inter quæ præcipuus est odor maioranæ siccæ.

Cura autem debilitatis uisus propter spiritus paucos, & nimium subtiles perficitur primò per debitum regimen sex rerum non naturalium,& pręcipuè cibi,& potus,quę in hoc casu debent esse multi nutrimenti, & humidi, & aliqualiter crassi, & compacti,non tamen turbidi sicut sunt carnes electæ quadrupedum,& pedes uitulorum, & quædam fercula; sicut hordei,faris,rizi frumenti,speltæ. & in hoc casu conuenirent carnes caprinæ,& uinum mediocris potentiæ,cisiolũ bene clarum;sed non subtile.secundò perficitur cum confortantibus uirtutes membrorum principalium; sed non multũ calidis,neq; subtiliantibus;sicut sunt gemmæ, trifera descriptione Mesue capite de debilitate uisus superius posita saccharum ros. & si opus fuerit calidis, eligatur trifera minor, theriaca,mithridatũ:quorum caliditas,si uideatur superflua, alteretur cũ saccharo ros.aut trifera statim memorata. mirobalani tamen,ut uult Mesue,in hac re sunt præcipui. regimẽ autem confortandi spiritus secundum nouem modos dixi in capite de melancholia.

Hic nunc subiungam descriptiones quorundam medicaminum in debilitate uisus primum est uinum artificiatum,cuius est hæc descriptio.℞.uini nouiter expressi lib.50.euphragiæ M.duos,saluiæ domesticæ,rutæ, maioranæ, chelidoniæ, rorismarini,betonicæ,seminis anisi,fœniculi ana.M. s.cinnamomi.℥.s.misce,& permitte bullire.cum quo uino poterunt sumi electaria,theriacæ,triferæ,pulueres, & similes medicinæ in causa frigida,& humida: Est enim uehiculum medicinarum ad caput, & oculos.puluis ex inuentione Gentil. ℞. foliorum betonicæ,rutæ euphragiæ,se.anisi,cinnamomi, zingib.cardamomi,se.fœniculi,petroselini,sileris montani,origani,hyssopi,cubebæ,liquiritiæ ana. ʒ.ij. sacchari optimi ad põdus omnium.sumatur de eo medium choclear in mane cũ pauco uini suprascripti.Sed in causa calida utendum est trifera superius descripta ex inuẽtione Mesue:uel utendus est huiusmodi puluis.℞.mirobalanorum citrinorum.℥.1. chebulorum,indorum,belliricorum,emblicorum,ana. ʒ.1. terantur in uase lapideo tribus diebus omni die bis. semper aspergendo cum aqua ros.& permittendo siccari.de quo puluere accipiatur.℥.1.sandali rub.coriandri præparati ana.ʒ.1. euphragiæ.ʒ.2.misce.de quo puluere potest accipi mediũ choclear alternis diebus cum succo ros.aut cum pauco uini suprascripti subtripli ad aquam rosaceam.hic etiam puluis potest fieri solutiuus addendo turbith,& zingib.aut diagridium secundum exigentiam necessitatis.& potest dulcorari cum saccharo rosaceo.nũc subiungam,quædam collyria de magis expertis.primum,& facile est Gentil.Recipe antimonij pręparati tutiæ præparatæ.ana cum aqua fœniculi, quãtum sufficit fiat collyrium.secũdum est Gerardi de Solo.auis dicta pica exiccetur in furno,donec possit puluerizari: & puluis subtilissimus ex ea oculo imponatur.qui si cum succo fęniculi misceatur,aut aqua rosacea;erit conueniens huic proposito. tertiũ est Mesue superius memoratum ex succo fœniculi cum nummis auri,aut auro chalcinatum cum argento uiuo, non cum mordicantibus:cui si addatur.20.pars fellis galli, ut uult Mesue;erit magis resolutiuum,& abstersiuum. & ad hoc cõfert cohol superius memoratum autoritate eiusdem; sed magis in causa calida.aliud est Ruf.℞.licium,& contere contritione multa cum succo fœniculi depurato, usq; dum fiat, sicut mel.& reconde in uase uitreo.& quidam posteriorum addiderunt ad omnem.℥.eius fellis galli, aut perdicis.℈.2.tutia quoq; sola primo cum aqua pluuiali lota,& exiccata:deinde cum aqua fœniculi trita,& exiccata: tertiò cum aqua sampsuci similiter trita,& exiccata:quartò cũ aqua ialfaraxiõ oculis imposita optimè confortat.aliud ex inuentione Mesue cõferens super calefactione oculorum,& debilitati uisus causa

humiditatis ſubtilis,& acutæ & mordicationi, & pruritui in oculis. ℞. tutiæ, carmenæ lotæ in aqua pluuiali: deinde in aqua roſ.pluries.ʒ.10.fricati. mirobalanorum citrinorum cũ aqua roſ.ʒ.6.licij.ʒ.2.s.zingiberis,piperis lõgi an.ʒ.1. aſpergantur cum ſucco agreſtæ,& conterantur cũ eo: deinde exicẽtur,& puluerizentur,& fiat alcohol.poteſt etiam fieri collyrium liquidum miſcendo cum aqua roſ.aut ſucco fœniculi, ſecundum quòd tuo propoſito eſt conueniens. aliud poſitũ ab Auic. de quo dicitur, quòd tanti exigit iuuaminis, quòd oculo talẽ efficit,ne ei noceat in ſolẽ aſpicere. ℞. lapidis ſantici,ideſt,marchaſitæ,lapidis magnetis, lapid. batis,ideſt,albuminis albi,ſedinæ, ideſt, ſedenegi,ſiue lapidis hæmatitis, calamenthi ſicci,condiſi,quod quidam elleborum dicunt,quidam ſuccum cucumeris aſinini.ſed Simon Ianuenſis dicit eſſe quandam herbam, qua utuntur tinctores nõ repertã apud nos,omnium ana.partem.1.fellis uulturis, fellis uiperæ ana partem.1.miſce.tu de collyrio crede,quod uis.facilius eſt dicere,quàm facere:ego in oculo humano non auderem ponere.& hoc teneas conſilium in medicinis oculis imponendis, ut ſemper à leuioribus incipias gradatim aſcendendo ad acutiora;ne ſequatur nouiſsimus error peior priore.attamen de modo utendi felle uiperæ dicam in cap.de imaginationibus. oleum balſami in hoc caſu magnificatur ſecundum quoſdam: & dicunt,quòd aut meliorat oculum, aut conſeruat in eadẽ diſpoſitione,quam reperit.ſed ſufficit una gutta: & hoc in diſpoſitione frigida.

De tumore palpebrarum. Cap. 28.

Epithimetur ex epithimate quod in cap. de ophthal. nominauimus.

Tumor palpebrarum,alintiſar.inflatio oculi, inflatio coniunctiuæ ſunt nomina ſynonyma hãc paſsionem ſignificantia de qua diuerſi authores ſub his diuerſis nominibus determinant.quæ diffinitiuè eſt apoſtema palpebrarum oculi cum intumeſcentia notabili ut plurimum coniunctiuæ cõmunicans ſecũdum Ieſum Hali. & propterea ipſam appellat inflammationẽ cõiunctiuæ tractatu primo,cap. 42. & in hoc differt ab hordeolo,nodo,& pleriſq; alijs apoſtematibus palpebrarũ.

Species ſumuntur à cauſis corporis,ex quibus generantur quæ ſecundum Auic.ſunt quatuor;uentoſa,aquoſa,phlegmatica,melancholica. nõ enim poſuit hanc paſsionem à ſanguine,aut à cholera prouenire;quanquam pleriq; alii dicant ipſam ab omni humore poſſe prouenire. quod uidetur rationabilius,magis conſonum menti Raſis,qui curando hãc paſsionẽ,dicit,quòd epithimetur epithimate in capite de ophthalmia nominato. & certum eſt epithima iſtud magis cõuenire in materia calida, quàm frigida: fit enim ex ſiefmemithe, roſ.aloes,licio,ſandalo rub. ſauſel croco orientali ana diſſolutis in ſucco coriandri,aut endiuiæ,aut aqua roſacea. reſpõdent tamen hunc humorem ex ſanguine, aut cholera prouenientem uocari roſarium;ſed hæc nomina omittamus.poteſt autem prouenire à cauſa primitiua mouente antecedentem in coniunctam.

Signa huius paſsionis abſolutæ, quia in initio ſui apparet frequẽter;ſicut pũctura acus,muſcę,aut cimicis cum pruritu deinde ſtatim palpebra notabiliter tumeſcit. ſed quę ꝓuenit ex ſanguine,eſt cum tumore,& duritie tenſiua,colore rubeo tendẽte ad obſcurum,dolore extenſiuo,& pulſatiuo, & aliis ſignis phlegmonis. quæ uerò ex cholera minoris eſt tumoris & tenſionis, cũ dolore magis acuto & colore rub.claro,uel ad citrinum tendente,& alijs ſignis heriſipelæ. ſed quæ ex uẽtoſitate, euenit ſubito ſecundum plurimum magis declinans ad lachrymale domeſticum,ſicut & cætera.& eſt ſine grauitate,neq; mutatus eſt color palpebræ,& eſt cum tumore notabili:in quo nõ remanet ueſtigium impreſsionis, & cũ pauco dolore.in phlegmatica autem,licet color non mutetur:tamẽ eſt durities minor, & remanet ueſtigium impreſsionis per aliquod tempus cum nullo dolore.ſimiliter in aquoſa eſt mollities maior quàm in phleg.ſine dolore, in qua licet facilis fiat impreſsio;tamẽ citius remouetur,quàm in phlegmatica: & minus cito,quàm in uentoſa, neq; color palpebræ eſt mutatus,uel eſt mutatus ad albedinem tam in phlegmatica, quã in aquoſa.in melancholica uerò eſt durities notabilis,non tamen ſicut in cancro,& ſephiros,cum ad tantam exiccationẽ huius ægritudinis materia non prouenit:non enim in tã paruo tempore accideret,uidemus enim cancros & ſephiros ad tantum tumorem non niſi longo tempore prouenire. unde hanc melancholiam quodammodo mixtam arbitrari debemus cum aliis humoribus augmentum uelocitantibus. & tumor hic ſecundum Auic.communicat ſuperciliis,& maxillæ ſed magis maxillæ;quia grauis eſt deſcendere,& cum colore fuſco,& pauco dolore, &c.

Prognoſticum.primum. hæc ægritudo ſecundum A. cõſequitur ophthal.& uariolas.quod Gentil.exponẽs, dicit,propter ſeriem textus Auic.debere intelligi de melanch. & cauſas aſsignat, quas omitto. quæ euenit ſecundum ipſum poſt curationem ophthal.& uariolarum; quod credo nequaquam conuenire intentioni A. neq; experientiæ: ſed intelligendũ eſt quòd ſequitur ophthalmiam,& uariolas, ideſt, quod euenit,poſtquam hæ paſsiones inchoatæ ſunt:uidemus enim per ſæpe inchoata ophthal.multa materia fluente per partem exteriorem palpebras tumefieri:ſimiliter in augmento uariolarum,& in ſtatu uidemus palpebras eſſe adeo tumidas, ut nõ poſsint aperire oculos:non obſtat niſi cum materię ophthal. & uariolarum ſint calidæ plurimum hoc apoſtema eſſe calidũ:quod repugnat dictis A. niſi uelit hoc apoſtema quãdoq; eſſe calidum:maxime quando ſequitur alias ægritudines, & fit per uiam defluxus,niſi forte initiatiue ſit frigidum. Prognoſticum ſecundum.Hic tumor palpebrarum curatur ſecundum plurimum;ſi bene tractetur. ſi uerò imperite; perducit plerunq; ad cancrenam,materia exiſtẽte multa,& calida: exiſtente autem melanch.plerunq; ad cancrum,& ſephiros,&c.

Cura tres exigit intẽtiones generales.prima eſt circa cauſam antecedentem complendam per euacuationem,diuerſionem,fluxus interceptionem.ſecunda eſt circa cauſam cõiunctam complendam repercuſsione principio conueniente,reſolutione,declinatione conueniente,repercuſsione, & reſolutione ſimul conuenientib.augmento,& ſtatui: & hoc ſi incedat in uiam reſolutionis. ſi autem in uiam maturationis; loco reſolutiuorum applica maturantia.tertia intentio duas exigit intentiones particulares ſcilicet correctionem accidentium;& debitum regimen,quæ omnia fiant, ſicut in ophthalmia.ſed eſt dubium non paruum,an phlebotomia, & repercuſsio conueniant in hac paſsione.quod non arguitur ex intentione Auic.neq; phlebot.neq; repercuſsionem conſulentem:quam intentionem approbat Gentil. in expoſitione capituli de alintiphac. hanc opinionem manifeſtè ponit Ieſus Hali uetans phlebotomiã, & repercuſsionẽ, à quo Auic. totum huc caput accepit.in oppoſitum eſt Raſis. ex cuius dictis non explicitè; ſed implicite comprehendere poſſumus phlebot. & repercuſsionem competere;cum doceat curare hanc paſsionem medicamine repercuſsiuo, poſito in capitulo de ophthalmia.& confirmatur; quia in cuiuſcunq; apoſtematis principio competunt repercuſsiua niſi in caſibus exceptis.& certum eſt,quòd hic non eſt ex illis, & in apoſtemate ſanguineo omnes concedunt phlebotomiam: poteſt autem palpebra apoſtemari à quocũq; humore;ſicut & oculus. pro ſolutione huius dubij dicendum, quòd aliqua eſt manifeſta differentia in cauſis huius paſsiõis inter Aui. & Ieſum Hali ex parte una,& Raſim & pleroſq; alios ex parte altera.uolũt enim primi hanc paſsionẽ ſolum ex quatuor humoribus iam dictis prouenire. alii præter hos quatuor humores frigidos arbitrantur ex cholera,& ſanguine prouenire poſſe. eſt ſecũda differẽtia,quam Ieſus Hali exprimit,quòd ſecundum plurimum non prouenit hæc paſsio per uiam defluxus. ſed ophthalmia econtra ſecundum plurimum prouenit per uiam defluxus.ex quo infertur ſecundum Ieſum Hali, & Aui. qui ſequitur ipſum,ſcilicet neq; phlebot.neq; repercuſsionem cõpetere,tum quia materia eſt frigida, non bene curabilis per phlebot.tum quia non defluit ad oculum;ſed cõgeritur. phlebot.autem debetur cauſæ antecedenti, non coniunctæ. ſed ſm alios authores ponẽtes ipſam prouenire ex humoribus calidis,qui ſecundum plurimum defluunt ad oculum, & non congeruntur,dicendum eſt phlebot. & repercuſsioſiem cõpetere; multo minus tamen competunt repercuſsiua ſuper loco,quàm in ophthalmia;ex eo quòd palpebra eſt membrũ ignobile in comparatione ad oculum.propterea uitandũ eſt ne repercuſsiua applicita ſuper palpebra repercutiant materiam

riam ad oculum: & eo magis;quia secundum plurimum huic passioni coniunctiua communicat præcipuè secūdum Iesum Hali.ergo multo etiam magis debemus esse solliciti de coniunctiua,quàm de palpebra;sicut & in synanche,in qua simul materia est interius,& extra solum: interius applicamus repercussiua,exterius autem attractiua. & forte propter hanc causam dixit Iesus Hali, generaliter siue sit factum hoc apostema per uiam defluxus,siue per uiam paulatim factæ cōgestionis repercussionem non competere.sed nunc ad medicinas locales ueniamus distinguētes modum curationis.si hoc apostema fiat à causa primitiua, ut contusione; debemus in principio administrare albumē oui contusum cum oleo ros. & interius albumē oui cum aqua rosa.postea secūda die oleū rosaceum cum uitello oui,si dolor affuerit.si uerò non fuerit epithimabimus cum oleo rosaceo desuper aspergēdo puluerem myrti,demum procedere ad resolutionem sanguinis cōtusi,sicut exigunt canones. interius autem ueniemus ad sief album,& tandem ad cętera competentia in ophthalmia secūdum tempora sua.&,si ibi fuerit atarfati,ut plurimum est; curabimus curatione eius,sicut superius dictum est.si autē apostema exterius rēdat in uiam maturationis; maturabimus & aperiemus,ut docemur in canonibus uniuersalibus. si autem proueniat à causa antecedente, scilicet, sanguine fluente ad palpebram; in principio repercutiemus cū medicamine Rasis,cuius descriptio est in capitulo de ophthal. aut cum aqua ros.oleo ros.aceto, bolo armeno simul mixtis.&, si materia fuerit cholerica; his poterimus addere aliquem succum frigidum;sicut semperuiuæ,aut solatri:quæ consilio meo magis applicanda sunt super fronte,& temporibus,quàm super palpebris. procedētibus autem tēporibus resolue, aut matura, aut cum mixtis procede, sicut in phlegmone, & erisipelate authores præcipiūt, commiscendo medicamina huic mēbro magis propria.si uerò materia fuerit uentosa,cum subito fiat secundum plurimum, manifestum est repercussiua non competere.sed secundum Iesum Hali nihil à principio faciendū est scilicet in prima die,sed in secunda,si ægritu do nō est curata,lauetur facies,& oculus cum aqua calida, & diæta subtilietur.si tamen oportuerit;applica sacculum ex milio, & sale & cimino torrefactis. sed Gerardus de Solo docet administrare farinam milii cum aqua fœniculi. si uerò materia fuerit phleg. aut aquosa; epithimādæ sunt palpebrę ex aloe cum succo fœniculi.&,si forti⁹ uis resoluere;applica siefrub.leue distemperatum cum aqua fœniculi aut pluuiali, aut aqua fabrorum,& chimolea cum pauco aceti:si uis magis resoluere cū pauco lixiuii.descriptio sief rub.Rasis in suo antidotario. ℞.floris æris usti,qui fit in minera æris.ʒ.3.colcothar usti.ʒ.2.æris usti ʒ.5.myrrhæ,croci,ana.ʒ.1.piperis.ʒ.s.fiant ex eis collyria cū uino albo:hoc enim est resolutiuum efficax.aliud ex inuentione nostra satis domesticum. Recipe aloes, myrrhæ,licii,acatiæ,sief memithæ,ciperi,croci oriētalis, boli armeni ana.misceantur cum aceto,& succo fœniculi,aut addatur parum lixiuij,si uis magis resoluere: & in materia multū aquosa potes permiscere cū aqua fabrorū, & addere chimoleam, si autem materia fuerit melancholica; mollifica primò,deinde resolue,aut cum mixtis procede;sicut cum mucilaginib. maluauisci, fœnugræci,lini, & piuguedine gallinæ, quibus, si uolueris magis resoluere adde bdelliū, aut ammoniacum in aceto dissolutum.& tu ex cura apostematum scliroticorū collige medicamina huic dispositioni cōuenientia addendo aliqua propria secundum exigentiam particulæ patientis, &c. tertium autē regimen ex sæpe dictis potest esse manifestum:& textus clarus est.

De inuersione pilorum palpebrarum. Cap. 29.

SI pilus fuerit unus,aut duo:alijs palpebrarum pilis cum mastiche,aut oleo sisami sunt annectendi, aut radicitus euellantur.et loca,à quibus euulsi sunt,† cum ferro acuto,aut acu adurantur.si autem multi fuerint;necesse est caro palpebræ incidatur. loqui tamen de hoc nostri libri mensuram prætergreditur.

SCHOLION

Cum ferro acuto,aut acu]corrige sic:cum ferro acuto,ut acus.ita legunt emendatissimi codices.

Pilus à pelle dicitur;quia ex pelle procedit.ethimologiarum capite primo; sicut capillus dicitur capitis pilus. Pilus est diffinitiuè pars corporis inanimata,tenuis,rotunda,lōga, dura,flexibilis,in poris cutis secūdum radicem fixa,ab exhalatione fumosa terrestri, uiscosa unctuositate participante, genita à calido adurente ad poros cutis eleuata; sed à complexione cutis, & aeris in pilum densata ad decorem, tutelamq; corporis,atq; ipsius ab huiusmodi fumosis exhalationibus mundificationem finaliter ordinata. ex qua diffinitione elicere potes causas pilorum,scilicet,materialem, efficientē tam incitatiuam,quàm completiuam: & causam materialem inquā & formalem,atq; finalem.

Pili autem palpebrarum quadrupliciter possunt malè disponi,aut paucificantur;quia tenues,aut curti,aut pauciores debito generantur,aut multiplicantur modis contrariis, aut inuersantur in oculum non seruantes debitum situm. & hæc inuersatio tamir uocatur.aut non debitè colorantur;ut,quia producuntur albi,aut alterius coloris non naturalis, cum debeant esse nigri.paucificantur autem propter defectum materiæ terrestris unctuosæ, aut defectu agentis, aut paucitate calidi,aut ex defectu cutis. ex defectu quidem materiæ, quia consumitur;sicut accidit in ęgritudinibus exiccātibus;ut phthisi,hectica,& similibus:aut, quia materia pilorum in pediculos conuertitur:quæ ab illis postquam geniti sunt etiā cōsumitur:aut quia materia pilorum à præsentia alterius materiæ acutæ,aut salsæ consumitur;sicut in alopecia:aut ex defectu caloris cum paucificatur;sed hoc rarissimè est causa defectus pilorum palpebrarū aliorum: aut multoties cum uideamus in omni ætate, in omni complexione pilos palpebrarum debite generari. Defectus autem ex parte cutis est aut propter oppilationem pororum cutis, & stricturam, aut nimiam dilatationem, siue ex tempore,siue generatione cōtractæ sint.aliquādo accidit propter ulcera, corrosiones manifestas,& pustulas in palpebris existentes:ex quibus fit pilorum casus;sicut & in cæteris membris.& ex contrariis causis tàm efficienti quàm materiali, ex qua, & in qua accidit pilorum multiplicatio.inuersantur autem pili in oculum; aut quia pori exitus pilorum sunt obliquati uersus oculum directi: aut ex generatione, aut ex tempore, aut quia palpebra ipsa est cōtracta,& iam uersus oculum curuata: aut quia radix unius pili nascens in poro alterius sub radice eius non potens exire directe propter impedimentum radicis alterius pili,curuatur interius uersus oculum.male autem colorātur pili,aut propter ægritudines consumentes. unde ex defectu humidi dealbantur:sicut segetes cum maturescunt,humido deficiēte dealbantur:& hęc albedo incipit ab extremitate pilorum.dealbantur secundo pili propter præsentiam materiæ phlegmaticæ putrentis in radice eorum; sicut accidit in canicie, aut propter præsentiam albaras, aut morpheę in cute pilorum: secundum cuius colorationem etiam pili colorantur: & hic color incipit à radice pilorum tendens paulatim ad eorum extremitatem.sed ad propositum redeūdo, cum quatuor sint hæ dispositiones pilorum,solum una, scilicet inuersatio dicitur ægritudo; cum sensibiliter lædat operationes: & est plerunq; causa ophtalmiæ,& paruarum ægritudinum: est enim morbus in situ. aliæ autem dispositiones non sunt ægritudines;licet persæpe pendeant ab ægritudinib.aut causis præter naturalibus.& ex his liquent hæ dispositiones,& causæ earū. signa autem manifesta sunt,cum sensui subiaceant.

Prognosticum.Hæ dispositiones difficillimè curantur, cū malæ dispositiones pilorum non nisi à forti agenti possint rectificari:sustinent autem pili, & cutis pilorum fortes medicinas sui duritie,& uiscositate multum resistētibus, &c. cura paucificationis pilorum in duobus consistit: primò in remotione causæ pilos paucificantis. sec undò in contractione,uel attractione materiæ pilorum generationi proportionatæ. si ergo causa paucitatis pilorum fuerit humidi consumptio, & exiccatio cum humid. & resistentibus curanda est. si autem propter præsentiam pediculorum;ipsos remoue,& interfice & materiam generationis ipsorum consume, ut docet Aui. 3.tertij trac.3.cap.1.& Ras.2.contin. Si uero fuerit præsentia materiæ acutæ & salsæ in origine pilorum cura curatione alopecię.Si uero fuerit propter ulcera aut pustulas in cute pilorum consumentes materiam generationis pilorum & poros oppilantes aut ipsos corrodentes,cura curatione alsaphaati.

haphati. Si uero fuerit nimia ſtrictura aut dilatatio pororum à generatione contracta non recipit curam. Hic autem ſolũ modo debemus inniti circa ſecũdum, ſcilicet circa attractionem materie terreſtris unctuoſæ ſubiiciendæ pro generatione pilorum. Ad quod faciendum quaſdam ſubiungam medicinas, hoc tamen præmiſſo quòd medicinæ facientes naſci pilos ſunt diuerſorum modorum. Quædã enim agũt à proprietate occulta, ut lapis lazuli & lapis armenus. Quædam à calíditate, trahendo materias pilorum uerſus poros, concurrẽte etiam quadam proprietate, ſicut ſpica nardi, & celtica. Quædam faciunt hoc quadam ſtipticitate confortatiua partiũ mẽbri, unde calor uigoratur, ſicut laudanum, &c. Quædam faciunt hoc nõ generando pilos de nouo, ſed ipſos genitos cõſeruando, ſicut medicinæ ſtipticæ & uiſcoſæ. Quædam faciũt hoc remouendo malitiam materierum corrodẽtium. Et iſtæ ſunt diuerſæ ſecundum quod materiæ corruptæ egent rectificatione, ſiue exiccatione, ſiue abſterſione aut reſolutione, aut corrigendo aliquod genus malitiæ complexionis. Et iſtę ſub primo regimine continentur. quædã adhoc iuuatiuæ ſunt tenendo alias medicinas in loco, ſicut medicinæ uiſcoſæ ſui uiſcoſitate faciẽtes alias medicinas palpebrę adhęrere ſicut mel. Et ſi inſtetur, quia medicinæ uiſcoſæ oppilant poros, ergo prohibent generationem pilorum oppilando, negatur cõſequentia: non enim omne uiſcoſum eſt oppilatiuũ, ſicut mel & ſi ſit aliqualiter oppilatiuum, maior tamen eſt conferentia ex parte aliorum quàm hoc paruum nocumẽtum. Deſcriptio conueniens ad pilorum generationem. ℞. lapid. armẽ. lapid. lazuli. ana. cum melle incorporentur & applicentur Secundum magis efficax, eſt ſtercus muris aduſtum, aut non aduſtũ cum melle confectum. Tertium magis iuuans in cauſa cal. ſcilicet, ubi eſt pruritus, rubedo & corroſió, eſt ut granátum cum ſua totalitate decoquatur in aceto donec diſſoluatur, & ſuper locum ponatur. Et hoc quidem magis confert prohibẽdo caſum pilorum, quàm eorum nouam generationẽ procurando. Medicinæ autem prohibentes ortũ pilorum poſtquã euulſi ſunt, multæ, ab authoribus, recitatæ. Vna eſt ex rubigine ferri cum ſaliua diſtemperata, uel limatura ferri cocta cum aceto, uel ferrum calcinatum, ſiue crocus ferri coctus cum aceto. Secundum eſt ſanguis ranæ proprie in cannetis habitantis. Tertium eſt tinea canis, ſeu lendines canis contuſæ & loco applicatæ. Quartum eſt cum frigidis ſtipticis & opiatis claudentibus poros, & calorem naturalem debilitantibus. Quintum eſt cum ſief de uitriolo ex inuentione Ieſu Hali. conferẽt pilul. additis, ſilach ſcabiei ungulæ, ſebel. ℞. gũmi arabici, dragaganti, aloes ſuccocitrini, uiridis æris. arſenici rubei, colcothar, æris uſti trium piperum, ſedenegi, amyli, rubeæ tinctorum, baticuræ ęris uſti, ana. ʒ. 2. ſanguinis draconis, acatiæ, ana. ʒ. 1. s. tutiæ, ſpicæ, licii, gallę uſtę, ana. ʒ. 1. cadmiæ argenti, cæruſæ, mirrhæ, ana. ʒ. 1. ſalis ammoniaci, ana. ʒ. 4. diſſoluatur arſenicum cum aqua rutæ, & ſucco pomi citrini, alia bene pulueriżata miſce & fiat ſief. Sed certe dicant omnes quicquid uelint, ego adhuc non inueni medicinã in hac re conferentem, ſicut nec Galenus ut teſtatur. 10. de ſimplici medic. Nam cum plures expertus fuerit nõ inuenit aliquas in hac re conferentes. &.

Cura autem inuerſionis pilorum quinq; modis perficitur, de quib. tres tangnntur à Raſi in præſenti cap. Primus eſt inuiſcando pilos inuerſatos cum pilis naturalib. cum maſtiche aut oleo ſeni, ideſt, de illa regione quod uiſcoſum eſt. Sed inter cætera, ut refert Auic. in hoc præſtantior eſt gumma piſcium. Sed caue ne pili inuerſi ſuperent pilos rectos, & trahant ipſos in oculum. Secũdus modus eſt per cauteriũ actuale factum in modum acus curuæ, debet ergo palpebra inuerſari, & ipſius extremitatẽ debemus capere inter duos ſtilos ex utraq; parte ligare, & pilos inuerſos cũ moleta dẽtata extrahere. Deinde oculum tueri cum paſta ut dicit Ieſus Hali, oculo ſuperpoſita, ſed melius fiet cum cotto in aqua roſata in fuſo, oculo ſuperpoſito, & ita acum illam curuam ignitam in poros pilorum extractorum infigere ſemel, aut pluries & ſatis profundè, donec tota caro porri ſit combuſta, poſtea lacte applicito ſuper loco, dolor mitigetur, & poſt mediã horam aut quartam ſtili ſoluantur, ut palpebra ad ſitum naturalem redeat, deinde cum prohibentibus ophthalmiam medicetur.

Tertius modus eſt poſitus à Raſi ſcilicet inciſio, ſed hoc penes autores tripliciter poteſt fieri. Aliqui incidunt palpebram interius parum diſtanter ab origine pilorum, & ſecant ſatis profunde adhoc, ut caro orta in ſciſſura propellat, & inuerſet palpebram alterius, & hic modus eſt ſatis inanis, & carens ratione. alii autem ſcindũt cutim palpebræ exterius ali quam partem ipſius eleuando ad modum unius alutæ, & deinde conſolidant unum labrum cum alio uniendo aut ſutura, aut alio ingenio, ut palpebra poſt conſolidationẽ remaneat aliqualiter exterius imuerſata. Modus autem capiendi pellẽ aptior eſt, ut cum picicarolis eleuetur, & comprehendatur inter duos ſtilos ſubtiliſsimos ſecundum eam quantitatem, quę uidetur tibi neceſſaria adhoc, ut palpebra remaneat aliqualiter inuerſa, adeo ut pili non ingrediãtur in oculum, deinde ſtili ſtringantur ex utroq; capite notabiliter, & pellis iſta intercepta, ſcilicet cum forfice ſuper ſtilis ſcindatur, deinde antequam ſtili remoueantur figatur acus una uel plures immediate ſub ſtilis utrũq; labrum uulneris comprehendendo, deinde ſtili remoueantur & fiat pũctum unum aut plura ſecundum neceſsitatem, quæ remaneant uſq; ad conſolidationẽ perfectam. Et ſi remanere non poſſent inuiſcetur unum labiũ cnm alio cum medicinis adhoc propriis. Et hic modus eſt ex inuentione noſtra. Alii incidunt totaliter extremitatem palpebræ, in qua naſcuntur pili inuerſata ipſa palpebra, prius intercepta inter duos ſtilos, ut dictum eſt ſuperius. ſed nõ pauca apparebit deformitas. Quartus modus non tactus à Raſi ẽ cum ſuitione. Et eſt ut ligetur primo palpebra inter duos ſtilos ad modum iouectæ circa mediũ ipſius, & cũ acu pforetur prope pilum inuerſum ad intra, ad extra, ita ut puncta acus ueniat exterius ex directo pili inuerſati in margine aliorum pilorum, & cum acus eſt fixa in palpebra nõdũ ex toto penetrans, figatur pilus inuerſus in foramen acus, & ſi non poteſt aliter infigi, capiatur capillus duplicatus, & figat̃ ita duplus in foramen acus, & cum illa duplicitate, que ab authoribus uocatur anſa: capiatur pilus inuerſus, & attrahatur donec pilus ingrediatur foramen acus, & poſtquam ingreſſus eſt, trahatur acus exterius ſimul cũ pilo inuerſo, & ibi permittatur conſolidari, ſed bonum eſt ut inuiſcetur exterius cum uiſco aut alio glutino, ut non poſsit redire, & hic eſt modus omnium pulcherrimus. Et ſicut dixi de uno pilo ita fiat de reliquis, ſi plures ſint. Sed caue ne per idem foramen multotiẽs acus reiteretur: eſt enim cauſa quòd foramen illud fiat latũ, unde pilus ſubtilis non remanebit laterib. adhærens, & ex hoc comprehendere poſſumus in actu practico quòd quanto acus eſt ſubtilior, tanto eſt aptior, dummodo hæ operationes cũ ea poſsint perfici. Vltimus modus recitatus ab authoribus, quem non approbo, eſt ut euellatur pilus, deinde cum prohibentibus eius generationem procedatur, ſcilicet, cum medicinis ſupraſcriptis, quarũ adhuc nullam inueni, cui fidere poſsim. Vltima diſpoſitio pilorum eſt eorum nõ debita coloratio, ad quam remouendam duplex eſt intentio. Vna remouere ægritudinem aut cauſas à quibus dependet illa mala coloratio, ſcilicet, cauſas caniciei, aut morphæam, aut albaras, ſi ab eis pendet, quæ faciliora ſunt dictu quàm factu. Sed quomodo remoueantur, require à Rãſi. 5. huius, & ab Auic. 7. quarti. Quòd ſi remouere non poſſunt, reſtat, ultima intentio ſcilicet coloratio illorum pilorum cum tincturis colorãtibus ſm exigẽtiam pilorum naturalium ſuorum, ſed præſtantius eſt, ut ſint nigri quàm alterius coloris, licet in pleriſq; diſpoſitionibus reperiantur rubei, quas tincturas collige, ubi ſupra in locis allegatis, & ex iã dictis patet literæ expoſitio.

De aqua deſcendente in oculo. Cap. 30.

QVandoq; aqua deſcendẽs in oculo, imaginatio, phãtaſia, apparitio, ſunt termini ſynonymi ſignificantes hanc diſpoſitionem, de qua diuerſi authores ſub his diuerſis nominibus determinant, licet ſtricte uim uocabulorum cõſideranti appareat, ꝙ hic terminus aqua deſcẽdens in oculo, ſit inferior ad alios tres, cum nõ omnis imaginatio ſit aqua deſcẽdens in oculo, ſed bene contra. Sed utamur hoc uocabulo large, ſicut utitur Rafis in præſenti cap. Hæc diſpoſitio diffinitiue eſt uiſio corrupta oculorum, qui ſentiuntur coram uiſu, ac ſi ipſi ſint mixti in aere, & hic colorẽ accipimus large, ex quo forte infertur, ꝙ proprie loquendo hæc diſpoſitio non eſt ægritudo, ſed accidens ęgritudinis, loquendo de ea; quæ comparatur ad nocumẽtum. Eſt enim

accidens

accidens oppilationis,quę est morbus in uia,cuius oppilationis causa est aliquod corpusculum interpositum inter crystalloidem & res distincte uisas. Sed contra, hæc uisio corrupta siue comparetur ad nocumentum,siue non, per se & immediate lædit operationes alicuius uirtutum cerebri,quia ꝑ ipsum & per se immediate corrumpitur iudiciũ,quia iudicat aliquod esse in medio coram uisu quod nõ est,siue istud iudicium attribuamus sensui communi siue cogitatiuæ.

Ad quod respondetur, quòd hæc uisio corrupta comparata ad oppilationem est accidens,sed comparata ad iudicium quod corrumpit est morbus,aut causa saltem morbi. Si autem hæc uisio corrupta sit de his,quæ non comparãtur ad nocumentum,dicendum est quòd non est accidens morbi, neq; morbus,neq; causa morbi,quamuis actio sit corrupta,sed nõ corrupte lęsa,& corrumpit iudicium,sed non corrupte lædit Sed contra,eodem modo & æqualiter & æque intense corrũpitur iudicium,per uisionem non corrupte læsam pendẽt ab acuitate sensus,sicut per uisionem corrupte læsam pendẽt ab oppilatione, ergo qua ratione hæc pendens ab oppilatione corrupte lædit iudicium, eadem ratione pendens ab acuitate uisus etiam corrupte lædit iudicium. Pro solutione huius dicendum, quòd aliud est uisionem esse corruptam, & aliud corrupte læsam.

Ad uisionem enim corruptã sufficit quòd iudicetur aliquẽ colorem esse coram oculis qui non sit. Sed ad uisionem corrupte lęsam requiritur præter hoc ut sit error circa sensibilia communia aut propria communiter occurrentia, circa quæ cum debitis circunstantiis non debet esse error. Primum accidit in homine acutissimi uisus. Sed secũdum accidit in his qui habẽt uapores crassos in oculis. Et ad formam argumẽti cum dicitur, æqualiter & æque intẽse corrumpitur iudicium per uisionem non corrupte læsam pendẽtem ab acuitate sensus. negatur,ut patet ex fundamento iam dicto, imo non ualet hoc argumentũ uisio Sor. respectu aliquorum obiectorũ est corrupta,& uisio Platonis sibi sani respectu nullius obiecti est corrupta, neq; alio modo læsa respectu obiectorum, quę potest uidere, ergo melior est uisio Platonis, quã Sor. quia uisio Platonis respectu illorum obiectorum est ablata respectu quorum uisio Sor. est corrupta, quod est deterius, &c.

Species imaginationum sunt duplices. Quædam nõ comparatæ ad nocumentum, quæ non fiunt nisi in oculis acutissimi uisus. Quædam compararæ ad nocumenrum,quæ fiunt in oculis mediocris aut obtusi uisus. Pro cuius ĩtellectu est sciendum, quòd omnium imaginationum causa immediata est obiectum aliquod non paruum, aut saltem non paruũ ea paruitate,quæ est medium inter res distincte uisas,& crystalloidem,posito quod obiectum aliqualiter uidetur,sed nõ distincte comprehenditur. Si ergo hoc obiectum sit minimum siue in oculo sit, siue in medio extrinseco non uidetur nisi à uisu acutissimo,licet non distincte comprehẽdatur,& hoc est duplex,uel dupliciter situatur. Aliquando est in medio extrinseco coram pupilla,sicut sunt atomi,à quibus aer quantũcũq; purus non denudatur,nec etiam aqua nec alia media denudãtur. Et aliquãdo situantur in oculo, & sunt quidam fumi siue uapores minimi ab oculis resoluti,à quocũq; enim membro fere semper aliquid resoluitur. Et hi fumi uidẽtur in uisu acutissimo sicut & atomi,de quibus sermo pręcessit. Et hæ imaginationes prouenientes ex tanta acuitate uisus non comparantur, ad nocumentum, cum non sint morbus neq; alia res præter naturam,nec ipse oculus est lęsus in complexione,cõpositione,unitate,nec in aliquibus particulis ipsum integrantibus, nec etiam per cotmmuniatatem. Et simile huic quod dictum est de uisu accidit in sensu auditus, & est apud Rasim secundo continentis, & Iesum Hali. tractatu tertio, capite primo. Fit enim aliquando tinnitus & sibilus quod est actio corrupta,non comparata ad nocumentum propter acuitatẽ auditus audientis minimum sonitum existentem in organo auditus propter uaporem minimum in eo motum,à quo organum auditus non denudatur. Aliquando audienti sonitum minimum in aere, aut in alio medio extrinseco, à quo aer quantumcunq; quiescens non denudatur. Aliquando fit propter crassam uentositatem in organo auditus existentem, & hæc ad nocumentum comparatur. Imaginationes autem cõparatæ ad nocumentum fiunt ab obiecto existẽte in ipso oculo cõprehẽso à uisu mediocri uel obtuso,siue sit uapor crassus,siue sit uestigiũ alterius generis,est enim causans aliqualem oppilationem & hoc obiectum licet comprehẽdatur aliquo modo:non tamen distincte comprehenditur. Et hæ imaginationes sunt duplices. Quædam sunt propter nocumentũ tunicarum,scilicet corneæ,aut telæ araneæ, propter aliquod uestigiũ in aliqua ipsarũ derelictũ, aut ex aliqua causa præternaturali,quæ quanuis sit in cornea. non tñ uidetur, ab homine in oculo aspicienti,licet compræhendatur ab ægro, cuius rei causa est,quia non uidetur ab oculo aspiciẽte propter suam paruitatẽ,sed comprẹhenditur ab ægro ex eo quòd impedit debitum trãsitum spicierum uisibiliũ, minimum enim existens in pupilla,quòd à nullo oculo aspiciente acutissimi uisus uideri potest,potest multum impedire trãsitum specierum uisibilium: nã ad hoc quod res & si sit maxima sicut cœlum uideatur, oportet formam eius recipi in pupillam,& tãdem in crystalloidem, minimũ ergo impedimentum existẽs in pupilla aut in crystalloide potest impedire uisionem magnę partis cœli. Aliquando hoc nocumentum est in humoribus,scilicet,albugine aut crystalloide: frequentius tamen in albugineo,cum omnẽ impressionem sui subtilitate facilius suscipiat. Et hoc erit dupliciter aut propter rem aduenientẽ ipsis humorib. siue sub forma uaporis,siue sub forma humoris,qui uapor, siue humor mixtus cum albugineo & crystalloide reddit ipsos non peruios aut non peruios ea peruietate,qua debent esse,& qua sunt cæteræ partes eorum Vnde si aliqua pars ipsorum fiat imperuia, & oppilet totum foramẽ pupillæ,tunc est cæcitas,sicut quãdo cataracta perficitur. Si non oppilet partem:tunc si est in medio,res non uidetur,nisi secundum latera & non secundum medium. Si autem sint in aliquo latere,res non uidentur secundum illud latus,imo apparent diminutæ. Si autem illa pars sit peruia,sed nõ peruietate consimili primæ. tunc apparent diuersæ imaginationes secundum ipsius diuersitatem. Si enim tendat in citrinũ, apparent imaginationes citrinę & obiecta omnia citrina. Si autem ad rubeum declinet,apparent rubea, & sic de aliis coloribus. Et hęc quæ ueniũt ad oculum sunt simplicia,aut uapor aut humor. Si uapor tunc prouenit à toto, sicut in febribus & crisibus,aut à stomacho,aut à cerebro per uenas, & arterias & neruos,aut ipse uapor ab ipso oculo resoluitur,& coram crystalloide situatur. Si vero sub forma humoris hoc maxime est à cerebro, sicut in rheumatismis per uias neruorũ uenarum,& arteriarum. Aliquando uero hi humores alterãtur & efficiuntur non bene peruii, nõ propter rem aduenientem,sed quia mutantur in substantia sua,aut propter caliditatem subtiliantem aliquam partem ipsorum, & conuertentẽ ad naturam aeris,unde illa pars apparet alba siue lactea: aer enim commixtus humido aqueo facit colorem album faciẽdo spumam,tertio & quinto de generatione animaliũ,& 21. particula problematum,problemate primo. Aliquando mutantur à frigiditate congelante & incrassante, unde fit color albus aliquando ab humiditate tenebrante,aliquando à siccitate incrassante,uel inspissante.

Diuersificantur enim species imaginationum multipliciter. Aliquando secundum colorem, ut quia apparent citrinæ ipsis pendẽtib. à fumis cholericis,aut à uestigiis citrinis peruiis. Aliquando apparent albæ ipsis pendẽtibus à uaporibus phlegmaticis,aut uestigiis albis peruiis,ita aliquando apparent rubę aut nigrę ex similib. causis. Sed hic nota quòd si uestigium sit non peruium cuiuscunq; coloris sit, semper imaginatio apparebit nigra, cuius causa in sequentibus assignabitur. Aliquando distiguuntur imaginationes ratione quantitatis,quia quædam magnæ, quædam paruæ secundum quantitatem uaporis aut uestigii situati inter crystalloidem & res uisas. Aliquando distinguuntur ratione crassitiei,aut subtilitatis rõne uaporis,aut uestigii crassi,aut subtilis. Aliquando distinguuntur secundũ figuram, quia quædam apparẽt cimicales,quædam muscales,quædam capillares, & sic de singulis, secundum uarias figuras rei situatæ inter crystalloidẽ & res uisas. Aliquando apparent sursum moueri, aut deorsum, aut lateraliter secundum uaporum uarium motum.

Ad euidentiam eorum quæ dicta sunt, cadunt hic duo dubia. Primum. Vtrum res non peruia situata post crystalloidẽ

uersus

uersus cerebrum, posſit esse causa imaginationum. Et arguitur ꝙ sic, uapores eleuati in febribus aut crisibus sunt causa imaginationum cum perueniunt ad cerebrum: causant enim aliquando phrenesim non ueram, ergo quæstio uera pro parte affirmatiua. Secundo, hi uapores eleuati, uel existentes in parte anteriori cerebri mouentes spiritus motu inordinato sunt causa uertiginis aut scotomiæ, & per consequens imaginationum: imaginantur enim homines corpus suum moueri aut res aliqua circa corpus suum moueri, & eo magis, quia scotomia interpr ætatur obtenebratio uisus. Tertio, res non peruia existēs in humore uitreo potest uideri per crystalloidem, sicut & res existens in albugineo, ergo cum male uideatur, poterit esse causa uisionis corruptæ, & per consequens imaginationum, &c. Assumptum probatur, quia sunt omnia necessaria ad uisionem, scilicet, obiectum mediū crystallois uidens lumen tam extrinsecū quā ipsius crystalloidis. Quarto, spēs reseruata in memoratiua, aut in aliqua uirtutum cerebri potest peruenire ab ultimo uentriculo ad medium, à medio ad primum, à primo ad crystalliodem, & sic poterit uidedere per crystalloidem, ergo à fortiori aliquod corpus non peruium existēs in crystalloide, uel post crystalloidem, poterit uideri, & si male uidebitur erit causa uisionis corruptæ & imaginationū, assumptū est Auer. 3. colliget. in cap. de accidētibus sensus, uisus, & in lib. de sensu & sensato. Et cōfirmatur, quia illa species perueniens à cerebro ad oculum obuiās uaporibus existentibus, in uitreo inficietur secūdum naturā illorum uaporum; ergo perueniens ad crystalloidem, sic infecta erit causa imaginationū sicut species exteriorū obiectorum peruenientes ad crystalloidem, inficiuntur secūdum colorem uaporum aut humiditatis extraneæ existentis in albugineo, & sunt causa imaginationum, ut referūt omnes. In oppositum autem est Auer. dictum quod causa imaginationum est res non peruia inter crystalloidem & obiecta exteriora, non autem post crystalloidem. Pro solutione huius quæstionis præmittendum imaginationes esse duorum modorū, quędam enim pertinent uirtutibus cerebri, scilicet, sensui cōmuni, imaginatiuæ, quæ apparent tam in luce, quàm in tenebris, tam homine uidēte, quàm non uidente, & de istis nō est quæstio nostra, sed quæstio nostra est de imaginationibus quæ appropriantur uisui, & non fiunt nisi homine uidente. Et circa hunc modum est duplex responsio. Illi enim qui tenent uisionem fieri in crystalloide, quæ est communis opinio, dicunt, quod res non peruia post crystalloidem non est causa imaginationum, tum quia nō est medium inter res uisas, & crystalloidem. Sed respondendum est ad duo argumenta, scilicet ad tertium & quartum facta ante oppositum quæstionis. Vnum probat, quòd hæc res non peruia uidetur à crystallino, quia sunt quatuor requisita ad uisionē, scilicet obiectum, quod est ipsa res non peruia, medium diaphanum, scilicet, ipse humor uitreus, crystallois uidens, & lumen sufficiens. Dicitur ꝙ nō est medium sufficiens. Et si arguitur ꝙ est medium diaphanū sicut et albugineus. Dicit quod nec uitreus, nec albugineus sunt soli medium sufficiens ad uisionem colorum nisi cōcurrat medium extrinsecum, de hoc tamen clarius in sequenti quæstione. Ad aliud argumentum cum dicit species trāsiens à cerebro ad crystalloidē obuiās uaporibus existentibus in uitreo, inficietur secundum naturam uaporum, quibus obuiabit, ergo sic infecta uisa à crystalloide erit causa imaginationum rubearum aut citrinarum, &c. secūdum naturam rei inficientis. Adhoc dicitur quòd hæc est species multum immaterialis & multo magis denudata à conditionibus materialibus, quàm sint species uenientes ab obiectis exterioribus cū obuiant uaporibus existentibus in albugineo, & etiā hęc species potest esse causa uisionis, quia multum est immaterialis absq; hoc quòd transeat per medium extrinsecum, & hoc tenendo opinionem Auerrois. Sed secūdum opinionem tenētem uisionem fieri in cruciatione neruorum opticorum est duplex responsio, scilicet, una quę magis placuit. Gentili qui dicit quòd hęc res non peruia post crystalloidem non est causa imaginationum, ex eo quòd ipsa non potest uideri, nec aliquo modo comprehēdit per uisum, cum cuiuslibet quod debeat aliquo modo uideri siue bene, siue male, oporteat species plus depurari & modificari in crystalloide, & etiā quia hęc res non est medium inter cruciationē neruorum, & obiecta exteriora, ex eo quòd uisio post crystalloidem nō fit secūdum rectitudinem linearum, nec secundum formam pyramidis, sed fit quia species uisibiles in crystalloide iam depuratæ suscipiuntur in spiritibus, & deferuntur ad cruciationē neruorum in qua fit uisio. Alia responsio quæ mihi magis placet, est, quòd res non peruia post crystalloidē potest esse causa imaginationum, quia species obiectorum uisibilium transeuntes per hanc rem non peruiam possunt infici secundum naturam huius rei, quamuis hæc res per proprias species nō posſit uideri, ut ostendetur in sequenti quæstione, & quamuis etiam post crystalloidem non fiat uisio secundum rectitudinem linearum, quia spiritus deferentes speciem simul cum specie poterunt infici ab hac re non peruia, & sic erit causa imaginationū. Et ex his iam aperte liquet, quid sit in hac tota quæstione tenendum, & quomodo ad argumenta facta in principio quæstionis sit respondendum. Sed tenētes uisionē fieri in neruis opticis, male poterunt saluare uisionem fieri in instanti, scilicet, cum spiritus non moueatur in instanti à crystalloide ad cruciationem neruorum.

Secundum dubium. Vtrum res non peruia existens in oculo posſit uideri. Et arguitur quod non primo. uisibile positū supra oculum nō potest uideri, ergo à fortiori, positū in oculo non poterit uideri, consequentia tenet & assumptum est philosophi & commentatoris secundo de anima. Secūdo ad uisionem requiritur medium extrinsecum, ut uult Auer. 2. de anima commēt. 77. ergo res existens in oculo cum non multiplicet species suas per medium extrinsecum nō poterit uideri. In oppositum arguitur, quia uapores in oculo existētes uidentur cum de ipsis per uisum faciamus iudicium ut quòd sint citrini uel rubei, &c. Præterea species uenientes à cerebro ad oculum sunt causa uisionis, ut fuit dictum in præcedēti quæstione ex intentione Auer. Et certum est quòd nō multiplicantnr per medium extrinsecum, ergo multo magis res existens in oculo ꝑ proprias species uideri poterit. Prętereа lumen positum super oculo & in oculo uideri poterit, ut docet experientia. Imo experimur in nobis ipsis quòd si cōprimamus oculum in lachrymali domestico uersus partem syluestrem, siue teneamus oculum clausum siue apertum uidemus aliquod lumen. In hac quæstione dicunt aliqui quòd res non peruia in oculo existens uidetur, sed male, scilicet, diminute aut corrupte, sicut tangibile positum supra neruum sentitur, sed diminute aut corrupte, & causam asſignant, quia sunt ipsi quatuor ad uisum necessaria, scilicet obiectum, lumen medium, intrinsecum, & crystallois uidens. Contra sequitur primo quòd res non peruia existens immediate supra crystalloidem non posset uideri, nec aliquo modo comprehendi, cum non multiplicet species suas per aliquod mediū, & sic non poterit esse causa imaginationum, quod est contra Iesum Hali, tractatu tertio, cap de accidētibus crystalloidis. Secundo sequitur quòd uuea semper deberet uideri. Consequens contra experiētiam, semper enim uideremus aliquod nigrum uel cœlestinum. Tertio si uapor existēs in oculo, aut aliud uestigium posset uideri ab oculo in quo est, etiam posset uideri ab oculo extrinseco aspicienti, consequens est falsum, nemo enim uidet uapores oculi ægri. Forte dicitur quòd non est similitudo, tum quia uapor existens in oculo ē multum propinquus crystalloidi, & magis distans à crystalloide oculi aspicientis, tū quia iste uapor est in medio aqueo in quo species multiplicatæ apparent maiores, sicut experimur de oculo uidenti obiectum in aqua. Contra primū, quia aliquando imaginationes pendentes à uapore apparent sub forma cimicis, aliquando maiores, ergo licet sit minor distātia inter uaporem & crystalloidem oculi ægri quàm inter illum & oculum aspicientem, tamen adhuc poterit apparere oculo aspicienti, sed sub quantitate minore, ut uerbi gratia, sub forma pulicis, nec obstat secunda ratio, quia species transiens de medio dēsiori in rarius diuertitur à perpendiculari, & propterea si obiectū sit in aqua, & oculus uidēs sit in aere, obiectum apparet maius quàm si ambo sint in aqua aut in aere, uapor itaq; existēs in oculo deberet apparere maior oculo aspicienti quàm oculo in quo est. Quarto principaliter si res existens in oculo uidetur semper debere apparere in eadem distantia, cum ipsa res uisa non moueatur, ut pono, neq; crystallois, nec medium mutetur; nec lumen, sed consequens

est

est falsum, quia si oculus habens imaginationes aspiciat in
aerem, apparet ipsi quòd imaginationes sunt in aere, si in pa-
rietem, quòd sint in pariete. Quinto principaliter si res exi-
stens in oculo videretur per speciem propriam, sequeretur
quod vestigium album existens in cornea deberet apparere
album, sed consequens est falsum, quia quanto est albius, tãto
oculo in quo est apparet nigrius, vt docet experientia. Cer-
te istæ rationes sunt efficaces, & de necessitate cõcludunt rẽ
existentem in oculo proprie videri nõ posse ab oculo in quo
sunt. Cum ergo aliquo modo comprehendatur ab oculo in
quo sunt, vt docet experientia, quia si uapores sint citrini, ap
parent imaginationes citrinæ, & si rubei, rubeæ, oportet ut
subiungamus modum ẽm quem res existẽs in oculo compre-
henditur. Dico ergo quòd res existens in oculo, aut est per-
uia, aut non peruia. Si peruia, aut peruietate simili peruieta-
ti oculi, & tunc nõ uidetur, neq; est causa imaginationũ &c.
Si autem sit peruia peruietate nõ simili peruietati oculi, tũc
uidetur. Et est causa imaginationum, sed non uidetur per spe
cies proprias, sed per species obiectorum extrinsecorũ, quæ
species delatæ ad crystalloidem, transeuntes per hanc rem, ta
liter per uiam inficiuntur secũdum naturam huius rei, & sic
obiecta apparent citrina aut rubea &c. secundum colorem
huius rei in quocunq; loco fuerit hæc res, siue immediate su
per crystalloidẽ, aut tela aranea, aut albugineo, aut cornea.
Et simile huius accidit sicut experimur in radiis solaribus trã
seuntibus per uitrum, quia apparent calorati secundũ colo-
rem uitri. Si autem hæc res sit non peruia, tũc nullo modo ui
detur nec per se nec per accidens, sed bene comprehenditur
per potentiam superiorem, ut sensum cõem aut cogitatiuam
eo ꝙ obiecta extrinseca apparent nigra, aut obscura, aut per-
forata, aut diminuta secundũ illam partẽ à qua species ad par
tem oculi non peruiam multiplicantur. Quibus sic uisis, nũc
restat ut respondeamus ad rationes adductas post oppositum
quæstionis. Duæ enim rationes ante oppositum nihil aliud
probant nisi quòd uisibile positum in oculo, aut super oculo
non potest uideri nisi in lumine propter suam materialitatẽ,
& hoc per species proprias, cum quo tamẽ stat quod per spe-
cies obiectorum exteriorum color existens in oculo uideri
posset. Ad primum post oppositum cum dicitur, quod per ui-
sum iudicamus uapores citrinos aut rub. &c. Iã apparet qua-
liter sit respondendum. Ad tertium & secundum uolo post-
ponere responsionem in fine quæstionis. Tamen cum dicitur
quod lumen positum super oculo, aut in oculo potest uideri,
conceditur, negatur tamen consequentia cum infertur, ergo
etiam res non peruia posita in oculo, aut super oculo etiam
poterit uideri, ex eo quod lumẽ est multũ immateriale, nec
adhoc ut uideatur exigit mediũ extrinsecũ, sed color est mul
tum materialis, nec aliquo modo uideri potest per speciem
propriam nisi species sua delata sit per medium extrinsecum,
ut de materiali ad immateriale reducatur, & quia tactum est
in illo argumento quòd nobis comprimentib. oculum in la-
chrymali domestico apparet aliquod lumẽ, oportet ut huius-
modi apparitionis causam uideamus. Dico ergo ꝙ hoc lumẽ
quod uidetur in compressione oculi facta in lachrymuli do-
mestico & nõ in aliis partib. oculi, est lumen crystalloidis re
flexum ab uuea ad ipsam crystalloidem, quod lumen ideo ap
paret in forma circuli, quia fit reflexio ab ipsa uuea perfora-
ta, & nõ fit reflexio in parte in qua ipsa est ꝑforata. Et si quis
argueret contra quia semper istud lumen deberet apparere,
quia semper crystallois multiplicat lumen suum ad uueam,
& semper flectitur ab uuea. Dicitur quòd licet semper multi
plicet lumen tamen, ipsa crystalloide mota per compressio-
nem fortius ipsum multiplicat, aut quia moueatur, aut quia
mota magis appropinquat ipsi, scilicet uueæ, unde facilior
fit reflexio sicut experimur quod nobis mouẽtib. ensem lu-
cidum, apparet magis sui luminis multiplicatio, & etiam ma
ior sui luminis reflexio. Ita ẽt hoc apparet lumine solis cadẽ
te super aqua, quæ aqua quanto magis agitatur, tanto lumen
magis multiplicatur, & tanto magis à parietib. circunstãtib.
reflectitur. Et si quis diceret etiam ex compressione aliarũ
partium oculi, & non solum à lachrymali domestico deberet
apparere hoc lumẽ cum similiter moueatur ipsa crystallois.
Dicitur ꝙ non tm̃ moueretur. sicut si fiat cõpressio in lachry
mali domestico, & ẽt si moueatur ipsa crystallois per cõpres-
sionem in aliis partib. tamen non mouetur uersus uueã, sicut
ex compressione in lachrymali domestico. Ad quartum cum
dicitur tangibile positum supra sensum siue supra organum
tactus aut in organo tactus sentitur, ergo positum supra ocu
lum aut in oculo debet uideri, tenet consequentia à simili, &
assumptum est manifestum ad experientiam. Respondetur
quòd non est simile, quia uisus est potentia magis immateria
lis quàm tactus, propterea exigitur adhoc ut color uideatur
etiam ut multiplicet species suas per medium extrinsecum,
ut de materiali ad minus materiale reducatur, non sic est de
tangibili quia tactus est potentia multum materialis, & pro-
pterea non exigitur medium extrinsecum, sed sufficit intrin-
secum. Et propterea dicunt aliqui, quod si tangibile sit posi-
tum supra sensum, siue supra neruum, neruus non sentit secun
dum partem immediatam ipsi tangibili, sed ẽm partẽ sequẽ-
tem, & ipsa pars immediata tangibili gerit uicem medii. Ad
ẽm cum dicitur ex. 3. collig. de accidentibus sensus uisus, ꝙ
species delatæ à memoratiua ab aliqua uirtute intrinseca ce-
rebri ad sensum communẽ, & à sensu cõi ad uisum uel auditũ
est causa uisionis & auditionis &c. ergo à fortiori species
multiplicata ab obiecto existẽte in oculo erit causa uisionis,
negaretur consequentia apud uolentem sequi Auer. ex eo ꝙ
species perueniens à cerebro ad oculum est multum im-
materialis non indigens medio extrinseco adhoc scilicet ut
ad immateriale reducatur. Sed species rei existentis in ocu-
lo est multum materialis indigens medio extrinseco ad hoc
ut ad immateriale reducatur, & sit conueniens obiectum sen
sus uisus. Et sic secundum Auer. haberemus concedere homi
nes uidere & audire, & exercere omnes operationes sensus
in somno sicut in uigiliis. Sed contra sequitur quòd sine lumi
ne contingit uidere, cõsequens falsum cõtra philosophos &
perfectiuos, consequentia probatur, quia species patris tui
iam defuncti in memoratiua, aut in uirtute phantastica reser
uata, aut ab aliqua potentia cerebri cognitiua comprehensa
potest deferri ad crystalloidẽ. Et similiter species uocis eius
deferri ad organum auditus, & sic fiet uisio eius, & auditus
uocis eius tam in somno quàm in uigilia, tam in luce quàm
in tenebris. Sequitur secundo quod non ens proprie & uere
uidetur & auditur, quia species & simulachrum coloris &
figuræ patris tui existens in crystalloide, repræsentans patrẽ
tuum, est causa sufficiens ad ueram uisionem. Similiter spe-
cies uocis eius comprehensa per auditum est causa sufficiẽs
ad ueram auditionem, æque bene, sicut si uox patris tui, aut
color eius existentis coram te multiplicarẽtur per medium
ad organum uisus & auditus. Tertio sequitur, quòd color
non est obiectum uisus, nec sonus, auditus, consequens fal-
sum contra omnẽ scholam philosophorum. Et consequẽtia
probatur, quia nihil est color, nec obiectum uisus, nec sonus,
nec obiectum auditus nisi illud sit, sed hic color patris tui, &
hæc uox eius non est, nec potest esse, ergo sequitur quòd co-
lor non est obiectum uisus, nec uox auditus,

In oppositum est Auer. cuius hic est textus. Sed fit mo-
do contrario, quia motus incipit in uirtute imaginatiua pro
pter formam receptam de foris in uigilia aliquo tempore.
& illa est remota, & propterea mouet primo sensum com-
munem, & communis particulares sensus, tunc sentiuntur
res quasi essent extra, & sicut hoc fit in somno, eodem modo
fit in uigilia propter multam sollicitudinem circa aliquã rẽ.
Et per hoc confirmantur uirtutes animæ, aut propter aliquã
ægritudinem fixam in corpore, aut propter timorem, aut tri
stitiam, quia resoluitur quidam uapor & ascendit cerebrum,
& in ipso imprimitur forma rei cogitatæ, & ascendendo su-
perius mouet spiritum animalem, & deducitur iste motus
usq; ad uirtutem imaginatiuam, & mediante ipsa mouetur
sensus communis, & ille mouet particularem sensum, & sen-
titur res ac si esset extra. & uulgus credit quòd hoc fiat ab an
gelis aut dæmonibus. Et huius demonstrationes declaratæ
sunt ibi, & hæc quidem sunt accidentia, quæ superueniũt om
nibus sensibus. Et forte hæc est causa ꝙ pleriq; homines se di
cunt iu uigilia uidisse & audiuisse mortuos loquentes, & re-
ferunt uerba audita. Et referunt aliqñ se uidisse dæmones.
Tu in hac materia tene ꝙ uis, pro nulla parte sunt demõstra-
tiones. Ego tñ pro parte mea uolo credere Auer. Sed respõ-
deamus ad rationes adductas in contrariũ. Ad primũ cum in

fertur ꝙ ſine lumine cõtingit uideri,cõceditur de lumine extrinſeco , ſed nõ de intrinſeco ipſius cryſtalloidis & ſpirituũ uiſibilium.Et ſi quis diceret, quòd ſi quis eſſet cęcus aut priuatus auditu poſſet ne videre aut audire per huiuſmodi ſpecies delatas à cerebro ad organa iſtarum potentiarum.Dicitꝰ ꝙ non,ad quãcunq; enim ſenſationem requiritur potẽtia ſentiens . Ad ſecundum cum infertur quòd non ens uidetur & auditur,vere cõceditur ꝙ æque bene auditur & uidetꝰ , ſicut ſi obiectũ eſſet in præſentia,imo ꝙ plus eſt non ens, nec potens eſſe,nec quòd vnq̃ fuit, nec ꝙ vnquã erit proprie uidetꝰ & auditur,nam quodcunq; poteſt per uirtutẽ imaginatiuam imaginari ,poteſt etiã uideri & audiri ſpeciebus illis delatis ab imaginatiua ad hos ſenſus exteriores,& ꝑ ipſos cõprehẽſis,per quos repræſentatꝰ forma & ſimilitudo,ac ſi obiecta eſſent in præſentia,quãuis accidat error & decipiatꝰ homo credens has res uiſas & auditas eſſe coram ipſo cum nõ ſint &c. Ad tertium negatur conſequentia,ſed bene verum eſt, quòd color qui non eſt nec poteſt eſſe , & ſimiliter ſonus qui non eſt &c.ſunt obiecta viſus & auditus, nec ualet hoc argumentum,hoc uidetur aut eſt obiectum viſus , ergo hoc eſt , ſicut non ſequitur,hoc imaginatꝰ,ergo hoc eſt. Et ſi inſtetur quòd arguitur à tertio adiacente ad ſecundũ,qui ſecundũ logicos eſt optimus modus arguendi &c. Dicitur ꝙ non arguitur illo modo,ſed debet argui, hoc eſt obiectum uiſus , ergo hoc poteſt obiici uiſui.Sicut non ſequitꝰ,hoc eſt obiectũ virtutis imaginatiuæ,ergo hoc eſt,quia eſſe obiectũ alicuius potẽtiæ non eſt niſi cõprehendi per ipſam.Sed nõ ſequitur, hoc comprehenditur per aliquam potentiam,ergo hoc eſt.Aliter dicitur ꝙ à tertio adiacente ad ſecundũ non tenet vniuerſaliter argumentum cum terminis ampliatiuis . Sed forte quis inſtabit. Quia hæc viſio de qua ſermo præceſsit eſt corrupta quia per ipſum iudicatur obiectum eſſe in pręſentia quod nõ eſt,ergo non eſt vera & perfecta. Secundo quia hæc eſt differentia inter ſenſus exteriores & interiores , quia exteriores complent operationes ſuas in præſentia obiecti , interiores vero tam in præſentia quàm in abſentia,vt eſt de intentione Ariſtotel.2.de anima.Ad hoc reſpondetur,quòd iſta uiſio in ſe non eſt corrupta , quia per ſpecies ad virtutem viſiuam à cerebro delatas optime comprehenditur forma , & ſimulachrum rei per ſpecies illas repræſentatæ. Sed pro tanto dicitur,quòd eſt corrupta,quia eſt cauſa quòd imaginatio corrũpatur, iudicando aliquid eſſe in præſentia quod non eſt , nec ſequitur,hæc viſio eſt corrupta hoc modo, ergo non eſt uera & perfecta , ſicut viſio fumi per uiſum acutiſsimum eſt viſio corrupta,& tamen uera. Ad ſecundum dicitur , quòd uerum eſt quod ordine recto ſenſus exteriores ſentiunt in pręſentia obiecti,ſed ordine retrogrado non eſt inconueniens , quod ſentiant in abſentia obiecti , ſicut ordine retrogrado imaginatiua aliquando imaginatur per ſpecies delatas à memoratiua.Hoc enim modo fit reminiſcentia.Et tamen certum eſt, quòd quocũq; modo imaginetur,imaginatiua eſt vera & perfecta imaginatio, ergo & ſimiliter ſpeciebus delatis à ſenſibus interioribus ad exteriores.Poſſet tamẽ quis oppoſitum determinationis ſenſatæ defendere , & forte probabilius & conformius opinioni communi.Et dicere quòd ad viſionem ueram requiritur præſentia obiecti.Tu vero eam partem teneto,quæ magis tibi conſona erit . Hæc enim dixi nunquam audita nec lecta, tu vero in quibus erratum eſt corrige, &c .

Signa imaginationũ abſolute ſunt ipſęmet imaginationes. Signa imaginationũ propter acuitatem uiſus quæ non comparantur ad nocumentũ ſunt tria . Primum, quod ſunt leues & materiæ nullo modo uiſui nocentes ſecundum quod ſunt diuerſorum modorum & figurarum.Secundum,quod atomi in aere exiſtentes ſunt diuerſi,& ſecundũ quid fumi in oculo exiſtentes ſunt diuerſi à quibus oculus nõ denudatur.Tertiũ quod aliquando deſunt iſtæ imaginationes in duob. caſibus , ſcilicet,aut cum aer non eſt bene clarus , aut cum homo non aduertit,extra hos caſus ſemꝑ cõprehendũtur. Signa autem imaginationũ quæ cõparantur ad nocumentũ, ſunt his cõtraria.Signa vero imaginationũ per cõitatẽ à toto, ſicut , in febribus,aut criſibus ſunt ipſæ febres,aut criſes, quibus auctis augentur imaginationes, & diminutis diminuuntur , & ſecũdo,quia ſunt communes vtriuſq; oculis.Signa imaginationũ per cõitatem à ſtomacho ſunt . Primum ipſa ſtomachi nocumenta,quibus auctis,augẽtur etiam imaginationes,& diminutis diminuuntur.Secundum,quod ſunt cões utriuſq; oculis.Tertium,quod augentur tempore repletionis ſtomachi , & præcipue rebus uaporantibus , & propter malos motus ſumpto cibo , & diminuuntur in uacuitate ſtomachi , & ipſo inanito & famelico,niſi pendeant ex cholera,in quo caſu frequenter augetur cholera tempore famis ad ſtomachum repẽte,& per ſumptionem cibi moderati frigidi ſtiptici ſedãtur . Quartum eſt , ꝙ per euacuationem ipſius ſtomachi vomitu aut ſeceſſu minuuntur,& ex contrariis cauſis augentur,&c . Signa imaginationum per communitatẽ à matrice aut aliis membris particularibus ſunt nocumenta matricis,& aliorũ, quibus auctis augentur, & diminutis diminuuntur , Et ſunt communes vtriſq; oculis & mẽſtruis, & aliis humiditatibus à matrice debite fluentibus minuuntur,ipſis retentis augentur.Et ſimiliter de ſuperfluitatibus aliorum membrorum. Signa imaginationum per communitatem à cerebro quæ ſecũdum plurimum minantur cataractam magis quã imaginationes per cõitatẽ ab aliis mẽbris,ſunt ipſa capitis nocumẽta,quibus auctis augentur,& diminutis diminuũtur. Et ſunt aliquando communes vtriſq; oculis. Aliquando proprie vni oculo,ſecundum quod vapores aut materiæ caput replentes ſunt in una parte cerebri , aut in vtriſque dextra & ſiniſtra . Quod cognoſcitur per grauedinem & alias læſiones unius partis tm̃,aut ambarum.Secundum ſignum,quia hæ imaginationes ſecundum plurimum augendo procedunt , & in cataract.trãſeũt multo magis quã per cõitatẽ ſtomachi propter . 3.cauſas. Prima,quia vapores ſeu materię cerebrales attinẽt magis naturæ aqueę,& conformiores ſunt ipſi cataracte quã uapores ſtomachales.Secũda,quia, nocumenta ſtomachi facilius remouentꝰ quã nocumenta cerebri. Tertia, quia materia exiſtens in cerebro facile ẽt fluit ad mẽbra ſuppoſita,ſcilicet oculos cætera inſtrumẽta ſenſuũ.Signa uero imaginationũ per eſſentiã in oculo quibus diſtinguuntꝰ ab illis quæ ſunt per cõitatem ſunt.Primũ,abſentia nocumentorũ aliorũ mẽbrorum oculis communicantium. Secundum, præſentia nocumentorum ipſius oculi,vel quæ ſaltem præceſſerunt. Tertium,quòd ſecundum plurimũ ſunt propriæ vni oculo.Quartum,quòd ſint continuæ à quibus oculus nunquam abſoluitꝰ . Quintũ ꝙ nõ recipiunt facilem mutationẽ, ſed aut ſtant uniformiter,aut ſi augentur,augendo procedũt,aut ſi minuuntꝰ , minuendo procedũt.Signa uero propter nocumentum corneæ ſunt. Primum,ægritudines in cornea præcedentes , ſcilicet ulcus , albugo & ſimiles , ex quibus derelictum eſt aliquod veſtigium occultum . Secundum , quòd non recipiunt facilem mutationem , ita vt nunc augeantur , nunc minuantur.Sed aut ſtant uniformiter,aut ſi augentur, augendo procedunt,& ſi diminuuntur,diminuendo procedunt.Tertium, quia ſunt continuæ à quibus oculus nunquam abſoluitur . Quartum,quia non perducunt ad cataractam .

Signa imaginationum per eſſentiam in albugineo,ſunt ipſa nocumenta albuginei cum priuatione nocumẽtorum aliarum partium oculi, quæ nocumenta ſunt aliquod genus malitiæ complexionis calid.frig. humid. uel ſic. cum materia uel ſine materia . Verum mala complexio ſicca quę cognoſcitur ex eo quòd tempore famis & inanitionis augetur & ex contrariis cauſis minuitur nunquam perducit ad cataractam , licet ſit cauſa imaginationum . Mala autem complexio calid. raro perducit ad cataractam,ſed tñ aliqñ,ſcilicet cum aliqua particula humoris albuginei ſubtiliatꝰ,& in aerem conuertitur, pars aũt aerea genita per calid.& mixta cũ parte aquea eſt cauſa coloris albi , ſicut in ſpuma , licet hæc proprie non erit cataracta,ſed bene ualde ſimilis cataractę,ita vt medicus male poſsit diſtinguere inter hanc & cataractam . Et forte quòd hæc per approximationem infrigidãtium tam exterius quàm interius ipſa parte aerea in craſſata , & ad naturam albuginei reducta poterit curari,& reputabitur mirabile.Mala autem cõplexio frig.& humid. eſt illa quæ ſm plurimũ eſt cauſa,ut imaginationes tranſeant in aquam & verã cataract. trib.modis. Primo,contrahendo aliquam partem ipſius albuginei,ita vt per congelationem acquirat albedinem & fiat non peruia , aut propter humid. obſcurantem , faciendo ipſam non peruiam . Sed eſt difficile videre vtrum hæc proprie ſit dicenda cataracta,& vtrum cũ acu poſsit deponi.Se-

cundo.

cundo, retinendo uapores proprios & alienos, ſcilicet per communitatem, & ipſos in aquam conuertendo, cui concordat gloſa Alman. in hoc cap. Tertio, debilitando digeſtiuam, & etiam expulſiuam ipſius albuginei, ita ut nutrimẽtum eius ſiue uere nutriatur ſiue non, non debite cõuertatur in ipſum albugineum, ſed generetur aliqua pars nõ peruia, & erit defectus ultimi actus, qui uocatur aſsimilatio. Aut forte, quia ſuperfluitates in unaquaq; digeſtione reſecandæ debilitata expulſiua non reſoluentur, ſed remanentes conuertentur in humid. aqueam, quę erit uera cataracta, genita per uiam paulatim factę congeſtionis, ſicut & illa quæ erit per retentionem uaporis proprij incraſſati in aquam, dicetur uera cataracta & genita per uiam paulatim factæ cõgeſtionis &c. Secundum ſignum, quia hæ imaginationes ſunt continuę à quibus oculus nunquam abſoluitur. Tertium, ꝙ non recipiunt facilem mutationem, ſed aut ſtant, aut ſi augentur, in augendo procedunt, & ſi minuuntur, minuendo procedunt. Quartum, quia apparet quædam obfuſcatio in pupilla tam ipſi ægro, quã oculo aſpicienti, licet cornea appareat bene terſa et peruia. Quintum, quia ſecundum plurimum perducunt ad cataract. maxime illæ imaginationes quæ pẽdent à mala complexione frig. & humid. & hæ ſemper agendo procedunt. Signa uero imaginationum per eſſentiam in tela aranea & cryſtalloide ſunt ipſæ imaginationes abſque nocumẽtis aliarum partium oculi. Secundum, quia non recipiunt facilem mutationẽ. Tertium, quia ſunt continuæ. Quartum, quia non perducunt ad cataract. Et in ſumma cataracta non eſt niſi in ipſo albugineo, ut infra oſtendetur, licet poſsit adhærere tunicis. Signa autem quibus cognoſcuntur imaginationes ducẽtes ad cataract. ab alijs ſunt, quia ducentes ad aquã ſunt proprie uni oculo ſecundum plurimum, & ſunt cõtinuæ, & augmentando procedunt, & apparet oculo obfuſcatio, tam ipſi ægro q̃ aſpicienti. Et apparent ſicut candelæ duplices aut ſimiles rei luminoſæ lumine extrinſeco recepto in uaporibus aqueis craſsis. Et aliquandiu retento donec comprehendatur à cryſtalloide, aut forti lumine, ſcilicet ipſius cryſtalloidis & ſpirituum uiſibilium reflexo ab ipſis uaporibus craſsis ad cryſtalloidem, & non pertranſeunt duo menſes ſecũdum Alman. ꝙ cataracta completur. Et ſecundum Raſim ſecundo continentis, & Ieſum Hali, tract. tertio, cap. de imaginationib. non pertranſeunt tres menſes aut quatuor. Et ſecundum Auic. ſex mẽſes ꝙ cataracta completur: cataractarum autem non perducẽtium ad aquam ſunt ſigna contraria. Sed ne cui mirũ uideatur quare authores ita diuerſos terminos poſuerunt, nec uidentur concordes, quia hoc inuentum eſt experientia, unde ſecundum quod diuerſi authores diuerſa tẽpora experti ſunt, ita etiam diuerſa tempora ſcripſerũt, quę diuerſitas potuit accidere ratione diuerſorum regiminum, diuerſorum temporum, diuerſarum regionum, diuerſarũ complexionum. Auic. uero tempus eligit longius. Sed ſcias ꝙ aliquando cataractæ accidunt nullis pręcedentibus imaginationibus, humiditate ad albugineum delata fere ſubito per neruos opticos aliquãdo ea die, uel ſecunda, qua apparent imaginationes, apparet aqua ex eadem cauſa, aliquãdo plurib. diebus apparent imaginationes quæ continue augendo procedunt, & ſic fit aqua ſecũdum plurimum ante duos menſes, per uiam .ſ. paulatim factę congeſtionis, aut quia uapores aliunde delati ad albugineum incraſſantur, & in cataractam conuertuntur. Quandoq; uero pertranſeunt ſex menſes & amplius antequam imaginationes in aquã uertantur, ſed hoc eſt rariſsimum. Attende tamen duo, ꝙ plures fiunt imaginationes ducẽtes ad aquam per communitatem à cerebro quã per eſſentiam in oculo. Et fiunt pluries per eſſentiam in oculo q̃ per cõitatem à ſtomacho aut ab alijs mẽbris. Sed de nõ perducentibus ad aquam contrarium iudica. Vnde licet uapores ſtomachi aut aliorum membrorum poſsint ducere ad cataractam, hoc tamen rarum eſt, frequenter tamen faciunt imaginationes non ducentes ad aquam.

Prognoſtica ex iam dictis ſatis innoteſcunt. Iam enim uiſum eſt quę imaginationes proueniunt ex acuitate uiſus, quę non comparantur ad nocumentum, & quæ comparantur ad nocumentum. Et inter comparatas ad nocumentũ, iam notę ſunt illæ quæ ſunt male perducẽtes ad cataractã. Et ſimiliter quæ licet noceãt uiſui, non tñ perducunt ad cataractam. Sed quia aliquando ad imaginationes ſequuntur cataractæ. Et quia Raſis in præſenti cap. aliquid de ipſis loquitur, ideo pro completiori doctrina de cataractis eſt agendum.

De cataracta.

Cataracta ergo deſcenſus aquæ, aqua deſcẽdens in oculum, gutta, ſuffuſio ſunt termini ſynonymi ſignificantes hanc diſpoſitionem. De qua diuerſi authores ſub his diuerſis nominib. determinant. Dicitur cataracta à catarratin, quod idẽ eſt quod decritto, oculus enim cataracticus eſt qui de miſſu aquæ obſtruſus eſt. Dicitur aqua ad ſimilitudinem aquæ fluidæ in principio. In proceſſu aũt dum confirmata eſt dicitur ad ſimilitudinem aquæ congelatæ. Et ex eadem cauſa dicitur gutta. Dicitur enim deſcenſus aquæ ſiue aqua deſcendens ex eo quòd frequentius fit per uiam defluxus quàm per uiam paulatim factæ congeſtionis. Et ex eadẽ cauſa dicitur à G. infuſio ſiue ſuffuſio. Et diffinitiue eſt oppilatio ex aqua inter corneam & cryſtalloidẽ ſituata uiſum impediens. Licet aliqui alij aliter diffiniant, quòd eſt macula pannicularis intra oculum coram pupilla, per quã uiſus prohibetur, ex humid. extranea in oculo exiſtente, temporis diuturnitate & frigid. oculi congelata. Et hęc diffinitio proprie diffinit cataractã iam confirmatam. Et ex prima diffinitione quæ eſt artificialior collige, ꝙ cataracta eſt morbus in uia & non in numero ut quidam opinati ſunt, non.n. ſenſibiliter lædit operationes pro quanto eſt aliquid ſuperadditum partibus oculi. Nam ſi illa aqua eſſet in profundo albuginei non coram pupilla, non læderet ſenſibiliter operationes, & tamẽ æque bene eſſet aliquid ſuperadditũ partibus oculi, ſed quia eſt coram pupilla prohibens uiſum, lædit operationem principalem oculi, & propterea morbus in uia, non autem in numero. Ex quo concipe ꝙ aqua eſt cauſa morbi, ſcilicet oppilationis, ipſa.n. oppilatio eſt morbus, & læſio operationis uiſiuæ eſt accidens. Ipſa tamen aqua licet non ſit morbus in numero, reducitur tamen ad morbum in numero &c.

Sed circa dicta cadit dubium nondum diſcuſſum, cuius dubij ſolutio eſt multum neceſſaria ad curandũ cataractas operatione manuali, ſcilicet in quo loco cataracta ſituetẽ, & per conſequens ad quem locum debeat peruenire acus pro depoſitione cataractæ. In quo dubio authores & doctores multum fuere diſcordes. Aliqui namq; ut Alzarauius cap. de aqua. Haliabbas. 9. theoricæ, & tertio eiuſdem. Et ſimiliter Gal. 3. techni. Et Gilbertus Cap. de aqua, uolunt aquam ſituari inter uueam & cryſtalloidem, & per conſequens acũ, pro deponendo cataractam, debere penetrare uſq; ad intra uueam. Econtra uero Ieſus Hali, A. Meſue, Albucaſis afferunt aquam contineri inter uueam & corneã, & conſequenter acum non debere perforare uueam ſed ſolum coniunctiuam, & ſcliroticam coniunctiuę immediatam, & ita immediatam, ut appareat una ſola, ſicut & cornea manifeſte apparet cũ coniunctiua uniri ipſis ſolum differentibus ſecundum peruietatem & imperuietatem.

Pro cuius dubij ſolutione prætermittẽdum cataractã dupliciter ſumi, ſcilicet communiter & proprie. Cataracta cõmuniter ſumpta eſt oppilatio aquoſa prohibẽs uiſum, unde ubicunq; poteſt eſſe oppilatio aquoſa prohibens uiſum ibi poteſt eſſe cataracta. Vnde nõ ſolum ante cryſtalloidem, ſed in cryſtalloide & poſt cryſtaloidem, ſcilicet in uitreo, retina & ſecundina, ſclirotica, coniunctiua neruis opticis poteſt eſſe oppilatio aquoſa prohibens ſpiritus uiſibiles uenire ad cryſtalloidem, & ſic poteſt eſſe cataracta communiter ſumpta, quæ tamen ab oculis aſpicientibus non uidetur, quã aliqui appellant guttam ſerenam, ſed forte melius eſt conformando ſe dictis authorum appellare guttam ſerenam cataractam apparentem, connotando quòd cum hæc ſit oppilatio ultra cryſtalloidem prohibens tranſitum ſpirituum ad oculum, ſed litem de nominibus omittamus. Cataracta autem proprie ſumpta eſt oppilatio aquoſa prohibens tranſitum ſpecierum uiſibilium ab obiectis exterioribus ad cryſtalloidem, & hæc ab oculis aſpicientibus uideri poteſt. Vbicunque ergo poteſt eſſe hæc oppilatio, poteſt etiam eſſe cataracta proprie ſumpta; de qua eſt quæſtio noſtra. Cum ergo hæc oppilatio aquoſa poſsit eſſe in toto ambitu à cornea uſque ad cryſtalloidem, imo etiam in ſuperficie ipſius cryſtalloidis, ſequitur quòd in toto hoc ſpacio poteſt

esse cataracta proprie sumpta. Et sic aliquādo erit in superficie crystalloidis. Aliquando adhęrens telæ araneæ, siue uersus crystalloidem, siue uersus uueam. Et potest esse in qualibet parte albuginei, & in foramine uueæ, & in ultima parte albuginei, adhærens corneæ. Quòd autē in his omnibus partibus potest esse oppilatio aquosa, manifestum est, quia in omnibus his partibus possunt esse imaginationes aquosæ, ad quas sequuntur cataractæ ut supra determinatum est.

Præterea in omnib. his partibus per uiam paulatim factæ congestionis potest cataracta fieri, tum ex nutrimento harum partium non bene conuerso, tum ex superfluitate nutrimenti nō bene resoluta, tum etiam ex uaporib. qui ad quamcunq; harum partium communicari possunt. posset etiam in omnib. his partibus per uiam defluxus à capite cataractæ generari, nam potest fluere materia ab almochati a d cōiunctiuam, quæ existens in coniunctiua potest resudare ad albugineum, & tunc colligeretur cataracta inter corneā & uueam. Et in hoc casu cum fit per uiā defluxus ab almochati laudant authores sectionem uenarum temporalium aut frontalium. Potest etiam materia humida deriuari à dura matre ad scliroticam, & consequenter ad corneam, & ab ipsis ad albugineum, & tunc situabitur cataracta inter corneam & uueam, potest etiam tertio materia humida in pia matre contenta deriuari ad secūdinam & uueam & ab ipsis resudari ad albugineum, & tunc si resudet ad intra uersus crystalloidem, cataracta situabitur inter crystalloidem & uueam. Si uero ad albugineum resudabit uersus corneam, tunc cataracta situabitur inter corneam & uueam. Si uerò hæc humiditas resudet ab extremitate circuli ipsius uueæ, tunc directe erit in ipso foramine uueæ. Si uero materia humid. sit in cerebro, & profluat ad neruos opticos & à neruis opticis ad retinam & telam araneam, & resudet à tela aranea uersus crystalloidem, tunc adhærebit superficiei telæ araneæ & crystalloidis. Si uero resudet uersus uueam, tunc situabitur in extremitate albuginei apud telam araneam, & forte adhęrebit telę araneæ. Ex his itaq; manifestum est in omnibus his partib. posse generari cataractam, ipsamq; posse situari tā inter crystalloidem & uueam quàm inter uueā & corneam. Ex his etiam manifestum est quomodo aliquādo totus albugineus aut maior pars eius ē una cataracta ipso albugineo alterato, & propter aliquam ægritudinem facto albo & imperuio, aut propter multam humiditatem ad ipsum à capite decurrentem, ipso similiter facto albo & imperuio, hinc est ꝙ aliquādo totum quod apparet de oculo est album. Sed iam restat ut soluamus quasdam rationes sensibiles contra utranque opinionem. Primo contra Alzarauium & cæteros, tenentes cataractam situari inter crystalloidem & uueam, & operatorem cum acu debere perforare coniunctiuam scliroticā & uueā, ut perueniat ad ipsam cataractā, nam ex hac operatione deberet sequi exitus albuginei per foramen acus. consequens est contra experientiam, ergo positio falsa. Secundo, quia cataracta non posset extrahi per sectionem corneæ in parte inferiori, consequens est contra experientiam. Et A. in cap. proprio, & contra Gręcos sic operantes. Sed ad hoc responderur, sequendo opinionem istorum quæ in parte uerior est q̄ opinio cōtraria. Ad primum ꝙ albugineus cum sit aliqualiter uiscosus propter stricturam foraminis, acu scilicet existente subtili sicut debet esse albugineus non potest exire, quia extracta acu quàmprimum foramen clauditur, etiam quia hoc argumentum æque bene procedit contra opinionem contrariam, cum acus secūdum opinionem suam etiam penetret ad albugineum. Præterea hęc ratio est contra eos, quia aliquando cum punctura acus aliquid de albugineo extrahitur. Ad secundum dicitur ꝙ nō omnis cataracta curatur per sectionem corneæ, sed solum illa quæ est immediata ipsi corneę, & quę est fluida. Et forte ꝙ in hoc casu esset melius ut illud instrumentum esset perforatum ita ut cataracta possit suggi, & hoc instrumentum esset conueniēs ad extrahendum saniem existentem ad intra corneam. Sed contra opinionem A. & cæterorum sunt quinque rationes non faciles. Prima, quia si cataracta continetur intra corneam & uueam non posset apparere dilatatio & cōstrictio uueæ, quod tamē est signum semper apparens in cataracta curabili. & probatur consequentia, nam cataracta opponitur ipsi uueæ uel ipsi foramini uueæ, & cooperit ipsum. Cum ergo non sit diaphana non poterit ab aspiciēte uideri ipsius dilatatio aut cōstrictio, aliter non prohiberet uisum. Secunda, quia cataracta curabilis non deberet semper apparere ex directo pupillæ, imo aliquando supra, aliquando infra, aliquando deorsum, aliquando dextrorsum, aliquādo sinistrorsum secūdum quod accidit aquam colligi. Consequens contra experientiā, quia cataracta curabilis semper apparet solū ex directo pupillæ. Tertia ratio, quia cataracta deberet multoties apparere maior quàm pupilla, imo æque magna sicut tota cornea, cū accidat aliquādo multam humiditatem coagulari totā corneam occupantem. consequens cōtra experientiam, quia apparet fere semper ad quantitatem pupillæ saltem cataracta curabilis. Quarta ratio, quia acus imposita perueniens ex directo corneæ cum cornea sit diaphana in omni tempore sui deberet uideri in qualibet parte, sed consequens est falsum, quia non uidetur nisi ex directo pupillæ, cuius signum est, ꝙ operatores perforāt uueam unde acus solum apparet ex directo pupillæ &c. Quinta ratio sumitur ex difficultate operationis, quæ fere æquatur imposibilitati. Est enim difficillimum perforare coniunctiuam & non uueam sibi immediatam in ea parte in qua fit perforatio, cuius maxima apparet difficultas, ex eo ꝙ aliqui sunt experti in oculis mortuis, & nunquā possunt perforare solum coniunctiuam, ita ut penetrēt cum acu inter cōiunctiuam & uueam ad uacuum coram pupilla, ergo multo minus in oculis uiuis, qui dolent & non ita quiescunt tempore operationis. Istæ quidem rationes ut uides sunt apparenter concludentes contra A. Iesum Hal, & alios hanc uiam sequentes. Et forte si multoties operati fuissent, mutassent opinionem. Credo ergo propter rationes prædictas, ꝙ secundum plurimum cataracta deponibilis est ad intra uueam, aut in circunferentia foraminis uueæ, licet etiam aliquando cōtineatur intra corneam & uueam, ut ante probatum est. Et credo ꝙ absolute melius sit & depositioni cataract. congruentius ut operator cum acu perforat uueam, nam hoc modo facile deponet cataractam, quæ erit intra uueam in quacunq; parte fuerit, imo etiam si esset immediata telæ araneæ. Cauendum tamen summopere in curatione ne moueatur & disrumpatur tela aranea, sic enim necessario uisus impediretur, est enim post crystal. principalissima particula concurrens ad uisionem, nec est ut quidam somniauerūt, ꝙ cataracta deponibilis adhęret telæ araneę & simul deponitur cum tela aranea. Et dicunt ꝙ hæc est causa propter quam semel deposita cataracta in uno oculo nunquā alia generatur in eodem, potest etiam cū hac operatione facile deponi cataracta, quæ est prope uueam uel in ipsius foramine, & quæ est ultra foramen uueæ adhærens corneæ, penetrādo acu per foramen uueæ usq; ad corneam, non autem ita facile s̄m modū Iesus Hali & A. poterit deponi cataracta ea. s. maxime quæ est ad intra uueam ut patet consyderanti, quanquā Iesus Hali dicat, ꝙ per foramen uueæ contorquendo acum, intromittitur cuspis acus, & cataracta existens intra uueam potest trahi extra uueam, & poni sub corneam. Et dicit, ꝙ in extractione dilatabitur foramē uueæ, deinde ex se claudetur sicut in exitu fœtus aperitur collū matricis, deinde post exitum claudit. Sed facilius est dicere quàm facere. Et pro opinione cōtra Iesum Hali, A. & cæteros, est operatio omnium modernorū, qui deponendo eas, perforant uueam, & eligūt hūc modum tanquàm aptiorē & faciliorem, ad quem minor dolor & remissora sequuntur accidētia, sicuti. n. fuissent primā, si fuisset conueniens. Artes. n. factæ sunt per additamenta, & cuiuslibet est addere quod deficit. 1. ethic. Sed tamen quia rationes contra A. & Iesum Hali concludebant, cataractam deponibilē nunquàm cōtineri inter uueam & corneā, ideo ad rationes illas est respondendum. Ad primum, cum infertur, ꝙ non posset uideri dilatatio & constrictio pupillæ, cataracta posita inter uidentem & uueam: negatur consequentia, quia cataracta deponibilis debet esse aliqualiter trāsparens, & à lumine irradiabilis. Vnde habentes ipsam aliqualiter uident lumen. licet non uideant colores &c. Vnde uuea mota aliqualiter poterit uideri licet difficulter. Ad secundum cū infertur, ꝙ nō deberet semper situari ex opposito pupillæ, sed aliqn̄ magis supra uel infra. Cōceditur ut plerunq; accidit. unde propter hāc causam aliquando cataractici uident

ci uident medietatem inferiorem unius rei,aliquando ſuperiorem,aliquando dextram,aliquādo ſiniſtram. Ad tertium, cum infertur ꝙ aliquando deberet occupare totā corneam. Conceditur & tunc illa cataracta nullo modo eſt peruia nec illuminabilis, & apparet tegere totam corneam, & non eſt deponibilis uel raro. Si autem ſit à lumine irradiabilis, tūc magis irradiatur in ea parte in qua eſt ſubtilior,ſed eſt ſubtilior in circunferentijs corneæ q̃ in medio ipſius, & ideo in medio ipſius apparet magis determinare uiſum, & ſic habere magis rationem cataractæ.in circumferentijs autem licet ſit,quia non terminant uiſum,non habent rationē cataractæ, & hæc eſt cauſa propter quam cataracta uidetur minor in loco lucentiſsimo q̃ in loco obſcuriori,ſicut etiam ea quæ continetur intra uueam uidetur minor,ſcilicet,quia propter diſgregationem luminis foramen uueæ conſtringitur & in obſcuro dilatatur. Ad quartum,cum infertur ꝙ deberet uideri cuſpis acus cum eſt ex directo corneæ & non ſolum pupillæ, conceditur,ſed non apud operantes modernos,qui perforāt uſq; ad uueam,uel perforant uueam,non enim uidetur nunc niſi ex directo pupillæ. Ad ultimum argumentum ſumptum ex difficultate operationis dicitur,ꝙ hæc operatio eſt difficilior,ſed tamen nō eſt impoſsibilis.Et ſi arguatur quia in oculo mortuo non poteſt fieri, ergo minus in uiuo dolente, & non ita bene quieſcente.negatur conſequentia,quia in uiuo hæ tunicæ magis diſtant calore ſpirituum dilatante & quodammodo replente inter tunicam & tunicam, quo conſumpto corrugantur, & magis ſibi inuicem appropinquant. Signa autem quibus diſtincte comprehendi poteſt, an cataracta ſit inter uueam & corneam,an poſt uueam,an in foramine, ſubiungam cum agetur de ſignis &c. Species cataractarum quandoq; ſumuntur à quantitate. Quia quædam ſunt magnæ oppilantes totam pupillam, ut ex nulla parte remaneat diſcooperta,& tunc obiecta extrinſeca ſecundum nullā eorum partem comprehendi poſſunt,& aliquādo eſt ita magna ut fere occupet totum oculum albugineo toto propter aliquam ægritudinem facto in peruio,eſt.n.totus una cataracta,& ſimiliter ſi multitudo humi. ferè per totū albugineum à cerebro deriuetur. Quædam ſunt paruæ oppilantes ſolum partem pupillæ,& tunc obiecta uidentur ſecundum eam partem ſecūdum quam pupilla eſt diſcooperta. Vnde obiectorū aliquando uidetur dextra pars & non ſiniſtra. Aliquando ſuperior & non inferior. Aliquando ſolum uidetur circumferentia,imo in medio exiſtimātur ſicut obſcura ſiue perforata,licet eadem obiecta ut dicit A. quæ ſecundum unum ſitum non uidetur totaliter ipſorum ſitu mutato totaliter uidebuntur. Aliquando ſpecies cataractæ ſumuntur à colore. Et ſunt quatuor in genere,albus phlegmati proportionatus,rubeus ſanguini,citrinus,aut uiridis clarus choleræ, niger melācholiæ. Sub colore albo continentur ſex ſpecies,ſcilicet cataractæ. Primo,coloris aerei aut ætherei. Secundo,coloris margaritalis. Tertio,coloris albi uergentis ad citrinū ſiue plumbei. Quarto coloris albi tendentis ad uiridem. Quinto ſimiles argento uiuo nō ſolum in colore ſed etiam in motu, nam ex quacunq; oculi palpitatione,imo ex motu ſpirituum agitantur & mouentur ex eo ꝙ illa aqua eſt fluida non condenſata. Sexto ſunt gypſeæ ipſo phlegmate multum inſpiſſato. Sub colore autem rubeo atteſtante ſanguini continentur rubeæ,claræ,ſiue aureæ,non.n.reperiuntur aliquę quę proprio ſanguinis colori atteſtentur. Quædam prudenter à ſanguine ſunt albæ ſanioſæ ipſo ſanguine in ſaniem uerſo,quod tamen raro accidit,nam ſi uertatur in ſaniem,ſanies deſcendit in albugineo ſua grauitate & non ſtat coram pupilla, aliquando ſunt citrinæ aut remiſſæ aut intenſæ. Et aliquādo uirides claræ,& hæ pendēt à cholera,aliquando ſunt melancholicæ,aut nigræ aut uiolaceæ,aut uirides obſcuræ,quanq̃ color uiridis obſcurus non ſolum pendere poſsit ab humore ſic colorato, ſed ēt multitudine aquæ: aqua.n.multa profunda ſicut experimur in fluuijs apparet uiridis obſcura. Color.n.niger non ſemper pendet ab humore nigro,ſed aliquādo apparet in pupilla propter luminis diminutionem & nō eſt uera nigredo, ſed obſcuritas. Tertio ſumunt̄ ſpecies cataractæ à modo ſubſtantiæ. Nam quædā ſunt ſubtiles nondum inuiſcatæ ſicut accidit in principio cataractarum non confirmatarū. Quædam ſunt adeo incraſſatæ & inuiſcatæ ut ſint quodāmodo in pannum uerſæ,& multum adhęrentes,quædam ſunt mediæ inter has quæ ſolæ ſunt cū acu deponibiles. Sumunt̄ & quarto ſpecies cataractæ. Nam quædam ſunt cum oppilatione nerui optici aut alicuius partis ultra cryſtalloidem. Quædā ſine oppilatione. Quinta diuiſio,nā quædam ſituantur inter corneā & uueam,quædam inter uueam & cryſtalloidem,quædam in circunferentia foraminis uueæ,ut antea dictum fuit &c.

Signa cataractæ abſolutæ ſunt ipſęmet cataractæ,quę à domeſtico artis facile comprehēduntur habēte uiſum acutum. Differunt enim ab albugine & alijs ueſtigijs exiſtentibus in cornea,quia hæc ſunt in ſuperficie corneæ extrinſeca cataractæ ultra corneam. Differunt à ſanie retro corneam, quia ſanies in parte inferiori corneæ apparet ad modum lunellæ,& ſi cooperit totam corneā dicitur cataracta,ſimiliter partem corneæ ex directo pupillæ. Signa cataractæ quę diuerſificantur ſecundum quantitatem nota ſunt ad uiſum & ex relatu ęgri. Signa cataractæ diuerſificatæ ſecundū colores nota ſunt cuicunq; bene uidenti: nam & ſi aliquando color obſcurus per priuationem luminis reputetur niger,& à nō bene conſyderante reputetur pendere à melanch.tamen ſi quis exercitatus bene aſpiciat comprehendet diuerſitatem inter colorem nigrum uera nigredine & obſcurum. Signa cataractæ diſtinctæ ſecundum uel penes modum ſubſtantiæ ſunt duo. Primum quia ſi quis fricat oculum cataracticum & immediate poſt aſpiciat in oculo, & uideat aquam dilatari in tantum ut una pars appareat ab altera diuidi & ſeparari, tunc eſt nimis ſubtilis. Si autem appareat dilatari & non ſeparari & poſtea immediate ad ſuum ſitum conſuetum redeat, tūc eſt mediocris & cum acu deponibilis. Si autem per frictionem nullo modo moueatur, eſt nimis indurata nō curabilis. Secundo iſti experimētatores ponnnt cottum ſuper oculo, & fortiter ſufflant,ut illud cottum motum fortiter commoueat oculum, & immediate aſpicientes in oculum iudicant per motum cataractæ aut priuationem motus ſecundū quod ſtatim dictum fuit. Sed conſilio A. hæc experientia nō eſt ſæpe tentanda,nam eſt ex eis quæ conturbant aquam, & facit curam cum inſtrumēto difficilem. Signa diſtinguētia utrum ſint cum oppilatione alicuius partis ultra cryſtalloidem, aut non ſunt quia oculus alter debet claudi & comprimi, tunc ſi per compreſsionem apparebit dilatatio aut conſtrictio pupillæ alterius oculi,eſt ſignum oppilationem non adeſſe,ſpiritualibus tranſeuntib.de uno oculo ad alterum. Si uero fiat dilatatio & conſtrictio,adeſt oppilatio,uel uno oculo compreſſo,alter oculus in quo uis experiri, fricetur, & uideatur utrum pupilla dilatetur & conſtringatur. Verum hoc ſignum fallit ſi cataractæ craſſæ eſſent in ambobus oculis, tunc enim pupilla propter inuiſcationem à cataracta non poterit moueri,& ſi mouebitur non comprehendetur ab aſpiciente. fallit ſecundo, quando quis pateretur alintiſar,aut conſtrictionem præternaturalem in ambobus oculis. Secūdum ſignum eſt quia ſecundum plurimum ubi non eſt oppilatio integra uidetur aliquis ſplendor cum oculus eſt in loco lucētiſsimo conſtitutus & præcipue ſi uenerit de obſcuro loco ad clariſſimum,aut ſi ſubito magnum lumen præſentatum fuerit. Signa cataractarum ſituatarum inter corneam & uueam ſunt impedimentum uiſionis uueæ,nam ſi cataractę ſint malę non irradiabiles,à lumine uuea nullo modo uidetur, ſi uero ſunt irradiabiles, foramen uueæ aliquo modo uidetur & in loco clariſsimo tamen cum difficultate. Secundum ſignū,quia apparent non ſolum oppilare corneam ex directo pupillæ, ſed interdum multo maiorem partem aut totam corneam præcipue ſi aſpiciantur in loco tenebroſo. Tertium,quia ſm plurimum ſunt aliqualiter laterales non in directo ipſius pupillæ ſed aliquādo magis à dextris,aliquādo à ſiniſtris,ſuperius uero magis aliquādo,aliquādo magis inferius,licet ſint pupillę cōmunicantes, quia aliter non eſſent cataractæ. Quartum ſignum quia pupilla eſt & apparet ſtrictior conſueto ipſa cataracta impellente uueam interius ſua corpulentia. Vnde foramen apparet minus.ſed oppoſita ſigna ſunt omnino, cum cataracta eſt intra uueam,quia uuea clare uidetur ēt in loco non multū lucēti. Apparet ſolum ex directo pupillæ & nunquā occupare maiorē partem q̃ ſit pupilla,licet aliquādo minorē,& foramen uueæ ſm plurimum apparet maius conſueto ipſa cataracta ſua corpulentia expellēte uueam, unde fo-

ramen dilatatur. Signa cataractæ existentis in circunferentia foraminis sunt omnia signa iam dicta quando est intra uueam, aut maior pars eorum. Sed est unum signum distinctiuum sensibile, quia foramen uueæ apparet minus remotum ab oculo uidente q̃ ipsa cataracta, si ipsa cataracta fit de albis sicut ut plurimum est, nam in æquali distantia color niger apparet propinquior quàm albus.

Prognostica. Primum cataracta maxima quæ fere totum occupat oculum non est curabilis. Secundum. Cataractæ aereę, scilicet margaritales declinantes ad uiride cineritię siue plumbeæ sunt curabiles. Sed similes argento uiuo ſm Græcos facile curant. Gypseæ uero & similes argento uiuo non sunt cum acu deponibiles. Aureæ citrinæ non uehementis citrinitatis difficile curantur. Sed intensæ citrinitatis non curantur. Sed nigræ uiolaceæ, plumbeæ, uehementis nigredinis non curantur. Virides obscuræ non curantur. Virides claræ difficile curantur. Cataracta mediocris substantiæ cũ acu deponibilis est, subtilis substantiæ nondum confirmatæ cum medicinis aliquando curantur, licet raro, non auté cum acu deponi possunt. Nimis autem incrassatæ quę non mouentur per compressionem neq; cum acu neq; medicinis sunt curabiles. Cataractæ quæ sunt cum oppilatione nerui optici integræ sunt incurabiles, sed sine oppilatione curabiles. Et cataract. quæ post casum aut ægritudinem cerebri aut propter percussionem in capite siue in oculo accidit fit difficilis curatio eius. Cura, quia imaginationes & cataractæ multum sunt affines, de ambarum cura simul agédum est hoc præmisso ꝙ hic non intendo curare imaginationes prouenietes ex acuitate uisus, quia non comparantur ad nocumentũ, nec intendo ponere curam earum quæ pendent à siccitate quæ remouent per humectantia interius & exterius applicita, quia de ipsis actum est sufficienter in capite de debilitate uisus. Ad quod recurre. neq; hic intendo ponere curam imaginationum prouenientium ex uestigijs derelictis in cornea ex albugine, ulcere, & alijs ægritudinibus in ipsa precedéribus, nam de earum cura sufficiẽter dictum est supra. Hic ergo solum intendo ponere curam imaginationum ducentium ad aquã & ipsius aquæ initiantis aut perfectę, siue sint per communitatem sine per essentiam in oculo.

Cura itaq; harum imaginationum & aquæ initiantis per communitatem à toto, aut à stomacho aut à capite & neruis opticis quinq; exigit intentiones curatiuas. Prima euacuat. Secunda diuertit. Tertia regit membrũ mittẽs. Quarta oculum confortat ne materiam aliunde suscipiat, & si quid suscęperit resoluit & euacuat. Quinta ordinat debitum regimen sex rerum non naturaliũ & annexorum. Prima intẽtio completur eisdem instrumentis, de quibus in cap. de debilitate uisus proueniente per communitatem dictum est, hoc addito ꝙ euacuationes pro cura imaginationum & aquæ initiantis sunt multoties reiterandæ frequenter ex minoratiuo, digestiuo, & eradicatiuo, euacuãtes diuersos humores, ſm humoris exigentiam à quo pendet imaginatio siue cataracta, qui tamen ut plurimum est phlegmaticus uel aquosus, raro cholericus sanguineus aut melancholicus. Et propterea raro in hoc ca. competit phlebotomia aut alia sanguinis euacuatio. Et si materię peccantes fuerint in stomacho, uomitu possent euacuari, sed cum timore & magna obseruatione ne materia præcipitetur ad neruos opticos aut ad oculos, itaq; capite existéte pleno nullo modo fiat, & cum hoc facilis semper debet esse uomitus. Secunda intentio, scilicet, diuersio perficitur cum frictionibus, ligaturis, clysteribus, pedum lotionibus, & si materia fuerit in capite cum gargarismatib. masticatorijs, caputpurgijs per nares, quæ tamen postponenda sunt quantum est possibile ne propter uicinitaté materias ad oculum præcipitent. Et his non sufficientibus cum laqueatione in suprema parte colli terminata ad occiput, & cum cauterio in parte posteriori capitis, scilicet, in cornu capitis ex directo oculi patientis, & cum cauterio in commissura coronali, & si materia fuerit sanguinea, quæ raro est, cum phlebotomia uenarum nocreæ, & uenarũ post aures, & frontalium & temporalium si opus fuerit, imo laudat Auic. in hoc casu incisionem arteriarum téporalium: quod similiter de uenis temporalibus est intelligendum, ubi materia fluat ad oculos per partem extrinsecam quæcunque sit materia, de quibus omnibus sufficienter actum est in capitulo de debilitate uisus, ad quod recurre. Tertia intentio perficitur in confortando digestiuam & expulsiuam eius, ut si stomachus fuerit in causa, quod tamen raro est in imaginationibus ducẽtibus ad aquam, licet imaginationes non perducentes ad aquam persæpe causet. Debet enim confortari cũ interius & exterius applicitis post sufficiẽtem euacuationem & diuersionem, ad quod in causa frig. & hum. quæ est ut plurimum, iam laudata est triphera minor, & chebuli conditi, & multa superius nominata in debilitate uisus, in quo casu maxime os stomachi debet confortari ipsum corrugando, & claudendo in fine mensę cum cytonijs aut piris conditis, aut coriandris pręparatis, de quibus in cap. de debilitate uisus. Similiter caput est confortãdum cum electarijs, de quibus supra ad cuius & etiam oculorum confortationem optime confert maiorana sicca odorata. Quarta intentio perficitur cum collyrijs superius dictis in cura debilitatis uisus propter turbidam humiditatem in oculo, crassitiem & turbulentiam spirituum, ad quę recurre, & accommoda huic loco siue huic cap. inferius etiam subiungẽtur multa collyria experta & in hoc casu laudata. Ad hoc etiam conferunt electaria & tripherę, & mirobalani conditi, de quibus omnibus supra. Vltima intẽtio exquisite pertractata ẽ in cap. de debilitate uisus, sed in hoc casu amplius subtilianda est dieta, ita ut secundum Auic. solum comedant semel in die, non bibant uinum, sed aquam mellatam aut saccharatam, non comedant humida brodialia, sed stent contenti assatis aut frixis, euitent omnia euaporãtia, & omnia præbentia nutrimentum crassum, & morentur in aere sicco, & declinante ad calidum secundum plurimum, & aspectus rerum uiridium maxime in hoc confert, & præcipue fortis & longus aspectus in oculo asini syluestris fortiter disgregat, aquam subtiliat & resoluit, &c. Cura autem imaginationum & aquæ initiantis per essentiã in oculo perficitur cũ eisdem intentionib. & instrumẽtis, de quib. ample dictũ est in curatione debilitatis uisus propter humiditatẽ turbidam existentẽ in oculo, ad quæ recurre & huic cap. accõmodato: inferius aũt ut dixi, statim subiungẽtur collyria in hoc casu propria, resoluẽtia uapores atq; aquã in oculo iã collectam, & ipsam cũ lachrymis educentia sicut etiam superius dictũ fuit. Sed attende tamen ꝙ est differentia aliqualis inter localia administrata pro cura imaginationum, & inter ea quæ administrantur pro curatione aquæ iam initiatæ. Prima enim debent esse leuiora. Secunda acutiora, quanto difficilius est resoluere aquã quàm uapores, sed in omnibus tamen incipe à leuioribus, gradatim procedendo ad fortiora secũdum quod ordo medicinalis exposcit. sed iam ad textus expositionem accedamus, deinde subiungemus ultra medicinas Rasis alias in hoc cap. proprias, & ultimo ponemus curam cataractæ confirmatæ cum operatione manuali, relinquentes curam cataractæ induratæ, & in pãniculum solidum uersæ, quæ nullo ingenio est curabilis.

Quandoq; uidetur alicui quod ante se habeat cimices uel alia parua corpora subtilia et radiosa, quod aliquando causa stomachi, aliquando ex proprio nocumento ipsius oculi contingit. Ideoq; differẽtia inter hæc duo consyderanda est. Neq; pro paruo est habendum cũ hoc accidens euenerit. Ex eo nãq; quòd causa stomachi accidit non est multum timendum quòd oculo nocumentum inferat. Ex eo uero quòd ex proprio uitio contingit ualde timendum est, [hoc enim aquæ principium existit.] Hæc autem passio dum recens est† & in principio curabilis est. Sed cũ iam ad perfectionem deuenerit sanari non potest, nisi cum incisione, & fortasse etiam incisio prodesse non poterit. Quapropter differentia inter hæc duo prædicta diligenter est inuestiganda. quæ est prout dicemus. Quando imaginationes quæ uidentur utriq; apparent oculo, existimandum est hoc contingere ex uitio stomachi, & contra, & cũ imaginationes in hora fasti dij, & in horæ malæ digestionis plures solito uidentur: In hora aũt famis & laboris pauciores apparent, existimandum est etiam hoc ex stomacho esse. Et si ex quo istæ imaginationes acciderunt, duo præterierũt menses aut plures, & in pu-

pilla

pilla non fuerit uiſa conturbatio, exiſtimãdum eſt ẽt hoc ex ſtomacho eſſe. Quando aũt iſtæ imaginationes tibi aggregatæ fuerint, pilulas cochias in potu tribue. Et ſi paßio omnino remouetur, iam exiſtimationes prædictæ certificatæ erũt. Si aũt uno tantum oculo apparuerint, & uno modo in horis omnibus permanſerint, exiſtimandum eſt uitium aquæ adeſſe, præcipue cũ in pupilla non fuerit obfuſcatio: obfuſcatio nanq; ſi fuerit in pupilla, dubitatio iam tunc erit ſublata.

SCHOLIA.

Hoc.n.aquæ principium exiſtit] lectio hæc in uetuſtis codicibus Raſis non eſt. Hæc autem paſsio dum recens eſt, & in principio curabilis eſt.] in antiquo textu legitur Vt in principio cum medicinis curabilis eſt.

Hic Raſis agit de imaginationib. quas appellat aquam deſcendentem in oculo cum frequenter ſint aquæ initium. Diuiditur hic textus in duas partes. in prima: agit de ipſis theorice. in ſecunda practice ibi. Cum autem hęc paſsio. Prima in tres. in prima ponit diffinitionem imaginationũ. in ſecunda ibi. Quòd aliquando cauſa ſtomachi, ponit duas ſpecies imaginationum. in tertia ibi. Quando imaginationes. Ponit ſigna diſtinctiua inter utranq; ſpeciem. Dico quòd in prima parte ponit licet non explicite diffinitionẽ imaginationum, quam tu ſupple & ordina, ut ſupra dictũ fuit. Sunt enim imaginationes uiſio corrupta, cimicum, aut rerum ſimilium, aut aliorum corporum ſubtilium, radioſorum, aut non radioſorum, quę ſcilicet, apparent coram oculis, licet non ſint. Et ex his concipere potes quaſdam ſpecies imaginationum ſumptas à colore figura aut quantitate de quib. ſupra. In ſecunda parte ponit duas ſpecies imaginationum, unam per communitatem à ſtomacho, aliam per eſſentiam in oculo, inter quas eſt, ut ipſe dicit ſollicite diſtinguẽdum, nam licet ex ea quæ uenit per communitatem à ſtomacho non ſit multum timendum, tamen multum timendum eſt ex ea quæ prouenit per eſſentiam in oculo, cum hæc frequenter ſit aquæ principium, quæ in eius principio aliquando cum medicinis eſt curabilis: cum autem confirmata eſt non eſt curabilis niſi cum inciſione. i. depoſitione quæ fit cum acu, aut inciſione quam faciunt quidam perforando corneã in parte inferiori, & extrahendo cataractam de qua infra. Et fortaſſe aliquando etiã non confert aliquod ingenium curationis, & propterea diligenter eſt inueſtiganda differentia inter utrãq; imaginationem, ut ab initio cura conueniens poſsit adhiberi. Sed circa hanc partem nota quamuis ſint multæ ſpecies cataractæ prępter ſupraſcriptas. Raſis breuitati indulgens tetigit ſolummodo duas frequenter euenientes, de omnibus tamen ſuperius actum eſt plene. In tertia parte ponit ſigna diſtinctiua inter utrãq; ſpeciem, ſcilicet inter imaginationes quę ſunt per cõmunitatem à ſtomacho, & illas quæ ſunt per eſſentiã in oculo, ponens quatuor ſigna diſtinctiua. Primum, quia imaginationes per communitatem à ſtomacho ſunt cõmunes utriq; oculo. Secundum, quia multiplicantur & augentur in hora faſtidij. i. abominationis cibi, ſcilicet, nauſeæ ſubuerſionis, & uomitus, & huiuſmodi nocumẽtorum ſtomachi ex repletione ipſius prouenientium. Et in hora malæ digeſtionis, ideſt, corruptę aut diminutæ. In hora autem famis & laboris. i. inanitionis quæ laborẽ ſequitur diminuuntur. Tertium ſignum eſt, quòd ſi præterierunt duo menſes aut plures, ſcilicet, tres aut quatuor ſecundum quod dicit ipſe Raſis, ſecundo continentis, aut. 6. ſecundum quod dicit Auic. Et nõ fuerit in oculo perturbatio ſupple uiſus, exiſtimandum eſt has imaginationes eſſe cauſa ſtomachi. Quartũ ſignum, quia prouenientes à cauſa ſtomachi facile ſunt curabiles per exhibitionem pilularum cochiarum educentium materias, à quibus pendent. Sed forte præſtantius eſſet in hoc caſu exhibere hieram picram ſimplicem aut compoſitam. Modus tamen curationis iſtarũ ſufficienter poſitus eſt. Et ex quatuor ſignis contrarijs concipe ꝙ ſunt per eſſentiam in oculo. Exiſtimãdum eſt, ſcilicet, iudicio uériſimili non tamen certo, quãuis enim omnia ſigna arguentia imaginationes eſſe ducentes ad aquã apparuerint, non tamen certe iudicandum eſt niſi cum hoc obfuſcatio in oculis & tenebroſitas affuerit: nam quandoq; imaginationes iſtę poſtquam incęperunt, curantur abſq; hoc ꝙ perducant ad aquam, aut naturę, aut medici beneficio, &c. Deinde cum dicit.

Cum autẽ hæc paßio in oculo propria fuerit, prohibendum eſt infirmo, ne cum uentoſis minuat ſanguinem, nec ex brachio, nec comedat piſces, nec omnia quæ humectare poſſunt. Venter uero frequenter ſoluẽdus eſt ex pilulis cochijs. Et æger ex calefactiuis & deſiccatiuis nutriendus eſt. Hydromel præterea in potu eſt ei tribuendum. Et in oculis ſief de fellibus mittendus. Sief de fellib. quod proficit aquæ à principio & dilationi pupillæ & eis qui poſt occaſum ſolis non uident, & tenebroſitati uiſus quæ eſt ex humore. Recipe fellis gruis, fellis ſaboth, fellis hircini, fellis accipitris, fellis aquilæ, fellis perdicum, omnium ſiccorum unum aut plura, ſumanturq; de omnibus drach. 10. iſtorum ſiccorũ: euphorbij, colocynthidis, ſagapeni, †omnium ana drach. 5. trita aggregentur ex ſuc. fœniculi teneri & mittatur in oculum.

SCHOLION.

Omnium ana. ʒ. 5.] Raſis exemplar drac. unam tantum profert.

Ponit curam aquę initiãtis, ex cuius curatione elicere potes tres generales intentiones ſuperius declaratas. Prima euacuatio eſt quam facit, non quidem phlebot. aut uentoſis ex eo quod rariſsime accidit in hoc caſu ꝙ ſit cõueniens ſanguinis extractio. In quibus tamen caſibus accidit, dictum eſt ſuperius, ſed cum euacuantibus phlegma & aquoſitatem, ſicut ſunt pilulæ cochię nõ una uice ſed ſæpius exhibendę. Secunda intentio eſt regimen uitæ cum calefaciẽtibus & exiccantibus facilis digeſtionis non uaporoſis nec præbentibus nutrimentum craſſum, unde abſtineat à uino & bibat hydromel, ideſt aquam mellis. Tertia intentio eſt cum localibus & maxime cum collyrio ex fellibus cuius deſcriptionem ponit ſcilicet. ℞. fellis ſaboth, ideſt, uarioli &c. hoc tamen collyrium eſt acutum ualde. Vnde cõſulo ut in primis leuiora tententur de quibus ſtatim dicetur. Sed quia A. ſecũdum unam expoſitionem Gentil. laudat fel uiperæ, ſecundum aliam uituperat, licet credam ꝙ intentio eius fuerit laudare & non uituperare. Attende ſeptem conditiones obſeruandas ſi uolueris ipſum applicare. Prima ꝙ eligatur fel uiperæ non uenenoſæ, ſaltem extremæ, ſcilicet talis qualem comedere poſſemus, cuius electio tangitur quarto canon. fen. tertia, capitulo de cura lepræ. Secunda cõditio eſt ꝙ tale fel miſceatur cum alijs medicinis frangentibus acuitatem eius ſicut dragagantum, gummi arabicũ & ſimilia: ipſum ſit in parua quãtitate. Tertia eſt quòd corpus ſit bene mundificatum. Quarta ꝙ non ſit puer, ſed deuenerit ad complementum ætatis ut tunicę eius oculi non ſint multũ molles aut paſsibiles: Quinta quòd tunicæ oculi non habeant aliquam ulcerationem nouam nec antiquam nec malam complexionem calid. aut apoſtema nec aliam debilitatem accidentalem. Sexta quòd homo non ſit multum famelicus nec habeat corpus multũ inanitum ut nõ trahatur intus aliquid fellis. Septima quòd cum collyrizatur oculus, habeat os plenum aquæ ut ſi quid per foromina narium reſudet & ingrediatur os nõ tranſglutiatur, ſed recipiatur in aqua & expuatur. Si ergo tanta ſit ſpes in hoc felle, ut dixit A. cap. de debilitate uiſus, & ut quidam referunt ſe expertos fuiſſe adminiſtra obſeruatis ſeptem conditionibus ſupraſcriptis. Fel ſecũdum Raſim debet eſſe exiccatum, non humidum, nam reſolutis partibus humidis remanet in reliquo fortior impreſsio. unde ſi nolueris tantam impreſsionem melius eſt ut eligatur humidum. Sed iam præter medicinas Raſis & eas quæ dictæ ſunt ſupra in cap. de debilitate uiſus ad reſoluendum humiditatem turbidam in oculo ſubiungam quaſdam in hoc capitulo proprias. Ex A. elice quatuor. Prima eſt ſuccus fęniculi cum melle & oleo debite incorporatis. Secunda eſt alcohol cũ ſemine alktem qđ eſt ultimũ in reſolutione, uel in reſoluendo aquã, alketra exiſtimo ſclaream, aliter dictam centrum galli, ſiue galli cryſtinam & gallientum uulgari ſcarloſa. Tertia eſt caput hirundinis aduſtum cum melle confectum. Quarta eſt oleum balſami collyrizatum. A, etiam laudat odorem ſampſuci, ideſt, maioranæ & præſtantius eſt ut ſit ſicca. Ex gloſa Raſis elice hãc deſcriptionem. Recipe ſalis ammoniaci, opopanacis, an. ʒ. 1. diſſoluantur in lacte ficuum. Gerardus de Solo accipit fellis, balſami ana. ℈. 2. ellebori albi, piperis ana. ℈. 1. puluerizanda puluerizentur & miſce cũ aqua diſtillationis raphani.

Mesue collyrizat cum aqua rutæ mixta cum sagapeno aut cũ succo fœniculi mixto cum felle hircino, melle & sagapeno quod est vltimum. Sabor accipit fellis hircini exiccati in vase æneo granorum lauri excorticatorum ana.ʒ.5.sagapeni.ʒ.1.gummi.ʒ.s.miscentur cum melle pauco & vrina pueri non polluti. Iesus Hal. commendat fel vaccæ mixtum cum assa fœtida & pauco balsami. Sed attende quòd in oculo non sit aliqua ægritudo prohibens horum acutorum approximationem sicut mala complexio calida, vlcus aut apostema. Et ex bona præparatione ad resolutionem aquæ est vt ante horũ administrationem anhelet aliquis diu in oculum patientẽ postquam masticauerit semen fœniculi, aut piper, aut allium, aut simile acutum, post quã anhelationem immediate subsequatur collyrizatio cum aliquo de suprascriptis, aut fomentet primo oculum cum aqua decoctionis fœniculi, aut infundat oculum in aqua cal.decoctionis fœniculi in uase uiridi. nec solum adhoc conferunt exterius applicita, sed interius sumpta, sicut sunt electaria dicta superius in debilitate uisus ex humiditate turbida & propter crassitiem spirituum, & sicut hæc trazea quam consulit Tadeus. ℞. sem. fœniculi, anisi, ameos, sileris mõtani, zingib. gariophilorum, cubebarum piperis longi, nucis muscatæ, radicum chelidoniæ, euphragiæ, rutæ, betonicæ, assæ regiæ, & similium fiat puluis miscendo cum saccharo, aut cum sufficienti quantitate mellis, fiat elect. nota tamen quòd si cataracta fuerit cholerica aut sanguinea conueniunt pro resolutione ipsius remissiora calida tam exterius q̃ interius applicita. & similiter diuersificanda sunt medicamina secundum tempora anni, & complexionem corporis, & oculorum. Et propterea positæ sunt diuersæ medicinæ, tu utere his quæ magis tuo proposito seruiunt. Iam superest ut ponamus modum deponẽdi cataractam cum acu, quæ deponenda non est nisi sit substantiæ mediocris & boni coloris, ut antea fuit dictum. Si ergo fuerit nimis tenuis, incrassetur cum cibis & potib. præbentib. nutrimentum crassum, non tamen caput multum replentib. ne cataracta augeatur. Concedũtur ergo in hoc casu pisces, carnes crassæ, rixum, frumentum, & similia incrassantia non multum uaporantia. Imo etiam in hoc casu si caput nimium repleretur, euacuãdum est tam euacuationibus cõmunibus, q̃ proprijs, & incrassata cataracta sufficienter præmissis euacuationibus & etiam phlebotomia, scilicet, si propter multitudinem sanguinis uideatur opportuna, & patiente bene disposito, tam secundum corpus, q̃ secundum animam, ut quia non sit tussiculosus, aut habens aliam ægritudinem, nec iracundus, aut habens aliud accidens animi molestum. Et similiter oculo non habente aliam ægritudinem, procedatur ad operationem, postquã ęger quieuerit per duos dies post euacuationes suprascriptas, ipso tamen habente beneficium uentris quotidie, aut naturaliter, aut medicinali auxilio, scilicet suppositorio, aut etiam clysteri, ipso etiam interim utẽte dięta tenui, aut saltem mediocri. Et si timeatur fluxus materiæ ad oculum per partes extrinsecas, ut quia alias sit consueta fluere approximetur fronti & tẽporibus aliquod stipticum ex dictis in ophthalmia. Et tunc operator præparatis necessarijs, scilicet acu argentea, cuius hæc est figura. Et faldella cotti noui in albumine oui bene contuso infusa, & aliqua pecia subtili linea ueteri circundata, quæ similiter madefacta sit, & si uideatur albumẽ oui esse nimis tenax, addatur parum aquæ rosaceæ, quod forte melius est ne in separatione dolorem faciat, & similiter fascia sit parata. Et sit tempus temperatum sicut uer aut autumnus, aut fiat temperatum artificialiter, neq; sit uẽtosum aut nebulosum. Et sit luna, scilicet decrescens & non in ariete, sitq; æger ieiunus non multum famelicus in loco claro constitutus, sedens super una bancha equitando. Et operator sedeat super eadem altius aliquantutulum facie sua uersa uersus faciẽ ægri. Et cum cruribus suis amplexetur coxas ægri, & habeat sub pedibus eius duas banchas uel duo scabella firmiter fixa, quibus tempore operationis inniti possit, & minister sit post ægrũ stans rectus, ut possit uidere operationem, cuius pectori æger adhæreat & teneat palpebrã superiorem eleuatã cum indice aut medio digito, & medicus inferiorem palpebram deprimat sinistram cum manu sinistra, dextram cum manu dextra, & sic oculo aperto operator sufflet in eo ter aut quater postquam masticauerit fœniculum, ut cataracta motum cum calore recipiat & depositioni obediat, deinde præcipiat patienti ut uertat oculum uersus nasum & teneat ipsum firmum: & tunc in nomine Dei præmisso signo crucis intromittat acum per medium coniunctiuæ distanter à cornea per medium digitum, aut plus, aut minus, secũdum oculi magnitudinem intornando acum & perforando intus donec penetret uueam, & immediate cum senserit acum esse in loco uacuo uertat acum uersus foramen pupillæ, ne aliquo modo tãgat crystallinam. Et caueat ne nimis intromittat acum, communis enim quantitas eius quod de acu intromittitur est quantitas digiti parui. Et propterea bonum est ut in illa parte acus usq; ad quã debeat intromitti uel parum altius, sit aliquod signũ fixum, ut margarita aut simile, uel sit in ea parte deaurata, aut aliter colorata, & quando uidebis acum per corneam, aut si non uidebis credis uerisimiliter peruenisse ad cataractã, quoniam cum cataracta est in foramine uueæ, aut inter uueam & corneam non potest uideri acus, quamuis acus perueniat ex directo foraminis uueæ, licet quandoq; per motum acus uideatur umbra eius. Si autem cataracta sit post foramẽ uueæ uersus crystalloidem, puncta acus uidetur clare cum est ex directo foraminis, quia cadit puncta acus inter cataractam & foramen uueę. Et tunc deponat ipsam, trahendo paulatim cum suauitate ad partem inferiorem, & eam sic depositam teneat tanto tempore quod diceret ter pater noster, aut unum miserere, deinde paululum acum trahat & uideat si reascẽdat, & si reascendit iterum eam deponat toties quòd inferius remaneat: faciendo tamen omnia cum suauitate, & cauendo tactum crystallinæ aut telæ araneæ, & similiter dilatationem uueæ & perforationem corneæ. Si autem cataracta non potest deponi ad partem inferiorem, quia forte adhæret parti superiori, deponat ipsam ad partem superiorem, aut scilicet, ad dextram aut sinistram, in qua parte deposita quiescit. Et propterea dixit Auic. quòd medicus ante depositionem debet experiri mouẽdo cataractam cum cõpressione ad quam partem magis declinet, & ad eam partẽ deponere, ad quam uisa est in motu suo declinare. Et tunc acum extrahat intornando eam sicut ipsam intromisit, & tunc ad extollendam artem ostende sibi aliquod obiectũ, & interroga quid est hoc, ut circunstantes admirentur & magnificent opus tuum. & propterea bonum est, ut oculus sanus sit coopertus ante operationem, & non solum propter hoc sed propter alia. Tutius tamen est, ut cum adhuc tenes acum in oculo & deprimis cataractam, ut ostendas obiectum, de quo dictũ est, deinde clausa palpebra superpone cottum quod antea præparasti, & ligentur ambo oculi ut unus alium non moueat, & educatur caute ad lectum propinquum, & præcipiatur quies, silentiũ, obscuritas, & iaceat in lecto super ceruicem capite eleuato, & parum comedat & bibat aquam coctam, & comedat mollia non indigentia masticatione sicut ptisana hordei, aut oua sorbilia, sed non prima aut secunda die, sed tertia aut quarta, & sic deinceps. Et utatur regimine infrigidatiuo prohibente apostema, & usque ad quatuor dies nõ mutetur nisi de tertio in tertium, aut saltem nisi singula die semel, & transactis quatuor aut quinq; diebus, singula die bis semper imponendo albumen oui conquassatum cum pauca aqua rosacea, & sic fiat usque ad nouem dies. Deinde paulatim redeat ad cibum & potum & operationes sibi consuetas, paulatim illuminando aerem in quo moratur, &c. Duo autem sunt accidentia quæ superuenire possunt, quibus est subueniendum, unum, scilicet cum operatio fit, alterum post operationem. Primum, cum operatio fit aliquid sanguinis potest resudare coram pupilla, quia forte pungitur uuea aut cornea, ut illum sanguinem omni tuo posse simul cum cataracta deponas aliter erit nouissimus error peior priore. Secũdum ꝙ post depositionem aliquando superuenit dolor, tum ex ophthalmia superueniente, tum ex uulnere quod malignatur.

Cura ergo ophthalmiam cum sief albo & reliquo regimine ipsius, ulcus etiam in principio cum sief albo, & deinde paulatim addendo sief de plumbo & reliquum regimẽ eius. Et tempore uehementis doloris nõ oportet ꝙ oculus teneatur uehementer compressus. Et si superuenerit pruritus, qui tñ sub dolore reponitur, subueniatur cum aqua rosacea tepida, qua non sufficiente aliquid thutiæ præparatæ ei addatur.

Et tandem si multum molestat cum iam securi fuerimus ab apostemate, imponatur collyrium nostrũ suprascriptum in capite de pruritu & rubedine palpebrarum. Aliqui tamẽ ex Græcis antiquis, ut recitat Albucasis & Auic. faciebant foramen subtus, scilicet corneam, quod forte melius est facere in coniunctiua cum acu canulata, ut sugendo extrahant cataractam, quæ operatio est inconueniens, nisi aliquibus obseruatis conditionibus. Prima, ut aqua ipsa sit citra uueã & non ultra. Secunda, ꝙ illa aqua sit fluxibilis non confirmata, & ꝙ hæc operatio fiat paulatim, ne simul albugineus extrahatur, & hæc est propria cura saniei retro corneam. Multa, hoc dixi in capite, quia communiter est male cognitum.

De nyctilope ac ægilope. Cap. 31.

Nyctilops, sequibare, amicalopes, suberrati, asse, tenebrositas, sunt termini synonymi significantes hanc dispositionem, de qua diuersi authores sub his diuersis nominibus determinant. Ab Haliabbate. 9. theo. 13. cap. dicitur sequibare. A Rasi. 9. cõti. asse. Ab Auic. & Rasi nyctilops quasi noctis passio, siue uisus obscuritas. Et diffinitiue est actio diminute læsa, ita ut euanescat uisus in nocte. i. in obscuro, & uideat in die, idest in claro, & debilitetur in fine eius. Et econtra haliar, glaucosis, egilops, sileua, sunt termini synonymi significantes dispositionem nyctilopi contrariam. glaucosis quidem, accidit habentibus oculos glaucos: sic enim appellatur quinto de generatione animalium: secundo cap. & tertio aphorismorum, ultimo aphor. Et est actio diminute læsa, ut non uideat in die sed in nocte, quod non est absolute intelligendum, ut nullo modo uideat in die, sed diminute, cum non possit tenere oculos apertos & lumen multum tolerare, nec econtra ꝙ uideant in nocte perfecte, sed nõ ita impediuntur in nocte sicut in die in comparatione ad oculos sanos, siue temperatos, imo forte melius uident in die quàm in nocte. Sicut etiam non est intelligendum de nyctilope, ꝙ nullo modo uideat in nocte, sed ꝙ melius ĩ die quàm in nocte in comparatione ad oculos sanos, quãquam defendi possit quòd aliquis nyctilops melius uideat in loco lucentissimo, & melius toleret aspectum solis, quàm oculus temperatus, & similiter aliquis haliarticus melius uideat in nocte, quàm oculus temperatus. Ex quo tamen non sequitur, quòd uisio absolute sumpta sit perfectior in ægro aut distemperato, quàm in sibi sano aut temperato. Sed bene uisio respectu determinati obiecti aut medij, aut breuiter cum circumstantijs quibusdam limitata non absoluta. Et ex his diffinitionibus inferre possumus, ꝙ hæ dispositiones, scilicet nyctilops, & haliar non sunt ægritudines, sed accidentia ægritudinum, à quibus immediate pendent, &c. Species harũ dispositionum sunt, aut quia hæ operationes sunt multum læsæ aut parum, idest quòd istæ dispositiones prꝺternaturales sunt remissæ aut intensæ, sunt recẽtes aut chronicæ, sunt per essentiam in oculo aut per communitatem licet omnes istę improprie species appellandæ sint.

Causæ harum dispositionum licet plurimæ sint, ad hunc tamen modum unitatis reducuntur, quia causa immediata & adæquata nyctilopis est requisitio multi luminis ad uisionẽ, cum hoc quòd oculus potest ipsum tolerare. Et econtrario causa immediata & adæquata haliar est requisitio non multi luminis ad uisionem, cum hoc quòd oculus nõ potest multum lumen tolerare. Et ex hoc sequitur quòd illi, qui nihil uident nisi lumen magnum, quamuis non possint nisi lumen magnum tolerare, sicut habentes ulcus in cornea, & quibus uuea egreditur, non sunt dicendi haliartici, sicut econtra, neque sunt dicendi, scilicet nyctilopes, qui nihil uident nisi lumen, quamuis multum lumen tolerare possint: utraq; enim est uisio colorum, licet diminuta. Causæ autem nyctilopis & haliar etiam sumuntur à tribus, scilicet, aut à tunicis oculi, scilicet, cornea uuea, & tela aranea, aut ab humoribus, scilicet albugineo & crystalloide, aut spiritibus. A cornea quidem cum est nimis crassa aut non bene peruia. Hæ enim dispositiones sunt causæ nyctilopis, sicut contrariæ, sicut nimia tenuitas cũ plurima peruietate sunt causæ haliar. Nimia autem crassities corneæ secundum plurimum est ex multa humiditate, siue ex tempore, siue ex generatione contracta. Et econtra tenuitas corneæ est ex siccitate secundũ plurimum; imperuietas autem corneæ potest sequi omne genus malæ complexionis, & multas etiam alias ægritudines, de quibus omnibus ample dictum est in capitulo de debilitate uisus. Verum ulcus superficiale, licet faciat corneam imperuiã est quandoque causa haliar, oculo non potente multum lumen sustinere, cum hoc tamen quòd non sit ita imperuia, ut non possit uidere, quod etiam fere accidit in omni ophthalmia.

Eædem causæ nyctilopis & haliar, sumuntur ex dispositionibus telæ araneæ, ut de cornea dictum est ex uuea, quia aut est nimis nigra reddens totum oculum obscurum & est causa nyctilopis, aut econtrario parum nigra reddens totũ oculum glaucum, & est causa haliar. Similiter si foramen eius sit multum strictum, siue naturaliter, siue præternaturaliter est causa nyctilopis, & econtra si nimis latum est causa haliar, quanquam constrictio pupillæ naturalis sit causa, ut melius uideat in claro & obscuro, quàm pupillæ dilatatio, comparando tamen uueam ad reliquam melius uidet, habens pupillæ constrictionem in claro quàm in obscuro, & econtra habens dilatationem pupillæ. Ab albugineo uero cum est multus in quantitate aut non bene peruius est causa nyctilopis, sicut contrariæ dispositiones sunt causæ haliar. Causa autem multiplicans albugineum secundum plurimum est humiditas, scilicet cum pręsentia materiæ sanguineæ aut phlegmaticæ, sicut causa paucitatis est siccitas, sicut accidit conualescentibus, & qui passi sunt longas ægritudines, unde in his oculi efficiuntur glauci, & ipsis ad sanitatem redeũtibus multa humiditate reassumpta efficiuntur nigri, &c. Causæ autẽ imperuietatis albuginei dictæ sunt supra in capite de debilitate uisus, & capite de imaginationibus. Ex crystalloide uero, quia si fuerit magna & multum lucẽs, aut uersus superficiem oculi est causa haliar. Cõtrariæ dispositiones sunt causæ nyctilopis. Ex spiritibus uero, quia si fuerint multi, crassi, aut turbulenti, sunt causa nyctilopis: contrariæ dispositiones, paucitas, subtilitas cũ claritate sunt causa haliar. Vnam causam nyctilopis scribit Iesus hali, scilicet nimius aspectus solis, & rerum albarum, sicut accidit iter agentibus in niue, & econtrario longa mora in tenebris est causa haliar, quod totum resoluitur in crassitiem & subtilitatem, paucitatem & multitudinem, unionem & disgregationem spirituum, & etiam assuefactionem quandam, uirtutes enim naturales necessitatem aliquam assumentes fortius operantur. Et ex his iam apparet solutio multorum problematum. Primo, propter quid habentes oculos nigros sunt frequentius nyctilopes & habentes glaucos & uarios, sunt frequentius haliartici. Secundo, quare aliqui existẽtes in claro bene uident in obscuro, aliqui male: & econtrariò aliqui existentes in obscuro bene uident in claro, aliqui male, aliqui bene utroque modo, aliqui male utroque modo, quanquam omnes existentes in obscuro, melius uideant in claro, quã existentes in claro uideant in obscuro. Tertio, quare habẽtes multitudinem colorum in oculis suis sunt apti ad hoc, ut fiant nyctilopes, & similiter anfractuosi in oculis suis, ut dicit Auic. per anfractuosos intellige oculos in quibus apparẽt quædam profunditates obscuræ, hæ enim arguunt aut paruam peruietatem humorum, aut tunicarum, aut crassitiem & turbulentiam spirituum cum paucitate. Quarto, quare oculi eminentes sunt proni magis ad haliar, econtra concaui ad nyctilopes. Causę autem nyctilopis & haliar per cõmunitatem à stomacho capite & toto corpore sumũtur, sicut dictum est in cap. de debilitate uisus, & cap. de imaginationibus, sed certe non causant nyctilopem, neque haliar, nisi inducendo nocumentum per essentiam in oculo, de quibus sermo præcessit, aut ipsa augendo. Signa autem nyctilopis & haliar & specierum & causarum earum, siue sint per essentiam siue per communitatem, siue corporeæ, siue primitiuæ, sumuntur eodem modo, sicut in debilitate uisus dictum est, & non immerito: hæ enim sunt species debilitatis uisus, imo fere ex eisdem causis proueniunt, ex quibus uisio de longe & non de prope, & econtra proueniunt. Prognostica. Haliar consequens subtilitatem spirituum, & paucitatem, & causas inanientes secundum plurimum deterior & minus corrigibilis cęteris paribus, quàm nyctilops consequens dispositiones contrarias. tam haliar quàm nyctilops consequens nocumenta telæ araneæ, & crystalloidis raro uel nunquàm sunt corrigibiles. Nyctilops consequens constrictionem foraminis uueæ præternaturalem,

naturalem, est magis timenda quàm haliar consequens eius dilatationem præternaturalem,&c. Sed tunc circa hoc dubitatur. Vtrum homo per aliquam dispositionem naturalẽ, aut præternaturalem posset uidere in vmbra & tenebris. Et arguitur ꝙ non,quia sine lumine non contingit videre, igitur quæstio falsa pro parte affirmatiua. tenet cõsequentia, & assumptum est philosophi & comen. 2. de anima,comen. 67. Præterea Auer. in com. de sensu & sensato dicit: lux non est in oculo per naturam oculi, sed intrat ipsum ab extra. Et si inesset ei de eius natura,tunc in obscuro uideret. In contrarium est Auic. ca. de haliar. 3. tertii,& confirmatur,quia quędam animalia vident in tenebris sicut leones,serpentes,catti, bufones,&c. vt dicunt philosophi, & docet experientia, ergo etiam homo per aliquam dispositionem poterit uidere in tenebris. tenet consequentia, quia homo quadam uirtualitate continet factiones & perfectiones omnium animalium ut inquit Arist. in lib. ad Alex. etiam quia uidemus in homine fieri mirabiles transmutationes ex multis ægritudinibus, ut Auic. 1. tertii & Gal. 3. inte. & Arist. 30. proble. prob. 1. Inquit enim quòd ex melancholia quadam facti sunt quodammodo diuini uaticinantes & futura prædicentes,& exẽplificat de Sybilla & Bacchide. Et quidam facti sunt poetæ, sicut Malatheus Siracusanus,& recitat Concil. ibidem se habuisse à medico fideli, quòd quædam mulier illiterata dũ esset melancholica latinum congruum loquebatur, qua sanata locutio illa literalis euanuit, & multa etiã similia in nostris temporibus referuntur, quæ certe mirabiliora uidentur, q̃ quòd homo uideat in tenebris. Et nouissime nostris temporibus fuit Paduæ quædã mulier nominata Angariel, de qua mirabilia prædicantur. Pro solutione huius quæstionis præmittendum primo, quòd medici per umbram intelligũt medium diminute illuminatum,sicut est in nocte,per tenebram uero medium omnino luce priuatum. Philosophi autem qui ditates rerum proprias indigantes per tenebras intelligunt luminis priuationem,& per umbram tenebram remissam: tenebra enim lumini priuatiue opponitur,unde non gradus luminis est tenebra infinita,reliqui uero gradus luminis inter gradum infinitum, & non gradum habent tenebram admixtam. Ad propositum credo tenendum esse nullum animal posse uidere in medio summe illuminato: visibile enim tantæ excellentiæ cuiuscunque animalis uisum corrũperet,imo etiam neq; in medio multum propinquo illi quod summe illuminatum est. Inter animalia tamen est differentia. Quædam enim sunt lumen intensum tolerantia,sicut scilicet aquilæ,uultures,& similia, & multo intensius quàm homo. Et sicut tolerant lumẽ intensius q̃ homo, ita uident magis de longe,licet forte de prope,& obiecta minima melius uideat homo,& similiter in umbra siue in lumine remissiori melius uideret homo quàm huiusmodi animalia, quod totum prouenit ex crassitie maiori spirituum uisibilium, & humorum in his animalibus quàm in homine, imo dicitur quòd uultures uident cadauera distantia per quingenta miliaria. Quædam animalia sunt melius uidentia in obscuro quàm homo, imo uidentia in medio omnino lumine exteriori priuato, sicut leones,serpentes,catti,lupi, buffones, licet non omnino uideant sine lumine,habent enim lumen intrinsecum,quod est lumen crystalloidis, & consequenter spirituum uisibiliũ qui generantur ex spiritibus animalibus in crystalloide,quod lumen est adeo intensum,ut illuminet medium sibi propinquũ & facit ut colores sibi propinqui potentia uisibiles actu uideantur. Et hæc animalia optime uident de prope, & obiecta minima sibi propinqua, & multo melius quàm homo licet forte in claro,& de longe melius uideat homo, quã hæc animalia, quod totum prouenit ex maiori subtilitate spirituum cum claritate in his animalibus,quàm in homine,& similiter ex maiori peruietate humorum,& tunicarum,& maiori peruietate,& claritate crystalloidis: sunt autem quædã animalia quæ neq; in claro, neq; in medio multum obscuro uident,sicut uespertiliones quod prouenit ex paucitate spirituum cum pauca claritate ipsorum, & similiter crystalloidis licet forte satis mediocres sint in crassitie & subtilitate, & hæc male uident de longe & de prope, sicut & homines qui habent paucos spiritus uisibiles,& male claros. Ad propositum ergo cum quæritur, utrum homo sine lumine exteriori possit uidere per aliquam dispositionem naturalem,aut præter naturalem. Tenendum est quòd non, ut existimo quanquam Gentilis contrarium arbitretur nam frustra est illa potentia,quæ nunquam reducitur ad actum,nũquam autem est auditum neque uisum,neque scriptum quod homo sine lumine exteriori uideat,& suas posset exercere operationes in tenebris,quanquàm aliqui in medio multum remisse illuminato uideant,habentes,scilicet,subtilitatem spirituum & humorum cum claritate & magna peruietate, & si cum hoc habent multitudinem spirituum uisibilium bene uident in claro & in obscuro, & bene de prope & de longe. Et si quis instaret, quid prohibet etiam similem dispositionem in oculo humano reperiri in crystalloide,scilicet ualde lucente, & consequenter spiritus uisibiles in ea genitos ita lucidos, sicut in animalibus suprascriptis, nam certum est crystalloidem humanam esse lucidam,& eius luciditatem posse intendi,& certum est quod magis & minus non uariãt speciem, quamuis enim crystallois humana fieret,ita lucida sicut crystallois serpentis uel leonis,siue à natiuitate,siue ex tempore,non propter hoc desineret esse humana,neq; mutaret speciem, quia hæc dispositio non est essentialis illis speciebus quibus inest, nec forma specifica aut proprietas insequens speciem: sic enim esset propria uni speciei & nõ communis tot speciebus. Amplius dicit Auic. quod haliartici uident in tenebris & umbra,& nisi sit superfluus per tenebras intelligit medium omnino lumine carẽs. Ad hæc respondetur. Ad primum dicitur quòd sicut omnium naturam constantiũ determinatus est numerus magnitudinis & augmenti. 2. de anima,sic omnium natura constantium determinatus est terminus intensionis,quamuis neq; magnitudo maior aut minor, neq; intensio maior,aut minor uariẽt speciem: & consequẽter dicendum quòd luminositas illa non est forma essentialis,neq; specifica improprietas uni speciei propria. Sed est forma accidentalis insequens complexionem, & modum mistionis pluribus speciebus communicabilis, sed non speciei humanæ. Simili enim argumento posset probari odoratum hominis,posse intendi ad gradum odoratus canis, & similia,quæ satis reputantur absurda. Sed iam restat ut respondeamus ad argumenta in oppositum.

Et quia omnia argumẽta tam ante oppositum, quàm post adducta aliqualiter tendunt contra determinationem quæstionis,ad omnia est respondendum. Ad primum igitur cum dicitur quod sine lumine non contingit uidere,conceditur, sed animalibus de quibus supra sufficit intrinsecum sine extrinseco, homini uero præter intrinsecum requiritur extrinsecum. Et ad Auer. in com. de sensu & sensato, cum dicitur quòd lux non est in oculo per naturam oculi intelligit de oculo humano,& plurimarum specierum, non de omni oculo, & intelligit de luce sufficiente ad uisionem sine lumine extrinseco. Certum est enim quòd tam in oculo humano quàm cæteris in est lux,scilicet per naturam, sed quibusdam sufficit ad uisionem lumen intrinsecum,quibusdam uero nõ, quorum animalium diuersitas à nobis facile comprehendi potest,nam illa animalia, quorum oculi adeo in tenebris lucent,ut à nobis uideri possint,& non solum oculi, sed os & caput,& medium sibi propinquum possint in tenebris uideri. Et quanto plus de medio sibi propinquo illuminant, tanto melius in tenebris uidere possunt. Et si instetur, ergo ẽt obiecta eorum lumine illuminata, & ad tantam distantiam deberemus uidere sicut ipsa. Dicitur quòd aliqua uidentur, sed non omnia, nec ad tantam distantiam cum minima illuminatio propter suorum oculorum dispositionem sit eis sufficiens ad uisionem non homini. Ad argumenta post oppositum respondetur. Ad authoritatem Auic. in cap. de haliar, dicitur quòd per tenebras intelligit medium remisse illuminatum sicut in nocte ualde obscura, sed per umbram intelligit medium obscurum magis tamen illuminatum, sicut est immediate post solis occasum. Ad secundum dicitur quòd homo, scilicet uirtualitate quadam continet actiones omnium animalium,id est,quòd quicquid faciũt cætera animalia naturali instinctu,homo uiribus sui intellectus, & aliarũ potentiarum animæ coadiuuantibus organis corporeis facere potest. Sicut enim quædam animalia in aquis natant & degunt. Similiter homines ex industria in aquis natant, &

pisces

piſces capiunt,& merces nauibus hinc inde ferũt. Et ſi aues per aerem uolant,ſimiliter & homines per artem columbis utuntur ad portandum literas ſubito ad loca ,ſ. diſtantia. Ex his itaque & ſimilibus concludi poteſt,ꝙ homo uirtualitate quadam continet actiones omnium animalium. Ad tertiam rationem arguentem,mirabiliores effectus euenire in quibuſdam ægritudinibus maxime in mania & melancholia, q̃ ut homo uideat in tenebris.Conceditur. Sed ulterius dicitur conformiter loquendo ſecundum fidem,ꝙ hi,ſcilicet effectus non ſolum in uim ægritudinis & cauſas reſoluẽdi ſunt naturales,ſed in cauſas ſupernaturales,ſcilicet in dæmones, aut angelos,qui cum anima humana coniunguntur,Cui opinioni conſentit Auic.1.tertii,& quarta ſexti naturalium.Et Sybilla Erithrea tenetur de Chryſto prophetizaſſe, fiunt autem prophetę ex coniunctione ſuperioris intelligentię cum anima humana,ut Auic.loco ſupraſcripto, quanquam aſtrologi hos effectus in cauſas cœleſtes referant, ut apparet in centiloquio & tertio quadripartiti. De bachide autem multa poetice referuntur,quibus non leuiter credendum eſt.Et forte Ariſt.30.problẽ.probl.1.multa de his poetice locutus eſt, quanquam uiſus ſit hos,& ſimiles effectus,aut in melancholiam,aut in ebrietatem reſoluere,oſtendens per longum proceſſum ex melancholia & ebrietate omnino ſimiles effectus prouenire. De Malatheo autem Siracuſano qui poſtquam maniam incurrit,factus eſt poeta. Dicitur quòd non eſt inconueniens aliquem propter maniam fieri acutioris intellectus,& ſaltem in aliqua re determinata melius ſpeculari, quàm in ſanitate humiditate cerebri reſoluta, quæ antea uires intellectus obtundebat.Sicut & ſuperius de intent. Ariſtot.conceſſum eſt aliquem oculum ophthalmicum acutius uidere,q̃ ipſum ſanum, & ſic Malatheus Siracuſan. factus maniacus,numeratus eſt inter poetas,cum ante ad poeſim,ſcilicet hebetiorem habuerit intellectum.Licet nõ credendum ſit ipſum ante maniam omnino poeſeos inexpertum fuiſſe.Sic.n.miraculoſum fuiſſet,& in cauſas ſuper naturales reſoluendum. Eodem modo in propoſito noſtro concedo aliquem haliarcum melius uidere in tenebris q̃ ipſemet antequam haliar incurriſſet, nõ tñ poſſe uidere omnino ſine lumine exteriori per aliquam diſpoſitionẽ aut ex tempore aut ex natiuitate acquiſitam niſi ſupernaturaliter,qui enim fecit uidere cęcum natum,poterit facere ꝙ homo uideat ſine lumine exteriori.Et ex his iam manifeſtum eſt quid ad cætera reſpondendũ ſit.Si enim uera ſunt quę medicus fidelis retulit. petro apponẽſi de muliere illa quæ prius illiterata, facta maniaca congrue loquebatur,qua ſanata locutio literalis, euanuit,manifeſtum eſt ipſam fuiſſe dæmoniacã. Similiter ẽt dico de muliere Patauina, quæ ideo Angariel nominata eſt à nomine dæmonis à quo uexabatur. Sed conſulo tibi ut in ſimilibus non facile credas,homines enim plerunq; ſunt mẽdaces ducti quadam auiditate magna & inuſitata prædicandi.Ego enim cum à.25.annis & citra fuerim diligens horum inquiſitor nondum uidi aliquos effectus,quos non potuerim in melancholiam referre. Et etiam Petrus Apponenſis,qui fuit diligens omnium rerum inueſtigator, non dicit ſe hæc miranda uidiſſe,ſed audiuiſſe.Et forte Ariſtot.cum multa talia audiuiſſet,& non uidens tempore ſuo aliquid, quod non poſſet in cauſas naturales reſoluere, ideo omnia talia in ebrietatem & melancholiam reſoluebat,ut in longo proceſſu patet.30.problematum,problemate primo,&c. Excuſamur à proſequendo curam nyctilopis & haliar ſ̃m omnes earum cauſas propter ea,quæ dicta ſunt in capite debilitatis uiſus, cuius curam proſecuti fuimus ſecundum oẽs eius cauſas & ſpecies.Eſt nanq; manifeſtum ꝙ nyctilops & haliar ſunt ſpecies debilitatis uiſus pendentes ferè ab eiſdem cauſis à quibus pendet uiſio de longe & nõ de prope,& ſimiliter de prope & non de longe.unde hic perſtringemus curam nyctilopis ſolum prouenietis propter humiditatem turbidam in humoribus,& propter ſpiritus craſſos & turbulẽtos,cuius cauſa remotior poteſt eſſe,& eſt ſæpe humiditas corporis ſuperflua,aut alicuius mẽbri oculo cõicantis, maxime ſtomachi, aut capitis,& ponam etiam curam nyctilopis propter longum aſpectum rerum albarum & lucentium, & ſimiliter ex paucitate ſpirituũ & ſubtilitate,cuius cauſa remotior eſt ſæpe ſiccitas corporis ſuperflua,aut alicuius particulæ oculo communicantis,& ſimiliter curam haliar ſcilicet propter lõgam moram in tenebris, &c.

Cura itaq; nyctilopis propter humiditatem ſuperfluã turbidam in humoribus oculi,& propter craſsitiem & turbulẽtiam ſpirituum ſi ſit non ſolum per eſſentiam in oculo, ſed ẽt per communitatem exigit iſtas intentiones,de quibus dictũ eſt in debilitate uiſus,à ſimili cauſa,quas huic cap. accõmoda.Vnam tamen tantum hic proſequar, ſcilicet, reſolutionẽ humiditatis humores oculi turbidantis & in craſſantis, necnon reſolutionem uaporum ſpiritus incraſſantium & turbidantium cum localibus huic diſpoſitioni propriis. Et quia Raſis ponit in hoc cap. plures medicinas huic diſpoſitioni proprias,ideo capitulũ Raſis exponamus prius,deinde pręter medicinas Raſis,alias ſubiungamus,&c.

AD hoc utile exiſtit hepar caprinum ſcindere & ponere ſuper unam ſectionem piper longum,& cooperire ipſum ex alia ſectione pipere longo in medio exiſtente,deindæ ponere ipſum in furno,& dimittere ipſum donec aſſetur & non deſiccetur,quo facto,piper longum, quod in medio erat.ſumatur & bene teratur cum pauco muſco, deinde ex liquore, qui ex hepate aſſato expreſſus fuerit, aſpergatur & ſiccetur.& in oculo mittatur.

Aut fel caprinum cum melle mixtum in cucurma ſuper ignem miſceatur,deinde radius eo illinitus immitatur in oculum. Quod autem ad hoc magis ualet eſt,ut ſief de fellibus in oculum mittatur.Si autem hæc non ſuffecerint uenter ſoluatur.Et ſanguis ex duabus cephalicis & ex fronte minuatur.Et regimen ſubtilietur.

Diuiditur hoc cap.in quatuor partes.In prima ponit unã medicinam.In ſecunda ibi.Aut fel caprinum ponit aliam.In tertia ibi.Quod aũt ad hoc.ponit tertiã.In quarta ibi.Si autem hęc non.ponit.ſ.quid agendum ſit his localibus non ſufficientibus.Primum eſt ut hepar caprinũ ſcindatur per medium & melius eſt ut in eo fiant plures ſciſſurę,& in medio ſciſſurarũ ponatur piper longũ craſſo modo contuſum,& bene iungantur partes adinuicem,& aſſetur in furno tãdiu donec ſit bene coctum:non ſit tñ exiccatum.quo facto,piper logum quod erat in medio ſumatur & ſubtiliſsime teratur, & miſceatur cum pauco muſco,quod ſit ſubſexcuplum aut ſuboctuplum ad piper,deinde hic puluis cum ſucco qui ex hepate aſſato exprimitur,miſceatur optime in modum collyrii, incorporando,ex quo collyrio eſt aliquid in die ſaltem quater in oculo imponendum. Hoc quidem collirium calefacit,exiccat,& reſoluit humiditatẽ & uaporem, humores, & ſpiritus ſubtiliat,oculum confortat,ſpiritus & humores illuſtrat.Magis tñ conforme eſt menti Raſis,ut hic puluis poſtq̃ fuerit liquore hepatis hircini conſperſus,ſiccetur,& in oculũ mittatur:hepar enim caprinũ ſiue hircinũ quocunq; modo adminiſtratum confert in hac diſpoſitione ſua occulta proprietate,ſiue poſtquã aſſatum eſt,aut elixatũ comedatur, & præcipue cũ aliquibus in hac diſpoſitione ꝓpriis ſicut eſt piper longũ,ſal indũ,euphragia,ſemẽ fęniculi, ſiler mõtanũ, & ſimilia,ſiue dũ aſſet aut elixetur nictilopi ſuffumigent,puluis ſiue collyrium modo ſupraſcripto ordinatũ,oculo imponat.

Sed dicitur ꝙ hepar hirci magis confert uiris, capræ uero mulieribus.Et ſimiliter,ut refert Aui.hepar leporis eſt in hac diſpoſitione conueniens,ſimiliter præparatum.

Secunda medicina Raſis eſt,ut fel caprinum cum melle, ſcilicet mixtum in curcuma uel in aliquo uaſe ſimili ſuper ignem miſceatur,donec bona fiat mixtio,& ſtilus in cuius extremitate ſit aliquid cotti iſto medicamine illinitus ponatur in oculo.Tertia medicina eſt collyrium de fellibus in præcedenti cap. à Raſi poſitum:In ultima parte dicit Raſis,quòd ſi hæc non ſufficerent,uenter ſoluatur,& ſanguis ex duabus cephalicis & fronte minuatur,& regimen ſubtilietur,dans per hæc uerba intelligere tria ex intentionibus poſitis in cap.de debilitate uiſus, ſcilicet euacuationem perficiendam tam phlebotomia,q̃ pharmacia,diuerſionem & debiti regiminis ordinationẽ.Cã aũt quare aliqñ ſola localia ad cura ſufficiũt eſt,quia humiditas hæc aut hi uapores ſunt per eſſentiam in oculo,non aliunde communicati,&c. Cum autem materia

aut

aut uapores aliunde communicantur scilicet à stomacho,
cerebro, aut à toto requiruntur præter localia intentiones,
quæ ordinate in cap. de debilit. uisus positę sunt: & sunt quin
que. Prima euacuatio complenda per phlebotomiam utriuſ
que cephalicæ si sanguis fuerit in causa & fuerit nyctilops u-
triusque oculis communis, & complenda etiam per pharma
ciam si alii humores fuerint in causa. Secunda est diuersio,
quam Rasis per phlebot. uenæ frontis dedit intelligi. Et tu
supple omnia genera diuersionum de quibus in cap. de debi-
litate uisus longo sermone actum est. Tertia est membri cō-
municantis regimen, sicut ibidem dictum est, & oculi cōfor
tatio, ne recipiat. Quarta est humiditatis in oculo existentis,
resolutio, quæ per angulos lachrymales educitur, ipsorumq;
humorum & spirituum subtiliatio & illustratio. Quinta est
debitum regimen sex rerum nō naturalium, & annexorum, si
cut ibidem longo sermone positum est, &c.

Cura autem nyctilopis propter crassitiem spirituum &
turbulentiam exigit duas intentiones generales, de quibus
in debilitate uisus actum est. Quarum, una est sanguis subti-
lis & clari generatio, qui est materia spiritus. Altera est ipso-
rum spirituum subtiliatio & illustratio, quæ qualiter comple
ri debeant, & cum quibus ibidem sufficienter dictum est. Il-
luc ergo recurre. Sed nota ꝙ Auic. & Mesue appropriant in
hac dispositione uinum uetus, purum, uinosum ante cibum,
scilicet, per mediam horam, aut unam horam iam perfecta
cibi præcedentis digestione, & iam perfectis euacuationi-
bus & diuersionib. de quibus sermo præcessit, & sit in pauca
quantitate, scilicet duarum. ℥. aut circa: hoc enim datur ad
spiritus & humores subtiliandos. Et si exhiberetur immedia
te post sumptionem alicuius electarii, aut pulueris in hac di-
spositione proprii, de quibus in debilit. uisus propter humi-
ditatem turbidam, & propter crassitiem & turbulentiam spi
rituum acetum est præstantius. Et posset exhiberi etiam per
tres horas ante cibum aut pluries. dummodo esset perfecta
digestio cibi præcedentis, loco huius posset exhiberi uinum
artificiatum in isto cap. descriptum. Nota secundo, ꝙ Mesue
in nyctilope proueniēte ex multitudine sanguinis, facta phle
botomia ex cephalica, præcipit phlebotomiam uenarum la-
chrymalium, id est, quæ sunt in lachrymalibus domesticis ad
euacuandum causam coniunctam. Similiter sanguinem ex-
trahi ex uenis narium, aut cum sanguisugis, aut cū instrumen
to facto ex setis porcinis, aut cum fustibus herbæ quæ sangui
naria uocatur. Vbi tamen hæc duo fieri debent, prius sanguis
ex naribus est ꝓuocādus, deinde ex angulis lachrymalibus,
ex quibus eliciuntur tres intentiones, scilicet euacuatio, di-
uersio, & causæ coniunctæ remotio. Quarta autem intentio,
scilicet humiditatis & uaporum resolutio, & humorum, &
spirituum subtiliatio & illustratio perficitur non solum cum
his, quæ in oculo ponuntur, sed etiam cum interius sumptis,
sicut herba adhib, id est, euphragia, cubebæ, fœniculus, che-
buli conditi, nux muscata condita, tripheræ pulueres, electa
ria, uinum artificiatum, hæpar hircinum comestum, carnes
uiperarum præparatæ, ut in lepra & multa alia, de quibus di
ctum est in debilit. uisus, & plerisque aliis capitulis. Sed præ
ter collyria superius descripta, ex intentione Rasis, est colly
rium expertum ex intentione Alexandri. ℞. succi fœniculi
depurati, partem. 1. mellis, fellis hircini, ana. partem. s. exper
tum est, cui si admisceatur ex stercore cocodrilli. 1. illius ser-
pentis & stercore stellionis, an. partis. 1. quarta pars, sanat in
paucis diebus, &c. Similiter laudat cohol ex pipere longo,
zingib. & spica. Cura autem haliar propter paucitatē & sub-
tilitatem spirituum, & humorum perficitur duplici regimi-
ne. Vnum est debita administratio cibi & potus, & aliarum
rerum non naturalium, quib. multum de sanguine laudabili
& aliquantulum crasso, non tñ turbido generatur, qui est ma
teria spirituū uisibilium & humorum oculi. Secundū est con
fortatio uirtutū naturaliū, ut ex cibo bonus chilus etiam ex
chilo bonus sanguis, ex sanguine multi spiritus & humores
aliquantulum crassi, sed non turbidi generentur, de quibus
actum est sufficienter in debilitate uisus, ad quod recurre. Et
hi debent multū dormire & esse ociosi animo & corpore, &
multū humectari qualitatiue & substantifice, & debēt uti mi-
robalanis & tripheris ex illis factis ad confortandū spiritus
& uniendū, sed sint permixtæ cum aliquibus humectātibus. s.
syrupo aut saccharo uiolato. Et uestes & operimenta sua cū
ęgrediuntur domum transeuntes ꝑ medium lucidum debent
esse nigra, & locus habitatiōis debet esse mediocris coloris
maxime uiridis. Et in summa totū regimē debet notabiliter
ad humidum declinare: sed breuiter ad frigidum, aut ad tem
periem in actiuis. Et raro conueniunt euacuationes nisi ad-
sit humor præter modum spiritus subtilians, qui euacuandus
est cum lenib. in quibus sint mirobalani aut eorū uirtus. Et
si longum essent acturi iter per loca alba aut lucentia, portēt
uelum nigrum coram oculis.

Cura autem nyctilopis propter longum aspectum rerum
albarum & lucentium, & similiter haliar propter longā mo
rā in tenebris & aspectū rerum nigrarū perficitur, ut in nycti
lope fiat transitus paulatim de medio claro in obscurum. Et
ecōtrario in haliar de obscuro in clarū. Et magis successiue
& paulatim, q̃ in nyctilope de claro in obscurū cum lumē for
tius imprimat, q̃ tenebra. Demum hoc regimine non sufficiē
te procedatur in haliar cum multiplicantib. & incrassantib.
spiritum & humores, & in nyctilope cum subtiliantibus spi
ritus & humores, & ipsos illustrantibus sicut iā dictū est, &c.

De dilatatione pupillæ. Cap. 31.

Dilatatio pupillæ, alinthisar sunt nomina synonyma
significantia hāc dispositionem, de qua diuersi autho
res sub his diuersis nominibus determinant. Quæ dif
finitiuæ ſm Auic. est ut fiat foramen uueæ latius q̃ est à natu
ra. Et contra constrictio est ut sit foramen uueæ strictius, q̃
consuetum sit, ex quibus infertur ꝙ utraque earū dispositio-
num est morbus in uia, ut quia uia delationis specierum ni-
mis dilatatur aut constringitur, imo aliquando uia aufertur
foramine penitus obstructo, &c. Duplex est alinthisar siue
pupillæ dilatatio. quædam naturalis, quædam præternatura-
lis, id est, reddēs oculū ægrum uel neutrū. Et hæc iterum est
duplex, quædam ex tempore, quædam ex generatione con-
tracta. Quarum utraq; est duplex, quædā magna, & interdū
adeo magna, ut consequatur corneam, quædā parua nō mul-
tum transcendens limites sibi naturales. Eædem species & di
uisiones cōstrictionis, pupillæ possunt assignari, cum quædā
similiter sit naturalis, quædam pręternaturalis. Et præterna-
turalium, quędam ex tempore, quædam ex generatione con-
tracta. Et utraq; duplex, nam quædam magna, & interdū ita
magna, ut foramen penitus obturetur, quędam parua nō mul
tum recedens à limitibus naturalibus.

Causas dilatationis aut constrictionis naturalium non o-
portet assignare, cum ipsi non debeatur curatio, sed præser-
uatio uel reductio, quæ nō sunt præsentis propositi. Vt plu-
rimum tñ dilatatio naturalis insequitur humiditatem & mul
titudinem albuginei, & constrictio causas his cōtrarias. Cau
sæ autem dilatationis & cōstrictionis præternaturaliū qñq;
sunt per cōitatem, quādoq; sunt per essentiam in oculo. Sed
quia necessarium est in his dispositionibus uueam lædi, aut
per essentiam aut per communitatē, placet nunc ordine re-
solutorio causas harū dispositionum inuestigare resoluendo
hos effectus in causas propinquas, & propinquas in remotas
& remotas in remotiores. Causæ itaq; immediatæ harum di
spositionum sunt, aut mala complexio, aut apostema, aut so-
lutio continui, aut mala compositio, sicut malus situs est cau
sa tam dilatationis q̃ constrictionis, ut clarius in sequētibus.
Et si mala complexio, ſm plurimū est aut humida aut sic. Et
si humida, aut sine materia, & sic mollificando est causa con-
strictionis, aut cum materia subtili paralyticante, & sic etiā
est causa constrictionis, aut cum materia crassa spasmante.
Et tunc illa materia aut est imbibita in parte uueæ termina-
ta ad foramen eius, & sic est causa constrictionis, aut in par-
te vueæ terminata ad secundinam, & sic est causa dilatatio-
nis. Si uero in tota vuea est causa constrictionis. Si uero fue
rit complexio sicca, aut est non proportionata ad materiam,
& sic nō est causa dilatationis nec constrictionis, aut propor
tionata ad materiam, & hæc dupliciter, aut inaniēs & resol-
uens humidum substantificū ipsius notabiliter, ita ut sit cau-
sa constrictionis partium, & contractionis partium adinui-
cē. Et tunc si est in parte terminata ad foramen, est causa con
strictionis, & si est in parte terminata ad secundinam, est con
trahendo causa dilatationis. Si aūt sit uniformiter ꝑ totū, est
causa cōstrictionis. Si uero sit siccitas cū præsentia materię,
aut

aut materia est imbibita in parte terminata ad foramẽ, & sic
est causa constrictionis, aut in parte terminata ad secundam,
& sic est causa dilatationis, aut in tota, & est causa cõstrictio-
nis. Mala autem complexio calida & frigida non faciũt ſm
plurimum dilatationem, aut constrictionem nisi immediate,
licet imaginabile sit frigiditatem immediate partes contra-
here in ea parte in qua est, & sic esse mediatam causam dila-
tationis aut constrictionis ut supra, & si sit per totum est cau
sa cõstrictiõis: si uero sit apostema, aut est in parte terminata
ad foramen, & sic est causa constrictionis, aut in parte termi
nata ad secundum, & sic est causa dilatationis, aut in tota &
erit causa constrictionis. Solutio autem continui est cau-
sa harum dispositionum, & per se, soluendo uueam, unde si
soluatur in parte foraminis dilatatur, cui non est cura, & si
in parte posteriori constringitur, & per accidens attrahẽdo
humores & apostemando, & dilatabitur, & cõstringetur ſm
differentiam loci apostematis, ut antea. Causæ autem harum
dispositionum mediatæ aut sunt in albugineo, aut sunt in-
ter uueam & corneã. Si in albugineo, aut quia superflue hu-
mectatur & multiplicatur, & sic in quantum humectatur est
mollificando uueam causa cõstrictionis, licet in quantũ mul-
plicatur est causa dilatationis extendendo eam, aut quia su-
perflue exiccatur & paucificatur, & sic ratione siccitatis est
ſm plurimum causa dilatationis, licet ratione paucificatio-
nis sit causa constrictionis. Si uero causa sit inter corneam,
& uueam, scilicet, humiditas retenta est impellendo uueam
ad interiora ſm plurimum est causa constrictionis. Si uero
causa per communitatem sit remotior, aut est in cerebro, aut
in aliis membris, licet ſm plurimum sit hæc communicatio à
cerebro, sed à quocunque membro fiat communicatio est se-
cundum alterum trium modorum, aut per simplicem altera-
tionem, aut per uaporum transmissionem, aut humorum. Et
quocunque modo sit, non potest uuea dilatari aut constringĩ
nisi propter aliquod nocumentum impressum in ipsa à mem
bris sibi, scilicet communicantibus, quod non est aliud, nisi
aut mala complexio, aut apostema, aut aliud ex nocumentis,
de quibus sermo præcessit, aut saltem aliquis modus male cõ
positionis sicut est in compressione uueæ ab humore conten
to inter corneam & uueam, aut extensio eius ab humore al-
bugineo ipsam sui multitudine dilatante. Et si quis consyde-
ret, hæc causa reducitur ad morbum in situ, &c. est enim ma-
lus situs immediate causa dilatationis, aut cõstrictionis. Cau
sæ autem primitiuæ sunt sicut percussio capitis aut oculi.

Signa dilatationis & constrictionis absolutæ nota sunt ad
sensum. Signa naturalium & præternaturalium sumũtur ex
perfectione operationum oculorum, aut ex earum læsione
præcipue uisionis, quę est principalissima eius operatio. Si
gna accidentalium & earum quæ sunt à generatione contra-
cta, habentur ex relatione cognoscentium ægrum & dispo-
sitiones oculorum suorum. Signa uero causarum siue sint
per communitatem, siue per essentiam, siue ab humiditate,
siue à siccitate, aut à quacunque causa dependeaut, habentur
ex his, quæ longo sermone dicta sunt in capi. de debilitate ui
sus. Sed circa signa distinguentia inter dilatationem & con-
strictionem pupillæ cadit dubitatio non parua. Vtrum dila
tatio pupillæ faciat res uideri minores quàm sint, & contra,
constrictio maiores. Et arguitur quòd non, quia quãto res
repræsentantur sub cono maiori apparet maior, & sub cono
acutiori minor, sed in dilatatione pupillæ res repræsentan-
tur sub cono maiori & in constrictione sub minori, ergo quę
stio falsa pro parte affirmatiua. tenet consequentia, & maio
rem declarat experientia, quia aliter non potest solui, qua-
re res de longe uisæ apparẽt minores, & de prope maiores.
Et hoc etiam est, sicut principium in perspectiua. minor e-
tiam declaratur, quia lineæ uisuales peruenientes ad crystal
linum per uiam latam faciunt angulum magis latum. Et con
tra per uiam angustam coangustantur, & faciunt angulum
acutiorem. Amplius species receptæ in spiritu magis disper
so amplius disperguntur & dilatantur, & contra in spiritu
unito constringuntur. Sed in dilatatione pupillæ spiritus
est magis dispersus, & contra in constrictione unitus, ut om
nes concedunt, ergo in dilatatione pupillæ res debet appa
rere maior, & contra minor in constrictione. In oppositũ
est. Auicen. tertia tertii, cap. de alinthisar sic dicit. Et
quandoque est amplitudo oculi naturalis & nocet uisui, ui-
det enim res minores quàm oportet. Et Azarauius in cap.
de dilatatione dicit de proprietate huiusmodi ægritudinis,
est & eius signum, quia uidentur res minoris corporis quàm
uere sint. Et in cap. de strictura dicit: Signum huius ægritu
dinis proprium est, quia uidentur ei res maiores quàm ue-
re existunt. Idem scribitur pluries secundo continentis, un-
de authoritate Butegni, Si pupilla sit stricta, patiens uidet
res maiores quàm sint. Hic multæ assignantur solutiones,
sicut est in rebus dubiis consuetudo, cum nulla sit certa ei
integre satisfaciens. Prima est originaliter Iesus Hali re-
soluentis hos effectus in fortitudinem & debilitatem uirtu-
tis uisiuæ, nam quia in dilatatione uirtus uisus est debilior
propter spirituum dispersionem res apparent minores. Et
econtrario in cõstrictione, quia uirtus uisiua est fortior pro-
pter spirituum unionem res apparent maiores. Sed certe
hæc solutio stare non potest, non potest enim assignari cau
sa quare ex fortitudine uirtutis consurgentis ex unione spi-
rituum propter stricturam pupillæ debeat esse error in ui-
sione. Absurdum enim est quòd fortitudo uirtutis faciat er
rorem in uisione, sic enim oculo temperato deberent res ap-
parere maiores quàm sint, & forte propter hanc causam A-
uic. solum dixit amplitudinem naturalem esse causam, ut res
minores appareant, nullam faciens mentionem de constri-
ctione. Prẹterea cum in dilatatione & constrictione tam
naturalibus, quàm præternaturalibus uirtus uisiua debilite-
tur in comparatione ad oculum temperatum, in utrisque de-
bent obiecta apparere minora quàm sint. Præterea potest
esse tanta debilitas in oculo pupillæ constrictæ, sicut in ocu-
lo pupillæ latæ, ergo in utroque obiecta apparebunt maio-
ra quàm sint, quod implicat. antecedens facile deduci posset.
Secunda responsio est Gen. siue recitata per eum, ꝙ quia in
dilatatione spiritus uisibilis est rarus & dispersus non potest
species uisibilis in eo multiplicari multiplicatione quæ fit cũ
terminatione, quod requiritur ad hoc ut aliquid in alio ui-
deatur, & ideo res potest uideri in aqua, & non in aere. Cũ
igitur species ibi taliter non multiplicentur, oportet ꝙ res
diminute uideantur, & sic minores quàm sint. Et econtra-
rio quia in constrictione propter multam spirituum coadu-
nationem species possunt multiplicari cum terminatione,
ideo apparent maiores. Et huius exemplum est, quia in se-
renitate hyemali minutissimæ stellæ apparent, quia species
earum possunt recipi terminatiue in aere crassiori, quæ stel
læ non apparent in serenitate æstatis propter aeris raritatẽ.
Sed certe hæc ratio nihil aliud concludit, nisi quòd aliqua
obiecta possunt uideri in constrictione pupillæ propter spe
cierum unionem, quæ non possunt uideri in dilatatione pro
pter disgregationem, sed tamen si ab utroque oculo eadem
obiecta uidentur, potius concludit, qnòd obiecta in dilata-
tione pupillæ debeant apparere maiora, cum species magis
dispersæ transeant ad pupillam. Et econtrario in cõstrictio-
ne minora cum transeant magis unitæ. Sed forte dicet Gen.
hanc instantiam facere pro opinione sua, nam omne obie-
ctum quod ab aliqua potentia desinit uideri, prius uidetur
sub maiori quantitate, postea sub minori donec paulatim ap
parenter decrescendo euanescat, ergo in proposito si pro-
pter dispersionem specierum uisibilium desinat uideri, sequi
tur quòd continue minoris, & maioris quantitatis appare-
bit, ergo dispersio specierum uisibilium quę est in dilatatio-
ne pupillæ est causa, ut res minores appareant. Ad quod di
cendum, quòd responsio Gentilis esset bona, si maior præ-
assumpta esset uera, scilicet quòd omne obiectum quod ab
acuta potentia desinit uideri, prius uidetur sub quantitate
maiori postea sub minori, sed licet sit uera de omnib. quæ
desinunt uideri propter distantiam, non tamen est uera de
omnibus quæ desinunt uideri propter disgregationem spiri-
tuum & specierum uisibilium in dilatatione pupillæ, nisi sci
licet obiectum continue maneat in eadem distantia: neque
de obiectis quæ desinunt uideri propter cataractam cum in
dies paulatim confirmatur: nec habet ueritatem in his quæ
desinunt uideri propter nimiam propinquitatem, aut pro-
pter tenebras. Et breuiter credo quòd nõ habeat ueritatem
nisi in his, quæ desinunt uideri ex eo quòd conus pyramidis
specierum uisibilium non potest attingere chrystallinum

cum prius attingeret ex eo ꝙ ille conus continue factus eſt acutior,& acutior,& paulatim diminuendo proceſsit donec deueniret ad non quantum,ſiue non gradum, quod non eſt niſi propter diſtantiam: aut quia obiectum continue diminuendo proceſsit:aut quia medium paulatim fit denſius, & proprie ſi fiat denſius uniformiter,difformiter extremo denſiori terminato ad cryſtallinam,radius enim tranſiens de medio rariori in denſius conuertitur ad perpendicularem.Sed reſtat ut reſpondeatur ad experientiam Gentilis, quia ſtellæ minutiſsimæ non apparent in ſerenitate æſtiuali, quæ apparent in ſerenitate hyemali.Dico ꝙ propter ſubtilitatem aeris ſpecies deſperguntur,ita ut conus ſuę pyramidis non poſſit attingere chryſtallinam. Dico etiam ꝙ ſi aer ultra modũ denſaretur ſtante æquali diaphaneitate, conus pyramidis illarum ſtellarum minutiſsimarum non poſſet attingere cryſtallinam.Vnde ad bene uidendum requiritur,ꝙ in medio ſit commenſurata denſitas,raritas, non enim ſi totus aer eſſet ita denſus ſicut cryſtallum,aut uitrum, poſſemus uidere aliquam ſtellam,tamen cum toto hoc dico,ꝙ illæ ſtellæ ſiue magnæ, ſiue paruæ, quę uidentur in ſerenitate æſtiuali non apparent minores,quàm ipſæmet appareant tempore hyemis, ut patet ad experientiam de ſtellis nobis cognitis. ꝙ tamen deberet eſſe ſm Gentilem,unde apparet ꝙ hæc experientia ſit magis contra opinionem quàm pro opinione. Nam neq; poteſt Gentilis in huiuſmodi cauſæ aſsignatione intelligere,ꝙ in ſpiritu unito ſpecies terminatiue recipiãtur per modum cuiuſdam reflexionis,ſicut exemplum ſuum de his quæ poſſunt uideri in aqua,& non in aere uidetur ſonare, quia ſi uiſio fiat in cryſtallino,uel ultra cryſtallinum,ſm quod tenẽt omnes,deberent habẽtes hanc ſpirituum unionem propter terminationem ſpeciei,& reflexionis ad extra deterius uidere,quàm habentes ſpiritus diſperſos, ipſis ſpeciebus non ita bene potentibus tranſire ad locum in quo perficitur uiſio. Neque poteſt intelligere ꝙ illę ſpecies terminatiue receptę in ſpiritu,poſtea per ſpiritum deferantur ad cryſtallinũ,quia exemplum ſuũ de ſtellis minutiſsimis uiſis in ſerenitate hyemali,&c.non eſſet ad propoſitum,quia & ſi illæ ſpecies melius terminatiue recipiantur in aere denſiori non eſt in illo aere ſpiritus delator illarum ſpecierum ſic determinatarum ad oculum noſtrũ,niſi forte diceret,ꝙ aer ille eſt immediatus oculo noſtro in cuius ſuperficie ſunt ſpiritus delatores. Sed tunc oporteret concedere, ꝙ ſi aer immediatus oculo noſtro eſſet ſubtiliatus,tunc ſtellæ minutiſsimę ita male apparent in ſerenitate hyemali ſicut æſtiuali,ſed omittamus,in hoc longius proceſsi, quàm ſtatueram.Credo tamen ꝙ hæc opinio haberet bonum intellectum,licet non fuerit clare recitata & explicata per fundatores eius. Tertia cauſa recitata per Gentilem eſt.Propter quam eſt præmittendum,ꝙ habentes latitudinem pupillæ ſunt debilis uiſus debilitate tali, ꝙ indigent non multo lumine, quia diſpergeretur ſpiritus uiſibilis,& egent forti motu ex parte rei uiſæ mouentis nam res debiliter mouens non cauſaret modum motus ſnfficientis ad uiſionem,& ideo uidemus quòd diſſoluti in uirtute tactiua non præcipiunt niſi fortia tangibilia.

Secundum quòd præmittere oportet eſt quòd lineæ uiſuales quanto ſunt magis centrales tanto ſunt fortiores. Et quanto ſunt magis laterales tanto ſunt debiliores, ſicut etiã dicimus de radio qui eſt cẽtralis quoniam rectus eſt fortior. Ex quibus apparet quare habens pupillam latam uidet res minores quia maxime uidet res ſub lineis rectis fortiter imprimentibus & non ſub lineis lateralibus, & econtrario habens pupillam ſtrictam, quia fortis eſt uiſus, uidet ſub utriſque.Sed hæc cauſa non poteſt dare modum quare in ſtrictura pupillæ res appareat maior:imo deberet ſolum apparere ſicut eſt uel ſecundum quod eſt. etiam ex hac cauſa habetur ꝙ in dilatatione medium centrale rei apparet & non apparent extrema quod eſt contra experientiam,ſic enim quadrata triangula apparerent rotunda. præterea in conſtrictione uiſiua uirtus eſt debilis in comparatione ad pupillam comparatam,ergo in conſtrictione obiecta debent apparere minora,quàm ſint ex fundamento præaſſumpto & in ſola temperata,aut ſibi uicina debent obiecta apparere quãta ſunt,quare hæc ſolutio licet apparens ſit,eſt longe à ueritate diſtans. Hæc etiam cauſa & ſecunda præſupponunt ꝙ in ſpiritu uiſibili ſpecies recipiantur terminatiue,ꝙ difficile eſt defendere.Si enim eſt pars in oculo in qua ſpecies recipiantur terminatiue,iſta eſt cryſtallinus humor & tela aranea. In ſpiritu autem recipitur ſolum delatiue,niſi quis forſan diceret ꝙ in ſpiritu quia eſt delator proximus ad uiſionem ẽt terminatiue recipiatur.Quarta cauſa eſt propria Gentil. ſumpta ex quodam dicto Ariſtotelis.31.problematum, problemate octauo,ubi quærens propter quid obtuſa uidentes ſcribunt literas paruas,dicunt ꝙ ſcribunt literas paruas,quia conſtringunt ſiue coadunant palbebras,unde ſpecies rerum uiſibiliũ recipiuntur in oculo ſub angulo acutiori cum foramen tranſitus ſpecierum coanguſtetur ob clauſionem palpebrarum, & ſimile etiam eſt in his, quæ habent latas pupillas.ſ. cum à lumine intenſo eorum ſpiritus amplius diſgregetur. Ecõtrario euenit in habentibus pupillam ſtrictam,nam dilatant palpebras.quia ſpiritus cõſtrictus & denſus multa luce indiget, & ideo ſpecies poteſt uenire ad oculũ ſub forma pyramidis lata,& ſpiritus denſatus recipit illam ſpeciem ſub modo latiori,ſicut recipitur ſpecies in aere craſſo.Sed contra ſequitur ex primo dicto quòd habẽtibus pupillam magnam deberent res apparere minores ſm longitudinem & non ſm latitudinem,conſequens eſt falſum,& contra experientiam,conſequentia probatur,quia anguſtatur foramen trãſitus ſpecierum ſecundum longitudinem & non ſm latitudinem. Sequitur ex ſecundo dicto,quòd quia ſpecies recipiuntur in ſpiritu denſato ex paruitate pupillæ quòd res debeant apparere minores ex eo quòd radius ſiue ſpecies trãſiens de medio rariori in denſius conuertitur ad perpẽdicularem,& ſic repræſentatur ſub cono acutiori,& econtrario,recepta in ſpiritu rariori dilatatione pupillę deberet apparere maior quia ſpecies tranſiens de medio denſiori in rarius diuertitur à perpẽdiculari,quare cum hæ ſolutiones quæſito non ſatisfaciant, oportet alium modum ſoluẽdi inueſtigare.Dico ergo quòd aut comparantur oculo in ſui dilatatione & cõſtrictione naturalibus aut præternaturalibus.Siquidem primo modo cũ oculus habens pupillam latam ſit debilis uiſus,& econtrario pupillam ſtrictam ſit fortis uiſus ſm plurimum repræſentantur res habenti pupillam latam minores quàm ſint ob uiſus debilitatem,& econtrario habenti ſtricturam ob fortitudinem uirtutis uiſiuæ reprę ſentantur res ſm quod ſunt.Et propterea A.loquens de dilatatione pupillæ naturali,dixit quòd in ea res apparent minores,& in cap.de conſtrictione pupillæ non dixit quòd appareant maiores,non enim eſt credendum quòd fortitudo uirtutis uiſiuæ ſit cauſa erroris ipſius.

Contra, quicunque gradus potentię uiſiuæ reperitur in conſtrictione pupillæ,æqualis reperitur in dilatatione,ergo quantum eſt ex parte uirtutis nulla debet eſſe diſparitas in uiſione tenet conſequentia,& antecedens eſt manifeſtũ, cũ tam in dilatatione quàm in conſtrictione ſignanda ſit latitudo potentiæ uiſiuæ à gradu correſpondente uiſiuæ temperatæ uſque ad non gradum,licet in dilatatione & conſtrictione naturalibus ſit ſolum ſignanda latitudo terminata à temperamento ad certum gradum incluſiue, qui gradus terminans latitudinem eſt ęqualis in dilatatione & conſtrictione. Dicitur ad hoc,quòd antecedens eſt uerum,attamen quia ex æquali lapſu in conſtrictione non ita debilitatur uirtus ſicut in æquali lapſu in dilatatione,medici aſcripſerunt hunc defectum dilatationi & non conſtrictioni.Si uero comparentur oculi in ſui dilatatione & conſtrictione pręternaturalibus, cũ ſm plurimũ dilatatio inſequatur humiditatem ſuperfluã, ꝑ quã incraſſantur humores,præcipue albugineus, ſimiliter tunicæ & ſpiritus & econtra cõſtrictio inſequatur ſiccitatẽ ꝑ quã ſubtiliantur humores tunicæ & ſpiritus niſi illa ſiccitas ad ultimũ perueniat ꝑ quã poſſent humores incraſſari reſolutis partibus ſubtilibus & remanentibus terreis.tenendum eſt ſm plurimũ in dilatatione res debere apparere minores, & ecõtra in conſtrictione maiores, ex eo quòd ſi eſſet tranſitus de medio rariori in denſius conuerteretur ad perpendicularẽ,unde conus ſuæ pyramidis efficitur acutior,& ſic ſpecies uiſibiles trãſeuntes ab aere ad oculum cuius ſpiritus tunicæ & humores ſunt incraſſati propter humiditatem ſuperfluã faciunt conum ſuæ pyramidis acutiorem. & propterea repræſentant res minores q̃ ſint,& ecõtra ſpecies tranſeũtes ab aere ad oculũ cuius ſpiritus tunicę & humores ſunt ſub-

tiliati

ciliati faciunt conum ſuæ pyramidis latiorem, & per conſequens repræſentant res maiores q̃ ſint, uel ſaltem concluditur ꝙ & ſi in conſtrictione ſequente ſiccitatem ſubtiliantem humores, & non ſemper appareãt res minores q̃ ſint, ſaltem de neceſsitate apparent res maiores q̃ appareant in dilatione conſequente humiditatem incraſſantem & cætera. Vbi autem dilatatio prouenirer ex aliis cauſis, & ſimiliter cõſtrictio, non eſt neceſſarium problema illud uerificari.

Quòd aũt conſtrictio ſm plurimum inſequatur ſiccitatẽ, dicit Auic. in cap. de conſtrictione, ſic inquiens, & plurimũ accidit hoc accidens ex ſiccitate. Ex quo ſyllogizare poſſumus ſm plurimum dilatationem inſequi humiditatem, quod etiam clarius plurimi authores experientia teſtantur. Hanc ſolutionem ſi placet accipe, aut male dicta corrige. Hæc etiã ſolutio poſſet ampliari ad dilatationem & conſtrictionẽ naturales. Sed contra, ſpecies tranſiens de aere ad quemcunq; oculum tranſit de medio rariori ad denſius, ergo res ſemper debent apparere minores. Ad hoc dicitur ꝙ in oculo temperato eſt commenſurata denſitas faciens pro optima uiſione, & ut obiecta appareant quanta ſunt. In reliquis aũt labentibus ab hac, ſ. denſitate temperata, accidit ut res appareãt maiores aut minores q̃ ſint. Iam supereſt, ut reſpondeamus ad argumenta adducta in principio. Ad primum cum dicitur, ꝙ quanto res repræſentantur ſub cono maiori, apparent maiores, & ſub minori minores. Conceditur, & negatur minor, quia licet ratione dilatationis pupillæ res poſsit repręſentari ſub cono maiori, tñ ratione incraſſationis & denſitatis humorũ tunicarum & ſpirituũ conus pyramidis conſtringitur, & ſic res illa apparet minor. Et in conſtrictione pupillæ contra euenit propter ſubtilitatem humorum, tunicarum & ſpirituum. Ad ſm dicitur, ꝙ ſi ratione dilatationis ſpiritus debeat diſpergi, & ratione conſtrictionis pupillæ magis uniri, attamen ratione incraſſationis ſpirituũ & tunicarũ & humorum in quibus ſpiritus continentur ſunt minus apti in dilatatione pupillæ diſpergi q̃ in conſtrictione. Secundo negatur conſequentia. Spiritus ſunt magis diſperſi in pupilla lata q̃ in ſtricta, ergo ſpecies debent tranſire ad cryſtalloidẽ magis diſperſæ, plurimum enim facit ad unionem ſpecierum denſitas medii intrinſeci q̃ faciat ad dilatationem diſperſio ſpirituum. Sed ubi cũ dilatatione pupillę eſſent ſpiritus, humores, & tunicæ ſubtiliatæ, & econtrario cum conſtrictione incraſſati ſicut poteſt accidere, omnino contrarii effectus euenirent, & multo magis cum duæ cauſæ ad eundem effectum producendum ſeſe iuuarent. Ex quo etiam concluditur, ꝙ ubi dilatatio pupillæ & incraſſatio humorum, &c. eſſent æque potentes ad contrarios effectus producendum, effectus tamen producẽdus gradui medio correſponderet, & ſic obiectum repræſentaret ſub quantitate quam habet, & idem in conſtrictione deduci poſſet, & tu conſydera.

Prognoſtica. Primum dilatatio naturalis deterior eſt q̃ conſtrictio naturalis, imo non reputatur mala niſi modũ exceſſerit, &c. Certum eſt. n. mediocritatẽ in dilatatione & cõſtrictione eſſe laudabilẽ & temperamento pertinere, & ecõtrario extrema uitioſa & diſtemperata. Aequalis tñ lapſus à tẽperamẽto in dilatatione eſt deterior quàm æqualis lapſus in conſtrictione. Et econtrario conſtrictio præternaturalis cæteris paribus eſt deterior quàm dilatatio, & quia pronior in uiſus ablationẽ. Et quia cõiter pendent à ſiccitate & inanitione quibus difficillime ſuccurritur. Et ecõtrario dilatatio ab humid. & cauſis replentibus quibus faciliter ſuccurritur. Secundũ prognoſticũ. Hæ diſpoſitiones à natiuitate contractæ aut longi temporis, ſiue confirmatæ non ſunt remouibiles, & minus remouibilis eſt dilatatio quàm cõſtrictio, cũ dilatatio ſit morbus diminutionis conſequẽs defectũ materiæ aut uirtutis informatiuæ. Et econtrario couſtrictio ſit morbus augmenti. Tertiũ. Si dilatatio tanta fuerit ut ad coniũctiuæ circunferentiã proueniat & econtra conſtrictio tanta fuerit ut foramen penitus oppiletur raro aut nunquã curam recipiat. Quartum. Hæ paſsiones ſequentes ſodã aut alias cerebri ægritudines difficillime curabiles ſunt, quia ægritudines cerebri ad iſtas critice terminanẽ. Quintum. Hę paſsiones pẽdentes à pcuſsione, & ſimilibus cauſis primitiuis ſi magnæ ſint, difficillime curanẽ, aut nunquam. Si uero paruæ aut mediocres facillime, ſi enim diſrũpitur uuea nõ recipit curã.

CVm pupilla, hoc eſt. foramen quod eſt in nigredine oculi adeo dilatari uidetur, ut undique pertingat ad albedinem, fueritq; hoc poſt uehementem cephalææ dolorem, parua eſt habenda fiducia in eius cura. Sed ſi dilatatio parua fuerit tunc aſſidua ſolutio uentris ex cochiis multoties & ſief de fellibus in oculo eſt mittendus. Quod ſi pupillam poſt percuſſionem dilatari contingat, non eſt inde timendum, quia remouebitur. fiat itaque emplaſtrum ex farina fabarum & chamæmello & euiſco cum uino & aqua.

Raſis in præſenti capite determinans de dilatatione pupillæ ſiue alinthiſar, tria facit. In prima parte determinat de dilatatione pupillæ conſequente cephalęam. In ſecunda ibi. Sed ſi dilatatio. Ponit curam dilatationis pupillæ non ualde magnæ propter humiditatem ſuperfluam exiſtentem in oculo aut propriam aut cõmunicatam. In tertia ibi. Quòd ſi pupillã. Ponit curam dilatationis ſequentis percuſsionem. De prima parte dicit. Cum pupilla, id eſt foramen, ſ. quod eſt in nigredine oculi, id eſt, uuea adeo dilatatur, ut undiq; circum circa perueniat ad albedinem, id eſt, coniunctiuam, fueritq; poſt uehementem capitis dolorem, parua eſt fiducia in eius cura, tum propter eius magnitudinem, tum quia eſt critica, unde à capite ſemper noua deriuatur materia. De ſecunda parte dicit, ꝙ dilatatio pupillæ conſequens humid. oculi ſuperfluam, aut propriam aut communicatam, curatur frequẽter exhibẽdo pilulas cochias cum debita tñ interpolatione, ne uirtus terreatur. Secundo ponendo in oculo ſief de fellibus, cuius deſcriptio præceſsit in cap. imaginationum. In tertia parte curat dilatationem ſequentem percuſsionem innuens facilem eius curam cum hoc emplaſtro. Recipe farinæ fabarum, quæ eſt frigid. & ſic. repercuſsiua & partim reſolutiua. ℥. 2. chamæmillę calid. & ſic. in primo reſolutiuæ ſiue attractiuæ. ℥. s. euiſci, id eſt, althęæ calid. & ſic. reſolutiui & doloris ſedatiui. ℥. 1. cũ aqua & uino nigro ſtiptico, in quib. chamæmilla & althæa coctæ fuerint, fiat emplaſtrum, quod quidem competit non ſtatim à principio, ſed poſt tertiã aut quartam diem cum ſit partim repercuſsiuum partimq; reſolutiuum. Sed contra, quia Auic. 3. tertii cap. de alinthiſar, dicit ꝙ alinthiſar ſequens percuſsionem non habet curam. Reſpondetur ꝙ Auic. intelligit cum dilatatio eſt magna, & proprie ſi ſit cum fractura uueæ, Raſis autem intelligit hic cum eſt parua & ſine fractura uueæ.

Cura dilatationis & conſtrictionis pupillæ conueniunt ſi pẽdeant à cauſis ſimilibus, unde ſi pendeant ab humiditate ſuperflua aliunde oculo communicata ſex requiruntur intentiones. Prima eſt euacuatio ſm hnmoris exigentiam. ſi enim fuerit ſanguis in cauſa, fiat phlebotomia ex una cephalica, uel ambabus, ſi ambo oculi fuerint lęſi. Si uero pendeant ab aliis humoribus fiat euacuatio ſm humoris exigẽtiam reſpiciens tam membrum mittens quàm recipiens integrata ex minoratiuo digeſtiuo & eradicatiuo, aliquoties reitera, nõ tamen ita frequenter, ut uirtus terreatur, de quibus dictum eſt in cap. debilitatis uiſus. Auic. tamen aſsignat terminũ decem dierum, ſ. inter euacuationem & euacuationẽ. Secũda intentio eſt diuerſio complenda, materia exiſtẽte ſanguinea cum prouocatione hæmorrhoidarum, menſtruorum, ſanguinis narium, ſi eorum retentio fuerit in cauſa. Item cum uentoſatione, phlebot. uenarum, nocreæ, & aliarum, de quibus ſermo præceſsit. Si uero alię materiæ peccauerint, fiãt diuerſiones aliæ couuenientes, & propriæ uſq; ad ipſa cauteria ſi oportuerit. Tertia intentio eſt regimen membri mittentis complendum cum euacuatione, diuerſione ipſius, confortatione, ne huiuſmodi materiam multiplicet, ſed expellat per loca conuenientia. Quarta intentio eſt reſolutio cauſæ cõiunctæ, quæ ſm plurimum eſt humiditas phleg. quæ completur cum alcohol ex thutia. Item cum collyrio ex ſucco fœniculi, cui addi poſſet parum fellis gruis aut h œdi, aut tantundem mellis. Auic. uero laudat hoc. ℞. fellis hœdi, fellis gruis an. aureos. 2. croci. 3. 1. piperis. 70. gran. ſuc. liquiritiæ aur. 5. & tertiam, ammoniaci, aur. 2. mellis quãtum ſufficit, terantur terenda cum aqua fœniculi, & miſcendo cum melle fiat collyrium. Ad euacuandũ ẽt cauſam coniunctã confert phlebot. uenarum quæ ſunt in lachrymalibus domeſticis. Quinta

intentio est correctio accidentium inter quæ cauendum est ne dilatata pupilla unius oculi altera dilatetur,& propterea iubet Auic .fieri alcohol alteri oculo cum thutia præparata ne dilatetur sicut prius. Sexta intentio est debitum regimē quod debet ad siccum inclinare, & ad calidum ſm plurimũ, uerum materia existente sanguinea declinet ad frigidum.inter cętera laudat Auic.aquam ciceris cum oleo sisa. Si uero pendeant hæ passiones à siccitate,tunc adhibeatur omne regimen intrinsecum & extrinsecum humectatiuum qualitatiue & substantifice,& in summa regatur regimine hecticæ. Et inter cætera aliquando fiat frictio oculi & partiũ circunstantium,ut nutrimentum trahatur ad oculum: sit tamen breuis.Si uero pendeat à percussione.Prima intentio est diuersio cum phlebotomia cephalicæ eiusdem lateris secundũ plurimum. Et si oportuerit apponantur uentosæ cum scarificatione in spatulis,aut nocræa,aut in his locis sanguisugæ applicentur.Secunda,fiat repercussio ponendo in oculo, & super oculo aquam albuminis oui cum aqua rosacea per duos dies aut circa,deinde super oculo ponatur emplastrum Auicennæ,ex farina fabarũ sine corticibus & farina hordei ana. ℥.1.cum aqua folliorum salicis & endiuiæ, aut ponatur lana infusa in uitello oui & oleo rosaceo,cum pauco uino stiptico,& tunc in oculo lac distilletur. Et post hoc emplastrum, oculo superponatur emplastrum Rasis magis resolutiuũ & tunc in oculo distilletur sanguis turturum,columborum,aut pullorum. postremo autem cum materia amplius non fluit administretur collyrium factum ex thutia, croco & myrrha ana,cui si oportuerit addantur aliæ medicinæ magis resoluētes, de quibus dictum est in tarphati,& similiter exterius apponantur magis resoluentia,&c.

De fistula lachrymali. Cap. 33.

HOc est ultimum cap.de passionibus oculorum in quo Rasis agit de fistula lachrymali. Et iuxta morem nostrum primo uidenda sunt quid nominis, & quid rei. Sed quia fistula lachrymalis ut plurimum sequitur apostema lachrymalis,ideo de ipso à nobis prius agendum est Apostema lachrymalis penes A.dicitur bachilus,& est apostema secundum plurimum factum in lachrymali domestico. Huius enim quatuor sunt species ſm qnatuor humores, phlegmaticum,sanguineum,cholericnm & melancholicum. Verum Auic.de duobus tantummodo loquitur, scilicet phlegmatico quod est de genere glandularum,siue sit cum chisti siue sine chisti,& de sanguineo.Ex eo ꝙ ista duo sunt ſm plurimũ euenientia, scilicet phlegmaticum quidem propter multa phlegmata à cerebro ad lachrymale domesticum rheumatizantia Sanguineum etiam accidit frequenter propter uueā, quæ est in lachrymali domestico,à qua facile egreditur sanguis illius apost.factiuus. Et hoc apostema dicitur exitura bothoralis.Apost.enim quæ fiunt in hoc loco sunt ſm plurimum exituræ incipiēdo,licet ſm plurimum sint difficilis suppurationis,& propterea ex longa mora frequenter putrefaciunt os,ut aliquam particulam,scilicet pāniculum aut chartilaginem.Apostemata uero cholerica & melancholica rarius accidunt in hoc loco.Et hæc exitura bothoralis existens ſm plurimum sanguinea est duplex.Est enim quædam magis superficialis subiacens uisui,quædam magis profunda non subiacēs uisui,sed cum compressione sentitur, & est deterior. Arguit enim aut crassitiem materię,aut debilitatem uirtutis expulsiuæ, & est tardioris suppurationis quàm prima secundum plurimum corrumpens os, aut aliam particulam intrinsecam.

Causæ horum apostematum sunt primo quatuor causæ generales,scilicet fortitudo membri expellentis scilicet cerebri ſm plurimum,præsentia materiæ & latitudo uiarum,debilitas membri suscipientis cum aptitudine ad recipiendum propter carnis spongiositatem.& propterea hic locus scilicet lachrymale domesticum frequentius apostematur q̃ syluestris.Causa autem efficiens est sanguis ſm plurimum,deinde phlegma,postea cholera aut melancholia, licet ſm plurimum hæc apostemata sint iuxta. Signa huius apostematis sunt tumor,durities,dolor,grauitas,ophthalmiā consequēs, & similiter fluxus lachrymalis. Cognoscitur autem sanguineum,aut quia rubeum purpureum cum tensione dolore extensiuo,& notabili tumore ſm plurimum, cuius rubedo per compressionem non dealbatur.Cognoscitur phlegmaticũ, quia album cum pauco aut nullo dolore, & si est cum chisti facile impellitur de loco ad locum,& paruum est aptum terminari per suppurationem.Cognoscitur cholericum, quia rubeum clarum uel tendens ad citrinum cum pauca tensione & duritie paucaq; eminentia,& dolore pungitiuo,cuius locus rubeus albescit per compressionem,& est cum multitudine lachrymarum,scilicet calidarum. Cognoscitur melancholicum,quia tendens infuscum cum duritie multa & pauco dolore.Hęc apostemata ſm plurimum generātur per uiā defluxus per partes exteriores, & ſm plurimum suppurantur,& tandem rumpuntur,aut intra oculum,aut ad extra per cutim,aut utrinque materia existente multa & acuta,aut rũpuntur ad nares ossa putrefaciendo & perforando, ita ut interdum putredo communicetur colatorio,aliquando corrũpuntur chartilagines palpebrarum aut panniculus cooperiens eos,aliquādo nullum istorum corrumpitur apostemate existente pineali,ita ut solum cutis rumpatur. Prognostica.Corrumpentia os & præcipue os colatorii sunt cæteris difficiliora quæ rarissime aut nunquam curantur.Pinealia autem facile curantur,mediorum iudicium est medium. Sed nunc dicamus de fistula lachrymali. Nam fistula lachrymalis & algarap sunt termini synonymi.Et secundo continē tis dicitur algarap transumptiue à quodam instrumento,siue uase non habente nisi unum foramen per quod aqua infunditur,licet interius sit amplum.Sed nota ꝙ fistula accipitur dupliciter,communiter scilicet,& proprie,fistula enim cōmuniter sumpta dicitur de quocunque apostemate cauernoso, & taliter sumitur hic.proprie autem sumpta est ulcus,cuius fundum est amplum, & orificium strictum cum duritie & nodositate partis intrinsecæ. Hæc autem fistula dicta algarap, aliquando dicitur lachryma propter multitudinem lachrymarum. Et à Simone Ianuensi,egilops. Et ab Alzarauio abracor.Et ab haliabbate cornu uel corna. Et secundo continentis, authoritate G. ægilops. Species eius sunt quę aliquando est superficialis, aliquando profunda. Et hæc est duplex,aliquando cum corruptione ossis & panniculi, aliquando sine.Item aliquando cum duritie & abstractione,aliquando sine.

Causæ sunt apostemata iam dicta cum erumpuntur.Item diuturnus fluxus lachrymarum. Signa fistulæ est resudatio uirus,aut saniei. Item etiam egressio ipsius manifesta per compressionem super lachrymale Egreditur enim aut per oculum,aut per nares,aut per aliquot foramen cutis. Item malus color,& mala dispositio illius partis nec non fluxus lachrymarum & dispositio ad ophtalmiam. Cognoscitur ꝙ sit superficialis ex apostemate præcedente superficiali, & facile scilicet paucis diebus erupto. Et cognoscitur econtra ꝙ sit profundum ex apostemate profundo, scilicet cui tardata est eruptio.Cognoscitur ꝙ sit cum ostracositate ex longitudine temporis,& quia per tactum sentitur durities manifesta præter consuetudinem.Cognoscitur ꝙ sit cum corruptione ossis per tactum cum proba argētea aut plumbea, & per uirus quod egreditur cum est subtile tendens in citrinitatē. Cognoscitur aūt putredinem esse communicatam colatorio,per uirus fœtidum,subtile,citrinum, per os egrediens. Cognoscit̄ ꝙ chartilago oculi sit corrupta per uisum.Quod autem panniculus sit corruptus cognoscitur, quia faciliter proba penetrat in ipsum.

Prognostica ex dictis facile innotescunt.Hoc tñ affirmare potes,ꝙ hæ fistulæ cōiter sunt chronicæ,tum propter continuum defluxum ad lachrymale domesticum, tum propter motum oculi & lachrymalis,tertio quia non potest fieri ligatura conueniens in ulceribus,quarto quia medicinæ debiles non imprimunt,fortes uero nocent oculo,&c.

CVm angulus lachrymalis resudat, et cum premitur, sanies & virus ab eo egrediatur,fistulam pati intelligitur. Quæ cum cauterio curatur. De hoc tamen loqui plus est quam huic nostro libro attineat Nos tamen, iam ei adinuenimus medicamen,quod si adhibitum fuerit,ipsam per multos menses adeo tardare facit,ut æger sanus uideatur. Medicamen autem illud est. Recipe aloes, thuris,

sarcocollæ

ſarcocollæ,ſanguinis draconis,balauſtiæ,antimonii, aluminis,omnium ana partes æquales, ziniar quantum eſt quarta pars unius,fiãt ex eis ſief. Cũque neceſſe fuerit fiſtula in tãtũ prematur, ut quicquid ſaniei in ea cõtinetur egrediatur.

Deinde infirmus ſuper latus in quo non eſt fiſtula iaceat, & de predicto ſief aliquid diſſoluatur in aqua,de qua in angulo lachrymali tres guttæ aut quatuor intimarizentur magno exiſtente interſtitio inter proiectionem unius guttæ & alterius,in quo facto æger per tres ſic iaceat horas.In mane quoque ſequentis diei ſimiliter fiſtula bene prematur, & fiat eadem cura,quod per hebdomadam unam fieri conuenit,& etiam tam diu donec à fiſtula nihil egrediatur cum premitur.Ex hac nanque cura locus multis menſibus ſiccus permanebit. De curis oculorum quantum huic loco neceſſarium eſſe putauimus,iam ſatis dictum eſſe credimus. Alia uero quæ ſunt de curis quæ per ferrum exercentur dimittamus,quia multis indigent medicaminibus. Sunt tamen quædam ex eis quæ in locis in quibus de decoratione tractabimus,et ſanitatis cuſtodia continentur.

Diuiditur hoc cap.in quatuor partes.In prima parte notificat ipſam fiſtulam.In ſecũda ibi ſcilicet quæ cum cauterio, innuit ueram curationem fiſtulæ.In tertia parte ibi. Nos tamen adinuenimus,ponit curationem fiſtulæ mendoſam. In quarta ibi.De curis oculorum,excuſat ſe ab ulteriori determinatione de paſsionibus oculorum.Quę dicit in omnibus iſtis partibus,ſatis manifeſta ſunt. Verificemus ſolum receptam quæ optime confert in exiccatione fiſtularum & earũ conſolidatione.Aloe nanque eſt calidum in ſecundo, ſic.in tertio,paucæ mordicationis conglutinans fiſtulas & ulcera difficillimę cõſolidationis ſm Serapionem,authoritate Galeni in de ſimplicib.centeſimo nonageſimo ſexto. Secundo eſt thus calidum in ſecundo,ſiccum in primo abſtergens obſcuritatem uiſus,replens uulnera profunda,& incarnat ea apud Dioſcoridem libro primo ſimplicium.71. Tertio eſt ſarcocolla calid.in ſecundo, ſicca in primo corrodens carnem mortuam,& reſtaurans corroſam. Quarto eſt ſanguis draconis frigid.& ſic.in tertio ſm Serapionem, conglutinans ulcera & plagas. Quinto ſunt balauſtię frigid. & ſic. in primo ualde ſtipticæ, reſtringentes incarnantes & conſolidantes. Sexto eſt antimoniũ frigid.in primo.ſic.in ſecundo deſtruẽs carnes putridas ulcerum,mundificans ſordes eorum & conſolidans ea, prohibens puſtulas fieri in combuſtione ignis, conſolidans ulcera à combuſtione facta mixtum cum cerula & mumia. Septimo eſt alumen habens multas ſpecies, hic uero ſumitur alumen de rocha calidum & ſiccum in tertio, conſtringens fluxum ſanguinis,deſiccans ulcera. Octauo eſt ziniar,corroſiuum,forte calidum & ſiccum in quarto. Ex his ergo apparet quanta ſit uirtus huius antidoti in huiuſmodi, ſcilicet fiſtulis & aliis in quib. eſt humiditas, ſcilicet ſuperflua. Dicit autem Raſis hoc debere imponi poſtquam aliquod ſief ex his diſtẽperatum eſt cum aqua decoctionis gallarum,exiſtente magno interſtitio,id eſt, ſpacio inter prohibitionem unius guttæ & alterius,ut optime poſsit ad profũdum penetrare.quapropter foramen debet eſſe prius bene dilatatum,& ulcus bene abſterſum,& ſeruare reliqua,quæ in textu dicta ſunt. Apoſtematis lachrymalis, & ſimiliter fiſtulæ eiuſdem triplex eſt regimen, ſcilicet uniuerſale quod debetur cauſæ antecedenti, & particulare proprium cauſæ coniunctæ, tertium eſt regimen commune utriſque. Primũ exigit tres intentiones,ſcilicet euacuationem,diuerſionem, & fluxus interceptionem,quę omnes complendæ ſunt,ſecũdum quod dictum fuit in ophthalmia. Secundũ ſcilicet particulare quod debetur apoſtemati ſi ſit genitum per uiam defluxus, & terminetur per uiam reſolutionis exigit tres intẽtiones,repercuſsionem in principio, in medio repercuſsionem mixtam reſolutioni,ſed in fine reſolutionem tantũ. Repercuſsiua quæ debentur,in principio ſunt leuia,ſicut in materia calida,aqua roſacea,aqua albuminis oui,lac & oleũ roſaceum permixtum cum aceto quod bullierit uſque ad aceti conſumptionem, & ſuperponatur lachrymali petia infuſa in eo,cauendo tamen,ne aliquid eius oculum ingrediatur.

Si autem materia ſit frigida, huic aliquid bdellii in aceto diſſoluti permiſceatur,& deſuper ponatur,poſtea gradatim addatur ammoniacũ,& ſuccus fœniculi. Et ſi apparet durities parum mucilaginis altheæ,aut fœnugræci,& ſimilium. tandem ammoniacum in aceto diſſolutum cum decima parte atramenti,id eſt uitrioli,eſt conueniens reſolutiuum.nux rãcida cõtrita & ſuperpoſita eſt ultima.Si uero tendat ad maturationem adiuuetur cum diachilon,& ſimilib.poſtea rumpatur.Sed conſulo tibi ut non expectes eruptionem fiendã à natura,ſed tu erumpe cum cauterio, aut cum ſagitella, & diſtanter ab oculo, & ſi minus tarda fuerit maturatio, erumpe ante maturationem completam,ne ex longa mora partes intrinſecæ corrumpantur, & fac foramen latum, ut conuenienter poſsit perficere omnes operationes in hoc caſu opportunas.De maximis enim erroribus & tardantibus curationem eſt paruitas foraminis.Quòd ſi fuerit ruptum cum ſagitella,imponatur pro prima uice,aut etiam duabus uicibus ſtuelli ſtupei in albumine oui infuſi iuxta conſuetudinẽ. Si uero cum cauterio ponatur uitellum oui in oleo roſaceo infuſum duobus diebus. Poſtea quomodocunq; ruptum ſit, perueniatur ad mundificandum ſiue ad mundificantia. Et ex conuenientibus eſt mel.roſ.aut oxymel ſimplex. Et ex propriis eſt lanugo inuenta in canna prope radicem permixta cum melle roſaceo,aut oxymelle. fortius iſtis eſt unguẽtum Aegyptiacum remouẽs carnem mortuam. Et adhuc fortius eſt hoc.Recipe mellis, uiridis æris,aluminis,ana,& miſce. Et conueniens ad mundificandum,& exiccandum, & conſolidandum eſt medicamen Raſis poſitum in litera, &c.Si uero os ſit putrefactum neceſſarium eſt ipſum amouere,aut cũ cauterio actuali quod ordinetur ſm exigentiam oſsis remouendi,& orificium ulceris.communis autem modus eſt, ut defendatur totus oculus,& etiam labia orificii cum petiis lineis aut cotto infuſis in aqua roſacea.aut albumine oui, aut in aliquo ſucco frigido quod ſemper faciendum eſt cum uoluerimus uti aliqua medicina cauſtica.& deinde inſtrumentum bene ignitum ponatur uſque ad os,bene adhærendo ipſi oſsi,ſemel,bis aut pluries ſm exigentiam,& propterea ſint parata plura inſtrumenta taliter ignita,& ſemper fundum ulceris à ſanie aut à ſanguine abſtergatur, ne operationẽ impediat. poſt hoc albumen oui cum oleo roſaceo & uitello oui cõcuſſum ponatur intus & deſuper, & in oculo ponatur ſief album cum albumine oui, lacte, aut aqua roſ. ne oculus ophthalmetur,& ſuper oculo etiam cottum petia linea circundatum in aqua roſacea infuſum,& fronti & temporibus repercuſsiua applicentur.Si uero æger abhorreat cauteriũ actuale dilatato orificio ulceris cum ſectione, aut tentis de ſpongia,de medulla mellegæ,uel ſambuci,uel gentianæ procedatur ad ſquamationem oſsis, & remotionem ſubſtantiæ corruptę,aut oſtracoſæ cum medicinis incipiendo à leuioribus,ſicut eſt alumen de roca combuſtum,& peucedanum eſt proprium in ſquamatione oſsis,& fortius eſt uitriolum combuſtum,& potius eſt euphorbium,uitriolum tamen aliquanto tempore continuatum ſuper oſſe,eſt mihi expertum. fortius autem in omnibus & infallibile eſt cauteriũ factum ex capitello,ſed inueteratum ualde, ut amplius in aquam non conuertatur, ſi enim quantitas grani frumenti ſuper oſſe ponatur potenter ſquamat non ſolum hoc os,ſed etiam cætera oſſa,& eſt mihi expertum. Auic.tamen laudat dicbardich & ſm aliquos fit hoc modo. ℞.bdellii,ammoniaci ana.℥.s.diſſoluantur ad ignem,& proiiciantur deſuper uiridis æris.ʒ.2. plus ſi uolueris facere ipſum acutius. Aliter deſcribitur à Raſi ſecundo continentis. ℞.arſenici citrini partem unam,ęris uſti partem.s.ſalis ammoniaci partes quatuor,infundantur in aqua calcis per hebdomadam & exiccentur in ſole deinde ſublimentur & reſeruetur quod ſublimatum eſt in uaſe uitreo, & eſt multum acutum: aqua quoque ſeparationis auri ab argento ſi in eo cottum in extremitate ſtili infundatur & applicetur. Et ſimiliter aqua diſſolutionis cauterii, & hæ aquæ leuiter poſſunt applicari cum extremitate ſtili in quo uis, & per foramen cannulæ potes intromittere ſtilum, in cuius extremitate ſit cottum in huiuſmodi aquis infuſum. Et ſic perficies operationem tangendo locum corruptum & nocebis ſano. Ex his ergo omnibus collige ſex intentiones curatiuas. Prima eſt dilatatio orificii ulceris, ſecunda cauteri-

zatio donec mortificetur caro scilicet fistulosa & os corruptum, aut alia substantia, scilicet putrida. tertia est abstersio & eleuatio partium causticatarum, ad quam intentionē perficiendam ponantur mundificantia, de quibus supra, transactis duobus diebus, in quibus uitellum oui cum oleo rosaceo mixtum potest imponi. quarta est generatio carnis, quæ debet fieri cum notabiliter exiccantibus propter humiditatem ulceris superfluam, & propterea non denudetur à pauca quantitate uiridis æris. Et ad hoc perficiendum ualet medicamen Rasis in litera. quinta est sigillatio perficienda cum unguento de lithargirio, & quandoq; cum alumine combusto, sexta est accidentium correctio, scilicet doloris & ophthalmiæ, scilicet minuendo & temperando oculum cum frigidis & circa frontem & tempora, repercussiua apponēdo, & proprie dum fiunt operationes fortes & dolorosæ, &c. Vltimum regimen commune utrique causæ respicit accidentia, de quibus dictum est. Et secundo regimen sex rerum non naturalium uariandum ſm exigentiam intentionum, de quibus supra, sed sit dieta magis tenuis & declinans ad frigidum quanto accidentia sunt fortiora, & quando perficis aliquam operationem dolorosam ex iam dictis. Cura uero mendosa in textu posita fuit & sufficienter ordinata, &c.

De passionibus aurium, & primo de anatomia. Cap. 34.

ACtum est in præcedentibus de passionibus cerebri, & neruorum, & oculorum. Hic agitur de passionibus aurium. Et iuxta consuetudinem præmittā anatomiam auris, & modum regiminis conseruatiui eiusdem, imo potius præseruatiui, deinde ad curandas eius ægritudines accedam iuxta seriem capit. Rasis. Auris dicta est ab hauriendo, eo ꝙ per aures doctrinam haurimus. Nam per auditum maxime efficimur scientes, primo metaphysicæ, & in libro de sensu & sensato. ſm accidens uero ad prudentiam auditus plurimum confert, sermo enim audibilis existens est causa disciplinæ, quare infra concludit ꝙ sapientes à natiuitate utroque sensu præditi sunt, priuati autem sunt cæci, muti, & surdi: licet enim sensus uisus de se magis conferat ad scientiam q̃ auditus, per accidens tamen magis confert auditus, & unusquisque nostrum in seipso facile potest iudicare. Auris descriptio est membrum instrumentale chartilaginosum, rotundum, subtili panno uelatum cum quibusdam eleuationibus anfractuosis, habens foramen similiter anfractuosum, non rectum perueniens usque ad extremitatem foraminis ossis petrosi, in quo est neruus auditiuus in modum panniculi contextus duræ matri continuus, in quo spiritus audibilis complantatus continetur, & ante ipsum sibi contiguus est aer stans, uesica quadam circundatus ad audiendum finaliter ordinatum. Est enim membrum instrumentale & organicum ratione operationis nobilis facientis ad bene esse indiuidui, & esse compositum, fuit autem chartilaginosum, ut esset sonorum, & non fuit factum ossuosum ne casu aut percussione frangeretur, neque factum fuit carneum aut panniculare, quia non bene seruasset figuram & compositionem sibi necessariam, & fuit rotundum, ut esset bene capax aeris, & deinde sonorum, habuit autem anfractus ad similitudinē ostraci limatiarum, ut melius fieret aeris, & inde sonorum reuerberatio. Fuit autem uelatum panniculo duro subtilissimo, qui secundum ueriorem sententiam est genitus ex uillis nerueis ortum habentibus à quinto pari neruorum cerebri, aut ex uillis ligamentalibus ortum habentibus ab osse petroso, ut auris haberet debitum sensum, & cum hoc bene resisteret exterius occurrentibus. Fuit autem foramen eius anfractuosum nō rectum, ne uentus aut aer discrasiatus aut fortis sonus subito sine modificatione ad organum auditus perueniret, neruus autē auditiuus est pars principalissima, in qua fit auditus, sicut crystallois respectu uisus in oculo, & spiritus complantatus est instrumentum auditus, sicut spiritus uisibilis ipsius uisus, & aer stans circundatus uesica, quod totū uocatur miringa, auditus est medium intrinsecum specierū, sicut albugineus est medium intrinsecum specierum uisibilium. & foramen auris ab Auic. est appellatum assarmach, sicut foramen uueæ dicitur pupilla, in quo uniuntur species soni, sicut in foramine uueæ species uisibiles, non est autem nisi hęc differentia, quia foramen uueæ est coopertum cornea, non autem foramen auris. Illud enim fuit necessarium in oculo, ne albugineus exiret. Similis autem necessitas non est in aure. Est autem ad audiendum ordinatum tanquam in finem, quamuis enim auris habeat alias operationes naturales ministrantes, & ministratas & uitales. Et quamuis sit deputata ad expurgandum superfluitates cholericas cerebri, ut patet in cerumine aurium, quod per eam egreditur: attamen principalissima operatio est audire, & non est cerebrū euentare, sicut quidam existimauerunt, neque etiam per aures respirare, quod Aristoteles reprobat primo de historiis animalium.

Ex quibus patere potest anatomia auris. Fuerunt duæ, ne nocita una, auditus impediatur. patet etiam numerus partiū componentium aurem, scilicet chartilago, panniculus, foramen, aer stans cum uesica sua, neruus auditiuus, & spiritus complantatus. Patet secundo situs, quia fuerunt in alto constitutæ, ut essent proximæ cerebro, quod propter uisum debuit esse suprema pars corporis, fuerunt in lateribus constitutæ, & non ante propter oculos & instrumenta gustus & olfactus, quæ hunc locum sibi uendicarunt, & non fuerunt positæ posterius, quia nimis fuissent distantes à sensu cōmuni, quare. &c. Fuerunt autem immediatæ sub tonsura capillorū, quia si fuissent magis supra ab ipsa fuissent uelatæ, & ab his quæ in capite geruntur. Patet etiam substantia, quia chartilaginosa à prædominio, propterea auris est frigidæ & siccæ complexionis quantum ad complexionem innatā, licet quātum ad influentem sit calida & humida, patet etiam quātitas & figura & iuuamentum. potest autem pati omne genus ægritudinis simplicis, & etiam apostema. Ex quibus infertur, ꝙ ea, quæ ponuntur in aure debent esse actu tepida non frigida. Nisi forte in casu excessiuæ caliditatis præternaturalis quod rarissime contingit, neque multum calida. Circa hæc duo cadunt dubitationes. Prima quia uidetur ꝙ unus sonus debet iudicare duo, cum à duabus auribus per duos neruos, qui scilicet nunquam uniuntur, species soni ad sensum communem deferantur, si uera est communis sententia ꝙ nerui optici uniuntur, ne unum uisibile iudicetur duo. Secunda dubitatio, qm̄ quintum par neruorum oritur à posteriori cerebro, imo omnia paria pręter duo prima, ut est manifestum his, qui uiderunt anatomiam, ergo species soni debent deferri ad cerebrum posterius & ad memoratiuam, non autem ad sensum communem, & sic sensus communis non erit index obiectorum sensuum exteriorum. Ad primam respondetur, ꝙ unus sonus non debet apparere duo, quia duo nerui, scilicet auditiui uenientes ad duas aures uniuntur in origine ipsorum, & sic fit unio specierum delatarum per ipsos neruos. Contra si illa unio neruorum in origine sua sufficeret ad unionem specierum audibilium, à pari sufficeret unio specierum uisibilium in origine neruorum opticorū, & sic frustra esset altera unio circa medium ipsorum.

Ad hoc dicitur, ꝙ prima unio sufficeret, scilicet ad unionem specierum, secunda tamen unio non est frustra cum sit facta non solum propter unionem specierum uisibilium, sed etiam ut spiritus uisibilis possit cito deferri de uno oculo ad alium, cuius signum quia per compressionem unius oculi, pupilla, scilicet alterius dilatatur: ſm iuuamentum est, ut per illam unionem seipsos melius sustentent, ut uult Auic. prima, primi, doctrina. 5. capite de anatomia neruorum cerebri authoritate Gal. hoc autem non fuit necessarium in auditu, cum pauciores spiritus ad audiēdum sufficiant. Et quia duæ aures sunt in duobus lateribus oppositis situatę ad inuicem ualde distantes. Ad ſm dicitur, ꝙ à loco coniunctionis neruorum auditiuorum transit uia, occulta tamen ad sensum communem, orti autem fuerunt à cerebro posteriori, ut essent duriores, sic enim fuit expediens pro operatione sua, & quia sunt multum expositi extrinsecus alterantibus, nec de hoc mireris, nam, & species tāgibilium deferuntur à neruis manuum & pedum ad sensum cōem, non immediate, sed per multa media. Primo enim deferuntur ad nucham à qua illi nerui originantur, deinde ad cerebrum posterius, à quo nucha oritur: & inde ad sensum cōem, qui est in cerebro anteriori, non tñ prius deferuntur ad memoriam, q̃ ad sensum communem, ut manifestum est. Regimen autem conseruatiuum auris siue præseruatiuum est, ut tueamur auris complexionem

plexionem cauendo ab extrinsecis occurrentibus, sicut aere uento, aqua & similibus potentibus aurium eucrasim corrũpere. Conseruemusq; earum compositionem prohibẽdo, ne foramẽ oppiletur ab his quę possũt aures ingredi, sicut aqua, lapilli, cimices, & similia. Et ne etiã ab intrinseco oppiletur sicut à cerumine, sanguine aut alia humiditate, uermibus aut carne, scilicet interius orta.

Ad hæc autem duo prohibenda, optime cõfert oleum amygdalarum amararum debite calidum, si in utraq; aure tres guttæ semel singula hebdomada imponantur ipsis auribus bene absterssis, & sine dolore à cerumine & reliquis superfluitatibus in ipsis existentibus, cuius olei extractio cum cotto, postea procuretur. Ad conseruandum autem unitatem & prohibendum apostemata & bothor in eis optime confert, sief me mithe cum pauco aceti similiter instillatum. Et cauendũ est à repletione & satietate nauseatiua, & proprie à somno super repletione, &c.

De dolore aurium. Cap. 35.

Haec pars ægritudinis aurium diuiditur in sex partes, secũdum quod Rasis sex facit capitula. Primum cap. est de dolore auris circa quod sunt quædam notanda iuxta morem nostrum. Quid nominis auris satis manifestũ est. Dolor autem auris est tristis sensatio tactiua eiusdem rei subito materialiter imprimentis, &c.

Species doloris quandoq; sumuntur à particula patiente, aut quia quidam est exterius in cartilagine auris, quidam interius in foramine, aliquando communicant neruo auditiuo aliquando sumuntur à dolore in se, & sic sunt quinq; species doloris communiter euenientes, scilicet pungitiuus, pruritiuus, extensiuus, grauatiuus, pulsatiuus. Item quidam intensus, quidam remissus, quidam criticus, quidam non criticus. Et quilibet dolor est actio corrupta, & propterea est accidẽs alicuius morbi, licet etiam quandoq; sit morbus, cum quandoq; subito interficiat, sicut apoplexia apud Auic. cap. proprio. Est autem & alia actio corrupta auris, de qua infra, quã do unus sonus pro alio apprehenditur, aut apprehẽditur sonus esse in medio, qui non est, inter quas duas actiones corruptas est differentia. Prima, est enim actio corrupta tactus. Secunda, auditus, licet utraq; actio corrupta fiat in eadẽ parte organi, & cum eisdem instrumentis adæquatis numero, complexione & spiritu auditiuo. Et per unammet causam imprimentem in organum auditus, scilicet uentositatem & æque primo tempore. nec obstat famosum dictũ Arist. & commentatoris. 2. de generatione quòd ab uno in quantum unũ nõ prouenit primo nisi unũ. Isti enim duo effectus nõ proueniunt ab eisdẽ causis in quantũ una est enim potentia auditiua tactiua, realiter distincta, & etiam species sonora, quæ est immediata causa unius, differt à mala complexione aut solutione continui, quæ est immediata causa alterius, &c.

Causæ doloris auris, aut sunt per essentiam, aut per communitatem, quamuis cuiuslibet doloris causa immediata sit mala complexio aut solutio continui existens in mẽbro dolente, aut in membro sibi communicante, unde non est incõueniens esse dolorem in aliquo membro in quo non sit mala complexio, aut solutio continui, licet illius doloris causa immediata sit mala complexio aut solutio continui existens in altero membro sibi communicante. Mala autem complexio factiua doloris auris plurimũ est calid. aut frig. sine materia aut cum materia cuiuscunq; generis & frequenter cum cerumine auris lædente qualitate aut quãtitate. Mala autem complexio calid. aut est à causa extrinseca sicut ab aere calid. aut aqua cali. & proprie cum succedunt causis infrigidantib. Et similiter mala complexio frigid. est ab aere, aut à uento, aut ab aqua frigida, & similibus, & proprie cum succedunt causis calefacientibus, aliquando etiam pendent à causis corporeis sicut in febribus & aliis dispositionibus. Causæ autem solutæ continuitatis sunt, casus, offensio, aut percussio, aut aliquod animal, aut alia res ingrediens aurem, aut nata in ea, aut uentositas extendens, aut humor aliquis corrodens, aut putrefaciens & tandem ulcerans aurem, aut apost. cum rumpitur & frequenter cerumen auris tam sua quantitate quàm qualitate. &c. Apostemata enim & bothor, siue pustulę causant dolorem auris mediante tam mala complexione, quàm solutione continui, hæc autem apost. secundum plurimum sunt calida sanguinea aut cholerica, aliquando tamen sunt frigid. phleg. & melãch. Et possunt fieri tam per uiam defluxus, quàm per uiam paulatim factæ congestionis. Causæ autem doloris auris per communitatem, aut sunt à toto sicut in crisi aut febribus, aut à membro particulari sicut stomacho, hepate, matrice, frequentius tamen à cerebro, & à quinto pari neruorum cerebri, &c. Signa doloris auris habentur ex relatu ægri. Quod si referre nesciat, quia forte infans, tangantur loca uerisimiliter dolentia, quòd si dolor erit in aure ex tactu dolor crescet & ploratus & lamentatio. Et etiam quia forte præter consuetudinem aliqua humiditas fluit ex aure, aut forte illa quę fluere consueuit est retenta. Signa uero causarum primitiuarum tam malæ complexionis quàm solutæ continuitatis sunt ipsarum præcessio & nocumentum inde secutum causæ proportionatum, sicut exempli gratia, præcessio uenti, aeris frig. aquæ & proprie aurem ingressæ, & frigiditas inde in aure manifeste sensata. Et sicut præcessio aeris calidi, & ingressio lixiuii aut alterius calidi in aurem cum manifesta eius caliditate. Et sicut præcessio percussionis casus & offensionis sequẽte fluxu sanguinis aut saniei ab aure. Cognoscitur autẽ dolorem pendere ab animali, aut ab alia re aurem ingressa aspiciendo in aurem sub radiis solaribus & etiam si est animal sentitur cõmotio ipsius & punctio & sonitus magnus in eius commotione. Et si est uẽtositas, dolor est extensiuus, nõ grauatiuus, & auditur sonitus manifestus & clarus non qualis in apostemate, aut in materia non apostemante in quibus est sonitus, & fragor quidam cõfusus. Cognoscitur autem mala complexio calid. ex præcessione scilicet causę calefacientis, & quia caliditas in aure sentitur, iuuatur à frigidis & in hora frigidiori diei, nocetur à cal. & in hora calidiori diei. Ecõtrario sunt signa malæ cõplexionis frig. & si est sine materia, est sine grauitate, sine tumore, sine obturatiõe foraminis, & præcessit aliqua ex causis primitiuis secundum plurimum & non multum impeditur auditus. Sed cum præsentia materiæ adest grauitas & tumor, & foraminis obturatio & magis pẽdet à causa corporea, & impeditur auditus si fit in profundo. Soluta autem continuitas manifesta cognoscitur per exitũ sanguinis aut saniei. Sed apostema cognoscitur per grauitatem, dolorem continuum, & tumorem & obturationem foraminis nisi fit in parte ualde intrinseca, & tũc dolor est ualde intensus & adest grauitas & febris continua. Et si calidũ sit sanguineum, adest magna grauitas, & tumor & durities, & rubedo tẽdens in obscurum. Et si ualde profundum sit, dolor est intẽsissimus cũ alienatione & interdũ motibus spasmosis, & syncopi, & frig. extremorum. Et febris est intensa & interdum cũ rigore & horripilatione, in extrinseco enim febris est leuis sicut ephimera. Si autem sit cholericum adest dolor pungitiuus non ita extensiuus & grauatiuus sicut in primo cum calid. mordaci & intensa, & non est ibi tumor magnus, neq; magna foraminis obturatio, & rubedo est clara quæ per compressionem delitescit.

Phlegmaticum autem est cum paruo dolore, pauca febri neque color membri est mutatus à colore sibi consueto, & est cum leuitate. Melancholicum autem est cum duritie & cum dolore tendente in fuscum, & cum maturatur crescit febris, dolor etiam fit magis pulsatiuus, & cæt. accidentia crescunt, sed eo maturato, omnia minuuntur, & eo corrupto sanies egreditur, & multoties ex insperato cum medici multoties decipiantur non credentes esse apostema, & non est differentia inter materiam apostemantem, & non apostemantẽ sed solum imbibitam, nisi quia in non apostemãte, est minor tumor, minor dolor, minor obturatio foraminis, minor febris, imo secundum plurimum non est febris, & cætera accidentia sunt remissiora, raro tamen accidit, ut sit materia imbibita non apostemans. Species autem materiæ cognoscitur ex signis suprascriptis. Et iterum ex signis communibus sumptis ex ætate, complexione, forma, & tempore anni, arte regimine præcedente, & similibus. Cognoscitur autem dolorem pendere ex cerumine, quia foramẽ auris eo plenum est, & ex extractione eius dolor recedit. Cognoscitur autẽ quod sit per communitatem à toto uel à parte, ex nocumento totius uel partis præcedente, cum cuius augmento augetur, & diminutione diminuitur, & si fit per communitatem à cerebro secundum plurimum, non solum auditus læditur, sed etiã gustus

gustus propter propinquitatem originis quinti paris' neruorum cerebri præbētis auditum origini tertii & quarti paris præbentis gustum & sensum linguæ,& dolor criticus cognoscitur ex ægritudine præcedente,cum cuius doloris augmento materia permutata sedatur ægritudo præcedens sicut sedatur phrenesis materia ad aurem permutata .

Prognosticum primū Auic.peruersior dolor auris est qui sit ab apostemate profundo calid. & proprie cum est cū feb. inseparabili, perducit; enim ad permixtionem intellectus, & quandoq; interficit subito sicut apoplexia,cum enim est in neruo auditiuo ob fortem dolorem, fit cerebri contractio, & per cōsequens meatuum oppilatio & prohibito transitus spiritus animalis ad membra mouenda, ex quo prohibito anhelitu sequitur suffocatio & mors,& hæc est potius epilepsia quàm apoplexia cum in cōtractione tanta cerebri necesse sit uniuersum corpus contrahi, secundum plurimum tamē non interficit in.7. Prognosticum secundum,hic dolor uelocius & frequētius interficit adolescentes quàm senes, quia in senibus est sensus obtusior,propter cuius obtusionem toleratur quousq; suppuretur.Sed in pueris ob acuitatem sensus nō potest tolerari quousq; sanietur. Si autem suppuretur cū cæteris signis laudabilis speratur euasio, nullum tamen usq; ad.55.ætatis meæ annum uidi mori ex auris dolore, &c.

SI cū dolore qui fit in aure fuerit in facie inflatio,& pulsatio,ex cephalica sanguis erit minuendus.Et oleum rosaceum aut oleum de floribus salicis tepidum cō pauco aceto est immittendum. Lac quoq; ita calidum ut ex mammilla egreditur.erit distillandum multoties. Vēter præterea ex mirobalanis,citrinis,& scammonea & aloe uehementer soluatur,quod hoc modo fit.Rec.mirob.citrin. drach. 20.& poluerizati in.2 lib.aquæ coquantur, donec ad duas tertias unius lib. reddantur & colentur. Post hoc sumantur aloes drach.1.scammoneæ 6.pars.3.1.aggregentur cum rob de cytonijs,& fiant ex eis pilulæ,quæ per duas horas ante decoctionem sumantur,deinde bibatur decoctio.Quòd si dolor nō quieuerit parum opij in oleo rosaceo resoluti in aurem mittatur,& si pulsatio redierit,& tribus diebus perseuerauerit oleum sesaminum in quo anatis aut gallinæ adeps fuerit resolutus in aurem sæpe mittatur,ibi nanq; est pustula, quæ maturatione indiget. Cum autem dolor quieuerit, putredo iā est collecta,ideoq; pus subito ex insperato egreditur de aure.

Diuiditur hoc cap.in partes tres.Nam in prima parte Rasis ponit curam doloris auris ab apostemate siue pustula calid.licet in hac parte comprǣhēdatur cura doloris à mala cōplexione calida sine apostemate.In secunda ibi,scilicet. Cū autem dolor in aure, ponit curam doloris auris à male complexione frigid.cum materia.In tertia ibi.Si autem cum dolore,ponit curam doloris pendentis à uentositate.Prima iterum in duas, nam in prima ponit signa doloris auris ab apostemate calido,in secunda ibi.Ex cephalica.Ponit curam.In prima parte ponit duo signa apostematis calidi in aure. Primum est inflatio faciei,& maxime partis circūstantis aurem & ipsius auris propter præsentiā sanguinis aut choleræ mixtæ cum sanguine, ex quo etiā debet sequi aliquis rubor faciei.Secundum signum est pulsatio,idest dolor pulsatiuus, &c.dolor nāq; pulsatiuus est in apostemate calid. & proprie sanguineo ēt in sui principio, & maxime cum est præsentia arteriarum, qui dolor postea tempore maturationis multo magis augetur.Secunda pars diuiditur in tres,nam in prima ponit curam cōuenientem in principio.In secūda ibi.Quòd si dolor.Ponit curam quando dolor nimium excrescit.

In tertia ibi.Et si pulsatio.Ponit curam apostematis quando maturatur. In prima parte Rasis curat apostemata in sui principio tribus generibus remediorum. Primum est phlebotomia ex cephalica cuius causa nota est.Secundum genus est applicatio localium,sicut olei rosacei aut olei de floribus salicis quod est frigidum & humidum,cum pauco aceto,scilicet quarta parte.secundum immittendum in aure est lac ita tepidum,sicut ex mammilla egreditur frigid.& humid.doloris sedatiuum,& hæc ponūtur in aure,& circa ipsam. Tertiū genus remediorum est uētris solutio cū decoctione mirob. citrinorum,quorum sumantur.ʒ.20.& pulUerizati crasso modo bulliant in. 2.li. aquæ ad consumptionem duarum partiū, secundum solutiuum est aloes.ʒ.1.quod soluit phleg.& choleram cum.6.parte.ʒ.1.scammoneę quę potisime soluit choleram ex his cum rob de cytonijs,idest, cum succo cytoniorum inspissato per decoctionem,fiant pilulæ, scilicet. 7. quæ per duas horas sumantur ante decoctionem.Hæ enim medicinæ potētisime soluunt choleram. Sed tempore moderno in regione nostra sufficeret medietas istorum solutiuorum, existimo tamen quòd in regione Rasis corpora sint robustiora indigentia fortioribus solutiuis, sicut & in regione Teucrorum datur magna quātitas scammoneę.2.canone. Ratio autem Rasis, quare dat pilulas ante decoctionē per duas horas est,ut sint iā actuatæ, & inceperint iam trahere humores ad stomachum & ad intestina.Et deinde superueniēte decoctione adiuuetur & felicitet ipsarum operatio,tardius enim actuantur quàm medicinæ liquidæ.In secunda parte existente fortisimo dolore docet permiscere parum opij, ut puta. ℈.s.cum.℥.s.olei rosacei de quo duæ guttæ instillentur in aure.In tertia parte redeunte & crescente dolore pulsatiuo & perseuerante aliquanto tempore docet maturare,& hæc debent apponi tam interius quàm exterius,& litera satis patet nam cum maturatur dolor excrescit,sed pustula maturata dolor sedatur iuxta aphoris.Circa generationem saniei,&c.Deinde pustula rumpitur & sanies ex aure egreditur ex insperato,quia forte nec medicus nec æger credebat esse apostema.

Cum autē dolor in aure fit post fastidiosam satietatē, aut post uentos frigidos oleū in quo ruta aut cœpæ coctæ fuerint, in aure distilletur. Et si hoc non suffecerit oleum in quo turbith coctū fuerit distilletur.Aut oleū de lilio sumatur & cui que.℥.1.ex eo misceatur,euphorbij recētis. ʒ.1.& castorei ʒ.1.Sed si hoc non suffecerit uenter pilulis cochiis soluatur, Patiēs quoq; balneum ingrediatur in quo sudet.Vinū quoq; uetus & forte ei tribuatur.

In secunda parte principali ponit curā doloris auris à mala complexione frigida cū præsentia materiæ phlegmaticæ. Et posset diuidi hæc pars in quatuor partes secundū quatuor genera remediorum.Primo enim ponens signa doloris à mala complexione frigida,quæ sumuntur à causis suis,scilicet ꝙ euenerit post fastidiosam satietatem & uentos frigidos. Et supplete uos alias causas infrigidantes.

Ponit primo curam cum iniectione oleorum calefacientium & exiccantium, quorum quædam sunt calida in quarto gradu,sed tutius est incipere à leuioribus & proprie non facta purgatione. Secundo soluit uētrem cum pilulis cochiis, à quibus regulariter operando esset incipiēdum.Tertio ponit curam per balneum ad corporis exiccationē, calefactionem,& materiæ resolutionem, quod balneum potest esse tā aereū quàm aqueum,& proprie ex aquis calefacientibus,& exiccantibus siue sint naturales siue artificiales.Quarto exhibet uinum uetus ad calefaciendum,& exiccandum, resoluendum & confortandum,& debet esse in pauca quantitate. Et similiter totum regimen declinet ad calidum & siccum.

Si autem cum dolore auris sonitus & tinnitus fuerint, atq; uentositas panicum siue milium in sartagine torrefactū calidum multoties superponatur,Auris quoq; super uaporē aquæ in qua sint cocta mentastrum & stœcas arabicus & sampsucus, teneatur. De castoreo præterea & euphorbio in oleo sambacino dissolutis,quorū vnumquodq; quatuor grana hordei ponderet in aurem mittatur.

In hac ultima parte curat dolorem auris à uentositate, & quæ dixit sunt manifesta.Vltima tamen medicina sic perficit. ℞.castorei,euphorbii ana gran.4.olei sambacini,idest, iuiusemini.ʒ.2.misce & duæ aut tres guttæ in aurem instillentur & etiam partes circunstantes inungantur.

Pro curādis ægritudinibus aurium ante omnia. Sciendū est quòd multis modis medicinæ possunt auribus applicari. Primo fomentando aurem cum lana,cotto,petiis,spongiis, aut filtris infusis in aliquo liquore & expresis & applicitis, Secundo modo recipiendo fumum aut uaporem cū emboto aut sine. Tertio sub forma emplastrorum & unguentorum. Quarto

Quarto ſub forma puluerum. Quinto quo frequentius utimur ſub forma liquoris inſtillãdo aliquid in profundo auris, circa quem modum ſunt octo canones obſeruandi. Primus quòd auris pro poſſe aliqualiter præmundificetur cum cotto aut re ſimili & leuiter ne dolor inferatur, ut medicinæ poſſint in profundum penetrare. Secundus canon, ut quæ inſtillantur ſint ualde liquida aut liquidis admixta. Tertius ut non ſint ualde calida aut frigida actualiter, ſed tepida propter debilitatem miringę, & nerui auditiui non ſuſtinentis excellentias iſtas qualitatum actualium, licet medicinas potentialiter tales in quarto gradu faciliter ſuſtineãt, & proprie ſicciſſimas. Quartus eſt, ut ea quæ inſtillantur ſint paucæ quantitatis, ſufficiunt enim duę aut tres guttæ propter paruitatem & ſtricturam foraminis, Quintus eſt, quòd dum imponuntur, iaceat ſuper aure, ſcilicet contraria aliquantulum ſiue aliquã diu, ſcilicet donec liquor ad profundum deſcenderit, nã propter tortuoſitatem, ſtricturã, & aliqualem diſtantiam non ita cito deſcendit. Sextus, ut inſtillatum non longo tempore retineat in aure, ſed procuretur frequenter ipſius eductio ne putreſcat. Et cũ educitur iaceat ſuper eadem aure, & etiam cum cotto eadem auris leuiter mũdificetur. Septimus, quòd quæ inſtillantur non ſint facile putreſcibilia.

Octauus, quòd frequenter reiterentur, ſcilicet ter aut quater in die naturali. nam poſtquam pauca quantitas debet imponi & pauco tempore debet impoſitum remanere iuxta canones ſupraſcriptos, ſequitur quòd aut non fiet actio, aut oportet medicinas frequenter inſtillare.

Cura doloris auris ab animali ĩgreſſo aurẽ uel nato in ea, & lapide, aqua, & ſimilibus cadẽtibus in aure, & à caſu, offenſione, ulcerib. & à uentoſitate patebit ex capite ſequẽti. Cura autem doloris auris à mala complexione calida aut frigida ſine materia, ſiue pendeat à cauſa primitiua ſine corporea eſt, ut primo cauſa remoueatur. Secundo nocumẽtum ex ipſo derelictum cum contrariis ſicut frigida cum applicatione pannorum calidorum necnon medicinarum calidarum tam interius quam exterius. Et ſimiliter calidis cum frigidis interius & exterius applicitis ſemper aurem cõfortando. Tertio prohibeantur humores à fluxu ſi timeatur ne fluant ad aurẽ cum euacuantibus & diuertentibus. Quarto corrigantur accidentia ſi qua corrigenda ſint, ſicut inſtantia uigiliarum, & ſimilia ſecundum ipſorum exigentiam. Quinto ordinetur debitum regimen ſecũdum exigentiam malæ complexionis ſibi impreſſæ, & accidentium. Quæ autem ſint medicinæ calefacientes aut infrigidantes proprie in diſpoſitionib. auris, et quæ ſint medicinæ ſolutiuæ opportunę in his diſpoſitionib. apparebit in ſequentibus.

Cura doloris auris pendentis ab humore apoſtemãte, aut non apoſtemante, eſt uarianda ſecundum quod dolor eſt criticus aut non criticus, & ſecundum quòd extrinſecus aut intrinſecus, & ſecundum quod eſt intenſus aut remiſſus. Si iſte dolor fuerit non criticus & intrinſecus pendens à materia apoſtemãte exigit ſeptem intentiones. Prima eſt euacuatio. Secũda diuerſio. Tertia, repercuſſio, quæ debetur principio. Quarta eſt repercuſſio mixta reſolutioni aut maturationi quæ debetur augmento uſq; ad medium ſtatus. Quinta eſt ꝑpura reſolutio quæ debetur à medio ſtatus uſq; ad finẽ declinationis. Sexta eſt accidentium correctio. Septima eſt debitũ regimen ſex rerum non naturalium uariandum non ſolum ſecundum diuerſitatem materiæ, ſed etiam ſecundũ exigẽtiã intentionum, de quibus dictum eſt. Et hęc omnia intelliguntur in cura regulari. Sed in dolore extrinſeco auris non competit repercuſſio. Eſt enim membrum ſatis ignobile & reputatũ ad recipiendum ſuperfluitates membri nobilis, &c. Vbi uero dolor eſſet ualde intenſus ad eius ſedationem ante omnia eſt inchoandum iuxta ſententiam Auic. 4. primi. Quãdo ad diuerſum trahere uolueris membri à quo protrahis dolorem prius ſeda, quo ſedato ad curam ordinariam ſecundũ. 7. intentiones ſupraſcriptas eſt redeundum. Si ergo dolor fortis ſit à cauſa calida hæc remedia facies uel aliquod ipſorum quorum ſunt de intentione Meſue, cuius fere totũ caput hoc ſcribam declarando, quæ declaratione indigent. Oui albumẽ cum lacte mulieris tepido impoſitum auri, & partibus circũſtantibus cum petiis aut cotto ſuperpoſitum. Item oleũ roſ. tepidum per ſe aut ablutum cum aceto quantum eſt oleum, deinde bullitum ad aceti cõſumptionem, aut permixtum cũ ſucco cucurbitæ, & bene cum ipſo conquaſſatum, oleum de floribus ſalicis, ſecundum eandem doctrinam oleum nenupharinũ, oleum de ſemine cucurbitæ, oleum papaueris ſi dolor eſt uehemens per ſe aut cum aliquãto cãphoræ. Eſt enim ſedatiuum tum remouendo malam complexionem cali. tum etiam ſtupefaciendo, lac mulieris ſolum mox cum mulgetur aut cum ſuc. ſolatri aut cum aqua coriandri humi. Mucillago pſilii cum oleo roſ. conquaſſata, aut mucillago ſem. cytoniorum, oleum de gribret, ideſt de mandragora, quãdo dolor eſt acutus cum lacte mulieris mox cum mulgetur, lenticulas, ſcilicet ſtantes in ſuperficie aquarum coctas ſcilicet cum mica panis cataplaſmabis, ſuccus hyoſcyami fortes ſedat dolores, etiam ſtupefaciendo, lactuca agreſtris ſecũdum omnem modum adminiſtrationis eſt medicamen bonum. Similiter ſuccus ſolatri & papaueris & mandragoræ & ſalicum & turionum uitis, ideſt, teneritatum extremitatum uitis & ſimilia. Hamech ad dolorem auris à caliditate. Recipe olei roſacei partes duas, olei amygdalarum dulcium partem unam, aceti partes tres, fac coqui lento igne uſq; ad aceti conſumptionẽ cola & adminiſtra tepidum.

Item accipe foliorum cucurbitæ aut ipſius cucurbitæ ſuccum, & miſce cum oleo roſaceo, diu cõquaſſato, & utere. Et alicui iſtorum addere potes apud dolorem fortem parum opii ſcilicet pro. s. ℥. quinq; aut decem grana.

Sed ad dolorem auris à cauſa frigida adminiſtretur oleũ nardinum, ideſt, de ſpica, coſtinum, ſampſuci, rutaceum, amygdalarum amararum, chamęmillinum, anethinum, laurinũ, de lilio, de cheiri, chryſomelinum, de behen, de cherua, oleũ cinnamomi, quodcunq; eorum proprietatem habet ad dolorem auris à cauſa frigida aut uentoſa. Fundamentum autem & materia præparationis eorum artificialiter eſt cœpæ concauum, in quo oleum impoſitum oportet decoqui cum facilitate ſuper cinere prunarum, & ex rebus admixtis ſigillantibus ipſis, uirtutes mirabiles cũ bonitate decoctionis in cœpæ cum eis eſt ruta proprie, & ſuccus radicis qui comeditur, ideſt, raphani, & ſpica, & ſampſuc⁹ & ſceha, & eſt ſpecies abſinthii, & putatur quòd ſit ſantonicum, ſcilicet herba lumbricorum ſiue ſemẽ eius, alias ſemencina. & chamæmilla, & galbanum diſſolutum in ſucco porri per ſe. & alium, & caſtoreũ & piper, & ſuth, ideſt gallia muſcata, & ſuccus cœpæ, & ſuccus faraſiõ, ideſt praſsii, & ſuccus aſphodelli & euphorbium & uterq; elleborus, & proprie albus, & non eſt inconueniẽs in huiuſmodi permixtionibus admiſceri modicum mellis, & deinde tepidum diſtilletur. Si autem dolor eſt fortis ex miſcibilibus bonis eſt opium cum pauco caſtorei & croco, aut philonium cum lacte, aut trochiſci ſtellæ, aut trochiſci croci, deinde remoue nocumenta narcotici, ſcilicet cum eis, quæ ſcis, de quibus ſtatim dicetur.

Ex uaporatoriis autem ſiccis eſt milium, aut panicum & ſal, calefacta & ſuperpoſita, aut baccę lauri cum melle pauco calefactæ & ſuperpoſitę, aut pulegium cum melle & olibano aut granum lauri & olibanum cum ſucco rutæ. Et hæc maxime ualent in dolore uentoſo. Et dixit Gal. ſacelletur ex furfure cum uino cocto, & oleo ſpicæ aut rutæ. Cœpe marinum contuſum cum oleo aut butyro coctum eſt expertum. Euaporatorium autem humidum fit cum aquis decoctionis rerũ quæ maturãt, & carminant & mollificãt ſicut meliloti ꝓprie & anethi, & chamæmillæ, & fœnugreci & uolubilis, & foliorum caulium & ſeminis eius, & herbæ uenti, ideſt parietariæ & ſampſuci, & abſinthii & ſimilium, ſingulariter aut coniunctim, ita ut recipiatur uapor eorum per canulam, cuius una extremitas ſit fabricata ſuper uas in quo res coquuntur, & al a extremitas applicet̃ auri. Et quãdoq; ẽ neceſſe ut miſceatur his rebus aliquid ex ſtupefacientibus, ut ſedetur uehementia doloris, & tunc fiat iſtud cũ cautela. Remouẽt autem nocumenta narcotici uapores ſuperius dicti cum modico, ſcilicet caſtorei croci & piperis, ſicut ſcis. Gal. linimentũ quod adminiſtratur & ſedat dolorem auris. Accipe medullã ceruinam, aut medullam cruris iuuenci & cerã ana. ʒ. 5. olei amygdalarum amararum, ſucci poligoniæ, ideſt uirgæ paſtoris & à multis uocatur ſanguinaria & corrigola ana quantũ ſufficit, fiat unguentum, & inungatur in circuitu auris. Eſt .n. mirabile. Vel radices raphani cũ oleo & decoque & di-

ſtilla

ſtilla ex eo in auribus & cũ lana calida auri applicita. Et uer-
mes qui ſunt ſicut media faba et inueniuntur ſub lapidibus.
Aut uermes plurium pedum coquantur in oleo ex oliuis im
maturis, & diſtilletur ex eo in aurem, eſt enim expertum. Fit
autẽ ſimiliter ex ſcarabeis & ex lumbricis terreſtrib. coctis
cum oleo omphacino. Oleum ſimiliter de ſcorpionibus eſt
ad iſtud ſublime. Item fel tauri cũ adipe anatis eſt iuuamẽti
mirabilis ad dolorem auris à cauſa uehementer frigida. Hęc
omnia ſunt de intentione Gal. quæ experientia confirmabit.
Hic multiplicaui tot medicinas in ſedatione doloris auris,
quia uehemens dolor ipſius eſt pernitioſus, &c. Dolore au-
tem ſedato uel remiſſo, procedatur ad curam ordinariam ſe-
cundum ſeptem intentiones ſupraſcriptas. Pro prima igitur
intentione quæ eſt euacuatio. Si humor peccans fuerit ſan-
guis, aut ſanguini mixtus, ſi materia non fuerit ualde multa,
fiat phlebotomia ex cephalica eiuſdem lateris. Materia autẽ
exiſtente plurima, fiat phlebotomia ex cephalica lateris con
trarii, deinde ex eodẽ latere. Vbi autem uideretur hepar eſſe
in cauſa aut alia membra naturalia, fiat primo phlebotomia
ex baſilica, deinde ex cephalica eiuſdem lateris ſi opportue-
rit. Vbi autem matrix & retentio mẽſtruorum fuerint in cau
ſa. primo phlebotometur ſaphena eiuſdem lateris, deinde ce
phalica eiuſdem lateris ſi oportuerit. Hauriatur autem quã-
titas ſanguinis ſecundum exigentiam circũſtãtiarũ iuxta do-
ctrinam ſuperius datam. Meſue tamen propter multam ægri
tudinis acuitatem pręcipit multam ſanguinis extractionem,
aut una uice aut pluribus. Poſt hoc ſi oportuerit euacuetur
humor peccans cholericus, ſcilicet cum his, quæ dicta ſunt in
textu, aut cum electario ſucci roſ. & ſimilibus. Verum mate-
ria exiſtente ualde calida, & proprie apoſtemante, lenientia
frigida ſunt potentiora, ſicut manna aut caſsia cum decoctio
ne prunorum, tamar. uiol. &c. Phlegmaticus uero cũ cochiis
Melãcholicus cum indis & ſimilibus, quibus aliquid cochia-
rum ſit admixtum. Et ſi nõ ſit opus phlebotomia ab iſtis eua-
cuationibus eſt inchoandum. Diuerſio iuxta ſecundum intẽ-
tionem fiat cum clyſteribus, lotionibus brachiorum & cru-
rium, uentoſationibus, diuerſionibus per nares, gargariſma-
tibus, & phlebotomiis, uenarum, quæ ſunt iuxta aures; non
autem maſticatoriis dolorem enim augerent & materiã ma
gis ad locũ attraherent. Tertia intentio perficit cũ repercuſ-
ſiuis impoſitis auri, ſuper aurem, & circa dũmodo materia
non ſit critice expulſa, non ſit ueneno ſa, non furioſa non plu
rima, non expulſa immediate à cerebro, nõ ualde tenax craſ-
ſa & uiſcoſa, nõ ibidem paulatim congeſta neq; fluat ad par-
tẽ extrinſecam auris, aut ad locum emunctorium illi proxi-
mum, repercuſsiua autem poſſunt eſſe multa, ut patet ex iam
dictis. Sicut in materia calida oleum roſaceum cum quarta
parte aceti, aut oleum roſaceum cum tantũdem aceti, à quo
acetum per decoctionem ſit reſolutũ. Et multa ex ſupraſcri-
ptis in ſedatione doloris. Sed in cauſa frig. oleum amygda-
larum amararũ, aut de ſpica, aut chamęmellinũ, & ſimilia nõ
attractiua, ſed aliqualiter ſtiptica, primo conquaſſata cũ tan-
tundem aceti, deinde bullita uſq; ad aceti conſumptionem.
Et hæc applicentur per totum ſecundum aut tertium diem.
Et poſt hoc tempus permiſcenda ſunt iuxta quartam intẽtio
nem repercuſsiua cum reſolutiuis & mollificantibus. Vnde
in cauſa calida ſupraſcriptis addatur mucillago ſem. citonio-
rum, aut ſem. lini, aut fœnugræci, aut oleum amygdalarum
dulcium. Et materia non exiſtente multæ caliditatis adeps
anatis aut gallinæ. Et ex ualde bonis eſt mucillago ſem. mal-
uauiſci, medulla cruris uituli butyrum, & ſint paucæ calidi-
tatis. Et quanto magis proceditur uerſus ſtatum, multiplicẽ
tur hęc mollificantia & reſolutiua, ita ut tranſacta ſexta uel
ſeptima ponantur ſola reſolutiua & mollificantia, de quibus
dictũ eſt, donec materia reſoluatur aut maturetur iuxta quin
tam intentionem. Et in toto curę proceſſu attendatur ſum-
mopere ſedationi doloris, iuxta doctrinam ſuperius datam,
eligendo, ſcilicet ex medicinis ſupraſcriptis, quæ magis ui-
dẽtur conuenire, habendo reſpectum ad qualitatem materiæ
& tempus ægritudinis & ad intentionem quam quæris. Et
nota quòd auri imponenda non debent eſſe omnino humida
etiam ſi imponãtur gratia ſedationis doloris, aut maturatio-
nis, quia complexio auris eſt ſiccisſima cuius conſeruationi
cum ſiccis ſemper pro parte intendendum eſt. Et propterea
Gal. 5. de ingen. ſan. reprobat medicum ponentem in aure ni
mis maturatiua, quib. communiter utimur in maturatione
reliquorum apoſtematum. Et in maturando apoſtemate ual-
de calido, diachilon minus eſt ualde proprium, & proprie cũ
oleo de alcanna, diachilon autem magnum utrunq; magis cõ
fert in maturando apoſtemate frigido. Ioan. Meſue. Empla-
ſtrum conferens ad maturandum & reſoluendum apoſtema
auris cal. non multæ caliditatis. ℞. farinã hordei, decoque eã
cũ rob & oleo chamæmellino. Aliud. ℞. farinæ fabarũ, fol.
uiol. florum chamæmilæ, farinæ hordei, altheæ, meliloti, de-
coque cũ aqua & oleo chamęmillę, & rob, & ſuppone. Aui
cen. yſopi ceratum, cuius iuuamentum eſt ſublime, ad apoſte
mata auris maturans & ſedãs dolorẽ. ℞. adipis gallinę, buty
ri ouini ſeu uaccini loti, ceræ citrinæ adipis caprini, mellis,
olei de lilio, yſopi humidi, ana. partes equales, fiat ex iſtis ce
ratum & tepidum in aure mittatur, & hoc ualet in materia
frigida, ſcilicet non uehementis frigiditatis etiam ſuppoſitũ
& linitum in circuitu, & eſt expertum. Aliud eiuſdem, cœpæ
album elixum & cum butyro contritum & ſuperpoſitum eſt
proprium in cauſa, ſcilicet frigida. Cõfectio Raſis emplaſtri
ſatis boni ad dolorem aurium apoſtemoſum apoſtemate mix
to. ℞. bdellii, adipis caprini, ana. ℨ. 3. farinæ, fœnugræci, fari-
næ ſem. lini, radicis althææ, radicis lilii, an. ℨ. 5. chamæmillæ,
meliloti, ana. ℥. 1. croci. ℨ. 1. uitellum unius oui cõficiatur ſic:
chamæmila, melilotum, radix althæę, radix lilii decoquantur
in aqua bene uſq; dum decocta ſint, bdellium uero diſſolua-
tur in aqua decoctionis herbarum, & ex omnibus his fiat em
plaſtrum addendo rob, olei ſeſamini ana. ℥. 2. butyri quod ſuf
ficit. Et apud neceſsitatem addatur opii. ℨ. 2. & eſt mirabile.
Et quãdoq; ponitur pro opio papaueris albi. ℨ. 6. Multa etiã
dicta ſunt ſupra, in ſedatione doloris, quę ad hunc locum etiã
accommodari poſſunt. Et memento quòd butyrum non ha-
bet aliquod ſibi compar in maturãdo apoſtema aurium, mol-
lificando, reſoluendo, & ſedando dolorem, & proprie in cor
poribus teneris, maturato autem apoſtemate, intentio eſt ut
rumpatur, & deinde curetur cura ulcerum, de quorum cura
tione agetur in cap. ſequenti. Si uero apoſtema nõ fuerit in
loco ualde profundo, & apte poſsit fieri, cum ſagitella ſcin-
datur. Vbi uero eſſet profundum, aut æger nollet incidi, rũ-
patur cum medicinis, & ex leuiter rumpentibus eſt cœpæ al
bum coctum permixtum cum butyro & fermento, & ſi præ-
dictis addatur allium coctum eſt efficacius, aut radix ireos
decocta, & cœpe narciſci, ideſt lilii habentis florem albũ in
giro, & in medio croceum, aut purpureum cum radice rotũ-
da ſicut bulbus, & ſemen nigrum & oblongũ coctũ cũ aqua
& mixtum cum melle & oleo liliorum alborum & butyro,
& eſt efficax ualde. His autem ſi addatur parum fimi colũbi-
ni efficitur præſtantius, &c. Sexta intentio eſt corrigere ac-
cidentia tam præſentia ſicut inſtantia uigiliarum, ſyncopim
& ſimilia, quàm futura ſicut ſurditatem, &c. quorum curatio
ex propriis cap. poſitis, & ponendis eſt perquirenda. Septi-
ma autem, ſcilicet debitum regimen eſt, ut aer inſpiratus de
clinet ad cal. frig. aut temperamentum ſecundum exigentiã
materiæ facientis apoſtema & febris magnitudinem. Cauen
dum tamen eſt ne auris qualicunq; apoſtemate laboret, læda
tur ab aere circũdante frigido, eſt enim frigidum inimicum
omnibus neruoſis, & diæta ſit tenuis & declinans ad frigidũ
in cauſa cal. & proprie apoſtemate. Caueat à uino & car-
nibus niſi in declinatione, comedat ptiſanam, hordeaceam,
panem lotum, & olera frigida. Sed in cauſa frigida non apo-
ſtemoſa, bibat aliquando parum uini ueteris, & diæta decli-
net ad cal. & ſic. Et ſi eſſet apoſtema frigidum aut non bibat
uinũ, aut ſit ualde permixtum, & totum regimen declinet ad
cal. aut ſit temperatum. Sit ſomnus communiter ſeptem ho-
rarum & non ſuper aure, ſcilicet dolẽte, niſi forte cum eſſet
tempus eruptionis apoſtematis, aut eſſet ruptum quieſcat,
& frictiones uicem ſuppleãt exercitii, procuret omnes eua-
cuationes naturales, & ſit ſperans & gaudens, fugiat accidẽ-
tia animi moleſta & exceſsiua. Si autẽ dolor cũ apoſtemate
aut ſine eſſet in parte extrinſeca auris, aut prope aurẽ, nõ eſt
neceſſaria tanta ſolicitudo in euacuatione, diuerſione, nec
ibi competit repercuſsio, imo procedendum eſt cum molli-
ficantibus & reſoluẽtibus, & reliquo regimine de quo ſupra.

Si autem dolor fuerit criticus, tres requiruntur intentio-
nes.

nes.Prima,eſt criſim adiuuare . Secunda, accidẽtia corrigere.Tertia,eſt debitum regimen ordinare. Prima autem intẽtio quinq; modis cõpletur . Primus modus eſt debilitare inimicũ uirtutis,ſcilicet materiam,qui modus perficitur digerendo & euacuando,& hæc debent fieri ante criſim. Secundus modus eſt confortando uirtutem & membra principalia multiplicando ſanguinem & ſpiritum, qui eſt expeditus per criſim. Et hoc debet fieri ante criſim , in criſi , & poſt criſim exhibẽdo ea quę ſunt facilis digeſtionis & conuerſionis, boni chimi, paucarum ſuperfluitatum cauendum tamen eſt tẽpore criſis cum hæc exibentur , ne natura à criſi impediatur, & propterea eſt tutius huiuſmodi ante criſim exhibere.Tertius modus eſt præparando uiam ſicut mundificando aurem à cerumine, & ſuperfluitatibus in ipſa exiſtentibus ſicut mũdificamus inteſtina à fęcibus.Et hæc faciẽda ſunt ante criſim & etiam in criſi ſi expedit.Quartus modus eſt ſtimulãdo uirtutem expulſiuam,ſicut in criſi per inteſtina, ſupponimus ergo ſuppoſitorium aut clyſtere aliquod ſtimulãs expulſiuam . Sic & in propoſito poneremus digitum in aure ſcalpẽdo alquantulum,aut aliquod ſimile faciẽdo. Et hoc fieri debet ante criſim ſi tardauerit , & in criſi ſi poſtquam incepit ſit pigra & lenta.Quintus modus perficitur attrahendo materiam, ſicut in criſi per inteſtina fricamus hipochõdria,& illa, & quãdoq; ſupponimus clyſtere attractiuum materiæ cuius criſim ſperamus.Sic in propoſito , ſcilicet fricamus quandoq; aurẽ & emplaſtra ſuperponimus attrahentia , & etiam uentoſa ſi expedierit.Sed cauẽda ſunt duo. Primum ne dolor nimis excreſcat.Secũdum ne materia extrahatur ſupra illud quod neceſſarium eſt, & operatio membri deſtruatur . Et propterea hæc attractiua ut plurimum ſint leuia & dolorem mitigantia ſicut euaporatoria facta cũ ſpõgiis & filtris,& emplaſtra potius dilatantia poros,quàm fortiter attrahentia niſi forte materia eſſet uenenoſa aut furioſa. Et ſi timeremus criſim impediri in his caſib. deberemus fortiter attrahere etiam cum uentoſis magis eligentes uitam hominis cum ſurditate , quã mortẽ.Si tamen propter huiuſmodi attrahentia dolor nimis excreſceret,ut ad ſyncopim deueniret,& huiuſmodi accidẽtia extrema hæc dimittendo procedamus cum ſupraſcriptis leuibus dilatantibus,& dolorem lenientibus potius eligentes ut ęger ui ęgritudinis moriatur,quàm quòd ipſum interimamus.Emplaſtra autem huiuſmodi & fomenta tã leuia quã fortia,ex ſupraſcriptis eligantur.Fermentum enim, galbanũ ammoniacum,ariſtolochia,radices lilii,& ſimilia ſunt de fortiter attrahentibus . Secunda intentio, ſcilicet accidentium correctio eſt,ut dolor modum excedens leniatur , non cum frigidis repercuſsiuis aut ſtupefacientibus , ſed cum mollificantibus,de quibus ſupra.Reliqua accidentia curentur ſecũdum quod oportet, criſim non impediendo . Regimen autẽ ſex rerum non naturalium iuxta tertiam intentionem eſt, ut aliter ordinentur ne criſim impediant , imo adiuuent , &c . Sit aer leuiter declinans ad cal.aut ad frigidum ſecundũ exigentiam cauſæ doloris . Vitet excellentiam in qualitatibus primis.Et ſit boni odoris mediocriter illuminatus . Caueat tempore criſis à cibo & potu,niſi quantum ſit expediens pro cuſtodia uirtutis.Et propterea ſi cibus eſt neceſſarius ſit paucus,boni chimi,paucarum ſuperfluitatum, facilis conuerſionis.Caueat à ſomno.Niſi quantũ eſt expediens pro cuſtodia uirtutis in hac criſi & cæteris , niſi in ea,quæ fit per ſudorem Euacuationes naturales ſpontaneas natura inuitante procuret. Non multum ſtimulet natura ipſa nõ inuitante ne ipſam à pugna diuertet . Quieſcat animo & corpore ne naturam à criſi diuertat.Si ergo ſit criſis euacuationis completa , bene eſt. Si uero incompleta ſuppleatur per illud quod aptius uidebitur . Si autem ſit criſis permutationis intendatur poſtea reſolutioni & maturationi , non autem repercuſsioni ſecundum quod dictũ fuit, & maturato apoſtemate rumpatur iuxta doctrinam ſuperiorem .

De ulcere aurium & ſanie . Cap. 36.

VLcus eſt ſolutio continui cum ſanie . Et dicitur cum ſanie ad differentiam uulneris , quod eſt ſolutio continui ſine ſanie,&c.Ex quo inferẽ quòd ulcus eſt morbus in unitate , ſicut & quælibet ſolutio continui , & per conſequens eſt morbus communis tam ſimplicium , quã compoſitorum, ſicut & unitas natura cõmunis eſt utrorunq; complexio autẽ appropriatur ſimplicibus ſicut compoſitio organicis. Sanies autẽ deſcriptiua eſt ſuperfluitas quartę digeſtionis ex toto genere præter naturam.Et eſt duplex,ſcilicet laudabilis & illaudabilis. Prima habet quinq; bonas conditiones . Prima eſt enim alba, quia debet aſsimilari mẽbris radicalibus ſiue ſpermaticis, quæ concurrunt ad ipſius generationem.In ipſis enim principaliter fundatur calor innatus qui eſt inſtrumentum ipſorum ad ipſius generationem.Secũda lenis,ideſt uniformis in partibus ſuis,hæc enim arguit bonam proportionem uirtutis naturalis digerentis digeſtione quæ fit in nocitiuo ad materiam digerendam , & propterea uniformiter patitur à calore digerente & non diuerſificatur in partem obedientem,& non obedientẽ,neq; in modo ſubſtantiæ,neq; in colore,neq; in reliquis.

Tertio æqualis,ideſt mediocris ſubſtantiæ non multũ ſubtilis aut craſſæ ſeruata proportione ad membrum in quo fit & ad humorem ex quo fit,non enim eſt dubium quòd in neruo oſſe & chartilagine , & uniuerſaliter in membro quanto eſt denſioris ſubſtantiæ generatur ſanies ſubtilior , & ecõtra in carne & membris mollibus generatur ſanies craſsior , & ex humore craſsiori craſsior, & ex ſubtili ſubtilior . Quarto non debet eſſe multi fœtoris,ſed tamen aliqualiter , per hoc enim ſignificatur dominium coloris innati licet non abſoluatur ab extraneo,ideſt,putredinali. Iuxta ſententiam Auic. tertia, quarti cap.de iudiciis ſaniei . Pro cuius declaratione primo nota,quòd ad digeſtionem laudabilem quæ fit in iuuatiuo ſolum concurrit calor , ut naturalis , ſicut in digeſtione qua chilus ex cibo generatur, ſanguis ex chilo , humiditates ſecundæ ex ſanguine membrum aut pars membri ex humiditatibus ſecundis.Et econtrario in putrefactione concurrit calor ſolum,ut extraneus.Sed in digeſtione in nocitiuo qua exempli gratia generatur ſanies , concurrit calor partim ut naturalis,partim ut extraneus . In generatione ſaniei laudabilis concurrit magis ut naturalis.Sed in generatione ſaniei male fœtentis concurrit magis ut præternaturalis . Ex quo ſequitur,quòd inter aliqua media inter has concurrit æqualiter,ut naturalis & præternaturalis.Secundo nota quòd calor iſte de quo loquimur,eſt ille qui ſuſcipitur in materia ſanianda . Idem enim calor numero faciens ſaniem ex ſanguine , partim erit naturalis,partim extraneus & putredinalis , ut effectu comprobatur. Tertio nota,quòd non eſt inconueniens quòd calor membri in quo fit ſanies ſit omnino naturalis:Calor enim qui à membro ſuſcipitur in materia ſanianda eſt partim naturalis, partim extraneus, ſicut cum generatur ſanies ex ſanguine in concauitate uenarum in homine ſano non exercitato iuxta ſententiam Auic.ſumma de urinis . Sanus præterea non exercitatus mingit urinam ſicut ſaniem,& eſt ei euacuatio laudabilis , & propter hoc remouetur laſsitudo,quæ ei ex dimiſsione exercitii acciderat.Nota quarto non eſſe incoueniens eundem calorem numero in humido putrente eſſe præternaturalem omnino humido quod putrefit,& naturalem omnino uermi per putredinem ex illo humido generando,licet materia adæquata illius uermis non putrefiat . Quinto ſanies debet eſſe mediocris quantitatis non diminutæ neq; ſuperfluæ in relatione ad membrũ in quo fiet & ad quantitatem ulceris: ſanies enim poteſt eſſe laudabilis in colore,ſubſtantia & in ſingula cõditionum ſupraſcriptarũ & in pluribus ipſarum , bonum enim habet rationem finiti , malum uero infiniti,ſecundo ethicorum .

Cauſa ſaniei materialis eſt humor primus,& proprie ſanguis & humiditas ſecunda.Cauſa efficiens inſtrumentalis eſt calor innatus . Efficiens principalis eſt uis animæ digeſtiua . Finis ut paretur expulſioni materia . Et ſanies licet plurimũ reperiatur in ulceribus & exituris,reperitur quandoq; tamẽ in aure & aliis mẽbris abſq; ulcere & exitura, ſicut uidemus in quibuſdam multiplicari ſaniem in aure abſq; ulcere,& exitura,& per longum tempus,& hæc eſt ſanies generata in cõcauitate uenarum cerebri quæ expellitur ad aures per orificia uenarũ ad ipſas terminata,de qua Auic.4.primi.cap. tertio. Vlcera auris duplicem recipunt diſtinctionem , ſcilicet in particula patiente,& in ſe,à particula quidem patiẽte , nã quædam ſunt intrinſeca auri,quædam extrinſeca . Et quæ intrinſeca,quędam ſunt in cartilagine , quædam in miringa & neruo auditiuo , quædam in oſſe petroſo . Et hæ aliquando ſunt

sunt superficialia, aliquãdo profunda, quæ aliquãdo propter sui profunditatem possunt dici cauernæ & absconsiones. In se autem distinguuntur, quia quædam sunt munda, quædam sordida, quædam uirulenta, quædam putrida, quædam corrosiua, quædam fistulæ, quædam cum apostemate, mala complexione, aut dolore, quædam sine, quædam antiqua, quędam noua. Causæ ulcerum sunt apostemata aut bothor, cum rumpuntur necnon humores acuti. Primo superficialiter imprimentes, deinde paulatim se profundantes. Et similiter cerumen aurium, & uermes, & res extrinsecæ cadentes in aures, aut ibidem natæ paulatim corrodentes aut putrefacientes. Et similiter casus, offensio aut percussio uulnerantes aurem, ad uulnus enim sequitur ulcus.

Signa. ulcera auris cognoscunt̃ ex sanie inde egrediente. Verum non est sufficiens signum, cum iuxta superius dicta possit sanies à cerebro ad aurem sanam deriuari, siue in cerebro sano genita sit, siue fit ex apostemate in cerebro rupto profluens. Frequentius tamen deciditur ab ulcere auris siue ulcus illud sit factum ex apostemate auris, siue nullo præcedẽte apostemate. Inter quæ est differẽtia. Cum enim fluit sanies ex apostemate rupto in cerebro aut in aure, primo sanies in magna quantitate effunditur, deinde paulatim donec cõsumpta sit & præcesserunt signa apostematis auris aut cerebri, de quibus supra. Si autem sanies genita sit in cerebro sano adest incolumitas cerebri, & auris, & illa sanies fluit in primis plurib. diebus in magna quantitate, postea paulatim donec cõsumpta sit, & postea aliquando iterum reaggregatur, & iterum fluit, imo ipsius uiolenta retentiò facit uertiginẽ aut alias cerebri ægritudines. Si uero sanies fit ex ulcere facto in aure ex uulnere aut ex humore, aut ex aliis huiusmodi paulatim corrodentibus, aut putrefaciẽtibus, illa sanies paulatim incipit fluere, deinde sicut ulcus excrescit, sanies augetur quousq; ulcus sit proximum consolidationi, tunc enim incipit minui. Sed uera signa ulceris auris, sunt dolor, ardor & punctio cum sanie, & proprie apud tactum & immissionem alicuius acuti, & aliquãdo sanguis simul cum sanie egreditur. Causæ uero ulcerum ex ipsarum præcessione declarantur. Si ulcera sunt exterius, sensui subiacent. Si uero interius & sint in neruo, adest aut præcessit dolor intensiuus. Et si sint in osse cognoscitur ex sanie, quæ est subtilis, tendens in citrinum, & ex morbi antiquitate. Et si stilus potest immitti, certificaremur propter ossis duritiem. Sed illud non est tutũ propter dolorem intensissimum, nisi neruo corrupto aut eius cõplexione. Et quę profunda sunt sicut cauernę, ex multitudine eius quod egreditur, cognoscuntur. Vlcera mũda cognoscuntur ex sanie laudabili. Sordida ex crassitie cum multitudine eius quod egreditur. Virulenta ex subtilitate saniei putrida ex sanie fœtente. Corrosiua quia aliquãdo post saniem egreditur sanguis, fistulę ex diuturnitate ulceris & sanie uirulẽta, & carne callosa & magis solito indurata, &c.

Prognosticum. Primum ulcera munda superficialia facile curantur, profunda autem peruenientia ad neruum consolidata relinquunt nocumẽtum auditui. Secũdum. Vlcera prouenientia ad os raro uel nunquã curantur. Et similiter fistulę profundæ. Tertium. Vlcera profunda corrosiua aut putrida frequenter sunt perniciosa, cum frequenter se profundent usq; ad cerebrum.

CVm pus ab aure egreditur, hydromel tepidum multoties in una die in aure est distillandum. Deinde hoc medicamen optime faciens adhoc est immittendum. Quod recipit, sarcocollam, aloem, & sang. draconis, thus, corriam ferri, ziniar, ex eo in aceto dissoluatur, & in aurẽ mittatur, & licinium melle illinitum in prædictis intingatur, & sic inde mittatur. patiens itaq; hoc medicamine et hydromelle medicetur, donec sanus sit.

Diuiditur hoc cap. In duas partes. In prima ponit curam per mundificantia. In secunda ibi. Deinde hoc medicamen. Ponit curam per consolidantia. In prima parte mundificat ulcus auris cum hydromelle, sed debet esse paucæ quantitatis, ut. ℞. aquæ. ℥. 4. & mellis. ℥. 1. bulliant simul despumando usq; ad consumptionem tertiæ partis uel medietatis donec habeat aliqualiter tenacitatem & tepidum instilletur multoties, scilicet saltem quater in die naturali. In secũda parte ponit curam per consolidantia describens medicamen conuenientissimum adhoc. ℞. sarcocollæ cal. in secundo & siccæ in primo, habens uirtutem consolidandi & corrodendi carnẽ mortuam, & specialem proprietatem habet ad ulcera auris, ita quòd si lichinium illinitum melle cum sarcocolla puluerizata immitatur auri saniosæ, sanat usq; ad aliquod dies. secundo cañ. simplic. nono. secundo ponitur aloes calidum & siccum in fine secundi ualens in ulceribus difficilis consolidationis. tertio est sanguis drac. frigi. & sicc. in tertio apud Serap. sed apud Auic. in secundo multum ualens ad glutinandũ ulcera & uulnera, & contẽperat caliditatem aliorum: quarto ponit thus siue olibanum à monte Olibano dictum, calidũ in secundo, siccum in primo, consolidans & habens proprietatem ad aurem & sedans dolorẽ auris. Quinta ponitur squama ferri frig. & sic. in tertio, & siccior omnibus squamis. Vltimo ponitur ziniar, idest, uiride æris, cal. & sic. in quarto mũdans uulnera sordida prohibens ambulatiua. Et potes sic dosare. ℞. sarcocollæ, aloes, sanguinis draconis, thuris, ana. ℥. s. scoriæ ferri. ℈. 1. ziniar, gran. 6. dissoluantur cum aceto non multum acuto, & est acetum frigidum & siccum prohibitiuũ putrefactionis, & ambulationis ulcerum, & sit aggregatum mediocris, scilicet spissitudinis, & ex eo duæ, aut tres guttæ tepidæ in aurem distillentur, postea lichinium illitum in melle in prædicto puluere intingatur, & in foramine immittatur: hoc enim ad curam ulcerum sufficienti hydromelle mundificando, & hoc mundificando & consolidando, &c.

Pro cura ulcerum auris, & etiam reliquorũ ulcerum est in primis sciendum, quòd medicinæ quibus frequenter indigemus in ulcerib. aliquando sunt corrosiuæ, aliquando abstersiuæ, aliquando carnis generatiuæ, aliquando consolidatiuæ, aliquando cicatrizatiuæ. Medicina enim corrosiua est, cuius proprietas est ut consequatur ex eius resolutione & ulceratione, quod de substantia membri minuatur, sicut flos eris, & hæc cal. & sic. in quarto. Sed medicina abstersiua est cuius proprietas est, ut moueat humiditates uiscosas, & congelatas ab orificiis uenarum pororum in superficie membri, ita ut elonget eas ab eo, & hæc est cal. & sic. circa secundum gradum, cum quadam substantia subtili, sicut mel. Medicina generatiua carnis est illa, cuius proprietas est ut connertat sanguinem superueniẽtem uulneri in carnem, propterea quòd æquat complexionem eius & coagulat, & hæc est communiter sic. in primo cum temperamento actiuarum, aut saltẽ pro portione ipsarum ad membrum paucæ stipticitatis, paucę abstersionis, sicut thus. Consolidatiua uero siue incarnatiua est quæ exiccat & inspissat humiditatẽ stantem inter duas superficies uulneris propinquas, ita ut conuertatur ad conglutinationem, & uiscositatem, & adhæreat una earum alteri sicut sanguis draconis, & aloes, & hæc est sicca communiter in secundo cum proportione actiuarum ad membrum cum stipticitate & uiscositate absq; abstersione. Cicatrizatiua uero siue sigillatiua est medicina quę exiccat superficiem uulneris ita ut fiat cortex, & ista communiter est sic. in tertio cum stipticitate absq; abstersione & absq; multa mordicatione, & est cum temperamẽto actiuarum sicut cortex pini, licet quãdoq; caliditas superflua exiccando per accidens faciat hanc operationem sicut alumen & uitriolum.

Notandum secundo, quòd quia auris est membrum ualde siccum naturaliter in ulceribus eius competit medicina siccior, quàm in alio membro nostri corporis aliorum paritate supposita, &c. Quãto enim membrum ulceratum aut lapsum ad humidũ est magis siccum naturaliter competit medicina intensius sicca quã in mẽbro naturaliter humido lapso ęqualiter ad humidũ, iuxta Auic. quarta, quarti tractatu primo cap. de medicinis facientitibus nasci carnem. cuius ratio est, quia cũ nihil agat ultra gradũ proprium, & à proportione ęqualitatis aut minoris inæqualitatis non proueniat actio, non poterit medicina minus sicca quàm sit membrum, cui applicat̃ ipsum exiccare. Cum hoc tamen tenendum est, quòd in corpore & membro humido naturaliter, sed æqualiter præternaturaliter lapso ad humidum, corpore naturaliter sicco, potentius sicca competunt quàm in corpore sicco naturaliter, præternaturaliter lapso ad humidum. Cuius ratio est, quia ubi est maior resistentia maior requiritur potentia, &c. Sed in

in corpore humido lapſo præternaturaliter ad humidum maior eſt reſiſtentia,cum exiccantibus reſiſtat humiditas naturalis & præternaturalis.In corpore autem ſicco reſiſtat tantum humiditas naturalis.Eſt autem inter hęc differētia, quia potentia rei inſequitur multitudinem formæ. Intentio autē habet attendi penes diſtantiam à non gradu. Nunc autem reducendo ad actum practicum poſſumus in corpore ſicco approximare intenſius ſicca ſicut ariſtolochiam ,ſed in pauca quantitate,& in corpore humido poſſumus approximare remiſsius ſicca,ſicut thus & in multa quantitate.Contra tamen hanc determinationem ſunt difficiles inſtātiæ quas nūc theoricis dimitto.His itaq; præmiſsis.primo ponā curam ſaniei auris uenientis à cerebro ad aurem abſq; ulcere auris, ſecundo ponam curam ulcerum auris. Pro curatione primæ diſpoſitionis quatuor exiguntur intentiones. Prima eſt euacuatio, & proprie à cerebro perficienda cum phlebotomia & aliis generibus euacuationum ſecundum quam dictū fuit in capitulo præcedenti. Secunda eſt diuerſio & proprie à cerebro cum caputpurgiis & gargariſmatibus multoties iteratis,de quibus in multis capit.dictum eſt. Tertia eſt cerebri confortatio ne talem materiam multiplicet, quapropter cōfortetur eius digeſtiua,& expulſiua cum interius ſumptis odoratis & capiti applicitis.Vt in cauſa frig.diamuſcum, & diambra,& ſimilia.Et in calida ſaccharum roſ. cum paucis ſpecieb.diamuſci,aut pliris arcoticon.Odorata autem in cauſa frigida ſunt ſicut nigella torrefacta aut puluis ireos. Quibus poteſt addi parū muſci,ambrę, gariophili,aut gallię muſcatæ,& ſimilia.Et in cauſa calida odorentur roſæ , & poma artificialia,quorum præceſsit rememoratio in cap.de catarrho.Applicita autem capiti ſunt ſicut lotiones ex lixiuio facto ex cinere ſtipitum caulium,in quo bullierit bachara ſcena,& ſtœcas arabicum,& proprie in cauſa frigida. Sed in cauſa calida,aut non lauetur caput,aut cum lixiuio pauciſsimæ acuitatis in quo bullierint roſ.& bachara,& applicentur capiti ſacculi ex milio torrefacto,ſale,corticibus citri,maiorana,gariophilis,uernice,gallia muſcata.&c.Et in calida, ex roſis & ſandaraca,& his non conferentibus fiat cauterium actuale in commiſſura coronali,iuxta doctrinam in multis ca. poſitam.Quarta intentio eſt auris mundificatio & confortatio,non autem ſtipticatio,imo potius prohibitio ipſius ab ulceratione lauando ipſam cum uino decoctionis mellis & roſarum,& ſi timeretur ulceratio inſtillentur duæ aut tres guttæ ſief , memithæ , cum pauco aceti, & ſimilibus.Et ſi timeretur obturatio,mundificetur cum tentis,& ex cotto,& aliquando oleum amygdalarum amararum inſtilletnr. Cura ulcerum auris ſi munda fuerit & in corpore mundo , præter correctionem accidentium & regimen uitæ,duas tamen exigit intentiones curatiuas.Prima eſt ulceris mundificatio, ſecunda conſolidatio,quæ qualiter debeant perfici,apparet in textu,& ex dicendis clarius apparebit. Si uero ulcus auris fuerit cum mala complexione,apoſtemate , aut dolore uehementi,principalius eſt intendendum curationi illorum non neglecta cura ulceris, qualiter autem curentur , patet ex dictis in præcedenti capitulo . Cura uero ulcerum auris malignorum,ſ.putridorum,corroſiuorum,fiſtularum cum corruptione oſsis octo exigit intentiones curatiuas . Prima euacuat.ſecunda diuertit.tertia fluxum intercipit. quarta ſubſtātiam corruptam,ſcilicet putridam corroſam,aut induratam, aut aliter infectam remouet,quinta mundificat, ſexta ſubſtātiam deperditam generat tandem cicatrizans , ſeptima accidentia corrigit,octaua ordinat debitum regimen . Euacuatio autem iuxta primam intentionem completur phlebotomia ſi oportuerit,& aliis euacuationibus integratis ex minoratione,digeſtione,eradicatione, etiā iteratis ſi oportuerit iuxta doctrinam præcedentis capituli . Sed attende ꝙ digeſtiua debent rectificare membra,& proprie cerebrum ipſius malas diſpoſitiones corrigendo & ipſum confortando,ut fiat minera humorum laudabilium, debent etiam corrigere humores præparando ipſos euacuationi , aut ad benignum reducendo,ipſorum nanque malitia in quali aut in quanto multum impedit curationem ulcerum.

Secunda intentio,ſcilicet,diuerſio perficitur cum his quę dicta ſunt in pręcedenti capitulo,ex diuertētibus ad propinqua,imo forte pro parte eradicātibus materiam malignam aurium, eſt phlebotomia uenarum quæ ſunt poſt aures.

Tertia intentio,ſcilicet,fluxus interceptio perficitur approximando repercuſsiua & confortantia circa aurem, oleū roſ.rude , id eſt, factū ex oleo omphacino,& roſis ſylueſtrib. albis,cui ſi opus eſt addatur accetum,& bolum armenū , aut terra ſigillata,aut alia huiuſmodi.Quarta intentio , ſcilicet, ſubſtantiæ corruptæ remotio perficitur inſtillādo in aurem unguentum ægyptiacum diſſolutum cum pauco aceti aut uini,eſt enim mirabile.Et fortius iſto ubi eſſet multum de ſubſtantia corrupta,& cum quadam ſenſus obtuſione.℞.uiridis æris,aluminis,mellis,añ.diſſoluantur cū pauco aceti. Aliud. ℞.floris æris,tubel æris,id eſt,ſquamæ æris,añ.ʒ.2.ſucci porri,mellis,añ.ʒ.1.vrinę puræ,quantum ſufficit , terantur uſq; dum fiant ſicut mel,lichinium melle inūctum,deinde uitriolo ſubtiliſsimo puluerizato linitum,& in aure impoſitum optime ualet ad remouendum carnem putridam & calloſam, & ad ſquamandum os ſi ad ipſum peruenire poſsit. Non eſt tamen credendum ꝙ ad ipſum perueniat propter tortuoſitatem foraminis.Et uiride æs ſimiliter applicitum eſſet conueniens,& fortius remouēs carnes corruptas & calloſas , quas attingit.Sed ſi caro corrupta eſſet in profūdo,& aut os ſquamatione indigeret,eſſet melius huiuſmodi in forma liquida inſtillando applicare,ſicut diſſoluendo alumen aut uitriolū, aut uiride æris in aceto,& ex eo tepido duas aut tres guttas inſtillare,aut aliquam ex medicinis ſupraſcriptis . Sed eſto memor non frequentare iſta acuta,ſufficit enim iſtorum inſtillatio bis in die,& cum tu comprehendis eſcaram ueriſimiliter factam ex horum impoſitione eo ꝙ neque uirtus,neque ſanies egreditur ſecundum ꝙ cōſueuit dimitte huiuſmodi acuta,& ſi dolor eſt,infunde lac tepidum.Et ſi non eſt dolor,hydromel quouſque eſcara remoueatur , qua exiſtente, quod comprehendens in eo quod egreditur aut quia forte mundificando cum cotto inuenies ipſam,aut partem eius in extremitate cotti.poſtea procede ad quintam intentionem, ſcilicet,ad mūdificationem,aut ſi forte cum lacte aut hydromelle iam dicto ſit facta mundificatio,procede ad ſextam,ſ. partis deperditæ reſtaurationem,ſecundo attende in horum acutorum approximatione,vt incipias à leuioribus ſicut ab alumine diſſoluto cum aceto aut oxymelle,deinde hoc non ſufficiente,ad miniſtres unguentum ægyptiacum, deinde uenias ad alia fortiora gradatim aſcendendo.Auic.tñ ponit curam quorundam medicorum qui obturant foramen auris optime,vt ſanies non poſsit exire,& faciunt eum dormire ſupra contrariam partem ut ſanies retenta deſcendat ad carnē glandoſam,quæ eſt in profundo auris,ut ibidem retenta tumefiat locus ille quem tumefactum ſcindunt, deinde curant mundificando cum his quæ neceſſaria ſunt . Non conſulo tñ ut facias hoc , quia forte ſanies retenta poſſet putrefacere neruum auditiuum & duram matrem.Sed ſi natura materiā ad illas,ſcilicet partes, glandoſas quæ ſunt ſub aure deriuauerit,& ille locus intumuerit materia ſuppurata,& etiā ante perfectam maturationem incide , & cura deinceps illud ulcus ſm quod oportet,quia facilius,poſtea ulcus auris conſolidabitur.Poſtea eſt neceſſaria tibi quinta intentio , ſcilicet,mundificatio,uel propter remotionem eſcaræ:nō enim in his caſibus eſt remouenda eſcara cum putrefactiuis , uel ſi remota eſcara non appareat locus mūdificatus propter multitudinem eius quod egreditur aut ipſius malitiam,hæc perficienda eſt cum hydromelle,aut uino bullito cum melle,aut oxymelle ſimplici,aut ſcyllitico ſi ſanies fuerit craſsior & uiſcoſior,quæ poſſunt immitti per ſiringam , aut cum catathirſi uolumus ut cum fortitudine impellatur ad profundum,ſic enim melius lauat . Poſtea procedatur ad ſextam intentionem , ſcilicet,partis deperditæ reſtaurationem , & tandem ad cicatrizationem quæ perficienda eſt cum his quæ ſunt mediocris exiccationis ſine multa mordicatione , ſicut olibanum aut cortex eius diſſolutus cum uino , aut ſarcocolla & olibanum ſolutū in uino & melle panco , & eſt expertum . Similiter myrrha & aloe diſſoluta in uino , & ſandaraca in hoc eſt mirabilis,& proprie trita cum uino & melle , & inſtillata, & immiſſa cum lichinio . Ex conſolidantibus autem ſiue cicatrizantibus eſt licium cum ſief memithæ. Similiter ſang. drach . ſief memithæ , ſarcocollę , myrrhæ , aloe,ſpumæ maris,corticis olibani , aluminis uſti , ana. ʒ.1.

terantur contritione ultima cum melle & uino, usque dum fiat in termino mellis fluentis & distilla & utere cum lichinio. mundificat, cicatrizat, & substantiam deperditam restaurat. Et ad hanc intentionem est medicamen Rasis positum in litera, & superius declaratum. Ioan. Serapionis modus confectionis scoriæ ferri, cuius iuuamentum est sublime ad exiccandum & consolidandum. Accipe scoriam ferri, laua eam cum aceto forti, postquam triueris eam uehementer deinde siccetur super latere calido, postea iterum tere, & laua cum aceto & exicca, & fiat hoc septies donec fiat puluis subtilis, decoquatur postea cum aceto decoctione uehementi usque dum habet mellis spissitudinem, & distilletur ex eo in aure, aut intromittatur cum lichinio. Et si uolueris hoc medicamen esse magis abstersiuum adde modicum mellis. Septima autem intentio, scilicet, accidentium correctio est, vt corrigatur dolor & surditas, & alia ſm quod dictum fuit, & dicetur in capit. sequentibus. Octaua intentio, scilicet regimen uitę est vt aer declinet ad sic. cum temperamẽto actiuarum. Et cibus & potus similiter minuantur, & proprie dum timemus fluxum humorum ad locum, & dum intendimus minorationem & mundificationem ulceris iuxta tertiam, & quartã & quintam intentionem. Cum autem uolumus iuxta sextam intentionem partem deperditam restaurare cibo abundantiori utatur, & semper sit boni chimi, facilis digestionis, paucarum superfluitatum, declinans ad siccum non uaporatiuus, dormiat super aure contraria immediate cum imposita sunt medicamina, deinde transactis duabus aut tribus horis dormiat super aure ægra, procuret omnes euacuationes naturales & proprie mũdificationes capitis per os & nares quiescat corpore & animo. Si uero ulcus non sit putridum aut corrosiuum, neque fistula, neque cum osse aut alia substantia corrupta, sed sit uirulentum aut sordidum solum exiguntur septem ex intentionibus suprascriptis, non enim requiritur quarta quæ est substantiæ corruptæ remotio: Illæ autem intentiones perficiuntur super hoc, attendendo, scilicet, quòd uirulentum indiget multa exiccatione, pauca abstersione. Econtrario sordidum multa abstersione, & non tanta exiccatione sicut oxymelle scyllitico, & similibus.

De sonitu & tinnitu. Cap. 37.

Circa rubricam est sciẽdum quòd reperiuntur isti termini apud autores sonitus, tonitus, tinnitus, & sibilũ, qui aliquando significant sonos, aliquando corruptionem auditus. Sed secũdo modo hic accipitur sonitus siue tinnitus: de sonitu enim primo modo sumpto qui diffinitiue est qualitas, de tertia specie qualitatis per se primo perceptilis ab auditu causata in aere, scilicet, moto à duobus corporibus duris & planis, aut ab aliquo eorum uicem gerente, ordinata ad secundum aliquid, non est hic sermo. Sonitus autẽ est terminus communis ad alios tres importans quancunq; huiusmodi dispositionem corruptam auditus. Tonitus significat corruptionem auditus qua apprehenditur sonus grauis & fortis. Per sibilum autem corrupte apprehenditur sonus acutus. Sed per tinnitum sonus medius inter hos sicut sonus pluuiarum & foliorum arborum, & huiusmodi. Est autẽ hæc dispositio dicta uocabulo generali sonitus, descriptiue, auditus corruptio in qua apparet homini audire sonum aliquẽ ex motu facto in aere exterius, qui est interius in miringa auditus, sicut enim motus & inundatio in aere exteriori, scilicet, cum speciebus soni repræsentant sonum qui est & apparet exterius. Sic etiam motus & inundatio in aere interiori repræsentat sonum, qui apparet exterius propter consuetudinem percipiẽdi illos sonos qui sunt exterius & apud Auic. eius comparatio ad auditum est sicut comparatio imaginationum ad uisum. Sicut enim ex uapore aut alia re non peruia coram crystallino apparet homini, quòd uideat aliquod obiectum exterius. Ita ex inundatione aeris interioris propter uapores effusos ad aurem, apparet homini, quòd audiat aliquem sonum exterius qui non est. Ex quo infertur, quòd hæc dispositio dum est præter naturam, est accidens alicuius morbi, licet etiam posſit dici morbus cum immediate impediat operationem sensus communis siue imaginatiuæ. Est autem hæc operatio corrupta duplex. Vna scilicet, non comparata ad nocumentum quæ prouenit ex bonitate auditus in aure etiam temperata, sicut quando apprehenditur sonitus uaporis subtilis, à quo auris nunquam denudatur quantumcunq; sana, ac si sonus ille esset exterius: hæc enim est actio corrupta cum apprehẽdit sonum esse exterius, qui non est, non autem est corrupte læsa, cum illic nulla sit læsio in aliqua materia auris neq; in spiritibus, neq; per essentiam, neq; per cõitatem. Est autem alia actio corrupta auditus, quę etiam est corrupte læsa, quia est cum nocumento auris de qua est sermo impræsentiarum. Comprehẽsio autem sonitus minimi existentis in aere, à quo aer quantumcũque quietus non denudatur quæ fit ab aure optimi auditus, & non ab aure obtusi auditus non est operatio corrupta neque corrupte læsa. Licet hæc actio in aure debili, acuti auditus sit diminuta per intensionẽ, & si senserit uaporẽ minimũ facientẽ opinari sonum esse exterius, erit non solum per intensionẽ læsa, sed etiam corrupte læsa. loquamur autem hic de actione corrupte læsa, hæc enim curatione indiget, &c.

Causa huius est duplex. Vna sumpta ex parte auditiuæ uirtutis. Altera ex parte obiecti & causarum mouẽtium. Et per uirtutem auditiuam intelligo potentiam animæ cum instrumentis suis. Auditus ergo aliquando est nimis acutus propter malam dispositionem organi, & reliquorum instrumentorum, ut sentiat quemcunq; minimũ sonum ut uaporis existentis in aure, aut minimum sonum existentẽ in medio exteriori per quẽ homo turbatur, & à melioribus operationibus impeditur. Et hoc prouenit aut ex dispositione foraminis, sicut qñ foramen auris est nimis largum, aut nõ debite tortuosum, quapropter inundatio sonora non debite modificatur, aut est miringæ auditus cũ est nimis tenuis, & aer stãs nimis subtilis. Cũ enim ad sonum percipiendũ sit necessarius motus & aeris inundatio, si causa soni sit exterius uterque aer interior & exterior mouetur. Si uero causa soni sit interius, tantum aer intrinsecus mouetur. Requiritur enim ad quemcunq; sonum percipiendum medium intrinsecũ motus ipsius aeris medii intrinseci, qui aer si sit tenuis & subtilis à quocũque minimo vapore mouetur, cuius motus & inũdatio perueniens ad neruũ auditiuũ, est causa perceptionis motus siue soni. Aut tertio, quia neruus auditiuus est texturæ nimis tenuis & naturali hum. siue conuenienti priuatus, quare factus debilis patitur à qualibet inundatione aeris extrinseci & minima: primum autem, s. latitudo foraminis & non debita tortuositas est à generatione, cui non est cura. ſm & tertium potest esse à generatione, & etiam ex tẽpore sicut frequenter accidit conualescentibus, & his qui nimis abstinẽt, humido resoluto & aere intrinseco subtiliato. Quapropter deficit humiditas naturalis sensum aliqualiter obtundens. Et textura facta ex rariori debito, quapropter facilius patitur, & aer intrinsecus subtiliatus ex omni causa mouetur. Aliquando prouenit ex spiritibus nimis subtilibus, & ex cõplexione in corpore illo nimis ad siccũ declinante, quapropter neruus auditiuus factus debilis patitur à quacunque minima inundatione aeris intrinseci, sed sicut patitur debilis calor & frigus à quacunque minima causa calefaciente & infrigidante, sic aer intrinsecus à quocunque minimo uapore mouetur. Et foramine auris existente lato aut non debite tortuoso omnis minima inundatio aeris extrinseci communicatur aeri intrinseco, qui aer extrinsecus contiguatur pelliculæ continenti aerem intrinsecum contiguum neruo auditiuo. Et ille aer interior apud Auicennam, est uapor effusus in concauitate illa. Sed ex causis contrariis fit auditus obtusus, ex parte autem obiecti & causarum mouentium. Causæ huiusmodi corruptionis auditus sunt uentositas & uapores crassi aut multi, qui propter suam crassitiem aut multitudinem non solum mouerent aerem instantem subtilem, sed etiam crassum. Hæc autem uentositas & uapores quandoq; fiunt in aure ex humore, scilicet, ibidem existente in hos uapores & uentositatem resoluto. quandoq; ex apostemate, quod in aure suppuratur multis uaporib. à materia dum suppuratur resolutis mouentibus aerem connaturalem, & consequatur neruum auditiuum. Quandoque uero hi uapores sunt auri aliunde communicati, aut forte et humores, quæ communicatio quandoque est à toto, sicut in febrib. & proprie in principio paroxysmorum uaporibus interius retentis, & non exhalantibus, etiam sicut in chrisi, & proprie per uomitum à materia agitata, uapores, scilicet,

cet, resoluti perueniunt ad aurem. Et ſicut in uehemẽti fame calore conuerſo circa humid. & eas in uapores cõuertente, & ſicut aliquando retentis fluxib. conſuetis, uapores, & materia ad cerebrum & aures deriuantur, & ſunt cauſa ſonitus auris & ſurditatis, ſicut contra, fluxus uentris aliquando liberat à ſurditate, iuxta aphoriſ. 57. quartæ particulæ. Quibuſcunque aures ſurdeſcũt in febribus, his ſolutio ſuperueniẽs, aut ſanguis de naribus fluens, aut uenter turbatus ſoluit ęgritudinem. Quandoque uero hi uapores & etiam humores ad aures delati ſunt per communitatem à mẽbro particulari, & maxime à cerebro. Materia enim ſuperflua & uapores in cerebro congeſti, aut aliunde ad cerebrum deriuati facile auribus communicantur, & proprie per quintum par neruorum cerebri, aut per uenas & arterias à cerebro ad aures ueniens Aliquando communicatio fit à ſtomacho, aliquãdo à matrice, & ſic de cæteris membris, &c. Cauſæ autẽ primitiuæ ſunt ſicut aer frigidus retinẽs uapores, aut aliquæ medicinæ quarum proprietas eſt, ut retineantur uapores & uẽtoſitates in partibus cerebri. Et ſicut uentus aurem ingrediens. Similiter cibi & potus uaporoſi & proprie ebrietas & nauſeatiua ſatietas. Et ſimiliter ſomnus ſuperfluus, & proprie meridianus aures & caput replendo & maxime poſt crapulas, & ſimiliter retentio euacuationum conſuetarũ, & maxime per os & nares, & exercitium forte conuertens humidum in multos uapores, qui ad cerebrum & aures deferuntur. Et inter accidentia animi ira poteſt eſſe cauſa huius corruptionis auditus. Similiter cauſæ primitiuæ extraneæ, ſicut caſus, percuſsio & offenſio adueniens auri & capiti mouẽdo ſpiritus & uapores fortiter & inordinate, licet ſint magis cauſa uertiginis.

Signa: ſonitus cognoſcitur ex relatu ægri. Et ſi ſit propter fortitudinem auditus cognoſcitur per carentiam omnium cauſarum præternaturalium, & ex perfectione operationis auditiuæ. Et quia non læditur à mediocribus ſonis, imo non niſi à fortibus & excellentibus. Si uero ſit ex acuitate auditus abſque fortitudine, cognoſcitur per carentiam uentoſitatis uaporum craſſorum & repletionis, & læditur à mediocrib. ſonis, ſed excellentes tolerare non poteſt. Et ſi eſt ex latitudine foraminis aut paucitate tortuoſitatis illud ſenſui ſubiacet aſpiciendo in aurem. Et eſt à generatione contracta. Et ſi eſt a tenuitate miringæ, ſubtilitate aeris ſtantis & ſpirituum, raritate texturæ, & humidi ſuperflua exiccatione cognoſcitur, quia deterius ſe habet ex uigiliis, exercitio & abſtinentia, & contrariis diſpoſitionib. melius ſe habet. Et ſi hæ cauſę fuerint à generatione ſemper ſic ſe habebunt. Et ſecundum plurimum eius complexio declinat ad ſiccum: & ſi ſunt ex tempore hoc nocumentum ſibi euenit poſt pręceſsionem alicuius diſpoſitionis ægritudinalis in qua forte nunc eſt cõualeſcens, aut poſt præceſsionem alicuius diſpoſitionis uetiſimiliter ſubtiliantis & exiccantis. Signa uero cauſarum corruptionis auditus, quæ ſumuntur ab obiecto & cauſis imprimentibus ſunt ſigna multitudinis uaporum, uentoſitatum & repletionis, & abundantia cauſarum acuitatis auditus, de quibus ſermo præceſsit. Sed quòd ſit per eſſentiam in aure aut in cerebro cognoſcitur, quia ſonitus eſt fere continuus, per communitatem uero, quia eſt interpolatus, & excreſcit cum cremento diſpoſitionum à quibus pendet, & decreſcit cum earum decremento, & ſi ex uentoſitate exiſtente in aure ſonitus eſt clarior, eſtq; auris ſine grauitate. Si uero in aure ſit præſentia humoris, qui continuo in uentoſitatem reſoluatur eſt grauitas in aure & diminutio auditus, & fortaſſe ſonus non ita eſt clarus. Si uero ſit ex apoſtemate quod ſuppuratur in aure, adſunt ſigna apoſtematis, & maturationis eius, & ſonitus eſt magis confuſus, & ſi ſit cum communitate cerebri, adſunt nocumenta cerebri, ſcilicet, dolor aut grauitas & nocumentum pluribus ſenſibus communicatur ſecundum plurimum. Vtrum autem ſit per communitatem à toto, aut à membro particulari, & quòd ſit membrum communicans cognoſcitur per nocumentum totius, aut illius membri per cuius nocumentum uel nocumenti augmentum augetur ſonitus, & per cuius decrementum decreſcit. Cognoſcitur autem utrum uentoſitas ſit in aure aut cerebro, uel cõmunicetur ab inferiorib. per formam & modum ipſius uentoſitatis. Si enim appareat ſonitus aſcendens, tunc generatur in inferioribus & ad ſuperiora eleuatur. Si uerò apparet ſonus circumuolutus & quaſi reflexus in ſeipſo, tunc fit in aure & cerebro. Sibilus autem ſignificat uentoſitatem paucam cum impetu motam. Tonitus autem uentoſitatem multam & craſſam cum impetu motam. Tinnitus autem qui inter hos medius eſt diſpoſitionem ſiue cauſam mediam ſignificat. Cauſæ autem priuatiuæ ex earum præceſsione cognoſcuntur &c.

Prognoſticum. Corruptio auditus natiua ſecundum plurimum non eſt corrigibilis. Chronica & antiqua difficulter corrigitur. Recens autem ſecundum plurimum facile corrigitur. Pro declaratione dictorum quærenda ſunt aliqua. Primum. Nunquid ſicut auditus læditur per intenſionem, Ita ẽt uiſus & quæcunque alia operatio animalis poſsit lędi per intenſionem. Ad quod dicitur quòd ſtante fortitudine uirtutis nulla iſtarum poteſt lædi per intenſionem. Sed cum debilitate uirtutis bene poſſunt lædi per intenſionem, ut ſupra declaratum fuit de auditiua. Debilitas autem & fortitudo uirtutis ex reſiſtentia parua uel multa excellentib. ſenſibilib. arguitur, ſecus autem in appetitiua & ſimilib. poſſunt enim lædi per intenſionem etiam cum fortitudine ipſarum, poteſt enim appetitiua magis appetere quàm uirtuti digeſtiuæ cõueniat aut nutritiuę, in quas ordinatur, ſed non poteſt uiſiua nec auditiua melius aut acutius uidere aut audire quàm conueniat ſenſui communi aut cogitatiuæ aut intellectui in quas ordinatur. Secundum dubium utrum aer connaturalis intrinſecus permutetur uel ſemper ſic permaneat in corpore naturaliter diſpoſito. Ad quod dicendum quòd aer ille cõnaturalis nõ eſt de genere aeris extrinſeci, ſed eſt uapor qui propter finem à natura ibidem genitus eſt, & reſolutionem recipit & reſtaurationem ſicut & ſpiritus. Tertium dubiũ, nunquid ad percipiendum ſonum præter motum aeris extrinſeci & intrinſeci requirantur ſpecies repræſentatiuæ ſoni, ſicut ad uidendum requiruntur ſpecies coloris. Ad quod dicendum, quòd præter motum duplicis aeris iam dicti requiruntur etiam ſpecies ſoni, aliter non uideretur cur magis ex motu aeris deberet reputari ſonus acutus quàm grauis, nec diſtinguerentur varii concentus & harmoniæ quæ ſentiuntur in cantu. Neque valet inſtantia quorũdam dicentium non ſemper requiri motum vtriuſque aeris cum non videatur veriſimile in ſonitu bombardæ totum aerem orbiculariter per diſtantiam centum miliariorum moueri. Et ſecũdo quia duo ſoni aut plures non poſſunt orbiculariter mouere aerem medium, quia vnda vnius aeris motì per vnum ſonum diſtantem ab alio impedit vndam alterius ſoni &c. Quapropter auris exiſtens in medio, aut non audiret aliquem iſtorum ſonorum ſi ſint æque potentes, aut audiret ſolum potentiorem. Ad hoc reſpondetur quòd motus huius aeris non eſt niſi quidam tremor ipſius, hoc autem poteſt fieri ſi ſonus ſit ualde magnus, & ad ualde longam diſtantiam.

Semper enim cæteris paribus quãtitas aeris moti eſt proportionata ſono mouenti, & etiam ſi aer inundaret orbiculariter poteſt una unda alteram ſuperæquitare. Contra aer per vnum ſonum, exempli gratia, mouetur orbiculariter in quocunque puncto ad diſtantiam. 10. miliariorum, ergo ſi per alium ſonum idem aer vel pars eius mouebitur orbiculariter ad oppoſitas differentias erit neceſſarium, aut vnam vndam alteram impedire, aut dari penetrationem corporũ, nec poterit vna vnda alteram ſuperæquitare. Ad ſecundum reſpondetur, quòd quia motus aeris eſt quidam tremor, non ſeſe taliter impediunt, vt exiſtens in medio non poſsit audire utrunque ſonum, fortis tamen inſtantia eſt contra dicentes non ſemper requiri motum vtriuſque aeris, ſed ſolũ ſpecies ſufficere. Si enim ſic eſſet ſequeretur quòd ſonus æque cito audiretur ab aure multum diſtante ſicut ab aure parum diſtante, nam immediate cum eſt ſonus in aere propinquo rei ſonanti ſpecies illius ſoni intentionales cum multiplicentur ſine reſiſtentia multiplicantur ſubito, & per conſequens æque cito ad locum diſtantem ſicut propinquum. ſic etiam per hanc cauſam ſpecies coloris ſubito multiplicantur, hæc etiam opinio de motu utriuſque aeris eſt conformis dictis Ariſtotelis, Auic. Galeni, & cæterorum qui ſunt inter philoſophos præſtantiores &c.

HAec fortasse quandoq; contingunt ex subtilitate sensus auditus,& eius claritate,cuius signum est quod in tempore famis augetur & in hora satietatis & ebrietatis minuitur,quæ propria nõ indiget cura, nisi superfluitatem obtineat. Tunc enim de opio dissoluto in oleo immittendum est quantum duo grana hordei ponderant. Si autem hæc cum grauedine capitis,& auditu debilitato affuerint,oleum de semine raphani,et oleũ de amygdalis amaris,& oleum ros. in quo castoreum fuit resolutum sunt immittenda. Auris quoq; super uaporem aquæ in qua samsucus,stœcas arabicũ,absynthium,mentastrum, origanum cocta sunt ponenda est.Et uenter multoties ex pilulis cochiis est soluendus.Et cibaria minuenda.Et uinum dimittendum.

Diuiditur præsens capitulum in partes duas.In prima ponit curam sonitus ex acuitate auditus.In secunda ibi. Si aũt hoc cum grauedine.Ponit curam sonitus cum debilitate auditus.Quæ dicit in prima parte nota sunt ex superius dictis. Sed hoc nota sicut dictum fuit, quòd duplex est sonitus ex acuitate.Vnus cum fortitudine virtutis auditiuæ, qui nullo modo curatione indiget,est enim cum auris temperamẽto. Alter autem sonitus ex acuitate auditus cum debilitate virtutis auditiuæ,quæ cognoscitur,quia læditur à sonis etiã mediocribus,curatione indiget,non tamen nisi dum superfluit, quia eius curatio nõ est nisi stupefactio & sensus diminutio, & præterea nisi superfluat non curetur saltem cum stupefacientibus. Sed vbi superfluerit etiam cum stupefacientibus curetur, sicut cum duobus granis opij dissolutis cũ.1.ʒ.olei rosacei,de quo tres guttæ instillentur iuxta textum.Quæ dicit in secunda parte etiam nota sunt.Oleum de semine raphani, & de amgydalis, scilicet amaris singularem proprietatẽ habent in resoluendo ventositatem auris & cõfortando eã. Castoreum vero est resolutiuum forte sua caliditate vehementi,de quo Auic.scribit secundo canone, cõfert surditati frigidæ, nec est aliud magis iuuatiuum ventositati in aure quàm ipsum,quando ex castoreo accipitur quantum est lens vna & dissoluitur in oleo nardino & distilletur in aurem. oleum autem ros.etiam est confortatiuum auris & contemperat caliditatem castorei.Reliqua nota sunt & superius declarata. Sed nota quòd melius est post fomẽtationem auris,aut receptionem vaporis de quo loquitur in litera, olea suprascripta auri instillare.

Sonitus pendens ab acuitate sensus cum fortitudine virtutis iuxta dicta in textu non indiget curatione. Si vero pendeat ab acuitate cum debilitate,curatione indiget. Si ergo in causa sit latitudo foraminis aut non debita tortuositas,curationem non habet,quia hæc compositio non potest permutari,similiter raritas texturæ nerui, & proprie à generatione contracta. huic tamen raritati aliquo modo subuenitur vniendo partes & virtutem confortando,sicut cum signis calidis instillando oleum ros.primo conquassatum cum tantundem aceti,& postea bullitum ad aceti consumptionem. His etiam posset addi sief memithe, sed cum signis frigiditatis oleum de amygdalis amaris cum aceto conquassatum vt supra,& postea bullitum ad consumptionem aceti,& totum regimen declinet ad humidum tam substantiue quam qualitatiue cum vsu rerum incrassantium & inuiscantium non vaporantium neq; ventosarum. Et hoc idem regimen conueniens est,aere,scilicet & spiritib.auditiuis existentib.subtilibus. Si vero corpus sit nimis siccum complexionaliter est humectandum & permutandum.Si vero sit factum siccum ex ægritudine sicut conualescentes,regatur regimine conualescentium,& quæcunq; mala complexio fit in organo,aut cerebro,quæ ẽm plurimum est sicca aut calida, illa corrigatur. Rasis tamen & Auicen. docent subuenire in acuitate auditus,quando vera cura fieri non potest cum his quæ auditum obtundunt,sed cum hæc sint duplicia, scilicet stupefacientia & humectantia & incrassantia absq; stupore, melius est à nõ stupefacientibus inchoare,sicut est nutrimentum humidum, crassum & viscosum,& instillatio olei viol.aut de sem.lactucæ. Quibus non sufficientib. procedatur ad stupefacientia inchoando à leuiorib.sicut est oleum de kengi,& est species hyoscyami permixtum cum oleo rosaceo. Et his non sufficiẽtib.ponatur parũ opij,scilicet à duob. granis vsq; ad quinq; cũ vna.ʒ.olei ros.aut olei de amygdalis amaris,quæ prius cõquassata sint cũ aceto,& bulliant donec sit resolutum.Si vero sonitus pendeat à causis primitiuis,sicut percussione, vẽto,ebrietate, & cæteris quorũ præcessit rememoratio, cura est remouere causas primitiuas & nocumẽta earũ cum contrarijs super aurẽ & cerebrũ cõfortando.Si vero sit per cõitatem à toto sicut in febrib. & crisi intẽtio est cura febris & ꝑfectio crisis,ad quã perficiẽdã si natura sufficeret bene est, si vero nõ sufficeret adiuuetur.Mesue tñ authoritate filij Zachariæ appropriat in debilitate auditus sequẽte feb. oleũ decoctionis absynthij cũ oleo ros.instillatũ in aurib.Si vero sit per cõitatem ab aliquo mẽbro particulari sicut frequẽter à stomacho,corrigatur nocumentum mẽbri illius euacuando, diuertẽdo,eius cõplexionem permutando si lapsa fuerit, & ipsum confortando,& cum hoc intẽdatur cõfortationi cerebri cum oleo de myrto,& confortationis auris cum oleo de amyg.amaris. Si vero sonitus fit per essentiam in aure sicut ab apost.quod maturat̃, curetur cura apost.de qua supra. Si vero pendeat à ventositate & vaporib.crassis, humore crasso,repletione capitis,aut ẽt totius, intentiones sunt quinq;.

Prima est euacuatio integrata ex minoratione, digestione,eradicatione ẽt iteratis si expedierit, & quæ sint digerentia & euacuãtia ex suprascriptis patere põt.Secũda est diuersio,cõplenda cũ clysterib.fricationib. caputpurgijs, masticatoriis,gargarismatib.& tandem cauteriis in cõmissura coronali si expediret. Tertia est causæ coniunctæ resolutio,aurẽ & cerebrũ cõfortãdo & eius discrasiã corrigẽdo. Sed in huiusmodi intẽtionis executione duo canones obseruẽtur.Primus vt ante huiusmodi intẽtionis executionẽ duæ primæ intẽtiones sint absolutæ sufficiẽter,imo exquisitæ,nã localia & proprie instillata & maxime caliditatis excellẽtis ante suprascriptarũ duarũ intẽtionũ cõplemẽtũ magis obsunt q̃ iuuent nisi forte materia existẽte paucissima.Secũdus vt à leuiorib. inchoet̃ & gradatim ad fortiora procedatur,& ante ab exterius applicitis,q̃ ab his quæ in aurẽ ponuntur, & ante ab his quæ sub forma solida in aure applicant̃ q̃ ab his quæ instillãtur.Ex his ergo quæ ad hãc cõplendã intentionẽ applicãtur sunt sacculi,fomẽta,suffumigia,itẽ ea quæ in aure sub forma solida applicant̃ & instillata. ex sacculis est q̃ fit ex milio & sale torrefactis &aliqualiter vino potẽte aspersis,auri & partibus circũstãtibus applicitis.Est.n.efficax in resolutione vẽtositatis.ex fomentis ꝓstãtissimũ est q̃ ponit̃ à Rasi in textu, chamæmellũ.n.melilotũ samsuchus,calamẽtũ,scea,hyssopus sicca,absynthiũ,origanũ,stœcas arabicũ,mentastrũ singulariter & cõiunctim sunt propria in hmõi dispositione, spongia siue filtrum in aqua decoctionis horũ infusum & calidum auri & partib.circunstãtib. applicitum & sæpe iteratũ optime valet.Ex his ẽt cum emboto & sine põt fieri suffumigium.Et post horũ applicationẽ & ẽt ante põt poni in aure parũ muscati cotto inuolutũ,& efficacius est si secũ aliquid castorei admisceat̃,tenta quoq; ex radice raphani, ex muscato aut castoreo aspersa & inuoluta auri imposita est conueniens. Ex his aũt quæ instillant̃ est castoreum cũ oleo ros.aut de amygdalis amaris dissolutũ,aut cũ oleo rutaceo aut de spica, succus ẽt porri cũ oleo ros.& lacte muliebri permixtũ in cã minus frigid.& his addatur castoreũ si oportuerit. Vltimum & fortissimũ ex inuentione Mesue cõferẽs sonitui auris & grauitati auditus propter crassam vẽtositatẽ, & materiã frigidã & crassam. ℞.ellebori albi,castorei,costi ana.ʒ.1.rutæ,nitri piperis lõgi ana.ʒ.1.partes.2.euphorbii.ʒ.1.tertiã.Deinde. Recipe succi radicis quæ comeditur,succi porri,olei nardini,chamemællini,anethini,de amygdalis amaris an.℥.1. coquantur ad succorũ cõsumptionẽ,cola & vtere, expertũ est. Corrigãt aũt accidentia iuxta quartam intẽtionẽ ẽm q̃ oportet.Regimen aũt iuxta quintã intentionẽ declinet ad siccũ, & ẽm plurimũ ad calidũ. Caueat à vento & pluuiis, neq; stet sub radiis lunę aut solis nisi forte in declinatione aut paucissima existẽte materia.Statio & ambulatio sub sole concedi põt ad resolutionẽ residui sup̃fluitatũ. Teneat caput satis calidum,& totum corpus præcipue auris læsa aliquo operimento tegat̃.Et in orificio auris aliquid cotti muscati teneatur obturãs ipsum,sed nõ inferẽs dolorẽ. Vitet ebrietatẽ &

satietatem

ſatietatem nauſeatiuam, caueat ab euaporantib. & à uino, niſi forte in declinatione. Caueat à ſomno meridiano, & à ſomno ſupra repletionem, & dormiat ſm plurimum ſuper latere cōtrario auris læſæ. Procuret omnes euacuationes naturales. Caueat à uomitu, non enim conuenit niſi opus eſſet ſtomachum euacuare à ſuperfluitatibus facientibus & fouētibus hanc diſpoſitionem. Inter cætera procuret ventris lenitionem. Exercitium non conuenit in principio ſed in declinatione. Vitet accidentia animi moleſta, ſicut irā, & quæ præcipitant materias ad caput &c.

De grauedine, diminutione ſiue ablatione auditus. Cap. 39.

CIrca rubricam ſciendum ꝙ apud autores reperiuntur iſti termini, grauedo auditus, defectus auditus ſiue tarax ſiue tarſen & guarem. Grauedo auditus proprie accepta eſt diminutio auditus. Sed defectus auditus dicit tā diminutionem quàm ablationem. Surditas autem dicit ablationem auditus conſequentem defectum foraminis auditus, ſiue illud ſit creatum ſolidum à natiuitate, ſiue illa ſurditas & ſtoliditas acquiſita ſit ex tempore. In tarax autē ſiue tarſen & guare īuenio autores uarios. Sed dicamus nos quòd guare eſt ablatio auditus ex defectu nerui auditiui, ſed tarſen ſiue tarax eſt diminutio auditus & ſic conuertitur cū grauedine auditus. De terminis nō eſt lis facienda, aliquando enim unus iſtorum accipitur pro altero. Sed ut generalizemus magis capitulum dicamus, quòd intentio Raſis eſt hic determinare de grauedine auditus largo modo ſumpta ſiue de defectu qui diffinitiue eſt diminutio auditus uel ablatio. De corruptione enim auditus & læſione ipſius per intentionem actum eſt in pręcedenti capitulo. Grauedo autem auditus, quædam eſt à generatione contracta, quædam ex tēpore, & quædam antiqua, quædam noua (nouam autem intelligo infra duos annos.)

Cauſæ: quædam ſunt per cōitatem, quædam per eſſentiā. Per communitatem quidem aut à toto ſicut in febribus in quibus uapores ad aures deferuntur, & quandoq; materia critice ad aurem permutatur, aut à mēbro particulari ſicut à cerebro, cui materia ſcilicet uapores & uentoſitas facile permutatur ad aurem. & propter uicinitatem, & quia ſunt tanquā emunctoriū cerebri. aut à mēbro uicino, ſicut in dentib. cum oriuntur aut cum dolent, & quandoq; à mēbro longinquo ſicut à ſtomacho & cæteris. Et communitas totius & horum membrorum aliquando eſt ſine criſi aliqn̄ cum criſi. Et cū ſit criſis, aliquādo materia critice permutatur ad aurem & ſit grauedo auditus difficilis diu remanēs poſt criſim. Aliqn̄ ſit criſis abſque hoc quòd materia permutet̄ ad aures, ſed tolū materia agitata per quemcūq; locum fluat, multi vapores eleuati ad aures grauant auditum. Hæc aūt grauedo facile recedit criſi completa. Aliqn̄ ſuccedit grauedo auditus ad retentionem fluxuum uentris, ſicut econtrario felleæ egeſtiones ſuperuenientes ſoluunt ſurditatem. 4. aphoriſ. cō ſimiliter poteſt eſſe in retentione quarumcunq; euacuationum conſuetarum. Cauſę autem per eſſentiam aut ſumuntur à foramine cum oppilatur, aut à cauſa extrinſeca ſicut à faba uerme, lapillo, aqua, & huiuſmodi, aut à cauſa intrinſeca ſicut ab apoſtemate, cerumine aurium, & ab alio humore, & à uerruca & carne orta, aut à principio generationis, aut ex tempore quibus ſit oppilatio, aut integra, aut diminuta, aut ſunt in neruo aut propter malam complexionem cuiuſcunq; generis, & maxime frig. ſine materia, & cum materia cuiuſcunq; generis, aut propter malam compoſitionem ſicut eſt oppilatio ex tempore, aut à generatione contracta, quapropter ſpiritus auditiuus nō poteſt ad aures peruenire. Et forte nō eſt neruus in foramine oſsis petroſi. Et ſi eſt forte creatus, eſt abſq; foramine. Et hoc frequenter eſt cauſa ablationis auditus à natiuitate. Et quandoq; læditur neruus à ſolutione continui, aut noua aut antiqua. Et quandoq; propter apoſt. in ipſo neruo de quo ſermo præceſsit. Defectus etiā ſpirituum. ſ. cum ſunt craſsi & pauci eſt cauſa grauedinis auditus, & ſimiliter paucitas ſpirituum, & corpus exiccatio & conſumptio. Signa: grauedo auditus per communitatē cognoſcitur expreſsione alicuius ægritudinis aut diſpoſitionis totius aut partis, cum cuius augmento augetur grauedo auditus, diminutione minuitur, quòd ante illam diſpoſitionem auditus erat incolumis. & communitas cerebri cognoſcitur quia ſecundum plurimum non ſolum læditur auditus, immo multi ſenſus, & quandoq; uirtus motiua, cognoſcitur autem quòd ſit cum criſi, quia ægritudo præcedens terminatur aut minuitur. Et ſi materia terminatur ad aures ſit grauedo auditus difficilis remanens poſt criſim. Si uero materia ad aliud membrum permutetur aut expellatur finita criſi, remouetur grauedo auditus. Cognoſcitur autem quòd ſit per eſſentiam quia nulla adeſt diſpoſitio totius aut alterius membri ueriſimiliter factiua huius grauedinis, & ſi adſit oppilatio in foramine, cognoſcitur aſpiciendo in aure ſub radiis ſolis. Et cognoſcitur etiam cauſa oppilans. Cognoſcimus autē cauſam eſſe in neruo auditiuo ex carentia cuiuſcūq; alterius diſpoſitionis ueriſimiliter facientis grauedinem auditus, & ſecundum plurimum eſt cum dolore. Sed mala complexio, ſolutio continui, apoſtemata, uentoſitas cognoſcitur per ſigna propria dicta in capite de dolore auris, & capite de ulceribus aurium. Et ſi adſit oppilatio in neruo, cognoſcitur ex carentia omnium aliarum diſpoſitionum, & quia forte præceſsit plenitudo capitis, apoſtema, aut alia cauſa ueriſimiliter oppilans, & quia ſentitur grauitas, & proprie cum ſe proſternit in oratione. Et ſi eſt ſurditas à natiuitate cum bonitate foraminis auris cognoſcitur illud eſſe, aut quia deficit neruus in oſſe petroſo, aut quia creatus eſt ſolidus abſq; foramine aut humiditas oppilans ipſum ingreſſa eſt. Cognoſcitur autem ſpiritus eſſe craſſus, quia auditus eſt diminutus non ablatus & ex carentia aliarum cauſarum. Diminutio autem auditus conſequens ſiccitatem & paucitatem ſpirituum cognoſcitur ex præceſsione cauſarum corporis exiccantium, cum tornatilitate faciei. Cauſæ autem primitiuæ ſeipſas oſtendūt & nocumenta ab illis derelicta ſibi proportionalia &c.

Prognoſticum. Surditas à natiuitate non eſt curabilis: antiqua ſupra duos annos difficillime curatur noua aliquando faciliter, aliquando difficulter ſecūdum cauſæ fixionem &c. Dubitatur. Vtrum plures ſint muti quàm ſurdi. Ad quod dicitur quòd à natiuitate plures ſunt muti quàm ſurdi. nam omnes ſurdi ſunt muti, eo quod ipſis non audientibus non poſſunt diſcere formationē literarum & ſyllabarum nec dictionum. Multi autem ſunt muti à natiuitate propter defectum in neruis mouentibus linguam qui ueniunt à ſeptimo pari neruorum cerebri, qui tamen non ſunt ſurdi, nullo exiſtente defectu in quinto pari neruorum cerebri & in cæteris organis & inſtrumentis quæ deſeruiunt auditui. Sed econtrario ex tempore plures ſunt ſurdi quàm muti, uidemus enim ex decurſu ætatiuo & etiam ex cauſis ægris occurrentibus plurimum lædi uiſum & auditum, nō aūt linguā, neq; quantū ad guſtum neq; quātum ad motum, de ipſa enim natura multum ſollicita fuit, & ordinauit, vt multæ arterię & nerui multū craſsi à pluribus partibus cerebri venirent ad linguā, ſcilicet à tertio & 4. pari ad dādum guſtū & à. 7. pari ad dandum motū, ſed ad aurē pauci nerui, paucę arteriæ, & uenæ ueniūt & multū ſubtiles ordinatæ ad ipſius nutritionē, & cū auris ſit mēbrū paruū & exanguæ, venæ autē debuerunt eſſe paruæ per quarū extremitates purgatur naturaliter humor cholericus in aure repertus qui eſt cerumen aurium ordinatum ſua exiccatione & calefactione ad auditus conſeruationem. Lingua autem eſt membrum magnum, & carnoſum, multo indigens nutrimento propterea uenæ eius magnę fuerunt, & quia multos habuit muſculos propter plurimos motus eius, multi ad ipſum ueniunt nerui, natura enim fuit multū ſollicita de lingua & propter guſtum ſine quo non contingit animal diu uiuere, & propter motum linguæ cum deſeruiat maſticationi, & etiam lingua eſt magis poſita in loco tuto, oculi autem & aures magis extrinſecus occurrentibus, propterea facilius læduntur quàm lingua, quare ex tempore plures fiunt ſurdi quàm muti.

CVm in auditu contingit grauitas, conſyderādum eſt, an ſit ibi ſordities quæ vocatur cera quæ ſit in aure. quæ ſi inueterauerit mundetur, aut cum medicinis ſecundum quod prædiximus, aut cum cura manus. Si autem ſordes non affuerit, & venerit hoc poſt ſatietatem faſtidio-

sam, quæ eam præcessit, aut ægritudinem acutam, auris po nenda est super vaporem aquæ, in qua ea quæ prædiximus cocta fuerint traiectorio interposito quousque uapor ascendat, quod hoc modo fieri conuenit. Res istæ in curcuma habente hos acutum coquantur, deinde traiectorium ori curcumæ superponatur, & ne uapor egredi poßit, pannis in uoluatur & auris super os traiectorij ponatur. Et istud sief in aurem mittatur, quod. Rec. colocynt. drach. 1. baurach tertiam drach. 1. castorei, aristolochiæ rot. suc. absynthij, omnium ana drach. s. costi quartam drach. 1. euphorbij 6. drach. unius, felli uaccini quantum sufficit ad prædicta conficienda, fiant ex eis sief. Cumque necesse fuerint unum in oleum de amyg. amaris auri resolutum immittatur, hoc ualde utile existit dolori phleg. & uentositati & sonitui & tonitui qui ex crasso uento fuerit, & surditati quæ est ex crassis humoribus. Si autem auditus debilitas post ieiunium uigiliasq; contingit, fueritq; facies extenuata & oculi concaui, æger balneum sæpe ingrediatur, et largiori cibo ac potu utatur. Et in somno fiat profundior. Super caput quoque aqua tepida cum oleo fundat donec sanetur. Quod si post phrenesim contingat ex medicinis primis curetur.

Diuiditur præsens cap. in partes quatuor. In prima enim ponit curam grauedinis auditus pendentis à cerumine aurium. In secunda ibi. Si autem sordes non affuerit, Ponit curam eius quæ pendet ab humiditate in organo auditus infusa siue inuiscata quæ secundum plurimum frigida est. In tertia parte ibi. Si autem debilitas. Ponit eius quæ fit ex inanitione & consumptione corporis & paucitate spirituũ audibilium. In quarta ibi. Quod si post phrenesim. Ponit curam eius quæ sequitur phrenesim aut alias capitis ægritudines. De prima dicit, quòd si proueniat ex sorditie quæ uocatur cera in aure diu retenta & indurata, curanda est cum medicinis & operatione manuali. In primis igitur ægró constituto cum aure sub radiis solaribus extendatur auris, ita ut foramen rectificetur, & cum instrumento argenteo communiter consueto auris ab illo cerumine purgetur cauendo, scilicet quantum est possibile ne organo auditus nocumentũ inferatur, ideo fiat cum omni suauitate. Quod si cerumen multum profundum fuerit, & induratum & mollificetur & abstergatur primo aliquoties lauando aurem cum hydromelle calido, postea immittendo duas guttas aut tres olei amygdalarum amararum deinde sequenti die fiant tentæ ex cotto longo subtiles cum quibus auris in profundo sufficienter mundificetur, illas tentas circunducendo, ut melius cerumẽ adhæreat. De secunda parte dicit, quòd si surditas sequatur satietatem fastidiosam, ex qua cõiter multiplicantur humores frigidi aut suplete aliquam ægritudinem chronicam, aut aliquam ægritudinem acutam, & sint humores frigidi in aure retenti, tunc suffumiganda est auris cum emboto posito super orificio curcumæ habentis strictum orificium, cuius extremitas subtilis ad aurem perueniat, & in curcuma bullierint herbæ superius positæ in tinnitu & in sonitu, & suffumigium illud fiat stomacho ieiuno, primo per quartam partem horæ, deinde per amplius spacium usq; ad mediam, semel aut bis in die, quatuor aut quinque diebus continuis. deinde immediate post hoc suffumigium, hoc sief distemperatum cum oleo amygdalarum amararum auri iniiciatur. ℞. colocynthidis. ʒ. unam, quæ est calida in tertio, sicca in primo, mundificans aurem, resoluens & incidẽs, & trahens materiam ex profundo auris, baurach. ℈. 1. pro hoc sale accipimus salnitrum quod est siccum in tertio, exiccat & subtiliat, castorei calid. & sic. in principio quarti gradus, aristolochiæ rotundæ cal. in tertio, sic. in secundo, quæ est subtiliatiua & attractatiua ex profundo & à proprietate abstergit sordes auris confortans auditum, succi absynthij, calid. in primo, sic. in secundo, surditati appropriati, ana. ℥. s. costi quarta tertiæ unius calid. in tertio sicc. in secundo attrahit ex profundo, & confortat omnia neruosa, euphorbij calid. & sicc. in quarto, sextam tertiæ unius, fellis uaccini calid. & sicc. in quarto quantum sufficit ad conficiendum sief. In tertia parte dicit, quòd si debilitas auditus contingit post ieiunium & uigilias, fueritque, facies extenuata & oculi concaui, sicut accidit his qui passi sunt longas ægritudines æger sæpe balneum ingrediatur, scilicet, aquæ dulcis, & ampliori cibo utatur, totus, & præcipue caput humectetur qualitatiuè & substantifice.

In quarta parte dicit, quòd si contingat post phrenesim, curetur cũ medicinis primis, per phrenesim intellige quodcunque apostema siue cal. siue frig. capitis, & magis ampliando quamcunque ægritudinem materialem ipsius: si ergo quod auri communicatur ex capite, fuerit cerumen aut similis materia cholerica, curetur ipsam extrahendo secũdum quod in prima parte cap. dictum fuit. Si autem fuerit materia frig. infusa in organo auditus curetur, secundum quod dictum est in secunda parte cap. Si uero corpus sit consumptum prę̨ter modum resolutum per has ægritudines curetur cum humectantibus secundum quod dictum est in tertia parte cap. quæcunque curetur, curabitur cum medicinis primis, id est, quæ dictæ sunt. Hic non oportet ordinare curam surditatis quæ pendet à cerumine aurium: nam satis est ex suprascriptis manifesta. Neque curam eius quæ pendet ex siccitate, nam sibi unica debetur intentio, quæ est humectatio qualitatiua & substantifica, de qua sæpe supra dictum est. Neque oportet ponere curam eius quæ prouenit ex carentia foraminis, aut ex carentia nerui auditiui, aut neruus ipse creatus fuerit solidus, hæc enim non recipiunt curam & est comuniter surditas à generatione contracta, scilicet, ex defectu uirtutis informatiuæ. Neque oportet ponere curam eius quæ fit in senib. ex decursu ętatiuo propter paucitatem & crassitiem spirituum, & exiccationem substantificam nerui auditiui & multitudinem humiditatis superfluæ quia non recipit curam. Neque curam illius quæ prouenit ab apostemate resolutione continui & uapore siue uentositate: nam de his in capitulis præcedentibus sufficienter actum est. Neque oportet ordinare curam eius quæ pendet ab oppilatione propter uermes in aure, scilicet, existentes, aut alia corpuscula quæ aurem ingressa sunt. quia de his in duobus cap. sequentibus agẽt. Super est ergo, ponamus curam surditatis quæ pendet à mala cõplexione siue materia in organo auditus existẽte, siue sit ibi paulatim cõgesta aut aliũde deriuata.

Cura ergo surditatis à mala cõplexione sine materia quinque exigit intẽtiones. s. alteratione perficiẽdã cũ contrarijs, aut prohibitionẽ humorũ à fluxu, correctionẽ accidentium & regimẽ sex rerũ nõ naturalium. Prima intẽtio si fuerit mala cõplexio calida perficit injciẽdo aliquid olei rosati cũ aceto bulliti ad aceti cõsumptionem, & si frigida fuerit calefaciendo cũ pannis calidis, & cũ infusione olei de amygdalis amaris, de spica, de balsamo, de costo, laurino raphanino, de staphisagria, & similibus, & eisdẽ intẽtionibus perficiat. Secunda intẽtio. s. auris cõfortatio cõpletur, & etiã tertia intẽtio, si huiusmodi sint aliqualiter stipitica, ubi si opus sit, fiant euacuationes & diuersiones s͡m opportunitatẽ. Ex accidẽtibus corrigendus est dolor, de quo in principio cap. Regimẽ aũt sex rerũ nõ naturaliũ declinet in contrariũ discrasiæ. Si uero fuerit mala complexio cũ materia aliunde transmissa sex exiguntur intentiones. s. euacuatio, diuersio, regimẽ mẽbri mittẽtis, materiæ coniunctæ eductio & resolutio, & cum hoc discrasiæ alteratio, accidẽtiũ correctio & debitum regimen. Euacuatio aũt fiat in materia frigida, cum hieris & cochiis, & agarico, in calida cum decoctione fructuum, pilulis assaieret, & pilulis aureis, & digestiua propria ex capitulo de soda perquirantur, & multoties est necessariũ iterare euacuationes, & proprie quãdo fit surditas ex retentione choleræ uel cuiuscunq; alterius humoris fluere consueti, cuius redundatio fit ad aures iuxta Hippoc. 4. Aphorismorum. Medicamen mirabile in soluendo humores crassos frigidos, optime conferens ad surditatem, & mirabile ad uertiginem & epilepsiam menstrua potenter educit. ℞. salis ammõ. piperis ana. 3. 2. euphorbii. 3. 1. dabis ex eo quatuor aut quinq; grana cum ouo sorbili aut hydromelle, & melius est multiplicari numerum euacuationum & minorare quantitatem, ut uirtus conseruetur & proueniat maturatio. Diuersio autem fiat cum gargarismatibus, caputpurgiis per nares, & masticatoriis secundum quod in pluribus capitulis dictum est usque

usque ad uesicantia & cauterium in commissura coronali, omnes euacuationes diu consuetæ prouocẽtur si facta sit retentio. Regimen autem membri mittẽtis si aliquod sit in causa perficiatur euacuando, discrasiam eius corrigẽdo & ipsum confortando, & de hoc sæpe dictum est, plurimum enim in surditate cerebrum est in causa. Materiæ autẽ coniunctæ eductio quę secundum plurimum est frigida perficitur cum exercitio, & proprie per loca sicca, & arenosa, & stomacho ieiuno. Item cum uociferatione & clangorib. tubarum, & cæterorum instrumẽtorum musicalium, & cum balneatione in aquis thermarum & salis, imo aqua maris, scilicet, instillata cõfert, & cum suffumigiis & liquoribus in aures iniectis, de quibus in litera, & etiam cum medicinis siccis in aure retentis. Sed pro hac intentione perficienda aliqui cañ. obseruentur præter cañ. generales ab initio positos. Primus, ut hæc imponenda ordinentur secundum exigẽtiam discrasiæ & humoris peccantis. Secũdus, ut inchoetur à leuioribus, & gradatim procedatur ad fortiora. Tertius, ut primo tentẽtur exterius applicita quàm imposita, ut prius sicca quæ non penetrent in profundum auris postea humida. Quartus obseruetur an propter horum administrationem sequatur iuuamentum & continuetur, an sequatur nocumẽtum & omittantur: est enim difficile bene metiri huiusmodi medicinas quæ ponantur in auribus. Multoties enim magis nocent quàm conferant. Ex cõuenientibus ergo adhoc in causa frigida est muscus cotto inuolutus, & in aure retẽtus, item frustrum raphani secundum foramem auris figuratum castoreo & musco aspersum, item suffumigium de quo dictum est, itẽ oleũ amygdalarum amararum, nardinum, costinum, oleum balsami. Euaporatorium bonum est, ut calefiat urceus in quo diu steterit oleum oliuarum, & sit cum amurca sine oleo, & fumum recipiat per traiectorium, & succus, scilicet, absynthii cũ sale est leuis & proprius, & urina capræ habet iu hoc proprietatem. Aliud leue & expertum. ℞. gariophili ℈. s. & mastichis, grana. 2. sem. porri, grana. 6. puluerizentur crasso modo, & bulliant in. ℥. s. olei de ruta, & tepidum instilletur, & pulpæ colocynthydis, & succo cucumeris asinini aut radici eius inest ꝓprietas mirabilis cum aliquo dictorum oleorum, & ex eis est oleum nardinum cum castoreo & pulpa colocynthidis partibus æqualibus confectis cum felle uaccino, & expertus est puluis ellebori albi cũ aceto distillatus in aurem, aut missus in aurem cum lichinio item ellebori albi, castorei, pirethri, nigri ana. coquant in uino potẽti. cola, & distilla de oleo ĩ auribus, & spolium serpentis cum aceto, & uino confert cum proprietate sua, ut oleum decoctionis eius. In causa calida confert oleum ros. cum aceto bullitum ad aceti consumptionem. Item succus granati reducatur in cortice suo cum pauco aceto thure & oleo rosato, & decoquatur donec aliqualiter inspissetur, & in maiori caliditate succus lactucæ & solatri confert, & ex uaporibus conuenientib. est aqua calida sola, uel in qua bullierint res infrigidantes ut folia uitis, salicũ, &c. Corrigatur autem dolor sicut supra dictũ fuit in primo capite, & regimen ordinetur in contrarium discrasiæ, & particulariter perquiretur ex capitulis præcedentib. Surditas autem pendens ex neruo aut carne addita, raro propter loci nobilitatem curam recipit: interdum tamen curetur cum administratione medicaminis acuti una uice post aliam usq; dũ consumatur, sed esto memor ut id paulatim fiat & in longitudine dierum.

De uermibus aurium & paruis animalibus. Cap. 50.

CVm in aure fuerit titillatio, & pruritus, & dolor, & deinde ceciderint uermes ab aure, immittatur auri succus mẽtastri, aut foliorum persicorum, aut oleum de nucleis ipsorum, aut aloes in aqua dissoluatur et mittatur hæc enim uermes auris et parua animalia ingrediẽtia ipsam quando erunt in aure & in ulceribus nascuntur interficiũt.

Diuiditur hoc capitulum in partes duas. In prima ponit signa uermium & huiusmodi animalium in aure existentium In secunda ibi. Immittatur. Ponit curam de ambabus partibus simul. De prima dicit quando in aure sentitur titillatio quædam, idest, motus quidam cum agitatione parua, & adest pruritus quæ est una de decem & quinq; speciebus doloris. secunda prim. & dolor, scilicet, alius qui secundum plurimũ est pungitiuus, & aliquando maximus & spasmosus cum peruenit ad neruum auditiuum, & etiam cum maxima ægri angustia, & inquietudine, & aliquando aliquis uermis ab aure egreditur, hæc manifesta sunt signa ibi adesse uermes, uel similia animalia parua sicut pulices cimices, sanguisugæ paruę & similia. Vermes autem ibi nascuntur ex sanie, aut ex alia humiditate ibidem putrefacta. Aliquando uero aures ingrediuntur, sicut & alia animalia illis similia, & hi uermes quando sensibiliter lædunt operationes sunt morbus in numero sicut & uermes in intestinis. In secunda parte dicit, & ponit curam complendam quinq; intẽtionibus. prima uermes educit. Secunda si uermes educi non possunt, ipsos interficit. tertia interfectos educit & aures mundificat. quarta corrigit accidentia. quinta ordinat regimen. Prima intẽtio completur situata aure ægra sub radiis solis immittẽdo in orificio auris cottum infusum in lacte, aut in melle, aut in penidiis cũ lacte distemperatis in succo carnium pinguium assatarum. Ad dulcia enim & pingua mouetur uermis. Et post hoc sternutationem commouere ore clauso & naribus ut impetus & commotio magna fiat ad partes auris, cum quo excutiantur uermes exterius. Si uero fuerit sanguisuga quod forte cognoscetur aspiciendo aurem sub radiis solis, tunc sanguis columbæ in orificio auris imponatur, & si non separetur, quia forte iã adhæsit alicui parti, distilletur in aurem aqua salita aut lichinium & immediate separabitur, & tunc cum motu sternutationis aut tussis facilius poterit educi. Secunda intentio est uermes interficere, quam intentionem complet Rasis cũ succo mentastri calidi & sicci in secundo, multum proprio ad interficiendum uermes, similiter cum succo de foliis persicorũ similis complexionis & uirtutis etiam eos interficiens sua amaritudine, similiter cum oleo de nucleis ipsorum, aut aloe cum aqua dissoluto, distillando ex his duas aut tres guttas in aurem, & hæc cum hoc quòd uermes interficiunt etiã aures à sanie & humiditatibus extraneis mundificant, & nõ sinunt in ea fieri putrefactionem. Et breuiter omnia amara acuta, acetosa, sunt in hoc præstantia, & cum hoc si habeant singularem proprietatem contra uermes, magis conueniunt sicut absynthium, alpharasion, idest, radix mori secũdum aliquos, sed credo ꝙ sit prasium uel centaurea. & fortius his est calamenthum. Hæc enim aut aliquod eorum si bulliant in uino aut aceto sunt ultima, succus tamen ipsorum est potentior, necat enim uermes & dolorem sedat, & similiter succus capparis, succus radicis mori, succus cucumeris agrestis cum radice eius, & succus lupinorum amarorum, & ex bonis miscibilibus cum eis sunt fella aut euphorbium, & oleandro inest proprietas mirabilis adhæc. Dixit Galenus, si cætera non conferrent, sulphur uiuum & calx uiua terantur, & cum melle conficiantur, & cum aceto in aurem instillentur, & alkitrã distillatum in aurem eos pernecat, & per alkitram aliqui intelligunt resinam pini, aliqui picem, aliqui gummi cedrini, quælibet est bona, Quandoq; permiscemus placentia uermibus cum eis qui eos necant, sicut mel cum aliquo suprascriptorum. Auic. ponit hoc medicamen. ℞. uini. ʒ. 2. mellis. ʒ. 3. olei. ʒ. 1. misce cum albumine duorum ouorum fiant tepida, & imbibantur lanæ, & impleatur auris, & cubet super aurẽ, & nõ dormiat, deinde subito rapiatur, quoniam uermis egredietur. Tertia intentio est ipsos interfectos educere, impleatur ergo auris una uice post alia ex uino & oleo tepidis, & cum stuellis ex cotto factis circunducendo educantur, & cũ hæ intẽtiones complentur. dormiat ęger super aure ęgra, ad hoc etiã ualet immissio aquæ mellis, & ꝓprie uiolẽter cũ catathir, & postea exicatio cum stuellis de cotto. Quarta intẽtio scilicet accidentium correctio completur sedando dolorem aut curando ulcera ex putredine uermium derelicta secundum quod in capitulis præcedentibus dictum est, Quinta intentio scilicet debitum regimen perficitur utendo amaris, salsis, acutis, & acetosis, & ipsa masticando, masticata in ore tenendo & odorando, &c.

De his quæ in aures extrinsecus cadunt. Cap. 41.

QVm aliquid in aure figitur, oleum tepidum est immittendum, & patiens balneũ ingrediatur, ibi moram faciens donec corpus eius mollificetur. Deinde narib. insuffletur condisi, & teneatur anhelitus donec sternu

tatio sequatur: forsitan enim sic egredietur. Si autem fuerit difficile, & non exierit, erit necesse ut cum ferro auri immissо extrahatur. Quod etiam in naribus est faciendum si quid eas ingressum fuerit, quod extrahi non possit. Quod si aqua aurem intrauerit, capite ad partem auris illius inclinato saliat æger. Quòd si non exierit, prouocetur sternutatio, ut diximus. Deinde oleum tepidum multoties immittatur. Neq; hoc pro paruo est habendũ & præcipue si res malã habens qualitatẽ ingressa fuerit, ex ea nanq; grauis sequitur dolor.

Diuiditur hoc cap. in tres partes. In prima ponit modum extractionis rerum duarum fixarum in aure. In secunda ibi. Quòd si aqua. Ponit modum extractionis rerum liquidarũ. In tertia parte ibi. Nec hoc pro paruo est. Facit medicum diligentem in huiusmodi rerum extractione. In primaparte innuit duas intentiones. Prima est foraminis mollificatio & dilatatio & etiam mollificatio rei, quæ ingressa est aurẽ, aut ipsius comminutio si fieri posit instillando in aurẽ oleũ tepidum & ægrum ponendo in balneo scilicet, aquæ dulcis, & maxime fomentando aurem cum philtro aut petia infusa in aqua tepida. caue tamẽ ne res quæ est ingressa aurem per humectationem crescat, sicut faba, phaseolus, cicer & similia, in his enim ab olei instillatione & fomentatione cauendum est. Secunda intentio est ipsius rei extractio, prouocãdo sternutationem cum cõdisi, aut elleboro narib. insufflato, ore & narib. clausis, ut cum impetu aere inspirato, uersus aurẽ moto, illa res ab aure excutiatur. Si autẽ cum sternutatione exire non poterit, extrahatur cum instrumento cõgruo cũ quo etiam extrahuntur res narẽ ingressę cuius instrumenti figurã uides in margine, & cum hoc etiam extrahũtur lapilli in uirga retẽti. Sed bene caueat operãs quomodo ipsum applicet ne in profundum rem extrahendam impellat. De expertis per me in extractione rerum infixarum in aure est, ut lacerta uiua aut nouiter mortua applicetur cum capite suo auri, & ligetur sic per tres horas retẽta, & cũ eã amouebis inuenies rem infixam adhęrentem capiti lacertę, & hoc ualet in extractione cuiuscũq; rei ubicũq; fixa. In secũda parte dicit, quòd in extractione aquæ, & rerum liquidarum debet ęger saltare capite incuruato super aure ægra & liquor exibit. & si non sufficiat prouocet sternutatio ut prius. Vlterius dicit quòd medicus nõ debet esse negligens in extractione huiusmodi rerum, & proprie cum sunt affectæ mala qualitate, causant enim interdum dolorem fortem & alia pessima accidentia. Ingentia autem in extractione hmõi rerum humidarum penes Aui. et alios, sunt plurima. Primum est cum embula idest canula perforata, cuius extremitas bene cotto circundata in aurem ponatur ut bene adhæreat, deinde cum ore potenter fiat suctio, exibit enim ne detur uacuum. & simile huic est cathatir cum sua extremitate in aure immissum. Secundus modus est vt spongia facta subtilis per fortem cõstrictionem cum extremitate ponatur in aure: exiccabit enim humiditatem illã & similiter huic est medulla melignæ, aut fustes anethi, aut papirus palustris cum extremitate ponatur in aure, postquam bene per constrictionem fuerit subtiliatum, vt crescendo bene foramini adæreat. Deinde alia in extremitate cotto circundata usq; ad tertiam partem sui accendatur ignis, qui procedat ardendo usq; prope aurem. ægro iacente super aure ægra, & subito extrahatur & exibit aqua. Tertius modus est etiam ne detur uacuum, accipiatur uesica, & in collo uesicę sit cannula posita & bene ligata, & in residuo uesicæ sint tres circuli ęque distantes bene adhęrentes & ligati cum uesica siue consueti, & uesica hæc cum circulis suis constringatur uersus collum suum, & cannula in aure ponatur cotto secũdum extremitatem suam circundata, & postea uesica elongetur tenendo cannulam bene firmam, & exibit aqua ne detur uacuum, & adhoc optime faceret follis paruus cuius cannula esset auri proportionata, his duabus intentionibus peractis. Sequitur tertia quæ est accidẽtium correctio maxime doloris, cuius cura suprapofita est, & imponatur in aure oleum, & proprie de amygdalis amaris si aqua ingressa fuerit, & si lichinium aut aliud calidum oleum rof. omphacinum instilletur, & idem facit, & ordinetur regimen secũdũ exigentiam accidentium & intentionem, &c.

De ægritudinibus nasi. & primo de anatomia eius. Cap. 42.

IVxta ordinem à nobis præmissum habemus duo præcognoscere. Primum est anatomia nasi. Secundum est modus congruus applicandi medicinas pro cura passionum nasi. Quãtum ad primum nasus descriptiue est membrũ instrumentale in suprema parte corporis situm ad lõgum ex duobus ossibus, tribus chartilaginibus, & duobus musculis compositum, duo habens foramina usq; ad colatorium penetrantia ad euentandum cerebrum, odorandum, distinguendum literas, & superfluitates à cerebro euacuãdum, finaliter ordinatum: est enim primo membrum instrumentale siue organicum, quia compositum, & ad plures operationes facientes pro bene esse indiuidui ordinatum. est autem in suprema parte corporis situm vt esset cerebro proximum, est autem factum oblongum: sic enim melius deseruit ad operationes de quibus infra. est autem compositum ex duobus ossibus figuratis secundum formam duorum triangulorum, & secundum eorum angulos iunguntur colatorio, secundum bases iunguntur inferius, ita ut nasus sit maior & latior inferius quàm superius. Hæc autẽ ossa fuerunt subtilia, vt scilicet essent leuia neq; fuerũt multum dura, quia magna fortitudine non indigebant merito operationũ in quas ordinantur. Fuit etiam nasus compositus ex tribus chartilaginibus, duabus, scilicet, extremitatibus duorum ossium, quorum iuuamentũ fuit triplex. Primum generale, ne membra mollia sicut cutis & musculi immediate ossibus duris coniungerentur, secundum fuit, ut nares starent apertæ, & possent dilatari & constringi secundum necessitatẽ aeris attracti & expulsi: si enim fuisset solum os non potuisset dilatari & constringi. Si vero caro & panniculus non stetissent nares dilatatę propter mollitiem substantiæ. Tertium iuuamentum, ut quaterẽtur in expulsione superfluitatum, sic enim adiuuat ad ipsarum expulsionẽ. tertia uero chartilago est in medio nasi diuidẽs ipsum per medium secũdũ longũ, & est durior superius quàm inferius. Hoc autẽ factum fuit vt in naso essent duo foramina, vt superfluitates expulsæ à cerebro secundũ plurimũ transeant solum per alterum foramẽ & reliquum attractioni & expulsioni aeris libere subseruiat.

Si enim non fuisset nisi unum frequenter superfluitatibus à capite descendentibus per nasum fuisset impeditus transitus aeris. Et fuit compositus ex duobus musculis paruis, vt sua magnitudine non impediret alios musculos, qui sunt in genis deseruientes motui labiorum & aliarum partium faciei. Fuerunt autem fortes vt fortitudine supplerent quod deficit in magnitudine, & ortum habuerunt à genis, quapropter nares versus ipsas contrahuntur secundum uoluntatis imperium. Habuit autem duo foramina peruenientia ad colatorium quod est in osse basilari, est enim ibi perforatum. Et similiter perforati sunt panniculi tegentes cerebrum ex ipsius directo usq; ad caruncülus mammillares, quæ sunt in extremitatibus duarum partium uentriculi anterioris. Hoc autem factum fuit vt superfluitates à parte anteriori cerebri possent expelli per nares, vt etiam species odoris & etiã fumalis euaporatio aeri permixta possent per foramina nariũ & colatorii & duorum panniculorum deferri ad caruncülas mammillares qui sunt organum olfactus. Subduntur autem postea in diffinitione quatuor iuuamenta ad quæ nasus ordinatur. Primum est ad euentandum cerebrum quod facit mediante multo aere in ipso contento, quem modificat, vt modificatus transeat ad cerebri euentationem, licet maior pars aeris per ipsum attracti deferatur ad cordis euentationem. Secundum iuuamentum est, vt multus aer in ipso contentus receptiuus specierum odoris & fumalis euaporationis melius ad odoratum deseruiat. Tertiũ ut per ipsum, scilicet paulatim expulsum, secundum exigẽtiam literæ etiam distinguatur, nã taliter deseruit nasus iuxta Auic. 1. primi, cap. de anatomia ossium nasi, ad distinguendum literas qualiter deseruit foramen magnum fistulæ ad distinctionẽ sonorum. Quartum iuuamentum fuit ad tegendum superfluitates, & ipsas expellendum quæ à cerebro defluunt per nares. Cum enim manibus fit narium constrictio, aer per loca angusta impulsus expellit cum uiolentia superfluitates quibus obuiat. Ex his patet situs nasi, figura, quantitas, numerus partium, substantia. Ex quo etiam patet complexio, est enim frigidæ &

ſiccæ complexionis. et colligantia, colligatur enim cum cerebro, colligatur etiam cum ore & gutture, quia per illa foramina eſt tranſitus ad guttur, colligatur etiam cum oculis. quia in ſuperioribus partibus oſsium naſi ſunt foramina quæ ad oculos terminantur, quapropter alcohol poſitum in oculo guſtatur, aliqua parte ipſius reſudant ad os per foramina narium. Poteſt autem pati omne genus ægritudinis, ſcilicet complexionis, compoſitionis, & unitatis & apoſtemata cuiuſcunq; generis, & hæc ſufficiant de anatomia.

Secundum autem perficiendum eſt modo applicationis medicinarum. pro quo ſciendum quòd aliquando applicãtur capiti, & præcipue parti anteriori & maxime ad diuertendũ à naſo, aliquando applicantur ori ſub forma maſticatorii, aut gargariſmatis. Aliquando applicantur naribus quadrupliciter, aut infundendo eas liquidas in naribus capite conuerſo ad poſteriora, & melius eſt, ſaltem medicina exiſtẽte acuta, ut os ſit plenũ aqua, ſecundo naribus ſugguntur, tertio ſub forma odoris & ſuffumigii applicãtur, quarto ſub forma pulueris inſufflantur. Sciendum tamen eſt, ꝙ ſi medicinæ fuerint acutæ, ſequitur odor & dolor naſi & capitis cui oportet ſubuenire cũ attractione ſiue iniectione lactis & ſimiliũ ſedantium acuitatem & dolorem remouentium.

De ſanguine à naribus fluente. Cap. 43.

HAec quinta pars de paſsionibus naſi habet quatuor cap. quorum primum eſt de fluxu ſanguinis narium. Quid nominis ſatis notum eſt. Sed fluxus ſanguinis narium deſcriptiue eſt exitus ſang. per nares ſiue immediate ueniat à naribus ſiue aliunde. pro cuius notitia ut ueniamus ad ſecundum, ſcilicet ad ſpecies ſiue modos fluxus ſanguinis narium. prima diſtinctio. Sciendum eſt quòd ſanguis aliquãdo egreditur immediate à uenis quę ſunt in naribus aliquando à uenis & arteriis longinquis, ſicut ab arteriis retis mirabilis cum rumpuntur, aut ab aliis arteriis & uenis quæ ſunt in cerebro. Nonnunquam rupta uena in pulmone ſanguine impetuoſe expulſo cum tuſsi, aliquando egreditur ſimul per os & nares. Item accidit ſanguine impetuoſe uomito. Sanguis tamen ex naribus proprie ſecundum omnem intentionem medicorum dicitur de illo qui immediate egreditur de naribus aut cerebro ſiue rete mirabili. Secunda diſtinctio. Fluxus ſanguinis aliquãdo eſt paruus ſicut diſtillãs, aliquãdo multus & impetuoſus, aliquãdo medius inter hos. Tertia diſtinctio. Aliquando eſt à uena, aliquãdo ab arteria. Quarta diſtinctio. Aliquando eſt periodicus, aut de menſe in menſem, ſicut aliquando accidit mulieribus quibus retẽta ſunt menſtrua. Hic enim ſupplet uicem fluxus menſtrualis. Et aliquando habet alios periodos, ſecundum quod in diuerſis temporibus tantus congregatur ſanguis, ut ſufficiat ad fluxum, aliquando eſt ſine periodis. Quinta diſtinctio. Aliquando huiuſmodi fluxus eſt criticus aliquarum ęgritudinum pręcedentium, aliquando non criticus. Sexta diſtinctio. Eſt aliquando iuuatiuus, aliquando eſt nocuus. Iuuatiuus quidem eſt exiſtente multa plectoria cum uenæ ſunt tenſæ, color rubeus præter modum, & facies tumens, imminet enim periculum aut fracturæ uenæ aut ſuffocationis ſubitæ. Similiter cũ ſanguis eſſet nimis acutus licet etiam eſſet mediocris quantitatis. In his enim caſibus fluxus ſanguinis ex naribus optime confert. Eſt enim iuuatiuus in multis ægritudinibus quę ſunt aptę critice terminari per fluxum ſanguinis narium, ſicut apoſtemate cerebri & propriè calido & ſanguineo aut cholerico in ſoda ex ſang. proueniente & in ſynãche & peripneumonia aut pleureſi & apoſt. hepatis & in morbillis & uariolis & feb. ſynocha, & febre tertiana & cauſone in quibus maxime cholera eſſet mixta cum ſanguine. Sed dicit Aui. 5. tertii cap. de fluxu ſanguinis narium, quòd pleureſis eſt apta melius & frequentius terminari fluxu ſanguinis nariũ quàm peripneumonia, cuius cauſa quia ſecundum plurimum fit pleureſis à ſanguine cholerico qui eſt aptus per nares expelli. Et etiam uena arterialis deferens ſanguinem ad pulmonem, minorem habet colligantiam cum uena chili aſcendẽte quã uenæ pectoris ab ea ramificatæ. dicit tamen A. etiam uena chilis aſcendens à qua ramificantur uenæ diſſeminatæ per pectus eſt proximior uenis narium ſiue quæ terminantur ad nares quã pars uenæ chilis à qua ramificatur uena arterialis deferens ſanguinem ad pulmonem. Dicit tamen A. 2. quarti de iudiciis fluxus ſang. narium, quòd peripneumonia terminatur per fluxum ſang. narium, & quòd pleureſis quãtum adhoc iudicium eſt medium quem paſſum credo ſic eſſe intelligendũ, ſcilicet quod pleureſis rarius terminatur per fluxũ ſang. narium quàm multa alia apoſt. ut uerbi gratia rarius quã apoſtema cerebri & ſynanche, frequentius tamẽ quàm peripneumonia ego tamen cum uiderim centum pleureſes & multas peripneumonias, nunquam uidi niſi unam pleureſim ſanguinis fluxu terminari. Nullam autem uidi peripneumoniam ſanguinis fluxu terminari, ſed bene multas phreneſes ſine apoſt. cali. cerebri. Et forte etiam quod apata hepatis & proprie exiſtentia in gibbo & frequentius terminantur per fluxum ſang. narium quàm pleureſis cum trunchus uenæ chilis tranſeat per gibbũ hepatis. Et forte hoc intellexit A. in proprio capite de fluxu ſang. narium, cum dixit, iuuatur eo præcipue ęgritudinibus acutis & in apoſt. intrinſecis & proprie ſanguineis & cholericis in cerebro, deinde in hepate, poſtea in uelamine, ideſt, diaphragmate, & per uelamen etiam poſſumus intelligere pleurã, ex hoc ordine Auic. poſſumus intelligere ſn̄iam prædictam. Aliqñ hic fluxus eſt nociuus ſicut quando ſuperfluit, tunc enim in cholericis facies citrinatur cholera furente & ebulliente & reſiduum ſanguinis adurente, & in phlegmaticis facies pallidat, & fit plumbea phlegmate multiplicato, & in melanch, fit facies fuſca, & plerũq; in omnib. iſtis facies tendit in colorem mortui ſpiritu' paucificato, & extremitates infrigidantur & cadũt in ſyncopim, & interdum moriuntur, & præcipue cum magna quantitas in paruo tempore egreditur, ſicut. 25. lib. licet mulierem uiderim euaſiſſe poſtquam ab ea egreſſæ ſunt. 25. lib. ſang. per matricem in tribus diebus, ſanguine autem in multa quantitate ſed paulatim fluẽte & in pluribus diebus, debilitatur hepar, & peruenitur ad hydropem & corpora uehemẽtius præparata ad fluxum ſang. narium ſunt corpora citrina ſubtilis ſanguinis, & iuuatur ex eo qui temperatus eſt.

Cauſæ fluxus ſanguinis narium ſunt multiplices, ſcilicet ſecundum quod differẽter ſanguis egreditur. Aliquãdo enim aperiuntur uenarum orificia. Aliquando uenæ ſoluũtur, aut ſecundum longum aut ſecundum latum totaliter, aut ſecũdũ partem. Aliquando ſanguis egreditur reſudando. Orificia autem uenarum à quib. poteſt ſanguis reſudare, licet ſint multa fere ad uniuerſam cutim terminata, unde aliqui per hunc modum ſudarunt ſudore ſanguineo, ſicut de Chriſto credimus, licet illud etiam potuerit eſſe per reſudationẽ à uenis. Tria tamen ſunt loca famoſa in quibus frequenter ſanguis egreditur per orificia uenarum ad illa loca terminata ſcilicet naſus anus & matrix.

Cauſæ autem apertionis uenarum ſiue orificiorum. Quædam ſunt primitiuæ, ſicut aer calidus, ſtatio ſub ſole, balnei ingreſsio, cibi et potus calefacientes, repletio multa ciborũ, motus uiolentus, furor & ira, ſimiliter percuſsiones, caſus, & offenſiones, clamores, leuationes ponderum, iterum aliquæ medicinæ ſicut aloes, ſcãmonea, & ſimiles. Et aliquę ſunt corporeæ ſicut multitudo ſanguinis, aut ipſius acuitas & ſubtilitas, feb. calefacientes, debilitas uirtutis retentiuæ & ſimilia. Cauſæ autem ſolutionis uenarum ſunt iam dictæ primitiuæ & corporeæ, ſimiliter ulcera corrodentia. Cauſæ autem reſudationis ſanguinis eſt caliditas & ſubtilitas ipſius & dilatatio pororum & raritas texturæ &c.

Signa quædam ſunt prognoſtica ſicut ſplendor apparens in utriſq; oculis & lineæ albæ, & rubedo, & citrinitas, & proprie poſt ſodam & reliquas ęgritudines, de quib. ſupra, aptas fluxu ſang. terminari, ipſæ enim ægritudines ſunt ſigna fluxus ſanguinis futuri, ſplendor tamen apparẽs in utriſq; oculis poteſt intelligi ex parte ægri & ex parte aſpicientis in oculum, utroq; modo nunciatur fluxum ſang. futurum, pruritus autẽ & titillatio accidens in naſo cum ſignis iam dictis ſignificat iam fluxum ſanguinis proximum. Signa autem quod ſanguis egrediatur ex naſo immediate ſunt, quia per approximationem alicuius lichinii conſtringentis ad intra nares facile ſedatur: ſecundum quia nullo loco capitis dolor percipitur. ſi uero ſanguis ſit ex cerebro in aliqua parte determinata dolor percipitur & non facile ſedatur fluxus ſang. imo in naſo poſita nihil conferunt. Quod autem ſit ex ruptura uenæ in cerebro,

rebro, & non ex re sudatione cognoscitur, quia multus est & crassus, proueniēs autem resudādo, paucus & subtilis. Quod autem sit ex arteria cognoscitur, quia calidus rubeus cū claritate, subtilis, & est cū spuma frequēter & impetuose egreditur. Sanguis autem ex uena est rubeus tendens in fuscū, crassus, sine spuma, cum paruo impetu egrediēs. Quod autē sit periodicus cognoscitur, ex determinata periodo seruata, quod autem sit criticus cognoscitur, quia sequitur alias ægri tudines, & cum ipso ut plurimum terminantur, quòd autem sit iuuatiuus cognoscitur quoniam sequitur bona cōferentia & bene toleratur, contrariorum contraria sunt signa. Causæ autem primitiuæ & corporeæ seipsas ostendunt. quòd autem sit ab ulceribus cognoscitur, quia post saniem sanguis egreditur, & significat ulcus ambulatiuum, scilicet crrosiuum aut putridum.

Prognostica. Primum. Fluxus sanguinis narium ex fractura arteriæ in cerebro difficulter curatur, & secundum pluri mum male terminatur, et proprie si frāgatur arteria retę mirabilis. Secundum est A. Et scias quòd quādoq; uiuit homo fluxus sang. nariū usq; quo egrediantur. 20. lib. & usq; ad. 25. lib. deinde moritur, licet ut antea dixi, uiderim superuixisse mulierem, cū tribus diebus egressæ fuerūt. 25. lib. sanguinis.

Ex his quæ sanguinis de naribus fluxum retinēt, est suc. albedorogi cum campbora fuerit in eo resoluta naribus immissus, confert enim ei qui hāc passionem incur rere solitus est, ante eam iniectus, aut in hora ægritudinis. Aut sumatur gypsum cinis chartæ de panno gallæ, sang. draconis, calcis, gezi, & puluerizata naribus insufflentur. Aut lichinium in eis intinctum mittatur in nares. Aut alumē iameni puluerizatum, ut alcohol cum amilo eiusdem quantitatis naribus insuffletur.

Hoc capitulum de sang. fluente ex naribus, diuiditur in tres partes. In prima ponit quædam medicamina naribus imponenda. In secunda ibi. Quòd si adhuc uehementer, curat fluxum sanguinis per diuersionem. In tertia ibi. Medicamen quod uehementer ualet ponit aliud medicamen naribus imponendum. Prima pars potest diuidi in tres partes, secun dum quod tria sunt medicamina, de quibus facit mentionem partes patebunt. Primum medicamen est suc. albedorogi, id est, ozimi maioris siue basiliconis, de quo uerbi gratia sumatur. ℥. 1. & misceatur media drachma camphoræ. Et si maior esset caliditas sit. ʒ. 1. confert enim, ut dicit Rasis in textu cu rando, & perseuerando, cum autem basilicon sit triplex, scili cet maius habēs folia magna & stipitem satis longum & est commune, secundum minus habens folia parua, redolēs odo rem gariophil. & dicitur ozimum gariophilatum, tertium ha bens etiam folia satis magna redolens odorem citri & dicitur citrarium. De maiore est hic sermo. Retinet enim sangui nem à forma specifica, non à qualitate manifesta. Imo quia calidum est fortasse magis adiuuaret ad sanguinis prouocationem. Et ideo secū permiscetur camphora frigida in quarto ad reprimendam eius caliditatem. stuellus itaq; in eo infu sus & naribus immissus optime iuuat. Secundum est hoc. Re cipe gypsi frig. sic. & stiptici, cineris chartę de panno calidi, sicci & stiptici, dicitur de panno ad differentiam chartæ, de papiro palustri super qua antiqui scribebāt, gallarum frig. & sic. & stipticarum, sang. draconis frig. & sic. & stiptici & inuiscatiui, calcis calid. & sic. in quarto, & causticæ, zezi, idest uitrioli calid. & sic. in quarto, omninm ana. ʒ. 1. & puluerizata subtilissime naribus insufflentur. Aut lichinium ex cotto prius infusum in albumine oui, deinde isto puluere aspersū naribus immittatur.

Vltimum medicamen est alumen iameni, calidum & siccū & stipticum subtilissime puluerizatum & mixtum cum æqua li quantitate amyli retinentis sua inuiscatione.

Quòd si adhuc frequenter manauerit, superiores adiuto riorum partes apud ascellas cum instita & coxa apud ingui na ligentur, & testiculi sunt ligandi similiter. Si uero passio inualuerit, phlebotometur cephalica eiusdem partis de qua fluit sang. Si autem nec hoc modo strictus fuerit, magnæ uētosæ cum igne superponātur ueneri ab ea parte de qua fluit. sang. Medicamen quod uehementer ualet ad sanguinem con stringendum. sumatur calx al. et leuis qua utuntur aurifices & sæpe naribus insuffletur sine interpolatione & lichiniū albumine oui illinitū ea inuoluatur et naribus immitatur.

In hac secunda parte curat fluxum sanguinis diuertendo. primo sine euacuatione, secundo cum euacuatione, scilicet phlebotomia, & patet. Et in ultima parte docet assumere cal cem, qua scilicet vtuntur aurifices & naribus frequenter in sufflare uel in lichinium in albumine oui illinitum, & postea ipsa inuolutum naribus imponi &c. Pro ordinatione curæ fluxus sang. narium, sciendum quòd fluxus criticus non est cō stringendus, Imo adiuuandus nisi uirtutem debilitet. Similiter fluxus factus à natura stimulata ipsius multitudine, aut ēt ipsius acuitate cum mediocri quantitate eius non est restrin gendus. Imo in exitu. 4. lib. est aliquando ægro iuuamentum non paruum, quo fortasse præseruatur ab apostemate uel ruptura uenæ, uel morte subita & similibus. Reliqui autem fluxus sunt secūdum plurimum restringendi. Et etiam iam dicti cum nimium exuberant.

Cura ergo fluxus sang. narium triplex exigit regimen. pri mum uniuersale, secundum particulare, tertium commune utriusq;. Primum completur quatuor intentionibus. prima sanguinem infrigidat & incrassat, caliditatem membrorum reprimens. secunda diuertit. tertia uias & meatus quibus san guis ducitur ad nares, cōstringit. quarta causam fluxus remouet. Prima completur ex his quę actu & potētia, aut utroque modo infrigidant interius & exterius applicitis, ut si he par sit in causa, aut cerebrum propter superfluam calid. & similiter uniuersum corpus infrigidetur cum aceto, aqua rosacea, suc. semperuiuæ, solatri & similium, quæ sint actu & potē tia frig. sed sint propria membris quibus applicanť; & si totū corpus sit in cā, totū corpus in aqua frigida īfundanť, uirtute & reliquis consentientib. & interius sumat syrupum de papauere & similia, præcipue infrigidētur testiculi cum aceto & aqua ueri frigoris. Secunda intentio, scilicet diuersio per ficitur stringendo fortiter adiutoria prope ascellas & coxa, prope inguina & mammillas in radicibus suis, & testiculos quæ ligaturæ sint dolorosæ, & sæpe remutētur. Item ponatur uentosa super hepate si fluat ex nare dextra, & super splene si ex sinistra, & super utroq; si fluat ex utraq;, & ponatur super sumine & super spatulis & super nocra, nam conferunt. Item diuertatur sanguis cum phlebotomia. Et si fuerit magna repletio in toto fiat ex saphena uel ex aliis uenis pedis eiusdē lateris. Et si hepar fuerit in causa, phlebotometur basilica. Si uero repletio fuerit parua aut à furcula supra, phlebotomeť cephalica dextra aut sinistra, & fiat semper phlebotomia sub tilis & hauriatur quantitas sang. secundum quantitatem repletionis & tolerantiæ uirtutis, imo lipothymia si superuenerit, esset efficax remedium stringendo sanguinem. Sed consu lo quòd si fluxus dat inducias ut quia non sit impetuosus uel fortassis sit periodicus, quod potius reiteretur phlebot. quā quod magna quātitas una uice extrahatur, sed impetuoso & non dante inducias iudico contrarium. Sed Mesue dubitans à qua istarum duarum intentionum sit inchoandum, in actu practico, dicit & bene. Quòd si fluxus sanguinis est pro pter calid. & subtilitatē, inchoetur à prima. Si uero propter multitudinem tantum, aut multitudinem cum acuitate simul à secunda est inchoandum, quamuis eadem hora sit ad ambas festinandum. Tertia intentio scilicet constrictio ductuum & uiarum perficitur cum frig. actu & potētia, & stipticis applicitis super loca uiarum & transitus sang. ad nares, & cum debita constrictione, quapropter applicentur acetum & aqua ros. & similiter suc. frig. iam dicti singulariter aut coniunctim circa collum, ut oppilentur & claudantur uenæ, deferentes sanguinem ad caput. hoc idem fiat circa frontem & tempora & si opus sit maioris constrictionis suprascriptis, possunt addi bolum armenum, terra sigillata, sang. draconis, albumen oui, trochilci de karabe de terra sigillata & similia. Quarta intentio, scilicet remotio causæ perficitur hoc modo. Nam si cholera fuerit in causa calefaciens, subtilians, mordicans, & stimulans uirtutem expulsiuam euacuetur cum decoctione prunorum, tamarin. mirob. citrin. cum pauco casiæ aut mannæ. Si uero aquositas esset in causa educatur cū decoctione

aut

aut suc.ireos & similibus,sint tamen admixta cum mirobalanis chebulis,bdellio & similibus cōstringentibus. Et in hoc casu prima intentio iam dicta non habet locum. Et tertia intentio complenda est calidis,& sic.stipticis inuiscantibus, sicut cum thure,mastiche,alumine,nuce cupresi & similibus, quæ tam in decoctione,quàm in substantia possunt applicari ad constringendum uias & transitus.Et nota quòd ubi fluxus esset periodicus,aut daret inducias,hæc intētio quæ est quarta deberet esse prima, sed in fluxu non dante inducias debet esset quarta &c.

Secundum regimen, scilicet particulare siue locale completur cum medicinis naribus impositis constringentibus secundum unam aut plures harum quinq; uirtutum.Prima est uirtus infrigidatiua congelans sanguinem & incrassans. Et istæ sunt sicut opium,hyusquiamus,camphora, mandragora, papauer,solatrum,semē lactucæ & suc.eius,semperuiui.Aliç sunt cauterizantes,facientes escaram,sicut arsenicum, calx, colchotar,calchantum,æs vstum,flos æris & similes. & Cauterium actuale ubi conuenienter potest applicari, obtinet principatum.Conglutinatiuæ uero sunt sicut farina uolatilis albumen oui,charta combusta,spongia marina combusta, pili leporis & coagulum eius,fumus thuris & thus,aloes,gypsum,gummi assum,drag.combustum,pennæ combustæ, & rasura lebetis terrei qui sæpe steterit ad ignem.Aliæ sunt uehementer stipticæ.vt rosa,semen eius,suc.barbæ hircinç, gallç, suc,palmæ,balaustia,cortices granatorum, alumen, hæmatites,myrrha,karabe.sang.draconis,bolus armē.terra sigillata acatia,suc.rubi,suc.foliorū pirorū & similes.Aliç enim à proprietate retinent,sicut stercus asini odoratum insufflatum.Similiter stercus porci,suc.porri,suc.basiliconis,menta & plura his similia. Cerebella autem gallinarum comesta in magna quantitate retinent sanguinem fluētem de pelliculis cerebri.Et secundum sententiā Gal. quinto de ingenio sanitatis,thus & aloes incorporata cū albumine oui, ita ut habeant mediocrem spissitudinem,sicut mel,excedūt omnes medicinas in cōstrictione sanguinis fluētis ex pelliculis cerebri Et in hoc medicamine secunda uirtus aloes, quæ est inuiscatio reducitur ad actum, & nō tertia per quam aperit orificia uenarum. Vbi cōtra,si in potu sumeretur tertia reduceretur ad actum,& nō secunda,uel saltem magis operaretur per tertiam quàm per secundam.Securiores tamen medicinç,& cęteris præeligendæ sunt stipticæ inuiscantes,restringentes à forma specifica.Frigidæ enim congelantes corrumpunt spiritum,& calorem innatum,sed in approximatione cauterizātium est timor de casu escarç & de fluxu uehemētiori.Istç uero medicinæ aliquando applicantur sub forma pulueris, & sunt subtilissime puluerizandæ,& elaborandum est,vt bene adhæreant.Aliquando approximentur stuellæ, siue tentæ infusæ in ipsis,& elaborandum ut bene obturēt nares,& multum ad superiora transeant,neq; remoueantur nisi postquam de fluxu sanguinis securi sumus. Sunt tamen aliquæ medicinæ,quæ portatæ,vel suspensæ collo,stringūt sang. sicut iaspis & similia. Tertiū regimen respicit accidentia, subueniatur ergo debilitati uirtutis cū uino,aqua carnium, & similibus. Item si sanguis transiret ad pulmonē procuretur eius extractio;& melius esset,ut transitus eius ad pulmonem prohiberetur frequenti extractione eius quod descendit. Et similiter prohibeatur eius transitus ad stomachum, & si transiret uomitu educatur, & si transierit ad intestina cum solutiuis, & sang.discoagulātibus per os sumptis,& cū clysteribus &c. Regimen autem sex rerum non naturalium declinet ad frigidum & siccum,scilicet aer,& cum hoc sit boni odoris, unde sternantur in loco habitationis folia pirorum, citoniorum, mespilorum, sorbarum rubi, & similia, & sit aer aliqualiter obscurus.Et pauca etiam habeat uestimenta, & non stricta, & proprie circa collum. Et nihil teneat in capite,& stet capite eleuato.Cibi sint similiter huius intentionis frigidi, sicci,stiptici, uiscosi. Et bibat aquam calibeatam. Et comedat pedes & extremitates animalium,& pisces uiscosos, somnus sit multus,sed interruptus,ne sanguis declinet ad pulmonem uel ad stomachum, & dormiat capite eleuato, procuretur uentris solutio cum clysteribus leuibus, & similibus non agitantibus.Nares autem nō demucet, aut demucet minus quā pōt.Sit quietus animo & corpore,ita vt vix loquatur, & caueat ab ira,furore,gaudio,timor tñ adiuuat ad cōstrictionē.

De ulceribus narium. Cap. 44.

QVid nominis, & quid rei ulceris narium sunt satis ex dictis manifesta. Species autem sumuntur quandoq; ex parte membri patientis,quandoq; ex ulceribus in seipsis.Primo namq; quędam sunt extrinseca quædam intrinseca.Intrinsecorum autem quædam sunt in alkaeisim,& sunt praua, quædā in colatorio, & sunt prauiora. Quædam in carunculis mammillaribus peruenientia usq; ad ipsam cerebri substantiam. & sunt prauissima. Et ubicunq; sunt,aliquando sunt superficialia,& sunt leuiora, aliquando se profundant sicut cauernæ, & absconsiones, & sunt difficilia.Ex partem autem sui distinguuntur. Nam quædam sunt sicca,crustosa à quibus fere nihil emanat, & sunt superficialia pendentia à uaporibus,aut humoribus adustis, quædam sunt humida à quibus notabiliter sanies emanet. Et istorum quædam sunt mūda à quibus sanies laudabiliter emanat, quædam uirulenta,quædam sordida,quædam putrida,quædā corrosiua,quædam fistulæ,quædam cancrosa.Item quædam horū sunt recentia,quædam chronica & antiqua. Causæ ulcerum sunt apost.aut bothor,quæ rumpuntur in naribus.Aut vulnera à causa primitiua illis partibus illata, quæ postea fiunt vlcera.Aut humores acuti paulatim se profundātes. Aut uapores acuti ad partes narium eleuati paulatim excoriantes donec se profundent.Causæ remotiores sunt quæcunq; possunt hos humores & uapores multiplicare, & hi humores quandoq; defluunt à capite per uiam catarrhi. Aliquando ab aliis consurgunt partibus,& quandoq; in principio cum ueniunt ad membrum non sunt adusti, sed postea tandem aduruntur sicut videmus multa apost.à principio non cancrosa,quæ tandem ad cancrum permutātur.Signa. Vlcera si extrinseca sint sensui subiacent.Si uero profundentur,ex sanie, aut ex crustis.deinde egredientibus cognoscuntur, & dolore interius sensato,nam ubi dolor ibi ægritudo.

Et si sint in kaeisim frequenter obturant nares.Et in colatorio sanies fœtens per os egreditur. Quæ si proueniat ex ulcere,& corruptione ossis est subtilis.Sed in carūculis māmillaribus nocetur olfactus.Et si proueniat ad cerebrum anterius tandem nocetur sensus communis & adest febris.Et si profunda sint & ampla,ex egressione multæ saniei.Si mūda, etiam ex sanie laudabili.Si sordida ex sanie crassa,Si virulenta,ex sanie subtili. Si putrida ex fœtore saniei. Si corrosiua ex exitu sang.cum sanie,aut post saniem corrosione tendēte ad partes sanas.Cancrosa ex signis cancri cognoscuntur,maxime ex dolore fulmineo cum sanie fœtentissima inde egrediente. Sed fistulæ ex antiquitate, & sanies communiter est subtilis,quæ aliquando paucificatur,aliquādo multiplicatur. Causę autem vlcerū se ipsas ostēdunt.Prognostica.Primum. Vlcera extrinseca superficialia,munda, retentia facile curantur.Secundum.Occulta profunda immūda difficillime curātur maxime ossibus nariū,& colario cōicata. Putrida vero corrosiua cancrosa maxime carūculis mammillaribus,& cerebro communicantia plurimum sunt pernitiosa.&c.

CVm in naribus fuerint escaræ;cera & oleū,& adeps gallinaceus eis immittatur. Et aquam calidam naribus in mane multoties per aliquot dies odoret. Cūq; pustula egredi cœperit, lichinium aceto forti infusum in quo sal positum sit naribus immitatur,ac super eas similiter ponatur, siccabuntur enim ex hoc, & non prolongabitur earum mora. Quòd si ulcera ibi affuerint,unguento de cerusa curentur.

Diuiditur hoc caput in duas partes, primo ponit curam ulcerum,quæ sunt sicca crustosa. In secunda ibi. Quòd si ulcera &c.Ponit curam ulcerum humidorum.De prima dicit, ꝙ cum in naribus sunt escaræ,& crustæ,primo debet æger odorare frequenter aquam tepidam, idest uapores aquæ calidæ ad nares recipere, postea immediate naribus imponere unguentum hoc.℞.adipis gallinæ,olei ana.ʒ.s.vel quātum vis, ceræ quantum sufficit,fiat vnguentum molle,hoc ter aut quater in die ponatur debite calidum, & continuetur quousq; escaræ ceciderint, & post earum casum stuellus ex cotto in aceto solito infusus naribus immitatur,& aliquoties replicetur,

tur,ex his enim medicaminibus ęger satis cito sanabitur.De secunda parte dicit,quòd si ulcera,scilicet humida in naribus fuerint curētur cū vnguēto de cerusa,cuius descripto notissima est,& proprie apud Mesuem,& maxime si ulcera superficialia fuerint,& affuerit ibi mala complexio calida.

Horum ulcerum cura triplex exigit regimen,uniuersale, particulare,& tertium quod est commune utrique. Vniuersale uero quatuor cōpletur intentionibus prima est euacuatio,secunda diuersio,tertia regimen membri mittentis,quarta fluxus interceptio.Pro prima intentione complenda maxime attendatur cacochimiæ totius,& maxime membri mittentis, ita vt fiat phlebotomia,aut alia euacuatio secundū ꝙ oportet etiam iterata ex suis partibus minoratione,digestione,& eradicatione,quæ qualiter fieri debeat est satis ex sępe dictis manifestum.Secunda,scilicet diuersio completur cum omnibus,aut pluribus generibus diuersionum de quibus sæpe dictum est:Sed ex propriis est uentosatio,aut sanguisugarū applicatio circa secūdā aut primā spondilem, sicut ex proprie eradicantibus cām coniunctā, est phlebot. uenarū nasi.

Regimen autem membri mittentis,quod secundum plurimum est cerebrum completur euacuando ab ipso discrasiam eius corrigendo,& confortando, quod qualiter fieri debet, patet ex præcedentibus taliter etiam rectificetur hepar, & cætera membra principalia, & sibi deseruientia, vt sanguis delegatus ad nares sit conueniens in quātitate, & qualitate. Intercipitur autem fluxus vngendo nares circuncirca cum defensiuo facto ex bolo arme.aceto,oleo rosaceo, aut sibi similibus,secundum discrasiæ exigentiam, & similiter ponendo stiptica,fluxus ad nares prohibētia, fronti & temporibus si per eam regionem materię fluxerint.Secundum vero regimen,scilicet locale, si vlcus fuerit crustosum perficitur duabus intentionibus. Prima est mollificatio cum vnguento in textu dicto,& uapore aquæ calidæ, aut aliqua decoctione mollificante,prius naribus applicita,& ex propriis est butyrum recens.Et si affuerit caliditas misceantur cum oleo uiolaceo,aut mucilagine psilii,aut mucilagine sem.cytoniorum Et si non fuerit caliditas cum oleo sesamino,amyg.dulcium, & pinguedine gallinæ, mucil.maluauisci,sem.lini, & similibus, & escara remota infundatur stuellus in aceto salito, & expressus aliqualiter inuoluatur vnguento de cerusa,aut tetrapharmaco facto,scilicet ex lythargyrio,aceto & oleo,aut cum vnguento de thutia,& naribus immittatur. Si uero ulcus fuerit humidum & mundum solum tres exigit intentiones. primo scilicet mundificationem complendam cum aqua mellis,quod fit sub quadruplum ad aquam, & si fit cum signis frigiditatis,cum vino decoctionis mellis,& bulliat ad consumptionem tertię partis.Secundo,carnis generationē, complendam cum his,quæ dicta sunt in cura ulcerum auriū, ab illo tamen potest demi ziniar cū huic minus sicca debeantur quàm auribus,& magis sicca quàm oculis. Vnguentum quoq; tetrapharmacum,& de cerusa est adhoc conueniens, & cum hoc complebit etiam tertiam intentionem,quæ est sigillatio,& si opus est confortetur cum pauco colcothar, aut alumine. In vlcere vero sordido indigemus maiore abstersione,sicut oxymelle simplici,& etiam scyllitico apud maiorem necessitatem,& postea generetur caro, & cicatrizetur secundum opportunitatem. Sed in virulentis maiori indigemus exiccatione, sicut sangu.draconis, scoria ferri, tuthia, cadmia,& similibus cum succ.plantaginis,quibus apud maiorem necessitatem posset addi aliquid aluminis, aut aliquid paruum aquæ aluminosæ, & pauca indigemus abstersione. Et hæc etiam cicatrizabunt, & proprie si ponatur in forma pulueris:Et si tuthia aut cadmia misceantur cū thure aut sarcocol.cū oleo rosa.& cera carnem generabūt. Si vero vlcus fuerit putridū cū carne,aut osse corrupto,aut corrosiuū, aut fistula.quatuor exigit intentiones,scilicet corrosionem, aut cauterizationem complendam cū ferro ignito figurato secūdū exigentiam partis cauterizandæ, & proprie si malitia fuerit magna. Et melius est si ferrum illud ignitum immittatur per cannulam ferream circūlutatam luto sapiētiæ,siue alchimistrarum,aut cum medicina corrodente,aut caustica.Et ex leuibus est vnguentū Aegyptiacū, & fortius illo est quod fit ex viridi æris alum.melle,ana partibus æqualib.& adhuc fortius est quod fit cauterio facto cū capitello dissoluto, fortissimum autem omnium est arsenicum sublimatum. Sed nō ponatur nisi in pauca quantitate,scilicet ad quantitatem grani mellicæ,aut grani frumenti. Ex eo tempore quo istæ operationes fiunt tueantur partes circunstantes cum aquis,& succis frig.postea procuretur casus escaræ non quidem putrefacientibus,sed cō vitello oui,oleo rosaceo, & pauco cerusæ, aut cum stuello in lacte infuso, & postea locus mundificetur cum aqua mellis,tertio caro generetur.Et tandem cicatrizetur.Et si esset os discoopertum,tentetur ipsius squamatio, & osis corrupti emissio cum alumine, aut uitriolo sæpe super osse iterato.Si vero vlcus esset occultū,& profundaretur ad colatorium, & ad partes distantes mundificetur cum hydromelle attracto per nares.Et si opus sit maiori exiccatione addatur oxymel simplex,aut compositū. Et adhuc apud maiorē necessitatem, & ubi esset caro putrida,addatur vnguentum Aegyptiacum,& per nares sugatur,sed melius est, vt capite conuerso ad posteriora per nares huiusmodi instillētur etiā fortiter sugendo. Quidam præcipiunt filum sugi per nares, & eleborare,vt descendat per os,& habeat plures nodos, & in modū serrę trahatur,& retrahatur donec locus sanguinet. Quæ operatio mihi videtur satis vana & fortuita, secabitur enim non secādnm.Sed forte in hoc posset esse aliquod iuuamentum,vt in extremitate fili ligetur aliqua petia subtilis linea,& vnguento aliquo vngatur,aut aliquo liquore vt attrahatur superius per filum egrediens,per os, & ibidem dimittatur usq; ad sequentem mutationem, & postea in sequente mutatione illi petiæ,quæ secundum aliquam partem remansit extra nares sumatur alia petia consimiliter vncta, & attrahatur,debet autem petia illa esse vncta aut infusa in liquore conueniente ad intentionem quam queris,scilicet corrosionis,mundificationis,consolationis &c.Sed maxime cū opus est superflua corrodere: Aliter & melius possemus primam petiam abiicere,& filo interius remanenti aliam innectere, & ad superiora trahere.Dicit enim Mesue quòd consuetudinaria vlcera, idest longo tempore consueta ex defluxu,scilicet materiæ ad nares,quæ sunt sicut crustæ & bothor rub.coloris, & asperitates curantur cum duobus cauteriis positis inter labia, & gingiuas iuxta dentes caninos, & ascendunt hincinde ad colateralia nasi, & debent fieri cum duobus stilis ignitis,& debent etiam dimitti aperta longo tempore,ut materia illuc deriuetur.Filius Zachariæ,medicamen conferens vlceribus narium.℞.cerusæ,lithar.plumbi vsti, ana partes æquales,lauentur pluribus uicibus postquam fuerint trita:deinde fac vnguentum cum uino, & oleo myrthino diu conterendo in mortario,nunc uinum,nunc oleum, usq; dum inspissetur,& fit mortarium de plumbo,& similiter pistellū, & proprie quando vlcus esset cancrosum, & tūc dimittatur uinum, & ponatur succ.solatri, cadmia quoq; & tuthia sunt in hoc casu præstans.Ex medicinis communibus est,vt sumatur granata acetosa,sed melius est succus eius contritus cum tota substantia sua, decoquatur in uase æreo post ipsius contritionem donec perueniat ad medietatem, & liniatur ex ea & tenta administretur.Tertium regimen corrigit accidētia doloris quod perficitur cum lacte naribus imposito,aut uitello oui,& oleo ros.& similibus mitigantibus ardorem sequētem medicinas acutas. Regimen autem vitæ declinet ad siccum com temperamento actiuarum,verum tempore huiusmodi fortium operationum sicut cauterizatio cum ferro, aut medicinis acutis, fit diæta tenuis, sine vino, & carnibus declinans ad frigidum.

De polypo et hæmorrhoidibus nasi. Cap. 45.

Circa rubricam sciendum, quòd reperiuntur isti termini hæmorrhois,alharnabet,polypus,qui significāt carnes additas in naribus, et frequenter hi termini accipiuntur,vt synonymi. Sed uim vocabuli consyderāti apparebit quòd hæmorrhois de qua hic est sermo,sit additio carnosa in naribus à qua sanguis facile profluit.Hęmorrhois enim græce,fluxus sang.latine,hoc autem est, quia oritur ab extremitatibus uenarum,quæ ad nares terminantur. Alharnabeth vero,et polypus important additionem carnosam in naribus non cōnnotando pronitatem ad fluxum sang. sed ex intentione Auic.videtur posse elici alharnabeth, siue polypum esse carbem duriorem quam sit hæmorrhois. Polypus autē dictus est hæc ægritudo ad similitudinem carnis piscis, qui

qui polypus dicitur, qui tendit in albedinem, aut quia habet multos pedes, id est, radices quibus naribus alligatur sicut polypus piscis, qui propter hanc causam multipes dicitur. Et bene cõsyderanti apparebit huiusmodi carnes esse morbũ in numero cum sit aliquid additum supra partes narium sensibiliter lædens operationes. Polypus, siue hæmorrhois est duplex. Est enim alter quædam caro mollis alba, aut rubea, à qua humid. profluunt sine dolore, habens radicem gracilẽ, quæ caro aliquando multum prolongatur donec nares egrediatur. Aliquando transiens per palatum apparet in ore. Sed alter est caro durior tendens in rubedinem uel fuscedinem, à qua minor humiditas profluit existẽs cum dolore, habens radicem firmiorem, & communiter minus prolongatur, & hęc aliquando malignata materia propter incisionẽ, aut approximationem medicinarum acutarum, aut ex longitudine temporis cum malo regimine sex rerum non naturalium uertitur in cancrum. Aliquãdo tamen in naribus fit cancer, incipiendo, qui incipit sicut faba parua, durus, fusci coloris, cum dolore fulmineo secundum radicem in profundũ affixus, & incipit secundum plurimum in parte inferiori nasi, qui ualde tandem augmentatur donec nares impleat ipsas ualde extendens cum magna duritie, & communicatur collatorio apparens in palato cum dolore & duritie, & cum ulceratur emitrit uirus fœtentissimum, & incrassantur labia ulceris, & inuersantur.

Ex his manifestæ sunt species polypi siue hæmorrhoidis. Est enim quidam mollis, quidam durus, quidam paruus, quidam magnus ualde elongatus donec extra nares pendeat, aut in ore appareat, & communiter quanto est mollior magis prolõgatur, quidam antiquus, quidam nouus, & quidam habet radicem suam superius ualde affixam in superiori parte. Quidam in parte inferiori, quę sensui subiacet, & est aliquando una caro, aliquando plures, quæ habent radices suas diuersas, & est aliquando cum fluxu sanguinis aliquãdo sine. Et Mesue ponit ꝙ aliquis est mollis, fœtidus, putridus, qui fortasse non sanatur, quod potest esse uerum, quia corrumpĩt partem in qua &c.

Causa autem materialis sunt humores à cerebro secundum plurimum deriuati, aliquando in naribus paulatim congesti ex nutrimento, scilicet ipsorum, qui in hanc carnẽ paulatim, & in longitudine temporis conuertuntur à uirtute nutritiua, aut augmentatiua ad hoc concurrente sua complexione, & spiritu uitali, & naturali, ita ut forma carnis inducatur, cuius carnis finis inquantum morbus est, ut noceat operationibus. narium, qui tamen finis est præter intentionẽ uirtutis, sed finis ipsius inquantum caro intentus à uirtute est, ut ipsa conseruetur, humores autem isti, qui subiiciuntur pro materia carnis mollis albæ sine dolore sunt à prædominio phlegma. quibus aliqua pars sanguinis est admixta nulla participante adustione. Materia autem carnis durioris tendentis in colorem rubeum, & aliquando fuscum, sunt humores phlegmat. & sanguinei per adustionem tendentes in melancho. & quãdoque cum his permiscetur aliquid cholerae, aut melanch. propter cuius admixtionem aliquando tẽdunt in fuscum huiusmodi additiones. Materia autem cancri potest esse, quæcunque melancho. adusta, hoc autem non est caro, sed aposte. Signa ex iam dictis sunt manifesta, & est quilibet polypus, cum oppilatione foraminis nasi, & impedimento respirationis, & species ipsius manifestæ sunt ex iam dictis, & signa, distincta inter eas, & signa quibus à cancro differunt &c.

Prognostica. Primum. Huiusmodi carnes molles albę sine dolore facile curantur, timor tamen magnus est cũ sunt hæmorrhoides de superfluo fluxu sanguinis. Carnes duriores cum dolore difficulter curantur, & transeunt in cancrũ. Secundum prognosticum. Cancer etiam incipiens, curari non potest nisi tota substantia cui affixus est eradicetur. Illi ergo cancri sunt incurabiles, qui non possunt propter loci notabilitatem eradicari.

QVum intus in naribus caro superflua mollis, & quasi dissoluta, rubea, aut alba exorta fuerit, & nares incrassari cœperint, ac ex carne prædicta repleri; cephalica prius erit phlebot. deinde lichinum ex unguento uiridi, quod in cap. de corrodentibus carnem nominauimus liniendum, & naribus erit immittendum. si uero istud non suffecerit; medicamen acutum, quod ibi descripsimus apponatur, donec ex toto mundificetur. hæc paßio præterea quandoque curatur cum ferro radicitus omnino quandoque incidendo. medici tamen in hoc errant. unde ex eorum cura æger maximum incurrit nocumẽtum; in hoc namque loco cancer plerunque exoritur. uerum cancer quando in hoc nascitur loco; nec tolerat acutas medicinas, nec incisionem, quæ cum ferro fit: imò indiget, ut suauiter tractetur, & medicaminibus lenientibus, & phlebot. & uentris solutione curetur. cognoscitur autem, an illud accidens sit cancer: quia est durus pertingens quandoque usque ad palatum. sed, cum nares siccæ sint, & duræ, nec sit in eis aliqua humidi. summopere cauendum est, ne hæc ægritudo, aut similis ferro, aut acuto medicamine tangatur. si autem, quod in naribus exoritur, caro est mollis, fluxerintque ex eis humores &, cum nares stringuntur, inueniuntur molles: &, cum tanguntur; tactus non sentitur solidus; non est timendum, quin ex medicaminibus acutis, & ferro mederi poßint.

Diuiditur præsens caput in partes tres. In prima notificat hanc ægritudinem. In secuuda ibi. Cephalica prius erit phlebotomanda. ponit curam eius. In tertia ibi. Medici tamen, docet quendam errorem euitare. Quod dicit in prima parte notum est, per dissoluta, intellige quod habeat radicem, & tenuem, & exilem. Quod dicit in secunda parte est etiã manifestum. Sed unguenta illa corrodentia, & cauterizantia require septimo huius cap. de medicinis, quæ carnem superfluam remouent, quorum descriptionem ponam, quando ordinabo curam. In tertia parte docet euitare errorem, quem medici plerunque incurrunt.

In hoc namq; loco plerunq; fit cancer, aut incipiendo, aut permutando, qui neq; curationẽ cũ ferro, neq; fortes ẽt sustinet medicinas, imo medicinis blãdientibus, phlebotomia, uentris solutione, & cõueniente uitę regimine ad frigidũ & humidũ declinante curãdus est. Quapropter signa distinguẽtia inter polypũ nõ malignũ, & polypũ malignũ tendentẽ in carne, immo cancrũ ipsum sunt bene cõsyderanda. Cũ enim fuerit durus, fusci coloris, non emittens humiditates cõicatas palato cum dolore fulmineo, & radicibus magnis nõ gracilibus non est procedendũ in eius cura ferro, aut medicinis acutis. Vbi uero adsint contrariæ cõditiones cũ ferro, & medicinis acutis curari potest. Immo cancer ipse incipiẽs, exiẽs sicut faba parua, nõ debet ferro, aut medicinis acutis curari, nisi uoluntas sit ipsum cũ tota parte cui affixus est eradicare.

Cura polypi septem exigit intentiones. prima euacuat. secunda diuertit. tertia materiã fluentem intercipit. quarta polypũ remouet. quinta consolidat. sexta corrigit accidentia. septima ordinat regimen. Prima intentio, & secunda complẽtur cũ extractione sanguinis, ẽm plurimũ phlebotomia, aut uentosatione, aut sanguisugarũ applicatione, si non toleret phlebotomiã. Prouocatione hæmorrhoidarũ, & menstruorũ si fuerint in causa eorũ retentiones. Et phlebotomia uenarũ nocreæ, & cæteris diuersionibus præterq̃ per nares usque ad cauteriũ in cõmissura coronali. Phlebotomia uenarũ nasi, & fluxus sanguinis narium potius eradicant q̃ diuertant. Fluxus materiæ intercipitur iuxta tertiã intentionẽ cum stipticis applicitis fronti, & temporibus si fluat per partes extrinsecas. Si uero per intrinsecas. potius nocent q̃ conferãt. Sed cum inciditur & cauterizatur polypus, est conueniens, ut fiant huiusmodi defensiua fronti, temporibus, & circa nasum, ne ex defluxu humorum propter dolorem loca illa apostementur. Quarta intentio perficitur si fuerit ex mollibus, trahendo ipsum cum tenacula dentata per quamcunque partem appareat quantum est possibile, dummodo non rumpatur. Et incidatur in radice sua, ut nihil, aut minimum de eo remaneat, ut cum forfice subtili, stricta, aut cum raspatorio subtili, paruo, cuius sit possibilis in nares ingressus, aut cũ cultello, nõ ex lateribus incidente, sed solum ẽm extremi-

tatem suam, quæ sit lata, & optime incidens. Et si dubitetur de fluxu sanguinis huiusmodi instrumenta cum quibus fit sectio igniantur, postea residuum cum ferro ignito, aut cũ medicaminibus acutis, de quibus infra consumatur. Si uero abhorrentur huiusmodi operationes, aut apte fieri non possũt, consumendus est cum medicinis acutis, quæ in radice sua ponantur. Et si pro his operationibus perficiendis nares non sint sufficienter apertæ, aperiantur, & apertæ teneantur cum speculo nasi, cuius figura est hæc in margine depicta. Deinde stuellus decotto inuolutus in unguento uiridi à Rasi descripto. 7. huius super radice ponatur. ℞. uiridis æris bene depurati mel. ana. ℥. 1. optime permisceantur. Et hoc etiam confert in corrosione carnis in naribus superfluæ, & sic medicetur mane & sero donec fiat escara fortis. Aliud fortius, & citius expediens est, ut stuellus infusus in aqua forti, scilicet qua separatur aurum ab argento, aut in aqua dissolutionis cauterii super radicem imponatur. Escara autẽ perfecta procuretur eius remotio cum uitello oui, cum oleo ros. mixto donec cadat, & si tota radix consumpta sit, ita ut separetur bene est. Si uero non, idem medicamen, & eodem modo replicetur donec tota consumpta sit, & stuelli illi sint cum filo ligati quod pendeat extra, & aliquando imponimus per os & nares super radice polypi stylum in extremitate sua cotto inuolutum, & infusum in aqua forti sæpius replicãdo donec fiat escara, sed oportet, ut aqua illa sit ualde fortis, sicut illa cuius descriptio est apud Rasim. 7. Alman. cap. de his, quæ minuunt carnem. ℞. arsenici citrini, alchali, id est, cineris facti ex herba salsa inuenta in littore maris, calcis uiuę, uiridis æris ana. lib. 1. argenti uiui lib. 1. salis armo. ℥. 3. terantur omnia cum aqua donec argentum uiuum sit extinctum. Et forte melius est ꝙ aqua illa sit aqua fortis facta ex calce, & cinere, & in summa sit capitellum, postea exiccentur, & exiccata iterum terantur: deinde in alambico alchimistarum totum sublimetur, & quod sublimatum est, in ampulla uitrea totum reseruetur: est enim faciens operationem ignis, & ad hanc intentionem est calidicon in eodem cap. à Rasi descriptũ, hãc operationem maxime facimus cum apparet in ore, cum ibi apte non possint medicinæ dimitti. Operatio autem Mesue, & Auic. est cum tribus pilis caudæ equi nodatis in tribus, aut quatuor locis, & contortis adinuicem, & retractis nunc per os. nunc per nares in modum seræ, quę operatio est satis fallax, & fortuita, cui parum initendum est. Verum cum polypus est occultus si attrahatur per nares filum, in cuius extremitate sit suta petia unguento, aut aqua ad hoc propria intincta est causa, ut medicamen applicetur super polypo, & applicatum remaneat, & in secunda mutatione parti petiæ, quæ remanet extra nares suatur alia petia, & similiter per nares trahatur, & sic fiat quousque uolueris. Sed melius est, ut prima petia abiiciatur, & filo interius remanenti alia petia consuatur, & in nares cum eodem filo trahatur, & sic fiat in qualibet mutatione, quandoque tamen in auferendo polypũ procedimus cum medicinis lenibus ipsum in longo tempore auferentibus, ex quibus est medicamen Gal. ℞. ex tribus generibus granatorum partes æquales, & tere ea secundum totalitatem eorum, & extrahe succum ipsorum, & decoque in essentia rob tenuis: deinde tere substantiam granatorum contritione multa donec fiat sicut pasta, & fac cum succo eorum formas similes nasalibus, & intromitte ex eis in naribus unam post unam, liniendo semper cum succo prædicto, ita ut attingant radicem polypi, efficit enim operationem suam sine dolore, & tandem sanat, & est expertum. Si autem non sufficienter imprimeret, adde ex trochiscis alcardicon aliquid parum, uel ex medicamine in principio descripto facto ex melle, & uiridi æris. Confectio trochiscorum alcardicon consumentium polypum, cancrum, & omnes additiones carnium in omnibus locis. ℞. calcis non extinctę, arsenici citrini, ana. par. 2. colcothar. flor. æris, alumi. ana. par. 1. gallarum, balaustiæ, ana partem. s. contere ea in mortario æneo cum aceto forti contritione multa usque ad quinque dies: deinde fac ex eis troch. & in uase uitreo conseruentur in loco frigido & sicco, & distempera unum eorum cum uino, & utere cum lichinio, est enim expertum. Diosc. medicamen auferens polypum cancrosum. ℞. seminis Iuf, id est, serpentariæ, tere cum succo malorum gran. tritorum cum cortice suo, & liniatur super polypo, & in circuitu eius. Idem etiam operatur succus radicis eius, & proprie lana ex aliquo eorum imbibita, & immissa naribus, est enim expertum. Item xylocaracta contusa, & immissa super polypo cum lana, aut cotto, corrodit enim, & cadere facit polypũ, sicut facit cadere uerrucas. Similiter nuces cupressi puluerizatæ. Et Auic. dicit se expertum fuisse attramentum, & uitriolum uiride tritum, sicut alcohol insufflatum in naso, sed melius est, ut aliquid ipsius cum moleta subtili super radice polypi ponatur, aut stuellus infusus in oxymelle simplici, in quo puluis eius sit supra positus, sanat enim si mane, & sero aliquibus diebus cõtinuetur. Si uero dubitetur ne cancretur, aut forte ne cancer nouus incipiat, portet crystallum, & ipso in cibo & potu utatur, nam præseruat à cancro, similiter polithricum portatum. Medicinæ diuersæ positæ sunt, ut eis secundum opportunitatem utaris, nunc leuibus, nũc fortibus secundum diuersitatem polypi in duritie & mollitie, & secundum eius resistentiam. Cancer uero, & polypus cancerosus curatur cum blandientibus sicut cum unguẽto de cerusa, & cum mineralibus, sicut thutia præparata, cerusa, cadmia, & similibus, in mortario plumbeo, cum oleo rosa. & succo solatri diu agitatis, & pinguedo cancrorum in mortario plumbeo, & cum pistello plumbeo diu malassata est in hac dispositione proprium: hæc tamen non curant, sed prohibent eius augumentum, & ulcerationem. Scribit tamen Auicen. quòd succus expressus ex uua, quæ est super extremitate serpentariæ, & cum lana, aut cotto impositus destruit omnem carnem additam, & cancrum, sed facilius est dicere quàm facere. Consolidetur iuxta quintam intentionem si cancer, aut polypus fuerit malæ naturæ cum mineralibus de quibus sermo præcessit. Si uero non malignus sit ex his potest addi thus, sarcocolla, & similia. Accidentia corrigenda maxime iuxta sextam intentionem sunt dolor, qui mitigetur cum lacte tepido, uitello oui, & oleo rosa. simul mixtis, & similibus fluxus stringatur cum his, quæ dicta sunt. Cortices autem, quæ quandoque remanent in naribus educantur sternutando. Diæta autem iuxta septimam intentionem declinet ad frigidum & humidum, cum est cancerosus. Et similis sit cum exercemus operationes fortes, de quibus supra, sed cum hoc etiam sit tenuis, ut caueat tunc à uino, & carnibus. Si uero polypus sit benignus declinet ad siccum cum temperamento actiuarum. Cancer autem incipiens, aliquando curari potest, sed non nisi incisione profunda eradicante ipsum, & permittatur sanguis egredi multus, & postea satis profunde cauterizetur cauterio actuali, & hæc fiant præmissis vniuersalibus. uerum aliqui moderni profitentur se omnem polypum & cancrum curare ubicunque sit cum hoc medicamine. ℞. cantharidarum par. 1. arsenici sublimati pars. s. aut plus, aut minus secundum quod uis facere unguentum fortius, aut debilius, incorporentur cum oxymelle simplici, & apponatur, ut bene adhæreat, & quãdoque incorporant ipsum cum sapone nigro, & uerum est ꝙ est fortis medicina se profundans, cuius operatio durat tribus diebus etiam si minimum sit quod de ipsa ponatur, & cum apponitur, bonum est defendere partes circunstantes cum succis frigidis, & defensiuo in forma communi, & uerum est si cancer eradicabilis est, eradicat: si uero non, saltem facit curam paliatam, & tota uis est in arsenico. Sed caue, scilicet ne approximes membris nobilibus nã forte eorum operatio destruetur.

De amissione & nocumento olfactus. Cap. 46.

Circa rubricam sciendum, ꝙ licet amissio olfactus proprie dicat eius ablationẽ, & nocumentũ olfactus dicat eius destructionem, diminu & corrup. freq̃ẽter tñ hi termini accipiuntur, ut synonymi. Licet Rasis in præsenti cap. per amissionẽ proprie intelligat diminutionem & ablationem. Est autẽ olfactus, siue odoratus sensus exterior, quo odores percipiuntur. Cuius nocumẽtum est triplex, diminutio, scilicet in qua solum odores intensi uix percipiuntur, sicut aromaticum ualde, aut fœtẽtissimũ, ablatio in qua nullus percipitur odor, & corruptio existens duobus modis. Aliq̃ñ enim percipitur odor esse in medio qui non est. Aliq̃ñ unus pro altero repræsentatĩ sicut fœtẽs ꝓ aromatico,

&

& contra. Sunt enim aliqui quibus omnia fœtent, sunt contra aliqui quibus omnia redolēt, & aromaticū spirēt odorē. Quod etiam nocumentum aliquando est nouum, aliquã antiquum, imò aliquando à generatione contractum. Hoc autē nocumentum frequenter accidit homini, quia organum sui olfactus est debile propter superfluam humiditatem cerebri in comparatione ad multa animalia. Et propter hoc homo praue odorat, ut dicitur in de sen. & sensat.

Causæ nocumenti odoratus quandoque sunt ex decursu ætatiuo, sicut in senibus non solum olfactus læditur, sed auditus etiam & uisus, & cæteri sensus interiores, & exteriores propter paucitatem spirituum & crassitiem, exiccationem substantificam, & multiplicationem humiditatem accidentalium. Et quandoq; est hoc nocumētum propter ęgritudines in cerebro, sicut uertiginem, apoplexiam, lithargiam, & similes, & maxime cum lęduntur duo uentriculi anteriores. Et quandoque causę nocumenti olfactus sunt in duabus caruncculis mamillaribus à malitia complexionis sine materia cuiuscunq; generis, quæ tamen fm plurimum est magis frig. q̃. cali. & magis humi. q̃ sicc. aut cum materia cuiuscunq; generis, sed maxime phlegmatica. Et materię huiusmodi quãdoque sunt apostemantes, qñq; non. Tertio causæ nocumenti olfactus qñq; sunt in colatorio, id est, in foramine ossis basilaris, & duorum panniculorum propter oppilationem in his foraminibus factam à uentositate, aut à materia cuiuscunq; generis apostemante, aut non apostemante, aut carne ibidē nata. Et quandoq; defecerunt huiusmodi foramina, sicut etiã potuerunt deficere carunculæ mamillares ex defectu uirtutis informatiuæ. Quarto causa nocumenti olfactus potest esse oppilatio in kaesim, aut à materia, & ꝓprie à capite rheumatizante. Et dicitur corriza, aut à carne ibidem nata sicut polypo, hæmorrhoide, uerruca, & similibus, aut apostemate, quod frequenter est cancrosum. Et qñq; est oppilatio in foramine illo propter malam compositionem illorum ossium, aut ex tempore, sicut cum premuntur, aut rumpuntur propter percusionem, casum aut offensionem, aut forte est illa mala compositio à generatione contracta. Et qñq; est oppilatio ista à faba, phaseolo, lapide, & huiusmodi, nares ingredientibus, sicut etiam potest esse à uermibus, crustis, & similibus. Et causæ horum nocumentorum fm has quatuor species qñq; sunt primitiuæ, sicut aer malus, cibi mali, potus, crapulæ, ebrietates, somnus meridianus, & proprie super crapula, retentio euacuationum consuetarum, & similes. Et causæ primitiuę magis extraneæ sunt sicut medicinæ exterius applicitæ, & naribus instillatæ inducentes aliquam speciē malę complexionis, & proprie in carunculis mamillaribus. Item casus offensiones, & percussiones, de quibus sermo præcessit. Sed causa corruptiõis odoratus, ut aliquis odor appareat esse in medio, qui non est, aut ꝙ omnia appareant fœtentia, aut bene redolētia est duplex, scilicet, aut corrupta complexio organi olfactus, scilicet caruncularum mammillarũ per quas uis olfactiua corrupte recipit, & corrupte sensui communi repræsentat. At aliquis odor fœtens, aut redolens existens in aliqua partium sensatarum suprascriptarum uel in kaesim, uel in foraminibus ossis basilaris, & panniculorum, aut in carũculis mammillaribus, aut in cerebro, aut forte in ore stomachi, pulmone, & partibus inferioribus. Cuius odoris causa est aliquis humor corruptus, aut alia substantia corrupta, aut boni odoris, sicut phlegma dulce existēs in aliqua partium sensatarum suprascriptarum. Cognoscitur nocumentum olfactus ex relatu ægri. Sed ꝙ sit ex decursu ętatiuo senium ipsum declarat, & paulatim factus euētus eius, & nocumentum aliis sensibus commune: si autem sint ægritudines in cerebro signa earum iam præcesserunt, & cum hoc alii sensus læduntur. Si uero causa nocumenti sit in caruncculis nocumentum odoratus est maxime continuum, neq; apparet nocumentum in cerebro, neq; oppilatio in kaesim, neque in foraminibus ossis basilaris, & panniculorum, quia forte superfluitates descendunt per nares sicut consueuerũt, ne que adest nauseitas, & prohibitio respirationis, & malitia cõpositionis cognoscitur, quia sentitur cal. aut frig. aut aliqua alia qualitas in anteriori cerebro, ubi sunt caruncule, & quia præcesserunt causæ calefaciētes, infrigidantes, &c. Tertio, ꝗ læditur à similibus, iuuat à cõtrariis, & materia cognoscitur per grauitatem perceptam, et si ęgreditur per colorem, odorem, substantiam, & speciem nocumenti, quod imprimitur. Et si apostemat, adest febris, dolor, grauitas. oppilatio uero in foraminibus ossis basilaris, & panniculorum cognoscitur, quia humiditas solita non egreditur, & adest ibi dolor, grauitas cum incolumitate kaesim, & aliarum partium: non enim est nauseitas, & prohibitio respirationis per nares, sicut quando oppilatio est in kaesim. Sed causa oppilans cognoscitur aspiciendo in naribus, & proprie sub radiis solaribus naribus cum speculis dilatatis. Cognoscitur enim an sit caro, an apostema, aut crusta, aut humor inuiscatus absq; apostemate, & si quid nares sit ingressum inspiciendo cognoscitur, & habetur ex relatu ægri, & apostemata cognoscuntur per signa propria. Causæ primitiuæ seipsas ostendunt, quia præcesserunt, & postea huiusmodi nocumentum secutũ est. Causa corruptionis huiusmodi odoratus si sit mala complexio sine materia existens in carunculis, aut partibus uicinis cognoscitur, quia odor iste semper apparet eiusdam speciei, & æquè intensus. Si uero sit in partibus distantibus non semper sic apparet, & membrum in quo est huiusmodi humor, aut alia substantia corrupta ex nocumentis illius membri cõprehenditur, humor autem sine alia substantia redolens coniectura quadam comprehendi potest quo loco sit: quod patet discurrenti. Prognostica. Primum. Nocumētum odoratus, & proprie ablatio antiqua, aut à generatione contracta est incurabilis. Secundũ quando in ægritudinibus acutis æger percipit odorem malum, sicut piscium, luti, aut alterius rei fœtentis, quod non est merito alicuius agentis obiecti extrinseci, & à nullo circunstantium comprehenditur cum aliis signis malis, argue mortem. Signant enim debilitatem caloris innati ad quam sequitur putrefactio, quę secundũ plurimum est in partibus cerebri.

CVm sensus, à quo odoranda percipiuntur, amissus fuerit, nec in naribus caro superflua creuerit, & aer ita leuiter, ut prius attrahitur, & oculi, ac sensus naturaliter existunt; naribus erit insufflandus puluis adeo subtilis, ut alcohol: qui fiat ex condisi, & artanita, & sale ammoniaco. ægro quoque præcipiatur, ut nares uapori ex aceto calido procedenti multoties apponat si autem hæc nõ suffecerint; naribus insuffletur puluis, quem nominabimus, cuius descriptio est Recipe nigellæ, fellis gruis, colocynthidis, ellebori albi, omnium, ana partes æquales. puluerizentur, & ponantur in urina camelli arabici quantitate tanta, qua cooperiri posśit. & ponatur ad solem, donec siccetur: deinde fiant ex eis sief. cumque necesse fuerit; unum ex eis lentis habens magnitudinem in oleo sambacino intinctum, naribus immitatur: optimum enim ad hoc existit. si autem ex eo, quod naribus immittitur, fortis sequatur dolor; oleum de semine cucurbitæ eis immittatur; & aqua calida super caput fundatur. & sorbeat calida ea, quæ humectant; ut ptisana, & quod fit de aqua furf. & de farina, & similia. & hoc quidem est medicamē ad amiśionem olfactus probatiśimũ, quod sic conficitur. Nigella puluerizetur, donec fiat, ut puluis: & misceatur cum oleo ueteri: deinde æger implens os suum aqua declinet caput retro, quanto plus poterit; et tunc ex prædicto medicamine aliquantæ guttæ naribus distillentur. ægro quoque præcipiatur, ut, quantum ei poßibile est, aerem extrinsecus interius attrahere nitatur: quod in tribus diebus, tribus uicibus fieri conuenit. si autem mordicatio superuenerit; fiat hoc, quod prædiximus.

Diuiditur hoc capit. in partes duas. In prima notificat nocumentum illud quod intendit curare. In secunda ibi. Naribus erit insufflandus. Curam prosequitur. De prima parte dicit, cum sensus olfactus amissus fuerit, id est, diminutus uel ablatus, nec in naribus fuerit caro, nec aliud oppilans, cuius signum est, quia aer ita leuiter respiratur sicut prius & oculi, & cæteri sensus naturaliter sunt existentes, quod arguit nocumentum non esse in cerebro: nã tunc plures sensus

essent læsi, ex quibus infertur nocumentum odoratus esse, aut in caruncculis mamillaribus, aut oppilatio in foraminibus ossis basilaris,& panniculorum, quæ secundum plurimū proueniũt à mala complexione frig.& humid. cum materia phleg. tunc utendum est medicinis infrascriptis. Naribus erit. Diuiditur pars ista in tres. In prima ponit tria medicamina ad hoc propria. In secunda ibi. Si autem ex eo. Docet subuenire ardori ex huiusmodi medicinis contingenti, & proprie ex ultima. In tertia ibi. Et hoc quidem medicamen, ponit aliam medicinam docens similiter ardori ex ipsa contingenti subuenire. Quod dicit in prima parte satis est manifestum. Condisi de quo supra non habemus, sed loco eius accipimus elleborum calidum & siccum in tertio. Arthanita est panis porcinus cal.& sic. in tertio. Et hæc potenter commouent sternutationem prouocando,& cerebrū per nares mūdificant, sal ammo. cali.& sic. in quarto resoluens,& attrahēs potenter. Hæc recepta potest sic ordinari. ℞. ellebori, arthanitæ, ana. ʒ. 1 salis ammo. ℈. 1 fiat puluis subtilis, & insufflentur stomacho ieiuno, prius tamen præcedente euacuatione. Acetum acutum suffumigatum, & frequenter odoratum est præstans medicina incidens, subtilians,& se profundans, & resoluens, tertia medicina præstantior suprascriptis fit ex nigella cali.& sicc. in tertio incisiua, abstersiua, resolutiua uentositatum. Vltima mundificat, aperit oppilationes colatorii à proprietate conferens cerebro,& corizæ. et felle gruis cali.& sic. in quarto, colocynthyde, elleboro albo, de quibus superius. De his quatuor accipiantur partes æquales, ponantur in uase aliquo,& cooperiantur urina cameli arabici,& si non habeatur urina asini post ipsorum pulueriꝫationem. Et dimittantur in sole donec siccentur. Deinde fiant ex eis sief, cumq; necesse fuerit unum ex eis lentis habēs similitudinē, id est, ualde parum distemperatur cum oleo ieiusemino, & naribus instilletur capite ad posteriora reuoluto. In secunda parte subuenit dolori ex hoc contingenti cum oleo de semi. cucurbitæ naribus tepido instillato, & cum infusione aquæ tepidæ in naribus,& cum diæta infrigidante,& hum. ut ptisana,& proprie hordei,& cum ferculo facto ex aqua furfur. id est, in qua furfur fuerit infusum, postea colatum, & sufficienter coctum,& cum ferculo facto ex farina de simula, idest, flore farinæ. Quod dicit in ultima parte est manifestum. Est enim nigella expertissima medicina in hoc casu, & proprie si prius fuerit infusa in aceto forti, postea exiccata, siue naribus insuffletur, siue odoretur: siue mixta cum aliquo liquore naribus potenter sugatur, siue corpore supino capite conuerso ad posteriora, uel naribus instilletur, siue suffumigetur: hæc enim sola sufficit in mala complexione frig. & humi. cum materia,& sine materia, siue sit oppilatio, siue materia in organo olfactus sit infusa,&c. Superest, ut ordinemus curam nocumenti olfactus. Quod si pendeat, s. ex decursu æstatiuo nulla est curatio, nisi ad retardandum eius totalem ablationem cum odore rutæ, nigellæ,& frequenti mūdificatione capitis, masticatoriis, gargarismatibus, caputpurgiis per nares. Si uero pendeat ab ægritudinibus cerebri earum cura præcessit. Si uero sit è mala complexione caruncularum, & partium uicinarum, quæ ƒm plurimum est frig.& hum. Si fuerit sine materia causæ conseruantes remoueantur, discrasia cum contrariis corrigatur, sicut frig.& hum. odorando, suffumigando, fomentando, sugendo, instillando, embrocando, emplastrando, sacellando,& omnibus aliis modis applicando calida & sicca, & proprie circa partem anteriorem cerebri,& super commissura coronali,& cum hoc in hac dispositione propria, sicut est maiorana, spica, ruta, nigella, & muscus,& calamus aromat. & fortiora sunt euphorbium, & castoreum. olea propria sunt, sicut oleum de ruta, de spica, de costo, de ieiusemino. Et si fuerit calida remoueatur cum frigidis, sicut cum rosis,& aqua rosata, coriandro, & aqua eius odorata, atque aceti euaporatione, quibus apud maiorem caliditatem posset addi aliquid camphor.& acetum cū his mixtum facit eorum uirtutem magis ad profundum penetrare. Si uero malitia complexionis cum materia, aut uentositate fuerit in caruncculis mammillaribus,& uentriculis anterioribus,& oppilatio in colatorio. Primo materia euacuetur cum cochiis,& hieris si fuerit frigida,& si fuerit calida cum aureis,& si apostemauerit phlebotometur cephalica,& euacuationes iterum ƒm necessitatem. Secundo, materia diuertatur cum diuersionibus cōibus, s. uētosationibus, clysteribus, lotionibus crurium,& similibus, proprie si fuerit cōmunicata à mēbris inferioribus, & materia existente sanguinea, & proprie apostemante conuenit phlebotomia uenarum nocreæ,& uentosæ positæ in parte posteriori, scilicet in nocra & spatulis,& similiter sanguisugæ. Tertio, materia eradicetur cum masticatoriis, caputpurgiis per nares, gargarismatibus,& resoluatur cū exterius applicitis, scilicet sacellis emplastris, unctionibus, fomentationibus, embrocis, odoribus, & suffumigiis, quæ in omni dispositione cerebrum confortent. Masticatoria & gargarismata supra in multis locis dicta sunt. Caputpurgia propria sunt, quæ dicta sunt in textu, & similia illis sunt succus radicis ireos, in quo puluis pirethri sit infusus. Similiter inūctio olei nar. in quo aliquid musci, euphorbii,& castorei sit dissolutum, sed parum ualde ponatur de euphorbio: est enim nimis acutum, imò sola istorū calidorum sufficeret infusio absque ꝙ ponerentur in substantia. Ea autem in quibus possent infundi sunt sicut uinum bonum odoriferum,& aliquod ex oleis suprascriptis,& consulo tibi, ut incipias à leuioribus,& gradatim ad fortiora procedas,& si ante horum instillationem, aut infusionem, siue suctionem odoretur, aut suffumigetur acetum: est enim ualde efficax,& ad oppilationē uentosam laudatur caputpurg. ex oleo amyg. amaro montano,& in causa calida in instillentur aquę decoctionis rosarum, coriandri, anethi, & similiū, sacelli fiant ex maiorana, ruta, spica, nigella, musco, calamo aroma. floribus gensemini, costo.& similibus. Et ex eisdem fiant decoct. in uino,& aqua: cum quibus fiat fomentatio, & embrocatio,& cū eisdem possunt fieri emplastra, & unctiones oleis additis propriis, de quibus supra: ex odorandis autem,& suffumigandis est ruta sicca,& nigella, maiorana, muscus, ambra, laudanum, xyloaloes,& in causa calida rosæ, sandali, poma,& citonia odorifera. Quarto, corrigantur accidētia, scilicet ardor,& dolor consurgens ex huiusmodi medicinis cum his, quæ dicta sunt in textu, & panis calidus odoratus ad hoc optime confert. Quinto, ordinetur regimen in contrarium discrasiæ cauendo ab euaporantibus,& caput replentibus. Procurentur euacuationes à natura institutæ. Et exercitium est conueniens stomacho ieiuno, cauendum est à somno meridiano,& super repletionem,& ebrietatem.

Si uero causa nocumenti olfactus fuerit oppilatio in kacism ex humore à capite fluente, recurre ad capitulum decatharro. Si uero oppilatio fuerit à uerruca, & carne orta in naribus, recurre ad cap. de polypo. Et si aliquid intrauerit nares extrahatur, sicut dictū fuit superius in cap. de his, quæ ingressa sunt aurem. Si uero mala ossis nasi compositio fuerit, à causa primitiua os rumpente, comprimente, aut cōtorquente reducatur ad situm naturalem cum ligno rotundo naso imposito, cum quo os subleuetur,& ad figuram propriam reducatur alia manu adiuuante ad ipsius æquationē. Et post reductionem applicentur, opportuna in hoc casu, ut inquit Auic. Ille autem qui sentit odorifera, & non sentit fœtida, nō cesset sibi facere caputpurgia, scilicet cum castoreo multoties usq; quo rectificetur eius dispositio. Si autem omnia sibi appareant fœtida odoret acetum, & suffumigetur cum eo,& sugat ꝑ nares oxymel simplex, aut scylliticū cum uino odorifero, aut cū urina asini,& cū his parū musci misceat, & gariophili, aut galliæ muscatæ: & si opus sit fortibus, addant quædam commouentia sternutationem. Si autem humor ille fœtidus fuerit in stomacho, aut in alia parte euacuetur.

De passionibus Dentium. Cap. 47.

HAec est sexta pars principalis in qua agit de passionibus dentium, &c. Et ante omnia sunt tria præmittenda. Primum est anatomia dentium. Secundum est regimen conseruatiuum dentium. Tertium regimen uniuersale curationis passionis dentium. Dentes ergo descriptiue sunt ossa parua dura in utraque mandibula consita numero. 32. aut. 28. ad locutionem, sed principalius ad masticationem finaliter ordinata. Sunt quidem ossa parua, quia si fuissent magna tot numero non potuissent in ore, & mandibulis contineri,& sunt duriora cæteris ossibus nostri corporis cum sint ordinata ad conterendū res duras. Et sunt in adultis numero. 32. ƒm plurimum. scilicet in superiori

16.mandibula,&.16.in inferiori.In aliquibus autem ſunt ſolum.28.in ſuperiori,ſcilicet.14.& tot in mandibula inferiori.In quibuſdam enim deficiunt quatuor dentes extremi dicti neguegid,& ſunt dicti dentes ſapientiæ, naſcuntur enim circa medium adoleſcẽtiæ cum iam homo coire poſsit.Duo anteriores in ſuperiori mandibula uocantur duales, duo alii ab utraque parte uocantur quadrupli,& iſti ordinati ſunt ad ſcindendum cibum,poſtea ſunt duo canini ordinati ad frangendum cibum in craſſas partes. Poſtea ſunt octo molares, quatuor ab utraque parte iam dictorum ordinati ad conterendum cibum.Deinde ſunt duo neguegid iam dicti, qui etiam ſunt molares ad conterendum ſimiliter ordinati, & tot ſunt in mandibula inferiori ad eoſdem fines ordinati.Hi autem dentes infiguntur in foraminibus exiſtentibus in mandibula inferiori,& ſuperiori,quibus multum annectuntur mediante additione quadam exiſtente in extremitate dictorũ foraminum,& alligantur mandibulæ mediante carne, & ligamentis fortibus. Sex autem primi ſuperioris mandibulæ habent radicem unam,& ſimiliter ſex etiam ſibi correſpondentes in mandibula inferiori non habent niſi duas radices; ſuperioris uero mandibulæ molares communiter habẽt tres radices. Similiter neguegid mandibulæ ſuperioris habent quatuor radices.Sed duo neguegid inferiores habent ſolum tres.Quod factum fuit,quia grauedo ſuperiorum adiuuat ad exitum, & caſum ipſorum, non autem grauedo inferiorum. Secundo, quia plures rheumatiſmi facientes ad caſum dentium communicantur dentibus ſuperioribus quàm inferioribus.Fuerunt autem creati tot dentes,& non unus, ne nocumentum partis communicetur toti, & ſunt ad locutionẽ, quia per ipſos fit refractio aeris ordinati ad prolationem, & diſtinctionem literarum,& ſyllabarum, & dictionum, quapropter carentes dentibus in locutione impediuntur: ſunt tamen principaliter ordinati ad cibum adeo maſticandum, ut poſsit faciliter deglutiri, imò bona eius maſticatio eſt quædam digeſtio,ſiue primæ digeſtionis initium. Poſt hæc ſciendum,quòd dens ſentit per neruum uenientem ad radicem eius à cerebro,ſcilicet à tertio ramo tertii paris neruorum cerebri,quod non conuenit alteri oſsi:hoc autem factũ fuit,quia ſoli dentes ſunt diſcooperti,& obuiant extrinſecus alterantibus.ne ergo lędantur,datus eſt ipſis ſenſus,quãquã efficax argumentum ſit in contrarium,quòd dentes non ſentiant niſi ſm radicem, cum alię partes non doleant ex ſolutione continui etiam ſi totaliter ſecentur.ueruntamen apparent dolere ex contractu cali.aut frig.ſed hoc non eſt quòd illæ partes doleant,aut ſentiant,ſed quia ſpecies cali. & frig. multiplicantur uſque ad neruum exiſtentem in radice.Secũdo ſciendum,ꝙ dentes habent hoc proprium, quod nulli alteri membro conuenit,quia ipſi creſcunt per omnem decurſum ætatis.Vnde uidemus dentes maiores in ſenio,quàm in iuuentute reliquis membris minoratis. Hoc autem factum fuit, quia dentes ex contritione ſua ſiue maſticatione quotidie minuuntur. Si ergo non creſcerent cito deuenirent ad non quantum.Et propterea dentes qui non habent ſibi correſpõdentes multum creſcunt in comparatione ad alios. Ex his eſt manifeſtus ſitus dentium,quãtitas,numerus, colligantia,quia colligantur cum mandibulis,& cum cerebro,& ſubſtantia,& per conſequens compoſitio eorum etiam patet. Sunt enim frig.& ſic.in comparatione ad medium generis, licet in comparatione ad mediũ ſpeciei ſuæ in aliquibus ſint cali.& humi.quod comprehenditur per craſsitiem, & rubedinem naturalem gingiuę,in aliquibus cal.& ſic.quod comprehenditur per citrinitatem gingiuæ, in aliquibus frig. & ſic.quod per fuſcedinem gingiuę cognoſcitur. In aliquibus frig.& humi.quod comprehenditur per albedinem gingiuę. Iuuamenta patent ex ſupradictis: poſſunt autem pati omne genus ægritudinis complexionis cuiuſcunque generis cum materia,& ſine materia compoſitionis, & unitatis cum aliquando ſcindantur,rumpantur,concauentur, putrefiant, & poſſunt pati apoſtema: nam omne membrum quod poteſt naturaliter augmentari cum nutrimento,cum ſuperfluitate, poteſt etiam augmentari præter naturaliter,& ſic apoſtemari. Patiuntur etiam malas colorationes,& limoſitates ſibi adhærentes,& lapides,ſiue gypſum circa ipſos generantur.

Regimen autem conſeruatiuum dentium decem complentur canonibus.Primus uitet corruptionem cibi,& potus in ſtomacho,& per conſequens omnem cauſam corruptionis, vtputa ea,quæ merito ſuæ ſubſtantiæ corrumpuntur, ſicut lac,piſces ſaliti,& ſimilia,poſt poſitionem cibi ſubtilis craſſo.Motus fortes poſt cibi aſſumptionem,& ante deſcenſum eius è ſtomacho,nutrientia diuerſa,coitum,& balneum poſt cibum,& ſimilia.Secũdus,caueat à uomitu, & multo magis ſi uomeret rẽ acetoſam.Tertius,euitet cibaria craſſa, uiſcoſa,& proprie dulcia,uiſcoſa,ſicut ſunt confectiones de melle,& ficus ſiccas.Quartus,uitet res duras ad frangendum. Quintus,congelantia dentes,ſiue ſtupefacientia fugiat.Sextus,res uehementis frigoris non comedat, & proprie poſt aſſumptionem calidi.Item omnia uehementer calida, & amplius poſt frigidi aſſumptionem.Septimus, res dentib. nocentes ſua proprietate,ſunt porri.Octauus, mundificet dentes ſibi immediate poſt cibum ab eo ſuperfluo,quod ingreditur inter ipſos,& proprie cum ligno ſubtili nõ acuto, nec incidenti,ſed ſit obtuſum cum latitudine quadam. ſicut eſſet ramuſculus cypreſsi,ligni aloes,pini,roriſmarini, iuniperi, & ſimilium,& hoc faciat abſque multa perſcrutatione ne noceat gingiuæ ipſam mouẽdo aut dentes ipſos,& ſint hæc proprie participantia amaritudinem cum quadam ſtipticitate. Nonus facta tali mundificatione immediate poſt cibum, ut ſupra lauentur dẽtes,& proprie cum aliquo ex infraſcriptis uinis mediæ uinoſitatis & ſaporis medii inter dulce, & acre notabiliter ſtipticis. Et ex conuenientibus ad hoc eſt, ut in quatuor libris muſti conditionati,ut ſupra,poſtquam bullierit ſub racemis circa tres dies, & extractum ſit de ſub racemis, bulliat in eo una libra ſaluiæ recentis inciſæ in fruſtra mediocria,& non piſtatæ,nec lotæ uſque ad ſufficientem clarificationem ipſius uini:deinde extrahatur,& obſeruetur in uaſe bene obturato,uel accipiatur cinnamomi electi.℥.1.maſtichis.℥.s.galliæ muſcatæ,cubebarũ,ana.ʒ.2. ſem. iuniper.i. ʒ.3.radicis ciper.ʒ.1.s.fol.roriſma.℥.6.contundantur omnia craſſo modo exceptis fol.roriſma.& bulliant omnia ſimul in una brenta uini,ut ſupra conditionati, & fiat per omnia, ut ſupradictum eſt, & hoc multum ualet in paſsionibus neruorum. Decimus canon. Fricentur dentes ſuauiter, & tempore breui,nam fortis frictio.aut diuturna deſtruit dentium humiditates naturales,& ad eos trahit rheuma & uapores à ſtomacho aſcendentes,aut ſaltem ipſos præparat ad hoc recipiendum. ſed frictio cum ęqualitate abſtergit dentes, & carnem gingiuarum confortat,& prohibet lapides, ſeu gypſum circa ipſos generari,& facit oris odorem bonum.Et licet Auic.præcipiat frictionem dentium fieri cum oleis calidis,frigidis,aut mixtis ſm exigentiam,nihilominus,quia frictio cum oleis eſt abominabilis ſtomacho, ideo omiſſa frictione cum oleis fricentur dentes cum infraſcriptis cum uadit dormitum,& etiam ſtomacho ieiunio quocunq; alio tẽpore ad libitum.℞.mellis par.2.ſacch.optimi, par.1. miſce. Item aliud.℞.pulueris capitis leporis aduſti ad quãtitatem auellanæ,qui puluis ligetur in petia lini rara, & ſubtili. Et cum hac petia in qua ſit hic puluis fiat frictio.Alind.℞.ſalis uſti ad quantitatem auellanæ,mellis quantum ſufficit ad incorporandum pro electario,cum quo ligato in petia, ut ſupra fiat frictio dentium,& gingiuarum.Ex theriaca quoque fricentur antiqua dentes omni mane ſemel ſtomacho ieiuno,ſcilicet poſt cœnam per.9.horas,ſuper qua frictione cũ dicta theriaca dormire poteſt ad libitum.Et nota quòd poſt dictas frictiones non debent lauari, ne uirtus ſupraſcriptorum dentibus amoueatur,& ſufficit huiuſmodi frictio ſemel in hebdomada. Et nota, quòd medicinæ conſeruatiuæ dentium debent eſſe ſiccæ,ſed in actiuis temperamento propinquæ.Si uero dentes eſſent notabiliter læſi,ſiue lapſi in actiuis, ad intra tamen latitudinem ſanitatis medicinæ ſint cal. aut frigidæ ſm exigentiã lapſus corrigendi.Cauendo tamen ab intenſe calidis, ſicut in tertio gradu,aut ſupra,ſimiliter ab intenſe frigidis,& ab his quorum ſapore dentes ſtupent, ſicut acria,acetoſa, aut pontica.Sed ſint medicinæ ſuæ exiccãtes, abſtergentes,reſoluentes ſuperfluitatem,quæ eſt in eis cum moderatione, & ipſos confortantes cum ſtipticitate moderata. Et ex frigidis ſunt roſæ ſiccæ,gallæ,karabe, margaritæ, fructus tamariſci,& folia eius, cortices arboris mori, & radix acetoſæ.Sed calidæ natura uel artificio, ſicut ſal

ustum, cinnamomum, hyssopus sic. flos schinanti, fructus capparis, & cortex radicis eius, folium, mastix sandaraca, caput leporis ustum, xyloal. muscus, capil. uen. fol. cupressi, fol. iuniperi, & cortex radicis eius, cornu cer. ustum, uel non ustum, menrastrum, cortex arboris pini. Acetum uero licet noceat dentibus sua acetositate, & sua substantia subtili incisiua, tamen ponitur frequenter in medicinis dentium infrigidantibus, quia iuuat ad infrigidandum, & penetrandum, licet non ita penetret mixtum infrigidantibus eorum frigiditate penetrationem prohibente: & cum calidis, quia iuuat ad penetrandum, & resoluendum substantia sua subtili calida & nocumentum suum frangitur cum aliis medicinis propriis dentibus secum mixtis. Medicinæ autem dentales, aliæ sunt dentifricia, aliæ masticantur, aliæ liniuntur, aliæ sunt sicut pastilli, qui ponuntur supra dentes, aut super mandibula, & aliæ sunt cum quibus fricantur aliæ sunt cum quibus dens impletur, aliæ sunt uaporationes, aliæ suffumigationes. aliæ caputpurgia, aliæ distillationes in auribus, aliæ sunt euacuātes materiam cum phlebotomia, & uentosis ex propinquioribus locis, & aliæ sunt eradicantes dentes quibus utendum est, nunc una, nunc altera secundum quod tuo proposito est conueniens, &c.

De dolore Dentium. Cap. 48.

CIrca rubricam dolor dentium quantum ad quid nominis, & quid rei satis manifestus est. Species, siue modi ipsius sunt, quia quidam est intensus, quidam remissus, & quidam nouus, quidam antiquus, & quidam continuus, quidam interpolatus, & quidam pulsatiuus, quidam extensiuus, & quidam pungitiuus, quidam perforatiuus, &c.

Causa dolorosa quandoque est substantia dentium. s. mala complexio calid. frig. & sic. sine materia. Et quandoq; est cū materia, aut apostemante dentem, aut corrodente, aut in ipso uermem generante. Et qñq; causa dolorosa est in neruo existente in radi. dentis, s. aut mala complexio siue sine materia, aut cum materia in eo infusa, aut apostemante. Et solutio continui in eo, aut est à uerme pungente, aut à materia crassa, & multa extendente, aut ab acuta subtili in substantiā eius penetrante. Et tertia causa dolorosa est in gingiua. Et hæc frequentius accidit ꝑꝑ materiam ad ipsam fluētem, corrodentē, apostemantē, aut carnem superfluam generantē, aut mollificantē: vnde fit prona ad suscipiēdum materias malas, quę putrefiunt in ipsa. Et nocet dentibus putrefaciendo, & commouendo ipsos. Siccitas etiā propter priuationē nutrimenti quandoq; est causa doloris, sicut in senibus, & consumptis ex ægritudinibus, siue sint adhuc ægri, siue conualescentes. Et dolor perforatiuus, aut extensiuus quandoq; est à uentositate retenta in radice dentium. Sed nocumēti principiū apud Auic. aut est ex stomacho, aut ex capite, aut utrisque simul. Et si fuerit totum corpus plenum illa materia, tunc cursus materiæ ex corpore ad dentes erit ex his duabus uiis. Et materia ab his mēbris, aut ab aliis cōicatur dentibus, aliquando sub forma uaporis, aliquando sub forma humoris. Et quādoque dolent dentes in febribus acutis ẽm semitam cōtinuitatis in malitia complexionis. Et quando accidit sub aliquo dente corroso dolor pulsatiuus, tunc in radice eius est superfluitas nō matura, quare apostema illud maturetur, & dolor iuxta posse mitigetur, & cum cætera non conferunt, eradicetur dens. Materia autem ad dentes deriuata secundum plurimum est phlegma, & aliquādo salsum, deinde sanguis, rarius cholera, rarissime melancholia. Causæ autem primitiuę sunt percussio, casus, & offensio, uentus, aer frigidus, crapulæ, & reliquum regimen malum sex rerum non naturalium, & quandoque fit difficile pluribus hominibus consyderantibus suum dolorem discernere partem dolorosam, & multo minus causam sui doloris, quamuis regimen debeat esse diuersum, immo quandoque non distinguunt dentem dolorosum à non doloroso.

Signa. Primo consyderes an gingiua patiatur malam cōpositionem, quod ex malo eius colore potissimum comprehendes, & an sit tumida, sanguinolenta, apostemosa, aut sit in ea corrosio, aut putrefactio, & sanies exeat comprimendo, & tunc iudicabis nocumentum esse in gingiua. Si uero nihil tale sit, & comparando ipsam gingiuis aliis non comprehendis differentiam, tunc causa dolorosa erit in substantia dentis, uel in neruo inter quæ distingues. nam si fuerit in dente, forte dens erit corrosus, aut magis tumidus solito. Et forte uermis erit in foramine quod comprehendes ex dolore interpolato cum motu uermis: & si quandoq; nihil tale fuerit, saltem dens totus dolebit secundum longitudinem suā, & non secundum extensionem mandibulæ: &c. Quòd si nocumentum fuerit in neruo, dolor cæteris paribus erit magis acutus quàm in aliis partibus, & erit in radice dentis, & expandetur in carne rubea, & ẽm extensionem mandibulæ, & fortè dens erit etiam stupidus. & tu quidem comprehendēs malam complexionem cal. aut frigid. ex relatu ægri sentientis calid. aut frig. & ex colore tendente in rubeum uel citrinum album & fuscum, & ex calidis præcedentibus & concomitantibus, & quia iuuatur à contrariis & læditur à similibus, & siccitas cognoscitur per detumitionem & commotionem & præcessionem & concomitantiam causarum exiccantium. & uentositas, & uapor cognoscitur ex permutatione doloris, nisi esset in aliquo loco reclusa: tunc enim faceret dolorem perforatiuum aut extensiuum. & humor crassus cognoscitur cum submersione & mora doloris absque cal. & frig. apparentibus ualde. Sed humor acutus, sanguineus & cholericus cognoscitur ex uelocitate nocumenti cum intensione & alteratione coloris ad similitudinem humoris, & ex sapore & caliditate acuta sensata ab ægro aut à tangente. Et dolor pulsatiuus arguit humorē calidum, & proprie sanguineum aut apostema quod maturatur. Et scies quòd initium humoris est ex cerebro, aut stomacho, ex repletione & nocumento sensato in uno eorum, aut in ambobus. Causæ primitiuæ seipsas ostendunt.

Prognostica. Primum cum causa doloris est in gingiua non sufficit eradicatio dentis, imo non est necessaria, id est, utilis: & si est in dente, remouetur dolor cum eradicatione, & si est in neruo, quandoque remouetur dolor cum eradicatione, quandoque non, & non remouetur nisi quia materia inuenit locum amplum in quo expellitur cum prius esset præfocata retenta cum dente. Si uerò materia sit fixa in neruo non sic facilè remouetur. Secundum. Fortissimus dolor est qui prouenit ab apostemate quod in radice dentis maturatur. Tertium. Ad huiusmodi dolores fortissimos quādoque sequitur syncopis aut epilepsia, nocumento cordi aut cerebro, communicato. Quartum. Cum barba tumescit ex directo dentis secundum plurimum dolor sedatur materia exterius deriuata.

SI gingiua cum dolore dentium fuerit sanguinolenta, & apostemosa, & rub. fueritq; apostematio cū pulsatione, extrahatur sanguis cum uentosis, phlebotomia ex cephalica prius facta. deinde in ore aliquandiu acetū, & oleū rosatum teneat: quod postquam eiecerit; hoc idem iterū fiat. post hoc oleum rosatum in ore teneat. & si ex hoc non euaserit, fueritq; pulsatio uehemens, & cum inflammatione cāphora, & pirethrum terantur, & in radicibus dentium ponantur: cumq; dissoluta fuerint; iterum mittantur. cottum quoque oleo rosaceo illinitum superponatur. quòd si dolor aliquando augmentetur, et uehementior fiat; opii sexta pars drach. 1. in oleo rosaceo dissoluatur: ex quo cottum illinitū radici dentis dolentis adhibeatur. si autem nondum sedetur, scalpelletur locus, & sanguisugæ superponendæ sunt.

In hoc quarto tractatu agit de ægritudinibus dentium. Et facit quatuor capitula. Primum est de dolore dētis, quod capitulum trifariam partitur. Primo ponit curā doloris dentis à causa cal. secundò ibi. Gingiua uerò. Ponit curam doloris dentis à causa frig. tertiò ibi. Si uerò dens corrosus. Ponit curā doloris dentis à corrosione. Prima in duas. Primò ponit signa qñ prouenit à causa calida & proprie sanguinea. in secunda ibi. Phlebotomia ex cephalica. Ponit curam. De duabus primis partibus dicit. Si gingiua fuerit rub. sanguinolēta tumida, fueritq; apatio illa cū dolore pulsatiua, qui, ut superius dictū fuit, maximè ꝓuenit ex apostemate sanguineo, fiat primò phlebotomia ex cephalica, & ꝓprie ex latere dentis dolētis, deinde fiat uētosatio cū scarificatione in spatulis ad euacuandum & diuertendum. Deinde teneat in ore ace-

tum & oleum rosaceum quod sit duplum ad acetum, & sint adinuicem bene concussa, & cum fuerit aliquandiu in ore retentum abiiciatur illud, & nouum sumatur in ore, & sic fiat pluribus uicibus, & sint actu frigida ad repercutiendum & ad alterandum discrasiam cal. tam membri quàm humoris. Secundò post hoc teneat in ore solum oleum rosaceum ad mitigandum dolorem: nō enim est opus amplius tanta repercusione. Tertiò si ex hoc non recesserit dolor, fueritq́; pulsatio uehemens cum inflatione, quod prouenit ex præsentia materiæ calidæ in loco. camphora frigida in tertio & pirethrum calidum in tertio, uel in fine tertiæ simul terantur, & in radicibus dentium ponantur, & cum dissoluta fuerint iterum ponantur. Et ut melius adhæreant possent permisceri cum oxymelle simplici, & cum cotto radici dentis apponi. Hæc autē mixtio fit ut per camphoram fiat caliditatis alteratio, & per pirethrum materia de profundo dentis educatur, & postea cottum in oleo rosaceo infusum loco dolenti superponatur ad doloris mitigationem. Quartò si dolor non mitigetur, imò fiat uehementior, opii sexta pars ʒ. 1. in. 2. ʒ. olei rosacei dissoluatur, ex quo cottum illinitum denti dolēti apponatur. Et apud necessitatem replicetur, cauendo tamen ne deglutiatur. Quintò, si dolor adhuc non sedetur, locus scalpelēt, & sanguisuga saltem una superponatur taliter ut materiam quæ est causa doloris exiccet, & ea remota permittatur sanguis fluere. Deinde cum dicit.

Gingiua uero si non sanguinolenta fuerit, nec apostemosa nec dolor cum pulsatione, nec in facie fuerit inflatio, aut dolor acciderit post fastidium & satietatem, & post cœnam, comederitq́; ex cibo frigido multoties; venter ægri soluendus erit ex pilulis cochiis. & dolentium dentium radices ex hoc medicamine fricandæ sunt, quod sic fit. Recipe pirethri, sinapis, setaragi indi, baurach, piperis, zingiberis. & ex eis puluerizatis dētium fricentur radices. cottum quoque eis illinitum super dētium radices ponatur. postquam æger os ex aceto, in quo pirethrum, & mentastrum, & origanū fuerint cocta colluerit; de foris præterea panicum, siue milium in sartagine torrefactum super maxillam est ponendum, aut ex piperis puluere, melle commixto dens, & eius radix fricetur. & si hæc nō suffecerint in dentiū radicibus hæc theriaca ponatur. quæ ℞ castorei, aßæ, piperis, zingiberis, stiracis, opÿ omnium partes æquales cōficiantur cum melle, & admistrētur. æger præterea per aliquantum temporis à comestionem † abstineat, maneatq́; famelicus, et ingrediatur balneum, & utatur motu. si autem nec sic quiescat; ferrum ignitum radici dentis multoties apponatur, aut eradicetur.

SCHOLIA.

Abstineat, maneatq; famelicus] Rectius quidem, ut textus habet manuscriptus, legetur Abstineat mane, atq; famelicus ingrediatur balneum.

In hac secūda parte principali curat dolorem à cā frigida. Et dicit, quòd si non fuerint signa caliditatis suprascripta, sed potius signa frigiditatis, & maximè q̃a dolor acciderit post fastidium satietatem nauseatiuam, & post regimen & causas infrigidantes, uenter ex pilulis cochiis erit soluendus. Et radices dentium dolentium ex hoc medicamine fricandæ. ℞. sinapis, pirethri, setaragi indi, quæ sunt ligna quædam minuta similia garioph. cal. & sic. baurach, pro quo accipiatur salnitrum, piper, zingib. de his possunt accipi partes æquales uel de magis cal. scilicet, in quarto sicut sinapi. & piperis minor quantitas accipiatur, & elaboretur, ut radici dentiū aliquid adhæreat, postquam æger prius dentis colluerit ex aceto in quo pirethrum: mētastrum, & origanum cocta fuerint, & deforis panicum siue milium torrefactum, & pauco uino & aceto dum torrefit aspersum, & in sacculo positum, & super loco dolente appositum. Item ex pipere puluerizato, & cum melle mixto, dens & eius radix fricentur. Et his non sufficientibus, hæc theriaca in radice dentis, & circa dentem ponatur cum stuello cotti in ea infuso. ℞. castorei, assæ, pirethri, zingib. stiracis, opii, omnium partes æquales, conficiantur cum melle, remouendo causam ac stupefaciendo, dolorē mitigat. & dicitur theriaca per similitudinem, quia sicut illa iuuat in pasioníb. contra quas inuenta est, sic ista in tolendo dolorem dentium. & æger fameat, sitiat, exercitetur, balneū ingrediatur, scilicet stufam aut balneum aliud calidum & sic cum & his non sufficiētibus, stillus ferreus ignitus radici dētis opponatur. Dolorem remouet, & dentem tādem cadere facit, aut eradicetur secundum quod dicetur in cap. sequenti.

Si uerò dens corrosus fuerit; repleatur ex medicaminibus quæ nominauimus, & quæ sunt corrosiua, aut abstrahatur.

Hic curat dolorem dētis à corrosione, aut putredine prouenientem, implendo foramē ex medicaminibus ad hoc propriis, quæ aliquando sunt corrosiua, & consumentia humiditatem putrentem & corrodentem substantiam dentis. Aliquando solum conseruatiua cum proprietate sua & conuenientia in qualitatibus manifestis primis & secundis, tamen prohibendo nec cibus aut alia res putrens ingrediatur sicut est aurum, & dens extrahatur secundum doctrinę sequentis cap. &c. Cura doloris dentis à mala complexione sine materia quatuor exigit intentiones. Prima intentio est remotio causæ facientis aut conseruantis ipsam. Secunda est alteratio ipsius cum contrariis. Tertia est prohibitio humorum à fluxu. Quarta correctio accidētium. Si ergo causæ fuerint primitiuæ sicut uentus, aer frig. aut calid. & cibi & potus calefacientes aut infrigidantes, crapulæ ebrietates, & huiusmodi remoueantur, & similiter si causæ fuerint intrinsecæ, sicut feb. hydrops, retentio euacuationum consuetarum iuxta posse remoueantur, &c. Secunda intentio perficitur cum contrariis tam ex parte regiminis medicinalis, quàm ex parte sex rerum non naturalium. In discrasia ergo calida teneat in ore aquam frigidam aut rosaceam, aut aliquam istarum cum tertia parte aceti permixtam, aut succum aliquem frigidum sicut plātaginis, solatri, semperuiui, & similium, aut aliquam decoctionem, sicut est decoctio facta ex rosis, myrto & foliis salicis, & similibus. & ex oliis, est oleum immaturum, oleum ros. salicium, myrtinum, nenuphar. & aput maiorem necessitatem infrigidationis possumus addere pro qualibet ℥. succi, aquæ aut olei, s. ℈. camphoræ, & apud maiorem necessitatē profundationis, aut repercussionis, aceti, quod sit subtriplū aut subquadruplum ad illud cui admiscetur. Sed in discrasia frigida confert uinum calidum retentum in ore, & decoctiones ex rebus calidis, sicut ex sandaraca, mastice, saluia, hyssopo, zingib. pipere, pirethro, & similibus, ex quibus 1. aut plura cum uino decoquātur, & his potest addi acetum pro octaua parte aut decima. Et theriaca & mithrida. super dentibus illinita conueniunt, & aqua ardens est ultima. Si uero causa doloris fuerit siccitas pura, confert ut fricetur dens cum eis quæ sunt, sicut butyrum & adeps anatis. Et regimen sex rerū similiter ordinetur in contrarium discrasiæ, &c. Prohibētur autem humores à fluxu si suprascripta aliqua stipticitate participēt, aut secum admisceatur acetum. Et si opportuerit fiāt euacuationes & diuer. de quibus infra. Et corrigantur accidentia secundum quod oportet, & maximè uigiliæ secundū quod dictum est superius, & maximè cum narcoticis, de quibus infra. Et prohibent materiam declinare ad dentes. Si uerò dolor fuerit à mala complexione cum materia & propriè apostemate, exigitur duplex regimen. Primum tribus completur intentionibus, scilicet euacuatione, diuersione, & fluxus prohibitione. Prima intentio perficitur cum phlebotomia ex cephalica si materia à capite rheumatizet. Sed si à mēbris inferioribus cū phlebotomia basilicæ aut saphenarū, & hoc si materia est sanguis aut mixta cum sanguine, & propriè apostemans, & reliqui humores cum propriis educantur, de quibus sæpe dictum est. Sed materia calida apostemante potius conueniunt medicinæ lenitiuę, scilicet aqua fructuum quæ cum manna aut casia permisceatur. Secundam rem cōplent uentosationes factæ in spatulis, frictiones, extremitatum lotiones, crurium ligaturæ dolorosæ, & ex diuertentibus, & similiter eradicantib. materiam sunt incisio uenarum quæ sunt sub lingua, & in labiis & uentosationes sub mento cū incisione & scarificatione gingiuarum, appositio sanguisug. in radicibus dentium. Et dixit Gal. quòd si terratur alliū, & ponatur in palma manus in parte domestica per noctem,

& propriè in manu quę ſequitur dolorem dentis,tollit,& ex
pertum eſt. Tertiam rem complent adminiſtrationes prohi-
bentium fluxum materierum ſicut pilulæ opiatæ alkaib,quas
fecit Alex.& poſitæ ſunt in cap. de catarrho . Regimen autē
particulare diuiditur in curam veram,& curam mendoſam,
vt eſt apud Meſuæ.Cura autem mendoſa dicitur,quia auferē
do ſenſum ſedat dolorem,ſed non,remouendo cauſam.Sicut
eſt ſuffumigatio facta cum hyoſcyamo , & propriè cum can-
nula ueniente ad dentes poſita ſuper emboto . Et expertum
eſt oleum roſ.℥.s.cum ℈.s.opii,ſcilicet linitum ſuper dentes.
Et loco ol.poteſt accipi ſyr.acetoſus.Similiter pirethrum &
camph.æqualibus portionibus.Et collutio facta ex aceto de
coctione hyoſcy.aut ex radice eius cum aceto & oleo roſ.Et
ſolatrum cum aceto eſt medicamen expertum,& hoc in cau
ſa cal.Sed in fri.eſt hoc medicamē.℞.hyoſ.al.opii.ſtir. galb.
ana.ʒ.1.pip.aſſæ fœtidæ,ana.ʒ.s. miſce cum rob , & liniatur
ſuper dentem doloroſum. Caſtoreum quoq; & opium , ana .
mixta cum ol.roſ.& diſtilletur in aurem ſequentem dolorem
optime cofert,& ſufficiunt de ambobus duo.gran. ſimul. Itē
ſagenea,troch.ſtellæ & philonium,& propriè ſi fuerit mixtū
cum eis aliquantulum opii. Ex ſedantibus dolorem illud quo
communiter vtor,eſt oxymel ſcyllit.cum opio,ut puta , 2. 3.
eius cum 5.gran.opii,& cum cotto in hoc inuoluto dens &
radix eius inuoluatur.Et hæc ſufficiunt pro cura mēdoſa. Cu
ra uero autem tribus completur intentionibus.Prima eſt re
percuſsio conueniens in principio. Secunda repercuſsio cū
reſolutione mixta , aut maturatione conueniens uſq; ad me-
dium ſtatus.Tertia eſt reſolutio aut maturatio deinceps con
ueniens. Primò completur cum his quæ repellunt materiā
& confortant ſua ſtipticitate,de quibus ſupra dictum eſt,ſal-
tem in cauſa cal. quantum eſt oportunum . Sed in cauſa frig.
in principio,fiat repercuſsio cum oleo roſ.mixto cum maſti
ce,aut ſandaraca,aut cum ramich,ideſt cum mixtura facta cū
paſſulis & gallis ex qua fit gallia muſc.& apud Auic.ex rebus
fortibus ad repercutiendum . Et propriè in materia frig. eſt
alum.aduſtum & extinctum cum aceto cum æquali quantita-
te de ſale & adminiſtretur,& poſtea colluatur os cum uino ,
& decoctio gal. in uino & aceto conuenit . & cum uentum
eſt ad augmentum,adminiſtrandum eſt oleum roſ. cum uino
decoctionis maſt.aut cum uino decoct.paſſu.aut fœnug . Et
ſandaracha cum aceto eſt ſublimis iuuamēti , prohibet enim
rheumatizationem,ſtringit gingiuas & ſedat dolorem. Et ul
timo perueniendum eſt ad reſoluentia uel maturantia , ſicut
uinum decoctum,paſſul.ficuum & fœnug.imò ficus maſtica-
tæ & in ore retentæ ſuper dente dolor.maturant & ſedāt do
lorem . Et ex maturantib.ſedantibus dolorem eſt ol. decoct.
rad.althææ , fœnug.chamæm.melil. ſingulariter aut coniun-
ctim, & hoc in cauſa cal. ſed in frigid.conuenit uinum deco-
ctum hyſſ.alaſce,ideſt,thymi,& ſuc.porri cum cotto,loco do
lenti applicitus.Experta habentia ſingularem proprietatem
in ſedando dolorem ſunt multiplicia,ſcilicet collutiones o-
ris apposita circa dētes, ſuffumigata exteris appoſita,in aurē
inſtill . Cauterizationes dentis & fricationes . Ex decoctio-
nib. iuuantibus eſt acetum decoct. ſpolii ſerpentis cum pro-
prietate ſua,& ſimiliter decoct.rad. cappar.in ore retentum
uel ſuper dente dolente appoſitum . Item cortex & lignum
pini bullitum cum aceto,& radix collocyn.& pulpa eius ſimi
liter bullita,& acetum bullitum in teſta colocynt.Huiuſmo-
di autem quę fiunt cum colocynthide quandoq; abhorrentur
propter amaritudinem,& ellebor.bullitus cum uino eſt ulti
mum.Item radix etiam raphani,folia almezereon , pirethrū
zing.cucu.aſi.armel.ideſt ruta agreſt.ariſtol.rot. Hæc omnia
ſingulariter aut coniunctim bullita cum aceto conferunt, &
propriè in cauſa frig.Sed ex propriis applicitis ſuper dentes
dolorem ſedantibus eſt piper & pix ſimul mixta.Similiter pi
per & aſſa,aut ſinap.& aſſa,aut ſerapinum, reſoluit enim do-
lorem congelatum.Item oppoponacum cum pirethro , ſpo-
lium ſerpen.combuſt.& mixtum cum oleo ad ſimilitudinem
unguenti , & poſitum ſuper dentes eſt mirabile in ſedatione
doloroſa . Et puluis factus ex origano & nitro ſuper dentes
& gingiuas aſperſus mox tollit dolorem . Item. ℞. pirethri
ſtaph.ana.ʒ.1.& fiat puluis ſubtilis,& cū cera incorporetur
ex qua cera dens inuoluatur . Et ex conuenientibus leuibus
multum iuuantibus eſt ut medulla panis recentis calidi den-
tibus comprimatur.Ex ſuffumigatis eſt ſemen porri cum pi-
ce ſuffumigatum cum traiectorio ad radicem dentium, tollit
dolorem,& uermē occidit.Res autem quibus fit euaporatio
exterius ad dolorem dentium ſunt ſicut malua,anethum , al-
thæa,parietaria,chamō.& melilo.fœnug.ſem.lini.ſem. caul.
ſem.porri.&c.Ex his poteſt fieri emplaſt.& ſimiliter ex cępe
aſſo cum oleo chamæm.& anethino,aut oleo lilio.Et quādo
que fiant euaporationes ex rebus ſiccis,ſicut ex milio pauco
aut ſale . Res autem quæ iniiciuntur in aures & ſedant dolo-
rem,ſunt ſicut oleum de amyg.dul.& amar.& ſambuc. quod
cunq; horum coctum fuerit in cæpe concauo poſtquam ſecū
permiſcetur aliquid caſtorei,aut euphor. & quādoq; aliquid
opii apud uehementiam doloris. Auic.confectio experta ad
dolorē dentium difficilem & ad corroſiones.℞. caſtor. myr.
opii,piperis galban.ana.confice cum rob,& fac ex eis troch.
& liniantur dentes.Et apud Auic.ſi cauſa doloris eſt uentoſi-
tas,reſoluatur cum ſagapeno galbano & granis alharmel,id-
eſt rutæ agreſtis,& cornua cer.cōbuſt.decocta in aceto ſcyl-
lit.deinde trita & confecta in oxymel.denti applicita ſedant
dolorem,& propriè ex corroſione etiam hepar ſtellionis po
ſitum ſuper dentem corroſum ſedat dolorem.Et quandoq; ua
poratur barba frequenter & emplaſtratur, ut ad ipſum traha
tur materia:cum enim emplaſtratur barba,ideſt , locus exte-
rior ex directo dentis dolentis ſedatur dolor , & propriè cū
cauterizatur dens cum oleo feruenti illa hora. Cauterizatur
autem dens aut cum oleo feruente applicito cum extremita
te ſtili cotto inuoluta,aut oleum feruens cum embuba inſtil
letur in foramine dentis . Sed primus modus eſt melior , &
quandoq; cauterizatur cum extremitate ſtili igniti , & pro-
priè proueniente ad radicem dentis , aut ad partem putridā
aut corroſam . Et bonum eſt ut gingiua & dentes ſani defen-
dantur cum petia in aqua roſ. aut aliquo frigido infuſa parti
defendendæ applicita aut cum paſta,aut ſimili re uiſcoſa . Et
quandoq; neceſſarium eſt ut perforetur dens perforatorio
minuto,ut uirtus penetret cauterizatiua ad locum ægrū . Et
fricantur aliquando dentes ad excuſsionem materiæ in ipſo
exiſtentis.Ex conuenientibus ad fricandum eſt zing.& pire-
thrum in oxymelle infuſum,& ſimiliter acetum cum ſale . Et
ſuffumigationes,& propriè cum traiectorio conueniunt , &
maximè ſi uermis adſit , ſicut ſi fiat ex colocynth. aut granis
eius,aut ſem.ſinapis,aut cæpe.Tertiò uerò regimen curat ac
cidentia ſicut uigilias cum his,quę dicta ſunt in capitulo pro
prio.Regimen uitæ declinet in contrarium diſcraſiæ,& cum
fiunt huiuſmodi cauterizationes declinet ad frigidum & hu-
mid.& ſit tenuis .

Cura corroſionis dentium tribus completur intentioni-
bus . Prima eſt euacuatio humiditatum putridarum cum eis
quæ dicta ſunt.Secunda eſt reſolutio ipſarum ex ipſis dentib.
ad quod ualet acetum,decoct.nigellæ cum cotto applicitum
aut nigella trita cum alchitram,& ſuper dente linita. Et ſimi
liter acetum decoct.capparis,aut zing.aut acetum ſolum, &
oxymel ſcyllit . & eſt proprium , & hepati lacerti ineſt pro-
prietas in prohibendo corroſionem ſi eo fricetur dens corro
ſus.Tertia intentio eſt confortatio dentis prohibitio corro-
ſionis cū ex eis linitur aut impletur dēs corroſus.Et gallia ſo
la prohibet putrefactionē,& cāphora ſola in cauſa cal.eſt ult
tima . Et hyoſcyamo cum ſtyrace mixto ineſt operatio mira-
bilis,cum per traiectorium dens corroſus ſuffumigatur .

Regimen autem implendo dentē corroſum eſt, ut implea
tur in cauſa cal.cum frigidis,& in frigida cum calidis. Secū-
do , ut non impleatur cum labore & uehementia addente in
dolore , & ex propriis eſt gallia cum ciperis aut cum maſti-
che,& eligantur ex ſupraſcriptis cal.aut frig. ſm oportunita
tem in contrarium diſcraſiæ dētis , ſed ubi non fuerit multus
receſſus à mediocritate impleatur cum foliis auri .

De extrahendis dentibus. Cap. 49

*MEdicamē,quod cum in dente corroſo ponitur, ipſius
ſedat dolorem,aut ipſum†conſtringit. ſumatur che
bichengi,& piper,& trita , & alchitram conſper-
gantur,& impleantur ex eo.†Medicamen,quod dentes debi
les,& qui ſint extrahendi,ac dolentes eradicat . Cortices ra
dicum mori& cappari,& pirethrum,et lac tithymalli atq;*

lac

lac anabulæ, & arsenicum rub. & radix colocynthidis sumantur. & trita ex tanto aceto quod eis sufficiat conspergantur. Acetum quoq; per hebdomadam unam semel in die ut prius addatur, post hoc dentes in circuitu scalpentur, & ex prædictis decies in die epithimentur donec ad mouẽdum sint faciles, & sic extrahantur. Aut epithima fiat ex fece aceti acutissimi per multos dies, & postea extrahantur. Aut ranæ fluuiales in oleo coquantur donec dissoluatur. Quandoq; necesse fuerit dentium radices scalpentur, et ex oleo isto multoties inungantur, donec facile moueri possint, postea cum instrumento euellendi dentes euellantur.

SCHOLIA.

Ipsum cõstringit] dicũt alii frangit; medicamẽta enim, quibus sit compositum illud facultatem habent dentium extrahendorum. Medica. quod dentes debiles, & qui sunt extrahendi, ac dolentes eradicat], sic lege Medica. quod dentes debiles dolentes, qui sunt extrahendi eradicat. ita & uetustus codex est scriptus.

Causæ eradicationis dentium sunt tres. Prima, quia sanitas nocumenti eius, & propriè doloris non speratur, cuius signum potissimum est, quia quamuis aliquãdo medicinali auxilio sedetur, tamen parum post redit. Secunda quia timetur nocumentum corrosionis, aut putrefactionis, aut aliud communicari dentibus uicinis aut mandibulæ. Tertia, quia fortè impedit operationes in quas ordinatur, scilicet locutionem aut masticationem, quare consilium est procedere ad ipsius eradicationem & propriè si causa & nocumẽtum sit in substãtia dentis. Si autem dens sit sanus & nocumentum sit in gingiua uerisimilius est eius eradicationem magis obesse quàm prodesse. Si uerò causa nocumenti sit in neruo est indifferẽs eius eradicatio ad nocendum & iuuãdum. Iuuabit enim primò, quia de materia per eradicationem resoluetur. Secundo quia conuenientius est medicinas parti læsæ, scilicet, neruo applicare. Sed nocebit, quia per dolorem extractionis materiæ ad locũ dolorosum attrahẽtur, quę erũt causa augmẽti doloris, & quòd communicetur oculo & cerebro, & fortasse febrium, syncopis, & epilepsiæ, & propriè si ante extractionẽ aderit magnus dolor, & cum hoc si magnus superueniet causa extractionis, quia fortè dens est ualde firmus & pluribus radicibus affixus mandibulæ, etiam si dens ipse fuerit apostemosus aut corrosus. Quare diligenter consydera antequam ad ipsius extractionem procedas, & alia medicamina prius experire. Quòd si consilium tuum omnibus ęquè libratis fuerit in ipsius extractione, hoc facito quibusdam canonibus: Primus, ut præcedat euacuatio cum phlebotomia, pharmacia, aut utraque secũdum exigentiam plectoriæ, aut cacochymiæ. Secundus est, ut dolor si fuerit fortis, prius sedetur, & si non, cum alio saltem cum stupefacientibus. Modi autem in extractione dentium sunt tres. Primus cum ferro, sed prius debet fieri scarificatio gingiuarum & ligamẽtorum circa radicem dentis ligantium dentem cum mãdibula, deinde cum instrumentis adhoc propriis extrahatur, quorum figuras uides in margine. Secundus modus est cum cauterio actuali, ut cum stilo ignito multoties applicito in foramine dentis si quod est, aut si non est circa radicem dentis; nam per hoc forte sedabitur dolor, & cadet dens in processu temporis, & uicem huius supplet oleum feruens cum cotto in extremitate stili inuolutum multoties applicitum denti dolenti, aut cum moleta multoties applicetur granum olibani feruens figuratum secundum exigentiam partis cauterizandæ, & hæc cum hoc quod faciunt dentem in processu dierum cadere, dolorẽ sedãt. Tertius modus est, cum medicinis adhoc propriis, quarum quatuor describit Rasis in præsenti capite. Prima sumatur chebichengi idest apium, & proprie syluestre, & maximè radix, quæ est calida usque ad tertium gradum, & sicca in secundo, corrosiua, frangens dentes, & piper calidum in quarto faciens cadere dentem, consumendo humiditatem substãtificam ipsius, & ligamentorum, & trita incorporentur cum alkitra, idest, pice liquida, calida. & sic. circa secũdum gradũ posita, ut medicinas faciat denti adhærere. Impleatur dens corrosus ex hoc, aut circumuoluatur. Dicitur etiam de apio quod appensum collo tollit dolorem eius. Secunda, quia eradicat debiles dentes, aut dolentes qui sunt extrahẽdi. ℞. corticum radicum mori frig. & hum. cuius tñ fructus est cal. & hum. si dulcis sit: si uerò acerbus frig. & hum. radicum capparis, de quibus supra. pirethri, lactis tithimalli, laqueis anabulę, arsenici rub. cal. & sic. in tertio, radicis colocynt. ana. & trita cum tanto aceto quod sufficiat ad incorporandum omnia, in modum unguenti misceantur & dentibus applicentur. Tithimallus autem habet septem species, quarum una est anabula· lac autem cuiuscunq; speciei ipsius tithimalli est cal. & sic. in tertio corrosiuum, & faciens cadere dentes consumendo humiditatem substantificam eorum & suorum ligamentorum. acetum autem quod singulo die per hebdomadam addi debet, iuuat ad faciendum uirtutes aliarum medicinarum penetrare, & cum hoc humidum substantificum exiccat, & hoc unguentum maximè imprimit dentibus in circuitu scarificatis, & multoties applicetur hoc unguentum cum cotto in eo infuso dentem circundante donec facilè moueatur & sic extrahatur. Tertia medicina est, ut fiat epithyma ex fęce aceti acuti, ꝑ multos dies, & propriè scarificatis dentibus, ut prius Quarta medicina est, ut ranæ fluuiales in oleo coquantur donec dissoluatur, & scarificatis dẽtibus ex oleo isto multoties inungatur donec facilè moueri posit, & postea cum instrumento facile extrahatur, imò cum digitis aut sola fili suspensione aliqualiter cum impetu in rectitudine ipsum trahendo. Melior tamen est adeps ranæ uiridis habitantis in arboribus & propriè si misceatur cum lacte tithimalli, cum autem hæ operationes fiunt, dentes alii tueantur ne nocumẽta eorum quæ applicantur eis communicent. Et dentibus euulsis cum ferro teneat in ore acetum infrigidatum decoc. gallarum aut balaust. sed paucæ acuitatis, aut cum aqua rosacea mixtum. Et si dolor adsit oleum rosaceum solũ, aut decoct. mastichis quomodocunque extracti sint, aut lac in ore teneatur.

De congelatione, & stupore dentium. Cap. 50.

Portulaca. & amygdalæ amaræ masticentur, aut his similia. aut fiat frictio cum sale, & masticetur cæra.

Cõgelatio dentium siue stupor est diminutio sensus tactus accidens dentibus.

Causæ eius est mala complexio, secũdum plurimum frig. cum asperitate quadam in superficie dentis quæ fit, aut à causis extrinsecis sicut rebus acetosis, acribus, ponticis, & stipticis masticatis, aut in ore retentis. Quãdoque uero ab humoribus uenientibus ad dentes sub forma uaporis, aut humorũ à stomacho uel à capite, quæ acetositate uel acredine, uel põticitate participant. Quãdoq; uero ab imaginatione, sicut cum uidemus coram nobis aliquos masticantes res acres, huiusmodi imaginatio facit dentes stupere, siue hoc immediatè faciat, siue mediatè similem humorem, scilicet acetosum, acrem, &c. ad dentes attrahendo. Et quandoque fit propter nerui oppilationem, aut aliam malam dispositionem siue propter alias causas. Et si quæratur quare aqua frig. aut aer frigidus non faciat huiusmodi stuporem postquam sequitur malam complexionem frigidam. Respõdetur ꝙ huiusmodi acetosa & pontica cum hoc quod inducunt malam complexionem, etiam exasperant dentes & gingiuæ superficies, &c. Et fortè bene consyderanti apparebit stuporem dentis esse duplicem. Quidam dicit puram diminutionem sensus tactus, sicut qui prouenit ex oppilatione nerui, quidam cum diminutione quandam tristem sensationem, quæ est actio corrupta sensus tactus ipsius dentis. Et prima posse cõtingere ex aqua frigida diu applicita. Secunda exigit præter diminutionem sensus causa inducentes huiusmodi tristem sensationem in superficie dentis & gingiuæ.

Signa quod stupor sit ex nocumento dentis cognoscitur ex ipsius diuturnitate, & præcesserunt nocumenta dẽtis. Sed quòd sit per communitatem à stomacho, aut capite declarãt nocumenta præcedentia stomachi aut capitis. Sed quòd fit à causis primitiuis ipsæ semetipsas declarant.

Prognosticum, secundum plurimũ curatur satis faciliter, nisi sequatur malam nerui dispositionem, & præcipuæ eius oppilationem & solutam continuitatem, cuius cura sit difficilis. Cura. Masticatio portula. eam remouet sua uiscositate attrahendo quod in dente impressum est. Et Auic. 2. can. & Serapio dicunt quòd hoc facit sua substãtia uiscosa, remouendo asperitatem ab huiusmodi acribus & ponticis derelictam. Et similiter hoc facit masticatio ceræ, casei, & similium uiscosorum.

viscosorum. Amygdalæ autem amaræ masticatæ hoc faciunt partim sua caliditate, partim sua adhęrētia & viscositate. Sal autem fricatum sua caliditate & siccitate alterando malā cōplexionem frigidam, resoluendo quod ex humiditate subtili stupefaciente in dentibus est impressum, aut in superficie inuiscatum. Et panis calidus hoc idem facit sua caliditate actuali & adhærentia. Et in summa omnia cal. & sic. curant calefaciendo & resoluendo humiditatem dentibus impressam & remouēdo malā complexionem frigidā. Et omnia uiscosa sua adhęrentia extrahendo quod dentibus est affixum. & quęcūque nerui oppilationem remouēt sunt in hoc proficua si ab eius oppilatione consurgat. De stupore tamen superius est actum sufficienter in proprio capitulo.

De dentibus quod dolent, cum frigida tangunt.

Oleum calefactum in panno desuper est ponendum: aut uitellus oui assatus calidus multoties masticetur aut calidum panē multoties mordeat: aut fiat frictio ex balsamo, aut oleo de lilio syluestri.

Hæc dispositio ab Auic. nominatur ebet dentium, & est ut dentes nō tolerent calidū, neq; frigidum, neq; durum. Huius enim causa immediata est debilitas dentis, quare faciliter patitur à quibusdā occurrentibus. Causa aūt debilitatis est triplex, scilicet frigiditas. Et est secūdum plurimum propter complexionem dentium sua simboleitate facile labētem ad frigidum. Et aliquando, sed raro est caliditas. Et tertio sed rarissimè est nimia dentis sensibilitas cum raritate texturæ ipsius, unde à quibuscunque notabilis impressionis facilè patiē & frigid. cognoscitur ex colore gingiuæ albo uel fusco, sicut calid. cognoscitur ex colore rubeo uel citrino.

Secundò cognoscitur vtraque ex sensatione caliditatis aut frigiditatis. Tertiò ex causis præcedentibus. Quartò, quia iuuatur à cōtrariis & offenditur à similibus. Sed raritas texturę cognoscitur ex diuturnitate huius passionis, aut forte quia contracta est à principio generationis cui parum remedia proficiunt.

Prognosticum. Hæc passio cum est à raritate texturæ difficilè curatur. Sed si pendeat ab aliis causis satis faciliter. Secūdum, hæc dispositio frequenter nunciat & præcedit dolorē.

Cura. Si fit à calidit. uel frigiditate cū materia, est ut post euacuationem & diuersionem factam secundum exigentiam humoris peccantis, quælibet istarum cum suis contrariis remoueatur: frigiditas quidem, cum panno uel cotto in oleo infuso, & dētibus applicito. Et est primum remedium Rasis. Secūdum est ut uitellus oui assatus donec induretur existēs multum calidus masticetur. Tertium est ut panem calidum multoties mordeat. Quartum est ut fiat frictio ex balsamo calido in tertio, aut ex oleo de lilio, psillio syl. calid. in secūdo, quæ tamen actu calida applicentur. Et per huiusmodi intelligere potestis multa alia cal. & propriè uiscositate quadā participantia, quæ etiam proprietatē habeant in sedatione doloris sicut sunt oleagina, remouent enim frigid. & materiam si qua sit resoluunt & dentē confortant. Si uerò sit calid. cōfert oleū rosac. cū cāphora uel sandal. Item portulaca masticata, & semen eius & est propria & his similia. Si uerò sit à nimia sensibilitate cum raritate texturæ confortetur dens cum moderatè stipticis & viscosis, & sensus obtundantur, etiā si oportuerit cum leuiter stupefacientibus.

De anatomia oris. Cap. 51.

Iuxta morem consuetum nobis pręmittēda est anatomia oris & reliquorum membrorum quę in ore continentur, præterquam dentium, quia de ipsorum anatomia actum est. Os enim descriptiue est uas uniuersale membrorum locutionis in homine & vociferatiōis in reliqui animalibus uociferantibus ex sufflatione, ad retinendum cibum donec masticetur & deglutiatur, & retinendum aerem pro euentatione cerebri & membrorum spiritualium, & ad expulsionē superfluitatum quæ per meri cannam pulmonis & colatoriū ad ipsum deferūtur finaliter ordinatum. Labia uerò quę sunt anterior pars ipsius sunt composita ex cute, carne, neruis & panniculo interius tegente, qui est continuus cum palato pāniculo linguę & meri ad os stomachi. Et propterea ante uomitum propter hanc cōtinuationem tremit labium inferius. Et est de signis uomitus proximè futuri. Hæ autem habentes partes labia componentes, sunt adnuicem mirabiliter cōtextæ, ita vt non possint separari. Hoc autem factum fuit, quia labia debuerunt moueri ad omnem differentiam positionis secūdum exigentiam locutionis. Si ergo in ipsis fuissent musculi pro his motibus necessarii nimis labia fuissent crassa, quę ualde fuisset indecorum. Et propterea nerui fuerūt cum his partibus ad minima diuisi, ut cum subtilitate labiorum seruaretur motus uolūtarius. Ex quo patet quod labia sunt calida & humida propter carnis dominium. Et in ipsis sunt quatuor uenæ dictę alieneri, duæ in labio superiori ab utroque latere superiori una, & duæ in inferiori similiter partitæ, quarum phlebotomia ualet multum in ęgritudinibus oris & partium eius, &c.

De ægritudinibus linguæ. Cap. 52

Lingua uerò est membrum instrumentale in ore constitutum figuræ oblongæ ex carne, panniculo, uenis, & arteriis, & nouem musculis compositum ossi lambdæ in parte posteriori alligatum. Ad gustum, locutionem cibumq; uoluendum pro mastinatione finaliter ordinatum. Fuerunt autem tot musculi in lingua, quia debuit ad omnes differentias positionis moueri secundum locutionis exigentiam. Et habuit plures uenas, arterias & neruos quàm aliquod aliud membrum respectu suæ molis. Est autem organū gustus per neruos uenientes à tertio pari neruorum cerebri & habet motū uoluntariū per neruos uenientes à septimo pari neruorū cerebri. Circa radicē eius ab utraque parte sunt carnis glandosæ adhoc ordinatæ, ut humiditatem saliualem generarent pro humectatione linguæ, ne tot motibus exiccetur. Generatur autem in eis saliua ex uaporibus undecunq; ad illas partes eleuatis, & ex rheumatismis à capite descendentibus. Et in illis carnibus glandosis sunt duo foramina in quæ posset ingredi stilus, per quę humiditas saliualis ad linguam distillat, & cutis linguæ est diuisa in duo media coram commissura coronali. Et inter illa duo est communitas in ligamentis & cōtinuatione. Sub lingua uerò sunt duæ uenæ uirides magnæ, ex quibus procedunt uenæ plures, & uocantur raminæ. Et melior linguarum secūdum potentiam bene loquendi est commensurata, idest, mediocris in longitudine & latitudine sua, & subtilis ad extremitatem suam exteriorem. Illa enim quę magna est & lata ualde & crassa, aut parua sicut spasmata, non est conueniens ad locutionem. Et ex his patet linguam esse calid. & humid. in complexione. Et potest pati omne genus ægritudinis, &c. Et patet eius colligantia cum cerebro, hepate, corde, per neruos, uenas & arterias, & cum stomacho mediante meri, & cum pulmone & membris spiritualibus per cannam pulmonis. Et propterea signa sumpta à lingua sunt ferè in quacunq; ægritudine efficacissima. Postea sunt dentes, quorum anatomia præcessit. Et postea est palatum habens concauitatem in cacumine superiori ut fiat uocis intonatio & reuolutio agilis cibi quando dentibus conteritur. Et in fine palati est uuula pendens in modum grani uuæ, ideo uocata est uuula existens rara in substantia, & spongiosa, quia principaliter facta est ut superfluitatem descendentem à capite hora rheumatismi recipiat ne ad membra inferiora descendat, & propterea frequenter apostematur. Est etiam formata ut uocem modulet refrangē do aerem qui est materia uocis.

Tertium iuuamentum est ut aerem qui ad pulmonem uadit, & attrahitur per nares & os repercutiendo aliquandiu in ore retineat ne frigidus, sed alteratus ad pulmonem deueniat. Et propterea contingit quòd habentes abscissam uuulā multum sunt catarrhosi. & ideo prohibetur ab authorib. ne incidatur. Sed si sit putrida uel apostemata debet aduri semper dimittendo tantum de ea ut possit ad suprascripta iuuamenta deseruire, quod posset fieri cum cauterio actuali & cānula ænea lutata luto sapientiæ. Et cum potentiali, ut puta cotto in extremitate stili imposito, & in aqua forti intincto, & pluries applicito secundum exigentiam, siue cum cannula siue sine cannula, & cum isto etiam potest abscindi si nimis elongatur, & pendeat posita sub ipsa aliqua lamina ferrea, super qua adhæreat, & non debet scindi propter multitudinē sanguinis egredientis difficulter cōstringibilis, & quia difficulter

culter consolidatur propter situm suum & modum substantię unde perpetuo sanies emanat & sequitur fœtor oris perpetuus. Post uuualm sunt fauces dictæ pharinges, & sunt loca ampla, glandosa, ex utraque parte colli apta suscipere superfluitates cerebri, imò sunt emunctoria cerebri, ideo frequenter apostemantur, & apostema earum licet non emineat extra, eminet tamen intus, & ideo si os aperiatur & in profundo aspiciatur. Apparet tumor, & fit ibi una species synãches quæ in uulgari nostro dicitur gaion, & in fine istarum existit principium cannæ & meri, de quorum anatomia infra dicet.

De pustula linguæ. Cap. 53.

PVstula linguæ quasi paruũ apostema & bothor linguæ sunt termini synonymi significãtes hanc dispositionem quę diffinitiuè est pustulę multiplicatę in partibus oris. Bothor enim Arabicè idẽ significat ꝙ pustula latinè.

Species harum sunt secundum diuersitatem humorum, scilicet sanguineæ, cholericæ, phleg. & melãcholicæ. Item, quædam malignæ herpeticæ, quædam paucæ malignitatis. Causæ sunt quædam extrinsecæ sicut constitutio pluuialis, calid. & humid. dispositiones ad humorum putredinem. Similiter cibi in stomacho corrupti & propriè ad putridum & fumosum licet etiam corruptio ipsorum ad acetosum aliquando posset esse in causa, & propriè corruptio lactis in stomachis puerorum lactentium, siue propter lactis dispositionẽ, siue suorum stomachorum discrasias, aliquando causæ sunt corporeæ duplices existẽtes per cõmunitatem aut à toto sicut in feb. acutis & propriè pestiferis. Et sicut in speciebus hydropisis, aut à parte, maximè à stomacho & capite propter uapores eleuatos ab humiditatibus putrentib. in ipsis & cõmunicatis partibus oris. Et aliquando propter humores à capite rheumatizantes. Similiter potest fieri communicatio à cæteris membris. Hi autem uapores ad os peruenientes faciunt pustulas duobus modis, aut quia fixi in partibus cutis oris quæ subtilis est & tenera, postea incrassati reducuntur siue condẽsantur in humore à quo eleuati sunt. Aut quia inficiunt partes oris quas attingunt taliter ut illarum partium humores male dispositi faciant has pustulas. Aliquando uerò causæ sunt per essentiam in ore, scilicet mala dispositio humorum in uenis oris contentorum talis ut natura moueatur ad ipsos expellendum, et sic expulsi faciant has pustulas, nulla alia causa corporea præcedente.

Signa harum pustularum habẽtur ex relatu ægri & uisu, ꝙ sint sanguineæ ex colore rubeo purpureo cognoscitur, & quòd sint cholericæ ex colore rubeo tendente in citrinũ, & phlegmaticæ ex colore albo, & melancholicæ ex fusco siue nigro, quòd sint malignæ cognoscitur, quia procedunt dilatãdo se & corrumpendo partes uicinas, & quia tendunt in nigredinem, quòd pendeant à causis primitiuis declarat præcessio illarum. Et quod sint per communitatem à toto declarãt ægritudines totius, & similiter quòd sint per communitatem ab aliquo membro declarat præcessio malæ dispositionis illius membri, cum cuius cremento augetur, & decremento minuitur. Quòd autem sint per essentiam in ore, declaratur ab absentia aliarum causarum, quæ sunt per communitatem. Prognosticum. Primum. cum pustulæ nigræ huiusmodi multiplicantur in ægritudinibus acutis, mortem in breui secuturam pronuntiat. Secũdum. Cum huiusmodi pustulę maximè non nigrę in ęgritudinibus acutis multiplicantur externis in labiis, & circa ipsa, magis attinet saluti quàm morti. Significant enim dominium uirtutis super materiam, sicut in casu priori cum nigræ sunt, & interius factæ significant malignitatem materiæ propter nigredinem & uirtutis impotentiam, quia natura nõ expulit exterius, quapropter oportet ut citò succumbat. *Sed quia ad huiusmodi* pustulas sequuntur secundum plurimum ulcera oris, de his ulceribus quæ apud Auic. & Arabes uocantur alchola est agendum. Sunt enim ulcera existentia in cute oris & linguæ cum expansione & dilatatione & eius species sumuntur ab humoribus, sicut dictũ est in pustulis. Et malignius omnibus est melancholicum, & fit ex melancholia adusta, sicut phlegmaticum fit ex phlegmate salso, &c. Causæ & signa sumuntur secundum quod dictũ fuit supra in pustulis, non est enim differentia nisi quòd ulcera sunt cum sanie, & pustulæ non, nisi ulcerentur, & de cõsuetudine. Auic. est ut nominet ea colaham dum in superficie perseuerant. Quãdoque putrefiunt & submerguntur, se profundãtia & dilacantia non nominat coloham, imò ulcera maligna herpetica, & indigẽt medicinis cauterazatiuis, & possunt huiusmodi ulcera incipere absq; præcessione pustularum.

Prognosticum, Omne ulcus ueniens in superficie oris est uelox ad dilatandum, propterea quòd non deficit ei calid. & inseparabilis & cutis humida lenis, & sic intellige in cæteris membris similibus, sicut uuula & ueretro. Reliqua prognostica sumuntur, ut dictum est in pustulis.

SI pustulæ fiant rubeæ; sumantur antheræ, amyli, spondij lentium excorticatarum, sem. portulacæ, coriandri sicci sem. scenæ de mecha, omnium partes æquales, camphoræ parum, ex his puluerizatis fiat frictio, & cum aceto mixta, & † oleo rosaceo in ore teneantur. & sanguinis minutio cum uentosis fiat. albæ uerò si fuerint pustulæ; cum sale, & melle fricentur. & syrupus acetosus, aut almuri in ore teneatur.

SCHOLION.

Oleo rosaceo in ore] Rasis textus emendatus Aquã rosaceam addit.

Hoc capitulum habet duas partes. In prima ponit curam pustularum calidarum, quæ sunt sanguineæ aut cholericæ. In secunda ibi. Albæ uerò. Ponit curam phlegmaticarum. Et patent omnia. Anthera est semen rosæ colligendũ in autumno ex quodam fructu rubeo nascente in extremitate rosarii in cuius parte intrinseca sunt semina dicta anthera cum multa lanugine, & est frigidum & siccum & stipticum, sicut cætera quæ hic ponuntur præter semen portulacæ quod est frigidũ & humidum, & semen scenæ de Mecha, quod est calidum & siccum, & dicitur de Mecha ad differentiam scenæ de Arabia, quod nõ est ita bonum. Camphora autem sit subdecupla ad quodlibet aliorũ. Et melius est ut in regione nostra sit hæc mixtio sine oleo rosaceo propter abominationẽ. Quid dicat in secunda parte manifestum est. Almuri est salsamentũ factum ex piscibus salsis cum aceto mixtis & speciebus. Et syrupus acetosus de quo sequitur, maximè sit mellinus, licet etiam saccharinus conueniat. Harum pustularũ cura triplex exigit regimen. Primum est uniuersale complẽdum per euacuationem, diuersionem, & membri mittentis correctionẽ. Vnde pro prima intentione fiat phlebotomia, & aliorum humorum euacuatio secundum quòd expedit, de quibus dictũ fuit sufficienter in multis ex præcedentibus cap. Et communiter euacuantur humores adusti & corrupti. Pro secunda intentione adponantur uentosæ iuxta textum in spatulis uel in nocrea uel sub mento, uel apponãtur sanguisugæ, uel phlebotomentur uenæ illarum partium. Et sic discurre per alia genera diuersionum, ut supra in aliis cap. Pro tertia intentione corrigantur ægritudines totius, sicut febres & species hydropis & similes, & reliquorum membrorum communicantium, sicut stomachi & cerebri, secundum quod dictum fuit supra.

Secundum regimen completur primò per eradicationẽ materiæ coniunctæ, quapropter fiat phlebotomia, aut uenarum sub lingua, aut uenarum alienerim quę sunt in labiis, aut fiat scarificatio partium læsarum. Et hac intentione opus est cum iam adest materia notabilis quantitatis in partibus illis siue ibi congesta sit, siue aliunde defluxa. Si uerò non, sed incipit fluere, opus est ut repercutiatur in principio, postea resoluatur aut suppuretur.

Singularia uerò conuenientia in principio cum opus est infrigidatione & *exiccatione*, sunt apud A. mirobalan. sem. rof. sief, memithæ, tragagan, balau. duo sandali, rosæ, spodiũ *sumach, lentes, lutum, armen.* capita gran. corticum glandiũ & cadmia. Item suc. frig. sicut lactucæ, solatri, uirgæ pastoris, portulacæ, extremitatum uitis, camphoræ, rob de ribes, rob acetosæ, rob de moris syluest. succ. & rob. gran. & agrestæ, & *sorbarum, pirorum*, & similium stipticorum. In processu conueniunt gallæ, fructus tamarisci. ciperum. nux cupressi, folia *oliuarum siccar. Et in fine* cortices nucis mus. gariophil. mentastrum, gallia, & huiusmodi, quæ cõueniunt in processu, uel *in fine in causa* calida, conueniunt in principio in frigida. Et tua interest miscere calida cum frigidis secundum oportunitatem & temporum ægritudinis, & mixtionis materiæ. Sed chelidõia, gallæ, alchana, idest arbor cyprica cõuenit in prin

cipio,

cipio, in utraq; materia, ſimiliter myrtus & acetum quod ſecundum plurimum cum his medicinis debet eſſe permixtũ, & chelidoniæ cum rebus ſtipticis ineſt uirtus mirabilis in alchola, & ſimiliter camphoræ, ubi opus ſit multa infrigiditione. Si uerò huiuſmodi puſtulæ ſuppurentur, adiuuetur huiuſmodi ſuppuratio cum lacte & propriè aſinino retẽto in ore. Item cum mucillaginibus ſem. altheæ maluæ, lini almaru, ideſt, linguæ bouinæ, ſemin. citoniorum, aut cum horum decoctione, aut paſſularum, & apud A. quidam ſublimium medicorum dixerunt non eſſe aliquid magis ultimum in cura bothor oris quàm oleum de ſchinantho tepidum in ore retentum. Cum autem ex his puſtulis facta ſunt ulcera, uel fortè ulcera inchoarint ab initio, tunc conſyderandum eſt, an huiuſmodi ulcera calida ſint, ideſt facta ab humoribus per ſe calida aut frigida, ideſt facta ab humoribus, per ſe frig. qui tamẽ ſecundum plurimum habẽt caliditatem accidentalẽ per aduſtionem aut putredinem acquiſitam. Calidorum quidem cura perficitur tum medicinis ſuperius dictis in cauſa huiuſmodi bothor cal. antequam ulcerentur. Sed eligantur medicinæ magis ſicc. Et ad hoc ſunt propria, quæ ſunt dicta in teſtu in curatione eorum, quæ pendent à cauſa calida.

Si tamen notabiliter ſanioſa uideantur, præcedat mundificatio cum aqua ſacchari, aut ſyr. acetoſo ſimplici. Sed frigid. phlegmatica exigunt duplicem intentionem. Prima eſt mundificatio perficiẽda cum medicinis abſterſiuis & exiccatiuis, ſicut eſt oxymel ſimplex, aut ſcyllit. quæ etiam apud neceſsitatem poterunt permiſceri cum aqua oliuarum ſalitarum. Item poteſt fieri oxymel cum uino, & poteſt huic addi modicum aluminis. aut colchotar, ideſt uitrioli. Secunda intentio perficitur cum exiccantibus, & conſolidantibus, ſicut uinum ſtipticum, decoct. gall. cyperi fructus, tamariſ. nucum cupreſ. & ſimilium. Melanchol. uerò maligniora præcedentibus exigunt duplicem intentionem. Mundificationem perficiendam autem medicinis multum abſterſiuis, imò uirtute corroſiua participãtibus ſicut acetum, decoctio gall. aut memithæ quæ eſt ſpecies chelidoniæ, aut almezereon cũ melle quibus in decoctione poteſt addi almuri, & colchotar & paſſulæ. Vnguentum quoq; Aegypt. cum aceto permixtum eſt adhoc efficax ſi loca ulcerata inũgantur. Secundo, ardor mitigetur cum lacte in ore retẽto, aut cum aqua albuminis qui in ore retenta, aut aqua plantaginis, ſolatri, & ſimiliũ. Tertiò conſolidetur cum his quę dicta ſunt & dicentur.

Si uero alchola fuerit herpeticum malignum ſimiliter triplicem exigit intentionem. Prima eſt mundificatio partis corruptæ, cum adminiſtratione unguẽti Aegyptiaci aut fortioris factis, ſcilicet ex melle, alumine, uiridi ęris ana, quibus pro unaquaq; uncia addantur ℥. 2. aceti acuti, & bulliant, donec habeant mellis ſpiſsitudinem, & cum cotto ſuper parte corrupta imponatur. Et aquæ fortes & cęterę medicinæ corroſiuæ ſuperius in cura polypi memoratæ huic loco accommodentur. Et ſimiliter medicamẽ corroſiuum poſitum à Raſi in capitul. ſequẽti de gingiuis ſang. & eſt efficax adhoc propoſitum. Vitriolum quoq; cum aceto habet mirabilem proprietatem in his alchola cum ſint maligna. Similiter adminiſtratio floris æris cum colcothar, & gallæ in ſyrupo acetoſo. Et gallæ coctę cum aceto & ſale conferunt omni alchola maligno, & cinis almezereon habet proprietatem mirabilem in alchola etiam maligno, & propriè cum aceto aut oxymelle. Et ſi os eſſet contaminatum cauterizetur cum ferro ignito, aut procurentur eius ſquamationes cum uitriolo, aut alumine combuſto. Et hoc cauterium actuale eſt magis propriũ quàm cætera in rectificando huiuſmodi herpetes, & optimũ eſt in huiuſmodi herpetibus, quouſque ſedata eſt malitia ipſorum. Vt frequens fiat collutio oris cum aceto ſalito tepido & propriè ante impoſitionem medicinarum, de quibus ſupra. Secundo eſchara remoueatur, & dolor mitigetur cum lacte in ore retento, & multoties permutato. Tertio conſolidetur cum his, quæ dicta ſunt, & dicentur. Ex expertis in conſolidãdo huiuſmodi ulcera cum ſunt cum caliditate & ſuperficialia eſt ceruſa cum aqua roſacea aut aqua albuminis oui. aut ſuc. citõ. aut uino granatorum, & ſimilium applicita. Sed cauendum eſt ne deglutiantur. Et mineralia frigida propriè & abluta ſunt ad hanc intentionem efficacia. Aliud in cauſa calida. ℞. ſumach roſ. ſic. ana. ℥. 1. ſpodii, balauſtii ana ʒ. s. ramich. ℈. 1. tere & accipe ex eo parum, & frica locum alcholatum uel puluerem hunc miſce cum rob citon. & fiat ex eis oris collutio frequenter. Aliud frigidius. ℞. ſem. roſ. amyli, ſumach, ſem. porri, lentium excorticatarum, ſpodii, alchanæ, balauſtii ana partes æquales, camphoræ partem 1. quartam, ex medietate huius craſſo modo cõtuſi fiat decoctio in aqua cum quarta parte uini granatorum, & os ſæpe colluatur, deinde cum alia medietate pulueris fiat aſperſio loci alcholati, & ſic frequenter nunc unius, nunc alterius fiat adminiſtratio Sed conferens alchola phlegmatico & huiuſmodi. ℞. memithæ, ideſt, radicis chelidoniæ, corticum radicum capp. colcothar ana partem. s. aluminis, balauſtiæ, partis unius tertias duas, alchana partem ſemis, confice cum aceto & melle, & applica.

Si uerò alchola fuerit permixtum ex cholera & phlegmate. ℞. chelidoniæ, ſief memithę, ſpodii, ſem. plantaginis, ſem, roſarum, & capitum earum, mirob. citrinorum, balauſt. foliorum oliuarum ſylueſt. ſicc. carmexit, ideſt fructus tamariſci, aluminis, iamenian. terantur & miſceantur, & poſſent adminiſtrari ſub forma pulueris, & ſub forma unguenti conficiendo cum ſyr. acetoſo ſimplici. Medicamen conferens alchola nigro & herpetico ℞. fol. oliuarum ſicc. foliorum ramic. ſicorum, acaciæ ana ʒ. 8. aluminis, iameni, colcothar ana ʒ. 2. croci ʒ. 1. terantur & adminiſtrentur, aut ſub forma pulueris aut ſub forma unguenti conficiendo cum melle uel oxymelle. cum autem ulcera hæc ſint melanch. confert ut cum aliis miſceantur paſſulæ & ſemen ſcenæ de mecha. Hic plures medicinæ poſitæ ſunt quibus utendum eſt, nunc una, nunc alia, ſecundum corporum & ulcerũ diuerſitates, in corpore enim magis molli, ſicut ſunt pueri minus ſicc. competunt & minus corroſiua. Et ſimiliter in ulceribus minus humidis et minore putredine participãtibus. Et in contrariis cõtraria, &c. Vltimum autem regimen exigit duplicem intentionem. Correctionem accidentium perficiendam ſecundum ipſorum exigentiam. Secundo, debitum regimen quod ordinetur in contrarium diſcraſiæ, debet enim ſecundum plurimum declinare ad frigidum & ſiccũ. Et in lactentibus caueatur corruptio lactis, alterando diſcraſiam ſtomachorum eorum, & ipſorum ſtomachus confortando, & nutriẽdo nutricem cum his quæ prohibeant corruptionem lactis, & ſint contraria diſcraſiæ per quam corrumpitur lac. Et diamoron cum oxymelle eſt mihi expertum linitum in alchola puerorum.

De exitu ſanguinis gingiuarum. Cap. 54.

CVm ex gingiuis ſanguis ſubtilis aßiduè manauerit, utriuſq; arſenici ſcilicet rub. & citrini, calcis gallarũ aluminis, omnium partes ſumuntur æquales: ex quibus puluerizatis, & cum aceto mixtis parui formentur trochiſci. cũque neceſſe fuerit; ex eis puluerizatis ſumatur quãtum ſexta pars drach. 1. fricentur gengiuæ ex eo optimè, & permaneat ſic parum: deinde teneatur oleum roſ. in ore: eſt enim hoc mirabile ad hanc ægritudinem curandam, & putredinem, & herpetem eſtiomenum, qui eſt ore.

Sanguis poteſt exire ex gingiuis duabus ex cauſis. Aut à cauſa extrinſeca ſicut à percuſsione, caſu & offenſione. Et de huiuſmodi exitu ſang. nõ eſt ſermo hic. Et poteſt exire à cauſa intrinſeca dupliciter. Aut propter multitudinem ſang. qua propter tumeſcunt gingiuæ & uenæ ſcinduntur, aut earum orificia aperiuntur. Aut ſubtilitate ſua ſanguis reſudat, & de hoc etiam non eſt hic ſermo, facilè enim curatur cum phlebotomia manus & aliarum uenarum, & ſcarificatione gingiuarum ſiue ſanguiſugarum applicatione. Sed quandoq; ſanguis egreditur propter corroſionem factam in gingiuis in materia acuta cholerica aut ſanguinea, phlegmat. ſalſa, & aliquando melancholica aduſtione participante. Quapropter corroſione paulatim ſe dilatante & profundante ſanguis effluit & magis ſubtilis propter corroſionem uenarũ cappillarium, in quibus hic ſanguis cõtinetur. Et differt à putredine gingiuarum in qua ſcilicet gingiuæ putrefiunt, & caro putrefacta remanet ibi, & non diſſoluitur ſicut in corroſione. Vnde corroſio prouenit à fortiori calido. Et de ſanguine hoc

tertio modo fluente, ſcilicet per corroſionem eſt hic ſermo in hoc ca. Eſt enim hęc corroſio quandoque ulcus corroſiuũ, quod aliquando eſt in ſuperficie. Aliquando magis profundatur: licet quando eſt in ſuperficie non appelletur uulcus propter paucitatem ſaniei inde egredientis: ſicut nec ſuperficialis excoriatio ueſicæ aut inteſtinorũ dicitur uulcus. Sed in ueritate ubicunque fit ſolutio continui cum ſanie ibi eſt vulcus. Hæc autem corroſio aut putrefactio ſiue ſit cum ſanie ſiue ſine ſanie. Aliquando eſt ſuperficialis aliquando profunda: immo aliquando oſsi mandibule communicata. huius cauſæ ſunt proportionales illis quæ dictæ ſunt ſuperius in alcola & proprie maligno & herpetico. & ſimiliter ſigna ſunt illis proportionalia.

Prognoſtica ſi ſuperficiales ſunt & in principio faciliter curantur. Si autem ſint profundæ & propriæ oſsi mandibulę communitate difficulter curantur.

Cura quantum ad regimen uniuerſale ex euacuatione diuerſione & membrorum mittentium rectificatione eſt proportionalis curæ alcola. Similiter quantum ad regimen locale exigit tres intentiones proportionales illis quæ dictæ ſunt in alcola herpetico, ſcilicet mundificationem ſiue cauterizationem partis corroſæ aut putridæ. Secundo doloris mitigationem & partis cauterizatę remotionem. Tertio cõſolidationem. Prima completur cum illis quæ dicta ſunt ſuperius in alcola herpetico. Sed Raſis in præſenti ca. ponit medicinas cauſticam ſatis petentem dicens. Cum ex gingiuis ſanguis ſubtilis aſsidue manauerit, ſcilicet per corroſionem utriuſque arſenici, ſcilicet rubei & citrini quæ ſunt calida. in tertio ſicca. in ſecundo corroſiua & cauterizatiua calcis calidæ, & ſic in quarto gallarum frig. & ſic. in ſecundo aluminis de roca ca. & ſic. in tertio partes ſumantur æquales.

Ex quibus poluerizatis cum aceto miſtis parui formẽtur trociſci. Quandoq; neceſſe fuerit ex eis ſubtiliter puluerizatis ſumatur ſexta pars. ʒ. I. cum qua fricentur gingiuę optime eis applicando & permaneat puluis ſic parum ſuper gingiuis, ſcilicet per quartam partem hore: deinde remoueatur lauando os cum lacte aut aqua tepida: aut aqua plantaginis. Poſtea teneat in ore oleum ro. aut lac ad ardoris mitigationem & eſchara ſi qua facta fuerit remotionem iuxta ſecundã intentionem.

Et ſi opus eſt mundificetur cum oxymelle aut melle roſ. Eſt enim mirabile illud medicamen cauſticum ad hanc egritudinem curandam & herpetem eſtiomenum, id eſt putrefactionem profundam quæ fit in ore. Et uos ſupplete tertiã intentionem, ſcilicet ſubſtantiæ deperditę reſtaurationem cũ puluere facto ex myrobolanis ablutis cum pauco thuris aut maſticis. & ex his cum melle ro. aut oxymelle poſſet fieri unguentum aut cum puluere facto ex olibano ſarcocolla & ſanguine dra. ana. Et ſi poſt hoc opus fuerit prohibitione fluxus & confortatione gingiuarum colluatur os cum aqua decoctionis aut diſtillationis foliorum cypreſsi. Si autem corroſio fuerit leuior, & incipiens ſufficit allumen extinctũ cum aceto cum duplo ſui de ſale & cum ſauic. id eſt uitriolo rubeo in proportione ſexquialtera ad allumen, & puluerizentur ſuper gingiua & eſt Auic. ſecundum leuius etiam penes Auic. eſt ut adurantur caratha ſalita uſquequo fiant ſicut carbo: caratha autem ſiue carathim ſunt lumbrici terreſtres ex quorum puluere ſumatur pars una: roſarũ ſic. partes duæ & miſtæ ſuperponatur. Aliud eiuſdem ſumantur myrti lentiũ aduſtarum ana pars. I. ſumach ſurie ana partes. 2. florum ſquinanti partes tres miſceantur & adminiſtretur. Hæc omnia ſunt ad complendam primam intentionem poſtea ſuccedant aliæ intentiones. Præſtantiſsimum tamen omnium ad complendum primam intentionem eſt ferrum ignitum, ſcilicet ſuper parte corroſa aut putrida appoſitum uel applicitum licet aurum ignitum etiam ſit præſtantius. Cum autem huiuſmodi corroſiones ſunt leues ſufficiunt medicinæ alcola ſuperius dictæ abſq; ꝙ ſint corroſiuæ. Regimen aũt ſex rerũ non naturalium communiter ad frigidum & ſiccum declinet.

De Caſu vuule. Cap. 55.

SCiendum ꝙ egritudines vuulæ ſunt quatuor, ſ. apoſtema ulcus putredo ſiue corroſio & caſus. Apoſtema uero licet poſſit fieri à quacunque materia ſm plurimum tñ fit à ſanguine uel phlegmate: ulcus uero aut ſequitur apoſtema aut fit à materia ulcerãte abſq; ꝙ apoſtemet. Putredo aũt ſiue corroſio fit aut à multitudine materiæ aut eius acuitate & malignitate & plurimum ſequitur apoſtema magnũ aut malignum. Et poſſet fieri à uaporibus malignis ad ipſam eleuatis. Caſus autem vuulæ qui eſt ipſius præternaturalis elongatio ſecundum plurimum fit à ſanguine aut phlegmate & propriæ aquoſo ipſam remolliẽte: ſiue hi humores apoſtement ſiue non: & eſt ęgritudo in ſitu. Humores autem iſti quandoq; congeruntur in uuea: ſed ut plurimum à cerebro deriuantur. Apoſtema uero cognoſcitur per dolorem tumorem & duritiem ſiue extenſionem quandam. Cognoſcitur autem ꝙ ſit ſanguineum ex colore rubeo purpureo. Sed colericum ex colore rubeo tendente in citrinum. Phlegmaticum ex colore albo. Melancholicum ex colore etiam fuſco. Miſta autem colorem habent miſtum. Et cum ſanguineo eſt dolor grauatiuus & pulſatiuus & in cholerico pungitiuus. Cum aliis autem paruus aut nullus adeſt dolor. Et reliqua cõmunia ſigna ſumpta ex ætate tempore anni regimine præcedente & ſimilibus conſignificant. & ſignificant ꝙ ſint facta ꝑ uiam paulatinę congeſtionis paulatinus ipſorum euentus & longitudo temporis: ſicut econtra quando fiunt per uiam defluxus fere ſubito eueniunt. Vlcus autem ſenſui manifeſtũ eſt & ſanies inde egrediens manifeſtat ipſum. Species ipſorum ulcerum ſumuntur & cognoſcuntur ſicut dictum fuit in capitulo de ulceribus aurium. Putredo autem vuulæ cognoſcitur ex nigredine aut uiriditate ipſius cum fętore magno & humiditate fœtente inde egrediente. Et quia non ſentit ſecundum partem quę putrefacta eſt: corroſio autem eſt cũ dolore. & cum ſanguinis diſtillatione ſequente corroſionẽ. Caſus uero cognoſcitur, quia æger ſentit aliquid in radice linguæ ſuæ præter conſuetudinem inſiſtere. Et cum aperitur os uidetur ipſius manifeſta elongatio. Quæ elongatio aliquando eſt ualde magna ſicut cauda muris. Aliquando parua aut mediocris & aliquando cum febre: aliquando ſine febre. Et humores qui ſunt in cauſa ex coloribus ſuis cognoſcuntur.

Prognoſticum. Apoſtema cancroſum ipſius aut non poteſt curari aut difficillime ſi incipiens ſit in extremitate ipſius cum totali ipſius euulſione. Reliqua apoſtemata ſatis faciliter curantur & ſimiliter ulcera ipſius. Putredo autem & ipſius corroſio etiam ſi profunda ſit: cauſticando curatur. Sed ipſius elongatio ſi parua ſit neque ſit graciliata ſatis faciliter curatur cum medicinis. Si uero multum elongata ſit, & in radice graciliata, & in extremitate ſua facta rotunda curatur ſola inciſione, aut cauſticatione donec magna pars ipſius abſcindatur. Quòd ſi totaliter abſcindatur, nocetur uox, & ſequitur tuſsis, & ſecundum plurimum phthiſis, aut aſthma in proceſſu temporis propter defluxum catarrhorũ ad pulmonem, & quia aer inſpiratus pro refrigerio ſpiritalium non modificatur, infrigidatur pulmo ſecundum plurimum & ad aſthma diſponitur, & anhelitus conſtrictionem. Et ſequuntur etiam nocumenta ſtomachi catarrhis ad ſtomachum deſcendentibus. Et ſi totaliter incidatur antequã graciliata ſit, ſequitur fluxus ſanguineus, qui cum difficultate conſtringitur, &c.

CVm æger ſenſerit aliquid radici ſuæ linguæ inſiſtere, aut gutturi: &, cum iubetur aperire os, & extrahere linguam; uidetur uuula eius iam eſſe fluxa, & elõgata: ramich, & ſal ammoniacum ſumantur, & bene pulverizata cum inſtrumento inſufflandi ſuper uuulam inſufflentur: & ex eis in ſummitate prædicti inſtrumenti aliquid ponatur: & radici uuulæ cum eo dirigatur: & ipſa cum inſtrumento parum exterius extrahatur aut granatum acetoſum cum pulpa ſua teratur, & fiat ex eo gargariſmus. quòd, ſi diu permanſerit taliter, & elongata fuerit, eiusque pars ſuperior ſubtiliata, & caput eius rotundum fuerit; tunc radicitus erit incidenda. cauendum tamen, ne antequam ita, ut prædiximus, ſit diſpoſita, incidatur; ex hoc enim ſequeretur quãdoque ſanguinis fluxus, qui reſtringi non poteſt.

Præſens caput in quo agit Raſis de caſu vuulæ, diuiditur in quatuor partes. In prima ponit ſigna caſus vuulæ ſuperius declarata. In ſecunda ibi. Ramich, & ſal ammoniacum. Curat caſum eius quando prouenit à cauſa frigida. In tertia ibi. Aut granatum acetoſum. Curat caſum eius à cauſa calida. In quarta ibi. Quòd ſi diu permanſerit. Ponit modū & neceſsitatem incidendi ipſam. Quod dicit in prima parte eſt manifeſtum ex iam dictis. Sed in ſecunda parte eſt ſciēdum quòd medicamen illud non conuenit in principio, ſed in augmento & ſtatu. Ramich, id eſt mixtura facta ex gallis, & paſſulis ex qua fit gallia muſcata & eſt ſatis propinquum temperamento cum repercuſsione, & digeſtione quadam. Sed ſal ammon. reſolutiuum calid. in quarto, & ſicc. Ex his enim æqualiter ſumptis fiat puluis, cuius aliquid ponatur in extremitate cannulæ, quæ ſit lata ſecundum quantitatē vuulæ, ſed illa extremitas ſit non cannulata, & longa ultra partē cannulatam ad quantitatem digiti parui, & nō acuta taliter ut poſsit poni ſub vuula, & ſit illa extremitas aliqualiter curua. Et cum hac vuula ſubleuetur trahendo eam uerſus os. Et cum eſt ſic ſubleuata, puluis qui eſt in extremitate cannulæ inſuffletur in uuulam, & ſic tota hoc puluere circundabitur, tum quia ſibi adhærebit puluis qui erit in extremitate non cannulata, tum quia puluis inſufflatus qui continetur in parte cannulata continua extremitati non cannulatæ ſibi adhærebit per inſufflationem. Figura huius inſtrumenti eſt hic in margine depicta. In tertia parte dicit quòd cum ſucco granati acetoſi contriti & expreſsi cum tota ſubſtantia ſua, fiat gargariſma in ea, eſt enim frigi. & ſicc. In ultima parte dicit, quòd quando diu ſic permanſerit, & multum elōgata fuerit, & gracilis facta, & eius extremitas pendens fuerit rotundata, quæ rotundatio fit ex humiditate ad illam extremitatē defluxa grauitate ſua, natura non regente, tunc eſt radicitus incidenda, dimiſſo tamen tanto eius quod ſuffecerit ad fines in quos ordinatur. Et cauendum eſt, ut nullo modo incidatur antequam fuerit ſic diſpoſita, ſequitur enim fluxus ſanguinis, qui forte non conſtringetur pp ſectionem extremitatū uenarū, quæ ad vuulam terminantur. Et quia medicinæ non poſſunt ipſi cōuenienter applicari, & adhærere. Sed cum eſt ſic elongata, & gracilis facta, uenę illę ſunt extenuatæ ſanguine carentes, & non eſt dubium de fluxu ſanguinis. Præſtantius tamen eſt ut cum cauterio incidatur, ut infra dicetur.

Cura harum diſpoſitionum triplex exigit regimen. Primū eſt uniuerſale reſpiciens cauſam antecedentem complendū euacuatione, diuerſione, & membri mittentis, ſcilicet cerebri regimine, quæ intentiones compleantur phlebotomia, & cæteris euacuationibus ſecundum horum exigentiam. Itē uentoſatione in ſpatulis, aut in nocrea. Item phlebotomia uenarum alienerim, & uenarum, quæ ſunt ſub lingua ſicut ſuperius cap. de puſtulis, quæ fiunt in lingua, dictum eſt. Et ſimiliter caput regatur euacuando diſcraſiam eius corrigendo & confortando, ſicut ſępe dictum eſt. Meſue tamen ſi humor apoſtemans, aut faciens caſum vuulæ fuerit ualde calidus laudat euacuationem cum aqua fructuum. Et laudat diuerſionem cum frictione, extenſione doloroſa aurium, & earum ſcarificatione, & phlebotomia uenarum, quæ ſunt poſt eas eſt conueniens, & pro diuerſione laudat, ut capiatur manipulus capillorum in commiſſura coronali, & ęgro iacente ponas pedes ſuper humeros ægri trahendo capillos eius fortiter, donec cutis dislocetur, ex hoc enim ſubito vuula eleuatur. Sed hoc remedium ſatis ignominioſum eſt. Et ſubdit quod iam expertum eſt, ut liniatur linimento ſuper commiſſura coronali emplaſtrum factum ex ſucco acatiæ, & hoc in principio, aut ex acatia cum aceto, aut ex gallis aduſtis cum aceto, quoniam eleuant ipſam. Regimen autem locale apoſt. vuulæ & caſus eius exigit tres intentiones. Repercuſſionem conuenientem in principio. In augmento repercuſſionem cum reſolutione uſque ad medium ſtatus. Aut repercuſſionem cum maturatione ſi tendit in uiam maturationis. Sed à medio ſtatus ultra reſolutionem, aut maturationem ſolum. Si ergo apoſt. fuerit multum cal. cum magna rubedine, repercutiatur in principio cum multum frigidis ſicut ſuc. ſolatri, plantag. aut ſemperuiuæ, cum tantundem aquæ roſ. & aceto quod ſit quarta pars totius, & his poſſunt addi ſandali, & camphorę apud maiorem neceſsitatem infrigidationis. Si uero non ſit tantæ inflammationis, ſufficient ſtiptica & pontica, inter quæ eſt differentia, quia pontica ſunt frigidiora, & magis terrea quàm ſtiptica, licet utriuſque uirtus minus profundetur quàm uirtus acetoſi. Et ex conueniētibus eſt ſuccus granat. acetoſi triti & expreſsi cum tota ſubſtantia ſua. Et ſi permiſceatur cum roſis ſic. & ſemine earum fiet adhuc maior repercuſsio. Et in hoc tempore conuenit puluis ſubtiliſsimus factus ex roſis ſandalis & balau. ana. quibus apud maiorem neceſsitatem infrigidationis poteſt addi camphora, quo puluere utere cum inſtrumento ſuperius deſcripto. Et ſi adhuc fuerit minor caliditas, fiat gargariſma cū ſucco expreſſo ex duobus granatis, ſcilicet acetoſo, & dulci contritis, & expreſsis cum tota ſubſtantia ſua, & ſuper vuula ponatur puluis factus ex gallis balauſ. & alumine quod ſit duplum ad utrunque. Et infuſio ſumach optime cōtriti in aqua roſ. & aceto ſubtriplo ad aquam eſt cōueniens in principio. Et in fine principii, & principio augmenti eſt proprium diamoron proprie factum ex moris rubi immaturis cum tantundem aceti, & duplo aquę roſa. Et magis procedente augmento conuenit diamoron ex moris celſi, & proprie maturis cū pauciori aceto, & aqua hordei, aut hordei, & paſſularū, aut aqua decoctionis ramich cum diamoron prædicto. Deinde cum uentum eſt ad medium ſtatus ſolum reſolutiuis opus, eſt ſicut eſt crocus, gallia muſcata, pyrethrum, zingi. cinnamo. paſſul. mir. mel. poteſt ex his fieri decoctio gargarizanda. Recipe croci, pyrethri, zingib. cinnamo. an. ʒ. 1. paſſularum. ℥. s. mellis. ℥. 4. bulliant in. 2. lib. aquæ ad conſumptionem tertiæ partis, & coletur. Et ex ſupraſcriptis poteſt fieri puluis cum inſtrumento vuulę applicandus.

Si autem apoſtema, aut caſus fiant à phlegmate, utendum eſt in principio diamoron, aut diamuſcum cū ſubduplo aceti cum aqua decoctionis ramich, id eſt, paſſularum, & gallarum, quæ aqua ſit dupla ad reliqua, aut hæc aqua miſceatur cum oxymelle ſimplici, aut ſyrupo acetoſo, deinde gradatim perueniendum eſt ad piper, zingi. ſal ammoniacū, ſinapi, almuri, cinnamomum, & ſimilia, quibus poſſumus uti in decoctione ipſarū permiſcendo cum oxymelle, aut melle roſ. aut oxymelle ſcillitico. Et poſſunt huiuſmodi cum ſupraſcriptis pulueribus miſceri in modū electarii, & applicari cum extremitate pennæ, & poſſunt fieri pulueres cum inſtrumento applicandi. Meſue narrat plures deſcriptiones. Prima eſt filii Serap. ℞. balauſt. ʒ. 2. aluminis iameni. ʒ. 1. croci. ʒ. s. camphoræ gran. 5. fiat puluis ſubtiliſsimus, & utere cum inſtrumento poſt gargariſma factum ex diamoron, & aceto, & ualet in cauſa calida in principio augmenti. Item aliud ualde bonum. ℞. ramich. ſalis ammon. partem unam aluminis, myrrhæ, ana. partem. s. fiat puluis & utere cum inſtrumento, conuenit in cauſa frigida in augmento.

Aliud ex intentione Meſue. Recipe zingib. cinnamomi piperis, pyrethri, balauſt. corticum, granatorum, fol. roſ. ſem. earū, aň. par. æquales, fiat puluis, & utere cum inſtrumento, & ualet in cauſa mixta poſt gargariſma ſibi proportionatum.

Auenzoar. ℞. piperis nigri & longi, & myrrhæ, ſalis ammon. ana. fiat puluis, & ualet in cauſa frigida in ſtatu, & in declinatione. Et nota quòd quantum ad huiuſmodi localia non eſt differentia inter curam apoſte. vuulæ, & caſum eius à cauſa proportionali, uel ſimili, niſi quia magis conſtringenda conueniunt in caſu, & magis indiget ſubleuatione cum inſtrumento pulueribus ſuperpoſitis, imo ſi eſſet apoſtema abſque caſu non indigemus ſubleuatione neque pulueribus, imò ſola ſufficiunt gargariſ. aut electaria cum penna adminiſtrata. Si uero apoſtema ſuppuretur adiuuetur cum gargariſ. facto ex ficubus, paſſulis, dactylis, & materia exiſtente frigidiore addatur radix lilii, & ex fece eorum fiat emplaſtrum. Et quandoque cum his admiſcetur aliquid ex confortantibus membrum ne cadat putrefactio in integrum ipſius, & deſtruatur membrum, ſicut balauſtia, ramich, myrrhę, roſæ, ciperi, quodcunque horum magis uidebitur oportere ſecundum exigentiam materiæ. Poſtquam autem ſuppuratum eſt, aperiatur ſicut dicetur in cap. de ſynanche, & proprie cum ſagittella, aut inſtrumento incidente huic operationi proportionatum, quod habeat additionem quandam diſtantem à cuſpide per medium digitum, ut non poſsit profundari ulterius. Poſt hoc curetur

tur

tur cura ulcerum mundificando cum hydromelle gargarizato, aut cum oxymelle, aut cum melle rosaceo mixto cum thure, & sarcocolla applicito, cum extremitate stili cotto inuoluta etiam applicita usque ad intrinseca ulceris. Deinde consolidetur cum uino decoctionis gallarum, cyperi, & similiũ. aut cum melle rosaceo, aut oxymelle mixto cũ thure, & sarcocolla applicito cum extremitate stili, cotto inuoluta etiã applicita usque ad intrinseca ulceris. Deinde consolidetur cum uino decoctionis gallarum, cyperi, & similium, aut cum melle rosaceo, aut oxymelle mixto cum thure, & sarcocolla applicito cum extremitate stili, ut supra. Si uero putrefiat uuula, aut præter modum elongetur, & gracilis fiat ut non amplius ad benignum reduci posit, opus est, ut auferatur, quæ ablatio licet multis modis fieri posit, prestantior tamẽ modus est, ut habeatur cannula ferrea satis amplam habens concauitatem, & sit satis etiam crassa, ut non facile igniatur. Sed extremitas quæ peruenit ad uuulam sit sicut media cannula ad quantitatem digiti parui, aut medietatis digiti. Sed extremitati, quæ remanet extra os sit annexum manubrium, uel ipsamet desinat in manubrium ex eodem ferro pẽdens ad inferiora cum quo posit teneri. Situato itaque ægro super una cathedra in loco lucido, & capite ipsius retento per ministrum existentem post ipsum, medicus imponat speculum in ore cum quo fortiter præmat linguam ad inferiora quod speculum per aliquem ministrum teneatur. Post hoc imponat cãnulam iam dictam usque prope radicem uuulæ, & cum stilo trahat uuulam super extremitatem non cãnulatam, ita ut æquiter ipsam, & ipsam cannulam magister teneat cum manu sua sinistra, & cum manu dextra immitat per cannulam incisorium aureum, uel ferrum ignitum, ita ut ferueat, quod tamen incidat satis obtuse, & cum ipso fortiter comprimendo incidat uuulam, non tamen radicitus, sed relinqua aliquid ipsius, scilicet quantum erat tempore sanitatis, fortasse enim natura sumet ex eo quod remanebit officium aliquod proficuum ad fines in quos ordinata est uuula, & hoc si istud non sit putridum. Si uero tota putrida sit neq; tota auferatur, & deinde colluatur locus cum aceto decoctionis aluminis, & gallarum, & procuretur ipsius cauterizatio cum uino decoctionis earum, scilicet rerum, aut cum puluere facto ex gallis, corticibus granatorum, & similibus. Si autem uuula sit putrens, & non pendens, tunc cum instrumẽto ferreo, aut aureo cuius extremitas proportionetur parti cauterizandæ immisso per cãnulam cauterizetur, & habeantur diuersa instrumenta ignita, nam aliquando oportet ipsum multoties cauterizare mutando cannulam, nunc ad unã partem. nunc ad aliam partem secundum exigentiam partis corruptæ cauterizandæ, deinde procedatur ut supra, uel teneatur in ore lac ad mitigationem ardoris, & partis causticatæ remotionem. Si quis autem abhorreat cauterium actuale, ipsam auferat cum cauterio potentiali, habeatur ergo media cannula, & super ipsam cum stilo trahatur uuula, & cum extremitate stili cotto iuuoluta infuso in aqua forti tangat ipsam fortiter comprimendo, & hoc multoties fiat, deinde teneat lac in ore aliquando donec separetur, & eodẽ modo si sit putrida non pendens, potest causticari, postea procedatur, ut dictum est, quousque sanitati restituta sit.

Instrumenta autem pro hac operatione necessaria sunt in hac margine depicta. Tertium autem regimen duas exigit intentiones, scilicet correctionem accidentium, & regimẽ sex rerum non naturalium.

Curetur ergo fluxus sanguinis ex uuula cum phlebotomia cephalicæ, & positione uẽtosarum super collo, & teneatur in ore iuxta uuulam, succus plantaginis, succus solatri, & proprie contusi cum pulueribus constrictiuis, sicut est bolus armenius, sangui. draconis, thus, tragagant. & trochis. de karabe, & de terra sigillata, aut huiusmodi pulueres cum aqua albuminis oui permisceantur, & iuxta uuulam teneantur, & oĩa sint actu frigida, sicut nix. Et iuxta Auic. administret medicamen Diogenis, & est helhensum, aliàs altuesuch. His uero non sufficientibus cauterizetur profunde cauterio actuali, aut potentiali iuxta superiorẽ doctrinã si posit applicari, & aliquandiu teneri adhærens uuulæ. Secundum accidens est tussis, nocumentũ uocis, phthisis, asthma, necnon aliquando nocumenta stomachi pp catarrhos, qui nõ retinentur, & aer inspiratus non modificatur. Sed his subueniatur locando ægrũ in aere tẽperato declinante ad calidum & siccũ, & adhibendo curã catarrhi, de qua supra. Regimen autem sex rerum nõ naturalium cõiter declinet ad siccum, & aliquãdo leuiter ad calidũ, aliqñ ad frigidum ẽm exigentiam discrasię, & tempore operationum fortium, scilicet cauterizationis, & incisionis, diæta declinet ad frigidum, & sit tenuis.

De sanguisugis quæ bibuntur. Cap. 56.

CVm aliquis in gutture suo titillationem senserit, & sanguis subtilis inde manauerit; existimandum est tunc sanguisugam in ore esse; & præcipue si aquam loci, in quo sanguisugæ fuerint; biberit. os igitur ægri est aperiendum, & lingua extrahenda, & inferius præmenda, & guttur in sole est aspiciendum. &, si sanguisuga in loco propinquo pendere uisa fuerit; cum forficibus, quibus sagittæ educuntur, extrahenda erit. quod hoc modo fiat. Caput, à quo pendet, est stringendum, & sic extrahatur. quòd, si non fuerit manifesta; æger multoties gargarizet sinapim cum aceto; quia de loco, in quo est mouebitur. aut fiat gargarismus ex aceto, & assa; aut ex aceto, & assa, & sale. nigella præterea, & sinapis trita insufflentur gutturi. fiat etiam gargarismus ex succo cæpe. si autem post eius casum remanserit ægro sanguinis desudatio; fiat gargarismus ex apozemate, in quo cortices granati, & balaustiæ, et sumach cocta fuerint. & gutturi insuffletur puluis ex balaustiis, & thure, & sanguine draconis, & amylo. si autem sanguisuga stomacho annexa fuerit; medicamina, quibus uermes expelluntur, in potu sumantur. ex his etiam, quæ sanguisugam exire faciunt, est, ut æger balneum ingrediatur, & moretur in eo, donec magnam patiatur sitim, & tunc aquam infrigidatam in niue frigidißimam, scilicet in ore aliquandiu teneat. cum tepefieri cœperit; eam expellat, & aliam sumat: sanguisuga enim quandoque uenit ad os frigiditatem quærendo,

Sanguisugæ ingrediuntur guttur cum homo aliquando bibit aquam in qua sunt sanguisugæ non aduertendo, aut quia non uidet, sicut accidit iter agentibus tempore noctis. Et aliquando cum homo natat ore aperto, & proprie hoc accidit quando sunt paruæ uix uisibiles, quæ postea magnificantur cum mordent & sang. sugunt, quæ sanguisugę sunt aliquãdo uenenosæ, aliquando non. Venenositas, aut ex accidentibus inde sequentibus maxime cognoscitur, sicut syncopis, tremor cordis, & similia. Et hæ sanguisugæ quandoque adhærent palato, & parti superiori uersus colatorium. Aliquando partibus oris manifestis. Aliquando gutturi. Aliquando meri, & stomacho. Et cognoscuntur ubicunque sint; ex titillatione, & punctione in ea parte, & sang. subtili per os fluente. Sanguis enim egrediens ex uenis paruis est subtilis in comparatione ad eum qui egreditur ex uenis magnis. Et confirmat iudicium hoc quòd homo memoret se bibisse aquam in qua huiusmodi habitant, aut natasse in ea, tunc cognoscitur locus, ubi est per sensum titillationis eius, & punctionis ubicunque sit. Et si est prope colatorium, sanguis in ore egreditur, & non indiget rascatione ad hoc ut expuatur. Si uero sit in partibus oris subiacet sensui, si in gutture sanguis egreditur rascando. Si in meri impeditur deglutio, & uomitus excitatur. Si in ore stomachi uomitus excitatur absque impedimento deglutionis, & ab his locis sanguis egreditur cum uomitu. Prognosticum. Curatur hæc dispositio satis faciliter si non sint uenenosæ. Si uero uenenosę fuerint, non sunt absque periculo. Quantum uero ad curam præsciendum quòd habens sanguisugam debet cauere à clamore, & locutione cum tentatur eius separatio, ne forte ad cannam pulmonis præcipitaretur, esset enim periculum de suffocatione. Si uero sanguisuga sensui subiacet capiatur cum tenacula habente rostrum subtile longum dentatum cum capite cum quo adhęret, & stringatur fortiter & extrahatur, cum hoc enim solent ferra sagittarum extrahi. Quòd si uideri non posit, tunc consyderandum ex signis scriptis ubi uerisimiliter sit. Si enim sit uersus colatorium cum me-

dicinis infra ponendis fieri debet oris fortis collutio, ut liquor in ore acceptus usq; ad colatorium impleatur, aut per nares ad intra os trahatur. Si uero esset in gutture fiat gargarisma. Si uero in meri, aut stomacho huiusmodi deglutiãtur. Medicinæ autem Rasis sunt istæ. Recipe aceti, uncias quatuor, sinapi, drach. 2. aut cum aceto tantumdem assæ, misceatur, aut cum eisdem tantundem salis dissoluatur. Postea nigella, & sinapi trita subtiliter uersus partem ubi adhæret insuffletur. Et succ. cœpe ualet optime ad hanc rem, & hęc omnia inimicantur sanguisugis sua acuitate, & fœtore, & faciũt eas separari à loco in quo adhærent, imò etiam eas interficiunt. Ex bonis cito interficiẽtibus eas est medullæ, drach. 1. semi. citri. cum. ʒ. semis aceti dissoluta & bibita interficit eam maxime si sit in meri, & stomacho, & hoc possunt uti gargarizando, & etiam os colluendo secundum oportunitatẽ, & quando est in stomacho, & meri omnes medicinæ, quæ sunt contra uermes bibitæ, aut comestæ ipsas interficiũt, aut saltem ipsas separant. Et Rasis dicit in fine cap. quòd ex his, quæ sanguisugam exire faciunt est, ut æger balneum ingrediatur qualecunque sit illud, & in eo tantum moretur donec sitiat multum, & tunc aquam in niue infrigidatam, siue notabiliter frigidam in ore teneat aliquantulũ, & cũ cœperit tepefieri eam expellat, & aliam sumat. Nam sanguisuga quandoque uenit ad os frigiditatem quærendo, & cum his absoluta sit prima intẽtio, quæ est sanguisugæ extractio, aut interfectio, aut saltem à loco cui appensa est separatio. Secunda uero intentio est accidẽtium correctio. Quorum unum est fluxus sanguinis post sanguisugæ separationem. Cui subueniendũ est permittendo primo aliquid ipsius exire, ita enim præcepit Auicen. quarta primi cap. de sanguisuga, postea cum dictis in textu constringatur, scilicet cum apozemate, id est, decoctione, in qua cortices granat. balau. & sumach cocta fuerint quo utendum est gargarizãdo, aut aliis modis suprascriptis, scilicet bibendo paulatim, aut colluendo taliter, ut perueniat ad locum morsum, & similiter ualet puluis ex balaustiis thure, sanguine draconis, & amylo gutturi insufflatis, aut aliter unde fluit applicitis.

Alia accidentia insequentia uentositatem corrigantur exhibendo theriacam, aut mithridatum, aut zedoariam, aut terram sigillatam, & huiusmodi quæ contra morsum uentosum sunt propria. Et ex his patet expositio textus Rasis, qui diuidendus est in quinque partes. In prima ponit signa sanguisugæ in os ingressæ. In secunda ibi. Os igitur est. Docet modum extractionis ipsius cum sensui subiacet. In tertia ibi. Quòd si non fuerit manifesta. Docet ipsam extrahere cũ non sensui subiacet. In quarta ibi. Si autem post eius casum. Docet constringere fluxum sanguinis post eius separationem. In quinta ibi. Si autem sanguisuga. Docet occidere, uel extrahere sanguisugam in meri, & stomacho existentẽ. Quæ dicit in omnibus his partibus manifesta sunt ex suprascriptis sunt enim sigillatim superius declarata.

De his quæ intrant guttur. Cap. 57.

Quum aliquid, quod guttur ingreditur, & infigitur in eo, aut meri fuerit bolus magnus, aut ei simile de his, quæ nõ habẽt frustra scissa contenta in eis, aut acuta; confert plerunq; percutere ægrum in collo posterius & multoties: & aquã sæpe traiicere; fortasse enim descendit inferius. æger quoq; balneũ ingrediatur: & oleũ multoties traijciat quod, postquàm factũ fuerit; magnos deglutiat bolos. Quod, si nõ descẽderit; instrumẽtũ, quod illi simile inferius duci cõsueuit, in os mittatur. est aũt instrumẽtum illud de plumbo, quod cum sit; reti simile est longum, gibbositatem in se habens.

In hoc cap. docet Rasis extrahere ea, quę retenta sunt in gutture si fuerit bolus male masticatus, siue anulus, aut os pruni, & similia crassa uiam oppilantia, siue fuerit spina, aut os acutum, & simile, alicui parti gutturis, aut meri affixum, Et primo docet extrahere res crassas uiam oppilantes. Secũdo res acutas gutturi affixas. secunda ibi. Postquam factum fuit. De prima dicit, quòd cum illud quod guttur ingreditur, & infigitur in eo, aut in meri, id est isophago, siue uia transitus cibi ad stomachum fuerit bolus magnus: de his, quę non habent frustra scissa, id est, diuisa contenta in eis, scilicet gutture, aut meri, aut acuta infixa in eis, confert plerunque percussio ægri in collo posterius satis fortiter maxime collo depresso, & humeris eleuatis, sic enim illa res crassa descendet: & iuuat secundo, aquam traiicere multoties, aut oleum, & proprie ægro existente in balneo, balneum tamen apud nos non est multum consuetum. Et si hoc modo res crassa oppilans nõ descenderit, tentetur ipsius uomitus digito, uel pẽna in ore imposita, & proprie si fuerit multum in parte superiori. Ad extrahendam autem spinam, aut res acutas infixas, iubet magnos deglutire bolos, & male masticatos, ut descendentes rem infixam secum ducant, & ad hoc iuuat bibere sorbitiones uiscosas de pasta, & similibus. Et proprie cum impetu. De secunda parte dicit. Quòd si cum his non descenderit: instrumentũ quod huic simile existens interius in gutture duci consueuit in os immittatur. Instrumentum autem illud est cannula de plumbo habens longitudinem palmæ, & crassitiem pennæ, ante perforata multis foraminibus paruis ad modum retis, & proprie secũdum partem quę guttur ingreditur, & secundum extremitatem illam aliqualiter curua, & ponatur interius quantum est possibile, & trahatur sursum, & etiam deorsum impellatur ad omnem gutturis differentiam, adhærehit enim in aliquo illorum foraminum res illa acuta, & educetur, & posset hoc instrumentum esse solidũ secundum eam partem, quæ tenetur in manu, si autem res infixa uideatur, est melius, vt cum moleta, aut tenacula dentata capiatur, aut extrahatur. Præter hos sunt multi modi. Primus ut suspendatur cum filo carica quæ male masticetur, & deglutiatur, & postea cum filo extrahatur, & similiter potest fieri cum carne, aut spongia condensata in modum pilæ, & deglutiatur, & dimittatur per quartam horã donec crescat, & propter hoc bibatur post eius deglutionem: deinde cum filo extrahatur, & est melior cæteris, & drach. 1. nasturtii, aliàs raphani, uel parum ellebori cum aqua tepida bibita, & euomita à proprietate extrahit quod gutturi est affixũ. Emplastra quoque mollificatiua, & maturatiua exterius applicita iuuant, & proprie cum res infixa est causa apostematis. Nã apostemate maturato, & erupto educitur. Et uidi semel os acutum infixũ in gutture exire per cutem exterius in fine duorũ mensiũ. Gargarismata autem cum sunt in gutture, & proprie uiolenter facta iuuant ad extractionem. Rasis in cõtinenti dicit, ꝙ stercus surethi cum aqua decoctionis carnis distemperatũ, & gargarizatum à proprietate extrahit res infixas, similiter facit exterius linitum. Vltimo si quęratur. An sanguisuga, aut res similis existẽs in gutture, aut meri sit morbus in numero, & an oppilatio inde proueniens sit morbus. Respondendum est s̄m Gal. ꝙ non, cum eius causæ sint primitiuæ, & oppilatio inde proueniens immediate pendeat à causa primitiua. Sed penes Auic. sanguisuga esset morbus in numero, sicut & uermis ibidem existens in corpore genitus, & oppilatio inde proueniẽs dicent morbus in cõpositione.

De passionibus Linguæ. Cap. 58.

Svperius posita fuit anatomia linguæ. Nunc duo alia circa linguam præmittenda sunt. Primum est, quæ sunt linguæ ægritudines in generali. Secundum est modus generalis curationis ipsarum ęgritudinum linguæ. Linguæ igitur ægritudines multiplices sunt secundum quod multiplices sunt operationes linguæ, quæ per ęgritudines eius lęduntur, scilicet motus linguæ, gustus, & tactus. Motus linguæ læditur tripliciter diminute, & ablate, & corrupte, per quas læsiones impeditur locutio una de principalibus operationibus eius diminute, ablate, & corrupte, de qua statim erit proprium capitulũ. Gustus etiam & tactus similiter tripliciter læduntur. Hęc autem nocumẽta sunt in lingua per essentiã, aut per communitatem. Aut à toto, sicut in feb. Aut à parte, sicut ex nocumento tertii paris neruorum cerebri, & proprie tertii paris neruorum rami eiusdem, qui linguæ delegatur, læditur gustus, & tactus, licet gustus possit auferri, sine tactu, sed non econtrario, quia gustus præsupponit tactũ. Et quãuis gustus, & tactus sint adæquate in eadẽ parte linguæ, & perficiantur eisdem instrumentis, stat tamen ab eadẽ causa notabiliter lædi, imò auferri gustum, & non tactum. Et

ex

ex nocumento ſeptimi paris neruorum cerebri impeditur motus linguæ,& per conſequens locutio,aut per communitatem à ſtomacho,aut à membris ſpiritalibus,hepate,ſplene, renibus,ueſica,matrice , & ſic de ſingulis , quæ ægritudines proprie illis membris ſunt,aut mala complexio , & proprie cum materia,aut apoſtema,aut ulcera,& huiuſmodi. Aegritudines uero per eſſentiam in lingua ſimiliter ſunt malæ cõplexiones cuiuſcunque generis cum materia , & ſine materia,malæ cõpoſitiones ſicut magnitudo linguæ , & paruitas, mala figura,malus ſitus. Similiter ſoluta continuitas recens, aut antiqua.Et apoſtema , ſiue bothor cuiuſcunque generis. Malæ autem complexiones linguę,& proprie cum materia, ſiue per eſſentiam,ſiue per communitatem cognoſcũtur ex. 7.Ex ſapore amaro,acetoſo,ſalſo,pontico,acuto,fœtido, & ſic de ſingulis,quorum quidam arguunt calidum, quidam frigidum,& ſic humorem calidum,aut frigidum.Secũdo ex colore rubeo purpureo arguente dominium ſangui.& ex citrino arguente choleram.Et ſimiliter ex nigro mixto cum citrino ad quem peruenitur ex citrino , aut ex albo arguente phlegma,aut ex fuſco,ſiue nigro abſque citrinitate,& rubedine arguente melancho. Tertio ex humiditate , & ſiccitate.Et *ſiccitas quidem ſentitur duobus modis , quorum unus* eſt cum claritate ſuperficiei linguæ.Et hæc eſt ſiccitas leuis, & ſecundum plurimum ſine materia.Et ſecunda eſt,cum curſu humoris uiſcoſi profundi,qui eſt in ipſa , quem calor iam exiccauit,& hęc non ſignificant ſiccitatem in ſubſtantia eius, ſcilicet ſine materia,imò humiditatem uiſcoſam aggregatã in ea,aut ex catarrho,aut ex uaporibus craſsis,ſpiſsis & hoc eſt ex eis,quæ faciunt errare medicos , qui cum cognoſcunt ex infirmo diſpoſitionem exiccationis oris non diſcernunt inter iſtas . Quarto ex aſperitate,quæ ſignificat ſiccitatem, ſicut planities ſignificat humiditatem.Quinto ex motu,ſcilicet uelocitate,tarditate,facilitate,difficultate , quod maxime cognoſcitur ex locutione ueloci aut tarda facili, aut difficili,motus nanq;,ſiue locutio uelox , & facilis arguit caliditatem cum temperata humiditate,ſicut contra locutio difficilis,& tarda frigiditatem aut ſiccitatem,aut humiditatem ſuperfluam.Sexto ex craſsitie linguę arguitur humiditas,& ex tenuitate ſiccitas.Septimo ex puſtulis,& reliquis ægritudinibus calidis arguit caliditas,ex frigi.frigiditas. Reliquæ autem eius ægritudines,ſcilicet malæ complexiones,ſolutio cõtinuitatis,& apoſtemata ſenſui ſubiacent . Modus autem generalis curationis paſsionum linguæ eſt,ut quando ſunt per communitatem,fiat euacuatio à membris communicãtibus, & ipſorum diſcraſiæ corrigantur,& tertio fiat ipſorum confortatio ne malas materias multiplicent . Quando ſunt per eſſentiam in lingua,curentur medicinis linguæ propriis,quarum quædam ſunt euacuationes.Cauendum tamen ſiue lædatur per eſſentiam,ſiue per communitatem à uomitu quantũ eſt poſsibile.Secundum genus medicinarum eſt collutiones linguæ.Tertium gargariſmata . Quartum unctiones, & puluerum aſperſiones.Quintum ea,quæ tenẽtur in ore,ſiue ſint pilulæ,quæ debent eſſe compreſſæ,ſiue electaria,& ſimilia. Sextum eius frictiones,& oportet ut caueatur in adminiſtratione medicinarũ oris,& linguę cum fuerint ex genere acutarũ,q̃ nocẽt gutturi,et pulmoni,& nihil ex his ad illa,pfluat.

De grauedine Linguę. Cap. 69.

GRauedo linguæ,mollificatio eiuſdem ſunt termini ſynonymi huius diſpoſitionis, quę deſcriptiue eſt impedimentum motus linguæ,locutionem minuens,auferens,aut corrumpens . Pro cuius deſcriptionis notitia eſt ſciendum,quòd motus linguæ tripliciter poteſt impediri diminute,ablate,& corrupte.Et tot modis impeditur locutio una de principalibus operationibus linguę.Minuitur quidẽ motus linguæ cum homo difficulter,aut tarde mouet linguã. Aufertur cum nullo pacto poteſt eã mouere . Corrumpitur autem cum homo intendit mouere ipſam ad unam differentiam,& mouet ad alteram præter uoluntatem.Sicut etiã locutio tripliciter impedit.Aufertur quidem cum homo nihil poteſt loqui,& hi appellantur muti.Diminuitur cum tarde, aut difficulter loquitur.Corrumpitur cum una litera profertur pro altera,aut ſyllaba pro altera.Diminutio autem in locutione tripliciter fit.Vno modo , quia ſunt aliqui , qui non poſſunt incipere loqui niſi primo multum aerem inſpirent, deinde cum uelocitate loquuntur .Hoc enim accidit , quia muſculi pectoris,ſed maxime epiglotis ſunt debiles . Vnde niſi primo moueantur cum inſpiratione multi aeris non poſſunt debite moueri pro uoce formanda.Secũdo ſunt aliqui, qui non poſſunt incipere loqui,niſi prius multoties moueãt labia,& linguam.Deinde expedite loquuntur.Et hi ſunt habentes debilem linguam,quam oportet pluries moueri, & ſimiliter labia antequam oportune moueant ipſa ſecundũ exigentiam locutionis formandæ,& hæc diſpoſitio ab Auicen. uocatur tarhas. Sunt tertio aliqui,qui poſtquam incep erũt loqui impediuntur,nec poſſunt continuare ſermonem . Et eorum aliqui nihil proferunt per tempus,tãdem poſtea proferentes quod intendunt,horum autem aliqui ſæpe eandem ſyllabam repetunt antequam dictionem proferant , & hi appellantur trauli.Corruptio autem locutionis eſt multiplex. *Imò indiffinita ſecundum indiuiduorum multitudinem*.Sũt enim aliqui,qui non poſſunt proferre unam literam,aut ſyllabam,ſed alteram pro illa proferunt.Et multipliciter uariãtur ſecundum multitudinem cauſarum indiuiduantium.Aliqui etiam in locutione ſua multiplicant fen fen,ten ten.Nõnulli uero tata, ſicut pueri.Et aliqui kaka,& ſic de ſingulis. Et omne impedimẽtum in locutione præter ablationem nominatur ab Auicen.alchael.quapropter omnis tarhas eſt alchael,& ſimiliter traulitas eſt alchael , ſed non econtrario, pueri autem in principio ſunt altaka,ideſt , loquentes ta in locutiõe,quos nos in uulgari ſermone uocamus tartaia , qui poſtea facti uiri recte loquuntur conſumpta humiditate ſuperflua ex decurſu ætatiuo.Et hi aliquando poſt ægritudinẽ acutam,ſicut febrem incendentem,aut chronicam conſumẽtem humiditatem ſuperfluam fiunt recte loquentes . Hæ autem diſpoſitiones aliquando ſunt nouæ,aliquando chronicę, imò frequenter à generatione contractæ . Vnde aliqui ſunt à generatione muti,& hi ſecundum plurimum ſunt ſurdi. Aliqui tarde loquentes.Aliqui male loquentes,impediti aliquo ex modis ſcriptis.Et hæc ſufficiant quantum ad quid nominis,& quid rei,& ſpecies grauedinis linguæ.

Cauſæ uero quædam ſunt primitiuæ,ſicut ebrietas,ira,triſtitia,timor,uerecundia.Quædam ſunt corporeæ , & ſunt duplices,quædam per communitatem,quædam per eſſentiã in lingua,& muſculis eius.Per communitatem quidem à toto, ſicut in febribus,& proprie in arſiuis,quibus lingua areſcit, & ſpaſmatur ſpaſmo de inanitione,nonnunquam materia pmutata ad linguam fit motus eius & locutio difficilis . Aut à parte ſicut à ſeptimo pari neruorum cerebri,qui aliquando oppilatur,aliquando apoſtematur,& fit quãdoque ſpaſmus, aut paralyſis,aut tetanus,& conſequenter ſequitur difficultas,aut impotentia ad motum linguæ.Aut per communitatem à cerebro,ſicut in lithargia,& ſimilibus . Et ſit defectus in lingua , aut propter humiditatem è cerebro communicatam,aut defectu ſpirituum,aut per communitatem à ſtomacho,hepate,membris ſpiritalibus,matrice,& cæteris.Per eſſentiam uero in lingua,aut mala complexio,ſine materia,aut cum materia cuiuſcunque generis,ſed ſecundum plurimum ſanguinea,aut phlegmatica aquoſa,infuſa in ipſa,aut muſculis eius,aut à mala compoſitione.ſ.magnitudine,aut paruitate,aut mala figura,aut malo ſitu,aut à magnitudine ligamenti exiſtentis ſub lingua impediente motum eius,aut à ſoluta cõtinuitate.ſ.uulneribus,& ulceribus derelicta, aut propter apoſtemata,& puſtulas ipſius.

Signa . Grauedo linguæ eſt ſenſui manifeſta . Sed cauſæ primitiuæ ſunt ſibi ſigna cum conſuetudine prouentus huius impedimenti linguæ ex cauſis ſimilibus.

Cauſæ aũt corporeæ per cõitatem cognoſcũtur, quia præceſſerunt,& etiam cum earum augumento augetur grauedo linguæ,& decremento minuitur,& ablatione aufertur. Niſi nocumentum per cõitatem ſit factum per eſſentiam . Sed ſpecialiter ſi ſit per cõitatem à toto,ſicut in febribus arſiuis, adeſt linguæ exiccatio,& forte ſpaſmus,& ipſius contractio ſequens inanitionẽ,& forte materia liquefacta impleti ſunt muſculi ipſius.Vnde lingua eſt ſpaſmata ſpaſmo de repletione.Sed ſm plurimum paralyticata , & remollita humiditate exiſtente ſubtili . Inter quæ diſtinguitur , quia ſpaſmus de repletione,& paralyſis fere ſubito acciderunt . Sed ſpaſmus de inanitione paulatim. Spaſmus autẽ de repletione differt

à paralysi,quia taliter spasmata non potest per se, neque per alium faciliter moueri,sed paralytica licet non per se,per alium tamen faciliter mouetur. Si uero sit læsa per communitatem à 7.pari neruorum cerebri,est nocumentum in motu linguæ,quod non est commune aliis operationibus cerebri, aut ortorum ab eo.Et cum hoc non uidetur aliqua ægritudo linguæ propria ex scriptis.Nec apparet nocumentum ei cõmunicatum ab alio membro.Nam cum est per cõmunitatẽ à cerebro nocumentum est cõmune pluribus operationibus cerebri,aut operationibus ortorum ab eo,& si materia à cerebro sit communicata linguæ,& musculis eius est spasmata, aut paralytica complete,& secundum partem.Si uero sequatur defectum spirituum animalium,cognoscitur ex debilitate uirtutis animalis in cęteris membris,imò aliarum uirtutum aliqualiter.Similiter si sint per communitatem alio membro,præcesit nocumentum illius membri.Si uero lingua sit læsa per essentiam,nocumentum est continuum,neque præcesit nocumentum alterius membri. Et materia sanguinea significatur per rubedinem linguæ,& caliditatem, & tumorem uenarum,& alia signa sanguinis.Sed subtilis aquosa per multitudinem cursus saliuæ,& paucitatem iuuamenti resolutionis,& iuuamentum ab eo in quo est stipticitas. Item per albedinem linguæ cum palliditate,& paucitate caliditatis. Mala autem compositio.s.magnitudo paruitas, mala figura, aut malus situs,sensui sunt manifesta.Similiter soluta continuitas,& cicatrix.Magnitudo autem ligamenti existẽtis sub lingua cognoscitur,quia non potest emittere linguam secũdum quod oportet,sed remanet curuata cum exterius ipsam emittit.Similiter ligamentum linguæ extenditur ferè usque in extremitatem eius.De apostematibus autem linguæ agetur in sequenti cap. Prognostica. Grauedo linguæ sequẽs apoplexiam,lithargiam, & similes cum antiquatur, raro & cum difficultate curatur. Quæ uero est à natiuitate sequens surditatem,non recipit curam.Et sequens malam compositionem non potest perfecte curari.Quæ uero est à natiuitate contracta non sequens surditatem corrigetur,tum ex decursu ætatiuo,tũ medicinali auxilio. Et fere omnes reliquæ species emendari possunt. Licet omnes secũdum plurimum non perfecte curentur,& proprie cum inueterantur.

Quum lingua absque alijs membris grauedinem fuerit passa, & æger neque febrem, neque acutam ægritudinem incurrerit;sal ammoniacus, & piper, & zingib. & sinapi album, ac pirethrum, & staphisagria, atque origanum, & baurach, & sal indi, et nigella, et sampsucus siccus sumantur, & in aqua coquantur, & fiat ex eis gargarismus. caueat tamen patiens, ne ex eo aliquid traiiciat. aut æger ieiunus multis diebus gargarizet almuri nabati.aut fiat gargarismus ex aceto, & pirethro. postquam uero gargarizare cessauerit;sumantur salis ammoniaci,pirethri,piperis,sinapi,omnium partes æquales, & ex eis benè puluerizatis lingua diutius fricetur.

Hoc capi.diuiditur in quatuor partes.In prima curat grauedinem linguæ pendentem ab humiditate phlegmatica aquosa musculos eius ingressa.In secunda curat ipsam grauedinem linguæ pẽdentem à paralysi,& mollificatione per cõmunitatem à cerebo. In tertia parte curat ipsam exiccatam, & spasmatam spasmo de inanitione sequente febres acutas, & causas huiusmodi inanientes. In quarta causa curat ipsam pendentem à ligamento quod est sub lingua nimis prolongato .secunda ibi. Quòd si cum linguæ.tertia ibi.Si autem loquela.quarta ibi.Et si diu est ex quo loquela. Quæ dicit in prima parte nota sunt.

Nam præmisis uniuersalibus,quæ Rasis omittit breuitati indulgens,curat grauedinem linguæ cum exiccantibus,resoluentibus humiditatem phlegmaticam, quarum quædam sunt notabiliter calida attingentia usque ad quartum gradũ, de quibus debet sumi minor quantitas secundum can. dosandi,quia tamen bulliunt cum aqua contemperante ipsorum acuitatem,possumus accipere de ipsis æqualiter,ut Rasis ℞. salis ammon.piperis,zingib.sinapi albi,quia est minus calidum,pirethrum,staphisagriæ, baurach, loco eius accipitur sal nitrum,origani,salis indi,nigellæ,sampsuci sicci,id est maioranæ siccæ omnium,ana drach.1.bulliant in.1.lib.aquæ,ad consumptionem medietatis,& coletur,cum qua colatura de bite calefacta fiat gargarisma stomacho ieiuno cauendo ne deglutiatur.Ipsa quoque debet aliquando in ore teneri absque quod gargarizetur. Secunda medicina est almuri, id est salsamentum. Nabati,id est, illius regionis. Tertia medicina est acetum cum pirethro,quæ facit fluere multam humiditatem ex lingua. Sed post gargarizationem docet fricare linguam cum sal.ammoniaco,pipere,pirethro,sinapi, añ. partibus æqualibus. Sed hæc est acutior medicina qua non est utendum nisi in adultis habentibus sensum obtusum, & hoc quantum ad primam partem.

Quòd, si cum linguæ grauedine auditus, ac reliquorum sensuum grauitas fortis affuerit;fiet ægri curatio secundum doctrinam,qua paralysis curatur.

In hac secunda parte curat grauedinem linguæ per communitatem à cerebro.Et dicit ipsam esse curandam sicut curatur paralysis,de qua superius factum est capitulum.

Si autem loquela in acutis febribus aggrauata fuerit, & uideris ipsam cum grauitate in loquela extenuatam, & abbreuiatam, & spasmatam; aqua calida ab alto super spondiles dorsi & auris principia fundatur, & cũ oleo fricetur. æger quoque oleum tepidum in ore tenere debet.

In hac tertia parte curat grauedinem linguæ sequentem spasmum, & arefactionem eius propter febres acutas cum embroca aquæ tepidæ super nocra, & spondilibus colli,quæ loca deinde cum oleo,& proprie uiolato tepido ungantur, bene fricando, ut uirtus penetret in profundum, & retentione eiusdem olei in ore.Sed decentius est oleum amygdalinum.Et lac est ad hoc conueniens.

Et,si diu est,ex quo loquela minui non cessauerit,uel etiã semper; consyderandum est,an ligamentum,quo inferius lingua connectitur,maius sit, quàm debeat. quod,si ita fuerit, ex eo parum est incidendum, & zingib. puluerizatum immittendum.

In hac quarta parte curat grauedinem linguæ propter lõgitudinem ligamenti quod est sub lingua, cuius superius signa dicta fuerunt cum sectione ipsius,& zegi, id est uitrioli superpositione in loco secto ne rursus consolidetur.Hæc autem sectio fiat secundum transuersum ligamenti,ut totum in latitudine secetur cum lanceta curua subtili in extremitate. Postea ponatur zegi ad prohibendum cõsolidationem. Sed apud Auic.imponatur filum cũ acu & stricte ligetur, donec rumpatur,aut tertio cum lanceta ignita scindendo cauterizetur,& melius est,ut sit aurea,iuxta doctrinam sapientũ. Fiat autem hæc sectio in loco magis oportuno, per cuius sectionem iudicio existimatiuo uideatur magis ad motum faciliari.Sed hic ultimus modus iudicio meo est melior. Post eius sectionem ponatur in uulnere parum cotti infusi in oleo rosa.tepido,uel melius in albumine oui,ut partes solutæ distantes conseruentur nec permittantur inuicem reuniri. Cõformius tamen uidetur textui Rasis, aliquid de ligamento esse secundum longitudinẽ incidendũ.Si causæ fuerint primitiuę remoueantur,& paulatim assuefiat proferre homo syllabas, dictiones, & literas in quibus maxime difficultatur.Item assuefiat loqui coram magnis uiris,& magistratibus incipiendo à minus dignis,& gradatim ad magis reuerendos procedendo.si timore aut uerecundia in locutione impediatur.Et si pueri fuerint tardantes in locutione,ad loquendum irritẽtur. Et si adulti fuerint,aut grandes,studeant se exercendo paulatim componere maxime, & frequenter proferẽdo ea, quæ sibi fuerunt, difficilia. Et imitentur Demosthenem uirũ eloquentissimum,qui cum inepte,& balbutiendo loqueretur, sumebat in ore lapillos paruos sex,aut plures, postea cũ studio,& conatu loqui studebat. Cumq; pluries sic loqui studuisset,postea pauciores in ore loquendo retinebat. Tandem post longam consuetudinem,& experientiam talem,sine lapillis,ita clare,& expedite locutus est,ut cæteros in pronunciando superaret. Vtebatur speculo magno in quo seipsum frequenter intuebatur,pronuncians in loco secreto orationes quas habiturus erat in publico, & seipsum notans emendabat ineptos aut turpes gestus manuum, & pedũ aliorumq;

rumq; membrorum motus,oculos & oris,ita ut se totũ corrigeret,& poliret:deinde cum uocem breuem & submissam, & anhelitus angustiã pateretur,ad littora maris accessit, ubi si se orãtẽ audire uolebat, necesse erat,ut alte clamaret. Quibus ingeniis limatissimum ac florentissimum se fecit. Et propter hoc qui habent anhelitum breuem & angustum,studeãt anhelitum diu continere . Item longam orationem uno anhelitu uoce sonora producere.

Si grauedo linguæ pendeat ab humiditate sanguinea , aut aquosa sepulta,aut imbibita in lacertis , aut musculis linguæ cum communitate cerebri,aut sine cõmunitate eius exiguũtur sex intentiones.Prima euacuat.Secunda diuertit.Tertia resoluit,& exiccat residuum materiæ per partem oppositam. Quarta uero per eandem partem. Quinta corrigit accidentia.Sexta ordinat regimen sex rerum nõ naturalium . Prima quidem perficitur cũ phlebomia ex cephalica si materia fuerit sanguinea.Deinde uenarum,quę sunt sub lingua . Et tertio si expedierit,sub mento uẽtosetur,quæ omnia fiant si materia sit multa : si uero pauca sufficit phlebotomia uenarum , quę sunt sub lingua,& uentosatio sub mẽto . Si uero materia fuerit phlegmatica,aquosa euacuetur euacuatione, post euacuationem cum hieris minoribus in principio : deinde cum maioribus.Et pilulæ cochiæ sunt conuenientes.Et pilulæ de hiera cum agarico . Secundam rem complent frictiones extremitatum uentosationes in spatulis,& administratio clysteriorum acutorum iteratis uicibus. Primo leuiũ,deinde acutorum.Item caputpurgia per nares . Tertiam rem complet administratio medicinarum propriarum parti posteriori capitis nocreæ, & primis spondilibus resoluentium humiditates aggregatas in lingua,& neruis linguæ deseruientibus incipiendo à fomentis,& unctionibus , postea procedendo ad embrocas,emplastra,& cætera usque ad rubificãtia, & cauteria quando alia non contulerint.Fomenta autem, & embrocæ possunt fieri ex huiusmodi.℞. rutæ, saluiæ , rorismarini , sampsuci,calamenthi,iuæ,& similium,ana. quantum sufficit . bulliant in uino,& aqua,ana.cum pauco aceti,& approximẽtur locis iam dictis cum spongia, aut filtro debite expressis , postea sequatur aliqua ex ũctionibus,cerotis, aut emplastris dictis in cap.de paralysi , quæ omnia ad hunc locum afferantur secũdum oportunitatem,& casus aquę thermarũ sulphurearum,& uniuersuliter exiccantium super puppi capitis,& primis spondilibus est conueniens. Forma autem cauterizationis si expedierit est secundum hunc modum . Fiant tria cauteria actualia cum ferro,aut auro figurata, secundum formam medietatis ossis oliuæ,quæ penetrent quantum est medietas ossis oliuæ,secundum longitudinem,aut minus.& fiat secundum longum in fontanella puppis capitis, quorum primum fit in nocra,idest,ubi caput collo coniungitur secundũ in fine primæ spondilis.tertium in fine secundæ , & fiant duo alia lateraliter in radice cranei distantia à medio secundum quantitatem pollicis,& diu conseruentur aperta. Ista tamen postponantur quantum est possibile,ut non fiant nisi cum cætera non contulerint.Quartam rem complent gargarismata collutiones oris,frictiones linguæ,res quę in ore retinentur exiccantes residuum materiæ ad quas gradatim perueniatur incipiendo à debilioribus , & gradatim procedendo ad fortiora,neque fiant continue , sed per interualla dando etiam aliquando dum hæc expediuntur theriacam mithridatum,& similia , sicut semel in hebdomada debita seruata custodia . Medicinæ autem simplices leues ad hanc intentionem sunt maiorana,saluia,iua,stœcas,hyssopus,origanum,costus, alãscæ,radices capparis,acorus , & similia . Sed fortia sunt zingib.cinnamomum,sinapi.& staphisagria,pirethrum,tria grana piperis,salia ammoniacus,nigella,euphorbiũ, & similia , his autem uti potes faciendo decoctiones,pulueres,pilulas, & similia his secundum exigentiam , & castoreum retentum sub lingua , & confricatum confert mirabiliter . Et ex suprascriptis possunt fieri pilulæ incorporãdo pulueres suprascriptos cum castoreo,terebinthina,assa fœtida,laudano,resina, tragachan.& similibus,& sunt efficacissimæ. Item acori cõditum,& diacori sunt medicinæ præstantes ad hanc intentionem.Item confectio de pirethro,& cõfectio anacardina data per interualla est conueniens sumpta,linita, & emplastrata parti posteriori , & origini neruorum.Item sal solutiuum linitum super linguam descriptum in capi.de paralysi,& quãdoque confert frictio linguæ cum acetosis stipticis,sicut lac acetosum,succus fructuum acetosorum,qui non sunt maturi & acetum,& huiusmodi. Et nota quòd si timeatur fluxibilitas materiæ sunt stiptica prædictis exiccantibus miscenda sicut darsesaham , & est flos mali granati permixtum cum rosis.Et sicut flos schinanthi cum spodio.Medicinæ autem Rasis sunt fortes & ultimæ. Et humiditate sanguinea existente in causa conueniunt leuiora,& minus calida. Quinta autem intentio est correctio ardoris , aut excoriationis linguæ , & similium si acciderit . Sexta autem intentio elici potest ex cap.paralysis,debet enim diæta ad siccum declinare.Si uero grauedo linguæ sequatur spasmum de inanitione, aut magnitudinem ligamenti,quod est sub lingua,cura à Rasi sufficienter posita est, & per me declarata.Sequens uero malam compositionem non potest perfecte curari,corrigitur tamen ingeniis superius dictis in principio curæ positis .

Cura autem grauedinis sequentis solutionem continuitatis est cura ipsius solutionis,& si cicatrix remaneret,mollificationi,& subtiliationi eius intendatur . Apostematum autẽ linguæ cura ponetur inferius.

De tumore Linguæ. Cap. 60.

TVmor linguæ,magnitudo,inflatio sunt termini synonimi huius dispositionis , quæ diffinitiue est tumor præternaturalis linguæ,interdum tantus,ut os egrediatur est autem hic tumor aliquando apostemosus aliquando sine apostemate,sed hic de tumore non apostemoso agitur. Differt apostemosus à non apostemoso , quia est cum mala complexione , mala compositione,solutione continuitatis , ex quibus cum coniunguntur prouenit una ægritudo, cuius unitas saluatur in ordine, & dependentia istorum membrorum simplicium adinuicem . Cum enim humores fluunt ad linguam,suscipiuntur in uenis,& postea in poris eius, & ipsos extendunt,& sic tumorem faciunt postquam extensionẽ, & tumorem soluitur continuitas ipsorum , ita ut ex pluribus poris solutis fiat una concauitas,aut plures,ad quem tumorem simul cum soluta cõtinuitate sequitur mala complexio propter prohibitam transpirationem, & in hoc ordine , & dependẽtia saluatur quòd apostema est morbus unus.Sed in non apostemoso humores fluxi suscipiũtur in uenis,& poris,& non soluunt ipsos,est ergo tumor sine soluta continuitate,& per consequens sine apostemate .

Huius tumoris causa cõiuncta est duplex , scilicet sanguis dominans,aut humiditas plurima phlegmatica . Causæ uero remotiores sunt aliquando primitiuæ,sicut comestio fungorum.& aliorum uenenosorum,quæ linguam tumere faciunt, & aliquando morsus ab aliquo animali occulte permixto cibis qui comeduntur,sicut species uespæ,aut araneæ,aut scorpiones,& similium.Aliquando sunt corporeæ,sicut multitudo sanguinis, aut phlegmatis in toto,aut in capite . Signa causæ primitiuæ significant seipsas , & nocumentum festinũ ex ipsis derelictum.Tumor uero sanguineus cognoscitur ex colore rubeo cum aliis signis attestãtibus sanguini. Et phlegmaticus ex colore albo , & multa humiditate phlegmatica ex ore fluente cum cæteris signis phlegmatis . Discernitur autem apostemosus à non apostemoso duritie,febre, dolore non autem quantitate . Prognosticum. Hæc dispositio curatur secundum plurimum si conuenienter tractetur .

CVm contingit linguam adeò inflari,ut præ magnitudine os egrediatur;fricanda est ex cæpe,aut ex citri acetositate,aut cum ribes,aut ex granato acetoso, donec saliua multa ab ea fluat : hoc namque modo detumescit , & ad primam redibit mensuram. si autem non sufficit;fiat frictio ex sale; & aceto.& , si nondum sufficit ; fiat minutio ex utrisq; cephalicis prius,et postea ex uenis que sũt sub lingua

Diuiditur hoc capi.in partes duas.In prima ponit remedia localia.In secunda ibi.Et si nec sufficit.Curat hanc passionem per phlebotomiã.totum cap.patebit ex dicendis. Cura huius humoris triplex exigit regimen. Primum respicit causam antecedentem complendum euacuatione & diuersione. Vnde materia existente sanguinea,fiat phlebotomia ex utraque cephalica propter eius multitudinem.Et si retentio hæmorrhoidarum,aut menstruorum esset in causa,præmittatur

phlebotomia saphenarum,& pro hoc recurre ad ea, quæ superius dicta sunt sæpe. Materia autem existente phlegmatica euacuetur, cum sibi propriis, de quibus supra. Secundò, diuertantur istæ materiæ sanguineæ cum uentosis in spatulis & nocrea,& phlebotometur uena, quæ est in mento, aut sanguisuga, uel uentosa ibi apponatur. Sed materia phlegmatica cũ caputpurg.& clysteribus,& similibus. Secundum regimen respicit causam coniunctam. Primo complendum per materiæ eradicationem, sanguineæ equidem per phlebotomiam uenarum linguæ. Phlegmaticæ autem gargarismatibus, aut masticationibus, sed melius est, ut hæc postponantur usque ad statũ. secundò materia existente sanguinea repercutiatur. Et si quid fluxum est, educatur cũ acetositate citri, aut ribes, aut uini granati, acetosi, ex quibus lingua fricet aliqualiter, & in ore teneantur: per hæc enim frigida, & sicca & stiptica fiat repercussio, & per acetositatem humiditatis cum saliua eductio. In materia uero phlegmatica in principio, approximetur oxymel simplex. In augmento uero in sanguinea addatur suprascriptis rob diamoron, & in phlegmatica oxymel, parum zing. aut salis communis aut salis ammo. & ulterius uersus declinationem misceatur acetum, & diamoron in sanguinea. Et in phlegmatica fiat frictio cum sale & aceto cum cæpis, addatur tandem zingi.& sal gẽma,& sal ammoniacus, & reuertetur ad mensuram suam. Mollificatio quidem linguæ cum accidit pueris, sufficit in ea sollicitudo custodię, idest, regiminis in sex rebus,& cibatio ex passeribus, & uolatilibus multũ ambulatiuis, idest, quę declinẽt ad siccum. Quidam homo, ut dicit Auicen. iam uentosatus fuit,& percussus est cum scalpello uilus nerui in spondilibus panniculi coniuncti cum lingua, quare mollificata est lingua. Ex quo arguitur præter septimum par neruorum cerebri alios neruos à spondilibus colli orientes concurrere ad motum linguæ, & secundo infertur in actu practico scarificationem esse faciendam in pulpis spatularum non in spondilibus, neque prope spondiles. Tertium regimen sedat accidentia, ut puta ardorem sequentem ad medicinas acutas, ut cum lacte retento in ore, & similibus, secundo ordinat regimen sex rerum non naturalium. Quòd in sanguinea declinet ad frigidũ & siccũ, in phlegmatica ad calidum & siccum. Si uero hic tumor pendeat à uenenosis cura requirẽda est sexta quarti. Nimis enim prolixus essem si omnia huiusmodi prosequi uellem.

De ranula Linguæ. Cap. 61.

HAec passio dicitur glandula, quia ad similitudinẽ glandulæ in figura, quantitate & duritie, aut quia est uere glandula, scilicet apostema phlegmaticum kisti circũdatum mobile faciliter de loco ad locum, & hoc est raro, imò est secundum plurimum caro ibidem nata, ac si noua lingua excresceret. Et dicitur ranula ad similitudinem ranæ paruæ in quantitate figuræ & colore: habet enim colorẽ album tendentem ad uiridem similem colori ranæ. Hæc autẽ est similis colori linguæ composito ex colore suæ substantiæ qui est albus,& ex colore uenarum, quę sunt in ea, quę tẽdit in nigrum, ex quibus consurgit color albus tendens ad uiridem. Et hæc ægritudo est proportionalis pueris, & infantibus, quia in eis multiplicatur humiditas uiscosa à capite defluens, quæ est eius causa. Species eius est duplex, est enim quædam alba mollis tractabilis, quædam nigra uel fusca dura intractabilis & utraque est duplex, quædam cum dolore, aut alia sensibili læsione, quædam sine,& quælibet est duplex, quędam antiqua, quædam noua. Signa,& causæ patent ex dictis. Apparet enim aliquando in loco iam dicto. ac si noua lingua oriretur,& quę est alba, est ab humore phlegmatico uiscoso, & quæ nigra ab humore phlegmatico tendente in melancholiam per adustionem, aut per partium subtilium resolutionẽ. Prognosticum. Secundum plurimum curatur si conueniẽter tractetur. Nisi pendeat ab humore melancholico. Et proprie adustione participante.

CVm sub lingua glãdula nociua fuerit; in principio ex sale ammoniaco,& gallis fricanda est. si autem uetusta fuerit; ex medicamine gingiuæ sanguinolentæ fricanda est, quod est medicamen acutum. æger autem acetum, & sal in ore teneat.

Diuiditur hoc cap. in partes duas, primo ponit curationẽ ranulæ nouæ, secundo antiquæ. secunda ibi. Si autem uetusta fuerit, totum patebit ex dicendis.

Cura post euacuationem,& diuersionem,& debiti regiminis ordinationem. Primo est tenenda cum leuibus exiccantibus cum saluia pistata, uel succo eius ibidem cum cotto apposito, uel fricetur cum origano, sale,& corticibus granatorum tritis,& simul mixtis, postquam frictionem infundatur cottum cum his medicinis cum aceto mixtis, & applicetur, & fortius istis est calcanthum, idest uitriolum ustum, hermodactylum, albumen oui mixta & applicita, uel iuxta textum fricetur cũ sale ammoniaco calido in quarto, & gallis simul mixtis, uel acetum, sal, & flos æris simul mixta applicentur. Acetum etiam,& sal ibidem retenta sunt leuia, & conferunt in cura. Si autem uetusta fuerit, est auferenda, aut cum causticis, aut operatione manuali. Rasis autem dicit esse applicãdum medicamen superius positum in cap. de gingiuis sanguinolentis, quod tenendum est ibidem per mediam horam, aut approximetur cauterium ex capitello factum,& eam causticabit in paruo tempore, & tunc temporis defendantur partes circunstantes cum petiis infusis in albumine oui, aut cũ suc. plantaginis, & aceto, post eius remotionem applicetur lac, aut uitel. oui,& tandem remota escara consolidetur. Operatio autem manualis est, ut capiatur cum uncino,& cum sagitella eradicetur, post eius eradicationẽ ponatur uitriolum mixtũ cũ albumine oui. Sed hæc fortia nõ fiãt nisi in illa, quæ sensibiliter lædit,& quę nõ est fusca. Si enim est fusca, tutius est dimittere, ne conuertatur in cancrum. Et si fluxus sanguinis impediret pro illa uice dimittatur. Et sanguine constricto sequenti mutatione operatio compleatur. Et post extractionem lauetur locus cum aceto per duos dies, postea cum aceto decoctionis myrrhæ, donec sit facta consolidatio.

De his quæ nascuntur in lingua. Cap. 62

ISta ex eisdem sunt curanda, ex quibus curantur alcola, quas nominauimus,& synanche sanatur.

Rasis breuiter se expediens dicit hæc esse curanda, sicut alcola, idest pustulæ linguæ, quas superius nominauit,& etiam sicut synanche, de qua in sequenti cap. est acturus. Sed pro integra notitia sciendum est hæc apostemata esse sanguinea, cholerica, phlegmatica, & melancholica. Quæ iterum sunt duplicia quandoque generantur à melãcholia adusta,& sunt cancri, quandoque à melancholia non adusta, & sunt de genere sephiros,

Causæ & signa patere possunt ex sæpe dictis, quandoque enim generantur ex potu uenenosorum, sicut fungi,& opii, ac etiam ex morsu, sicut dictum est superius.

Prognosticum. Hæc apostemata si conuenienter tractentur, curantur præter melancholica, quorum secundum plurimum est difficilis eradicatio,& præcipue cancri.

Cura similiter exigit triplicem regimen, sicut dictum fuit in tumore non apostemoso: hæc tamen uelocioribus indigẽt auxiliis. Fiant ergo euacuationes, & diuersiones in sanguineo phlegmatico, sicut ibidem dictum est. In cholerico autẽ, & melancholico fiat euacuatio cum propriis, quæ ex sæpe dictis possunt esse manifesta. Duo tñ hæc attendenda sunt. Primum, quia phlebotomia in quacunque specie horum apostematum secundum plurimum est cõueniens. Et similiter phlebotomia uenarum sub lingua ad materiæ eradicationem.

Secunda, ut in his apostematibus, sicut etiam in tumore linguæ non apostemoso uomitus caueatur, sed super lingua localia applicanda in principio apostemata sanguinei & cholerici sunt suc. plantag. aqua rosacea suc. solatri. suc. semperuiuæ, suc. lactu.& est proprius, quæ omnia cũ aceto misceatur quod sit subquadruplum ad succos secum permixtos. Sed in cholerico eligantur ex his, quæ sunt magis frigid. & humid. quibus etiam minus aceti permisceatur. Similiter decoctiones ros. & aliarum rerum infrigidantium, & stipticantium, sicut sumach, myrti,& similium. In augmento autem addatur his decoctio foliorum oliuę & uinum ponticum, & similia, & si tendant in uiam resolutionis. Si uero maturentur, adiuuentur cum melle & lacte, & cum decoctione ficuũ & passularum fœnugr. sem. lini.& similium. Et post maturationem aperiantur cum sagitella,& tandem mundificentur & consolidentur cum melle ros. uino nigro,& sic de singulis. Phlegmatica

matica uero in principio repercutiantnr cum decoct.myrti, fol.oliuæ,uino pontico & aceto,quibus poteſt addi radix fænic. combuſt. & pulueriꝫati. & ulterius in proceſſu addatur his ſal, zingiber. & ſimilia ſuperius dicta in tumore phlegmatico non apoſtemoſo.Si uero apoſtemata ſint melancholica,inchoandum eſt cum lacte muliebri, aſinino & caprino. poſtea teneatur in ore decoct.dactil. & ficuum cũ uino dul. & ſic procedatur per tempora ſua,in cancro autem procedatur cum magis frigidis, ſicut cum lacte & oleo roſac. mucil.pſil.& ſuc.ſolat.& ſimilibus.Et Auic.recitat hiſtoriã Gal. de ſene ſexagenario habente apoſtema in lingua cui non fecit phlebotomiam,quia non erat conſuetus, & cum appoſuiſſet quædam localia non uolebat obedire quia fatuus erat, & tandem dixit ſe ſomniaſſe tenere in ore ſucc. lactuc. ex quo uidebatur ſibi in ſomniis eſſe liberatus,quod Gal. illi cõceſſit & per illum liberatus eſt. Et eſt deinceps inuentum ſuccũ illum eſſe medicinam ſingularem in hoc caſu quod etiã multoties expertus ſum. Curatio autem uera cancri & ſimiliter ſephiros puri non eſt niſi eradicatio ipſorum cum tota ſubſtantia linguæ in qua ſunt, & etiam auferendo aliquid de parte ſana,& ꝓpriè in cãcro,quæ res difficillima eſt & ſecundum plurimum impoſsibilis. Diẹta autẽ in ſanguineo declinet ad frigid.& ſic.In cholerico ad frigid.& humid.in phlegmat. ad calid. & ſicc. in melancholico non cancroſo ad calidũ & humidũ,ſed in cancroſo ad frigidum & humidum.

De anatomia gutturis. Cap. 63.

POſtquam Raſis in parte præcedẽte egit de paſsionibus oris.In hac parte agit de paſsionibus gutturis, de quibus Auicen.determinat. con.tertii.licet de quibuſdam paſsionibus eius ſuperius dictum fuerit. Iuxta ordinẽ præmiſſum præmittenda eſt anatomia gutturis. Eſt enim guttur ſpaciũ in quo ſunt meatus anhelitus & cibi, in cuius principio eſt uuula pẽdẽs ex palato,& à lateribus duæ amygdalæ & ſub uuula galſamat & epiglottis, & canna pulmonis poſt quas uerſus ſpondiles eſt meri. De anatomia uuulæ fuit ſuperius dictum.Et ſimiliter pro parte de anatomia duarum amygdalarum, quæ iuxta ſententiam Auicen. ſunt duæ carnes natæ in radice linguæ tendentes ad ſuperiora, ac ſi ipſæ ſint duę auriculę paruę,& ſunt neruoſæ,ut ſint fortiores,quarum iuuamentum eſt ut adiuuent, ut aer penetret per epiglottim ad cannam pulmonis. Algaſamat uerò eſt caro panniculoſa & ꝑ parte carthilaginoſa annexa palato ſub uuula cooperiens caput cannæ,ideſt orificium epiglottis, ut cibus ab ore poſsit ſuper hoc cooperimento tranſire ad meri quod eſt ſitum in parte poſteriori,aperitur autem homine loquente,ridente aut canente Et propterea ſi tunc temporis cibum deglutiat uel potum,tranſit ad epiglottim, homo ſtrangulatur,& tuſsit donec quod ingreſſum eſt emiſerit. Anatomiã uero epiglottis cannæ pulmonis & meri dicemus poſterius.

De ſynanche ſeu angina. Cap. 64.

CIrca rub. huius capitis, ſciendum quòd reperiuntur iſti termini, ſynanche ſiue ſynanchia, cynanchia ſiue ſynanche ſignficantes hanc diſpoſitionem, de qua hic agit Raſis,quæ diffinitiuè eſt apoſtema in gutture anhelitum impediens uel deglutionem aut utrunque. Paraſynanche,& paracynanche ſunt termini ſynonimi ſignificantes paruam ſynanchen, & propterea approprіantur ſynanchiæ,quæ eſt in muſculis extrinſecis & non intrinſecis ipſius meri & epiglottis,licet apud Salernitanos.Synanchia dicatur quando eſt intus & non apparet extra. Cynanchia uero, quando eſt ſolum foris. Squinantia quando eſt intus & foris iuxta uerſum ſuum.Sy,intus, cy uero,foris ſqui.tenet utrunque.Dicitur autem in diffinitione quòd eſt apoſtema.nam licet poſsit accidere impedimentum in deglutione & anhelitu ex aliis cauſis exiſtentibus in gutture,illud tamen non dicitur ſynanchia. Sicut ſi præfocaretur homo ex comeſtione fungorum aut aliorum uenenorum,aut ex congelatione ſanguinis in aliquibus uiſceribus,aut ſi iſtę operationes impedientur propter diſlocationem alicuius ſpondilium colli, maximè primæ & ſecundæ ad interiora quæ diſlocatio poteſt eſſe tam à cauſa extrinſeca,quàm à cauſa intrinſeca,& propriè in pueris propter debilitatem ligamentorum ſuorum.Similiter & ſi ſpaſmarentur aut paralyticarentur muſculi meri, aut epiglottis propter quę iſtæ operationes impedirentur ſicut eſt poſsibile nullo exiſtente apoſtemate,tunc non dicerętur ſynanchia, imò eſt poſsibile quòd fiat præfocatio & impediatur anhelitus propter nocumentum lacerti, quæ eſt in interiori parte epiglottis,quamuis meatus non ſit oppilatus & plurimæ ſunt aliæ cauſæ, quæ poſſunt impedire deglutionem & anhelitum,quæ tamen non faciunt ſynanchiam, quia non apoſtemant. Species ſynanchiæ,quãdoqne ſumuntur ab humoribus,quandoque à locis in quibus fiunt. Eſt enim quadruplex,ſcilicet ſanguinea,phlegmatica,cholerica,melãcholica,quæ tamẽ rariſsimè accidit. Cuius cauſa eſt,quia iſta paſſio fit ualde citò & ſecundum plurimum per uiam defluxus. Raro autem humor melancholicus propter ſui craſsitiem & paucitatẽ citò permutatur de loco ad locũ, neq; huiuſmodi apoſtema melancholicum poſſet,niſi in longo tempore congeri.Atamen uult Auic.hanc ſynanchiam melancholicam tã incipiendo, quàm permutando maximè ex apoſtemate ſanguineo aliquando poſſe generari. Sunt etiam quatuor ſpecies diſtinctæ ſecundum loca.

Nã aliqua fit in muſculis extrinſecis ipſius epiglottis uerſus partem anteriorem gulæ.Et aliquando fit in muſculis extrinſecis ipſius meri ſiue uerſus epiglottim, ſiue uerſus ſpõdiles colli, & ſimiliter etiam aliquando fit in muſculis ſpondilium colli.Tertiò aliqua fit in parte intrinſeca ipſius meri. Quarto aliqua fit in parte intrinſeca epiglottis & cannę pulmonis.Et quandoque fit in pluribus partibus ſimul.Auicen. uerò nominat unam ſpeciẽ famoſam præfocationis quæ dicitur canina. Nam patiens ipſam gerit ſimilitudinẽ canis ſub æſtu ſolis fatigati. Emittit enim linguam,tenet os apertum habet anhelitus ſuccedentes ſicut canis taliter fatigatus. & hoc eſt ſecundum plurimum in parte intrinſeca epiglottis & cannæ.Et ex his infertur apoſtema duarum amygdalarum non propriè ſynanchias appellatas. Cuius cauſa eſt,quia ſecundum plurimum leuiter impediũt deglutionem aut anhelitum,ſed dignius appellantur paracynanchiæ. Cauſę coniunctę ſunt humores iam dicti.Sed frequẽtius ſanguis,quia eius maxima abundantia in uenis & arteriis colli eſt reperta, deinde phlegma, plurimum ex eo à cerebro deriuatur, rarius cholera, rariſsimè melancholia.

Cauſæ antecedentes ſunt repletio aut totius,aut capitis, aut partium circa guttur,ſimiliter debilitas illorum mẽbrorum.Cauſæ primitiuę ſunt indebitum regimen ſex rerum nõ naturalium, & propterea multiplicantur in uere frigido & humido,& aliqui cibi à proprietate eam generant, ſicut andacocha,ideſt,trifolium.Item balneum, exercitium forte & inconſuetum corpore repleto,& ſimilia. Terminantur autẽ ſextupliciter,quia aut reſoluitur,aut ſuppuratur,aut induratur,aut permutatur,uel ad cutim exterius, uel ad pulmonẽ uel ad cor,uel ad ſtomachum,uel ad cerebrum, aut putrefit, aut interficit maxime ſuffocando.Signa communia. Omnes ſynanchiæ ſunt impedimentum deglutionis aut anhelitus,& ſecundum plurimum utriuſque & aliquando tantum, ut potus cum non poteſt deglutiri per nares egrediatur.Signa autem ſanguineæ ſi ſenſui ſubiacet eſt color rubeus,purpureus tenſio,durities,dolor fortis extenſiuus,grauatiuus, & quandoque pulſatiuus, ſapor rei dulcis atteſtantis dulcedini ſanguinis aut ſimilis ſapori uini, & conſtrictio anhelitus uehemẽs, & reliqua ſigna ſumpta ex complexione & habitudine ſanguinea,& tenſione uenarum faciei & colli,& ſimilia. In cholerica,color eſt rubeus tendens in citrinum dolor pungitiuus aut mordicatiuus,pauca tenſio & durities,ſitis linguę, citrinitas,& ariditas parua,anhelitus cõſtrictio & uigiliæ,& apparet quòd ſit in loco aliquid acutum mordicatiuum: dolor tamen cholericæ minor eſt dolore ſanguineæ & cætera atteſtantia choleræ.Phlegmaticæ dolor eſt paruus obtuſus, ſapor phlegmatis ſalſus cum caliditate & uiſcoſitate, quoniã hoc phlegma eſt corruptum & putrefactum, albedo linguæ & faciei,paucitas ſitis & paruitas inflammationis, multa humiditas ex ore profluens & cætera ſigna phlegmatis. Et quãdoq; proſternitur lingua cum mollificatione,& raro accidit cum ea apoſtema in glandulis, & nõ ſunt cum ea feb.& prolongatur ſpacium eius ad quatuor dies,& quando nititur habens eam poſsibilis eſt deglutio,quoniam penetrat deglutitum in mollitiem. Melancholicæ uero,color fuſcus,paruus dolor,

dolor,siccitas linguæ,duricies,tardus euentus,eius sapor pôticus,& cętera signa melancholiæ. Et quandoque fit incipiẽdo,& quandoque permutando ex apostemate sanguineo. Signa illius quę est in musculis extrinsecis epiglottis uersus anterius est,quia comprehenditur per uisum & tactum tangendo cutim exterius ex directo epiglottis,nã sentitur durities, & leui tactu causatur dolor,& aliquando color apostematis communicatur exterius, & est magnum impedimentum in anhelitu paruum in deglutione non potest uideri aspiciẽdo in ore. Illa uerò quę fit in musculis extrinsecus meri,& facta in musculis spondilium comprehenditur uisu fortiter comprimendo lingua,sed magis impedit deglutionem quàm anhelitum,facta in musculis extrinsecis epiglottis uersus meri etiam comprehenditur uisu,fortiter comprimendo linguã. Sed magis impedit anhelitum quàm deglutionẽ, facta autẽ interius in meri non comprehenditur aliquo modo per uisum,& magis impedit deglutionem quàm anhelitum. Sed facta in epiglotti etiam non uidetur, & magis impedit anhelitum quàm deglutionẽ. Nota ꝙ si fiat in parte inferiori meri potest impedire deglutionem, non impediendo anhelitum sicut facta in canna distãter ab epiglotti multum impedit anhelitum,imò secundum plurimum suffocat quamuis non impediat deglutionem. Sed in parte superiori propter magnã connexionem utriusque in quocunque fiat,utriusque notabiliter operationem impedit. Signa uerò causarum primitiuarum sunt ipsarum præcessio. Signa uerò apostematũ quæ fiũt in amygdalis ex loco sumuntur, facilè enim subiacent uisui, & etiam cũ digito tangi possunt. Signa terminationis ipsius sunt,quia si resoluatur feb. & cætera accidentia completè remittuntur,neque apparet alterius membri nocumentum. Si uero suppuretur intenditur. feb. & dolor, & proprie pulsatiuus & cætera accidẽtia,deinde parum quiescũt circa quartum diem,donec tandem rũpatur,siue à natura, siue ab arte. Si uero induratur resolutis partibus subtilibus crassis remanentibus,in primis fit alleuiatio,decrescit feb.& cętera accidentia,& remanet tantum grauitas,& dolor, & impedimentum deglutionis aut anhelitus longo tempore, & fortè per annum. Et quãdoq; materia lapidatur. Et aliquando res dura sicut lapis egreditur. Si uerò permutetur, illius apostematis delitescunt omnia accidentia pręter feb.& cum hoc sequitur nocumentum in alio membro ad quod materia permutatur. Vnde si permutatur ad pulmonem, sequitur tussis, & pulsus fit undosus,anhelitus postea constringitur cum in principio permutationis fuerit dilatatus, & sequuntur cætera accidentia peripneumoniæ. Si uero pulsus fiat spasmosus permutatũ ad neruos. Si uerò ad cor,fit pulsus diuersus debilis, tremor cordis,& syncopis,& festina mors. Si uero ad stomachum sequuntur nocumenta stomachi cum remissione nocumentorum gutturis. Si uero ad cerebrũ sequitur dolor capitis, alienatio,& cætera accidẽtia phrenesis,de quibus supra. Si uero ad cutim,crescit in cute dolor,durities tumor & rubor: si materia sit cal.cum remissione nocumẽtorum synanchię. Si uero non permutetur,sed potius materia dilatetur propter sui multitudinem,tunc cum cremento nocumẽtorum cutis crescunt accidentia synanchiæ. Si autem putrefiat crescit feb. & cætera accidentia,& partes putridæ,quę sensui subiacẽt, aut nigrescunt & fœtent. Si uerò interficit absque alia ex supradictis terminationibus tunc est, aut quia corpus nõ nutritur deglutione impedita, aut præfocatur anhelitu propter apostema impedito.

Prognostica. Primum. Omnis synanche est acuta & uelocis terminationis ad mortem uel ad salutem nisi ad duritiem terminet,tunc enim quandoq; chronicatur. Velocissimæ aũt terminationis,& propriè ad mortem est quæ est in parte intrinseca epiglottis.ita ut quandoque in 24. imò in 12. horis præfocet. Et cum hac frequenter est exitus amborum oculorum, & egressio linguæ cum debilitate motus eius. Sed in pluribus est terminatio inter quartum & septimum. Secundum. Illa synanche est deterior, quæ apparet interius & exterius occupans omnes partes, postquam sequitur in malitia, quæ non apparet interius nec exterius, deinde quæ apparet interius & non exterius:minus mala quę apparet exterius & non interius. Tertium. Illa synanche est ualde mala cum qua prohibetur anhelitus omnino si æger resupinetur,& si non resupinetur fit anhelitur difficilis. Illa autẽ cum qua impeditur deglutio, imò aufertur absque magno impedimento anhelitus est secundum plurimũ salubris, sicut econtrario illa cum qua multum impeditur anhelitus cũ pauco impedimento meri est secundum plurimum mortalis, & mortalior est illa, quæ plurimum impedit anhelitum absque aliquo impedimento deglutionis, quàm quæ simul impedit anhelitum & deglutionem. Significat enim apostema in canna pulmonis quod est deterius aliis partibus,quã in epiglotti. Quartum. Quando tanta fit anhelitus constrictio ut eductis humiditatibus ex pulmone fiat spuma, tunc non est spes in ipso,nec oportet ut curetur. Cum tamen quandoque accidat ut præfocatus spumet,scilicet ex aliis causis,deinde sanetur. Quintum. Cuiuscunque præfocati facies fit uiridis & denigratur situs oculorum,tunc moritur.& similiter quãdo mi noratur pulsus & infrigidantur extrema. Sextum. Crassities linguæ & ipsius denigratio est ex signis ualde malis. Septimũ quarto est cum præfocationibus mali, feb. melancholica & inordinatè uagans & non seruans periodum,tunc mors festinat,quoniam feb. facit ægrũ indigere anhelitu magno. Octauum. Dictum est in signis mortis uelocis, quòd si quis præfocationem patitur,& alteratur color postremi colli eius à rubedine sua cõsueta ad albedinem aut ad uiriditatem & sudãt assellæ & inguina eius sudore frigido,moritur inter spacium duorum dierum. Nonum. Si permutetur ad pulmonem,in septem diebus pereunt. Si uero hos effugerint,salui fiunt. Sed quæ permutantur ad cor semper interficiũt. Signa uero spei sunt,si permutatur rubedo ad exteriora, multoties enim aperiunt oculos & sanantur, & similiter quando alteratur eorũ anhelitus & cipiunt anhelare anhelitu breui, cuius causa est, quia in uehementi constrictione habent anhelitum longum, quoniam propter stricturam uiarum aerem paulatim intrare faciunt. Cum ergo abbreuietur,remouetur causa pręparans ad longitudinem,& redeunt membra ad dispositionẽ naturalem,& similiter quando permutatur materia ad latum oppositum facit sperare,& quando accidit dolor perseuerãs anno uno aut duobus in gutture, significat petrosam superfluitatem in partibus gutturis.

*Q*Vum in deglutiendo sentitur angustia; adest passio quæ synanchia uocatur:cuius grauitas, aut leuitas secundum angustiæ quantitatem deprehendi potest.*

Diuiditur hoc cap.in partes duas. In prima ponit signa synanchiæ,in secũda ibi. Cum traiiciendi,ponit curam. De prima parte dicit. Cum in deglutiendo sentitur angustia, tũ ex dolore in deglutiendo,tum ex anhelitus constrictione adest synanche,& uos supplete reliqua signa superius dicta concludentia ibi adesse apostema. Huius autem synanchiæ grauitas est maior aut minor ꝭm quantitatem augustiæ,idest,nocumẽti in deglutiendo & anhelando,sed maximè in anhelando.

Cumq; cum traiiciendi angustia fuerit in facie, & oculis rubedo,& repletio;in principio curationis caphalica phlebotometur,et gargarismus ex succo granati muzi cũ carnositate sua fiat, aut ex rob mali maciani acetosi, aut ex rob mori de seni. & post hoc fiat gargarismus ex aqua rosacea, in qua sumach fuerit infusum. quod,postquàm per tres dies sic factum fuerit.& uenter ex succo fructuum; sicut prunorum,tamar.cassiæ fist.& terencabim solutus fuerit;fiat gargarismus ex apozimate ficcum citrinarum,& passularum, aut ex medulla cassiæ fist.cum hydromelle.quòd, si passio inueterauerit;ex gargarismis, & insufflatione fortium medicaminum.quæ dicturi sumus,curanda erit

Hic ponit curam. Et diuiditur in tres partes. In prima curat synanchen à causa calida. In secundo ibi. Si autem in facie non fuerit rubedo. Curat synanchen à causa frig.in tertia ibi,De his præterea ponit media malæ synanchiæ. Quæ dicit in hac parte sunt manifesta. Innuit enim curationem uniuersalem cum phlebotomia cephalicæ,& cum decoct.fructuum & mana,& cassia ad euacuandum choleram, quæ in his casibus cum frigidis lenientibus debet educi, & non cum medicinis exoluentibus. Recepta autem sit huiusmodi. ℞. prunorum

rum tamar.ana.℥.s.incidantur craſſo modo, & bulliant in 9. ℥.aquæ ad conſumptionem duarum partium,& coletur,cum qua colatura trahatur craſſ.℥.s.mannæ.℥.1 .aut decem.3. florum caſsie cum ſupraſcripta decoctione miſceantur. Et quãtum ad curam particularem innuit intentiones tres. Prima eſt repercuſsio cum quatuor medicinis frig.& ſic.& ſtipt. & in litera deſcriptis, quæ debent aliqua ponticitate & acredine participare,ut profundius imprimant. loco macianorum acrium,de quib.ſupra,accipiamus ſuccum pomorum immaturatorum,aut ſuccum pomorum rub.acrium,mora ſunt duplicia ſunt enim mora rubi quæ ſunt magis ſtipt.magis conuenientia in principio,& mora celſi magis conuenientia in augmento, & utraque ſunt duplicia matura cõuenientia in augmento,immatura magis in princ. Et ex maturis quædam ſunt acetoſa frigid.& humid.& apud quoſdam frig. & ſic.cõuenientia magis in principio, quædam dulcia conuenientia in augmen. & ſtatu. horum ergo ſuccorum aut rob utere ſecundum quod oportet. Secunda eſt reſolutio cum lenitione quadam aut maturatione: quæ tamen debent eſſe mixta cum repercuſsione,& propriè ſi apoſtema tendat in uiam reſolutionis. Si uero per uiam maturationis, aut ſufficiunt ſola maturatiua, aut ſint mixta cum paucis repercuſsiuis. Vnde cum decoctione ficuum paſſularum, & cæt.ſit admixtum aliquid diamoron aut dianucum.Tertio eſt reſolutio pura conueniens à medio ſtatus, deinceps cum medicinis ponendis in fine cap. Si uero apoſtema tendat in uiam maturationis, adiuuetur maturatio,& poſtea eruptio ſecundum quod dicetur in ordinatione curæ.

Si autem in facie non fuerit rubedo,fluxeritq́; ab ore ſaliuæ multitudo,& æger fuerit humectatus,in principio ſoluatur uenter ex chochijs.& fiat enema ex clyſteri acuto, quod in cap.de apoplexia nominauimus.cum paſſio tamen inceperit;fiat gargariſmus ex ſyrup.acetoſo,aut cum hydromelle', pip.& oximelle.Deinde ex almuri nabati fiat etiã gargariſ. ex hydrom.& ſinapi.

Quæ dicit in hac ſecunda parte ſunt manifeſta, & magis ex dicendis manifeſtabuntur.

Et de his præterea,quæ malæ ſquinantiæ conferunt ſunt, ut ex uenis,quæ ſunt ſub lingua,fiat minutio,& uentoſæ abſque ſcarificatione in collo ponantur,& epithimetur collum ex melle anac. donec ueſicæ in eo generẽtur, & fiat gargariſ.cũ ſinapi.et fiat gutturi inſufflatio ex hoc medicamine,ꝙ ſic fiat.ſinapi,ſal ammoniacus,pirethrum,nitrum aſſa,piper mẽtaſt.ſumãtur,et ex eis cum hydromelle fiat gargariſmus.

In hac ultima parte innuit intentiones quatuor, ſcilicet eradicationem materiæ cum phlebotomia uenarũ quæ ſunt ſub lingua.ſecundo meri & epiglottis dilatationem cum uẽtoſis appoſitis in collo,& propriè ſuper ſecunda ſpondili ad faciliter anhelandum & deglutiendum. tertio diuerſionem cum melle ana.cal.& ſic.in quarto ueſicante,apponẽdo proprie ſupra ſecunda ſpondili per ſpacium 8.aut 10. horarum, donec ueſicæ factæ ſunt,quæ aperiantur,& apertæ teneantur ultimo intendit reſolutionem cum medicinis in textu deſcriptis quæ ſunt illæ,de quibus facta eſt mentio ſuperius. Cura ſynanchiæ triplex exigit regimen. Primum debetur cauſæ antecedenti,ſecundum cauſe coniunctæ, tertium commune utrique.Primum habet tres intentiones,euacuationem,fluxus prohibitionẽ, & diuerſionem. Euacuatio autem ſi ſolus peccet ſanguis, ut alii humores cũ ſanguine dominante,aut etiam ſi omnes humores æque proportionabiliter creuerint eſt phlebotomia,quæ repletione exiſtente in toto fiat ex uena communi.Et ſi retentus fuerit fluxus hæmorrhoidalis cõſuetus aut menſtrualis fiat ex ſaphenis, & ſi hepar fuerit in cauſa generans ſanguinem acutum fiat ex baſilica,quæcunq; harum prius phlebotomata fuerit,phlebotometur poſtea cephalica eiuſdem lateris, & ſi ad neutrum latus declinauerit ſynanche,phlebotometur cephalica dextra, aut dextra & ſiniſtra ſimul.Quantitas autem ſang.hauriendi conſtante uirtute & multa exiſtente repletione eſt uſque ad ſyncopim excluſiue,qui in caſibus fortibus non dantibus inducias eſt continuatim extrahendus,donec uideatur ſufficere.Si autem uirtus non toleret aut ægritudo dederit inducias,eſt huiuſmodi phleboto. partienda, ut uerbi gratia prima hora extrahatur à 6.uſque ad 12.℥.ſang.deinde per 8. horas aut 12. horas auriatur à 4.℥.uſque ad 8. Et poſtea ſi oportuerit à 3. uſque ad 6.& melius eſt ut hæc fiant ex diuerſis uenis incipiendo à remotis & ueniendo ad propinquas, & ultimo ad cephalicam eiuſdem lateris,& quacunque harum phlebotomata,aut pluribus, phlebotomentur. Si ægritudo non manifeſte ceſſauerit uenæ quæ ſunt ſub lingua,& permittatur ſanguis per ſe ſtringi niſi multum exuberauerit. Et ſi repletio ſolum fuerit à furcula, ſupra phlebotomentur ſolum cephalicæ, & prius cephalica lateris oppoſiti,deinde cephalica eiuſdẽ lateris. Quòd ſi pauca ſit repletio ſicut ueriſimilis eſt in illis qui frequenter incurrunt ſynanchen, ſufficit phlebotomia cephalicæ eiuſdem lateris à quatuor ℥.uſque ad 6.poſtquam per duodecim horas ſi oportuerit phlebotomentur uenę ſub lingua, & maximè ſi in eis apparuerit plenitudo. Si autem choleram cum ſanguine abundare cõtigerit,ſoluatur,& ante phlebotomiam ſi plurimum abundauerit, & etiam ſi uenter fuerit ſtipticus, ſoluatur. Sed poſt phlebotomiam ſecundum plurimum, & ſoluatur cum medicinis infrigidantibus & lenientibus ſicut cum decoctione prunorum,tamarin.uiol.mirob,& ſimilium addendo caſsiam & mannam.Et apud maiorem neceſsitatem infrigidationis addatur aqua ſola & reiteretur ſecundum neceſsitatem,& nullo pacto ſoluatur cum medicinis exſoluẽtibus.Et ſimiliter ſi alij humores peccauerint cum ſanguine facta phlebotomia educatur phlegma cũ cochiis,& hieris:& melanchol.cum epithymo,ſena,& pilulis indis,& ſimilibus. Pauci enim ſunt caſus in quibus;ſit excuſatio à phlebot. Secunda autem intentio ſi materia fuerit calid. ſubtilis perficiatur comedendo & tenendo in ore diacodion & ſumendo ſyr.de papauere nocte & die ſtomacho ieiuno ad compingendum & incraſſandum materiam.Et his non ſufficiẽtibus ſumat unam pilulam alkeiber opiatam aut requiem deſcriptionis Nicolai & ſimilia,hæc tamen opiata poſtponantur quantum eſt poſsibile. Tertia autem intentio perficitur cum clyſteribus leuibus in calid.& proprie exiſtẽte febr. & cum acutis infrigid. & cum frictionibus & ligaturis & lotionibus crurium & brachiorum, & cum poſitione uentoſarum in pulpis ſpatularum & in collo. Et proprie circa ſecundam ſpondilem, elargat enim fauces & guttur & adiuuat ad attractionem aeris & expirationem fumorum & remouet prohibitionem deglutionis. Quapropter oportet ut ſæpius reiterentur,& ſit uentoſa magna. Et cofert uentoſa poſita ſuper commiſſura coronali & ſuper mẽto & ſub mẽto,& ſuper maxillis,faciũt enim materierum facilem diuerſionẽ.Et Raſis diuertit cum ueſicatione facta in collo & proprie circa ſecundam ſpondilem cum melle anacardino.Secũdum uero regimen ſcilicet locale exigit tres intentiones, ſi apoſtema reſoluatur,& quatuor ſi maturatur. Prima intentio eſt repercuſsio conueniens in principio, apud A. & Raſim.licet apud Meſ.non conueniat niſi in augmento.Nam in principio non facta euacuatione eſt ſuſpecta apud eum, non enim recipit repercuſsionem corpus plenum exiſtens.3. Tech.Sed inter hos autores eſt concordia hoc modo ponenda. Quòd apud Meſue repercuſsiua gargarizata non conueniũt corpore exiſtente pleno,cum ille motus gargarizationis agitando materiam ſit cauſa maioris attractionis quàm ſtipticũ aut ponticum repercuſsionis.Attamen illa retenta in ore & in gutture nõ gargarizata corpore exiſtente pleno apud Meſue competeret.Et idem ſentiunt cæteri autores, & communiter practicantes,licet enim non repercutiant materiam faciendo ipſam retrocedere, attamen confortando locum & uias, ſiue ductus ſtringendo, prohibent plurimæ aduentum materiæ & in hoc ſatisfactum eſt autoritati G. 3. Tech. Eſt præterea aliud dubium diſcuſsione dignum. Sunt enim quidam moderni & quidem excellentes uiri qui in principio repercuſsiua exterius iubent apponi.& adducunt rationes apparentes.Si enim in principio phreneſis approximantur repercuſsiua fronti & uſque ad commiſſuram coronalem & in principio apoſt.hepatis,ſimiliter & cordis,renũ,ueſicæ, ſplenis & ſingulorum membrorum nobilium, quare etiam non ſunt gulæ approximanda?& experientia confirmatum etiam huiuſmodi applicita conferre mirabiliter. In qua dubitatione tenendum cenſeo huiuſmodi repercuſsiua in principio ſynanchiæ

nanchiæ aut in aliis temporibus nõ esse exterius gulæ appro
ximanda, cum illud plurimum posſit nocere repercutiendo
materiam, quæ facile poteſt permutari ad pulmonem & cæ-
tera membra nobilia ſicut perſæpe accidit. Et quia repercuſ-
ſiua interius approximantur prohibentia augmentum apoſt.
neque uerisimiliter inferentia illud nocumentum, quòd poſ-
ſunt repercuſsiua exterius applicita inferre, immo forte re-
percutient materiam membra exteriora, cum exterius appli
cita ſolum repercutiant materiam ad interiora, & ad experiẽ
tiam ſuam quia uiſa ſunt mirabiliter iuuare. Credo quod in
aliquibus caſibus hoc fuerit posſibile ſicut materia exiſtente
pauca & benigna. In quibus etiam caſibus ſine horum appli-
catione liberati fuiſſent, licet forte non ita celeriter, attamẽ
in caſibus arduis credo illa magis obeſſe quàm iuuare & ad
argumenta de apoſt. cerebri & aliorum, dico quòd in illis ap
plicantur repercuſsiua exterius, quia non poſſunt applicari
interius ſicut in ſynanchia. Et ſi inſtetur quòd A. iubet in ſy-
nanchia approximari repercuſsiua ſuper commiſſura coro-
nali, ſicut ſuc. acatiæ, ergo multo magis poterunt gulæ appli-
cari. Negatur conſequentia, eſt enim inter commiſſuram co
ron. & guttur colligantia quædam qua fit ut medicinæ ibi ap
plicitę iuuent in paſsionib. gutturis. Sicut & mirabilius eſt ꝙ
in fiſſuris labiorum medicinæ appoſitæ ſumini & ano confe-
rant. Conferentia ergo in ſanguinea ſunt illa quatuor reper-
cuſsiua in textu poſita. Ex communibus autem eſt aqua roſ.
cum quarta parte aceti, & ſuc. ſolat. cum ſem. roſ. eſt ad id mi-
rabile, & ſimiliter ſuc. cyton. ſorbar. zarar. id eſt, genus piri
paruum. Et apud Siculos arbor eius uocatur zarore, & non
eſt ſorba neque meſpila, & albelach, ideſt, ſpecies dactylorũ
& proprie ſylueſtrium & immaturorum, & quandoque eum
iſtis ad uigorãdum operationem ſuam admiſcentur balauſt.
gal. ſem. roſ. alumen & ſimilia, & ſuc. agreſtæ inſpiſſatus &
mixtus cum prædictis medicinis liquidis eſt iuuamenti ſub-
limis, & ſimiliter ſuccus ſumach inſpiſſatus. Quòd ſi materia
fuerit cholerica conferunt hæc quæ diximus facta magis in-
frigidantia cum eo quod eſt proprie ſuc. ſolat. ſandali & cam
phoræ, & mucil. pſilii & ſimilia ſtiptica, pontica, aut acetoſa.
Et apud Meſue quædam ex his non tantum gargarizata, ſed
etiam bibita ſunt iuuamenti ſublimis. Sicut uerbi gratia rob
de papauere bibitum eſt ſublimis iuuamenti uehementię do
loris ſynanchię & pręfocationis, & proprie cũ aqua ſumach.
Et ſimiliter lac quod mulgetur ex ſem. papaueris & proprie
cum aqua roſ. aut ſumach, & ex eis eſt ſuc. ſolatri depuratus
& bibitus mane & ſero ſecundum menſuram duarum teſta-
rum oui, ſimiliter mucilago pſilii cum coriandro & gran. I. s.
camphorę. Sed hæc proprie complent intentionem ſecundã
regiminis uniuerſalis & ualent in ſedatione doloris & uigi-
liarum ſicut dicetur in regimine tertio. Sed in phlegmate in
principio conuenit ſi phlegma fuerit uiſcoſum ſyrup. aceto-
ſus aut oxymel ſimplex gargarizata cum decoctione myrti
aut gallarum aut cum diamoron & aceto cum aqua roſ. Et ſi
phleg. fuerit aquoſum conuenit decoctio myrti, thuris. gall.
aluminis aut alicuius iſtorum cum diamorõ aut dianucũ præ
dicto. Et ſi fuerit melancholica gargarizetur decoctio liqui-
ritiæ & paſſularum cum diamoron, ant lac cum diamorõ aut
dianucum. Sed in augmento calid. cum aliquo aut aliquibus
ex prædictis ſuperius miſceatur dianucum. Et quanto magis
procedit augmentum tanto plus minorentur frigida, acria,
acetoſa, pontica & ſtiptica. & addantur reſoluentia & leniẽ-
tia ſicut decoctio liquiritiæ, paſſul. dactil. aut ficcum aut lac
cum diamoron & dianucum cum diamoron aut dianucum.
Et lac ſolum eſt optimum ſedans dolorem deinde, & ſit ca-
prinum aut aſininum, & mucilago, ſem. cytoniorum, & ſem.
maluauiſc. lenit & ſedat dolorem. In ultimo ſtatus, gargari-
zetur cum lenientibus & reſoluentibus ſimul ſicut eſt deco-
ctio prædicta, cui apud maiorem neceſsitatem reſolutionis
addatur aliquid modicum cineris hirundinum aut aliquid ui
ni albi, & in ſumma in principio conueniunt repercuſsiua
pura. In augmẽto uſque ad medium ſtatus repercuſsiua mix-
ta cum reſolutiuis & lenitiuis gradatim augendo reſolutiua,
& minuendo repercuſsiua. Sed à medio ſtatus deinceps re-
ſolutiua pura. Sed in phlegmat. in augmento conueniunt de-
coctiones ſupraſcriptæ cum diamoron, cui in proceſſu adda-
tur mirrha, crocus, baurach, ſal ammoniacus, pyrethrum, ſina
pi, ſuc. raph. ſter. hirũdinis, cinis ipſarum combuſtarum cum
pennis aut ſine pennis. Modus artificialis comburendi hirun
dines eſt, ut caput abſcindatur, & permittatur ſanguis exire
& deplumentur & ſaliantur, & ponantur in uaſe uitreato, lu
tato luto ſapientiæ in furno donec deſiccentur ut poſsint pul
uerizari, & conuenit eius puluis ad reſolutionem, ſi uero tã-
tum comburatur ut incinerentur non ſolum confert eius ci-
nis ad reſolutionem, imò ad eruptionem, & poſſunt etiam
comburi cum pennis & ſunt efficaces. Sed in augmento me-
lancholicæ conuenit decoctio prædicta lenitiua cum diamo
ron & uino cocto, & in proceſſu addatur aliquid ex reſoluẽ-
tibus ſupraſcriptis. Exterius applicãda in principio ſiue ter-
minetur per uiam reſolutionis ſiue maturationis eſt oleum
commune aut chamemil. quod Auic. iubet cum lana ſuccida
applicari. Quòd ſi timeres calid. lanæ ſuc. applicetur cum pe
tia lini ueteri, neque aliquo pacto approximanda ſunt reper
cuſsiua. Poſteà in augmento approximetur hoc emplaſtrũ.
℞. farinæ hordei, farinæ ſem. lini ana ℥. I. carnium dactylorũ,
ficuum ſic. pinguium ana ℥. I. s. micæ panis ℥. I. coquãtur om
nia in rob, piſtentur, & fiat emplaſtrum & poteſt impingua-
ri cum oleo amygdalino & pinguedine porci. Emplaſtrum
mirabile ad reſolutionem iſtius apoſt. Accipe nidum hyrun-
dinis, fac illud diu in aqua bullire, poſtea cola cum cribro, de
inde in colatura coquantur radices lini & maluauiſ. & folia
maluarum, uiolarum & parietariæ, poſtea piſtentur fortiter
& incorporetur cum eis aliquid fermenti acris & aliquid fa
rinæ ſem. lini & in fine addatur olei ueteris, axungiæ porci-
næ ana quantum ſufficit ad impinguandum, & fiat emplaſtrũ
& dum hoc applicatur fiat gargariſma cum aqua, uino cocto
& melle, ita ut aqua ſit dupla ad uinum, & uinum duplum ad
mel, & in his coquantur ficuũ ſic. paſſul. ſem. maluauiſci, ſem.
cytoniorum. Secundum eam proportionem quæ tibi uide-
tur, hæc tamen magis maturant quàm reſoluant. Quod ſi re-
ſoluatur, bene eſt. Si uero maturetur erumpendum eſt. Modi
autem eruptionis ſunt iſti. Primo ſupraſcriptæ decoctioni
maturanti addatur aliquid acutum ſicut baurach, aut ſtercus
hirundinis, aut cinis hirundinis, præparatus ſecundum artẽ,
aut aliquid ſtercoris adib. aut ſtercus album canis, qui diu pa
ſtus eſt oſsibus. Si autem cum his nõ rumpitur, rumpendum
eſt cum ferro ſi uideri poſsit, capiatur lignum uel aliud ſimi-
le in cuius extremitate figatur ferrum non maioris longitu-
dinis quàm ſit digitus paruus ſecundum latum, & ſit latitudi-
nis tantæ ſicut eſt medietas digiti, & ore aperto cum inſtru-
mento ſimili freno uel ligno inter molares poſito perfore-
tur locus apoſtematus in loco qui tibi uidet̃ magis idoneus
hoc enim inſtrumentum eſt tutum ita ut non poſsit lædere,
& certe ſi uideri poteſt & conſtet de maturatione eſt illud à
quo inchoandum eſt. Si autem non uideatur, ſed cum digitis
tangi poteſt, cum unguibus rumpatur. Sed hæc operatio nõ
eſt omnibus committenda, ſed doctis & expertis. Cum autẽ
ſanies manare cœperit teneat os apertum & caput inclina-
tum ita ut ſanies egredi poſsit, imò aliquando ipſe æger, aut
medicus cum digito, aut inſtrumento obtuſo comprimat lo-
cum apoſtematũ, ut ſanies egrediatur: aliqui tamen uolẽtes
rumpere faciunt deglutiri ſpongiam cum filo ſuſpenſam &
ipſam uiolenter extrahunt poſtquàm creuit, ſed hoc eſt diffi-
cile cum ſecundum plurimum uix aquam poſsint deglutire,
poſtea uacandum eſt mundificationi ulceris cum uino deco
ctionis mellis, aut aliis huiuſmodi, & tandem conſolidetur
cum uino decoctionis rerum ſtipticarum. Quòd ſi locus ſy
nanchicus putrefiat propter multitudinem aut propter mali
gnitatem materiæ, quod comprehenditur, quia locus uiride
ſcit aut denigratur & fœtere incipit, tunc iteratis uniuerſali
bus & iterata phlebo. uenarum ſub lingua, ſi uideatur expe-
diens ſcarificetur locus, qui putreſcere incipit donec mate-
ria corrumpens egrediatur, deinde gargarizet cum aceto ſa
lito aut oxymelle multi aceti, & in ſumma regatur regimine
alchola herpetici de quo ſupra. Si uero apoſt. induretur, cu-
retur cum mollificantib. exterius applicitus ſicut diaquilone
de mucilaginib. & fomentis mollificantib. interius cum gar-
gariſmatib. ex decoctione ficuum, ſem. lini, cyton. maluaui-
ſci, & radicis eius, & teneant in gula ficus maſticatæ & oleũ
amyg. dulce, & ſcammonea, & ſimilia, & in ſumma regatur
cura apoſt. duorum. Si uero permutetur, quod comprehendi
tur

tur quia minuitur tumor & dolor loci ſynanchici & membrum ad quod permutatur incipit pati, tunc ſi permutatur ad partem ignobilem ſicut ad cutim, adiuuetur ponendo ſuper loco ad quem permutatur emplaſtra attrahentia, in quibus ponatur fermentum & emplaſtrum de ſinapi ſolo, aut cum mollificantibus permixtum. Si uero permutetur ad membrũ nobile iteretur phlebot. uenarum quę ſunt ſub lingua, gargarizet res mollificantes potius attrahentes quàm repercutiẽtes, & confortetur membrum ad quod fit permutatio, ne recipiat ſicut cerebrum, cum oxyrod. fronti, & temporib. applicito & fiat phlebo. cephalicæ, & in ſumma curatur cura phrenesis. Si uero permutetur ad ſpiritualia, fiat phlebot. de baſilica aut ambabus ſi uideatur expediens, euacuando notabilem quantitatem, & leniatur uenter ſecundum materiæ exigentiam ſi permutetur ad cor, quod comprehendetur ex pulſu & tremore cordis & ex aliis accidentibus ſibi propriis, emplaſtretur pectus cum frig. & ſic. cordis confortatiuis. Et ſi permutentur ad pulmonem curatur cura peripneumoniæ. Tertium autem regimen habet duas intentiones, una eſt correctio accidentium, ſecunda debitum regimen ſex rerũ non naturalium. Prima corrigatur dolor, gargarizãdo, aut tenendo in ore lac caprinum uel aſininum, gargarizando tamen addit in dolore propter motum partium dolentium. Si uero oregmonizet & timeatur ſuffocatio, gargarizet cũ decoctione aliqua ex ſupradictis, cui ſi humor ſit craſſus & uiſcoſus, poſſet addi parum oxymellis ſimplicis, & ſyrupus de liquiritia, ſi uero ſubtilis, iuiubinus aut uiolaceus, & procuretur cum raſcatione & tuſsi euacuatio ſuperfluitatũ. Quòd ſi deglutire non poteſt, teneat tempore comeſtionis uentoſam ſuper ſpondili ſecunda. Pro ſecunda intentione locetur in aere temperato non fumeo neque uentoſo mediocriter illuminato, & teneat corpus ſatis bene pannis coopertũ ſecundum exigentiam temporis. Sed caput mediocriter calid. inſpecta ſua conſuetudine ut neq; æſtuet neque frigeat. Somnus eius ſit interruptus, & ſint ibi aſtantes fideles & diſcreti, qui expergefaciant ipſum cum ſentiunt eum oregmonizare, & faciant ipſum ſpuere, deinde ad ſomnum redire, & dormiat ſedens capite ad alterum latus declinante & diſtanter à cibo per horam. Sollicite procuret omnes euacuationes à natura inſtitutas præcipue aſcellet bis aut ſemel in die natura aut arte, & demucet nares, non tamen fricetur caput ſaltem in principio, nullo pacto moueatur neque loquatur neque ſit ibi ſtrepitus perſonarum, ſit ſperans & gaudens, & uitet animi accidentia ſuperflua, prima die non bibat niſi aquam ſaccharat. aut hordeaceam, aut mellitam, ſi materia fuerit frig. ſecunda die comedat ptiſanam hordeaceam in die, uel panem lotum in aqua, & non bibat uinum, neque comedat carnes aut oua. Et ſic continet quouſque incipiat declinatio, qua incipiente comedat ptiſanam hordeaceam aut panem lotum in brodio pulli & poma cocta, tandem ipſa magis declinante concedantur oua ſorbilia, & tandem uinũ limphatum, & carnes, & brodium cicerum eſt conueniens proprie in materia frig. Et de hac cura hæc ſufficiunt.

De anatomia pectoris. Cap. 65.

QVia hic agitur de paſsionibus pectoris & mẽbrorũ ſpitualium iuxta conſuetudinẽ, pręmittenda eſt anatomia eorũ, & primo anatomia pectoris. Eſt enim pectus deſcriptiue uenter medius contentiuus membrorũ ſpiritualium ſuperius ad furculã, inferius ad diaphragma terminatum. 88. habens muſculos ad eius motus ordinatos. 24. coſtas à 12. ſpondilibus ortũ habentes interius circundatas panniculo dicto pleura ad motum pulmonis & tutelam cordis principaliter ordinatus, & motus muſculorum eius eſt animatus, id eſt, uoluntarius, adueniũt ipſi, nerui à duodecim ſpondilibus pectoris qui nerui in ſomno non oppilantur nec quieſcunt. Diaphragma uero eſt panniculus in medio neruoſus cũ quo pulmo coniungitur, in circunferentiis carnoſus ad anhelitum & diuidẽdũ naturalia à ſpiritualibus & ad expellendũ, quę in membris naturalibus ſunt digna expulſione finaliter ordinatum, & eius motus partim eſt naturalis partim animatus: adueniunt ipſi, nerui ſenſitiui & motiui à quarto & quinto pari neruorũ nuchę. Pleura uero eſt panniculus durus undiq; tegens coſtas ad continendum immediate mẽbra ſpiritualia, & ut panniculi cætera ſpiritualia ſuſpendẽtes & inuoluentes ab eo orirentur finaliter ordinatum. mediaſtinus uero eſt panniculus unus, imo potius duplex diuidẽs pectus ſecundum longum, ortum habens à pleura ad ſuſpendendũ pulmonem & prohibendum tranſitũ meri de una medietate pectoris ad alteram finaliter ordinatus. Pulmo uero eſt membrum inſtrumentale in pectore contentũ ex trachea arteria, uena arteriali & arteria uenali, carne molli, ſpongioſa & pãniculo inuoluẽte compoſitus ad anhelitum & cordis euentationem principaliter ordinatus ad anhelitũ mere naturaliter concurrens, licet ad ipſum cauſandũ ſit agens principale. Trachea autem quæ eſt prima pars eius eſt longa, rotunda, in gutture conſtituta contigua meri & ori ſecundum partem eius ſuperiorem, quæ uocatur epiglottis, ex annulis chartilaginoſis & panniculis inuoluẽtibus & ligamentis adinuicem annulos continuantibus qui ſecundum partem poſteriorem meri cum quadam pellicula continuantur ad deferendum aerem ad pulmonem & exterius referendum ad uocem ſecundum eius extremum ſuperius ordinata. Epiglottis uero eſt cannæ principium ori contiguum, & cum ſuprema parte meri multum colligatum ex tribus chartilaginibus & 20. muſculis, & panniculis inuoluentibus compoſitũ ad uocem principaliter ordinatum. Eſt enim hic epiglottis in ſuprema & anteriori parte gutturis conſtituta ut ipſa cum ſit uocis inſtrumentum ſit proxima ori in quo perficitur locutio cum uox in locutionem ordinetur, & fuit facta tota chartilaginoſa, ut eſſet ſonora. Eſt autem multum annexa cũ meri, ut cum meri eleuatur ad cibum attrahendum ipſa ſecũ eleuetur ne remanẽs inferius deglutionem impediat. Vna eius chartilago eſt anterius & uocatur ſcutalis ſiue clipealis ad modum clipei. Poſterior uero uerſus meri uocatur nomen non habens. Tertia autem eſt in medio earum in qua eſt lingua fiſtulæ ad modulandum ordinata, dicitur autem hæc epiglottis fiſtula, quia eſt ordinata in cantum ſicut fiſtula ordinatur in ſonum. eſt autem ex uiginti muſculis compoſita quia ordinantur in motum eius uoluntarium ſecundum exigentiam uocis formandæ, & duodecim ſunt interius, & octo exterius, & ad iſtos muſculos adueniunt duo nerui dicti reuerſiui. in unoquoque latere cannæ eſt unus, & oriuntur a ſexto pari neruorum cerebri, cuius una pars deſcendit ad cor iuxta arteriam aorti & exinde incipiunt aſcendere ſuperius uſque ad epiglottim. Et hi nerui reuerſiui diuiduntur in hos. 20. muſculos dãtes eis ſenſum & motum, & iſti ſunt proprie nerui uocis. Alii uero deſcendentes de quibus dictum eſt ſunt nerui uocis & aliarum operationum. Hi autem nerui fuerunt reuerſiui, & uon directe uenerunt à cerebro ad epiglottim quatuor ex cauſis poſitis à G. in libro de motibus liquidis. Vna cauſa, ut eſſent fortiores, cum ſunt principiũ magni motus. Nunc autem quanto ſunt ſicciores, ſunt duriores & fortiores, ſiccitatem autem acquirunt quanto magis à cerebro diſtant. Secunda cauſa ut cerebro modice moto moueretur epiglottis ſecundum imperium eius. fit hoc autem melius per hoc ꝙ nerui illi ſunt ſituati ad modum freni, quibus utitur cerebrum ſicut miles utitur freno & habenis.

Tertia cauſa quia licet uox dependeat à cerebro tanquam à principio uoluntarii motus, dependet tamen à corde tanquam ab eo in quo firmatur conceptus, uel in quo eſt principium conceptus cerebri, & ideo cum ſit cõmunis operatio cerebri & cordis, nerui qui ſunt inſtrumenta uocis debẽt cõmunicari cordi & cerebro. Sed hæ duæ cauſæ ſunt rhetoricæ. Quarta cauſa melior eſt cæteris, quia nerui debent peruenire ad muſculos iuxta principiũ ipſorum, & non iuxta finem. Principium autẽ muſculorũ epiglottis eſt uerſus partem inferiorẽ, quare &c. Panniculi autem inuoluentes epiglottim & cãnam pulmonis ortũ habent à pleura & ad iſtos & panniculum inuoluentes pulmonem adueniunt nerui ſolum dantes ſenſum à ſexto pari neruorum cerebri. Hæc trachea arteria cum eſt infra furculã diuiditur in duas partes, una eius pars tranſit ad dextrum pulmonis, altera ad ſiniſtrũ, & utraque ſubdiuiditur. Nam utriuſq; una pars tranſit ad ſuperiorem partem pulmonis, altera ad partem inferiorem, & ſic ulterius procedunt ſe diuidendo: ſcilicet rami maiores in minores, & minores in maiores, donec ambiant totam ſubſtantiam pulmonis, & annuli qui ſunt in pulmone ſunt completi ſtantes ſemper aperti ex eo quod chartilaginoſi.

Fuerunt autem facti in canna tot annuli ut ipſa eſſet flexibilis,& melius poſſet dilatari & ſituari ſecundum exigentiã aeris inſpirandi & expirandi. Et propterea non fuit facta oſſea,nec fuit facta carnea aut pellicularis ne latera cõciderent. Componitur ſecundo pulmo ex uena arteriali ortum habente à dextro uentriculo cordis deferentis ſanguinem ſubtilem,acutum,nutriturum pulmonem, & propterea habuit duas tunicas,& dicta eſt arterialis propter hoc,& dicta uena quia non pulſat, & cum uenit ad pulmonem diuiditur in duas medietates dextram & ſiniſtram,& quęlibet illarum in duas medietates ſuperiorem & inferiorẽ, & ſic deinceps donec ambiant totum pulmonem,ut de trachea dictum eſt. Eſt deinde arteria uenalis ortum habens à ſiniſtro uentriculo cordis,& dicitur arteria quia pulſat,uenalis dicitur, quia habet ſolum unam tunicam. Et eſt facta ut accipiat aerẽ inſpiratum ad tracheam arteriam & deferat ipſum ad cor, & eius euentationem & econtrario ut referat fumos & aerem multum ad tracheam arteriam & expiretur, & hæc cum uenit ad pulmonem ſimiliter diuiditur,ut de aliis dictum eſt. Et rami iſtorum trium componuntur ad modum retis replet caro mollis ſpongioſa quæ eſt propria ſubſtantia pulmonis. Et omnia hæc inuoluuntur panniculo ſubtili ortum habente à pleura cui datus eſt ſenſus per neruos,de quibus ſuperius dictum eſt,& mediante iſto,pulmo ſentit,& non per ſubſtantiam ſuam.Et nota quòd rami tracheæ arteriæ ſunt iuxta ramos uenæ arterialis,ut nutriantur ab ea,& iuxta ramos arteriæ uenalis,ut aerem tranſmittant ad arteriam uenalem, ut eum portet ad cor,& à corde ducatur ad tracheam arteriam aer,qui factus eſt inutilis.Iſtæ tamen uiæ ſiue rami qui ſunt iuxta has, ſunt ita ſtricti ut ſint inuii ſanguini & perui aeri intranti & exeunti,& ideo ſi dilatantur,ſuperflue poteſt fieri exitus ſanguinis à pulmone ſine ruptura uenæ,ſicut aliquãdo contingit propter multitudinẽ ſanguinis aut ipſius ebullitionem.Et ex his ulterius patet uia per quam à pectore ad pulmonem,& tracheam arteriam expellitur excreatus, ſcilicet,ſanies uel ſanguis emanans à pectore,ut in pleureſi, empyemate & hæmophthoica paſsione,quia materia in his locis cõgregata ſubtiliatur,& fortitudine pectoris impellitur ad pulmonem per orificia ramorum tracheæ arteriæ, & non per orificia uenæ arterialis aut arteriæ uenalis,quia ſic de neceſsitate prius hæc materia tranſit ad cor. Sed utrum hoc melius fiat quando pectus dilatatur,aut quando conſtringitur.tenetur communiter quòd hoc fiat quãdo dilatatur,quia orificia trachęæ arteriæ magis dilatantur.

Sed mihi potius uidetur oppoſitum, nam quando pectus conſtringitur magis adhæret pulmoni, ergo facilius poteſt materiam iu pulmonem impellere ad quod adiuuat,quia aer tunc expiratur,& ſic ne detur uacuum debet materia in pulmonem ingredi per foramina à quibus aer expellitur,nec ualet ratio adducta in contrarium, quia ſemper trachęæ rami arteriæ cum ſint chartilaginoſi ſtant aperti, rami autem alii bene clauduntur,& ſic non ingreditur per alios. Et nota ꝙ in pulmone plus de aere cõtinetur quàm indigeat cor in pulſu uno,cuius iuuamentum eſt ut cum animal ſubmergitur in aqua, aut emittit uocem longam continuam impedientẽ ipſum ab attractione noui aeris, ut cum abhorret attractionẽ eius ex fœtore aut per aliam cauſam,ſit aer in pulmone præparatus quo interim cor euentetur.

De tuſsi. Cap. 66.

QVid nominis tuſsis manifeſtũ eſt. Eſt autem ſecundum Auicennam decima tertii,tractatu tertio, capite primo,ex motibus,quibus expellit natura nocumentum à pulmone & membris,quę ei continuantur & cõmunicant.Et ſubdit ꝙ tuſsis eſt pectori ſicut ſternutatio cerebro.Et completur cũ dilatatione pectoris,& conſtrictione,& motu uelaminis,id eſt,diaphragmatis, per hoc quod dixit ex motibus,tetigit genus caute loquens. Sed per hæc uerba caute intelligere debemus,quòd tuſsis eſt aggregatũ ex duob.motibus,ſcilicet,ex dilatatione & conſtrictione,& pulmonis,& pectoris impetuoſa, licet principalior motus qui magis meretur dici tuſsis,ſit illa conſtrictio pectoris impetuoſa,per hanc enim fit ſonitus in tuſsi,auditus, & rei nociuæ expulſio,quibus expellit natura nocumentum, id eſt,rẽ nociuam,uel tentat expellere à pulmone,quia tuſsis eſt propria eius paſsio & membrorum,quæ & ei continuatur, ſicut canna pulmonis & communicant ſicut pectus, diaphragma, & ex his eſt manifeſtum,quòd tuſsis eſt pectori ſicut ſternutatio cerebro,quia in utraque primo fit dilatatio & aeris attractio,poſtea conſtrictio impetuoſa ad expellendum nociua,& Auic.in parte ſupraſcripta præter uirtutem motiuam naturalem pulmonis tangit alios duos motores ad tuſsim cõcurrentes,ſcilicet,motiuam uirtutem muſculorum pectoris quæ eſt mere uoluntaria,& uirtutem motiuam diaphragmatis,quæ eſt mixta,ſcilicet naturalis,& partim uoluntaria cũ ſibi à quarto,& quinto pari neruorum nuchæ,ut ſupra declaratum eſt in anatomia adueniat uirtus uoluntarie motiua. Modus autem eſt, quia uirtus ſenſitiua panniculi pulmonis ſentiens nocumẽtum mouet uirtutem naturalem pulmonis ad expellendum,quæ cum ex ſe impotens ſit adiuuatur ordine naturali à deo inſtituto,à diaphragmate habente duplicẽ uirtutem de qua ſtatim dictum eſt,& à muſculis pectoris habentibus ſolum uirtutem uoluntarie motiuam. Ex quo concludi poſſet diffinitio integra tuſsis,quia eſt aggregatum ex duobus motibus,ſcilicet dilatatione & conſtrictione impetuoſa pulmonis & pectoris, uel ſola conſtrictio impetuoſa ad expellendum ſibi nociua facta à uirtute expulſiua naturali pulmonis coadunata a uirtute mixta diaphragmatis,& uirtute uoluntarie motiua muſculorum pectoris cum adiutorio aeris impetuoſe expirari. Et quia tuſsis eſt ad expellendum nociua non eſt diſpoſitio hominis perfecte ſani.Notandum primo quod partium pectoralium quinque aſsignãtur motus ſiue actiones.Prima eſt anhelitus æqualis. Qui completur principaliter per uirtutem attractiuam, & expulſiuã naturalem ipſius pulmonis naturaliter attrahentis & expellentis aerem.Secundo per uirtutẽ duplicem ipſius diaphragmatis naturalem & animatam, de qua ſupra coadiuuantem pulmonem ad ſupraſcriptam operationem.Tertio per uirtutem animatam quorundam muſculorum pectoris.Et quãuis hæ duæ uirtutes diaphragmatis & muſculorum prius cõcurrant ad anhelitum, & incipiant mouere pectus, ad cuius motum ſequatur motus pulmonis, ſicut de ſpongia inter manus retenta quæ dilatatur cum manus dilatatur,& conſtringitur cum conſtringitur, ut explicat Gal. quinto de interioribus, cap. ſecundo, tamen cum toto hoc ſtat, quòd principalius pulmo concurrat ad anhelitum, quàm diaphragma aut muſculi pectoris, cum hæc membra pulmoni in anhelando deſeruiant. Secunda actio eſt flatus aeris maior & impetuoſior ſolito anhelitu & ęquali, & hæc actio ſupponit primam,ſcilicet, anhelitum æqualem & tres motores iam dictos ad anhelitum æqualem concurrentes. Et præter hos exigit lacertos qui ſunt inter coſtas, & etiam cooperientes coſtas interius,ut uult Gal.4.de interioribus cap. de nocumento uocis, & tertio de iuuamentis, cap.1. cum ad anhelitum æqualem ſufficerent muſculi pectoris extrinſeci, & hęc operatio ſecunda poteſt fieri dormiendo & uigilando ſecundum neceſsitatem inſtantem expellendi fumos, & attrahendi aerem frigidum pro cordis & ſpiritualium euentatione. Tertia actio eſt flatus cum ictu aliquali aeris expirati & repercuſsiui in trib. chartilaginib. epiglottis,& hęc tertia actio ſupponit duas primas, & omnes motores ſcriptos, & cum hoc motum lacertorum exiſtentium in gutture. Quarta actio eſt uox, quę comprehendit tres præcedentes, & ſupponit eas, & cum hoc exigit expirationem aeris cum maiori ictu, & ſupponit omnes motores præcedentes,& cum hoc exigit motum lacertorum epiglottis pro uoce formãda.Quinta actio,partium pectoralium eſt loquela comprehendens & ſupponens quatuor dictas, & omnes motores ſupradictos & cum hoc exigit motum linguæ, ut uariet & diuidat uocem & compleat loquelam una cum partibus quibuſdam adiuuantibus, & ſunt dentes, labia, nares, palatum, aut.4. inter cap. de nocumento uocis, qui motus linguæ fit per neruos uenientes à 7.pari neruorum capitis orto à puppi ſecundum quod patuit ſuperius de intentione Auic. & 4. de interiorib.cap.3.circa princ. & ſic patet ꝙ iſtæ actiones partim ſunt naturales, partim ſunt animatæ, ſiue uoluntarię. In primis tribus actionib. uirtus naturalis pulmonis & diaphragmatis ſuperat motiuam uoluntariam. In quarta actione motiua uoluntaria interdum ſuperat

rat naturalem pulmonis,& partium uicinarũ ſicut uidemus in tuſsi uoluntaria,interdum naturalis ſuperat motiuam uolũtariam,ut patet in tuſsi inuolũtaria.In quinta actione motiua uoluntaria ſuperat naturalem pulmonis & partium uicinarum,quod patet,quia ſecundum imperium uoluntatis loquimur,& deſiſtimus à loquela . Et ex his patet ,ꝙ quatuor primę actiones concurrunt in tuſsi . Nam in flatu cum ictu aliquali & motu lacertorum gulæ non eſt uox , ſed in tuſsi eſt uox,& exigit fortem motum lacertorum gutturis , & lacertorum pectoris, & cum hoc etiam fortem motum lacertorum epiglottis.

Hic eſt dubium ſatis difficile. Nunquid tuſsis ſit propria paſsio pulmonis,*ita ut non poſsit fieri* per alterius membri nocumentum non nocito pulmone.In qua quæſtione tenendum eſt tuſsim eſſe propriam paſsionem pulmonis, ad hunc inrellectum,quòd per nullius alterius membri nocumentum poteſt fieri tuſsis niſi pulmo lædatur,uel aliquo modo ad expellendum nociua irritetur,ſiue per eſſentiam ſiue per communitatem,unde Auic.10.tertii.tractat.4.cap.de ſignis pleureſis in princ.capituli inquit:Et tuſsis quidem non accidit niſi propterea,quòd pulmo læditur ex uicinitate,& hanc eandem ſententiam reperies ab eodem decima tertii,in multis locis quę gratia breuitatis omitto.Idem Auerrois tertio colliget.cap.de ægritudinibus pulmonis . dicit enim quòd propria ægritudo pulmonis eſt tuſsis,& Galenus ſentit idem ſecundo de criſi,& tertio de interiorib . ult.cap . Et breuiter omnes autores quantum ad hoc in eandem coincidunt ſententiam,& ſemper intelligendum eſt de tuſsi inuoluntaria, quia de tuſsi uoluntaria dicẽdum eſt oppoſitum,& unuſquiſque poteſt in ſeipſo experiri . Sed contra,tuſsis completur cum motu pectoris & diaphrag.& principalius res expellenda per eorum motum expellitur,q̃ per motum pulmonis ergo ſi ex læſione pulmonis ſolius accidit tuſsis multo magis ex ipſorum læſione.Et confirmatur,ſi propter læſionem pulmonis pectus mouetur,& facit tuſsim ut nocumẽtum expellat à pulmone,ergo multo magis mouebitur propter nocumentum proprium,ut ipſum à ſe expellat.Cum unumquodque membrum ſit magis ſollicitum de commodo proprio, q̃ de alieno,& eo magis ſtat robur huius argumenti, quia pulmo de intentione Galeni,ut ſupra,nullum habet motum niſi quem recipit à pectore.Amplius Raſis in hoc capi . inter cauſas tuſsis ponit res infrigidantes pectus & lacertos eius. Item in apoſtemate hepatis fit tuſsis ſicca.& non niſi ꝑ mordicationem inducta in diaphragmate,tertio prognoſticorũ, commento.3.Præterea ſputum ſanguinis à pectore fit cum maiori tuſsi & lõgiori q̃ ſputum ſanguinis à pulmone de intentione omnium autorum,aut ergo fit tuſsis antequam ſanguis tangat,uel lædat pulmonem,& habetur intentum , aut ſolum dum ingreditur pulmonem,& tunc nõ uidetur ratio, quare tuſsis debeat eſſe maior & longior,quàm ſi ſputũ ſanguinis eſſet à pulmone.Et confirmatur,quia autores aſsignãtes cauſam huius dicunt,quòd ſanguis exiens de pectore uenit à longiori ſeu diſtantiori loco,quàm exiens à pulmone. In ſumma tenenda eſt ſententia ſcripta,ꝙ ad tuſsim neceſſarium eſt pulmonem aliqualiter irritari,aut de per ſe , aut de per accidens,aut per eſſentiam,aut per communitatem , ita ꝙ ſi ſolus lædatur aliis non læſis,neque per eſſentiam, neque per communitatem fit tuſsis propter naturalem ſubordinationẽ ipſorum ad pulmonem:ſi uero ipſa lędatur nullo modo læſo pulmone non fit tuſsis.Huius ſententiæ habemus duo ſigna.Primum , quia ſi eſſet maximum ulcus aut apoſtema in pectore quod nullo modo penetraret non eſſet tuſsis : attamen ex omni modico nocumento pulmonis aut cannæ ſequitur tuſsis.Secundum ſignum eſt,quia non fit tuſsis niſi merito illius membri cui communicatur aer propter expulſionẽ nocumenti eius . Sed aer nulli membro communicatur niſi pulmoni ad hanc intentionem,ſ.ad expellẽdum nociua,quare,&c. Sed ad argumenta in oppoſitum reſpondetur . Ad primum conceditur quòd completur tuſsis propter motum pectoris & diaphragmatis,& res expellenda expellitur per illa,tamen dico ꝙ hæc fiunt principalius per pulmonẽ quàm per hæc membra coadiuuantia.Et ad confirmationem difficilem dicitur negando , ꝙ ſi pectus mouetur ad tuſsim propter nocumentum pulmonis,multo magis mouetur propter nocumentum proprium,quia licet pectus ſit magis ſollicitũ de nocumento proprio q̃ de alieno : tamen nunquam moueretur ad faciendum tuſsim niſi prius pulmo ſentiret nocumẽtum & ſentiens hoc exigeret motum pectoris in adiutoriũ, *quia in hoc ſubordinatur* pulmoni,& non pulmo pectori.Et quamuis pulmo nullum habeat motum niſi quem recipit à pectore.Attamen pectus neque diaphragma unquam mouebitur ad aliquem motum niſi pulmone prius illum motũ exigente.Ad Raſim dicitur,ꝙ cauſæ infrigidantes pectus faciũt tuſsim quia infrigidant pulmonem.Et ſimiliter de apoſtemate hepatis,quod nunquàm faceret tuſsim niſi nocumentum communicatum immediate diaphragmati aliquo modo cõicaretur pulmoni,& de ſputo ſanguinis à pectore dicitur , ꝙ tuſsis eſt maior & longior,cum iſte ſanguis eſt craſsior,& et ſi eſſet æque ſubtilis multa fit tuſsis, eſt enim maior, longior cum iſte ſanguis eſt craſsior,& etiã ſi eſſet æque ſubtilis,multa fit tuſsis antequàm pectus ingrediatur. Illud enim eſt difficilius q̃ quod poſtquam ingreſſus eſt exercetur.

Tuſsis eſt quædam ſic.& eſt ſine ſputo,quædã humida exiſtens cum ſputo.Et utraque eſt duplex,quædam multum frequens quædam rara . Item quædã laborioſa & fortis & quædam facilis . Cauſa tuſsis eſt duplex primitiua & corporea. Primitiua ſicut aer frigid.aut uẽtoſus,maxime uentus ſeptẽtrionalis exprimendo, auſtralis replendo , & multiplicatur tuſsis in hyeme & uere hyemali,& cum æſtas eſt ſeptentrionalis parum pluuioſa,& eſt autumnus meridionalis pluuioſus,multiplicatur tuſsis in hyeme . Similiter uapores acuti inſpirati ſicut piperis,& ſimilium ſunt cauſa tuſsis mordicando pulmonem , & ſimiliter ſapor cibi acuti acris aut acetoſi ualde,& res bibitæ,aut comeſtæ quæ cannã pulmonis ingrediuntur.cauſæ uero corporeæ ſunt duplices per communitatem & per eſſentiam.Per communitatem aut à toto ſicut in febre,aut à parte ſicut à cerebro ex defluxu materierum ad pulmonem,quæ materiæ cum diſtillant ſuper cãnam pulmonis non faciunt tuſsim ſecundum plurimum,ſed tunc maxime faciunt tuſsim cum figuntur in aliqua parte mordicando, aut aeris tranſitum oppilando.Similiter per communitatem ad pectus ſicut in pleureſi & empyemate,aut per communitatem ad diaphragma cum apoſtematur aut ulceratur , & quandoque per communitatem à ſtomacho,hepate , ſplene, cum apoſtemantur aut oppilantur,ipſa enim taliter intumeſcentia faciunt tuſsim comprimendo diaphragma,& pulmonem,& quandoque materiam tranſmittendo,à reliquis etiã membris corporis poteſt accidere tuſsis communicãdo materiam,uapores aut malam complexionem pulmoni.Cauſæ autem per eſſentiam aut ſunt mala complexio ſine materia frig.aut ſic.aut cum materia cuiuſcunq: generis ſanguinea, phleg.cholerica & melanch.ſed rarius,quæ materiæ aliquando imbibuntur,aliquando inuiſcantur, aliquando oppilant, & apoſtemant,aliquando reſolutis partibus ſubtilibus in petram denſantur.A ſolutione quoque continui ſicut ab ulcere pulmonis fit tuſsis ſicut in phthiſi , & ſimiliter à uulnere facto ab aliqua cauſa primitiua.Cauſæ autẽ tuſsis ſic ſunt quæcunq; cauſæ faciũt tuſsim abſq; præſentia materiæ in pulmone ſicut cauſę primitiuæ corporeę communicantes malã cõplexionem aut uapores,aut facientes malam compoſitionẽ comprimendo.Materia quoque exiſtente in pulmone accidit tuſsis ſic.quando eſt nimium ſubtilis,aut nimium craſſa, iuepta excreationi , quæ poſtea cum reducitur ad medium per digeſtionem facit tuſsim humidã , propterea multoties in principio apoſtematum pulmonis , aut quando ſunt aliæ materiæ in pulmone non apoſtemantes eſt tuſsis ſicca , quæ poſtea digeſta materia efficitur humida . Apoſtemata antẽ pulmonis dura ſunt fere ſemper cum tuſsi ſicca . Materia quoque contenta in uenis pulmonis ſua acuitate aut multitudine ſtimulando facit tuſsim ſic. & quandoque cauſa tuſsis ſiccæ eſt debilitas uirtutis expellentis.

Signa cauſarum primitiuarum tuſsis ſunt ipſarum præceſsio . Signa uero tuſsis per communitatem à toto ſicut in feb.ſunt quòd poſt feb . ſecuta eſt tuſsis cum quarum augmento augetur , & diminutione diminuitur & ipſis recedentibus recedit , &c.Cognoſcitur eſſe per communitatem à capite per ſigna catarrhi, de quibus ſupra in principio ca. Et cognoſcitur eſſe ꝑ cõmunitatem à pectore & diaphrag-

mate ſicut accidit in apoſtematib. & ulcerib. eorũ per ſigna pleureſis, empyematis, & ulcerum ipſorum, de quib. infra, & maxime per excreationem ſputi ſanguinolenti, ſaniei, & huiuſmodi. Cognoſcitur autem eſſe per communitatem à ſtomacho, ſplene & hepate ſicut accidit in apoſtematibus & oppilationibus ipſorum de quib. infra, & maxime quia tuſsis huiuſmodi eſt ſicca proueniens per ſolam compreſsionẽ diaphragmatis & pulmonis. Similiter cognoſcitur eſſe per cõmunitatem à cæteris membris propter uapores, & malam complexionem pulmoni communicatam, quia præceſſerũt ægritudines ipſorum, & cum augmento ipſarum augetur tuſſis & diminutione diminuitur, & quia tuſsis eſt ſic. Cognoſcitur eſſe per eſſentiam in pulmone, quia eſt magis continua & magis laborioſa, quàm illa, quæ eſt per communitatẽ, ſed quæ eſt à mala complexione calida, frig. aut ſic. ſine materia eſt tuſsis ſic. & quia præceſſerunt cauſæ calefacientes, infrigidantes, aut exiccantes, & læditur ex ſimilibus, iuuatur à contrariis, & caliditas, frig. & ſic. ab ægro ſentitur. Sed materia ſanguinea cognoſcitur per rubedinem faciei, & tenſionem uenarum, & ſaporem ſanguinis in ore ſenſatum. Et quia forte ſanguis excreatur, ſicut cholerica cognoſcitur per colorem faciei citrinum, ſaporem amarum, ſitim & per citrinitatem eius quod excreatur. Et phlegma cognoſcitur per palliditatem faciei cum albedine, ſapore inſipido, aut ſalſo cum humiditate ſuperflua oris, & pauca ſiti, melancholica uero per colorem faciei fuſcum & ſaporem ponticum in ore, & tardum euentum eius, & longam durationem. Si uero materia ſit apoſtemans cognoſcitur ex ſignis peripneumoniæ de quibus infra. Subtilitas uero materiæ cognoſcitur ex ſubtilitate, & fluxubilitate eius quod expellitur, & quia ſubito accidit. ſicut econtra uiſcoſa ex ſignis contrariis. Quod autem ſit ab ulcere, ſicut in phthiſi cognoſcitur ex ſignis phthiſis, de quibus infra. Vnlnus autem pulmonis cognoſcitur ex ſanguine excreato, & ex cauſa primitiua quæ uulnus intulit. Sed apoſtema durum comprehenditur, quia tuſsis eſt ſic. diuturna cum ſignis cæteris peripneumoniæ. Quòd autem materia ad intra uenas contineatur cognoſcitur, quia ſi multa eſt, adeſt tenſio uenarum, & repletio. Si uero acuta ſunt ſigna cholerę, de quibus ſupra, & hæc tuſsis eſt ſic. Tuſsis autem pendens à lapide in pulmone genito cognoſcitur per eius excreatum, & cauſis calefacientibus, & exiccantibus proportionatis generationi ipſius.

Prognoſtica. Primum tuſsis intenſa frequens & diuturna deducit ad ſputum ſanguinis propter rupturam uenarũ. Secundum, tuſsis prægnantis frequenter prouocat abortũ. Tertium, tuſsis excreſcens in febribus, aut poſt febres augmentum, & recidiuam ſignificat.

QVum tuſsis acciderit fueritq; aſpera & ſicca, & cũ rubedine & calore ægro muraba uiol. & ptiſana tribuenda erit, fabas quoque excorticatas, & ſpinachias, cum oleo de amyg. dulc. in comeſtione accipiat. In ore uero ſemper tenere debet pilulas bichichias. Aqua autem quam bibit ſyrup. uiol. eſt admiſcenda. Pilulæ bichichiæ. Rec. ſuc. liquiritiæ ſacch. al. amborum ana. drach. 10. amili, dragagan. amyg. dul. excorticatarum omnium ana. drach. 5. ex his cum mucilagine ſem. citonij conſperſis informentur pilulæ.

Diuiditur hoc capitulum in partes tres. In prima ponit curam tuſsis à cauſa calida. In ſecunda ibi. Quòd ſi cum tuſſi, ponit curam tuſsis à cauſa frigid. in tertia ibi. Quòd ſi tuſſis antiqua, ponit curam tuſsis inueteratæ, & proprie catarrhalis. De prima parte dicit. Quòd cum tuſsis fuerit à cauſa calida, quod comprehenditur, quia eſt cum aſperitate, & eſt ſicca, & ſine ſputo, aut quia eſt à mala complexione calid. aut ſicc. ſine materia, aut cum materia ſubtili, quæ non facile excreatur niſi poſtquam digeſta eſt, & cum rubedine, ſcilicet faciei, & linguę, & colore, quod comprehenditur ex febre, aliquando ex amaritudine ſiti, & ſimilibus arguentibus caliditatem, tunc detur ægro muraba uiolaceum, id eſt, conditum de uiol. ptiſana, ſ. hordeacea, & comedat fabas ſine corticibus, ſed melius eſt kiſt fabarũ. Nam infrigidat, & incraſſat, & ſpinachia conueniunt, quia frigid. & humid. & proprie cum oleo amygda. dulc. humido, & leniente pectus & pulmonẽ, & in ore teneat pilulas bichichias, quæ interpretantur pilulæ ad tuſsim, nam βήξ græce, tuſsis latine, ideo bichium medicamẽ ad tuſsim: hæc aũt deſcriptio in textu ſatis manifeſta ẽ.

Quòd ſi cum tußi multum affuerit ſputum, quod cum expuendo expelli non poteſt nocumentum infert, ſed neque feb. neque uehemens uentris ſolutio ipſam comitantur. Ex his troch. dandum erit infirmo. Rec. ſem. fœnic. ſem. opij, ſuc. liquir. capil. ueneris, amyg. omnium partes æquales ex his cum mucilagine ſem. lini conſperſis informentur trochiſ. ex quibus drach. 3. tribuantur. Decoctionem autem qua in hac ægritudine utendum eſt in cap. de catarrho iam deſcripſimus, cui tamen drach. 5. capilli uen. ſunt addendæ.

In hac ſecunda parte curat tuſsim pendentem à phlegmate dicens: Quòd ſi cum tuſsi affuerit ſputum multum, id eſt, magna quantitas materiæ expuendæ, quę tamen non facile poteſt expui pp craſsitiem & uiſcoſitatem ſuam non exiſtẽte febre, nec uẽtris ſolutione, dentur ex his trochiſcis ęgro. 3.3. ſcilicet in mane ſtomacho ieiuno debita ſeruata cuſtodia cum decoctione ſuperius dicta in capitulo de catarrho. Cui decoctioni factæ, ſ. ex paſſulis, ficub. liquiritia, & huiuſmodi addantur in decoctione. 3.5. capil. uen. qui ſunt multũ pectoralis temperati in actiuis declinantes ad ſiccum, & ualde aperitiui. Simplicia aũt ingredientia trochiſcos in litera deſcriptos ſatis nota ſunt: poſſunt autem hi trochiſci. ℥. 3. permiſceri cum. ℥. 3. huius decoctionis, & totũ calidũ in potũ exhiberi, poſſunt etiam ex trochiſcis fieri pilulæ, poſt quarum ſumptionem ſumantur. ℥. 3. decoctionis prædictæ.

Quòd ſi tußis antiqua & nociua fuerit adeo ut ægrum in nocte dormire non permittat, pilulæ ſtyracinæ ſunt dandæ, quæ. Rec. mirrhæ, ſtyracis, opij, omnium partes æquales, informentur ex his pilulæ ad lupinorum ſimilitudinem ex quibus una, aut duæ patienti tribuantur, in potu uero ſumat ſyr. de papauere, & comedat ſemen albi papaueris cũ ſaccharo. Qui hanc præterea patitur ægritudinem uitet in comeſtione acetoſa, ſalſa, pontica, acria, atque amara. ſuffumigium ad antiquam tusſim & ſputum fœtidum, Reci. ariſtolochiæ, mirrhæ, ſtyracis, galbani, omnium partes æquales, arſenici rub. ad pondus omnium, omnia pulueri͡zata ex butyro uac. conſpergantur ex quibus magdaleones ad pilulæ paruæ ſimilitudinem informentur, & cum neceſſe fuerit in ieiunio ex uno eorum per traiectorium ſuffumigetur æger.

In hac ultima parte ponit curã tuſsis antiquæ & proprie catarrhalis. Et primo dum multum infeſtat pp tuſsim continuam non permittentem ęgrum quieſcere dando pilulas ſtupefacientes, materiam incraſſantes, quæ uocantur pilulæ de ſtyrace, quæ ſunt pilulæ ſatis notæ. Cauendum tñ eſt cum primo exhibentur ne dentur ultra duo grana opii, cõcedit etiã ſyrupũ de papauere conuenientẽ maxime cũ materia eſt calida ſubtilis: deinde dat ſemẽ apii, & papaueris cũ ſaccharo, ut accipiẽdo ſem. apii, & papaueris ana. 3. 2. ſacchari. ℥. ſemis, & ex eis ſimul mixtis. 2. aut. 3. 3. poſſunt accipi pro uice, hoc conuenit in materia mixta cum apiũ ſubtiliet materiã frigidã, & papauer calid. & ſubtilem incraſſat. Quòd ſi textus dicit albi papaueris, eſt clarus, & ponit à quibus in tuſsi cauẽdũ ſit, ſecundo curat humiditatẽ ſuperfluã pectoris, & pulmonis, ſiue pendeat à ſanie, ſicut in phthiſi, & empyemate, ſiue pendeat ab humid. phlegmatica faciendo ſuffumigium, quod debet ore aperto per embotum inſpirari. Eſt autem hoc ſuffumigium ex ariſtolochiæ, myrrhæ, ſtyracis, galbani cali. in tertio, omnium partes ęquales, arſenici rubei ad pondus omnium, quæ pulueri͡zata cum butyro uac. permiſceantur, & fiant magdaleones ad modũ & ſimilitudinẽ paruarum pilularum, ex quarum uno cum oportuerit fiat ſuffumigium, ut ſupra. Cauendum tamen eſt ne hoc exiſtente feb. adminiſtretur, & non niſi materia paucificata. Si cauſæ tuſsis fuerint primitiuæ remoueantur & inducatur regimen contrarium. Si uero tuſsis fuerit per cõmunitatẽ à toto, ſicut in feb.

feb.duplex exigitur cura.Vna cōtra febrem capite proprio
perquirenda.Altera contra tuſsim in qua eſt hahenda con-
ſyderatio:ſi enim tuſsis ſit ſic . ſequens malam complexionē
febrilē,aut fumos acutos pulmonē ſtimulantes , curanda eſt
infrigidatione & humectatione cum bibitis, & in ore reten
tis,ſicut aqua hordei,ſyrup.uiol.mucilago pſilii , pilulæ bi-
chichiæ de quibus infra,& ſi cauma fuerit magnū infrigidet̄
& humectetur cor & pectus cum exterius applicitis.Si autē
per febrē liquefiant catarrhi petentes pulmonē,quod ſignifi
cabitur per multitudinē ſcreatuū curetur cura tuſsis catar-
rhalis.Hæc autē tuſsis catarrhalis duas exigit res, Vna eſt ſe
datio fluxus catarrhi,& cura eſt ſuperius dicta.Altera autem
reſpiciens quod fluxū eſt,exigit duplicē intentionē . Prima
eſt maturatio eius quod fluxit , ſecunda uero eſt illius quod
maturatum eſt eductio & abſterſio.Si ergo catarrhus fuerit
acutus calid.& ſubtilis curatur cum infrigidantibus , incraſ-
ſantibus,& tardantibus uelocitatē ſui fluxus . Et hęc eadem
conueniunt ad maturationē eius quod fluxū eſt ſicut ſyr . de
papauere proprie cum aqua decoctionis hordei, iuiubarum
& ſebeſten,& fortius diacur.ſiue diacodion datum pondere
ʒ.1.& proprie poſt cœnam hora ſomni,& teneat in ore pi-
lulas bichichias in textu deſcriptas,aut aliquā ex his ſi fuerit
opus magis infrigidare,& catarrhū conſtringere.℞. amyli,
tragachā.amyg,dulcium excorticatarum,farinæ fab.ſem.pa-
paueris albi & nig.& corticum eius,gummi arabici, boli ar
men.an̄.fac formas ſimiles lupinis aliquantulum compreſſas
cum mucilagine pſilii,& ſem.cyton . & ſi cum hoc ſignificat̄
plenitudinē eſſe in ſang.phlebotometur cephalica poſt ſeda
tionē acuitatis,& inflāmationis ſuperfluæ , & mane detur a-
qua decoctio.hordei,iuiubarū & ſebeſtē cum iulep , aut ſyr.
uiol.Et ſi indiget uētris ſolutione.℞.iuiubarum , & ſebeſtē,
an̄. numero.10.uiol.liquir.an̄.ʒ.1 .ficuum ſic.quatuor bulliāt
in.1.lib.aquæ ad conſumptionem duarū partium,& coletur,
cum qua colatura diſtemperetur mannæ.℥.1.s. aut florū caſ-
ſiæ.℥.1 .& calid.in mane ſtomacho ieiuno exhibeatur . Cum
aūt apparuerit maturatio,& ſcreare inceperit detur hæc de-
coctio.℞.ficuum ſic.pinguium numero,5. ſebeſten , iuiuba-
rum ana numero.15 .paſſularum enucleatarum.ʒ.5 .liquir.ʒ.
2.ſem.althęæ,ſem.cytoniorū,hyſſopi,uiol.ſic.ana.ʒ.2 . aquæ
lib.3.decoquantur ad conſumptionem medietatis , aut dua-
rum partium,& dentur.℥.3.cum.s.ſacchari uiola. aut.1.℥.iu-
lep,aut ſyr.uiol.omni die ſtomacho ieiuno,& in ore tenere
poteſt tragachantum cum quarta parte loch de pino. Et ſi o-
pus fuerit emplaſtrare pectus ſtante magno caumate fiat un
guentum ex oleo uiolaceo,mucilag.pſilii,& pauco ceræ,po
ſtea maturatione perfecta cum opus eſt excreando materiā
in pectore collectam educere,his addatur oleum amyg.dul-
ciū & ſimilia.Cibi aūt ſui ſint cucurbita , ptiſana hordeacea,
kiſt fabarum,maluæ,attriplices,ſpinachiæ,blitis,quæ cōdian
tur cum lacte amyg.dulcium,aut oleo amygdalino , & triti-
cum,id eſt frumentum,& lac,ſem.communium in brodiis,&
ſi non ſit feb.lac eſt conueniens , ex carnibus autem conue-
niunt pulli parui,pedes uitulorum & ſimilia , aues minutæ,
uitelli ouorū recentium ſorbilium,caueat à uino,bibat aquā
ſaccha.Quòd ſi tuſsis pendeat à catarrho cali . cum craſsitie
uitanda ſunt compingentia & incraſſantia , ſicut ſyrupus de
papauere,diacodion & ſimilia,& dent̄ infrigidantia aliqua-
liter ſubtiliantia & abſtergentia,ſicut eſt decoctio ſtatim de-
ſcripta in catarrho ſubtili cum eſt perfecta maturatio , & in
ore teneatur tragachā.mixtum cum pauco loch de pino . Si
uero tuſsis ſit frigi.materialis,aut pendet à materia , à cere-
bro,aut ab aliis membris delegata,aut eſt in pulmone paula-
tim congeſta.Si uero primum exigit duplicem curam , unā
quæ debetur catarrho,& membris mittentibus,quę cura ſal
tem catarrhi à cerebro ſuperius eſt expedita ad quam recur
re ſm neceſsitatem . Altera quæ debetur cauſæ uel materiæ
iam fluxæ in pulmone collectæ,quę ſiue ſit ab aliis membris
defluxa,ſiue in pulmone congeſta exigit ſex intētiones.Pri-
ma digerit materiam.Secunda euacuat euacuatione cōmu-
ni.Tertia euacuat euacuatione propria.Quarta exiccat reſi
duū materiæ in pulmone relictæ.Quinta accidētia corrigit.
Sexta ordinat debitum regimen ſex rerum non naturalium.

Prima intentio,ſcilicet digeſtio materiæ completur cum
ſyrup. liquiritię,de hyſſopo deſcriptione Meſue . Item cum
ſyr.de praſsio ſi materia fuerit ualde frig.& craſſa , & in ſe-
nibus,& frigi.naturæ,& poſſunt ſumi cum aqua decoctionis
liquiritiæ,paſſularum,ficuum ſic.& ſimilium, & ſi materia eſ
ſet ualde craſſa aut uiſcoſa,his poſſet addi aliquid oxymellis,
ſcilicet compoſiti,aut ſcyllitici.Si uero aquoſa digeratur cū
melle roſ . mixto cum aqua decoctionis thuris , ſandarachæ,
nucum cupreſsi,& ſimilium,hæc enim cū hoc quòd digerūt
phlegma ſubtile,ſiſtunt catarrhum frig.Secunda uero inten
tio completur cum pilulis de hiera ſimplici , & tertia parte
agarici præparati.Item cum pilulis de agarico deſcriptione
Meſue,& ſi uolumus ſimul euacuare à capite & pectore mi-
ſceantur pilulæ cochiæ,aut de hiera compoſita Gal.cum pi-
lulis de agarico.Minoratur etiam & diuertitur huiuſmodi
materia cum clyſteribus acutis,aut leuibus ſm exigentiam,
& aliquando uomitu.Sed tertia intētio completur cum me-
dicinis educentibus materiam à pectore,ſicut loch de pino,
loch ſanum & expertum,& multa quæ dicentnr in aſthmate
in hac intentione.Quartam intentionem complent medici
næ exiccantes reſiduum materiæ in pulmone relictæ , quarū
adminiſtratio penes Meſue eſt ſecundum duos modos, ſcili-
cet aut lambendo,aut bibendo,aut uaporando , & ex his eſt
lambere.ʒ.1 .ex mirrha cum melle , facilitat enim anhelitū,
& conſumit humiditates,& ad hoc ualet ſtyrax & oppopa-
nacum ſi ſumantur cum ouis,aut melle.Item ſagapenum fa-
ctis ex eo pilulis cum aqua rutę uitæ,& inchoandū eſt à par
ua quantitate paulatim creſcendo,ex uaporibus autē ad tuſ-
ſim antiquam eſt illud quod dictum eſt à Raſi in fine huius ca
pituli de tuſsi.Aliud.Meſue.℞.arſen . citrin . ariſtol. rotun.
ana.fac formas ſimiles auellanis cum butyro uac . recenti.
Aliud eiuſdem.℞.ſtyrazis,mirrhæ,thuris.gall.ana.ʒ.1 . arſe.
citrin.ad pondus omnium,fac formas ſimiles auellanis cum
butyro uacc.Et ſi timeres adminiſtrationem arſen. loco eius
adminiſtretur tantundem ſulphuris , imò aliquando ad hanc
intētionem exhibetur ſulphur cum melle,aut uitello oui, &
diaſulphur deſcriptione Meſue eſt proprium.Sedat enim ſta
tim tuſsim antiquam.Sed cum huiuſmodi admiſtrantur,ſiue
ſumantur,ſiue lambantur,ſiue ſuffumigentur,obſeruentur hę
conditiones . Prima, ut materia exiſtens in pectore ſit pau-
cificata à natura, uel ab arte, iteratis euacuationibus cōmu-
nibus,& propriis . Secunda ꝙ non adſit feb . ſaltem notabi-
lis.Tertia ꝙ virtus ſit ſatis conſtans . Quarta ꝙ adminiſtret̄
ſtomacho ieiuno.Quinto, ꝙ inchoetur à pauca quantitate
gradatim aſcēdendo ut experiamur qūo æger bene toleret.
Sexta ꝙ fiat ſuffumigatio cum emboto ore aperto , & ęgro
bene tolerante ter aut quater in die.Septima ſi ſequatur cō-
ſtrictio anhelitus,aut feb.augmentum corrigantur cum hu-
mi.pectus dilatantibus,& frig . aut in actiuis tēperatis ſicut
aqua hor.liquir . paſſularum & ſimilium cum iulep , ut ſacc.
uiol . huiuſmodi medicinæ conferunt in phthiſi , aſthmate,
& empyemate & proprie quando materia eſt ſubtilis ſiue ſa
nioſa . Quinta intentio,ſcilicet correctio accidentium com-
pletur ſm ipſorum exigentiam.Si ergo adſunt uigiliæ & tuſ
ſis ſit præter modum infeſta dentur ſomnifera , ſicut mulſio,
ſem.papaueris,aut ſyr . de papauere hora ſomni , aut aliqua
ex pil.infra ſcriptis.Recipe ſtyracis liquidæ,thuris,maſticis,
opii,croci,ſucc.liquirit.ana fiant pilulæ, ſicut cicer , & doſis
eſt ab una uſq; ad tres,ſed incipiens à pauca doſi, ita ut ꝓ pri
ma uice non des ultra duo grana opii,his ſi uolueris magis
calefacere potes addere caſtoriū , & plenitudine exiſtēte in
pectore nō ſunt danda opiata niſi poſt euacuationē,& danda
ſunt ꝑ interualla,& cibo digeſto , aut ferè digeſto, & ſi adſit
cōſtrictio anhelitus intendat̄ ipſius dilatationis ſm quod di-
cetur in aſthmate.Et nota ꝙ opiata ſicut philonium Roma-
nū iuuant ad dilatandum anhelitum præfocatum,& ſi excre-
uerit febris corrigat̄ ſm quod oportet.Et in toto curæ pro-
ceſſu attendatur ad ſedationē tuſsis,ad confortationē pecto
ris,pulmonis cum medicinis ad hoc propriis , & regimine
conuenienti ſex rerum non naturalium.Eſt enim hoc neceſ-
ſariū maxime quādo recipiunt materias aliunde . Et ex pro-
priis mirabilibus eſt rob,aut ſyrupus ex ſucc.gran. myrti cō
pletorū,& hoc in tuſsi calid. ſed in frig . miſceat̄ cū modico
myrrhæ,& croci,& pulmonis uulpis ſic.eſt iuuamentū ſubli
me in tuſsi cal.& frig.ſed in cali.det̄ ex eo ſucc.& pulueriza
to aur.1 .cū ſyrupo myrtino.In frig.uero cū aqua mellis.hu

etiam intentionis est crocus cum syrupo myrtino, aut syrupo de hyssopo in materia frigi. similiter sandaracha cũ melle, & nux cupressi cum uino & melle, & ista cum hoc quòd confortant pulmonem, sistunt catarrhum, & grana pini confortant, mundificant, & anhelitum dilatant. Ex medicinis autem, quę magis tussim sedant pectus & pulmonem cõfortant, sunt theriaca, mithridatũ, diamuscus, & similia, quibus per interualla utendum est. Sexta autem intentio, s. sex rerũ non naturalium regimen. Aer sit temperatus in actiuis declinans ad sicc. Sit parcus in cibo & potu, & cibi sui sint uentris lenitiui, pectus dilatantes, & confortantes, non acetosi, salsi, pontici, acres, aut amari, sed potius dulcedine participãtes sicut cappares conditi cum oleo amyg. dul. pauco aceto, & proprie passulato, & pauco mel. aut sacc. aut uini cocti. Item radix porri. Ex ferculis conuenit blitis, brodium cicerum, cicera fracta siue kist cicerum, uitelli ouorum sorbilium, carnes tenerę proprie leporis, gazelli, pullorum & reliquarum auium bene conditionatarum, & pulmones animalium sunt proprii, & proprie uulpis, & ericii porcini, & panis sit bene fermentatus in quo sint sem. anisi, fœnic. potus sit uinum subtile, antiquum, paucę quantitatis, & uinum dulce, & hydromel est bonus potus. Ex fructibus passulę, ficus sic. & grana. pini dactyli, & comestio ficuũ sic. cum amyg. & nucibus abscindit illam, quę est antiqua, uitet somnum supra cibum, & diurnum, & dormiat capite eleuato ad alterum latus declinante, ut uideatur magis sedere quàm iacere, exercitetur stomacho ieiuno, & à paruo & tardo incipiat gradatim augendo exercitium, procuret omnes euacuationes à natura institutas, sit gaudens & sperans, iram, timorem, tristitiam, & desperationem fugiat. Et nota ꝙ si aliquando contingerẽt intentiones contrarię, sicut sistere catarrhum cum incrassantibus & educere materiam contentam in pectore cũ abstergentibus, & subtiliantibus, opus est, aut miscere subtiliantia cum incrassantibus, quę tamen non sint fermentata sicut syr. de hyssopo, & de myrto, aut syr. de hys. cum aqua decoct. thuris, iuiubarum & similium, aut uti diuersis medicinis, sicut diuersionibus per nares, uesicatoriis, aut cauteriis ratione catarrhi & syr. subtiliantibus ratione materię cõtẽtę in pectore, & possunt etiam retenta in ore contrariarum intẽtionum inuicem permisceri, sicut loch de pino cum bol. arme. euacuationes autem sunt utrique intentioni communes. Si uero tussis fit per communitatem à pectore sicut in pleuresi, & empyemate, aut per communitatem ab hepate, stomacho, aut ab aliis membris duplex exigitur cura. Prima quę debetur membro communicanti. Altera debetur pulmoni. Prima autem completur secundum exigentiam ęgritudinis quę est in membro communicante, quę propriis ca. perquirant. Secunda autem debetur pulmoni in qua est habenda consyderatio. Nam illud quod communicatur pulmoni aliquando est sola mala complexio, aut mala compositio sequens complexionem membri uicini, aut uaporis, & in his casibus, duplex est habenda intentio, una est alteratio dicrasię pulmonis communicatę, altera pulmonis confortatio, quę qualiter complendę sint ex scriptis est manifestum. Mala autem compositio pulmoni communicata à membro uicino non potest corrigere nisi corrigendo dispositionem membri communicantis. Si uero illud quod communicatur pulmoni fuerit materia cali. aut frig. saniosa, aut non saniosa, cura perficienda est secundum quod dictum fuit superius, est enim ostensum, quibus ingeniis, & auxiliis in materia calid. & frig. procedendum est. Mala autem complexio in pulmone cuiuscunq; generis sine materia exigit alteratione cũ contrariis, & ipsius pul. cõfortationem, quę qualiter debeãt compleri patet ex suprascriptis, & mala complexio frig. immaterialis rectificatur in momento cum retentione anhelitus: & frig. curantia malam complexionem calid. superius posita sunt in tussi à materia calid. sic. autem curantia malam complexionem humi. sunt sicut, bol. armen. tragachan. gummi arabi. hys. capil. uen. cinnamo. & similia, & sic. si fuerit sine feb. curatur cum lacte caprino aut asinino. Si uero cum feb. aut aqua hor. ptisana hor. sorbitionibus, & amyg. dulcib. liquir. retẽta in ore, & similia. Si uero tussis sequatur apost. pulmonis, aut solutione continui eiusdem cura ponetur inferius in propriis cap. Si uero materia existens in uenis pulmonis faciat tussim sic. eius cura phlebot. basilicę perficitur, aut prouocatione fluxus sang. narium, hęmorrhoidalis, aut menstrualis, similiter uentris solutione secundum exigentiã humorum peccantium materia prędicta. deinde cum medicinis pectus excreando mundificantibus, quę ex suprascriptis patere possunt, hęc tamen parum conferunt, cum difficile sit illas per screatum educere nisi forte aliqua pars extra uenas resudaret.

De asthmate. Cap. 66.

CIrca rubricam notandum quòd reperiũtur isti termini, asthma, constrictio anhelitus, difficultas anhelit. dyspnœa, orthopnœa. Asthma grǽce, cantus latine, & hęc ęgritudo dicta est asthma eo quòd ẽm plurimum quidam sonitus, siue cantus in respiratione auditur. Constrictio anhelitus differt à difficultate eo quòd in cõstrictione (sicut uocabulum sonat) uia per quam debet aer inspissari, & expirari pro cordis euentatione & mundificatione, est stricta, quę strictura pendet immediate ab aliqua specie oppilationis. Difficultas autem anhelitus est quando cum difficultate pectus dilatatur, & constringitur propter nocumentum in membris mouentibus pro anhelitu causando sicut in musculis pectoris, aut diaphragmate, aut neruis uenientibus à nucha ad musculorum pectoris compositionem. Aut forte propter nocumentum in ipsa nucha, aut in cerebro, ex quo infertur secundum plurimum cum difficultate esse coniunctã constrictionem, licet non econtrario, & hęc difficultas dicitur dispnœa, sicut constrictio anhelitus. Aliqua dicitur orthopnœa quia, scilicet oportet pro anhelitu complendo pectus stare rectum. Orthos enim grǽce, rectum latine. Anhelitus uero pręparationis est, quando oportet hominem pręparari, ut possit habere anhelitum. Et ex hoc infertur quòd omnis orthopnœa est anhelitus pręparationis, & non contra, licet aliquando anhelitus pręparationis approprietur cuidam speciei constrictionis anhelitus. Asthma autem dupliciter sumitur, scilicet communiter pro quocunque nocumento anhelitus cum frequentia à quacunque causa proueniat, & sic describitur ab Auic. 10. tertii. Est ęgritudo pulmonis cum qua patiens non inuenit excusationem ab anhelitu frequenti, sicut est anhelitus quo laborat pręfocatus, aut festinatus. Est enim ęgritudo pulmonis cũ semper sit necessariũ in asthmate pulmonem lędit per essentiam, aut per communitatem. Nam sicut anhelitus est principaliter operatio pulmonis sic nocumentum in anhelitu est principaliter eius passio. Et est necessarium in omni asthmate esse anhelitum frequentem, sicut est anhelitus festinati id est, exercitati aut pręfocati, siue à causa intrinseca, siue extrinseca, sicut à constrictione colli. Non tamen necessarium est in asthmate anhelitum esse uelocem, aut magnũ sicut uirtute existente debili, aut ꝓp inobedientiam instrumenti. Quapropter si anhelitus esset magnus & uelox, & non frequens non diceretur asthma. Et ex his patet ꝙ asthma est accidens, quia actio lęsa, licet etiam sit ęgritudo cũ ex hac impediantur operationes, & proprie cordis euentatio. Pendet, aut immediate secundum plurimum ab oppilatione coartatoria, attenuatoria, aut carnosa ipsius pulmonis, quę est ęgritudo in uia, siue in receptaculo, posset tantum teneri ꝙ asthma est oppilatio ad quã sequitur huius frequentia anhelitus, & esset magis consonũ uerbis Auic. & consequenter esset morb. in uia, aut in receptaculo. Asthma, aut proprie sumptum, sicut accipitur à Rasi in proprio cap. describitur quòd est anhelitus constrictio cum frequentia propter materiam inuiscatam in pulmone ẽm plurimum cum sonitu & cantu, & ex his patet ꝙ licet in peripneumonia sit asthma, non tamen peripneumonia est asthma cum sit apostema. Duplex est asthma: quoddam uerum, & est materiale, & proprie à materia in pulmone contenta. Quoddam non uerum, & est immateriale. Item quoddam antiquum, quoddam nouum, quoddã periodicũ, quoddam sine periodis, & uerum asthma secundum plurimum est periodicũ, cuius periodicationis causa est materia in determinato tempore congregata catarrhizans ad pulmonem, siue fluat ad eum per cannam pulmonis à capite, siue fluat ad eum per uenas, & arterias, aut à capite aut ab aliis membris nostri corporis, siue paulatim in eo congerantur. Causa quãque est per essentiam, quandoq; per cõitatem, & quandoque est

est primitiua. Per essentiam quidem, aut à mala complexione sine materia, sicut à frigiditate coangustante & oppilante, quandoq; à siccitate corrugante. Aliquando ab humiditate superflua, mollificante, & faciente oppilationem attenuatoriam. Aliquando à caliditate augente necessitatem euentationis. Sed secundum plurimum est cũ materia, & proprie phlegmatica, aut in pulmone congesta, aut aliunde deriuata, licet ab omni materia fieri posset. Hæc autem materia continetur, aut in canna pulmonis, & ramis eius, aut in uena arteriali, aut arteria uenali, & ramis earum per uniuersum pulmonem ad minima diuisis, aliquando in spongiositatibus pulmonis, & carne molli, & quandoq; pendet asthma à fumis, quandoq; à uentositate in pulmone, aut in pectore cõtẽta, quæ si in pectore contineatur prohibet pulmonis dilatationem, & sic aeris inspirationem. Si uero in pulmone ꝓhibet ipsius constrictionem, & sic prohibet magis expirationem. Aliquando uero in causa sunt ulcera, & apostemata ipsius ꝑ communitatem, aut à toto, sicut in febribus, & hydrope, aut membris particularibus, sicut capite, nucha, neruis, spondilibus pectore, diaphragmate, hepate, stomacho, splene, matrice & similibus. A capite quidem secundum plurimum propter catarrhum. A nucha uero propter oppilationem nõ potentibus spiritibus trãsire ad musculos pectoris, & diaphragma, fit anhelitus difficilis. Et similiter per communitatem à neruis uenientibus ad compositionem musculorum pectoris, & uenientibus ad diaphragma ad dandum ipsi motum, & sequitur frequenter spasmus, aut eorum paralysis. A spondilibus autem colli, & pectoris cum dislocantur maxime ad intrinseca, quæ dislocatio, aut fit paulatim à causa corporea, sicut gibbus, aut subito, sicut in casu, aut percussione. A pectore autem cum creatum est nimis paruum, aut à uentositate, apostemate, ulcere, & sanie, aut aliis materiis in ipso contẽtis, à diaphragmate similiter propter apostemata, aut ulcus eius, ab hepate uero, stomacho, & splene cum intumescunt propter apostema, aut propter oppilationem, & comprimũt diaphragma, & pulmonem, aut sibi materiam uaporis, aut malam complexionem communicant. A matrice autem, aut quia mouetur ad superiora, aut cum impletur fœtu, uno, aut pluribus, aut est molatica, aut communicat ipsi uapores malignos, aut uentositatem, & sequitur præfocatio. Causæ autẽ primitiuæ, sicut sunt percussiones, casus & offensiones, similiter in causa potest esse aeris intemperies & cæteræ res nõ naturales indebite applicite. Maxime multiplicatur in hyeme, & proprie in fine eius, & in principio ueris, & multiplicatur in locis humidis & antris, & cauernis, & est familiaris his, qui circa metalla operantur, & utuntur odore sulphuris colophoniæ, id est, picis græce, & picis naturalis, & qui conflant argentum uiuum, & qui terunt lapides pro uitro conficiendo, & curantur per elongationem ab huiusmodi. Signa asthmatis absolute sunt anhelitus frequentia, & quia non potest iacere supinus propter casum unius partis pulmonis super alteram, quapropter uia expirationis constringitur. Et secundum plurimum in processu pallescunt eorum facies, & tandem fiunt cachexici. Signa asthmatis à mala complexione sine materia est lenitas pectoris sine extensione, & grauedine sensata in partibus spiritalibus, & si fiat tussis, est sine sputo, & mala complexio calida cognoscitur ex sensatione caliditatis, & ex anhelitu, & pulsu magis uelocibus, & frequentibus, & quia præcesserunt causæ calefacientes iuuatur à frigi. & nocetur à calid. Signa autem frigiditatis sunt, frig. sensata in spiritalibus, pulsus & anhelitus parui, tar. di, sed frequentes præcessio causarum infrigidantium, iuuatur à calidis, nocetur à frigidis. Signa siccitatis sunt asperitas sitis, præcessio causarum exiccantium, iuuatur ab humid. nocetur à siccis, & pulsus est durus serrinus. Sed humiditatis sunt signa contraria. Si uero sit præsentia materiæ in pulmone adest grauitas, & secundum plurimum sentitur sonitus in respiratione proprie quando materia continetur in trachea arteria. Species autem materie cognoscuntur per saporem & colorem cum excreatur, & similiter cognoscitur crassities & subtilitas. Et si sit in canna pulmonis sentitur grauitas, & oppilatio in partibus gutturis, & fit excreatus faciliter cum tussi parua, & rascatione. Si uero sit in ramis paruis tracheæ arteriæ distantibus à canna nõ fit screatus nisi cum tussi multa. Si uero materia contineatur in uena arteriali, aut arteria uena frequenter est asthma sine tussi, & si fiat tussis est sine sputo, & fit pulsus tremulus maxime qñ materia continetur in arteria uenali propter tremorem, siue pulsum cordis tremulum, cui pulsus arteriarum proportionatur, & hoc asthma perducit frequenter ad tremorem cordis confirmatum, & syncopim, & mortem. Si uero materia contineatur à carne molli fit screatus secundum plurimum cum tussi multa, & laboriosa. Si uero asthma pendeat à uentositate sentitur extensio, siue grauitas, quę aliquando permutatur & si sit in pectoris spatio, idest inter pulmonem, & pectus fit difficilis inspiratio & pulmonis dilatatio. Si autẽ contineatur in pulmone fit difficilis expiratio, & pulmonis constrictio. Si uero asthma pẽdeat ab apostemate, aut ulcere pulmonis signa ponentur inferius in capit. de peripneumonia, & phthisi. Si uero asthma fit per communitatem à toto, sicut in febribus, & hydrope, præcesserunt huiusmodi ægritudines cum quarum augmento augetur asthma, & diminutione diminuitur, & est asthma sine sputo. Si uero sit per communitatẽ in cerebro catarrhizzãte, adsunt signa catarrhi de quibus supra. in proprio cap. & fit subito secundum plurimum, idest in paruo tempore, & econtra quando materia congeritur in pulmone non fit nisi in longo tempore. Et si sit per communitatem à nucha, aut neruis adest spasmus, aut paralysis uniuersalis, aut particularis, & si sit per communitatem à spondilibus adest dislocatio spondilium, & proprie ad interiora nouiter facta à casu, percussione, aut offensione, aut adest dislocatio spondilium antiquata, sicut accidit in gibbis, quæ ad quãcunque differentiam fiat est secundum angulum curuilineum, & si ad interiora est, comprehenditur, quia gibbositas est in pectore. Si uero sit per communitatem à pectore sicut à pleuresi, & empyemate adsunt signa ipsarum de quibus infra, & nunquam fit tussis nisi cum materia ingreditur pulmonem. Si autem fit per communitatem à splene hepate, stomacho, cum in tumescunt propter apostema, oppilationem, & similia adsunt signa nocumenti ipsorum de quibus infra, & similiter si fit per communitatem à matrice, causæ autem primitiuæ seipsas ostendunt. Prognosticum. Primum, asthma materiale frequẽter ducit ad peripneumoniam, quod cognoscitur ex superuentu febris cum prius non fuerit, & cæteris signis peripneumoniæ. Secundum, asthma est insanabile in senibus & in iuuenibus ualde difficile. Tertium, longitudo asthmatis ducit ad nocumenta hepatis. & hyrdropẽ. Quartũ, asthma periodicum quandoque propter opinionẽ interficit.

CVm aliquis assidue patitur tussim, & aerem attrahit quemadmodum fit post cursum, aut post uehementẽ motum, &, cum iacet supinus; est ei deterius, sed cum sedet est ei melius; decoctio ei danda est, quæ. Reci. ficuum citrin. drach. 10. dact. maiorem humid. habentium, sem. apij, sem. fœniculi, capil. uen. liquirit, hys. praßij, omnium, ana drach. 5. coquantur in. 3. lib. aquæ dul. donec redeant ad. 1. & coletur. de hac verò decoctione tribus diebus ægro in potu tribuatur cum pendere duorum aureorum huius confectionis. quæ Reci. succ. liquiritiæ, hysso. capil. uẽ. omnium drach. 10. cordumeni, piperis, amyg. amari. aristol. rot. fem. urticæ omnium ana drach. 5. mellis despumati, quãtum sufficit. hæc enim confectio superfluitates, quæ sunt in pectore, mirabiliter expellit: & est optima. danda itaque per hebdomadam unam continuo: deinde æger, postquàm comederit sinapim, & mel; uomere cogendus est, & uenter ex his pilulis soluẽdus, quæ Rec. agarici gran. hor. 18. collocynt. interioris. grã. hor. 6. elacterij. gran. 4. succi liquiri. drac. s. fiant ex eis pilulæ. & sufficiunt ad dosim unam. post hoc quoque iterum redeat ad bibendam confectionem, & decoctionem sumendam, & postremo ad uomitum, & uẽtris solutionem ut prius. hoc sæpe faciendum est, donec æger sanitati restituatur. iterim tamen à cibis crassis, & stipt. & acet. abstineat.

Hoc caput de asthmate diuiditur in partes duas. In prima notificatur asthma. In secunda ibi, decoctio enim danda. po-

nit curam.Prima pars eſt nota ex ſupraſcriptis.Secunda uero diuiditur in quinque.In prima ponit curam per unum digeſtiuum,& ſputi prouocatiuum anhelitusq; facilitatiuum. In ſecũda ibi.Deinde æger.curat per uomitum.In tertia ibi. Et uenter curat per ſolutionem uentris. In quarta ibi. Poſt hoc quoq; .iterum redit ad eaſdem medicinas.In quinta ibi. Iterum tamen.ponit diætam.Quæ dicit in prima parte nota ſunt,permiſcet enim decoctionem digeſtiuam præparantem materiam ad expulſionem per ſcreatum cum medicina ſputum prouocante fortiter ſubtiliante, abſtergente & incidente,uirtutemq; expulſiuam pulmonis ſtimulante, ut ſimul digerendo euacuet per ſputum, & hæc medicina proprie conuenit in aſthmate uero, pendente à materia phlegmatica, craſſa,uiſcoſa, in pulmone congregata & ſimplicia ſunt ſatis nota,praſsium,ideſt,marrubium, cordumeni apud quoſdam cardamomum, ſed apud Ioannem Serapionem cui credendum eſt, carui agreſtæ. Iſta autem medicina danda eſt per hebdomadam,licet decoctio non ſufficiat niſi pro tribus diebus,& certe decoctiones non debent fieri pro pluribus diebus cum facile putreſcant. In ſecũda parte curans per uomitum præcipit ægrum prius comedere ſinapim, & mel ad ſubtiliandum, & incidendum, & abſtergendum phlegmata in ſtomacho contenta, poſtea uomitum prouocare, ſcilicet cũ pẽna,aut digito in ore impoſito, aut ſumendo aliquod uomitiuum ex deſcribendis inferius dum curam ordinabimus. Vomitus enim in facile paratis ad ipſum eſt conuenientior,quã uentris ſolutio. Tum quia euacuat à pulmone per uiam propinquiorem,tum quia ſtomachus eſt lacuna phlegmatis. In tertia parte curans per uentris ſolutionem, præcipit pilulas ſumẽdas cum cuſtodia euacuãtes à pectore,& è capite phlegmata,& etiam à membris naturalibus,elaterium, ideſt, ſuccus fructus cucumeris aſinini. Inter tamẽ uomitum, & ſolutionem debet tempus notabile mediare, ut uirtus reſtauretur in quarta parte poſito alicuius temporis interuallo, ne natura ex nimis continuo uſu medicinarum terreatur,docet redire ad medicinas iam dictas eodem ordine,qui dictus eſt. Vltimo ponit diætam oſtendens à quibus cauendum eſt.

Aſthma pendens à mala complexione frigida ſine materia curatur cum retentione anhelitus,& inſpiratione aeris calidi,& applicatione pannorum,& rerum calidarum exterius, & cum regimine medicinali, & ſex rerum non naturalium declinante ad calid.& confert decoctio fænugræci cũ paſſul. ſed cum regimine contrario curatur pendens à mala complexione calid.ſine materia,& eſt in ueritate ſpecies malitiæ anhelitus & non conſtrictio. Et confert ſaccharum,uel iulep, aut ſyr.uiol.cum aqua hor. & curatur cura hecticæ febrilis. Si uero pendeat à ſiccitate,& ſit cum feb.putrida dentur frigid.humectantia non putreſcibilia,ſicut aqua hor.ſyr.uiol.& ſimilia frig.& humid.interius & exterius applicita,& in ore retenta. Si uero ſit ſine febre,aut ſaltem ſine febre putrida lac caprinum & aſininum ſunt præſtantiſsima,& adminiſtretur aer,& omne regimen medicinale, & ſex rerum humectãtium,& curetur cura hecticæ febrilis,ſi ſit coniuncta calid.& cura ethicæ ſenectutis ſi ſit coniuncta frig. Si uero pendeat ab humid.exiccetur,tam regimine ſex rerum non naturaliũ, quam medicinali,aut aere ſic.diȩta tenui,& exiccante, pauco ſomno,exercitio ſumpto & ſimilibus. Et ſimiliter ordinetur regimẽ medicinale in cõtrariũ diſcraſiæ. Si uero aſthma ſit pendens à materia in pulmone contenta, quæ ſecundum plurimum eſt phleg.exigit 7.intentiones penes Meſue. Prima eſt debitum regimen ſex rerum. Secunda adæquatio materiæ.Tertia ſubtractio eius. Quarta diuerſio. Quinta eductio proprie cum ſputi prouocatione. Sexta exiccatio reſidui in pulmone contenti. Septima correctio accidentium. Pro prima intentione. Sit aer temperatus in actiuis declinans ad ſic.hac cõſyderatione ſemper habita quòd ſi aſthma ſit catarrhale, & cauſa catar.fuerit calid. declinet parumper ad frig.Et econtrario, ſi cauſa fuerit frigi. declinet ad calid. & ſit boni odoris,& ſi opus eſt rectificetur artificialiter ſecũdum temporis exigentiam, & mutatio regionis, & proprie humid.ad ſicciorem plerunq; confert.Panis ſit ex optima farina frumenti non omnino à furfuribus depurata, bene fermentatus,aliqualiter ſalitus,qui non comedatur dum eſt calid,neque tranſacta quarta die,in quo ſi ponatur aliquid aniſi aut fœniculi,mellis,aut ſacchari, eſt præſtantior. Vinũ eius ſit album,ſubtile,antiquum,aliqualiter dulce, aut aliquid uini dulcis commiſceatur cum uino antiquo ſubtili, & parum bibatur,ſed nec poſt cibum, neque inter unam cibationem, & alteram eſt bibendum neque aquam neque uinum, debet autem uinũ eſſe limphatum ſi catarrhus fuerit in cauſa, & ét abſque catarrho ſi fuerit hominum conſuetudo bibere uinũ limphatum,& non bibat multum ſubito,ſed in pluribus uicibus parum pro uice &c.Carnes ſint facilis digeſtionis,boni chimi,paucarum ſuperfluitatum, & ſic. ſicut aues bene conditionatæ ſatis notæ.Et ex quadrupedibus caro gazelli, leporis, hœdi caſtrati annualis, pulmones uero animalium conueniunt cum proprietate ſua,proprie pulmo uulpis, & ericii procini.Item piſciculi petroſi,ex ferculis cõuenientibus cicerum,cicera fracta,kiſt fabarum & brodius galli decrepiti.Et ex herbis conueniunt blites,ius caulium,petroſelinum fœnic.lingua arietis & ſimiles.Et intendatur uentris lenitio in dando paſſul. & ficus ſiccas,ſaccharum, & aquam mellis, imò ipſa eſt potus conuenientiſsimus,& his non ſufficientibus ad lubricandum detur in principio menſȩ aliquid medullæ carthami cum brodio, & cappares ſalitæ ſtimulãdo lubricant,& oua ſorbilia leniendo & condiantur fercula cum his, quæ dilatant anhelitum ſicut mel & crocus,butyrum,ſaccharum,& oleum amyg.dulcium cauẽda ſunt acetoſa,acria,craſſa,ſtiptica & põtica,& ſit parcus in cibo & potu, nam fames & ſitis moderatȩ ſunt cura huius ægritudinis. Somnus ſi nocturnus non meridianus niſi aliqua occaſione ſomnum nocturnũ omiſerit,& diſtans à cibo per duas horas. & dormiat magis ſedens quàm iacens, & ſit communiter ſex horarũ nõ continuus, ſed interpolatus, & cum euigilat ſufficienter ſe exerceat, & caueatur dormiendo ſuperflua calefactio cum puluinaribus,aut aliis pannis.Exercitium ſuum ſit gradatim de remiſſo ad intenſum,de breui ad longum,ita tamen, ut nõ multum intendatur anhelitus difficultas,laudatur autem deſcenſus per loca decliuia & arenoſa, & exercitium ſit iucundum. Item laudatur leuatio uocis,& ipſius gradatio de breui, aut humili ad fortem & longum, & fiat frequenter ſtomacho ieiuno.

Procuret omnes euacuationes à natura inſtitutas, præcipue per ſternutationem & demucationem narium, & mundificationem per ſcreatum. Et ſi uomitum aliquando natura tentaret adiuuandus eſt, imò procurandus artificialiter, ut dicetur inferius. Secunda intentio eſt digeſtio pro qua artificialiter facienda.aliqui præmittuntur canones obſeruandi in cura aſthmatis, & cuiuſcunque ægritudinis ab oppilatione pendẽtis.Nam ſi oppilatio fiat à multitudine,cura eſt euacuatio,de qua dicetur. Si uero à uiſcoſitate, curatur inciſione.Si uero à craſsitie,curatur ſubtiliatione. Sed in ſubtiliatione craſsi,duplex eſt periculum. primum ne ſubtiliatiuum ſit nimis remiſſum,ita ut ſolum rarificet nihil reſoluẽdo, tũc enim craſſum maiorem locum occupando plus oppilabit.ſecundum ne ſubtiliatiuum reſoluat ſubtile,& craſſum indurãdo petrificet. Quapropter cum neceſſaria eſt reſolutio craſſi,fiant cum reſoluentibus leuibus,ſicut chamæmilla,melilotum,& ſimilia.Et ſi opus eſt fortibus reſoluentibus,his admiſcenda ſunt mollificantia humid.participantia actuali & potentiali,ſicut exempli gratia uaporatorium humid.& ſic.prȩſtantius.Pro quibus intelligendis,eſt ſciẽdum. Primo quod humor quanto eſt craſsior tanto eſt aptior ad petrificationẽ. Et ſimiliter quanto uiſcoſior. Vnde plures lapides ex phlegmate quàm ex melancho.generãtur. Secundo quanto medicina reſoluens agit à maiori proportione in humorem reſoluendum,tanto citius indurat,& petrificat, ut ſi ad reſoluendum ſufficeret chamæmilla calid.in primo,tu adminiſtres calamenthum.Tertio quando medicina participat multa ſiccitate.Et idem dico de quocunque alio reſoluente diſproportionato materiæ reſoluendæ ſicut aer calid.exercitium, ieiunium,& balneum,& omnia applicita.Quarto quãdo humor longam moram in loco contraheret.ſiue ex anguſtia loci, ſiue in renibus,ſiue ſit inuiſcatus,ſicut in ueſica, ſiue nõ poſsit expelli niſi aſcendendo, ſicut in pulmone hæc longa mora propter actionem caloris facit,ut humor induretur & petrificetur. Quinto quando humor retinetur in loco intenſi caloris, ſicut in pulmone hæ omnes cauſæ faciunt, ut humor

induretur & petrificetur, & contrariæ prohibent petrificationem. Ad propoſitum redeũdo ſunt multæ ex his cauſis petrificationis in pulmone aſthmatico uero aſthmate. eſt enim humor craſſus & uiſcoſus, ſiue ab initio talis ſit in pulmone aggregatus, ſiue ſit factus talis ex actione caloris. Secundo eſt longa mora, tum propter loci anguſtiam ſaltem in aliquibus partibus pulmonis, tum quia oportet humorem euacuandum aſcendere. Tertio eſt intẽſus calor. Propter has omnes cauſas, medicinę aſthmatis ueri non debent eſſe ualde calid. nec multæ ſic. coniunctæ, imò humectantibus permixtæ. Et cum hoc etiam habentes proprietatem ſingularem in cõfortatione eius. Ad quod etiam facit quia pulmo eſt membrum molle. facile paſsibile, non tolerans medicinas acutas ſine nocumento. Quapropter infertur primo quòd pro digeſtione, & mundificatione materierũ ab ipſo indigemus medicinis remiſſæ calid. lenitiuis applanatiuis, & humidis, abſterſiuis, & inciſiuis. Et ſi aliquando medicinæ notabiliter calid. neceſſariæ ſint, ſicut hyſſopus, praſsium & ſimiles, eſt eorum calid. remittenda cum frig. ſecum mixtis, & ſimiliter ſiccitas ſua cum humid. ſicut facit Meſue & cæteri autores cum componunt huiuſmodi ſyrupos. Infertur ſecundo eſſe uitandas medicinas multum exiccatiuas licet frigidas. Tertio uitandas eſſe medicinas multum frigidas ſicut opiũ, papauer, hyoſcyamus, & ſimilia, incraſſant enim & congelant, & prohibẽt expulſionem. Et dicit A. in cap. de aſthmate, antiquos nõ fuiſſe uſos opio, hyoſcyamo, uel mãdragora niſi intentio ſit per illud prohibitio catarrhi cum multiplicetur, imò nec pſilio, niſi quod Deus uult glorioſus & excelſus, quaſi dicat pſilio utuntur aliquando propter ſuam ſingularem proprietatem. Quarto uitandas eſſe medicinas multum ſubtiliatiuas, & inciſiuas, ſiue modo A. ſubtiliatiuas & inciſiuas puras, adducũt quandoque labor earum & in obedientia materiam ad uulnera in pulmone. Quinto uitandas eſſe medicinas prouocãtes ualde propterea quia extrahunt ſubtile, & remanet craſſum. Sexto cum craſsities hepatis cõiungitur aſthmati, ſicut accidit frequenter aſthmate prolongato, permiſcendas eſſe medicinas pectorales cum medicinis hepatis, quæ ſunt ſicut eupatorium, & abſinthium. Et iſtud quod coniungit inter duas res ſimul uehementer habeat proprietatem ſingularem in utriſque membris, ſicut rubea tinctorum, & ariſtolochia. Idem eſt iudicium de nocumentis aliorum membrorum cũ aſthmate coniungitur. Septimo ubi neceſſaria ſit reſolutio, ſiue ſubtiliatio materiæ, & inciſio. Inciſio debet ſubtiliationẽ ſuperare, patet, quia prohibet indurationem, & facit ad expulſionem. Vnde. 10. tertii. 5. cap. ſit ſtudium cum inciſione pluſquam cum reſolutione. Octauo, quia aſthma eſt ęgritudo chronica ſunt permutandæ medicinæ, & eiuſdem generis & potentiæ, quoniam inter medicinas, & corpora ſunt proportiones quæ non comprehenduntur niſi cum experimento, cum experieris pluries conſequeris, ideſt colliges quod magis ſit iuuatiuum. A. in cap. proprio. Item. 4. primi, cap. 1. Imò in una medicatione medicinam permuta, quoniam ab eo quod conſuetum eſt non fit paſsio, & uni quidem corpori, & uni membro in una hora, & altera ineſt proprietas ab una medicina pati, & non ab altera. Et propter iſtos ſermones ſapientes practici in curis ægritudinum chronicarum ordinant plures medicinas eiuſdem uirtutis diuerſarum tamen compoſitionum, & unam exhibent quatuor diebus, aut ſex, poſtea alteram, & ſic faciunt coalterationes. Nono in ægritudinibus chronicis faciẽdæ ſunt interpollationes, uerbi gratia inter unum ordinem medicinarum digeſtiuarum, & ſimiliter euacuantium, ſecundum ordinem aliarum media bunt. 6. uel. 8. dies in quibus æger utetur ſola diæta, & quãto ægritudo magis prolongabitur magis interponetur tempus ne natura ex continuo uſu medicinarum tereatur, & abominetur. Decimo ſi cauſa antecedens, & coniuncta aduerſentur, exempli gratia, catarrhus quia indigeat incraſſatione & materia in pectore contenta ſubtiliatione, inciſione, & abſterſione incitantibus expulſionem procedatur ſecundum alterum tertium modorum. Aut enim attendatur diſpoſitioni magis infeſtæ, & proprie ſi ſine curationi illius altera curari non poteſt, ſicut ſecũdum plurimum eſt catarrhus, poſtea attendatur materiæ iam fluxæ, aut ſecundo cum aliquibus inſtrumentis attendatur catarrho, utputa cum diuerſionibus, & his quæ in ore tenentur, & cum aliis inſtrumentis attendatur materiæ iam fluxæ, ut puta cum bibitis, & his quæ lambendo ſumuntur, & cum exterius pectori applicitis. Aut tertio eodem inſtrumento quod ex diuerſis componatur, ſicut quando permiſcemus aliquando ſyr. de hyſſopo. cum ſyr. de myrto, aut de iuiubis, natura enim ſagax digerit incraſſantia contra materiam fluentem, & ſubtiliantia contra fluxam, ſicut etiam in augmen. apoſt. miſcemus repercuſsiua cum reſolutiuis, & in hemitritæo aquam hord. cum pipere. Digeſtiua autem taliter conditionata ſunt fœnugręc. paſſul, ficus ſic. dactyli pingues, mel in materia frig. ſed in cal. hordeum, uiol. iuiub. ſem. cyton. & ſimilia cum ſacc. & ex hia poſſunt fieri decoct. & ſyr. ſm exigentiã. Et ſem. maluæ, cyton. ſunt optima in cauſa cali. ſem. maluauiſ. in cauſa frig. Et ſi uolueris incidere & abſtergere his addemus parũ oxymel. ſimplicis. Aquæ aũt ſunt aqua mellis, aqua hor. ſi uoluerimus temperare aliorũ calid. Et ſi uoluerimus ſiſtere catarrhũ cũ his permiſcemus ſyr. de iuiubis, de myrto, aut aliquid ſyrup. de papauere. Et ſi uoluerimus facilitare anhelitũ aromatizemus cum pauco croci, aliqñ facimus aquã ex decoctione iuiubarũ, liquiritię, hordei, paſſularum, ficuũ ſic. quã permiſcemus cũ ſyrupo factis ex ſupraſcriptis. Et ad has intentiones fiunt loch, & electaria, ut. ℞. tragachã. frigid. loch de pino, ana. ℥. 1. pulparũ, ſebeſten, ℥. s. croci gran. 5. fiat electarium ſpiſſum cum ſyrup. uiol. & de hyſſopo ana quantum ſufficit, & incorporãdo ſine igne. Et hic ſm neceſsitatem potes addere dactylos maturos, paſſulas. Imò parum boli armen. ubi ſit opus conſtringere catarrhum, nam bolus armen. apud Auic. eſt mirabilis iuuamenti in prohibendo catarrhũ, & in exiccando humiditates pectoris, ſed conſtringit, & difficultat anhelitum, niſi miſceatur cũ lenientibus in magna quantitate. Ego autẽ ſæpe miſceo. 1. ʒ. boli armen. cũ. 1. ℥. loch. de pino. Et de propriis eſt ænula cocta, comeſta ſola, aut cum aliis cibis aut cũ melle permixta. Similiter aqua diſtillata, aut decoctio eius. Et medicinæ ſuperius ſcriptæ in cap. de tuſsi ad hunc locum afferantur. Et medicina Raſis ſuperius in textu expoſita eſt efficax, & ultima ad phlegma craſſum. Conſulo tamen propter cauſas dictas ſuperius, ut ſm plurimum leuioribus utaris, & ſi opus eſt fortibus gradatim ad alia aſcende. Ex uere autem maturantibus, & domeſticis apud Meſue eſt ius galli antiqui, & ego miſceo aliquando cum ſyrupo ſm exigentiã. Item ſyr. recipiens fœnugræci, & paſſularum, ęnulæ, ana partes ęquales, eſt iuuatiuus ualde. Et ex unctionibus conuenientibus ad hanc intentionem eſt oleum amyg. chamæ. anethi, & de keiri citrino, laurinum, de ireos, ſed magis tẽpore mundificationis. Et ex his compoſita fieri poſſunt addẽdo etiam mollificantia ſm exigentiam ſicut mucilaginem, fœnugræc. althęæ, & fiat inunctio cum frictione conuenienti, & lana hyſſopi ſuperponatur. Tertia intentio eſt euacuatio. Si ergo uideatur plenitudo ſangui. fiat phlebot. ex baſilica, aut cõi, ſi repletio appareat in toto. Aut ex ſaphenis ſi fuerit in cauſa retentio menſtruorum, aut ſang. hæmorrhoid. Verum phlebot. ſm plurimum ab initio debet fieri.

Poſtea digeſta materia conueniunt propria ſolutiua, quæ ſm plurimũ debent eſſe facilia, inquit etiã A. finiantur humi. quę ſunt in pulmonibus eorũ cum facilitate, & æqualitate. Finiuntur aũt humiditates cũ digerentibus prouocantibus ſputũ, & exiccantibus. Oportet ergo omnia iſta eſſe facilia æqualiter operãtia circa partes craſſas, & ſubtiles. Solutiua ergo cõuenientia ſunt ſicut caſsia, agaricus epythym. polip. & charta, & fortiora ſunt colocynthis, & ſuc. fruct' cucumeris aſi. & hierapi. diaphęnicõ, electariũ indũ, pilulæ de agarico, ſed leuiſsime ſebeſtẽ, paſſulæ, uiol. & ſi cerebrũ cõicet miſceantur cochiæ, aut pilulę de hierapi. cum pilulis de agarico. Troc. autem de uiol. conueniunt in materia calid. imò potius in mixta. ℞. folia uiol. mediocrium in exiccatione, & humectatione. ʒ. 6. turbith electi. ʒ. 4. ſucc. liquiritiæ, tereneabim, ana ʒ. 2. ſcãmoneæ correctæ. ʒ. 2. fac trochiſcos. Valẽt ad conſtrictionẽ anhelitus, & leniunt naturã, et pectus mundificant, & doſis eſt à. ʒ. 1. uſque ad. ʒ. 2. cum aliqua decoctione pectorali, & ſunt boni ſaporis. Sed exiſtente febre, & proprie corpore exiſtente debili melius eſt ſoluere cum caſſia aut manna. Et ex his trochiſcis poteſt addi aliquid tanquã calca. ſcil. ℈. 1. diſtemperentur autem electaria ſolutiua cum

aquis

aquis propriis ſcilicet uiol.hor.excorticati, capil.uel. hyſſo-
pi,farfaræ,ideſt,pulmonariæ, aqua mellis,aut alicuius deco-
ctionis compoſitæ ex rebus pectoralibus . Et in hac intentio
ne obſeruentur hi canones . Primus eſt iam dictus , ut fiat
ſolutio cum facilitate,& æqualitate.Sed hic nota quòd mate
ria euacuanda eſt duplex . Quædam enim eſt coniuncta co-
anguſtata in meatibus , & carne ſpongioſa pulmonis, & hu-
iuſmodi cum ſolutiuis non eſt multum ſperanda euacuatio ,
neq; cum uomitiuis,ſed ex ſcreatu.Quædam uero ſub forma
cauſæ antecedentis,& hæc cum reſolutiuis eſt educenda,aut
cum uomitiuis.Propterea dicit Auicen.in cap. de aſthmate.
ſi materia eſt plurima ſcilicet ſupra illam , quæ eſt ſub forma
cauſæ coniunctæ , tunc neceſſaria eſt purgatio , ſcilcet cum
medicina ſolutiua . Si autem fuerit ſolum ea,quæ ſub forma
cauſæ coniunctæ non eſt educenda pharmacia,ſed per ſcrea-
tum . Secundus canon,ut ſit digeſta ſubtilis, ducta ad mediū
per incraſſationem,craſſa , & uiſcoſa , per ſubtiliationem &
inciſionem.Tertius,ut non fiat euacuatio tempore paroxyſ-
mi aſthmatis.Quartus,ut reiteretur euacuatio cum difficul-
ter materia educatur , & non niſi pluribus euacuationibus .
Sed inter unam euacuationem,& alteram interponatur tem
pus notabile,ut uirtus non debilitetur,imò reficiatur.Meſue
autem iubet inter euacuationes uomitum prouocari. Sed in
tellige mediante notabili tempore ne addatur debilitas de-
bilitati.Et ſecundo quòd corpus ſit ſatis facile ad uomitum .
Vomitiua autem ſunt ſicut ſuc.aut decoc.rapha.à duabus uſ-
que ad tres.℥.cum duabus. ℥. oxymellis ſimplicis compoſiti ,
aut ſcyllitici ſecundum fortioris , aut minus fortis uomitiui
exigentiam.Et ex fortioribus eſt ſuc.raph.in quo ſteterit in-
fuſus elleborus à.12.uſque ad.24.horas . Quintus canon , ut
euacuatio fiat cum medicinis trahentibus à longinquo , quæ
tamen non ſint multum agitatiuę.Agitatio namque facit con
ſtrictionem anhelitus,quam ipſi,materiis quieſcentibus,ma-
xime patiuntur : huiuſmodi autem eſt agaricus , & maxime
præparatus ſecundum artem Meſ. Item colocynthis , ſed in
parua quantitate ſicut apparet in pil. deſcrip. Raſis in textu :
Sarcocolla,oppo.& debent omnes eſſe conſolatæ ſecundum
artem Meſ.ſuc.aūt cucu.aſi.magis ualet ad educendum aquo
ſitatem. Sextus canon,ut eligantur medicinæ expertæ , qua-
propter illæ quæ poſitæ ſunt ab autoribus ſunt tutiores . Se-
ptimus,ut medicinæ huiuſmodi euacuent à membro mitten
te,ſcilicet à capite,aut quodcunque aliud fuerit, quàm à pul
mone recipiente . Quarta intentio, eſt diuerſio complenda
cum frictionibus extremitatum,frictione pectoris,& aliorū
membrorum , aut manu , aut mantili aſperſo rubificante cu-
tim , attrahente materiam de profundo ad ſuperficiem . Ad
quam ſi ſequatur laſsitudo remoueatur ungēdo partes dolo-
roſas cum oleo chamæmilino,& ſimilibus.Item uentoſatio-
nes in ſpatulis,& natibus.Clyſteria quoque ſunt ad hanc in-
tentionem.Et ſi catarrhus eſſet in cauſa fiāt caputpurgia per
nares de quibus ſufficienter dictum eſt in cap. de catarrho .
Et fiant apud magnam neceſsitatem ueſicationes , & caute-
ria, & in commiſſura coronali . Quinta intentio eſt eductio
propria cum ſputi prouocatione,& complentia hanc inten-
tionem ſunt multiplicia.quædam linientia , quędam remol-
lientia cum abſterſione , & hæc duo genera magis complent
tertiam intentionem,ſcilicet digeſtionem , quædam irritan-
tia cum inciſione & abſterſione,aut acuitate, quædam abſter
gentia cum proprietate,quædam mūdificantia cum proprie-
tate,quædam ampliatiua viarum, quædam ſunt ſubtiliantia .
Lenitiua quidem ſunt uiolæ,pruna,caſsia,vitelli ouorum, iu
ſcula pinguia,iulep & ſirup.uiol.ſaccharum uiol.et ſebeſten,
& liquiritia.Remollientia uero cum abſterſiōe quędam ſunt
ſicut butyrum,fœnūgræcum,malua,althæa,ſemina earum,&
mucilagines ipſarum,ficus ſiccæ,paſſulæ,grana pini , & ſunt
propria.Irritantia uero cum inciſione & abſterſione ſicut ſi-
rup.aceto.ſpecies oxymellis,ſcilicet ſimplicis,compoſiti, ſci
licet ſcyllitici . Sed incitantia cum acuitate ſunt ſicut ſemen
urticæ infuſum in aceto, ſemē naſturtii infuſū in oleo amyg.
dulc.ſinapis,piper,diatrion pipereon. Sed abſtergentia cum
proprietate ſunt ſicut mel,hyſop.& ſirup.eius , haſce , ideſt ,
thymus,praſsium,origanum, calcan.crocus cum melle , lau-
rus ſecundum omnem modum adminiſtrationis eſt ualde ex
pertus,enula & ſucc.eius,ariſtol.rot.ſpecies centaureę,qua-
rum maior ualet in paroxyſmo,minor in quiete , loch de pi-
no,loch ſanum & expertū,loch de ſcilla, cappares ſalitæ.Itē
porrum cum melle , item iris mundificat pectus efficaciter ,
& iuuamentum decoctionis calamenthi cum ficubus,& paſ-
ſulis in extractione humorum craſſorum ex pectore , & pul-
mone,& dilatatione anhelitus eſt ſublime.Et huius intentio
nis eſt thymus,& gran.lauri cum melle,& ſirup.de hyſſopo,
& praſsio . Sed mundificantia cum proprietate qua pulmo
confortatus expellit à ſe nociua ſunt liquir.capil.uen.pulmo
uulpis,& ericii,campeſtris,porcini,theriaca, mithridatum ,
diamuſcum dul.& amar.Sed ampliatiua uiarum ſunt crocus,
& capil.uen.& ſunt dilatantia anhelitum, & iſtis duobus ge-
neribus uti debemus à principio uſque ad finem,componen-
do tamen illa cum medicinis propriis ad intentionem quā
uolueris complere,tuentur enim pulmonem, & faciunt uir-
tutes aliarum citius ad pulmonem penetrare . Sed ſubtilian-
tia ſunt ſicut ammo.oppop.& ſagapenum cum aqua rutæ, &
iſta conueniunt poſt digeſtionem,& minorationem , ſimili-
ter mundificantia ſine acuitate,dicta ſunt ſuperius . Medici
autem prudentes & experti multoties componunt adinui-
cem medicinas diuerſarum intentionum ſecundum neceſsi-
tatis exigentiam.Et taliter facit Raſis in præſenti cap.permi
ſcens decoctionem cum electario,& apud Gal.decoctio paſ
ſularum enuc.& fœnugręci cum modico caſtoreo,ſcilicet.℥.
3.decoc.cum.℈.s.caſtorei,frequenter data commodius ope
ratur.Item gutta ammoniaci mixta cum oxymelle potenter
liberat. Item decoct.hyſſo.cum melle & ficubus, item cro-
cus cum melle,aut cum melle & ficubus.Ex medicinis com-
poſitis conferentibus ſtricturæ anhelitus, & difficultati ſunt
mithridatum, theriaca,athanaſia , diamuſcus,philonium , &
eſt proprium.Vnctio conueniens in hac intentione eſt hæc.
℞.ceræ citrinæ.ʒ.1.olei de keiri,& proprie citrini,ʒ.4. adi-
pis anatis,& gallinæ,mucil.fœnugræ.& ſemi. lini , ana. ʒ.6.
ſtyracis.ʒ. 6. fiat eorum bona aggregatio , & cum eo debite
calido ungatur pectus.Et ſi oportuerit magis calefacere his
adde hyſſopum humidam , & materia exiſtente cal. ungant
cum oleo uiolac.oleo amygd.dul.ana.℥.1. mucilagine pſilii.
℥.s.cum pauco cerę,& ſi materia ſit mixta,miſce in compoſi-
tione calida cum frigidis.Sexta autem intētio eſt exiccatio ,
& conſumptio reſidui humid.in pulmone contentæ.Pro qua
intentione complenda recurre ad cap.pręcedens de tuſsi in-
tentione quarta: ibi enim dicitur quantum eſt opportunum .
Sed pro ſeptima intentione corrigenda eſt ſitis cum bibitis,
& retentis in ore,quæ tamen ſputum non impediant,imò fa-
cilitent, ſicut aqua hordei , uel ſacchari potata , liquiritia in
ore retenta,pruna bene matura,anguria,& ſimilia.Sed inſtā
tia uigiliarum cum diapopuleone applicito fronti,& tempo
ribus,& philonium rom. quantitate. ʒ. s. exhibitum inducit
ſomnum,& ſedat anhelitus præfocationem . Sed conſtrictio
anhelitus,quæ tempore paroxyſmis aſthmatis adeo creſcit ,
ut præfocet diligenti curatione indiget. Primo ſituetur infir
mus in aere libero ad frig.declināte,neque habeat circa gu-
lam,neque circa pectus aliquid ſtrictum,ideo ſtet aliquando
pectore à pannis diſcooperto,& ſedeat ſuper cathedra, quæ
ab utroque latere habeat ligna ſatis alta, & ſatis diſtantia ,
quibus cubitis poſsit adhærere,ita ut pectus ſit latum,& altū
cum brachiis dilatatis ſe apodiet alicui ligno ut ſtet apodia-
tus pectore dilatato , uel apodiet cubitos ſupra genua ſua ,
uel ſuper diſco aliquo ſe inclinando uerſus faciem , uel cum
manibus ſe appendendo ad locum altum, & undique pectus
dilatetur . Neceſsitas enim reſpirandi docebit ſitum conue-
niētiorem & paucificetur cibus ante paroxyſmum , & etiam
in paroxyſmo,& ſit cibus ſicut ptiſana hordeacea, & dentur
lenitiua dilatantia anhelitum : ſicut aqua hor. excorticati cū
croco,& ſaccharo,uel iulep uiola.aut fiat aqua cum paſſulis,
liquiritia,& ſimilibus leuibus . Nam iuxta Meſ.autoritatem
potius blandiendum quàm curādum:peruenitur enim inter-
dum ad præfocationem excitatione medicaminum labo-
rioſorum . Poſtea ueniēdum eſt ad frictiones,extremitatum
ligaturas,& huiuſmodi diuertentia. Et uentoſæ poſitæ circa
ſpondiles pectoris dilatant anhelitum . Demum ſi expedie-
rit propter multitudinem ſang.fiat phlebo.baſilicæ. Aliæ ue-
ro euacuationes ſcilicet uomitus, & ſolutio non fiant in pa-
roxyſmo. Sed ſi non poſsit habere beneficium uētris fiat ſup
poſitorium,

positorium,& aut clystere leue, licet sit difficile clysterizare propter situm, & somnus sit interruptus. Et si paroxysmus prolongatur usque ad quatuor dies uẽtosetur inter spatulas cum scarificatione,& ponantur rubificantia, uel uesicatoria super pectore. Et in paroxysmo confert leuis uentatio cum flabellis. Et apud Auic.in.1.ca. sumatur baurach, loco eius utimur aliqua specie salis acuti.3.4.cum 3.2.nasturtii in.℥.5. aquæ mellitæ: confert enim statim apud uehementiam præfocationis & constrictionis anhelitus,Et iuuat in schiatica. Credo tamen tutius esse partiri hanc medicinam in duabus, aut pluribus uicibus. Et reliqua accidentia curẽtur secundũ quòd oportet. Si uero asthma pendet ab aliis materiebus in pulmone contentis.s. sang.cholera, uel melanch. quod raro euenit, procedatur eisdẽ intentionibus. Sed materia existente cholerica declinet regimen magis ad frigi. & humi. Sed melancholia existente in causa notabiliter ad humi. sed ad cal.& ad frig.secundum quòd est adusta,uel non adusta.Si uero sanguis fuerit in causa, declinet aliqualiter ad frigidum cum temperamento passiuarum,uel:prope.In asthmate autẽ & cõstrictione anhelitus propter uapores fumosos dñantes in corde,& ab humoribus existentibus in arteriis cordis, cõfert apud Auic. phleboto.& melior est illa, quæ fit in latere sinistro scilicet ex basilica sinistra. In cura uero asthmatis ex uentositate penes Auic.exiguntur tres res, quarum una est resolutio uentositatis cum facilitate,quod fit cum subtiliatiuis notis.Et secunda est apertio oppilationis, ut inueniat ꝙ inobediens est ex ea ad dissoluẽdum meatum. Et ex eis,quæ conferunt adhoc est inunctio cum oleo de neridẽ, oleo laurino oleo rutaceo.Et ex emplastris iuuatiuis est,ut anethum & sampsucus,& chamæmila decoquantur,& uaporetur cum eis pectus,& ambo latera. Et ex his, quæ in potu sumuntur est sagenea omorusia,& etiam sagapenum,& oppopanacum & sit potio cuiuslibet eorum aureus unus.Et quãdoque potest hæc esse necessaria euacuatio communis humoris à quo uentositas eleuatur.Si uero in causa sint ulcera, & apostemata,intendatur principaliter eorum curationi,& cum hoc attendatur dilatationi anhelitus,confortationi pulmonis sputi prouocationi,& cæteris secundum quòd oportet. Si uero fit per communitatem à toto sicut in febribus, & hydrope, attẽdatur principaliter curationi illarum dispositionum. Et in febribus uapores diuertantur ad extrema cum frictionibus,lotionibus crurium,& hmõi, & iuuetur cum aeris frig. inspiratione. In hydrope aũt constrictio anhelitus uehemẽs superueniens cum prius non fuerit est signum mortis festinę cui parum prosunt remedia.Si uero sit per communitatem à capite scilicet ex catarrho,elaboretur,in prohibendo catarrhum, & secundo in faciendo spuere quod aggregatum est. Et cura patet ex suprascriptis.Illius autem quod est per communitatem à nucha,aut neruis,quo secundum ueritatem est species difficultatis anhelitus,& non constrictionis,radix curæ est remotio dispositionis membri communicantis. Et cũ hoc intendere dilatationi anhelitus, & pulmonis confortationi.Si uero pendeat à prauitate pectoris, cum talis non sit remouibilis beneficio medici,regendus est regimine pręseruatiuo, prohibendo catarrhos, & repletiones, & nocentia pectori & pulmoni.Si uero sit per communitatem à spondilibus diaphragmate,pleura,hepate,stomacho,matrice,& sic de cæteris, radix est cura dispositionum membrorum communicantium si fieri potest.Attendatur tamen dilatationi anhelitus,confortationi pulmonis,mondificationi,& huiusmodi secundum quod oportet. Si uero pendeat causis primitiuis multoties curatur per elongationem ab ipsis,imò hæc sit prima intentio,& secundo remoueatur dispositio in pulmone impressa cum contrariis secundum quod oportet. Et ex his possunt patere curationes reliquarum specierum maliciæ anhelitus.

De pleuresi. Cap. 68.

PLeuresis dicta à pleura panniculo tegente costas interius, ex eo quod in ipso fiat secundum plurimum. Aliter dicta brisen,quasi pectoris apostema, licet proprie pleura græce sit costa latine. Est enim duplex scilicet, uera & non uera,siue pura & non pura secundum Auic. Vera autem pleuresis siue pura est diffinitiue apostema calidũ, in panniculis,aut lacertis pectoris intrinsecis. Non uera autem siue non pura est apostema cali.in pãniculo aut lacertis extrinsecis.Ex quo infertur, quòd si apostema sit uentosum, aut etiam ex humoribus frigidis per essentiam quibus non acciderit caliditas per accidens, sicut sephiros purum adubeleth phlegmaticum non est dicenda pleuresis. Sunt enim panniculi intrinseci pectoris tres,scilicet,pleura tegens costas interius,mediastinum diuidens pectus secundum longũ in dextrum & sinistrum, & diaphragma aliter dictum metaphrenon diuidens natutalia à spiritualibus, in quibus potest fieri pleuresis uera. Lacerti quidam sunt intrinseci, aut mediantes inter costas,in quibus etiam potest fieri pleuresis uera,quidam extrinseci in quibus in panniculo tegente costas exterius fit pleuresis non uera. Causa coniuncta pleuresis sunt quatuor humores scilicet,cholera frequẽtius siue sang. choler.Deinde sang.purus. Raro enim phlegma. Rarissime melanch. Et hi quandoque sunt adusti, quandoque non, sed semper sunt calidi cum hanc pleuresim faciunt per se,aut per accidens per putrefactionem,aut saltem per adustionem, & propterea pleuresis semper est apostema cal.Verum pendẽs ab humoribus per se calidis est ægritudo secundum plurimũ acuta,à per se uero frigidis frequenter chronica.Causa antecedens sunt humores huiusmodi in cerebro aut membris spiritualibus, aut naturalibus contenti, qui ad membra suprascripta catarrhizantes, aut deriuati huiusmodi causant apostema,concurrente fortitudine membrorum expellentium, debilitate recipientium,& uiarum aptitudine. Veruntamen propter debilitatem uirtutis digestiuæ & expulsiuæ in membris istis,hoc apost.quandoque paulatim congeritur attinẽs tunc magis pleuresi frigidæ per essentiam,quàm calidæ.Causa primitiua est inordinatum regimen in sex rebus non naturalib.& annexis in aere præcipue,ut in frigida,&c. Pleuresis autem 5.modis terminatur.Aut enim resoluitur, aut maturatur,aut putrefit & corrumpitur,aut induratur, aut permutatur. Resolutio autem, aut est insensibilis per poros cutis,& hoc est raro,aut est sensibilis,licet non proprie resolutio dici debet cum paulatim resudando ad pulmonem cum tussi expellitur & hoc frequenter. Maturatur autem cum retenta materia & non paulatim euacuata fit exitura & saniesin sinu colligitur. Sed putrefit cum a calore præter naturam materia alterata simul cum parte membri circundante, corrumpitur,& fit cancrena ascachilos,& tandem estiomenus, quæ terminatio est mortalis,& hæc terminatiò ab autoribus non ponitur. Aut induratur per resolutionem partium subtilium,& hoc rarissime.Aut permutatur,& hoc multipliciter quandoque enim ex approximatione repercussiui in principio materia retrocedit & uenas ingreditur,ibique ad benignum reducitur.Quandoque permutatur ad superiora,& fit apostema in faucibus aut post aures, & hæc est terminatio salubris,aut ad cerebrum & fit phrenesis secundum plurimũ mortalis. aut ad neruos inducens paralysim, aut aliam huiusmodi passionem. Quandoque permutatur ad pulmonem interdum subito præfocans sui multitudine,quandoque paulatim cum materia non est tanta, sed uirtus deficit à sputo, aut ex defectu sui, aut ex læsione instrumenti, aut materiæ inobedientia, operatio nanque spuendi duabus completur uirtutibus, quarum una est naturalis maturatiua & expulsiua & altera uoluntaria. Et quando non confortantur ambæ possibile est,ut deficiat à mundificando. Quandoque est faciens peripneumoniam mortalem secundum plurimum,aliquando phthisim inducens,aut immediate,aut mediante peripneumonia, quod potest esse ante maturationem & post. Aliquando permutatur ad cor syncopin & mortem festinam faciens.Aliquando ad empyema materia super diaphragmate collecta secundum plurimum post pleuresis eruptionem, quæ si non mundificatur in 40. diebus à die rupturæ, transit in phthisim. Quandoque permutatur resudando ad uenam chilis & consequenter ad uesicam, & cum urina expellitur, quandoque ad intestina & secessu expellitur, quæ duæ permutationes salubres sunt. Et communiter post digestionem eueniunt.Quandoque ad subascellas. Quandoque ad cutim pectoris.Quandoque ad inguina. Quandoque ad iuncturas membrorum inferiorum ibidem plerunque faciens apostema quod persępe transit in fistulam,&c.Pleuresis autem quędam est in dextro latere existens communiter salubrior,sed

tardioris

tardioris terminationis, quædam in sinistro minus salubris, sed uelocioris terminationis, & quæ est in diaphrag. omnibus est periculosior, & magis molesta. Deinde in mediastino deinde in musculis intrinsecis. Deinde in pleura. Deinde in pãniculo & musculis extrinsecis, & facta à sang. est deterior, quàm à cholera sed tardioris terminationis. Et, quę ab humoribus adustis & uenenosis pernitiosior, & à melancholia deterior, quàm à phlegmate & tardioris terminationis. Hæc autem pleuresis habet quatuor tempora uniuersalia, si salubris sit penes accidentia distincta: si uero mortalis tria, principium, aug. & statum, sed penes alterationem materiæ frequenter quatuor quandoque pauciora: sed hæc tempora penes accidentia & materiæ alterationem consyderata secundum plurimum non coincidunt. Hanc dispositionem consequuntur hæc accidentia, instantia uigiliarum, & aliquando subeth, somnia terribilia, & molesta, & phrenesis uera aut non uera ex uaporib. aut humoribus ad caput delatis, dolores neruorum & contractiones spasmosæ his repentibus ad neruos. Syncopis, tremor cordis, & huiusmodi ad cor delatis. Fluxus uentris, aut creticus, aut symptomaticus, aut ex debilitate uirtutum naturalium, aut ex irritatione materię, sicis, fluxus sang. nar. superfluens & alchola, &c.

Signa quædam significant pleuresim, ipsam distinguentia à multis passionibus sibi similibus, quædam eius puritatem, aut impuritatem, & consequenter particulam patiẽtem, quædam quòd salubris sit aut mortalis, quædam causas ipsius, quędam tempora ipsius, quædam longitudinem & breuitatem, quædam ipsius terminationem siue permutet siue nõ. Signa ueræ pleuresis sunt quinque. Primum febris continua propter cordis uicinitatem. Secundum dolor pungitiuus sub costis quoniam membrum est panniculosum. Et quandoque est extensiuus propter multitudinem materiæ. Tensio enim significat multitudinem, & punctura fortitudinem in penetratione & mordicatione. Tertium est constrictio anhelitus, paruitas & frequẽtia propter coarctationem factam ab apostemate. Quartum est pulsus serrinus, cuius quidem diuersitas augmẽtatur & egreditur ab ordine apud statum propter debilitatem uirtutis & materiæ multitudinem, & hoc de statu accidentium solo si pleuresis per excreationem paulatim factam terminetur. Si uero suppuretur uerum est tam de statu accidentium, quàm quo ad alterationem materiæ. Quintum est tussis sic. secundum plurimum in princ. siue ægritudine inchoante. Deinde cum sputo ægritudine procedente, & quandoque est hæc tussis in princ. rei cum sputo, & est laudabile ualde, &c. Et quamuis pleuresis assimiletur apostemati ipsius hepatis in tussi, febre, constrictione anhelitus, dolore prouenienite ad panniculum cooperientem propter tensionem suspensorium eius. Differt tamen ab eo quoniam pulsus in apost. hepatis est undosus, & dolor est grauatiuus, pungitiuus, & facies est uergens ad citrinitatem aut aliter male colorata, & tussis est absque sputo in princ. & in processu, & secũdum plurimũ urina est deterior, & egestio similiter in apostemate hepatis, & sentitur secũdum plurimum tumor & durities infra costas in latere dextro, & constrictio anhelitus est minor. Et licet etiam in pluribus similetur peripneumoniæ: differt tamen, quia dolor in peripneumonia est grauatiuus & ualde paruus. Constrictio anhelitus maxima & pulsus undosus, multo magis diuersus & absque ordine quã in pleuresi, & in ea poma maxillarum faciei rubent ut tinctæ appareant colore rubeo, &c. Et differt à sirsen siue apostemate cerebri, licet in multis secum communicet quoniam in pleuresi constrictio anhelitus, & frequentia est ab ipso initio, in fine uero alienatio, oppositum enim accidit in sirsen: est enim fere incipiens cum alienatione, & postponitur anhelitus cõstrictio & frequentia, & in sirsen est rubedo oculorum, & attractio ipsorum ad superiora, & in sirsen tractio mirach ad superiora & dolor in pectore pungitiuus, & pulsus in sirsen est magnus declinans ad raritatem, & in pleuresi paruus declinans ad frequentiam, ut succurrat paruitati, & in pleuresi urina multum tincta est & crassa, econtrario in sirsen. Differt autem uera à non uera in quinque signis suprascriptis. In uera enim tussis non est nisi in ultimo, si rumpitur interius, sed frequenter rumpitur exterius, aut resoluitur, & sic nunquam est in ea tussis, nec etiam tanta feb. nec tanta anhelitus constrictio, nec pulsus serrinus sicut in uera, & licet dolor sit in utraque, & plerunque pungitiuus, tactus tamen in non uera leuiter premendo inuenit dolorem. In uera autem minime, & in non uera præsertim si sit in musculis adest pulsatio. In uera autem minime, cum ibi non sit præsentia arteriarum ad hoc sufficiens, scilicet, in panniculis. Cognoscitur autem particula patiens in non uera. Nam si sentitur dolor in attractione aeris est in musculo dilatante. Si uero in aeris emissione est in lacerto constringente. Sed in pura si sit pleura, sentitur dolor ascendens usque ad furculas & spatulas, aut descendens ad hypochondria. Si uero in mediastino communicat dolor anterius usque ad ossa pectoris, & forte usque ad collum transiens per medium pectoris in longitudine, aut dolor sentitur posterius communicans spondilib. pectoris, & accidentia quinque suprascripta ualde intensa plurimum perducent ad alienationem. Si uero sit in diaphragmate sentitur dolor in extremitatib. costarum, & extremitate ossium pectoris, scilicet, ubi finiunt spiritualia, & incipiunt naturalia, cum locus ille sit diaphragmatis, & accidentia quinque suprascripta sunt intensa ualde, & est multum ducens ad alienationem. Distinguitur autem uera & non uera à doloribus uẽtosis in pectore ex carentia febris in his. Et frequenter ex doloris permutatione. Et quia dolor alleuiatur etiam ex approximatione carminantium in principio. In pleuresi autem uera in principio secundum plurimum intenditur ex horum approximatione. Signa salutis sunt infra scripta, scilicet, sputũ bene conditionatum, scilicet, facile, uelox, plurimum, quantitati tamen materiæ apostematis proportionatum, maturũ quod est album æquale, idest, non diuersum in partibus, mediocris substantiæ, non fœtens neque mali saporis, non rotundum, hæc enim sunt contidiones boni sputi quo ad digestionem in statu, uerum in initio sufficit ad bene prognosticandum, quòd sit subrubeum uel subcitrinum uelox et facile, & in augmento medio modo se habeat inter hoc & illud. Sputum spumosum malum, mortem enim significat. Rubeum purum, citrinum purum, album, uiscosum, rotũdum, in omnibus deterius est nigrum, & proprie fœtidum. Viride autem minus, malum, quàm nigrum & significat congelationem, aut adustionem uehementem & putrefactionem. inter quas fœtor & ipsius priuatio distinguit. Et non rotundum melius est rotundo secundum plurimum, cũ illud superfluam crassitiem signet, & multoties conuersionem ad phthisim. Et similiter nimis subtile, aut crassum & diuersum in partib. tardum, difficile, paucum, malum significãt. Similiter salsum superflue & amarum. Vrina bene conditionata bonum prognosticatur. Et melius est ut tendat ad rubedinem quandam aut citrinitatem cum crassitie quàm ad albedinem & subtilitatem, & similiter multa melior est quàm pauca. Econtrario urina male conditionata malum prognosticatur, & multa deterius quàm urina bona bonum significat, sicut urina alba tenuis, aut ualde rubea, aut pauca, aut liuida, aut subiugalis, aut nigra, aut uiridis sine hypostasi, &c. Hæc omnia maximum malum prognosticantur & frequenter mortem. Vrina saniosa secundum plurimum bona significans pleuresis crisim laudabilem. Egestio bene cõditionata bonum, male cõditionata malum, & ualde deterius, q̃ bona significat bonum. Et secundum plurimum melius est, ut uenter declinet ad stipticum, quàm ad lubricum. Fluxus enim uentris secundum plurimum malus in principio cum multitudine materiæ. In processu autem secundum uirtutum naturalium stomachi & hepatis defectionem significat, licet quandoque cum aliis bonis signis prædigesta materia bonam crisim significet. Egestio saniosa secundum plurimum bona, ut supra de urina. Sudor bene conditionatus aliquando bonum, & proprie cum sequitur alleuiatio, male autem conditionatus malum sicut frigidus fœtens. Sudor diaphoreticus malus. Sudor sequens anhelitus constrictionem malus, fluxus sang. narium aut hæmorrhoidalis, aut ex matrice bonus & laudabilis. Febris intensa multum, malum significat, econtrario ipsius remissio. Frigiditas extremitatum cum caumate intrinseco mortalis rubedo faciei superfluum malum, sed deterior est superflua liuiditas, & color sicut mortui. Facies tornatilis mortalis. Ariditas linguæ citrinitas & nigredo malum. Pulsus paruus, debilis, frequens, multum durus. & diuersus, malum, nimia

mia

mia anhelitus constrictio & frequentia. Intensus dolor, &
proprie tendens ad posteriora, similiter superfluæ uigiliæ &
subeth malum. Econtrario somni incolumitas bonum mētis
alienatio pessimum, paruitas sitis bonum. Tremor sub thora
ce in pleuresi significat commixtionē rationis propter cōita
tē diaphragmatis cū cerebro. Ex signis malis est ut profun-
dentur exituræ procedētes à pleuresi absq; sedatione feb. &
non sit sputum bonum, significat enim mortē pp reditionem
materiæ ad profundum. Et cum in pleuresi non est sputū ual
de malum, nisi ibidem modicū sit de materia: significat enim
aut debilitatem uirtutis, aut quod est mala aut fraudulenta.
Inquit Hippocrates, multoties est sputum bonū facile, simi-
liter & anhelitus, & reliqua signa sunt mortalia sicut illa in
qua, s. dolor tendit ad posteriora, & est eius dorsum sicut dor
sum uerberati; si tñ pertransit septimum, ut plurimum eua-
dit. Et quando adest sputum diuersarum materierum aquo-
sum, deinde dolor fit uehementior moritur satis cito, aut si
non cito moritur, sanatur. Et quando sequitur pulsatio à fur
culis extensa usque ad crura, & est urina aquosa & non est se
damen, nec sputum, nec alia euacuatio, est mortalis propter
declinationem materiæ ad caput. Si autem pertransit septi-
mum sanatur, & ut plurimum cū pleuresis ualde acuta per-
transit septimum sanatur. Conferentia medicaminū & ægri
bona toleranda bonum, contraria uero malum.

Signa horarū. Cum non est sputum, aut est sputum subtile,
aut paruum, aut id quod nominatur saliua tunc est principiū
principii. Cum uero subrubeum aut subcitrinū, tunc est finis
principii. Et cum augmentantur accidentia & sputum, & in-
cipit remoueri à subrubedine aut subcitrinitate in albedinē,
tunc est augmentum. Et cum sputum iam est album æquale
plurimum, &c. & accidentia remittuntur, tūc est status, quo
ad alterationem materiæ, declinatio quo ad accidentia. Et
cum sputum minuitur uel incipit minui, accidentia remitti
notabiliter tunc est declinatio. Cumq; sputū totaliter remo-
uetur & cessant accidentia, iā completur declinatio. Et ex
his infertur, in ea pleuresi, quæ terminatur per paulatim fa-
ctam euacuationem, tempora accidentiū & materiæ nō co-
incidere. Imo augmentum respectu materiæ comprehendit
augmentū & statū accidentiū. Et status & declinatio respe
ctu materiæ comprehendit declinationē accidentiū. Secus
in ea quæ terminatur ad maturationem, coincidunt enim ẽm
plurimum utraq; tempora: tunc enim est declinatio cum est
perfecte matura, & tunc iam remittuntur accidentia. Et tu
ex his concipe tempora quando aliis modis terminantur.
Speculatio enim huiusmodi confert ad curam. Si enim ter-
minetur ad putrefactionem. tunc est princ. cū parū spuit aut
indigestū. Cumq; sputum augetur & incipit fieri liuidum est
augmētum respectu materiæ & accidentium. Cumq; multi-
plicatur, aut est iam uiride, aut nigrū, est status respectu ma-
teriæ & accidentium cui non subsequitur declinatio.

Signa causarū sumuntur ex colore sputi, ex dolore, ex fe-
bre, ex paroxysmis febris, complexione & habitudine, tēpo-
re anni, & ex regimine præcedente. Cū enim sputum est ru-
beū, aut subrubeū est ex sang. Cū est tendens ad citrinitatem
est ex cholera. Et cum album non existente adhuc digestio-
ne facta est ex phlegmate. Et cū est tendens ad nigredinē &
plumbeitatem non pp putredinem aut causam extrinsecam
est ex melanch. Si aūt colores sint mixti, tunc humor est mix
tus. Ex dolore, quia si dolor est ascendens, tunc est ex humo-
rib. calid. Si descendens, est ex humorib. frig. Et minor est
dolor ex frig. q̃ ex cali. Et magis pungitiuus ex cholera, ex
aliis forte magis extensiuus. Ex febre, quia maior feb. est ex
calid. q̃ ex frig. Sed ex paroxysmo, unicuiq; enim humori in-
est periodus, quæ sibi conuenit 1. quar. cap. de feb. apostema-
tū: Afflictio sang. fere uniformis, Phleg. motus quotidianus
incipiens uersus sero. Choleræ de tertio in ter. incipiens in
mane. Melanch. de quarto in quar. incipiens in uesperis. Ex
complexione & habitudine, quia pleuresis proportionatur
ẽm plurimum complexioni. Et ita ex regimine pręcedēti &
temporib. anni, quia in uere magis à sang. & ab omnib. humo
rib. similiter. In æstate uero magis ex cholera. In hyeme ue-
ro magis ex phlegmate. In autumno uero magis ex melan
ch. & ex humorib. adustis. Et tu oīa signa cōsydera & adinui-
cem cōpara. Signa resolutionis. Cū terminať nulla apparēte
manifesta euacuatione gradatim tñ præcedēs p tēpora quo
ad accidentia tunc resoluitur. Si aūt terminatur p paulatim
factā euacuationē cum sputo usq; ad finē quod est ẽm plur. in
uera, tunc est quia pulmo paulatim recipit materiā, quæ ab
apost. deciditur sua spongiositate cū pectus constringiť. Et sic
transit materia de uenis paruis ad magnas, & de magnis ad
maiores, donec deueniat ad tracheā arteriā, siue truncū ma-
gnū eius existentem in collo, & tandem expellitur ad extra
coadiuuante tussi, & tandē rascatione concurrentib. etiā uir
tutib. naturalib. maxime digestiua & expulsiua. Si aūt mate-
ria retrocedat ex approximatione repercussiui, aut pp phle
bot. aut aliā causam, & materia uenas reingressa ad benignū
reducitur, cognosciť, quia post principium nō uidetur sequi
aliud tempus. Si aūt terminatur ad putrefactionē, sputū ap-
paret liuidū, & tandē uiride & nigrū multum fœtens cum re
liquis signis malis, & magno anhelitus fœtore. Si uero indu
retur cessat febris, nec apparet aliqua euacuatio manifesta
nisi diminuta, cessat dolor, præsertim pungitiuus & extensi-
uus, sed remanet dolor grauatiu9 & serenitas pulsus, & anhe-
litus constrictio minuitur sed non aufertur, & diu remanet
ẽm hunc modū & ita multū chronica efficitur. Si aūt transit
ad cancrū, augebitur feb. aut saltem nō minuitur, & sequitur
dolor quidā fulmineus cū grauedine, & si ulcerabitur, emit-
titur per sputū uirus nimiū fœtens. Si uero permutatur ad
aliquod mēbrum puta caput, apparebit urina tenuis alba cū
mētis alienatione, & ut plurimu uenter restringitur. Si uero
ad pulmonē ut faciat peripneumoniā cessabit dolor lateris,
& constrictio anhelitus augebitur, & febris, subsequēter ac-
cidentia reliqua peripneumoniæ de quibus infra. Si autē sui
multitudine suffocet subito oppilando meatus pulmonis, ap
parebit ultima anhelitus constrictio, subita pulsus. s. uehemē
tis diuersitas, rubedo faciei cū nigredine, sudor plurimus, o-
regmon multus in respiratione, & anhelitu succedentes. Si
aūt post peripneumoniam ruptā remanebit ulcus in pulmo-
ne, aut ipsa materia, quæ paulatim transit p pulmonē ulcera-
tum, tūc res efficitur chronica & apparebunt signa phthisis.
Si aūt permuteť ad cor, apparebit pulsus & tremor cordis,
& pulsus uehementis diuersitatis: non tñ cum ultimata anhe
litus constrictione, & tandē syncopis & mors festina. Si aūt
permutaretur ad neruos, apparebit aliqua neruorū ægritu-
do, ut stupor, tremor, spasmus, paralysis, &c. cū alleuatione
doloris sine manifesta euacuatione. Et qñ constrictio anheli
tus fit uehemens & febris non sit fortis, est significatio spas-
mi iam inchoantis. Si uero permutetur ad fauces ad subascel
las, ad inguina, ad iuncturas, & ad alia membra extrinseca
cognoscitur ex tumore & dolore illius membri ad quod ter
minantur, & ex mitigatione doloris in loco pleuresis, aut ex
sedatione cæterorum accidentium eius. Si uero maturetur
cognoscitur, quia sputum non est uelox facile copiosum, nec
mundificatur in 14. dieb. & dū maturatur uehemens fit do-
lor, febris & siccitas linguæ, alienatio, & difficultas, & anhe-
litus cōstrictio, & eius duplicitas apud dilatationē cum par-
uitate, & etiā tussis sine sputo pp materiæ inobedientiam &
spissitudinē uelaminis & uirtutis debilitatem. Cum uero fa-
cta est collectio quiescunt feb. & dolor, & augetur grauitas.
Cumq; rumpitur accidit tremor diuersus & dilatatur pulsus
cum diuersitate sui, & cadit uirtus & debilitatur anhelitus,
& multoties accidit feb. uehemens, quia materia mordicat
membra ad quæ effunditur, aut per quæ transit. Sed post ru-
pturā si non mundificatur in quadraginta diebus à die ruptu
rę perducit ad phthisim. Et ruptura saniosi in die 7. uel ante,
raro euenit, sed ẽm plurimū tardatur eruptio usq; ad 40. aut
60. Et quanto plus fuerint accidentia collectionis uehemē-
tiora, erit eruptio uelocior, & quanto plus fuerint leuiora,
erit eruptio tardior, & proprie feb. existens de summa acci-
dentiū & similiter dolor. Et qñ apparent accidentia fortia
cum constantia uirtutis, nec alia euacuatio manifesta suffi-
ciens, tunc nihil timeas: est enim eorum euentus causa colle
ctionis non pp aliā causam. Si uero uirtus erit debilis & ma
teria multa, subito moritur pp suffocationē & resolutionem
caliditatis innatæ. Si uero uirtus fortis aut materia non tan-
tæ quantitatis accidit in primis debilitas manifesta forte
cum lipothymia aliqua syncopi, & est pulsus debilitatus, tar
dus, dilatatus, & rarificatus propter resolutionem uirtutis

cum euacuatione & extinctione calid.innatæ, & accidit tremor quem sequitur feb.causa mordicationis factæ à materia corrumpente. Deinde materia quieta in concauitate pectoris sequitur quibusdam diebus alienatio, cum grauitate tñ manifesta super diaphrag.deinde malignata materia & nocumento communicato pulmoni,& mẽbris circunstantib. crescunt accidentia,tussis,feb.inquietudo,defectio uirtutis,appetitus,&c.Et cum uideris ægritudinem sedari sine sputo, tunc minuitur materia cum urina aut egestione,& sic apparebit aut urina crassa,aut fluxus uentris materiæ chol. subtilis,aut alia manifesta euacuatio. Quòd si nihil ex his apparet,& uideris tensionem ad mirach.hypochõdria, & cutem, cum grauitate indicabit exiturã apud inguina & crura,quod est uehemens significatio incolumitatis & euasionis, &c.Lõgitudinem aut breuitatem pleuresis, siue longinquitatẽ aut propinquitatem status,quod idem est siue salubris aut mortalis declarant ęgritudo ipsa,causa eius,particula patiens,ętas,complexio,tempus,regio & accidentia eius. Aegritudo ipsa se acutam communiter ostendit,est enim ut plurimũ media inter peracutas & tropicas,eius enim status est cõmuniter circa septimum & terminatur frequenter in decimaquarta aut añ:si uera pleuresis sit,frequenter tamen cum nõ est uera pleuresis,aut si uera est ex humore frigido per essentiam,est ex genere tropicarum,aut chronic. & sic causa eius ipsius statum declarat:est enim breuior ex choler.q̃ ex sang. & ex sang.quàm ex phleg.& ex phleg.breuior quàm ex melancholia oium semper paritate supposita. Particula etiam patiens si sinistra fuerit,cordi propinqua,statum propinquiorem ostendit,& cõiter quanto particula est nobilior,cæteris parib.tanto status uelocior. Ideo uelocior est status cũ est in mediastino,aut in diaphragmate,quàm in pleura & maxime cum est mortalis.Aetas uero,complexio,regio, tempus anni si calida sint,abbreuiant: si frig.sint prolongant.Accidẽtia uero eius quanto uehementiora fuerint tanto s̃m plurimum ipsam breuiorem significant,& proprie si sit mortalis. Econtra uero quanto remissiora tanto longiorẽ ipsam significant,nisi ex materiæ paucitate ipsiusq; benignitate prouenit,quod raro est,& per accidentia intelligo febrem,constrictionem anhelitus,dolorem,alienationem,instantiam uigiliarum,inter cætera tñ sputum est efficax signum lõgitudinis aut breuitatis.Si ergo in prima die expuerit aliquid subrubeum aut subcitrinum,aut spumosum maturitati attinens,licet non maturũ,sperãdum est ut maturetur in quarto,& terminetur in septimo.Si autẽ non expuerit in die primo, nec maturetur usq; ad quartum,sed in quinto aut circa tunc terminabitur 11.aut 14.Si aũt non expuit nisi post quartum, & quod expuit sit attinens maturati,tunc terminatur circa 20. Si aũt non sit maturitas,tunc res prolongatur usq; ad 24. aut supra,si cum fiducia adsint bona signa uirtutis,ętatis,& appetitus,& bonæ tolerantiæ,quibus deficientib.æger deficiet in uia.Si aũt non expuit usq; ad 7.aut expuat aliquid in quo nõ appareat uestigium maturationis,si sit uera pleuresis & materia acuta,ut plurimũ moritur ante 14.si uirtus sit debilis. Si autẽ uirtus sit fortis,desyderia bona, somnus incolumis, & anhelitus,urina matura,&c.transiet 14.sed morietur post illum,qm̃ uirtus non est tanta ut possit expectare usq; ad 40. & 60.in quib.s̃m plurimũ est hora crisis.Et qñq; ex sputo & cæteris indicamus ægritudinem terminandam in 14.Deinde apparebit sputum nigrum aut uiride,aut aliquod sæuum accidens & morietur in 7.Non uera autẽ pleuresis ex materia acuta,& etiã uera pleuresis ex materia non acuta potest terminari etiam post quartum diem,tam ad bonum q̃ ad malũ. Si uero pleuresis ex materia acuta,non transit.s.30.diem nisi sit recidiuatio,&c. Signa prognostica quibus temporib. ætatibus,constitutionibus multæ pleureses & peripneumonię uenturæ sunt.Horum ergo quædã sumuntur à corporib. cœlestibus,quorum consyderatio pertinet astrologo.Quædam ab ætatibus,tẽporibus anni,aeris impressionibus, quorum consyderatio medico pertinet.Ratione ergo ætatis frequentius accidit primis senibus,quàm his,qui in aliis ętatibus constituti sunt,scilicet 25.anno uel circa usque ad 70. annum.Et in hyeme frequentius quàm in aliis, & in constitutione boreali frig.& sic.quàm in australi,aut in cęteris.Quãdo enim fuerit hyems borealis notabiliter frig. & sic. tẽpus uero præcedens austrinum & pluuiosum hyeme pleureses & peripneumonias expectare oportet.

CVm aliquis sub costis suis dolorem sentit pungitiuũ, & propriè quando siccam patitur tußim, & febrim; expedit,ut,si dolor super partem costarum, & furculam tendat; fiat minutio ex basilica eius partis, in qua est dolor. nisi totum corpus multo sang.repletum fuerit; tunc enim ex latere contrario sang.detractio facienda est. ægritudo quoque si iam per aliquos dies à sui principio infestauerit ægrum; phlebot.à parte dolente facienda est. quòd, si dolor inferius ad partem costarum posteriorem tendit; uẽter ex decoctione, quam in cap. de rheumatismo descripsimus, est soluendus. melius tamen est, ut phlebo. fiat, deinde aqua hor. cum sacch. aßiduè tribuatur. &, si uideris tußim eius uehementis siccitatis; da ei in diluculo omni die de iulep: deinde da ei potu aquam hordei. &, si æger fuerit debilis; nutriatur cum pane ex sacch. si autem fortis fuerit; aqua hord. usque ad diem quartum sufficiat. quandoque screare cæperit; decoctionem, quam in cap.de rheumatismo nominauimus, quotidie sumat, antequam aquam hord. bibat, donec sanetur. si autem feb. & acuitas perseuerent, & æger in excreatione difficultatem patiatur, detur decoctio, quam in cap. de asthmate nominauimus: quod similiter est faciendum; cum saniei fit excreatio. quod, si in princip.paßionis, quod excreatur, nigrum, aut ualde citrinum apparet, & sic permanserit, & feb. non quieuerit, nec calor usque in diem septimum; timorosum est. &, si cum hoc toto aeris attractio non alleuiatnr, & in pectore affuerit oregmon, aut in maxillis rubedo, & † in oculis labor; est morti propinquus. si autem exterius in latere apparuerit rubedo, aut apostematio: & cum premitur locus, dolet; ponatur desuper uentosa, aut emplastrum ex sinapi, & ficubus, & dimittatur ibi, donec locus ulceretur. de his uero, quæ ex errore stolidorum ad augmentum nocumenti accidunt hanc ægritudinem patientib. est, quòd, cum dolor sentitur in principio sub costis; existimant crassam fore uentositatem. ideoque electarium, diamuscum, aut eis similia ægro tribuunt, eumque interficiunt. hæc passio uocatur birsen, cuius causa est apostema, quod oritur interius sub costis hypochondriorum.

SCHOLION.

In oculis labor] habent emendatissimi codices in oculis stupor.

Diuiditur hoc cap.in partes octo.In prima notificat pleuresim.In secunda ibi.Expedit ut si. Curat per euacuationẽ. In tertia parte ibi.Deinde aqua hord. Curat per digestiua conuenientia in princ.cum tussis est sic.In quarta parte ibi. Et si æger fuerit debilis. Curat per diætam. In quinta ibi. Quandoque screare cœperit. Curat per digestiua & mundificantia cum sputo. cum tussis est humid. In sexta parte ibi. Quòd si in principio passionis. Ponit signa malæ pleuresis,& secundum plurimum pernitiosæ. In septima parte ibi. Si autem exterius. Ponit curam pleuresis, quæ exterius ad cutim permutatur. In octaua ibi. De his uero. Docet euitare errorem plerunque medicis contingentem. Quę dicit in prima parte nota sunt, & uos supplete reliqua duo signa generalia pleuresis,scilicet, pulsum surrinum, & anhelitus constrictionem. In secunda parte curat per phlebot. basilicæ eiusdem lateris corpore non existente repleto. Sed ipso existente repleto. Primo, per phlebot.basilicæ contrariæ partis uel lateris oppositi in princ. Secundo per phlebot. maxime conueniunt dolore ascendente ad furculã & costas superiores. Sed dolore descendẽte ad costas inferiores docet soluere uentrem cũ medicina lenitiua superius descripta in cap.de catarrho,sed tñ absolute,siue dolor ascendat siue descendat magis laudat phlebot.q̃ pharmaciam. De his tamen inferius dicetur quantum est opportunum. In tertia

parte

parte digerit in princ.cum aqua hord. exhibita frequenter. Sed ubi tussis fit omnino sine sputo, dat in diluculo, id est, ante ortum solis per unam horam aut duas, iulep scilicet, factum de aqua cõmuni cum multo sacch. deinde per duas horas post dat aquam hordea. ad educendum, quod per iulep est abstersum, & cũ hoc ad infrigidandũ & humectandũ. Credo tamen aquam hord. cum sacch. utranq; intentionẽ cõplere. In quarta parte cibat pleureticum debilem cum panata sacch. sed melius est ut panis sit lotus ter aut quater. Fortẽ uero cibat cum aqua hord. sola usq; ad quartum diem, s. usq; ad statum accidentium inclusiue. Sed consulo ut temporib. nostris utatur ptisana hor. subtili cum sacch. In quinta parte digerit & mundificat cum iam screatus incœperit, sed nota sunt omnia: nam materia existente calidiori & subtiliori exhibet primo, scilicet in diluculo decoct. dictam in cap. de catarrho factam, s. ex ficub. citrin. numero 5. iuiub. numero 10. seb. numero 20. passul. ʒ. 10. liquir. ʒ. 5. coquantur usq; ad dissolutionem, & colentur, scilicet. in 3. lib. aquæ, & dentur ex hac omni die ℥. 3. cum ʒ. 3. murabo. uiol. & sacch. uiol. & per duas horas post det aquam hord. ad lauandum infrigidandũ & humectandum, sed materia existẽte frigid. & crassiori, digerit, & mundificat cum decoctione dicta in cap. de asthmate facta, s. ficub. dacty. sem. apii, &c. Sed hæc sola in potu exhibeatur sine electario quod iubet administrari. Quę dicit in sexta parte sunt nota ex superius dictis. Similiter, quæ dicit in septima, ponuntur enim illa ad iuuandum naturã in expulsione materiæ ad exteriora: illud autem emplastrũ ex sinapi & ficub. describitur à Mesue in suo antidotario. In ultima parte admonet medicum ut nõ properet ad curam nisi præcognita ægritudine, & quæ dicit nota sunt. hipochõdria, sunt partes uentris laterales superiores, sed ilia, partes uentris laterales inferiores.

Cura pleuresis duplex exigit regimen, scilicet, tentatiuũ & curatiuum. Regimen tentatiuum est quo nobis acquiritur notitia, scilicet, an sit pleuresis, an dolor uentosus, quòd quia secundum plurimum medicis & mediocriter exercitatis innotescit, raro est opus hoc regimine. Verum Mes. ut apparet ex processu suæ operationis non solum uentositatẽ, sed etiam humorem intendit resoluere si paucus sit, ita ut excusemur à transeundo ad aliud genus curationis. Competit ergo materia existente pauca & apta per poros cutis resolui. Tutius autem est primo incipere à calefactoriis humidis ex quibus est philtrum siue spongia in aqua cal. infusa & optime expressa, & petia linea subtilissima circumuoluta, & toti loco dolenti applicita, & bis aut ter iterata semper post infusionem ipsius in aqua calida, & optima expressione, & circumuolutione cum petia sicca, & hoc si uideremus ipsius cõferẽtiam. Si autem dilatata materia dolor augeretur, ab hac operatione desistendum est, & ad curam pleuresis procedendum ut infra. Debet autem super loco remanere tanto tempore uidelicet, donec calor ipsius tepescat, & deinde reinfundi in aqua calida, ut supra quod aptius fieri poterit si duæ spongiæ aut duo philtra habeãtur huic operationi deseruiẽtia: una enim remota quàm primum altera superponi poterit & apponatur debite calida, sed non acute siue intense. Et conueniens ad hoc est sacculus ex furfuribus frumenti magnus secundum loci dolentis quantitatem bullitum in aqua, leui ebulitione & loco dolenti post ipsius fortem expressionem applicitus, & secundum necessitatem reiteratus ut supra, & his efficacior est spongia siue philtrum infusum in aqua decoct. infrascriptæ. ℞. altheæ. ʒ. 3. maluarum M. 1. sem. lini. ℥. s. florum chamæmil. meliloti, anheti, añ. M. 1. radices lotę & non abrasæ extracto ab ipsis meditullio bulliant simul cum reliquis medicinis in aqua fluuiali quantum sufficit, usque ad sufficientem decoct. maluauisci, & fiat ut ab initio dictum fuit. Parietaria quoque cum oleo in patella mortificata, & loco dolenti superposita est ad hoc efficax, & reiteretur secundum necessitatem ut supra. Et ex siccis autem uaporatoriis est sacellatio facta ex milio, sale aut furfure debite calefactis & applicitis, ut supra. Et si uoluerimus calefactoria media inter sicca & humida aspergimus res suprascriptas, cum eas calefecimus uino aut aqua, aut aceto, aut ex his simul mixtis: deinde in sacculis ponemus aut prius ex his faciemus sacculos quos calefaciemus super lateribus calid. aspersis cum suprascriptis, aut ipsos sacculos infundemus in huiusmodi debite cal. & post sufficientem expressionem applicabimus, ut supra. In resoluendo autem cum his calefactoriis ordo seruandus est, ut secundum plurimum ab humid. inchoemus, & à debiliorib. gradatim procedentes ad fortius resoluentia habito semper respectu ad materiam resoluendam, ut si subtilis sit, aut crassa, posita in superficie, uel profundo, humid. uel sic. cal. uel frig. In materia enim sicca siue cholerica, siue melancholica, melius est cum humidis procedere. In materia autem humidam, siue phlegmatica, siue sanguinea, audacius cum siccis, In materia crassa, cum humidis primo tandem ad sicca procedentes: in subtili autem cum siccis, ad resoluendum materiam profundam fortius resoluentib. indigemus quàm superficialem. Cauendum tamen est ne uapor ex uaporatoriis consurgens ad nares ægri pertingat: debilitatem enim & tristitiam generat, & anhelitus necessitatem, & fortem constrictionem. Cum ergo ex sententia operationis nostrę dolor quietatur notabiliter, aut in totum euanescit excusati sumus à transeunto ulterius. Si uero dolor non minuitur notabiliter aut forte augetur, ad curam ueræ pleuresis procedendum est. Cura ueræ pleuresis octo exigit intentiones curatiuas ubi per resolutionem insensibilem, aut paulatinam excreationem terminetur sicut secundum plurimum est in salubrib. Prima lenit uentrem si fuerit constipatus. Secunda minorat & diuertit causam antecedentem phlebotomia, aut uentosatione huic proportionata, aut pharmacia, aut aliis generib. diuersionum. Tertia repercutit causam antecedentem ne transeat in coniunctam. Quarta digerit tam causam antecedentem quàm coniunctam. Quinta, eradicat causam antecedentem. Sexta digerit causam coniunctam, & eam ad sputum habilitat, abstergit, & mundificat, & insensibiliter resoluit, si uideatur pleuresis posse per hanc uiam terminari. Septima, accidentia corrigit. Octaua, ordinat debitum regimen secundum exigentiam intentionum. Ventris lenitiuum iuxta primam intentionem. ℞. decoct. hord. maluarum matrum uiol. blitis. ℥. 15. flor. cassiæ. ℥. s. olei uiol. si pleuresis uideatur cholerica aut san. ℥. 4. sacchari albissimi, ℥. s. salis communis. ʒ. 2. misce & fiat clystere. Si uero uideatur phlegmatica, aut melanchol. dimittantur matres uiol. & addatur mercurialis, & furfur, & semen lini, & oleum commune, & uitellum oui, & puluis sacchar. & cum cęteris positis in alio clysteri & fiat clystere. Si autem uenter fuerit lenis non est opus hac prima intentione. Phlebotomia minoratiua & diuersiua causæ antecedentis iuxta secundam intentionem si materia peccans siue faciens pleuresim fuerit sanguis solus, aut saltem à prædominio, uirtute, & cæteris ad hoc consentientibus fiat quàm citius est possibile, præmissa ut supra, uentris lenitione si expedierit sanguinis minutio satis copiosa. Sed ex qua parte debeat fieri apud medicos modernos est multa altercatio cum quidam solummodo ex saphenis, quidam ex basilica contraria dicant in principio esse phlebotomandum, & omnes se suis tuentur rationibus, & experientiis, & prósperis uel aduersis successibus, quorum rationes omitto. Sed pro parte mea hanc uiam sequar quã nunc subscribam. Solum in quatuor casibus mihi uidetur esse facienda phlebotomia de saphenis à principio principãte. Primus, quando corpus esset multum repletum, & materia peccans uerisimiliter multa. Secundus, quando esset uenenosa, aut uenenositati attinens, & multum corrupta & putrida. Tertius, quando timeremus raptum ipsius ad membra superiora, scilicet nobilia. Quartus, quando proueniret aut cum ea adesset retentio alicuius euacuationis consuetæ à membris inferioribus, sicut retentio menstruorum, sanguinis hæmorrhoidalis, consolidatio ulcerum crur antiquorum, laqueatio uenarum.

Sed in cæteris casibus omittenda est, Quid enim confert phlebot. saphenæ in pleuresi facta per uiam paulatim factæ congestionis, aut etiam per uiam defluxus, ubi membrum mittens esset hepar, aut ab hepate supra? nam ab hepate infra non esset matetia peccans, cum non euacuet hæc phebot. nisi ab hepate infra quarta primi cap. de phlebotomia. Præterea ubi materia esset pauca & corpus inani-

tum, nec esset conueniens iterare phlebotomiam, nonne
præstantius est ex brachio phlebotomare, præterea phlebo-
tomia pedum multo plus debilitat, quàm phlebotomia bra-
chiorum.Stante ergo pari utilitate,scilicet utriusque tutius
est ex brachio phlebotomare. Non ergo nisi in quatuor ca-
sib.suprascriptis est facienda phlebotomia saphenę.Et debet
fieri ex saphena eiusdem partis nisi in repletione modū exce
dente in quo casu uult Mesue fieri ex saphena opposita. Sed
forte melius esset phlebotomare utrasque saphenas simul in-
cipiendo à contraria,& post ipsam phlebotometur uena basi
lica opposita in latitudine nisi forte materia existente uene-
nosa aut ualde corrupta,& timeremus ipsam trahere uersus
cor phlebotomando basilicam sinistram.in hoc enim casu for
te melius esset phlebot.basilicam eiusdem lateris præceden-
te phlebot.saphenæ.Sed post phlebot.basilicæ oppositæ do-
cet A.phlebo.communem eiusdem lateris oppositi, quod ue
rum esset in maxima repletione ubi scilicet esset necessariū
multiplicare tot phlebot.diuersiuas, quod raro euenit, cum
non sit reiteranda phlebot. nisi ex magna causa ne materia
congeletur.in cæteris autē casibus præter suprascriptos no-
tabili existente repletione debemus incipere à phlebot. ba-
silicæ oppositæ communiter usque ad.3.dies inclusiue,sed in
prima & secūda die melius est ex manu,in tertia ex brachio,
& deinde si expedit ex basilica eiusdem lateris phlebotoma
mus.Si uero pauca esset repletio,aut iam transiuisset tertia
dies,melius est phlebot.basilicam eiusdem lateris. Sunt ta-
men imaginabiles casus in quibus nullo modo cōpetit phle-
bot. Vt puta in pleuresi ex cholera pura multum distante à
natura sang.nec apta educi cum sang. & corpore existente
multū cholerico in quibus euacuando sang. timeremus cho-
leram furere. Et similiter in phle.'puro, & corpore phleg.
ne perduceremus ad humorum cruditatem.Sed quia humo
res non sunt puri communiter, imo permixti cum sang. aut
apti educi cum sang. Et quia communiter omnes humores
phlebo.euacuat,cum omnes in uenis contineantur, propter
hoc fere semper in pleuresi & cæteris apost.intrinsecis faci-
mus phlebot.non tamē sic facimus in febre, cum communi-
ter humores facientes feb. sint magis simplices nec opus sit
in feb.sic diuertere sicut in apost. optimum autem diuersiuū
est phlebot.&c. Si autem phlebot.non poterimus,aut ratio-
ne ætatis,aut debilitatis,aut quauis causa cum uentosis sup-
plendum est appositis in natib.aut in curuaturis genuum, ét
aliquando cholera aut alio humore multum dominante op-
portebit præmittere solutionem,& deinde sang. minuere.
In pluribus tamen præstantius est primo minuere,cum phle
bot. sit omnium humorum euacuatiua & optime diuertat,
quæ plerunque sola sufficiet,ubi alii humores nō sint in cau-
sa,sed sit copiosa iuxta quantitatem repletionis & tenorem
uirtutis & alia,quæ phlebot.consentiunt aut dissentiunt &c.
Si autem alii humores peccent cum sanguine,esto quòd sint
prædominantes aliquantulū fiat primo phlebotomia sed mi-
nus copiosa,deinde quàm citius fieri posit sequatur uentris
solutio. Si autem alii humores peccent sine peccato sangui
nis,sint tamen apti educi cum phlebot.nec multum distan-
tes à natura sanguinis præmittatur pharmacia,deinde quàm
primum sequatur phlebotomia,ubi autem nō peccent cum
sanguine,& sint multum distantes à natura sanguinis, simus
contenti pharmacia sine phlebotomia, ut in præcedentibus
casibus dictum est,quemadmodum nec in erysipelate extrin
seca ex cholera pura competit phlebot. iuxta præceptum
Auic.tertia quarti capite proprio. Pharmacia autem si hu-
mor cholericus iu causa fuerit siue pręcedat aut subsequatur
phlebot.aut fiat sine phlebotomia,fiat cum solutiuis benedi
ctis lenientib. & non stipticis iuxta sententiam Mesue &
Auic. Quapropter inepte operantur quidam uiri magnæ
experientiæ qui fortia exoluentia exhibent uolentes prohi-
bere augmentum apostematis notabiliter minorando mate-
riam.Sunt enim causa quòd humores agitati & non digesti
fluant amplius ad locum dolentem,& sic apostema augmen-
tent.& febrem,& corpus amplius calefaciant. Item uirtu
tem debilitant & interdum fluxum, qui non facile sistitur,
prouocant qui secundum plurimum pessimus est in pleure-
si,neque etiam solutiua debent esse stiptica ne derelinquen-
do uestigium stipticitatis sputū prohibeant, quod est sumo-
pere cauendum,propterea neq; mirobal. neque rheubarba-
rum aliquo modo conuenit sicut opinatus est Gordonius in
hoc casu exhibens rheubar. Nec ratio sua alicuius est mo-
menti cum dicit,ideo exhibendum esse rheubar. cum opti-
me choleram euacuet & relinquat uestigium stip. qua prohi
betur fluxus uentris in hac passione suspectus: imo stiptican
do prohibet uentris lenitatem,debet enim uenter esse lenis
sed non lubricus,debet enim asellare bis in die.Sit ergo so-
lutiuum huiusmodi in materia cholerica.℞.mannæ ℥.1. suc.
uiol.pulparum,sebest. ana ℥. s. seri caprini quantum sufficit,
pro potione misce aut loco seri caprini aqua decoct. uiol.
iuiub.sebest.quantum sufficit,& loco mannę si non habeatur
ponatur cassia sed in minori dosi.Istud solutiuū sumat in au-
rora cum custodia, deinde non assumat lauatiuum aliquod.
Si uero fluxum uentris accessurum timeret in pleuresi, tunc
nec hoc nec aliud solutiuum assumat, maxime autem soluti-
uo uti debet dolore descendente ad hypochondria. Virtu
te uero existente debili non consentiat phlebotomiæ nec so
lutioni,de qua supra,tunc diuerte & aliqualiter euacua cum
clysteribus lenitiuis mediis aut etiam acutis, in quibus cas-
sia aut agaricus ingrediatur secundum exigentiam,aut aliud
huiusmodi,& proprie dolore descendente ad hypochōdria,
quibus utatur singulis diebus aut alternis secundum necessi-
tatem. Vbi autem timeretur fluxus uentris nullo huiusmo-
di utatur.Alleuiatio enim uentris à fęce & uentositate excu
sat ab additione nocumētorum in hac ægritudine.Et si pleu-
resis quidem fuerit phlegmatica,euacuetur sumendo cassiæ
ʒ.6.agarici præparati ʒ.s.cum decoctione liquir. passul.hys.
cum pauco melle. Si uero fuerit melanch.sumatur cassia cū
sena & epithymo cum horum decoct. nec non buglossæ &
pauco sacch.uel trahatur cassia cum decoct.senæ,& epith.et
aliquorum pectoralium,ubi autem timeretur fluxus uentris
nullo modo utatur aliquo solutiuo.Diuersiuum & acuitatis
humoris æquatiuum iuxta secundam intentionem.℞. fol.la-
ctucæ M.1.maluæ M.2.salicis uitis ana M.2.florum uiol.M.
2.nenuphar.chamæmil. ana.M.1. incidantur aliqualiter &
bulliant simul in aqua fluuiali quantum sufficit pro lotione
amborum crurium,sed flores uiol. & nenupharis ponantur
in fine ad bulliendum.In hac decoctione debite calida lauē-
tur stomacho ieiuno & fricentur primo pedes & crura à ge-
nu infra,deinde eadē hora immediate manus & brachiū à cu
bito infra ipsi pleuræ oppositæ,licet forte regularius sit pri-
mo lauari brachia,deinde crura.hoc uero diuersiuo utat̄ sin
gulo die stomacho ieiuno saltē semel,sed hora qua non assu-
mit clystere suprascriptū aut fiat alia ex euacuationib.supra-
scriptis aut diuersionib.descriptis.Diuersionē aūt cū uento-
sis ad cutim & ad partes extrinsecas positis super loco dolen
te nō laudo,nisi natura id ꝑ se primo tentauerit, in quo casu
adiuuanda est cū uentosis,cū scarificatione & sine,& cū rubi
ficantib.loco appositis sed maxime hanc operationē debent
præcessisse tā phlebot.diuersiuæ q̄ euacuatiuæ,nec nō mino
ratio materiæ cū solutiuis de quibus dictū est & dicet̄, & ét
ipsius eradicatio si fieri pōt.Tertia aūt intentio.s.repercussio
perficit̄ cū exterius applicitis & nō interius & domestice re
percussiuis nō fortibus,& solū in principio principiante &
nō in augmento usq; ad duos dies cōiter,exceptis semꝑ ca-
sib.qui excipiunt̄ quarta primi,de cura apost.ut quia materia
nō sit uenenosa nec multū corrupta,nō sit crassa & inepta re
percussioni nec timeat̄ reditus eius ad pulmonem,cor, cere
brū,& huiusmodi mēbra magis nobilia,nec corpus sit reple-
tū ualde.Et quia frequēter desunt conditiones suprascriptæ
repercussiua cōiter omittunt̄. Repercussiuū aūt domesticū
est quo utebatur G.factū ex cera alba & oleo rosaceo simul
mixtis,& pluries lotis cū aqua ros.Repercusiua autē Mesue
sunt satis fortia super quib.nō præsumerē,præcipue quæ fiūt
cum ros.aceto,balaust.In materia tn̄ choler.subtili licentius
possumus uti repercussiuis,q̄ in materia crassiori: adiuuant
enim incrassando ꝑ parte ad digestionē, oleū ros.esset satis
ad hoc cōueniens,aut mixtū cū oleo uiol.&c.Quarta inten
tio cōpletur cū digerentibus tā interius,q̄ exterius applici-
tis.Materia autem existente choler.cōuenit hmōi.℞.syr.de
uiol.de iuiub.aā.℥.1.aqua decoct.hordei,iuiub. seb. & uiol.
aā.℥.3.misce,sed uiol.ponant̄ in fine,hoc digestiuū cal.sumat
in hyeme,æstate uero tepidū in aurora & ét in uesperis ꝑ 2.
horas

horas ad minus ante cœnam quatuor dieb. continuis & dormiat si potest post eius sumptionem, sed non amplius. 2. horis, similiter in sero per 1. horam dormiat, & sufficit si huiusmodi syr. cum aqua hor. distemperentur.

Si uero maiori extinctione opus sit addatur syr. de nenuphare. Et si adhuc pluri frigidatione opus fuerit addatur mucil. psilii, ℥.s. rescindantur autem omnia quantum est possibile, quę constringunt sicut portul. papauer. lactucæ, & similia. Aquę uero conuenientes in materia choler. sunt aquæ citruli, cucur. melonis Indi quę solæ cũ sac. aut suprascriptis syr. misceri possunt. Si autem materia peccans fuerit sang. sint digestiua maioris abstersionis & minoris alterationis sicut syrupi suprascripti cum aqua. hor. seu sem. communium frig. iuiub. seb. & similium. Digerentia autem exterius applicita sunt oleum uiol. & amyg. dulcium secundum quantitatẽ quæ uidebitur, in his debite calid. infundatur petia linea subtilis & cum ea ungatur particula dolens, deinde super ipsa extendatur & debite fascietur cum fascia subtili ueteri, 2. reuolutionib. Si uero materia sit phleg. exhibeatur aqua mellis cui si opus fuerit admisceatur oxymel simplex, syr. de liquiritia, & huiusmodi. Si uero melancholia addatur his syr. de buglossa uel de pomis dulcib. Et pariformiter exterius addantur suprascriptis aliqua olera pectoralia magis calid. attinentia. de quibus infra, sicut oleum chamæmel. Quinta autem intentio, scilicet causæ antecedentis eradicatio perficitur phlebot. & pharmacia, phlebot. ergo basilica eiusdem lateris si opus erit iterata phlebot. & hauriatur sang. secnndum tenorem uirtutis & quantitatem repletionis, sed non fiat nisi ex forti causa ne materia congeletur & sputum prohibeatur & fiant communiter transacta die tertia, obseruatis canonib. suprascriptis in prímaphlebo. Deinde si fuerit materia peccans præter sanguinẽ pharmacia educatur proportionata uirtuti & materiæ peccanti, ut puta quando aliqua ex ea, quæ suprascriptæ sunt in secunda intentione obseruatis canonibus ibidem descriptis, hoc obseruato quòd inter hãc phlebot. & pharmaciam cadat dies medius in quo uirtus restaurari possit. Sed semper memor sis ne uentrem nimiũ lubrices, est enim præstantius ut sit nimis stip. quàm nimis lubricus. Sexta autem intentio est ut causa coniuncta pleuresi digeratur paulatim, per sputum mundificetur, & etiam pro parte insensibiliter resoluatur semper cauẽdo iuxta posse ne suppuretur. Mundificatiuum. ℞. liquir. rasæ & mundæ à cortice suo ℥.s. hor. excorticat. ℥.s. sebesten. ℥.1. iuiub. ℥.2. uiol. M.2. suc. granat. dul. ℥.6. aquæ uiol. lib. 4. sacc. candidi, penidiorum, diadragan. ana. ℥.1.s. incidantur incidenda deinde simul bulliant ad leuem ignem usq; ad consumptionem tertiæ partis aquæ, & fiat iuleb longum, uiol. tamen addantur in fine ad bulliendum, de hoc iulep tepid. aut calid. gargarizet & teneat in ore lambendo, deglutiat sæpius in die maxime stomacho ieiuno. cui si opus fuerit amplius mundificare & digerere addatur suc. liquir. ℥.1. sem. maluæ, sem. maluauis. sem. cõium frig. ana. ℥.s. & de eo bulliendo fiat iulep longum. Et si amplius fuerit opus mundificare & digerere addatur mellis uiol. ℥.1. &c. Mundificatiuum cum sputo efficacius suprascripto, & digestiuum. ℞. diadragachanti frig. Nicolai ℥.3. mucil. sem. maluæ, & maluauisci, & cytoniorũ, ana. ʒ.2. mannæ ʒ.2. mellis, uiol. ℥.s. reformetur cõfectio in forma mediocriter liquida. Si uero sanguis fuerit in causa, requiritur maior abstersio & minor in frigidatio. Et si materia fuerit uiscosa, aliqualis incisio, ad quæ omnia confert oxymel cum suprascriptis mixtum & pro complendo hanc intentionẽ exterius ungatur ut infra. ℞. Oleorum, uiol. amyg. dul. chamæmi lini, butyri ana. ℥.1. misce, in his oleis debite cal. infundatur petia lini subtilis uetus & inungatur particula, petia illa taliter infusa superextendatur & fascietur, nec non fomentatio facta, s. ex aqua decoct. maluarum. sem. lini. paritariæ, fœnugræci, maluauis. & similum. Minuit enim dolorem & sputum accelerat post quam sequatur inunctio, aut emplastrum subsequens. Maturatiuum adiuuans, s. ad mundificandũ & doloris sedatiuum. ℞. foliorum uiol. M.3. mucil. altheæ, sem. lin, fœnugræci, ana. ℥.s. florum chamæmel. meliloti, ana ℥.s. oleorum uiol. amyg. dulcium, butyri recentis sine sale ana quantum sufficit ad impinguandũ farinæ hordei partes duas, farinæ sem. lini partem unam, ita quòd sufficiant ad inspissandum, flores bulliant in sufficienti quantitate aquæ ad faciendum bullitionem sufficientem pro emplastro, deinde omnia simul misce ad lentum ignem & fiat emplastrum, &c. Super apost. loco dolente emplast. hoc tepidum apponatur & quandoque iteretur bis in die. Si uero phlegma fuerit in causa adhuc requiritur minor infrigidat. & maior incisio, & abstersio sicut hydromel cum oxymelle simplici, & syr. de liquiritia, quibus etiam aliqua ex suprascriptis possunt admisceri, & potest fieri aqua mellis cum ficub. passulis, & liquir. nec non loch de pino addatur suprascriptis. Si uero melancholia fuerit in causa confert decoctio ex melle, passulis, liquiritia, lupulis, buglossa, cui oxymel addi potest si fuerit opus incidere. Et si magis infrigidare uis, ponantur uiolæ in decoctione, aut addatur syrupus uiolaceus: & si magis uis maturare addatur in decoctione semen maluæ, cytoniorum, maluauisci, & ficus sic. pingues, & loch de pino cum syrupo, de buglossa, melle uiol. oxymelle simplici, & cum mucilagine, semine maluauisci, semine maluę, & semine cytoniorum, fit ad hoc sublime, non enim sunt expolienda abstergentia nec incidentia à maturantibus & remanentibus asperitatem sic enim fęlicitatur operatio. exterius autem applicentur infrascripta. Recipe olei uiolarum, amygdalarum dulcium, butyri recentissimi, mucilaginis, maluauisci, fœnugræci, sem. lini misce, quibus si erit opus fortius abstergere addantur radices lilii & caules cum butyro. Sed in materia melancholica intendatur magis mollificationi, & in phlegmatica magis abstersioni. Vnguentum leue competens in pleuresi ex melancholia. Recipe mucilaginis, maluauisci, fœnugræci, lini, butyri recentis, medullę cruris uituli, olei amyg. dul. liliorum alb. ana. ℥.s. croci. ʒ.2. misce. Septima intentio, scilicet correctio accidentium completur, ut infra, si fuerit instantia uigiliarum. primo lauentur crura & brachia trahendo inferius cum decoctione dicta, in secunda intentione ex foliis lactucæ, maluæ, &c. Et ponantur in decoctione cortices papaueris albi & nigri, & etiam seminis hyoscyami, & ungantur exterius tempora & frons cum diapopuleon addito etiam opio si oportuerit.

Et detur etiam apud necessitatem syrupus de papauere factus ex semine papaueris, & non ex cortice, sed cum cautela ne compingat sputum quod esset deterius, & si hoc timeretur detur cum aqua mellis, aut aqua decoctionis passularum, aut similibus. Subeth, si accidat curetur odorãdo acetum acutum, & ponendo petias in eo infusas circa frontem, & tempora, & apponendo uentosas parti posteriori descendendo & faciendo clysteria ad hoc propria & frictiones fortes, trahendo inferius ligaturas & recurratur ad caput de subeth. Subueniatur autem phrenesi, si non sit uera, inducendo somnum, lauando crura & brachia, ut supra in sedatione uigiliarum super commissura coronali fiat embroca, aut fomentum cum decoctione suprascripta pro cruribus, & diuidatur pullus columbinus per medium & aspergatur puluis hyoscyami albi, & tepidus ponatur super commissura & dimittatur per horam.

Si autem uentre existente stiptico, sicut est ut plurimum in tali casu leniatur primo uenter cum clysteribus lenitiuis & etiam cum acutis si oportuerit, & fiat phlebot. quãdo materia est in ascensu, ex saphenis, & ponantur uentosæ in spatulis & natib. cum scarificatione, sed postquam ascendit uirtute consentiente fiat ex cephalica, aut phlebot. uęnæ frontis, aut fluxus sang. narium prouocetur, & super caput ponat̃ embroca, de aqua supra scripta. Et unctiones in primis alterantes, & somnum inducentes & in processu aliquantulum magis resolutiuæ. Si uero materia repat ad caput & neruos fiant frictiones in latere contrario, & super locis lęsis fiat unctio cum oleo chamæmel. & liliorum al. debite calid. & inuoluantur faldellę lanę suc. & fiant diuersiones debitæ per clysteria, &c. Si uero accidat syncopis ex uirtutis debilitate subueniatur exhibendo modicum uini dulcis lymphati cum aqua hor. aut uiol. & contusi pulli aut brodii consumpti. Si uero ex raptu humorum aut uaporum ad cor fiant diuersiones omnibus modis suprascriptis, & confortetur cor & spiritualia cum odoribus bonis. Sitis uero sedanda est cum humectãtibus & uehementiã inflãmationis extinguẽtibus sicut aqua citruli, melonis indi, mucilago psilii & cõsimilib', uerũ

oportet ut non sint frig.actu,& oportet ut misceas secũ aliquid ex abstergentibus subtiliter,ut lenificetur sputum,sicut sacch.aut suc.granatorum dulcium.Et si fuerit sitis à caumate spiritualium administretur libertas aeris temperati declinantis,s.ad humid. Si autem fuerit ab ebullitione choleræ rub.confert syr.acetosus & uiol.cũ aqua plurima.sedat enim sitim etiam aqua hor.facta,s.secundum ordinem & debitam artem.Fluxum sang. à naribus contingentem si fuerit creticus non debemus restringere nisi modum excedat, & si fuerit non creticus propter exuberantiam sang. confert tunc phlebot. & cætera, quæ requirenda sunt in proprio cap. & similiter ex ebulitione magna cum extinguentib. & ebulitionem sedantibus procedendum,ita tamen ut non compingatur materia & sputum prohibeatur. Fluxus uentris si accidat in principio morbi est secundum unum duorum modorum, aut propter multitudinem materiæ præsentia regulationis naturæ & non est restringendus,sequitur enim ex hoc anhelitus facilitatio & delitescẽtia feb.& est significatio bona, aut est propter multitudinem materiæ præter hoc quod reguletur à natura,imo est sicut egurgitans, & est significatio mala, & proprie cum non sedatur per ipsum constrictio anhelitus & feb.inflammatio, tunc enim superueniet forte mors in 4.uel ante,nec hic est restringendus nisi modum excedat,sed obuiandum malæ qualitati humoris siue occulte siue manifeste impediente naturam ut regulare non possit, & natura ipsa fouenda est,ut non cadat.Si autem accidat fluxus in fine morbi aut præcedente morbo est similiter secundum alterum duorum modorum. Aut enim est creticus expellente natura nociuũ,& separante post debitam digestionem,& sequitur ipsam incolumitas,& non est restringẽdus, nisi modum excedat,aut accidit ex debilitate membrorũ naturalium,scilicet prostratione digestiuæ, & contentiuæ eorum,& sequitur ipsum mors. Huic autem subueniendum confortando utramque uirtutem cum interius & exterius applicitis, ita tamen ut sputum non prohibeatur. Alchola autem uel oris excoriatio si proueniat à uaporibus febrilib. acutis,siue à uaporibus eleuatis ab humoribus putrescentibus,aut in membris naturalib.aut in spiritualib. aut ab ipso ulcere in pectore,aut pul. & denotat multam ipsius ulceris corruptionem, subueniendum est cum his, quæ dicta sunt in cap. proprio, cauendo semper,ne remedia localia sint stiptica multum impedientia sputum,quod esset deterius.Conuenit ergo retentio lactis in ore,& gargaris. cum eo & decoctio iuiub.dia.& huiusmodi in utroque conferentia. Regimen sex rerum non naturalium iuxta octauam intẽtionẽ. Sit aer in actiuis temperatus potius declinans ad calidum,q̃ ad frig.sed tendens aliqualiter ad humidum. Vitetur aer uentosus & uaporosus,& fumosus & superflue humidus & aquosus, & similiter æstuosus & siccus. Vbi autem esset magnum cauma in spiritualibus & sitis ardens & huiusmodi accidentia cum cal. superflua posset aliqualiter ad frig. & humidum declinare, nec sit suffocatus, uaporibus plenus, maxime existente spiritu anxio,ut cum anhelitus sunt subsequẽtes & sit mediocriter illuminatus. Verumtamen si est spiritus anxius & uidetur infirmo,quod suffocetur,sit magis illuminatus,& sit redolens odore remisso nõ intẽso,sit eius somnus cõiter septem uel octo horarum & magis nocturnus, uerum etiam in die dormire potest, sed non incipiat dormire nisi saltem distanter à cibo per unã horam cum dimidio. Et dormiat non reuolutus,sed quasi sedens,& in situ secundum quẽ minus à dolore molestatur,uerũ iacere super latus ægrũ magis adiuuat ad spuendum.Sit eius corpus magis inanitũ, quàm plenũ,unde sollicite euacuet omnes superfluitates catarrhales per os,nares,& sit sollicitus ad tussiendũ,spuendũ, & non parcat dolori,habeatq; pro posse bis in die beneficiũ uentris,s.ante prandium & cœnam, naturaliter aut medicinali auxilio cum clysterib.uel suppositorio,uerũ si solum assellet in die semel sufficiet,similiter urinam nõ retineat, nec sudorem stringat natura inuitante,quiescat,nõ exercitetur, uerũ frictiones suaues à pectore infra supplent uicem exercitii & diuertunt ad inferiora,fiant ergo aliquãdo stomacho ieiuno,nisi senserit se debilitari,parum loquatur,& uoce submissa. Sit gaudens sperans,solicitudinem, timorem, tristitiam,gaudium magnum,uerecundiam,& omnes animi passiones excedentes euitet. In diætando ad quatuor respiciẽdum est,s.ad morbum,causam eius,accidentia ipsius, eiusq; distantiam à statu,aut propinquitatem,secundo ad fortitudinem uel debilitatem ægri, tertio ad eius consuetudinẽ, quarto ad ipsius repletionem,& inanitionem.Quanto enim morbus est intẽsior & accidẽtia sæuiora & statui propinquior competit magis tenuis diæta.

Causa uero morbi magis indicat de qualitate diætæ quàm de quantitate. Fortitudo uirtutis indicat minus de cibo exhibendum esse, licet plus pro uice.Econtrario uirtutis debilitas,consuetudo indicat tam quantitatem cõtinuam, quàm discretam cibi,iuxta aphorismũ 17.primæ particulæ, & sub his duobus etiam ætas & cætera intelliguntur: frequentius enim pueris & decrepitis exhibendum est. Iuuenibus plus pro uice sed rarius, senibus primis minus, & rarius, quàm cæteris. Repletio etiam multum esse attenuandum indicat, contra uero inanitio &c.

Sed pone quòd sit pleures cholerica uel sanguinea,mediocris intentionis,cuius status debeat esse in septima, secundũ quod & plurimũ euenit, in corpore mediocris fortitudinis mediocriter repleto,ætatis à 19.usque ad 70.in prima die naturali nihil debet comedere,sed solũ bibere aquam hordeaceam,uel aquam sacc.solum,aut cum iuleb aut syr. uiol. ita ut aqua sit tripla aut quadrupla ad iulep,quæ sit facta secundum artem,ut accipiatur hordei bene conditionati,mundi à cortice exteriori,quòd prius fricetur cum panno asperso uehementer pars una,aquæ bene conditionatæ partes uiginti, decoquatur lento igne sine fumo ad consumptionem medietatis aut duarum partium auferendo spumam. Hic enim est potus medicinalis abstergens,lauans,sputum facilitans, uentrem lubricans, oppilationes aperiens & urinam prouocãs. Si uero uelimus ut sit potus tantum,fricetur primo fortiter & excludantur cortices intrinsecæ & bulliat una pars eius cum octo partibus,scilicet aquę una bullitione, & proiiciat aqua illa,deinde pone super ipsum aquæ calidæ lib.20.& decoque cum facilitate usque ad lib.10. Sitim enim & etiam asperitatem sedat,inflammationem extinguit,pectus & pulmonem & guttur lenit,uentrem lubricum facit, præcordia humectat,& sputum facilitat,hæc secunda magis cõpetit ubi esset pectoris asperitas & siccitas,inflammatio maior, de aliqua ergo istarum,quæ magis facit ad propositum,bibat ut supra,aut sola,aut cum iulep,aqua uero sacch.fit ut accipiatur ℥.1.sacch.optimi,& 20.aquæ decoquatur ad cõsumptionem tertiæ partis, aut medietatis. Secunda uero die comedat ptisanam hord.factam scilicet aut ex farina hordeacea debite cocta cum aqua, aut secundum Mesue, ut hæc aqua ultima descripta per ulteriorem decoctionem refundendo adhuc parum post parum circa decem partes aquæ inspissetur aliqualiter quousq; habeat mediocritatem inter spissum & liquidum,& est cibus laudabilis hoc in proposito,de qua sumat in prandio & cœna. Tertia etiam die comedat hanc ptisanam altero ipsorum modorũ factam, scilicet in brodio pulli parui.Et similiter in die quarta & quinta.Die uero sexta & septima in quibus est status ægritudinis & accidẽtia sæuissima,iterum redeat ad ptisanam primam factam in aqua & non in brodio,cui potest addere modicum sacch. optimi ad libitum.Die uero octaua & nona cum incipit declinatio redeat ad ptisanam in brodio pulli cum sacch. sed pullus sit maior.Decima & undecima adhuc pullus sit maior & sumat ptisanam cum pluri saccharo. Sequentibus uero diebus potest dare ptisanam cum pulpis pulli contusi cum saccharo usque ad.14.& post.14.iam fere totaliter declinante ægritudine incipiat comedere præter ferculum primo de extremitatibus pulli.Deinde ulterioribus diebus ex partibus maioris nutrimenti, & incipiat bibere parum uini aquosi cum aqua sacch.& tandem de uino dulci cum aqua prædicta. Sed nunquam bibat uinum nisi cũ ægritudo fere totaliter declinauerit,& præcipue dulce, sed solum aquam, de qua in principio. Sed uolentibus ptisanam detur temporibus proportionatis amyg. aut lac seminum communium frigid. cum brodio pulli aut panatella, ita ut panis sit quinquies lotus cum aqua calid. quamuis Galen. prohibuerit dari panem & fermentatum & non fermentatum, sed corrigatur lauando cum aqua calida, ut supra. Aut detur brodium

dium conſummatum abiiciendo partes unctuoſas cum ſaccharo, aut ſine ſaccharo. Aut cucurbita in brodio pulli, aut aliquid ex maluis, blitis, & ſpinachiis. Similiter auiculæ paruæ in declinatione, ut ſupra de pullo, & ſimiliter piſces parui petroſi iam declinante ægritudine & oua ſorbilia concedi poſſunt: poma autem cocta concedũtur in fine menſæ, & granata dulcia. Ex confectionibus conuenientibus in declinatione eſt marzapanis ex amyg. ſaccharum & aqua. uiol. & pineæ præparatæ confectæ, & paſſulæ tranſmarinæ. Et ſecundum maiorem diſtantiam ſtatus poſt ſecundam diem eſt incraſſanda dięta, ut puta ſi debeat eſſe ſtatus in. 14. in tertia die debemus dare contuſum pulli cum ptiſana, & ſic continuabimus uſq; ad undecimum diem, deinde uſque ad quatuordecim, demus ptiſanam ſolam, poſtea declinante ægritudine redibimus ad ptiſanam mixtam cum pullo contuſo, ut ſupra. Si uero materia fuerit phlegmatica, uel melancholica, & ſtatus ſit ęque propinquus cum ſupraſcriptis incraſſabimus & ſubtiliabimus ut ante, ſed faciemus diuerſitatem in qualitate ciborum. Nam in prima die dabimus potum ſolum, ſcilicet aquã mellis pauci aut multi mellis ſecundum maiorem aut minorem cali. quæ fit ſecundum hunc modum. ℞. mellis clari lib. 1. aquæ ciſternæ lib. 9. bulliant ſimul ad lentum ignem ſine fumo ad conſumptionem tertiæ partis & deſpumetur optime & coletur, aliquando accipimus partem unam mellis, & decem uel duodecim aquæ ſecundum maiorem aut minorem inflammationem, & eſt magis delectabilis. Ex cibis conuenientibus eſt brodium cicerum, aut ptiſana cocta in brodio cicerum, aut in brodio caulium, aut in brodio bugloſſæ, & boraginis, ſi materia fuerit melancholica, & kiſt ipſorum cicerum, quæ omnia poſſunt fieri cum brodio pulli aut ſine, ſecundum exigentiam temporum ipſius pleureſis, deinde deueniendum declinante ægritudine ad contuſum pulli & piſces & uinum, & cætera ut ſupra, licet ſecundum plurimum audacius poſſemus incraſſare in pleureſi phlegmat. & melanchol. cum ſecundum plurimum ſtatus ſit diſtantior à principio, quàm in ſanguinea aut cholerica, & in his paſſulæ & pineæ præparatæ magis conueniunt. Et hæc diæta eſt regularis attamen aliquando compellimur irregulariter dare uinum & contuſum in ſtatu quando uirtus diſſoluitur & deficit. Attende tamen, quòd pueri frequenter ſunt cibandi à decimo anno & infra. Et ſenes à ſeptugeſimo ſupra oportet cibare frequentius, & præcipue infantes & tanto pluries quanto ſunt animoſiores & habentes plus de caliditate, & ſimiliter decrepitos cum non poſsint multum cibum digerere una uice. Dabimus ergo infantibus quater in die naturali, decrepitis ut plurimum. Similiter ſi pleureticus fuerit à principio ſupra modum repletus ſtabimus cõtenti ſolo potu duobus diebus & ſi multum fuerit inanitus à principio, ſtatim incipiemus à ptiſana hor. Si autem reſolutio non fuerit poſsibilis, imò tendit ad hoc ut ſuppuretur, quòd maxime ſignatur ex eo quòd non mundificatur in quatuordecim diebus, imo creſcunt accidentia cum deberent minui, ſcilicet dolor feb. difficultas & conſtrictio anhelitus, tuſsis, tunc attente conſyderemus an cum prædictis accidentibus, etiam auctis ſtet fortitudo uirtutis an non. Si primum expecta ſuppurationem, ſi ſecundum, mortem. Ars uero producendi ad ſuppurationem, & ex ſuppuratione ad ſanitatem ſex exigit intentiones curatiuas.

Prima quidem eſt apoſtem. maturatio: ſecunda ruptura eius: tertia abſterſio & mundificatio: quarta incarnatio, & tãdem ſigillatio: quinta correctio accidentium: ſexta regulatio uitæ. Intentionem primam complent res calefacientes tẽperate & communiter humectantes cum uiſcoſitate quadam prohibente, ſcilicet fortem reſolutionem ne ſeparetur humidum à ſicco, ſed remaneat ſicco permixtum, ut ſit æqualitas in toto & eueniat æqualis maturatio per totum, & hoc intereſt inter medicinam maturatiuam & reſolutiuam, eſt enim reſolutiua priuata uiſcoſitate ne fiat retentio materiæ. Imo fiat eius reſolutio per partem poſt partem & attinet magis caliditati & ſiccitati, quàm humiditati. Mollificatiua autem attinet magis hum. quàm aliqua iſtarũ & minus cali. nec eſt inuiſcatiua, imo pororum dilatatiua, properat enim ad hoc, ut humor cum æqualitate reſoluatur, & quòd non remaneant partes terreſtres in fine. & maturationum quædam adminiſtrantur interius, quædam exterius. De interius applicitis temperate maturantibus eſt aqua decoctionis ficuum ſic. aut dact. aut utrorumq;, aut aqua decoctionis ficum ſic. paſſularum, fœnugræci cum aqua & uino cocto aut ſine eo. Et poſſunt addi ſemina maluauiſci & maluæ. Et ſi fortiori opus eſt, ut in materia phlegmatica craſſa, addantur radices lilii in decoctione, &c. Si uero materia in caliditate excedat accipiantur ſemen maluæ, cyton. uiol. hordei, & coquantur in aqua ſufficienti cum ſaccharo, & addatur etiam ſemen maluauiſci & lini ſi amplius maturare neceſſe fuerit. Poſſunt etiã fieri ex ſupraſcriptis, aut aliis mixtis cum his trochiſ. loch, electaria calid. aut frig. ſecundum neceſsitatem cum mucil. ſeminis lini, aut ſem. maluæ, aut ſeminis maluauiſci, aut cyton. & exhiberi cum ſyrupo uiol. aut aliqua decoctione delectabili & ex his teneat aliqua in ore, gargarizet & bibat & ſumat actu calid. Ex maturantibus aut extrinſecis quædam ſunt embrocationes ex decoctione maluarũ, althææ, fœnug. ſem. lini, & ſimilibus. Et adminiſtretur potius cum filtro quã cum ſpongiis. Et cum ſedare dolorem oportuerit addantur aliqua ex anodinis aliqualiter reſoluẽtia, ſicut parietaria, melilotum & anethum. Et ſi fortius maturare uolueris radices ireos & ex mucilagine ſupraſcriptorum cum adipe gallinæ & anatis poſſunt fieri unguenta. Et diachilon cum mucilaginibus eſt efficax, & poſſunt fieri emplaſtra, & ſunt efficacia ualde cũ maluauiſco, farinis adhoc propriis, pinguedinibus, oleis, & cæteris quæ in emplaſtris maturatiuis poni conſueuerunt. Et ex fortibus ualde cõueniẽtibus in materia phlegmatica aut melanch. ſunt folia caulis in emplaſtro addita. Et adhuc fortius radices ireos aut aliquid de galbano diſſoluto in rob. Et adhuc fortius ſi addatur aliquid ex fimo columbino, imo hæc ſunt cauſa ut materia ad cutem quandoque trahatur, ſed incipiendum ſemper à leuioribus, habendum reſpectum ad qualitatem materiæ & accidentia, & gradatim aſcendendo. & cum perficitur hæc prima intentio quieſcat in aere temperato declinante ad calid. Et ſint eius cibi maturantes ſicut ferculum ex malua, blito, ſiueſicla, atriplice cum oleo amyg. & ius cicerum abiecta prima aqua, & kiſt, & brodium frumenti, & ius caulium, & in ſecunda menſa ficus ſic. paſſulæ ſine interioribus, dactyli, poma dulcia elixa. Secũda intẽtio perficitur, aut cum medicinis adhoc propriis, aut cum motibus partim apoſtemata conquaſſantibus aut extendentibus. Ad quam intentionem non eſt perueniendum niſi pręcedente maturatione & iam exiturato apoſtemate, quod ſignatur ex remiſsione doloris & feb. & multiplicatione grauedinis in loco collectionis. Medicinæ autem ſint calidæ lenientes, ſubtiliantes, ſicut ſecundum Meſue ſyrupus de hyſſopo, de praſsio, & eius efficacior eſt ſyrupus herbæ bendeſtur cum melle, aut decoctio eius ſumpta cum modico fermẽti ſecum deſtẽperati & cocti, & fortius eſt ſuc. eius cum fermento & melle. Et fortius eis eſt ſi addatur modicum baurach, & proprie cum natura eſt fortior & feb. eſt remiſſa. Et in hoc caſu laudat Auic. theriacam & mithridatum ad erumpendum cum conſeruatione caloris innati. Exterius autem applicetur emplaſtrum factum ex bendeſtur cum butyro, adipe antiquo & melle, & adhuc fortius ſi addatur fermentum & fimus columbinus. Et fortius ſi addatur baurach. Emplaſtrum etiam factum ex radice maluauiſci, ireos recẽti, ſimul coctis & præparatis cum aſungia ueteri & far. fœnugræci, & ſem. lini, & oleo liliorum alborũ, eſt ad hoc efficax & domeſticum ſatis. Et addatur fermentum & fimus columbinus & baurach ſi opportuerit. Motus autem adhoc cõueniẽtes ſunt tuſsis fortis, uomitus uiolentus, & iacere ſuper latus ægrum & ſubito ſe ad ſanum uoluere, uel econtra. Et in hac hora ſint cibi eius ſorbitiones fermentatæ cum melle & ptiſana ex farina frumẽti & panis bene fermentatus, paſſulæ & ficus ſiccæ, grana pini cum ficubus & amygd. & dactyli ſunt proprii. Et ſi cum his, quæ dicta ſunt, apoſtema non rumpitur, opus eſt, ut aperiatur cum ferro, aut cum cauterio, ſed quia difficile eſt inuenire locum ſaniei cum ferro perforando, aut cum cauterio niſi aliquis tumor aut qualitas mutata appareat exterius. Præſtantius eſt, ut à tali operatione abſtineas, niſi locus ſaniei per aliquod huiuſmodi tibi manifeſtetur, & in caſu etiã quo manifeſtetur tutius eſt primo cauterizare cum cauterio potẽtiali uſq; ad coſtas aut prope, ita

ut cauterizatio ſit ſatis magna & incidens ſecundum inceſſum coſtarum. Deinde cum phlebotomia perforare uſque ad locũ ſaniei. Et ſi cum phlebotomia prima uice non inueniatur, iterum perforetur ſecunda uice & tertia in loco cauterizato imo in diſtinctis locis loci cauterizati donec inueniatur illud enim ferè ſine dolore fieri poterit iam loco mortificato, ut ſupra. Debet enim in hac operatione paulatim incidere ne cũ phlebot. penetret interius & ſanies in pectore colligatur & fiat empyema. Et propterea huiuſmodi operatio nõ eſt multum tardanda ne interius fiat eruptio. Et forte ad hãc operationem conuenientius eſt pilum paruum ut ſanies paulatim extrahatur iuxta canon. ne uirtus defficiat, & conſyderetur qualitas ſaniei. Si enim ęqualis alba cum paruo fœtore fuerit, cum bona tolerantia, bene ſperandum eſt. Si uero cõtrarium, malum. Et procedendum eſt ægrum reficiendo ſecũdum quod oportet & quantum oportet cum uino, ferculis, carnibus laudabilibus, & huiuſmodi. Qualiter autem hoc uulnus factum ſit, tractandum uideatur cap. de empyemate. Tertiam rem complent abſtergentia, lauantia, & mundificantia, hoc prius diligenter inueſtigato quòd quandoq; ſanies expellitur per pulmonem cũ tuſci, & aliquando ingreditur uenam magnam reſudando tandem ad hepar. Et quandoque expellitur ad renes. Quandoque per concauum hepatis trãſit ad inteſtina. quę omnia ſenſus manifeſte diſtinguit. Aliquãdo in uacuitate pectoris colligitur, & ibidẽ diu retenta perducit ad malas ægritudines. Niſi enim mũdificetur in. 14. diebus perducit ad phthiſim, ex mundificantibus autem per os & tandem per uiam pulmonis ſunt aqua ſacc. aqua hordeacea, aqua mellis, ſyrupus de liquiritia, de hyſſopo, oxymel ſimplex & tandem decoctio radicum lilii cœleſtis cum ſupraſcriptis & ſyr. loch de caulibus & loch de ſcilla, & plurima in aſthmate conferentia. Exterius autem applicẽtur quæ reſoluant inſenſibiliter materiam in pectore contentam, & cum hæc adiuuent ad ſputum, ſicut decoctione halaſſæ, ideſt, thimi hyſſopi, & ireos, quibus poſſet addi lignum balſami, ſpica, & acorus, hueg. ideſt, ariſtolochiæ rotundæ, quæ decoctio debite calida adminiſtretur cum ſpongiis in ipſa infuſis & optime expreſsis ſuper loco cõgregationis ſaniei & poſt eorum applicationem ter uel quater exiccetur locus cũ panno calido. Et ungatur locus cum oleo de liliis, de ſpica, de anetho, de alchanna, de cypero, & fortius eſt oleum de ireos de balſamo, de quibus omnibus ſi quæratur maior reſolutio & exiccatio addatur ſulphur & aſphaltum, ideſt bitumen iudaicum, & aggregentur cum melle, & adiuuet ad penetrationem, aut prius iungatur oximelle, & proprie ſcillitico & deſuper aſpergatur puluis factus eſt ſupraſcriptis, his autem arſenicum, ideſt auripigmentum, ſi opus eſt fortiori reſolutione addi poteſt.

Si uero appareat materia ad uias urinæ deriuari, adiuuetur cum decoctione radicum apii, ſparagi, fœniculi, ſem. cõmunibus alchechengi. Item cum brodio cicerum & ſimilibus urinam prouocantibus. Si uero ad inteſtina deriuetur, adiuuetur cum medulla carthami, caſsia. manna, & huiuſmodi cum clyſteribus trahentibus ad inteſtina mundificantibus ſicut decoctione agarici, carthami, hyſſopi, ariſtolochiæ cum debita mellis quantitate & huiuſmodi. Sunt tamen quædam quæ ſumpta per os adiuuant expulſionem per omnes uias ſupraſcriptas, ſicut ius galli antiqui iuxta doctrinam Meſue capite proprio de iure gallorum & gallinarum. Item aqua mellis, liquiritiæ, hyſſopi, capil. ueneris diuiſim & coniunctim. Item caſsia, manna. & cætera. Et ex medicinis magis adminiſtrandis cum morbus chronicatur ſunt mitridatum, theriaca athanaſia, quæ per omnes adiuuant uias, medicinis autem extremis ſicut de piperibus, de arſenico, & ſulphure & ſimilibus, non eſt utendum niſi cum cætera non contulerint, incipiendo à doſi pauca & minori, quæ ab authoribus ſcripta ſit, præcipuæ à Meſue in capite de aſthmate, & gradatim aſcendendo ſeruatis canonibus ab eodem ſcriptis in capite proprio de pleureſi, & de aſthmate, ſed his non eſt utendum niſi cum in pulmone & pectore eſt ſuperflua humiditas non corrigibilis per ſupraſcripta, & feb. eſt remiſſa & uirtus conſtãs & prius ſuffumigiis utendum eſt, ſicut ſi ex arſenico & ſulphure & croco fiant formæ ſimiles auellanis cum adipe renum capræ, & ex una earum poſita ſuper prunis recipiatur fumus per os. Si autem aliquid horum oportuerit dari per os, detur drach. s. ſulphuris cum ouo ſorbili, aut detur diaſulphuris deſcriptione Meſue tantundem cum aqua mellis ſemel aut pluries ſecundum exigentiam, & ſiquid nocumenti acciderit ex exiccatione aut calefactione corrige cum contrariis ſecundum canon. Meſue. Cibi eorum ſunt ius cicerũ ius caulium, farina hordei, ius galli antiqui. Condianturq; cibaria ſua cum ſaccharo aut melli, aut oleo amyg. dulcium, & niſi febris obſtet aromaticetur cum pipere, ſed declinante materia ad inteſtina dentur, quæ uentrem laxant ſicut malua bleta, atriplices & betonica, quæ dicitur & leureng, uel leuloga. Declinãte uero materia ad uias renum ſparagi, baucia, ideſt, paſtinaca, & in ſecunda menſa dactyli, paſſulæ, pineæ præparatę, amygdalę, nec non poma dulcia, ſimiliter cytonia declinante materia ad uias urinæ. Potus autem ſit uinum dulce, aqua mellis, aqua ſac. aqua hordei, & uinum de paſſulis, uinum alcheſures, &c. Si autem materia in concauitate pectoris colligatur ad nullam partem declinans. oportet ut perforetur aut cum cauterio actuali uel potentiali, & tandem cum ſagitella, ut ſupra in ſecunda intẽtione dictum fuit. Aut incidatur abſque cauterizatione, locus autem incidendus eſt ubi aliquis exterius tumor apparuerit, & ſi nullus tumor appareat communiter fiat apertio inter quartam & quintam coſtam diſtanter à ſpondilibus per quatuor & ſeptem digitos in latere in quo per ſigna comprehenditur ſaniem fuiſſe collectam & paulatim ſanies extrahatur, & locus mundificetur, ita ut ſi opus fuerit iniiciatur aqua aut uinum, melilotum cum cathair, ideſt, ſiringa, & tandem curetur, ut infra in capite de empyemate. Quartam rem complent medicinæ incarnantes tam interius quàm exterius applicitæ, ſed aliquando oportet uti incarnantibus, aliquando redire ad mundificantia ſecundum quòd neceſsitas expoſtulat, aliquando ſimul miſcere ex conuenientibus lac aſinæ, capræ, uaccinum, & pecudinum plus incarnat, quàm caprinum aut aſininum, & generaliter lac pluris caſei & minoris ſeroſitatis eſt magis incarnatiuum, & econtra magis mundificatiuum, aqua hordei decoct. cancrorum fluuialium ſecundum artẽ præparatorum ſac. roſ. bolum armen. ſecundum omnem modum adminiſtrationis, & multæ aliæ medicinæ, quæ reperiuntur incapite de ſputo ſanguinis aut phthiſi. Cibi autem complentes quartam intentionem ſunt aues paruæ degentes in arboribus, pedes & partes uiſcoſæ uitulorum, porcorum, & huiuſmodi, & ex ferculis conueniunt tri. pannicium, hor. frumentum kiſt fabarum, ptiſana ex farina frumenti, amylum, & hordeum rizi, & lac coctum, & fercula quæ cum lacte fiunt. Caſeus recens nõ ſalitus aut pauci ſalis, potus autem ſit uinum mediocriter ſtipticum aut uinũ dulce, aqua calibeata, aut aqua fluuialis infuſionis gummi Arabici, & rob myrtinum & ſyru. eius, &c. Quintam rem complent auxilia ſedantia accidentia ſuperuenientia totius curæ proceſſu, quæ ſunt dolor feb. tuſsis uehemens conſtrictio anhelitus, anguſtiæ, ſitis, uigiliæ, abominatio cibi, quæ tẽpore maturationis ſuſpecta ſunt ſed maturata materia ſuſpecta ſunt magis poſt eruptionẽ aut diu remanentia mortalia & præcipue dolor, feb. conſtrictio anhelitus anguſtiæ, ſolẽt enim hæc accidẽtia iuxta doctrinã Hipp. maturato apoſtemate remitti & ipſo erupto ad huc magis remitti ſaltẽ poſt primã & ſecundã diẽ, demũ ſicut materia paulatim mundificatur, ita in dies paulatim emittitur. Si ergo contrariũ horum acciderit, quid aliud aſsignare poſſunt niſi morbi ſummã malignitatẽ & profundã corruptionẽ, præcipue ſi ſanies quæ egreditur ſit fœtens, mali coloris & ſubſtãtiæ. Verũ ſunt aliqua accidentia minus ſuſpecta ſicut uigilia, ſitis, appetitus defectus, quæ poſſunt habere alias cauſas quã ulceris malitiã & profundã corruptionẽ, quæ cauſæ poſſunt remoueri & corrigi. Sed ſi ſequantur ulceris malitiã, aut ſint cõplicata cũ aliis accidentibus ſeuioribus omnino deſperandũ eſt, hæc autẽ accidentia corriguntur remouendo eorum cauſas, quod ex propriis eorũ capitulis conſyderãdũ eſt. Sextã rẽ cõplent debitũ regimen ſex rerũ non naturaliũ exigẽtiã. 5. intentionũ ſupraſcriptarũ, de quo ſufficienter actũ eſt in regimine pleureſis ꝑ reſolutionẽ. Si autẽ permutetur ad putredinẽ, ad corruptionẽ quod apparet ex ſignis ab initio dictis, obuiandum eſt prohibendo cauſam antecedentem, ne tranſeat in coniunctam omni auxilio ſuperius dicto, ſcilicet phlebo-

phlebotomia,euacuatione, &c.circa quas in hoc caſu debemus eſſe audaciores cum fere certum mortis immineat periculum,& feſtino auxilio opus ſit,& eum adiuuare, aut cauſa coniuncta extrahatur per ſputum & reſolutionem inſenſibilem,& in hoc caſu competit oxymel ſimplex cũ adiuuet ſputum & ſua acetoſitate corruptionem prohibeat.Si uero induretur procedendum eſt cum mollificantibus interius & exterius, interius autem cum ſauonea quæ comedatur & in ore retenta deglutiatur,& cum decoctione ſem. maluauiſci maluæ.cyton.paſſul.ficuum ſic. & huiuſmodi mollificantium ex qua aliquid poſt aliquid bibatur, in ore teneatur & cum ea gargarizetur.& exterius applicentur, quæ mollificant ex his quę in apoſt.ſclirotico conferre conſueuerunt pręter acetum,& cum hæc ſint propria membro cui applicantur, ſcilicet pectori,& hæc ex propriis requirantur cap. Si uero permutetur ad cancrum nulla fiducia ſalutis habenda eſt, ſed cũ frig.& hum.eſt procedendum, & cura blanditiua. Si uero permutetur ad neruos,cerebrum,cor,&c. dicta eſt cura, ſupra in correctione accidentium. Si uero permutetur ad exteriora,natura iuuanda eſt cum attrahentibus & tandem cura apoſt.extrinſecorum eſt procedendum. ſi uero ad pulmonem & phthiſim procedendum eſt cura phthiſis,ſi uero ad peripneumoniam tunc procedendum.cura peripneumoniæ,de qua infra.Sed obuiandum eſt omni ingenio poſsibili ne mutetur ad pulm.euacuando, diuertendo, etiam cum uentoſis ſuper loco pleureſis applicitis cum ſcarificatione & ſine, & ſimiliter quando permutatur ad loca nobilia.

De peripneumonia. Cap. 69.

PEripneumonia dicitur ethimologice quaſi prope pulmonem,& eſt diffinitiue apoſtema calidum in pulmone ſiue hęc caliditas inſit ei per cauſam eſſentialem ſiue accidentalem per putrefactionẽ aut aduſtionem. Ex quo infertur quòd nodus aut glandula,aut alia huiuſmodi adubeleth phlegmatica aut apoſt.aquoſum, aut phlegmaticũ molle,aut ſephiros durum aut non purum, quibus non inſit caliditas notabilis, nec per ſe,nec per accidens, eſto quòd ſit in ſubſtantia pulmonis, non ſunt peripneumoniæ quapropter diſtincta de huiuſmodi Auic.facit capita.Facit tamen cap.de bothor in pulmone,quòd eſt puſtula parua calida pulmonis, quod ratione paruitatis nõ appellat peripneumoniam, licet poſſet dici peripneumonia parua. Generatur autem peripneumonia dupliciter per uiam paulatim factæ congeſtionis cum materia ex ſuperfluitate nutrimenti. Aut ex nutrimento ipſo paulatim congeritur faciens apoſtema, quod in dies paulatim augetur,donec notabiliter excreſcat. Et hoc eſt ſecundum plurimum chronicum.aut per uiam defluxus, aut à cerebro humiditate ad pulmonem catarrhizante, aut à gutture cum ſynanche mutatur ad pulmonem uel ad peripneumoniam, aut à partibus pectoris cum pleureſis mutatur ad peripneumoniam. Frequenter etiam fit in pulmone apoſtema per uiam defluxus humoribus aliunde defluentibus & in pulmone congregatis nulla ægritudine præcedente.Et ex his infertur peripneumoniam quandoque fieri incipiendo, ſcilicet,nulla ægritudine præcedente quandoque permutando,ſcilicet,ex alia ægritudine.

Cauſæ autem coniunctæ peripneumoniæ ſunt quatuor humores. Verum frequentius generatur à phlegmate, deinde ex ſanguine,raro ex cholera,rarius ex melancholia.Sicut cõtra pleureſis frequenter ex cholera,raro ex phlegmate,quod non abſque ratione:cholera enim faciliter penetrat in rem denſam,ſicut eſt panniculus,& in eo retinetur.non autem ſic phlegma ſua craſsitie penetrat in rem denſam,ſed bene in rẽ raram in qua ſua craſsitie facile retinetur. Eſto enim quod cholera facile penetrat in rem raram,tamen ab ea ſua ſubtilitate facile euaporat & reſoluitur.quare,&c. Eſt autẽ duplex ſecundum Meſue uera & non uera, ſiue propria & ezebdẽg, ideſt nota:uera ſiue propria,ut dicit Meſ. authoritate Galeni, eſt quæ fit ex phlegmate, cum frequentius eueniat propter cauſas ſupraſcriptas,& minus mortalis. Et proportionatur ſuperfluitati nutrimenti ipſius pulmonis, quæ phlegmatica eſt, licet nutrimentum ſit cholericum. Quamuis quidam opinentur contrarium maxime.

Concil.differentia.100. reprehendens Meſ. dicentem ſuperfluitatem nutrimenti pulmonis eſſe phlegmaticum cum potius ſit cholericum,debet enim proportionari nutrimento ſuo quod eſt ſang.choler. Et conſequenter ſecundũ Concil. haberemus dicere peripneumoniam genitam per uiam paulatim factæ congeſtionis eſſe cholericam & acutã, quod eſt contra ſenſum.Licet concederet Concil.peripneumoniã genitam ex ſuperfluitate accidentali ipſius pulmonis,quæ in eſt ſibi à catarrhis deſcendentibus, & à uaporibus à toto ad ipſum eleuatis eſſe ſecundum plurimum phlegmaticam.Sed ſequendo Meſ.reſpondendum eſt ſuperfluitatem nutrimenti eſſe contrariam ipſi nutrimento, ſicut nutrimento oſsis cõtrariatur medulla. Vnde quia nutrimentũ pulmonis eſt cholericum eius ſuperfluitas eſt phlegmatica. Sed contra hoc ſunt multæ inſtantiæ,de quibus alias. Sed in ſumma ſecundũ Concil.concedere habemus omnem peripneumoniam genitam per uiam paulatim factæ congeſtionis eſſe cholericam aut à ſanguine acuto,ſed per uiam defluxus quãdoque phleg. quandoque cholericam ſecundum naturam humoris fluẽtis, licet ſecundum plurimum phlegmaticam propter cauſas ſupraſcriptas. Sed ſecundum Meſ. ſi per uiam paulatim factæ congeſtionis generetur,ex nutrimento eſſe ſemper cholericam aut ſang.ſi autem ex ſuperfluitate nutrimẽti,eſſe ſemper phlegmaticam:ſi uero per uiam defluxus quandoque phlegmaticam quandoque cholericam.

Signa quędam ſignificãt genus ægritudinis, ſcilicet ipſam peripneumoniam eam ab aliis diſpoſitionibus diſtinguẽtia, quædam cauſas eius, quædam quòd ſalubris ſit aut mortalis, quædam tempora eius,quædam modos terminationis, quædam longitudinem & breuitatem, &c. Terminatur autem quinque modis,ut ſupra de pleureſi.Aut enim reſoluit uel inſenſibiliter uel ſenſibiliter cum eius materia paulatim per ſputum euacuatur,aut induratur,aut permutatur, uel ad caput, uel ad neruos, uel ad pectus, & tranſit in pleur. uel ad exituras manifeſtas,aut eius materia per urinam, aut etiam flux.uen.euacuatur, aut maturatur, aut putrefit, ut ſuperius in pleureſi. &c.

Significant peripneumoniam ipſam feb.acuta, & cæteris paribus acutior quàm in pleureſi propter cordis propinquitatem:maior tamen aut minor ſecundum cauſam facientem ipſam.Conſtrictio anhelitus uehemens & maior quã in pleureſi. Altus tamen uelox & frequens eſt anhelitus ſecundum feb.magnitudinem,& eſt cum magna neceſsitate euentandi ita ut arbitretur ſe ex proximo ſuffocari.Et quandoque infirmus coactus erigitur & ſtat erectus ſecundum eam poſitionem.quæ orthopnæa uocatur, & multoties non poteſt bibere & non niſi male loqui.Dolor extenſiuus & grauatiuus,nõ pungitiuus,ſicut in pleureſi, & eſt dolor extenſiuus in pectore toto,licet magis in ea parte in qua eſt apoſtema,procedẽs ex profundo ad partem thoracis,& ad dorſum ſecundum inceſſum mediaſtini,& panniculi tegentis pulmonem,.pulſus ſecundum plurimum undoſus & diuerſus multum, frequentior & rarior ſecundum neceſsitatem. Hæc diuerſitas prouenit propter uehementem pugnam naturæ contra morbum, & econtrario non tamen ſemper eſt undoſus, utputa in peripneumonia choler.aut melanch.Nec poteſt dormire ſuper dorſum, nec ſuper latera, nec ſuper faciem, ſed oportet ut dormiat ſedens,licet ſecundum plurimum minus moleſtetur dormiẽdo ſuper dorſum,quàm ſuper latera.Et coloratur lingua ſecundum naturam calidi apoſtematis, licet ſecundum plurimum ſit inuiſcata & adhæreat ei digitus tangentis, & propter multitudinem uaporum aſcendentium ad ſuperiora quandoque incraſſatur collum ut appareat,ſicut uenter plenus uento,ut uidi.Et propter hanc cauſam rubefiunt maxillæ,ut uideantur tinctæ.Et ſecundum plurimum apparet plenitudo & extenſio in tota facie & collo,& oculi rubefiunt & tumeſcunt ut uideantur apoſtemari. Tuſsis in principio ſicca ſine ſcreatu,ſed procedente ægritudine cum ſcreatu pluri aut pauciori ſecundum quantitatem materiæ & eius digeſtionem, & uirtutis fortitudinem. Vrina ruffa aut ſubruffa, ſpumoſa,liquida ſecundum plurimum. Et quandoque ſubiugalis, & hic ſcreatus eſt frequenter ſpumoſus propter concluſionem aeris reſpirati ſub humiditate quæ expellitur & propter uaporum multitudinem. Aliquando aduenit ſubeth materia exiſtente phlegmatica aut ſang. cum multa uaporatione

tione. Aliquando farra in materia cholerica. Signa causarum facile elici possunt ex his, quæ dicta sunt in signis causarum pleuresis.

Signa salutis & mortis etiã sumuntur ex his, quæ dicta sũt in pleuresi. Fluxus tamen sang. nar. nõ est adeo efficax signũ in significãdo salutẽ peripneumoniæ sicut pleuresis, propter diuersitatem materiæ, quæ est crassior in peripneumonia, unde eius crisis aptior ẽ ꝑ inferiora, scilicet per anũ uel matricẽ, & quia non est tanta colligantia pulmonis cũ uenis nariũ sicut pectoris, ut ex anatomia patet. Et propterea fluxus mẽstruorũ, aut sang. hemorroidalis, aut crisis per urinã, aut per fluxũ uentris est cõmuniter signum bonũ in peripneumonia plus quã in pleuresi: hoc tamen diligenter attende quòd peripneumonia secundum plurimũ est mortalis, pleuresis uero econtra secundum plurimum est salubris. Signa terminationis faciliter habentur ex his, quæ in pleuresi dicta sunt, uerũ si conuertitur ad pleuresim, alleuiatur anhelitus constrictio, & fit in pectore dolor pungitiuus, & est terminatio salubris secundum plurimum. Signa longitudinis & breuitatis sumũtur ex dictis in pleuresi, sed frequentius reperitur peripneumonia longior, quã pleuresis cũ cõiter pendeat ab humore crassiori, quã pleuresis. Cũ prolongatur peripneumonia perducit ad tumorẽ pedũ & hydropẽ frequenter propter nocumentũ hepati cõicatum. Signa etiã temporũ proportionabilia dicta sunt in pleuresi. Accidit in pulmone apostema durũ nullo modo cal. nec per se, nec per accidens saltẽ caliditate notabili, quòd est uel phlegmaticum, sicut dubeleth, scilicet nodi aut glandulæ, aut melancholicum, cuius signum est constrictio anhelitus, quæ in dies augetur secundum apostematis augmentum tussis frequens sic. & caloris paucitas, & grauitas sensata, constrictio anhelitus qui quãdoque alleuiatur, deinde redit. Et quandoque accidit apostema molle phlegmaticum in pulmone, cuius signum est constrictio anhelitus, saliua plurima, humiditas multa in lingua & partibus oris, lenitas pectoris, paucitas caliditatis, liuiditas faciei tendens ad colorem plumbeũ. Et quandoque accidit in pulmone bothor, idest pustula parua calida differens à peripneum. sicut paruum à magno, licet ratione suæ qualitatis sit apta facere accidentia peripneumoniæ, de quibus supra. Attamen ratione paruitatis suæ non facit ea neque meretur nomen peripneumoniæ, licet possit dici peripneumonia parua. Signa cuius sunt grauitas non multa, constrictio aliqualis anhelitus cum uelocitate & frequentia, caliditas in pectore sensata & inflammatio corporis absque feb. notabiliter sensibili, est enim neutralitas aut feb. parua, ita ut totum corpus non calefiat notabiliter, licet partes propinquiores apostemati amplius calefiant. Et quãdoque congregatur in pulmone aquositas siue apostemans, siue non, quæ quia non est cum caliditate notabili non meretur dici peripneumonia, cuius signa sunt commotio de latere in latus.

Cum enim infirmus se resoluit de latere ad latus sentitur ab infirmo, & forte auditur à circunstantibus sonitus aquæ commotæ, feb. leuis aliqua caliditate putredinali in ea accensa, constrictio anhelitus, sputum subtile aquosum, color faciei albus, liuidus cum apostemate undimiali extremitatum, & breuiter est ut dispositio hydropica, de qua posset esse dubium quomodo ibi congregata sit, an per uiam defluxus, an per uiam paulatim factæ congestionis, &c. Est præterea dubium cum sit multæ quantitatis & fluxibilis ualde sicut aqua, & in meatibus tracheæ arteriæ, & spongiositatibus pulmonis contenta, quomodo non subito suffocet patientem, penetrãdo ad partes angustas, & prohibendo transitũ aeris ad cor ad quod pro nunc dicendum pulmonem esse diuisum in duas medietates, scilicet, dextram & sinistram mediante mediastino diuidẽte pectus per medium, potest ergo aqua in una medietate contineri, & per alteram fieri inspirationem & expirationem, sed de his satis pro nunc.

Accidit apostema in canna pulmonis, quod quandoque ulceratur, cuius signa sunt feb. remissa cum materia in ea parte collecta, quæ ex natura morbi non posset esse multa, dolor & pulsatio dorsi ex directo spondilium à. 12. spondili supra, & à. 5. infra, quia in ea parte cãna pulmonis situatur, quæ sensibilis est mediãte panniculo, quo tegitur pruritus in corpore propter uapores dispersos per corpus.

Aliter pruritus in constrictione narium, & naribus ipsis propter ipsorum propinquitatem ad cannam pulmonis, & raucedo uocis, causa nota est, & sputum paucum, quia membrum est densum in quo non nisi pauca materia sputabilis potest contineri. Et si ulceratur, est odor oris fœtidus, & repræsentatur in ore sicut odor piscium.

Prognostica, peripneumonia ut plurimum est mortalis, omnis peripneumonia cholerica est mortalis, peripneumonia facta ex synãchia aut pleuresi est mortalis secundum plurimum, quia aut interficit in spatio. 7. dierum, aut efficiuntur empyeci & tandem phthisici iuxta aphor. &c. licet ut plurimum si transierit. 7. est salubris, sed tamen rarissime transeũt. 7. peripneumonia diuturna perducit tandem ad nocumentũ hepatis, ita ut erret eius digestiua, & tumescunt pedes & crura & interdum uenter. A pleuritide aut peripneumonia habito, diarrhœa superueniens malum.

CVm homini superuenerit feb. & in anhelitu tantam patitur constrictionem, ut se præfocari putet: & in maxillis ita uehemens sit rubedo, ut tinctæ uideantur & anterior pars pectoris dolet, & tussis adest, & quod cum screatione emittitur, existit spumosum, & in pectore sentitur grauitas sine punctione, & sine calore: cui omnia hæc accidunt, acutum in pulmone patitur apostema: & uocatur hæc passio peripneumonia. in principio igitur curationis eius basilica est minuenda: deinde æger ex his, quibus medicatur pleuresis, est curandus.

Diuiditur hoc capitulum in partes duas. In prima ponit signa. In secunda ibi. In principio ponit curam. In prima parte ponit sex signa, febrem scilicet continuam, constrictionẽ anhelitus maximam, maxillarum notabilem rubedinem, uaporibus petentibus superiora, tussim frquentem, screatum spumosum propter magnam ebullitionem subtiliantem materiam, & conuertentem ipsam in uapores, qui retenti sub materia uiscosa eleuant ipsam in diuersis partibus facientibus ampullas. Ad quod adiuuat aeris respiratio per loca angusta, cuius pars sub materia illa retinetur faciens ampullas, in pectore sentitur grauitas & extensio sine punctione, & sine alia specie doloris, quia pulmo non sentit nisi per panniculum inuoluentem, per quem apostemate existente in substantia pulmonis non sentitur nisi extensio, & per panniculũ suspendentem, scilicet mediastinum per quem non sentitur nisi dolor grauatiuus, & per eandem causam non sentitur calor in parte apostemata. Si autem materia communicaretur alteri istorum panniculorum sentitur dolor pungitiuus, & calor: quæ dicit in secunda parte nota sunt.

Cura peripneumonię similis est curę pleuresis quo ad omnes intẽtiones curatiuas dictas in capitulo de pleuresi, quas omnes huic cap. peripneumoniæ accomoda secundum exigentiam ipsius terminationis, similiter eadem antidota sunt utrique communia, oportet tamen ut medicinæ exterius applicitæ, iuxta sententiam Aui. sint magis profundantes in peripneumonia, cum sit à cute distãtior quàm pleuresis ad quarum profundationem duo iuuant: una est forma medicinarũ, nã uirtus emplastri magis profundatur, quàm uirtus unguenti, & uirtus embrocæ quàm fomenti. Secundum, in medicinis peripneumoniæ ponatur aliquid acuitatem habens subtilium partium sicut modicum aceti acuti, sit enim ita modicum, ut penetrare faciat & sputum nõ prohibeat, neque prohibeat permutationẽ peripneumoniæ ad pleuresim. Et oportet ut sit maior sollicitudo ad mundificandum cũ sputo, quod ualde difficilius est, quàm in pleuresi non propter loci distantiam, sed propter nocumenti magnitudinem ad materiæ inobedientiam. At quod iuuat statio super loco infirmo. Tertio, vt cũ auxiliis nostris magis intendamus euacuare & diuertere ad inferiora, quàm in pleuresi. Et propterea prouocatio hæmorrhoidarum ac menstruorum est utilissima & ultima in peripneumonia. Sicut fluxus sanguinis narium est ultimum in pleuresi. Et lõge melius est phlebotomare saphenas in peripneumonia, quàm in pleuresi, cuius causa potissima est, quia peripneumonia communiter est crassior magis petens inferiora. Cura peripneumoniæ cholericæ, quæ almesir dicitur, est difficilis, est enim ægritudo peracuta plurimum

mum occidens in. 7. uel ante,& in hac opus est pluri extinctione, quàm in pleuresi à simili causa propter membri caliditatem & cordis uicinitatem.

Dentur ægro per os extinguentia fortia & in quantitate notabili & actu frigida,sint tamen stringentia aut compingẽtia,sicut aqua melonis indi,cucurbitæ,mucillaginis psilii, aqua solatri, & huiusmodi, & exterius non ponantur emplastra,sed unctiones, sicut oleum uiolaceum aut epithimate, quia & si emplastra frigida sint tamen calorem reflectendo, interius calefaciunt. Et potest fieri exterius epithima cum aqua uiolacea, & modico aceti,quæritur enim maior extinctio,quàm resolutio. sicut in erysipelate puro, & similiter omne regimen reliquum magis ad frigidum declinet quàm in pleuresi. Cura autem & regimen reliquorum apostematum pulmonis, quæ non dicuntur peripneumoniæ, cum in eis non sit caliditas notabilis, nec per se nec per accidens est similis curæ peripneumoniæ. Sed cæteris paribus cum magis cali.procedere possumus,quàm in peripneumonia.Si enim sit melancholica curet̃ cura pleuresis melanch. de qua supra.Si uero phlegmatica à phleg. crasso curetur cura pleresis phlegmat.& procedatur cum multum humid. mollificãtibus,aut parum sic.remisse calefacientibus.Si uero à phlegmate subtili aquoso cum calefaciẽtibus magis & aliqualiter exiccantibus sputum calefacientibus sputum facilitantibus. In omni enim huiusmodi dispositione sputum facilitandum est,ut in crasso & uiscoso iuuetur cum subtiliantibus & incidentibus. Verum aquositas in pul. congregata indiget propriis educentibus aquositatẽ,ad quod præcipue est suc.ireos cum educat aquositatem & sit medicina pul.& proprie. 3. 2. cum aqua mellis & in hac audacius procedere possumus cũ cal. interius & exterius exiccantibus usque ad sulphur & asphaltum,& similia exterius applicita, & interius etiam medicamen de arsen.& sulphure, de quibus apud authores in cap. de asthmate & etiam superius in curatione pleur. sufficienter actum est,ista tamen apost.multum chronicãtur prçter bothor,& plerunque perducunt ad malum exitum nisi diligenter curentur. Cura bothor in pulmone similis est curç peripneumoniæ aut pleuresis sanguineæ, sed propter paucitatem materiæ & paruitatem eius est facilis curationis & citæ curationis,licet ut plurimum suppurentur, propterea ipso erupto regendus est æger diligenter cura ulceris, de qua supra.in pleuresi cum terminatur per suppurationem, actum est sufficiẽter,ne aucto ulcere & malignato trãseat ad phthisim.Ex uariolis enim quandoque fit phthisis,ut aliquando uidi.Et propterea minus malum est pro honore medici & utilitate ægri,omnes ægritudines aliquantulum pluris periculi existimare,quàm paucioris,ut & ipse diligens sit omnes præmeditãs sinistros euentus,omniaq; symptomatica occurrere potentia ut ipsis secundum exigentiam succurat & ne aliquãdo dicat nõ sic putabam, homo enim est præstantissimus omnium quç sunt infra concauum orbis,lunç,qui semel periens nõ amplius reuiuiscit,nisi in die nouissimo.sunt & aliæ rationes quç diligẽter animaduertenti possunt facile innotescere,&c. Apost.in canna pul.eodem modo curatur sicut in peripneumonia & pleuresi, de quarum cura sufficienter actum est hoc addito quòd medicinæ exterius applicitæ debent poni posterius super spondilibus & anterius in medio pectoris ex directo partis cannæ apost. Secundo quia medicinæ quæ per os sumuntur debent potius in ore teneri,gargarizari,& lambi quàm bibi, ut ex ipsis aliquid ad cannam pulmonis transeat.Et si deglutiuntur paulatim debent deglutiri,nã cum meri sit proximum cannæ pulmonis in longa mora sui incessus, & per meri melius uirtutes eorum possunt cannæ pulmonis communicari.Et propterea quæ deglutiuntur alicuius corpulentiæ & uiscositatis esse debent ut diu in transitu morentur,licet etiam bibita & comesta uiuent,sicut etiã in peripneumonia.

De empyemate. Cap. 70.

EMpyema est collectio saniei in pectore,siue super diaphragmate in spatio inter pulmonem & pectus,aut in una medietate tantum,aut in ambabus, quamuis collectio cuiuscunque humiditatis etiam si saniosa nõ esset, posset largo modo empyema dici,sicut collectio aquositatis ut iam uidi phlegmatis & san.&c.Huius causa multiplex est, aut catarrhus effusus ad pulmonem, & tandem ad pectus aut materia synanches permutatæ ad has partes, aut apostema ruptum in pulmone, aut ulcus pulmonis, aut pleuresis quæ post maturationem rumpitur,aut saltem quæ non debite mũdificatur, aut effusio sanguinis ad pectus propter uulnus extrinsecum,aut propter uenarum intrinsecarum rupturã, aut aggregatio humiditatis in pectore quæ postea saniatur, siue fuerit paulatim congesta,siue à pulmone deriuata,aut aliunde per uias occultas, potest etiam sanies per occultos meatus à multis partibus corporis ad pect⁹ deriuari,sicut in Ioãne Boiardo. Cumq; materia in pectore colligitur terminatur uno quinque modorũ.Aut enim subito præfocat sui multitudine, aut putrefit pulmo, & facit cadere in phthisim, & hoc ſm plurimum,aut mundificatur cum sputo facile succurrente,aut mundificatnr ex uia uenç magnç & arteriæ magnç ad uesicam cum urina crassa, & est cursus eius prius ex uena ad hepar,deinde ad renes. Et quandoque ad intestina cũ egestione, & sunt ambæ laudabiles facientes sanitatem necessario,sicut in domino Nicolao de Bonaueriis per uiam secessus, & quandoque apparent tumore in cute pectoris scinditur,& materia per foramen illud educitur.

Signa sunt feb.minuta quç quandoque malignata materia & amplius putrefacta excrescit & augetur ualde & forte est feb.minuta quæ est hectica.Secundum calefactio extremitatum, aut manum & pedum propter uapores illuc delatos. Tertium grauitas & extensio quædam in pectore præcipue in ea parte in qua sanies continetur.Quartum est tussis sicca in principio,in processu uero humida,cnm materia ingreditur pulmonem & sputo educitur.Quintum rubedo maxillarum ex uaporibus ad ipsas ascendentibus .Sextũ dolores circa eas partes ex mordicatione saniei,& cũ incipit malignari.Septimum corpus extenuatur & extrema tumescũt, licet substantifice exiccetur debilitata amplius digestiua in extremis. Octauum anhelitus consequentes & frequentes fiunt uoces eorum quod accidit propter stricturam anhelitus & laborem in anhelando. & dicit Auic.quòd frequenter fiunt nares eorum,idest,motus dilatationum uel dilatatiuus & cõstrictiuus narium ob eandem causam. Nonum deiectio appetitus.imo tãdem ablatio:læsis enim spiritualibus, necesse est tandem naturalia lædi. Decimum tumor aliquando exterius apparens ex directo illius partis in qua sanies collecta est. Vndecimum iacẽt & dormiunt super latere in quo collecta est sanies, & super latere opposito iacere non possunt, quia grauantur & suffocantur à sanie pulmonem comprimẽte, & per hæc duo signa distinguitur latus saniei. Duodecimum signum sonitus auditus, in reuolutione de latere ad latus ex puris agitatione.Et dicit Auicenna,quòd quidam intingunt filum in luto rubeo in aqua dissoluto, & cum eo circundant pectus,& ille est locus saniei in quo fit prius fili exiccatio.

Signa salutis & mortis in empyemate sumuntur ab actione læsa,qualitate mutata,& exeuntibus. Ab actione quidem læsa,quia cũ fortificantur operationes & conualescunt sicut somnus,appetitus,digestio,pulsus,anhelitus,bonum. Econtra uero malum. A qualitate mutata, quia si febris minuitur & coloris habitudo melioratur,bonum,econtra malum. Ab exeuntibus,quia facilitas sputi & copiosi secundum exigentiam materiæ & laudabilis.ut quòd appareat sanies laudabilis bene conditionata,bonum,econtra uero malum. Et similiter exitus saniei per urinam aut secessum copiose secundũ materiæ exigentiam arguit sanitatem necessario, etiam si nõ sit laudabilis. Significat enim fortitudinem uirtutis,& materiæ obedientiam cum non posſit expelli nisi resudando ad uenam chilis aut ad arteriã magnã,ut supra seriptum est. Et similiter exitus sanie laudabilis cũ perforatur locus empyematis,bonũ,contra uero malũ. Distinguitur autẽ sanies ab humi.phlegmatica per odorẽ,saporẽ.colorẽ,modũ: hæc tamen distincte scribi non possunt, sed oporteret horũ notitiã longa experientia acquiri, ut agnosceretur habitus dictus gnomon.6.ethico.Et sanies quàm primũ descendit in,econtra uero humiditas phlegmatica natat,nisi sit ualde crassa, & in partibus suis tenax & inuiscata.&c.

Cura empyematis magna ex parte habenda est ex his,quç dicta sunt,præcipue de cura pleuresis per suppurationẽ. Est enim in cura empyematis una intentio principalis, scilicet

euacuatio

euacuatio materiæ super diaphragmate contentæ, quæ per tres uias potest educi, aut enim resudat ad uenam concauā transiens per eam ad gibbum hepatis, & exeundo per alterā duarum uiarum expellitur. Si enim transit ad uenam chilis descendentem exinde per emulgentes ad renes tandem ad uesicam mictu educitur. Si uero ex gibbo hepatis transeat ad cōcauam, exinde per mesaraicas ad intestina secessu educitur. Et si per utrasque uias transiuerit simul mictu & secessu educitur: qui modus terminationis est laudabilis, cū quo est fiducia sanitatis, sed rarissimus. Quem modum si natura tentauerit adiuuanda est, si diminuta fuerit cum his: quæ dicta sunt in capite de curatione pleuresis, per suppurationem intentione tertia. Si uero per se suffecerit non est impedienda. Sed regenda est debito regimine sex rerum non naturalium secundum exigentiam accidentium & uirtutis tolerantiam quod ex supradictis facile elici potest. Secunda uia euacuationis huiusmodi materiæ est, ut paulatim resudet ad pulmonem & tandem per tracheam arteriam transeundo educatur: qui modus terminationis licet sit frequens, non tamē ita tutus, sicut suprascriptus, cum plerunque natura deficiat à sputo, aut ipsius imbecillitate, aut materiæ inobedientia, est enim difficilius graue ascendere quàm descendere, & plerunque materia diu transiens per pulmonem sua nitrositate *ulcerando perducit ad phthsim. Hanc quoque euacuationem* si natura tentauerit adiuuanda est, ut suprascriptum est *in cura pleuresis per suppurationem intentione tertia.* Restat tertia uia si neutram istarum non tentaret, aut non uideatur sufficiens, scilicet aperire pectus apertione penetrante interius ad locum saniei taliter, ut per foramē factum sanies pussit educi. Super quam operationem non est præsumendū nisi duabus conditionibus seruatis. Prima ut uirtus sit con*stans, potens hanc operationem tolerare. Secunda,* aut alicui membro nobili sicut est pulmo aut diaphragma non sit impressum nocumentū quod non uideatur corrigibile, quod plerunque ex longa mora solet euenire. Et propterea cum aliæ due uiæ euacuationis huius materiæ non uidentur sufficientes, non est tardādum usque ad quadraginta dies, in quo tempore solet esse nocumentum hoc adeo impressum ut deinceps sit male corrigibile. Sed quanto citius tanto melius, dummodo primo uisum sit neutrum aliorum adhoc sufficere nisi ubi natura per se tentaret huiusmodi materiæ expulsionē eleuando in cupum & tumorem manifestum aliquam partē pectoris, tunc enim omnino adiuuanda esset, nisi iam esset ultima uirtutis defectio. His ergo conditionibus stantibus super tali operatione audendum est. Dummodo primo ab ægro aut ab amicis suis de tali operatione rogati fuerimus nobis tamen non promittentibus salutem, imo rei dubium euentum, sed asserētibus, quòd si qua est uia solam hanc esse, quæ seruari posit. Et tunc Dei nomine inuocato est perforandum aut cum sagitella forti aut rasorio, ita ut foramē sit satis augustum, dummodo sanies per ipsum sufficienter possit educi, aut frigida existente materia, saltem radicaliter, & cum pauca feb. cum cauterio actuali aut potentiali, licet actuale sit salubrius, quamuis magis horribile. Sed in omnem euentum foramen sit tantum ut sanies & trumbi si qui sint libere posint egredi, nec fiat uirtutis & spirituum nimia resolutio, fiatque foramen istud secundum incessum costarum, inter quartam & quintam costam mendosam, distanter à spina secundum longitudinem costarum, aliquantulum tamen citra costarum extremitates, ut puta per duos digitos uel circa penetrans interius ad locum saniei. Si autem fieret hæc operatio cum cauterio potentiali, oportet post cauterizationē perforate quod ustum est cum sagitella, adeo ut sanies libere egrediatur. Et in prima uice aliquid modicum, ut puta medius cyathus permittatur exire.

In secunda uice per duodecim horas post, cyathus unus in tertia similiter tātum uel parum plus. Et sic deinceps usq; ad completam euacuationem. Inquit enim Hipp. 6. Ahoris. *Quicunque empyeci aut hydropici aut uruntur aut incidun tur*, hi fluente aqua aut sanie repente omnino pereunt. Et adiuuetur etiam ad exitum saniei si fuerit necessarium cum tussi hora mutationis, & iacendo super latus ægrum. Et quā primum sanies sufficiens exierit, claudatur uulnus, nec diu dimittatur apertum, ne fiat ab aere alteratio & caloris exhalatio. Medicinæ autem uulneri imponendæ usque ad duos dies uel circa, sunt tentæ infusæ in oleo rosaceo, satis molles ad doloris sedationem & apostematis prohibitionem & circum circa cum oleo rosaceo est inungendum. Si uero escara fuerit ex cauterio derelicta in oleo rosaceo, uitello oui admixto est tenta in fundenda, ut dolor mitigetur & procuretur casus escaræ.

Si autem timeretur ne sanies erumperet propter sui multitudinem & subtilitatem & fieret nimius eius fluxus, tutius est in albumine oui, aut albumine simul cum uitello tentam infundere, & etiam stupas in his simul infusas & exterius applicare, conueniēterque ligare donec amplius hunc repentinū exitum nō timuerimus. Transactis duobus uel tribus diebus ad mundificantia ueniendum est.

Si ergo uideatur necessarium ad meliorem mundificationem iniiciatur interius cum cathair aut alio instrumento, aqua aut uinum decoctionis mellis in quantitate notabili, ita ut mel sit sexta pars, & fiat decoctio ad consumptionem tertiæ partis, & iniciiatur debite cal. & reuoluatur de latere ad latus in modum ablutionis uegetis cum suauitate tamen, & postea permittatur exire quod immissum est simul cum sanie, & si fuerit necessarium reiterare, reiteretur tolerante uirtute donec quod immissum est clarum exeat. Si uero uir*tus non toleret, sufficiat una immisio donec uirtutis fortifi*cetur, & si opus fuerit fortiori mundificatione & à putrefa*ctione, prȩseruatione, iniiciatur aqua aut uinum* decoct. myrrhæ & lupinorum, & procedatur modo qui suprascriptus est exterius autem ponatur unguentum ex melle rosaceo terebinthina & farina hordei. Et si opus erit fortius mundificare addatur myrrha & sarcocolla, & si propter escarā esset opus aliquali maturatione addatur uitellum oui aut parum farinæ *fœnugræci & tandem incarnetur cum thure*, mastice & mumia, aut cum unguento ex ipsis facto cum terebinthina aut alio huiusmodi, & hoc post sufficientem mundificationem cum iam uulnus exiccari uisum fuerit & parum saniei emittere & tunc tentæ quotidie diminuantur. Vltimo cicatrizetur cum puluere facte ex nuce cupresi, balaustiis, gal. thutia croco ferro aut ære usto, primo cum uino nigro balneando in quo decocta sint aliqua stiptica huiusmod. Et postea loco exiccato aspergendo huiusmodi pulueres, quibus etiam si opus fuerit maiori exiccatione potest addi aliquid aluminis & possent etiam in huiusmodi uino stupæ infusæ & bene expressȩ desuper apponi, &c. Dieta in principio usque ad duos uel tres dies licet ratione uulneris deberet esse tenuis, tamē ratione debilitatis uirtutis propter resolutionem spirituum tum ex dolore, tum propter emanationem saniei debet aliquantulum incrassari, & ad frigidum declinare. Vnde in hoc tempore est exhibendum contusum pulli alteratum cū lacte seminum communium & suc. hordei in brodio consumato, & similia. Et uinum debet esse dulce, lymphatum nobiliter cum aqua sac. & exhibendum est de cibo bis ter aut pluries in die naturali secundum uirtutis constantiam & ægri consuetudinem. Transactis autem duobus uel tribus diebus, cum tunc sit tempus mundificationis, dentur cibi adiuuantes ad mundificationem sicut suc. hordei in optimo brodio, brodium cicerum, hordeum ipsum coctum in brodio laudabiliū carnium, & similia. Et carnes laudabiles, pullor, perdicū &c. Et postea adueniente tempore incarnationis & consolidationis dentur cibi magis inuiscantes, sicut spelta, frumentum tritum, & uinum rub. semper tamen aliquali dulcedine participans, aut fiat tale cum aqua sacch. quæ aqua si oportuerit ad maiorem consolidationem posset calibeari, & tunc etiam exhibeantur carnes laudabiles pluris nutrimēti, sicut caponum, phasianorum, & tandem capreti, & castrati iuuenis, & extremitates horum animalium magis in uiscantes & tandem ad diætam sanorum paulatim perducatur. Si autem ulcus uera consolidatione consolidari non potest, imo transit ad fistulam quod quandoque accidit propter debilitatem particulæ, præcipue cum sanies longam moram ibi contraxerit, adhibenda est cura fistulæ. Impedimentum enim consolidationis potest ex duplici causa accidere, aut ex continua reaggregatione materiæ siue saniei super diaphragmate, aut per uiam paulatim cōgestionis iam digestiua debilitata, aut per uiam defluxus aliunde. Secundo ex malitia ulceris facti

in

in pectore, aut quia labia sunt inuersa, aut genita sit caro mollis aut dura fistulosa. Si primum sit in causa, intendendũ est ad confortationem membrorum spiritualium & præcipue digestiuæ & expulsiuæ ipsorum & fortem exiccationem tam cum cibis, quàm cum medicinis tam interius, quàm exterius applicitis, quæ omnia ex his, quæ dicta sunt supra, innotescere possunt præcipue ex cura aquæ in pulmone, & ex cura pleuresis cum suppuratur intentione tertia. Si uero impedimentum consolidationis proueniret ex malitia ulceris pectoris iam dicta, cauterizetur totum ulcus cum ferro ignito aut auro usque ad profundum, cauendo tamen à læsione pulmonis cauterizatione satis notabili, deinde casus escaræ procuretur, tandem mundificetur, incarnetur, & consolidet, ut superius dictum fuit. Hoc semper memorando ꝙ medicinæ in his ulceribus fistularibus debẽt esse ualde siccæ, & icciores cæteris paribus q̃ in aliis ulceribus communiter occurrentibus, & hęc de his dispositionibus satis dicta sint.

De sputo sanguinis. Cap. 71.

QVid nominis & quid rei sputi sang. sunt satis manifesta. Est enim sputum sang. emissio sanguinis per os undecunque proueniat, propter quod sciendum ꝙ sanguis qui spuitur aliquando descendit à cerebro, aliquando uenit ex naribus, aliquando spuitur ex partibus oris, sicut gingiuis & lingua, aliquando spuitur ex partibus gutturis, *scilicet à principio meri*, epiglottis, & à partibus uicinis, aliquando spuitur ex partibus meri, stomacho, & aliis membris *naturalibus mediante stomacho, aliquando spuitur* ex canna pulmonis, pectore & panniculis intrinsecis ipsius pectoris, omne autem illud appellatur sputum sang. si per os emittatur à quocunque membro proueniat. Sputum sang. est duplex. Est enim quoddam impetuosum in quo est egressio multi sanguinis. Quoddam est cum pauco impetu, & exitu pauci sang. *Et quodlibet istorum est duplex, quoddam est creticum*, quoddam non creticum, & iterum quoddam est periodicum, & quoddam sine periodis, *in quibusdam enim sang.* determinato tempore congregatus, postea expellitur, quod frequẽtius est à membris naturalibus, quàm à spiritualibus, aut animalibus, & aliquando est illis sanitas, aut præseruatio à multis ægritudinibus. Pro notitia causarum sciendum ꝙ sanguis aliquando egreditur à uenis & arteriis, aliquando à membrorum *substantia. Sed primo modo egreditur tripliciter*, aut propter apertionem orificiorum uenarum, aut propter resudationem, aut propter solutionem continuitatis in uenis & arteriis siue illæ rumpantur totaliter ẽm latum, siue in parte scindantur, aut ẽm lõgum, aut secundum latũ. Sang. autem egreditur propter apertionem orificiorum, aut quia orificia illa facta sunt lata in creatione sua, aut quia ex tẽpore dilatata sunt propter malam complexionem hu. & cal. laxantem aut dilatantem, aut quia remota est pellicula tegens ipsa orificia, aut ab humoribus acutis corrodentibus, aut à medicinis fortiter abstergentibus & orificia uenarum aperientibus, sicut aloes & medicinæ exoluentes ualde acutæ. aliquando prouenit ex debilitate contentiuę sequente omnem malam complexionem, licet proprie cal. & hu. aliquando fit sanguinis egressio per orificia propter multitudinem ipsius aut acuitatatem, aut subtilitatem, siue subtilitas sit per choleram, siue per aquositatem sanguinis permixtam, aliquãdo fit hoc per motum sang. cum magno impetu ad ipsa orificia propter fortes motus corporeos aut animales, aut propter phlebot. trahentem sang. impetuose ad ipsa orificia, & secundum hunc modum phlebot. saphenarum prouocat sanguinem menstrualem. Causa uero resudationis sang. à uenis est aut subtilitas sang. undecunque prouenit aut raritas texturę uenarum, huiusmodi autem causa est frequenter ebullitio & in sanguine agitatio.

Causa uero solutionis continuitatis uenarum coniuncta, est aut multitudo sanguinis extendens, aut acuitas sanguinis, aut humor corrodens uenas, aut uentositas retenta in eis scindẽs eas, remotior autem est caliditas humores ebullire faciens, & retentio euacuationum consuetarum, sicut sanguis per nares menstrualis & hæmorrhoidalis, aut uaricum laqueatio, aut ulcerum antiquorum consolidatio, aut alicuius membri abscisio quapropter superfluit nutrimentũ illius membri. Causæ autem primitiuæ sunt casus, percussio, *morsus uenenosorum. Aer nimis ęstuosus* aut nimis frigidus aut nimis siccus uenam exiccans, & indurans, propter quod paratur eruptioni, quod etiam potest à causis intrinsecis contingere. Cibi multiplicantes sang. aut acuentes ipsum. Medicinæ acutæ, corrosiuę, aut à proprietate aperiẽtes orificia sicut euphorbium, gummi, ruta agrestis, & aloes, somnus multus, retinens superfluitates & proprie super re dura, aut superfluæ uigilię. sang. subtiliantes & acuentes, nimia repletio & retentio euacuationum consuetarum & motus fortes corporei & animales, sicut ira, timor, tussis frequens & fortis, uociferatio, acuitas uocis, sine gradatione & rixa. Et propter hoc multiplicatur in dæmoniacis, & in illis qui rixantur ab omni re, & procedit ex uomitu laborioso, sternutatione, expressione forti, retentione anhelitus, & omnibus huiusmodi motibus fortibus, & proprie factis sine gradatione. Soluuntur etiam uenę & membrorum substantiæ propter corrosiones & putrefactiones & maxime pulmonis ex humoribus acutis in ipso congestis, aut ad ipsum aliunde deriuatis, & maxime à cerebro, est enim pulmo propter mollitiem suæ substãtiæ & ipsius humoris acuti pronus in corrosiones & putrefactiones ad quas fluxus sang. sequitur. Est autem sciendum ꝙ cum uenæ sunt sang. præter modũ repletę, natura tentat ipsius euacuationem per regiones conuenientes, s. *per uenas narium, hæmorrhoidales, aut* menstruales, per sputum, & solutionem sang. quæ cum non potest per illa loca expellere, *tentat uenæ scissurã, ne sang.* retentus repens ad membra nobilia per uenas magnas, s. cerebrum, cor, & huiusmodi subito suffocando interimat. Sang. autem à membrorũ substantia egreditur, aut propter apost. aut pustulas membrorum à quibus sang. resudat sicut in pleuresi & peripneumonia quæ apost. aliquando sunt salua quando sunt sang. & quando resudat materia nõ imbibita nec *incrassata*, aut propter corrosiones & putrefactiones aut propter sanguisugam alicui membro appensam, aut propter era*dicationem humoris cum membri* superficie inuiscati quo modo posset etiã uena excoriari & scindi. Signa sputi sang. à cerebro est nocumentum cerebri præcedẽs, & quod sang. egreditur cum extractione ad inferiora, aliquando tamẽ decidit in os absque alio auxilio per uiam colatorii & aperiendo os egreditur, & si sanguis fuerit arterialis egreditur cum *maiori impetu & est subtilior rubeus cum claritate*, & spumosus & eius retentio est difficilis, & contraria signa sunt sang. uenalis. Signa uero quod sang. ille sit ex naribus, est frequens fluxus sang. narium & illius attractio ad partes oris cum rascatione, & si inspiciantur nares sunt sanguinolentæ, item in sufflatione narium sang. educitur. Si uero sit à palato, egreditur cum rascatione sensata in palato, & si à colatorio egreditur cum rascatione sensata in acumine palati, & si est à lingua uel gingiuis solum expuitur, & aliquando in suctione ipsarum. nocumenta quoque horum membrorũ, quæ sensui subiacent hoc declarant. Si uero egreditur à partibus gutturis, rascatione educit in gutture sensata, & nocumenta harum partium hæc declarant.

Quòd si fuerit in canna pulmonis & epiglottis egredit̃ cũ pauca tussi, & forti rascatione, & dolor existit in canna, est enim sensibilis per panniculum tegentem ipsam, & ille qui est ex uenis cannæ est minus spumosus & magis spissus q̃ qui est ex pulmone, & similior sang. quamuis non sit in crassitie eius qui est ex pectore, & cum hoc ex omnibus his locis sanguis est paruę quantitatis præterquam ex cerebro & naribus. Signa prognostica sputi sanguinis à pectore aut pulmone sunt dispositiones corporum ad ipsum, sicut nuditas pectoris à carne cum strictura humeri eleuati & spatula exterius eminentes, sicut curuaturæ alarum, collum subtile & longum, depressum inter alas & humeros, & frequentat eos tussicula cum punctura, nunc apud dexteram, nunc apud sinistrã spatulam, nunc apud aliquam mammillarum. Quòd si fuerit à pulmone & pectore egreditur cũ multa tussi. Nã quanto sang. uenit magis à propinquo, expuitur cũ tussi minori, & à longinquo cum maiori, & qñ dormit super loco in quo est ægritudo, additur excreatio eius quod expuitur.

Distinguitur autem sanguis proueniens à uenis pectoris à sanguine proueniente à uenis pulmonis, quia à uenis pectoris proueniens est minoris quantitatis magis crassus

ſus,imo aliquando coagulatus,ſicut ſanguiſuga,cuius coagulatio poteſt fieri in concauitate pectoris,& deinde ſic.coagulatus ingrediens pulmonem expuitur & poteſt fieri cũ coagulatione in pulmone. Sanguis autem pulmonis non coagulatur propter multam choleræ admixtionem. Item ueniens à pectore cum maiori tuſsi expuitur propter difficultatem ingrediendi pulmonem,& maiorem diſtãtiam & propter craſsitiem. Item adeſt dolor pectoris & eſt parum ſpumoſus ſigna his contraria. oſtendunt ex pulmone prouenire. Diſtinguitur autem proueniens à ſubſtantia pectoris, à proueniente à ſubſtãtia pulmonis,ſicut accidit in apoſtematibus & ulceribus ipſorum per ſigna apoſtematum ipſorum, de quibus ſupra,& per ſigna ulcerum ipſorum, de quibus infra in cap. de phthiſi. Et ueniens à pectore eſt cum dolore,magis niger,minus ſpumoſus, cum maiori tuſsi ſicut nũc dictum eſt. Diſtinguitur autem ſanguis ueniens ab utriuſq; uenis à ſanguine ueniente ab eorum ſubſtantia,per multitudinem cum eſt à uenis,per paucitatem cũ eſt ab ipſorũ ſubſtãtia,& eſt abſciſſus,id eſt non continuus,imo manifeſte ſeparatus,ſ.unũ ſputũ ab altero in uaſe in quo colligitur, proueniens aũt à uenis eſt continuus. Diſtinguitur aũt proueniẽs ab apertione meatuum qui continuant arterias pulmonis cũ trachea arteria,qui naturali diſpoſitione ſunt peruii,aerei,et inuii ſang.à ſanguine proueniente ex factura uenarum pulmonis quia ille eſt paucus,hic uero multus,& cũ leuibus remediis ille facile curatur,hic uero difficiliter,proueniens autem à meri excreatur cum uomitu,& cognoſcitur per nocumentum ſenſatum in ipſo meri & eſt paucus.Sed proueniẽs à ſtomacho,cognoſcitur ex dolore ſtomachi, & quia egreditur cum uomitu.Sed egrediens ab hepate,& membris, quæ ſunt ultra hepar mittentibus ſanguinem ſtomacho cognoſcitur per nocumenta eorum, & ſanguis proueniens à ſplene eſt magis niger,& habet odorem ponticum.

Nota tñ ne contingat error,quãdoq; ſanguinẽ à pectore uel pulmone manantem ad ſtomachum deſcendere & uomitu educi,ſicut econtra aliquid de ſanguine à ſtomacho exiẽs ad pulmonem deſcendit & tuſsi educitur. Et diſcernit̃ inter hoc,quia ſi eſt à pulmone uel pectore in principio, & ſecundum pluralitatem uicum expellitur à tuſsi, & raro uomitu, & ita ſi à ſtomacho in principio,& ſecundum pluralitatẽ uicum expellitur à uomitu & raro tuſsi.

Creticus cognoſcitur, quia eſt terminus alicuius ægritudinis. Periodicus cognoſcitur ex ordine ſui periodi, & ſecundum plurimum prouenit à ſtomacho & eſt per eum aliquando ſalus & præſeruatio à multis ægritudinibus. Cognoſcitur autem prouenire ex apertione orificiorum uenarum, quia in principio eſt paucus & augendo procedit, & eſt ſine dolore. Econtra uero proueniens ex ruptura uenarum in principio eſt multus, deinde paucus & cum aliquali dolore. Differt autem proueniens per reſudationem ab utroq; iſtorum, quia ille eſt ualde modicus & ſubtilis in comparatione ad utrunque iſtorum,ſed dilatatio orificiorum à generatione contracta,cognoſcitur propter facilem fluxum ſanguinis à quacunque cauſa. Signa cauſarum primitiuarum ſunt ipſæmet cauſæ, cognoſcitur autem prouenire ex apoſtematis corroſionibus, & ulceribus, ex ipſarum pręceſsione & cum ſputum ſanguinis ſuccedit ſputo ſaniei, ſignatur ulcus eſſe factum corroſiuum. Corroſionis ſigna ſumuntur ex anteceſſione cauſarum corrodentium, ut catarrhi acuti, ſalſi, uel ſuppuratione alicuius corroſiui, & erit aliquando febris ꝓpter malitiam materiæ corrodentis. Item forte præceſsit ſputum ſaniei uel alicuius cruſtæ,uel partis pulmonis.Et aliquando apparet ſputum ſimile aquę carnis lotæ propter paucum ſanguinem commiſceri multæ aquoſitati. Item incipit ſputum ſanguinis paulatim, maxime corroſione exiſtente in carne pulmonis & non in uena. Et quandoque deinde fluit ſubito & expuitur res magnę quantitatis. Et color eius eſt malus maxime quando corroſio profundatur, quia corrumpitur ſanguis uicinus, & etiam propter nouam mixtionem materiæ corrodentis,unde color apparet liuidus, niger uel uiridis, & plus manifeſtatur illa malitia coloris in primo ſang. exiſtente, quàm in poſtero, & plus in pauco quàm in multo. Et propter hoc cognoſcitur quòd non eſt ab apertione orificiorum nec abſciſione uenæ, quia in illis non eſt color malus. Et ſi ſanguis eſt arterialis, eſt feruens,calidiſſimus, ſpumoſus, ſaliens, & cum ſaltu exiens, aut ſaltem cũ maiori impetu, & eſt ſubtilior, rubeus cum claritate, cuius retentio eſt difficilis. Oppoſitæ conditiones ſunt in ſanguine uenali. Sanguiſuga autem cognoſcitur ex punctione pluries ſenſata, & quia bibit aquam in qua habitant. Significatur autem ſanguinem fluere per eradicationem alicuius pelliculæ ſuperficialis, quia aliquid uiſcoſum habens pelliculam annexam ſanguinolentam emittitur. Signa autem corporum præparatorum ad ſputum ſang. dicentur in phthiſi. Sed pro complemento doctrinæ ſunt aliqua notanda. Primum ꝙ in ſputo ſang. quatuor timentur. Primum ne nimis ſuperfluat. Secundum, ne ſui multitudine ſubito ſuffocet. Tertium,ne in aliqua parte coaguletur, Quartũ, ne ſequatur ulcus propter ipſius ſang. conſtrictionem & putrefactionem,aut quia uulnus non conſolidatum fiat ulcus. Secundum notandum eſt ꝙ fluxus ſang. ex pulmone eſt ualde malus, & deterior quàm fluxus ſang.ex pectore pluribus ex cauſis. Prima, quia motus pulmonis impedit conſolidationem,& auget fluxum ſang. ſed hæc cauſa eſt etiam cõmunis pectoris. Secunda, quia ſanies in membro ſpongioſo diutius retinetur, & difficilius extrahitur, unde magis acuitur,& acuta magis ulcerat.

Tertia,quia ſolutio continui in pulmone impedit anhelitum magis, quàm in pectore, unde augetur caliditas & corpus deſiccatur. Quarta, quia caro pulmonis eſt multę paſſibilitatis,unde cito fit ulcus pronum ad dilatationem. Quinta,quia pulmo nutritur ſanguine ſubtili, acuto impediente conſolidationem. Sexta,quia pulmo eſt magis ſubiectus catarrhis prohibentibus conſolidationem & augentibus putrefactionem. Tertio notandum ꝙ ſang. exiens ex naribus frequenter in ſomno,& alio modo deſcẽdit ad pulmonem, qui deinde cum tuſsi expuitur,& facit ſuſpitionem ꝙ ueniat ex pulmone.quare conſydera, an præceſsit fluxus ſang.nar. & ſigna ipſius ſuperius dicta in fluxu ſang. nar.ſcilicet rubedo faciei, & oculi,& ſplẽdor coram oculis,capitis alleuiatio poſt grauitatem,& ut non ſpuma ſit, & inſpice nares an ſint ſanguinolentæ, & an ex ſufflando ſang. exeat, de his tamen ſtatim dictum fuit,&c.

Prognoſtica. Primum. Omne ſputum ſanguinis in notabili quantitate cum febre eſt ſuſpectum, cum febris ſignificet putredinem & corruptionem, maiorem tamen inducit ſuſpitionem ſputum ſanguinis arterialis q̃ uenalis, imo etiã ſine febre ſuſpectum eſt. Secundum.Omne ſputum ſanguinis cum tuſsi ex pectore aut pulmone,cũ feb.& ſine feb. malum,ſed deterius eſt proueniens ex pulmone,& maxime ex ipſa ſubſtantia pulmonis ſm plurimum ducens ad phthiſim: quod enim eſt ex pectore ſanatur uelociter, & ſi non ſanatur habet malitiam ulcerum pulmonis, & multoties fit ulcus fiſtuloſum rediens frequenter cum ſputo ſanguinis. Tertium. Omne ſputum ſanguinis ſequens corroſionem pulmonis eſt mortale.

Quartum.Sputm ſanguinis cum uomitu etiam in notabili quantitate ſine febre, aut cum modica febre curat multas ægritudines,aut ab eis pręſeruat,ſed cũ febre intenſa & perſeuerante eſt ſuſpectum. Quintum, reliqua ſputa ſanguinis & maxime ſine febre ſunt ſalubria.

CVm ſanguis cum raſcatione, aut paruo ſonitu, qui fit ſine tuſsi, egreditur; non eſt ægro inde timendũ: poterit enim ſanari gargarizando ea, quæ in cap. de ſynanche nominauimus: & regimen ſubtiliando.

Cap. hoc diuiditur in tres partes. In prima agit de ſputo ſanguinis cum raſcatione proueniente ab uuula, palato, & partibus gutturis. In ſecunda ibi. Cum uomitu quoque. agit de ſputo ſang.cum uomitu emanante à ſtomacho & membris naturalibus. In tertia ibi. Quòd ſi cum tuſsi. agit de ſputo ſang. emanante à pectore, pulmone, & canna pulmonis. De primo dicit cum ſanguis egreditur cum raſcatione aut paruo ſonitu, qui fit ſine tuſsi non eſt ægro timendum: ſanabitur enim gargarizando, ſcilicet ſtiptica, quæ dicta ſunt in cap.de ſynanche. Et etiam diætam ſubtiliando, quę etiam ſit uiſcoſa & ſtiptica.

Cum

Cum uomitu quoque ſi exit ſanguis; non magnum affert timorem. curatur namque hoc phlebotomando ægrum. etſi comederit ſtiptica, ſicut ſumach, & ſuc. vuæ acerbæ. in potu præterea ſumat ex bolo arm. gummi arab. balauſt. ſang. drach. thuris omnium ana partes æquales: dentur ex eo drach. 3. cum rob ſimplici de citon. quibuſdam autem ſolet acci dere ſanguinis exitus cum interpolatione: ex quo nullum ſentiunt nocumentum, imo remedium. ideoque ſic eſt dimittendus.

In hac ſecunda parte curans ſputum ſang. cum uomitu emanante, dicit quinque. Primo, ꝙ hoc ſputum non magnum timorem affert, quòd eſt intelligendum, ſi fuerit ſine febre. Secundo curetur phlebotomando ægrum, ſcilicet ex baſilica aut ex ſaphenis, ſi in cauſa fuerit retentio menſtruorum aut hæmor. Tertio, ſi comederit ſtiptica, ſcilicet ſuccum fructuum ſiccorum, & ſtipticorum, & ſuccum uuæ acerbæ ſimilis complexionis. & ſumet etiam cibaria quæ ex eis fiũt, aut cum his condiuntur. Quarto, ſumendo in potu. ℥. 3. huius pulueris cum rob ſimplici de citon. id eſt, ſuccus citon. per decoctionem inſpiſſato. ℞. boli armen. ſang. draconis, gummi arab. omnium frigidorum, & ſtipticorum, & uiſcoſ. thur. cal. & ſic. uiſcoſ. ana partes æquales, ſtomacho ieiuno. Quinto dicit, ꝙ quibuſdam ſolet accidere hoc ſputum cum interpolatione ex quo nullum ſequitur nocumentum, imo remedium ad curandum, ſcilicet, uel præſeruandum, quapropter ſic eſt dimittendum.

Quòd, ſi cum tußi ſuperueniat ſanguinis egreßio; eſt timoroſum. & tamen incipiendum in curatione ægri cum ſanguinis ſubtractione ex baſilica: deinde ex trochiſcis iſtis in potu eſt tribuendum, qui. Rec. thur. ſang. drac. amborum, drach. 3. & tertiam charabe drach. 5. hematitis, terræ ſigillatæ amborum, ana drach. 10. aluminis, drach. 2. & s. balauſt. drach. 3. opii, drach. 2. rauedſceni, drach. 2. ex his omnib. fiant trochiſci. 10. de quibus quotidie unus in potu ſumatur cum ſucco ozimi maioris aut portulacæ. &, ſi ægritudo uehemens fuerit; alius circa noctem dandus eſt. adiutoriorum quoque, ac coxarum partes ſuperiores ſunt ligandæ, & extremitates fricandæ. pectus etiam præcipue ſi fuerit in eo locus dolens ex prædictis trochiſcis, ex aqua, & aceto epithimetur. eius præterea cibaria ſuc. vuæ acerbæ, & ſumach, & eius ſimilia admixta habeant. & patiens ſupinus iacens de terra ſigillata aliquid poſt aliquid paulatim comedat.

In hac tertia parte curat ſputum ſang. cum tuſsi, & dicit. 7. Primum, quòd hoc ſputum eſt timoroſum, ut patet ex dictis. Secundum, quòd phlebotomanda eſt baſilica ad minorandum ſang. & ad diuertendum. Tertium, ꝙ unum ex his trochiſcis dandus eſt in die, ſcilicet in mane ſtomacho ieiuno, & ſi ægritudo fuerit uehemens id eſt, quòd ſanguis impetuoſe egrediatur, alius eſt dandus circa noctem, id eſt, per duas aut tres horas ante cœnam cibo prædigeſto, diſtemperatus cum ſuc. ozimi maioris, id eſt, baſiliconis cõmunis uel citrarii, non autem gariophilati: habent enim ambo folia lata, & quamuis ſint calid. & ſic. & potius per qualitates manifeſtas dilatantia, ſtringunt tamen cum proprietate occulta, aut dentur cum ſuc. portul. frig. & hum. uiſcoſo, & optimo in hac diſpoſitione, præcipue ſi ſit cum caliditate & ſanguis acuitate, & ſimiliter eſt ſuc. plantag. quantitas autem ſucci ſit. ℥. 1. uſque ad. 2. & detur actu frig. Trochiſci autem ſunt iſti. ℞. thu. ſang. drach. ana. ℥. s. & tertiam Karabæ frig. & ſic. ſtipticæ & uiſcoſæ. ℥. 5. hæmatitis, terræ ſigillatæ frig. & ſic. ſtipticæ & uiſcoſæ, ana. ℥. 10. aluminis, ſcilicet rochiæ uel iameni, uel ſacch. cal. & ſic. ſtipt. ℥. 2. & s. balauſt. frig. & ſic. ℥. 3. opii. ℥. 2. rauedſceni, loco cuius accipiatur rheum barbarum. ℥. 2. & eſt cal. & ſic. ſtipticum habens proprietatẽ in confortatione ſtomachi & hepatis, ex omnibus his fiant trochiſci. 10. cum aliquo ex dictis ſuccis, ſufficit medietas unius ex his trochiſcis: eſt enim quilibet. 4. ℥. habẽs. 12. gra. opii, & unus non dabitur abſque timore in una uice. Quartum, quòd adiutoriorũ, id eſt partium brachiorum à cubitis uſque ad ſpatulas ſuperiores partes ſunt ligandæ, & ſimiliter partes ſuperiores coxarum fortiter ſtringendo, quæ ligaturæ ſunt mutandæ deſcendendo, & extremitates ſunt fricandæ, non autem aliæ partes, quia ſupercalefaciendo nocerent. Quintum, quòd locus pectoris dolens ex trochiſcis prædictis cum aceto & aqua roſ. mixtis epithimetur. Sextum, quòd cibaria ſint ſuc. uuæ acerbæ, & ſumach admixta habeant: ſi tamen iſtorum acredo cum ſacch. dulcorata ne tuſsim excitent. Vltimum, quòd patiens ſupinus iacens aliquid poſt aliquid de terra ſigill. comedat, ſcilicet lambendo, ut aliquid eius ad pulmonem tranſeat: eſt enim propria frig. & ſic. ſtiptica, uiſcoſa.

Cura ſputi ſang. à cerebro emanantis, & ſimiliter deriuati à naribus ad os, patet ex cura fluxus ſang. narium, de quo ſupra. Et ſimiliter cura ſputi ſang. à partibus oris, & à partib. gutturis, patet ex prædictis in cap. de uulneribus. & ulcerib. oris & partium eius, & ſimiliter ex cap. de ulceribus vuulæ, & etiam partium adiacentium. Et conferunt eis retentiones in ore, & gargarizationes rerum ſtipticantium & inuiſcantium, ſicut aqua albuminis oui ſola, aut in qua infuſus ſit bo. armen. ſang. drac. trachagantus, & ſimilia, quæ in textu dicta ſunt, item ſuccus plantag. & portul. cum ſimilibus permixti, & ſint actu notabiliter frig. uel ſi locus emanationis ſubiacet ſenſui, ponatur ſuper uena ſoluta aliquid pulueris ſupraſcripti, & aliquantulum retineatur bene compreſſum, quæ ſi non ſuffecerint phlebotometur de cephal. uice poſt uicem phlebotomia ſubtili diuertente, & paulatim ſubtiliorem partem eius euacuante, quæ eſt pronior fluxui. Et ſi cętera non contulerint & ſenſui ſubiaceat cauterizetur cauterio actuali, aut potentiali profunde ſatis, ut eſcara non facile remoueatur & fiant reliqua remedia in ſimilibus caſibus oportuna. Si uero ſputum ſang. ſit cum uomitu eſt habenda diligens conſyderatio. Si enim ſit criticum, aut propter malitiam eius in quanto uel in quali expellatur, ſinẽdus eſt, niſi modum excederet. Curat enim & præſeruat à multis ægritudibus. Si uero nihil tale ſit aut forte ſuperfluat uirtutem deiiciens, ſiſtendus eſt. Pro cuius conſtrictione exiguntur tres intentiones præter duas omnibus communes. Prima eſt rectificatio membri à quo eſt origo emanationis eius remouendo nocumentum illius membri, & ipſum confortando, ut ſit minera humorum laudabilium. Secunda eſt, ut fiat diuerſio cum ſubtractione ſang. ex uena deſeruiẽte illi membro & cum applicatione uẽtoſarum ſuper ipſum, & ſi eſt à toto corpore propter exuberantiam ſang. in ipſo fiat phlebotomia cum iteratione ex baſilica aut communi, nunc dextra nunc ſiniſtra, & quandoque ex ſaphenis, ſi retentio menſtruorum aut hęmor. fuerint in cauſa, & ſi ſolũ quantitate exuberet. larga phlebotomia, uel mediocris facienda eſt: ſi autem ſit acuitas aut inflatio in ſang. cum ſubtilitate & ebullitione ſubtili phlebotomia utendum eſt. Et ſimiliter ſi eſſet ſubtilis propter nimiam aquoſitatem ſibi admixtam, minor tamen ſit phlebotomia. Tertia intentio eſt adminiſtratio conſolidantium & conglutinantiũ ſicut expedit, nunc uero quæ compingant ſang. & incraſſent ex his quæ dicẽtur. Huius tamen cura licet poſsit eſſe nota ex his quæ dicta ſunt in præſenti cap. manifeſtior tamen fiet cum agemus de diſpoſitionib. membrorum naturalium.

Cura aũt ſputi ſang. ex pectore aut canna pulmonis apud Meſue, cuius doctrinã ſequar, exigit duplex regimen, uniuerſale & particulare. Vniuerſale aũt quatuor cõplebitur intentionib. Prima eſt adęquatio ſang. complenda maxime debito regimine ſex rerum. Secunda eſt eius diuerſio. Tertia ipſius mundificatio. Quarta accidentium correctio. Prima autem intentio corrigit nocumenta ſang. in quãtitate, aut qualitate eius, aut utriuſq;. In quantitate quidem cum diminutione cibi & potus, & dimiſsione uini, & ſi non poteſt dimitti, ſit ſtipticum pauciferum multæ permixtionis cum aqua, & proprie ferrata extinctionis calibis, aut in aqua infuſum fuerit tragachantum, aut aqua roſ. & proprie decoct. roſarum ſic. Et ſi poteſt abſtinere à uino bibat huiuſmodi aquas cũ rob myrtino, aut bibat aquam decoct. iuiubarum, & uitet dulcia, & omnia quæ dilatant & multiplicant ſang. ſicut frumentum & trit. Et conſimiliter omnia, quę fiunt ex fari-

na frumenti,ſicut alaganæ,& ſimilia, & proprie quando eſt peccatum in quantitate ſang. nam huiuſmodi, quando eſſet peccatum in ſubtilitate eius conferunt incraſſando & inuiſcando. Et panis eius ſit ex farina milii & ſiliginis, aut ex his cum pauca farina frumenti parum fermentatus non ſalitus. Et ſint contenti ſorbitionibus factis ex rizo, milio, lentibus, prima aqua abiecta, ſcilicet decoct. earum & horum kiſt eſt conueniens. Similiter Kiſt fabarum aut ſorbitio ex farina earum. Item Kiſt hordei & proprie torrefacti. Ex olerib. conuenit portulaca, lactuc. cucurb. citrulli & plantago. Ex carnib. perdices & aues minutæ extremitates uiſcoſæ, uituli caſtrati, & ſimilium, turtures & ſimiles ſtipticitate quadã participantes: comedat tñ in parua quãtitate cũ ſang. ſuperabundet, item caro cuniculi, capreoli. Et ex piſcibus piſces petroſi, qui tamen non ſint frixi, ſed aſſati aut elixi, item cancri fluuiales cocti in lacte, aut aqua hordei, & proprie torrefacti. Fructus conuenientes ſunt ſtiptici ſicut pira, citonia, ſorbæ, meſpila, uitent tamen omnes fructus, & cætera nimis acria, aut acetoſa, dulcia, amara, ſalſa, unctuoſa & acuta, ſed inſipida, pontica, ſtiptica conueniunt. Et ſi peccatum in ſanguine ſit propter acuitatem, & ſubtilitatẽ eius corrigatur cum extinguẽtibus inflammationem, & incraſſantibus ipſum, ſicut cibi & potus ſtiptici extinctiui inflammationum, ſicut cibi ex lentibus aut cucurbita aut citrul, & portul. & plantago ſunt mirabiles: ſedant enim inflammationẽ & ſtringunt ſang. Et concedantur eis cibi paucæ acetoſitatis, ſicut qui fiunt ex prunis, ceraſis acribus, granatis, carnibus paruarum auium, & extremitates animaliũ uiſcoſæ, proprie cum remiſſe acribus conditæ. Et confert maximũ iuuamentum adminiſtratio aqua roſ. aut plantag. aut portulacæ permixtę cum coriandro aſſo, aut ſem. portul. papaueris in matutinis: hęc enim incraſſant & compinguunt ſang. & laudantur iuiubæ, & aqua decoct. earum, fructus ſtiptici & ſic. & ſimile ſit reliquum regimen ſex rerum non naturalium. Aer autem declinet parum ad frig. & ſic. ſi fuerit peccatum in multitudine ſang. Si uero in acuitate, declinet ad frig. & hum. & ſi fuerit multum aquoſus, declinet ad ſic. cum temperamento actiuarum. Vitetur aer fumoſus & uentoſus, & nimis humidus. Vitet omnes motus fortes corporeos & animales, & nimium ſomnum cum eſt multitudo ſang. in cauſa & proprie ſub radiis ſolis, aut lunę & nimiam quietem, econtra autem ſomnus & quies confert cum eſt peccatum in acuitate ſang. Item uitet coitum & balneum aquæ dulcis. Et procuret omnes euacuationes à natura inſtitutas & etiam non naturales, ſi fuerit ex longo tempore conſueta, & ſi fuerit peccatum in multitudine & acuitate materiei noſtra occupatio erit cum utraque ſimul, & ſimiliter ſi fuerit iu multitudine & aquoſitate. Secundam intentionem, ſcilicet diuerſionem, complent phlebotomiæ iteratæ, nunc ex baſilica dextra nunc ex ſiniſtra, quæ ſunt ſubtiles: ſi fuerit peccatum in ſola acuitate, aut aquoſitate cum ſubtilitate. Si uero in ſola multitudine, ſint latę. Si uero in utriſque ſimul, ſcilicet multitudine & ſubtilitate, ſint mediocris latitudinis. Et quandoque phlebotomentur ſaphenæ ſi magna ualde fuerit ſanguinis multitudo, aut cum in cauſa fuerit retentio ſang. menſtrualis aut hæmor. qui iuxta poſſe prouocetur, & ſimiliter fluxus ſang. nar. ſi fuerit retentus. Lac quoque prouocetur, ſi in cauſa fuerit eius retentio. Et conferunt uentoſationes in hypochondriis ſine ſcarificatione, ſcilicet ſuper hepate & ſplene. Tertiam intentionem ſcilicet ſanguinis mundificationem complent adminiſtrationes medicaminum ſanguinem mundificantium, aut à cholera ſecum permixta cum decoctione fructuum ℞. mirob. citrin. à. ℥. 1. uſque ad. 2. prunor. tamar. ana. ℥. s. iuiub. numero. 15. incidantur incidenda & bulliant in lib. 1. aquæ ad conſumptionem duarum partium, & cum ſufficienti expreſſione colentur, huic poſſet addi. ℥. s. ſyru. uiol. aut de iuiubis, aut exhibe. ʒ. 1. s. rheubarbari cum ſuc. lingue arietis, aut aqua quæ mulgetur ex ſemine portul. & ſi in cauſa fuerit aquoſitas educatur cum. ʒ. 1. turbith non confortati, aut quantum ſufficit, diſſoluta cum decoctione mirobol. chebulorum, aut cum decoctione mirobo. chebu. in aqua mellis miſceatur ſucci ireos. ʒ. s. uſque ad. 1. & in his caſibus ſi ſanguis peccauerit ſola qualitate, ſcilicet ſubtilitate, incipere debemus ab ipſius mundificatione & poſtea phlebotomare. Si autem peccauerit multitudine & ſubtilitate prius minorãdus eſt phlebotomia, deinde mundificandus. Si uero ſola quantitate, ſola ſufficit phlebotomia. Ex his autem quæ mundificant ſanguinem & diuertunt inferius ſunt clyſteria quę ſanguinem peccantem acuitate ſint leuiter infrigidãtia. Si uero aquoſitate, ſint acutiora, & proprie ſicut cum decoctione ireos, & ſimilium, aut in eis ponatur ſucci ireos à. ʒ. 2. uſque ad. 6. Si uero ſanguis ſola quantitate peccauerit, ſint lenientia aut mediocris acuitatis. Si uero plures cauſæ adinuicem componantur, circa plures fiat occupatio. Quarta autem intentio, ſcilicet correctio accidentiũ perficitur prohibendo reiterationem ſputi ſanguinis cum ſoleat frequenter reiterari, aut præſeruando, ne accidat in paratis ad ipſum qui ſunt conditionati, ut ſuperius dictum fuit, & dicetur in cap. de phthiſi. Et ſecundo perficitur, ſuccurendo accidentibus ſequentibus ſputum ſanguinis. Primum autem, ſcilicet prohibitio caſus in ipſum, aut reiterationis eius perficitur tripliciter. Primo, cum prohibitione rerum facientium cadere in ipſum ſicut ſunt res acuentes & agitantes ſanguinem, ueluti cibi & medicinæ acutæ, labor uehemens, ebrietas, rixæ, uociferationes, caſus, percuſsiones, & ſimilia deſcripta ſuperius inter cauſas eius. Secundo, perficitur cum adminiſtratione conuenientium ad præſeruandum à caſu in ipſum eius reiteratione, ſicut eſt phlebotomia baſilicæ aut ſaphenę ſecundum exigentiam, & appoſitio uentoſarum in cruribus, & prouocatio hæmor. aut menſtruorum, aut ſang. narium. Et conueniens adminiſtratio ſex rerum. Et hæc omnia in uere obſeruanda ſunt: eſt enim tempus faciens ſanguinem exuberare, nocumenta autem facientia cadere in ipſum, quibus ſecundum exigentiam ſubueniendum eſt, ſunt catarrhus acutus, & tuſsis uehemẽs, cuius cura iam præmiſſa eſt. Item apoſtema pleureticum, peripneumonia, in quibus apparens ſputum ſang. eſt laudabile: ſi tamen non fuerit ſanguineum purum, quorum cura præceſsit. Item apoſtema hepaticum in quo apparitio ſputi ſang. in princ. eſt malum, ſignificans multitudinem, aut malitiam & apoſtematis magnitudinem. In proceſſu uero cum incipit reſolui eſt bonum, de cuius cura infra. Item retentio ſanguinis narium, de qua ſupra, & retentio ſanguinis hæmorrhoidalis, aut menſtrualis conſueti fluere, de quibus infra. Item lactis retentio, quibus ſubueniendum eſt ipſum prouocando ſecundum oportunitatem. Tertium autẽ, ſcilicet ſuccurrere accidentibus ſequentibus ſputum ſanguinis, perficitur ſecundum ipſorum exigentiam. Syncopi ergo ſubueniatur ſecundum quod dicetur in cap. proprio. Similiter coagulationi ſanguinis in pectore uel ſtomacho. Pro cuius diſcoagulatione dentur aliqua incidentia & abſtergentia, ſicut oxymel ſimplex & coagulum leporis uel hœdi confert cum proprietate ſua ad coagulandum diſcoagulata, & diſcoagulandum coagulata, ſiue ſit ſanguis, ſiue ſit lac, de quo poſſunt dari gran. 5. cum. ℥. 1. oxymellis, & . ℥. 2. aquæ ſaccharatę. Particulare autem regimen uariatur ſ̃m quatuor modos ſputi ſanguinis. Primum, cum ſputum ſanguinis reſudat ex membrorum ſubſtantia, uenis aut arteriis. Quod ſi fuit ab apoſt. ſanguineo cuius materiam parum poſt parum cum ſcreatu expellitur conſtrictione nõ indiget, imo potius ſcreatus adiuuandus eſt ſecundum quod fuit in pleureſi. Si uero reſudet ex uenis aut arteriis pectoris, aut pulmonis p̄pter ebullitionem, aut agitationem ſanguinis conueniũt medicamina ſang. feruorem reprimentia & ipſum compingẽtia, ſicut portulaca maſticata, cuius ſuccus paulatim deglutiatur & in ore teneatur, & ſemen eius aſſum, & tota planta ipſius ſ̃m omnem modum adminiſtrationis, & ſimiliter papauer aſſum. Item iuiubę ſ̃m eundem modum adminiſtrationis. Et in mucilagine pſilii cum lapide hæmatite ſubtiliſsime trito & diligenter loto, proprie cum aqua plãtaginis eſt uirtus mirabilis. Et ſi idem lapis præparatus miſceatur ſucco plantaginis. Et doſis eius ſit communiter circa. ʒ. s. cum. ℥. 1. ſucci plantag. aut mucilag. pſilii. Et pſilium aſſum conquaſſatum cum ſucco portul. Et ſemen eius uſque dum fiat mucilaginoſum, eſt ad illud mirabile. Et ſimiliter ſem. hyoſcyami albi. ℈. 1. cum ſucci arnogloſſæ. ℥. s. Item lac coctum cum lapidibus fluuialibus, aut ferro ignito & proprie

prie acetosum abstracto butyro optime conuenit. Item lutũ sigillatum & armenum & proprie cum succo plãtaginis sunt medicinæ præstantes ad illud. Item aqua ferrata cum gummi arab. & tragachanto asso. Et quãdoq; oportet cum his aliquid ex narcoticis permiscere, sicut trochiscos de karabe M. & descriptione à Rasi in textu. Secundum est contra sputum sanguinis emanantis ẽm uiam redundationis ex aliis mẽbris, sicut ex matrice, & similibus, & huiusmodi cura perficitur cum euacuatione & diuersione, tam à membro mittẽte, quàm recipiente, quę potest patere ex suprascriptis, &c. Tertium contra sputum sanguinis fluentis ex ruptura uenæ, & indiget administratione stipticorum consolidantium, sicut sang. draconis, karabis, boli armen. lutum sigil. balaustiæ, rosæ, cornu cerui adustum, corallus adustus, cortices & flores granatorum, hæmatites, gummi assum, mumia, rheubarbarũ & proprie assum cortices thuris, cortices mastichis, coagulum leporis, coriandri semen, linguæ arietis, capita & uirgulta rosarum, & fructus, folia myrti, spodium. Ea autem in quibus hæc sunt administranda, sunt succus plantaginis, succus portulacæ, suc. basiliconis maioris, & aqua ferrata infusionis gummi assi, aqua rof. succus citoniorum succus granatorum myrti. Medicinæ autem compositæ sunt sac. rof. est. n. medicamen benedictum, myrrha, syrupus de rof. siccis, syrupus de iuiubis, syrupus myrtinus, trochisci de terra sigillata, trochisci de karabe, philonium persicum. Administranda autem exterius, sunt oleum rof. mastichinum, myrtinum, oleum de cytoniis & similia, quæ possunt permisceri cum pulueribus suprascriptis, & cum farina sauich, lentium, fabarum, & similium cum succis suprascriptis, & albumine oui, & ex propriis est thus subtilissime puluerizatum mixtum cum albumine oui, & hęc administrentur super loco doloroso, in illo enim uerisimiliter est ruptura uenæ. Quartum, contra sputum sanguinis ex corrosione & ulcere præcedẽte, & hoc est illud, quod est maxime suspectum & timorosum, sed huius curam ponemus in cap. sequenti de phthisi, si Deus uoluerit.

De phthisi. Cap. 72.

PHthisis græce, sputum latine. Sed phthisis græce, consumptio latine. Hæc dispositio quocunque nomine uocetur est descriptiue ẽm Mesue detrimentum deficcationis & consumptionis cadens in corpus ex calore febriũ habitudinalium minutarũ ex ulceratione pulmonis. In qua descriptione uidemus ad phthisim esse necessariam corporis consumptionem immediate sequentem febres habitudinales, id est, hecticas, quæ proueniunt ex ulcere pulmonis. Dicitur autem minutarum, quia feb. hecticę non sunt ardentes, sicut putridæ, imo phthisici non sentiunt se febrire, nisi cum cibum sumunt, per cuius sumptionem ratione hecticæ calor excrescit. Est enim proprium hecticorum, ut supercalefiant post cibum. Cum quo tamen concedendum est nullam hecticam esse remissiorem ephimera aut putrida, quam immediate sequitur, quia primum esse feb. factæ, est primum non esse fientis. Et ex hac descriptione patet differentia inter phthisim hecticam, marasmum & tabem. Hectica est enim febris habituata & festa, cum sit independens à causa corporea speciali dependentia, cuius calefactum esse, est in substãtia cordis, & non includere in quidditate eius ꝙ sequatur ulcus pulmonis quapropter omnis phthisicus est hecticus, & non econtrario. Differt autem ab hectica etiam improprie sumpta quia dicitur de hectica senectutis, & de hectica mẽbri particularis: sicut de hectica stomachi & hepatis, & huiusmodi, quia hæc hectica dicit siccitatem fixam absque caliditate, aut totius, aut membrorum particularium, quapropter nullus phthisicus est hecticus hoc modo. Marasmus autem & tabes dicunt corporis multam consumptionem, siue sit feb. siue non sit, & dicuntur etiam de consumptione mẽbri particularis, sicut aliquando dicimus crus tabidũ & brachium marasmatum, licet secundum alios marasmus differt à tabe, ex eo ꝙ importat corporis consumptionem sequentem febrem acutam. Sed tabes absolute corporis consumptionem, undecunque proueniat. Sed litem de omnibus omittamus: nam quandoq; hi termini apud authores accipiuntur ut synonymi. Pro notitia specierum phthisis est sciendum ꝙ ulcera membrorum spiritualium. aliquando sunt in pleura & musculis intrinsecis pectotis, & ossibus eiusdem cum eorum corruptione. Aliquando in diaphragmate. Aliquando in mediastino. Aliquando in canna pulmonis. Quãdoque in pulmone ipso. Deteriora cæteris partibus sunt quę fiunt in pulmone, deinde in diaphragmate, deinde in mediastino, deinde in pleura & partibus ipsi continuis: ita ꝙ quidam arbitrati sunt nunquam ulcera pulmonis posse consolidari, eo ꝙ est in continuo motu, quibus Galenus. 6. de ingenio sanitat. contradicit motum non impedire consolidationem, cum ulcera pectoris & diaphragmatis, quæ sunt in cõtinuo motu possint consolidari, sed materiam limitando dicit, ꝙ ulcera munda siue pura superficialia in pulmone consolidantur. Putrida uero corrosiua apostemosa ualde sordida aut uirulenta, & huiusmodi non possunt consolidari, cui sententiæ Mesues consentit. Vlcera uero pectoris & immũda siue impura consolidantur multis ex causis. Primo, quia pectus est carnosum. Secundo, quia est cum paruo motu. Tertio non habet substantiam mollem, pronam in corrosionem & putredinem. Quarto, non habet carnem spongiosam in qua sanies retineatur, imo quod ab ulcere pectoris resudat, aut per aliam uiam expellatur, super diaphragmate colligitur, si non exspuatur, postea paulatim expellitur ẽm plurimum. Quinto, non est multum subiectum catarrhis. Sexto, non nutritur sanguine calidissimo multæ cholerae admixto impediente consolidationem. Septimo, non habet uenas magnas & amplas, sicut pulmo. Octauo, non ita cordi deseruit, sicut pulmo. Oppositæ conditiones reperiuntur in pulmone. Item medicinarum quę applicantur exterius uirtutes uix possunt attingere ad pulmonem, quę autem sumuntur interius si deglutiantur multum transmutatę sunt, & earum uirtus est diminuta quando ad pulmonem uenerit. Si autem teneantur in ore, uel lambendo fumantur, parum de ipsis ad pulmonem penetrat. Præterea aut sunt calid. & febrem augent, aut frig. & sputum impediunt, & cum hoc sunt tarde non penetrantes, aut sic. & similiter sputum impediunt, & nocent hecticæ, aut humidæ, & nocent ulceri. Præterea si ulcus sit corrosiuum, requiritur tempus antequam humor corrodens sit correctus, & interim ulcus dilatatur & ampliatur. Præterea si ulcera pulmonis debent curari, indigent mundificatione, quę maxime tussi perficitur, sed tussim commouendo ampliatur ulcus. Item addit in dolorem si ulcus ad panniculum peruenerit, & dolor impedit consolidationem, humores attrahendo, quare raro ulcera pulmonis consolidantur nisi fuerint munda, & superficialia, & non multum antiquata: quæ tñ exigunt medicũ prudentem & diligentem. Si uero profundetur notabiliter in substantia pulmonis difficillime curantur, & si peruenerint ad chartilagines non recipient curationem: homines tamẽ magis susceptibiles curæ phthisis sunt infantes.

Crustosa tñ ulcera non impetiginosa, aut pendentia ab humore adusto, quia hæc difficillime rectificantur, sed crustosa, quia superficialia & paucæ saniei quibus facillime aduenit crusta siue cutis non uera, facile rectificãtur, & si nõ perfecte liberentur, longissimo tempore durant antequã ægrũ ad interitum ducant, ita ut aliquando ẽm Auic. prolongetur tempus in phthisi circiter. 23. annos. Vlcera uero diaphragmatis in parte carnosa rectificantur, nisi utrinq; penetrent, sed in parte neruosa si sint aliqualiter profunda, raro uel nũquam curam recipiunt. Vlcera uero mediastini facilius rectificantur, q̃ ulcera diaphragmatis, & adhuc facilius ulcera pleuræ & musculorum inter costas, & costarum etiam si sint corruptæ, sed opus est sectione aut cauterio in parte extrinseca, ut perueniatur ad costam corruptam. Et ex his manifestæ sunt differentiæ ulcerum pulmonis. Vlcera uero existentia in canna pulmonis si sint in panniculo tegente cannã & chartilagines ipsius, facile curantur. Si uero profundentur in substantiam chartilaginum non recipiunt curam. Causæ ulcerum pulmonis quandoq; sumuntur ex dispositione patientis, quandoque ex fortitudine causæ imprimẽtis. Primo modo, aut ex parte complexionis. Et sic complexio frig. est parator in phthisim ẽm Auic. quàm calid. quod uerificantur in hoc tantum, quòd habent pectus strictius & abundant magis in superfluitatibus. Oppilatio tamen calida ratione acuitatis superfluitatum imprimentium in pulmone est ma-

gis parata ad phthisim. Et certe uidi plures phthisicos, habentes complexionem calidam q̃ frigidam. Complexio autẽ sicca & humida sunt fere æqualiter paratæ ad phthisim. Sicca quidem magis ratione fracturæ uenæ. Humida uero, quia abundans in pluribus superfluis, & quia pulmo est mollior. Ex parte sexus fœminæ & masculi sunt fere æqualiter parati, licet apud Mesue, in mulieribus magis occultetur, quàm in uiris. Ex parte ætatis maxime parati sunt à. 18. anno usq; ad trigesimum secundũ Aui. licet ſm Hippoc. usque ad trigesimum quintum, id est, ad finem consistentię, quod prouenit, quia in hac ætate est pulmo satis mollis, facile susceptiuus impressionis, & humores acuti multum imprimentes. In pueritia uero licet pulmo sit mollior, humores tamen sunt paucæ acuitatis propter multam humiditatem obtundentẽ caliditatem. Item secundo, quia uirtutes naturales puerorũ sunt fortissimę optime digerentes, & sua expellentes superflua. In senio uero pulmo est durior & humores paucæ acuitatis diminuta caliditate ex decursu ætatiuo. Credo tamen quod rarius accidat pueris, quàm senibus, & si accidat pueris facilius curantur quàm senes, licet in senibus non curata magis occultetur, quàm in pueris. Sed merito cõpositionis, proni in phthisim sunt, habentes collum gracile, & longum tendentes ad interiora cum eminentia. Et habentes humeros alatos, sicut sunt curuaturæ alarum, & spatulas quasi à pectore separatas. Isti enim uidentur quasi alati, id est habẽtes alas, & de necessitate habent pectus constrictum. Si autem cum hoc sunt macilenti, & habentes carnem mollem cum acuitate humorum, & cerebrum catarrhizans, ut sit debile, facile recipiens superfluitates & nutrimentum proprium, non bene transmutans cum multiplicatione uentositatis in pectoribus eorum, & pulmonibus, & partibus uicinis, quæ multiplicantur propter debilitatem pectorum, & eorum sequentem malam compositionem. Et frequenter uexat eos tussicula cum punctura alicuius spatularum aut mammillarum, & præcipue si sint ex irascentibus facile, cholerici sunt maxime inter omnes parati ad phthisim, & proprie quando cum acuitate humorum habeant carnem mollem. Corpora enim mollia sunt parata ad phthisim, quia facile ulcerãt substantia pulmonis, sed dura & spissa propter illud, quod accidit eisdem de eruptione uenarum. Ratione ergo causæ imprimentis multæ sunt causæ primitiuæ, sicut aer. Autumnus enim maxime facit cadere in phthisim, & uehementius nocet factis phthisicis. Item constitutio borealis multum dominans & maxime quando præcessit austrina, & similiter econtra, licet ſm Mesue regio borealis multum frigida & sicca. Item cibi & potus salsi & acuti & capita replentes. Item retentio omnium euacuationum consuetarum. Item motus fortes corporei & animales, quia uenas rumpunt. Item percussio penetrans ad pulmonem, casus & offensio, & similes. Et ex corporeis antecedentibus sunt humiditates acutæ repentes ad pulmonem, sicut sanies ab ulcere synanchico, aut ab ulcere pleuretico, aut empyema. Si enim non mundificatur in quadraginta diebus ſm doctrinam Hippocratis ducũt ad phthisim, licet in duobus uiderim ulcus pleureticum non mundificatum in quatuor annis, quod tñ non duxit ad phthisim. Sed causæ coniunctæ per essentiam in pulmone sunt bothor & uariolæ, quæ ulcerantur. Item peripneumonia, quando transit in ulcus. Frequenter autem inter omnes causas sunt catarrhi à capite defluentes ad pulmonem, aut sui acuitate corrodentes, aut sua humiditate superflua putrefaciẽtes. Ruptura quoque uenarum in pulmone à quibuscunq; causis fiat de quibus dictum est in capitulo præcedenti, frequenter ducit ad phthisim. Aliquãdo etiam generatur phthisis incipiendo per essentiam in pulmone ex nutrimento suo non bene conuerso, & ex superfluitatibus suis non bene resolutis ob uirtutum suarum debilitates, quæ diuturnantes in pulmone ipsum corrodunt, aut putrefaciunt, sicut quęcunq; aliæ humiditates undecunque ad pulmonem defluxerint, & ideo ex asthmate quãdoq; transitur in phthisim, licet frequẽtius econtra phthisis associet sibi asthma. Signa quædam sumuntur ab exeũtibus, sicut à sputo quando est crassum, saniosum, quod cognoscitur, quia fœtet sanies quando ponitur super prunas, & habet colorẽ album tendentem in uiridem uel citrinũ, & quia descendit in aqua. Per hæc tria à sputo phlegmatico non digesto discernitur, nam si esset digestum descẽderet ad fundum, sicut sanies: nam de ratione phlegmatũ digestorum, ꝙ sint incrassata, & ad terreum deducta, ideo descendit in aqua, ut placuit Auer. in commento canticorum, com. 9. hoc tamen signum non solum est efficax cum etiã sanies spuatur in ægritudine, quæ non est phthisis apud Auic. cap. de empyemate. Et quãdoq; post sputum saniosum sequitur sputum sanguineum, & est proprium signum ulceris corrosiui, sicut econtra, quandoq; ad sanguineum sequitur saniosum. Si autem in sputo sint crustę, aut aliquid aliud de pulmonis substantia non remanet dubitatio. Est enim certa phthisis, & salsedo sputi arguit ulcus corrosiuum. Et si expuitur aliquid & sit crassum, est ex pulmone. Si uero subtile, est ex canna pul. & quãdoq; in ulcere magno expuunt annulos ex canna pulmonis. Et nota ꝙ aliquãdo est sputum saniosum, quod tamen non descendit in aqua propter duo. Primo, quia est ualde crassum, & tenax, & obuians multæ quantitati aquæ multum resistenti non potest ipsam diuidere. Secũdo, quia forte est cum multa spuma & inclusione multæ uentositatis subleuantis, quapropter sputo solo non est credendum. Vrina phthisici est naturalis ſm plurimum si non habeant aliam ægritudinem complicatam in substantia, colore, quantitate, sedimine. Verum aliquando habet oleagineitatem in superficie, & aliquando furfures, & aliquando petala quædam, quæ omnia significant humidi consumptionem. Egestiones sunt naturales, nisi quod aliquando præcedente phthisi fit fluxus lientericus aut diarrhœicus ob debilitatem uirtutum naturalium, & est malum signum. Sudor quoque factus in fine digestionis quando spargitur nutrimentum per membrum est signum phthisis, & malum: significat enim humidi debentis nutrire dissolutionem à calore præter naturam. Sed à qualitate mutata. Primum signum est febris minuata, continuata, uniformis, nisi quando cibum sumit, & hæc febris est hectica, licet secundum plurimum phthisicus non euacuetur à febre putrida sequente saniem ulceris, nec ex hac febre putrida est lac phthisicis disconueniens. Et quandoque associãtur eis aliæ febres putridæ, scilicet quotidiana, tertiana, quartana, quintana, & est deterior per uiam signi, significat enim ultimam exiccationem per quam humores incinerant, & transeunt in melancholiam, licet per uiam causæ, aliæ febres sint deteriores, quia magis affligant. Et propter hoc tertiana est media in malitia tam per uiam signi, quàm per uiam causæ. Color faciei est plumbinus, licet post assumptionem cibi rubeat uaporibus sursum eleuatis. Extrema & proprie pedes quandoque tument & undimiantur iam errante digestiua hepatis, & ipsorum per cõmunitatem ad pulmonem, & superfluunt uenæ eorum omni hora, quoniam uirtutes eorum debilitantur à retentione nutrimenti & regimine eius: & caliditas resoluit & liquefacit, quapropter non attracto nutrimento à uenis, & humido ipsorum resoluto superfluunt uenæ. Sed ab actione læsa sumuntur signa, quia male dormiãt. Secundo, quia pulsus eorum est minutus, durus, frequens, uniformis, nisi quia cum cibum sumit excrescit, & diuersus in fine debilitatis uirtutis. Et anhelitus licet in principio parum recedat à naturali, in fine tamen frequentatur & diuersificatur, & appetitus est diminutus secundum plurimum, & in fine aufertur. Dolor quandoque est in phthisi, scilicet, cũ ulcus peruenit ad panniculum tegentem pulmonem interius aut exterius, aliter non est dolor in phthisi notabilis. Signa autem causarum primitiuarum sunt ipsæmet causæ. Sed signa causarum per communitatem & per essentiam in ipso pulmone sunt nota ex præcedentibus cap. Quando ergo aliqua signa & maxime, quæ sunt potentiora ex suprascriptis adsunt debemus concludere phthisim adesse, & proprie quando præcesserunt causæ uniuersales ad ipsam ducentes.

Prognostica. Primum, quando in phthisi spuuntur crustæ, substantia pulmonis, & annuli eius, & uenæ, & lapilli, significat ulcus magnum & propinquitatem mortis. Secundum, quando magis proceditur in phthisi sputum magis incrassatur ipso longiori tempore retento propter uirtutis debilitatem. Tertium, quando intrinsecatur sputum aut retinetur in fine phthisis, & tunc non additur super quartum diem: quandoque enim constringitur anhelitus eorum usq; quo

quo fiat insensibilis. Quartum, casus capillorum, curuitas unguium ultimatam exiccationem arguentem significat propinquitatem mortis. Quintum, si super spatulas appareat pustula, sicut faba tendens, scilicet in duritiem, & fuscedinem moritur post uiginti duos dies, idest, post multos dies, significatur enim quòd humor malignus sit in causa. Sextum, cum tussis uehemens ducit ad sputum sanguinis continum ponitur res fere in desperatione. Si enim curetur tussis cum prohibitiuis sputi moriuntur aut suffocantur, aut quia fluxus uentris superuenit ob superfluitatum retentionem. Si autem dimittuntur tussire, moriuntur tussiendo & spuendo sanguinem. Septimum, quando phthisis parum impresserit, & nõ fit ulcus ambulatiuum, & non pendens à causa incorrigibili sanari potest, sed non apud negligentem & stolidum. Cum autem multum impressit cura secundum plurimum est cassa & uana, nisi iussu Dei, sicut in Mediolanensi ordinis sancti Frãcisci de obseruantia, qui post annum quartum suæ phthisis ex sputo sanguinis pluries iterato tandem uenit post multam corporis tabem ad impotentiam expuendi cum oregmone. Et cum crederetur ipsum esse morti proximum, euasit ex miraculo & impinguatus est. Vltimum, fluxus uentris in phthisi pernitiosus est.

QVm aliquis carnium diminutionẽ pati uidetur post tussim ex chronica passione, & sputo sang. aut saniei procedente; lac asininum in potu tribuatur. quòd, si inueniri nõ poterit; caprinum cum pauco sacchаro dandum est: cum quo etiam panem sæpe comedat, ipsumq; quãto plus potest loco aquæ sumat. uinum tamen subtile, & temperatũ aliquando est tribuendum. nutrimentum quoque ægri sit ex carnib. auium, & hœdina. æger præterea ante comestionem, & post balneum ingrediatur, quod non sit calidum, sed tepidum, & in semicupio moram faciat. summopere uerò cauendum est, ne uenter soluatur, cui tamen si solutus fuerit; ex huius pulueris bibitione succurrendum est, qui. Rec. gummi arabicæ, spodij, boli arm. seminis myrtini omniũ ana drach. fiat ex eis puluis, de quo in die drac. 3. cum syrupo de papauere albo, aut rob myrtino dentur. huius quoque pulueris bibitio omnibus uentris constrictione indigentibus, qui tussim patiuntur remedium affert. cui plerunque adduntur zilocaracte de syria, & bdellium de mecha. &, si lac ægro febrem generauerit, auferendum est ei lac: & ptisana, quousque febris recedat, danda est. deinde lac ei denuo tribuatur: & si febris iterum redierit; remoto lacte ptisana est danda. post cuius recessionem, ut prius ad lac est redeundum. hoc autẽ semper est faciendum, ut necessitas urget: & uenter summopere custodiendus est, ne soluatur.

Hoc cap. habet duas partes. In prima ponit signa phthisis. In secunda curam ibi. Lac asininum, &c. Prima per se ex dictis manifesta est. Secunda pars diuiditur in quatuor. In prima ponit regimen uitæ. In secunda ibi. Aeger præterea. Docet usum balnei in phthisico. In tertia ibi. Summopere. docet subuenire fluxui uentris superuenienti hecticæ. In quarta ibid. Quòd si lac. docet curare febrem superuenientem. Pro notitia primæ partis sciendum, quòd genera lactis quæ conceduntur sunt humanum, asininum, caprinum, uaccinum, ouinum, equinum. Humanum quidem summe confert cum proprietate currence inter indiuidua speciei humanæ, & melius est, ut suggatur ab ubere. Asininum est magis subtile cæteris, prohibẽs oppilationem, & est abstersiuum ulceris propter multam partem serosam. Vaccinum autem & ouinum cum habeant multum de parte caseali & butyrosa multum nutriunt. Caprinum uero est temperatum apud Auic. secundo canõ. cap. proprio, idest medium inter subtilitatem lactis asinini, & crassitiem lactis ouini & uaccini, & similiter est minus frigidum lacte asinino, & magis frigidum lacte ouino & uaccino, Equinum uero abstergit magis & facilitat sputũ propter multam partem serosam. Vtere ergo his secundum intentionem, quam habes potiorem magis deseruientẽ tuo proposito. Sed in ipsius usu seruentur quinque conditiones iuxta Aphor. quòd caput non doleat, quòd æger non sit febriens, scilicet febre putrida, nec sit siticulosus, nec uenter rugiat, nec fluat. Sed si uelles ipsum exhibere medicinaliter, in prima die accipiat paucam quantitatem, sicut à. 3. 10. usque ad. ℥. 3. cum pauco saccharo immediate cum est mulctum ab ubere, deinde paulatim omni die dosis augeatur usque ad 5. aut. 6. ℥. & in plures, & sic continuet ipsum quousque senserit se iuuari: est tamen melius ut suggatur humanum ab ubere. Si uero febris aut aliud nocumentum acciderit, docet Rasis in fine capit. loco eius uti ptisana hordeacea facta secundum artem, de qua sermo præcessit in pleuresi, & sumat lac in mane aut ante cœnam iam cibo præcedente digesto, & post ipsum nõ dormiat nec exercitetur, & tardet cibum per tres horas, uel quousque lac digestum sit. Pro secunda parte nota balneum pro pęthisico conueniens esse ex aqua dulci tepida non calida cum fiat ad humectandum & infrigidandum, & tanto tempore moretur in semicupio, idest, in uase balnei quousque uerisimiliter potuit impressisse, quod est communiter à quarta hora usque ad mediam. Cauendum tamen ne adsit febris putrida, neque uenter lubricus nec multa debilitas, & ponatur in eo, cibo iam digesto quo ad primam digestionem. Cæteræ conditiones in usu balnei sumendæ sunt ex capil. de hectica. Et non est ita administrandum à principio sed maxime conuenit phthisi declinante, semicupium tamen quasi medium capiens, proprie sumptum non est uas conueniens ab balneandum hecticum, sed est uas in quo sedetur cruribus stantibus extra pro corrigendis ægritudinibus matricis & illorum per cholica. Pro tertia parte nota: uentris solutiua non conueniunt in phthisi, ut phthisis est, cum nõ sit morbus materialis & noceret, corpus exiccando, imo si fluat uenter summopere constringendus est cum puluere à Rasi descripto, qui est frigidus, siccus, stipticus, inuiscãs, & est proprius per uirtutem quartam maxime propter gummi arabicum, sem. myrti, xylocaracte de sen. idest, carubiæ de regione illa sunt conuenientes: quia stipticæ siccæ. & cum hoc pulmoni conferentes: ξύλον enim græce, est lignum latine, κέρατα cornua quasi cornua ligni, bdelium de mecha, idest, de regione illa est conueniens, quia frigidum, stipticum & uiscosum & ponitur de mecha ad differentiam bdellii iudaici, quod est calidũ, & est ita conueniens huic proposito, reliqua patent.

Duplex est regimen habendum in phthisi præseruatiuum & curatiuum. De pręseruatiuo sit prius sermo quod duas exigit intentiones. Prima est prohibere & remouere quascunque causas potentes ducere ad phthisim si possibile sit, quæ intentio perficitur curando catarrhum, synanchen, pleuresim, peripneumoniam, sputum sanguinis, empyema, & similia si fuerint in causa. Quòd si nulla talis fuerit, sed solum dispositio ad phthisim, merito complexionis, compositionis, ætatis, & similium, de quibus supra, intendatur ipsarum correctioni aut prohibitioni ulterioris lapsus, quã bene est possibile. Quapropter cauendum est ab omnibus cibis, & medicinis acutis & mordicatiuis, & ab omnibus quæ extendunt membra pectoris, & clamor, & rixa, & saltus, & lucta, & procurentur omnes euacuationes naturales, & etiam non naturales longo tempore consuetæ, & reliquum regimen seruetur secundum quod oportet. Secunda intentio est confortare pul. cum propriis moderata stipticitate participãtib. & contrariis discrasiæ pulm. & cæteris nocumentis eius, & ex propriis sunt pulmo uulpis præparatus secundum artem, liquiritia & succus eius, capil. uen. grã. myrti, rob, aut syr. eius, hæc omnia singulariter aut coniunctim, & proprie cũ aliquo dulci, sicut sacch. optime condita, ualent in confortatione pul. Sed regimen curatiuum phthisis est duplex secundum Mesue uniuersale & particulare. Vniuersale tribus completur intentionibus. Prima remouet causam phthisis. Secunda euacuat materiam nocentem in phthisi. Tertia ordinat debitum regimen sex rerum non naturalium. Verum duas primas inteniones in unam possem reducere, uel remouere causam phthisis, tam producentem, quàm conseruantem. Prima intentio perficitur curando catarrhum si pendeat à catarrho, similiter ulcus, synanchen, pleuresim, empyema, sputum sang. & huiusmodi si ab aliquo istorum pendeat, quorum omnium cura perquirenda est ex capitulis propriis, quæ præcesserunt. Attamen curando ista debes etiam intendere, quã

tum est posſibile,ad curam phthiſis cum his quæ dicentur.Se
cunda intentio,ſcilicet euacuatio,debet perfici ſi ſang.fuerit
in cauſa cum phlebot.ex baſilica.primo ad euacuandum mul
titudinem ſi fuerit, deinde ex ſaluatella ad diuertendum ſi
oportuerit,& ſi retentio hæmorrhoid.aut menſtruorum fue-
rit in cã,ante oĩa phlebotometur ſaphena & procurẽtur om
nes euacuationes conſuetæ. Si uero cholera fuerit in cauſa
educatur cum decoctione prunorum.uiol, iuiubarum, ſebe
ſten,capil.uen.℥.3. trahatur,& cum caſsiæ.℥.1. aut mannæ.
℥.1.s.iulep,aut ſyr.uiol.℥.1.ſit tamen ſolutiuum facile. Si ta-
men uenter eſſet præter modum ſtipticus Meſ. addit parum
trochiſci de uiol, quorum deſcripto poſita eſt ſuperius, ſed
omittantur quãtũ eſt poſsibile cũ ſint ſcamonea. Et ſi phleg.
fuerit in cauſa, exhibeantur pilulæ cochiæ in parua doſi.ʒ.s.
uel.℈.2.℈.s.bdellii,aut gummi arabici. Et ſi melanch. fuerit
in cauſa detur ſena, aut epithimum cum ſero caprino aut ſi-
milia. Sed in his uidetur contradictio inter Auic. & Meſue
ex una parte,& Raſis ꝓprio cap.ex altera parte, primi enim
precipiunt ſolutiua iam dicta Raſis omnino prohibet ſoluti-
ua.Ratio Raſis fuit,quòd ratione hecticæ uitanda ſunt ſoluti
ua,ratione ulceris eſt ut ulcus non conueniunt. quapropter
in phthiſi ut phthiſis eſt non cõueniunt ſolutiua.Ratio Auic.
& Meſue fuit,quòd ſolutiua conueniant, ut auferatur cauſa
tam factiua,quàm conſeruatiua phthiſis, ſicut catarrhus. In
catarrho enim ſolutiua conueniunt. Item humores maligni
ſuperfluentes in quanto aut in quali impediunt ulceris pul-
monis conſolidationem ſicut & conſolidationem aliorum
ulcerum,ergo cum oporteat cauſam auferri, ſolutiua pro ip
ſorum euacuatione erunt oportuna, ſicut & quotidie faci-
mus in curatione aliorum ulcerum.Et confirmatur, cũ pro-
pter præſentiam humoris maligni ulcera iſta fiant corroſiua.
Reſponſio eſt quòd intentio Raſis fuit ſolutiua non conueni
re in curatione phthiſis, ut phthſis eſt, ſcilicet cum eſt facta
& inde pendens,quod etiam primi non negaſſent, ſed ratio-
ne cauſæ non ratione phthiſis conceduntur ſolutiua. Tertia
uero intẽtio exigit aerem aliqualiter frigid. temperatum in
paſsiuis,quanquam Gal.5.de ingenio,capite quarto recitet,
quòd ipſe exiſtens Romæ eligebat ipſis phthiſicis montes ca
lid.& ſiccos percuſſos à ſole & elongatos à paludibus & lo-
cis humilibus,& mittebat eos ad montem altum in Sicilia,
ſcilicet Aetnam, ubi eſt continuus ignis & dabat eis theria-
cam & mithridatum quarto interiorum cap.ultimo, & cum
talibus prolongabat uitam,tandem tamen moriebantur,nul-
lus enim eorum euaſit cum ſuis remediis, ut recitat ibidem.
Et ut tollatur cõtradictio & inſtantiæ,quæ fieri poſſent,Gal.
concedens huiuſmodi aerem exiccantem & calefacientem
intendit curam paliatiuam non ueram, quæ eſt ulceris exic-
catio & curæ non ueræ inductio. Sed Auicen.concedens ae-
rem ſiccum in cura ueræ phthiſis reſpicit ad ulcus quod eſt
cauſa hecticæ,& non ad hecticam,quæ non poteſt remoueri
ſine remotione ulceris pulmonis. Similiter Meſue concedẽs
aerem temperatum in actiuis ad ſiccitatem debilitantem cu
rat phthiſim,cui remiſſa hectica eſt aſſociata. Ego autem ſi-
mul intendens curæ ulceris & hecticę aerem frigidum,ratio
ne hecticæ eligo,qui ratione ulceris ſolius deberet eſſe tem
peratus in actiuis,& eligo ipſum temperatũ in paſsiuis,quia
ratione ulceris deberet eſſe ſiccus,& ratione hecticæ debet
eſſe humidus. Tu uero elige aerem qui propoſito fuerit con
formior omnibus æque libratis,ſcilicet hectica,ulcere, cau-
ſis,& accidentibus,quę ſecundum plurimum debent eſſe pro
xima temperamento, non enim omnia ſexto poſſunt men-
ſurari. Et confert mutatio de regione propria ad regionem
& aerem ſibi magis conformem:econtra ſi ęgrotauerit in re
gione & aere ſibi non connaturali redire ad regionem pro-
priam & aerem ſibi connaturalem. Diæta uero aliquando ha
bet reſpectum ad ulcus, & indiget primo abſtergentibus &
mundificantibus,& ſecundo conſolidantibus. Aliquando ha-
bet reſpectum ad hecticam & indiget infrigidantibus, & hu
mectantibus & bene reſtaurantib. Aliquando habet reſpe-
ctum ad cauſam aut ad accidens forte ſibi coniunctum,ut ex-
empli gratia,ſputum ſang.& indiget ſtipticis uiſcoſis cõſtrin
gentibus,propterea medicus ſit diligens & ſecundum exigẽ
tiam ægritudinis cauſarum, & accidentium, non ſecundum
exigentiam intentionum ordinet diætam. Ea tamen quibus
utitur ſint facilis digeſtionis, boni chimi, paucarum ſuper-
fluitatum,quorum parum,multum nutriat,ſicut oua ſorbilia
teſticuli gallorum,carnes laudabiles,uinum ſubtile. Et ſi ali
quando fercula non habentia has conditiones conceduntur
propter alia iuuamenta, ſint cocta iuribus laudabilium car-
nium. Ratione ergo abſterſionis ulceris conuenit ius cicerũ
rub.coctorum in aqua hor.excorticati. Itẽ cicera ipſa facta
aut kiſt ipſorum ſunt præſtantia ad nutriendum pulmonem
ſecundo canon.capite proprio. Item ptiſana hor.cum ſaccha
ro eſt præſtantiſsima, & aliquando ponitur mel in cibis eo-
rum ad abſtergendum quando non timetur calid.eius, pana-
tella quoque cum ſemin.communibus frig.ſpinachiæ.atripli
ces,blites borag.bugloſ.quibus poteſt addi parum fœniculi
aut petroſ. ius galli decrepiti cum ſaccharo & ſemin. com-
munibus frig. item brodetum ex uitellis ouorum cum albu-
mine addendo modicum ſacchari, aut uitellis oui cum lacte
debite coctis cum albumine aut ſine. Sed & ad conſolidandũ
cum adeſt ſputum ſang.dantur portulaca,lentes abiecta pri-
ma aqua far,ptiſana ex farina amyli,rizum,panicum, ſpelta,
trit.ſiue alaganæ & proprie coctæ cum aqua calibeata. Item
carnes uiſcoſæ,ſicut pedes & roſtra animalium bene condi-
tionati,alixi,aut aſsi non frixi. Sed ratione hecticæ conue-
niunt cucurbitæ,portulaca, brodeti, lac, teſticuli gallorum
nondum coeuntium,cerebella hœdorum,hepata gallinarũ,
cancri debite præparati,ſicut præparantur in hectica. Item li
maciæ,ranæ,teſtudines, quæ debite abluantur & præparen-
tur. Quòd ſi ſalatas effectarent concedatur eis aliquando la-
ctuca,endiuia,borago, cichor. lupul.quæ debite coquantur
& cum uino granat. & cum ſaccharo cõdiantur. Lac autem
ad omnia huiuſmodi eſt conueniens:abſtergit enim per par-
tem ſeroſam,conſolidat per partem caſealem: humectat per
partem butyroſam. Si ergo uolumus exhibere ipſum ratio-
ne hecticæ ſint animalia, quorum lac ſumitur nutrita rebus
humectantibus & infrigidantibus. Si uero uolumus ulcus ab
ſtergere,nutriantur rebus ſtipticis & inuiſcantibus,& pona-
tur in ipſo panis bis coctus,& ſit lac calibeatum aut coctum
cum lapidibus. Modus autem eſt,ut quinta pars aquæ pluuia
lis cum lacte miſceatur, poſtea calibs feruens ter aut plu-
ries in ipſum mittatur,uel lapides fluuii igniti ſine fumo, &
ſi aqua ſecum permixta eſſet calibeata, eſſet præſtantius, &
melius, ut ante calibeationem butyrum ſit extractum. Ex la
ctibus magis conueniens eſt lac adoleſcentis puellam lactan
tis,ſcilicet quam peperit,ſi uis ipſum frigidius, ſit nutrita la-
ctucis,cucurbitis,& ſimilibus,& ſi uis abſtergere ſit nutrita
hordeo,& ciceribus,& ſi uis conſolidare aut ſanguinem ſiſte
re,ſit nutrita rizo,panitio,kiſt lentium,alaganis,piſcibus, &
carnibus uiſcoſis, confert enim cum proprietate cadẽte in-
ter indiuidua eiuſdem ſpeciei & ſugatur ab ubere. poſt ip-
ſum eſt lac capræ ſanæ,rubeæ,iuuenis comedentis fol.ſalicis
lactucæ,uitis ſi uolumus hecticæ conferre. Si uero mundifi-
care nutriatur hyſſopo,haſcæ,fœniculo,hordeo,& cicere,&
miſceatur cum melle,& ſi conſolidare & ſanguinem cõſtrin-
gere,nutriatur foliis,quercus,pirorum rubi,& ſimilibus,uel
miſceatur cum ſaccharo roſaceo. Lac uero aſininũ eſt frigi-
dũ & humid.ſed minoris nutrimenti,poſtea eſt equinum fa
cilitans ſputum & mundificans propter multam partem ſero
ſam, ſed minus conglutinoſum, habet enim parum de parte
caſeali, nec multum humectat cum habeat parum de parte
butyroſa,propterea eſt multum nutriens & conſolidans, hu-
manum itaque confert cum proprietate, aſininum cum infri
gidatione & humectatione,et notabili abſterſione,ſed capri
num cum mediocritate ſua habens ſtipticitatem plus magis
aliis ualet ad conſolidandum, Equinum uero propter mul
tam ſeroſitatem magis ualet ad mundificandum. Sed ouinũ
& uaccinum cum ſint craſsiora & habentia multum de parte
caſeali & butyroſa ualent magis ad nutriendum & conſoli-
dandum,& penes Auicen.aſinæ debent eſſe elongatæ à par-
tu quatuor uel quinque menſibus. Mulieres uero per men-
ſem,& credo quod capræ debent eſſe elongatæ à partu,ſicut
mulieres,oues autem & uaccæ ſunt mediæ inter utrunque.
Lac uero beſtiarum propter abhominationem non ſugatur
ab ubere, ſed in uaſe mundo ſumatur & tepidum ſicut mul
getur bibatur, iam præcedente cibi digeſtione celebrata &
tardet comeſtionem per tres horas,aut tanto tẽpore, donec
ſit

sit digestum. Et Mesue dicit quòd cum lacte dentur tortellæ trituratæ, idest panis bis coctus, quod maxime uerum est ubi opus sit consolidare aut sanguinem sistere, secundum Rasim dat lac cum pane, Auicen. uero cum saccharo. & inchoandū est à modica quantitate per duos aut tres dies, ut puta ab. ℥. 3. postea dentur quatuor per totidem dies & sic paulatim augendum est, donec perueniatur ad. ℥. 6. uel plures, & detur primo semel in die, postea bis & secum alius cibus non commisceatur nec sumatur, donec digestus sit. Ista autem gradatio fit, ut natura assuescat & non inducat lubricitatem uel febrem. Et post lactis consumptionem non dormiat nec exercitetur. Rasis autem tantum confidit in lacte ut dicat quòd quanto plus potest loco aquæ in potu sumat, dat enim ipsum in potu quotidiano, & ipsum cum cibis aliis commiscet, hoc autem uerum est in illis, qui potui lactis multum assueti sunt & si febrem induceret, curetur febris, postea redeat ad lac, & si induceret lubricitatem uentris permisceātur secum aliqua stiptica ut coralli, rosˌ. hipocystic. & similia, & si tussis infestaret apud Auicen. secum ponatur tragachan. quod est pectorale prohibēs catarrhum, & si propter debilitatem stomachi multiplicaretur uentositas, secum misceatur cyminum uel carui uel si timeretur, febris trochisci, diarhodon, & lac coctum uel calibeatum minus multiplicat uētositates & uentrem sistit. Si uero uolumus ipsum esse uentris lenitiuum sumatur cum saccharo, & pauco salis. Lac uero acetosum est conueniens ad extinctionem caliditatis ad sedandum sitim, & modus acetosandi est, ut accipiatur lac caprinum bonum & extrahatur butyrum, postea dimittatur die aut nocte una in aere ut temperetur, postea agitetur uehementer & proiiciatur spuma & est exiccatiuum, constrictiuum, & consolidatiuum. Casei quoque nouiter facti non saliti sunt præstantes, & similiter lac coagulatum & capita lactis conueniunt ubi opus esset resumere, & humectare, & febre hectica existente remissa. habent enim multum de parte butirosa apta inflammationi, memorando semper quòd lac conceditur & est præstans cibus medicinalis præterquàm in quinque casibus de intentione Hippocratis in textu explicitis. Butyrum uero prohibetur propter aptitudinem ad inflāmationem. Ius quoque caulium conceditur impinguatum cum gallis. Carnes pullorum cuiuscunque generis & auium bene conditionatarum. Item hœdi capreoli & agni aliquantulum crassiores, & castrati anunales, & pulmones suprascriptorum animalium conferunt cum proprietate. Pisces etiā bene conditionati conueniunt qui sunt boni chimi, facilis digestionis, paucarum superfluitatum, parui in specie sua, degentes in aquis laudabilibus, & comedantur alixi aut assi, similiter carnes. Oua conueniunt secundum omnem modum administrationis modo sint mollia, non per decoctionem indurata. Olea uitētur nisi oleum amygdalinum dulce. Fructus conuenientes qui aliquando concedi possunt, sunt persica, melon. angu. sed in fine mensæ sunt pineæ quater in aqua feruenti infusæ & quater exiccatæ solæ aut mixtæ cum passulis. Similiter amygdalæ præparatę cum passulis mixtæ, ex saporibus conueniunt, agresta aut uinum granatorum cum amygdalis & saccharo mixta, cui possunt ad libitum addi passulæ. Potus ipsorum non febricitantium febre putrida, penes Rasim esset lac. Sed febricitantium est aqua hordei, aut aqua sacchari, aut aqua hordei, decoctio cancrorum fluuialium, quæ fit hoc modo, cācri fluuiales abiectis extremis & corticibus, lauentur ter aut quater cum aqua cineris salita, deinde bulliant duæ aut tres unciæ ipsorum taliter præparatorum in. 2. lib. aquæ hordei, donec optime cocti sint, aut aqua hordei cū iulep rosˌ. aut uiol. Et si adesset uel timeatur sputum sanguinis bibat aquam calibeatam, aut solam cum syrupo myrtino. Vinum uero cōceditur apud uirtutis debilitatem, & etiam fortibus ubi non sit magna inflammatio, sed sit pauciferū aliquali attinens dulcedini album subtile cum sufficienti quantitate aquæ temperatum, maxime in mensa, sed extra horas cibationis non conceditur, maxime autem uinum concedendum est his, qui uino multum assueti sunt. Cito enim & multum restaurat & nutrit. Sed Auicen. placet aqua pluuialis, panis autem sit similagineus, idest, ex optima frumenti farina, mediocriter coctus. non salitus, magis fermentatus cum opus est mundificare, sed minus cum opus est consolidare, & farinæ frumenti posset addi farina milii, aut hordei secūdum exigentiam. Somnus nocturnus prolixus, scilicet septem horarum, aut plurium conceditur, sed sit interruptus, ut expuat secundum exigentiam, meridianus uitandus est nisi aliqua occasione somnum nocturnum omiserit, & sit distans à cibo per horam cum dimidia, multum tamen debilibus & consuetis meridianus conceditur & dormiant capite eleuato ad alterum latus declinante. Procurentur omnes euacuationes à natura institutæ, & præcipue euacuationes capitis per conuenientes regiones, imò etiam non naturales, longo tempore consuetæ. Timenda tamen magis nimia uentris fluxitas quàm stipticitas. Coitus uitandus est. Exercitium nullum uel leuissimum, deambulatio tamen ante cibum eis conceditur, post cibum quiescant per duas, aut tres horas, frictiones tamen leues stomacho ieiuno conueniunt, sint sperantes & gaudentes, uitent iram, tristitiam timorem, & similia corpus exterminantia. Restauratiua quoque ex uariis composita secundum exigentiam sunt in his casibus prętantia. Sunt enim cibi medicinales, sicut huiusmodi. ℞. pulparum caponis, uel gallinæ unius anni tantum, uel duorū bene pinguis, aut phasiani, uel perdicis, uel franquillini, aut harum omnium, aut plurimum simul uncias sex. Et huiusmodi carnes sint elixæ sufficienter coctæ, non tamen multum, imò melius est, ut sint parum coctæ, quàm nimium, & si timeretur fluxus uentris, melius est, ut sint assatæ, amygd. excortic. ℥. unam, pinearum præparatarum. ℥. s. auellanarum mundatarum seminum communium frigidorum. ana. drach. 2. amyli, ℈. 1. passularum electarum. ʒ. 6. liquiri. rasæ. ℥. s. margaritarum perforatarum, gēmarum, electarii de gemmis sine speciebus, ana. ℈. 1. scoriæ ferri præparatæ. ℈. s. menthæ siccæ, tragachan. gūmi arabici, ana. ℈. s. specierum tria sandalorum sine camphora. ʒ. s. specierum diarhodon abbatis. ℈. 1. coral. rub. boli armeni, an. ℈. 1. seminis papaueris albi, sem. plantag. seminis portulacæ, ān. ℈. s. pulparum, sebesten. ʒ. 2. sacchari optimi, penidiorum, ān quantum sufficit, fiat confectio in forma solida in morsellis cum sufficienti quantitate aquæ rosaceæ, aut uiol. aut plātag. aut acetosellæ, aut buglossæ, secundum exigentiam. Quòd si appetitus esset deiectus dimittantur ea, quæ non sunt boni saporis, sicut species diarhodon abbatis. Aliquando uero addātur aromata cordialia, sicut gariophil. & stomachica, sicut lignum aloes, & galanga, & hepatica, sicut cinnamomum secundum exigentiā si non obstet febris. Croci tamen aliquid semper est ponendum cum sit cordialis, amicus pectoris, sputum facilitans, & ponuntur iuiubæ dum intendimus incrassare. Et in hac confectione habemus multam nutribilitatem ex carnibus, & amygdalis, hepatis confortationem ex auellanis, & speciebus diarhodon. Mundificationem ex passulis, pineis, liqui. penidiis, exiccationem ulceris, consolidationē, & sistionem fluxus sanguinis ex bolo armen. coral. tragachā. gummi arabici, sistionem catharri ex sem. papaueris, bolo armen. sebesten, iuiubis, confortatione cordis, remissionem hecticæ ex margaritis & gemmis, speciebus triasandalorum, & similibus. Confortationem hepatis cx scoria ferri, & stomachi per mētham, & aromata. hac ergo confectione uti potest, tàm in horis cibationis, quàm extra horas cibationis sumendo unum morsellum, aut plures secundum exigentiam cum potu, aut sine potu ad libitum, & potest ex his fieri electarium addendo plus de aqua rosacea, aut alia simili. Item addēdo brodium carnium suprascriptarum, cuius pars nimis pinguis est eligēda. Alius cibus medicinalis apud Mesue est huiusmodi. ℞. lactis acetosi, de quo supra. ℥. 3. tortellarum de sceni bene tritarum. ℥. 1. bulliāt leui ebullitione donec adinuicem optime misceantur, & sumantur stomacho ieiuno, & non comedatur aliud nisi illud sit digestum, & sequenti die addatur suprascriptæ quantitati aureus unus lactis, & aliquid de tortellis diminuatur, & sic procedatur quolibet die addendo aureum unum lactis, & minuendo parum tortel. donec deueniatur ad exhibitionem lactis puri. Cum autem peruentum fuerit ad declinationem ęgritudinis, tunc incipiamus diminuere aliquid de lacte acetoso, & addere aliquid de tortellis de sceni, donec paulatim deueniatur ad exibitionē tortell. tantum. Tortellæ autē sunt panis bis coctus.

Particulare uero regimen habet quinque intentiones. Prima est ulceris mundificatio, & abstersio. Sed hic notandum

dum quòd ubi à ſputo ſanguinis fuiſſet facta phthiſis, aut ubi timeretur ſputum ſanguinis abſtergentia ſint leuiora ne fluxus ſang.reiteretur, unde in hoc caſu ſufficeret aqua hordei excorticati,cum ſaccharo,& proprie ubi adeſſet febris,& in corpore iuuenili,et tempore calid.Sed in tempore frigid.& corpore ſenili cum pauca febre, & ſputo ſanioſo exiſtente craſsiori utemur aqua mellis,cuius deſcriptio eſt,accipiatur mel.℥.1.aquæ.℥.8.bulliant ad conſumptionem tertiæ partis, & aliquando augetur doſis aquæ ubi oportet magis infrigidare.Et fortius ipſa eſt ius cicerum cum ſaccharo, aut melle & adhuc fortior eſt decoctio hyſſopi,& cum ſaccharo,& adhuc fortius cum melle.Et adhuc fortius eſt loch de caulibus, ideſt, ſuccus caulium cum melle inſpiſſatus. Et fortiſsimus eſt loch de ſcylla,diairis, & ſimilia.De his tamen fortibus detur pauca doſis, ſicut à drach. vna uſque ad duas, & poſſunt exhiberi mane,& ſero ſtomacho ieiuno cũ aqua mellis, aut hordei.Sed forte tutius eſt, vt hæc fortia ſumantur lambendo,ne febrẽ augeant, ſed ubi eſſet maxima neceſsitas abſterſionis,ſicut in ſene,& in ſanie craſſa cum pauca febre dentur utroque modo, & hoc tempore dantur cibaria ſimilis intentionis,ſicut ius cicerum,ius caulium,kiſt hordei cum melle, & kiſt orobi eſt fortius, & porrum elixatum cum aqua mellis eſt mundificatiuum,& maximi iuuamenti eſt huius.Recipe ireos aſſæ,hyſſopi,ana partes æquales confice cum melle da mane, & ſero,iſta tamen fortiora abſtergentia apud Meſue uitanda ſunt in phthiſi quantum eſt poſsibile,ducũt enim ad ſputum ſanguinis,& augent febrem,& liberius in aſthmate concedi poſſunt. Secunda intentio eſt prohibitio tranſitus materiei ad pulmonem, quæ intentio duobus modis perficitur,ſcilicet regendo membrum mittens ne materiam trãſmittat, ſicut cerebrum,cum his, quæ dicta ſunt in capite de catarrho, & in ſumma cuiuſcunque membri mittentis diſpoſitio corrigatur,ut materiæ per aliam regionem deriuentur. Secundo attendatur confortationi pulmonis ne recipiat, & ex eis eſt rob,myrti,aut ſyr.eius cum. ʒ. 2. pulmonis uulpis præparati ſecundum artem. Et ex medicinis mirabilis iuuamenti aggregantibus uirtutis confortationem, & mundificationem eſt medicamẽ Gal.Recipe pulmo.uulpis ſicci,ſucci liquiritiæ,capillorum ueneris,ſeminis fœniculi, ana confice cum rob,aut ſyrupo myrtino. Modus autem præparandi pulmonem uulpis eſt,ut diuidatur in fruſta, lauetur cum uino albo.Deinde bulliat in aqua roſacea in qua aliquid granatorum myrti craſſo modo contuſorum ponatur una ebuilitione, poſtea abſtergatur, & lauetur cum uino,& aqua roſ. deinde exiccetur donec poſsit pulueriʒari. Tertia intentio ſcilicet exiccatio, & reſolutio materierum,quæ ſunt in pulmone,perficitur cum his,quæ lambuntur, & ſuffumigantur, & ſumuntur,quorum copiam ſuperius habuiſti in cap.de tuſſi.Eſt etiam canon in uſu harum medicinarum ſeruandus. Et Gal.multum utebatur theriaca,& mithridato,tamen hæ medicinæ propter hecticam mihi magis ſuſpectæ ſunt quàm in tuſsi,aut aſthmate.Vtere ergo leuioribus & pauciori tempore,& ex domeſticis kytram,ideſt gummi cedri cum melle,& poſſet addi parum galbani. Quarta intentio eſt incarnatio, ſiue conſolidatio. Summa autem medicinarum incarnantiũ ulcera pulmonis & pectoris penes Meſue ſunt ſanguis draconis proprie lutum ſigillatum,lutum armen.karabe,ſedenegi,ideſt,lapis hæmatitis,olibanum,maſtix,balauſtia, roſa, & ſemen eius,corallus,ſem.portulacę aſſum,amylũ aſſum,ſem. maluæ,& althææ aſſũ,ſem,arnogloſſæ aſſum,gummi, aſſum, gran.myrti,& ſimilia.Materialia autẽ cum quibus hæc ſunt danda,ſunt ſicut,uitelli ouorum,lac dulce & acetoſum, aqua pluuialis & proprie calibeata,aqua hordei,decoctio cancrorum fluuialium,aqua ſauic.ideſt,hordei torrefacti, ſuccus cyton.ideſt miua,ſuccus myrti, rob & ſyrupus eius, mucilago pſilij,& ſem.cyton.ſyrupus de papauere,uiol.roſ. & ſimilia. Ex medicinis autem compoſitis ſunt croci de luto ſigillato, de luto armenico,philonium perſicum,& eſt ultimum,mundificat enim & deſiccat putredines, & conſolidat ulcera, & ſiſtit catarrhum,& ſputum ſanguinis,& tuſsim ſedat,& multa alia habet iuuamenta,& eſt apud Meſuem in cap.de ſputo ſanguinis in fine.℞. ſem.papaueris albi,hyoſcyami,añ.ʒ.20. terræ ſigillatæ,opii,ana.ʒ.1.ſedenegi,croci,ana.ʒ.5.caſtorei ſpicæ pyrethri,euphorbii,margaritarum non perforatarum, karabe, zedoariæ,doronigi,ramich,ideſt galliæ muſc.ana. ʒ. 1.camphoræ.ʒ.1.tertiam,confice cum melle roſ.colato quãtum ſufficit doſis eſt ʒ.s.uſque ad.1.cum ſuc. arnogloſſæ, aut aqua roſac.& modico uini puri,ſed credo non eſſe dandum, niſi poſt fermentationem,ſcilicet poſt tres menſes.Ex rebus autem mirabilibus ad cõſolidationes ulcerum pulmonis eſt ſaccharum roſ.recens, ideſt eiuſdem anni: aggregatur enim in eo uirtus abſterſionis ex parte ſucci roſa.& uirtus conſolidationis ex parte ſubſtantiæ earum. Virtus enim abſterſionis propter antiquitatem abſcinditur,quæ adhuc poſsidetur in recentibus, & Gal. præcipit dari ſaccharum roſ. ſingulis diebus in quantitate plurima cum rebus medicinalibus & cibalibus, ita quòd etiam cum pane. Et poſt eum plurimi uſi ſunt & non comprehenſibilis eſt numerus eorum, qui ſanati ſunt ex eius uſu,tamen prius præcedentibus mundificationibus. Falluntur enim utentes à principio dum mundificatio non pręceſsit:coarctat enim in pulmone materias.Meſue autem dat ipſum non febricitantibus cum lacte calido, febricitantibus autem cum aqua hordeacea,decoct.cancrorum fluuialium,& aliis multis modis, & inuenit ipſum eſſe utiliſsimum. Verum quoties eius adminiſtratione contingit conſtringi anhelitum,dentur ea,quæ elargant ipſum ex his, quæ educunt ſaniem,ſicut proprie ſyrupus de hyſſopo,& ſimilia, & ſi accidat ſuper calefacto propter exiccationẽ eius, quod poteſt eſſe quia ſiccitas accendit calorem, dentur ſyrup. de iuiubis,uiol.mucilago pſilii,aut citonii, cum aqua grã.dulc. aut aqua expreſsionis, ſcilicet portulacæ cum trochiſcis de camphora,& ſi ſequatur poſt ipſum conſtipatio uentris dentur muraba de uiolis,ideſt conditum de uiolis, & eſt ſaccharum uiolatum,aut detur ſyru.uiol.cum aqua hordei.Et poſtquàm ceſſauerit redeatur ad ſaccharũ roſ. Credo tamẽ quod ſaccharum roſ.nouum nõ ita ſtringit uentrem,ſicut antiquũ, nam ſuccus roſ.ponitur inter ſolutiua,& hoc ſacch.roſ. ſummis laudibus extollit. Auic.in capitulo proprio, & adducit in exemplo fœminam illam quaſi mortuam ex phthiſi, quæ ſanata eſt comeſtione ſacchari roſacei.Et dicit Auicẽ. quòd non eſt poſsibile,ut dicat ſummam ſacchari roſ. quod comedit, & quidam modernus medicus dixit quandam comediſſe quadringentas lib.ſacchari roſacei cum quo ſanata eſt.Quinta intentio,ſcilicet correctio accidentium complentur ſecũdum ipſorum exigentiam. Accidentia enim concomitantia ſunt conſumptio & debilitas, tuſsis, quæ interdum modum excedit. Superuenientia ſunt ſputum ſanguinis, fluxus uentris,conſtipatio,faſtidium,febris putrida,uigiliæ.

Conſumptioni quidem ſubuenimus cum eis, quæ humectant,& cibis & potibus,tàm qualitatiue,quàm ſuſtantifice, ſcilicet cum adminiſtratione lactis,confectionum reſtaurantium,& ciborum,quorum parum,multum nutrit. Item cum balneatione in aqua dulci poſtquam uentum eſt ad declinationem.Nam ante illud eſt res prauior,& eſt ponere ægrum in deſperatione, & poſt balneationem ungere corpus cum oleo uiolarum.℥.2.roſacei.℥.1.amygdalarum dulcium.℥.ſemis.pinguedinis porci recentis decies lotæ cum aqua frigida,& in fine cum aqua uiolacea.℥.5.quibus poteſt addi mucilago pſilii, & ſimilia. Modum autem balneandi prolixum require ab Auic.in capitulo de hectica,& à Meſue in capitulo de phthiſi.Tuſsi autem,ſi modum excedat ſubueniendum eſt,ſicut dictum eſt in capitulo proprio, & ſimiliter de ſputo ſanguinis,præceſsit capitulum proprium, ad quod recurre. Sed fluxui uentris ſuccurrendum eſt cum medicinis Raſis in textu,ſunt enim præſtantia.Conſtipationi autem, quæ tamẽ non eſt multum timenda ſuccurrimus facile cum enemate lenitiuo infrigidante,& humectante,ſicut ex lacte, ſaccharo, uitello oui, & oleo uiol.& apud maiorem neceſsitatem addatur caſsia, aut mel uiolaceum ſimiliter lac ſumptum cum multo ſaccharo,& ſale, & iure gallinarum cum ſaccharo, & paſſulæ,& ſimilia ſunt præſtantia.Faſtidio autem,& deiectioni appetitus cum exhibitioni citoniorum, pirorum, & ſimilium in miua,& ſucco citoniorum,& ſalitis,de quibus ſupra & cum emplaſtro de pomis coctis in uino & aceto,cui addãtur roſæ,& gallia muſ.& ſtomacho applicetur. Febri autem ſubuenitur cum exhibitione aquæ hordei,& ptiſanæ hordeaceæ,& ſi inualeſceret febris putrida conſtante uirtute digeratur humor faciens febrem,& euacuetur ſecundum exigentiam,

tiam,ſed cum leuibus. Vigiliis ſubueniatur cum emulſioni-
bus papaueris,& ſyrupo eius,quæ ſi non ſufficerent detur ali
quid opiatum,ſicut.ʒ.1.philonii perſici, aut pilula una opia
ta ex pilulis alchaiber, dictis in cap.de catarrho & tuſsi, &
hæc eſt cura uera ſi fuerit poſsibilis. Quòd ſi cura uera non
uideatur poſsibilis adminiſtretur cura blanditiua, & paliati-
ua,quæ ſecundum Auicen. eſt regimen indurans & exiccans
faciens cruſtam & eſcaram in ſuperficie ulceris,ut prohibea
tur dilatatio,& profundatio ulceris,licet cum hoc regimine
non ſperetur incarnatio, & conſolidatio. Et in hoc eſt ſpes
in prolongatione uitæ patientis licet hæc uita parum ſit dile
cta,& læditur à quolibet errore:dimittatur ergo lac,& cæte
ra humectantia & primo facta aliquali mundificatione pro-
cedat ad conſolidantia,exiccãtia notabiliter,ſicut ſacch. roſ.
diatragachantum in quibus ponitur bolus armenus, & terra
ſigillata,ſanguis draconis,lapis hęmatitis,& ſimilia.Item tro
chiſci de terra ſigillata,de Karabe,& mixti cũ ſacch.roſ.quæ
lambantur & deglutiantur,& ſedetur tuſsis cum papauere.
& ex his quæ fiunt ex papauere,& cum troſchiſcis ſupraſcri-
ptis ſi aliter ſedari non poteſt,ſumatur aliquid opii, & philo
nium perſicũ,ualet in hoc caſu, & comedat aſſata, & pulmo
uulpis mixtus cum trochiſcis de terra ſigillata, & ſyrupo de
myrto eſt præſtans medicina,tàm ſumpta lãbendo,quàm de-
glutiendo. Vlcus uero cannæ pulmonis quod cognoſcitur;
quia dolor eſt in medio colli anterius,aut poſterius· non ta-
mẽ plurimus & accidit cũ hoc pruritus in corpore raucedo
uocis odoris fœtidus,ſputũ paucum ſanioſum, quod ex crea
tur cum tuſsis aliqua pauca,& raſcatione plurima. Et fortaſ-
ſis præceſsit apoſt. in eadem parte ſignificatum per febrem
debilem & dolorem pulſatiuum in eadem parte curatur cum
eodem regimine uniuerſali, & particulare, quo curatur ul-
cus pulmonis,ſed elaborandum eſt, ut medicinæ maxime ab
ſtergentes & conſolidantes ſumantur lambendo.Dicit enim
Auic.quòd æger iaceat ſuper collum ſuum, & teneat medici
nam in ore, & deglutiat ſaliuam ſuam paulatim, ita ut non
immittat plurimum ſubito & excitet tuſsim, & oportet ut
mollificet lacertum gutturis ſui, ita ut deſcendat ad guttur
ipſius abſque excitatione ſodæ,ideſt,doloris. Medicinæ autẽ
mundificatiuæ ſunt,ſicut diadragachã. cum pauco melle mix
tum,aut diadragachan.cum loch de pino, ſed conſolidatiuæ
ſunt ſicut ſacch.aut diatragachant.cum bolo armeno, & ter-
ra ſigillata, reformata adinuicem cum ſyrupo de myrto, &
his poſſet addi parum pulmonis uulpis præparati, & bolum
armenum ſolum,aut terra ſigillata ſolum in ore retenta præ-
ſtans in conſolidatione. de ulcere autem pectoris ſufficien-
ter dictum fuit ſuperius in pleureſi,& empyemate, & quali-
ter pleureſis non uera ſecanda ſit, aut urenda, ſi tumor, aut
dolor,aut qualitas mutata communicentur cuti. Et qualiter
poſt ſectionem ſanguis reſtringendus eſt, & labia uulneris
dirigẽnda, poſtea mundificandum, & conſolidandum ſit,&
ſi uratur qualiter eſcara remouenda,poſtea mundificandum,
& conſolidandum,& dictum fuit qualiter in empyemate ſe-
candum ſit, aut urendum inter quartam & quintam coſtam
ſi alio modo mundificari non poteſt per ſcreatum, uomitum
aut ſeceſſum. Et ſi tumor, aut qualitas mutata non apparue-
rit in parte alia,& qualiter poſtea mundificandum ſit,& con
ſolidandum.Quòd ſi ulcus ſit in aliqua parte pectoris, & in-
trinſecum ſit, eadem procedendum eſt cura qua proceditur
in phthiſi.Si uero hac uia ſanari non poteſt,& antiquatur,&
fiat fiſtula, quæ multoties remouetur cum emiſsione ſangui-
nis,& ſaniei per ſcreatum, ſicut uidi in pluribus duraſſe per
multos annos, nulla eſt uia incuratione niſi aperiatur exte-
rius. Quod tamen nullo pacto facere debemus niſi tumor,
dolor,& qualitas mutata communicentur exterius, ideſt ex
directo doloris intrinſeci cõſueti, & in eo caſu tutius eſt pri
mo cauterizari locum tumentem cauterio potentiali, quod
ſatis notabilem partem capiat,ut ad locum ulceratum perue
nire poſſumus.Non tamen profundetur niſi uſque ad coſtas,
poſtea remota eſcara tentemus cum ſagitella paulatim per-
forare uſque ad locum ulceris donec uideamus ſaniem egre
dientem,poſtea mundificetur, & conſolidetur. Si uero ali-
quid coſtæ eſſet corruptum, tentemus cum medicinis, aut
cauterio actuali euellere partem corruptam, poſtea mundifi
care & cõſolidare,&c.& ſic Deo duce ſit finis hui⁹ capituli.

De paſsionibus cordis. Cap. 73.

QVia hic agitur de paſsionibus cordis ante omnia iux
ta conſuetudinem præmittẽda eſt cordis anatomia.
Cor deſcriptiue eſt membrum principaliſsimũ me-
diocris quãtitatis,figuræ pyramidalis in medio cor-
poris ſitum, oſſe cartilaginoſo ſuſtentatum ex pinguedine,
uenis & arteriis,& carne,cũ uillis longitudinalibus, & lati-
tudinalibus,& tranſuerſalibus conſtitutum,tribus uentricu-
lis,& duabus auriculis diuiſum,capſa panniculari circunda-
tum,uenarum & arteriarum origo,diaſtolen habens & ſyſto
len,ſpiritus & uirtutis uitalis ſedes & principium, & quidẽ
principaliſsimum.Nam cum quatuor ſint membra principa-
lia. Vnum, ſcilicet teſticuli ordinati in conſeruationem ſpe-
ciei,reliqua tria,ſcilicet cor,hepar,& cerebrum,ordinata in
conſeruationem indiuidui,cor inter hæc eſt principaliſsimũ
eſt enim primum,quod uiuit,& ultimum quod moritur,imò
ex uirtute uitæ cordis eſt, quod quando aufertur ab animali
inuenitur pulſare uſque ad horam per temperamentũ ſuum
generans ſpiritum uitalem neceſſario ad quancunque alte-
rius membri operationem concurrens. Eſt autẽ mediocris
quantitatis in genere membrorum hominis,licet in compa-
ratione ad corda aliorum animalium homo habeat maximũ
cor reſpectu ſuæ molis, quòd fuit, quia homo habet plus de
calido innato quantitatiue, non autem intenſiue. Vnde nota
quòd animalia habentia parum calidi cum magnitudine cor
dis,ſicut lepus,ceruus,ſunt timida,ex eo quòd pauco exiſten
te calido corda eorum non ſufficienter calefiunt. Cum quo
tamen ſtat, quòd animal audaciſsimum cum habeat multum
de calido,habeat etiam cor magnum,ſicut homo, leo, equus
& ſimilia.Dicitur figuræ pyramidalis, ut cum ſit calidiſsimũ
inter membra aſsimiletur primo calido,ſcilicet igni, & etiã
cum figura illa uentriculi melius diſtinguuntur, & tertio, ſi
eſſet uniforme per totũ in craſsitie,ſicut eſt in baſi nimiũ gra
uitaret.Baſis autem eſt altior pars eius,ut ſit longinquum ab
appodiatione ſuper oſſa pectoris, & non lædatur tactu eorũ
& conus factus eſt ſubtilis & durus,ut minus poſſet lædi cõ-
tactu oſsium pectoris.Eſt autem in medio corporis ſitum in-
ter ſurſum & deorſum demptis extremis ante & retro, dex-
trorſum,& ſiniſtrorſum ſicut rex in medio regni:declinat ta-
men cum acutie ad ſiniſtrũ, ut ipſum calefaciat.Calefit enim
dextrum per hepar.Dicitur ſuſtentatum oſſe chartilaginoſo:
oportet enim omne quod mouet ſicut cor inniti alicui fixo:
illud autem eſt magis oſſeum, & durum ſecundum partem
coniunctam dorſo, & eſt magis molle, & chartilaginoſum
ſecundum partem coniunctam cordi ne molle lædatur ex cõ
tactu duri: maximum autem os cordis, & durum eſt in ele-
phante,licet os cordis cerui ſit magis cordis confortatiuum
licet humanum forte magis cõfortaret cum proprietate cur
rente inter indiuidua.Eſt autem compoſitum ex pinguedine
ſecũdum eius ſuperficiem magis ex fine,generata, ſcilicet ut
prohibeat cordis exiccationem, quàm ſit generata merito
agentis cum pinguedo generetur à frigido, & cor ſit cali-
diſsimũ.Credendum tamen eſt aliquam partem frigidam ip
ſius ſicut panniculum concurrere ad ipſius generationem.
Et eſt compoſitum ex uenis, arteriis diſperſis per eius ſub-
ſtantiam.Nam immediate à uena chilis oriente à corde na-
ſcitur quædam uena,quæ per cordis partitur ſubſtantiam.Et
ita ab arteria aorti deſcendit ramus, qui ſimiliter tranſit per
cordis ſubſtantiam. Et eſt compoſitum ex carne dura cum
habeat ſuſtinere multos & fortes motus,in quo ſunt illi lon-
gitudinales ad attrahendum,tranſuerſales ad retinendum, la
titudinales ad expellendum.Et eſt tribus uẽtriculis diuiſum
unus dexter, alius ſiniſter tertius medius. Dexter quidem
ad continendum ſanguinem qui trahitur ab hepate per ue-
nam chilis,ut in eo mundificetur ſecundum exigentiam mẽ-
brorum nutriendorum. Latera uero huius uentriculi non
ſunt ualde craſſa cum debuerint continere ſanguinem non
facile reſolubilem. Ventriculus autem ſiniſter fuit ad conti-
nendum ſpiritus, propterea factus eſt craſſus & denſus cum
debuerit rem ſubtilem facile uaporabilem continere. Et ſe-
cundo, quia debuit per digeſtionem ſpiritum generare, ad
cuius generatiouem fortis requiritur caliditas, quæ magis
eſt in ſubiecto & denſo,& multo quàm pauco & raro. Ter-
tio,ut ſiniſter uentriculus per grauitatem ſuæ ſubſtantiæ cõ-
tra

tra operetur grauitati uētriculi dextri ratione grauitatis sanguinis, ut esset æqualiter graue per totum, & basis quidem uentris sinistri est altior quàm basis uentris dextri, sed basis uentris dextri descendit multum, & est ualde maior quàm sinister. Tertius autem uentriculus est paries qui est in medio dextri et sinistri, in quo sunt multa foramina penetrātia utrinque: non tamen recte sed curue, & hæc orificia sunt ampliora uersus dextrum, quàm uersus sinistrum, ut sanguis conuertendus in spūs recipiatur in illis foraminibus, & sic receptus paulatim transeat ad alium uentriculum, & iterum pertransēudo per digestionem conuertatur nersus naturam spiritus & tandem factus uapor formam substantialem spiritus uitalis accipiat in uentriculo sinistro. Et illa foramina siue uiæ dilatantur in ipso cum dilatatur cor, & coarctantur apud longitudinem eius, idest, cum constringitur, & temperatior sanguis in medio continetur. Habet autem duas auriculas, unā in dextris alteram in sinistris, quæ adhoc factæ sunt, ut si aliquando repleatur multum sanguine, spiritu, aut uapore illæ auriculæ impleantur: sunt enim tenues, duræ & extensibiles adhoc ne calor innatus suffocetur. Cum autem cōtingit hęc paucificari, illæ auriculæ contrahuntur: hæ tamen auriculæ corde dilatato tenduntur & implentur, sed ipso constricto mollificantur, & euacuantur. Sed forte quis obijceret sicut obijcit Gal. 5. interior. cap. 2. quare non fecit natura cor, ita magnum, quod posset continere omnem multitudinem sanguinis, & spiritus. Sed fecit illa additamenta. Respondetur si cor fuisset ualde magnum esset causa debilitatis uirtutū propter dispersionem spiritus, cum spiritus & sanguis paucificarentur. Secunda causa, quia euitatur ponderositas, quæ esset ex cordis magnitudine. Illæ enim auriculæ leues & tenuissimæ sunt, & sanguine, & spiritu multiplicatis extenduntur, ipsis diminutis contrahuntur, & sic uitatur uacuitas & ponderositas, quæ sequeretur ad cordis magnitudinem. Est autem circundatum capsula, quæ est panniculus durus ordinata ad tutelam cordis, & ut contineat aquositatem, quæ in illa continetur ordinata ad humectationem cordis, ne ex motibus exiccetur. Quapropter cum illa minuitur, aut totaliter consumitur cor, & totum corpus marasmatur & tabescit. Cum autem excrescit præter modum, tunc incurrit cor tremorem aut iectigationem, & apparet homini, ut cor eius suffocetur hæc autem capsula, licet sit ex genere panniculorum: tamen non inuenitur pāniculus ei compar in spissitudine, ut sit cordis clipeus, & tutum, & separatum est cor ab illo panniculo cum quantitate quadam nisi apud radicem ipsius, ut dilatetur in eo absque præfocatione. Est autem origo uenarum, & arteriarum, quoniam à uentriculo dextro oritur uena chilis, cum ibi sit crassior quàm in alia parte, & postea ramificatur in chilim ascendentē & descendentem, & stipes ille qui egreditur à corde non ulterius procedit. Et in origine istius uenæ sunt tria hostiola, quæ aperiuntur ab extra ad intus cum cor dilatatur & attrahit sang. & claudūtur ab intra ad extra cum cor impellit sanguinem per uenam chilim ad nutriendū membra, sed non clauduntur perfecta clausione: huius autem causa fuit, quia cor plus attrahit sanguinem per uenam chilim, quàm postea quando mundificatus est, expellat per eandem, remanet enim in eo sanguis nutriturus cor & pulmonē & conuertendus in spiritum. Item est aliud orificium in eodem uentriculo à quo oritur uena arterialis nutritura pulmonem quæ dicitur uena, quia non pulsat: arterialis, quia habet duas tunicas, ut melius conseruaret sanguinem subtilissimum, & propriè in pulmone qui est in continuo motu, & in orificio eius sunt tria hostiola, quæ aperiuntur ab intus ad extra cum cor constringitur & impellit sanguinem ad pulmonem, & constringuntur de extra ab intus perfecta clausione cum cor dilatatur, cuius est ratio, quia per hanc cor expellit & nihil recipit. In sinistro uentriculo sunt etiam duo foramina, unum arteriæ aorti quæ dicitur aorti, quia immediatè oritur à corde, uel quia omnes arteriæ ab ipsa originantur, & in eius orificio sunt tria hostiola, quæ aperiuntur ab intus ad extra cum cor constringitur, & impellit spiritus ad membra per hanc arteriam, & clauduntur ab extra ad intus cum cor dilatatur, & recipit aerem ab arteria. Quapropter credo ꝙ non perfecta clausione claudantur, sicut quidam dicunt cum aliquid cor recipiat. Est etiam in eodem uētriculo, aliud orificium in quo originatur arteria uenalis, quæ dicitur arteria quia pulsat, & dicitur uenalis, quia non habet nisi unam tunicam, cum non debeat nisi continere aerem & uapores capnosos, & habet duo hostiola in eius orificio, quæ non perfecte clauduntur: est enim ordinata ad expellendum fumos, & aerem inutilem ad pulmonem, & tandem egreditur per tracheam arteriam & os, & ad attrahendum aerem frigidum à pulmone cum cor dilatatur. Omnes autem aliæ arteriæ præter istam habent duas tunicas, quarum durior est intrinseca cum ipsa sit obuians percussioni, & motui substantiæ spiritus forti, cuius intenditur conseruatio, custodia & fortitudo habet autem cor diastolem, ut cum dilatatur recipiat aerem frigidum à pulmone & artcrijs, & habet systolem, ut cum cōstringitur expellat sanguinem per uenam chilis ad membra & sanguinem ad pulmonem per uenam arterialem, & aerem inutilem ad fumos per arteriam uenalem: est autem sedes & principium spiritus, & uirtutis uitalis, quia deputatus est, & est proprius pro operationibus uitalibus: cum hoc tamen concurrit tanquam agens uniuersale ad quamcunque operationem alterius membri, & motus cordis non est uoluntarius, propterea non est lacertus, licet sit simillimus lacerto, & sic patet anatomia cordis. Ex quo sequitur ꝙ cor est ualde calid. & aliqualiter sicc. & potest pati omne genus ægritudinis, scilicet complexionis cuiuscunque generis sine materia, & cum materia sanguinea, cholerica, phlegmatica, & melancholica, aquosa & uentosa cōtenta in uenis eius secundum plurimum, quę mala complexio cum confirmatur ad hunc intellectum, quia sit maxime fixa, aut in ultima sui malitia, non recipit curam. Si uero est confirmata, quia esset in statu, aut quia esset facta independēs bene posset recipere curam. Cōplexio tamen frigida esset deterior quàm calida & sicca, quā humida, & hæ malæ complexiones sunt minus corrigibiles in corde quàm in alijs membris, quia cor licet alijs membris ferat subsidium, à nullo tamen suscipit subsidium, aut saltem nō tantum suscipit subsidium, quantum alijs tribuit. Potest etiā pati malam compositionem, & proprie oppilationes propter quas spiritus suffocabuntur in corde non inuenientes spiraculum. Et aliquando malū situm multa acquisitione capsulæ comprimentis ipsum. Patitur etiam solutionem continui, quæ ex toto genere est mortalis. Si tamen fuerit superficialis, tardatur mors interdum usque ad secundum diem. Si uero fuerit profunda & maxime penetrans ad uentriculos interficit subito. Potest etiam pati apostema cuiuscunque generis, sed sanguineum frequentius: deinde cholericum, rarissime melancholicum, phlegmaticum, aut aquosum. Et hęc frigida fiunt frequenter in capsula cordis, quæ facta in ea, licet possint chronicari, sicut in simia, Galen. tandem tamen interimunt. Sed facta in corde ualde cito interimunt. Nam si fuerit calidum & superficiale tardatur mors usque ad secundum diem. Cum autem profundum, interficit in hora. Si autē fuerit frigidū, & superficiale potest tardari mors usquc ad quartum. Si uero profundum usque ad sequentem diem. Ex quo infertur quòd apostema calidum est deterius quàm frigidū, licet mala complexio frigida sit deterior quàm calida, cuius diuersitatis causa est, quia apostema ex toto genere mortale, & illud est deterius quod citius interficit. Sed mala complexio frigida non est ex toto genere mortalis, & salubrior cæteris paribus est calida quàm frigida, licet forte calida excessiua mortalis citius interficeret quàm frigida mortalis. Est enim caliditas acutior quàm frigiditas. Patitur etiā bothor, siue pustulam paruam, quæ tandem interficit cum egressu sanguinis nigri per nares, quia niger effectus est, mortificatis spiritibus, per quorum præsentiam reddebatur lucidus, dolores etiam non potest longo tempore tolerare, sicut nec alia nocumenta fortia: propter hoc apud Auicen. decolatur, idest syncopizat, uel in cuius corde inuenitur ex nocumentis quod inuenitur in reliquis membris. Agritudines autem cordis famosæ ab autoribus nominatæ sequentes ægritudines supraſcripta sunt quatuor, debilitas cordis, pulsus, tremor, syncopis, quarum causæ differunt secundum magis & minus. Causæ enim ægræ cum sint leues faciunt cordis debilitatem, ita ut fiat impotens ad operationes. Aliqualiter auctæ faciūt pulsum cordis efficaciter imprimendo in cor. Cor enim se concutit, ut nocumentum expellat faciendo uariationem in motibus

motibus,ſcilicet ex magno ueloci uel frequenti ad paruum, tardum,uel rarum, aut econtra, quæ mutationes ſi non fuerint magnæ ualde aut frequentes, aut cum magna debilitate cordis,hæc paſsio dicitur pulſus cordis.Si autem fuerint ual de magnæ,ualde frequentes & continuæ,& cum magna cor dis debilitate,tunc dicitur tremor cordis,differunt etiam ali ter,quia pulſus cordis magis fit uirtute exiſtente forti tétante expulſionem rei nocentis. Tremor autem fit exiſtéte debili non potente perficere motum ſuum. Ex quibus infertur quòd licet mutatione motuum cordis ſint maiores in tremo re quã in pulſu,pulſationes tamen poſſunt eſſe minores cum ſit debilius in tremore, ſed iſtæ cauſæ multum imprimentes donec motum cordis notabiliter impediant, faciunt ſyncopim & ultimate auctæ mortem.Auic.tamen ſub tremore cor dis comprehendit,quod eſt ſatis rationabile, cum non differat niſi ſecundum magis & minus. Cauſę autem harum quatuor diſpoſitionum ſunt omnes ægritudines,de quibus ſupra per eſſentiam exiſtentes in corde, ſicut malæ complexiones cuiuſcunq; generis cum materia, & ſine materia, malę compoſitiones,ſolutio continui,apoſtemata,puſtulę,dolores,ſed de his ſtatim ſufficiéter dictum eſt.Cauſæ autem iſtarum per cõmunitatem ſunt,aut à toto,ſicut in febribus cum quarum augmento augentur, & decremento decreſcunt, aut in criſi, qua perfecta ſedantur hę paſsiones, aut à dolore forti cuiuſcunq; membri,cuius augumento augentur , & ſedatione decreſcũt,& quandoq; ab euacuationibus magnis , ſiue fiãt à toto corpore,ſiue à membris particularibus, ſicut in apertione apoſte.extractione aquæ hydropicorum,phlebot. ſolutione,ſudore nimio,& ſimilibus, imò à nimia raritate corporis,aut à membris particularibus,ſicut à cerebro quando in ipſo multiplicatur humor melanch.qui penetrans in ſubſtantiam cerebri,poſtea penetrat in uias arteriarum uſq; ad cor excitans tremorem cordis,puſillanimitatem,& triſtitiã cum excitatione malitiæ cogitationis,& anguſtiæ , ſicut aliquãdo ex cerebro peruenit ad cor per hanc uiam ex humido , & facit accidere obliuionẽ,pigritiam & tarditatem motus , tàm ad inchoandum,quàm ad proſequendum . Et quandoq; propter nocumentũ cerebri,& neruorum debilitãtur diaphragma, & lacerti concurrentes ad anhelitum , quæ propter cor non debite euentatum,neque mundificatum incurrunt huiuſmodi paſsiones,cuius ſignum eſt nocumentũ cerebri præcedens, poſt quod ſequitur tremor cordis , & huiuſmodi paſſiones, & quandoque accidunt huiuſmodi ægritudines propter mutationem materiæ ex ſynanchia , pleureſi , & peripneumo.ad cor,& præfocat,& interficit ſecundum plurimũ, & paroxyſmus aſthmatis frequenter cõiungitur tremori cordis, & aliæ paſsiones, & quandoque accidunt propter nocumenta hepatis deficientis in tranſmittendo nutrimentũ ad ipſum , & quia mittit ad ipſum humorem, aut uaporem malignum.Et quandoque accidunt huiuſmodi ægritudines propter apoſte. calid. aut frigi.in capſula cordis aquoſum , aut melancho . & quandoque propter multitudinem aquoſitatis contentæ in capſula ſuffocãtem cor , & ſentit manifeſte cor eius ſuffocari multo humido.Et quandoque propter eius diminutionem cuius defectu areſit , & exiccatur , cuius ſignũ eſt corporis conſumptio cum nocumentis cordis , quæ non uidentur ab alia cauſa pendere . Et quandoque accidit propter nocumẽtum oris ſtomachi ab humore uiſcoſo, aut morſicatiuo , aut uermibus in ipſo , aut inteſtinis , aut uomitu mordificatiuo , quia uenit cordis tremor ex eo . Et quandoque ſunt propter communitatem in dolore ſtomachi quando ſit uehemens , & multoties interficit in pauco tempore, & quandoque accidit in ipſo ore ſtomachi tremor , & nocet cordi . Et quandoque accidunt huiuſmodi ægritudines propter famem,repletionem,bothor , & ulcus in ore ſtomachi. Vnde propter magnam cõmunitatem oris ſtomachi ad cor antiqui os ſtomachi præcordia uocauerunt , & quandoque accidunt huiuſmodi ęgritudines cordis per communitatem ægritudinum matricis , ex quibus eſt præfocatio , quæ ſequitur , aut retentionem ſpermatis , aut membrorum mittentium malignum humorem , aut uaporem ad cor , & diaphragma . Et quandoque matrix ipſa mouetur ad ſuperiora comprimens diaphragma , & uniuerſaliter per communitatem à quocunque membro mittente uaporem ad cor mali- gnum ſua qualitate manifeſta , aut occulta poſſunt huiuſmodi quatuor ægritudines cordis contingere . Cauſæ uero primitiuæ harum quatuor diſpoſitionum ſunt aer peſtilentialis, odores fœtidi corrupti , uel uenenoſi , aut ſumptio rerum uenenoſarum , & morſus uenenoſorum , quæ omnia inimicantur cordi. Item ex accidentibus animi timor magnus & ſubitus , gaudium & huiuſmodi . Item balneatio, labor,coitus , & reliqua ex non naturalibus rebus , aut extraneis ualde diſproportionata.

Modi autem penes A . quibus ſignificantur diſpoſitiones cordis ſunt octo, pulſus, anhelitus,creatura pectoris,ea quę naſcunt̃ ſuper pectus,tactus corporis,mores , fortitudo corporis,& debilitas eius,meditationes.Pulſus quidẽ , qm̃ magnitudo,uelocitas,& frequentia ipſius ſignificant cali. eius, & eorũ contraria ſignificant frig.& eius lenitas humid.& durities ſignificat ſiccitatẽ,& fortitudo,ęqualitas, & ordinatio ſignificant ſanitatẽ,& contraria ſignificant cõtrariũ.Et anhelitus magnus,uelox,& frequens ſignificant calid.ſed contraria frig.Et pectus amplum latum ſi non eſt pp multitudinem cerebri ſignificatam per magnitudinẽ capitis facientem magnitudinẽ nuchæ facientis magnitudines ſpondiliũ facientiũ magnitudinẽ coſtarum ortarũ ab eis,imò eſt illic paruitas capitis aut mediocritas ſignificat calid.cordis, & contraria ipſius ſi non facit ipſum,paruitas capitis ſignificat frig . Et pili plurimi orti ſuper pectus & proprie criſpi, ſignificant calid. & ſicut econtra nuditas pectoris & paucitas pilorum ſignificat frig.quod eſt uerum niſi humid.corporis ſuperflua mora in aere frigido, & ætas pueritię reſiſtat . Quintus modus eſt à calid.totius ſenſata per tactum,quia cor calidum facit totũ calidũ ſi hepar,& ſplen non contra operetur,& corde exiſtẽte frigi.totũ eſt frig.ſi hepar non contra operetur , & ita intelligatur cor eſſe humidum per corporis lenitatem,& ſiccũ per corporis aſperitatem . Sextus eſt à moribus,ut ira uelox à leui cauſa,audacia,furioſitas,crudelitas,ſignificant cor calid. & oppoſita frig.Similiter gaudium,fiducia,bonitas ſpei ſignificant cor forte calidum& oppoſita contrariũ , ſimiliter inquiſitio ſolicitudinis,timor,& triſtitia ſignificant cor frig. & ſiccum . Item promptitudo ad operationes ſignificat caliditatem , ſicut tarditas frig . Septimus eſt à fortitudine corporis, quæ ſignificat cordis fortitudinem temperatam,& multitudinem ſpirituum , concurrente tamen bona diſpoſitione cerebri & neruorum: & debilitas ſignificat contrariũ, & malitiam complexionis.

Octauus eſt meditationes,qm̃ iucundę,plenæ ſpe,& circa res magnas ſignificant temperamentũ,aut declinationẽ moderatã ad calidum & humidum,ſicut contra meditationes triſtes cum deſperatione,& circa res paruas ſignificant frigi.& ſicc.& meditationes contentionis,ſeparationis,& rixæ caliditatẽ & ſiccitatẽ,ſpiritus enim cum ſunt clari multi,tẽperati,cor bene ſe habet,quæ percipiuntur ſub ratione delectabilis,& ſpẽ bonã generant,& confidentiã,& econtra pauci fumoſi,frig.& ſic.timorẽ & deſperationem,ſed calidi & ſic. fumoſi multi,contentionẽ,iniquitatẽ,rixã.His poteſt addi nonũ.Nã caliditas in corde ab ipſo patiẽte percepta ſignificat caliditatẽ,ſicut econtra frig.percepta in corde frigiditatem, quod ſignũ potiſsime accõmodatur ad caliditatẽ & frigiditatẽ præternaturales . Poteſt addi decimũ ſumptũ à pronitate lapſus,nã cęteris paribus facilius & frequentius eſt lapſus in morbũ ſimilẽ quàm in contrariũ.Talis ergo cõplexionis eſt cor qualis eſt morbus in quẽ faciliter & frequenter labitur, et ſic eſt.10.modis ſignificationũ ſupraſcriptarũ poſſumus arguere ſupra quacunq; cõplexione cordis naturali.Signa aũt quibus arguimus ſuper ægritudinibus cordis ſunt infraſcripta.Signũ malæ cõplexionis calidę eſt augmentum pulſus in uelocitate,& frequentiã non naturalẽ, & declinatio anhelitus ad magnitudinẽ,& uelocitatẽ,& frequentiã non naturalẽ & frequentiam quæ ſedatur cũ aere frig.& bene ſe habere in frigore,& extenuari abſque alia cauſa & econtra.

Signa malæ complexionis frig . ſunt declinatio pulſus ad paruitatem,tarditatem,& raritatem non naturalem, niſi cadat uirtus,& ſit neceſſaria frequentia , & anhelitus paruus, tardus,& rarus , & tranquillitas cum approximatione eius, quod calefacit . Item timiditas,& ſuperfluitas in pietate, & miſericordia . Signa malæ complexionis humidæ ſunt incli-

natio pulſus ad lenitatem naturalem,& uelocitatem patiē
di ex imprimentibus in anima cum uelocitate retētionis eo-
rum,& multitudo euentus febrium putridarum. Signa ma
læ complexionis ſiccæ ſunt,declinatio pulſus ad duritiē non
naturalem, & difficultas ſuſceptionis paſsionū cum fixione
earū,ſiue ſint fortes,ſiue debiles,& liquefactio corporis, &
de ſignificationibus apoſtematum ſunt ſigna apoſtematū co-
lorum: Ipſa enim in principio ſui faciunt diuerſitatem mira
bilem in pulſu non conſuetam,& fit maxima inflammatio in
corpore proprie in temporibus membrorū, anhelitus quā-
uis attrahat aerem frigidiſsimum,tn̄ eſt quaſi priuatus anhe
litu. Deinde ſequitur ſyncopis frequens,& non oportet, ut
expectetur pulſus durities, ſicut in aliis apoſtematibus cali-
dis,qm̄ interficit ante illud, interficit enim ſm plurimum in
in prima die,uel in ſecunda.Sed ſigna apoſte.frigi. quæ rariſ-
ſime eueniunt ſunt omnia huiuſmodi accidentia, ſed remiſſa
cum paucitate inflationis,& interficit inter ſecundū & quar
tum.Sed ſignū malæ compoſitionis, ſicut complexionis eius
à multitudine aquæ in capſula ſunt,quia ſentit cor ſuum ſuffo
cari & comprimi.Signa uero oppilationis uiarum eſt præfo
catio manifeſte ſenſata abſque cauſis aliis.Signa autem ſolu-
tionis continui ſunt ipſæ cauſæ ſoluentes. Cauſæ aūt impri
mentes in cor quædam ſunt cōes ſibi, & aliis membris, ſicut
cauſæ facientes malā cōplexionem,ſolutionem cōtinui, apo
ſtemata,& ſimilia,quædam ſunt proprie cordi, ſicut malus a-
nhelitus,& accidentia animalia,quæ qn̄q; nocent ſpargēdo
ſpiritum exterius quandoq; ſuffocando ipſum interius,ita ut
quandoq; ſequatur ſyncopis,imò mors. ira autem eſt minor
omnibus illis in hoc,raro enim interficit.

Canones uniuerſales in curatione diſpoſitionum cordis
ſunt quatuor.Primus,quia cor eſt membrū principale prius,
& ſublimius omni principali,& ideo ſumus feſtini ad curan-
dum cordis diſpoſitiones,& ſine errore quantum eſt poſsibi-
le.Paruus enim error in principali multum timendus eſt.Se
cundus canon eſt, ꝙ in phlebotomia quæ frequenter eſt ne-
ceſſaria in curatione ægritudinis cordis,cum plurimæ ægri-
tudines cordis materiales à ſanguine pendeant,ſimus ſolici-
ti ne ſuperfluat,& cadat uirtus, & ſi ciciderit ſuccurramus
cum medicinis,& cibis uiuificantibus uirtutem ſecundū exi
gentiam de his,quæ dicentur,& hęc non appropriatur egreſ
ſioni ſangui.tantum,imò etiā cuicunq; euacuationi, quāuis
ſangui.euacuatio ſit uehementioris neceſsitatis, ut ſibi in ca
ſu uirtutis ſubſidium afferatur.Et quia,ut dictum eſt plurimę
ægritudines cordis ſunt à ſanguine,aut à uapore, phleboto-
mia eſt congrua euacuatio à nocumento amborum liberās.
Repletio enim ſanguinea remouetur, phlebotomia baſilicæ
dextrę,& uaporoſa phlebotomia baſilicæ ſiniſtræ. Tertius
canō eſt in euacuatione per medicinas ſolutiuas, & eſt quia
plures medicinæ ſolutiuę inimicantur cordi, uel ſecum per-
miſceamus medicinas cordiales bezaharticas, quæ conferūt
tripliciter.Primo corrigendo nocumenta medicinarum ſol-
uentium.Secundo confortando cor addendo in robore cum
proprietate ſua,& ſtipticitate temperata.Tertio quia faciūt
uirtutes medicinarum penetrare ad cor remouendo eas ab
aliis locis. Quartus canon eſt in permutatione complexio-
nis calidæ,frig.humid.& ſicc.aut compoſitæ. Nā ſi uolumus
permutare complexionem frigi.audaces ſimus cum medici-
nis cordialibus cali.ſolis,aut ſaltem permixtis medicinis cor
dialibus,uitando tn̄ ne propter intenſionē ſuæ calid.aut mul
titudinem eius fiat agitatio in humoribus cordis, & materia
dilatetur & amplietur,& forte perducat ad apoſtema, ad op
pilationem & reliqua nocumenta, nec tamen multum dimi-
nuta ſit à gradu, & multitudine calidi.ſufficienti ſecundū gra
dum,& reſiſtentiam ęgritudinis, & ſed in permutando com-
plexionem calidam,tunc non ſumus contenti ſolis infrigidā-
tibus. Nam ſubſtantia per quam cor creatum eſt ſpiritus ef
fuxus in ipſo,qui eſt ſubſtantia calida calid.naturali.& nō ca-
lid.nociua corpori,quæ aliquando ex malitia complexionis
calidæ reſoluitur,minoratur,conuertitur in fumum, & con-
turbatur. Cum ergo ſuperuenit corpori cordis quòd extin
guat ipſum non eſt permixtum cum medicinis calid.confor-
tantibus calorem innatum non ſolum propter caliditatem,
imò cum proprietate ipſarum aſſociata calidi.earum, poſsi-
bile eſt,ut noceat radici,id eſt ſpiritui,quamuis ramo confe
rat,& eſt corpus cordis contemperando calid. eius. Qua-
propter ſapientes antiqui permiſcent medicinas frigi. cum
cordialibus calid.confidendo quòd ſi natura fuerit fortis di-
ſcernet inter calefactiuum & infrigidatiuum, & affert infri-
gidatiuum cordi & calid.cordiale ſpiritui & temperabit ip-
ſum.Et ſi inueniunt medicamen ęquale,aut proximum æqua
litati confortatiuum ſpiritus, ſicut bugloſſam uigorant &
adiuuant ſe cum eo. Si uero natura fuerit debilis non cōfert
regimen nec ſufficiunt medicinæ cordiales frig.propter aliā
cauſam,quia ſunt tardæ penetrationis. Quapropter neceſ-
ſarium eſt,ut ſecum miſceāt medicinas cordiales calidas qui-
bus iuuatur penetratio uirtutum medicinarum frigi. quæ ta
men notabiliter debent eſſe dominantes ſuper medicinis ca
lid.ſecundum exigentiam ſui contrarii,ſicut permiſceat cro-
cum medicinis frigi. in trochiſcis de camphora, propterea
qui abſtulerunt crocum ex trochiſ.de camphora blaſpheman
tes priores fecerunt ipſos pauci iuuameti quamuis propter
ignorantiam non concedant.Complexio autem calidi.cura-
tur cum ſumptis in potu,ſicut ſunt rob.frig.cordialia,ſcilicet
de ribes,de pomis & ſimilibus,& cum aqua & ſuc. fructuum
ſicut pomorum apiorum,cytō.acetoſitate citri, & ſimilibus,
& cum exterius applicitis frigi.permixtis cū paucis cordia-
libus calid.& ſi fuerit materia euacuetur. Cura autem malæ
complexionis frig.eſt cum confortatiuis magis quæ dicētur,
ſicut diamuſco,theriac.mithridato,& ſimilibus cum uino o-
dorifero,exercitio temperato,cibis calid.quantitate,quæ di
geratur.Et cum applicitis exterius cordialibus calid. ſtipti-
citate temperata participantibus:& ſi materia frig. fuerit in
cauſa euacuetur.Sed in cura malæ complexionis ſic. eſt ne-
ceſſarius cibus & potus plurimus, humectatiuus dummodo
poſsit digeri.Et adminiſtratio tinæ,aut balnei cum cuſtodia
tamen,ne ſit multum calid.nec ſit longa mora in ipſo, ne re-
ſoluat,uirtutem deiiciat,paucitas motus,& tranquillitas, &
potus aquę non multum frig. & moderatæ quantitatis niſi
adſit calidi.coniuncta ſic. cum multitudine ſpirituum, tunc
enim magis frig. & pluris quantitatis poſſet exhiberi,& con
uenit ſomnus plurimus,& ſi fuerit materia euacuetur. Cura
autem malæ complexionis humid.& ſubtiliatio diætę, quæ
uirtualiter declinet ad ſic. & adminiſtratio medicinarū exic
cantium,& exercitia potius longa,& frequentia quàm intē-
ſa & fortia,niſi eſſet coniuncta frig.& materia humida ſi fue
rit in cauſa euacuetur. Cura autem frigidæ & humidæ, eſt
intentio & multitudo exercitii, in quo tamen fiat gradatio
de paruo,& breui ad longum & magnum, & adminiſtratio
balnei ante cibum præcipue tinarum & longa mora in aqua
calida,adminiſtratio ſolutiuorum,& diureticorum, uſus ui-
ni antiqui, odoriferi potentis, moderatę tn̄ quantitatis, &
adminiſtratio ciborum calid.& ſic.quantitatis moderatæ, &
ſi humid.fuerit coniuncta calid.uitent balneum, & utantur
coitu,& ſi materia aliqua fuerit in cauſa euacuetur. Solutio
autem cōtinui non recipit curam,ſed oppilatio remouetur,
phlebot.& aliis euacuationibus ſm exigentiam, & admini-
ſtrationem incidentium,& ſubtiliantium primo,poſtea ape-
rientium & prouocātium, quæ omnia ſint cordialia, aut cor
dialibus admixta,& ſint calid.aut frig.aut temperata ſecun-
dum exigentiam. Si uero ſit malus ſitus propter ſuperfluam
humid.capſulæ comprimentis cor intendatur omni regimi-
ni exiccatiuo,tàm cibali,quàm medicinali,nec non euacua-
tionibus iteratis,quæ tamen uirtutem non deiiciant. Cura
autem apoſte.Cum inceperunt non eſt poſsibilis,ſed obſtan
dum eſt ne incipiant cum phleboto.copioſis,& proprie baſi
licæ,& apud Auicen. quandoque ſperatur in euaſione eius
cum phlebotomiis arterię,& cum euacuatione humorum cū
ſolutiuis,moderatis tamen ne agitent materiam quibus cor-
dialia ſint admixta, & ſint calid.frig.aut moderata ſecundum
exigentiam,& deinde cum diuerſionibus fortibus,& uento-
ſis,ligaturis & huiuſmodi.Et tertio materia ſi fuerit ſubtilis
incraſſetur & compingatur,ut non fluat etiam exhibendo o-
piata fortia in notabili quātitate,& ſuper regionem cordis,
& partis circunſtantis applicentur repercuſsiua ſm exigētiā
confortantia cor cum proprietate ſua, & repellentia mate-
riā,& dięta ſit tenuiſsima.Somnus ſit interruptus, & procu-
rentur euacuationes naturales,& non naturales longo tem
pore conſuetæ, quieſcant animo, & corpore quantum eſt
poſsibile.

poſsibile. Medicinæ autem cordiales quibus utendum eſt ſecundum exigentiam temporum deſcriptæ ab Auicenna, & cęteris ſunt infraſcriptæ. Temperatę ſunt lapides pręcioſi, ut hiacynthus, albedengeſif, id eſt lapis ualens contra uenena, creditur quòd ſit ſaphyrus, uel forte lapis ille qui uocatur bezahar, id eſt liberans à ueneno alfeniſagi, id eſt ſmaragdus & aurum copioſum in burſa, uel ſcrinio ſeruatum, argentum, granatæ, rubini, bugloſſa, borago, topazius lapis. Calidę zedoaria, zorumbet quæ ſunt eiuſdem ſpeciei quamuis Auicenna de eis diuerſa faciat capitula, zorumbet ſunt radices ſimiles cipero in figura, ſed multo maiores & duriores intus ſub citrini coloris, odoris, & ſaporis zedoariæ, remiſsioris tamen. Donoricon græce, arabice, doronigi eſt radicula parua, ſaporis dulcis, ſimilis calamo aromat. in colore & figura, been album & rub. & ſunt uelocis iuuamenti, gariophil. mirabiles, galanga, nux muſc. cinnamomum, ozimum, id eſt baſilicon. ambra, balſamita, oleum balſami lignum & ſemen eius, ſtœcas, polium, uinum aromaticum pulegium, origanum, mentaſtrum, cortex citri, ſem. citri, cubebę, muſcus, ambra, ſeta combuſta & non combuſta, xiloaloes crudum, meliſſa & ſem. eius, enula eſt mirabilis, macis, calamus aromaticus, caſsia, lignea, roſmar. lauendula, ſatureia, betonica, hypericon calamenthum, menta, polytricon, gingiber, ſpica nardi, ſchinanthum, cardamomum, lapacium quod Auicen. acetoſam appellat, non eſt illud, de quo eſt hic ſermo, ſed de lapatio vulgariter dicto rumeſe, quod eſt calid. & ſic. & optime ualet, contra ſerpiginē conditum aceto & ſale. Frig. margaritæ camphora, ſandali 3. ſpondilum, poma, uiolæ, acetoſitas citri, cichorea, uinum granat. Karabe, corallus, roſa, lutum ſigillatum & armenum, coriand. ſic & humi. limones, arantij, ſcariola, lactuca, acetoſa. Et uniuerſaliter omnes ualentes contra uenena, & omne aromaticum ponitur cordiale. Vnde multipliciter dicitur medicina cordialis, primo quia temperata, ut ſupraſcriptæ licet Auer. quinto Colliget cap. de medicinis confortatiuis membrorum uelit quòd medicina tendens ad aliquam calid. ſit magis confortatiua quàm temperata. Secundo quædam medicinæ confortant uirtutibus ſecundis, ut eſt ſtipticitas, odor ſicut ſunt roſæ, & muſcus. Quædam confortant à proprietate occulta, & iſtæ ſunt duplices, nam quædam habent proprietatem adiutam à qualitate manifeſta, ut ſpica, & crocus, quarum proprietas adiuuatur aromaticitate & caliditate temperatis, & ſtipticitate quadam. Quædam confortant per proprietatem occultam non adiutam aliqua qualitate manifeſta, ut hiacynthus, & ſimiles, inter quas intereſt, quia primæ indigent actuatione à calore noſtro ad quam exiguntur duo. Primū, ut fiant actuales cum prius ſolum eſſent in potentia. Secundum, ut uirtus ipſarum ad cor penetret, quæ maxime ducitur per uaporem ad cor penetrantem, ſecundæ autem non indigent traſmutatione à calore noſtro per quem ducantur de potentia ad actum, imò non indigent niſi ut uirtus ſua ad cor deferatur, & prima proprietas indigens adiutorio qualitatis manifeſtæ à quibuſdam appellatur uirtus tertia, ſed ſecunda non indigens adiutorio qualitatis manifeſtæ uocatur uirtus quarta, & iſti ſunt quatuor modi quibus aliquæ medicinæ per ſe primo dicuntur cordiales, & confortantes, ſed medicinæ alijs modis confortantes non diu dicuntur cordiales, nec confortantes per ſe primo, ſed ſolum debet per accidens, ſicut quæ remouent nocumenta materierum prauarum & uenenorum, quę poſſunt imprimere in cor. Et harum quædam faciunt hoc euacuando, quædam alterando ad contrarium ſecundum qualitates primas, ut frigid. contra uenenum calidum, & ſic de cæteris contra ſua contraria. Tertio, aliqua faciunt hoc, ſtipticando, ut terra ſigillata, prohibet uaporem eleuari ſua ſtipticitate, & cum hoc etiam confortat cor, & ſimiliter lutum armen. in peſtilentia. Quarto, aliquæ faciunt hoc incidendo, ſicut aqua raphani contra fungos. Quinto, quædam reprimendo acuitatem, ut butyrum, & alia unctuoſa, multi ſunt alii modi quibus opponimus uenenis, ſed hi ſunt principaliores, ſed illa quæ euacuando confortant ſunt duplicia, quædam enim confortant expellendo uenenum, ut terra & lutum ſigillatum, quod non ceſſat facere uomitum donec uenenum expellatur, quædam autem confortante educendo materias malas exiſtentes in corde & admixtas ſpiritibus, ſicut mirobolani, agaricus, & lapis lazuli. Et in his eſt proprietas appellata uirtus tertia, ſcilicet reſpectus ad cor plus quàm ad aliud membrum. Sunt autem pręter hos alii tres modi minus principales, quibus medicinæ dicuntur confortatiue, ſicut quæ ducunt uirtutes aliarum ad cor, ſicut pulegium & ſtœcas. Aliæ cuſtodiendo ne reſoluatur uirtus earum in uia, ſicut opium, quædam conſolidando alias, ſicut ſpecies aromaticæ ingredientes trochiſcos de tyro, quę ponuntur ad reprimendum earum malitiam, inter has omnes uere cordiales ſunt medicinæ quatuor priorum modorum, quæ per ſe confortant. Aliæ uero theriacales, ſiue bezaharticæ appellantur, & non uere cordiales ſunt theriacales, licet non econtra, quia medicina theriacalis poteſt eſſe exceſsiui gradus, & operationis nec abſolute confortat cor, ſed cum eſt in diſpoſitione pręternaturali: ſed uere cordiales ſunt temperatæ, aut parum recedentes à temperamento habentes ſingularem proprietatem ad ipſum maxime confortantes in diſpoſitione ſana, ſicut bugloſſa hiacynthus, ſed multæ theriacales nocerent in diſpoſitione ſana, quæ in diſpoſitione ægra optime iuuarent. Et hæc elici poſſunt ex dictis Gale. quinto de ſimplici medicina. & Ser. in ſuo de ſimplicibus, capite de medicina cuſtoditiua & liberatiua. Et dicit ibidem quod medicina theriacalis eſt media inter uenenum, & corpus humanum, cui Auer. contradicit quinto Colliget, capite de medicinis operantibus contra uenenum, & dicit quòd medium eſt eiuſdem generis cum extremis, ſed medicina theriacalis non eſt eiuſdem generis cum corpore noſtro, & ueneno, quare non eſt medium. Ad quod dicendum, quòd Gal. & Ser. noluerunt quòd medicina theriacalis ſit media per comeſtionem nec per formalem participationem utriuſque, ſed eſt media, quia cum utroque conuenit, cum homine quidem quia ipſum tuetur, ſed cum ueneno conuenit, quia participat naturæ proportione quadam, & forma uenenoſa, participans autem uno formaliter, & cum alio uirtualiter, non eſt ſub eodem genere reponibile cum ambobus extremis, ſed eſt in genere extremi, cuius natura participat. Eſt enim medicina uenenoſa, non tamen ex toto genere contraria naturæ hominis, ſicut argentum uiuum, fel uiperæ, quia iſtæ non ponerentur in confectionibus liberatiuis, ſed aliquo modo uenenoſæ, & interficientes ſi ſumantur in notabili quantitate, ſicut myrrha, opium, ſtyrax, crocus, faciunt enim ſtuporem, & occidunt in multa quantitate ſumpta.

Quapropter concludit Serapion allegato capitulo, quòd ualde æquilibrata debet eſſe doſis medicinarum theriacaliū, ſcilicet ne noceant corpori, imò ipſas bene toleret & ſint ſufficientes contra uenenum, & hoc eſt difficile apud inexpertos. Sed forte ex his quis infert contra determinationē ſupraſcriptam, quòd nulla medicina uere cordialis ſit theriacalis cum nulla uere cordialis participet naturā ueneni. Ad quod dicit quod autores prædicti non loquuti ſunt de omnibus theriacalibus, ſed de his tantum, quæ natura uenenoſa participant, & propoſitiones illæ ſunt indiffinitiuæ, & non uniuerſales. Et ego ſequor intentionem Sim. Ian. in dictione bezahardi dicentis. Bezahartica eſt omnis medicina liberatiua à ueneno, nos autem proprio uocabulo carentes hoc ſignificantes, theriacam uocamus, theriaca itaq; & medicina liberans à ueneno ſunt ſynonyma. Et ſubdit bezahard aliquando uocant galbanum propter excellentem eius uirtutem contra uenenum, quod patet per Auicen. in deſcriptione tertia theriacæ, & per Ser. in deſcriptione theriacæ, uocatur nihilominus apud eos kemne, uocatur & interdum bezahard, uel bezahar quidam lapis multum charus regibus, ut in Serapione inuenies. Putant autē aliqui hunc lapidem eſſe qui generatur in oculis ceruorum in oriente, qui cum ſerpentes comedunt, ut deponentes ſenium fortiores fiant intrant flumen, ibique morantur immerſi uſq; ad caput, tamdiu quoſque ſentiunt uirtutē ueneni ſuperatā, interim lachrymā emittunt, quę coagulata in oculis interdū vſq; ad magnitudinē nucis deſiccatur donec cadit cū flumen exeunt, & ſic inuenitur, & dicitur omnium uenenorum theriaca, & ueriſimiliter deberet liberare à pe-

ſtilentia. Sunt etiam præter ſupraſcripta aliæ medicinæ bezaharticæ ualde excellentes; ſicut tormentilla, dictamũ, pimpinella, quæ ſunt ſupremæ contra peſtilentiam, de quibus feci mentionem in tractatu meo de peſtilentia.

De tremore cordis. Cap. 74.

QVid nominis tremoris cordis eſt ſatis manifeſtum: Eſt autem deſcriptiue penes A. motus tremulus accidens cordi, & manifeſtum eſt, ut dictum fuit ſuperius, quòd ſub tremore cordis comprehenditur pulſus eius, qui qualiter differant ſi proprie ſumantur, dictum fuit ſuperius. Species non habet niſi modos quoſdam ſecundum magis & minus differẽtes, ut quia aliquis chronicus, aliquis magnus, ita ut à circunſtantibus audiatur ſonitus quidam, & uideantur panni tegentes pectus eleuari, quidem paruus, itẽ aliquis continuus, aliquis interpolatus. Item aliquis cum magna debilitate, & maxime pulſus diuerſitate, aliquis, non licet non euacuetur à quadam pulſuum diuerſitate.

Cauſæ tremoris cordis ſunt omnia, quæ lædunt cor notabiliter, ita tamen, ut non perducant ad ſyncopim. Cauſæ autem lædentes per eſſentiam ſunt mala complexio cuiuſcunque generis ſine materia, quæ facit tremorem, cor debilitando, & omnis debilitas apud A. efficit in corde (donec perſeuerat in ipſo uirtus ſufficiens) agitationem quandam, ut expellat ab ipſo nocumentum, aut quia non poteſt continuare uniformiter motũ ſuum, quare fit motus tremulus, aut quia uirtus facta debilis eſt apta pati à quacũque facili cauſa quare frequenter accidit tremor. Sed contra ſequitur quòd mala complexio facta, non ſenſu percepta ſicut in hecticis poteſt eſſe cauſa tremoris, qui erit continuus propter primã cauſam, ſed propter ſecundam erit ualde frequens, conſequens contra experientiam.

Reſpondetur quòd mala complexio facta in corde non eſt ſola cauſa tremoris, niſi ducat ad ultimam debilitatem, cum qua cor non poſsit complere motum ſuum uniformiter, ſed mala complexio diuerſa, quæ ſentitur bene poteſt eſſe cauſa tremoris, etiam cum conſtantia uirtutis. huius autem diuerſitatis cauſa eſt, quia tremor cordis qui ſequitur ſolam debilitatem uirtutis, abſque triſti ſenſatione, fit à uirtute uitali debili, non potente complere dilatationem cordis uniformiter. Sed tremor qui ſequitur triſtem ſenſationem, & malã complexionem diuerſam fit à uirtute expulſiua naturali ipſius cordis, commouente cor, ut expellat nocumentum: ſed bene uerum eſt quòd mala complexio facta debilitãdo cor, eſt cauſa, ut ipſum facile incurrat tremorem cordis propter aliquod nocumentum impreſſum ab ipſa ſenſatum, quod non incurreret niſi eſſet debilitatum, quia fortis uirtus omnia cõtemnit, & conſequenter conceditur, quod debilitas ſola nõ eſt cauſa tremoris, ſed debilitas cũ nocumento impreſſo ſenſato, licet debilitas principalius concurrat, ſicut etiam in tremore ſtomachi debilis, ſumpto bono cibo cum mouetur ad amplexando ipſum motu tremulo, uirtus debilis eſt cũ magis quia cibus bonus. Et notandum ſecundum Auer. Tertio Colliget, de accidentibus ſpiritus tactus, quòd mala cõplexio diuerſa in habente hecticam non ſentitur niſi per malam complexionem frigidam retinentem adhuc aliquid naturalitatis, unde hecticus ſentit caliditatem additam poſt cibũ per hęcticam ſuam. Fit enim tremor à mala complexione cum materia ſanguinea, & melancho. quæ frequenter facit tremorem, quia multum horrida cordi, & cuius minera eſt prope cor, ſcilicet ſplen directe cordi ſuppoſitus à quo profluit melancho. ad os ſtomachi, item mirach, & meſenterium, in quorum uenis reperitur multum de melancho. ſunt ſatis propinqua cordi. Item materia humida aliquando eſt in cauſa, & uentoſa aliquando, & eſt leuior cęteris ſi ſit ſubtilis, & non habens materiam à qua eleuetur. Materia autem cholerica ſui acuitate magis facit ſyncopim quàm tremorẽ. Similiter mala compoſitio, oppilatio exiſtens in curſibus ſang. & ſpiritus in corde & origine uenarum, & arteriarũ eius, aut malus ſitus cordis ſequens complexionem apoſtematis capſulæ, aut multitudinem aquæ in ipſa contentæ, & ſimiliter ſolutio continui in corde, & apoſtema faciunt in principio apparere tremorẽ: deinde ſyncopim, poſtea mortem, ſed de his ſuperius. Factus autem ſubtilitate ſenſus cordis cognoſcitur, quia habenti ipſam accidit tremor cordis ex qualibet qualitate uẽtoſitate generata in ſpatio quod eſt inter ipſum & panniculum eius, aut in corpore panniculi, aut in uena eius. Et ex qualibet qualitate calid. aut frigi. adueniente ei, ita ut ſuccedat potui aquæ, præter quòd perducat ad debilitatem in operationibus ſuis. Factus autẽ per communitarem, aut eſt à toto, ſicut in febribus, & proprie peſtilentialibus, aut in criſi, cum materia mouetur, aut à doloribus fortibus in quacũque parte corporis, aut cum cõmunitate panniculi ſui, ſcilicet capſulæ, ſi accidat in ipſa apoſtema molle, aut durum, ſicut accidit ſimiæ & gallo per Ga. anatomizatis. Et quandoque accidit cum communitate ſtomachi, & proprie oris, quando in ipſo eſt humor uiſcoſus, uitreus, & mordicatiuus, cholericus, aut cibus corruptus, aut bothor in ore eius, aut propter attractionẽ materierum ad ſtomachum, ſiue apoſtement, ſiue non, ſuccedentium labori, id eſt dolori eius. Dolor enim ſtomachi poteſt facere tremorem cordis tam per ſe quam attrahendo materias ad ſtomachum, quę erit cauſa tremoris. Et per communitatẽ ſtomachi eſt aliquando tremor tantus, & ita continuus ut non diſcernatur inter ipſum & illum, qui eſt per eſſentiam in corde, & quandoque accidit tremor in ore ſtomachi ſimillimus tremori cordiali, & fortaſſe perducit ad ipſum. Fit autẽ tremor in ore ſtomachi duabus ex cauſis, aut quia uirtus expulſiua oris ſtomachi concutit ipſum, expellat nociuũ, aut quia uirtus naturalis ſtomachi debilis mouetur motu tremulo ad amplexandum & conſtringendum ſe ſupra cibum, ut melius digerat. Et fit aliquando cum communitate pulmonis quando multiplicatᷣ in eo oppilatio in parte illa, quę obuiat cordi, & non penetrat anhelitus ſecundum quòd debet, & indicat conſtrictionem anhelitus non ſecuram cum quandoque accidat ſubito ſuffocatio & mors, ſicut aliquando accidit in paroxyſmis aſthmatis. Et quandoque accidit per communitatem ab aliis membris, ſicut diaphragmate, & reliquis partibus pectoris, & à ſplene, cerebro, gutture, tranſmittentibus materiam & uapores malignos. Et quandoque per communitatem ab inteſtinis propter uermes corruptos in ipſis effumantes ad cor, & quia uermes aliquando mouentur ad ſuperiora & nocent ori ſtomachi, & aliquando perforant inteſtina. Et fit aliquando per communitatem ab hepate tranſmittente humorem, aut uaporem malignum, aut non tranſmittente ſangu. ſufficientem. Similiter accidit per communitatem à matrice, uaporibus ſpermaticis, aut menſtrualibus, aut aliter malignis effumantibus ad cor, & qñcunq; matrix ipſa ad ſuperiora mouetur, eſt cauſa præfocationis & qñq; fit à cauſis extraneis, ſicut à potu & morſu uenenoſorum & qñq; fit ab accidentibus animę fortibus, fœtore, corruptione aeris, & ſic de ſingulis cauſis primitiuis potentibus in cor imprimere. Signa cõmunia cuiuſcũq; tremoris cordis ſunt, pulſus diuerſus ualde in magnitudine, paruitate, uelocitate, tarditate, frequentia, & raritate, & multoties ſimilatur pulſui habentiũ aſthma & peripneumoniã, & tangendo pectus ex directo cordis ſentitur diuerſitas motuum cordis proportionata diuerſitati motuum pulſus. Similiter aſpiciendo arterias, quę ſunt in collo uidetur aliqñ in motibus earum manifeſta diuerſitas, & aliqñ ſonitus quidam auditur ſequens diuerſitatem motuum ipſius cordis, & pendens ab humid. ſignificatur per lenitatem pulſus, & ſentit habens eſſe quaſi cor eius ſit poſitũ in humiditate, & ſi ſit humiditas multiplicata in capſula comprimens ipſum præter hoc quod ſentit cor eius poſitum in humiditate ſentit ipſum in eadem ſuffocari. Sed ſiccitas ſuperflua ſignificatur per duritiem pulſus. Et ſi fuerit conſumptio humid. exiſtentis in capſula, corpus areſcit & exiccatur in dies abſq; febre, & factus à calidit. ſuperflua ſingulari ſignificatur per inflammationem in corde ſenſatã, ſi non eſt fixa, & ſi fixa fuerit per inflammationem ſanatã ante fixionem, & pulſus, & anhelitus ſunt magni, ueloces, & frequentes etiam extra horã tremoris, & præceſſerunt cauſæ calefacientes ſicut febres fientes & factæ, motus fortes, & ſimiles. Factus à frigore ſignificatur per cauſas ſuas ex extinguentibus calorem innatum tam per ſe ſicut aeris frig. ægritudines infrigidantes & ſimilia, quàm per accidens, ſicut euacuationes extinguentes calorem innatũ, & adeſt ſenſatio frig. in corde niſi ſit fixa, & pulſus & anhelitus parui, tardi, & rari, ét extra horas tremoris. Et malæ cõplexiones cõpoſitæ

habens

habent ſigna compoſita, ſicut habens caliditatem iunctã humi. cum hoc quod habet pulſum & anhelitum magnum, uelocem, & frequentem, habet ipſum lenem, & ſentit quaſi cor eius ſit poſitum in humiditate, & per reliqua tu diſcurre, & omnes huiuſmodi malæ complexiones cognoſcuntur, quia læduntur à ſimili, & contrariis iuuantur. Sed tremor ſanguineus ſignificatur per magnitudinẽ & uelocitatem pulſus & anhelitus cum leuitate pulſus & plenitudine eius, etiam extra horas tremoris, & ſentitur calid. & inflammatio, & iuuatur coitu, quia ſanguinei aggregant multum ſemẽ quod corruptum multiplicat malos uapores cordi, & etiam per coitũ temperatũ clarificatur ſanguis & ſpiritus, euacuatur ſuperfluitas quanti & remittitur calid. ſuperflua. Item eſt plenitudo & tenſio uenarũ & multitudo urinæ cum craſsitie, & color & habitudo atteſtantur ſanguin. Item complexio, regimẽ prçcedens & ſimilia, & iuuatur minutione. Sed melãcholiæ ſunt ſigna contraria & cum triſtitia & ſolicitudine ut eorum qui ſunt in terra aliena cum recordantur ſuorum.

Sed cholericum, qui tamen raro accidit, ſignificant cauſæ calefacientes & exiccantes prçcedentes ægritudines cholericæ ſequẽtes, & eſt pulſus & anhelitus magnus uelox & frequens cum duritie pulſus, & eſt uehementia inflammatiõis, iuuatur frig. & humidi. & nocetur contrariis, & ſunt huiuſmodi color, regimen, habitudo, tempus anni & cætera huiuſmodi atteſtantia choleræ, ſed phlegmatici ſunt ſigna contraria, & iuuantur fame & ſiti & exercitio.

Et uentoſum purum ſignificat uelocitas terminationis eius, paucitas nocumenti eius, & diuerſitas in pulſu, & nocetur à multiplicantibus uentoſitatem, & iuuatur à contrariis. Factus autem ab oppilatione ſignificatur per diuerſitatẽ pulſus in magnitudine & paruitate, tarditate & uelocitate, per huiuſmodi enim diſtinguitur à diuerſitate pulſus ſequẽtis uirtutis debilitatem, cum uirtus multum debilis non poſsit facere pulſum magnum, & ſimiliter eſt diuerſitas in fortitudine & debilitate, quæ non poteſt contingere à uirtute debili, cũ non poſsit facere pulſum fortem, & eſt cũ priuatione ſignorum repletionis, & hoc maxime uerificatur cum oppilatio eſt in locis propinquis cordi & uenis eius. Sed tremor ſequens malum ſitum, ſcilicet cõpreſsionem cognoſcitur, quia ſentitur cor ſuffocari & conſtringi. Solutio autem cõtinui cognoſcitur per cauſas ſuas, ſcilicet tremor ſequens apoſt. in ſubſtantia ſui cordis, aut ſui panniculi cognoſcitur per ſigna ſuperius dicta, immediate poſt anatomiã, & præter ſigna ibidem dicta cum apoſt. calido in ſubſtantia cordis adeſt maxima inflammatio, & diuerſitas mirabilis in pulſu cum feb. maxima, & ſi fuerit profundum interficit in hora, ſi uero ſuperficiale tardatur mors uſque ad ſecundũ diem, & ſi fuerit frig. non adeſt tanta inflammatio, & ſi fuerit ſuperficiale tardatur mors uſque ad quartam diem. Si uero profundum uſq; ad ſecundum ut plurimum, tamẽ in corde ſunt calid. ſicut in capſula, ut plurimum frig. mollia aut dura, & cognoſcũtur, quia non cito interimunt, immo aliquando chronicãtur, tandem tamen interimunt, & cognoſcuntur præter ſigna ſupraſcripta calida & frig. per complexionem, calorem, habitudinẽ, & regimen prçcedens, ætatem, tempus anni, & ſimilia. Factus autem ab acuitate tantum ſenſus cognoſcitur, quia fit à qualibet uentoſitate & quacunque cauſa facili, & eſt cum fortitudine pulſus & ſanitate anhelitus, & ĩcolumitate reliquorum membrorum, & fortitudo pulſus & magnitudo ipſius ſunt ſignificationes primæ ſignificantes ipſum & certificant ipſum. Si fuerit corpus cum frequentia huius tremoris incolume, & uirtus conſeruata, eſt conſuetudo operationibus ſana, & illi quibus plurimum accidit illi ſunt propter quorũ facies apparent ueſtigia paſsionuuı animalium, ſicut iræ, triſtitiæ, & aliarum quamuis ueſtigia ſint remiſſa. Iſta autem ueſtigia paſsionum animalium appetentia ſuper facie ſunt ſicut mutatio coloris ex rubeo in pallidum, & econtrario, ſecundum diuerſos motus ſpirituum & ſanguinis nunc intra nunc extra ſecundum exigentiam paſsionum, hæ enim mutationes quàmuis remiſſç arguunt paſsiones animales facientes tremorem cordis. Factus autem per communitatem à toto ſicut in feb. declaratur per febres ipſas, cum quarũ augmento augetur & decremẽto decreſcit, & ſimiliter criticus per criſim ipſam, qua finita ſedatur, ſed factus à doloribus ſignificatur per dolores ipſos, cum quorum augmento augetur, & decremento minuitur, & ablatione aufertur. Signa autem facti per communitatem à capſula ex dictis ſunt manifeſta, factum cauſa ſtomachi ſignificãt malæ diſpoſitiones ſtomachi & nocumentum appetitus & aliarum uirtutum eius, item quod expellitur ab ipſo ſtomacho maxime per uomitũ, item imaginationes per eleuationem uaporum non ſolum ad cor immo etiam ad cerebrum, & nauſea & ſubuerſio, item alleuiatur cum abſtinet à cibo niſi ſit à materia cholerica effuſa ad os ſtomachi tempore uacuitatis, tunc enim magis fluit & acuitur, & fit uehemens quando cibus incipit digeri uaporibus pluribus cordi communicatis propter laborem uirtutis digerentis. Diſcernitur autem tremor ſtomachi à cordiali, quia hic ſentitur in regione ſtomachi, ille in corde, & præceſſerunt & adſunt nocumenta ſtomachi & nõ cordis ſicut in cordiali præceſſerunt & adſunt nocumẽta cordis & non ſtomachi. Et factus per communitatem à pulmone cognoſcitur, quia præceſſerunt & adſunt nocumenta pulmonis ſicut aſthma, peripneumonia &c. Et ſunt ſigna oppilationis pulmonis ſumpta ex conſtrictione anhelitus, & cæteris, de quib. ſupra in propriis cap. Similiter factus à cõmunitate hepatis, ſplenis, matricis, inteſtinorum, & reliquorũ membrorum ſignificatur per nocumẽta ipſorum quç adſunt & præceſſerunt, cum quorum augmento augetur & decremento decreſcit & ablatione aufertur. Factum autem à uenenis ſumptis à morſu uenenoſorum & reliquis cauſis primitiuis ſignificant cauſæ ipſæ cum priuatione reliquornm ſignorum. Prognoſtica. Tremor cordis quando ſuperfluit permutatur ad ſyncopim, & quando magis ſuperfluit permutatur ad mortem. Secundum. Si quis conqueritur de tremore cordis poſt ægritudines, & habet nauſeam & euomit choleram plurimam, & non remouetur nauſea, eſt malum & indicat ſpaſmum in ſtomacho.

De ſyncopi. Cap. 75.

SYncopis græce quaſi conciſio, & amputatio latine. Lipothymia dicitur à λείπω quod eſt deficio & θυμὸς animus. Inde lipothymia, defectus animoſitatis. Sed quid nominis caſus uirtutis ſubito, eſt ſatis manifeſtum. Subito enim importat duo, ſ. tempus imperceptibile & cauſam non manifeſtam. Syncopis tamen apud A. deſtructio eſt maioris partis, plurium uirtutum, motiuæ & ſenſibilis propter debilitatem cordis, & aggregationem ſpiritus totius ad ipſum propter cauſam mouentem eum ad interiora, aut propter cauſã præfocantem ipſum interius, quare non inuenit ſpiraculum, aut propter paruitatem & ſubtilitatem ſuã quare non ſuperfluit ſuper illum qui eſt in minera. Dicit primo quòd ſyncopis eſt deſtructio maioris partis plurium uirtutum motiuæ & ſenſibilis, non quidem ſecundum ſuam eſſentiam, ſed deſtruuntur quia impediũtur ab exitu in ſuas operationes. Virtutes enim ſecundo Colliget ſunt nobis parum notç, operationes aũt notæ multum, quare neceſſarium eſt ut uirtutes ꝑ operationes notificentur. Dicitur maioris partis pluriũ uirtutum, non enim operationes omnes motiuæ deſtruuntur, ſed ſolum motiuæ uoluntariæ, quæ perficiuntur per neruos & lacertos, non autem naturales ſicut motus cordis, nec mixtç ex naturali & uoluntario ſicut motus diaphragmatis & pectoris niſi quando eſſet mors proxima. Senſibilis autẽ extrinſeca, tota deſtruitur, ſed intrinſeca ſiue operatio cogitatiuæ apud aliquos non totaliter deſtruitur. Per reliquas partes in diffinitione poſitas ponit tres cauſas immediatas ſyncopis. Prima eſt debilitas cordis ſequens aliquod forte nocumentum ſicut dolorem, ſolutionem continui, malam complexionem, malam compoſitionem, apoſtema & ſimiles, quibus debilitatur cor ꝑ eſſentiam uel per cõmunitatem, quç debilitas eſt cauſa ut ſpiritus uitalis totus, uel fere totus in corde aggregetur ꝑꝑ cauſas mouẽtes ipſum ad cor, quæ eſt uirtus attractiua ipſius cordis & naturalis ſubordinatio ſpirituum ipſi cordi. Quapropter membra extrinſeca depauperata ſpiritib. fiunt in potentia ad operationes ſenſus & motus.

Secunda cauſa immediata eſt prçfocatio ſpiritus in corde tanta ut non inueniat ſpiraculum, ita ut ipſe neque cor poſſit ſufficienter euentari, neque ſpiritus cordis trãſire ad alia membra, quapropter neceſſarium eſt uirtutem ſenſibilem & motiuam multum minui in ipſo corde & in membris aliis

destrui, cum oporteat uirtutem uitalem ad quamcunque o-
perationem concurrere.

Hæc autem præfocatio immediate sequitur prohibitam
transpirationem,& prohibita transpiratio oppilationẽ, quæ
potest esse coarctatoria ab autore multo aut crasso, & uisco
so,ita ut aer sufficiens non posit ingredi ad cor per ipsius di
latationem,& arteriarum constrictionem,neque uapores fu
mosi possunt egredi,neque spiritus ad membra transire per
ipsius constrictionem & arteriarum dilatationem. Hæc au-
tem oppilatio erit in origine arteriæ aorti, aut arteriæ ue-
nalis, & potest oppilatio esse attenuatoria propter causam
comprimentem cor, sicut capsula cordis apostemata,aut su-
perflua aquositate repleta, aut propter apost. in ipso corde
attenuans foramina,ipsa coarctando,aut forte humor,aut ua
por malignus lędens uirtutem motiuam cordis, quapropter
non posset ipsum sufficienter dilatare & constringere.Oppi
lationem autem carnosam credo rarisime contingere.Ter-
tia causa immediata est paucitas & subtilitas spiritus, quare
non superfluit super illum qui est minera, id est in corde.

Alia autem membra erunt sine spiritu naturali saltem suf-
ficienti ad sensum & motum. Hæc autem paucitas sequitur
omnes causas resoluentes, & quomodocunque spiritus pau
cificantes sicut famem, exercitia, balnea,euacuationes, ae-
rem malignum,morsus uenenosorum,febres prolixas, & si-
milia &c.Lipotymia autem descriptiue est destructio mino
ris partis plurium uirtutum motiuæ & sensibilis ꝑpter tres
causas in syncopi explicatas,aut aliquam earum,sed diminu
tas in comparatione ad causas syncopis, ita ut lipothymia sit
uia in syncopim,sicut syncopis est uia in mortem. Est enim
ut sonat quid nominis defectus quidam animositatis ad sen-
sum & ad motum. Casus uirtutis subito apud A. est destru-
ctio maioris uel notabilis partis uirtutis motiuæ uoluntariæ
absque nocumento notabili in uirtute sensibili, aut in moti-
ua naturali aut mixta,contingens propter defectum in uirtu
te uitali in tempore ualde paruo & absque causa multum ma
nifesta.propterea dicit A.hoc plurimum contingit ubi non
est dolor neque solutio uentris,neque apost. magnum, neq;
euacuatio magna; & sic de aliis causis manifestis. Et hæc di-
spositio licet contingat propter defectum spiritus & uirtu-
tis uitalis,tamen est pasio uirtutis animalis,quę debetur in-
strumentis motus uoluntarii. Causa immediata huius casus
uirtutis est defectus spiritus uitalis in instrumentis uirtutis
motiuæ uoluntariæ,per quem licet notabiliter minuatur mo
tus,non tamen sensus,cum pauciores spiritus & magis subti
les sufficiant ad sensum quàm ad motum. Causa autem pau
citatis & subtilitatis spirituum in instrument. motus uolun-
tarii est, aut quia à corde non transmittuntur, quod potest
esse propter oppilationem in uiis transitus ipsius, scilicet in
uenis & arteriis,ita ut etiã quandoque oppilentur uiæ anhe
litus,quæ oppilatio plurimum fit ab humore phleg. liquefa-
cto subito fluente ad uias transitus, non autem ita ab humo-
re melanch.cum non sit aptus propter suam terrestreitatem
ita faciliter liquefieri & fluere ad uenas angustas,nec ab hu-
more cholerico qui propter suam subtilitatem & paucitatẽ
non sit aptus ita faciliter oppilare. Neque ita frequenter
ab humore sang.quia sang.fluens multoties suffocat & inter-
ficit sui multitudine. Item fluens extra locum naturalem fa-
cit synocham,& facilius putrefit quàm cæteri humores fluẽ-
tes extra locum naturalem. Quapropter est raro causa so-
lius casus uirtutis & syncopis. Et aliquando cor etiam non
existente oppilatione non transmittit spiritus propter nocu
mentum propriũ,aut per cõitatem,cuius causa non est ualde
manifesta,imo potius retrahit ipsos ad se. Cõitas autẽ fre-
quenter est à stomacho.Et aliqñ causa casus uirtutis est spiri
tuũ & humorum subtiliatio in substantia sua,& quia recipiũt
resolutionem,& proprie in feb. Est ergo hic casus uirtutis
apud A.dispositio quædam infra syncopim, propterea quan-
doque antecedit syncopim,qñq; subsequitur,ubi uirtus non
destruitur nisi à neruis & lacertis ipsis existentibus ab ea ua-
cuis,quare homo fit non motus nec remouetur à suo situ,&
dormitione sua,id est,dispositione simili dormienti nisi cum
labore.Causa illius est accidens,id est,nocumentum quod di
ximus. Nam cum uehemens fit, facit cadere uirtutem ner-
uorũ integre,& sic fit syncopis aut mors. Et si non fit uehe-
mens facit cadere uirtutem neruorum & lacertorum, & sic
sequitur casus uirtutis.Differentia autem inter casum uirtu-
tis,& lipothymiam est,quia lipothymia non connotat quòd
fiat subito,id est,in tẽpore impercepto & sine manifesta cau
sa sicut connotat casus uirtutis subito. Et secundo quia nõ
connotat,quòd fiat sine manifesta læsione uirtutis sensibilis,
sicut connotatur per casum uirtutis. Differentia uero inter
casum uirtutis & syncopim patet ex dictis, est enim minor
syncopi antecedens eam,& transit in eam cum intenditur.
Item sequitur ad syncopim cum syncopis remittitur. Hi ta-
men tres termini quandoque accipiuntur ut synonymi.

Causę immediatę syncopis sunt illę tres, quæ sunt in diffi
nitione expressæ, scilicet attractio totius aut maioris par-
tis spiritus ad cor, secunda præfocatio spiritus in corde, ut
non inueniat spiraculum,tertia paucificatio spiritus in toto
ut non superfluat præter illum qui est in minera:omnes autẽ
aliæ causæ numerandæ præter has inducũt syncopim mediã-
te aliqua aut plurib.ex istis. Causæ ergo syncopis sunt mala
complexio in corde cuiuscunque generis fiens aut facta sine
materia aut cum materia cuiuscunque generis si notabiliter
imprimat in cor.Item dolor cordis,pustula parua leuisima,
solutio continui cum paucisimo sanguinis fluxu,& paucisi
ma spirituum resolutione sunt causa,ut cor nocitum & debi
litatum attrahat spiritus totius ad se.Sed apostema notabile
in corde facit syncopim,spiritum præfocando. Solutio au-
tem continui notabilis in corde mediantibus his tribus cau-
sis est causa syncopis,sed oppilatio in corde,& malus situs e-
ius facit syncopim spiritus & cor pręfocãdo,& similiter mul
titudo sanguinis & aliorum humorum existens in corde.per
communitatem uero aut à toto,sicut,cum corpus est reple-
tum sanguine & aliis humoribus superfluentibus in quanto,
& est repletio quo ad uasa,tunc materia subito fluens ad cor
est causa syncopis præfocando.Et aliquando humor existens
in toto aut in uenis magnis peccans qualitate maligna, ma-
nifesta uel occulta absq; multitudine fluens ad çor aut effu-
mans est causa syncopis,aut præfocando,aut spiritus attrahẽ
do. Et quandoque oppilationes existentes in toto sunt cau-
sa syncopis,quæ non fiunt solum à multitudine, sed crasitie
& uiscositate.Et mali humores multiplicantur ex malo & su
perfluo nutrimento,& malitia digestionis, quapropter spar
guntur in corpore,replent uenas & oppilant meatus,& pri-
uatur corpus nutrimento,& non sunt apti conuerti in nutri
mentum,quoniam propter suam malignitatem & multitudi
nem habent proportionem supra naturam,& cum hoc com-
plexio corporis corrumpitur. Et quandoque cõmunitas est
à toto,ut in febribus, maxime pestilentialibus mittendo ad
cor uapores putridos maligna putredine. Item in syncopa
li minuta mittendo ad cor uapores cholericos & acutos, e-
tiam malignos qualitate occulta,aut etiam manifesta,repen
tes ad os stomachi, quod maxime contingit in principio pa
roxysmi. Item in syncopali humorosa propter uapores fri
gid. uitreos cor infrigidantes in principiis paroxysmorum,
& etiam quia corpus non nutritur, cum ipsum phlegma ui-
treum non sit aptum conuerti in substantiam nutriti, & etiã
ita oppilet ut bonus sanguis non posit ad membra penetra-
re. Item in crisibus fit aliqñ syncopis ꝑꝑ uapores à materia
agitata ad cor eleuatos,& quia materia fluit aliquãdo ad ali
qua membra nobilia,quib.cor cõpatitur, aut quia fit super-
flua euacuatio.Item per communitatem à dolorib. fortibus
in quacunq; parte corporis fuerint.Item euacuationes for-
tes resoluentes spiritus sicut sudores,quæcunq; aliæ euacua-
tiones fortes,siue à toto,siue à membris particularibus sicut
fluxus sanguinis nariũ hæmorrhoidalis, mẽstrualis per phle-
bot.aut per aliam solutionem cõtinui.Item solutio uentris,
nimius uomitus,sicut in cholerica pasione. Item fluxus ni-
mius aquositatis uentre secto in ascite,aut plurimæ saniei se
cto pectore in empyemate aut quocũq; alio apostemate ma
gno nimia sanie fluente. Itẽ resolutio superflua insensibilis
sequens raritatem pororum & humorum subtilitatẽ & simi-
les causas.Fames quoq; superflua in infãtibus & decrepitis,
deinde in iuuenibus & conualescentibus magis, q̃ deciden-
tibus,qua ægri & sani incurrũt syncopim ex fame. Et omnia
corpora sic.subtiliũ humorum,latorũ pororũ & acuti sensus
facile ex fame incurrunt syncopim,& in æstate difficilius to
lerant,

lerant,quàm in hyeme.Itē nimia macies & extenuatio. Per
communitatem uerò à membris particularibus ſicut à cere-
bro:nam cum in eo accidit oppilatio integra, & eſt apople-
xia fit ſyncopis proculdubio. Sed per communitatem à ſto-
macho fit frequenter propter tria. Primum,quia eſt propin-
quus cordi. Secundo,quia uehementis ſenſus. Tertio, quia
eſt minera collectionis humorum diuerſorum, quare facit
ſyncopim,quia infrigidat ualde ſicut in boliſmo, aut quia ca-
lefacit ualde,aut quia dolorem efficit ualde.Et hæc fiūt pro-
pter præſentiam materiæ calidæ,aut frigidæ,ulcerū bothor,
aut apoſtematum in eo,& proprie in ore eius. Et quandoq;
cauſa ſyncopis eſt permutatio materiæ,ſynanchiæ,pleureſis,
peripneumoniæ ad partes cordis ſubito. Et quandoque eſt
propter uiſcoſitatem materierum in poris, quare oppilant
meatus,& proprie in membris anhelitus, & quandoque per
communitatem à ſplene cum ſuperfluit mittendo melancho
liam ad os ſtomachi, & ſimiliter per communitatem à mira-
ch, aut meſenterio mittentibus uapores melancholicos ad
cor.Item per communitatem ab inteſtinis, maxime cum in
eis ſuperfluunt uermes mortui, aut uiuentes, quia quandoq;
aſcendunt ad hos ſtomachi.Item per communitatem à mate
ria maxime cum fit præfocatio menſtrualis aut ſpermatica.
Item per communitatem ab hepate mittente ſanguinem, &
humores ſuperfluos ſuffocantes ipſum, aut mittendo humo-
res,aut uapores malignos ſua qualitate manifeſta aut occul
tata. Item per communitatem à capſula cordis cum apoſte-
matur, aut ſuperflua aqua repletur, & idem eſt iudicium in
cæteris membris quib.cor poteſt compati,aut propter fortē
dolorem, aut quia non tranſmittit quod deberet tranſmitte-
re,aut quia tranſmittit humores,aut uapores ſuperfluos, aut
malignos conſequens ulcera membrorum aut apoſtemata,
aut corruptiones ipſorum membrorum,aut materierum exi
ſtentiū in eis.Cauſæ autem primitiuæ ſunt ſicut uenena ſum-
pta & morſus uenenoſorum. Item aer malus inſpiratus ſicut
peſtilentialis & cadauerum fætentium & fouearum, quæ diu
ſteterunt clauſæ & aperiūtur. Item ſuperfluæ uigiliæ & exer
citia fortia & continua.Item nimia inanitio & repletio. Itē
accidentia animi exterminantia ſicut timor,triſtitia, gaudiū
& huiuſmodi cum ſuperfluunt. Sed hic notanda ſunt aliqua
primum cum aliquis inconſuetus ſyncopizare in phleboto-
mijs ſyncopizat,phlebotomia non exiſtente ſuperflua pati-
tur aliquam ægritudinem in ſtomacho, uel habet ſtomachū
debilem uel nimium ſenſibilem facile ſuſceptiuum materie-
rum, quorum nullum ante habuit. Secūdo notandum quòd
quando materia decrepiti febrientis eliquatur & fluit ad ſto
machum,facit ſyncopim,aut ſui frigiditate, aut ſui caliditate
putredinali,& hoc magis accidit in ipſis decrepitis, quia ma
teriæ eorum ſunt magis aptæ diſſolui & moueri ad interiora
quàm reſolui, aut moueri ad exteriora, quia febres ſenum
ſunt ſepultæ.quarta primi,capitulo de rigore. Tertio notan-
dum,quòd cauſa quare aliquis ſyncopizat in prima phleboto
mia,eſt quia occurrit ſibi aliquod inconſuetum faciens agita
tionem in ſanguine,unde cor patiens propter illorum agita
tionem attrahit ſpiritus ad ſe,aut forte cholera agitata repit
ad ſtomachum,cui cor compatitur:hoc autem magis accidit
in prima phleboto. propter timorem rei nondum expertæ.
Sed contra hoc deberet magis accidere his,qui uulnerantur
propter cauſas ſupraſcriptas, conſequens contra experien-
tiam.Dicitur quod non accidit illis,qui primo uulnerantur,
quia ſunt intenti ad fugam uel ad perſecutionem, unde ſpi-
ritus & humores non concitantur ad ſtomachum nec ad cor
ſed ad inſtrumenta motus,&c.Vltimo notandum,quòd mul-
toties eſt phlebotomia cauſa ſyncopis propter infrigidatio-
nem, quæ fit priuatiue propter ſanguinis & ſpiritus euacua-
tionem, & poſitiue propter ingreſſum aeris frigidi circun-
ſtantis,& tertio fit melior euentatio ſang. & ſpirituum ſang.
euacuatio,unde 4.primi cap.de cura ſynoche.Syncopis infri
gidat complexionem fortem.

Signa attendenda ſunt.Primo illa quibus ponitur differē-
tia inter ſyncopim,ſubeth,apoplexiam,epilepſiam, congela
tionem,præfocationem matricis, quæ diſpoſitiones multum
conueniunt:hæc autem ſuperius poſita fuerūt in cap. de apo
plex.Secundo attendenda ſunt ſigna propinqua ſyncopis.Si
non accidit ſubito. Primum eſt minoratio pulſus ſpiritibus
tractis interius. Secundum eſt pallor exiſtens in facie, ſan-
guine petente interiora. Tertium palpebræ non eleuantur
paucificatis in muſculis earum ſpiritibus mouentibus eas.
Quartum apparet in oculis debilitas motus & liuedo pro-
pter eandem cauſam. Quintum uiſui apparent imaginatio-
nes non conſuetæ, tum ex inordinato motu ſpirituum, tum
ex uaporibus ad ipſos eleuatis in agitatione ſanguinis, cum
conuertitur ad interiora.Sextum infrigidantur extrema pri
mo,poſtea totum corpus calore amplius conuerſo interius.
Septimum apparet ros quidam frigidus in toto corpore qui
buſdam humiditatibus ſubtilibus cutaneis calore depaupera
tis fluentibus exterius per poros cutis debilitata contentiua
uel forte ex congregatione & ſuffocatione & ignitione ca-
loris in corde fit quædam effumatio, unde uapores quidam
uenientes ad cutis ſuperficiem cōdenſantur à frigiditate cu-
tis & continentis in humid. quadam apparēte in forma ro-
ris in cutis ſuperficie. Octauum, impotentia ad loquendum
& cæteros motus ex defectu ſpirituum in inſtrumentis mo-
tus. Nonum, fit quædam nauſea ore ſtomachi cordi compa-
tiente,uel ipſo æque cito ſentiente nocumētum ſicut & cor
propter acuitatem ſui ſenſus, uel forte in agitatione humo-
rum aliqui humores profluunt ad ipſum. Præterea medici
ſint attenti cum phlebotomant,ſoluunt,incidunt,urunt, ex-
trahunt ſaniem aut aquoſitatem cum uidēt iſta ſigna, deſiſtāt
ab illis operationibus & remoueant cauſam futurę ſyncopis
& ſi acciderint hæc ſigna futuræ ſyncopis in principijs paro-
xyſmorum,aut in quibuſcunque alijs caſibus, prouideant ſe-
cundum opportunitatem,ne ſyncopis confirmetur.

Signa cauſarum debilitātium reſoluendo ſpiritum & pau
cificando ipſum,notificantur ex præceſsione euacuationum.
Item ex diuerſitate pulſus uehementi cum uiciſsitudinibus
ex prauitate maxima. Signa autem cauſarum ſuffocantium
ſunt,quia ſentit æger cor ſuum ſuffocari,& præceſſerunt cau
ſæ ſuffocātes non inanientes, & permutatione materierum
de membris alijs ad cor,& pulſus eſt ſignificator horum: nā
cum eſt profundus uirtute conſtante ſignificat materiam cō
primentem,& cum uirtus non conſtat ſignificat mortem.Si
gna cauſarum ſyncopis per retractionem ſpirituum ad cor,
ſunt,quoniam abſunt ſigna cauſarum inanitionum & ſuffoca
tionis,de quibus ſtatim dictum fuit, & pulſus non eſt cum tā
ta paruitate & diuerſitate ſicut, cum ſyncopis ſequitur inani
tionem,nec cum tanta profundatione ſicut cum ſyncopis ſe-
quitur ſuffocationem,& hoc ſignū attendendum eſt in prin-
cipio,non autem cum ſyncopizatus appropinquaret morti.
Signa cauſarum ſyncopis per eſſentiam habentur per abne-
gationem aliarum cauſarum tam primitiuarum quàm per
communitatem. Et ſecundo per ſigna debilitatis & alicuius
nocumenti cordis per proprietatem,quæ ex dictis in tremo
re poſſunt eſſe manifeſte. Tertio,quia frequētatur ſyncopis
ſi cauſa ſit fortis & fixa. Vnde Hippo. 2. Aphor. Aphoriſ.4.
Quicunque exoluuntur fortiter, & frequenter ſi manifeſta
occaſione,repente moriuntur,ideſt,ſyncopizant frequenter
& fortiter,ideſt,completa ſyncopi ſine manifeſta cauſa,ſcili-
cet,primitiua,aut per communitatem,ſubito moriuntur: ſi-
gnificat enim fortem & fixam cauſam eſſe in corde, unde li-
cet pluries euadant tandem moriuntur. Tremor quoque fre
quens & continuus ſignificat nocumentum per proprietatē
niſi pendeat à nocumento oris ſtomachi,aut capſulæ cordis.
Signa autem malæ complexionis, oppilationis,mali ſitus,ſo
lutionis continui,puſtularum,apoſtematū,& cæterarum cau
ſarū poſita ſunt in cap.de tremore cordis.Eędem tn̄ cauſę cū
debiliter imprimunt in cor,faciunt tremorem, & fortius im
primentes faciunt ſyncopim.ultimate uero mortem ſubitā.

Signa autem multitudinis humorum in corde ſunt, quia
apparet habenti eam cor ſuffocari, diſtinguitur autem inter
unumquodque humorum per ſigna ſuperius dicta in tremo-
re cordis.Signa autem ſyncopis per communitatem ab alijs
membris,ſunt quia præceſſerunt nocumenta aliorum mem-
brorum,cum quorum cremento creſcit, & diminutione di-
minuitur,& ablatione aufertur. Signa autem cauſarum pri-
mitiuarum ſunt ipſæmet cauſæ.Signa autem oppilationis &
repletionis, tam quo ad uaſa quàm quo ad uirtutem, tam in
toto quàm in membris particularib. Et ſigna dominij cuiuſ-
cunque humoris: ſi non ſufficiant, quæ dicta ſunt in capit.

de tremore cordis, perquirantur ab Auic. secunda primi, in cap. prpriis.

Prognostica. Primum syncopis confirmata, idest pendens à causa non remouibili uel confirmata, quia existens in ultima sui malitia, non recipit curã, proprie quando perducit ad uiriditatem faciei significãtem extinctionem caloris innati & cõnexionem colli, omnino debilitate uirtute motiua. Hic enim aliter syncopizatus fortasse non eleuabit caput ut inspiret aerem, natura agente secundum ultimum conatum dũ caput eleuabit morietur, unde constrictio pectoris quæ sequetur, fiet à membri grauitate, non à uirtute. Secundum est Aphorismus statim allegatus, quicunque frequẽter, &c. Tertium, syncopis etiam frequens sequens nocumenta matricis, & aliorum membrorum cordi communicantium secundum plurimum est salua, nisi causa sit ultimate fixa.

SI cum† cordis tremore fuerit pulsus uelocitas, & febris; æger† ex basilica est minuendus: et trochisci comphorati cum suc. malorum acetosorum in potu sunt tribuendi. Qui recipiunt spodij, sem. cucur. citruli, endiuiæ, lactucæ portulacæ, ros. sandali al. omnium partes æquales. & pro unoquoque pondere aurei unius ex eis sumatur camphoræ triũ gran. hordei pondus: ex quibus cum succo macianorum confectis fiant trochisci. de quibus in potu quotidie unius aur. põdus tribuatur. quod per duas hebdomadas fieri conuenit. si autem hæc non suffecerint; lac, de quo butyrum sit extractum, ad bibendum detur. ipse uerò nutriatur ex pullis cum aceto, & suc. uuæ acerbæ, & † ex acetoso. syrupum præterea acet. de sacc. factum bibat. si autem cum tremore cordis non fuerit feb. † trochisci mus. in potu sumãtur. qui recipiunt mastichis, spicæ, xiloaloes, cinam. garioph. galliæ musc. nuc. musc. cubebæ, cardam. maioris, belbanæ, corticum citri omniũ ana pondus 1. aur. musci sextam drach. unius, ex his omnibus cum uino bene redolente conspersis fiant troch. & conferunt syncopi & tremori cordis. Electarium diamas. præciosum, quod ad syncopim, & tristitiã, cordisq́; tremorem, & tædium facit. Rec. mastiches cinamomi sem. ozimi maio. gærioph. sem. melis. sem. sisimbrij sem. sampsuci, macropiperis oĩum partes æquales. Ex quibus omnib' puluerizatis drach. 20. sumãtur. margaritarũ minutarũ, coralli rub. cubebæ, setæ crudæ, karabæ, been albi & rub. folij omni ana. drach. 10. musci tabati, adchi puri, drach. s. conficiantur cum melle de mirobol. kebulis. hoc enim electarium ad frigiditatem stomachi, & digestiuæ ægritudinem optimum existit.

SCHOLIA.

Cordis tremor] est quasi dispõ media inter pulsum, & debilitatem: atque inter syncopim. curatio igitur est uniuersalis. Ex basilica est minuendus] nã (ut inquit Auic.) plurium repletionum cordis non sunt nisi ex sanguine, & uapore nocentia. sem. lact. citruli, endi. portulac.] adiuuant medicinas cordiales. Lac] ut remissius infrigidet, ac magis recuperet uirtutem. Ex acetoso]. s. cordiali. Trochisci mos.] in frigida cordis intemperie curatio fit alterans, & confortans non euacuans.

Rasis indulgens breuitati intendit in hoc cap. simul agere de tremore cordis, & syncopi. Habet hoc cap. duas partes. In prima agit de cura harum pendentium à causa calida. In secunda, de his pendentibus à causa frig. secunda ibi. Si autem cum tremore. Prima iterum in tres. In prima curat p phlebotomiã. In secunda per infrigidantia. In tertia per diætam. secunda ibi. Trochisci de camphora. tertia ibi. Ipse uero nutriatur. In prima parte iubet phlebotomiam de basilica. Quòd uerum est si sanguis peccauerit solus, aut cum aliis humoribus permixtus. Phlebotomatur autem basilica dextra ad remouendum repletionem sanguineam. Sed sinistra ad remouendum repletionem uaporosam. Secundo, iubet dare trochiscos de camphora quaque die usque ad duas hebdomadas, quorum sumatur aur. 1. & misceantur cum ℥. 5. aut circa succi pomorum acet. Vel ipsi trochisci in forma pilularũ sumantur primo, & post ipsos immediate bibat ℥. 3. aut circa succi pomorum dictorum, qui sit depuratus per decoct. aut per residentiam. Succus autem pomorum rub. acrium quorum copia est apud nos, est huic proposito conueniens. Hi autem trochisci sunt conficiendi cum suc. pomorum macianorum. Quæ poma apud Dioscor. colligantur in æstate, sed apud Serap. in uere. Et secundum aliquos dicuntur maciana à loco originis, sed uice illorum possumus uti succo pomorum acrium, quæ apud nos sunt, & etiam in æstate colliguntur. Debet hic enim succus esse frig. stip. aromat. reliqua sunt manifesta. Sed hic nota, quòd Rasis in trochiscis istis nõ posuit crocum. Sed credo quòd sit ille quem Auic. 11. tertij intendit repræhendere, sicut in multis aliis locis consueuit. Credo tamen inhærendo Auic. istos troch. fore præstantiores si adderetur tantum croci quantum est camphora, scilicet gra. 3. pro unoquoque aureo. Secunda pars habet duas partes. In prima curat tremorem cordis, & syncopim pendentẽ à causa frig. cum trochiscis mus. In secunda curat easdem cũ elect. diamus. Et partes patent elbane, idest, cardamomum minus. Et manifestum est, quòd illi trochisci sunt cal. & sic. circa secundum gradum stipticitate participantes subtiliatiui, aperitiui, maxime confortatiui cordis, cerebri stomachi, & membrorum naturalium. Descriptio etiam diamusci est manifesta, & est calidum & sic. in secundo participans stipticitate subtiliatiuum, aperitiuum, confortatiuum cordis, cerebri, stomachi, & membrorum naturalium, in quo omnia ingredientia sunt cal. præter margaritas, corallos, karabe, quorum conclusio superius posita fuit frigida cum melle de mirob. kebulorum, idest, de kebulis conditis, qui multum ualẽt in confortatione membrorum principaliũ, & stomachi licet sint frig. Et de his est sermo apud Mes. distinct. 4. de conditis qui ipsos cõditos summis laudibus extollit ad appetitum, & digestionem, rationis & sensus uigorationem, uisus clarificationem. & ad conseruandam iuuentutem.

CVra tremoris cordis. Sed nunc particulariter accedẽdo ad curam tremoris cordis præsuppositis generalib. suprascriptis. Cura tremoris cordis naturalis per essentiam uel per communitatem sex exigit intentiones. Prima ordinat debitum regimen. Secunda digerit. Tertia euacuat. Quarta diuertit. Quinta confortat malam complexionem remouendo. Sexta corrigit accidentia. Prima inten. In tremore cordis calido sit aer frigidus magis aut minus secundum exigentiam sui contrarii. Imo oportet quòd aliquando sit multum frigidus, ipsum irrorando cum aqua frig. & aceto, & apud potentem cum aqua ros. & aceto, & cũ flabellis, & præsentia foliorum salicis, uitis, florum nenupharis, uiolarum & similiũ. Item fructuum frigidorum sicut pomorum, pirorum, & citon. Imo si possibile sit, sint strati eius circa aquas currentes, proprie quando in causa eius esset caliditas & sic. superflua. Et odoret frig. scilicet, flores nenupharis, rosas, uiol. & camphoram, sandalos. Et possunt aliqua ex his misceri cum aqua ros. & pauco aceto. Quibus posset addi paucum uini arom. ut uirtus frigidorum melius ad cor perueniat, & addat in confortatione calidi spiritualis aer enim inspiratus est efficax medicina cum immediate ad cor perueniat. Similiter contra, aer sit calidus in tremore frigido. Ipsum alterando cũ musco, laudano, croco, ligno aloes crudo, thure, garioph. gallia, iunipero, & similibus, & strati eorum & panni sint cum istis aromatizati. Propterea bonum est ut panni sui sint de seta & grana. Declinent autem ad siccum, uel ad humidum secundum exigentiam sui contrarij. Cibi uero in calido sint alterati ad infrigidandũ cũ acetosis cordialibus, ut acetositate citri, limonis, aranciorum, succo granat. ribes, prunis, & cerasis acetosis, & similib. Item suc. pirorum & pomorum aromaticorum, & lac acetosum sine butyro est conueniens ex herbis eligantur cucurbita, lactuca, acetosella, endiuia, portulaca, & similia in calido. Sed in cholerico eligantur magis humida, in sanguinea declinent ad siccum, quapropter hæc humida condiantur cum aliquo ex succis suprascriptis, ad sic. declinantibus. Et ex granis possunt eligi aliqua frigida sicut hordeum, milium, far, ptisana, hordeacea, & horum kist, condita tamen cum suprascriptis cordialibus. Ex carnibus eligantur pulli, & cæteræ carnes bene conditionatæ. Et perdices sunt propriæ. Conceduntur tamen ubi timeretur casus uirtutis. Sed constante uirtute ubi opus esset diæta tenui, uitandæ sunt. Similiter oua & uinum. Sed uice eius bibat uinum granatorum, aut syrupum acetosum, aut de granatis, aut de acetositate citri, aut limones cũ

aqua

aqua debite permixtos.Et ſi opus ſi uino ſit aromaticum, &
limphatum cum aqua acetoſa roſ.& ſimilibus. Et ſi abhorret
limphetur cum aqua bene conditionata. In frigida uero eli-
gantur mētha, roſmarinus,ſaluia,meliſſa,borago, bugloſſa,
fœniculus,petroſelinus,& ſimilia. Ex granis cicer,rizum,
far,eorum Kiſt.& aromatizentur cum aromatib. calidis, de
quibus ſupra, & proprie cinamomo. garioph. & croco. Et
ſint carnes magis ad calidum declinantes,ſicut columborum
turturum, turdorum proprie comedentium iuniperum, in
quorum uentribus ponantur herbæ aromaticæ calidæ, & ui-
num eligatur uinoſum clarum antiquum, ut muſcatellinum,
maluaticum,tribianum,& ſimilia boni odoris,& ſubtilia. Et
ſi declinent ad dulcedinem erunt magis amica uirtuti & ſimi
lis modus ſeruetur in reliquis rebus non naturalibus, ita ut
totum regimen declinet ad contrarium diſcraſiæ. Et ſit in
omni diſpoſitione cordis confortatiuum,& ſpirituum,& mē
brorum quorum communitate cor compatitur.Secunda in-
tentio eſt digeſtio,quam tamen neceſsitate cogente præce-
dit euacuatio,ſicut cum materia eſt multa, aut maligna, aut
in ipſo corde, aut ipſi proxima,forte ſi ad ipſum deriuatur,
ubicunque fuerit. Quòd ſæpe contingit in cordis paſsioni-
bus.Euacuatio etiam ſanguinis ſecundum plurimum præce-
dit digeſtionem. Syrupi autem & cætera digerentia ſint cō
traria diſcraſiæ quantum ad qualitates primas,& ſint inciſiua
& ſubtiliatiua in materia craſſa,& uiſcoſa, & incraſſantia in
materia ſubtili, & ſint confortatiua cordis, & membrorum
quorum communitate cor patitur tam proprietate quàm ſti
pticitate temperata. In ſanguineo igitur & cholerico ualēt
ſyrup.de acetoſitate citri,limonis,de ribes,de pomis, de pi-
ris,& de citonijs.Item ſyrup.de agreſta roſ.& uiol.Aquę ue
ro ſunt ſicut roſarum,uiolarum,acetoſæ,nenupharis,boragi-
nis,bugloſſæ,lupulorum,endiuiæ,cichoreæ, capillorum ue-
neris.Item triaſandali,diaboraginatum,diabugloſſatum, ſac
ch.roſ.uiolaceum.Et his poſſunt addi coralli,gemmæ,marga
ritę.Sed in cholerico declinet ad humidum.In ſanguineo ad
ſiccum. In frigido uero phlegmatico oxymel ſimplex com-
poſitum ſyr.acet.compoſitus,de biſantiis,de corticibus citri
ſed in melancholico,de epithymo ſyrup.ſabor, de fumoter-
ræ.Aquæ autem ſunt ſicut bugloſſæ,meliſſæ,fœniculi,enulæ
roriſmarini,boraginis,& poſſunt fieri diuerſæ deſcriptiones
ſyruporum decoquendo herbas ſupraſcriptas, & addēdo aro
mata cordialia calida aut frig. Item acetum, ſaccharum aut
mel ſecundum exigentiam.

Tertia intentio eſt euacuatio complenda cum phleboto-
mia in ſanguineo, & impendente ab alijs humoribus peccan
tibus cum ſanguine, quæ phlebotomia debet fieri ex baſilica
dextra primo,deinde baſilica ſiniſtra ſi oportuerit. Si tamen
retentio fluxus, hæmorrhoidarum, aut menſtrualis eſſet in
cauſa, inchoandum eſt à phlebotomia ſaphenarum, deinde
properandum eſt ad phlebotomiam baſilicæ dextræ aut ſini-
ſtræ,aut utriuſque.Quantitas autem ſanguinis hauriendi eſt
ſecundum exigentiam repletionis & uirtutis tolerantiam.
Imo aliquando oportet ut ſit copioſa uſque ad ſyncopim ex-
cluſiue,ſcilicet,uſque ad 28.℥.aut circa, ſicut quādo timerēt
de apoſtemate, aut ſubita ſuffocatione & morte, materia
multa ſubito ad cor fluente, aut in inflammatione maxima
cum eſſet opus cor refrigerare ſubito & notabiliter. Aegri-
tudine tamen dante inducias melius eſt ut partiatur, & hu-
iuſmodi euacuationes in tremore & ſyncopi faciendæ ſunt
ante paroxyſmum ad prohibendum eius reditum. In paro-
xyſmo autem hæc omittenda regulariter,& magis ad diuer-
ſiones eſt intendendum. In cholericis uero euacuamus cum
decoctione fructuum,manna,caſsia,diaprunis,compoſito &
ſolutiuo,electario de ſucco roſarum,electario de pſilio,& ſi-
milibus. Si autem timeretur de apoſtemate præſtantius eſt
procedere cum leuibus lenientibus notabiliter infrigidanti
bus,ne materia agitata amplius fluat ad cor,& ante aut præ-
paretur ad phlebot. nam ſecundum plurimum ad uitandum
apoſtema à quacunque cauſa fiat,conueniens eſt phlebot.&
aliquando in ſanguineo euacuamus cum lenientib.ad ſangui
nis mundificationem.In phlegmatico uero & proprie ſi fue
rit phlegma uiſcoſum confert uomitus, cum optime ſtoma-
chum mundificet,qui eſt lacuna phleg. & proprie ſtomacho
nauſeante.Et fiat poſt comeſtionem incidentium, ſubtilian-
tium uiſcoſorum, nauſeam commouentium. Euacuatio ta-
men per ſeceſſum eſt conuenientior, quæ fieri debet cū aga-
rico,pilulis alephanginis,diaphœnicon,& ſimilibus. In me-
lancholico uero ſi fuerit melanch.mixta ſanguini fiat phlebo
tomia.Sæpius autem contingit melanch.mixtam eſſe ſangui
ni cum ipſa ſit fex ſanguinis, quàm choleram aut phlegma.
Euacuatio autem melancholiæ fit cum ſena.epithymo, miro
bolanis indis,lapide lazuli,& ſimilibus mixtis cum ſuis cor-
rectiuis. Et ex compoſitis eſt diaſena,confectio hamech,pi
lulæ indæ,de lapide lazuli,& ſimiles. Optimum autem uehi-
culum medicinarum ſoluentium melanch. eſt aqua lactis cū
aqua medicinæ ſupraſcriptæ poſſunt diſtemperari. Semper
tamen his ſolutiuis eſt admiſcendum aliquid cordiale, ut ui-
num & aqua, de quibus ſupra,aut cum aquis cordialibus di-
ſtemperentur. Cauendum tamen eſt ne ex immoderato uſu
ſequatur fluxus aut excoriatio.Expertum Auic.ad melācho-
liam eſt ut ſumantur mirobol.nig.& chebulorum, ana.pon-
dus ʒ.1.epithymi ʒ.s.lapidis arm.ʒ.1.quartam,diamuſ.ama-
ri, ʒ.3. ſumantur in potu cum tanto uini odoriferi cum quo
diſſoluantur. Et quandoque ſufficit aſsiduare adminiſtratio-
nem hieræ picræ pondere aurei unius,cum pondere dauich,
de epithymo dando ipſum in potu cum oxymelle compoſi-
to. Quarta intētio,ſcilicet,diuerſio perficitur cum fortibus
diuertentibus mediocribus aut leuibus ſecūdum gradus for
titudinis eius.Eſt enim tremor aliquando ita fortis ut ſequa-
tur ſtridor dentinm,contorſio oculorum,ablatio uocis,& ſi-
milia. Aliquis eſt ita fortis ſine tamen his accidentibus, ut
audiatur eius pulſatio ab ęgro & circunſtantib.Alius eſt,qui
ſolum tangendo pectus percipitur.Et in primo caſu oportet
diuertere potenter.Et quando feſtinaret caſus in ſyncopim,
ægro fiant frictiones fortes,uentoſationes,ligaturæ,incipiē-
do prope cor & deſcendendo fiant etiam ſuppoſitoria & cly
ſteria ſecundum exigentiam. Et ſi timeretur aduentus apo-
ſtematis fiat phlebotomia diuerſiua, ſed omittatur quantum
eſt poſsibile.Similiter uentris ſolutio cum exoluentibus,ne
forte materia agitata amplius fluente ad cor ſequatur ſuffo-
catio & mors,aut forte ſyncopis ex uirtutis diſſolutione.Tē
pore autem quietis phlebotomiæ,& ſolutiones ſecurius cō-
ceduntur,& omnia genera diuerſionum, cum quibus inten-
dendum ad diuerſionem materierum & uaporum à corde,
& ipſorum euacuationem,& reſolutionem prohibendo acci
dentia animi moleſta,& quæcunque poſſunt attrahere mate
riam & uapores ad cor.Quinta intentio eſt confortatio cor
dis, quæ accommodanda eſt omnibus intentionibus ſupra-
ſcriptis. Imo complentia illa ſunt confortantia. Licet enim
confortatio cordis ſit attendenda in omnibus ęgritudinibus
cuiuſcunque membri: maxime tamen in paſsionibus eius.Et
hæc intentio cum hoc quòd confert,ſit remotiua malæ com
plexionis, & quorumcunq; nocumentorum remanentium
poſt euacuationes ſupraſcriptas,quæ poſſunt addere in cor-
dis debilitatem. Confortantia autem interius aut exterius
applicita.Habeant ſingularem proprietatem ad cor. Secun-
do ſtipticitate moderata participent. Tertio ſint ſufficienter
contraria diſcraſiæ cordis & obſeruentur canones ſupraſcri-
pti in correctione ſiue permutatione malæ complexionis
calidæ & frig.&c.Exterius applicita in tremore calido ſunt
huiuſmodi.℞.roſ.uiol.ſandalorum rub.citrinorum,& coral-
lorum,ana.ʒ.1.florum boraginis & bugloſſæ,ana.ʒ.5.croci,
camph.ana.gran. 6. aquæ roſ. aquæ acet. aquæ florum nenu-
pharis,ana.℥.2.aceti.℥.1.uini muſcatellini, aut alterius uini
odoriferi,℥.5.Miſce: Applicentur regioni cordis cum pan-
no aut cendalo de grana in forma rotūda, aut quadrata ſatis
magna, ut notabilem partē pectoris tegat & replicetur actu
frigidum magis aut minus, aut tepidum ſecundum exigen-
tiam temporum anni,& caliditatis ipſius cordis & fortitudi
nis aut debilitatis eius.Et poſſunt ex his fieri ſacchuli & un-
ctiones,& emplaſtra ad libitum.Sed in tremore frig. ℞.flo-
rum boraginis & bugloſſæ,an.M.1.roſarum.meliſ.roriſmar.
ozimi,gariophilati,an.M.s.ſerici,xiloaloes xylobalſami bē
al.& rub.zedoariæ,doronigi,gariophilorum,cinnamomi nu
cis muſ.corticum citri caſsiæ,ligneæ,ana.ʒ.s. muſci,ambræ,
ana.gran.3.aquæ bugloſſæ,aquæ meliſſæ,an.lib.mediam, ui-
ni muſcatellini uel maluatici,℥.3.aceti.℥.s. Miſce. Et ſi opus
eſſet contemperare caliditatem ſupraſcriptorum his poteſt
addere

addere aquã rosaceam, sandalos, & corallos, & huiusmodi
secundum exigentiam. Et potes facere unctiones cum oleo
liliorum alborum, & cera, & pauco aceti, emplastra secundũ
libitum. Ergo discurre per medicinas cordiales de quib. su-
pra, & elige calidas, frig. hum. & sic. aut temperatas secundũ,
quod est expediens tuo proposito, & debent applicari tam
tempore quietis, quàm tempore paroxysmi. Et completur
etiam hæc intentio cum sumptis, scilicet, syrupis, aut rob de
acetositate citri, limonis, ribes, & cęteris tam à causa cal. quã
frig. dictis superius in intent. 2. ad quam recurre. Item medi-
cinę Rasis expositæ superius sunt præstantes in curatione tre
moris & syncopis tam à calida quàm à causà frig. pendentiũ.
Et Auic. aliquas describit medicinas, quarum una in tremo-
re non uehementi & calido est hęc. ℞. doronigi partem unã,
camph. 4. partem, sandali. 3. partem, margaritarum, carabæ,
coralli, xyloaloes, spodij rosarum ana. medietatem partis
buglossæ, partes. 2. conficiantur cum aqua malorum, & fiant
inde troschisci, dosis est, ʒ. usque ad aureum. Descriptio alia
Auic. fortior in extinguendo. ℞. sem. lactucarum sem. endi-
uiæ, spodij, rosarum, sandali, sem. portulacæ, buglossæ, corian
dri sicci, coralli, Karabe, margaritarum, ana. partes 2. cãpho-
rę 4. partẽ, dosis sit. ʒ. 2. Credo quòd una sufficiet nisi in cau
sa ualde forti, & potest exhiberi in forma pulueris cum. ℥. 2.
aquę ros. Sed quia in hac descriptione nihil ponitur calidum
possunt addi, ʒ. 2. uini moscatellini. Auic. tamen in fine cap.
de cura tremoris calidi ponit descriptionem mirabilem me-
tas transcendentem: dicit quòd si superfluat res, augmente-
tur inflammatio, & timeatur quòd sit uestigium apostematis
scilicet calidi, tũc fortasse est ibi necessarium, ut in potu des
semen mandragoræ & opium. Et melius quidem est ut in po
tu tribuas de semine mandragoræ põdus quartæ ʒ. unam, &
de opio usque ad medietatem ʒ. unam, permixtis cum medi-
camine aromatizato ex musco, xyloaloe crudo camphora, &
croco, secundum uirtutem & horam necessitatis. Auic. itaq;
tribuit in una dosi mediam ʒ. opii, & quartam de semine mã-
dragoræ, cum tamen ipse secundo canone capitulo de opio
ponat dosim eius esse 2. dauich, & sunt 16. grana hordei. Am
plius in eadem recepta ponit opium duplum ad semen man-
dragoræ contra canones dosandi medicinas: debet enim mi-
nus eleuatum in gradu poni in maiori dosi, præcipue in his
de quorum exhibitione est magnus timor.

Respondet quidam intentionem Auic. esse conficere hãc
medicinam, quæ non tota exhibeatur simul, sed quantum ui-
debitur opportunũ. Hæc responsio est contraria uerbis Aui.
& suæ intentioni. Respondit Gentilis, quòd triplex est opiũ.
Vnum quod colligitur per resudationem ex papauere Aegy
ptio nigro, & est ualde forte. Secundum fit ex capitibus pa-
paueris contritis, & est leuius. Tertium fit ex semine lactucę
agrestis, & est leuissimum, & minus stupefactiuum, quàm se-
men mandragoræ. Possumus ergo dicere quòd Auic. intelli
git de 2. & 3. opio, non autem de primo. Alia responsio Gen
tilis, quòd opium datur ad multas intentiones. Aliquando
ad stupefactiones. Aliquando ad sistendum catarrhum & flu-
xum uentris. Aliquando ad alterandum malam complexionẽ
calidam fortem. In primis casibus communiter parum de eo
sufficit, ut puta 3. aut 4. gran. Sed ad alterandum caliditatem
fortem opus est, ut exhibeatur secundum resistentiam sui cõ-
trarii, caliditateque existente fortissima faciente suspitionẽ.
Imo initium apostematis calidi concedit Auic. dosim prædi-
ctam opij, & mandragoræ, præcipue corpore existente mul-
torum spirituum & magnæ resistentiæ, tam ex parte calidita-
tis naturalis, quàm accidentalis: nec est inconueniens ut ex-
hibeatur huiusmodi medicina ita potens ad euitandum ma-
ximam ægritudinem omnino mortalem, & non est inconue-
niens, quòd corpus ægrum magis resistat contrariis, quàm ip
sum sanum: tolerabit ergo dosim opii, quàm tempore sanita-
tis non toleraret. Super hanc tamen medicinam non est au-
dendum nisi prius fuerimus experti corpus similes medici-
nas tolerare faciliter. Ego enim aliquando in sedatione dolo
ris dedi quatuor ʒ. philonii romani. cum ante expertus fuis-
sem duas non facere impressionem. Est ergo hic casus Auic.
casus particularis rarissime contingens, sed pro somno indu
cendo aut catarrho sistendo, & similibus, non est opus ita for
titer stupefacientibus, cum eis communiter non sit contra-
rium tantæ resistentiæ. Medicinæ autem permutantes com-
plexionem frig. apud Auic. sunt theriaca, mithridatum, dia-
muscum dulce, et amarũ quod est calidius dulci, milium am-
bræ, idest, parua quãtitas ambræ, quia calida & multum aro-
matica sicut etiam debet dari parua quantitas musci. Ideo
authores in confectione medicinarum recipientium muscũ,
crocum, & similes ualde aromaticas ponunt paruam dosim
ipsarum in comparatione ad alias, quasi superflua aromatici
tas sit nocens. Sexta autem intentio, scilicet, correctio acci-
dentium perficitur secundum ipsorum exigentiam. Inter cæ
tera prohibeatur syncopis succurrendo remedijs oportunis
de quibus in capitulo proprio. Et stridori dentium succura-
tur ponendo aliquid molle inter dentes. Tremor autem pen
des à mala complexione sine materia exigit omnes inten-
tiones suprascriptas pręterquàm digestionem, euacuationẽ,
& diuersionem. Verum diuersio aliquando conuenit ad pro-
hibendum fluxum humorum ad locum læsum præcipue cum
humores in corpore superfluerint: patet itaque curatio eius
ex suprascriptis. Tremor autem pendens à solutione conti-
nui non habet curam. Similiter pendens ab apostematibus
iam factis in ipso uel eius capsula. Verum in principio ante-
quàm fiat succurrendum est cum phlebotomijs copiosis, eua
cuationibus secundum exigentiam, & omni genere diuersio
num. Item cum stipticis confortantibus & tuentibus cor ne
recipiat humorem. Item remouendo causam fluxus humo-
rum. Item incrassando, & etiam ipsos compinguendo si fue-
rit oportunum ne facile sua subtilitate fluãt. Propterea Auic.
concedit stupefactiua. Et in his casibus opus est dięta tenuis-
sima, sicut in aliis apostematibus membrorum interiorum.
De eorum tamen cura actum est superius. Similiter dictum
est de cura malæ compositionis siue sit oppilatio, siue sit ma-
lus situs. Et si pendeat à dolore cordis remouetur per remo-
tionem causarum dolorem cordis, quarum cura statim est
posita. Sed factus à nimia sensibilitate curatur prohibendo
omnes causas potentes lædere cor. Item confortando ipsum
sicut dictum fuit in intentione quinta. Tertio remittendo
sensum cum usu prębentium nutrimentum crassum sicut car
nes bouinæ, porcinæ, leguminum, & similium, & usu frigido-
rum, & humidorum sicut lactucæ, endiuiæ, spinachiæ, & simi
lib. Item casei & lactis. Factus à debilitate cordis curatur re
mouendo causas debilitatis. Item confortando ipsum con-
ueniente regimine sex rerum, & etiam regimine medicinali
si fuerit expediens sicut dictum fuit in quinta intentione.
Sed factus à uentositate & uaporibus curatur sicut ille qui
pendet à materia, & cum hoc resolutioni uentositatis & ua-
porum attendendum est, & in ipso confert phlebotomia ba-
silicæ sinistræ. Factus autem per communitatem à toto sicut
in febribus curatur curatione febrium, & cõfortatione cor-
dis, & resistendo malitiæ complexionis impressæ, aut impri-
mendæ à febre, uel à causis eius quę secundum plurimum est
calida, & indiget frigidis cordialibus interius & exterius ap
plicitis, licet aliquando sit frigida sicut in syncopali humoro-
sa. Sed in tremore sequẽte crisim attendatur complemento
crisis tuendo tamen cor secundum quod est expediens. Se-
quens autem dolorem cuiuscunque membri curatur per re-
motionem illius doloris membri, & cordis confortationẽ.
Cura autem tremoris cordis facti per communitatem à mẽ-
bris particularibus exigit duplex regimen. Vnum est mem
bri communicantis complendum euacuatione, diuersione,
ab ipso membro remotione malæ complexionis, & cuiuscun
que alterius nocumenti eius, & confortatione ut sit minera
laudabilium humorum. Aliud debetur cordi complendum
confortatione eius, & resistendo nocumento impresso, &
imprimendo in ipsum secundum quod est expediens. Factus
autem à uenenis sumptis curatur cum eductione eorum, uo-
mitu, aut secessu aut utroque modo. In principio tamen uo-
mitus est præmittendus cum sumptione olei, aut aquæ tepi-
dæ, aut utriusque simul mixti, & fiat exquisitus, postea detur
lenitiuum. Et attendatur confortationi cordis, & dentur be-
zahartica propria. Factus autem à morsu serpentum curatur
attrahendo uenenum impressum in loco, fricando locum ut
sanguis exeat, postea lauando cum aqua calida locum mor-
sum, & applicãdo pullum nouiter mortuum adhuc calidum.
Et ut obuiet cum uisceribus aut applicando anum gallinę ui
uentis

uentis, & tuendo partes superiores membri morsi cum aceto,& aqua rosata. Et confortando cor cum interius & exterius applicitis. Et theriaca est optima in morsu uenenosorũ sumpta & applicita. Sed tremor sequens alias causas primitiuas curatur cum remotione earum, & remotio nocumenti ab eis impressi,& cordis confortatione.

CVra syncopis curabilis exigit duplex regimẽ'. Vnum administrandum tempore paroxysmi. Alterum tempore quietis ad prohibẽdum reiterationem paroxysmi. Regimen administrandum tempore syncopis diuersificatur secundum causas eius proprie secundum triplicem causam in diffinitione expressam. Si ergo causa syncopis fuerit paucificatio spirituum,& non superfluat præter illos qui sunt in minera, intendendum est ipsorum regenerationi,uiuificationi, & prohibitioni resolutionis & paucificationis ipsorum, tam regimine sex rerum non natural. quàm medicinali. Aer ergo declinet ad contrarium discrasiæ,& nocumenti quod facit paucificationem spirituum. Et sit boni odoris aromatizatus cum calidis aut frigidis secundum exigentiam contrarij corrigendi. Secundum plurimum tamen debet ad frigidum declinare, aut ad temperamentum nisi sit in causa frigiditas mortificans. Et similiter debent uestes & lecti aromatizari. Frigida autem sunt sicut rosa, uiola, camphora,& sandali,& poma,& pira,citonia,& cętera superius memorata. Calida autem sunt sicut muscus, ambra, crocus, gariophili,cortex citri,gallia musc.& similia,quibus utendũ est pro aere, uestibus, lectis aromatizandis. Odores autem magis conuenientes cæteris paribus sunt illi quibus ægri delectantur:aliquando enim delectantur odore citonii,piri,& pomi. Aliquando odore uini aquæ ros.& similium. Commune tamen magni iuuamenti est quod fit ex uino odorifero aqua ros. muscata in quib. sit panis assus infusus. His autem possunt addi frigida sicut sandali,camphora,& similia:Et possunt addi cali. sicut garioph. muscus, & similia, & si acetum placeat potest addi parum aceti. Fiunt etiam poma odorifera calida,frigida,& temperata secundum exigentiam contrarij corigendi,quarum descriptiones solennes posui in tractu de pestilentia,& de his est sermo apud Mesue in fine capituli de catarrho. Hi autem odores suaues sunt conuenientes ad nutriendum spiritus,siue potius ad fouendum ipsos sua similitudine:non tamen credo,quòd uere nutriant. Non tamẽ conceduntur in præfocatione matricis, siue in syncopi per communitatem à matrice, cum matrix moueatur ad odores bonos. Imo potius applicentur naribus syncopizatæ ex matrice odores fœtidi: qui tamen sint conuenientes ori stomachi sicut odor calami usti,qui est expertus in cura calidæ cholericæ,& similiter gypsi. In collo matricis supponantur odorifera sicut gallia muscata,& proprie cum pauco uino odorifero,aut oleo liliorum alborum infuso in eis lichinio & supposito. Cibi autem & potus sint resumentes calidi, frigidi, aut temperati secundum exigentiam. Eligatur ergo uinum colorrs aurei, & odoris aromatici subtile cum stipticitate quadam attinens dulcedini, notabiliter uinosum aut mediocris uinositatis,ita ut sumens in ore fere subito sentiat fumositatem cum aromaticitate. In syncopi tamen ab euacuatione potest esse coloris nigri ut sit crassius, & nutribilius prohibens resolutionem. Et debet exhiberi calefactum actu, & proprie ualde paucificatis in calore naturali,& causa frigida & si sit mixtum cum aqua carnis,imo non detur sine ipsa si ad sit multa fames & inanitio, uel panis sit in ipso dissolutus ne subito penetret omnino indigestum. Et potest aromatizari in calida cum aqua ros. secum mixta. Item cum sandalis, citrinis,& similibus. Et in causa frigida cum pauco musci, cinamomi,gariophilorum,uel in causa calida secum misceatur syrupus acetositatis citri. Et in frigida parum diamusci dulcis, uel misceatur cum aliis quibus æger magis delectetur,& ex maxime conuenientibus. Et proprie ubi stomachus communicet est miua appropriata syncopi posita ab Auic. in Antidotario mixta cum uino. Et cibatio sit frequẽs & pauca pro uice sufficit ei. Vt detur de uino mixto cum aqua carnis pro uice ab ℥.1. usque ad 2. Et ad hanc intentionem est contusum pulli,oua sorbilia,testiculi gallorum,& similia,quę cito trãsmutentur,& quorum parum multum nutrit. Et cauẽdum est à uino potenti puro in notabili quantitate, ne cerebrum & neruos percutiat, & ne præter modum inflammet proprie in causa calida: fortasse enim accidit ex eo permixtio rationis,aut spasmus, nisi aqua aut alio liquore temperetur. propterea dicit Auic. quando necessarium est in ægritudinibus acutis dare uinum propter syncopim melius siue magis conueniẽs est,ut sit insipidum,quia tale est pauciferum. Sed forte quis instabit quomodo potest syncopizatus aliquid sumere cum sit in eo destructus sensus & motus. Respondetur, ꝙ per tempus syncopis intelligo totum illud tempus in quo est actu syncopis uel syncopi proximum, cum nondum in totũ cõualuit à syncopi,licet loqui posset,& deglutire. Vidi enim plures syncopizantes decies in hora. Non tamen inter syncopim & syncopim omnino absoluebantur à nocumento syncopis. Et aliquando cadit tempus notabile inter paroxismos syncopis. Et hoc est quod dicit Auic. Et patiens quidem syncopim quandoque est in syncopi, quandoque est in eo quod est inter syncopim & sanitatem,quandoque est in leui paroxysmo syncopis. Hæc autem cibatio frequens, quæ conceditur in syncopi sequente inanitionem & paucitatem spirituũ non ita conceditur sequente retractionem spirituum ad cor, & multo minus in sequente præfocationem spirituũ in corde & repletionem. Imo multum debent abstinere. Et forte nihil dari durante paroxysmo syncopis,licet in omnibus aer & odores boni concedantur. Somnus apud Auic. prohibetur. Inquit enim patientes syncopim præcipiuntur uigilare & demittere locutionem,quod uerum est in patientibus syncopim ex retractione spiritiuum,& ex præfocatione eius in corde,cum somnus trahat spiritus interius,& augeat præfocationem,sed in syncopizatis propter paucitatem spirituum sequentem euacuationem quancunque præter sudorem, credo somnum in paroxysmis syncopis cõuenire,cum sistat omnes euacuationes præter sudorem,& maxime post cibum ad fortificandum digestionem. Quia tamen somnus est consanguineus syncopis, est attendendum dum dormiunt qualis sit facies pulsus & anhelitus. Sed de hoc erit speciale dubium in fine capituli. Ex his sequitur exercitium non conuenire syncopizatis,cum apud Auic. præcipiatur ipsos dimittere locutionem. Nam multo magis debent dimittere alia exercitia quibus magis fatigantur & debilitentur. Frictiones tamẽ cõueniunt in syncopizatis propter retractionem spirituum & præfocationem spiritus in corde, non autem conueniunt in syncopi sequente paucitatem spirituum, imo stent supini & non moueãtur. Sed alii & præcipue syncopati ex præfocatione spiritus & retractione stent magis capite eleuato, & fricentur. Omnes tamen sunt altis uocibus uocandi & excitandi dum sunt actu in syncopi, licet extra syncopim debeãt permitti dormire qui patiuntur syncopim ex inanitione. Circa repletionem & inanitionem est sciendum,quòd qui patiũtur syncopim propter paucitatem spirituum non debent inaniri aliquo genere euacuationis dum sunt in paroxysmis syncopis,neque multum à cibis abstinere,imò,ut dictum est frequenter, & parum est exhibendum. Sed cæteri maxime patientes syncopim ex præfocatione propter multitudinem humorum existentium in corde aut repentium ad cor,debẽt abstinere & euacuari uomitu,suppositoriis,clysteriis, phlebotomiis secundum exigentiam in paroxysmis syncopis,quę tamen fiant cum cautela timore, & quando cætera non contulerint. Non tamen dentur uomitiua fortia aut medicinæ exoluentes & materiam agitantes, ne humores amplius ad cor præcipitentur. Sed difficile est subuenire syncopizatis qui simul indigẽt restauratione spirituum, & nociui euacuatione,sicut aliquando contingit. Et in hoc stat medici prudẽtia ut utrique attendat. Sed ei magis de quo maior est suspitio. Sint tranquilli sperantes & gaudentes,uitanda sunt accidentia corpus exterminantia. Iuuantur rerum amabilium rememoratione & habitatione cum dilectis. Regimen autem medicinale tempore syncopis est, ut aspergatur facies aqua frig. aut aqua ros. mixta cum pauco uini odoriferi: excitat enim à profunditate syncopis, & est commune remedium omnibus. Et in omnib. speciebus syncopis intendendum est ad remotionem causæ quantum fieri possunt secundum uirtutis tolerantiam. Si ergo syncopis sequatur aliquam euacuationem sistenda est, non quidem cum opiatis si aliter fieri potest,sed aliis ingeniis, quæ uirtus potest tolerare, & cum

hoc

hoc uirtus est cibis uiuificanda secundum canones suprascriptos. Et commune remedium in cibos, quæ sequuntur paucitatem spirituum est, ut fiat pororum cutis oppilatio prohibens spirituum resolutionem cum aquæ rof. roratione, euentatione & cum flabellis, & similib. & cum indumentis in quibus sit uirtus sandalorum, rosarum, & similium, & cum odore, & sorbitione frigidorum cordialium sicut acetositas citri cum aqua rosata, aut acetosę. Nisi in causa sit frigus uehemēs aut solutio fortis. Cum frigidis tamen semper sit mixtum aliquid calidi quo delectetur sicut musci aut croci, notabiliter tamen frigidis dominantibus, & iuxta hanc intentionem est melius ut uinum, & quicunque potus sit actu frigidus, non tamen ita ut fiat calidi extinctio. Illud autem quod supra dicebatur de potu calido actu obseruandum est ubi calidum naturale est ualde paucificatum, & maxime in causa frigida & in quibus multum durat syncopis, & quorum totum corpus infrigidatur. Et isti indigent inunctione extremitatum & stomachi cum oleis calidis aromatizatis. Et in hac syncopi sequente paucitatem spirituum afsiduetur embrocatio extremitatum, & partium membrorum regalium cum aqua rosata, & cæteris frigidis cordialib. in quibus tamen aliquid modicum musci, croci aut uin odoriferi ponatur. Et si fuerit singultus aut nausea, tunc oportet ut uiuificetur caliditas infirmi, & adiuuetur natura eius commouēdo gut tur cum penna excitando uomitum & commouendo spiritum ad exteriora. Et afsiduentur clamores maximi circa ipsum, & stringantur digiti dolorem inferendo, & fiāt titillationes, & prouocantia sternutationem, & omnia intelliguntur quādo est in actu syncopis ad excitandum ipsum à profunditate syncopis. Cumq; illa non ualent, & non sternutat, moritur. Et si syncopis est causa meri, & sit posibile ut expellatur cum uomitu facili, clysteri, aut phlebotomia, fiat istud. Et si est propter euacuationem ex partibus intrinsecis, non autem per poros cutis calefiant extremitates si sint frigidæ, & fricentur cum oleis calidis aromatizatis. Et quandoque necessarium est stringere ea ad reuocandum calorem exterius, & ad excitandum ægrum à profunditate syncopis. Sed multo magis hæc necessaria sunt ubi syncopis sequitur attractionē spiritus ad cor aut præfocationem ipsius in corde. Et sistatur omnis euacuatio secundum quod oportet. Et attendatur uirtutis uiuificationi. Vnde in syncopi sequēte cholericam passionem sumantur huiusmodi potus. ℞. Aquæ carnis proprie factæ per expresionem carnium ℥.1 .succi citoniorum, uini an. ℥. s. galliæ musc. gran. 5. uel. ℈. s. misce, & si syncopis sequitur sudorem uel aliam euacuationem & ex parte cutis, ungatur cutis cum oleis stipticis & aspergatur desuper puluis cō strictiuus sicut myrtus, lutum, chimolæa, cortices granatorū & similia frigida stiptica, & uiscosa, & nullo modo materia extrahatur exterius, sed in syncopi sequente euacuationem intrinsecam nullo modo huiusmodi approximentur. Augmētarent enim euacuationem illam comprimendo materiam interius. Et si fuerit causa doloris, & non sit posibilis eius sedatio, alio ingenio stupefac membrum dolorosum, sicut curatur cholica cum philonio & similibus. Et si uenena sint in causa, dentur bezahartica contra illa uenena. Et obseruētur canones suprascripti tam in uenenis sumptis quàm in morsibus uenenosorum. Et si causa syncopis fuerit repletio in ore stomachi, studendum est ut euomatur, quoniā sanat. Et oportet ut toleret famem & minuatur cibus. Et loco exercitii fiant fricationes totius corporis. Ita ut etiam in stomacho & uesica. Et non cogantur sumere aliquid nisi uinum prędictū, quod necessarium est in dispositione syncopis. Et medici stulti student in cibando cum existimando quod sit conueniens, & uiuificent uirtutem eius. Ipsi ergo suffocant caliditatem innatam & interficiunt ipsum. Sed conueniens est ut detur syrupus acet. mixtus cum aliquo subtiliāte, sicut est decoctio hyssopi, si humor fuerit crassus & uiscosus. Si autem subtilis, post ipsius uomitum. Si fuerit facilis, detur aliquid represiuū, sicut syrupus de granatis, de agresta & similes. Et in summa in quacunque specie syncopis attendatur remotioni causæ eius secundum quod est posibile. Ex prædictis ergo breuiter collige duplex regimen. Vnum administrandum tempore paroxysmi syncopis siue æger sit in actuali syncopi, siue in dispositione media inter actualem syncopim, & sedationē totalem accidētium syncopis. Alterum est administrandum sedatis omnino accidentib. syncopis. Primum autem si est in actuali syncopi, ut remoueatur à profunditate syncopis cum aspersione uiolenta aquæ frigidæ, ut rosaceæ, aut sibi proportionalis in facie eius, & cum clamoribus maximis circa ipsum, & cum titillationibus circa partes sensibiles, & inferendo dolores quosdam sicut digitos contorquendo, & similia operando circa ipsum, & approximando bonos odores naribus & cordialia in regione cordis, nisi in ea quæ prouenit à matrice in qua fœtidi odores narib. apponantur, qui tamen confortent os stomachi & boni odores in collo matricis supponendi sunt. Item prouocando sternutationes, & si nō sternutat non est spes salutis, & hæc omnia conueniunt in quacū que specie syncopis. Sed in alijs diuersificantur. Nam syncopizātes ex paucitate spirituum debent restaurari cibo & potu sicut dictū fuit, alii uero debēt abstinere, & proprie cū syncopis sequitur materiam lædentem multitudine, aut malignitate, non autem paucitate spirituum, & proprie cum spiritus in corde præfocantur. Sed in his cōueniunt uomitus, clysteria, phlebotomiæ, uentosæ, ligaturæ, frictiones, & omnia genera diuersionum, quæ non conueniunt in sequente spirituum paucitatem. Sed in nullis conueniunt solutiua sumpta saltem notabilis fortitudinis. Omnes tamen conueniunt in remotione suæ causæ secundum quod est posibile in tempore illo. Et syncopizantes ex paucitate spirituum debent iacere supini. Sed syncopizantes propter retractionem spirituū aut præfocationem eorum in corde debent stare magis eleuati, præcipue quando syncopis sequeretur asthma & anhelitus præfocationem.

Regimen autem adhibendum cum totaliter accidētia sint sedata, licet remaneant causæ potentes reiterare syncopim, est omnino prosequendum secūdum quod dictum fuit in cura tremoris. Nam causæ eædem quæ faciunt tremorem cordis, si augentur, faciunt syncopim. Est tamen remissius procedendum in syncopi in omnibus quæ possunt uirtutem debilitare. Cura lipothymiæ & casus uirtutis subito patere potest ex cura syncopis. Sed ut dictorum ueritas eluceat, sunt quædam dubia remouenda. Primo de intētione Gal. & Aui. tenendum est uomitum in syncopi competere quibusdam cō ditionibus seruatis. Primo quòd uomens sit facilis ad uomitum. Secundo quòd materia quæ facit syncopim sit in motu faciens nauseam & subuersionem taliter ut leui remedio sci licet impositione pennæ posit expelli, aut cum sumptione leuis uomitiui, sicut aquæ tepidæ cui parum olei & aceti sit admixtum, neque sit alia causa manifesta uomitum impediens. Et huic sententiæ Gal. & Aui. taliter limitatæ, parum obstāt rōnes Auer. 2. Colliget, quas gratia breuitatis omitto, & quia pauci sunt momenti. Secundum dubium remouēdum est propter dictum Aui. in fine cap. de syncopi. Patientes quidem syncopim præcipiuntur uigilare & dimittere locutionem. Pro quo sciendum quòd debent dimittere locutionem, quia labor duplex est in locutione spiritus resoluens & uirtutem debilitans, unus in cogitatione, alter in motu membrorum spiritualium & reliquorum deseruientium locutioni. Attamen pro paruo tempore debent dimitti, imo cogi loqui ut releuentur magis à profunditate syncopis, sed cum notabiliter releuati sunt, prohibeatur locutio. Sed de uigiliis sciendum dictum Auic. posse intelligi, aut tempore actualis syncopis, aut tempore quietis. Sed de tempore quietis dicamus, primo quòd uigiliæ aliquando conueniunt, aliquando discōueniunt, secundum diuersas causas syncopis. Si enim syncopis sequitur morsum, aut sumptionem uenenosorum, aut apostemata maligna uenenosa, sicut althoin & similia, aut febres pendentes à materia uenenosa sicut pestilentiales, syncopalem minutam, uigiliæ conueniunt, & somnus prohibēdus, ne materia & uapores uenenosi uadant ad cor, cum in somno fiat reditus sanguinis et spiritus ad cor, ut supra in cap. de subeth. Et Aristo. 3. de animalibus in cap. de sanguine & lacte, dicit quòd signum reditus sanguinis ad intra est quòd si scindatur cutis non exibit sanguis in dormiente sicut in uigilante, hoc tamen intelligendum est quantum ad principium somni, quia postea in processu panduntur sanguis & spiritus. Item Auic. 4. primi cap. de phlebotomia dicit, quòd superfluitates in somno ad profunditatem corporis trahuntur,

trahuntur. Et propter hoc. 2. primi cap. de somno & uigilia, homo præterea cogitur uigilare multoties & somnum à se dimittere timore syncopis & casus uirtutis. Item iuuamentum, somni quod esset in his casibus ad fortificãdum digestionem est nullum, quia materiæ uenenosæ nõ sunt digestibiles. Si autem syncopis fieret à membris frigidis repletionalibus sicut in syncopali humorosa, somnus conceditur ad fortificãdum digestionem. Propterea dicit Auic. in cura syncopalis humorosæ ponatur medietas temporis dormitioni, & medietas temporis fricationi si posibile est. Somnus enim iuuat ad digestionem humorum crudorum, & fricatio resolutioni. Item in omni syncopi sequente euacuationem somnus competit, præterquam in sequẽte sudorem, cum somnus omnes manifestas retineat euacuationes præter sudorẽ. Nisi forte sudor sequeretur nimiam pororum dilatationem. In quo casu somnus magis competit q̃ uigiliç, cum magis iuuet ad pororum cutis constrictionem q̃ uigiliæ. Huius aũt signũ est, quia corpus magis infrigidatur ẽm partes extrinsecas in somno q̃ in uigilia, & econtra in uigiliis. Propterea plurib. indigemus operimentis in somno quàm in uigilia, secunda primi. Si uero syncopis sit à dolore corporeo somnus confert, sopit enim dolorem. Si uero pendeat ab accidentib. animi, somnus confert pro quanto sedat accidentia animi, & facit ad obliuionẽ, sed magis confert in his accidentib. quæ trahunt spiritus ad exteriora, sicut gaudium, ira, & similia quàm in trahentib. spiritum ad interiora, sicut timor, tristitia, & similia. Si uero in causa sit labor & fames adhibito cibo somnus confert, sed absque cibo nocet, apud Rasim in diuisionibus cap. de ægritudinib. stomachi. Sed nota ꝙ quamuis aliquib. syncopizantib. somnus concedatur, aliquib. uigiliæ, notamen credendum est quosdam eorum semper debere uigilare quosdam dormire, sed omnib. dum diu perseuerãt in quiete syncopis, sunt somnus & uigiliæ necessariæ, sed aliquibus magis somnus quàm uigiliæ, aliquibus econtra. Et semper dum syncopizantes uigilant aut dormiant, sint medici, aut astantes qui semper notent faciem, pulsum, & anhelitũ, notentq; accidentia ex somno sequentia & uigilia & an syncopis magis infestet in somno uel in uigilia. Et secundũ exigentiam posset prouideri, si enim somnus contulerit permittantur dormire, si non euigilentur. Sed in actu syncopis si ipsa sequatur attractionem spiritus ad cor, aut eorum in corde præfocationem excitandi sunt, & proprie si pendeat à materia lędente sui multitudine ant malitia. Quòd si sequatur paucitatem spirituũ, & fuerit sine cibo quo restaurari possunt, euigilentur & cibentur, postea permittantur dormire. Si uero cibati, dormiant in actu syncopis, si tibi cõstet de somno, quod tamen est difficile, permittantur, & præcipue si præcesserint longæ uigiliæ, sed semper attendatur facies, pulsus, & anhelitus, an tendant in melius & sinantur dormire. Si uero in deterius euigilentur, & prouideantur secundum oportunitatem. Si uero tibi non constet de somno, excitentur à profunditate syncopis, nam possent adeo profundari quòd mors sequeretur.

De anatomia meri & stomachi. Cap. 77.

IVxta morem nostrum. In primis præmittenda est anatomia meri, siue œsophagi & stomachi. Meri est canalis siue uia cibi ab ore ad stomachum & superfluitatum à stomacho ad os longa, stricta, rotunda, cum ore superius & epiglottide, & cum stomacho inferius continuata, iuxta spõdiles sita, & duabus tunicis, cum uillis longitudinalibus, & latitudinalibus composita, ad deglutiendum finaliter ordinatum. Pro eius diffinitionis declaratione sciendum quòd cum meri habeat duas operationes pro toto communes, scilicet deglutire, & expellere quæ in uomitu expelluntur. Principalis operatio sua est deglutire. Et hanc leuiter perficit, primo quia est sibi naturalis, secundo, quia ad ipsum concurrit utraque tunica interior neruosa in qua sunt uilli longitudinales deseruientes ad attractionem, & exterior carnosa, in qua sunt uilli latitudinales deseruientes ad expulsionem, attrahit enim primo per longitudinales, deinde quod attractum est paulatim expellit uersus stomachum per latitudinales. Et tertio quia graue facile tendit deorsum. Econtra uero uomitus est difficilis, primo quia præter naturam, nam si fiat à natura fit ab ipsa præternaturaliter stimulata, & non completur nisi per tunicam extrinsecam cũ uillis longitudinalibus, & quia graue cum difficultate ascendit superius. In meri autem non fuerunt uilli transuersales, quia non ordinatur in retentionem. Quamuis aliqui dixerunt in ipso esse aliquos paucos transuersales, quia illud quod deglutitur & si sit liquidum paulatim descendit, quod arguit ibidem esse aliquam uirtutem retentiuam, non enim descendit sicut in foramine. Primi tamen responderent hunc gradatum descensum esse per uillos longitudinales, & latitudinales, nullo modo existentib. transuersalibus. Est autem meri longius quàm sit canna pulmonis. cum transeat diaphragma usque ad. 13. spondilem, ubi continuatur cum stomacho, & est situatum post cannam iuxta spondiles, quia canna debuit esse anterius, cum inspiratio aeris per eam ad pulmonem sit fere continua, quare hunc locum anteriorem sibi dignius uendicauit, ut sit ori magis continua per quam aer ingreditur. Et etiam cum sit chartilaginosa est magis tuta ab extrinsecis occurrentibus. Et cum meri descendunt duo nerui à tertio pari neruorum cerebri uenientes ad os stomachi ad dandum ipsi sensum, ut cum uacuus est percipiat inanitionẽ, & insurgat cibi & potus desyderium. Et non pertranseunt ad fundum eius cum illi non pertineat hæc sensatio. Stomachus est membrum instrumentale magnum rotundum ad figuram tendens arcualem, in medio corporis situm, ex duab. tunicis cum uillis longitudinalibus transuersalibus, & latitudinalibus compositum, duo habens orificia. Vnum superius cum meri. Alterum inferius cum intestino duodeno continuatum ad appetendnm, & digerendum cibum pro toto prima digestione finaliter ordinatum. Quòd sit instrumentale manifestum est. Et magnitudinem eius arguit quantitas cibi in ipso contenti, licet dum continet cibum corrugetur & paruificetur, & est rotundum, quia hæc figura est capacissima & à nocentibus magis tuta. Tendit tamen ad figurã arcualem in modum cucurbitæ retortæ, cum os ipsius sit magis in sinistro & superius, fundus magis in dextro & inferius, quod factum fuit, quia ad os ipsius debet transmitti melancholia à splene ad famem excitandam, & fundus debuit esse in dextro, ut hepar super positum ei cum quinque pennulis suis ipsum amplecteretur ad uigorãdum eius digestionem, & quia cholera quæ in Kysti sub media pennula hepatis continetur, debet transire ad fundum eius ad uigorandum digestionem. Et quia in latere sinistro iuxta renem est intestinum colon circunuolutum occupans magnam partẽ, & in dextro sunt intestina gracilia parum loci occupantia, quare congruentius fuit, ut fundus in dextro, & os in sinistro locaretur. Est autem situm in medio corporis, habet enim desuper cor mediante diaphragmate. Inferius mesenterium & intestina, à dextris hepar, à sinistris splenem cui superponitur anterius zirbum, & siphax, & mirach. Posterius habet musculos dorsi, uenam chilis, & arteriam aorti descendentes, ex quibus patet ipsius colligantia. Est autem compositus ex duabus tunicis. Intrinseca neruosa densa & crassa cũ immediate obuiet cibo, ne si esset mollis facile patiatur ab ipso. Exterior autem fuit carnosa minus densa & crassa adiuuans ad digestionem. Hęc autem debuit esse exterius, quia non est necessarium id quod digeritur contangi à digerẽte. Sed bene necesarium est id quod sentitur sensu tactus contangi à sentiente. Sunt autem in stomacho uilli longitudinales siti in superficie intrinseca tunicæ interioris ipsius stomachi, ordinati ad attrahendum cibum à meri, imo ipsum meri attrahit cibũ ab ore, sicut & in uomitu stomachus & primus inchoans, meri autem sibi deseruit tanquam ei subordinatũ. In superficie aũt extrinseca tunicæ interioris, sunt uilli transuersales ordinati ad retinendum quod per uillos longitudinales est attractum, donec digestiua suã compleat operationem. In superficie autem tunicæ extrinsecæ sunt uilli latitudinales ordinati ad expellendum, quod in stomacho indiget expulsione, aut ad intestina per pyloron, aut ad extra cum uomitu per uiam oris & meri. Habet etiam stomachus duo orificia. Primum superius cum meri continuatum, quod est latius quàm inferius continuatum cum duodeno dictum pyloron, quia res crassæ debent per superius transire ad stomachum. Sed res subtiles debent ire per pyloron ad intestina iam prædigestæ in stomacho. Istorum autem orificiorum

primum ron eſt in parte ſuprema ſtomachi. Nec ſecundum in parte infima, ne fieret facilis deſcenſus cibi ad inferiora ante digeſtionem. Imo natura ordinauit, ut magna pars fundi ſtomachi eſſet infra orificium inferius, ne cibus indigeſtus egrediatur. Et etiam ordinauit, ut magna pars oris ſtomachi eſſet ſupra orificium ſuperius, ne ſi homo pedibus ſuſpenderetur, cibus immediate per os egrediatur. Eſt tamen ſtomachus ſecundum os eius alligatus decimæ tertiæ ſpondili dorſi, quæ eſt uigeſima numerando à ſuprema ſpondili. Et propterea medicinæ oris ſtomachi debent exterius circa. 13. ſpondilem applicari, quia declinat os ſtomachi poſterius ſicut fundus declinat anterius. Et ſecundum fundũ eius eſt alligatus decimæ octauæ ſpondili dorſi, q̃ eſt ultima quinque ſpondilium, alchatim. Et numerando à ſuprema ſpondili eſt uigeſimaquarta ita ꝙ ſtomachus ſm̃ os eius alligat̃ primæ ſpondili alchatim, & ſecundũ fundum ultimæ. Eſt autem ordinatus ad appetendum cibum pro toto & digerendũ ipſum prima digeſtione, cũ ſecunda digeſtio ſit in hepate. Appetitus autem debetur ori ſtomachi ſequens ſenſationem ei tributam per neruum deſcendentem per meri à tertio pari neruorum cerebri. Digeſtio autem principaliter eius fundo debetur. Et ſunt in eo uenæ quæ ad minima diuiduntur deferentes ei ſanguinem quo nutritur. Et ſimiliter ſunt in eo arteriæ diuiſæ, ſed non ualde manifeſtę, & ex his patet cõplexio ſtomachi & meri, ſunt enim frigidæ & ſiccæ complexionis partibus neruoſis in ipſis dominantibus. Poteſt autem pati omne genus ægritudinis, ſcilicet malam complexionem generis cuiuſcunque, ſine materia, & cum materia, aut imbibita, aut inuiſcata, aut natante, aut apoſtemante. Et poteſt pati malam compoſitionem in creatura, quia ſuperficies ſua poteſt eſſe parum aſpera, & per cõſequens lubrica, aut in uia ſicut eſt oppilatio alicuius ſuorũ orificiorum, aut in quantitate, quia ſit nimis magnus, aut paruus. Item ſolutionem continui quæ ſi ſit ſuperficialis, curabilis, ſi uero utrinque penetrans, incurabilis. Apoſtema etiam poteſt pati cuiuſcunq; generis quod ſecundum plurimum eſt mortale, & maxime cum exituratur.

De vomitu. Cap. 78.

PRimo expediemus materiam uomitus, deinde agemus de cholerica paſsione. Eſt ergo ſciendum primo ꝙ reperiuntur iſti termini uomitus, ſubuerſio, nauſea, faſtidium, ſiue abominatio ſignificantes diſpoſitiones, quarum una eſt uia in reliquam. Paruum enim nocumentum ſtomachi facit abominationem aut faſtidium. Quod ſi augeatur facit nauſeam, quæ eſt inclinatio ad ſubuerſionem & uomitum. Si adhuc magis augeatur facit ſubuerſionem, quæ eſt motus præter naturam ſtomachi ad expellendum per uiam oris, quamuis nihil corpulentum expellatur. Et dicitur ſubuerſio, quia fundus ſtomachi uertit̃ ſuperius uerſus os eius, ac ſi deberet inuerſari, uel forte quia mouetur motu compreſsionis incipiendo à parte inferiori uerſus ſuperius. Subuerſio autem animi ſecundum antiquos eſt aut nauſea inſeparabilis, aut deſtructio appetitus. Si autem magis augeatur & ſit aliquid uomibile faciet uomitũ qui eſt motus præter naturam ſtomachi, cum quo expellitur aliquid corpulentum per uiam oris. Et iſtæ diſpoſitiones ex omni parte ſunt contrariæ appetitui.

Vomitus eſt duplex. Quidam quietus, qualis eſt ille qui accidit ſtomachicis facile uomentibus. Alius eſt acutus & æſtuoſus, qualis eſt in cholerica paſsione & in his qui ſumpſerunt uomitiua fortia, in prægnantibus, & in his qui propter ſtricturam pectoris, aut debilitatem uillorum latitudinalium, & tunicæ extrinſecæ ſtomachi difficulter uomunt. Item quidam uomitus eſt creticus exiſtens terminus multarum ægritudinum, ſicut febrium acutarum, apoſtematum hepatis, quæ ſunt in latere concauo & ſimilium. Quidam ſymptomaticis ſicut qui accidit in acceſsione febrium, & etiam cauſis ſimilib. Item quidam periodicus, ſicut qui ſequitur periodos expulſionis melanch. ad os ſtomachi, & qui ſequitur expulſionẽ ſanguinis ad ſtomachum omni menſe propter retentionem ſanguinis menſtrualis ſoliti eo tempore per matricẽ euacuari, & in diuerſis diuerſos ſeruant periodos, quibus frequenter in ſua ſanitate conſeruãtur. Quidam ſine periodis. Item ſumuntur ſpecies eius ſm̃ cauſas obiectas, quæ uomitu expelluntur, ſicut quidã eſt uomitus cholericus cholera naturali, aut non naturali, ſicut uitellina, praſsina, æruginoſa, & ſimilibus. Quidam phlegmaticus diuerſificatus ſm̃ diuerſas ſpecies phlegmatis. Quidam melanch. Quidam ſanguineus ſm̃ plurimum malus, & proprie cum febre, licet aliquando bonus, cum ſuperfluat in quanto, aut malignitas ipſius expectatur, alius ꝑmixtus ex plurib. humorib. Itẽ alius cibalis, alius chiloſus. Item alius in quo uermes & aliquæ fęces expelluntur ſicut in cholica, ileos. Alius fœtidus ſicut in prægnantib. Item aliquis in quo caro uerrucoſa, aut fiſtuloſa expellitur abſciſſa à ſtomacho propter uehementiã conatus, aut à rebus incidentibus, aut abſtergentib. Item alius ſanioſus ꝑꝑ apoſtema ruptum in ſtomacho, aut ulcus eius, aut quia ad ipſum deriuatur ab exituris, aut ulcerib. mẽbrorum uicinorum & ex his infertur quinta diuiſio, quod aliquis eſt laudabilis aliquis illaudabilis, licet oĩs ſit præter naturam.

Cauſæ uomitus ſunt corporeæ, aut primitiuæ. Sed corporeæ duplices, aut per eſſentiam, aut per cõmunitatem. Cauſæ per eſſentiam ſunt mala complexio cuiuſcunque generis cum ſuperfluit, ſine materia, & cũ materia ſanguinea phlegmatica cholerica melancholica aquoſa & uentoſa, & cæteris de quibus ſupra. Huiuſmodi autem materiæ ſunt, aut natantes, aut inuiſcatæ, aut imbibitæ. Et faciunt uomitum pungendo grauando, aut extendendo. Et acuitas ſenſus oris ſtomachi, aliquando eſt in cauſa ſequens complexionẽ calidam & ſiccam tantum. Item mala cõpoſitio ſicut oppilatio pyloron, & uermes qui ſunt morbus in numero grauãdo, aut pũgendo, & ſolutio continui, aut recens, aut antiqua, pendeus à cauſa intrinſeca, aut extrinſeca. Ite puſtulæ & apoſtemata cuiuſcunq; generis & proprie in ore ſtomachi. Item dolor ſtomachi ſequens malam complexionem, aut ſolutionẽ continui, aut ambas ſicut in apoſtemate. Item debilitas ſtomachi ſequens læſionem alicuius naturæ unius, aut plurimum, aut raritatem texturæ, aut paucitatem ſpirituum, per has.n. cauſas ſtomachus facile ad uomitũ paratur, ſi in eo reperiat̃ aliquid uomibile ſicut cibus aut potus, aut aliquid ex ſuprascriptis, imo ẽt paratur ad ſuſceptionem ſuperfluitatũ aliorũ membrorum, & ad congregãdum eas per uiam paulatim factæ congeſtionis. Iſtæ autem cauſæ ſupraſcriptæ faciunt uomitum frequenter ſi ſint in ſtomacho res uomibiles. Si uero non, faciũt nauſeam & ſubuerſionem. Vomitus aũt per communitatẽ quãdoq; eſt à toto, ſicut in febribus. Qui qñq; eſt criticus & terminus ipſarũ, qñq; ſymptomaticus ſicut in peſtilentialibus, & eſt ſm̃ plurimũ malus mortem protendens. Sed in cęteris eſt ſecundum plurimũ bonus, ſi per eum materia febris educitur. Si uero ſolum cibus, eſt ex toto genere malus. Et quandoq; eſt per cõitatem à toto abſq; febre propter ſuperfluam repletionem, aut cachochymiam cum debilitate ſtomachi recipientis, recipit.n. ſuperfluitatem à toto mediãte hepate. Quãdoq; fit uomitus per cõmunitatẽ à cerebro tranſmittenti ad ſtomachum materiam catarrhalem, aliquãdo per ſolam communitatem abſolutam ſicut accidit in percuſsionibus capitis, apoſtematibus cerebri, & ſimilib. in quibus ſtomachus compatitur capiti propter neruos deſcendentes à. 3. &. 4. pari neruorum cerebri ad ipſum. Quandoque fit per communitatem à ſplene trãſmittente melãch. cum periodis aut ſine periodis, & quãdoq; ſolum ſuperflue infrigidando. Quandoq; fit per communitatem ab hepate, & proprie à concauo eius & Kyſti tranſmittentibus ei ſecundum plurimum ſanguinem, aut choleram. Et quãdoque eſt communitas abſoluta per compaſsionem ſtomachi ad hepar, ſicut in magno apoſtemate eius, ſi interueniat ſimplex alteratio, ſiue nocumentum mediante neruo utriq; communi. Quandoque per communitatem ab inteſtinis, aut per ſimplicem dolorem ipſius, aut quia uermes aſcendunt ab eis ad ſtomachum, aut fœces regurgitant ad eum ſicut in cholica & ileo. Quandoque per communitatem à renibus & poris uritidibus in fortibus doloribus ipſorum, ſicut eſt dolor calculi, quandoq; per communitatem ad matricem ſicut in retentione menſtruorum, aut naturaliter ſicut in prægnãte, aut præternaturaliter ſicut in oppilatione, & propter reliqua nocumenta eius cui ſtomachus facile compatitur. Et in ſumma per communitatem fere ab omnibus membris com-

munitatc

munitate absoluta & non absoluta. Causę aũt primitiuę sunt, sicut aer superflue calid. aut frig. aut corruptus, sicut pestilentialis, & à cadaueribus mali odoris, licet prima impressio sit in corde, læditur tamẽ os stomachi, cordi cõpatiens sua propinquitate & nimia sensibilitate. Item cibus & potus suo odore, sapore, proprietate, quantitate nimia, mala præparatione, unctuositate superflua & similibus stomacho disproportionatis, & proprie cum sumuntur absq; desiderio. Item motus agitatiuus post cibum. Item ira, tristitia, & similia animi accidentia, & proprie imaginatio alicuius rei obscœnæ. Itẽ res extraneæ sicut percussio, casus, morsus uenenosorum, & sumptio uenenorum. Item dimissio obseruationis stomachi longo tempore consuetæ, sicut pelles circa ipsum consuetæ portari & similium. Hæ autem causæ leuiter imprimentes faciunt fastidium & abominationem. Sed fortius imprimentes faciunt nauseam, & subuersionem. Et adhuc fortius uomitũ si res uomibilis in eo reperiatur. Causę uero nauseæ, & subuersionis absque uomitu sunt aut absentia rei uomibilis, ut quia non adest, aut si adest, est imbibita, aut inuiscata, aut debilitas causæ imprimentis, aut impotentia ad uomendum propter debilitatem ægri, aut stomachi ineptitudinem & difficultatem ex causis supradictis, scilicet quia stricti pectoris, aut habet uillos latitudinales debiles, & sic de aliis causis facientibus stomachum impotentem & ineptum ad se cõstringendum, & mouendum ad superiora, & nimia stomachi lenitio, & relaxatio facit ipsum pronum ad fluxum per inferius & inæptum ad uomitum. Pro notitia causarum uomitus sanguinis est sciendum, quòd sanguis qui uomitur immediate uenit à stomacho uel meri. Causa tamen eius aliquando est in ipso stomacho uel meri, ita ut sanguis qui euomitur profluat ex substantia stomachi uel meri. Aliquando causa est in membris stomacho cõicantibus, & sanguis ab ipsis ad stomachum deriuatur, deinde uomitur. Causa autem primi est ruptura uenę in stomacho sequẽs laboriosum uomitum, aut sumptionem medicinarum, aut ciborum acutorum aut casum, offensionem, seu percussionem eius, aut apostema non maturum, ruptum, aut ulcus corrosiuum, aut fistulosum, aut sanguisuga adhęrens meri uel stomacho. Si uero ab aliis membris deriuatur ad ipsum, tunc uenit, aut à capite, & per colatorium descendens ad meri profluit ad stomachum, aut deriuatur à splene per uiam expulsionis melancholiæ ad os stomachi, & tendit in nigrum, habens saporem ponticum, aut acetosum. Aut deriuatur ab hepate per meseraicas ad ipsum terminatas, & quandoque regurgitat à matrice in retentione menstruorum, & quandoque à toto cum est retenta euacuatio sang. naturalis, aut artificialis consueta, & quandoque cum superfluit propter membri mutilationem, aut conuersionem ad regimen sanguinis multiplicatiuum cum paucitate exercitii, & quandoque fit uomitus sanguinis à uirtute sana expellente superfluum quanti aut qualis. Et propter hoc est in uomitu duarum librarum sanguinis, aliquando tranquillitas & iuuamentum. Et quandoque fit à uirtute ægra critice, aut symptomatice sanguinem expellente, sicut in synochis, & quibusdam aliis febribus, & apostematibus, sanguine ad stomachũ deriuato, qui aliquando est salubris & terminus ęgritudinis, sed ut plurimum perniciosus præcipue si sit cum febre, & ipsum non sequatur præcedentis ægritudinis alleuiatio, & quandoque causa uomitus sanguinis est apostema ruptum in hepate, splene, & aliis membris stomacho communicantibus, & est secundum plurimum sanguis parum permixtus qui deriuatur ad stomachum per uias manifestas, aut occultas.

Signa prognostica uomitus, sunt fastidium & abominatio præcedens, tremor labii propter eontinuationem pelliculæ oris, cum pellicula oris stomachi, nausea & subuersio & tensio, tractus hypochondriorum ad superiora. Signa demonstratiua nauseæ, subuersionis uomitus habentur ex relatu ægri, & sunt sensui manifesta. Signa causarum primitiuarum sunt ipsæ causæ primitiuæ, post quas sequutus est uomitus, & proprie cum non apparet ipsum ab aliis causis uerisimiliter pendere. Signa causarum uomitus per communitatem sunt, quia præcesserunt nocumenta totius, aut membri alicuius cum quorum augmento fit & augetur uomitus, & decremento decrescit, & ablatione augetur, & proprie cum non apparent aliæ causæ primitiuæ, aut per essentiam à quibus uerisimiliter possit pendere. Signa causarum uomitus per essentiam sunt hæc, si enim sit à mala complexione sine materia adest tristis sensatio, & proprie in ore stomachi qualitate illius, & est sine grauitate, neq; habet eructuationem saporis extranei, & frequenter habet nauseam, & subuersionem absque uomitu nisi cum cibus sumitur & lęditur ex quacunque re sumpta, & in frigida magis lęditur digestio, in calida magis appetitus, & adest sitis. Sed humida & sicca cognoscuntur ex siti & priuatione eius. Item cognoscuntur ex causis præcedentibus. Item quia læditur à similibus & iuuatur à contrariis. Si uero sit materia, adest grauitas & cognoscitur materia per saporem eructuationis redolentis amarum, dulce, acetosum, ponticum, fœtidum, & similes proportionatos materiæ quæ est in stomacho. Item frequẽter adest sitis, si in eo sint humores calidi per essentiam, aut putrefactionem. Sed multo magis manifestatur cum motu per saporem, odorem, & colorem eius quod uomitur. Item manifestantur per colorem linguæ, & accidentia quæ sunt sicut stupefactio dentium, & nocumento operationum stomachi, & si humores sint inuiscati aut imbibiti adest nausea frequens, & subuersio absque uomitu. Signa acuti sensus oris stomachi sunt, quia læditur a quacunque re sumpta etiam debilis impressionis & est pronus in syncopim propter leuia nocumenta stomachi, neque potest diu sitim aut famem tolerate. Signum oppilationis pyloron sunt, tardus descensus chili post cibi digestionem etiam si sit paucus & facilis, & proprie cum digestiua non est debilis neque adsunt aliæ causæ tarditatis descensus. Signa uermium in stomacho sunt, quia adest titillatio quædam & commotio quasi uoluntaria, sed de his inferius in proprio capitulo. Solutio uero continui in stomacho si recens est, cognoscitur per dolorem, sanguinis exitum per uomitum, aut per secessum. Si antiqua, per exitum saniei per easdem regiones, & quandocunque sumitur aliquod acutum, sicut acetum, augetur dolor & mordicatio. Signa pustularum & apostematum ponentur inferius in capitulo proprio. Signa antem debilitatis stomachi comprehenduntur ex læsione operationum suarum. Sed raritas texturæ & paucitatis spirituum, quæ sunt causæ debilitatis sumuntur ex extenuatione corporis, & quia facile læditur à quacunque causa. Subtilitas autem humoris cognoscitur quia iuuatur à ponticis. Sed crassities, quia iuuatur à subtiliantibus. Sed multitudo humiditatis superfluæ cognolcitur ex nauseatiuis satietatibus præcedentibus, multitudine saliuæ, multitudine egestionis, sed ex multitudine uomitus certificatur. Distinguitur inter sanguinem uenientem ex substantia meri, & uenientem ex substantia stomachi per locum doloris, si prouenerit causa ulceris & corrosionis aut rupturæ. Si uero non adsit dolor, cognoscitur quòd ex meri per paucitatem eius & impedimentum deglutionis, sed ex stomacho maior fluit quantitas, & non est impedimentum in deglutione. Item cognoscitur ex causis præcedentibus, & molestantibus stomachum, aut meri & sumptio aceti mordicando locum à quo sanguis emanat, distinguit locum. Si uero sit ex apertione orificiorum uenarum, aut resudatione in quibus non est dolor cognoscitur, quia per resudationem est paucus ualde, & ex apertione in primis paucus, deinde maior, sed in ruptura uenæ est aliquis dolor, & multus prima uice egreditur. Et illum qui est à corrosione significant signa ulceris quod præcessit, & sanguis ab eo egreditur in primis paulatim, deinde emanat res plurima ulcere ampliato. Signa autem ulceris sunt manifesta ex suprascriptis, & fistulosum ex antiquitate cognoscitur. Sed apostema non maturum ruptum coguoscitur in capitulo proprio. Et quando ex sanguisuga cognoscitur ex præcedenti punctione iterata quando erat adhærens. Itẽ ex sang. subtili aquoso, & quia bibit aquam in qua habitabant sanguisugæ. Signa autẽ sanguinis deriuati à toto, uel ab aliis membris ad stomachum sunt nocumenta totius, & aliorum membrorum præsentia absque nocumento stomachi cum absentia signorum exitus sanguinis à substantia stomachi, de quibus supra. Et si descendat à capite per colatoriũ, multoties ex eo aliquid spuendo cnm rascatione, aut sine rascatione emittitur, & si à splene tendit in nigrum & est turbidum, & ha

bet ſaporem acetoſum aut ponticum. Sed ab hepate & reliquis partibus ueniens habet ſaporem proprium ſanguinis. Cognoſcitur autem à quibus membris proueniat ex præceſſione nocumentorum illorum membrorum, & ex cauſis eius ſcilicet ex retentione ſanguinis hæmorrhoidalis, & aut menſtrualis fluere conſueti, mutilatione membri, regimine ſanguinis multiplicatiuo & ſimilibus. Cognoſcitur autem quòd proueniat à ſana uirtute cum nihil de eſſe ſuo moleſtetur patiens, & quòd ſanguis eſt ſatis laudabilis. Et criticus cognoſcitur per ſedationem ægritudinis præcedentis, ſymptomaticus autem non eſt cum huius alleuiatione, imo ſecundum plurimum pernicioſus.

Prognoſtica. Quando multiplicatur nauſea in conualeſcentibus indicat conuerſionem ſiue recidiuam. Secundum. Vomitus in apoſtematibus hepatis, & proprie concaui & ſplenis proportionatus materiæ facienti apoſtema frequenter bonus. Similiter in eorum oppilationibus, in reliquis apoſtematibus ſecundum plurimum malus. Tertium. Vomitus in febribus proportionatis materiæ febris ſecundum plurimum bonus, & proprie in die critica niſi in peſtilentialibus. Quartum, multoties accidit febricitanti ſpaſmus, aut epilepſia, aut ſimile epilepſiæ ſubito & euomit humorem, ut eſt flos æris, aut indicum & euadit. Quintum, frequenter uomitus remouet ſingultum clamoſum. Sextum, ex adminiſtratione uomitus cum æqualitate ſeruantur renes, & curantur eorum & pedum nocumenta, & fit præſeruatio à multis egritudinibus. Cōfert enim uomitus in omnibus ægritudinibus quæ fouentur à materia in ſtomacho contenta, & confert in ægritudinibus propriis materialibus abſque apoſtemate & ulcere. Item confert in ægritudinibus renum, ueſicæ, & mēbrorum inferiorum, diuertit enim ab inferioribus & eradicat à ſuperioribus. 4. primi cap. proprio. Et ſolutio uentris ſe habet econtrario. Et in omni ægritudine materiali maxime bonum eſt habere ſolicitudinem de ſtomacho ut rectificentur eius operationes, curat enim & præſeruat à pluribus ægritudinibus, & apud Hipp. & Auic. ad præſeruandū adminiſtretur in menſe bis duobus diebus proximis, ut unus ſuppleat in quo alter deficit, quod intelligitur in corporibus culpate ſanis & facile uomentibus, & quibuſdam ſufficit bis in anno, ſcilicet uere & autumno, multiplicatio namque uomitus debilitat uirtutem ſtomachi & facit ipſum lacunam ſuperfluitatum & iuuantior uomitus eſt poſt balneum, comeſtionem & potum copioſum. Septimum, uomitus cholericus purus eſt malus, ſignificans ſuperfluam caliditatem, & ſimiliter phlegmaticus purus malus, ſignificans ſuperfluam frigiditatem. Sed laudabilior uomitus eſt in quo phlegma choleræ eſt admixtum, qui duo humores non ſunt multū diſtantes à phlegmate, & à cholera naturalibus. Hi enim ſunt conſueti in ſtomacho multiplicari, phlegma quidem per uiā paulatim factæ congeſtionis, ſed cholera per uiam defluxus. Vomitus autem fœtidus niger, praſſinus æruginoſus, & diuerſorū colorū, id eſt, in quo aggregantur fere oēs colores ſignificans aggregationem multarum ſuperfluitatum & difformem diſpoſitionē hepatis, & totius eſt peſſimus. Et praſſinus & æruginoſus ſignificant caliditatem adurētem ſm plurimum. Sed uomitus ad nigredinem declinans ſicut azurum & indicum ſm plurimum congelationem. Niger uero indifferenter caliditatem & frigiditatem. Verum quicunque horum eſt à caliditate eſt decliuis ad ſplēdorem & claritatem, & qui à frigiditate eſt abſque ſplendore, nam in congelatione excluduntur partes diaphanę, quæ non excludūtur in aduſtione. Et habenti apoſtema calidum in hepate accidit in primis uomitus cholericus, deinde praſſinus, deinde æruginoſus cui coniungitur ſingultus. Niger uero ſm plurimum fit à nocumento ſplenis, licet poſſit eſſe ab hepate, & proprie in apoſtemate eius propter ſuperfluam aduſtionem ad quam quandoq; fit tranſitus per uomitus cholericos ſupraſcriptos. Octauum, diſpoſitio mala & timoroſa eſt, ut ſit os ſtomachi ſubuerſum, patiens ſyncopim & natura reſtricta. Nā id quod ſedat uomitum addit ad conſtrictionem uentris & quod lenit uentrem addit in uomitum, & eſt dubium ne fœces uomitu educantur, quod eſt peſſimum, niſi ſit illud quod facit uomitum, humor ſubtilis cholericus. Curari enim poterit utraque diſpoſitio cum aqua prunorum & tamarindorum, cum caſſia, manna, aqua hordei, & ſimilibus. Et nota ꝙ homo debilis ſtomachi, præcipue ſi fuerit multæ ſenſibilitatis cum uomitu ſyncopizat, ſed minus hic accidit ſi cibum ſumpſerit. Nonum, uomitus ſanguinis ſequēs ulcus ſtomachi, aut apoſtema non maturum, ruptum in eo, mortem ſignificat. Sequens autem ſolutionem uenæ, apertionem orificii eius, aut reſudationem, ſanabilis, præcipue ſine febre. Decimum, uomitus ſanguinis cum febre notabili perſeuerante eſt malus, & ſecundum plurimum pernitioſus. Sed ſine febre quandoque bonus & terminus ægritudinis præcedentis, & quandoque ab ægritudinibus futuris præſeruatiuus, ita ut in uomitu. 2. lib. ſit tranquillitas & iuuamentum. Antequàm accedam ad curam uomitus memorabo quaſdam medicinas proprias, ſimplices & compoſitas, alteratiuas & ſolutiuas quibus in regimine uomitus & reliquarum diſpoſitionum ſtomachi eſt utendum. Compoſita calida aromaticum roſaceum, gariophilatum, nardinum, ceratum Alexandrinum Meſue, cyminata Alexandrina, confectio de xiloaloes, de galanga, de citoniis, de ſcoria Auicen. electarium de citro de myrto prælatorum lætificans. Aliud emplaſtrum, diaphœnicon, oleum maſtichinum, de abſinthio, pilulæ ſtomatichæ, alephanginæ, rob. ſyrupus de abſinthio, de mentha, de fumoterræ maior, de corticibus citri, ſufuf, ligni aloes, diarhodon aromaticus, theriaca magna, triphera minor communis Galen. trochiſci de abſinthio, de roſ. hierapic. Gal. Frigida diacitoniten, diarhodon, electarium de ſorbis, oleum citoniorum, rob de ribes, de berberis, de ſumach, de citoniis, de piris, de pomis, de granatis, de citro ſyrupus de piris, de citoniis, de myrto, ſaccharum roſaceum. Calida ſimplicia abſinthium, agaricum, aloes, ameos, calamentum, calamus aromaticus, cappares, cardamomum, cyminum, cinnamomum, cyperi, cupreſſi nuces, citrum conditum, & non conditum, cortex & acetoſitas, crocus incoriando ſtomachum, fiſtici, galanga, gallia, gariophili, grana pini ſumpta cum melle & ſaccharo, laudanum, macis, maſtix, mentha, oliuæ, olibanum, oua, paſſulæ, pix, rheumbarbarum, ſcoria ferri uinum, uua paſſa, xiloaloes, ſaccharum. Frigida, acetoſa, acetum, agreſta, aqua ferrata, bellirici, berberis, citonia, corallus, coriandrum, emblici, endiuia ſylueſtris & domeſtica, ferratum, ſcilicet uinum & aqua extinctionis eius, granata omnia, Karabæ, chebuli conditi, lac proprie caprinum, lactuca, mirobalani omnes, myrtus, meſpilia, perſica, pira, poma acria pontica, pruna damaſcena ſicca, ribes, roſa, ſorba, ſumach, ſmaragdus ſuſpenſus ſtomacho & portatus, pellicula interior ſtomachorum gallinarum. Temperata capillus uen. perdix. Quia uomitus eſt duplex, quidam artificialis ad præſeruandum ab ægritudinibus futuris, & ad curandum ægritudines præſentes, quidam ſpontaneus. De regimine artificiali, ſit primus ſermo. In quo quædam ſunt obſeruanda ante uomitum, quædam in uomitu, quædam poſt uomitum. Hoc in primis præmiſſo quod non prouocetur uomitus in his qui ſunt inepti ad uomitum, quorum conditiones uide quarta primi, capitulo proprio. Obſeruanda ante uomitum ſunt iſta. Primum, ut inſueti ad uomendum prius aſſueſiant leuibus uomitiuis, ne ſubito fiat tranſitus ad inconſueta multum corpus mutantia. Secundum, ut ante uomitum præcedat uentris lenitio, ſiue eductio materierum communium ſponte ſiue artificialiter, ſicut clyſteri lenitiuo, & ſimilibus. Tertium, ut ante uomitum cibetur cibis diuerſarum uirtutum mixtis ex inciſiuis, abſterſiuis, uiſcoſis, dulcibus, acetoſis, ſed maxime unctuoſis. Item diuerſis ex parte artificii, ſicut frixis, aſſis elixis, & huiuſmodi. Et ſi timeres uomitum futurum diminutum ex difficultate uenientis, uel ex humorum ineptitudine miſceantur cum his cibis aliqua uomitum uigorantia, ſicut eruca, raphanus, ficus ſiccæ pingues, cœpæ, porri, cum aqua hordei cum fœce ſua & melle, melones, cucumeres, mica panis azimi cum oleo. Atriplices cum ſeminibus ſuis, nuces cum melle, aut aliquod iſtorum, uinum dulce de quo copioſe bibat, & ſint hi cibi male maſticati. Si tamen timeres uomitum non ſequuturum melius eſt ut cibus bonus permittatur. Quartum, ut ſtomachus & extrema ſint ſufficienter calefacta, ſimiliter collum & partes

tes pectoris, & tempus anni conuenientius, est tempus calidum. Et hora diei conuenientior, est meridies, nisi magnus fuerit æstus, tunc eligatur hora tertiarum uel circa. Deinde sumat aliquod ex uomitiuis inferius describendis tepidum, sed in hora uomitus uel parum ante moueatur motibus inordinatis, ut cibus in stomacho agitetur. Et fasciet oculos, pilis ex toto superpositis, similiter uentrem leuiter usque ad umbilicum, sed transacta hora una cum uomitiuum incœperit mouere, ponat digitum in ore, aut pennam anseris oleo intinctam & iteratis uicibus uomitum procuret, donec stomachus à cibo & superfluis mundificetur. Si autem uomitiuum fuerit ualde forte, sicut elleborus albus, est melius ut non præcedat cibus, aut ualde paucus præcedat. Consulo tamen, ut uomitiua non transcendant mediocritatem. Situs autem conuenientior est, ut sedeat & inclinet caput & pectus secundum exigentiam. Quòd si accidentia difficilia superuenerint, detur aqua calida, quoniam uoment aut uēter soluetur, & sedabuntur accidentia, & fiat clystere lenitiuum. Sed finito uomitu quiescat & lauetur ei facies cum aqua rosata, cui parum aceti sit admixtum. Lauetq; sibi os cum uino aut aqua, secundum exigentiam & tardet cibum & potum saltem per duas horas si potest. Et cum cibatur dentur res boni odoris, suauis saporis, paucæ quantitatis, boni nutrimenti, paucarum superfluitatum, facilis digestionis & satis facilis penetrationis & dormiat, & non bibat aquam frigidam, neque alium potum ualde frigidum. Si autem uomitus superfluat succuratur, secundum quod dicetur in sequentibus, & si esset diminutus iteretur & corrigantur accidentia sequentia secundum oportunitatem. Aegritudines autem in quibus confert uomitus præseruādo aut curando, sunt ægritudines stomachi materiales, non apostemosę educendo materiam contentam in eo, siue congestam siue deriuatam ad ipsum, rectificat enim appetitum, attractionem, digestionem & retentionem. Curat singultum clamosum, dolorem stomachi, imo uomitum ipsum. Nocet autem in ægritudinibus eius immaterialibus, & apostematibus eius. Item uomitus curat febres præcipue criticas & symptomaticas frequenter iuuat, & præcipue curat quartanam. Item curat lepram & malitiam choleræ & ulcera mala quæ sunt in corpore. Item confert in epilepsia, apoplexia, soda, uertigine, spasmo materiali & paralysi, tussi, asthmate. Item multas curat ægritudines oculorum. Et breuiter omnes ægritudines, quę fouentur à materia existente in stomacho, præcipue phlegmaticas, in quibus maxime esse debemus soliciti de stomacho. Et confert in ęgritudinibus renum, intestinorum, uesicæ, matricis, podagrę & similium & prohibet generationem lapidis, stomachum enim integre mundificat, diuertit ab inferioribus, eradicat à superioribus. Et solutio uentris se habet econtra, licet stomachum & intestina mundificet. Nocet tamen uomitus cum superfluit, & nocet ſm plurimum in ęgritudinibus membrorum superiorum in quibus stomachus non communicatur. Vomitiua autē leuia in causa calida sint unc. 5. aut. 6. aquæ hordei cum fœce sua. Et fortius est ut huic addatur unc. 1. aceti, aut unc. 2. syrup. acetosi, & tantundem de aqua minuatur, in causa mixta ponatur loco syrupi oxymel compositum, aut scylliticum in eadē dosi. Et fortius his est succi raphani unc. 3. cum oxymellis simplicis unc. 2. Et adhuc fortius si in eo steterit infusus elleborus per diem naturalem. Elleborus quoque niger potest infundi in iure iulep, in aqua, & similibus, & fiet uomitiuum potens secundum tempus moræ in re in qua infunditur, sed non transeat drach. 1. neq; stet in infusione supra diem naturalem & crasso modo contusus. Et adhuc fortius ipso est elleborus niger in substantia, sed non detur ultra. ℈. 1. cum aliquo liquore. Elleborum enim album natura nostri temporis non potest tolerare. Semen quoque atriplicis duarū drach. cum. ℥. 1. oxymellis simplicis & tribus aquæ est satis forte ualens in causa calida. Et similiter flos genestæ, & granum regum, cuius duæ sunt species. s. magnum, & paruum, magnum dicitur kerua, est potens uomitiuum educens phlegma. Similiter capistrum arborum, uide dosim apud Mesue. Pro cura uomitus sciendum est ipsum esse duplicem, s. cibalem sub cibali comprehendendo uomitum cuiuscunq; rei in corpore. Aliquando humoralem, sub humorali comprehendendo uomitum cuiuscunque rei corporeæ, de quibus superius theorice actum est.

Cura uomitus cibalis exigit quinque intentiones. Prima, remouet causam uomitus. Secunda confortat stomachum cum propriis moderate stipticis participantibus. Tertia, prohibet humores ne fluant ad stomachum. Quarta, corrigit accidentia. Quinta ordinat debitum regimen sex rerū. Si ergo pendeat ab aere, cibo & potu, & reliquis non naturalibus, de quibus supra, remoueatur ipse & nocumentum p eas impressum cum contrariis & corrigentibus malam complexionem, & quodcunque nocumentum per eas inductum, cum interius & exterius applicitis quorum copia inferius ponetur, & cum eisdem complebitur.

Secunda intentio, s. stomachi confortando, si illa quæ administrantur sunt propria stomacho & moderatæ stipticitatis participantia. Tertia autem, scilicet prohibitio humorū à fluxu cum eisdem stipticis perficitur, de quibus in secunda intentione. Item cum diuersionibus cum euacuatione, & sine secundum exigentiam humorum, qui uideantur uerisimiliter ad stomachum fluxuri, & ligaturæ manuum supra cubitos, & pedum supra genua, & uentosa posita super fundo stomachi conferunt ad retentionem. Et positio pedū in aqua calida retinet diuertendo, sicut positio ipsorū in frigida nocet congelando, & immobilitando. Quarta autem, scilicet correctio accidētium perficitur secundum ipsorum exigentiam, præcipue syncopis corrigatur, sicut dictum fuit in cap. pręcedente, & reliqua secundū quod dicetur in hoc cap. Quinta, autem perficitur pręcipiendo regimen contrarium regimini quod fuit causa vomitus, & contrarium discrasiæ in stomachum impressę, præcipue somnus prolixus cōuenit. Et paucitas cibi & potus, boni chimi, facilis digestionis, saporis delectabilis, satis cito penetrantis, confortantis stomachum tam proprietate, quàm stipticitate temperata, contrarij discrasiæ impressæ. Præcipue vinum sit laudabile, placens patienti, & cibi aromatizati cum his, quæ declinant ad calidum, aut frigidum secundum exigentiam, & amygdalæ excorticatæ contritæ positæ in ferculis conferunt & delectant. Et in uomitu calido confert kist fabarum & lentium condita cum aceto & brodium consumptum, factum secundum artem, cui admisceantur amyg. & aromatizatum secundum exigentiam discrasiæ, in quo etiam aliquando ponitur panis bis coctus. Item laudantur fistici, cortices citri, aut aranciorum conditi, cappares in causa frigida, sed in calida præparantur cum uino granatorum agresta, suc. limonum citri, aranciorum, & similium, & marinata confecta, & coriandrum habet singularem proprietatem. Post cibum utatur piris, aut cyton. assis, aut condit. Item diacitoniten & parū casei in fine mensæ. Et eligantur carnes, pisces, & reliqua cibaria ægro placentia & bene conditionata, ieiunet sæpe. Somnus multus etiam post cibum immediate ad cuius prouocationem confert sumere aquam carnis cum uino odorifero stiptico, & pauco pane bis cocto, & pauco pulueris coriandri, dormient enim & sudabunt. Quies animi & corporis proprie post cibum donec à stomacho amplexetur, & res terrefacientes prohibent uomitum dum est in fieri, sicut aspersio uiolenta faciei cum aqua frigida, & clamare, & eum terrefacere ne uomat, & uerecundia, & similia animam diuertentia à perceptione obiecti facientis uomere. Si uero pendeat à percussione super stomacho, aut in membro stomacho communicante, curetur percussio secundum quod oportet & remoueatur nocumentum stomacho impressum & confortetur stomachus, & prohibeantur humores, ne fluant ad stomachum, neque ad membrum stomacho communicans cum phlebotomia, & cæteris diuersionibus. Corrigantur accidentia secundum quod oportet & ordinetur regimen conueniens habendo respectum ad percussionem, uomitum & causam eius. Quòd si pendeat à uenenosis sumptis educantur illa uomitu & secessu, & dentur bezahartica propria contra illa & stomachus, & membra nobilia confortentur. Si uero à morsu uenenosorum curetur locus morsus secundum quod oportet, & supra locum morsum ponantur stiptica cum debita ligatura prohibentia transitum ueneni ad loca nobilia & confortetur stomachus, & membra nobilia. Si uero uo-

mitus cibalis fuerit per cõmunitatem à toto, aut à membris particularibus,ſicut cerebro,hepate,ſplene,&c.Quinque ſimiles iam dictis exiguntur intentiones. Prima corrigit diſpoſitionem totius,aut membri communicantis.Secũda,corrigit diſpoſitionem ſtomachi ipſum confortando. Tertia, prohibet ne humores fluant. Quarta corrigit accidentia. Quinta,ordinat regimen. Prima autem intentio complectur curando febrem, & cætera nocumenta totius cum quibus oportet, cauendo tamen in eorum curatione quantum eſt poſsibile ab his quæ lædunt ſtomachum,ſicut ſolutiua fortia,& reliqua,quæ ſtomachum debilitant. Similiter debent curari diſpoſitiones cerebri,ſicut dolor, apoſtema, pcuſsio, & ſimilia.Item diſpoſitio reliquorum membrorum ſibi communicantium,cauendo ut ſupra,in eorum curatione ab his, quæ lædunt ſtomachum,quantum eſt poſsibile.Secundo, iuxta ſecundam intentionem confortetur ſtomachus cum ſumptis interius & exterius applicitis,utputa nocumenta ipſius corrigentibus, quæ tamen non noceant,aut parum noceant toti, aut membris ſibi communicantibus.Tertio,prohibeatur fluxus humorum ad ſtomachum,tum confortando ipſum ut ſupra, tum diuertendo & euacuando ſecundum quod fuerit expediens, habendo ſemper reſpectum ad diſpoſitiones membri communicantis humorem, ueriſimiliter fluxurum, & ſtomachi diſpoſitionem. Quarta, corrigantur accidentia ſecundum quod oportet, ut dicetur in cap. hoc. Quinto, ordinetur regimen ſex rerum habendo reſpectum ad ſtomachum, ratione cuius debet exhiberi paucus cibus,& conditionatus, ut ſupra. Et ſomnus debet eſſe multus, & multo magis habeatur reſpectus ad diſpoſitionem totius, & membri communicantis. Similiter ſi uomitus cibalis fuerit per eſſentiam in ſtomacho, quinque ſimiles exiguntur intentiones. Prima, eſt remotio cauſæ ſtomachi facientis uomere. Secunda, ſtomachi confortatio. Tertia,prohibitio ne humores fluant. Quarta accidentium correctio. Quinta, debitum regimen. Si ergo cauſa uomitus cibalis fuerit mala complexio ſine materia alteretur cum contrariis interius & exterius applicitis, quæ ſunt propria ſtomacho. Si uero fuerit cum materia, primo materia euacuetur, ſecundo diſcraſia cum contrariis corrigatur. Si uero in cauſa fuerint uermes, attendatur curæ ipſorum ſecundum quod dicetur in proprio capitulo. Si uero oppilatio in pyloron, remoueatur cauſa oppilationis. Et ſi cauſa fuerit apoſtema, aut puſtula curetur, ſicut dicetur capitulo ſequenti. Et ſi fuerit ulcus & corroſio mundificetur & conſolidetur. Si uero dolor fuerit in cauſa mitigetur. Et ſi raritas texturæ intendatur unioni & confortationi ſtomachi, & eius corrugationi. Et cauſis uomitus remotis,ſtomachus iuxta ſecundam intentionem confortetur. Et ſi ambæ intentiones, ſcilicet remotio cauſæ, & confortatio ſimul perfici poterunt, erit præſtantius. Mala autem complexio calida ſtomachi ſine materia, cum infraſcriptis remouenda eſt. Et cum eiſdem ſtomachus confortari poteſt, & uomitus prohiberi. ℞. olei cytoniorum, roſ. omphacini, ana.℥.1. roſ.antheræ, corallorum rub. myrti, ana.ʒ.1. galliæ muſcatæ, maſticis ana.℈.1. aceti modicum, ceræ quantum ſufficit, fiat unctio. Et ſi uis magis infrigidare his adde ſucci acetoſæ.℥.1.& fac bullire cum oleis & aceto, ad ſucci & aceti conſumptionem, & poſtea adde pulueres, & fac unguentum. Et fortius imprimens eſt ſacculus factus ex pulueribus ſupraſcriptis, & figuratis ſecundum formam ſtomachi, & imbaſtitus qui infundatur in aqua roſacea dupla ad acetum, & optime expreſſa, & actu notabiliter frigidus applicetur multoties, præcipue ubi eſſet ſuperfluitas caliditatis & eſſet opus forti retentione, ſicut in cholerica paſsione, poſt ſacculi amotionem ſequatur unctio, de qua ſupra. Poſſet etiam fieri cerotum diſſoluendo, maſtichis.℥.1.cum oleis ſupraſcriptis & aceto, & addendo pulueres ſupraſcriptos, præter maſtichem, & extendatur ſuper corio ſcutalis figuræ ad quantitatem ſtomachi. Sumenda in fine menſæ, ſunt diacitonitem de ſaccharo ſine ſpeciebus, aut pyrum, aut cytonium aſſum conditum. Si uero in cauſa eſſet mala complexio frigida. ℞. thuris, maſtichis, galliæ muſcatæ, ana.ʒ.1.garioph. menthæ, roſarum, corallorum, abſinthii, calami aromatici, galan. ana.ʒ.s.olei maſtichini, olei de ſpica, ana.℥.1.uini ſtiptici potentis odoriferi.℥.1.aceti acuti modicum, ſcilicet.℥.s. ceræ quantum ſufficit, bulliant olea, uinum, & acetum ad couſumptionem uini & aceti, & fiat unguentum cum quo notabiliter regio ſtomachi ungatur. Ex eiſdem poſſunt fieri ſacculi, qui infundantur in uino nigro, ſtiptico potenti, quadruplo ad acetum acutum, & ſacculus in ipſis notabiliter calidis infundatur, & optime expreſſus regioni ſtomachi applicetur ter aut pluries, poſt eius amotionem ſequatur unctio, de qua ſupra. Cerotum ad hanc intentionem.℞. pulueris ſupraſcripti.℥.1. picis græcę, maſtichis, reſinæ, laudani, ana.℥.s. ceræ qnantum ſufficit, diſſoluantur ad lentum ignem, & cum oleo ſupraſcripto quantum ſufficit &.℥.s.aceti, & addendo pulueres, fiat cerotum tenax & applicetur, vt ſupra prius ſuffumigando ipſum cum ligno aloes. Hæc enim ſimul complent primam intentionem & ſecundam. Et in fine menſæ ſumat diacitoniten cum ſpeciebus, & ſimilia. Si uero eſſet lapſus ad humiditatem utatur notabiliter ſiccis, ſicut cypero, nuce cupreſsi, & ſimilibus. Si uero ad ſiccum permiſceantur humi. cum ſiccis & ſtipticis, ut natura dirigat humida contra ſic. & ſtiptica ad retentionem. Si uero humores fuerint in ſtomacho fauentes malam complexionem educantur uomitu & ſeceſſu primo deinde mala complexio corrigatur, & ſtomachus confortetur. Vomitus autem ſi materia fuerit natans, fiat cum impoſitione digiti,aut pennę in ore, aut cũ leuibus uomitiuis, quorum deſcriptio ſuperius præceſsit. Similiter ſoluatur uenter, ſi uomitu educi non poſſunt cum ſolutiuis leuibus ſtomacho non nocentibus, ſicut materia cholerica, cũ rheubarbaro. Phlegmatica cum pilulis alephanginis, aut ſtomatichis. Mixta ex his cum hiera ſimplici in forma pilularum, ſi fuerit natans. ſi uero imbibita, aut in uiſcata cum hiera ſimplici in forma electuarii, de qua detur.ʒ.1. Eſt tamen melius ſi fuerit imbibita, aut inuiſcata, ut præmittantur digeſtiua, abſtergentia & incidentia, ſicut ſyrupus acetoſus in cholerica, & oxymel ſimplex in phlegmatica cum aqua ſaccharata in æquali doſi cum ſyrupo, uel accipiantur ſine aquis, ut diuturniorem moram contrahant in ſtomacho & melius inuiſcentur in ſtomachi ſuperficie. Et ſi opus fuerit fortiori abſtergente, accipiatur oxymel compoſitum, aut ſcylliticum, & poſſunt miſceri cum aqua decoctionis cinnamomi. Materia uero melancholica euacuetur cum diaſena,aut ſena, aut epithymo conſolatis cum zingibere & pauco ſalis gemmæ, & miſceantur cum pauco iure galli, aut aqua caſei. mirobolani nigri permixti, cum aliis ſolutiuis,euacuando confortant & uomitum ſiſtunt, poſtea diſcraſia ſtomachi corrigatur, & ſtomachus confortetur. Corrigantur autem accidentia iuxta quartam intentionem, ſecundum quod oportet. Quinta autem intentio perficitur faciendo regimen declinare in contrarium diſcraſiæ, & cibus ſit paucus, facilis digeſtionis, boni chimi, cito penetrans, boni odoris, placens patienti, & confortatiuus ſtomachi, & parum bibat, dormiat multum, & immediate poſt cibum, & quieſcat, & aſpergatur facies, ſi uellet uomere, & terrefiat ne uomat, & fiant ligaturæ in extremis, & uentoſa ſtomacho ſuperponatur, & extrema in aqua calida, aut frigida imponantur ſecundum exigentiam reliquarum circunſtantiarum. Curationes autem uermium, apoſtematum, puſtularum, & ulcerum, & dolorum ſtomachi ponentur in ſequentibus. Oppilatio autem pyloron, ſi naturalis, curam non habet. Si uero pendeat ab humore craſſo & uiſcoſo, ſecundum quod eſt ut plurimum, curatur cum abſtergentibus & inciſiuis, quæ parum anteſcripta ſunt. Item cum exhibitione hieræ picræ in forma electuarii.

Raritas autẽ texturæ ſtomachi curatur intendẽdo unioni partiũ eius & confortationi ipſius,& eius incoriationi,& cauendo à ſolutiuis,& faciẽtibus uomere & proprie fortibus, & à ualde reſoluentibus & exiccãtibus. Sint ergo exterius applicita propria,& ſtiptica,& contraria diſcraſiæ ipſius,ſed non multũ excedentia in qualitatibus primis actu,aut potentia,de quibus ſtatim ſermo præceſsit. Similiter interius ſumpta ſint ,pprie moderate ſtiptica uiſcoſitate participãtia,hæc enim ſtomachũ iuuant & incoriant,ſicut cytonium, thus, maſtix, crocus.& pelliculæ intrinſecæ in ſtomacho gallinarum con-

conueniunt cum proprietate sua, & uinum suaue stipticum in pauca quantitate sumptum, & seruet reliquum regimen sex rerum, de quo supra. Si uero uomitus fuerit humoralis, tunc est duplex, criticus aut symptomaticus. In uomitu critico sinatur natura operari, si uerisimiliter ex digestione præcedenti & uirtutis tolerantia uideatur fore sufficiens, nec est cibo, aut alio modo impedienda. Si uero fuerit diminutus adiuuetur cum leuibus, tantum, quæ ex dictis in uomitu artificiali elici possunt, si uero superfluus constringatur cum auxiliis inferius scribendis. Si uero fuerit symptomaticus, aut erit solum ex humoribus, in stomacho congestis, aut aliũde deriuatis. Si primum, quinque requiruntur intentiones. Prima, est humoris in stomacho congesti, uomitu, aut secessu, aut utroque modo euacuatio, & ad euacuãdum humores imbibitos, aut inuiscatos, magis confert uomitus, quàm solutio. Secunda, est correctio discrasiæ stomachi quæ est causa congestionis, & similiter stomachi confortatio. Tertia, est ꝑhibitio, ne humores à membris circunstantibus fluant ad stomachum. Quarta, accidentium correctio. Quinta, debitum regimen sex rerum non naturalium. Quæ omnes intẽtiones complendæ sunt, sicut dictum fuit in uomitu cibali à mala cõplexione cum materia. Si uero fuerit symptomaticus ex humoribus ad stomachum, aliunde deriuatis, septem exigunt intentiones. Prima euacuat. Secunda diuertit. Tertia regit membrum mittens. Quarta fluxum intercipit. Quinta regit stomachum recipientem. Sexta corrigit accidentia. Septima ordinat regimen sex rerum non naturalium. Pro prima intẽtione est sciendum, quòd si uomitus fuerit qualis oportet, quem uirtus bene toleret, sinatur natura operari, uomitus nanque curat uomitum, sicut fluxus fluxum. Propterea uomitus in principio paroxismorum est sinendus, prohibet enim paroxismum, aut minuit, quarta primi. Si uero fuerit uomitus non qualis oportet, aut uirtus non bene eum toleret, est sistendus modis infra scriptis penes suprascriptas intentiones, si ergo repletio fuerit in toto, & fuerit æqualis omnium humorum, idest, proportionalis, aut sanguis dominetur, fiat phlebotomia de uena communi, aut de saphenis, pręcipue si retentio sanguinis menstrualis, aut hæmorrhoidalis fuerit in causa. Si uero fuerit dominium aliorum humorum absque peccato sanguinis euacuentur secũdum ipsorum exigentiam euacuantibus integratis ex suis minoratiuis, digestiuis, & eradicatiuis, etiam iteratis secundum exigẽtiam. Sint tamen tales quòd stomachum non lædant, aut parum lædant, propterea uitanda sunt solutiua fortia, & proprie non correcta, digestiua propria in cholerico sunt oxisacchara syrup. de agresta, de granatis, de citro, de limonibus, de papauere, qui prohibet effusionem materierum ad stomachum, syrup. endiuiæ, de cytoniis. Aquæ uero sunt, sicut endiuiæ, lupuli, acetosæ, hepaticæ, plantaginis. Sed in phlegmatico, & mixto, syru. de mẽtha, de absinthio, mel ros. aqua mẽthæ, absinthij in melancholico, syrup. de bizantiis, de epithymo, de fumo terræ, aqua scolopendriæ, buglossæ, &c. Sed aqua hordei excorticati ualet in cholerico, & mixto pluribus modis, scilicet infrigidando, humectando, aperiendo, prouocando urinam, leniendo uentrem, & si fecerit uomitum confert educẽdo causam, & est optima in curatione febrium, & eductione choleræ prasinæ, eruginosæ, & humorum adustorum, ita ut frequenter sit medicina solennis in curatione fluxus, & uomitus cholerici & mixti & cum ipsa possumus multas medicinas permiscere secundum exigentiam, & maxime ualet in materiis corruptis quarum quærimus eradicationem. Solutiua uero sunt, sicut rheumbarbarum, & myrobalani citrini, in cholerico pilulæ alephanginæ. In phlegmatico pilulæ de reubarbaro, & stomatichæ in mixto, & sena myrobalani Indi. Epithimum in melancholico, & posset fortificari, addendo magis exoluentia secundum exigentiam. Secunda autem intentio, scilicet diuersio perficitur cum ligatura pedum supra genua, & manuum supra cubitos. Item cum uentosis in natibus & coxis. Item super umbilico & regione hepatis, & splenis, & proprie quando ab eis partibus materia stomacho communicaretur. Clysteria quoque leuia, aut acuta secundũ exigentiam iuuant ad diuersionem. Lotiones quoque pedũ, & brachiorum cum aqua calida sunt ad hanc intentionem. Et ad hanc intentionem sunt prouocatio urinæ, & sudoris, sanguinis menstrualis, hæmorrhoidalis, & similium. Sed pro tertia intentione scilicet regimine, membri mittentis debemus tria facere. Primo ab ipso superflua euacuare. Secundo, discrasiam eius corrigere. Tertio, ipsum confortare. Si ergo splen fuerit in causa ab ipso euacuabimus melancholiam, si hepar & kystis maxime sanguinem, & choleram, si matrix menstrua nisi fuerit prægnans, & si retẽtio sanguinis hæmorrhoidalis fuerit in causa, ipsum prouocabimus, & sic de cæteris, discrasiam autem horum membrorum corrigemus, & similia, confortabimus cum contrariis propriis moderata stipticitate participantibus. Fluxus autem intercipitur iuxta quartam intentionem oppilando uiam transitus humorum ad stomachum, & humores ipsos incrassando, & compingendo, & quia stomachus recipit humores à toto mediante hepate, super regione hepatis, stomachi, & partium adiacentiũ sunt ponenda stiptica propria illis membris, & cum hoc contraria ipsorum discrasiæ.

Et conuenientia adhoc sunt unguenta, & sacculi superius descripta, quibus possunt addi apud necessitatem maioris infrigidationis sandali, spodium, camphora & similia. Et ubi calefacere opus sit, thus, mastix, spica, nuces cupressi, & similia humores etiam incrassentur, & compingantur, & uiæ claudantur cum interius sumptis stipticis, & uiscosis, & apud maiorem necessitatem stupefaciẽtibus. Et ex leuibus propriis in causa calida sunt rob, aut syrupus de granatis, & similiter de citoniis descriptione Rasi in hoc cap. de uomitu & cholerica passione. Item trochisci de olibano ab eo descripti in eodem cap. & ualent in causa mixta. Confectio quoque de cytoniis descriptione Mes. in suo Antidotario distinctione prima, & incipit, confectio de citoniis bona confortans stomachum & faciens digestionem, &c. est preciosa, & docet ibidem ordinare eam in causa mixta, & causa calida. Et multiplicãdo calida ualebit in causa frigida. Et si opus fuerit stupefacere detur syrupus de papauere uel. 5. ℈. trochiscorum de olibano & addatur opii, eroci, ana. gran. 1. aut plus secundum exigentiam. Hæc autem debent sumi per. s. horam ante cibum, & per maius tempus, sed opiata saltem per duas horas añ, Et positio extremitatum in aqua frigida est ad hanc intentionem, & proprie in causa calida.

Regimen autem stomachi recipientis iuxta quintam intentionem perficitur. Primo educendo materiam in stomacho existentem uomitu, & secessu, aut utroque modo secundum quod uidebitur magis expediens. Secundo stomachum confortando cum propriis stipticis discrasiæ suæ contrariis. Confortantia autem stomachum, & uomitum prohibentia in causa frigida sunt syrupus de mẽhta, de absinthio cum aqua cinam. garioph. galangæ, & similium. Item diacitoniten cum speciebus in fine mensę. Et in causa calida miua cytoniorum syrupus de ribes, de piris cum aqua calibeata. Et in fine mensæ diacitoniten de saccharo. Et ad hanc intentionem sunt multa electaria, trochisci, pulueres sparsim ab authoribus colligendi. Applicanda autem exterius sufficienter dicta fuerunt cum ageremus de uomitu cibali. Et ex expertis apud Auic. in causa frigida. ℞. galliæ, xiloaloes crudi, gariophili, partes æquales sumat de eo in potu, exempli gratia, ʒ. 1. usq; ad. 2. cum uino cytoniorum. Et si huic addatur pulegii pars una est præstantius si æger non abhorreat. Et cauendum est à stipticis uentre existente stiptico nisi prius leniatur. Et apud Auic. camphoræ inest proprietas sistendi uomitum in causa calida, sumpta in potu cum rob stipticis, & odorata, & linita & remouet nauseam. Et quando sint humores mali in stomacho, dentur in principio mensæ lubricantia. In fine stiptica confortantia. Et trochisci stellæ sunt potentes in sistendo uomitum, & reliqua opiata. Sed non sunt administranda, nisi cum reliqua non sufficiunt & bene correcta incipiendo a dosi parua distanter à cibo. Si uero materia à capite ad stomachum deriuetur.

Prima intentio est cura catarrhi, de qua superius proprio cap. Secunda est stomachi regimen, quod manifestum est ex dictis. Si uero materia à splene ad stomachum deriuetur, similes obseruandæ sunt intentiones de euacuatione, diuersione humoris melancholici, & sic de cæteris. Verum ea quæ cõplent has intentiones diuersificantur secundum humores & discrasiæ exigentiam, quæ omnia possunt patere ex iam di-

ctis.Et idem regimen ſeruandum eſt in cura uomitus, à quo
cunque membro ſit communicatio.Accidentia autem iuxta
ſextam intentionem corrigãtur ſecundum quod oportet. Et
regimen ſex rerum iuxta ſeptimam ordinetur, ſecundum ꝙ
dictum eſt in uomitu cibali,hic tamen canon in cibando ob
ſeruetur. Quòd ſi euomat reiteretur cibus, ſed bene condi-
tionatus,ut ſupra,& in modica quantitate. Et quoties euo-
mit toties reiteretur,nam tandem una uice retinebit.Et idẽ
canon ſit in medicinis, & narratur ab Auic. in proprio cap.
ſumptus à Gal.6.interiorum,ſecundo cap. quòd quidam ho-
mines inceſſanter appetunt cibum, & quoties ſumunt expel
lunt ipſum per inferius,aut ſuperius,& ſunt in cõtinuo exer
citio comedendi,& expellendi cibum,& uiuunt uita ſanorũ
non tamen uiuerent,niſi aliquid retineret.Similiter eſt auis
comedens locuſtas continue,& continue eas euomens in to
to tempore in quo recipit eas. Idem faciebat quidam gu-
loſus in patria mea,ſcilicet Verona multũ famoſus, qui mul
toties in die comedebat, & toties euomebat, ut nouo cibo
delectaretur. Vomitus prægnantis contingens per commu-
nitatem à matrice propter retentionem menſtruorum com-
muniter eſt magis infeſtans à ſecundo menſe uſq; ad quartũ.
Ante enim menſem ſecundum parum de ſanguine menſtrua
li retẽtum eſt. Sed poſt quartum fœtu aucto multum ſangui
nis cedit in fœtus nutrimentum. Hic ergo ſi fieri poteſt eſ-
ſet curandus eiſdem ſeptem intentionibus,de quibus ſupra.

Sed prima intentio, ſcilicet euacuatio prohibetur, niſi à
quarto uſque ad ſeptimum,quarta aphoriſmorum. Verunta-
men phlebotomia magis ſuſpecta eſt, quanto maior eſt fœ-
tus,quinta aphoriſmorum. Sed ſolutio uentris in primis mẽ
ſibus,ſcilicet uſque ad tres incluſiue ſuſpecta eſt,cum eo tem
pore ligamenta fœtus ſint debilia, & à ſexto menſe ſupra ſi-
militer ſuſpecta,propter fœtus nimiam grauitatem. Conce-
di tamen poſſunt ſolutiua facilia, ſicut rheumbarbarum, &
mirobolani,caſsia manna,& ſimilia. Licet omnia aliquid ſu-
ſpitionis ingerant. Et Auicen.21. tertij, concedit polypo-
dium exiccatum. Diuerſiones etiam fieri poſſent iuxta ſe-
cundam intentionem cum clyſteribus leuibus, ſicut ex bro-
dio carnium,oleo,ſale,ſaccharo rub.uel melle, & poſſet po-
ni caſsia, ſimiliter ligaturæ manuum ſupra cubitos. Item
uentoſa magna ſuper umbilico, hæc tamen non ſunt pluri-
mum continuanda.

Correctio autem diſpoſitionum membri mittentis, ſcili-
cet matricis,iuxta tertiam intentionem nõ debet fieri, opor
tet enim prouocare menſtrua, quorum prouocatio faceret
aborſum. Quarta autem intentio,ſcilicet fluxus interceptio
ſuſpecta eſt ne materia ad ſtomachum fluxura retineatur, &
retenta putreat,& ad membrum aliquod apoſtemandum cõ-
uertatur,eſt enim minus malum ut uomitu educatur.Confor
tatio autem ſtomachi iuxta quintam intentionem male fieri
poteſt,cum materia ad ipſum continue deriuetur.Conforta-
tio nanque applicata interius aut exterius cum ſint ſtiptica
ſtomacho exiſtente pleno ſuperfluitatibus ſunt cauſa reten-
tionis illorum ſuperfluorum in ſtomacho, & conſeqnenter
cauſa maioris conturbationis & anguſtiæ. Quare oportet al
terum duorum fieri,aut materiam ad inteſtina deriuari cum
clyſteribus,de quibus ſupra,& aliquando ſolutiuis ſupraſcri
ptis leuibus,& cum diæta uentrem leniente,ſicut paſſulis,fi-
cubus,uitellis ouorum,ſaccharo,brodio carnium laudabiliũ
& ſimilibus ſumptis in principio menſæ. Aut oportet uomi-
tum ſinere & ipſum facilitare, uomitus nanque materiæ in
ſtomacho contentæ ante cibi ſumptionem erit cauſa quietis
ſtomachi & appetitus. Et quòd cibus in ſtomacho retinea-
tur & bonæ digeſtionis eius, neque natura ex hoc uomitu
etiam quatuor aut pluribus menſibus cõtinuatis tantum ter
retur,quantum terretur ex uomitu à cauſa prẹternaturali pẽ
dente. Et nota quòd aqua hordei ſumpta in mane calida aut
uentrem lenit,aut uomitum facilitat. Et ſit. 4.℥.uſque ad.6.
Si tamen ſumpto cibo inclinaretur ad uomitum retineatur
aſpergendo faciem cum aqua frigida, & apponendo ſtoma-
cho aliquid conſtrictiuum ex ſupraſcriptis. Et in fine menſæ
ſumendo cytonium,aut pirum,aut aliud ſimile ſtomachi con
fortatiuum, aut conſtrictiuum, & apponatur uentoſa ſuper
umbilico,& ſimilia.Si tamen euomerent, euomant comple-
te cibum & humores, deinde cibus iteretur cõfortando ſto-
machum,ut ſupra,& toties cibetur, donec aliquid retineat.
Et miua cytoniorum cum bolo armeno ſedat uomitum. Et
ſyrupus de agreſta, & acetoſitas citri ſunt propria in uomi-
tu prægnantis à cauſa calida. Corrigantur accidentia iuxta
ſextam intentionem ſecundum ipſorum exigentiam.Et regi
men ſex rerum ordinetur,ſicut dictum fuit ſuperius. In hoc
tamen habet differentiam prægnans à cæteris uomentibus,
quia oportet magis complacere appetitui illius,quàm cæte-
rorum. Et uinum odoriferum paucum ſubtile & rectificans
appetitum earum nauſeam & uomitum.Et ſinapis excitat ap
petitum deiectum per præſentiam humorum, frigidorum,
craſſorum,& uiſcoſorum. Et caſeus aſſatus excitat appetitũ
& ſedat uomitum. Et cytonia aſſata in quibus ſint ſciſſa fru-
ſta xiloaloes indi in fine menſẹ ſiſtunt uomitum,& ualent ad
appetitum. Vomitus ſanguinis ſi fuerit à uirtute ſana ex-
pellet ſuperflua, aut fuerit criticus, ſinatur natura operari
quouſque æger toleret bene.Alius uero ſiſtendus eſt, pro cu
ius cura recurre ad capit. de ſputo ſanguinis. Omnes enim
intentiones & medicinæ ibidem poſitæ ſunt ad hunc locum
offerendæ.Non eſt niſi hæc differẽtia, quia ſicut ibi eligimus
medicinas pectorales,ita hic eligantur medicinæ ſtomacha-
les.Aui.tamen deſcribit remedium expertum.℞. acatiæ, ſe-
minum roſarum, terræ ſigillatæ, & balauſtiarum, ana.ʒ.1.
opii gran.5. ſem. hyoſcyami alb.gra. 8. gummi arabicæ.ʒ.1.
ſucci arnogloſſæ,uel uirgæ paſtoris.℥.2. Si uolumus dulcora
re poſſumus addere iulep,roſ.ʒ.1.Si uero uolumus ipſum in
forma ſolida ponatur cum ſupraſcriptis pulueribus, ſucci
quantum ſufficit,pro formandis trochiſcis his utere ſecundũ
exigẽtiam.Poteſt enim ex his exhiberi à.ʒ.s.uſque ad. 1. &.
s.diſtemperatis cum uino ſtiptico multẹ commixtionis cum
aqua calibeata,aut cum aqua plantaginis, uel accipiantur in
forma pilularũ, & poſt eas bibatur aliquid ex ſupraſcriptis.

Vomitus autem ſanguinis ſequens ulcera, aut apoſtemata
rupta curatur cura ulcerum,aut apoſtematum,de qua infra,
admiſcendo medicinis ulcerum ſanguinem conſtringentia.
Et ſi à capite deſcenderit, cura poteſt patere ex cura fluxus
ſanguinis narium. Cura uomitus, aut ſputi ſanguinis pen-
dentis à ſanguiſuga manifeſtabitur in ſequentibus in quo-
dam cap.proprio.

De cholerica paſsione. Cap. 79.

HIc terminus cholerica paſsio apud Alexãdrum & Si
monnm deſcendit à χολάδις Græce, quod eſt inteſti-
num latine. Sed penes hos melius ſcriberetur chola-
dica quàm cholerica. Sed apud alios Græcos noſtri
temporis hic terminus eſt corruptus cum potius deberet di
ci cœliaca κοιλία enim Grẹce,idem eſt quod uenter Latine.
Vnde cœliaca paſsio,ideſt,uentralis paſsio,quia κοιλίαν Grẹ
ci ſcribunt per οι diphtongum,cui Latinæ œ,diphtongũ cor
reſpondet,melius ſcriberetur cœliaca,quàm ciliaca. Eſt aũt
deſcriptiue motus uehemens materierum ex indigeſtione
corruptarum ad expellendum eas à corpore cum labore, &
acuitate uirtutis expulſiuæ, in tantum ut frequenter fiat uo-
mitus & ſeceſſus ſimul, una uia non ſufficiente ad egreſſum
huius materiæ propter ſui multitudinem, & acuitatẽ expul-
ſiuam præter modum ſtimulantem.

Species ſumuntur ſecundum diuerſas ſpecies exeuntium.
Sunt enim quædam aquoſa de genere phlegmatis. Quædam
cholerica & diuerſarum ſpecierum,& proprie corruptarum
ſicut choleræ praſsinæ,eruginoſẹ,& ſimilium.Quẹdam melã
cholica corrupta frequenter aduſtione participantia diuer-
ſarum naturarum & colorum. Cauſæ eius ſunt omnia quæ
corrumpunt digeſtionem,imo digeſtiones,ſiue ſint cibi ma-
li facile corruptibiles,ſicut proprie lac, chryſomilla, melo-
nes,& ſimilia,ſiue ſit ciborum quantitas ſuperflua, aut mala
præparatio, aut malus ordo, aut tempus incongruum cum
ponitur indigeſtum ſuper indigeſto,aut tempus anni,& pro
prie æſtas & autumnus.Et aer in ſua ſubſtantia corruptus,&
ea quæ accidentaliter occurrunt,ſicut coitus,balneum, exer
citium indebitum,accidentia animi immoderata & proprie
tempore non congruo.Et multiplicatur ex potu aquæ frigi-
dæ in ieiunio ſequente cibum craſſum. Corrumpuntur quo-
que digeſtiones, quæ ſunt cauſa cholericæ paſsionis propter
nocumenta ipſorum digerentium,ſcilicet ſtomachi, & hepa
tis cum ſunt læſa per eſſentiam ſecundum aliquam ſuarũ na-
turarum,

turarum, aut omnes, aut per communitatem, uel à toto, uel à singulis membris communitate absolute uel non absolute, sed de causis corruptę digestiõis in sequẽti ca. uberius ageť.

Signa. Incipit in primis cum lenitate, deinde statim augetur cum dolore & punctione in stomacho & intestinis. Et quæ sunt minus maligna in primis secundum plurimum expellũtur, sicut cibi corrupti, deinde humores aquosi, & cholerici citrini, tandem uirides prasini, & eruginosi, & nigri, & tandem perducit ad fluxum uentris, qui est sicut lotura carnium recentium, & interdum habet dolorem pungitiuum & quandoque perducit ad karatim alcurat, & sunt frusta subtilia ex substantia intestinorum, quæ educuntur in disenteria. Accidentia eius sunt sitis, cuius tolerantia iuuat, & bibere aquam frigidam nocet, dolor, & punctio, & uigiliarum instãtia à principio usq; ad finem, sed in processu perducit ad spasmum & singultum, & tandem ad casum pulsus, sudorem frigidum, & mortem, & hoc usque ad septimum. Est enim passio peracuta, cuius terminus est ad mortem, uel ad salutem à. 4. usque ad. 7. dies.

Prognostica. Primum qui hanc passionem frequenter incurrunt, facilius eam tolerant materia non existente tãta nec ita maligna. Qui uero raro difficulter saluantur ex causis cõtrariis, propterea infantes facilius saluãtur quã reliqui, quia eam frequentius cæteris incurrunt. Et quia uirtutes suæ naturales sunt fortissimę. Secundum, cum uentum est ad casum uirtutis, frigiditatem extremorum, spasmum & singultum in fine, nõ est spes salutis. In principio uero sic, cum tunc sequatur punctionem & dolorem & fortem pugnam, in fine uero uirtutis debilitatem, & corporis consumptionem. Tertium, multoties cum restringitur cholerica passio, declinat materia subito ad uias urinæ, & accidit ardor urinæ. Quartum, hæc passio secundum plurimum est salubris si debite tractetur, sed non apud tardos, negligentes, aut imperitos, celeritate enim indiget.

CVm† punctio, et tristitia alicui superuenerit, affuerit cum ea, uel post eam† uomitus, et uẽtris solutio; † aqua calida multoties continuè in potu tribuatur. &, si adhuc perseuerauerit uomitus, & uentris fluxus; aqua calida iterum detur: sedabitur enim passio. cum autem ægritudo quieuerit; † balneum ingrediatur æger, in quo per† unius horæ spatium moretur. egressus autem de balneo† leui alatur nutrimento: deinde† dormiat.

SCHOLIA.

Cum punctio] Rasis textus sic legitur Cum Paruus dolor, punctio, & tristitia. hæc sunt signa colicæ proxima. Vomitus, & uentris solutio] comitantur colicam. Aqua calida] contundit humores acutos, debilem reddit stomachi contentiuam ad continendum & excitat expulsiuam. Balneum ingrediatur] quod attrahit humores, & reliqua non euacuata. Vnius horæ spatium] satis esset fortè tertia pars. Leui alatur nutrimento] ob stomachi ualetudinem. Dormiat] ut materia quiescat.

Hoc capitulum habet duas partes. In prima curat cholericam passionem quando est debilis. In secunda ibi. Sed licet uomitus & uentris fluxus curat ipsam quando est fortis. Itẽ prima in duas. Nam prima curat ipsam in principio, augmento, & statu. In secunda parte ibi. Cum autem ęgritudo. Curat ipsam in declinatione. De prima parte ponens signa cholericæ passionis dicit. Cum punctio, scilicet, stomachi, & intestinorum, tristitia, quæ est quædam conturbatio & anxietas stomaticha, & cum ea uel post ipsam fuerit uomitus, & uentris solutio aliquando simul una uia non sufficiente ob multitudinem materiæ, aut ipsius acuitatem præter modum naturam stimulantem, aliquando successiue una immediate post reliquam aqua calida in principio & etiam in augmento & statu, ipsa perseuerante est multoties, & in magna quantitate tribuenda, lauat enim stomachum & intestina ab his humoribus eorum acuitatem remittens. Et nota pro solenni remedio huius aquæ exhibitæ, ualere non solum in cholerica passione, sed in omni uomitu & fluxu & anxietate stomaticha ab humoribus calidis contingente si oportune afferatur, ita ut frequenter sola ad curam sufficiat. In secunda parte curat dum uentum est ad declinationem per balneum aquę dulcis ad sistendum uomitum & fluxum, diuertendo materias à centro ad circunferentiam, & ad corpus humectãdum superflue per huiusmodi euacuationes exiccatum. Et nutrimẽtum debet esse facilis digestionis, boni chimi, cito penetrans, paucarum superfluitatum, stomachi & intestinorum confortatiuum, sicut succus & contusum carnis pulli, aut perdicis, & similium, & proprie post assationem, & modicum uini subtilis aliqualiter stiptici.

Quod licet uomitus, & uentris solutio uehementes fiant: & symptomata terrefacientia superuenerint; non tamen est timendum: imo cum medicaminibus quæ ego nominabo, succurendũ. in principio itaq; † trochisci de olibano cum aqua, & niue, & rob granatorum dentur semel. qui iterum sunt etiam dandi: si uomitus non cessauerit. duo quoque adiutoria, & coxæ in supremis partibus† ligentur & aqua niue infrigidata super crura, & pedes fundatur, & in ipsam etiam immittantur. † uẽter quoque ex sandalis, ros. camphora, gallia, aqua rosacea conspersis epithimetur. & pannus aqua rosacea in niue infrigidata infusus desuper ponatur. qui postquam tepefactus fuerit; est remouendus: & alius ut prius desuper mittendus. ad potandum autem paulatim tribuatur† uinum uetus temperatum cum rob granatorum. &, quando uomuerit: iterum tribuatur. panem quoque in succo granatorum infusum cogendus est sumere cum uino & comedere. quem si uomuerit; iterum dandus est, donec quiescat.

In hac parte curat cholericã dum est fortis. Et habet quatuor partes. In prima facit, quod dictum est. In secunda ibi. Quòd si syncopis. Curat syncope superuenientem. In tertia ibi. Quicquid autem. Ordinat diætam proprie conuenientẽ in declinatione. In quarta parte ibi. Trochisci dicti de olibano. Describit quasdam medicinas, de quibus fecerat mentionem. In prima parte dicit, non esse timendum, esto quòd uomitus & fluxus uentris fiant uehementer & superueniãt symptomata, idest accidentia horrenda, sed ad remedia properãdum, ut infra. Sed nota quòd statim à principio & antequàm huiusmodi, remedia fiant, debet exhiberi aqua calida in magna quantitate & multoties, ut dictum est superius. In primis exhibet unum de trochiscis, de olibano, quorum descriptio ponetur statim, ponderantem aur. 1. distemperatum cũ ℥. 1. aquæ frigidissimæ, &. ℥. s. rob de granatis, & si uomitus non cessauerit iteretur eiusdem medicinæ exhibitio, magis enim debemus esse soliciti de retentione uomitus, quàm fluxu uentris. Quòd si abhorrent hunc modum sumẽdi hos trochiscos possunt exhiberi in forma pilularum, & post eorum sumptionem bibatur liquor suprascriptus, habent enim in restringendo uomitum singularem proprietatem. Secundum remedium, ut duo adiutoria & coxę in supræmis partibus eorum stringantur fortiter, ut ratione doloris materia diuertatur, & ut maior dolor tristem sensationem denigret. Tertio, aqua frigidissima super crura embrocetur & in ipsa etiã mittantur pedes ad compingendum & incrassandum materiam, ut fiat inepta fluxui. Et Gerardus de Solo laudat manutergium in aqua frigida infusum, & post expressionem collo applicitum, quia nerui uenientes à cerebro ad stomachum congelantur, unde cessat tristis sensatio in ore stomachi, quæ est causa uomitus, & clauditur meri. Quarta epithymetur stomachus cum hoc. ℞. rosarum, & proprie syluestrium stipticarum, sandalorum rub. ana. ʒ. 2. camphoræ. ʒ. s. galliæ muscatę. ʒ. 1. aquæ rosatæ ad conficiendum quãtum sufficit: hoc in modum unguenti cum quo stomachus ungatur, postea pannus infusus in aqua rosata frigidissima actu loco inuncto supponatur & sæpe replicetur. Expediens tamen esset ut petia infusa in medicamine prædicto cui multa aqua rosata esset admixta & expressa stomacho sæpe applicetur ne tepefiat. Sed hoc medicamen non omnibus conuenit, sed solum stomachi discrasiam calidam habentibus cum fortitudine caloris innati. Quinto, iubet in potu dari uinum granatorum cum uino ueteri mixtum ad uigorandum uirtutem & confortandum stomachi retentiuam & prohibendum cibi corruptionem ratione acetositatis, dosis sit ab. ℥. 1. uel quantum uidebitur discretioni medici, & per uinum uetus intelligo uinum depu

ratum,

ratum,contra mustum distinctum.& sit stipticum aliqualiter & non ualde crassum.Et si uomuerit iterum exhibeatur, donec retineat. Et panis in uino granatorum infusus similiter exhibeatur loco cibi. Et bibatur uinum in quo est infusus. Quem si uomuerit,iteretur donec retineatur,hanc discrasiã calidam stomachi remouent,& confortando humores uenientes ad os stomachi prohibent.

SCHOLIA.

Trochisci de olibano]sunt dandi,cum supradicta medicamenta non contulerint.Ligantur]ut humores ad illas partes ligatas confungiant. Venter epithimetur]& alij dorsum os stomachi respiciens,ut confortetur.Vinũ uetus]in materia frigida confert solum;sed in calida cum rob granato.

Quòd,si syncopis superuenerit; muscum cum rob granatorum, uel cum uino dare conueniens est,uim inferendo: & succus carnis hœdinæ, & pullinæ cum pauco cytoniorum succo,& uino mixtus in potu est tribuendus.pulli præterea sunt assandi,& ante nares ipsius descerpendi.thus etiam dãdum est, ut masticet ipsum,& paulatim traijciat.& postremò bolum corascenum cõditum cum camphora tribuatur.

In hac parte curat syncopim superuenientem, tum ratione uaporum malignorũm cordi communicantium, tum ratione compassionis cordis ori stomachi, tum propter paucitatem spirituum sequẽtem euacuationem superfluam.Primo,exhibet uinum cũ musco,utputa.1.℥. uini odoriferi subtilis cum. 4. granis musci,sed melius est, ut huic addatur.s.℥. aut.℥.1.uini cytoniornm,uel alicuius similis frigidi ualentis in stomachi confortatione. Secundo, exhibet cibum resumptiuum,restauratiuum spirituum in breui tempore, propter facilem eius digestionem & penetrationem, & stomachi cõfortationem. Cuius sit hæc descriptio.℞. succi carnis hœdinæ,uel pullinæ,aut alicuius auis bene conditionatæ.℥.2.uini cytoniorũ, uini subtilis aromatici aliquali dulcedine participantis ana.℥.1.misce & totum debite calidum, uel quantum sumere potest,ita ut non uomat exhibeatur in potu.Tertio,confortat ægrum bonis odoribus, sicut pullis assatis, & confractis appositis prope nares, sed bonum est ut unicuique præsententur sibi placentes. Quarto,iubet pro confortatione stomachi, & retentione uomitus, thus mastichari & deglutiri,aut si eius masticationẽ abhorret, deglutiatur absque masticatione. Quinto,bolum corascenum, qui non est apud nos,cuius loco accipimus mastichis,boli armeni an.℈.1.camphorę ana,gran.2.usque ad. 4. & formare pilulas cum uino cytoniorum.cytonia enim,& quæ ex cytoniis fiunt,cõferunt secundum omnem modum administrationis, & fere omnes excedunt medicinas in hoc casu.

Quicquid autem de huius passionis cura nunc usque diximus,donec uomitus sedetur,& stomachus cibũ recipiat, fieri conuenit. postquam uerò stomachus ipsius retinere poterit;nutriendus est æger:et parum uini ueteris in potu sumat benè redolentis:& dormire incipiat.

In hac parte ordinat diætam conuenientem, & proprie uomitu sedato:quæ debet esse crassior quàm ante. Sed tamẽ omnia quæ exhibentur,sint pauca in quantitate,facilis digestionis,boni chimi,paucarum superfluitatum, quorum paucum, multum nutriat,stomachi & membrorum nobilium cõfortatiua,odoris & saporis boni,ægro placentia:etiam præcipit somnum,qui tamen est cõueniens in toto curæ processu,minoratis superfluitatibus,& proprie post cibi & potus, aut alicuius medicinalis sumptionem.

Trochisci de olibano dicti ad uomitum. Recipe boli corascẽni,thuris,amborum ana.drach.10.cubebæ, cardamomi amborum ana drach.2.& .s.camphoræ,galliæ,gar. omniũ ana.6.drach.1. fiant trochisci pondere aur.1. hi enim uomitui multum conferunt.Rob de malis granatis, succus malorum granatorum acetosorum sumatur, & per noctem unã aut amplius dimittatur,donec quod crassum est in fundo resideat,& deinde coquatur,& dispumetur donec iulep similitudinem habeat, in quo ab igne disposito adhuc tamen calido menthæ uiridis stipites mittantur,& in ipso manere permittantur, quousque infrigidentur. Cumque infrigidatum fuerit extrahantur, ad cuius similitudinem syrupus de cyton.et syrupus de malis macianis fieri conuenit.Si autem uomitus hora alia inualuerit nimis,& superfluerit magna uentosa stomacho superponatur.

In hac parte describit quasdam medicinas,de quibus fecerat mentionem,quarum descriptiones sunt istæ.℞.boli corasceni,loco eius pone mastichis,boli armeni,thuris,ana.ʒ.5.charabæ,cardamomi,ana.ʒ.1,& grana.15.camphoræ,galliæ muschatæ,garioph.ana, gran. quinque, formentur trochisci aur.1.cum aqua acetosæ,aut rob de granatis infrascriptis,de quibus detur unus in forma pilularum,post cuius sumptionẽ sumatur parum eiusdem rob cum pauco aquæ calibeatæ. Descriptio rob de granatis. succus granatorum dimittatur residere per noctem,deinde subtile accipiatur & bulliat, & dispumetur donec iulep similitudinẽ habuerit,in quo ab igne deposito adhuc calido,myrti uiridis stipites ponantur & in ipso dimittantur manere donec infrigidetur,postea extrahatur,& reseruetur,ad cuius similitudinem syrup. de cytoniis, aut malis macianis fieri conuenit & sunt proprii ad uomitum & ad fluxum. Vltimo, uentosam magnam ad sistendum uomitum stomacho superponit.

Cura huius persæpe difficilis est & indiget medico constante,& experto quem non terreant accidentia. Et in summa quinque exigit intentiones. Prima causam remouet euacuando humiditates corruptas,quæ sunt in stomacho, & in intestinis,nec non cachochimiam in toto existentem,præcipue in uenis membrorum naturalium secundæ & tertiæ digestionis dolorem & punctionem stomachi & intestinorum sedando.Secunda,diuertit.Tertia,humores incrassat,uias & ductus constringit, tandem stupefaciendo si fuerit necessarium, & cum hoc stomachum & intestina confortat ne recipiant.Quarta,accidentia corrigit. Quinta,ordinat debitum regimen sex rerum. In primis si fuerit dolor & punctio in stomacho & in intestinis cum nausea & inclinatione ad uomitum aut secessum uentris cum incœperit,præmittatur clystere ex,15.℥.aquæ hordei,&.℥.4.olei communis.℥. 1. sacch. rub. & uno uitello oui.Aut si uideantur humorẽ frigidi magis dominari fiat clystere ex.℥.15.aquæ pauci mellis,quo educto bibat aquæ calidæ,aut aquæ hordei.℥.6.Et si appareat dominium humorum frigidorum aquæ pauci mellis tantundẽ, cui posset addi.ʒ.s.cymini præparati, est enim propriũ, hæc enim aqua materias & cibos corruptos, uel per secessum, uel uomitum purgabit. Post hoc si uomitus & fluxus simul incipiunt,aut alter eorum finatur natura operari, quousque bene ferat, & proprie his euacuationibus existentibus proportionatis uirtuti & cacochimiæ. Quòd si fuerit improportionatæ cacochimiæ, ut quia nimis paucæ, aut nimis tardæ, adiuuentur aut cum clysteriis, de quibus supra, aut uomitibus leuib.sicut si.℥.4.aquæ hordei admisceantur.℥.2. oximellis, & tepidum sumatur, adiuuatur etiam uomitus digitis in ore impositis, aut penna oleo intincta & similiter imposita. Et omnino uitẽtur fortia solutiua & uomitiua, & omnia stomachum relaxantia sicut olea. Et omnino cauendum est ne uterque simul artificialiter prouocetur, fierent enim motus contrarii sese impedientes. Sed nunc adiuuetur unus, nunc alter secundum naturalem inclinationem ad illum. Si uero fuerint improportionatæ uirtuti,quia nimis superfluant, minorentur & constringantur.Et similiter si fuerint coniunctæ accidentibus molestis sicut dolor,punctio & similia,mitigentur & corrigantur,sicut infra dicetur. Sumptio enim aquæ calidæ,aut aquæ hordei,in causa calida, aut aquæ pauci mellis in causa frigida, in magna quantitate fluxum facilitat & dolorem & punctionem lenit.Et similiter cum his clysterizatio,& proprie addendo oleum ros.aut uiolaceum, aut adipẽ renum capræ,& similia.Nam hæc intestina confortant,dolorem sedant, excoriationem prohibẽt, & expertus sum quòd huiusmodi aquæ calefactæ sumptę in potu, & clysterizatæ modo iam dicto,non solum modo in cholericis passionibus, sed in multis aliis fluxibus etiam optime cõferunt in principio. Secunda intentio perficitur cum ligatione brachiorum supra cubitos satis dolorosa, quæ multoties permutetur nũc parum infra,nunc parum supra, necnon cum positione uentosarum

toſarum in pulpis ſpatularum ſine ſcarificatione & in dorſo, uentoſæ quoque poſitæ ſuper hepate & ſplene fluxum & uomitum retinent, materiam uenientem ad ſtomachum & inteſtina prohibendo, & debent eſſe uentoſæ magnæ. Et ad ſedãdum uomitum confert ligatura coxarum ſupra genua. licet in fluxu non conferat cum moueat materias ad inferiora. Sudoris quoque prouocatio egregie confert ſi fieri poteſt, ad quem prouocandum elaboretur ſumẽdo aquam calidam, de qua ſupra, ſed ſit notabiliter calida, & cum quinta parte uini ſubtilis uinoſi mixta. Et æger bene pannis cooperiatur, dormiat iuxta poſſe, anhelitus quoque retẽtio ad ſudorem iuuat quæ ſi non ſuffecerint ponatur in balneo aquæ calidæ conſtãte uirtute in quo tamen paruam moram trahat, ne debilitet, & egrediens de balneo ſiccetur, & dormiat. Cæteræ quoque euacuationes ſibi conſuetæ iuxta poſſe prouocentur, nam diuertendo euacuant. Tertia autem intentio, ſcilicet conſtrictio, perficiatur cum inferius dicendis. Sed apud me ſanum conſilium eſt, ut elaboret in primis in retentione uomitus, & ſinatur uenter fluere, quæ uomitur retentio fiat ſi poſsibile eſt ſecunda die, & poſtea euacuata materia quantum uidebitur oportunum per ſeceſſum, elaboretur in uentris conſtrictione. Conſtrictio autem uomitus fiat aſpergendo faciem ægri aqua frigida dum uult uomere, & apponendo ſuper ſtomacho res ſtipticas confortantes notabiliter frigidas actu & potentia in cauſa calida, ut. ℞. ſandalorũ rub. roſarum rub. ſemen roſarum ana. ʒ. 2. camphoræ, gran. quinque galliæ muſcatæ. ʒ. 1. aquæ roſ. 4. aceti. ℥. 1. s. miſce, & petiæ duplæ aut philtrum in modum ſcuti figuratum ſecundum quantitatem ſtomachi infundatur in hoc liquore actu frigido, imo etiam apud neceſsitatem in niue infrigidato ſtomacho applicetur, & ſæpe reiteretur ne ſuper calefiat. Et his poteſt addi ſuccus acetoſæ, & ſuccus plantaginis apud maiorem neceſsitatem infrigidationis, & ſi frigidorum uelis frigiditatem temperare potes ſupraſcriptis addere ſuccum menthæ. Et nota quod maſtix diſſolutus cum oleo cytoniorum, & aceto, & extenſus ſuper corio ad modum ceroti eſt efficax in retinendo uomitum. Et ſi opus eſſet maiori infrigidatione poſſet addi ſemen roſarum & ſandali, & ſimilia. Gerardus de Solo facit cerotum optimum efficax ualde. ℞. laudani, maſtich. ana. quartam. s. olibani. ℥. s. ſandali al. & rub. ſumach, berberis, ana. ℈. 1. antheræ, corallorum, acatiæ, hypochiſtidos, pſidiæ, balauſtiæ, ana. ℈. s. terebinthinæ quantum ſufficit ad tenacitatem, pulucrizanda puluerizentur, & cum piſtello miſceantur omnia malaxando cum oleo roſaceo, et fiat cerotum ad modum ſcuti ſecundum quantitatem ſtomachi. Et ſi uomitus eſſet fortis fiant duo, unum ponatur ante, reliquum poſt, ſcilicet circa. 13. ſpondilem. Nam orificium ſtomachi magis declinat ad partem poſteriorem, ſed quia ſpondiles prohibent penetrationem uirtutis medicinarum à parte poſteriori, ideo magis ponimus ante. Et dicit ſe uidiſſe emplaſtrum poſitum à parte poſteriori ſiſtens uomitum, & non à parte anteriori. Item deſcribit iſtud. ℞. ſucci plantaginis, aquæ roſatæ de ſtipitibus, quia iſta eſt magis ſtiptica, ana quartam. 1. aceti. ℥. s. ſumach, berber. ana. ℥. 3. maſtichis, olibani, ana. ʒ. 1. farinæ lentium quantum ſufficit, puluerizanda puluerizentur, & miſceantur omnia, & fiat emplaſtrum mediocriter liquidum & ſuper ſtomachum ponatur, & dicit ſe uidiſſe quandam uetulam, quæ accepit de pane cocto & piſtauit bene & accepit. ʒ. 2. pulueris maſtichis, & miſcuit totum, & poſuit in ſacculo, & iſtum ſacculum calefecit manibus, & poſuit ſuper ſtomachum patientis & ſtatim fuit retentus. Sed melius eſt hanc medicinam ſic conficere, & eſt experta, medulla panis torrefiat & infundatur in uino nigro, ſtiptico, aceto, ſucco menthæ, ana. & poſtea contundantur in mortario addendo maſtichen & galliam muſcatam, & ſemen roſ. aut ſandalos, aut corallos, aut alias medicinas ſtipticas, quæ tibi magis placuerint, aut plures ex his ſimul ſecundum intentionem quam quæris & eſt efficax & expertum. Et ex his poſſunt fieri unguenta calida aut frigida, aut mixta ſecundum exigentiam. Cum enim humores peccantes ſunt frigidi, & complexio naturalis frigida elige calida ſtiptica, quæ etiam actu calida applicentur, & cum res ſe habet econtrario, applica frigida ſtiptica auctu & potentia. Cum uero res medio modo ſe habet, medium teneatur ut applicando ſtiptica, temperata & ſtiptica permixta ex calidis & frigidis, ita ut ad medium proportionatum reducatur. Nunquam tamen applicentur niſi actu calida aut frigida, non autem tepida: tepidum nanque diſſoluit robur ſtomachi. Et quidam diſſoluunt maſtichen cum albumine oui, & extenſum ſuper corio applicant ſtomacho, & dicunt eſſe efficax & ultimum ad retinendum uomitum, ſed de curatione uomitus dictum eſt ſuperius quãtum eſt oportunum. Sed retento uomitu elaborandum eſt, ut uenter moderate fluat quouſque cacochimia ſit reducta, aut quouſque uirtus tolerare poteſt, poſtea elaborandum eſt in conſtrictione pro quo complendo humores incraſſentur, uiæ & ductus oppilentur cum interius ſumptis, ſicut rob & ſyrupus de cytoniis & granatis de ribes, de myrto cum aqua plantaginis, aut calibeata, electuarium de ſorbis, & ſimilia. Et exterius applicita ſunt cerota, emplaſtra, & unctiones, de quibus ſermo præceſsit. & ex conuenientibus propriis eſt ut ungatur uenter cum oleo roſaceo notabiliter calido, ſcilicet quantum ſufferre poteſt, poſtea deſuper aſpergatur hic puluis. ℞. ſem. roſ. ʒ. 2. galliæ muſcatæ, maſtichis, ana. ʒ. 1. miſce, & ſuper loco uncto aſpergatur. Sed de his uberius agetur in cap. de fluxu uentris. Et ex appropriatis eſt aqua andachocæ ideſt trifolii. Quarta intentio, ſcilicet accidentium correctio perficitur cum his quæ dicta ſunt in textu, ſed pro ſitis ſedatione non eſt bibenda niſi aqua calida, aut ſugatur aliquid ſucci granati: potus enim nimius & præcipue actu frigidus multum nocet. Syncopi autem intendatur cum aſperſione aquæ frigidæ in faciem & potu pauci uini ſubtilis odoriferi non multum uinoſi & lymphati, & ſumptione aquæ carnis, & ſimilibus, in quibus parum muſci ponatur, & ſi extrema infrigidentur, calefiant cum pannis calidis. Singultui autem & proprie ex inanitione ſubueniatur cum frigidis ſtomachum confortantibus, euacuationem prohibentibus, ſicut uinum, & myua citoniorum, & exterius applicetur emplaſtrum ex cytoniis decoctis in aqua calibeata cum pauco aceti ad penetrandum & ſtringendum, & his poſſent addi roſæ & ſandali, de quibus ſupra, & cibetur ſæpe parum cum aqua carnis, & huiuſmodi boni chimi facilis digeſtionis, alterati cum frigidis confortantibus & ſtringentibus. Spaſmo autem ſubueniatur ungendo nucham & partem ſpaſmatam ex oleo roſ. uiol. pinguedine porci recentis. & medulla uituli decies loti cum aqua frig. & tempore frigido ex oleo amygdal. Et ſpecialis intentio circa mandibulas ſpaſmatas ut eleuentur cum mento ad ſuperiora & rectificentur in contrarium in ſpaſmi inungendo eas cum humectantibus, de quibus ſupra. Regimen autem ſex rerum eſt, ut non comedant nec bibant uirtute conſtante niſi mundificatione pro magna parte facta. Interim tamen ſemper confortentur bonis odoribus ſibi placentibus: plurimi enim fructuum odoribus delectantur, aliqui odore uini, unicuique concedatur odor, qui ſibi magis placet, & ante mundificationem, ſi ſitiuerint colluant ſibi os, aut lambendo ſumant ſuccum granatorum & citoniorum, & ſimilium: tolerantia enim ſitis confert, & ſi non poſſunt abſtinere à cibo, ſumant parum aquæ carnis aut contuſi, aut ptiſanæ, & ſimilium, & parum uini pauciferi, lymphati ut uirtus ſuſtentetur. Declinante autem ægritudine detur contuſum pulli, & panis in uino infuſus, & carnes auium laudabilium, & ſimilia, & pira, & citonia, & huiuſmodi, & bibat uinum nigrum, ſtipticum, lymphatum, cum aqua calibeata. Raſis autem exhibet uinum uetus, ideſt clarum, & depuratum cum ſucco granatorum aut cytoniorum. Et ſi uomeret, iterum detur donec retineat & parum pro uice, præcipue parum bibat, & in ſumma utatur cibis boni chimi calidis aut frigidis ſecundum exigentiam, ſed omnia ſint ſtomachi & membrorum principalium confortatiua, multum dormiat præcipue ſumpto cibo, quieſcat animo & corpore.

SCHOLION.

Stomacho ſuperponit] ideſt, infra ſtomachum, ut materia deſcendendo attrahatur. quemadmodum ſupra; ſi uentris fluxum ſiſtere uolumus.

De nocumento digestionis. Cap. 80.

CIrca rubricam more cõsueto est sciendum, ꝙ debilitas digestionis primo quæ debetur fũdo stomachi est mutatio ipsius à dispositione naturali per corruptionem, diminutionem,& ablationem. Corruptio autem ipsius fit quadruplex, nam cibus receptus in stomacho aut acescit, aut aduritur, aut putrescit, aut acquirit aliquam qualitatem non proportionalem ad aliquam qualitatum consuetarum. Diminuitur autem apud quosdam dupliciter per remissionem aut intentionem cibo diminute aut superflue decocto: ita tamen ut non corrumpatur aliquo modorum suprascriptorum. Quorum error apud alios facile reprehenditur, cum digestio sit ęquatio eius quod digeritur in ordine ad nutritionem, quãto autem aliquid magis æquatur in ordine ad nutritionem, tanto magis & melius digeritur. Non itaq; digestio potest lædi per intensionem. Et confirmatur, quia digestio fit à calore æquali multiplicato in quanto apud Galenum. 1. Aphor. Aphor. 15. quanto ergo erit ęqualior magis, & melius digeret. Item. 4. metheo. digestio est completio in unoquoque humido à proprio naturali calido ex oppositis passiuis, ergo quanto magis complebitur & ultimabitur erit perfectior. Item omnis digestio in iuuatiuo ordinatur in generationem uel perfectionem mixti & non in corruptionem, omnis superflua decoctio ordinatur in corruptionem, ergo nulla superflua decoctio est digestio: oppositũ autem contingit in operationibus uirtutum ministrantium nutritiuæ: possunt enim lædi per intensionem & remissionem. Digestio tamen est diminuta dupliciter, aut quia tarda, aut quia non completa: nec tamen ex his fit corruptio ad acetosum. Sed contra, sicut potest esse diminuta à complemento absque corruptione ad acetosum, ita potest esse aucta supra complementum absque corruptione ad fumosum, ergo cum non posset reponi, in alia specie erit digestio læsa per intensionem. Et confirmatur. quia sicut est in artificialibus, ita est in naturalibus sed contingit artificio aliquid maius aut minus decoqui absque hoc quod corrumpatur, ergo &c. Item. 4. metheo. contingit pempasim lædi in maius & minus. Credo opinionem utranque posse defendi, & forte non est contradictio, nisi in uerbis: utraque enim concederet decoctionem posse lędi per intensionem & remissionem absque corruptione, & quælibet concederet æquationem & debitam permixtionem humidi cum sicco in ordine ad nutritionem, aut mixti generationem & perfectionem non posse lædi per intensionem. Et facientes differentiam inter magis digeri & perfectius digeri forte sentiunt hoc idem: si enim quanto eliquatio esset fortior, tanto digestio esset intensior, tunc faciet transitum subitum ab intensiua digestione ad non gradũ digestionis, ubi ponatur fortificari digestionem, donec digestibile aduratur. Aufertur autem digestio, cibo non immutato aliquo modorum suprascriptorum, aut leuissime immutato, ita ut aliquando etiam post longam retentionem amoueatur aut egeratur non permutata ab ea dispositione in qua assumptus est.

Causæ nocumenti digestionis sunt duplices primitiuæ & corporeæ. Et primitiuæ sunt aut extraneę, sicut percussio stomachi, aut membri stomacho communicantis. Item morsus, sumptio aut applicatio uenenosorum. Balneum calidum post cibum conuertens calidum exterius, aut frigidum caliditatem extinguens. Aut non sunt extraneę, sicut sumptæ à sex rebus non naturalibus. Aer nanque superflue lapsus in qualitatibus primis aut corruptus, aut habẽs uapores malos admixtos, sicut cadauerum, & similium fœtẽtium est causa nocumenti, scilicet, corruptionis, aut diminutionis, digestionis. Similiter cibus. Aut quia superfluus ut bene digeri non possit & corrumpitur ad acetosum: maxime si stomach⁹ sit frigidus, aut diminute digeritur, uel est tam paucæ quantitatis, ut aduratur & corrũpatur ad fumosum in stomacho calido, aut nimis decoquitur. Secundo, propter qualitatẽ superfluam, sicut mel in dulcedine cum notabili caliditate, & corrumpuntur magis ad fumosum, aut superfluitatem infrigidationis, & diminute digeritur, aut corrumpitur ad acetosum, sicut lactuca, papauer, & similia, aut superfluitatem in humi. sicut persica, pepones, & similia, & putrefiunt in stomacho calido & acetosantur in frigido, & econtrario siccitas superflua corrumpit magis ad fumosum, si coniuncta sit caliditati superfluæ. Tertio, ratione modi substantię tenuis, sicut lac, oua, cerasa, & similia, quę facile putrent. Sicut contra quæ sunt crassæ substantiæ, tardè digeruntur & diminute corrumpuntur ad acetosum, sicut caro bubali, pira spissæ substantiæ, & similia. Quarto, quia sunt contraria appetitui, sicut oleaginea, fœtida, pinguedines, rancida, crocus, & similia, quæ magis corrumpuntur ad fumosum & putridũ. Quinto, quando currunt proprietates contrarię, aut à tota specie, sicut inter carnes crudas & hominem, aut insequentem materiam, sicut aliqui abhorrent uinum, aliqui caseum. Et amicus meus soluebatur comestione cancrorum. Istæ ergo proprietates siue actiuæ siue passiuæ, sunt causa nocumenti digestionis, scilicet, corruptionis, aut diminutionis, & male possunt remoueri, licet aliquando contigerit non habentem uinum postea bibisse. Et imprudenter operantur, qui student has proprietates specificas, aut insequentes materiam permutare, & magis falluntur & ineptius operantur, qui exhibent uinum, aut aliud sm proprietatem alicui contrariã quãtumcunq; cognouerint illud sm qualitates manifestas fore conueniens, proprietas enim in omnibus siue specifica, siue insequens materiam, est super omnes dispositiones manifestas obseruãda, & uniuersaliter hic modus amplietur ad quẽcunque cibum & potum alicui horribilem ratione odoris, saporis, cruditatis, & similium. Sexto quando cibus sumitur non in hora sua, sicut cum stomachus est repletus humoribus superfluis, aut cum sumitur cibo præcedente nondum perfecte digesto, uel si sumitur ante consuetum exercitium, uel expulsionem superfluitatis, etiam si non sint in stomacho dũmodo sint alterantes stomachum. Septimo propter errorem in ordine assumendi: sicut enim cibus difficilis digestionis crassus & stipticus præmittitur faciliori ad digerẽdum, subtili, & lubrico, quapropter errant qui pręmittunt carnes ouis, nisi sint duræ, & lac coagulatum, & cerasa, & uuas, & ferculum comedunt in fine mensæ, & elixum cæteris paribus post assatum. Octauo, quando cibi diuersi comeduntur, ut liquida assata, frixa, elixa, artocleę. Item multum diuersa ex parte saporum, nec non ex parte modi substantiæ, mala super omnia est commixtio salsorum cum dulcibus, & assatorum uel frixorum cum rebus facilis corruptiõis, sicut miscere pisces salitos, caseum salitum, pisces frixos cum ouis aut lacte. Et hi pro parte corrumpuntur, pro parte diminute digeruntur. Nono, propter malitiã artificis, sicut cibus male coctus, aut pisces qui post coctionem steterint suffocati. Decimo, quando faciens eructionem, quia uentosabilis, aliis præponitur cibus. Tunc enim uentositas alios commouet cibos, & permiscet nec sinit stomachum bene alios amplexari, propterea raphanus, & similia sunt comedenda in fine nõ in principio. Vndecimo, quando esset malę substantiæ non corrigibilis à uirtute, sicut fungi & cibi qui putruerunt. Contra illos qui comedunt perdices & qualeas fœtentes, & isti corrumpuntur ad fœtidum, & qualitatem malam non consuetam. Duodecimo, quando est multus potus in comparatione ad cibũ, aut econtra. Sed ex parte somni post cibum, sicut digestio iuuatur calore intus reuocato, ita minuitur aut corrumpitur cum homo uigilat tempore somni, calore exterius moto ad instrumenta motus & sensus uoluntarii. Repletio quoque superflua & non existens in stomacho, sed in membris ipsi communicantibus impedit stomachi digestionem, calorem innatum suffocando, sicut nimia inanitio ipsum paucificando. Motus quoque laboriosus post cibum minuit aut corrumpit digestionem, tum cibum agitando, ut non bene amplectatur à stomacho, tum calorem trahendo ad instrumenta motus. Leuis tamen deambulatio iuuat faciendo cibũ ad fundum descendere stomachi. Et econtra quies post cibum iuuat ad digestionem, prolongata etiam completa digestione, minuit digestionem calorem hebetando. Coitus autẽ post cibum impedit digestionem, & multiplicatus, maxime nocet. Accidentia quoq; animi immoderata, immoderate mouentia spiritus interius aut exterius, aut simul exterius & interius, sicut passio dicta elleni digestionem impediunt. Spes uero & gaudium moderatum digestionem iuuant.

Causæ uero corporeę sunt duplices per essentiam aut per communitatem. Per essentiam quidem Aut in cõpositione, sicut

ſicut ſi ſtomachus peccaret quantitate, exiſtẽs nimis magnus aut paruus, aut figura exiſtens figuræ rotundæ, cum debeat eſſe figurę oblongæ, ſicut cucurbita retorta, aut ſi eſſet nimis tenuis, aut raræ ſubſtantiæ, aut eſſet nimis aſper, aut lenis in ſuperficie, licet huius ſpeciei compoſitionis æqualitas immediate deſeruiat retentioni, mediate digeſtioni. Similiter lapſus in complexionem impedit digeſtionem. Sed inter omnes lapſus ad frigidum & ſiccum cum digeſtione maxime iuuetur calido & humido, iuxta Aphor. Quicunque uentres habent humidos iuuenes exiſtentes melius commutant ſiccis habentibus. Lapſus autem in paſsiuis cum temperie actiuarum parum impedit digeſtionem, niſi proportionẽtur ad materias. Humiditas quidem cum præſentia materiæ, & ſiccitas cum conſumptione & arefactione: ſunt enim hæ qualitates paſsiuæ paucæ impreſsionis, neque multum poſſunt intendi ſine lapſu actiuarum. Materiæ ergo in ſtomacho ſuperfluentes cuiuſcunque generis impediunt digeſtionem, ſiue in ſtomacho contentæ, ſiue aliunde deriuatæ. Et ſimiliter uentoſitas aut cibum corrumpendo cum admiſcetur aut minuendo, quia non ſinit ſtomachi parietes ſufficienter cibo adhærere: bona.n.cõprehenſio ſtomachi ſuper cibum, eſt cã bonæ digeſtionis niſi ſit grauatiua ſed grauatiua facit retentionem cõprimendo & nõ fit ita bona digeſtio, licet cibus citius deſcendat, & non ſint cum ea eructuatio & rugitus, ſed calidæ ex his magis corrumpuntur, imo cum ſtomachus eſt calidus abſque materia aut cum materia cholerica effuſa ex hepate ad ipſum propter multitudinem generationis eius in ipſo per uiam fellis, corrumpuntur in ipſo cibi leues, & digeruntur fortes & craſsi, ſicut eſt caro uaccina: frigidæ uero diminuunt, corrumpunt, & interdum auferunt. Sed materia ſanioſa plurimum corrumpit ad fœtidum. Similiter ſolutio continui, recens aut antiqua, apoſtemata, bothor, digeſtionem impediunt diminuendo aut corrumpendo. Et nota digeſtionem dupliciter poſſe à ſua operatione impediri, tam propter defectum in inſtrumento, quod eſt complexio calida & humida moderate, quàm in organo quod eſt fundus ſtomachi, & defectus in his lædit digeſtiuã per ſe & immediate. Sed aliquando læditur mediate & per accidens propter defectum continue læſo pyloron ab humiditate ſuperflua, aut irritato caliditate exceſsiua pungente & ſtimulante, ſiue ſint cum materia ſiue ſine. quare non tantopere retentiua retinet, donec digeſtiua ſua ui compleat operationem, & aliquando propter ſuperfluitatem appetitiuæ, quæ debetur ori ſtomachi ſecundum plurimum à frigiditate ſuperflua contingente, quare etiam ſuperfluit attractiua, & conſequenter fit comeſtio ſuperflua in comparatione ad digeſtionem. Sed per communitatem impeditur digeſtio aut à toto ſicut in febribus, hydrope, criſi, & ſimilibus, & per communitatem à membris particularibus, ſicut à cerebro, à ſpiritualibus membris, ſplene, hepate, inteſtinis, renibus, ueſica, meſenterio, zirbo, neruis, iuncturis, mirach, matrice, & ſimilibus communitate abſoluta aut non abſoluta. Et inter communitatem abſolutam cõputatur priuatio tranſmiſsio eius quod deberet tranſmitti, ſicut in fluxu ſanguineo læditur ſtomachus, ſpiritu ſufficienti ad ipſum non tranſmiſſo. Signa nocumenti digeſtionis in ſe & abſolute ſumuntur ex grauitate & mala tolerãtia cibi, etiam ſi paucus ſit aut mediocris. Item ex multiplicata uentoſitate per ſuperius aut inferius, aut ex rugitu, tardo deſcenſu cibi ex ſtomacho, niſi fuerit lubricus aut adſit alia cauſa lubricans. Item ex pauca corporis reſtauratione, palliditate faciei, multo ſputo cum debilitas digeſtionis longo tempore prolongatur. Item ex uiſu, relatu ægri, & aſtantium: uidemus enim poſt longã retentionem cibi in ſtomacho ipſum egredi per ſuperius aut inferius, nihil aut parum à ſua diſpoſitione permutatum, quod eſt euidens ſignum primæ digeſtionis ablatæ. Et ſi digeſtio eſt diminuta notabiliter, eructatio poſt octauam aut decimam horam redolet odorem cibi, & forte adeſt nauſea, extẽſio, & æſtuatio anhelitus, & ſi corrupta ad acetoſum, fœtidum, aut fumoſum, aut ad qualitatem non conſuetam, eructatio redolet illud ad quod corrupta eſt. Signa cauſarum primitiuarum ſunt præceſsio earum, & ſubſecutio huius nocumenti digeſtionis, ueriſimiliter cauſæ præcedenti proportionalis. Et quod quotieſcunque talis impedit cauſa, tale ſequitur nocumentum, & quando non præcedit, non ſequitur huiuſmodi nocumentum. Signa autem malarum diſpoſitionum ſtomachi, ſcilicet malæ complexionis, compoſitionis, ſolutionis cõtinuitatis, apoſtematum, patere poſſunt ex his, quæ dicta ſunt in capitulo de uomitu, & ſimiliter ſigna uentoſitatis. Sed malam complexionem frigidam aut humidam, ſignificant paucitas ſitis & conſtans appetitus ad cibum, albedo linguæ, ſapor oris inſipidus aut acris, eructatio acris aut inſipida, tardus deſcenſus cibi, pallor faciei cum albedine. Et econtra malam complexionem calid. & ſic. ſignificant ſitis, paucitas appetitus ad cibum, ſapor oris, & ſimiliter eructatio amara fœtens aut fumoſa. Color linguæ tendens in citrinum aut fuſcum, pallor faciei cum citrinitate, & ſimilia, & uentoſitatem ſignificant rugitus & extenſio, & ipſius per ſuperius aut inferius expulſio. Signa reliquarum diſpoſitionum in capitulo de uomitu perquirantur. Signa autem fortis compreſsionis ſtomachi ſupra cibum abſque bonitate digeſtionis ſunt, quòd compreſsio eſt tremula abſque euentu rugitus & eructatione. Item adeſt extenſio & ſingultus cum impotentia perficiendi ipſum. Item adeſt conturbatio, grauitas, deſiderium minuendi grauitatem cum conſtrictione, & aliquando cibus uelociter deſcendit abſq; complemento digeſtionis. Materiæ uero corruptæ ultra ſigna ſui generis, de quibus ſupra, cognoſcuntur ex fœtore, ſapore horribili, inconſueto, nauſea, uomitu ſingultu, ſyncopi, & ſimilibus accidentibus malignis, & ſi huiuſmodi materię congerantur in ſtomacho ſignificant huiuſmodi nocumenta continua, aut cum pauca interpolatione. quòd ſi interpolatio fuerit plurimum dierum, materiæ illę erunt aliunde uenientes: quod antem ſit membrum mittens, cognoſcitur per nocumenta ipſius, quæ præceſſerunt, & per materias in ſtomacho repertas naturæ illius membri proportionales. Si uero communitas ſit abſoluta ſola pręceſsio nocumentorũ illius membri eſt ſignum, & proprie cum non uideatur nocumentum illud eſſe per eſſentiam, aut ab alia cauſa pendere. Signa autem tenuitatis ſtomachi, & raritatis texturæ ſunt dolores & aliæ ægritudines in ſtomacho prolongatæ, & debilitas digeſtionis cum debilitate appetitus, & corporis extenuatio.

Prognoſtica. Primum. Nocumentum digeſtionis ſtomachi eſt mater fere omnium ægritudinum materialium, propterea dicitur quòd plures interficit crapula quàm gladius. Secundum. Nocumentum digeſtionis primæ notabile eſt cauſa nocumenti digeſtionis ſecundæ, dico notabile, quia ſi fuit paruum corrigitur per bonam monoculi & hepatis diſpoſitionem. Tertium. Digeſtio prima corrupta eſt cauſa ægritudinum quæ ſequuntur corruptionem tertiæ aut quartæ digeſtionis, cũ ipſa corrumpendo ſecundam digeſtionem ſit cauſa corruptionis digeſtionis tertiæ & quartæ. Aegritudines autem quæ immediate ſequuntur nocumentum digeſtionis primæ ſunt ſicut lienteria & hydropiſis tympanites, & quæ ſequuntur nocumenta ſecũdę, ſicut ſunt aſcites, fluxus humoralis, apoſtemata, & ſimiles, & quæ ſequũtur, nocumentum tertiæ, & quartæ ſunt ſicut ſcabies, lepra, hypoſarca, albaras, & morphæa. Quartũ. Quòd eſt origo ægritudinum chronicarum multiplicando materias craſſas & multas cum debilitate uirtutis. Eſt enim cauſa epilepſię, melancholię mirachiæ, & corruptio digeſtionis multoties eſt cauſa pruritus. Quintum. Digeſtio corrupta in conualeſcentibus prognoſticatur recidiuam, arguit enim multiplicatas ſuperfluitates quæ ſunt cauſæ recidiuæ. Sextum. Debilitas digeſtionis primæ multiplicat phlegma uerũ aut non uerũ: quia chilus indigeſtus eſt ſimilis phlegmati in ſubſtãtia, colore, uiſcoſitate, frigiditate, quapropter facile cõuertitur in aliquã ſubſtantiam ſimilem phlegmati, quod tamen non credo eſſe uerum phlegma. Eſt etiam cauſa phlegmatis ueri quia ex chilo diminute digeſto plus conuertitur in phlegma, in ſecũda digeſtione, quã ſi eſſet bene digeſtus, propterea in oĩbus ægritudinibus phlegmaticis, maxime debet eſſe intentio in confortatione digeſtionis. Secũdo, debilitas digeſtionis perducit ad rigorem & frigus extremitatum, & uelut commotionẽ principij paroxiſmi febris, quia calor reuocatur ad intra ut fortius digerat, & hoc licet ſit bonũ per uiã cauſę, quia reuocatio interius fortificat digeſtionem: eſt tamẽ malum per

uiam signi, significat enim aut paucitatem caloris, & consequenter debilitatem uirtutis digestiuæ, aut absolutæ, aut saltem in comparatione ad cibum digerendum. Septimũ. Nocumentum digestionis sequens debilitatem uirtutis aut malitiam complexionis confirmatam, difficillime recipit curationem. Et apud Auic. in libro mortis uelocis dicitur, quòd si super oculos eius, qui habet nauseatiuam satietatem & tarditatem digestionis appareat bothor nigra similis ciceri & rubeat pars eius, & fit uiridis pars altera, tunc ipse incipit cum diminutione rationis, & moritur in septima decima: significantur enim per diuersitates colorum diuersæ materiæ malignæ, quarum partem paruam natura symptomatice expellit, reliquum remanens interimit.

QVum stomachi debilitas cum pauca siti, & tarda cibi de stomacho descensione, & acido ructu fuerit fuerintq́; omnia accidentia hæc parua, nec fuerint vetusta; stomachus ex trochis. de ros. est curandus, de quibus æger quotidie in mane pondus aurei, 1. s. cum ℥. 1. decoct. de seminibus, sumat. Decoctio autem de seminibus hæc est, sumantur cymin. nabathi & ameos, bulliant in mina aquæ, donec aqua fiat rub. de qua postea cum trochiscis de rosis, vt prædictum est, in potu tribuatur. trochis. uerò de ros. sunt, qui Recipe pulueris ros. rub. ʒ. 3. xiloaloes, spicæ, mastichis, xilocaßiæ, schinanthi, cinnamomi, absinthij omnium ana drach. 1. & conspergantur ex uino ueteri, et informentur trochis. nutriatur uerò ex his, quæ cito digeruntur, & paucorum sunt humorum, ac paucarũ superfluitatũ: quæ etiam ex redolentibus, et seminibus sunt condita, sicut sunt galangæ, & mutagenat. Ipse quoque ante comestionẽ multo utatur exercitio, & aquam minus solito bibat, & post comestionem multum dormiat. de uino quoq; ueteri, & puro parum bibat. totamq́; nutricationem minuat.

Diuiditur hoc cap. in partes tres. In prima curat debilitatem digestionis à frigid. In secunda parte curat debilitatem digestionis à calid. In tertia curat ipsam pẽdentem à caliditate cui coniuncta est corporis siccitas & arefactio, secunda ibi. Quòd si digestiuæ debilitas, tertia ibi. Si autem cum hoc diximus. Prima in duas. In prima ponit signa debilitatis digestionis à frig. In secunda curam, secũda ibi. Fuerintq; hęc accidentia. In prima ponit tria signa debilitatis digestionis pendentis à frigid. Primum paucã sitim. Secundum tardam cibi descensionem ex stomacho, ipso cibo tarde digesto. Tertium est ructus acidus, quæ omnia arguunt diminutã aut corruptam digestionẽ à frigiditate. Secũda uero pars diuiditur in duas. In prima ponit curam debilitatis digestionis cũ est remissa, & non est antiqua. In secunda, cnm est intensa & ueterata, secunda ibi. Quòd si hæc accidentia. In prima parte pro cura debilitatis digestionis remissæ & non inueteratæ pendentis à frigiditate, ponit sex remedia. Primum est trochis. de ros. de quibus patiens debet sumere in mane stomacho ieiuno aureum. 1. s. Hos autem trochis. debet distemperare cum. ℥. 1. decoct. de seminib, uel sumat primo trochis. in forma pilularum, deinde bibat decoctionem, quę decoct. debet esse paucæ quantitatis, utputa. ℥. 1. ne faciat trochis. ex stomacho lubricare. Decoctio autem fit ex cymino nabati, idest regionis illius, & ameos ana. ℥. 1. quæ crasso modo contusa, bulliant in mina aquæ, quæ est pondus centum drach. donec aqua rub. fiat, ut puta ad consumptionem medietatis & coletur, est enim calid. & sic. stomachalis, uentositatum resolutiua, ingredientia autem trochis. omnia sunt calid. Et sunt prę ter rosas stomachalia & digestionem confortãtia, xiloaloes, idest ligni aloes, xilocasiæ, idest, casiæ ligneæ, cætera nota sunt. Tertio nutriatur ex his quæ sunt facilis digestionis, boni chymi, boni odoris placentis, & paucarũ superfluitatum, paucorum humorum, idest, quæ non sunt liquida, brodiosa. Ex quo infertur ꝙ hic curat debilitatẽ digestionis pendẽtis à frig. cum humi. Si enim frig. coniungeretur siccitas superflua humida actu & potentia conuenirent, & sint cõdita cum speciebus redolentibus, sicut galãgæ, & mutagenat, qui sunt cibi apud Arabes cõditi cum aromatibus. Quarto ante sumptionem cibi exercitetur notabiliter. Qninto bibat uinum antiquũ odoriferum, cal. & siccum, sed in pauca quãtitate, & parũ aut nihil aquæ bibat, & comedat minus solito. Et sexto post comestionẽ multum dormiat ad perficiendũ digestionẽ.

Quòd, si hæc accidentia uetusta fuerint; electarium diacymini, et diaolibani amborum ana aurei. 1. pondus, cũ unc. 1. ueteris uini puri in potu sumat. regimen autem eius sit, ut prædiximus. Electarium diacyminum. Recipe cymini carmeni, drach. 100. zingib. ʒ. 20. pip. drac. 10. fol. rutæ, baurach, panis amborum ana drach. 10. hæc omnia cum melle despumato conficiantur, & detur cum hoc elect. si uenter strictus fuerit. quòd, si uenter solutus fuerit; electarium diaolibanum est dandum, cuius descriptio in capite de uentris solutione continetur. si aũt hæc non suffecerint, squamma ferri cum uino tribuatur. scoriæ autem ferri confectio hæc est. Recipe sem. apij, sem. fœniculi, anisi, cymin. ameos, aniudem, orig. cheisim, carui, seminum coriand. melanopiperis, macropiperis, cinnamo. thuris, spicæ, gariophil. nucis mus. cyperi, zingib. omnium ana, pondus aurei. 1. scoriæ, aurei. 10. omnibus sexcuplum uini addatur: & coquantur, donec ad medietatem redeant, & coletur. deinde æger de hoc syrupo, postquam colabitur; pondus drach. 30. quotidie sumat, & nutricationem alleuiet. quod per tres hebdomadas faciens caueat sibi ab acetosis, & à fructibus recentibus, et aqua frigida: uinum uerò mensuratè bibat. emplastrum, quod stomachum confortat, & calefacit. Recipe styracem, spicam, absynthium, schinanthum, calamum aromaticum, mastichen, ex his cum uino ueteri, & succo cytoniorum conspersis emplastrum super stomachum ponatur. ad hoc præterea confert, ut stomachus fricãdo inungatur ex oleo, quod fit ex spica nardi, et cypero, aut lana carminata in prædicto oleo calefacto inuoluta super stomachum ponatur, & cum panno ligetur. æger quoq; uinum uetus bibat, aut miuam, aut hydromel. miua autem hoc modo fit succus cytoniorum muzorum sumatur, & per diem, & noctem, ut residere possit dimittatur, & coletur: deinde eius, quod clarũ est, partes duæ sumãtur, sacch. pars una, uini ueteris. 1. et incipiat coqui suauiter, & dispumari, donec in iulep similitudinẽ transeat. postea pro unaquaque lib. ex toto sumantur zingib. spic. cinnamomi, gariophyl. omnium ana, drach. 1. mastichis drach. 2. omnia puluerizata in panno ligentur, et intus dum calidum est mittantur: & cum infrigidari cœperit; pannus extrahatur, & exprimatur. deinde syrupus recondatur.

Nunc curat nocumentũ digestiuæ intensum & inueteratũ pẽdens à frigiditate. Et ordinat quinque remedia. Primum est hoc. Recipe diacymini, diaolibani ana, aurei unius, sumatur stomacho ieiuno pluribus diebus cum unc. 1. uini ueteris, siue distemperẽtur adinuicem siue bibatur post ipsum uinum. Subdit postea quòd si uenter est stipticus utatur diacymino. Est enim aliqualiter solutiuum non quidem à proprietate, sed merito quorundam pungentium, & stimulantium, sicut piper, & baurach. Quo etiam modo uinum granatorum ponitur ab Auic. prima quarti, cap. de curatione generali febrium inter solutiua, licet forte etiam soluat comprimendo, si uenter sit solutus utatur diaolibano, cuius descriptio est in cap. de fluxu uentris, notabiliter enim stringit propter balaustias: si autem uenter medio modo se habet, possunt adinuicem componi, sicut hic docet Rasis. Descriptio autem ista diacymini est satis nota, est enim notabiliter calid. & sicc. stomachi confortatiuum, & uentositatis resolutiuum. Baurach arabicè, aphronitron Græcè, est spuma nitri Latinè. hic tamen per baurach panis credo Rasim intelligere salem panis, pro quo uide Mesue cap. de speciebus salis ipsum salẽ panis inter quatuor species famosas salis numerat. Secundũ remedium est decoctio scoriæ ferri, quæ multũ confortat stomachum, & hepar, & exiccat inter oĩa humiditates superfluas,

ſuperfluas, eſt enim ſicca in tertio, & ſuper alias ſcorias, remouet mollificationem cocta cum uino, & ſecum permiſcet plurima calida & ſicca propria in ſtomachi confortatione. Aniuden, ideſt, radix herbæ, de qua fit aſſa keyſin, ideſt, leuiſticum, melano piper, ideſt nigrum piper, macropiper, ideſt longum piper, cætera nota ſunt. Continuat uiſum huius per tres hebdomadas, quia hęc malitia cōplexionis cum eſt inueterata, & fixa non facile remouetur. Tertium eſt, ut caueat ab acetoſis, & acribus, à fructibus recentibus, ab aqua frigida, & ſimilibus frigidis, & humidis, & bibat uinū uetus menſurate. Quartum eſt emplaſtrum confortans ſtomachum, & calefaciens, cuius deſcriptio eſt ſatis nota. Sed ut hoc emplaſtrū ſit tenax, oportet multiplicare maſtichen ſuper alios pulueres. Laudatur etiam approximatio olei facti ex ſpica nardi, & ciperio, in quo debite calefacto, lana, aut philtrum infuſum & optime expreſsum ſtomacho applicetur & ligetur. Quintum eſt, ut in potu ſumat uinum uetus, aut miuam, aut hydromel, ſi non biberit uinum. Deſcribit autem miuam cyton. quæ eſt nunc in communi uſu, quā aromatizat ad hoc, ut magis calefaciat, & confortet ſtomachum. Et omnia nota ſunt.

Quòd, ſi digeſtiuæ debilitas fuerit cum multa ſiti, & paucorum ciborum appetitu, & † fœtido ructu; ſyrupus acetoſus de citonijs bibatur. Recipe ſuc. citoniorum acetoſorum partem unam, † ſaccha. albi partem unam, aceti clari quartam partem unius. coquātur omnia ſimul, donec inſpiſſentur. eſt autem ſyrupus iſte ſtomachi confortatiuus, & ad has ſuas peragendas operationes iuuatiuus, et uehementiam incenſionis, & inflammationis, quæ eſt in ſtomacho, ſedat. ægri uero nutricatio ſit res, in qua ſimul congregantur acetoſitas, & ſtipticitas; ut caro cum ſucco uuæ acerbæ cocta, & cum malis macianis ſimiliter cocta, & cum ribes, & facta ex alzuem, & almoſi, et illis ſimilia ex cibis. de iſto præterea detur puluere pluries, ut tranſglutiat. qui recipit roſa. rub. drachmas decem, ſpodij drachmas tres, ſemen coriandri, drachmas. 5. Doſis eius ſit drachmæ duæ cum ſuc. granati muzi, & cum ſyrupo de citonijs acetoſis.

In hac parte curat nocumentum digeſtiuæ ſiue ſit diminuta per intenſionem, ſiue ſit corrupta à calid. ſuperflua, cuius ſigna ſunt multa ſitis, paucus ciborū appetitus, ructus fętidus & reliqua ſigna ſuperius dicta. Pro qua corrigenda concedit ſyrupum acetoſum de cytoniis, cuius deſcriptio nota eſt. Et ipſum ſicut eſt ueritas ſummis laudibus extollit. Et præter laudes quas ipſi attribuit prohibet tranſitū cholerę ad ſtomachum, quæ multoties corrumpit digeſtionem. Diæta autē ſit frigi. & utatur acetoſis, & ſtipticis quę nominat in textu, & ſatis nota ſunt. Alzuem, & almoſi ſunt condimenta rerum, ſicut gelatina, limonea, myrtea, & ſimilia acetoſa, & ſtiptica. Ordinat præterea puluerē frigidum, & ſiccum, & ſtipticum, cuius deſcriptio, & iuuamenta ſatis nota ſunt.

SCHOLIA.

Fœtido ructu] declaratur cibus corruptus, & aduſtus. Saccha albi] ne ab aceto ſtomachus lędatur.

Si autem cum hoc, quod diximus, fuerit in corpore extenuatio, & inflāmatio; ægro lac, & aqua hordei danda ſunt. ipſe quoque ex herbis humectantibus nutriendus eſt; & ſunt † lactucæ, maluæ, cucurbitæ, citrulli, carnes hœdorum, & agnorum lactantium, & piſces recentes. balneum præterea antequam comedat, & † poſt quam comederit, & tinam quotidie ingrediatur. & uinum † clarum ualde temperatum bibat, & aſsiduè utatur quiete. & motum, & exercitium uitet. ſitq; totum eius regimen ut eius, qui corporis craſsitiem adipiſci deſiderat. &, ſi cum hac diſpoſitione inflammatio fuerit, & incenſio uehementiſsima; ſtomachus, † ex rebus frigidis eſt liniendus: & aqua hordei danda. ſitque eius regimen, ut becticam habentis.

SCHOLIA.

Lact. maluæ, &c.] pauca quantitas exhibeatur: uirtus enim ſtomachi ferè exiccati digeſtiua debilior redderetur. Poſtquam comederit] hoc eſt, facta digeſtione in uentriculo, & hepate. Vinum clarum] non craſſu[m]; quia cū ſiccitate coniūgitur meatuū obſtructio. Ex rebus frigidis eſt lenīēdus] ut oleo omphacino, & cydoniorū quemadmodū multo Raſis. v. cōtinentis.

Curat debilitatem digeſtiuæ à calid. cum corporis extenuatione per frigid. & humid. exterius, & interius applicita. Et intēdit infrigidare, & humectare, tam qualitatiuè, quàm ſubſtantificè. Et quæ dicit nota ſunt. Lac eſt optimum ſi non adſit febris putrida, ſed ægro putride febriente uitandum eſt lac. Balneum aquæ dulcis cōceditur, ſicut cōceditur in hectica, & ad eaſdem intentiones. Et licet Raſis concedat ipſum ante cibum, & poſt cibum, credo tamen ipſum magis conuenire cibo prædigeſto quo ad primam, & ſecundam digeſtionem, ſcilicet quando nutrimentum debet ad membra delegari. Imò credo balneum cibo non digeſto ſaltē quo ad primam digeſtionem magis obeſſe, quàm prodeſſe. Cætera nota ſunt. Differentia autem inter balneum & tinam eſt, quia tina eſt uas in quo balneatur. Balneum autem eſt locus conſtructus ex tribus caſis in quo balneantur. Tina ergo poſſet eſſe in balneo, & extra balneum. Cura nocumenti digeſtionis primæ, ſi pendeat à cauſa primitiua, ſex exigit intentiones. Prima, remouet cauſam primitiuam, & nocumentum ab ea impreſſum. Secunda, educit cibum corruptum ſi affuerit, & cætera quæ ſunt in ſtomacho adiuuantia ad corruptionem. Tertia, corrigit malam diſpoſitionem ſtomachi, ipſum confortando, & etiam hepar quod eſt ſedes, & principium uirtutis naturalis. Quarta, prohibet fluxum humorum ad ſtomachum. Quinta, corrigit accidentia. Sexta ordinat debitum regimen ſex rerum non naturalium. Si ergo pendeat à uulnere, uel contuſione in ſtomacho, aut in membro ipſi communicante, curentur ſecundum quod oportet, iuxta primam intentionem. Et ſi ſumpſerit uenenoſa, uomitu educantur, aut ſeceſſu cum medicinis lenientibus, & dentur bezahartica contra illa uenenoſa, & ſtomachus, & membra nobilia confortentur, & ſimiliter ſi applicita fuerint, remoueantur, & nocumentum per ipſa impreſſum, & ſimiliter curetur morſus uenenoſorum, & nocumenta per ipſum impreſſa, ſicut ſæpe dictum fuit. Si uero pendeat ab aere, cibo, & potu, & reliquis rebus non naturalibus inconueniēter applicitis, remoueantur cauſæ illæ, & nocumentū per ipſas impreſſum, & inducatur regimen contrarium. Et quia regimen malum in cibo, & potu ſecundum modos. 12. ſupraſcriptos eſt frequentius in cauſa, ipſius correctioni attendatur maxime. Et ſi cibus in ſtomacho fuerit corruptus, iuxta ſecundam intentionem educatur quàm citius fieri poteſt. Et ſimiliter humores ſibi commixti cum uomitu, aut ſeceſſu. Vomitus tamē eſt promptior ad educendum in ſtomacho contenta. Non eſt tamen uomitus frequentandus, ne ſtomachus fiat lacuna ſuperfluitatum. Et ſi non poteſt fieri, aut non ſufficiant, dentur ſolutiua lenia, ſicut caſsia pilulæ alephanginæ, ſtomachicæ. Et diatriōpipereon eſt proprium in corruptione ad acetoſum. Et quædam propria inferius deſcribentur. Poſtea iuxta tertiam intentionem corrigatur ſtomachi diſcraſia. Et digeſtiua eius confortetur cum contrariis propriis confortantibus ſtomachum, tam proprietate, quàm ſtipticitate temperatis, & multa ualde propria, & ſolennia deſcribuntur à Raſi in litera ſuperius expoſita, tam interius, quàm exterius applicanda. Et multa excellentia addam inferius. Prohibetur autem fluxus humorum ad ſtomachum, iuxta quartam intentionem ipſum confortando, ut ſtatim dictum eſt, & etiam diuertendo cum euacuatione, aut ſine, ſecundum exigentiam. Corrigantur autem accidentia iuxta quintam intentionem. Et ordinetur regimen ſex rerum in contrarium diſcraſiæ ſecundum quòd dicetur in ſequentibus. Si uero nocumentum digeſtionis fuerit per eſſentiam, quinque exiguntur intētiones. Prima, educit cibum corruptum, & humores ſibi admixtos. Secunda, corrigit diſcraſiā ſtomachi, & cæteras cauſas digeſtiuam debilitantes, ipſum confortando. Tertia, prohibet humores ne fluant ad ſtomachū. Quarta, corrigit accidentia. Quinta, ordinat debitum regimen. Prima intētio perficitur, ut ſupra dictū fuit. Secunda uero perficitur ſecundum exigentiā cauſæ corrigendæ, ſi. n. quātitas ſtomachi aucta, aut diminuta, aut malitia figuræ fuerint in cauſa, permu-

tari non poſſunt,ſed cibus eſt moderandus,ut ſit facilis digeſtionis,mediocris quantitatis,in ſtomacho tamen paruo debet eſſe paucæ quãtitatis,& debet pluries ſumi in die,ut ſufficiat ad nutritionem. Raritas autem,& tenuitas ſubſtantiæ aliqualiter emendari poteſt cum propriis moderate ſtipticis,& aliqualiter uiſcoſis ſtomachum incoriantibus, de quibus ſermo præceſsit in cura uomitus, & cibi ſint facilis digeſtionis,& moderatæ quantitatis. Aſperitas autẽ ſuperflua corrigatur cum lenientibus ſumptis in principio menſæ, ſicut ſunt iura pinguia,& fercula aliqualiter brodioſa, pruna matura,uua,ficus,& ſimilia ſumpta in principio, & econtra lenitas corrigatur utendo ſtipticis,tàm interius, quàm exterius applicitis. Diſcraſia uero corrigatur cũ contrariis propriis moderate ſtipticis interius, aut exterius applicitis, de quibus egit Raſis in litera, & multa præſtantia inferius deſcribentur. Sed tertia intentio perficienda eſt,ut ſtatim dictum eſt. Quarta autem,& quinta intentio perficitur,ut dicetur inferius. Si uero nocumentum primæ digeſtionis fuerit per communitatem à membro aliquo,uel à toto ſex exigit intentiones. Prima,rectificat corpus,aut membrum mittens euacuãdo,& diuertendo,tàm ab eo, quàm à ſtomacho, & ſecundo diſcraſiam membri mittentis corrigendo,& cum hoc ipſum confortando,ut fiat minera laudabilis chimi. Secunda,educit cibum corruptum,& ſuperflua,quæ ſunt in ſtomacho. Tertia,corrigit eius diſcraſiam ipſum confortando. Quarta, prohibet humores à fluxu. Quinta, corrigit accidentia. Sexta, ordinat regimen conueniens. Prima intentio completur euacuando à toto, aut à membro particulari mittente cum phlebotomia,aut ſolutiuis ſecundum quod uidebitur expediens. Sint tamen ſolutiua talia,quod non debilitẽt multum ſtomachum, ſicut eſt proprium ſolutiuorum exoluentium,& ſimiliter diuertantur materiæ, tam à membro mittente, quàm à ſtomacho recipiente cum euacuatione, & ſine euacuatione ſecundum quod uidebitur expediẽs. Et diſcraſia membri mittentis corrigatur,& ſimul etiã confortetur cum contrariis ſibi propriis moderate ſtipticis non oppilantibus. Secunda intentio,ſcilicet eductio cibi corrupti completur, uomitu cum aliquo ex uomitiuis calidis aut frigidis forti, aut debili,quæ deſcripta fuerunt ſuperius in capitulo de uomitu,& ſi ſufficiat ſola impoſitio digiti,aut pennæ in ore iterata multoties non procedatur ad fortiora. Et ſi hæc intentio uomitus compleri non poſsit, dentur ſolutiua,aut lenientia, ſicut caſsia, aut manna, aut electiuè ſoluentia, ſicut pilulæ alephanginæ,aut ſtomachicæ,rheubarbarum,aloes lotus, cui myrobolanorum, aut maſtichis poteſt addi.Sint enim talia,ut euacuando confortent,ne uirtus ſua tranſeat ſtomachum,& meſeraicas. Hippocr. dixit quod aloes hepaticus cum aqua abſinthii, uel artemiſiæ propinata ſtomacho ieiuno, ſanat ſtomachum ab omni languore educendo ab eo materias fraudulentas.Confortat cerebrum, & uiſcera mundificat,uermes occidit & educit,ſanat apoſtem. ſtomachi, & uiſcerum & mundificat hepar. Pilulæ confortantes ſtomachum in omni eius languore, & læſione intrinſeca, nec permittunt humorem putrefieri in eo, ſed abſtergunt. Et qui utitur eis diebus ſingulis ſanus permanebit à dolore ſtomachi, & capitis. Et ſunt ſalubres oculis, & eis qui triſtantur. Et eſt medicina matricis uitioſæ, & aliorum uiſcerum. Recipe maſtichis drach.4.aloes electi,unc.decẽ, agarici boni,unc.tres. Et eſt melius,ut pręparetur cum oxymelle,ſed confice cum ſucco altimiliæ. Doſis à. ℈.uno uſq; ad drachmam unam per horam ante cœnam, uel cum uadit dormitum. Corrigitur autem diſcraſia ſtomachi, & ſimul confortatur cum contrariis propriis moderate ſtipticis,quæ dicta ſunt in textu. Et ex ſimplicibus propriis in hac intentione calidis ſunt gariophili,mentha,cinnamomum, maſtix, paſſulæ, algaliæ, xyloaloes, zingib.macis, galanga, pelliculæ intrinſecæ ſtomachorum gallinarum, & inter cætera uinum aromaticum, & per maxime iuuat digeſtionem. Ex compoſitis calidis ſunt aromaticum roſatum,diagalãga, diacinnamomum,diatrionpipereon,& confectiones magnę,ſicut theriaca,& mithridatum.

Electarium nobile apud Franciſcum de Pedomontium confortans ſtomachum, & digeſtionem à cauſa frigida. Recipę galangæ, nucis muſcatæ,cardamomi,ana drac. duas, anthos,ideſt floris roriſmarini drachmas quatuor, menthæ, halaſcæ,ana drach. tres, ſyrupus de mẽtha, uel de corticibus citri quãtum ſufficit,& in corruptione ad acetoſum confert maſtix,& cum eſt fortis conferunt magnificę,& ultimæ ſummitates ſchinãthi cum carui.Ex frigidis autem ſunt roſæ,coriandrum præparatum, coralli,ſandali,labruſca,citoni.& eſt ſingulare. Ex compoſitis diarhodon abbatis, miua acetoſa, & ſimilia,& multæ ſunt ſpecies trochiſcorum in hac diſpoſitione proprie. Et exterius applicita ad hoc conferunt, ſicut emplaſtra,& unctiones,cerata,ſacculi,fomẽta, quorum deſcriptio ſuperius poſita eſt in capite de uomitu.Verũ in hoc eſt differentia,quia reſtringentia uomitum debent eſſe magis ſtiptica, imò notabiliter ſtiptica, hæc uero moderate. Duo autem ſunt quæ confortant omnia membra, unum à complexione, & eſt oleum roſaceum,quod penes Galenum calefacta infrigidat,& frigida calefacit, alterum à proprietate, & eſt terra ſigillata. Et ex confortantibus corpus, & omnia membra eſt exercitium moderatum. Sed quarta intentio,ſcilicet prohibitio fluxus humorum cum eiſdem completur,ſed aliquantulum magis ſtipticis,necnon cum diuerſionibus, cum euacuatione,& ſine ſi fuerit expediens.Corrigantur autem iuxta quintam intentionem nocumẽta totius, & cuiuſcunque membri ſequentia nocumentum digeſtionis primæ,quæ poſſunt eſſe plura,cum ſit digeſtio ferè omnium ægritudinum materialium. Quæ qualiter debeant corrigi, perquiratur in propriis capitulis dictis, & dicendis. Præcipue corrigatur nocumentum hepatis,ſi adſit.Et etiam ſi non adſit, præcipue intendatur ipſius confortationi.Eſt enim ſedes,& principium uirtutis naturalis maxime iuuans ſtomachum ad ſuas operationes perficiẽdas,& eructatio acida illico corrigitur cum ſumptione zingib.conditi,aut non conditi. Aer autẽ iuxta ſextam intentionem ordinetur in contrarium diſcraſiæ, ſed ſit boni odoris ægro placentis. Et ſit notabiliter indutus ſecundum exigentium temporis. Verum in diſcraſia frigida, & humida, pannos magis calidos induat, præcipue teneat partes ſtomachi, & inteſtinorum notabiliter calidas, ſicut cum pelle uulturis, aut ſacculo ex pennis cigni, anſeris, uel anatis. Et minus calida eſt pellis agni. Et adhuc minus eſt pannus de grana. Neque gerat indumenta circa ſtomachum multum ſtricta nec multum lata. Similiter diæta ordinetur in contrarium duodecim illorum modorum,qui ſunt cauſa nocumenti digeſtionis, de quibus ſupra, & declinet in contrarium lapſus ſecundum unam aut plures qualitates,intenſe,aut remiſſe ſecundum exigentiam lapſus corrigendi. Cibi tamen calidi & humidi,ſubtilis ſubſtantiæ ſunt communiter magis cæteris digeſtioni proportionati. Quod ſi nocumentũ digeſtionis fuerit propter diminutionem calidi abſque lapſu graduali, ſicut quando ſtomachus eſt tenuis, raræ texturæ, aut ſcirrhus eſt euulſus,aut ſimiles cauſæ, ſint cibi, & potus facilis digeſtionis temperati, aut aliqualiter ad calidum declinantes, quorum quantitas minoretur, & ſint aliqualiter ſtiptici. Et ſi contra fuerit multitudo calid. abſque lapſu graduali ſint aliquantulum difficilis digeſtionis, & notabilis quantitatis temperati, aut aliquantulum ad frigidum declinantes. Et Auicen. in ſtomacho calido, prohibet cibos ſubtiles, & concedit craſſos, ſcilicet carnium uaccinarum conditarum cum aceto. Potus autem calidi, & ſicci ſint ſicut uinum uinoſum, uetus, odoriferum, uinum autem uinoſum nouum eſt calidum & humidum, & proprie ſi dulceſcit, ſed uinum pauciferum acre eſt frigidum & ſiccum. Vinum autem pauciferum inſipidum eſt frigidum & humidum. Aqua mellis cum pauco pipere eſt calida & ſicca notabiliter, ſed ſimplex minoris eſt caliditatis & ſiccitatis. Aqua hordei, & aqua deſtillationis per arenam, aut aliter bene conditionata eſt frigida & humida. Similiter mixta cum iulep uiola. Sed uinum granatorum, agreſta, ſuc. berberis, limonum, citri, arantii, ſunt frigidi & ſicci, quibus poſſunt uti in potu cum debita quantitate aquæ,& poſſunt cum ſaccharo dulcorari, frigid. & humid. ſunt ſicut ſuccus prunorum, & ceraſorum acrium. Herbæ autem quibus poſſunt uti declinantes ad caliditatẽ & ſiccitatem,ſunt ſicut mentha,& ſaluia,ſerpillus roſmarinus,fœniculus,petroſelinũ, & ſimilia. Sed frigida & humida ſunt ſicut lactuca,endiuia,cichorea,portula-

ca,cucurbita,& ſimiles. Sed calida & humida ſunt ſicut borago,& bugloſſa. Frigida & ſicca,ſicut acetoſa,plantago,coriandrum. Ex granis frigidis & ſiccis ſunt, ſicut milium, panicum,kiſt fabarum,& lentium.Ex calidis & ſiccis,cicera,& ipſorum kiſt, rizum. Sed calida & humida, frumentum, far. Frigida & humida, kiſt hordei, ptiſana hordeacea, robilia. Ex carnibus eligantur carnes auium,& quadrupedum bene conditionatæ, ſcilicet quæ ſint boni chimi, facilis digeſtionis, paucarum ſuperfluitatum. Syluestres communiter ſunt ſicciores domeſticis,licet qualeæ ſint ſuperfluæ humiditatis, & concedantur elixæ in diſcraſia ſicca, & aſſatæ in diſcraſia humida.Ex piſcibus ſimiliter eligantur parui,petroſi,agiles, degentes in aquis bene conditionatis, & habentes ſquammas. Oua conueniunt, niſi timeatur eorum corruptio ad fœtidum,& ſint debite præparata,& in ſtomacho ualde calido melius eſt,ut ſint dura,& cum aliquo frigido condita. Lac optime conuenit in lapſu ad calidum & ſiccum,niſi adſit febris,& ſimiliter caſeus recens nõ ſalitus. Sed in diſcraſia frigida & humida caſeus antiquus conuenit modicæ quãtitatis in fine menſæ,& aliquãdo parum ſalſi in principio butyrum, & oleum,ſed maxime amygdalarum dulcium conuenit in diſcraſia ſicca.Sapores ſicut piperata,ſinapiſmus,& ſimiles cõueniunt in diſcraſia frigida & humida. Et ſapor ex amygdalis,& paſſulis in frig. & ſicc. Et ſapores acetoſi ſupraſcripti, quidam in calida & humida,quidam in calida & ſicca,ſicut facti ex prunis,& marinata. Fructus conuenientes in cauſa calida in fine menſæ ſunt pira,& citonia cocta,aut condita. Similiter diacitoniten,& coriandrum ſemiconfectum. Sed in cauſa frigida fiſtici,auellanæ parum torrefactæ,& paſſulæ, & poſſunt concedi in fine menſæ, & in principio diacitoniten cum aromatibus calidis in fine menſæ. Aromata autem ſunt illa,de quibus ſuperius dictum eſt, & maxime piper in cauſa frigida. Regulæ obſeruandę in cibatione ſunt educto cibo corrupto per ſuperius,uel inferius per diem naturalem à cibo abſtineat,& prolixe dormiat. Deinde comedat,ſed parũ, & res non aptas corruptioni. Et in præſeruando & curando optime ualet,ut non comedat niſi præcedente cibi digeſtione celebrata. Surgat à menſa cum reliquiis famis. Non multiplicentur cibaria in menſa una.Notabiliter comedat antequam bibat. Deinde ſatis frequenter bibat uſque ad finem menſæ, ſit tamen potus proportionatus cibo. Et in fine menſæ ſumat aliquid confortatiuum oris ſtomachi, ſicut diacitoniten,aut ſimile,& poſt ipſum non bibat,nec bibat extra horas cibationum. Sit eius ſomnus multus, & maxime nocturnus,& ſit continuus,& ſufficiens.Somnus etiam meridianus ipſi conceditur maxime à medio Maij uſque ad medium Auguſti,niſi aliquid particulare obſtet, ſed dormire non incipiat, niſi diſtanter à cibo per horam, & dormiat primo ſuper latere dextro,ut melius cibus ad fundum deſcendat, ſecundo ſuper ſiniſtro,ut hepar comprimat ipſum amplectendo cum quinque pennulis ſuis,ſic enim melius adiuuat ad digeſtionem,& tandem ſuper dextro ſomnum compleat,ut factus chilus melius tranſeat ad hepar. Procuret omnes euacuationes à natura inſtitutas. Coitum non exerceat, niſi naturaliter multũ ſtimulatus, ſed nullo modo immediate poſt cibũ,& tempore digeſtionis. Caueat a ſudore. Exercitiũ ante cibum conuenit, poſt cibum quieſcat. Leuis tamen deambulatio concedi poteſt, niſi ſtomachus ſit ualde debilis,in quo caſu omnis motus nocet,imò uociferatio. Spes, & gaudium moderatum ſibi conuenit,cætera animi accidentia uitanda ſunt,aliqui tamen dicunt digeſtionem quartam melius compleri in uigiliis,quàm in ſomno propter conuerſionem caloris ad exteriora tẽpore uigiliarum. Et penes Auic. amplexari infantem propinquũ ad hoc,ut polluat ſecũdum longitudinem noctis eſt de rebus magis iuuantibus ad digeſtionem. Et ſimiliter catulum canis, aut cattum maſculum nigrum. Cuius contrarium habetur in de Somno,& à Galeno de Accidenti. Nam & ſi minor calor ſit in exterioribus tempore ſomni,quã tempore uigiliarum,eſt tamen tãtus, ut una cum eorum complexione ſufficiat ad digeſtionem quartam, quæ eſt facilior, quàm prima,aut ſecunda. Præterea mẽbra intrinſeca indigẽt, ut digeſtio quarta in eis celebretur, quorum cura debet eſſe maior abſolutè. Itaque ad quatuor digeſtiones magis adiuuat ſomnus,quàm uigilia,&c.

De dolore ſtomachi. Cap. 81.

DOlor ſtomachi qui eſt ſenſus nociuus eiuſdem multipliciter diſtinguitur. Aut ratione ſuæ eſſentiæ, quia aliquis eſt grauatiuus,aliquis extenſiuus,aliquis perforatiuus, aliquis pungitiuus,aut mordicatiuus. Aut ratione loci,quia aliquis eſt in toto, aliquis eſt in parte, ut in orificio eius uel in fundo.Et quilibet eſt intenſus, & remiſſus, continuus, & interpolatus, periodicus, aut ſine periodis. Cauſa cuiuſcunque doloris immediata eſt mala complexio diuerſa, aut ſolutio continui recens, aut antiqua, ſed mala complexio eſt calida, frigida, ſicca, aut compoſita ſine materia,aut cum materia calida, mordicatiua, aduſtiua, aut frigida phlegmatica, aut melancholica. Et hæ materiæ faciunt dolorem,aut alterando, aut ſoluendo continuum,aut extenſiuũ, cum cõtinetur in loco amplo,aut perforatiuum cũ continet̃ in loco anguſto, ſicut inter tunicas ſtomachi. Apoſtema aũt eſt utroq; modo doloris, cum aggreget in ſe malam complexionem, & ſolutionem continui, & dolor ſequens ipſum eſt pungitiuus, & mordicatiuus, ſi pendeat à materia acuta. Extenſiuus, & grauatiuus ſi pendeat à materia multa, & aliquando pulſatiuus dum maturatur, & pungitiuus, & perforatiuus dum eſt proximus eruptioni. Cauſæ autem mediatæ doloris ſunt duplices, primitiuæ, aut corporeæ, primitiuæ quidem ſicut percuſſio,caſus, aut offenſio ſtomachi,aut membri ſtomacho communicantis, ſicut cerebrum, nerui, aut inteſtina, & ſimilia. Aer uero frigidus, uentus, inordinatio in cibo, & potu ſecundum aliquem modorum duodecim in capitulo præcedenti poſitorum, & ſic de aliis ſex rebus non naturalibus inconuenienter applicitis, præcipue potus aquæ in hora non conuenienti, eſt aliquando cauſa uehementis doloris. Corporeæ autem ſunt duplices, per communitatem, aut per eſſentiam. Per communitatem quidem à toto, ſicut in febribus, aut criſi, aut à membro particulari, ſicut cerebro communicante ipſi, aut abſolute, aut mittendo materiam catarrhalem, ſimiliter à neruis ſecundum plurimum communitate abſoluta. Item à ſplene, aut ſuperflue infrigidando, aut tranſmittendo materiam melancholicam, & ab hepate, & kiſti mittentibus materiam cholericam. Item ab inteſtinis eleuatis uermibus, uentoſitate, aut fœcibus ad ſtomachum. Et per communitatem à renibus, ſicut in dolore calculi, & eſt ſecundum plurimum communitas abſoluta. Item per communitatem à matrice, à retentione menſtruorum. Item per retentionem ſanguinis hæmorrhoidalis fluere conſueti, & breuiter ſtomachus poteſt recipere ſuperfluitates à quocunque membro mediante hepate. Per eſſentiam uero cauſæ doloris ſtomachi, ſunt cauſæ immediatæ doloris, de quibus ſupra, ſcilicet mala complexio, ſolutio continui & apoſte. Sed cauſa remotior frequenter accidens eſt,nocumentum digeſtionis per quod corrumpitur cibus ad fumoſum,fœtidum,aut acetoſum, & multiplicatur uentoſitas, & phlegm. per indigeſtionem,quæ omnia diſcraſiando ſtomachum, aut extendendo,ſunt cauſa doloris. Mala quoque digeſtio cum debilitate expulſionis eſt cauſa ꝙ apoſtema in ſtomacho per uiã paulatim factæ congeſtionis generetur. Hic autem ponam cauſas quorundam particularium dolorum frequenter contingentium. Sunt enim aliqui famelici, qui incurrunt dolorem ſtomachi,& cum comedunt ſedatur.Huius cauſa eſt effuſio materierum mordicantium ad ſtomachum,quando uacuus eſt à cibo,quæ aliquando ſunt melancho.acetoſæ effuſæ ad os ſtomachi à ſplene per uiam naturalem conſuetam, ſed nocẽt,aut quia plures,aut acetoſiores quàm in diſpoſitione naturali conſueuerunt. Sed frequentius ſunt cholericæ effuſæ à *kiſti ad fundum ſtomachi* per porum felleum ad ipſum terminatum in maiori quãtitate,quàm debeat in diſpoſitione *naturali. Inquit enim* Auic. tolerare famem, ſtomachum putridis replet humoribus. Sedatur autem poſt comeſtionẽ cibo comprimente hos humores ad fundum ſtomachi,& forte extra per pyloron,& hoc contingit ſi nõ ualde multæ ſunt & in ſtomacho illo ſit facilis effuſio contentorum in ipſo ad inteſtina,aut merito compoſitionis, aut alterius diſpoſitionis. Secundo ſunt aliqui quibus poſt tres,aut quatuor horas poſtquàm comederunt, & aliquando poſt. 10, horam inci-

pit dolor, & non ſedatur niſi cum uomitu rei acetoſæ, quæ eſt quoddam aggregatum ex humore phleg. aut melancholico acri, & ex ipſo cibo corrupto ad acetoſum, aut cum deſcenſione totali eius quod in ſtomacho continetur. Et aliquando hic dolor remanet per longum tempus, utputa per diem naturalem, & ſupra. Cauſa autem primi eſt melanch. acris, aut phleg. acetoſum, quæ exiſtentia in fundo ſtomachi manent quieta. Et ſecundi cauſa eſt cholera manens ſimiliter quieta in fundo ſtomachi. Cum autem cibus ſumitur aſcendunt & cum ipſo permiſcentur, & corrumpunt ipſum. Sedatur ergo primus cum uomitu rei acetoſæ. Secundus pendens à cholera cum deſcenſu ipſius ſimul cum cibo, eſt enim pronior ſua ſtimulatione ad hoc, ut effundatur extra ſtomachum quàm melanchol. remanent autem ſic longo tempore, aut quia non uomitur, aut quia non complete uomitur, neque complete deſcendit, niſi poſt longum tempus. Et aliquando humor imbibitur, aut apoſtemat, & ſic dolor diu permanet. Tertio ſunt aliqui quibus accidit dolor ſtomachi cum comedunt, & ſedatur poſt digeſtionem, & apud Auicen. Plurimi eorum ſunt melanchol. & patientes melancho. mirachiam. Cuius doloris cauſa eſt uentoſitas eleuata à materia melancholica. Sedatur autem poſt digeſtionem chilo ſimul cũ humore melanchol. deſcendente ad inteſtina. Quarto, ſunt aliqui, qui poſt cibationem incurrunt ardorem ſtomachi cum eructationibus arſiuis tendentibus in acetoſum ſecundum plurimum, & ſedatur poſt digeſtionem. Huius cauſa eſt corruptio cibi ad acetoſum ſecundum plurimum, & aliquando ad putridum, uel fumoſum, & tunc eructatio redolet odorem fumi, aut rei fœtentis. Et primus ardor tendens ad acetoſum pendet à mala complexione frigi. ſine materia, aut cum materia phleg. acetoſa, uel melanchol. non multa. Secundus uero ardor à calid. ſine materia, aut cum materia calid. ſecundum plurimum cholerica corrumpente cibum ad putridum, aut fumoſum, & hoc eſt rarius, & aliquando hoc contingit propter multitudinem comeſtionis, aut iterationem eius abſque fame uera, & aliquãdo propter comeſtionem rerum acetoſarum, aut acrium in ſtomacho frigido, aut calidarum acutarum in ſtomacho calido, ſicut alliorum, & ſimilium. Huius ardoris, & dolorum, de quibus ſupra, cauſa immediata poteſt eſſe humor, aut cibus corruptus, necnon uapores, & uentoſitates ab ipſo eleuati. Quinto, aliqui poſt ſomnum incurrunt dolorem ſtomachi, cuius cauſa eſt materia catarrhalis deſcendens ad ſtomachum in ſomno, & uomitu ſedat materia catarrhalis ab eo expulſa, dolor ſtomachi aliquando permutatur ad cerebrum, aliquãdo ad neruos, aliquando ad cor, aliquando ad iuncturas, & inteſtina. Signa. dolor ſtomachi cognoſcitur ex relatu ægri. Similiter ſigna ſpecierum diſtinguuntur penes doloris eſſentiam, quibus nomina ſunt impoſita, ex ipſa natura rei, habentur ex relatu eiuſdem, ſi compos mentis ſit. Si uero non, oportet ad notitiam earum peruenire ex notitia propriarum cauſarum cuiuſcunque doloris. Cognoſcitur autem in qua parte ſtomachi ſit dolor, ſimiliter ex relatu ægri. Si.n.eſt in ore ſtomachi, dolor eſt in parte ſuperiori infra malum granatum per duos digitos, magis læditur appetitus, & fortis adeſt ſingultus, & aliquando communicatur dorſo circa. 13. ſpondilem eius, quæ eſt ſecunda incipiendo à prima. Si uero ſit in fundo, dolor eſt ſupra umbilicum per duos digitos, & magis læditur digeſtio, & ſi dolor eſt in ore & fundo, dolor in ambobus locis ſentitur, & ſimul læditur appetitus, & digeſtio. Sed nota quòd ſi dolor eſſet in parte anteriori ſtomachi tactus inuenit dolorem. Si uero in poſteriori minime, niſi cum fortiſsima compreſsione. Diſtinguitur autem dolor fundi ſtomachi à dolore colon ſuperæquitante ipſum, quia in colica eſt fortis retentio fœcum, & uentoſitatum, & cum educuntur ſubito ſedatur. Hæc autem non ſunt in dolore ſtomachi, ſed ecõtrario uomitus ſedat dolorem ſtomachi, parum conferens in colica. Aliæ ſpecies doloris ſimiliter cognoſcuntur ex relatu ægri, & aſtantium. Solutio continui ſi recens ſit uera, & manifeſta cognoſcitur ex ſanguine fluente. Si uero antiqua ex ſanie, uomitu, aut per ſeceſſum expulſa, aut reliquis ſignis læſionis ſtomachi. Sed mala complexio cum materia, & ſine materia cuiuſcunque generis, cognoſcitur p ſigna ſuperius dicta in cap. de uomitu, & in cap. de debilitate digeſtionis, ſuperfluum enim eſſet eadem toties reiterare. Vẽtoſitas autem cognoſcitur ex rugitu, & eructatione, & quia ad eius expulſionem per ſuperius, aut inferius ſequitur doloris alleuiatio, & frequenter dolor permutatur. De apoſtem. uero ſpecialiter agetur in hoc cap. Cauſæ primitiuæ ſunt cibi ſigna, & quia quandocũq; ſimiles cauſæ præceſſerunt, ſimilis ſequutus eſt effectus, ſcilicet dolor ſtomachi. Dolor autem, aut per communitatem à toto, aut à membro particulari cognoſcitur ex præceſsione nocumentorum totius, aut membri communicantis, cum quorum augmento augetur, & decremẽto decreſcit, & ablatione aufertur. Item ex affectibus ſequentibus nocumenta membri communicantis, qui ſunt cauſa doloris ſtomachi, ſicut exempli gratia in communitate cerebri adſunt ſigna deſcenſus catarrhi ad ſtomachum, & in communitate ſplenis fluxus melancholiæ ad ſtomachum, & ſic de cæteris. Nocumentum autem digeſtionis quod frequenter eſt cauſa doloris ſtomachi, cognoſcitur ex dictis in præcedẽti cap. Cognoſcitur autem dolorem, aut materiam eius permutare ad cerebrum, neruos, cor, iuncturas, aut inteſtina, ex ſedatione doloris ſtomachi, & aduẽtum læſionis in mẽbro, ad quod fit permutatio, ſcilicet ſcotomiæ, paralyſis, ſyncopis, doloris iuncturarum colicæ.

Prognoſtica. Primum, dolor ſtomachi niſi ſit pendens ab ulcere, aut apoſte. ſecũdum plurimum curatur, exigit tamen medicum diligentem, & expertum. Secundum. multa ſenſibilitas ſtomachi cum defluxu materierum acutarum ad ipſum, eſt quandoq; cauſa doloris intolerabilis perducentis ad ſyncopim. Tertium. cum permutatur ad cor, quandoq; ſubito interficit. Quartum. cum prolongatur dolor ſtomachi, timẽdũ eſt ne ducat ad apoſtema eius. Quintũ. licet dolor ſtomachi multiplicetur in prægantibus, & in quibus mẽſtrua retinentur portendit tamen aliquando præfocationem matricis, materiis, uaporibus, aut uentoſitatibus eleuatis ad ſtomachum, & ad diaphragma. Sextum. apud Auic. in libro mortis feſtinæ dicitur, quod quando apparet cum dolore ſtomachi ſuper pede dextrum quoddam ſimile ueſicæ moritur patiens. 27. & ex ſigno illius eſt quod appetit res dulces. Veſica enim illa, quam debemus credere eſſe phlegmaticam, ſimiliter cum appetitu rerum dulcium, ſcilicet uehementis dulcedinis arguit dolorem ſtomachi pendere à phlegmate acetoſo, ſtomachus enim præternaturaliter diſpoſitus appetit contraria. Sed criſis illa permutationis diminuta arguit uirtutem debilem & materiam inobediẽtem, ex quibus cum aliis malis ſignis, quæ hic debemus ſupponere, arguẽdum eſt ipſum eſſe moriturum. Statuit autem ipſi. 27. quæ eſt una ex creticis morborum tropicorum, licet poſsit mori, & ante, & poſt ſecundum diuerſas circunſtantias. Septimum ſignum eſt ſi habet dolorem uentris, ideſt ſtomachi, & apparet ſuper ſupercilium eius ueſtigium, & bothor nigrum ſimile fabæ, deinde fit ulcus, tunc ipſe morietur, & his quidem accidunt ſubeth, & multitudo ſomni propter frigus ſuę ægritudinis. Significatur enim ex his materiam hanc facientem dolorem ſtomachi eſſe frigidam, & permutari ad cerebrum, quia ſequitur ſubeth, fit autem bothor in cilio natura tentante expellere materiam aſcendentem ad loca ignobilia, ſed cũ non poſsit ipſam niſi diminute expellere maior pars eius ad cerebrum permutata interficit, ulceratur uero quia licet radicaliter frigida ſit, aduſtione tamẽ participat, & forte magis facit ſubeth multitudine oppilãdo, quàm propter frigus ſuæ complexionis.

SI cum dolore ſtomachi adſunt turbatio, & nauſea; ægro aqua tepida in potu eſt tribuenda, & † ut uomat, præcipiendum. &, ſi hoc non ſuffecerit; uenter ex hierapicra ſoluatur, quæ † Rec. pulueris roſ. rub. ſpicæ, maſtichis, xilobalſami, carpobalſami, cinnam. xilocaſsiæ aſſari omnium, ana. drachmas quinque, aloes ſcotrẽſis duplum omnium quod bene tritum, miſceas cum medicinis tritis, et cum panno ſericino ſubtiliſſimè cribellatis, quarum trituratio cum aloe ſecundo iteretur. cuius doſis ſit à pondere duorum aureorum uſque ad drachmas duas. ægro quoque quotidie detur † panis in uino, & ſucco mali granati infuſus: & in ſyrupo acetoſo de citoniis.

Diuiditur

Diuiditur hoc capitulum in quatuot partes. In prima agit de dolore ſtomachi ab humore calido. In ſecunda quando eſt à uentoſitate, ibi. Quòd ſi cum dolore. In tertia, quando eſt ab apoſtematibus, ibi. Si autem cum dolore. In quarta parte dicit eſſe opus medico erudito ad curandum dolorem ſtomachi, & hepatis in fine capituli, ibi. Ad dolorem tamen ſtomachi. Prima, in quatuor. primo ponit ſigna. ſecundo curam per uomitum. ibi. Aegro aqua tepida. tertio per ſolutionem uentris. ibi. Et ſi hoc non ſufficiat. quarto per diætam. ibi. Aegro quotidie. De duabus primis partibus dicit, ſi cum dolore ſtomachi fuerit turbatio, ideſt, conturbatio, & anxietas ſtomachica, & nauſea, ideſt inclinatio ad uomitus pendentes, ſcilicet ab humoribus calidis, ſcilicet cholera uitellina, citrina, praſsina, & ſimilibus, ægro aqua tepida eſt in potu tribuenda, ſcilicet ſex uncias, aut circa, huic tamen poſſet addi aliquid aceti ad incidēdum, & magis ſtimulandum, expulſiuam, aut. ʒ. 2. oxymellis ſimplicis, ſi humor eſſet craſsior, & uiſcoſior, & præcipiendum eſt, ut uomat, digitum, aut pennam in oleo tepido intinctam multoties imponendo in gutture, donec exquiſite materia euacuetur. In tertia parte dicit, quòd ſi hoc non ſuffecerit ad curam doloris, aut quia uomitus non poſsit fieri, aut quia factus non ſufficit ad eradicationem materiæ, uenter eſt ſoluendus cū hierapicra dando ex ea à. 2. drac. uſque ad. 2. aur. una tamen drachm. aut unus aure. hominibus regionis noſtræ communiter ſufficit. Et melius eſt, ut ex hoc puluere conficiantur pilulæ, ut facilius ſumi poſsint. deſcriptio hæc nota eſt, & omnia ingredientia ſunt calida & ſicca, præter roſas, & ſunt ſtomachum confortantia, & nihil hic ponitur ſolutiuum, niſi aloe. Et habet hæc hiera hoc præcipuum apud Auicen. 14. tertii cap. de cachexia, ut educat ſuperfluitates ſtomachi reſeruatis humiditatibus innatis. Et eius conferentia non eſt ſolum in euacuatione humoris cholerici, ſed etiam phlegmatici: & aliquando hi pulueres cum melle permiſcentur in modum electarii, & poteſt exhiberi ex eo unc. 1. & humoribus exiſtentibus, imbibitis, aut inuiſcatis erit maior eius cōferentia quàm in forma pilularum. Credo tamen quòd in dolore pendente à cholera pura ſubtili magis obeſſet inflāmando, quàm iuuaret euacuando. Detur itaque in cholera craſſa, aut in cholera mixta cum phlegmate, immo etiā in phlegmate ſolo in ſtomacho natante inuiſcato, & imbibito optime confert. In dolore autem pungitiuo pendente à cholera ſubtili magis conferret rheubarbarum, & myrobolani citrini, aut manna, aut caſsia cum decoctione myroba. citrinorum, xylobalſami, ideſt ligni balſami, carpobalſami, ideſt fructus balſami, xylocaſsiæ, ideſt caſsiæ ligneę, cætera nota ſunt. Vltimo ordinans diætam, dicit quod detur panis infuſus in uino, ſcilicet uuarum, & ſucco mali granati ad contemperandum caliditatem uini, & detur etiam panis infuſus in uino, & ſyrupo de citoniis, ideſt facto ex ſucco cytoniorum acetoſorum, cum debita quantitate ſacchari, & poſſunt hæc omnia ad libitum inuicem permiſceri.

SCHOLIA.

Vt uomat] ſi materia natat: quoniam facile educetur: ſi uero non; purgetur uentriculus tantum. Rec. pul.] hiera hæc differt multum ab ea, quā Gal. docuit. 7. therap. ut calida remittatur intemperies. Panis] hæc uictus ratio humores acutos ſubtiliat, atque digerit.

Quòd, ſi cum dolore † ructuum multitudo, & extenſio, atque ſingultus; ægro electarium diacyminum, & diacalamenthum, & aliæ confectiones, quæ uentoſitatem diſſoluere conſueuere, quæ in capitulo de colica nominabimus danda erunt. cibaria uerò eius ſint calagiæ, & mutagenath cum ſeminibus. uini ueteris puri parum bibat. & utatur motu: & ingrediatur balneum. ſtomachus quoque ex oleo de neriden, ut diximus, in panno inuoluto uaporetur.

SCHOLION.

Ructuum multitudo, & extenſio, atque ſingultus] ſunt ſigna uentoſitatis, & per reſolutionem, & exiccationem curatur, ut per medicamenta à Raſi expoſita patet.

In hac ſecunda parte curans dolorem ſtomachi à uentoſitate. Primo, ponit tria ſigna, ſcilicet ructuum multitudinem extenſionem ideſt, dolorem extenſiuum, ſingultum, ſcilicet ſequentem uentoſitatem. Secundo, dat medicinas diſſoluentes uentoſitatem, ſcilicet diacyminum, diacalamenthum, & cætera huiuſmodi, quæ diſſoluunt uentoſitatem, de quibus in capitulo de colica dicetur, ſicut eſt electarium de baccis lauri, ante tamen horum carminantium exhibitionem conueniens eſt, ut præcedat euacuatio humorum ex quibus uentoſitas generatur uomitu, aut ſeceſſu, & cibi ſui ſint, ſicut calagiæ, ideſt, cibus, qui fit ex pulmone, corde, & hepate inciſis minutim, & cum oleo frixis, in quo poſt remotionem prædictorum ponitur parum aceti, oua, & parum croci, mutagenath, ideſt, cibus, qui fit in caziola, aut ſartagine cōditus cum ſeminibus carminantibus uentoſitatem, ſicut aniſum, ammi, cyminum, & ſimilia, parum uini ueteris potentis dādum eſt, & non in multa quantitate. Exerceatur ſtomacho ieiuno, poſt cibum quieſcat, ingrediatur balneum, ſcilicet aereum, aut balneum naturale, aut artificiale carminatiuum uentoſitatum, non autem balneū aquæ ſimplicis. Stomachus quoq; uaporetur cum panno, aut philtro infuſo in oleo de neriden .i. de ſpica, qui expreſſus optime, & notabiliter calidus ſtomacho pluries applicetur, & hoc fiat ſtomacho ieiuno.

Placet mihi gratia clarioris doctrinę, primo expedire materiam de dolore ſtomachi ab omnibus cauſis contingētibus præterquam ab apoſtematibus ſtomachi, deinde de apoſtematibus eius ſpecialem faciam ſermonem. Sed antequam ordinam curam doloris ſtomachi, cum ipſe multoties à uentoſitate contingat, & ſequatur ſtomachi inflationem, placet de inflatione, & rugitu aliqua ſummatim dicere. Eſt autem inflatio extenſio alicuius partis à uentoſitate in ipſa comprehenſa manente quieta. Rugitus uero eſt ſonitus uentoſitatis in aliqua parte commotæ abſque ipſius expulſione, quæ ſi à ſtomacho per os expelleretur, ſequitur eructatio, ſi uero ab inteſtinis per anum ſequitur trulla. Inflatio autem diſtingui poteſt ſecundum magnitudinem & paucitatem extēſionis. Sed rugitus diſtinguitur ſecundum quantitatem eius, & differentiam ſonorum, multiplicatur tamen propter multitudinem uentoſitatis, & loci anguſtiam. Et ex oppoſitis cauſis paucificatur. Propterea multiplicatur magis in inteſtinis ſubtilibus, quàm in craſsis, aut ſtomacho. Sed ex parte ſoni, quia grauis eſt ſonitus, cum eſt in loco amplo, ſicut in ſtomacho, aut in inteſtinis craſsis, & eſt acutus, cum eſt in inteſtinis gracilibus. Item aliquando eſt clarus cum uētoſitati non permiſcetur humiditas. Et ex oppoſita cauſa redditur non clarus, quapropter claritas ſonitus in inteſtinis ſignificat mundificationem inteſtinorum, aut exiccationem fœcis. Quia cauſa immediata inflationis, & rugitus eſt uentoſitas, opus eſt ut cauſas uentoſitatis abſoluamus, Cauſa autē uentoſitatis in ſtomacho, & in inteſtinis eſt duplex, efficiens, & materialis. Formalem, & finalem, philoſophis relinquo. Et uterq; eſt duplex corporea, & primitiua, Corporea duplex per eſſentiam, & per communitatem. Cauſa autem efficiens uentoſitatem eſt caliditas diminuta, nam ſexto de accidenti, & morbo. & .3. Colliget, cap. primo, & .13. tertii cap. de inflatione, uentoſitas non à forti calore multiplicatur, quia reſoluitur inſenſibiliter, nec à forti frigore, quia frigus prohibet eleuationem uaporum. Et ſimiliter uentoſitates. 20. tertii cap. de cauſis diminutionis coitus, caliditas, & frigiditas ſunt contrariæ uētoſitati, & ideo in fortiſsimis caloribus, & frigoribus in mundo non apparet uentus. Similiter contingit in corpore noſtro, quod nec in forti calore propter reſolutionem inſenſibilem, nec in forti frigore prohibente ſubtiliationem, uapor, aut uētoſitas generabitur, & ſi cibus, uel materia uentoſabilis reperiatur. Quapropter fit à caliditate media inter reſoluentem, & non agentem, ita ut agat, ſed nō reſoluat unde ex cibo uel humore de ſe non uentoſo dicta caliditas generabit uentoſitatem. Et propter hoc in corporibus ægris, uel ſanis debilibus multiplicatur uentoſitas, & in fortibus ſanis minime uel parum, licet utantur rebus uentoſis. Contra. Primo, in fortiſsimo calore, ſicut febrientium multiplicatur uentoſitas, ergo poſitio falſa. Secundo. Si calor fortis conuertit materiam in uaporem, reſolutioni inſenſibili aptiſsimum, cum nō ſit tranſitus de extremo ad extre-

mum ſine medio, erit deuenire ad mediocritatem ſubſtantiæ uentoſitati proportionatam. Tertio. Calori debili difficilius eſt ex humore uentoſitatem generare, quàm uentoſitatem genitam reſoluere, ſed facit primum, ergo faciet ſecundum. quapropter nõ erit cauſa inflationis, aut rugitus, ſicut nec calor fortis. Quarto. Calor quantuncunq; diminutus in corpore humano conuertit humidum in uaporem, ergo, &c. Aſſumptum probatur, quia cum nullo calore corporis uiuentis eſt admixta tanta frigiditas quanta reperitur in aere hyemali congelante, ſed tamen ille conuertit humidum in uaporem, ergo, &c. Et confirmatur, quia in moriente, tàm in ægritudinibus acutis, quàm in chronicis multiplicatur aliquando uentoſitas uſq; ad finem uitæ, in quibus calor diminuitur uſq; ad gradum cum quo non ſtat uita. Aſſumptum manifeſtum eſt ex ſententia Auicennæ in capite de ſynocha, & experientia comprobatur in tympanite. Ad primum dicitur, quod per calorem fortem non intelligitur calor intenſus, ſed fortis iuſtitialiter, qui exigit tres conditiones, prima, quòd ſit ſatis intenſus, ſecunda, quòd ſit cum notabili multitudine caliditatis, tertia, quòd ſit formę humanæ bene proportionatus cuius eſt inſtrumentũ, talis aũt non eſt calor febrientium. Ad ſecundum dicitur, quòd fiet tranſitus à ſubſtantia humoris ad ſubſtantiam uaporis per mediũ proportionatum generationi uentoſitatis. Et conſequenter, ꝙ uentoſitas generabitur ſi materia illa erit proportionata generationi uentoſitatis, ſicut phlegma, aut melanch. aut multi cibi, de quibus infra, ſed tamen illa uentoſitas, quæ erit medium tranſitus, ita cito in uaporem conuertetur, & reſoluetur, ut non poſsit facere inflationem, aut rugitum, cuius conſideratio pertinet ad medicum. Ad tertium negatur maior, & dicitur, quòd licet ſit maior diſtantia inter ſubſtãtiam humoris, ſiue cibi, & ſubſtantiam uentoſitatis, quàm inter ſubſtantiam uentoſitatis, & uaporis, tamen membrum calidum propter meliorem applicationem ad cibum, uel humorem, quàm ad uentoſitatem in ambitu alicuius receptaculi cõtentam, poteſt facere primum, & nõ ſecundum: ſunt etiam aliæ reſponſiones, quas gratia breuitatis omitto. Ad quartũ dicitur, quod calor quãtuncunq; remiſſus in iuuentute cõuertit humidum in uaporem, generando ipſum ex parte aquea. Ex quo tamen non ſequitur quòd debeat generare uentoſitatem, quæ generatur ex parte craſſa terrea alicuius cibi uel humoris, ſicut nec in mundo tempore magni frigoris generatur uentus, licet generetur multitudo uaporũ, aut ſi in corpore noſtro generetur uentoſitas, illa eſſet modica non apta facere inflationem, aut rugitum à medico conſiderandum. Ventoſitas nanq; generatur ex parte craſſa terrea, uapor autem ex parte aquea, ſed exhalatio ex parte ignea, & aerea. quapropter cæteris paribus difficilius eſt uentum, quã uaporem, aut exhalationem generare. Et ad confirmationem dicitur, quod in multis ęgritudinibus generatur uentoſitas uſque ad finem uitæ, imò etiam poſt finem uitæ, nam corpora putreſcentia multoties intumeſcunt, & per calorem putredinalem uaporibus, & uẽtoſitatibus eleuatis, & ſub cute ab eius denſitate retentis, & cõſequenter ſequitur, quod calor tendentis in mortem poteſt intendi cum putrefit, & conſequenter negatur, quod in hoc caſu diminuatur, imò intenditur, ſicut quando homo etiam combureretur, intenditur ad gradum cum quo non ſtat uita. In moriẽte autem ex tympanite credo quòd uentoſitas non generetur propter finem uitæ ob defectum caloris. Secunda cauſa uẽtoſitatis ſunt cibi, & potus naturaliter uẽtoſi, quia in ipſis eſt humid. extranea, ſicut uinum dulce, turbidum. Item omnes herbæ recentes. Item omnes fructus humidi, & ex nõ humidis ſunt auellanę, & caſtaneæ, & ex piſcibus cancri, & omnia conchilia, ex leguminibus fabæ, faſeoli, cicera, lentes, item mel. Contingit autem quòd aliquando cibus ſit uentoſus, ſed uelox motus eius de ſtomacho ad inteſtina, uel de inteſtinis ad hepar, aut uelox deſcenſus eius ad extra, facit quod non multiplicetur ex eo uẽtoſitas, niſi forte modica. Tertia cauſa eſt res ſuperueniens debilitans digeſtionem, dato quod in ſe ſit fortis neque ſumpta ſit res uentoſa, ſicut potus aquæ frigidę, motus inordinatus, coitus, accidẽtia animi moleſta. Et multoties fit frigus ſuperueniẽs corpori exterius cauſa inflationis, & rugitus uentoſitatis ex qua repletur corpus, propterea quia debilitat caliditatem operantem in materia, & facit operationem eius mediam, ideſt diminutam à cõplemento digeſtionis eius, cuius operatio eſt digeſtio humiditatũ, & medietas operationis eſt uaporatio. Quarta cauſa eſt aliquando cibus calidus, & proprie ſuſceptus in ſtomacho calido, qui patiens à caliditate improportionata pręter modum euaporat, aut forte ipſe ſui caliditate aliquas humiditates à quibus obuiat in uapores craſſos, & uentoſitates conuertit, unde piper, cyminum, allia, & huiuſmodi ſunt frequẽter cauſa multiplicatę uentoſitatis. Quinta cauſa eſt uacuitas ſtomachi à cibo, unde calor non inueniens cibum circa quẽ ſe conuertat, conuertitur ſuper humiditates, quę ſunt in ſtomacho uel inteſtinis, ipſas conuertentes in fumum, uapores, & uentoſitates, propterea in fame multi incurrunt torſiones, rugitus, & eructationes, & quandoque inflationes, & quandoq; propter caliditatem expeditam à cibo mouẽtur uirtutes naturales, & mouetur aer effuſus in ſpaciis, & mouetur cum eo reſiduum uaporum humiditatum, & eſt ſicut uentoſitas. Sexta cauſa ſunt ęgritudines ſplenis, & multiplicatio melancholiæ, quæ uentoſatur, & facit rugitum, & inflationem, tàm ſtomacho pleno, quã uacuo, & eſt deterior uẽtoſitate phlegmatica, licet uẽtoſitas phlegmatica ſit pluris euentus. Quod autem melancholia uentoſetur habetur tertio proble. problemate primo, & quarto problematum, problemate tertio, & ad hanc reducit̃ melancholia mirachia, quæ eſt cauſa multiplicationis uentoſitatis, tum debilitando digeſtiuam, unde cibus uentoſatur, tum quia melancholia præcipitatur ad ſtomachum, & inteſtina ex qua uentoſitas generatur. Septima cauſa eſt multiplicatio phlegmatis in ſtomacho & inteſtinis, quod uentoſatum eſt cauſa rugitus, & inflationis, & uehementis doloris ſtomachi, & inteſtinorum. Cholera etiam craſſa uentoſari poteſt, ſed minus quàm melancho. & melancholia rarius, quàm phlegma. licet uentoſitas melanch. cæteris ſit deterior. Cauſæ autem corporeæ remotiores, ſunt debilitates digeſt. malæ cõplexiones, ulcera, apoſt. oppilationes, raritas texturæ, & ſimilia. Et cauſæ primitiuæ ſunt inordinatum regimen in ſex rebus non naturalibus, & annexis: cuius rememoratio in curis iam dictis præceſsit. Signa. Inflatio, & rugitus, cognoſcũtur ex relatu ægri. Sed cauſæ ſuæ ſi ſint primitiuæ, ſicut cibi inflatiui, potus aquæ, & ſimilia cognoſcuntur, quia ſcitur quod cibi illi ſunt inflatiui, & quod quandocunque ſumantur ſequitur inflatio, & rugitus, & ſic de ſingulis cauſis primitiuis, & quod bono regimine obſeruato non ſequitur huiuſmodi. Item quòd hæc accidentia ſunt leuia, & facile ſedantur utputa homine eructante bis, aut ter. diminutio autem caloris cognoſcitur per læſionem digeſtionis etiã bono obſeruato regimine. humores autem pecccantes, qui ſunt materia uentoſitatum cognoſcuntur per ipſorum expulſionem, uomitu, aut ſeceſſu, per ſaporem eructationis, & alia ſigna ſæpe ſuperius dicta, & apud Auic. differentia inter inflationem melancho. & illam, quæ eſt ex humoribus malis, crudis, eſt quod inflatio melancholiæ eſt cum ſiccitate: illa uero cum humiditate. Prognoſtica apud Auicennam. Primum, quando multiplicatur inflatio in uentribus conualeſcentium indicat cõuerſionem, & recidiuam, ſignificat enim debilitatem digeſtionis, uel materias uentoſabiles, quorum quodlibet ſufficit ad recidiuam, modo non fuerit ex parte ciborum. Secundum plurimum ægritudines Almeriachati, ideſt, mirach, & meſenterii ſequuntur uehementem caliditatem ſtomachi, & oppilationes uiarum cibi ad corpus. quare reddit, & retinetur in partibus ſtomachi, & corruptus facit eructationem acetoſam, & accidit uomitus ſtupefaciens dentes, cibo acetoſato ſimul cum melancholia euomito, præcipue ſi communicat ſplen, & eſt egeſtio humida, ideſt, liquida chilo non potente tranſire ad hepar, & incraſſatur ſangu. quia tendit in melancholicum, & quandoque eſt illic apoſte. faciens uaporem melancholicum, & facit euenire melancholiam, quæ dicitur mirachia. Vbi uero eſſet uehemẽtia caliditatis ſtomachi, & ſplen non communicaret, fieret potius corruptio cibi ad fumoſum.

Cura doloris ſtomachi à mala complexione ſine materia curatur cum contrariis exterius, & interius applicitis, tàm cibalibus, quàm medicinalibus. Ex herbis ergo in calida conceduntur lactuca, endiuia, portulaca, cucurbita, & ſimiles.

les. Ex granis milium,panicum,hordeum,ſpelta, lentes, & ſimilia, aut ipſorum kiſt. Ex carnibus alcubugi, ideſt, perdices,& alduragi,ideſt turtures, & ſimiles.Ex piſcibus, parui,petroſi, & ſimiles bene conditionati, & proprie elixi in aceto,& conceditur lac,& proprie acetoſum,& maxime de quo extractum eſt butyrum. Item conceditur aqua frigida, & proprie his,qui ex potu eius lędi non cõſueuerunt & non conſuetis aquæ,uolentibus potare uinum datur apud Raſim permixtum cum uino granatorum aut cum ſyrupo facto ex ſuc. citoniorum acetoſorum. Ex medicaminibus conuenit ſyrupus acetoſus ſimplex, rob de agreſta, de citoniis,de granatis, & ſimilia ſatis nota, & ex trochiſcis, trochiſci de ſpodio,& ſimiles, & exterius frigid. applicentur,& ſi pendeat à frigida,calida actu,& potentia interius, & exterius ſunt applicanda, ſicut diagalanga,diatrionpipereon, & ſimilia. Si uero à ſiccitate humectetur qualitatiuè, & ſubſtantificè interius,& exterius, & balneum aquæ dulcis eſt conueniens, & potus uini eiuſdem anni notabiliter lymphatus,& lac, & iura pinguia pullorum conueniunt,& ſimilia.Si uero pendeat à mala complexione cum materia aliunde ſtomacho communicata exiguntur ſex intentiones. Prima euacuat. Secunda diuertit. Tertia regit membrũ mittens.Quarta ſtomachum ſuſcipientem. Quinta curat accidentia. Sexta ordinat debitũ regimen. Vbi uero dolor ſit per eſſentiam in ſtomacho ſolum exiguntur quinque ex ſupraſcriptis: nõ enim opus eſt exigere membrum mittens, & hæc intelliguntur ubi dolor non ſit tantus,vt ordinem curæ præuaricet, ſed ubi modum excederet. Prima intentio eſt doloris ſedatio,quo ſedato rectus ordo curationis proſequendus eſt ſecundum intentionem ſupraſcriptam,quę dolorem uere ſedat cauſas remouendo. Dolor uero ſi fortis,& intollerabilis fuerit ab initio ſedatur cum anodinis, ſicut cum ſacculis ex floribus chamæmillæ,meliloti roſ.abſinthio,& ſimilibus,qui ſacculi poſſunt calefieri ſuper latere calid. aſperſo uino, & ſtomacho applicari,aut infundantur in aqua calida cui parum uini ſit admixtum,& expreſsi debite calidi ſtomacho applicentur. Similiter ſacculi ex furfure,atrimento,milio, & ſale ſunt præſtantes,& proprie ſi uentoſitas ſit in cauſa,ueſicæ quoque plenæ decoctione huiuſmodi anodinorum debite calida ſunt præſtantes. Similiter philtra in ea infuſa,& expreſſa ſuper toto ſtomacho applicita, opus enim eſt,ut magnam partem occupent, unctiones quoque & emplaſtra eiuſdem intentionis poſt fomentationem applicitæ ſunt præſtantes. Sed his non ſufficientibus ad ſedationem, dentur ſtupefacientia, ſicut in cauſa frigida philonium à.ʒ.s.uſque ad unam cum pauco uino ſuaui diſtemperatum,& in cauſa calida tantundẽ requiei deſcriptione Nicolai cum aqua ſaccharata diſtemperata,aut una pilula de cynogloſſa, & frequenter conſueui coniungere ſtupefacientia cum ſolutiuis,ut ſimul uera cura,& mendoſa perficiatur, ſicut. ℈. s. pilula de cynogloſſa cum. ℈. 2. alephanginæ in cauſa phleg. aut cum tantundem aloes loti in cholera craſſa, aut materia mixta ex cholera,& phlegm.aut cum. ℈. 2. pilularum indarum in melanchol. & ſi non haberentur pilulæ de cynogloſſa ponantur cũ ſupraſcriptis gran. 2. opii, & tantundem croci, aut caſtor. Similiter poſſemus coniungere medicinas liquidas, ſicut philonium cũ diaphoenicone, & ſimilibus, ſm̃ deſiderium patientis. Sed pro cura ordinaria, primò debemus ordiri ab euacuatione,ergo pręmittatur clyſtere lenitiuum ſi fuerit ſtipticus, poſtea præcipiatur uomitus ſi nauſeauerit, & ſit facilis ad uomitum, hic enim eſt promptior ad educendum materias, quæ ſunt in ſtomacho, quàm uentris ſolutio. Non tamen inchoandum eſt cum fortibus, ſed cum leuibus,ſicut cum impoſitione digiti, aut pennæ in ore, aut cum ſumptione aquæ tepidæ cum aceto,aut oxymelle ſimplici, & ſimilibus,ſemper adiuuãdo cum impoſitione digiti,aut pennæ in ore, & hoc non ſufficiente ad curam,ſoluatur uenter cum lenibus ſi materia ſtomacho aliunde communicetur, ſicut cum caſsia,manna,aut rheubarbaro materia exiſtente cholerica ſubtili. Si uero cholera fuerit craſſa,aut fuerit cholera mixta cum phleg. ſoluatur cum hiera picra,aut in forma pilularũ,aut in forma electarii pręcipue ſi fuerit imbibita,aut inuiſcata. Et phleg. cum pilulis alephanginis,aut ſtomachicis.Et melancholia cum ſæna, & epithymo,& mirobolanis indis.Si uero materia aliũde deriuetur,ſoluatur cum fortioribus propriis, tàm membro mittenti, quàm recipienti,& cum hoc eligentibus materiã peccantem ſicut cerebro, aut aliis membris communicantibus materiam cholericam, dentur pilulæ aureæ, ſed mixtæ cum tertia parte mirobol. citrinorũ.Aut materia exiſtente phlegmatica pilulæ cochię,aut hiera compoſita Galeni,& poſſunt permiſceri cum mirobolanis chebulis,et diaphęnicon eſt ad hanc intentionem. Et ſi materia fuerit mixta,dentur pilulę aggregatiuæ,& materia exiſtente melancholica pilulę indę, quibus poſſunt permiſceri mirobolani indi in modica quantitate, ſempre enim cum his exoluentibus, debet miſceri in diſpoſitionibus ſtomachi aliquid ſtipticum,ſtomachi confortatiuum, ne facile recipiat materiã aliunde ad ipſum venientem,ſicut rheubar.mirob.& ſimilia.Eſt etiam melius in principio,nondum digeſta materia,incipere cum medicinis benedictis leuiter ſoluentibus, niſi venter difficulter ſoluatur. Digeſtiua aũt in materia cholerica ſubtili ſunt,ſicut ſyrupus de agreſta,de granat.de citonijs,acetoſis cum aqua endiuiæ, maxime vbi hepar communicet.Et in cholera craſſa,aut cholera mixta cum phleg.ſyr.acetoſus,oximel ſimplex, ſyrupus de mẽtha,de abſinthio cum aquis endiuiæ,abſinthij,& ſimilium. Et materia exiſtente valde craſſa, aut viſcoſa, oxymel compoſitum ſcylliticum cum aqua abſinthij, praſsij, & ſimilium. Et in materia frigi.non viſcoſa mel roſ.Sed in materia melancholica ſyrupus de epithymo,et de fumoterrę,ſi fuerit aduſta cum aqua bugloſſæ,ſcolopendriæ,& ſimilium.Sed digeſta materia eradicetur cum fortibus. Phleb. autem conceditur vbi timetur aduentus apoſtematis, aut vbi ſanguis eſſet in cauſa, ſed maxime fiat ex vena deſeruiente membro mittenti. Si vero nullum eſſet mittens fiat ex baſilica.Secunda vero intentio, ſcilicet diuerſio perficitur cum frictionibus, ligaturis, ventoſationibus, clyſteribus, caputpurgijs, & ſic de ſingulis diuertentibus,tã à membro mittente,quàm incipiente. Tua autem intereſt eligere diuerſiones proprias ſm̃ vnumquodq; membrum mittens,tàm cum euacuatione, quã ſine. Clyſteria tamen ſunt cõmunis iuuamẽti,tàm reſpectu ſtomachi,quàm reſpectu cuiuſcunq; mittentis. Tertia autem intentio.ſ.regimen membri mittẽtis tribus perficitur. ſ. euacuatione ſibi propria,unde ſi matrix propter retentionẽ menſtruorum fuerit in cauſa prouocentur,niſi ſit prægnans. Quod ſi prægnans fuerit educãtur materiæ à matrice ad ſtomachum deriuatæ uomitu, aut ſeceſſu, neq; conſtringantur in ſtomacho,ſicut pleriq; faciunt,propterea clyſteria abſtergentia,& lenientia conueniunt,& ſumat in potu ſyrupũ acetoſum ſaccharinũ,aut mellinum.Cauẽdum tamen eſt à phlebot.quantum eſt poſsibile,& medicinis exoluẽtibus,& prouocantibus,in cæteris procedat̃,ſicut in non prægnantibus. Similiter ſanguis hæmorrhoidalis prouocetur ſi eius retentio fuerit in cauſa,& ſic de cæteris. Qualiter aũt à matrice, & ſingulis membris mittentibus debeant euacuari, patuit in prima intentione.Secundo remoueantur nocumenta membrorũ mittentium.ſ.malæ complexiones cũ interius, uel exterius applicitis ſecundum exigentiã,& oppilationes, & ſic de cæteris nocumentis,& cum eiſdem uirtutes ipſorum confortentur. Quarta autem intentio.ſ.regimen ſtomachi recipientis perficitur,primo euacuando contenta in eo uomitu aut ſeceſſu ſi fuerit cauſa doloris. Secundo diſcraſiam eius corrigendo & ſimul ipſum confortando cum propriis moderata ſtipticitate participãtibus.Tertio dolorem ſedãdo cum anodinis,aut ſtupefacientibus de quibus antea parũ dictum fuit,inferius autem deſcribam propria ad hanc intẽtionem. Curentur autem accidentia iuxtam quintam intentionem.ſ. inſtantia uigiliarum, ſyncopis & ſimilia ſecundum ipſorum exigentiam, ſicut dictum fuit in cap.propriis. Sed pro ſexta intentione.ſ.regimine ſex rerum non naturalium, declinet aer in contrarium diſcraſiæ,ſtomachus tamen ſatis calid. teneatur,ſicut eſt neceſſarium in paſsionibus membrorum neruoſorum,magis tamen in diſcraſia frigida, quàm calida. Similiter cibus & potus declinet in contrarium diſcraſiæ, & ſit paucus in quãtitate,boni chimi,paucarum ſuperfluitatũ, facilis digeſtionis,uelocis penetrationis, & guſtui delectabilis,& proprius in cõfortatione ſtomachi,& ſedatione doloris eius ſicut pelliculæ intrinſecæ ſtomachorũ gallinarum, & non comedat, aut bibat, niſi præcedente cibi digeſtione

celebra-

celebrata,non tamen famen toleret, præcipue ſi à cholera,
uel melancholia contigerit.Somnus ſit prolixus,& dormiat
quando poteſt,maxime enim iuuat in ſedatione doloris: pro
curentur euacuationes à natura inſtitutę,& uenter teneatur
potius lubricus quàm ſtrictus. Non coeat niſi naturaliter
multum ſtimulatus. Exercitetur ſtomacho ieiuno. Poſt ci-
bum quieſcat, ſit ſperans, & gaudens, iram, triſtitiam,timo
rem,& huiuſmodi accidentia moleſta fugiat. Cura doloris
uentoſi exigit quatuor intentiones.Prima remouet cauſam,
tam factiuam,quàm conſeruatiuam uentoſitatum. Secunda
uentoſitatem carminat, & ſtomachum cõfortat. Tertia cor
rigit accidentia. Quarta ordinat debitum regimen. Si ergo
cauſa uentoſitatis fuerit debilitas innati caloris, cõfortetur
cum exterius & interius applicitis,ſicut cum pellibus,& ſac
culis ſtomacho applicitis,de quibus ſupra in debilitate dige
ſtiuæ.Cauendum tamen eſt maxime cum corpus eſt extenua
tum ne præter modum calefiat,licet enim forte calor inten-
deretur gradualiter, forte diminueretur in quanto humido,
& ſpiritibus reſolutis: & ſint hæc calida confortantia, tam
proprietate,quàm ſtipticitate temperata, ſicut uinum bene
conditionatum, aromaticum roſ. diagalanga, confectiones
magnæ, ſicut theriaca, & mithridatum. Si uero cauſa fuerit
cibus & potus uentoſabilis,aut potus aquæ,& ſimilia extrin
ſeca remoueatur,& inducatur regimen contrarium, Et ſi ap
petitus ægri fertur in cibum ſua frigiditate nocentem,corri
gatur cum calidis carminantibus uentoſitatẽ,ſicut diagalan-
ga,diacyminum ſumptum in principio mẽſæ. Aut ipſe cibus
corrigatur cum aromatibus calidis,ſicut galãga,pipere, zin-
gib.& ſimilib. Et econtra ſi cibus eſſet calidus ſumendus in
ſtomacho calido,ſumant in principio menſæ diarhodon, tria
ſandolos,& ſimilia. Aut corrigatur cibus cal. cum agreſta,ui
no granatorum,& ſimilibus. Et ſi cibus ſit habens humidita-
tem extrinſecã paulatim exiccetur in umbra, aut ſole ſecun-
dum quòd res exiccandæ habent plus,aut minus de humidi-
tate extranea,& ſecundum diuerſum modum ſubſtantiæ,un-
de uuæ,& fructus exiccentur in ſole,ſed roſæ, & uiolæ, & ſi-
milia, tenuia ſubſtantiæ exiccentur in umbra. Si uero cauſa
uentoſitatis fuerit cibus calidus, agens in humiditates in ſto
macho, aut inteſtinis repertus, aut quia calor in ſtomacho
uacuo à cibo expedite conuertit ſe circa eaſdem,aut quia ua
pores humiditatum coniunguntur cum aere etiam à colore
cõmoto, oportet illa ſuperflua à ſtomacho & inteſtinis eua-
cuare, poſtea diſcraſiam ſtomachi ſecundum exigentiam cor
rigere. Si uero cauſa uẽtoſitatis fuerit materia in ſtomacho
congeſta euacuetur uomitu aut ſeceſſu. Si uero fuerit aliun
de ad ſtomachum deriuata curetur ſicut dictum fuit ſuperius
in cura doloris ſtomachi à mala complexione cum materia
aliunde deriuata. Secunda intẽtio,ſcilicet, carminatio uen
toſitatis & ipſis eductio,perficitur primo leniendo uentrem
ut ſit uia libera uentoſitati cum clyſtere ex brodio pingui,
oleo communi aut anethino,& 2.℥.mellis,aut exhibeatur.ʒ.
1. pilularum alephanginarum, aut de hiera ſimplici: poſtea
carminetur uentoſitas exhibendo diacyminum, diagalanga,
diatrionpipereon,electarium de baccis lauri, aut exhibẽdo
decoctionem ameos,cymini,ſiſeleos, rutæ, baccarum lauri,
galangæ,carui,dauci,aniſi,& ſimiliũ cum melle roſ. aut oxi-
melle. Et pilulæ iſtæ ſunt præſtantes ſimul ſoluentes,& car-
minantes uentoſitatem. ℞. pilularum alephanginarum.ʒ.s.
ſpecierum diacimini,galangæ,caſtorei,an.℈.s.formentur pi
lulæ & exhibeantur ſtomacho ieiuno. Similiter galanga,zin
gib.ariſtol.rot.zedoaria ſingulariter aut coniunctim cum ui-
no potẽti antiquo exhibita,ſcilicet,à.ʒ.s. uſq; ad unam cum
℥.1.uini ſupraſcripti.Et caſtorei à.℈.1.uſq; ad. ʒ.s. cum pau-
co aceti potatum,aut cum pauco oximellis ſimplicis eſt mi-
rabile. Ex applicitis exterius eſt unctio ex oleo rutaceo, de
ſpica,laurino,de Kerua,& ſimilibus, aſpergendo ſuper locũ
inunctum aliquem ex pulueribus ſupraſcriptis, uel cũ oleis
ſupraſcriptis commiſcendo. Et cum oleis ſupraſcriptis, aut
decoctione rerum ſupraſcriptarum carminantium uentoſita
tem,poteſt ſtomachus fomentari cum philtro, ſpongia,lana,
& ſimilibus in ſupraſcriptis oleis, aut decoctione debite ca-
lidis infuſis,debite eſpreſsis & applicitis: poſt quam appli-
cationem ter aut quater ungatur cũ aliquo ex ſupraſcriptis,
& emplaſtrum de baccis lauri eſt in hac diſpoſitione pro-
prium. Item cum melle & lana craſſa modo inciſa,& pulue-
ribus ſupraſcriptis carminantibus uentoſitatẽ fit emplaſtrũ
conueniens,& balnea mineralia laudantur, & unctio uẽtris
ex caſtoreo diſſoluto cũ oleo antiquo,aut aliquibus ex oleis
ſupraſcriptis eſt mirabile, & uaporatio cum milio torrefa-
cto, & uino potenti aſperſo eſt conueniens in doloribus à
uentoſitate pauca & ſubtili. Et uentoſa magna ſine ſcarifica
tione undiq; comprehendens umbilicum ſic dimiſſa hora di
midia, & longiori tempore eſt mirabilis ſedatione doloris
uentoſi. Corrigantur accidentia iuxta tertiam intentionem
ſecundum quod fuerit expediens. Sed pro quarta inten-
tione aer declinet ad calidum, & teneatur ſtomachus cum
pannis notabiliter calidus. Sit parcitas in cibo & potu, &
uinum eius ſit antiquum & mediocris ſaporis & uinoſitatis,
& in diſcraſia multũ frigida ſit notabiliter uinoſum. Et cibi
declinent ad calidum & ſiccum, allia cocta in conſuetis ſunt
ſublimia, aromata ſint huiuſmodi. ℞. cinnamomi.℥.s.zingi.
galangę,piperis an.ʒ.2.croci.ʒ.1.miſce & reliquum regimẽ
ſex rerum non naturalium obſeruetur ut ſupra, & ex his fa-
cile patere poteſt cura multitudinis eructationis. Cura au
tem particularium dolorum,de quibus ſupra perficitur ut in
fra. Si ergo dolor fuerit propter tractum materiæ ad ſtoma-
chum cholericæ aut melancholicæ tempore famis. Primo
huiuſmodi materiæ euacuentur uomitu aut ſeceſſu, ſcilicet
per eam regionem quæ uideatur habilior, & quam natura
magis tentarit. Secundo, materiæ ad aliam regionem deri-
uentur,ſcilicet ad inteſtina cum clyſteribus,& ſimilibus,aut
uentoſæ ſine ſcarificatione ſuper ſplene aut hepate ponantur
ut prohibeant raptum materiæ ad ſtomachum. Tertio, ſto-
machus confortetur,ne recipiat,cum interius & exterius ap
plicitis,ut cum diarhodon,aut aromatico roſ.& ſimilibus,ſe
cundum humoris & diſcraſiæ exigentiam ſemper per horam
aut mediam ante cibum ſumendo aliquid ex ſupraſcriptis
prohibentibus tractum materiæ ad ſtomachum, aut bucellã
panis infuſam in uino granatorum,agreſta,aut uino citonio
rum acetoſorum,cholera repente ad ſtomachum: ſed melan
cholia repente, aromaticum roſ. aut bucellam panis in ui-
no nigro ſtiptico infuſam. Et cibentur tempeſtiue ut po-
tius præueniant famem, quàm fames præueniat eos. Et tem
pore doloris uomitus prouocetur, cibo exiſtente in ſtoma-
cho uel non exiſtente, ut humor educatur uel procuretur
eius exitus per inferius.

Cura autem reliquorum dolorum particulariũ per eſſen-
tiam,aut per communitatem perficitur eiſdem ſex intentio-
nibus,quæ ſuperius dictæ fuerunt in cura doloris à mala cõ-
plexione cum materia. Nec opus eſt in his ſingulariter ſecũ
dum unamquanq; ſpeciem ſermonem prolongare.

Cura autem doloris ſtomachi pendẽtis à cauſa primitiua
eſt. Primo, cauſa primitiua remoueatur & nocumentum
per ipſam impreſſum,& inducatur regimen contrarium.Se-
cundo, ſtomachus confortetur cum propriis moderata ſti-
pticitate participantibus. Tertio,corrigantur accidentia.
Quarto, ordinetur regimen contrarium nocumenti in ſto-
machum,per cauſam primitiuam impreſsi.Quod ſi dolor ad
membrũ ignobilius ipſo permutetur, ſicut ad inteſtina aut
ad iuncturas, & ſimilia, adiuuetur illa permutatio fricando
membrum illud aliud ad quod permutatur, & uias aperien-
do ut facilior fiat permutatio,& breuiter omnibus aliis in-
geniis adiuuantibus permutationem illam. Si uero permu-
tetur ad membrum nobilius ſicut ad corcerebrum, ſimilia,
impediatur illa permutatio trahendo ad contrarium cum
phlebotomiis uentoſationibus tam cum ſcarificatione, quã
ſine, & cæteris modis diuerſionum, tam euacuatione, quã
ſine. Et membrum illud ad quod fit permutatio conforte-
tur ne recipiat, uiæqu e intermediæ claudantur. Hic uero
ſubiungam quaſdam medicinas proprias in cura dolorum
ſtomachi incipiendo ab eis, quæ ſumuntur ab intra. Tere-
binthina ſumpta cum uino potenti calido, aut ſi poſt eius
ſumptionem uinum bibatur in doloribus proprie pendenti-
bus à cauſa frigida,doſis eius eſt ab.℥.1.uſque ad.℥.1.s.Simi-
liter aqua uitis. ℥.1.uel.2. confert in cauſa frigida potentiſ-
ſime.Aui.Dolor qui accidit poſt cibũ & non ſedatur niſi uo
mitu eſt dolor malus,& rectius quidem eſt ut ſumatur omni
die aliquid mellis ante cibum,& ut conſyderes cauſas illius
ex

ex causis uomitus. i. ex quod uomitur, & euacua illud quod oportet euacuari ex infusione aloes, & similibus secundũ exigentiam humoris peccantis. Deinde administra trochiscos stellæ qui ualent ad dolorem stomachi, quãdo recipit superfluitates expulsas ex reliquis mẽbris ad ipsum. Et ex eis, quæ conferunt ad hoc est, ut sumatur olibani, mastichis, nigellæ, ameos corticum fisticorũ uiridium, xiloaloes crudi, ana, partes æquales, conficiantur cũ melle emblicorũ, & sumatur ex eis omni die ante cibũ quantitas. ʒ. 3. usq; ad duos aur. & cõfert ei administratio coriandri, & syrupus granatorum cum mẽtha, & ex eis, quæ conferunt dolorib. stomachi cum proprietate secundũ quod testatur Gale. sunt cutes intrisecæ stomachorũ gallinarum, & melius est ut sint prius lotæ cũ uino odorifero, & postea exiccatæ & puluerizatæ, & sumãtur cũ uino, & radix pęoniæ sumpta, & semen eius similiter cõferũt cum proprietate, ut corallus suspensus ad stomachum, ita ut tangat os stomachi. Confectio trochiscorum stellæ secundũ Almansorem qui dantur ad dolores stomachi profundos & difficiles. ℞. spicę, mastichis, cinnamomi, thuris, schinãthi, castorei, myrrhę, piperis, mãdragorę sem. hyoscyami, absinthij, aloes, opij omnium, ana. ʒ. 10. formentur trochisci & dentur in potu. ʒ. 2. cum uino & sunt de ultimis. Rasis tamen in Almansore ponit aliam descriptionem trochiscorum stellæ ad quam ingreditur terra sigil. quam existimant esse stellam, & trochisci de rosis secundum eundem sunt ad eandem intẽtionem. Hip. medicamen confortans stomachum & fugans dolores, & faciens accelerare digestionẽ. ℞. galãgæ, mastichis, ligni aloes, cinnamo. sem. myrti an. ʒ. 3. euphragiæ, anisi. an. ℥. s. corticis exterioris fistici, olibani, rosarũ, ana. ʒ. 2. spicæ. ℥. 1. salis gemmæ. ʒ. 3. iulep. ros. lib. 2. dosis ana. ʒ. 1. usq; ad. ʒ. 1. s. stomacho ieiuno. Aliud ualens ad dolorẽ stomachi ex crassis humoribus sepultis in stomacho & uillis eius, & proprie senibus & tempore hyemis. ℞. baccarum lauri, anisi, an. ʒ. 1. pirethri, zingib. galangæ, an. ʒ. 4. mastichis, myrrhæ ana. ʒ. 2. oximellis simplicis, lib. 1. misce. Gal. medicamẽ ualens ad dolores fortes & reliquas ægritudines stomachi fortes. ℞. triũ piperũ, spicæ nard. zingib. rosarum, florum chamæmilæ, schinanthi, cẽtaureæ, aristol. rot. an. ʒ. 6. ligni aloes. ʒ. 2. cõficiantur cũ melle in quo cocta sint mastix et gariophili, dosis. ℥. s. cũ aqua calida. Aliud conferens ad dolorem stomachi & hepatis remouens putredinem ab eis ex caliditate & acuitate choleræ citrinæ, faciens digerere cibũ & confortans ea. ℞. ros. rub. ʒ. 10. trochiscorum diarhodon, liquiritiæ, an. ʒ. 4. garioph. calami aromat. spodij, mastichis, ligni aloes, ana. ʒ. 2. triũ sandalorũ, ʒ. 2. seminis portulacæ, scariolæ, seminũ communium mundatorũ, albarum margaritarum, rasuræ eboris, tragacanthi, gummi arabici, an. ʒ. 1. s. camphoræ. ʒ. s. confice cum syr. ros. dosis. ʒ. s. cum aqua calida uel frig. Medicamẽ sanans omnes languores stomachi, omnes eius uirtutes confortans fluxum, & uomitum sistens, quo nullum est præstantius. ℞. mastichis, ligni aloes, myrrhę, cinnamomi, an. ℥. 5. corticum exteriorum fisticorum, gariophilorum, spicæ, an. ʒ. 3. euphragiæ. ℥. s. corallorũ al. & rub. an. de his duobus ad pondus omnium suprascriptorum syrupi rosati quantum sufficit. Ex solutiuis conuenientibus sunt pilulæ alephanginæ, pilulæ stomatichæ, quorũ sunt plures descriptiones apud Mes. His potes addere senam, epithymũ, pilulas indas pro eductione melancholiæ, aut alia solitiua simplicia & cõposita secũdum exigentiam necessitatis. Nunc subdam medicinas exterius applicandas tam calidas, quã frigidas alterantes, resoluẽtes confortantes, dolorem sedantes, tam per proprietates quã per manifestas qualitates, Calefactoriũ ad dolorẽ stomachi frigidũ. ℞. cinerem cal. & imple paropsidẽ, & desuper asperge cimas origani aut absinthij, & superpone pannum subtilẽ bene ligando & applica loco dolenti. aut fac sacculum secundum quantitatem doloris quem impleas ex huiusmodi, & applica dolenti. Sunt etiam experta calefactoria sicca ex sale, milio, furfurib. florib. meliloti absinthio, origano, & similib. secũdum exigentiam. Item calefactoria humida ex decoctione rosarum, coriandri præparati, absinthij, spicæ, origani, florum chamæmilæ, meliloti, & similium calidorum aut frigidorum confortantium, aut uentositates carminantium secundum exigentiam necessitatis, quæ possunt applicari cũ spongijs, philtris, aut uesicis, post quarum amotionem subsequantur emplastra, unguenta, aut cerata secundum exigentiam, fomenta etiam cum oleo de spica, aut mastichino, aut laurino, ros. aut chamæmilino, de absinthio, & similibus sunt præstantia. Vnguẽtum confortans stomachum, remouens oppilationes, dolores, & uentositates. Reci. olei nardini, lib. 1. bulliant cum sampsuco trito ebullit. una, postea adde ceræ ℥. 3. & fiat unguentum addendo mastichen, myrrhæ, terebinthinæ, laudani, an. ℥. 1. unge: & superasperge puluerem anisi, & rosarum, & superimpone faldellam lanæ succidæ panno lineo subtili inuolutam debite calidam. Aliud in causa calida. ℞. olei rosarum, olei myrthini, olei citonij, ana. ℥. 1. rosarum rubearum, corallorum rubeorum, ana. ʒ. 2. mastichis, olibani, spicæ, ana. ʒ. 1. aceti modicum, ceræ quantum sufficit, fiat unctio mollis: & si opus est arcere uomitum, superasperge puluerem rosarum, granatorum, & galliam muscatã. Aliud conueniens. Lana minutim incisa incorporetur cum sufficienti quantitate mellis ad ignem, & superasperge pulueres calidos aut frigidos confortantes, resoluentes uentositates, carminantes, &c. secundum exigentiam extensum super petia applicetur. Item placentula cocta debite calida scindatur per medium, & superaspergatur oleum aliquod debite calefactum, uirtualiter calidum aut frigidum, confortatiuum, resolutinum aut uentositatis carminatiuum, & similiter pulueres ad eandem intentionem secundum exigentiam necessitatis bene incorporando & applicentur, & hæc occupent magnam quantitatem uentris.

De apostemate stomachi. Cap. 82.

QVia Rasis in hac tertia parte superius diuisa ponit curam doloris ab apostematibus stomachi opus est ut materiam de apostem. stomachi breuiter percurramus. Est enim eorum inuestigatio per maxime medico necessaria. Quod nominis & quid rei apost. stomachi, sunt satis nota. Species sumptæ à causa materiali in qua sunt, quia apostema aliquando fit in ore stomachi, aliquando in fundo, aliquando in parte anteriori uersus uentrem, aliquando in parte posteriori uersus dorsum sunt difficulter cognoscibilia, quia à tactu sunt remota, nisi forte in macilente & cũ forti compressione. Item quædã sunt in tunica exteriori, quædam in anteriori, & quandoq; occupant totum stomachum & sunt mortalia, quandoq; partem. Sed ex parte causæ efficientis humoralis hoc modo distinguantur: sunt. n. aliqua calida ex ipsis, sanguinea uel cholerica, aliqua frigida phlegmatica: uel melancholica, plurimum tamen sunt mixta. Et melancholica quædam sunt à materia non adusta, quædã ab adusta, & sunt de genere cancrorum,

Causæ autem eorum quædam sunt primitiuæ, sicut casus & percussio, uiolentæ medicinæ & proprie exoluentes, aut uomitum prouocantes, stomachum inflammantes & excedentes. Similiter cibi mali ex omni genere, de quibus supra. Corporeæ uero sunt uomitus frequentes & laboriosi, dolores prolongati & proprie cum corporis repletione, & cacochymia, & hæ causæ secundum plurimum generant apostemata calida per uiã defluxus. Apostemata uero phlegmatica, licet generari possint per uiã defluxus ex causis suprascriptis, aliquando tamen paulatim congeruntur debilitata stomachi digestiua & expulsiua, & proprie cum homo multum comedit & ociatur, & interueniunt reliquæ causæ multiplicantes materias crassas, & eas in uasis & ulceribus concitantes. melancholica uero raro fiunt incipiendo frequentius, permutando ex apostematibus calidis & proprie sanguineis, etiam aliquando sed rarius ex apostem. phlegmaticis. Signa sunt primo communia, sicut dolor continuus longo tempore perseuerans, quamuis regimen fiat bonum. Minor tamen in apostematibus frigidis grauitas notabilis, sed minor in cholerico: tumor sensu perceptus, & male tolerat compressionem, nisi apostema sit posterius, tensio, & durities, & maior in melãcholico & sanguineo, minor in phlegmatico & cholerico, feb. continua, licet remissa in apostematibus frigidis, læsio digestionis, aut appetitus, aut utriusque. Sextum non toleratur cibus mediocris quãtitatis, nedum quod magnæ, proprie si est in interiori tunica, quia quicunque cibus comprimit, ita ut sentiatur molestia, do-

lor,

lor, inquietudo dum in ſtomacho eſt, & quouſq; exierit, & quanto cibus eſt maioris quantitatis, grauitatis, duritiei, acuitatis, tanto magis moleſtat, ita ut cogatur uirtus niſi multum defecta ſit cum uomitu uel receſſu expellere: poſſet tamen cibus eſſe ita leuis, ita paucus & remittens malam complexionem ſtomachi, ut paruam inferret moleſtiam & retineretur. Signa uero ſpecierum diſtinctarum ex parte cauſæ materialis in qua ſunt, quia ſi eſt in ore ſtomachi dolor eſt magnus & proprie ſtatim poſt aſſumptionem cibi, & tumor prope malum granatum, nocumentum appetitus magnum cum frequenti nauſea, ſubuerſione, & uomitu, & ex concomitantibus frequēter ſunt ſpaſmus cum alienatione ſi eſt calidum, uel cum ſubeth & ſtupore ſi eſt frigidum. Item frequenter ſequitur pulſus cordis, frigiditas extremitatum, ſudor frigidus, & tremor cordis, & ſyncopis, & ſunt ualde mala. Si uero ſit in fundo ſtomachi, dolor eſt minor & excreſcit, non immediate poſt cibum, ſed per horam poſt eius ſumptionem tumor & dolor prope umbilicum per duos digitos aut tres aliquando declinans magis uerſus dextrum, aliquando uerſus ſiniſtrum, & magis læditur digeſtio quàm appetitus. Si uero ſit anterius magis ſubiacet ſenſui, & dolor in parte anteriori ſentitur & nō tolerat compreſſionem. Si uerò poſterius eſt econtrario & dolor ſentitur poſterius. Si uero ſit in omnibus partibus ſunt accidentia in omnibus partibus communia. Apoſtemata ſignificātur calida per inflammationem totius & aduſtionem, quæ communicatur ori & linguæ. Et urina & egeſtiones ſunt plurimum cum tinctura & aliis ſignis arguentibus caliditatem. Dolor intēſus pungitiuus ſi fuerit à cholera. Et extenſiuus & grauatiuus ſi fuerit à ſanguine, *feb. intenſa, quia membrum nobile & uicinum* cordi. Alienatio propter uapores aſcendentes, & magnam colligantiam cum cerebro per neruos deſcendentes ad ſtomachum à quarto pari neruorum cerebri, corruptio coloris, & pulſus tendens in ſerrinum. Frigida uero phlegmatica ſignificant dolor perſeuerans, remiſſus tamen, inquietudo & febris remiſſa niſi apoſtema ſuppuretur, quod raro accidit: non enim credo apoſtema notabile nobilis membri uicini cordi à feb. euacuari, humiditas lubrica, ideſt, fluida in ore, color albus cum palliditate, paucitas ſitis, malitia digeſtionis & paucitas appetitus. Melancholica uero ſignificat durities pulſus, corporis extenuatio, grauitas notabilis, color, & lingua fuſca, longa duratio, & præceſſerunt apoſtemata calida, ſanguinea ſecundū plurimū & aliquādo phlegmatica, raro enim fit incipiendo multitudo uarietatis duritiei à duritie aliorum apoſtematum ſtomachi cū cætera non euacuentur à duritie quadam & tenſione, ſed hæc intenſior & manifeſtior & magis ſapiens naturam duritiei, quàm tenſionis. Aliter multitudo uarietatis duritiei, quia durities ſua eſt ualde difformis cum non uniformiter omnes partes indurentur. Si uero fuerit cāceroſum præter ſupraſcripta adſunt dolor fulmineus, ſitis intenſa, feb. notabilis, & inflammatio, & multa accidentia timoroſa, de quibus ſupra, & cum ulceratur emittitur uirus fœtens, & adſunt ſigna ulceris. Signa uero mutationis ſunt corporis extenuatio, multiplicatio, fluxus uentris, & uomitus, febris & doloris excreſcentia, minoratio urinæ, & apoſtemate exiturato minorantur huiuſmodi accidentia, & comprimendo ſentitur mollities cum antea durities ſenſata fuerit. Cumq; uult erumpi redeunt dolores & pungitiui & perforatiui. Item multiplicatur inquietudo & multa ex accidentibus ſupraſcriptis. Cum eruptum eſt dolor ſedatur, ſed pulſus debilitatur & facies palleſcit, & forte ſequitur lipothymia aut ſyncopis, & non ſentitur amplius tumor conſuetus, & ſi erumpitur interius egreditur ſanies, uomitu aut ſeceſſu. Si uero exterius in uacuitate uen. ſanies colligitur in inguinibus.

Prognoſtica. Primum. quodcunque apoſtema ſtomachi notabile cum confirmatur ſecundum plurimum interficit, ſed calidum uelocius quàm frigidum, propterea in eius cura ab initio ſollicite intendatur. Secundum cuius apoſtema *notabile exituratur eſt propinquior deſperationi quā ſpei.* Tertium in nullo apoſtemate canceroſo paruo ſiue magno eſt ſpes ſalutis.

De ulceribus ſtomachi. Cap. 83.

QVid nominis & quid rei ulceris ſtomachi ſunt ſatis manifeſta. Species enim eorum diſtinguuntur ſecundum diuerſitatem particulæ patientis ſicut de apoſtematibus ſuperius dictum fuit. Et diſtinguitur ſecundum ſuam eſſentiam, ita ut quædam ſint mūda à quibus profluit ſanies laudabilis. Quædam ſordida à quibus profluit ſanies craſſa ſordities dicta. Quædam uirulenta à quibus profluit ſanies ſubtilis. Quædam putrida exiſtentia cum ſubſtantia corrupta à quibus ſanies fœtens egreditur. Quędam corroſiua à quibus ſimul cum ſanie aut poſt ſaniem ſanguis egreditur, & hæc quandoque ſunt canceroſa, quandoque ſiunt fiſtulæ in ſtomacho licet rariſſime cum non tantas dent inducias, ut cum profunditate fiat in eis caro calloſa, & quandoque ſunt coniuncta malæ complexioni apoſtemāti, quandoque non. Cauſæ ulcerum ſtomachi ſunt apoſtemata & bothor poſt eruptionem. Item catarrhi calidi cum perſeuerant corrodendo aut putrefaciendo. Item humores acuti ab hepate aut à reliquis membris mediāte hepate deriuati ad ſtomachum, licet quandoque à ſplene ad ſtomachum deriuetur abſque tranſitu per hepar. Et quandoque humores in ſtomacho congeſti tandem corrodentes & putrefacientes nō nunquam cibi & medicinæ acutæ, item percuſſiones.

Signa ſpecierum ulcerum ſunt ſatis ex dictis manifeſta. Similiter ſigna cauſarum corporearum ut catarrhi ex capitulo proprio cognoſcuntur, ſimiliter reliqui humores cholerici ſanguinei aut melancholici, ſimiliter ex ſplene aut ab hepate, aut reſiduo corporis mediante hepate deriuati cognoſcuntur ex natura humoris & ex nocumentis perceptis in membris mittentibus. Cognoſcentur autem humores eſſe in ſtomacho congeſti ex grauitate & cæteris nocumentis ſtomachi fere continuis. Quòd autem ulcera pendeant à medicinis & cibis acutis, & reliquis cauſis primitiuis ex eorum præceſſione cognoſcitur. Sed diſtinguitur inter ulcus ſtomachi & inteſtinorum gracilium, licet plerunq; conueniant in egeſtione ſaniei & corticum ſubtilium. Primo, quia dolor ſtomachi ſentitur diſtanter ab umbilico uerſus ſuperius, ſaltem per duos digitos, dolor inteſtinorū circa umbilicum uel infra. Secundo, quia frequenter in ulceribus ſtomachi & meri adeſt uomitus ſaniei & corticum, qui non adeſt in ulceribus inteſtinorum. Tertio ex nocumento percepto in deſcenſu cibi & proprie acuti ſicut ſinapis aut aceti, & etiam cum deſcendit ad fundum qui non ſentitur in inteſtinis niſi poſt longum ſpacium, ſcilicet, cum exiuit pyloron. Quarto, ex fœtore eructationis redolentis ſaniem, ſenſato in ulcere ſtomachi & non inteſtinorum. Quinto, ex eleuatione uaporis faciētis incurrere ſiccitatem linguæ manifeſtius, quàm in ulcere inteſtinorum licet etiam in ulceribus inteſtinorum quandoque exiccentur. Sexto, quia rarius egeruntur cortices in ulcere ſtomachi, quàm inteſtinorum & gracilium, licet ſint craſſiores & latiores quàm cortices ipſorum. Diſtinguitur autem inter ulcus meri & ſtomachi, quia in ulcere meri ſentitur dolor, poſterius in collo & inter ſpatulas, & uerificat diſpoſitionem eius tranſitus deglutiti, quoniam ſignificat locum doloroſum cum præſentia eius, & quandoque pertranſit hunc locum parumper. Sed ulcus factum in ore ſtomachi ſignificat quod dolor eſt in inferioribus pectoris & ſupremis uentris, & eſt uehementior propter oris ſtomachi ſenſibilitatem & deglutitū ſignificat ipſum cum pertranſitione pectoris, & plurimum eius declinat ad mirach & minoratur ex eo anhelitus, infrigidatur corpus & proprie extrema, & perducit ad ſyncopim plurimū. uerum factum in fundo ſtomachi ſignificat exitus corticis ulceris eius in egeſtione abſque excoriatione inteſtinorum, & inuentio doloris poſt quietem eius, quod ſumptum eſt in inferioribus ſtomachi. Dolor tamen eſt paruus in comparatione ad dolorem oris ſtomachi, nec ſequuntur accidentia ita ſæua, ex his facile diſtingui poteſt inter apoſtemata *ſtomachi & ulcera eius.*

Prognoſtica. Vlcera ſtomachi & meri ſuperficialia noua facile curantur, ſed profunda & antiqua difficillime, & frequenter cura eſt impoſſibilis ſecundum Auic. & quando ſtomachus diſrumpitur non euadūt niſi pauci à ruptura parua.

Si autem

SI autem cum dolore ſtomachi fuerit feb. & apoſtema manifeſtum, & cum tangitur ſentitur caliditas, æger prius† ex baſilica phlebetometur, & loco dolenti duo ſuperponantur† ſandali & roſ. et camphoræ cum aqua roſ. & ſucco citoniorum. nutrimentum uerò eius non ſit niſi ſola hordei aqua, & † cuſtodiatur à carne, & uino, & confectionib. quæ de melle fiunt, & bibat ſuccum granatorum muzorum, & rob. de fructibus frigidis. cumque caloris uehementia ſedata fuerit; ægro caßia fiſt. cum ſucco endiuiæ diſſoluta, ac bullita, & deſpumata ad bibendum detur.

In hac tertia parte principali ſuperius diuiſa ponit curam doloris ſtomachi ab apoſtemate & habet duas partes. In prima ponit curam doloris ab apoſtemate calido. Secundo ab apoſtemate frig. ſecunda ibi. Cum autem apoſtema. Prima iterum in duas. Nam primo curat apoſtema cal. nondũ conuerſum in duritiem. Secundo curat ipſum, poſtquàm induratum eſt, ibi. Cum autem ægritudinis. In prima parte, poſitis quibuſdam ſignis apoſtematis calidi, quæ ſunt febris notabilis, apoſtema manifeſte cognitum per duritiem, grauitatem, dolorem notabilem, continuum, & ſimilia, de quibus ſupra, & per ſenſationem caliditatis in regione ſtomachi tam à medico tangente quàm ab ægro curat quatuor inſtrumentis. Primo per phlebot. baſilicæ, de qua agetur cum ordinabo curam. Secundo per epithima ſtomachi ſuperponendum frigidum, ſtipticum repercuſsiuum, cuius deſcriptio ſic ordinetur. ℞. aquæ roſ. lib. s. ſucci citoniorũ, ℥. 2. ſandali al. & rub. roſarum rub. an. ʒ. 2. camphoræ, ℈. s. aut. 1. ſi maior fuerit caliditas miſce, & petia ſiue philtrum aut lana in eo infuſa non multum frigida applicetur, & ſaltem quater in die naturali replicetur. Tertio, per diætam, quæ ſit ſola aqua hordei exhibita ter in die naturali aut per aquã hordei intelligamus ptiſanam colatam bis in die exhibitam, quæ forte temporibus noſtris eſſet conuenientior in quibus homines copioſius comedunt. Et abſtineat à carne & uino & confectionibus, quæ ſunt de melle & omnibus calidis, bibat uinum granatorũ muzorum, & rob de fructibus frigidis ſicut de agreſta, citoniorum, de ribes, & ſimilia, & temperentur cũ aqua cocta. Quarto, cum uehementia caliditatis ſedata fuerit per medicinas ſupraſcriptas detur flos caſsiæ cum ſucco endiuiæ diſſoluta, bullita, & diſpumata, cuius hæc eſt deſcriptio. ℞. florum caſſiæ lib. 1. ſucci endiuiæ per reſidentiam depurati lib. s. cum quo trahatur caſsia ſupraſcripta bulliat ad lentum ignem deſpumando donec acquirant mediocritatem ſubſtãtiæ, & poſſunt ad libitum cum ſaccharo tabarzet dulcorari. huius doſis ſit. ℥. 1. uel circa. Confert educendo materias communes, infrigidans, confortans & dolorem ſedans & poteſt exhiberi bis in hebdomada aut quando uidebitur ſecundum opportunitatem, & exhibeatur calidũ ſicut eſt, aut cũ aliqua aqua diſtemperatum, quæ magis uideatur oportuna.

SCHOLIA.

Ex baſilica phlebotometur] ſiue apoſtema ſit calidum, et ſanguineum, ſiue bilioſum confert ſanguinis miſsio: ſed ex qua baſilica tuæ prudentiæ eſt. Superponantur ſand. &c.] talia conſtringunt uentriculi meatus, addũt robur, & uirtutem, & prohibent humorum fluxus. Cuſtodiatur à carne] ne ſpiritus, & humores inflãmentur.

Cum autem ægritudinis dies elongati fuerint, & calor omninò quieuerit, ſi remanſerit apoſtema cum duritie; ex hoc emplaſtro epithimetur locus. quod Rec.† uiolarũ ſiccarum, drach. 10. roſarum rub. drach. 5. ſpicæ odoriferæ, maſti. amborum, an. drac. 3. cyperi, ſchinanthi, calami aromat. omnium, an drach. 2. farinæ fœnug. drach. 20. florum chamæmillæ, ſeminis maluauiſci albi, farinæ hord. omnium an. drach. 10. conſpergantur omnia ex mucilagine ſem. lini, deinde locus oleo de neriden tepefacto iũctus emplaſtretur ex prædictis per 4. horas antequam comedat. &, poſtquam cibus fuerit digeſtus, & ſtomachus fuerit euacuatus; ex oleo de neridem cum lana, ut diximus, uaporetur. confectio olei nardini ſimplicis. Rec. olei de ben. lib. 1. ſpicæ, unc. 5. maſtichis coſti, cyperi, ſchinanthi, calami aromatici omnium, an. octaua unc. unius. omnia hæc pulueriʒata in prædicto oleo poſita ad ſolem per hebdomadam unam, uaſis ore clauſo dimittantur: deinde colentur, & exprimantur fæces, & ſcophæ, quæ in manib. remanſerint emplaſtris admiſceantur, optime enim erunt.

In hac parte curat apoſtema cal. de quo ſupra uerſum in duritiem cuius duritiei cauſa poteſt eſſe triplex, aut inepta reſolutio, aut nimia infrigidatio, aut materiæ etherogeneitas, cui accidit ut partes ſubtiles reſoluantur aut exprimantur remanente terreo. Et curat per emplaſtrum & unctionẽ. Deſcriptio emplaſtri nota eſt. Declinat leuiter ad calidum, reſoluit, mollificat, & confortat, & eſt excellens in caſu. Vnctio autem eſt oleum de neridem, id eſt, de ſpica calid. & ſic. confortatiuum ſtomachi proprietate & ſtipticitate moderatis. In quorum approximatione docet hunc ordinem ſeruari. Primo euaporetur ſtomachus cum lana ſuta ſuper pecia ad figuram ſtomachi infuſa in oleo prædicto debite calido bis aut ter. Poſtea emplaſtrum ſuperponatur debite calidũ & faſcietur & hæc fiant per quatuor horas aut pauciores ante cibum, cibo præſenti iam digeſto bis in die naturali. Deſcriptio olei de ſpica eſt ſatis nota, credo præſtantius eſſe ut loco olei de ben quod eſt quoddam granum, de quo apud Meſ. notabiliter calidum & ſiccum acciperetur oleum ſeſaminum ſicut facit Meſue.

SCHOLION.

R. uiol.] humore pauco fluente, & antea medicamentis ferè reſoluto hoc emplaſtrum maximè confert.

Cum autem apoſtema in ſtomacho inueterauerit; trochiſci de ſpica erunt dandi. qui† recipiunt florum ſchinanthi, xilocaſſiæ, rauedſceni, calami aromat. ſpicæ omnium ana. drach. 3. croci myrrhæ, aniſi, coſti, piperis, omnium ana. drach. 1. bdellii uarii, drach. 3. maſtichis, drach. 2. ammoniaci drach. 1. informentur troch. quorum unuſquiſq; ponderet aur. 1. ex quib. unus quotidie cum uino cocto detur. emplaſtrum quoq; iſtud fiat, quod Rec. bdellij mollis, drach. 10. ammoniaci. drach. 5. ſem. behen, ſem. apij, amborum, ana. drach. 10. ſpicæ, maſtichis nigri amborum, ana. drach. 5. ceræ, drach. 3. olei de neriden, drach. 15. gummæ uino diſſoluantur, deinde omnia coniungantur, & fiat ex eis emplaſtrum.

In parte præſenti curat apoſtema ſtomachi frig. Et primo cum troch. de ſpica, quorum deſcriptio nota eſt, qui calefaciunt, exiccãt, confortant, & mollificant, maxime cum uino cocto diſtẽperati & ſumpti ſaltem per tres horas ante cibo præcedenti digeſto. Secundo cum emplaſtro, cuius deſcriptio nota eſt, & eſt proprium in reſolutione apoſt. & ſtomachi confortatione: hæ tamen duæ medicinæ magis reſoluunt quàm mollificent. quapropter apoſtemate exiſtente duro, ſi opus fuerit magis mollificare his addo mollificãtia, ſicut adipes, medullas, mucilagines, oleum amygdalinum, ſeſaminũ, & ſimilia ſecundum exigentiam, & regimen in cibo & potu proportionantur regimini medicinali.

SCHOLION.

Recipiunt florum] medicamẽtũ eſt reſoluens, mollificans, & ſtipticitate confortans, & iure quidem: nam in morbis antiquis (ut uult Auic.) ſtiptica cum reſoluentibus, & mollificantibus ſunt neceſſaria. quapropter remiſſa intemperie calida, uel frigida ſtante, uel melancholica talia ſunt admodum utilia.

Ad dolorem tamen ſtomachi, & hepatis curandum medicus ualde eruditus eſt neceſſarius, qui ipſorum diligenter attendat diſpoſitiones, nos tamen aggregationes, & ſummas ad hoc conferentes iam diximus; licet inquantum potuimus in hoc abbreuiauerimus ſermonem.

In hac quarta parte & ultima dicit, quod pro curandis ſtomachi & hepatis diſpoſitionibus ſunt neceſſarii medici ualde eruditi & experti: niſi enim cito ſuccuratur, ab initio uana deinceps erit omnis cura. qualiter ergo facient iuuenes parum docti & inexperti? Cura apoſtematum ſtoma-

chi triplex exigit regimen. Primum debetur causæ antece-
denti. secundum coniunctę. tertium est commune utriq; cu-
rans accidentia, & ordinans regimen sex rerum. Primum re
gimen completur tribus intentionib. euacuatione, diuersio-
ne, & materiæ fluentis interceptione. Pro prima intẽtione,
scilicet, euacuatione, sciendum est, quod fere nunquã est ex-
cusatio à phlebot. uel ab aliquo gerẽte uicem phlebot. in cu-
ra apostematum stomachi & cuiuscunq; alterius mẽbri nobi
lis quæ generantur per uiam defluxus, siue calida sint, siue fri
gi. Et multo magis confert phlebot. q̃ uentris solutio aut uo
mitus, & proprie in apostematib. stomachi. Imo in his uomi
tus est aptus multo magis obesse, q̃ prodesse. Et uentris so-
lutio parum proderit, imo nocebit, nisi sit limitata & condi-
tionata, ut inferius dicetur. Ad phlebot. autem & reliquum
genus curationis est properandum statim ab initio: cũ enim
apostema notabiliter creuerit cura erit cassa & uana. Ergo
cum primum occurris fac phlebot. præmisso clysteri leniti-
uo si oportuerit. Quantitas aũt sang. hauriendi, & electio
uenarum phlebot. sumuntur à uirtute, repletione, magnitu-
dine doloris & apostemate & ipsius tempore. Omnib. ergo
his consentientib. fiat phlebot. copiosa, inchoãdo à uenis ma
gis distantib. & parum post phlebotomando magis propin-
quas. Vbi autẽ hæc dissentirent fiat phlebotomia parua, &
ex uena basilica eiusdem lateris. Sed his mediocriter consen
tientibus phlebotometur primo basilica lateris contrarii &
hauriantur 8. ℥. sang. Et per 12. horas post aut circa phleboto
metur basilica eiusdẽ lateris, hauriendo 4. ℥. sang. Aut ambæ
simul phlebotomentur hauriendo 10. ℥. sang. uel circa. Si tñ
retentio sang. menstrualis aut hęmorrhoidalis esset in causa,
primo phlebotomentur saphenæ, postea basilica eiusdem la-
teris. Euacuationes aũt aliorum humorũ fiant diebus sequẽ-
tibus ſm humorum exigentiam. Cholera cũ flore casiæ mix
to cum succo aut aqua endiuiæ ut dixit Rasis, aut casia uel
manna distemperetur cũ aqua fructuum, s. prunorum, tama-
rindorũ, uiol. & sem. endiuiæ. Non autẽ mirobol. citrin. quia
nimis stipticant & exasperant. Neq; cum medicinis exoluẽ-
tibus, nisi in materia uenenosa aut furiosa. Imo istæ leniẽtes
sint leues & notabiliter infrigidãtes. Et alii humores soluan
tur cum leuibus secundum ipsorũ exigentiam in quibus sem
per misceantur stomachũ confortantia tã proprietate quàm
stipticitate moderata, quæ omnia ex multoties dictis possũt
faciliter elici. Credo tñ præstantius esse ut fiat solutio cũ me
dicinis lenientibus sicut in apostem. phlegmatico cũ ℥. 1. flo-
ris casiæ detractæ cum decoctione florũ chamæmilæ & me-
liloti, & in melancholico trahatur casia suprascripta cũ de-
coctione senę, & epithymi cum pauco zingib. Si aut huius-
modi liquida abhorreret, sumat pilulas alephãginas, & simi-
lia lenia respicientia humorem euacuandum. Diuersio autẽ
cõplet̃ cum clysterib. uariandis ſm exigentiã materiæ, cum
uentosis, prouocatione sang. narium, menstrualis aut hæmor
rhoidalis, & similibus. Fluxus aũt interceptio fiat cõpingen
do & incrassando materiam fluentẽ si fuerit subtilis. Itẽ clau
dendo uias medias inter membrũ mittens, & stomachum cũ
stipticis super uiis illis applicitis, quæ sunt magis aut minus
frigida secundum materiæ & discrasiæ exigentiã, quæ autem
sint huiusmodi ex sequentibus apparebit: nam repercusiua
de quibus statim dicetur complent hanc intentionem.

Secundum regimẽ statim à principio exequendũ præmis-
sa phlebotomia exigit tres intentiones repercusionem in
principio. In augmento usq; ad mediũ status repercusionẽ
cũ resolutione & maturatiuis. Tertia est resolutio pura, aut
pura maturatio conueniens deinceps. Verum in materia fri
gida magis solliciti sumus de resolutione & minus de reper
cusione. Econtrario in materia calida. Et in melancholica
magis de mollificatione q̃ de resolutione. Econtra in phleg
matica. Prima completur in causa calida in qua de repercus-
sione maxime debemus esse solliciti cum epithimate Rasis
ex sandalis aqua ros. cãphora, uino citon. quæ medicina fuit
superius dosata & declarata. Illi possent addi coralli, spodiũ,
lãbrusca, balaustia, schinanthum, & similia, & ex pluribus iã
dictis possunt fieri unguenta cũ oleo ros. myrtino citonio-
rum, & similibus cum cera & aceto. Quibus apud necesita-
tem maioris infrigidationis posset addi modicum campho-
ræ, & possunt fieri emplastra quæ potentius operantur pro-
pter maiorem multitudinem formæ, cum suprascriptis pul-
ueribus miscendo farinam hordeaceam, fabarum, lentes, ex-
corticatas, carnes citoniorum, cortices cucurbitæ, portula-
cas, plantaginem, & similia, & parũ schinanthi aut absinthii,
& impinguãdo cum aliquo aut plurib. ex oleis suprascriptis
& addendo parum aceti. Et pro hac intentione complenda
sunt etiam repercusiua interius sumẽda sicut miua citonio-
rum, syrup. de ribes, de portulaca, uiol. nenupharinus, de pi-
ris, de granatis, de agresta. Et apud maiorem necesitatẽ in-
frigidandi & sedandi dolorem, syrup. de papauere. Multum
tamen frigida uitanda sunt quantum est posibile. Cõpingũt
enim & prohibent materiæ resudationem. Sed hæc in prin
cipio in quo materia adhuc pauca fluit minus uerenda sunt,
& proprie si fuerit subtilis. Aquæ autem sunt sicut endiuiæ,
solatri, lactucæ, portulacæ, plantaginis. Sed in causa frig. re
percusiua sint stiptica aliqualiter ad calid. declinãtia, uel mi
sceantur calida cum frigidis sicut oleum ros. aut citoniorum
cum oleo masticino, de absinthio, uel de mentha. Cum qui-
bus addito aceto pro sexta parte poterimus epithimare sto-
machum. Aut ex his cum pauco aceti & cera possumus con-
ficere unguentum, addendo etiam ad libitum puluerem ro-
sarum, myrti, mastichis, & absinthii, ciperi, calami aromati-
ci, & similium. Sed interius conueniunt syr. de mentha cum
iulep. ros. Item syr. acet. cum absinthio longo tempore in eo
infuso. Item syr. acet. cum melle ros. Aquæ autem sunt sicut
cichoreæ, menthæ, lupulorum, & similium singulariter aut
coniunctim secundum quod uidebitur expediens. Secunda
intentio huius secundi regiminis perficitur miscendo cũ su-
prascriptis repercusiuis in causa cal. aliqua leuia resolutiua
subdominantia, ut flores chamæmilæ, meliloti, absinthium,
schinanthum, passulas, ficus, capillos uen. farinam fœnugræ-
ci, sem. lini, parum croci, & similia. Sed in causa frig. reper-
cusiuis conuenientibus in ea addemus resolutiua calida: sti-
pticitate tamẽ aliqua participantia, sicut oleum de spica, ma-
stichinum, spicam, sem. apij, mast. bdellii, ammoniaci, & simi
lia. Et emplastrum Rasis, quod dicit conuenire in aposte-
mate cum induratur est conueniens in hoc tempore, quod
fit ex uiolis, rosis, spica, mastiche, &c. Et in hoc tempore cõ-
ueniunt oleum ros. oleum mastichinũ, & de spica simul mix-
ta. Et si apostema tenderet in uiam maturationis, his possunt
addi aliqua iuuantia ad maturationem sicut mucilagines mal
uauisci, fœnugræc. sem. lini, pinguedinis gallinæ in materia
calida. Sed anatis, anseris, & hissopũ humidam, in materia fri
gida, & œsypi cerotum descriptione Philagrii apud Mesue
Et similiter emplastrum de meliloto resoluunt, mollificant,
& maturant, ualentia magis in materia frig. Et in materia
phlegmatica Auic. laudat hoc emplastrum. ℞. polii, melilo-
ti, amomi, chamæmil. anethi, an. ʒ. 10. absinthii, spicæ, an. ʒ. 7.
aloes. ʒ. 8. mastichis, ʒ. 10. thuris, ʒ. 6. radicis althęæ, ʒ. 15. am
moniaci, oppopanacis, styrax. an. ʒ. 10. adipis anseris & gal-
linæ, ana. ℥. 2. cerę rubeæ lib. s. misce & fac unguentum gum-
mis in uino dissolutis. Polium autem de quo supra est plan-
ta, cuius longitudo est circa palmum quam Plinius & Isido
rus mirabilem prædicant, folia enim eius manne cãdida, me
ridie purpurea, sole occidente cærulea aspiciuntur, calida in
secundo, sicca in tertio. Sed in materia melancholica apud
Auic. ponatur in emplastris medulla osium cerui, medulla
cruris uaccini, & pinguedo gibbi camelorum, & ex confe-
rentib. ad hoc & in dubelati, est istud ℞. meliloti, fœnugr.
chamæmilæ, baccarum lauri, althææ, absinthii, ana. partem.
1. ammoniaci, thuris, an. duas, tertias partis dissoluantur, gũ-
mæ istæ, scilicet, ammoniacum & thus in decoctione 20. fi-
cuũ cum uino & melle, deinde coniunge cum eis reliqua: est
enim mirabile. Huic si uis magis mollificare addas medullã
uituli, adipes, ol. amyg. dul. mucilagines maluauisci, sem. lini,
& similium. Ammoniacum cum pinguedine gallinæ, & oleo
mastichino dissolutum, mollificat, resoluit, & confortat. Et
emplastrũ Rasis in præsenti cap. de bdellio, ammoniaco, &c.
Est optimum in materia frigida ad mollificandũ & resoluen
dũ, licet magis ad resoluendũ. Tua autẽ interest huiusmodi
medicinas famosas traditas ab authoribus modificare secun
dũ exigentiam. Et cum uis repercutere & caliditatẽ aliorũ
temperare adde ol. ros. & acetũ: cũ uero mollificare, adipes,
medullas, & mucilagines: cum uero caliditatẽ superflue tẽ-
perare

perare uiolas,ol.uiol.& farinam hord.& ſimilia. Et poteris ex medicinis ſupraſcriptis conficere unguenta,emplaſtra,decoctiones,linimenta,cum quibus ſtomachus poteſt fomentari uarias habentes uirtutes ſecundum exigentiam.Sed interius medicinæ,quæ ſumũtur in uirtute ſint eorum quæ exterius applicantur.Similiter debet proportionari regimen ſex rerum,præcipue in cibo & potu. Qualia autem debent eſſe repercuſsiua ſumpta interius in materia calida & frigida, dictum eſt ſuperius.Sed reſolutiua in apoſtemate phlegmatico ſunt ſicut diagalanga, diacinamomum, & multi trochiſci ſicut de rheubarbaro,de abſinthio,& ſimiles. Et Raſis in textu exhibet trochiſcos de ſpica cum uino cocto & ſunt proprii. Sed in materia mixta ex cholera & phlegmate,dia rhodon abbatis,& aromaticum roſ.magis phleg. dominante.Item trochiſci de roſis trochiſci diarhodon & ſimiles.Sed in apoſtemate melanch.ſauonia,id eſt, oleum amigdalinum cum ſacch.Item decoctio chamæmilæ, & decoctio meliloti & hiſſopi,& quãdoq; decoquimus paſſulas cum aliquo iſtorum.Nam apud Auic.chamæmila bibitur propter apoſtemata uiſcerum ſpiſſa,& abſinthium confert duritiebus intrinſecis in emplaſtro poſitum aut bibitum,& tua intereſt permiſcere huiuſmodi ſecundum exigẽtiam temporum & mixtionem materierum,& ſi uideamus apoſtema ſuppurandum eſſe interius, & exterius multiplicemus mollificantia ſupra reſolutiua. Sed apoſtemate maturato intentio eſt ipſum erumpere.Melior autem eruptio,licet raro contingat,eſt ut uenter ex directo ſtomachi intumeat, & ibi rumpatur ut ſanies profluat exterius:hæc autem operatio melius fiet cum raſorio ſtricto paulatim profundando donec ſanies exeat & fiat foramen paruum ne multitudo ſaniei ſubito effluat, & ſpiritibus exhalantibus mors ſubſequatur.Secunda eruptio minus bona eſt ut rumpatur interius:nam per ſeceſſum & uomitum facile purgari poterit. Et ad hanc faciendam ualent motus uiolenti ſicut reuolutio impetuoſa ſuper ſtomachum. Item uomitus,tuſsis fortis, & ſternutatio, & medicinæ interius ſumptæ abſtergentes, mordicantes & mollificantes, ſicut decoctio ficuum paſſularum cum pauco pipere, aut cum pauco cœpe narciſci & orobi,aut radicis ireos & ſimilium bullitorum cum ſupraſcriptis & melle.Deterior autem omnium eſt ut rumpatur ad concauum uentris inferioris, tum quia medicinæ pro curatione ulcerum male poterunt applicari,tũ quia forte oportebit ſcindere iu inguinibus ubi materia colligetur.Poſtea curetur ulcus ſecundum quod oportet mundificando & conſolidando. Et tñ magna differentia inter ulcera noua ſuperficialia & antiquata.In primis enim ſola conſolidatio ſufficit perficienda cum aqua albuminis oui,cum qua poteſt dragaganthum,gũmi arab. bol.arm. thus, maſtix,& ſimilia permiſceri,aut huiuſmodi pulueres miſceãtur cum aqua hordei,aut lacte,aut uino citoniorũ, & ſtomacho ieiuno deglutiantur,aut huiuſmodi miſceantur cum iulep,aut ſaccharo roſ. Et ſuccus plantaginis cum bolo armeno eſt mirabilis,& proprie ſi adeſt diſcraſia calida.Si uero ulcera fuerint magis profunda & ſordida aut uirulenta primo mundificentur.Sordida quidem cum abſtergentibus notabiliter & exiccantibus ſicut aqua mellis ſacch. hordei aut paſſularum ſingulariter aut couiunctim. Virulenta uero cum exiccantib.paucæ abſterſionis ſicut aqua plantaginis, aut ferrata cum melle roſ.aut ſacch.roſ.Deinde conſolidentur cum his,quæ ſtatim dicta ſunt ſuperius,aut cum aqua calibeata & ſaccharo roſ. ſub quadruplo ad aquam. Quibus poteſt addi ad maiorẽ cõſolidationẽ thus,maſtix,bolus armenus,dragaganthum,& ſimilia.Et his medicinalibus utendũ ſtomacho ieiuno.Licet ẽt cibaria debẽt medicinis proportionari.Vnde tempore mundificationis dentur ptiſana hordeacea, Kiſt hordei,cicerum,& orobi,fabarum & ſimilia.Et potus ſit uinum album,& cum aqua hordei,ſacchari,aut paſſularũ,tempore conſolidationis Kiſt,rizi,panicii,milii,lentium, prima aqua abiecta,& ſimilium,potus ſit uinum nigrum ſtipticum, aqua ferrata. Si uero ulcus fuerit putridum mundificetur, primo ſubſtantia putrida.Vnde ſi orificiũ eſt exterius poſſumus applicare cum ſtuello unguentum ceraſeos, aut Aegyptiacũ uſq; ad remotionẽ ſubſtantiæ corruptæ.Si uero orificium ſit interius,laudat Auic.hieram picrã,non tanquã ſolutiuum,ſed uelut abſterſiuum & mundificatiuũ. Ideo in pauca quantitate debet adminiſtrari cum aqua hordei,aut mellis,aut ſacchari.Nec ad mundificandum ſubſtantiam corruptã debemus per os exhibere corroſiua,ſed ſolum mũdificatiua domeſtica.Secundo ſubſtãtia deperdita reſtauretur cũ dragaganto,gummi Arabico,thure,maſtiche,corallis, ſpodio & ſimilibus,exhibitis cum aqua ſaccharata, hordei, ferrata,uino nigro ſtiptico,& ſimilibus.Vltimo ſigillentur cum notabiliter exiccantibus,ſicut cornu cerui uſto, lapide hæmatitis loto cum aqua plantaginis,balauſtiis,& ſimilib.exhibitis cum aqua ferrata,& poſſunt cũ iulep,aut ſaccharo roſ. dulcorari. Et conglutinatiua poſt mundificationem iuuant cooperiendo membrum,& defendendo ne ab aliis cibis,aut humoribus lædatur. Lac autem complet multa ex his intentionibus abſtergendo,& proprie cum melle,aut ſaccharo pmixtum,& eſt optimum conſolidatiuum,& proprie calibeatum,aut permixtum cum pulueribus cõſolidantibus,de quibus ſupra,& cum hoc eſt remotiuum malæ complexionis calidæ proprie acetoſum.Et ad has intentiones ualet ſyrup. & iulep,& rob,ſicut de agreſta,de citoniis,de piris, & ſimiles. Item mel.roſ.& poſſunt miſceri cum mundificãtibus,& ſubſtantiam deperditam regenerantibus, & cicatrizantibus ſecundum exigentiam.Et ſi ulcus ſit in meri huiuſmodi in quibus ſermo præceſsit miſceantur cum his,quæ habent tardare deſcenſum medicinarum per meri, & ſint mixta cum inuiſcantibus facientibus ipſa adhærere ſuperficiei meri, ut per moram & meliorem applicationem melius imprimant, prætерea exhibeantur in forma electarii,& confectionis ſolidę, ſicut diadragaganthum,& ſimilia,& paulatim deglutiantur, & in deſcenſu longam morã contrahant. Quod ſi ulcus corroſiuum fuerit,nihil eſt præſtantius quàm ſuccus plãtaginis cum bolo arm. Et ſi adſit fluxus ſanguinis cum his miſceatur lapis hęmatitis lotus,trochiſci de charabe, de terra ſigil. & ſimilia.Et ſi fuerit neceſſarium ſoluere uentrem,ſoluatur cũ leuibus,ſicut manna,caſsia,mirobalanis,& ſimilibus. Curentur autem accidentia ſecundum ipſorum exigentiam. Solutio quidem uentris cum trochiſcis de ſpodio, cum ſem. acetoſæ,& rob,ſtipticis,& aqua ſauic,id eſt, hordei torrefacti. Vomitus aũt curetur ſicut dictum fuit in cap.proprio, diæta autem proportionetur intẽtionibus regiminis particularis, ut dentur mundificantia,incarnantia,aut carnẽ generãtia,& ſigillantia ſecundum exigentiam intentionis perficiendæ.

De ſingultu. Cap. 84.

SIngultus Græce lymos,Arabice alfoach.Et apud Aui. deſcriptiue eſt motus diuerſus cõpoſitus, ſicut ſpaſmus conſtrictiuus cum tenſione dilatatiua exiſtẽs in ore ſtomachi,aut toto corpore eius,aut meri,ex quo aggregatur ad ſeipſum cum ſpaſmo fugiens à nocente ſi fuerit nocens, aut præparatus ad motum fortis expulſionis ſequentis ipſum ſicut accidit ei qui vult,& aſsimilatur alicui modorum motus tuſsis,quæ eſt in pulmone & uelamine ad expellendũ humorem,aut ſi non ſit nocens,imo ſit ſecundum ſemitã ſuperfluitatis ſiccitatis mouẽtis ad ſimilitudinẽ aliquã ſicut ſpaſmus, & natura moueat ad dilatationem & nõ obediat illud,& ſuccurrat ei.Dicitur primo motus diuerſus.ſ.à motibus naturalibus.Compoſitus ſcilicet ex conſtrictione & dilatatione in quo eſt contractio & tenſio dilatatoria. Sicut ſpaſmus conſtrictiuus,cum tenſione dilatatiua,id eſt,ſicut ſpaſmus in fieri in quo eſt contractio & tenſio dilatatiua,non autẽ in ſpaſmo facto,quia ſingultus non eſt uere ſpaſmus,cnm neque meri,neq; ſtomachus ſint membra lacertoſa.Eſt autem ſpaſmus paſsio membri lacertoſi,ut ſuperius declaratum fuit in cap. de ſpaſmo.In ore ſtomachi uel meri,uel in toto corpore ſtomachi,cum aliquando ſolum os ſtomachi, aliquãdo meri cũ ore ſtomachi,aliquãdo totus ſtomachus ſingultet,licet principaliter ſingultus,& tremor ori ſtomachi tãquam parti ſenſibiliſsimæ approprietur. Ex quo aggregatur ad ſeipſum cũ ſpaſmo,id eſt,cum contractione,fugiens à nocente ſi fuerit nocens,aut præparatus ad motum fortis expulſionis ſequentis ipſum,ſcilicet ſpaſmum, id eſt,contractionem.Sicut accidit ei qui uult,id eſt, in motu uoluntario ſicut in proiiciendo lapidem.Et aſsimilatur alicui modorum motus tuſsis,ſ. non uoluntariæ.Quæ ſcilicet tuſsis,eſt in pulmone & uelamine,id eſt,diaphragmate, ad expellendum humorẽ, ſi adſit in ſtomacho humor expellendus,aut ad expellendum aliud,

si adsit aliud læsurum, quod non sit humor, sicut superflua siccitas in stomacho cõtrahens, sicut spasmus de inanitione. Et natura moueat ad dilatationem & nõ obediat illud, scilicet siccitas. Et succurat ei, uirtus nanque dilatat, sed siccitas cõtrahit & constringit. Et sic in singultu de inanitione fiũt duo motus oppositi, scilicet dilatatio facta à uirtute, & constrictio à siccitate facta, & etiam à uirtute sentiente nociuũ quę primo se dilatat, ut deinde impetuosius constringendo melius nociuum excutiat. Pro cuius definitionis declaratione, notandum primo quod in expulsione duo reperiunt mo tus. Vnus est pura contractio, sicut in expulsione cibi digesti à stomacho per pyloron, contrahendo enim se expellit ip sum ad intestina. Alius est impulsio quædã quando post cõtractionem, uel simul cum ea est etiam impulsio membri, ut manu expellente lapidem manus mouetur ad sequendũ mo tum lapidis per certum spacium. In singultu ergo est uterque istorum motuum oris stomachi meri, uel totius corporis stomachi contractiuus & impulsiuus, ideo dixit composi tus. Secundo notandum quod assimilat singultum tussi, & cum sternutatio assimiletur tussi, ut superius ostensum fuit, sequitur quod singultus etiam assimilatur sternutationi. Assimilatio autem est in hoc, quia in tussi primus motus est dilatatio pulmonis, diaphragmatis, & pectoris ut pulmo impleatur aere, ut adiuuet pulmonem ad expellendum, postea est constrictio pulmonis, pectoris, & diaphragmatis cum impulsione ad superiora, ut simul cum adiutorio aeris subleuantis humor expellatur. Et hi duo motus sunt in cerebro sternutante. Primo dilatatio cerebri ut aere impleatur. Secundo constrictio cum impulsione aeris & humiditatis expellenda sicut in singultu uomitu, & subuersione sunt isti duo motus. Primo dilatatio oris stomachi, meri, uel totius stomachi, nõ quidem ad recipiendum aliquid in adiutorium, sicut in tussi & sternutatione, sed ad impetuosius attrahendum cũ impulsione, sicut uolentes proiicere lapidem, retrahunt ma num posterius ut impetuosius moueatur ad proiiciendum. Secundo est motus contractionis stomachi cum impulsione ad expellendum. Sed contra sequitur diffinitionem istam uomitui & subuersioni competere. Dicitur quod licet in motibus iam dictis multum similentur singultui. Est tamẽ differentia in hoc, quia motus iam dicti precipue posterior, scilicet contractio cum impulsione sunt in singultu cum uibratione, sed in uomitu & subuersione, sine uibratione. Notandum tertio, quod motus contractionis membri est propter duas causas. Vna ut fugiat, licet post fugam aut fugiẽdo expellat, sicut manus ab igne combusta fugit se retrahẽs, licet postea se concutiat ad expellendum. Secunda ut non fugiat, sed ut fortius expellat, sicut uolens fortiter lapidem proiicere, manum retrahit simul cum lapide, ut impetuosius manum extendat ad proiiciendum lapidem. Et hæ duæ causæ contractionis membri sunt immaginabiles in cerebro laborante epilepsia, aut sternutatione, & in pulmone tussiẽte, & stomacho singultante, cum non à re nocente, præter modum læduntur, & stimulentur, intentio contractionis est ad fugam nocitiui, unde potest esse quod huiusmodi membra primo se contrahant antequam dilatentur, & forte in illa contractione absque potenti dilatatione expellent nociuum. Si uero à re lædente parum stimulentur possibile est ut contrahantur non ad fugam, sed ad expellendnm rem lædentem, sed in hoc casu prius se dilatant antequam contrahant, ut deinde impetuosius se attrahendo nociuum expellant, maxime hoc fiet cum id nocitiuum cum difficultate expelletur, licet enim huiusmodi membra in his operationib. non utantur discursu, diriguntur tamen ut placuit Auer. Ab intelligentia non errante.

Notandum quarto pro declaratione prædictæ diffinitionis & dictorum Auic. in pręsenti capitulo differentiam esse inter rem lædentem & rem nocentem. Res enim lædens est parum lędens, & non multum deiiciens uirtutem, ita ut uirtus stimulata remaneat tantæ potentiæ ut possit facere singultum, & duos motus ad ipsius integrationem concurrentes. Sed res nocens est intensæ lędens, & ita uirtutẽ deiiciẽs, ut non possit facere hos duos motus singultus integrantes, & facit tremorẽ, id est motum tremulum oris stomachi. Si cut etiã res parum lædẽs cor facit pulsum cordis in quo cor mouetur motu constrictiuo & dilatatiuo fortibus ad expulsionem nociui. Et res nocens facit tremorem cordis, in quo cor debilitatum nõ potest moueri motibus fortibus, sed tremit faciendo motus paruos & inordinatos. Quæ res nocens si ulterius augeatur, inducit syncopim & tandem mortem. Et licet causæ singultus possint esse multæ fortes, semper tamen sunt minores, & minus lædentes in eadem specie causę, & cum maiori fortitudine uirtutis quàm causæ tremoris stomachi. Ideo uidemus singultum de inanitione mortalem, & similiter alios singultus cum quibus æger ducitur ad mortem deficere, & remanere motum tremulum. Item etiam in corde prius deficere pulsum quàm tremorem. Nota tñ tremorem oris stomachi frequenter fieri in ipso dum est siccum sensibilissimum & debile. Et simile de tremore cordis existimandũ est. Auic. tñ in hoc cap. aliquando his terminis lædẽs & nocens, utitur ut synonimis. Aliquãdo uidetur appropriare nocens causis facientibus singultum replendo, aut stimulando, sed lædens magis siccitati & causis facientibus singultum inaniendo, sed de his non est habenda cura. Notandum quinto quod singultus est leuior motus, quàm uomitus propter duo. Primum quia leuis causa non potens facere uomitum facit singultum, quæ postea aucta faciet uomitum. Item quia in singultu secundum plurimum solum mouetur os stomachi, sed in uomitu os & fundus. Singultus est duplex proportionatus ad materiam, & nõ proportionatus. Et proportionatus ad materiam duplex, quidam de repletione, quidã de inanitione sicut de spasmo dictum fuit, & est aphoris. 39. sextę particulę. Quanquam non sit omnino similiter iudicandum de spasmo & singultu. Potest enim aliquis spasmus esse solum de repletione, aliquis solum de inanitione, aliquis solum non proportionatus ad materiam. Quorum primi causa immediata effectiua est sola materia replens, secundi sola siccitas, tertii sola uirtus stimulata contrahens. Sed ad omnem singultum necessario concurrit uirtus, cum sit compositus ex duobus motibus dilatatione & constrictione, qui non possunt causari neque à siccitate sola, neque à materia replete sola, sed necessarium est unicuique istorum cogere uirtutem. Verum à uirtute sola possunt ambo motus perfici, nõ concurrente aliqua alia causa, tanquam causa immediata. Et sic potest esse aliquis singultus solum non proportionatus ad materiam, sed nullus potest esse solum de inanitione, neque aliquis solum de repletione.

Causæ singultus quædam sunt per essentiam, quædam per communitatem quædam primitiuę. Per essentiam sicut mala complexio fiens siue materia calida siue frigida, uel sicca, calida mordicando, frigida per contrarietatem. Item per cõstrictionem & corrugationem quam facit in ore stomachi. Sicca autem si non fuerit confirmata quolibet humectante curatur. Confirmata difficile sed secundum plurimum est cũ materia aut calida pungente, aut frigida grauante, aut mordicante si fuerit phlegma acetosum, aut corrugante & constringente si fuerit phlegma ponticum, aut melancholia quæ etiam exiccando iuuat ad singultum. Bothor quoque & ulcera in ore stomachi quandoque sunt in causa. Et quandoq; singultus causæ sunt reliquæ uomitus, quæ remanserunt in ore stomachi imbibitæ uel adhærentes, ideo sepe singultus sequitur uomitum, et aliquando antecedit cum materia fit pauca, aut parum stimulans, & non sufficit ad uomitum quæ postea aucta facit uomitum. Item uentositas existens in ore stomachi est aliquando in causa, aut extendendo, aut sua acuitate stimulando, siue fit in stomacho genita ex humoribus, aut cibis uentosabilibus, siue aliunde ad stomachum deriuata. Per communitatem uero à toto sicut in febrib. calefaciẽdo, aut exiccando, aut uapores uel humores acutos ori stomachi communicando quod maxime accidit in principiis paroxismorum materia petente interiora. Item in crisib. in quibus materia, uel uapores ori stomachi communicant. Aut per communitatem à cerebro sicut in percussionibus capitis & in phrenesi in quibus per neruos reuersiuos compatitur os stomachi, & est mortale secundum plurimum. Aut per communitatem ab hepate sicut in apost. eius, & proprie concaui cõmunicando, aut qualitatẽ solam sicut caliditatẽ, aut siccitatem & est deterius, aut cholera per ieiuniũ, aut nocumentum solum per neruũ colligantem stomachum cum hepate. Et

Et quomodocunque fiat hęc communitas, oportet apostema esse magnum propter distantiam oris stomachi à concauo hepatis. Et de hoc loquitur aphorismus 16. septimæ particulæ. In phlegmone hepatis singultus malum. Aut per communitatem ab intestinis dum laborant uermibus, aut apostematib. aut materieb. cuiuscunq; generis uelut in cholica, & ileos, ut aphor. 10. secundę particulæ. In ileos uomitus & singultus malum. Item per communitatem à matrice in retentione menstruorum, partu, abortu & similib. Item à uesica, renib. & aliis membris oris stomachi communicare potentibus. Causæ uero primitiuæ sunt, sicut aer frigidus. Item res comestæ lędentes acuitate, sicut res acetosæ, sinapis, diapipereon, helleborus, & cibus corruptus ad qualitatem acutam. Item cibi uentosabiles, aut multitudine sua aggrauantes. Item fames longa os stomachi exiccando, & quæcunq; possunt os stomachi præter modũ exiccare, sicut euacuationes superfluę & similia. Signa. Differt singultus à tremore oris stomachi, quia in singultu adsunt duo motus integrantes, scilicet dilatatio & constrictio fortes & integri, sed in tremore diminuti, est enim motus tremulus ori stomacho, & est cum maiori uirtutis debilitate. Quod autem fit de repletione cognoscitur per grauitatem stomachi, extensione, uomitu, subuersione, & similibus, & quia subito, id est, in paruo tempore accidit & excrescit, & præcesserunt causæ replentes stomachum primitiuę, aut corporeæ, iuuatur fame, & reliquis inanientibus, nocetur à contrariis. Sed qui est de inanitione paulatim accidit & excrescit, & pręcesserunt causæ inanientes, sicut febres acutæ, euacuationes fortes factæ in paruo tempore. Iuuatur ab humectantibus tam qualitatiuè quam substantifice nocetur a contrariis. Sed non proportionatus ad materiam cognoscitur, quia nullæ tales causæ inanientes, aut replentes præcesserunt. Sed causæ tantũmodo stimulantes, & istæ secundum plurimum sunt primitiuæ, aut lædentes os stomachi per communitatem non transmittendo humores, aut mala complexio in ore stomachi sine materia, ulcus, aut bothor. Sed ne consurgat error. Nota quod aliquando in febribus acutis & euacuationibus humores acuti commoti fluentes ad os stomachi causant singultum, quem medici propter causas præcedentes credũt esse de inanitione cum sit de repletione, aut forte non proportionate ad materiam, sed de hoc certificamur prouocando uomitum, si enim uomitus stomachum mundificat, sedat singultum non est de inanitione. Si uero non sedatur, imo additur est de inanitione. Similiter si tolerantia sitis sedat, est de repletione econtra de inanitione. Sed qui fit per essentiam cognoscitur, quia est continuus aut cum pauca interpolatione, sed mala complexio sine materia & cum materia cognoscitur per signa superius posita in cap. de uomitu. Similiter ulcera, bothor, & apostema ex dictis in cap. de apostematibus, & ulceribus stomachi, & quia singultus sequens apostema uomitu non sedatur. Sed uentositas cognoscitur extensione absque grauitate, & quia eructatio ex carminantibus uentositatem facile sedatur. Sed qui fit per communitatem alicuius membri, aut communitate totius cognoscit, quia non est continuus & pręcesserunt nocumenta totius, aut membri communicantis cum quorum augmento augetur & decremento minuitur. Causæ autem primitiuæ cognoscuntur ex earum præcessione cum similitudine effectuum.

Prognostica. Primum. Singultus malum protenditur, & secundum plurimum mortem in multis casibus. In apostemate hepatis, ileos, uulnere, aut apostemate cerebri. Secundũ est aphor. trigesim. quartæ particulæ, uerificatus per Aui. in uomitu & singultu oculi rubei malum, nam singultus nõ cessans in uomitu, nec post uomitum, & oculorum rubedo notabilis significant apostema in stomacho, aut in radice nerui uenientis ex cerebro ad ipsum, aut in cerebro ipso, & sequitur ambo, scilicet apostema cerebri, & apostema stomachi, rubedo oculi per communitatem nerui uenientis à cerebro ad stomachum. Sed distinguitur inter utrunque per accidẽtia apostematum cerebri, & accidentia apostematis stomachi. Tertium est Auic. in libro signorum mortis uelocis qui fuit Hip. Dicitur quod quando accidit singultus uehemens habenti apostema in latere dextro, ægritudines à natura, id est, à consuetudine præ magnitudine sua, uel quia fit singultus habens solam contractionem propter fugam rei nocentis absq; causa cognita, quia causa huiusmodi singultus difficulter cognoscitur, licet causa triplex reddita sit superius. egreditur anima ex singultis ante ortum solis, id est, citissime, significatur enim apostema magnum hepatis communicans nocumentum, non solum ori stomachi, sed cordi. Quartum. Qui cum singultu habet punctionem, uomitum, & cuzez, id est, spasmum & destructionem rationis moritur, scilicet ualde cito. Significatur enim nocumentum esse tantum in stomacho, quod etiam maximum cerebro communicat. Quintum. Singultus de inanitione qui humectantibus non facile sedatur mortalis præcipue si spasmus ipsi coniunctus fuerit. Significat enim siccitatem fixam. Sextum. Reliqui singultus, qui neq; inanitionem neque apostema sequuntur secundum plurimum salubres, &c.

CVm singultus post craßi cibi comestionem, aut uini ualde temperati adhibitionem superuenerit; aqua † calida in qua cyminum, & mentha, & menthastrũ, & parum thuris bullierint multoties in potu est sumenda, & ægro ut dormiat est præcipiendum, & uenter † uaporandus, & ieiunandum est ei. cum autem per multos dies à comestione abstinuerit; iubendum est balneum sæpe ingredi. deinde paucis cibis desiccantibus tamen est alendus, sicut sunt calagiæ & mutagenath cum seminibus, & puri uini parum in potu tribuendum. Et si hoc non suffecerit trochisci isti dandi sunt qui dicuntur de thure. Rec. thuris drach. 5. enulæ drach. 3. menthastri fol. rutæ siccæ amborum ana. drach. 2. sem. sisimbrij drach. 3. s. informentur trochisci ex eis pondere aur. 1. ex quibus unus in die cum apozemate cymini tribuatur.

Diuiditur præsens cap. in tres partes. Primo curat singultum à uentositate. Secundo de inanitione. Tertio dicit in cura singultus conuenire sternutationẽ & anhelitus retentionẽ. secunda ibi. Quòd si singultus. tertia in fine cap. ibi. Singultui propterea. De prima parte dicit. Cũ singultus superuenerit post comestionem, cibi crassi, id est, propter suã substantiam crassam difficilis digestionis, sicut sunt fabæ, castaneæ, caro bufali, & similia, & post potum uini ualde tẽperati cũ aqua, quia debilitando digestiuam est causa uentositatis, & uos supplete quæcunq; possunt multiplicare uentositatẽ, sicut cibi habentes humidũ superfluũ uentosabile sicut herbæ & similia. Et sicut humores phlegmatici, aut melancholici in stomacho congesti, aut ad ipsum deriuati qui sunt apti uentosari. In his enim casibus post eductionẽ cibi, aut humoris uentosabilis cũ abstinẽtia, cũ euacuationibus oportunis detur aqua huiusmodi calida. ℞. cymini, mẽthæ, scilicet hortulanæ domesticæ, calidæ & siccæ, menthastri, scilicet siluestris, adhuc calidioris & siccioris, licet mentha Romana habens folia longiora, & latiora sit adhuc magis calida, añ. ℥. s. thuris. ʒ. 1. quæ omnia sicca bulliant in tribus lib. aquæ ad cõsumptionẽ medietatis & coletur, de qua accipiat stomacho ieiuno. ℥. 3. & bonum est ut secum misceantur. ʒ. 2. diacymini, aut diagalangæ, aut parũ sac. & sumatur debite calida tribus, aut quatuor dieb. & tardetur cibus per quatuor horas, aut quinq;, & post eius sumptionẽ dormiat ad libitũ, confert enim somnus & maxime stomacho ieiuno, hæc enim tria, s. fames, somnus, & exercitium optime cõferunt ad resolutionẽ uentositatis. Et uenter uaporandus est cum carminãtibus uentositatẽ, sicut sacculis, fomentis, & huiusmodi, & hic debet p multos dies à cibo abstinere, id est, parũ comedere, postea balneũ ingredi, s. stufam, aut balneũ actu & potentia calidũ, sicut thermæ quæ præter uirtutẽ sulphuream qua oẽs participant, sunt ẽt participantes uirtute ferrea, aut simili stomachi confortatiua. Cibi autem sui sint calefacientes, desiccantes, pauci in quantitate, sicut calagię et mutagenath, id est, cibi facti ex carnibus frixis in sartagine conditi cũ seminibus, scilicet anisi, fœniculi, & similibus, & aliquibus aromatibus inter quæ præstantissimum est, galanga, & bibat parum uini uinosi puri, aut mediocris potentiæ, nam multum fortificat digestionem. His autem non sufficientibus ad curam detur huiusmodi trochisci. ℞. thuris. ʒ. 5. enulæ. ʒ. 3. menthastri, fo-

liorum rutæ ſiccæ an.ʒ.2.foliorũ nemen,id eſt,ſerpilli.ʒ.3.s. formentur trochiſci pondere aur.1.Ex quib.unus in die exhibeatur cum apozemate,id eſt, decoctione cymini,hæc omnia calida ſunt, & ſicca uentoſitatem carminantia.Et per iſta intelligit electaria calida famoſa,ſicut diacyminum,diagalãga,diatrionpipereon,diaolibanum,electa rium de baccis lauri,& ſimilia, & gariophili apud Auicen. appropriantur ſingultui.

SCHOLIA.

Vt dormiat eſt præcipiendum] nam ſomnus auget calorem naturalem, qui uentos excludit. Eſt uaporandus] legunt aliqui ligandus: puluinar enim præcipue anatis pluma factum uirtutem digeſtiuam reddit.

Quòd, ſi ſingultus poſt feb. acciderit, fueritque cum eo tribulatio, aut nauſea, aut ſitis, aut in ore ſiccitas, aqua calida ægro multoties tribuenda erit, non tamen repente, ſed paulatim. &, ſi ſedatus non fuerit; aqua hordei cum oleo de amygdalis dulcibus detur. † ſpondiles quoque colli, & dorſi ex oleo tepido inungantur, & fricentur, & mucilago pſilij cum iulep, & ſucco granati in potu tribuatur.

In parte iſta curat ſingultum de inanitione. Et quæ dicit nota ſunt, tribulatio,id eſt cõturbatio & anxietas ſtomachi.

SCHOLIA.

Non tamen repentè, ſed paulatim] ſi enim multa aqua & ſubitò exhiberetur, uel de ſtomacho ſtatim deſcenderet, uel ſingultum cieret. Spondilles colli,& dorſi inungantur] quoniam meri, & os ſtomachi maiori uinculo tenentur in parte poſteriori, quàm anteriori.

Singultui præterea, & ſternutationi confert retinere anhelitum.

In hac parte dicit, quod ſternutatio confert in ſingultu, quia confert conquaſſando totum corpus, & ſtomachũ, remouet materiã ab ore ſtomachi iuxta aphoriſ.13.ſextæ particulæ. A ſingultu habito ſternutatio ſuperueniens ſoluit ægritudinem. Et ex eodem fundamento tuſsis, & omnes fortes motus conferunt. Sed retentio anhelitus confert, quia corde inflammato inflammantur partes circunſtantes, unde fit uentoſitatis & humorum reſolutio. Propterea hæc intelligũtur de ſingultu pendente à materia, uel uentoſitate.

Cura ſingultus à mala complexione ſine materia patet ex ſæpe dictis ſuperius, ſola enim alteratione cum contrariis interius & exterius applicitis indiget, quæ tamen ſtomachum confortent, tam proprietate quàm ſtipticitate moderata. Si tamen ſiccitas ſequens humidi conſumptionem propter febres acutas, aut euacuationes faceret ſingultum de inanitione duæ exiguntur intentiones. Prima eſt remotio, aut ſedatio cauſæ exiccantis quod oportet. Secunda eſt, hnmectatio totius corporis, ſed maxime ſtomachi qualitatiua, aut ſubſtantifica cum interius & exterius applicitis. Quæ duæ intentiones iuxta poſſe complendæ ſunt ſimul, ſicut cũ aqua hordei excorticati, cui ſyrupus uiol. poſſet addi, & parum uini granatorum dulcium, aut muzorum, aut uini citoniorum, Si fluxus uentris eſſet in cauſa, non exiſtente febre putrida, lac eſt ſublime, & ſtante fluxu poſſet calibeari. Et detur aqua carnis, & iura carnium reſumptiua alterata, ſecnndũ quod oportet & bibat uinum non antiquum aliqualiter dulce multæ permixtionis cum aqua hordei, & balneetur in aqua dulci tepida, & ſtomachus epithimetur cum oleo roſato, citoniorum, & ſimilibus, & cibetur ſæpe parum pro uice, & multum dormiat. Et ſi opus eſt uentris lenitione, fiat clyſtere cum lacte, aut aqua hordei, & oleo uiolato. Et ſi maiori infrigidatione opus ſit, addatur ſuccus cucurbitæ. Et apud Raſim ungantur ſpondiles colli & dorſi cum oleo, ſed proprie uiolaceo, & detur mucilago, pſilii cum iulep, & ſucco granati, & oleum amygdalarum dulcium eſt optimum ſecundũ omnem modum adminiſtrationis caumate non exiſtente magno. Si uero ſingultus pendeat ab humoribus imbibitis natantibus, & inuiſcatis, ſiue in ſtomacho congeſtis, ſiue aliunde tranſmiſsis octo exiguntur intentiones.

Prima eſt digeſtio ſecundum humoris exigentiã, debent enim digeſtiua eſſe quantum ad qualitates primas contraria diſcraſiæ membri mittentis ſtomachi & humoris. quantum ad ſecundas inciſiua, ſi fuerint uiſcoſi, ſubtiliatiua, ſi craſsi inuiſcatiua, ſi fuerint ſubtiles imbibiti, ut inuiſcata cũ eis euellant ipſos à membri ſuperficie, & reſpiciant per uirtutes tertias & quartas, tam ſtomachum quàm humores peccantes, imo membra mittentia quorum deſcriptiones poſſunt patere ex ſupraſcriptis. Secunda intentio eſt euacuatio materiæ peccantis tam uomitu quam ſeceſſu etiam reiterata ſecundum oportunitatem. Tertia intentio eſt diuerſio cum clyſteribus, ligaturis extremorum & ipſorum lotionibus. Item balneis diuertentibus materias ad cutem, & eas per poros cutis reſoluentibus ſiue ſint balnea aquea, ſiue aerea, item uentoſis. Et apud Auic. in ſingultu antiquato ponantur uentoſæ ſuper ſtomachum ſine ſcarificatione, & ſuper dorſo circa.13. ſpondilem ubi incipit os ſtomachi. Et poſt uentoſas ponantur rubificantia ad attrahendum materias ad cutim. In quo caſu inueni ueſicatoria conuenire ſuper eiſdem locis applicita, nec minus etiam conferunt ſi ponantur ſuper membris mittentibus, hæc tamen ſunt de illis quæ debent poſtponi. Et in hac intentione ualent diuretica & aperientia porũ felleum, ſicut cum ſeminibus maioribus, decoctione radicũ, aſparagi, apii. Item aqua lupulorum, hordei excorticati, capillorum uen. cuſcutæ, & ſimilium, quæ ſecundum materierũ diuerſitatem ſint diuerſificanda. Quarta intentio eſt excuſſio materiæ ab ore ſtomachi, aut diuerſio materiæ præter uomitum & ſeceſſum, de quibus ſupra. Conueniunt motus laborioſi ſicut uociferatio alterius, aut clamor proprius, & ira timor, gaudium, triſtitia, aſperſio aquæ frigidæ improuiſæ, cõuerſio animi fortis ad aliquid audiendum, aut contemplandum, commotio corporis magna, currendo, ſaltando, equitãdo, tuſsis, ſternutatio, retẽtio anhelitus, & ſimilia. Hæc enim aut materiam ab ore ſtomachi excutiunt, aut corpus inflammando reſoluunt, aut animam diuertunt, ut non percipiat triſtem oris ſtomachi ſenſationem. Et ex hoc genere ſunt dolores, ſecundum aliam partem corporis, iuxta aphoriſmum ſecundę particulæ. Quicunque dolentes &c. Quinta eſt obtuſio ſenſus oris ſtomachi, maxime exequenda materia exiſtente acuta ſua acuitate pungens, & ſtimulans, & in ſtomacho acuti ſenſus, quæ intentio aliqñ cõpletur cum humidis maxime unctuoſis, ut butyro, brodiis pinguibus. Vel fiãt electaria longiorẽ morã in ore ſtomachi cõtrahentia, ut ℞. diadragacanthi frigidi.℥.1. butyri recẽtis ſine ſale, ſe. papaueris albi, ſebeſten, iniubarũ ana.℥.1. miſce, & ſi hæc nõ ſuffecerint miſceantur cum his narcotica, ſicut ſemen hyoſcyami albi, camphora, ſemen lactucæ, mucilago pſilii, & ſimilia. Et poſſunt huiuſmodi cum ſaccharo uiol. incorporari. Et apud maiorem neceſsitatem detur parum requiei, aut philonii, & huiuſmodi opiata ſine aliquo liquore exhibeantur, ut diuturniorem moram contrahant in ore ſtomachi, aut exterius applicentur aliqua opiata in ore ſtomachi. Hæc autem opiata, ſiue interius, ſiue exterius caute applicentur, ne nocumentũ cordi communicetur, neque poſterius circa 13. ſpondilem applicentur ne membrorum inferiorum ſenſus, aut motus impediatur. Sexta intentio eſt ſtomachi confortatio ſimul corrigendo malam complexionem in ſtomacho derelictam poſt humoris euacuationem. Septima eſt correctio accidentium perficienda ſecundum exigentiam. Ad has tamen intentiones ſunt trochiſci huiuſmodi. ℞. coſti, croci, roſarum recẽtium, maſtic. ſpicæ ana aur.4. aſſari aur.2. aloes, opii ana aur.1. conficiantur cnm ſucco pſilii, & bibatur ex eis medietas aur. pſilium enim & opium ſtupefaciunt, ſpica confortat & reſoluit, aſſarũ inclinat humiditates ad partes urinæ, educẽs eas per uias illas, aloes inclinat illas ad uiam fœcis, & extrahit eas per eam, coſtus, & crocus maturant & confortant calefacientes. propter hoc ergo ſunt trochiſci iſti conferentes ualde ſingultui uehementi & ſubuerſioni animæ, & ſunt à me experti.

Octaua & ultima intentio eſt debitum regimen ſex rerum quod tendat in contrarium diſcraſiæ. Aer ergo in diſcraſia frigida & humida declinet ad calidum & ſiccum, in calida & ſic. ad frigidum & humidum, & ſit boni odoris. Similiter diæta in calida & ſic. ſit frigida & humida cum aliquali ſtipticitate. utatur itaque portulacis, cucur. lactucis, ſpinachiis, endiuia, boragine, blite, acetoſa, farre, panicio, milio, robiliis, & ſimilibus. Sed condiantur cum agreſta, uino granatorum aut citoniorum, cum puluere coriandri, roſarum, ſandalorũ, &

& similium,& gelatina,limonea,myrtea conueniunt, & comedat carnes laudabiles, similiter alteratas,bibat aquam si consuetus sit,aut eam bene toleret,si uero non, bibat uinum paruissimum optime limphatum.Sed in causa frigida,& humida diæta declinet ad calidum & siccum, unde utatur capparibus,fœniculo,petroselino,serpillo, iure cicerum, & similium,& condiatur cum aromatibus,sicut pipere, cinamomo,galanga,zing.croco,gariophilis,& similibus, & sit uinũ antiquum uinosum purum,tamen parua quantitate, & similiter reliquum regimen ordinetur in contrarium discrasię.Cura autem apostematum bothor,& ulcerum patet ex dictis in cap.præsenti. Et similiter patet ex cap.præcedenti cura singultus à uẽtositate. Si uero singultus sit per communitatem à toto,uel à membris particularibus cura patet ex his quæ dicta sunt statim superius in cura malæ complexionis cum materia siue in stomacho congesta, siue aliunde deriuata:præcipua enim intentio est habenda ad membra communicantia ut superflua eorum euacuentur, & mala complexio oppilatio,cætera nocumenta corrigantur, & tandem cõfortentur. Si uero singultus pendeat à causis primitiuis, ut puta ab aere lædente à sua calid aut frigid.locetur in aere contrario dispositioni impressę,& discrasia in stomacho impressa cum cõtrariis alteretur, ipsum confortando & præseruando ne humores fluant ad stomachum.Et si sit à cibo corrupto, cura patet ex dictis in cap.de debilitate digestionis, & si pendeat à cibo acuto,aut medicina acuta mordicante os stomachi,primo uomitu aut secessu educatur,& eius acuitas frangatur cũ sumptione aquæ tepidæ,aut aquæ hordei in notabili quantitate scilicet usque ad. 1. lib.uel duas. Et si fuerit necessitas maioris abstersionis,addantur in decoctione passulę transmarinæ paruæ,nigræ,uel huiusmodi aquæ misceantur cum syrupo acetoso,aut oximelle simplici.Et si pro eductione horum ciborum, & medicinarum acutarum necnon humorum ad stomachum defluxorum esset opus aliquo leniẽte, detur cassia,& manna cum decoctione prunorum, tamarindorum, sebesten,& similium lenientium,& lubricantium. Secũdo corrigatur discrasia stomachi, & confortetur cum interius sumptis,sicut cum miua citoniorum,rob de granatis aut de citoniis, & syrupo de citoniis, quibus aliquid syrupi acet. addi potest ad incidendum & abstergendum,si quid imbibitum & inuiscatum in stomacho remansisset. Et exterius applicitis, sicut cum oleo rosato,de citoniis,& similibus.Et prohibeantur humores à fluxu,tum quietando eos somno & quiete, tũ diuertendo secundum exigentiam, & corrigantur accidentia,& ordinetur debitum regimen in contrarium discrasiæ. Si uero singultus pendeat à cibo crasso, uentosabili, aut habente humiditatem superfluam, aut à potu uini multum lymphati, aut crassi, multum similiter uentosabili, cura sufficienter dicta est in expositione textus circa principium capituli.

De appetitus læsione. Cap. 86.

APpetitus qui est desyderium animatum cibi, aut potus sequens tristem sensationem oris stomachi est duplex.Alter cibi, & dicitur fames,quæ descriptiue est *appetitus calidi & sicci*.Alter potus,& dicitur sitis, & est appetitus frigidi & humidi. Vterque læditur tripliciter.Ablate *quando omnino nihil appetitur*, diminute dupliciter,per intẽsionem & remissionem.Per remissionem quidem cum minus appetitur quàm sit necessarium pro nutritione corporis,& humectatione.Aut quando aliqua appetũtur,aliqua non,ex his quæ secundum naturam debent appeti siue cibalia,siue potabilia. Per intẽsionem uero quando magis appetitur quàm possit digeri aut quàm sit expediens pro nutritione & corporis humectatione.Et huiusmodi appetitus quando est ad cibum dicitur appetitus caninus.Sed quãdo ad potum dicitur sitis superflua. Et ex hoc genere est appetitus intolerabilis:sunt enim quidam qui dum famem notabiliter patiuntur incurrunt syncopim, cholera repente ad os stomachi,aut spiritibus pręter modum resolutis,aut incurrunt dolorem stomachi,& capitis:& ista sunt corpora cholerica aut sicca tantum, acuti sensus, habentia poros latos & humidum facile resolubile. Et quædam horum sunt corpora exuberantis carnis, habentia multum de calido & humido, sed habent ipsum subtile cum latitudine pororum, & omnis eius calor innatus est fortis ualde, aut plurimus,& ualde debilis nõ potest famem tolerare. Bulimus aũt est fames membrorum cum satietate stomachi.Sed appetitus corruptus,est appetitus quorundam quæ non debent appeti ab aliquo indiuiduo de specie humana naturaliter disposito. Nunc uero sequendo ordinem Auic. Primo agetur de diminutione & ablatione famis.Secundo de corruptione eius. Tertio de appetitu canino,& de intolerabili.Quarto de bulimo.Quinto de siti. Causa diminutionis & ablationis famis potest esse omne genus malæ complexionis in ore stomachi siue materia cum superfluit,caliditas quidem à quacunque causa pendeat,siue corporea, siue primitiua rarefaciendo raritate opposita corrugationi.Secundo attrahendo humores ad os stomachi,qui replendo famem deiiciunt.

Tertio quia non sinit os stomachi pati frigiditatem sequẽtem naturalem resolutionem, & aduentum melancholiæ ad famem excitandam:frigiditas uero licet non excedens multum,excitat appetitum,quapropter inueniũtur Septentrionales ex uentis,& Hyems ex temporibus uehementiores ad excitandum appetitum,& qui iter peragit in niue uehementiores est appetitus ualde.Attamen cum superfluit est magis *inter cæteras qualitates destruens* appetitum, mortificando duas uirtutes, scilicet sensibilem & attractiuam, sed hoc est raro.*humiditas uero & siccitas sunt* in hac re paucæ impressionis, magis ad sitim minuẽdam & excitandam faciẽtes quã ad famem.humores quoque cuiuscunque generis cum superfluunt in ore stomachi famem auferunt,aut minuunt,sed calidi magis,econtrario sitim excitantes, frigidi uero licet sitim minuant, & interdum famem excitent dum sunt pauci & nõ multi *præter naturales*, & proprie phlegma parum acre, & melancholia pontica,attamen cum superfluunt in præternaturalitate *aut multitudine* auferunt, & *minuunt* nauseam, subuersionem,aut uomitum excitantes.Similiter ulcera,bothor, & apostemata in stomacho famem impediunt, sitim si calida fuerint excitantia. Diminutio quoque & ablatio sensus oris stomachi, siue sequatur aliquam ex causis suprascriptis per essentiam in ore stomachi, siue per communitatem à cerebro,aut tertio pari, aut sexto neruorum cerebri sitim & famem simul aufert,aut minuit, per communitatem uero aut à toto, sicut in febribus in quibus caliditas ori stomachi communicata,præter modum calefacit,& exiccat, sitim augens, famem minuens,aut auferens propter causas superius dictas,& aliquando repletio humorum qualitate aut quantitate peccantium in uenis facit ipsas fugere ab attractione & potius laborare ad expulsionem, quo modo in syncopali humorosa deiicitur appetitus, & in multis aliis laborantibus non solum febribus,sed aliis generibus ægritudinum. Vidi enim mulierem laborantem fluxu uentris nihil comedisse, neque bibisse per octo dies nisi aquam frigidam, quæ tamen superuixit.Similiter Teutonicum quendam febrientem nihil comedisse in.28.diebus cum omnia penitus abhorreret, sed solum bibisse uinum.quod euenit, quia eorum uenæ humoribus superfluis præter modum erant replete.Et hoc modo *quandoque deficit appetitus prægnantium, & in quibus* menstrua retinentur, quomodo etiam ursi per totam hyemẽ abstinent *à cibo.Aliquando deficit appetitus propter debili*tatem attractiuæ membrorum,sicut in hecticis & aliis ęgris multum debilibus, in quibus membrorum uirtus attractiua deficit, non quidem ob *defectum resolutionis*, sed propter attractiuæ impotentiam.Et aliquando deficit propter paucitatem resolutionis,sicut in frigidis ualde complexionaliter, aut ætatiuè, *quomodo serpentes, ranæ*, & cætera animalia debilis caloris in hyeme stant sine cibo,quia calor eorum sopitur & minuitur,*ita ut quasi sola* respiratione constent: & nutricationem quasi nullam faciat, per communitatem uero à membris particularibus, sicut catarrhus à capite descendens, si figatur in ore stomachi,aut inuiscetur & adhæreat *deiicit appetitum*, & quandoque facit appetere contraria, scilicet incidentia,& subtiliantia si fuerit crassus & uiscosus. Item per communitatem a neruis uenientibus ad dandum sensum & motum ori stomachi, scilicet sexto pari, tollitur desyderium cum non percipiat succionem, neque melancholiæ impressionem. Item per communitatem à splene cũ melancholia non transmittitur ad os stomachi, aut cum super-

flue transmittitur, aut nimis acris. Item per communitatem ab hepate cum debilitatur eius attractiua post fluxum sanguinis, aut alias euacuationes, aut cũ ipsum, aut mesaraicę apostemantur, aut oppilantur, sicut in hydrope, aut etiam cum oppilantur uenæ quæ sunt post hepar. Item per communitatem *ab intestinis sicut in colica & ileos, in quibus appetitus* ad cibum deletur & sitis intenditur causis inferius ponendis in cap. propriis. Item propter uermes existentes in intestinis uiuentes, aut mortuos qui suis uaporibus nocent ori stomachi, *& sic ascendunt ad stomachum multo magis uomitũ* excitando, licet aliquando chilum sugendo faciant appetitũ caninum, ut infra in cap. proprio. Item per communitatem à corde, sicut cum oppressum est ueneno, aut sicut in pestilentiali: prius cum os stomachi propter propinquitatem & maximam sensibilitatem facile compatitur. Propterea magna prostratio appetitus in principio uniuersali febris absque manifesta læsione ipsius oris stomachi est signum satis efficax super febrem pestilentialem. Item per communitatem à matrice & quibuscunque membris potentibus communicare stomacho communitate absoluta & non absoluta. Causæ autem *primitiuæ sunt, sicut caliditas aut frig. aeris superflua,* aut ipsius occulta malitia, foetor superfluus & similia. Item cibi & proprie ualde pingues & unctuosi, aut superflue dulces & humidi, uigiliæ superflue resoluendo, & tandem infrigidando, licet forte in principio calefaciant. Somnus uero hebetando & multiplicando superfluitates, licet somnus & uigiliæ aliquando faciant appetitum caninum, ut infra. Item quandoque inanitio superflua debilitando, sicut econtra repletio superflua os stomachi replendo. Similiter motus & quies cum superfluunt. necnon animi accidentia ualde excedentia. Item res extraneæ potentes occurrere. Et ex his dictis patet solutio problematis. Quare sumptio cibi aut potus aliquando suscitat appetitum. Facit enim illud remouendo nocumentum stomachi quo appetitus obtundebatur, siue illud sit qualitas prima, ipsum corrumpendo sua contrarietate actuali aut potentiali, siue sit humor inuiscatus ipsum abstergendo ab oris stomachi superficie, siue sit nimia raritas partes uniendo, siue sit defectus sensus oris stomachi ipsum excitando, siue sit defectus melancholiæ debentis fluere ad os stomachi pro fame excitanda, ut quia sumatur aliquid põticum supplens uices eius, propterea non omnis cibus aut potus excitat appetitum, sed tantum qui remouet causam appetitum obtundentem. Et causæ de quibus supra cum sunt debiles minuunt appetitum. Auctæ uero & magnificatæ ipsum destruunt.

Signæ malæ complexionis sine materia sunt, quia non adest grauitas, neque uomitus humoralis, nec eructuatio redolens aliquem saporem extraneum & species malæ complexionis cognoscitur ex causis præcedentibus, calefacientibus infrigidantibus, humectantibus, aut exiccantibus. Item sensatio *illius malæ* complexionis in ore stomachi, & iuuatur contrariis, nocetur à similibus, humores autem cognoscuntur per saporem *& calorem* in ore perceptum, & eructuationem præsentantem ipsos stomacho ieiuno, & per sitim si sint calidi & certificatur per eorum uomitum, & si humor est crassus & uiscosus, adest appetitus incidentium & subtiliantium, & nausea frequens, & limositas oris & linguæ, & debilitas digestionis.

Signa ulcerum stomachi superius posita, scilicet dolor, & egressus saniei uomitu, aut secessu, mollificatio uentris, paruitas moræ cibi in stomacho, mordicatio cũ sumitur aliquid acutum, signa apostematis superius posita sunt.

Signa obtusionis sensus oris stomachi sunt, quia deficit fames & sitis, & non percipit aliud stomachi *nocumentum &* res acutæ nõ faciunt mordicationem neque singultum sicut diatrionpiperon, syrupus scilliticus & similia sumptaq; stomacho ieiuno, & forte aliquod nocumentum cerebri, aut neruorum præcessit. Quod autem fit per communitatem à toto sicut in febribus, ex febribus ipsis cognoscitur, & quia sitis adest secundum plurimum, & si humores in febribus stomacho communicētur cognoscitur ex signis statim superius positis, & etiam cuiusmodi humores sint. Quod autem fit ex repletione humorum in toto, cognoscitur ex signis repletionis colligendis secunda primi cap. proprio, scilicet ex regimine præcedente tumore uenarum, crassitie urinæ, plenitudine pulsus, somnolentia, pigritia corporis, multitudine egestionis, & quia euacuatione, abstinentia, & exercitio iuuatur. Quod autem fit propter impotentiam attractiuæ membrorum cognoscitur ex corporis debilitate, & consumptione. Si uero membra non attrahant propter paucitatem resolutionis cognoscitur, quia forte corpora illa ualde frigida sunt complexionaliter, aut ætatiuè: aut aliter notabiliter infrigidata sunt. Et quia propter abstinentiam corpus non consumitur. *Quod autem fit per* communitatem a cerebro & neruis, cognoscitur ex nocumento ipsorum. Et si in causa sit catharrus, cognoscitur ex signis catharri, de quibus in capite proprio. Quod autem fit propter defectum melancholiæ transmittentis à splene ad os stomachi cognoscitur: quia si sumat pontica, aut acetosa appetitus excitatur, supplente enim uicem melancholiæ, & facit credere hanc significationem magnitudo splenis propter retentionem eius quod oportet ut effundatur. Quod si superfluat melancholia, aut si minus acris cognoscitur ex uomitu melancholiæ & sapore acetoso põtico, inqetudine, et alteratiõe caloris cor*poris, & linguæ ad nigredinem. Quod autem fit per commu*nitatem ab hepate propter nocumentum attractiuæ cognoscitur, quia adsunt causæ eius, scilicet mala complexio frigida, superflua euacuatio & proprie sanguinis, & aliquando apostema, aut oppilatio eius, aut meseraicarum, & quia non apparent aliæ causæ. Signa autem oppilationis uiarũ quæ sunt, post hepar sunt color malus & corporis consumptio: quia prohibetur sanguis penetrare ad membra, & cutis superficiem, & non apparent alia signa. Oppilatio autem hepatis cognoscitur ex grauitate, tensione, & quia frequenter adest fluxus. Quod autem fit per communitatem ab intestinis sicut in cholica & uermibus cognoscitur ex signis inferius in propriis capitulis ponendis. Quod autem fit per communitatem à corde cognoscitur ex nocumentis ipsius, de quibus supra. Sed quod fit per communitatem à matrice cognoscitur, quia forte est prægnans, aut alia ex causa retenta sunt menstrua, aut forte adsunt alia nocumenta matricis, de quibus infra. Similiter quod fit per communitatem à quocunq; alio membro cognoscitur per nocumenta ipsius cum quorũ augmento augetur nocumentum appetitus, & decremento decrescit, & ablatione aufertur.

Causæ autem primitiuæ seipsas ostendunt: & quod quandocunq; tales causæ adsunt talis sequitur effectus.

Prognostica. Primum, cum appetitus conualescentium non est bonus, aut cadit significat recidiuationem, nisi sit ꝑꝑ sanguinis paucitatem & debilitatem corporis. Secũdum casus appetitus in ægritudinibus cronicis est significatio ualde mala, imo nunquam uidi aliquem cuius appetitus destructio perseuerauerit in ægritudine chronica & remissa qui euaderet, similiter contra, cõstantia appetitus in ægritudine chronica & intensa magnam affert spem salutis.

Cura diminutionis & ablationis appetitus exigit quatuor intentiones. Prima est remotio causæ. Secunda appetitus excitatio. Tertia accidentium correctio. Quarta regimē sex rerum. Si ergo pendeat à mala complexione sine materia remoueatur causa ipsa aut imprimens aut conseruans, & qualitas impressa in stomachum cum contrariis interius & exterius applicitis propriis stomachum confortantibus, de quibus statim. Sed in mala complexione cum materia, digeratur primo materia si fuerit cholerica cum syrupo acetoso simplici, oxisaccharo, de acetositate citri, limonum, de granatis, cauendo tamen à multum stipticis, & cum aquis endiuiæ, lupulorum, hepaticæ, acetosæ, & similium. Sed phlegmatica cum oximelle simplici & composito, scillitico, melle rosaceo, syrupo de mentha, de absinthio, & aquis menthæ, absinthii, foenic. & miua cytoniorum cum melle est propria. Sed in melancholica adusta cum syrupo de fumoterræ, de bisantiis, & in non adusta cum syrupo de epithymo, syrupo sabor, & aquis lupulorum, boraginis, buglossę, scolop. & hæc digestiua respiciant præter materiam tam membrum mittens q̃ recipiens. Cauendum tamen ne digestiua sint ualde stiptica in principio & proprie in materia crassa & uiscosa, postea euacuetur materia calida cum rhabarbaro, mirobol. citrinis, manna, prunis, tamarindis, electario de psilio, de succo rosa.

Sed

Sed frigida cũ alefanginis,pillulis ſtomatichis,de hiera ſim-
plici,myrobolanis,kebulis conditis qui ſuſcitant appetitum,
ſed melancholica cum polypodio,ſtœcade,epithymo, ſena,
diaſena , electario hamech , pillulis indis & reſpiciant tam
membrum mittens quàm recipiens. Caueantur tamen iuxta
poſſe fortia exoluentia,debilitant enim ſtomachum & mem
bra nobilia.Aliquando euacuamus cũ uomitiuis & eſt prom
ptior euacuatio & magis feſtina quàm uentris ſolutio, eli-
gantur ergo uomitiua quæ uideantur magis opportuna.Sed
de his ample in cap.de uomitu dictum eſt, & maxime fiat uo
mitus in his qui inclinati ſunt ad uomitum & facile uomunt,
imo etiam excitatio uomitus cum digitis impoſitis confert
excitando uirtutem quamuis non uomant,& mirabiliter cõ-
fert uomitus ei,cuius appetitus proſtratus eſt in dulcibus &
unctuoſis,& appetit acetoſa & acuta . Appetit enim contra-
ria diſpoſitioni ſuæ præternaturali , eſt itaque ueriſimile de-
ſtructionem appetitus ſui pendere ab humore craſſo & uiſ-
coſo , & hæc prima intentio etiam completur cum diuerſio-
ne quæ fiat tam à membro mittente quàm recipiente.eligan
tur ergo modi diuertẽdi magis opportuni ſiue fiant ſine eua
cuatione,ſicut ligaturæ,frictiones,uentoſationes , lotiones,
& ſimiles,ſiue fiant cum euacuatione,ſicut clyſteria , prouo-
catio ſudoris urinæ & huiuſmodi . Si uero nocumentum ap-
petitus pendeat ab apoſtematibus , bothor aut ulceribus in
ſtomacho curentur ſicut dictum eſt in capite proprio. Si ue-
ro pendeat adminutione aut ablatione ſenſus oris ſtomachi
remoueatur cauſa diminutionis aut ablationis,ſiue fuerit ali
qua ægritudo cerebri ſiue ægritudo neruorũ ſicut paralyſis .
Et de his ſuperius in propriis capitulis ſufficienter dictum
eſt,ſiue fuerit mala complexio in ore ſtomachi aut humor in
uiſcatus in eius ſuperficie , & de eorum cura ſtatim dictum
eſt . Si uero fuerit per communitatem à toto ſicut in febri-
bus humoralibus curentur digerendo & euacuando ſecun-
dum quod expedit. Et qualitas ſtomacho impreſſa alteretur
cum cõtrariis.Si uero humores ſtomacho communicati ſunt
euacuentur uomitu aut ſeceſſu , deinde tueatur ſtomachus ,
& confortetur ne recipiat cum propriis moderata ſtiptici-
tate participantibus,appetitum excitantibus, & ſi pendeat à
feb. hecticis curentur ipſæ , & diſpoſitio ſtomacho impreſſa
cum frigidis,humidis,ſtomachum confortantibus , & hecti-
ca ſenectutis cum humidis & calidis aut temperatis in acti-
uis, & cum frictione & balneo perfecta & ſecunda digeſtio-
ne ut nutrimentum ad membra attrahatur . Et ſi fuerit in to-
to repletio aut cacochimia ſicut in ſcabie & lepra, phleboto
metur aut euacuetur ſecundum quod oportet & membra
nobilia & propria naturalia rectificentur & confortentur &
in ſyncopali humoroſa in qua eſt repletio humorum crudo-
rum obſeruentur præcepta Auicennæ prima quarti capite
proprio. Et frictiones fortes & diuturnæ in ea conferunt &
in omnibus in quibus eſt neceſſarium ſuperfluitate reſolue-
re,& nutrimentum ad membra trahere , aut calorem ſopitũ
excitare . Et ſi fuerit per communitatem à cerebro ſicut in
catarrho præmittatur cura catharri.Et ſi quid ad ſtomachum
defluxerit educatur uomitu aut ſeceſſu, & poſtea ſtomachus
confortetur eius diſcraſiam alterando . Et ſi fuerit per com-
munitatem à ſplene ſuperfluam tranſmittente melancholiã
digeratur , euacuetur & diuertatur ad inteſtina clyſteribus
& ſolutiuis exhibitis.& ſi fuerit defectus melãcholiæ in ore
ſtomachi confortetur ſplen,aperiatur uena quę eſt inter ſple
nem & ſtomachum cum decoctione epithymi , polypodii ,
lupulorum,capilli ueneris,ſcolopendriæ,corticum radicum
capparis & ſimilium bibita,uel cum ueſica faciendo fomen-
tationes & fiant fricationes in loco trãſitus illius uenę,& ali
quando uomitus prouocetur proprie cum his in quibus ſit
uirtus ellebori & cappares, & trochiſci de capparibus ſunt
ad propoſitum hoc.& ſi fuerit per communitatem ab hepate
ſicut in fluxibus curetur ſecundum quod dicetur in ſequenti
bus,& ſimiliter oppilationes & apoſtemata,poſtea hepar &
ſtomachus confortetur.Et ſimiliter ſi fuerit per communita-
tem à corde curentur ægritudines cordis ſicut dictum fuit
ſuperius,& per communitatem ab inteſtinis ſicut in cholica
& uermibus & à matrice,& à quocunque membro ſibi com-
municante,curetur primo diſpoſitiones membri communi-
cantis , deinde ſtomachus rectificetur , uerum quia in pre-
gnante,menſtrua non poſſunt prouocari,attendatur diſpoſi-
tioni ſtomachi,ſecundum quod eſt poſsibile , hoc tamen ſu-
perius dictum eſt in cap.de uomitu quantum eſt opportunũ.
Nocumentum autem appetitus à cauſis primitiuis curatur
remouendo cauſas primitiuas & nocumentum ſtomacho im
preſſum,poſtea diſcraſiam ſtomachi corrigendo,& ipſum cõ
fortando ſecundum quod oportet,& ſic abſoluta ſit prima in
tentio quæ eſt remotio cauſæ diminutionis & ablationis ap-
petitus.Secunda intentio ſcilicet confortatio oris ſtomachi
& totius,& appetitus excitatio,perficitur octo modis infra
ſcriptis,quæ perficiunt cauſas concurrentes ad ueram famẽ ,
quæ cauſæ ſunt membrorum inanitio,ipſorum attractio à ue
nis, uenarum ab hepate , hepatis mediantibus meſeraicis ab
inteſtinis et ſtomacho , oris ſtomachi inanitio, melancholiæ
à ſplene ad os ſtomachi deriuatio , triſtis ſenſatio in ore ſto-
machi.ad quæ ſequitur,fames ſiue cibi deſyderium. Si ergo
membro non inaniantur forte propter pororum oppilatio-
nem aut debilitatem caloris reſoluentis & conſequenter mẽ
bra non attrahant à uenis nec uenæ ab hepate , nec hepar à
ſtomacho,fiãt fricationes membrorum etiam iteratæ ſi opor
tuerit & proprie poſt ſomnum , & iam perfecta prima & ſe-
cunda digeſtione quãdo ſcilicet eſt tempus diſtribuendi ſan
guinem ad membra,adhoc etiam conferunt balnea aerea &
aqua dulcis & omnia que confortant quatuor digeſtiones .
Secundus modus eſt procurare ut chilus cito penetret ad he
par,& adhoc ualent quæcunque remouent oppilationes &
ſunt ſubtilis ſubſtantiæ facile penetrantis ſicut uinum uetus
ſubtile,diacalamentum,mithridatum,theriaca in cauſa frigi
da,ſed in calida triaſandali , diarhodon abbatis poſt quæ bi-
batur parum uini limphati . Tertius modus eſt prouocare
ut cerebrum ſit bene diſpoſitum & mundum à ſuperfluitati-
bus cum ſpirituum temperamento & multitudine,& in ſum
ma uigorare uirtutem animalem ad quem modum cauſa exi
ſtente frigida ualet theriaca,mithridatum,uinum uetus,dia-
muſcum,diambra,diapliris arcoticon zingiber conditum,ſe-
cacul conditum. Confectio anacardina in cauſa multum fri
gida,Item acorus conditus,diacori & omnia quæ confortãt
neruos & neruoſa . Et ex his aliquid poteſt teneri in ore ꝙ
lambendo deglutiatur.Sed in cauſa calida iulep & ſacch.roſ.
quib.aliquid diamuſci aut ſimile poſſet permiſceri . Vnctio-
nes quoque applicitæ parti poſteriori capitis in collo uſque
ad.13.ſpondilem uigorando neruum deſcendentem ad os ſto
machi,& ipſum os ad hoc conferunt.

Quartus modus eſt attrahere melancholicam ad os ſtoma
chi ſi defecerit , quæ attractio qualiter debeat procurari di-
ctum eſt ſuperius, & ſi hoc fieri non poſſet dentur aliqua ui-
cem eius ſupplentia , quæ excitent illam uirtutem ſopitam ,
ſicut in cauſa frigida,allium , piper album.nigrum enim mi-
nus eſt uſtiuum niſi materia eſſet nimis frigida , zing.cappa-
res,oliuæ conditæ,piſces ſaliti,almuri,quod fit hoc modo .
Accipiantur farinæ hordei partes duæ,ſalis pars una miſceã
tur ſimul,& fiant fugaciæ ſiue panis depreſſus & ponantur in
furno, uſquequo comburantur paulatim intus & extra , po-
ſtea frangantur , quælibet in tres aut quatuor partes & poſi-
tæ primo in uaſe uitreo iterum ponantur in furno uſque ma
ne & iſtud eſt almuri,licet ſint & alii modi.hoc poſſumus uti
permiſcendo cum aceto aut aliis modis,qui guſtui magis pla
ceant,hæc tamen calida non proprie ſupplent uicem melan
choliæ niſi quodam modo generali cum melancholia ſit fri-
gida pontica,ſed in cauſa calida acetum , agreſta , acetoſitas
citri,citranguli,limones,uinum granatorum, berberis & ſi-
milia,& ex his poſſunt fieri ſyrup.& poſſunt fieri condita ſi-
cut marinata,& aliquando facimus ſapores addendo ſaccha-
rum & mel,aut paſſulas & aromata ad libitum . Et quandoq;
cum his ponimus exiccantia ſicut nuces,& ſimilia. Iſta enim
pontica ſupplent uicem melancholiæ,infrigidando & ſtipti-
cando,& uillos longos uniendo quibus meliori fit attractio
quintus modus eſt per abſterſionẽ humoris inuiſcati in ore
ſtomachi,in ſuperficie oris ſtomachi, ad quod conferunt cœ
pæ coctę aut crudæ cum aceto,& aromatibus conditę,& cui
placet datur oleum.Item oximel ſimplex,aut ſcilliticum, &
ſyrupus, & quæcunque abſtergunt & incidunt . Sed in cauſa
calida,aqua decoctionis hordei,& paſſularum cum lacte, ſe-
minum communium frigidorum.Item ualent exiccantia hu

miditatis

miditatis stomachi, & proprie quando est subtilis, sicut panis biscoctus,& furfuraceus stomacho ieiuno.Et ad hanc intentionem laudat Auic.sauich hordei ablutam, cum aqua & aceto.Fit autem sauich hordei,accipiendo hordeum nouum antequam plena maturitate induretur,& ponit in uasę æneo uel terreo uitreato,& est melius,& super ignem leuiter torresit,deinde fricetur & uentiletur,donec totus cortex recedat, quo cocto utuntur ad placitum, & in hoc casu laudatur uomitus cum oximelle & balnea bibita,quæ deponunt phlegma ex stomacho.Item exercitium stomacho ieiuno & longa abstinentia. Sextus modus est cum odoriferis ægro placentibus,sicut citonia,pira,poma,limones,arancii,citri,persica,pipiones assati,& cum uino citoniorum, & gariophilis conditi. Et odor panis nouiter extracti de furno, & in summa ingenient in faciendo cibos odoriferos,saporosos,ægro placentes, & uideat alios comedere res diuersorum modorum. Septimus modus perficitur per ea, quæ à proprietate confortant.Inter quæ absinthium obtinet principatum suscitans appetitum mortuum.Secundo mentha, rob, & syrupus eius.Rob menthæ apud Auicen. Terantur granata, acetosa cum corticibus suis, & de succo eorum accipiantur partes duæ, succi menthæ pars una, mellis aut sacch. pars una, siue quantum sufficit,ad faciendum gustui placidum, & est singulare,sed præparandum ad ignem facilitate,ut fiat bona commistio,cuius dosis in ieiuno sit coclearũ unum,deinde thus, mastix,gallia muscata,xiloaloes,calamus aromaticus,baucię idest pastinacę,schinanthum.Sed in causa calida,citonia cruda cocta condita.Item succus eorum,diacitonitem, & apud Mesue confectio de citoniis facta cum succo citoniorum & ualet sine speciebus in causa calida. Sed cum speciebus quas ibi ponit ualet in causa frigida. Et quandoque potus aquæ frigidæ,in quantitate quæ non mortificet calorem innatum, rectificat appetitum,& proprie in consuetis.Medicamen ꝓprium in conualescentibus ex febribus.Recipe rosarũ drachmas decem,sumach drachmas duas,cardamomi drachmam. 1.fiant ex eis trochisci. 2.drach.facit enim appetitum, & sedat sitim. Octauus modus est permiscere plura ex istis secũdum diuersas intentiones,ita tamen ut opponantur causæ siue lapsui qui fuerit in ore stomachi & nõ solum compleatur huiusmodi per sumpta,imo quandoque per exterius applicita sicut fomenta,unctiones, cerata, & emplastra,quæ opponuntur lapsui,& sint excitantia appetitum, & non solum ponatur in ore stomachi, imo super toto stomacho, & ex propriis est ut coquatur citonium in uino nigro stiptico cũ pauco aceti,postea addatur panis biscoctus siue assatus & succus menthę,piper longum,mastix,schinanthus,thus & similia,& potest fieri calidum aut frigidum, secundum exigentiam lapsus.Aliquando etiam rectificamus gustum linguæ,cum collutionibus,& his quæ masticantur,sicut cum uino optimo odorifero ægro placenti. Aliquando cum aceto aut oximelle. Aliquãdo facimus ipsos masticare passulas,nuces,auellanas, pineas præparatas,fistica,aliquando panem,& postea masticatum expuere ut humores & limositates in lingua inuiscatę remoueantur.Pro tertia intentione,scilicet correctio accidentium sunt tria,quæ aliquando sequuntur ad nocumentũ appetitus scilicet diminutio aut curruptio digestionis,de cuius curatione sermo præcessit.Item macrefactio, cui subuenitur dando cibos facilis digestionis de eius curatione sermo præcessit.Item macrefactio,cui subuenitur, dãdo cibos facilis digestionis,citę penetrationis,& multę nutribilitatis quæ gustui ægri sint conformia,quantum est possibile. Tertio aliquando casus appetitus perducit ad syncopim. Et cura eius apud Auic. est approximatio odoramentorum delectabilium,sicut hœdus lactens,& gallina assata.Et prohibeatur ei somnus, & cibetur cum conualescit,pane infuso in uino,& sumat sorbitionem uelocis nutrimenti. Pro quarta intentione regimen sex rerum declinet in contrarium causæ deficientis appetitum & fit excitãs appetitum omnibus modis possibilibus,de quibus supra,uitetur itaque multum pinguia & oleaginea rancida,& quæcunque malo odore,aut sapore, aut alia mala qualitate participantia, & proprie ægro displicentia, & uitetur crocus, & eligantur quæ sunt boni odoris,saporis,& proprie placentia, & habentia tam qualitates manifestas,quàm occultas ad hoc conuenientes,de quibus in secunda intentióne sufficienter dictum est, & obseruẽtur canones conuenientes in cibatione,scilicet ut non comedat,nisi præcedente cibi digestione celebrata.Vnde fit notabilis distantia inter unam cibationem & alteram,imo prohibeatur cibus spatio longo, & proprie in mala complexione frigida materiali phlegmatica,ut materia illa resoluatur, aut aliter expellatur,ut per longam abstinẽtiam sequatur fames, sicut etiam aliquando somno longe tempore prohibito, postea sequitur somnus fortis, quo concesso fit in ipso profundatio.Et inter cætera non multiplicetur potus, sicut communiter faciunt, qui non possunt comedere. Cæteræ res non naturales taliter ordinentur ut non sint contrariæ causæ deficienti appetitum.

De corruptione appetitus. Cap. 87.

Appetitus corruptus est appetitus rerum diuersarum à consuetis humanę speciei.Et est duplex quidam minus corruptus,sicut qui declinat ad acetosum & acutum, & appetunt aliquando fæcem aceti, aliquando calcem & similia.Quidam magis corruptus decliuis ad exicatum,ualde siccum,sicut est lutum siccum, carbones, & testæ uasorum,gipsum & similia. Et quandoque est decliuis ad aliqua inconsueta speciei humanæ,licet consueta aliis speciebus,quæ omnia eueniunt propter humores in stomacho existentes affectos mala qualitate manifesta,uel occulta, diuersa à consueta, faciente ipsos appetere cibos aliorum animalium, & quandoque res nulli animali consuetas, uidi enim quandam comedentem carnes crudas, quandam melicam & speltam. Et quandoque,ut supra appetunt res nulli speciei consuetas.

Causa huiusmodi est,quia stomachus præternaturaliter dispositus appetit contraria dispositioni præternaturali stomacho impressę ut ipsam fugent & corrumpant, crasso autem & uiscoso opponuntur subtiliantia & incidentia. Sed humiditati superfluæ lubricæ opponuntur exiccantia. Quod autẽ appetunt magis carbones, aut gipsum, quàm panem ustulatum, qui est siccus & notabiliter exiccans, speciei humanæ consuetus,aut quod non appetant indifferenter omnia exiccantia æqualis incensionis & potentię sibi cognita ęqualiter non prouenit nisi ex quadam proprietate currẽte inter unũ contrarium,& non alterum.Hic autem appetitus, licet possit accidere indiuiduis speciei humanæ,utriusque sexus propter multiplices uarias, & inconsuetas humorum corruptorum dispositiones in stomachis ipsorum repertis, ex cibis & potibus corruptis,nec non ex causis corporeis accidere potentibus,frequentius tamen accidit prægnantibus in secundo aut tertio mense,propter retentionem menstruorum, & ipsorum corruptorum stomacho communicationem.In primo nanque mense retenta sunt pauca,& non admodum corrupta,sed supra tertium plurima eorum cedunt in nutrimentum fœtus fœtu iam magnificato, quare non ita superfluũt, ut stomacho communicentur,imo apud Auic. hic appetitus coruptus plus accidit in eis quàm ipsius destructio.

Signa satis nota sunt & humor corrumpens appetitũ cognoscitur ex odore,calore,sapore,eructuatione & similib'.

Prognostica. Primum,hic appetitus apud Auic. nominatur periculum,quia potest esse signum, & causa periculosarũ ægritudinum,& nominatur discrimen,idest,differẽtia,distinguitur enim per ipsum prægnans à non prędnante.Secundũ hic appetitus secũdum plurimum curatur,nisi sit à principiis generationis contractus.Aliquando tamen est cura difficilis quæ non nisi longo tempore perficitur.

Cura huius est quatuor res præcedentes in cura prostrationis appetitus.Prima remouet causam.Secunda os stomachi,imo totum stomachum rectificat. Tertia curat accidentia.Quarta ordinat regimen.Pro prima intentione euacuãdi sunt humores corrupti uomitu,aut secessu.Vomitus tamẽ est promptior uia si nauseauerit, & fit facilis ad uomitũ, quĩ perficiendus est cum uomitiuis, de quibus sæpe dictum est. Item cum solutionibus integratis ex suis minoratiuis, digestiuis & eradicatiuis.Digestiua autem opponantur humori currupto,tam secundum qualitates primas quàm secundas, secundum plurimum enim humores huiusmodi sunt frigidi, propterea digestiua debent esse calida, ac frequenter sunt crassi, & uiscosi,& tunc digestiua debent esse incidentia & subtiliantia

subtiliantia sicut oximel: scilicet compositum & scilliticum, & quandoque sunt subtiles, fluxibiles, & digerentia debent esse exiccantia, absque incisione & subtiliatione, sicut mel rosatum. Et appetitus corruptus indicat, qualia debent esse digerentia, debent enim esse conformia appetitui stomachi, cum ipse appetat contraria dispositioni, præternaturali suæ. Solutiua autem sint propria, contra humorem peccantem. Et polipodium est proprium in appetitu luti & in prægnantibus. Et hierapicra obtinet principatum tam in humoribus crassis quam subtilibus inuiscatis, aut imbibitis, cuius dosis est unc. 1. pilulæ etiam sicut alephang. & stomatichæ & electarium de alchaf, descriptione Mes. est propriũ & conceditur prægnantibns. Et mirobal. confortant stomachum, dosis eius est circa 4. drach. & aqua mellis pluribus diebus exhibita quantitas. 5. ℥. aut plurium, lauat & mundificat stomachũ & intestina à superfluitatibus in eis contentis, similiter aqua thermarum bibita sicut aqua Poretæ. Debent etiam humores diuerti sicut dictum fuit in capitulo pręcedenti. Et de bonis auxiliis in curatione eius est ut accipiatur res quæ appetitur sicut lutum & misceatur cũ quibusdam uomitiuis, sicut sunt pinguedines rancidæ, oleaginea. Et quædam à proprietate uomitum prouocantia sicut succ. raphani, aut drach. 1. ellebori aut pulueris, in liquore in quo est res quæ appetitur dissoluta infundantur taliter ut euomãt, sic enim deiicietur aut auferetur appetitus ille, & hoc modo facimus abhorrere uinum illos, qui libenter bibunt, & inebriantur multum infundendo elleborum in uino taliter ut euomant. Secunda intentio perficitur cum corrigentibus discrasiam stomachi & ipsum confortantibus, ex quibus est aromaticum rosarum descriptione Gabrielis. Item diacinnamomum, & aliquę tripheræ, sunt ad hanc intentionem amygdalæ amaræ, uinum ponticum coctum usque ad medietatem, de quo bibatur in mane per hebdomadam unam. ℥. 3. Et ruta est mirabilis iuuamenti. Item ameos, cyminum, & mastix commixta masticetur. ℞. belliricorum, embli. ana. ʒ. 8. nucis henden, quę apud Auic. est terra granosa sicut cicer. ℈. 1. mastix. ʒ. 8. cardamomi maioris, ameos zing. ana. ℈. 1. fiat electarium cum melle, & detur ad quantitatem nucis ante cibum & post. Pro tertia intentione scilicet, correctione accidentium, oportet aliquando curare digestionem corruptam quæ aliquando sequitur ad hunc appetitum corruptum, quapropter oportet euacuare huiusmodi cibos malos, quæ ab his appetuntur. Et secundo si assumpti fuerint statim ipsos educere uomitu, aut secessu, aut utroque modo. Et tertio digestionem corruptam si acciderit curare secundum doctrinam datam in capitulo pręcedente. Regimen sex rerum declinet in contrarium discrasiæ. Cauendum est ab aere corrupto. Cibi conuenientes sunt pulli columbarum assati, farina amyli in iure carnium laudabilium cum sale condita, suctio salsorum, uinum ponticum. Et apud Aui. in secunda mensa uti ameos est ualde mirabile & similiter amyg. amaris, fisticis, passulis, chrisomelis, castaneis, & inter omnes herbas ruta est præstantissima, & inter omnes species, piper, zingiber, & reliquum regimen sit contrarium discrasiæ, & humori corrupto, & procuret summopere ut bona fiat digestio.

De appetitu canino. Cap. 88.

Appetitus caninus, licet apud quosdam sub appetitu corrupto reponatur, cum non conueniat alicui indiuiduo de specie humana naturaliter disposito, imo uidetur transcendere naturam humanam, & sequi naturam canum uel luporum à quibus nomen sumpsit, unde apud istos non est inconueniẽs eundem appetitum lædi corruptæ & diminute per intensionem. Attamen iuxta diffinitionem appetitus corrupti superius per me datam conformem menti Auic non est appetitus caninus sub corrupto appetitu ponendus, imo sub appetitu diminuto læso per intensionem nisi forte appetitus corruptus modum transcenderet in appetẽdo res disconuenientes speciei humanæ, post quarum sumptionem non satiatur, tunc enim idem esset appetitus caninus & corruptus, licet secundum distinctas rationes. Est autem appetitus caninus appetitus intensus & pluris quam possit digeri & post eius sumptionem non satiatur. Hic appetitus est duplex, quidam qui sequitur causas quasi naturales aut neutrales sicut appetitus multum uigilantium & eorum qui famem multo tempore perpessi sunt & superflue se exercitãtium & balneatorum siue in balneis calidis resoluentibus siue in aquis frig. calorem intrinsecum per antiperistasim fortificantibus & iter agentium per niues & aquas. Item conualescentium à longis ægritudinibus quæ arefecerunt corpus. Item euacuationem à natura uel ab arte, & ex hoc genere est appetitus sequens caliditatem fortem in ore stomachi, siue sit innata intrinseca siue extrinseca ab aere, quæ caliditas non sit debilitans nec inflammans, sed faciens id quod facit suctio uenarum meseraicarum attrahendo in uirtute hepatis ad quem sequitur frigiditas propter resolutionem humidi substantifici, & ex hoc genere est caliditas existens in totũ si sit naturalis & notabiliter resoluens. Si uero ista caliditas esset præternaturalis causans famem præter modum resoluẽdo tunc appetitus esset præternaturalis, & sub hoc præternaturali reponitur iste qui sequitur debilitatem contentiuæ cibi propter quem corpus non nutritur, & sub hoc præternaturali reponitur qui sequitur catarrhum descẽdentem ad stomachum, qui non imbibitur in ore stomachi, neque etiam replet stomachum, sed solum infrigidat frigiditate excitante famem, & si catarrhus iste esset põticus uel acetosus adhuc magis excitaret famem. Et sub hoc appetitu præternaturali cõprehenditur ille qui sequitur suctionem humiditatis cibalis à uermibus, aut quando stimulando faciunt ipsam descendere ut exeat sicut in lienteria. Quapropter corpus non nutritur, unde necessarium est sequi famem, præcipue si non ascendant ad stomachum turbantes & pungentes os stomachi, ita ut prouocent nauseam. Hi autem uermes aliquando corrumpunt appetitum sua mala qualitate potius occulta quàm manifesta, quapropter secundum diuersos ipsorum effectus & applicationes aliquando minuunt, imo destruunt appetitum aliquando augent, aliquando corrumpunt appetitum. Et sub hoc genere comprehenditur sequens phlegma acetosum in stomacho congestum, aut aliunde deriuatum, aut melancholiam acrem, aut ponticam à splene ad os stomachi deriuatã, licet forte hic appetitus nisi modum excederet sub naturali, aut quasi naturali comprehendi posset, ducunt enim hi humores frequenter ad appetitum caninum. Primo, quia deponũt uiscositatem ab ore stomachi cuius præsentia impeditur appetitus. Secundo, quia corrugant os stomachi quæ corrugatio suscitat appetitum. Tertio, quia inspissant, uniunt & fortificant uillos longitudinales quibus fit attractio, frigus quoq; intensum aeris corrigando & inspissando uillos longitudinales potest esse causa huius appetitus, sicut accidit iter agẽtibusper aquas & per niues, licet fortificãdo calorem intrinsecum per antiperistasim hoc possit accidere sicut ab initio dictum fuit. Et in summa si hæ causæ fuerint naturales & quasi naturales, faciunt appetitum caninum naturalem aut quasi naturalem. Si uero multum præternaturales faciunt ipsum ægritudinalem, licet hic appetitus & omnes causæ eius non absoluantur ab aliqua præternaturalitate. Et ex his manifestę sunt species & causæ appetitus canini. Signa. Appetitus caninus cognoscitur, quia est intensus. Et si homo eum sequatur, est necessarium iuxta Ras. cibum egredi indigestum per superius aut inferius, plus enim iuxta descriptionem superius datam appetitur quàm possit digeri. Causę autem primitiuæ, scilicet, uigilie, exercitium, balneatio, frigiditas aeris, aut superflua eius caliditas resoluens, longa fames & similes cognoscuntur, quia cum adsunt aut præcesserunt, secundum plurimum sequitur hic appetitus caninus. Et quia nõ adsunt aliæ causæ à quibus possunt pendere. Causæ autem per communitatem à toto sicut in cõualescẽtibus ex longis ægritudinibus resolutis & arefactis. Et sicut in habentibus calorem fortem naturalem aut præternaturalem præter modum resoluentem, & sicut in euacuatione superflua à natura uel arte cognoscuntur. Primo, ex præcessione illarum ægritudinum & corporis arefactione. Secundo ex caliditate forti tactu percepta cum colore rub. aut tendente in citrinum, & robore corporis, si caliditas illa fuerit naturalis, si uero fuerit præternatur. erit mordacior debita cum debilitate corporis & imperfectione operationum.

Signa tamen complexionis posita sunt secunda primi, ad quæ recurre. Tertio uero ex pręcessione euacuationum spõtanearum aut artificialium. Et cũ his & omnibus causis præ-

ter

ter modum resoluentibus secundum plurimum uenter est stipticus,quia natura retinet feces ut exurget, quicquid potest licet aliquando actualis fluxus posset esse causa appetitus canini.Catarrhi autem cognoscuntur ex dictis superius in capitulo proprio , quod fluunt secundum plurimum non solum ad stomachum,imo etiam ad pulmonem, uerum existimo ipsos raro esse in causa cum magis sint apti appetitum destruere quàm intendere .

Signa uermium ponentur infra . Signa autem causarum quæ sunt proprie ori stomachi sumuntur hoc modo , caliditas superflua oris stomachi comprehenditur ex siti, cum non solum exiccet humidum substantificum , sed etiam roridum , & est uenter stipticus,& est sine acetositate & rugitu,& similibus frigiditatem significantibus.Et contraria signa sunt dominantia,& si hę dispositiones fuerint naturales appetunt similia,si uero præternaturales contraria, sed humor acetosus in stomacho cognoscitur ex eructuatione,sapore,odore,uomitu,redolētibus saporem acetosum,& quod homo non appetit aquam , neque res frigida , & si est phlegma, color linguæ est albus, & sputum album acetosum , & color faciei albus, & similia quæ sunt signa phlegmatis , & si est melancholia,color linguæ est fuscus,& sapor in ore repræsentans cum acredine declinat ad ponticitatem,& forte adsunt nocumentum splenis,& signa eius qui est ex debilitate contentiuæ in stomacho & in corpore sunt egresio festina cibi indigesti . Et si adsit debilitas contentiuæ aliorum membrorum adsunt fluxus aliorum generum,& fortasse peruenitur ad sanguinolentam egestionem,& ad eandem quæ est sicut lotura carnis secundum plurimum.tamen his fluxibus dum actu sunt coniūngitur deiectio appetitus .

Prognostica. Primum, appetitus caninus perducit ad bulimum,facit enim ut multus cibus sumatur,qui sumptus non potest digeri , & sic est necessarium iuxta Rasim ipsum indigestum egredi uomitu aut secessu & multas humiditates præternaturales in stomacho congeri & corpus non nutriri,quapropter sequitur bulimus qui est fames membrorum cum satietate stomachi , & ducit ad subeth propter multitudinem uaporum phlegmaticorum caput replentium,qui eleuantur ab humiditatibus phlegmaticis in stomacho congestis.Et ex eadem causa potest ducere ad mortem uaporibus illis eleuatis ad caput , in humiditatem phlegmaticam condensatis & facientibus apostema lithargicum, & etiam quia corpus non debite nutritur unde exiccatur & aresit. Secundum,hic appetitus caninus secundum plurimum curatur .

CVm aliquis famem assiduè patitur , & cibus post comestionem adeò grauat,ut aut uomere , aut per inferiorem regionem ipsum eiicere cogatur † rizi dandū est ei:quod dum coquitur ex liquore,qui fluit ab agno,qui in furno assatur,impinguatur,& cauda, & ei similia , nec non ex omni cibo qui unctuosus est. & uinum uetus purum dandum,de quo quantum poterit,bibat.deinde præcipiēdum est ei,ut euomat:& hoc regimen conseruandum est donec sanetur. quòd , † si nec cibus eum grauat,nec ipsum euomit , nec per secessum expellit;carnes uaccinæ sunt dandæ,& frumentum coctum,ut puls,& rizi cum lacte , & aquam frigidum in potu sumat:& in aere frigido moretur. hac † autem ægritudine laborans nihil acetosum,& stipticum,nec acutum comedat:sed dulcibus,& unctuosis solum utatur.

SCHOLIA.

Rizi &c.] cibi pingues relaxant adeo partes oris stomachi, ut nausea satietasq; te capiat. Vinum uetus]multum uomitum promouet : paucum uerò debiles humores resoluit . Quòd si] uictus ratio appetitui correspondēs describitur . Hac autem ægritudine laborans] iubet nil acetosum,nil stipticum , nec acutum dari ; cum hæc corrugant uentriculum : & sic appetitum commouent .

Diuiditur hoc capitulum in partes duas . In prima parte determinat de appetitu canino pendente à causa frigida . In secunda de appetitu canino à causa calida.secūda ibi . Quod si neque cibus.Prima in duas.Primo ponit signa eius.Secundo curam,secunda ibi.Rizi est ei dandum . Quæ dicit in prima parte nota sunt ex suprascriptis . In secunda parte curat appetitum caninum exhibendo rizum impinguatum cū pinguedine cadente ex agnoidum assatur & exhibet carnes ualde pingues , sicut carnes existentes in caudis agnorum quæ sunt ualde pingues:hæc enim ualde pinguia,& similiter oleaginea destruūt appetitum, postea dat uinum uetus in magna quantitate , corrigit enim malam complexionem frigidam , postea iubet uomitum prouocari , ut humor acetosus in stomacho existens educatur,& hoc multoties debet fieri donec sanetur, non tamen debet euomere omnem cibum , quia sic non nutriretur.Sed exempli gratia, comedat & bibat copiose in prandio,ex his quæ dicta sunt aut similibus,postea euomat.Sed in cœnis ex his unctuosis parum comedat , & uinū uetus bibat in moderata quantitate & illud retineat , & hoc pluribus diebus faciendum est donec sanetur.In secūda parte curans appetitum caninum à causa calida dicit,quod si cibus eum non grauat,nec per uomitum aut secessum emittat. Ex quibus significatur calorem naturalem esse fortem,& bene digerentem,sed superflue resoluentem,danda sunt ea quę sunt difficilis digestionis , & solidi & uiscosi nutrimenti , ne facile resoluantur,& cum hoc ad frigidum declinantia, & tēperetur complexio superflue calida sicut est frumentum coctum,ut puls optime coctum, est enim parum distans à temperamento uersus calidum temperatum in pasiuis & ipsum elixatum sicut hic præcipitur. est apud Auic. tardæ digestionis,inflatiuum,plurimi nutrimenti super omnia alia genera. Et rizum calidum,& siccum coctum cum lacte,ad temperandum eius caliditatem,& bibat aquam frigidam , & moretur in aere frigido,de quo tamen est dubium ne per antiperistasim fortificet calorem intrinsecum iuxta Aphoris. Ventres uere & hyeme calidisimi sunt natura . Sed credo Rasis non uelle debilitare digestionem,imo potius fortificare, sed bene prohiberet nimiam resolutionem humidi,quę multo magis fit in aere calido quàm frigido . Et si bene consideremus hic appetitus caninus est naturalis aut quasi . Vltimo dicit , quod laborantes huiusmodi appetitu non debent uti acetosis stipticis aut acutis,hęc enim excitant appetitum.Et in his qui habent fortitudinem caloris , cauendum est ab his quæ sunt facilis digestionis & paucæ quantitatis,ne digestio corrumpatur ad fumosum .

SVperest ut ordinetur cura appetitus canini , qui à quacunque causa pendeat exigit quinque intentiones. Prima,est remotio causæ.Secunda,appetitus obtusio. Tertia,stomachi confortatio. Quarta,correctio accidētiū . Quinta,regimen sex rerum.Si ergo pendeat à causis primitiuis remoueantur,& nocumentum si quod est per ipsas impressum,utputa si fuerit à superfluis uigiliis , inducatur somnus aliqualiter superfluus , non tamen multum in longitudine & profunditate unius somni , imo in pluribus uicibus satisfiat,ita ut ubi consueuit dormire semel in die naturali,dormiat bis & ter secundum oportunitatem . Similiter si sequatur longam famem detur cibus copiosus non quidem una uice.quia non posset digeri , sed potius pluribus uicibus inter quas tantum tempus mediet quod præcedens cibus posit digeri , & si sequatur superfluum exercitium inducatur quies opportuna eodem modo in reliquis.secundo appetitus obtundatur,& aliæ intentiones perficiantur, ut infra . Si uero appetitus caninus sit per communitatem à toto aut ab aliis membris , exiguntur quinque intentiones similes suprascriptis,quarum prima est remotio causæ,uerbi gratia,in arefactis ex longis ægritudinibus intendatur restaurationi exhibendo cibum copiosum non in una uice,sed in pluribus uicibus,qui sit facilis digestionis,boni chimi &.paucarum superfluitatum . Sed in habentibus calorem fortem præter modū resoluentem intendatur ipsius remisioni tam regimine cibali,quàm medicinali,sicut cum syrupis,confectionibus, electariis,aquis,epithimatibus,emplastri infrigidantibus , quæ satis nota sunt.Et cum cibis frigidis sicut lactuca,acetosa, endiuia , portul. & dentur cibi præbentes nutrimentum crassum & multum,sicut frumentum,rizum,carnes grossæ , & similes,iuxta textum Rasis.& in omnibus in quibus appetitus caninus sequitur nimiam resolutionem,sunt pori cutis inspissandi cum stipticis,sicut oleum myrtinum cum cera dissolutum , & sicut alumen dissolutum cum aceto , & ut abluatur

aqua

aqua frig. nisi timetur caloris extinctio. Quod si sequatur, euacuationes superfluas sistendæ sunt, & similiter si sequatur, debilitatem contentiuæ membrorum confortanda est sicut dicitur in fluxibus. Et similiter si catarrhus fuerit in causa curetur sicut dictum est in. c. proprio, & uermes similiter sicut dicetur inferius. Si uero causæ fuerint propriæ sicut caliditas aut frigiditas curetur cum contrariis interius & exterius regioni stomachi applicitis quæ ex suprascriptis satis nota sunt, & phlegma acetosum, & melancholia acris pontica in ore stomachi educatur aut cum uomitu, est enim promptior uia, & sic iubet Rasis in litera, aut cum solutiuis, sicut sunt pilulę alephanginæ, stomachicæ, hiera simplex & similes, phlegmate existente in causa, quibus præmittantur digestiua sicut oximel simplex, compositum, scilliticum, mel, & aquæ proportionales, & melancholia cum sena, epithimo, mirob. indis, diasenę quibus præmittantur digestiua sicut syrup. de epithimo, sabor, & similes cum aquis proportionalib. & hæc digestiua & euacuat. respiciant tam membrũ mittens quàm recipiens. Et quandoque sanguine melancho. existente multo, aut splene apostemato confert phlebotomia basilicæ, & aliquando uentosatio super splenem confert prohibendo transitum melancholiæ ad stomachum, & in summa à quibuscunque causis pendeat exequendæ sunt quinque intentiones suprascriptæ. Quarum prima est remotio causæ complenda, ut dictum est. Secunda intentio, scilicet, obtusio appetitus perficitur multis modis. Primo suadendo eis ut rationi obsequantur & non appetitui. Secundo, quod medicus faciat illis in mensa præsentari quantum est ipsis sufficiens & nihil aliud & cum comederint illud, abstineant ne præsentia obiecti eorum accendatur appetitus & intendatur. Tertio, quod sumpto cibo quantum uidetur sufficiens surgant à mensa & ad alias cogitationes se transferãt. Quarto, si hæc non suffecerint sicut accidit in pueris, & quibusdam aliis qui non obsequuntur rationi, nec sunt aliquo pacto tolerantes famem cum surrexerunt à mensa dentur aliqua quæ paulatim comedant, quæ parum grauent stomachũ sicut aliquas passulas & auellanas aut phisticos & similia, quæ ipsi rumpant, aut interim paulatim aliqua pauca comedendo appetitus sopiatur. Quinto, his non sufficientibus dentur in princ. aut in medio mensæ cibi potabiles sicut brodium: hi enim appetitum magis obtundunt & non grauant digestionem. Sexto, his non sufficientibus dentur cibi fastidiosi ut insipidi, primo non cum sale & cæteris, non secũdum consuetudinem debite conditi, deinde pingues aut dulces, & proprie pinguedine aut dulcedine fastidiosa. Cauendo ab acetosis, ponticis, stipticis, acutis, salsis. Septimo, sopiendo aut debilitando os stomachi cum intẽse frigidis aut multum uiscosis adhærentibus ori stomachi ægro dando fœtida aut res habentes odores ægro displicentes. Item rancida aut aliqualiter putrefacta, quę sint pinguia os stomachi disgregantia & relaxantia. Et inter cętera ponatur multus crocus pro condimento suorum ciborum & potuum. Item pineę antiquæ aut nuces rancidæ, & similia multum appetitum deiiciunt, butyrum quoque deiicit appetitum, & proprie quando fuerit antiquum horridi odoris & saporis. Et in summa omnia multum pinguia & oleaginea deiiciunt appetitum. Vinum autem sit mediocris potentiæ non stipticum, acre aut ponticum, de quo multum bibat siue intentio fuerit uomere, siue intentio sit depositio humoris uiscosi ex ore stomachi. Sed ratione uomitus prouocandi detur post alia cibalia abominabilia & ad uomitum disponẽtia aut simul cũ ipsis. Sed ratione resolutionis aut dispositionis humoris uiscosi ex ore stomachi detũ stomacho ieiuno ne aliis cibis impeditum debilius operetur. Et si bibatur calidum ratione utriusque intentionis magis conuenit. Auic. tamen quando adest fluxus prohibet omne uinum: stipticum namque & acetosum auget appetitum, sed amarum addit in solutione uentris forte quod insipida sicut quædam ferrariensia conuenirent. Octauo, deiicitur appetitus cum exterius applicitis sicut fomentationes ex mollificantibus ex decoctione maluauisci, maluæ, fœnugr. se. lini, & similium, uel uesica plena huiusmodi decoctione tepida ori stomachi applicetũ. Item unctiones ex pinguedine mucilaginibus, medullis & oleis mollificantibus cum butyro, & si huiusmodi exhibeantur per os amplius deiiciunt appetitum. Cauendum tamen est summopere ne ex horum applicatione aut sumptione destruatur appetitus. Est enim deterior destructio appetitus q̃ appetitus caninus. Tertia autem intentio, scilicet, confortatio stomachi perficitur cum moderate stipticis habentibus proprietatem ab ipso, & contrariis eius discrasiæ interius sumptis & exterius applicitis, non tamen exiccantibus appetitum quę possunt patere ex superius dictis, & proprie in cap. de debilitate digestionis. Et muscus & laudanum cõfortant stomachum, & non augent appetitum, similiter crocus confortat stomachum & deiicit appetitum.

Quarta intentio, s. correctio accidentium perficitur ſm ipsorum exigentiam. Vomitus quidem cura pręcessit superius in 1. cap. de dispositionibus stomachi, & similiter cura debilitatis digestionis in secundo. Et cura bulimi statim sequitur. Sed de fluxu uentris cuiuscunq; generis agetur in sequentibus: hæc enim sunt accidentia quæ aliquando sequuntur appetitum caninum. Pro quinta intentione aer & reliquum regimen sex rerum declinet in contrarium discrasiæ, & melius est partiri cibum quàm multum una uice exhibere. Et cauendum est ab acetosis, acutis, ponticis, stipticis & amaris. Et utendum est dulcibus, unctuosis & insipidis. Et apud Auic. uitellus oui induratus per assationem confert in fine mensę. Somnus longus & multa quies conueniunt. Et ioci & ludi, & meditationes diuertẽtes animum à comestione & ciborum consideratione, & reliquum regimen magis speciale potest patere ex suprascriptis in hoc capitulo.

De Bulimo. Cap. 89.

BVlimus aliter dictus fames uaccina est descriptiue apud Auic. fames membrorum cũ satietate stomachi. Sunt nanque membra famelica indigentia nutrimento, sed stomachus respuit ipsum, & non habet species nisi modos differentes secundum intensum & remissum.

Causę bulimi sunt duplices, sicut duo sunt inclusa in quiditate eius. Vnum est membrorum desiderium sequens ipsorũ inanitionem. Quæcunq; ergo possunt esse causa inanitionis membrorum, possunt esse causa saltem partialis bulimi. Reliquũ est satietas stomachi, id est, deiectio siue destructio appetitus ac si stom. esset satur. Quæcunq; ergo causæ possunt minuere aut destruere appetitũ, possunt esse causa saltẽ partialis bulimi. Bulimus itaq; exigit causas quę utrũq; faciũt, s. membrorũ inanitionem & deiectionẽ appetitus. Istæ ergo causę aliquãdo sunt unæ, id est, ꝙ una & eadẽ causa faciet utrunq;, sicut appetitus canin. modo superius declarato: facit enim ut multus cibus sumatur qui sumptus non potest digeri, & sic mẽbra inaniũtur, & cũ hoc nõ digesto est causa nauseatiuæ satietatis & deiectionis appetitus. Itẽ frigus intensum exẽpli gratia in agentibus iter p niues est aliqñ causa cõgelationis oris stomachi & mortificationis uirtutis sensitiuę & attractiuæ eius. & tñ per antiperistasin potuit aliorũ membrorũ calorẽ fortificare. Item febres aliqñ membra inaniũt, & tñ humores à quibus pendent ad stomachum repentes appetitum deiiciũt. Item debilitas digestiuę facit ut superfluitates in stomacho congerantur, & eadẽ facit ut deficiẽte nutrimento corpus inaniatur, & sic de singulis. Aliqñ pendet à diuersis causis, nam potest obtundi appetitus pp nocumentum neruorum cerebri uenientium, ad dandum ipsi sensum, aut propter catarrhum in ore stomachi inuiscatum, & tñ ex aliis causis corpus inaniri. & tu per reliquas causas discurrę, quæ possunt elici ex cap. destructionis aut diminutionis appetitus, & ex hoc cap. appetitus canini.

Signa cuiuscunq; causæ patẽt ex suprascriptis in dictis capitulis. Signa namq; inanitionis membrorum sumũtur à macie, complexione calida resoluente, & similibus. Sed signa causarum destructionis aut diminutionis appetitus positi sunt in capitulo proprio.

Prognostica. Primum bulimus quandoque ducit ad syncopim, tum propter corporis inanitionem, tum propter nocumentum oris stomachi, cui cor compatitur. Secundum. Licet bulimus secundum plurimum curetur: tamen si longo tempore perseueret secundum plurimum ducit ad interitum etiam sine causa ualde manifesta. Cura exigit quatuor intentiones. Prima est remotio causæ uel causarum tam destructionis appetitus stomachi quàm inanitionis aliorum

membrorum. Quæ cauſæ qualiter debeant remoueri, patet ex dictis ſupraſcriptis duobus. cap. ſcilicet in cap. deſtructionis appetitus, & in cap. appetitus canini. Secundo eſt appetitus excitatio & oris ſtomachi confortatio, quæ qualiter debeat compleri manifeſtum eſt ex dictis in cura appetitus canini. Et inter cætera in lapſu calido adminiſtrentur odorifera ſicut citonia, poma odorifera, arancia, limones, & quę fiũt ex ipſis & cum ſpeciebus odoriferis ſicut coriandri præparati, roſæ, flores lambruſcæ, & camphora & ſimilia, & in lapſu frigido gariophili, cinamomum, uinum odoriferum cum mica panis aſſata & aſperſa gariophilis, & ſimilib. aromaticis, aut cum tortellis de ſeni, id eſt, pane biſcocto infuſo in uino optimo & comeſto. Exterius etiam ſtomacho applicita ad hoc conferunt *quæ ſunt ſtiptica aromatica cũ proprie*tate appetitum excitantia, declinãtia ad contrarium lapſus, quæ appoſita ſunt ſuperius in cap. deſtructionis appetitus. Pro tertia intentione corrigenda eſt ſyncopis aſpergendo faciem cum aqua frigida, & ponendo ſub naribus odorifera, & non ſinendo ipſos dormire & excitando ipſos à profunditate ſyncopis cum ligaturis, euulſionibus aliquorum pilorũ, aut aliquo alio modo leuem dolorem inferendo, & cum titillationibus, & ſimilibus ingeniis & cum euadunt à ſyncopi cibentur pane infuſo in uino odorifero ne redeat ſyncopis. Et ſi poſsibile eſt prohibeatur antequam fiat cibando eos cũ ſtipticis odoriferis ſuo lapſui contrariis. Quarta autem intentio, ſ. regimen ſex rerum patere poteſt ex dictis cap. deſtructionis appetitus, & appetitus canini: debet enim declinare ad contrarium diſcraſiæ.

Fames autem ſyncopalis iuxta Auic. eſt ut patientes ipſam non ſint tolerãtes ſeipſos cum ſint famelici, cumq; tardatur eis cibus ſuperuenit eis ſyncopis & caſus uirtutis.

Cauſæ enim ſunt debilitas aut nimia ſenſibilitas oris ſtomachi, cui cor facile compatitur. Item nimia reſolutio ſequens aut fortem caliditatem, aut humidi ſubſtantifici & humorum ſubtilitatem aut raritatem texturæ & porrorum latitudinẽ. Signa nota ſunt ex ſupraſcriptis. Prognoſticum. Fami ſyncopali facile ſubuenitur. famis ſyncopalis curatur cura ſyncopis & cura appetitus canini.

Et in ſumma cura uertitur circa duo, unum eſt ad curandum ipſos in diſpoſitione ſyncopis, & de hoc ſufficiens ſermo præceſsit in cap. ſyncopis, & in capitulo de bulimo. Aliud eſt ad curandum ipſos cum euadunt à ſyncopi, imo potius antequam ipſam incurrant ſi cognoſcitur eius aduentus apud Auic. cibandi ſunt pane infrigidato in uino, ſyrupo de fructibus, ſed forte delectabilius erit ſi cum uino odorifero miſceatur uinum citoniorum in quo panis infuſus actu frigidus ſumatur, aut ſi maior fuerit caliditas, miſceatur cum uino uinum granatorum, aut uinum criſpinum, aut de berberis, aut ſuccus acetoſitatis citri, limonum & ſimilium. & prohibeantur à ſomno plurimo, & non tardetur eis cibus, & cibentur frigidis actu.

De ſiti. Cap. 90.

SItis iuxta ſupraſcripta eſt deſcriptiue appetitus frigidi & hum. Et eſt duplex. Quędam naturalis ſequens cauſas efficiẽtes naturales, ſcilicet, uirtutis & caloris naturalis actionem, & propter fines à natura intẽtos, qui ſunt humidi, & roridi, reſtauratio ciborũ in ſtomacho melior commixtio, & conſequenter melior digeſtio chili ad hepar & ſanguinis ad membra melior penetratio, & quarto madefactio in locis neceſſarijs ſicut in lingua, gutture, pulmone, iuncturis, & ſimilibus. Quædam ſitis eſt præter naturalis. De cuius curatione hic agendum eſt, quæ poteſt lædi diminute, ablate & corrupte. Et diminutio dupliciter per intenſionem, & remiſsionem. Sed de ipſa læſa per intenſionem prius agendum eſt. Quæ eſt duplex, quædam enim eſt ſitis intenſiſsima in qua appetitur potus frigidiſsimus. Alia multa in qua appetitur potus multus, licet non ualde frigidus quarum cauſę ſunt diſtinctæ, quæ poterunt elici ex dicendis. Cauſa immediata cuiuſcunq; ſitis eſt triſtis ſenſatio ſequens conſumptionẽ humidi roridi in ore ſtomachi. Cauſæ uero mediatæ quædam ſunt extrinſecæ ſicut aer æſtuoſus & ualde ſiccus, uinum potens, antiquum, calidum & ſic. quod apud Gal. 2. interiorum perduxit ſeruum notarij ad inſtantiam uigiliarum, alienationem & febrim, & tãdem ad mortem. Item aquæ ſalſæ de quibus Gal. ibidem. Et tempore meo quidam Quirinus nobilis Venetus cũ tempeſtate impulſus pertranſiuiſſet Gades Herculeos cum. 60. ſocijs, ſolum cum quinq; ſocijs ſuperuixit. Reliqui enim feruore ſitis compulſi biberunt aquam ſalſam, & mortui ſunt ſolutione uentris ſuperueniente, & dyſenteria cum ſiti continua uſq; ad ultimum anhelitum. Ipſe autem cum quinq; ſocijs qui ſuperuixerunt biberunt urinã propriã ab aqua ſalſa abſtinentes. Item cibi calidi acuti, ſicut allium, piper, & ſimiles. Item cibi ſalſi, ſicut carnes, caſeus, & piſces ſaliti. Itẽ res craſſæ, & uiſcoſæ faciunt ſitim, quia natura quærit ipſas expellere *lotione, inciſione, & ſubtiliatione*, ad quæ peragenda quærit potũ in auxilium, & piſces ſaliti ſunt cauſa *ſitis his tribus modis, quia craſsi, quia uiſcoſi, & quia ſalſi*. Itẽ amara faciunt ſitim, quia calida exiccantia, & dulcia quia inflammantur. Item, quia aliqua eorum acuitate participant ſicut mel & ficus. Item ſtiptica & pontica, quia exprimunt humidum ab ore ſtomachi cõprimendo, & multitudo cibi cum paucitate potus eſt cauſa ſitis. Item omnia putrefacta in ſtomacho ſunt cauſa ſitis. Item ſomnus longus ſuperflue calefaciendo, & uigilię multæ nimium exiccando. Et ſomnus ſuper crapulam & cibos calidos, quorum auget caliditatem, intendit ſitim, licet ſomnus fortificãdo digeſtionem aliquando ſedat ſitim iuxta Aphoriſ. 28. quintæ particulæ. Qui bibere appetunt. Quandoq; enim ſuperuenit ſitis labore digeſtionis, quã ſomnus ſedat fortificando digeſtionem, & aliquando humectando ſicut qui contingit ex ſiccitate meri, licet ſitis præcipue fortis ex alijs cauſis cõtingens parum ſomno ſedetur, ſed potius potu. Item multitudo locutionis, exercitium longum aut intenſum. Et accidentia animi corpus inflammãtia aut exiccantia faciunt ſitim ſicut ira, triſtitia, timor. Et fit ſitis a morſu quorundam uenenoſorum tam a proprietate quã a qualitate manifeſta ipſam exiccantium. Et uinum aut cibi in quo mortuæ ſunt uiperæ faciunt ſitim quæ nullo ingenio ſedatur, inſuper accidit ſitis per communitatem a toto ſicut in febribus & criſi, imo ſitis ſignificat criſim ſignificando cõmotionẽ antecedentem criſim. Et quandoq; in ſolutione uentris fit ſitis, ſiue ſit ſpontanea ſiue medicina ſolutiua, imo ſitis ſequens ſolutionem pharmaci ſignificat ſecundum plurimũ complementum operationis, licet quandoq; antecedat propter caliditatem ipſius & ſiccitatem ſtomachi, quandoq; tardetur ex cauſis contrarijs, & per communitatem a membris particularibus, ſicut a cerebro cum præter modum ſupercaleſit aut apoſtematur, & proprie apoſtemate calido. Item per communitatem a membris ſpiritualibus ſicut à pulmone, corde, & ſimilibus, cum præter modum inflammatur. Item per communitatem à meri, fundo ſtomachi, inteſtino ieiuno & cæteris, cum præter modum calefiunt & exiccantur. Item per communitatem à renibus & cæteris membris urinalibus, ſicut in diabete & apoſtematibus, & ulceribus renum, & ueſicæ. Item per communitatem ab apoſtemate cum inflammatur & apoſtematur, aut cum oppilatur, ſiue oppilatio ſit in ipſo, aut in meſeraicis, aut in uenis, quę ſunt ultra hepar prohibens tranſitum humiditatis debentis membra humectare, & hoc modo accidit ſitis in hydrope & colica in ileos. Et inter cætera fundus ſtomachi & meri plus communicat ori ſtomachi, quia ſibi continua & poſt ipſa cor & pulmo, quia uiciniora ori ſtomachi, licet hepar ſit propinquius fundo. Poſtea inteſtina, &c. quæ ſupercalefacta aut exiccata poſſunt eſſe cauſa ſupercalefactionis aut exiccationis oris ſtomachi. inſuper accidit ſitis per proprietatem in ore ſtomachi. propter caliditatem aut ſiccitatem eius ſuperfluam ſine materia aut cum materia per ſe calida, aut per putrefactionem materia imbibita, inuiſcata, aut apoſtemata.

Signa cauſæ primitiuæ cognoſcuntur ex ſui præceſsione, & ex ſimilitudine effectuum naturæ ſuæ, & quando non adſunt cauſæ corporeæ à quibus poſsit ſitis pendere. Cauſæ uero per communitatem à toto aut membris particularibus cognoſcuntur ex nocumentis totius, aut membrorum particularium cum quorum augmento augetur ſitis, diminutione diminuitur. Oppilationes autem cognoſcuntur, quia ſi ſint in hepate aut meſeraicis aut uenis quę ſunt ultra hepar ſecundum plurimũ adeſt uẽtris ſolutio, ſi ſit in inteſtinis

testinis adest uomitus, & prohibitio, secessus, & signum factæ causæ diabetis, est sitis uehemens quam non sedet potus aquæ, imo cum bibitur emittitur cum urina, & redit sitis, quare sunt sitis & prouocatio urinæ sese communicãtes & æquales. Signa uero eius quæ fit communitate pulmonis, & membrorum spiritualium, sunt quod eam sedat attractio aeris frig. & uigiliæ conferunt ei resoluendo uapores, & somnus addit in ea accelerando uapores. Et suctio aquæ paulatim magis confert in sedando eam, quàm sorbere eam subito aliqua parte eius ad cannam resudante, quæ in subito descensu non resudaret, imo assumptio aquæ plurimæ subito quandoque congelat superfluitatem quæ deinde calesit & additur sitis in duplo, & sic expulsio sitis addit in sitim, quare non iuuatur ab eis quibus iuuabatur in princ. Et causæ proprie stomacho, scilicet calid. & siccitas sine materia, & cum materia cognoscuntur per ea quæ sępe dicta sunt in præcedentibus cap.

Prognostica. Primum. Quando aggregantur in ægritudinibus acutis sitis uehemens, & siccitas uehemens, est malum ualde. Secundum. Si sitis debite regatur secundum plurimũ curatur aut temperatur. Cura sitis exigit quinque intentiones. Prima remouet causam sitis. Secunda sedat sitim. Tertia confortat stomachum. Quarta corrigit accidentia. Quinta ordinat debitum regimen sex rerum. Si ergo causæ fuerint primitiuæ sicut aer æstuosus, uinum potens, aqua salsa, cibi salsi, aut acuti, res crassæ & uiscosæ, & similia, remoueatur & inducatur regimen contrarium. Et res comestæ aut imbibitæ in stomacho existentes, uomitu & secessu educantur cum aqua tepida sumpta in notabili quantitate, deinde remoueatur discrasia per causas primitiuas impressa cum cõtrariis interius & exterius applicitis, quæ possunt esse manifesta ex sæpe dictis, sed magis ex statim dicendis. Similiter si superfluitas somni aut uigiliæ fuerit in causa, nimia locutio, & exercitium, & accidentia animi remoueantur, & inducatur regimen contrarium. Si uero pendeat à morsu uenenosorũ, aut sumptione eorum sumpta educantur uomitu aut secessu, aut utrisque festinanter, & frangatur ipsorum audacia & uenenositas, & dentur bezahartica propria. Et similiter resistatur morsui ipsorum extrahendo uenenum extra, & prohibendo ipsum inclusum cum defensiuis supra locum applicitis, & intendatur cõfortationi membrorum nobilium, & ad remotionem discrasiæ sibi impressæ cũ contrariis hahentibus proprietatem ad illud quæ supra quarto & octauo Alman. perquirenda sunt. Si uero sit per communitatem à toto sicut in febribus attendatur curæ febrium sm quod oportet, & uitandus est potus in principiis paroxismorũ & exacerbationum quantum est posibile, sed sitis mitiganda est aliis ingeniis de quibus infra, similiter in crisi uitandus est multus potus ne materia impediatur, imo sinatur operari & adiuuetur secundum quod oportet, similiter in siti per communitatem à membris particularibus attendatur correctioni, dispositioni membri communicantis, & sitis mitigetur remediis oportunis de quib. infra. Sed si fuerit per communitatem à pulmone & membris spiritualib. cũ superflue calefiunt aut exiccantur, intendatur ipsorum infrigidationi cum inspiratione aeris notabiliter frigid. & in hoc casu multum conferunt retenta in ore, & quæ labũtur declinantia notabiliter ad frig. & hum. Et aqua frig. lambendo sumpta. & si fuerit per proprietatem in ore stomachi propter malam complexionẽ calid. aut sic. in ore stomachi corrigatur cum cõtrariis, & si fuerit materia educatur uomitu aut secessu secundũ quod oportet. Nunc uero iuxta secundam intentionem quæ est sitis sedatio memorabo octo modos sedandi sitim, quibus procedendum est, nunc cum uno, nunc cum altero aut pluribus simul secundum diuersitatem causarum sitis. Primus modus est cum his quæ olfacimus, aut super quibus anhelamus, sicut odorando poma, pira, citonia, rosas, uiolas, flores nenupharis, folia salicis, & similia, aut anhelando super aqua frigidissima, & hic modus maxime confert in siti sequente superfluã calefactionem cerebri & membrorum spiritualium. Secundus modus est, per retenta in ore sicut frustum anguriæ, cucumeris, melonis, cucurbitæ, prunarum, arancii, citri, pomi, & similium, qui prius sint infusi in aqua frigidissima & sæpe iterata. Item saccharum cand. chrystallũ & liquiritia, & hic modus maxime ualet in siti sequente calefactionem aut exiccationem meri, cannæ pulmonis aut membrorum spiritualiũ. Tertius modus est per collutiones & gargarismata cũ aqua frigida sola, aut cui admixtum sit aliquid uini granatorũ, aut aceti, aut succi citri, aut arancii, & similium de his quę bibũtur pro sedatione sitis, & hoc maxime ualet in siti sequente dispositiones capitis maxime quando colluendo aut gargarizando facimus liquorem ascendere ad superiora uersus colatorium. Similiter in siti sequente dispositiones meri, cannæ pulmonis & spiritualium. Quartus modus est, epithemata aut unctiones frigidas circa gulam, collum, & spondiles usque ad. 9. & malum granatum cum lacte, aqua endiuiæ, acetosæ, nenupharis, lactucæ, quibus aliquid aceti potest admisceri ad penetrandum, aut ol. uiol. nenupharinum cũ pauco ceræ & aceti: & hic modus ualet in siti merito cuiuscunq; membri contingentis, cuius regio ungitur aut epithimatur, ita, quod si contigerit merito hepatis, renum & aliorum eorum inunctio aut epithimatio conferret. Similiter in siti per proprietatem in ore stomachi. Quintus modus est, cum somno fortificando digestionem, tamen per eius debilitatem accidit sitis, similiter humectando meri iuxta Aphoris. superius alleg. Similiter uigiliæ aliquando sedant sitim resoluẽdo uapores, qui in somno accelerantur. Sextus modus est, cum bibitis quæ in mala complexione calida & sicca, sine materia debent esse frigida actu & potẽtia. Sed ubi adsit materia cholerica aut salsa, aut alterius generis potius conueniunt actu calida, & proprie ubi materia sit imbibita aut inuiscata, quæ lauando abiiciant materiam à superficie oris stomachi, sicut aqua calida simplex, aut decoctionis hordei, aut liquiritiæ, aut passularum: nec obstat quod dicitur tertio regiminis acutorum, quòd aqua calida inflammat, & in choleram conuertitur. Similiter prima quarti de cura febrium pestilentialiũ, aqua in pauca quantitate excitat caliditatẽ, intelligitur quãdo non est tanta, ut posit humores à stomachi superficie abluere, aut ad intellectum Auic. quando cõsequenter & paulatim exhibita tota conuertitur in uapores corpus inflammãtes propter uehementiam caloris febrilis, non est enim extinctiuum tanto calori proportionatum, sed ubi sufficit humores à stomachi superficie abluere est conueniens. Aqua uero frigida forte noceret humores compingendo, & amplius eos circa superficie stomachi inuiscando, potus autem conuenientes præter suprascriptos qui aliquando sunt exhibendi actu calidi, aliquando frigidi, sunt infrascripti. Aqua hordei cum iulep uiolarum, aut iulep rosar. Item aqua cocta mixta cum saccharo, & uino granatorum dulcium in materia frigida, uel muzorum aut acetosorum in materia calida. Similiter mucilagines, semina citoniorum, uel psilii cum aqua hordei & saccharo, ubi non timeretur uentris lubricitas, similiter succi fructuum acetosorum, sicut acetositas limonum, citri, arancii, pomorum, pirorum, prunorum, marascarum, extremitates uitis soli aut bibiti cum saccharo & tamarindi sunt proprii ad hoc, & resistentes feruori materię cholericę & sanguinis & debite dulcorati cum saccharo non stupefaciunt dentes. Et iulep facti cum huiusmodi acetosis optime conueniunt. Et à fide digno habui & expertus sum aquam frigidam cum debita quãtitate aceti gustui sumẽtis proportionata esse optimum sitis extinctiuum. Verum diuersi potus eligantur secundum diuersitatem materiæ. In materia phlegmatica mel ros. oximel simplex, syrupus acetosus simplex: in cholerica oxysacchara, syrupus acetosus, syrupus de acetositate citri, limonis, arancii, diaprunis simplex, syrupus uiolaceus. Et rob ex suprascriptis magis extinguunt sitim, sicut de berberis, de agresta, de citro, de limonibus, de sumach, de pomis, de piris, & similibus, quæ cum aqua saccharata possunt exhiberi & aliquando exhibemus aquas sublimatas, sicut endiuiæ, acetosæ, rosarum, & similium. Quæ debent esse sublimatæ ad uaporem aquę, siue ad balneum mariæ. Et non ad ignem sicut communiter fit. Primæ enim sunt præstantes habentes odorem & uim rerum quæ sublimantur. Secundæ uero habentes odorem adustionis, siue declinantes ad fumosum sunt pauci iuuamenti. Eius signum, quia non seruant odorem proprium. Quæ distillantur & quæ extrahuntur ex rebus frigidis minus infrigidant quàm debent. Et quæ ex calidis ma-

gis calefaciunt quàm debent. Et cum hoc nullæ seruant odo rem uim & proprietates rerum à quibus per distillationem extrahuuntur. Et suo malo odore & sapore displicent facientes ægros renuẽtes usum earum,& sic parum proficiũt. Cæteris enim paribus magis iuuat cibus & medicina placens,quàm displicens iuxta Aphorisſ. Parum deterior cib⁹. Quapropter medici multum deberent esse uigilantes ut fierent huiusmodi aquæ.Imo cæteræ medicinæ secũdum quod oporcet, cum aliquando oporteat istis aquis uti non tantum ut medicinalibus,sed loco potus sicut in hydrope colica, & similibus, in quibus aqua omnino prohibetur, & aliquando propter discrasiam calidam non poterimus uti uino.His ergo potibus sitis sedatiuis aliquando utimur in parua quantitate aut mediocri, aliquando in magna,aut una uice,aut pluribus uicibus, non tantum propter sitim quantum propter causam sitis, sicut in causone, tertiana continua, synocha, febre pestilentiali, in quibus de aqua aut alio potu infrigidante exhibetur quantum bibere possunt. & hic modus maxime ualet in extinctione sitis per proprietatem in ore stomachi & per communitatem à toto & à membris, quorum discrasiis os stomachi præter modum calefit & exiccatur,& etiam si pendeat à causis primitiuis, de quibus supra. Septimus modus est stupefaciendo aliqualiter sensum oris stomachi cum intensæ frigidis actu & potentia,sicut cum syru. electariis, in quibus sit uirtus seminis lactucæ, & proprie nigræ, papaueris albi & nigri, mandragoræ, hyoscyami usque ad opium, sed de opio in modicissima quantitate,& hic modus ualet in siti à quacunque causa contingente. Octauus modus est conuertendo mentem ad alia multum tangentia, ita ut sitis obliuiscatur, & hic modus ualet in siti ab omni causa contingente si parua sit. Tertia intentio, scilicet confortatio stomachi perficitur cum interius & exterius applicitis propriis, contrariis discrasiæ, habentibus stipticitatem moderatam, de quibus superius. Accidentia autem iuxta quartam intentionem corrigantur secundum quod oportet.Regimen uero sex rerum iuxta quintam declinet in contrarium discrasiæ. Nunc uero, quia diminutio aut ablatio sitis est signum pessimum, & proprie in ægritudinibus acutis, causas ipsius breuiter percurramus. Primitiuæ quidem sunt sicut aer superflue humidus, cibi quoque superflue humectantes actu & potentia. Somnus nimius, pauca inanitio, & quies corporea & animalis. Per communitatem autem à toto sicut sunt superflua repletio humiditatum phlegmaticarum, paucitas repletionis, aut propter crassitiem & uiscositatem humidi, aut propter stricturam pororum, & paucitatem caloris. Per communitatem autem à capite est aliquando catarrhus phlegmaticus fluens ad os stomachi. Aliquando nocumentum cerebri propter quod impeditur sensatio oris stomachi, sicut aliquando in epilepsia, lithargia, & similibus, aliquando paralysis tertii aut sexti paris neruorum cerebri similiter impediens debitum sensum oris stomachi. Item quodcunque membrum potest communicare humiditatem superfluam ori stomachi, potest sitim impedire. Per essentiam uero sunt humiditates superfluæ sine materia aut cum materia phlegmatica, imbibita, inuiscata, natante in ore stomachi. Item quicunque lapsus complexionis potens debitum sensum oris stomachi impedire, quomodo aliquando in febribus acutis fit tanta adustio in ore stomachi, ut sensus eius prohibeatur, eius signa,quia tota lingua est nigra & arefacta, tamen potum abhorrent.

Prognostica.Primũ, quando in ægritudinibus intensiuis sicut febres acutæ & apostemata calida abhorretur potus, est malum tam per uiam causæ, quia abstinẽtia à potu est causa arefactionis,quàm per uiam signi,quia significatur destructionem sensus oris stomachi, aut siccitatem & caliditatem in eo factas & habituatas, propter quod non appetit cõtraria,s.frigida & humida. Secundum, quandocunque adsunt uehementes causæ sitis & non est sitis,est ualde malum & frequenter perniciosum.

Cura diminutionis aut ablationis sitis exigit quinque intentiones proportionales suprascriptis in cap. præcedenti. Prima est remotio causarum diminutionis sitis. Quæ intentio qualiter debeat compleri, patere potest ex dictis in præcedenti cap.intentione prima. Secunda excitatio sitis complenda octo modis proportionalibus suprascriptis in præcedenti cap. Contrariorum enim eadem est disciplina. Cauendum tamen est ne excitando sitim augeamus causam diminutionis sitis,sicut si diminutio sitis proueniret ex adustione oris stomachi,& pro excitanda siti daremus calida & sicca,imo in hoc casu & similibus intendendum est causæ,& quamuis non sitiat potus est uiolenter exhibendus causæ diminutionis sitis contrarius. Tertia est confortatio stomachi complenda cum propriis moderata stipticitate participantibus & contrariis causis diminutionis sitis,& sitim excitantibus,nisi excitantia sitim augeant causam sitis, in hoc enim casu,ut supra dictum est,est causæ intendendum. Quarta uero,s.correctio accidentium perficitur ſm ipsorum exigentiam,puta corporis exiccatio remoueatur cum potu discrasiæ contrario uiolenter exhibito.

Regimen autem sex rerum declinet in contrarium causæ, & cum hoc iuuet ad excitandum sitim, nisi sitim excitantia causam augeant, in quo casu intenditur causæ. Appetitus autem corruptus ad potum, qui sitis corrupta dici potest,sicut quando quis appeteret bibere urinam aut oleum, aut aquam marinam quantum ad quid rei, species, causas, signa, prognostica,& curam patere potest ex his quæ dicta sunt superius in cap.de appetitu corrupto ad cibum.

De anatomia hepatis. Cap. 91.

IVxta consuetudinem,præmittenda est anatomia hepatis. Hepar descriptiuè est membrum principale magnum, figuræ lunaris in latere dextro sub costis mendosis collocatum,ex carne rubea, panniculo inuoluente & suspendente uenis, quarum est principium secũdum medicos, unico neruo,& unica arteria compositum,ex latere gibboso & concauo integratum uirtutis, & spiritus naturalis sedes,& principium ad generandum sanguinem ex chilo ordinatum. Est enim primum membrum principale,cum sit per propriũ temperamentum alicuius instrumentum uirtutis naturalis,scilicet,& spiritus naturalis necessarii ad indiuidui conseruationem. Et est magnum, imo maius quàm in cæteris animalibus respectu suæ molis, quia debuit homo plurima caliditate & humid.abundare. Et quamuis Auic.dicat,quod animalia multum comedentia & debilis cordis habent hepar magnum.Attamen homo quamuis sit fortis cordis habet hepar magnum multi sanguinis generatiuum,qui debuit in magna quantitate in uenis contineri pro nutritione, quia nutritio debuit esse continua,non autem generatio sanguinis debuit esse continua, sicut neque generatio chili, neque comestio, debuit esse continua.Est figuræ lunaris,id est, maior q̃ media luna,sed nondum completa,cuius cõuexum est superius, concauum inferius,propterea apostemata hepatis sunt figuræ lunaris in qua differunt ab apostemate lacertorũ uentris, quod est figuræ longæ si sit in longitudinalibus. Et similiter in transuersalibus & latitudinalibus est figuræ tendentis secundum latum,aut transuersum uentris secundum incessum ipsorum.Est autem in latere dextro sub costis mendosis collocatũ,quia pars dextra debuit esse calidior sinistra.Et quãuis in mortuo cum anatomizatur appareat hepar multũ eleuatum & multum comprimens diaphragma,quia tunc membra uitalia sunt inanita calido exhalante, tñ non est sic cum diaphragma extremis costis iungatur,quapropter hepar sub diaphragmate continetur infra costas mendosas.Componitur autem ex carne rubea quæ est sicut sanguis coagulatus à calido & non à frigido,quę caro in ipso dominatur,& habet panniculum inuoluentem & suspendentem generatum ex ligamento & neruo unico à cerebro uenientem. ligamentum autem uenit ex costis dorsi quibus hepar alligatur, licet diaphragmati ab eius concauo,cuius quinq; rami transeunt ad quinque pennulas hepatis,& subdiuiduntur & contexuntur adinuicem ad modum retis,cuius uacuitates replet caro hepatis iam dicta. Rami etiã ipsius capillares uadunt uersus gibbum hepatis & secundum suas extremitates obuiant extremitatibus ramorum uenæ chilis uenientium uersus concauum,ut sanguis in hoc trãsitu per angusta loca bene digeratur & perficiat. Ex hoc apparet hepar esse ualde pronũ in oppilationes.Hæc aũt facta fuerunt ut minimũ chili ab hepate contangeretur,ut bona fieret sanguificatio. Non autẽ sic fuit in stomacho, imo cibus tanquam in quodam uase collectus

ctus eſt. Tum quia cibus erat craſſus & non potuiſſet per loca anguſta tranſire. Tum quia chilificatio non eſt ita perfecta digeſtio ſicut ſangnificatio. Ab hac autem uena portæ oriuntur multi rami egredientes hepar, quorum ſex ſunt manifeſti. Vnus tranſit ad nutriendum partem dextram ſtomachi inferiorem. Secundus tranſit ad ſplenem deferens ſanguinem melancholicum & eſt ualde manifeſtus. Tertius tranſit ad nutriendum ſuperiorem partem ſtomachi dextrã. Quartus tranſit ad nutriendum zirbum pro parte, & pro parte ad inteſtinum rectum. Quintus uadit ad colon. Sextus ad ilia & inteſtina gracilia. Et qui uadunt ad inteſtina componũt meſeraicas per quas hepar ſugit chilum ab inteſtinis. A gibbo autem oritur uena chilis ẜm medicos ab Auic. dicta cõcaua, licet forte dignius ſit propter cauſas ſupradictas in corde ut à corde oriatur, habet autem unicum neruum à cerebro uenientem ad conſtituendum panniculum ut det ipſi ſenſum, ſicut & unica arteria uenit ad ipſum à corde ad dandum uirtutem uitalem. Eſt autem integratum ex latere gibboſo quod eſt ſuperius & concauo inferius, & eſt pennulatum, ſcilicet, quinque pennulis, licet non in omnibus ſint manifeſtæ, quibus amplectitur ſtomachum ad uigorandum eius digeſtionem. Et habet uirtutes quatuor naturales, attractiuam, retentiuam, digeſtiuam, & expulſiuam. Attrahit enim chilum mediantibus meſeraicis. Retinet ipſum donec ſit in ſanguinem conuerſum per uillos tranſuerſales, digerit ꝑ calorem eius principaliter fundatum in carne rubea, eius propterea ſanguis eſt rubeus quamuis generetur ex chilo albo, expellit autem ſanguinem per uenam chilis ad cor & reliqua membra. Sed ſuperfluitatem cholericam ad Kiſtim fellis mediante porro felleo exiſtente ſub pennula eius, ſuperfluitatem melancholicam expellit ad ſplenem mediante ramo uenæ portæ, de quo ſupra. Aquoſitatem uero ad renes per uenas emulgentes, meſeraice tamen licet principaliter per eas attrahat hepar chilum habent tamen præter uirtutẽ attractiuam aliqualem uirtutem ſanguificatiuam in uirtute hepatis ſicut & uaſa ſpermatica immutant ſanguinem uerſus naturam ſpermatis antequam ueniat ad teſticulos. & ad hanc ſententiam confirmandam Auic. 14. tertii, cap. primo in fine, multas adiicit rationes, quas inutile eſſet proſequi. Reliqua poſita in diffinitione ſunt manifeſta. Et ex his iã patet quod hepar eſt calidæ & humidæ complexionis. Et poteſt pati omne genus ægritudinum ſimplicis & compoſitæ, ſcilicet, malam complexionem cuiuſcunq; generis ſine materia & cum materia. Item ſpecies malæ compoſitionis & proprie oppilationes, nec non ſolutionem continui etiam ſalubrem pluſquam multa alia membra nobilia, tũ quia quietum, tum quia carnoſum, & quia eſt ſedes & principium uirtutis naturalis qua ſit conſolidatio. Item poteſt pati apoſtema & ueſicas quæ rumpuntur, & conſequenter debilitatem ſuarum uirtutum quæ ſequuntur aliquam aut plures ex ægritudinibus ſupraſcriptis, propter quam aliquando corporis extenuatio, dolores, hicteritia, & ſimiles. Ego uero præter tria capitula Raſis pro completiori doctrina intendo agere de debilitate hepatis & oppilationibus eius. Item de apoſtematibus & ulceribus eius. Nam hæc frequenter eueniunt. De fluxu autem hepatico loquar, cum agam de paſsionibus inteſtinorum. Reliquarum autem ægritudinũ hepatis cura erit ex his manifeſta. Sed ante omnia pro habendo ingenium curatiuum ægritudinum hepatis ponendi ſunt aliqui canones ſeruandi in cura diſpoſitionum eius. Primus eſt, quod medicinæ exhibendo per os dentur quando completa eſt digeſtio prima & ſecunda, & ſuperfluitates harum digeſtionum ſunt expulſæ, & proprie hic canon obſeruandus eſt quando exhibentur medicinæ aperitiuæ. Nam tunc temporis hepar eſt præparatum ad ſuſcipiendum operationem medicinæ, & ad regulandum ipſam, quia tunc non eſt circa aliud occupatum & de aperitiuis maior eſt ratio, quia poſſunt ſecum trahere de chilo indigeſto. Tempus autem primæ digeſtionis eſt circa horas octo. Tempus autem ſecundæ digeſtionis eſt ſecũdum plurimum ſubduplum, & quia ſecundum plurimum nondum finita prima incipit ſecunda, communis terminus ambarum ſunt decem horæ, licet iſti termini non poſſunt bene limitari propter diuerſitatem corporum ciborum, & conſuetudinum. Si tamẽ plus differtur, non eſt inconueniens niſi in ſolutiuis, quæ non debent dari in fame, ſed ſtatim poſt complementum primæ & ſecundę digeſtionis. Secundus canon, ut cum omnibus medicinis aperitiuis, quibus indigemus in morbis hepatis materialibus apoſtemoſis, ſicut in oppilationibus miſceantur medicinæ moderata ſtipticitate confortantes, niſi forte timeremus ſiccitatem ſuperfluam in propriis. Oportet enim ſemper intendere ad confortationem membri principalis, quę maxime completur cum propriis moderata ſtipticitate participantibus. Tertius canon, quia ſubtiliantium medicinarum, licet ſint aperitiuæ, proprietas eſt ut acuant ſanguinem, ſicut aqua radicum aperitiuarum, & quandoque generent humores diuerſos diſconuenientes per aduſtionem, & quandoque conuertant humores in lapideitatẽ, ſequi debent medicinæ lenitiuæ ſicut caſsia, & ſimiles, ut mundificent, aduſtionem prohibeant, & petrificationem. Quartus canon. uitãda eſt omnis ſuperflua calefactio & omnis ſuperflua infrigidatio. Primo, quia hepar eſt membrũ principale indigens magna cuſtodia, unde. 48. primi, cap. 1. Super membra principalia cum fortibus medicinis non faciemus aliquid in quo ſit ambigendum, quanto magis poterimus, ne nocumentum toti commune faciamus. Primo, quia nocumentum principalium eſt toti commune. Secundo, quia alia non principalia à principalibus iuuantur. Ipſa uero principalia non ſic iuuantur niſi à corde. Tertio, quia ſuperflue calida colliquant ſubſtantiam hepatis quæ eſt laſſa & debilis compaginis, indurant, & in lapidem conuertũt.

Hepar etiam eſt inclinatum ad lapſum calidum, ſed intenſæ frigida oppilant meatus & maxime uenas hepatis, & proprie capillares quę ſibi obuiant cum ſint anguſtę aptiſsime oppilationi. Item frigida inimicantur uirtutibus principalibus hepatis maxime digeſtiuæ & attractiuę, oportet itaque illa commenſurare, unde quamuis merito diſcraſiæ gratiæ gratia exempli deberentur cal. aut frig. in tertio, propter cauſas hic ſupraſcriptas adminiſtrentur ſolum talia in ſecundo. Ad quod adiuuat propinquitas hepatis ad uias ſuſceptionis per os, ſcilicet, propinquitas ad ſtomachum, & ad ea quæ immittuntur per inferiora, ſcilicet, propinquitas ad inteſtina, & etiam propinquitas hepatis ad ea quæ exterius apponuntur, cum non ſit multum profundum, ſed ſub ſiphac immediate. Quintus canon. dum infrigidamus hepar cum notabiliter infrigidantibus ſemper ſecum admiſceãtur calida appropriata, ſicut abſinthium & ſchinanthum, tum propter cauſam dictam, tum etiam quia natura diiriget frigi. contra diſcraſiam cal. & calida ad confortandum calidum naturale, ſcilicet ſpiritum, & proprie ſi hæ medicinæ non fuerint fermentatæ, qui canon ſuperius eſt traditus in diſpoſitionib. cordis dum eſſet ſermo de trochiſcis, de camph. & debet obſeruari in curatione diſpoſitionum omnium membrorum nobilium. Sextus canon. omnes medicinæ quæ pro curandis diſpoſitionibus hepatis adminiſtrantur ſecundum ſubſtantiam ſuam, debent eſſe ſubtiliſsimę tritę, ut poſſint peruenire ad meatus anguſtos ipſius, proprie in oppilationibus. Quapropter trochiſci ſunt ſubtiliter terendi & miſcendi cum liquidis ut penetrare poſsint. Septimus canon aperire debemus & urinam prouocare quando materia eſt in gibbo contenta, quia gibbus uiis urinæ communicat, & uentrem ſoluere quando materia eſt in concauo, quoniã concauum inteſtinis communicat mediante uena portæ. Octauus cañ. Vitentur omnes cauſæ debilitatis digeſtiuæ ſtomachi ſuperius memoratæ in cap. ſuo. Debilitas nanque ſtomachi præparat ad debilitatem hepatis. Et uitetur potus aquę, & proprie in ieiuno, & poſt coitum balneum & exercitium, nec non poſt omnes euacuationes fortes, nam tunc calor eſt debilis, & aqua frigida quandoque ipſum totaliter extinguit & ſequitur hydrops & mors. Quod ſi uoluntas affuerit aſſumendi aquam ſumatur cum uino uel aceto aut aliquo iulep, & ſumatur paulatim, & hoc in caſibus ipſam exigentibus. Danda tamen eſt aqua ueri frigoris in aliquibus caſibus & in magna quantitate, & ſubito, id eſt, in ualde paruo tempore, ſicut in peſtilentialibus, cauſonide, ſynocha inflatiua, nam pauca & conſequenter exhibita fortaſſe excitaret caliditatem, & hoc colligitur prima. 4. cap. de curatione febrium in generali, & cap. de cura peſtilentia-

li,& danda est aliquando post copiosam phlebotomiam in sy
nocha,sed per temporis interuallum,& non est inconueniēs
quod corpus intense febriēs minus lædatur à frigidis quàm
ipsum sanum. Nonus canon.In dispositionibus hepatis ui-
tentur uiscosa,sicut caseus,pisces uiscosi, pastilia, frumentū
coctum,& similia. Item ea quę sunt fortis stipticitatis sicut
castaneæ,pira immatura,sorbæ,mespila,nisi in casibus quib⁹
oporteret uirtutem retentiuam confortare sicut in fluxibus.
Vitenturq; dulcia cum sint oppilatiua,& proprie quando cū
dulcedine uiscositate participant sicut uinum dulce & sapa,
ubi uero cum dulcedine essent abstersiua,sicut mel & saccha
rum non ita nocere possunt,imo in multis casibus iuuare,&
similiter quando essent incisiua.Et uinum dulce est oppilati
uum pulmonis conueniens ad abstergendum,& mundifican
dum,partes pectorales.cuius ratio est,quia uinum dulce at-
trahit ad hepar non gradatim, propterea quia hepar diligit
ipsum,quia dulce,& propter suā penetrationē ex hoc quod
est potus,quare non moratur in stomacho quantitate qua se
paretur fœx ab eo ſm moram aliarum rerum crassarum,imo
superuenit hepati cum crassitudine sua & inuenit uias ad ip
sum paratas,qm̄ uiæ quæ sunt inter stomachum & hepar sunt
amplæ secundum comparationem ad illud quod est de uenis
sparsis in hepate.Amplius cum cōprehenditur in hepate non
moratur quantitate qua separetur & digeratur,imo expelli-
tur subtile in uenas strictas uelocitate suæ penetrationis, &
dimittit sedimen propter cōstrictionem uię.In pulmone ue-
ro res est econtrario qm̄ superuenit ei uinum cum iam cola
tum est,aut ex uia meatuum meri secundum semitam resuda
tionis ex meatibus strictis ad amplos, aut ex uena concaua
cum iam dimisit fœcem,& uadit cum iam est colatum & trā
sit ex meatibus strictis ad amplos,quare colatur uice altera,
& nō sunt reliquæ causæ attractionis uelocis eius ad pulmo-
nem quæ sunt in hepate. Medicinæ uero conuenientes he-
pati sunt.Primo,illa in quibus est amaritudo cum uirtute a-
peritiua sicut absinthium,marubiū,endiuia syluestris, cicho-
rea.Secūdo illa in quibus est operatio cum stipticitate sicut
rhabarbarum.Tertio,illa in quibus est apertio cum stiptici-
tate,aromaticitate prohibēte putrefactionem sicut cinamo-
mum,summitates schinãthi.Quarto,abstersiua,lauatiua,mū-
dificatiua uirus mali sicut aqua hord.cum saccharo.Quinto,
mollificantia,& lenientia cum stipticitate & confortatione
sicut crocus.Sexto,quæ cum cōditione prædicta sunt suauia
sicut passulæ.Et si cum prædictis conditionibus sint uelocis
penetrationis sicut uinum subtile odoriferum conferunt he
patibus,in quibus non est caliditas uehemēs,& quando me-
dicinæ aggregant conditionibus prædictis aut pluribus ip-
sarum suauitatem,tunc amicantur hepati sicut passæ,ficus, a-
uellanæ,& proprie quando nō sunt putrescibilia sicut cera
sa,& dulcia sunt conuenientia hepati quod non est aptū op-
pilari,nec in eo multiplicari.Ideo dulcia,calida, crassa,sicut
sapa sunt hepati nocibiliora,& proprie calido apto oppila-
tioni.Et omnes species endiuiæ conueniunt hepati inflam-
mato cum frigiditate,aperitione,stipticitate & proprieta-
te.Propterea bonum est ut misceantur cum aliqua medici-
na habente qualitatem contrariam,sic enim summe iuuabūt
& nullo modo nocebunt sicut si misceantur cum melle aut
aqua mellis.Vnde quandoque exiccantur & sumuntur in po
tu cum aqua mellis,& conferunt ualde, & educunt humorē
frigidum cum urina.In dispositione tñ notabiliter calida di-
mittatur cichorea,& quæ sunt uehementis amaritudinis,mi
nus enim ad frigidū declinant,licet magis aperiant, propte-
rea in oppilationibus,& humore existente crasso magis cō-
ueniunt.Et fistici sunt multi iuuamenti,propter suam stipti-
citatē aromaticitatē,& mundificationē uiarum cibi.Verum,
quiā sunt uehementer calidi,non conferunt nisi in hepate fri
gido.Sed auellanæ sunt conuenientes omnib.hepatibus,qm̄
ipsæ non sunt uehemētis caliditatis,& sunt aperitiuæ, & chi
mus earū est bonus. Sed debent esse aliqualiter torrefactæ,
aliter faciunt sodā præcipue recentes,quia in ipsis est humi-
ditas uentosabilis.Itē hepar adip,id est,lupi ſm aliquos, uel
si adip differt à lupo, eius tamen hepar est in uirtute hepatis
lupi. Item carnes limaciarum conferunt cum proprietate
quæ frigidæ sunt & humidæ.Caro autem testudinis est pro-
pria & magis propinqua æqualitati, & ambæ conferunt he-
cticis, sed quia uiscosæ sunt, & habent quandam humidita-
tem superfluam, & proprie limaciæ bonum est, ut ante co-
ctionem lauetur cū lixiuio aut uino,aceto,sale, & similibus.
Et conferunt hepati exiccato & inflammato dando nutrimē
tum frigidum & humidum & constans non facile euaporabi
le, & proprie si non sit oppilatum, sano tamen hepati perdi
ces sunt saniores.

De debilitate hepatis Cap. 92.

QVamuis Rasis de debilitate hepatis explicite nō lo-
quatur, tamen pro complemento doctrinæ decre-
ui de ea facere capitulum cum pluries contingat,
& sit frequenter causa reliquarum ægritudinum eius. Debi-
litas hepatis descriptiue est eius impotentia ad suas perficiē-
dum operationes, & proprie digestiuę absq; manifesta cau-
sa ex apostemate,solutione continui in eo, & similibus cau-
sis ualde manifestis: dicitur autem proprie digestiuę,quia li
cet hepar debilitatum ſm attractiuam,retentiuam,aut expul
siuam debeat dici debile,tñ nomen debilitatis importat de-
bilitatem principalis operationis eius quæ est digestio, cui
cæterę subseruiunt,dicitur absq; manifesta causa,quia si ades
set aliqua manifesta causa, sicut apostema, solutio continui,
& similes, ab illis dispositio sua sumpsisset denominationē,
& non à nomine accidentis quod est debilitas,sequens tñ ali
quam eius ægritudinem aut neutralitatem, sicut etiam con-
ualescentem ex febre, decimus debilem & non febrientem.
Quando ergo hepar esset neutrum conualescentiæ,aut deci
dentiæ sicut esset neutralitas complexionis, compositionis
unitatis aut apostem.aut ægrotaret ægritudine difficulter co
gnoscibili,diceremus ipsum esse debile, non denominando
ipsum ab aliqua tali ægritudine aut neutralitate.Cum quæ-
libet talis sit immanifesta,propterea Galenus.5. interiorum
7.cap.inquit.Hepaticus, id est, debilis ſm hepar. Est ille in
cuius hepatis operationibus est debilitas absq; re manifesta
ex apostemate aut dubelati,id est,ulcere uel apostemate ma
turato,licet in uirtute debilitas hepatis sequatur eius ægri-
tudines tanquam accidens.Et hæc sufficiant quantū ad quid
rei.Licet aliter posset describi quod est diminutio aut cor-
ruptio unius aut plurium operationum eius,& proprie dige
stiuę absque manifesta causa.

Species debilitatis hepatis quædam est noua, quædam est
antiqua,quædam remissa,quædam intensa.Item quādoq; est
debilitas unius uirtutis tantum,quandoq; plurium aut om-
nium.Et plurimum quidem debilitatur attractiua ex frigo-
re,retentiua ex humiditate, expulsiua ex siccitate.

Causæ quædam sunt primitiuæ,quædam per communita-
tē,quædā per essentiā.Primitiuæ extraneæ sunt sicut percus-
sio,casus, & offensio super hepate.Item lęsio à rebus ueneno
sis,& similes.Non extraneæ sunt quæ sumuntur à rebus non
naturalibus indebite applicitis.Per cōitatem uero, aut à to
to sicut in febribus,aut à membris particularibus ipsi conti-
guis,sicut Kystis fellis, quando non trahit choleram ab hepa
te,aut propter oppilationem aut debilitatem, aut quādo es-
set ea pręter modum repleta hepar superflue calefaciens.
Aut à splene quando non trahit melancholiam ex causis ei-
dem,aut quando esset præter modum ipse repletus,hepar su
perflue infrigidans. Aut à renibus & uesica, quando non tra
hunt aquositatem ex similibus causis.Similiter à matrice qm̄
propter superfluum fluxum menstruorum infrigidatur he-
par,aut propter uehementem retentionem eorum,& corrū
pitur per ipsam sanguis hepatis,sicut etiam propter fluxum
superfluum sanguinis hæmorrhoidalis, aut eius retentionē
accidit hepatis debilitas.Et simile accidit in quocunque su-
perfluo fluxu sanguinis.Aliquando per communitatem à sto
macho communicante hepati chilum diminute digestū aut
corruptum. Item per communitatem ab intestinis cum læ-
dunt aliquo nocumento notabili.Et quando accidit inter ea
& inter fel propter multitudinem phlegmatis uiscosi existē-
tis in eis aut in uiis inter ea & fel oppilatio & non mundifi-
catur cholera ab hepate & intestina remanent plena fœci-
bus, quare non recipiunt illud quod uadit ad ea ex sangui-
ne & aliis humoribus.Et hoc multoties accidit in colica,&
aliquando propter communitatem membrorum pectoris,
quibus propter uicinitatem & maximam colligantiam he-
par facile compatitur. Et breuiter per communitatem

à quocunq;

à quocunque membro potente hepar notabiliter lędere. Aliquando uero causæ sunt per essentiam in hepate propter malam complexionem cuiuscunque generis cum materia aut sine materia, aut propter apostema sanguineum, erysipelas, sephiros & cancrum aut undimiam, idest, apostema phlegmaticum molle, aut propter solutionem continui cum sanie aut sine sanie, aut propter putrefactionem accidentem ei, aut propter oppilationem de qua erit sequens capi. aut exitum sanguinis superfluum ex eo propter rupturam uenæ aut causam aliam.

Signa sumuntur ex multis. Primo ex calore, quia color citrinus significat caliditatem hepatis, & color albus, pallidus ipsius frigiditatem. Et uiridis obscurus adhuc maiorem frigiditatem quod potest esse dupliciter, aut quia hepar discrasiatum ad cal. multiplicat choleram citrinantem cutim, & discrasiatum ad frig. phlegma pallefaciens cum albedine. Et discrasiatum ad frigidum & siccum melancholiam, per cuius præsentiam color cutis fit uiridis obscurus, aut forte fit color uiridis obscurus, quoniam cum dominio humorum frigidorum paucificantur spiritus debentes sanguinem illustrare unde color sanguinis fit obscurus, licet hæc mutatio coloris sanguinis etiam posit esse per simplicem alterationem hepatis absque noua humorum generatione: est autem obscurus propter defectum spiritus naturalis debentis humores aut cutim illustrare, & cuius color est optimus habet hepar sanum. Et quamuis Auicen. dicat quòd medicus expertus cognoscit hepaticum & stomachicum per colorem non egens significatione alia, credo tamen difficile esse per colorem solum distinguere inter hepaticum & stomachicum, tamen quia nocumentum stomachi frequenter facit colorem malum nocendi hepati, licet posibile sit contrarium sicut in syncopi per communitatem à stomacho, tamen quia colores ex defectu utriusque prouenientes sunt similes, propterea ad distinguendum inter utrunque oportet consyderare actiones læsas aut exeuntia utrique pertinentia, hæc tamen quæ dicta sunt de significando per colorem intelliguntur seruatis conditionibus Galen. 2. techni. quod color non sit alteratus ab aere aut ab aliis causis extrinsecis, & quod humores non sint in interioribus occulti, ut habetur. 2. commento primæ particulæ Aphoris. Verum nocumētū hepatis per essentiam potius facit colorem malum, quàm nocumentum stomachi per essentiam cum nocumentum stomachi plurimum faciat colorem malum nocendo hepati. Secundum signum est sumptum ex egestione aut urina quæ sunt sicut lotura carnis. Quæ licet significent principalius aut secundum plurimum debilitatem digestiuæ, quia digestiua debilis non bene transmutat chilum in sanguinem quare fit sicut lotura carnis recentis cum ipse existens albus non complete rubificetur. Possunt tamen & pręcipue egestio similis luturę carnis esse propter defectum in attractiua non attrahente ipsum ad centrum hepatis, sed dimittit ipsum in meseraicis, quæ licet habeant aliquam uirtutem significatiuam, tamen illa est diminuta. Tertio, potest esse ex defectu retentiuæ non tāto tempore retinētis donec digestiua suam compleat operationem. Quarto, ex acuitate uirtutis expulsiuæ expellētis ipsum ad intestina ante quam digestiua hepatis complete eū transmutauerit. Nam ex quacunque causa acciderit hæc diminuta transmutatio chili in sanguinem natura expellit ipsum tanquam superfluum, & maxime ad intestina, quia hæc uia est sibi aptior & minoris nocumenti, potest etiam fieri urina sicut lotura carnis ex defectu digestiuæ hepatis non bene trasmutantis nec separantis aquositatem à sanguine, & propter hanc causam quandoque apparet in stomachicis. Similiter ex nocumento expulsiuæ expellentis ad renes ante completam sanguificationem, & tertio retentiuæ non tantum retinentis donec digestiua perfecte sanguificauerit, & propter has causas accidit aliquando mictus sicut lotura carni, frequentius tamen sequitur debilitatem digestiuæ. Et apud Auic. iste fluxus uentris lauatiuus in fine suo permutatur ad alteram speciem, & fit in habente complexionem calidā uirulentus, idest, sicut uirulentia quæ cum albedine quadam tendit in rubedinem uel citrinitatem, deinde fit sicut foex uini partibus subtilibus resolutis, & fit sicut sanguis adustus qui tendit ad nigredinem, licet ante hunc frequenter multiplicetur solutio uentris cum cholera pura. Sed in habente lapsum ad frigidum fit post fluxum qui est sicut lotura carnis fluxus qui est sicut sanguis congelatus. Et perueniunt ambo simul ad educendum res diuersarum qualitatum, & substantiarum. Sed magis in habente complexionem frigidam, calor nanque propter intensionem acuitatis suæ tribuit unam formam adustionis agendo in passum magis uniformiter. Sed frigiditas minoris acuitatis aliquam partem magis possibilem cōgelando immutat dando colorem & modum substantiæ secundum sui exigentiam. Aliam uero partem magis resistentem alterat corrumpendo eius complexionem & calorem proprium, cui postea succedit calor extraneus putrefaciens, & dat ei colorem & modum substantiæ differentis à primis.

Tertium signum est dolor leuis extensus usque ad furculas dum penetret chilus in hepar: nā sicut stomachus debilis grauatur sumpto cibo, ita hepar ex chilo. Sed ista grauitas non ita percipitur in hepate sicut in stomacho cum nō sit tātæ sensibilitatis: percipitur tamen ab his quæ diligenter cōsyderant accidentia sua, & ex his significamus debilitatem hepatis absolutę & proprie digestiuæ.

Sed signa causarum primitiuarū sumantur, ut infra. Quod enim debilitas hepatis pendeat à causis primitiuis, cognoscitur ex earum præcesione, ut quia aqua frigida potata fuerit & similes, & consequutione debilitatis hepatis. Et quod quandocunque præcesserunt similes causæ, sequuta est similis debilitas. Et regimine sex rerum in melius mutato, multoties facile corrigitur hepatis debilitas. Quod uero debilitas hepatis sit per communitatem sicut in febribus cognoscitur, quia præcesserunt, & proprie febres chronicæ, quæ debilitant etiam paucificando calidum, licet non remittendo: fit enim bona digestio à caliditate naturali & æquali multiplicata in quanto. Sed illam quæ fit communitate fellis significat color ictericius, & quandoque est cum eo egestio alba, quando est oppilatio inter fel & intestina. Facta uero communitate splenis significatur per ægritudines splenis, & per colorem in quo uincit nigredo. Stomaticha uero significat per malitiam digestionis & nocumenta stomachi non solum præsentia, sed etiam quæ præcesserunt. Et illa quæ est per cōmunitatem ab intestinis significatur per puncturam eorum, uentositates, rugitus & per cholicam, & quæ sunt illis similia. Et quę est communitate renum, aut uesicæ significatur p alterationem dispositionis urinę ab eo quod oportet secundum naturam, & per declinationem formæ ad malitiam, & hydroposim. Et illam quæ fit propter membra pectoris significat malitia anhelitus, & tussis sicca, & quandoque sentit habens eam in suspensoriis hepatis, aut pulmonis, aut utriusque grauitatem, aut tensionem. Et quæ est per communitatem à matrice significatur per retentionem menstruorum, aut fluxum superfluum, aut alias eius ægritudines. Et similiter quæ est per communitatem ab hæmorrhoidibus significatur per fluxum superfluum, aut retentionem sanguinis hæmorrhoidalis.

Signa uero debilitatis hepatis per essentiam sunt ut infra. Mala nanque complexio calida, frigida, humida, aut sicca, significatur per complexiones hepatis naturales, facilius nanque labitur quodcunque membrum ad lapsum præternaturalem sibi similem quàm ad contrarium. Item ex præcessione regiminis cui mala complexio sequens attestatur sicut causa effectui, & quod nocetur à similibus iuuatur à contrariis, & calida cognoscitur per colorem citrinum & frigida per colorem album pallidum, humida per mollitiem & lenitatem, & sicca per asperitatem. Item calida multiplicat humores adustos, frigida crassos, tardi motus, sicca paucos & crassos, humida aquosos. Signa autem oppilationum apostematum solutæ continuitatis fient manifesta in capitulis sequentibus. Sed signa debilitatis cuiuscunque uirtutis sunt infrascripta. Primo si digestiua minuitur, sanguis existens in toto erit diminutè digestus, ut quia phlegmaticus sicut in hyposarca uel aquosus sicut in ascite. Aut supflue decoctus & sic erit cholericus, aut adustus. Vt plurimum tamē in ascite digestiua corrumpitur, cum multum eius quòd deberet in sanguinem conuerti, conuertatur in aquositatem, sed ablatio digestiuæ cognoscitur per exitum chili, scilicet in quanti

tate in qua intrauit hepar. Sed cum eius ablatione non cre-
do hominem longo tempore posse uiuere, sicut nec absque
cibo. Sed hoc signum ex exitu chili uideo fallax cum posit
sequi ad nocumentum digestiuæ stomachi,& generaliter qñ
est chilus inconueniens pro nutrimento corporis,& sic non
attrahetur ab hepate & descendet. Item potest sequi oppila-
tionem meseraicarum. Item debilitatem attractiuæ hepatis
& meseraicarum. Item debilitatem contentiuæ hepatis,qua
re regreditur sicut intrauit,inter quas causas huius effectus,
scilicet fluxus chili productiuas,licet sit difficile distinguere
credo tamen hoc modo distinguendum esse. Nã si prouenit
ex nocumento stomachi,adsunt & præcesserunt nocumenta
stomachi. Item chilus ille apparet male immutatus in modo
substantiæ,uel colore existẽs forte difformis in partibus suis,
& cum eo associatur lienteria. Si uero sequantur oppilatio-
nes meseraicarum adsunt signa oppilationum earum causa-
rum,de quibus infra. Si sequitur debilitatem attractiuæ he-
patis ualde cito egreditur celebrata. i. digestione cum non
attrahitur ad hepar, & in hoc maxime differt à fluxu chiloso
sequente ablationem digestiuæ cum post celebratam dige-
stionem stomachi notabile tempus interuenit antequã egre
diatur,cum oporteat ipsum ingredi hepar, & regredi ante-
quam fluat exterius. Si uero sequitur debilitatem retentiuæ
hepatis stãte bonitate digestiuæ & attractiuæ cognoscitur,
quia est aliqualiter immutatus uersus colorem sanguinis cũ
aliquãto tempore in hepate,aut meseraicis moretur, in quo
tempore per actionem digestiuę immutatur. Est & alia diffe
rentia,quia cum aufertur digestiua apparent signa frigidita
tis secundum plurimum. Cum uero læditur contentiua appa
rent signa humiditatis, & ex similibus signis distinguitur in-
ter diminutam digestionem sanguinis cum aliquanto tem-
pore in hepate,aut meseraicis manet & debilitatem digesti
uæ hepatis,& contentiuę eius. Sed de his statim dicetur ube
rius. Sed corruptio digestiuę hepatis & fluxus rerum corru-
ptarum cognoscitur item ex generatione aquositatis super-
fluę sicut in ascite & multiplicatione uentositatis sicut in tim
panite,& ex multiplicatione phlegmatis superflui, & multũ
distantis à natura sanguinis sicut in aliqua hyposarca, & flu-
xus lotiuus potest esse tam à diminuta quàm à corrupta dige
stione. Si enim sit ex chilo diminute uerso in sanguinem est
à diminuta digestione,si uero sit ab aquositate sanguini per-
mixta cum impotentia discretiuę erit à corrupta digestione
cognoscitur tamen corrupta digestio hepatis magis ex uri-
na quàm ex egestione,quia in gibbo fit humorum generatio
aut saltem perfectio & aquositatis sequestratio. Cum ergo
apparet urina malæ substantię confusæ in qua non apparet se
questratio uel hypostasis, aut quando apparet urina sangui-
nolenta non ex defectu membrorum urinæ significatur cor-
rupta digestio,aut ualde diminuta. Significatur etiam corru
pta digestio per sanguinem corruptum,quia fit in putredinẽ
uersus, aut in melancholiam per superfluã infrigidationem
aut adustionem, sicut cum apparent egestiones, sicut uini
fœx,& cognoscitur sanguis corruptus in phlebotomia cum
est diuersorum colorum cum uiriditate quadam, sed cogno-
scitur eius diminuta digestio in phlebotomia, quia tendit in
albedinem cum admixtione multi phlegmatis & aquositatis
& superflue decoctus tendit in citrinum cum nigredine qua
dam & mixtum multæ choleræ. Debilitas uero siue diminu-
tio attractiuæ significatur per egestionem humidam lenem.
Item quando apparet urina boni coloris & stomachus est sa
nus, tunc per hęc tria certificatur debilitas attractiuæ. Item
debilitas in toto & macrefactio à paucitate sanguinis signifi-
cat debilitatem attractiuæ. Retentiuę uero debilitatem signi
ficant nocumenta digestiuæ cui ipsa retentiua subordinatur,
sicut penetratio sanguinis diminutæ decocti in membra si-
gnificat debilitatem retentiuæ,licet plus digestiuæ. Item ap
paritio sanguinis in toto mixti cum superfluitatibus suis,sci-
licet phlegmate,cholera,melancholia, & aquositate,signifi-
cat debilitatem retentiuæ,ita ut fit color citrinus per chole
ram,albus per phlegma,fuscus per melancholiam, & molli-
ties per aquositatem. Et minuitur urina, quia aquositas mit-
titur ad totum,& minuitur necessitas assellandi,quia chole-
ra debens iuuare expulsiuam intestinorum mittitur ad to-
tum. Et minuitur appetitus,quia deficit aduentus melãcho-
liæ,quæ excitat appetitum. Ista enim omnia non fiunt nisi
quia non tanto tempore retinetur massa sanguinea in hepa-
te,quod posit fieri sequestratio,unde aliquando fit hydrops
digestiua debilitata, aut retentiua, & aliquando fit colica
fœcalis, aut phlegmatica,quia deficit mũdificatiuum intesti
norum quod cholera.

Expulsiuæ uero debilitatem significamus,similiter quia san
guinis superfluitates remanent permixtæ sanguini, & nulla
sufficienter expellitur ad locum suum. Sed corruptionem ex
pulsiuæ significamus,quando superfluitates expelluntur quò
non debent,sicut aquositas ad stomachum, & sic de aliis, &
cum ex debilitate retentiuæ,& expulsiuæ,aliquando proue-
nerunt similes effectus,& accidentia, similiter debet distin-
gui inter utranque per causas suę debilitatis,cum enim uide
mus dominium humiditatis,debemus potius credere debili
tatem expulsiuæ iuxta dicta superius.

Sed dubitatur quare debili existente retentiua, humores
alii à sanguine magis expelluntur cum sanguine ad totũ quã
expellantur ad loca propria,scilicet cholera ad Kistim, me-
lancholia ad splenem, aquositas ad renes, cum potius debe-
ret esse oppositum Kisti,& reliquis receptaculis hos humo-
res naturaliter attrahentibus. Respondetur duplex esse tem
pus retentionis. Vnum ꝙ primum,in quo humores generan
tur,aut acquirunt suas formas substantiales. Secundũ in quo
postquam geniti sunt localiter separantur, & certũ est,quod
est difficilius retentiuæ his duobus temporibus retinere q̃
primo tempore tantum,& est facilius expulsiuæ totam mas-
sam humoralem expellere ad uenam chilis,& consequenter
ad totum corpus quàm singulos horum ad sua receptacula
expellere. Quapropter in paruo tempore posset facere pri-
mum & non secundum. Est etiam posibile & forte frequen
ter contingens quod retentiua sit ita debilis,ut non posit
tanto tempore retinere,in quo ex chilo sint quatuor humo-
res geniti secundum suas formas substantiales,sed solum ac-
quisiuerunt dispositiones quasdam diminutas facientes pro
introductione suę formę,& tunc expulsiua mittit eos imper
fectos ad uenam chilis,aut totum corpus. Et in utroque ca-
su minorabitur separatio cum superfluitatibus ad loca pro-
pria. Et in utroque casu aggregabitur in corpore mollities
cum citrinitate,ac cum albedine, & nigredine permixta, si-
cut dicit Auicen. quia in corpore tũc est massa humoralis in
qua non sunt humores actu per suas formas substantiales,sed
solum sunt adepti aliquas dispositiones pro formis suis in cõ
fuso,sicut in abortibus triginta dierum apparẽt lineationes,
& similitudines membrorum exteriorum,licet membra non
sint integre formata. Et hæc quæ dicta sunt intelligi debent
de notabili parte ipsius massæ humoralis,non de tota,quia si
tota massa esset taliter imperfecta non credo uitam posse
nisi paruo tempore permanere,cum nihil nutriat nisi sit,aut
fuerit formaliter humor. Est enim certum talem massam,si
non sint humores esse chilum.

Secundum dubium,quod est deterius an operationem au
ferri an corrumpi uel diminui. Pro quo sciendum quod no-
cumenta harum operationum possunt dupliciter consydera-
ri,aut quantum ad causam producentem ea, aut quantum ad
nocumenta quæ reliquuntur. Si primo modo consyderetur
nocumentum ablationis est deterius, deinde diminutionis,
ultimo corruptionis,quia ablatio,& diminutio, & proprie
nutritiuæ,& digestiuæ fiunt à frigiditate,quæ aufert omnem
uirtutem si est fortis,licet frequẽtius attractiuam & digesti-
uam. Et ipsa facit maius nocumentum quàm caliditas, quæ
est corrumpens secundum plurimum.

Si uero consyderetur secundo modo nocumentum corru
ptionis est deterius,deinde ablationis,deinde diminutionis.
Et ratio, quia difficilius est rem corruptè digestam corrigi
quàm nullo modo digestam,aut diminutè, quia non attendi-
tur malitia maior,aut minor,nisi inquantum sunt magis, aut
minus remota ab hoc,ut perficiãtur. Et certum est, quod san
guis corruptus magis distat,ut fiat bonus,q̃ sanguis diminu-
tè,aut nullo modo digestus,& hoc modo potest esse concor
dia inter Auic. qui dixit,quod nocumẽtum digestionis,quod
est ablatio est deterius,deinde diminutio,minus uero corru
ptio. scilicet quantum ad causam, & inter Serapionem quar
to breuiarii,primo capitulo dicentem: quod nocumentum,
quod

quod est corruptio est deterius, deinde ablationis, deinde diminutionis, scilicet quantum ad posse corrigi.

Prognostica. Primum, nocumentum digestiuæ hepatis est factiuum, aut constructiuum ferè omnium ægritudinum, tàm materialium, quàm immaterialium. Secundum. Debilitas hepatis notabilis cum fuerit antiquata difficillimè, aut nunquam emendatur.

Cura debilitatis hepatis habet quatuor intentiones. Prima est remotio causæ debilitantis ipsum. Secunda est ipsius confortatio. Tertia accidentium correctio. Quarta debitū regimen sex rerum. Prima intentio. Si causa fuerit primitiua remoue ipsam, & nocumentum per ipsam hepati impressum, sicut exempli gratia. Si potus aquæ frigidæ fuerit in causa prohibe ipsum, & potet uinum. Et similiter remoue frigiditatem hepati, & membris naturalibus, impressum cum calidis interius & exterius applicitis, & idem sit iudicium de reliquis causis primitiuis. Si uero debilitas hepatis sit per communitatem à toto sicut in febribus, cura febres secūdū quòd oportet, & remoue discrasiam hepati impressam cum contrariis ipsum confortantibus, tàm proprietate, quàm stipticitate moderatis, & aromaticitate qua gaudent spiritus. Si uero fuerit per communitatem ab aliquo membro corrige illius membri dispositionem, primo euacuando, & diuertendo, tàm ab eo, quàm ab hepate, si quid humoris fuerit in causa. Secundo malam illius membri dispositionem corrigēdo. Et tertio ipsum confortando, ut fiat minera laudabilis chimi, remoue etiam nocumentum hepati impressum per membrum communicans. Quod si debilitas hepatis fuerit per essentiam propter malam complexiomem, malam compositionem, solutam continuitatem, aut apostema remoue iuxta posse ægritudinem illam qua debilitatur. Et in summa omnia hæc sunt ade perficiendum primam intentionem, quę est remotio causæ debilitatis hepatis. Cum quibus autē hæc intentio perficiatur, potest esse manifestum ex curis ægritudinum hepatis positis, & ponendis, necnon ex curis ægritudinum totius membrorum particularium, quibus hepar compatitur. Debilitas nanque ipsarum est accidens remouendū per remotionem ægritudinis facientis ipsam. Secundo intētio, scilicet hepatis confortatio, quæ proprie pertinet huic capitulo perficienda est cum infrascriptis. Primum est calefactio subtilis, idest leuis, ut seruetur complexio naturalis hepatis, aut spirituum, uel subtilis, idest, cum subtilibus in substantia habentibus uirtutem penetratiuam, sicut in schinantho, cypero, croco. Secundum est apertio etiam leuis, quia ferè semper est timor de oppilationibus, & hæc reperitur in fisticis, absinthio, marrubio. Tertiū est maturatio sicut in croco. Quartum lenificatio, sicut in passulis, & uino granatorū dulcium. Quintum abstersio sicut in aqua hordei excorticati aut mellis. Sextum incisio, sicut in uino granatorum muzorū & acetosorum. Septimum cū stipticis moderate, sicut in schinanto, absinthio, rosſ. & similibus. Octauum prohibitio putrefactionis, sicut in cinnamomo casſia lignea. Nonum exiccatio, sicut in spodio. Decimum mundificatio uirus, sicut cum melle, & uino subtili. Vndecimum cum proprietate, sicut in spica, hepate adip, carne limaciarum, & rhabarbaro. Duodecimum cum amicitia currēte inter hepar, & medicinas propter multas causas, sicut in passulis. Non dico tamen quod in omnibns casibus pro confirmatione hepatis his omnibus indigeamus, sed hæc memorata sunt, ut his utamur, quæ proposito nostro magis deseruiūt. & ut sciamus uerificare receptas authorum componētium antidota ex diuersis simplicibus habētibus plures, aut omnes has intentiones. Quamuis sit possibile quod in uno simplici plures ex his conditionibus repeꝛiantur, ut patet habenti notitiam simplicium.

Præter hoc esto memor pro confortatione hepatis multum attendere confortationi spirituum ipsos multiplicādo. Et omnibus nouem modis ipsos confortādo, de quibus fuit sermo in capitulo de melancholia. Ipsi enim sunt cuiuscunq; uirtutis instrumentum ad suas perficiendas operationes.

Item præter hæc esto memor diligenter consyderare, quę uirtus sit læsa principaliter, & ipsius confortationi magis attendere, & proprie digestiuæ, cui reliquæ subseruiunt. Attractiua enim confortatur calido & sicco, retentiua frigido & sicco. Digestiua calido & humido, aut cum temperamēto pasſiuarum. Expulsiua calido & humido, licet magis humido quàm calido. Et digestiua magis calido quàm humido, et quā temperamento pasſiuarum. Retentiua uero magis sicco quā frigido, & attractiua magis calido quàm sicco. His ergo utere quæ tuo proposito deseruiant secundum exigentiam uirtutis læsæ.

Vltimo non solum attende cōfortationi hepatis. Sed eorū membrorū quæ debent trahere superfluitates ab hepate, quę sunt renes, splen, kistis, fellis, & intenstina, licet ipsa non ita immediate hepati deseruiant, sicut reliqua tria.

Sed superest, ut ponamus quędam antidota iuuantia in cōfortatione hepatis. Excellens in causa frigida, est diagalanga descriptione Mesue. Et diarhodon abbatis in causa calida. Ex syrupis in causa frigida, syrupus de absinthio syrupus acetosus. Sed in causa calida, syrupus bizantinus. Ex trochiscis in causa frigida, trochisci de ligno aloes, trochisci rhabarbaro, sed in causa calida, trochisci de sandalis, de berberis. Et Rasis in capitulo de dolore hepatis describit medicinas elegantisſ. in confortatione hepatis, tàm in causa calida, quā in frigida. Auicenna uero describit medicamen acceptum à Gal. multum in debilitate hepatis laudatum. ℞. passularum enucleatarum, aur. 25. croci, aur. 1. calami aromatici, aur. 2. bdellii iudaici aur. 2. s. cinnamomi, aur. 1. casſiæ ligneæ medietatem aurei, spicæ, aur. 3. schinanthi, aur. 2. s. myrrhæ, aur. 4. gummi albotin, aur. 4. darsesceam, idest, arboris granati syluestris, aur. 2. loco cuius ponitur zylocaracta, mellis, aur. 16. uini subtilis quantum sufficit, & quandoque ponimus in ipso opium, & semen hyoscyami albi, scilicet cum adsunt signa superfluæ caliditatis, & hanc receptam uerificat Auicen. in textu Gal.

Electarium ualens in causa frigida mirabiliter confortans hepar, & mundificans canales eius, & urinam prouocans. ℞. ligni aloes, rosarum, spicæ nardi, cinnamomi, ana. ʒ. 2. laccæ, rhabarbari, cariophili, ana. ʒ, s. asari, anisi, maioranæ, mastichis, gnmmi, balsami, ana. ʒ. 3. fu, meu, schinanthi, spodii, ana. ʒ. 1. chamepythyos, cuscutę, ana. ʒ. 2. confice cum syrupo de ligno aloes.

Euaporatio in causa frigida. ℞. cinnamomi, casſiæ ligneæ, ana. ℥. s. spicæ. ʒ. 1. absinthii, eupatorii, ana. ʒ. 5. bulliant in uino odorifero stiptico in quo sunt commixtæ tortellæ, id est, panis biscoctus, & parum olei de neriden, infundatur lana, uel philtrū in hoc liquore, & fiet euaporatio. Sed in causa calida. ℞. endiuiæ M. 1. sanda. alb. & rub. spodii, ana. ʒ. 3. cuscutæ, absinthii, ana. ʒ. s. bulliant in aqua rosſ. in qua sit quarta par uini granatorum, aut parum aceti, & fiat euaporatio ut supra, sed ubi ē fortis caliditatis, melius ē, ut sit actu frigida.

Vnguentum in causa frigida. ℞. suc. eupatorii. ℥. 2. spicæ. ʒ. 2. olei de spica. ℈. 2. bulliant ad consumptionem succi, & addendo spicam in fine cum pauco aceti, & cera sufficienti fiat unguentum. Sed in causa calida. ℞. sandalorum alborum, & rubeorum, spodii, ana. ʒ. 1. spice. ℈. 1. succi endiuiæ, olei rosſ. ana. ʒ. 1. bulliant succus, & oleum ad consumptionē succi, & cum pauco aceti, & cera sufficienti fiat unguentum.

Multæ aliæ medicinæ sunt ad hanc intentionem, quas causa breuitatis omitto. Medicinę tamen Rasis in cap. de dolore hepatis sunt præstantisſimæ. Attende tamen præcepta Auic. in proprio capitulo de debilitate hepatis.

Nam cum uides debilitari digestiuam, conforta cum eis in quibus est stipticitas & caliditas cum mensura, idest, non excesſiua, & aromaticitate, & sit in eis maturatio, sicut sunt medicinæ compositæ ex eis, quæ sunt sicut spica, folium, nux muscata, coriandrum, cardamomum, mastix, calamus aromaticus, cyperi, & similia. Et si fuerit proueniens à retentiua adde de stipticitate, & minue de caliditate, aut conforta huiusmodi medicinas cum medicinis oppositis eis cum infrigidatiuis. sicut sunt balaustiæ, rosæ, & hypocistis, & si fuerit debilitas in attractiua, conforta cum eis in quibus est stipticitas parua, tanta, scilicet quod uirtutem hepatis conseruet, & sit in eis caliditas, & aromaticitas, & stude in aperitione oppilationum. Et si fuerit debilitas in expulsiua conforta cū calefacientibus, & humectātibus aromaticis, & calefac splenem, renes, & uiscera cum sibi propriis, & a[illegible]ri poros siue meatus per quos superfluitas ad hæc membra expelluntur. Et quia cuiuscunque uirtutis debilitas potest ab omni mala

complexione

complexione contingere est necessarium ut magis consyderes malitiam complexionis lędentis uirtutem, quàm uirtutis læsionem, cum oporteat uirtutem confortare per remotionem causæ lædentis. Vnde oportet aliquando digestiuam, & attractiuam confortare cum infrigidantibus, licet secundum plurimum debilitentur à frigore. Et passulæ conferunt in debilitate hepatis, ita ut prohibeant solutionem uentris similem aquæ carnis.

De oppilatione hepatis. Cap. 94.

OPpilatio hepatis est morbus in uiis eius prohibens trãsitum humiditatis naturalis, aut superflue quę per ipsum naturaliter transire consueuit.

Et est triplex, quędam in poris substantię eius per quos transit nutrimentũ ipsi proprium, quędam in uenis eius per quas transit nutrimentum toti commune, quędam in poris, siue meatibus per quos superfluitates expelluntur.

Causæ primæ apud Auicẽnam, est crassities sanguinis, qui nutrit hepar, aut debilitas expulsiuæ cum uehementia attractiuæ eius, quapropter neque superfluitates hepatis, quæ resecantur in digestione quarta, sufficienter expelluntur, & nutrimentum proprium attrahitur indigestum.

Causæ autem remotiores sunt cibi præbentes nutrimentũ crassum, & quæcunque possunt debilitare expulsiuam, & fortificare attractiuam. Causæ autem oppilationis, quæ est in uenis sunt, quia creatæ sunt strictæ, aut inuolutæ à generatione Vnde ex omni parua re oppilantur. Aut quia sunt ex tempore constrictæ, & secundum plurimum rami portæ oppilantur quoniam materia oppilans peruenit ad ipsos, primo per illud quod tollitur à ramis ipsius in ramos uenæ chilis sibi obuiantes, quapropter fęx in ipsis relinquitur ipsos oppilans, ꝓpterea plurimum oppilationum est in latere concauo, licet etiam qñq; fiant in gibbo, & oppilationes istæ, quæ sunt in ueni hepatis, aut sunt coarctatorię ab humore multo crasso, aut uiscoso genito, ex cibis sibi proportionalibus concurrente debilitate digestiuæ, & expulsiuæ alicuius complexionis malitiam insequente, cibi autem isti sunt, sicut carnes crassæ, & res quæ comeduntur in appetitu corrupto, sicut carbones gypsum, & similia non proportionata humanæ speciei, item sicut fungi, & quædam genera pomorum nutrimenti crassi, & sicut zarror, idest, sorbæ, & similia. Aliquando istæ oppilationes sunt attenuatoriæ sequentes apostema, uentositatem, aut qualitatem constrictiuam.

Carnosæ uero nunquàm, aut rarissimæ sunt, quia orificia uenarum sunt neruosa, super quorum substantia nihil tale generatur, & si super aliquo oritur nõ communicatur omnibus aut pluribus, & iam dictum est in dispositionibus pulmonis, quod res quæ sunt crassæ, & oppilantes hepar, non oppilant membra quæ sunt post hepar cum digerunt in hepate, sicut frumentum conglutinosum, & uinum dulce, & similia.

Oppilationes autem quæ sunt in meatibus expulsionis, superfluitatum dicentur cum agemus de dispositionibus fellis, & splenis, ipse tamen à consimilibus causis proueniunt, & sunt triplices, coarctatoriæ, attenuatoriæ, & carnosæ, sicut præcedentes. Signa oppilationis in hepate sunt. Primum color citrinus, uel pallidus in toto corpore, quoniam sanguis bonus in quantitate sufficienti ad corporis superficiem non accedit, sed subtile potius aquositati, uel choleræ mixtum attrahentibus membris inanitis. Secundum est grauitas in hypochondrio dextro, tum propter materiam oppilantem, tum propter materiam ex oppilatione retentam, imo apud Auic. secũda primi, est maior grauitas in oppilatione quàm in apostemate, quod uerificatur si oppilatio sit magna, aut in uiis transitus humorum & superfluitatum, apostema uero, neque humorum nec superfluitatum transitum est impediens. Sed ubi cætera sunt paria ex parte quantitatis, & loci ac reliquorum credo maiorem esse grauitatem in apostemate quàm in oppilatione, cum cæteris paribus materia sit magis in apostemate in uno loco collecta, & fit magis grauitas. Tertium est impedimentum anhelitus, & proprie cum dilatatur propter compresionem diaphragmatis ab hepate oppilato, & ipsius tractionem inferius. Quod maximè uerificatur cum oppilatio est gibbo, hæc tamen signa sunt communia apostemati hepatis, & oppilationi inter quæ febris distinguit, quæ necessario associatur apostemati hepatis, & non oppilationi.

Quartum signum est fluxus uẽtris ex materię crassę regurgitatione, oppilatione sibi transitum impediente, & urinæ multitudo, & subtiliatur propter subtile aqueum multiplicatum ex indigestione, penetrãs, hepate pellente, & membris attrahentibus si hepatis, & totius corporis ariditas non obsistat. Sed signa distinctiua inter oppilationem pororum transitus nutrimẽti proprii, & oppilationem uenarum sunt, quia in oppilatione uenarum prædicta signa sequuntur à principio, & corporis consumptio, sed in oppilatione pororũ transitus nutrimenti illa non sunt à principio, sed apparet in principio multiplicatio sanguinis in uenis, & color rubeus in cute, quia sanguis non accedit ad nutriendum hepar. Sed si oppilatio esset in poris, siue uiis purgationis superfluitatum ab hepate, scilicet in uiis purgationis choleræ ab hepate ad kystim fellis, & melancholiæ ad splenem appareret in sanguine multiplicatio choleræ, & melancholię cum colore citrino nigro, aut mixto in cute. Sed de his uberius agetur in sequentibus. Signa uero distinctiua inter oppilationem uenæ chilis, aut ramorum eius, & oppilationem uenæ portæ, & ramorũ eius sunt, quia oppilationem uenæ chilis & ramorum eius, sequitur fluxus uentris sanguinis, & humorum iam generatorum in porta, siue concauo hepatis, non potentium penetrare ad membra oppilatione chilis transitum impediẽte ad ambitum totius, & proprie quantum ad partem eorum crassam. Quare regurgitant ad portam, deinde per meseraicas ad intestina, & fit urinæ subtilis multiplicatio cum tinctura propter debilitatem digestionis hepatis multiplicantis aquositatem, & propter transitum subtilis partis sanguinis, & aquositatis non bene à sanguine discrete membris trahẽtibus. Crassities quoque ac durities hypochondrii dextri est sensui manifesta. Sed oppilatione existente in porta & ramis eius fit fluxus chilosus, aut humorum diminute digestorum, nam si sit oppilatio in meseraicis, quæ sunt rami uenæ portę terminatæ ad intestina fit fluxus materiæ chilosæ, si uero sit in porta, & ramis eius contentis in hepate fit fluxus humorum diminute digestorum, & aliquando sicut lotura carnis chilo ualde diminute decocto, & aliquando fluxus partim chilosus, partim humoralis, & non apparet crassities, aut tensio sensui manifesta in hypochondrio dextro. Signa autem distinctiua inter oppilationem portæ, & ramorum eius, & debilitatem ipsius hepatis, quamuis conueniunt fluxu chiloso manifesta sunt ex capitulo præcedente. Quod autem oppilatio sit coarctatoria à multitudine humorum cognoscitur ex signis plectoriæ, de quibus. 2. primi, additis signis generalibus oppilationis suprascriptis. Quod uero pendeat ab humore crasso, aut uiscoso, cognoscitur ex signis cacochimiæ, de quibus. 2. primi, additis signis oppilationis suprascriptis. Item cognoscitur ex regimine præcedenti, & malitia digestionis, ex quibus si multiplicetur uentositas apparebit crassities, & tensio augeri, aut minui subito, uel in breui. Si uero non semper tẽsio, & crassities permanebunt ęquales, ad quod iuuabit regiminis debiti uariatio, & mixtio humorum egestionibus, uel urinis apparens. Si uero oppilatio est attenuatoria, ut quia uię hepatis creatæ fuerunt strictæ, cognoscitur ex diuturnitate passionis, etiam à principio generationis cõtractæ cum fortitudine retentiuæ, & debilitate expulsiuæ. Si uero oppilatio attenuatoria sequatur apostema, aut aliã causam uiam attenuantem, siue corporea, siue incorporea illorum signa apparebũt, de quibus infra. Si uero oppilatio fuerit carnosa, ex pustula, bothor, uel uerruca oppilatio nõ erit uniuersalis, imò in paucis uenis, & sic signa oppilationis erũt debilia. Et cum hoc cura parum proderit, aut, nihil, si fuerit à uerruca, aut carne addita.

Prognostica. Primum. Oppilationes hepatis sunt matres omnium ægritudinum. Secundum. Cum prolongatur difficilis, aut imposibilis est curatio, & multoties perducũt ad putrefactiones facientes accidere febres, aut apostemata perducentia ad hydropisim. Et ad generationem uentositatis facientis accidere dolores prauos. Tertium. Multoties confortatur natura ad expellendas materias oppilationum seipsa, uel arte. Et egrediuntur, aut in egestione, si fuerit oppilatio in latere concauo, aut in urina si fuerit oppilatio in latere gibboso, humores permixti crasi, & soluitur oppilatio. Quartum. Oppilatio naturalis à generatione contracta non

recipit

recipit curam, præſeruari tamen poteſt qui hanc patitur cũ bono regimine ab incurſu ægritudinum quę oppilationes ſequi conſuerunt. Accidentalis uero noua ſecundum plurimũ facile curatur.

Cura oppilationum hepatis exigit quatuor intentiones. Prima cauſam oppilantem hepar remouet. Secunda ipſum confortat. Tertia corrigit accidentia. Quarta ordinat debitum regimen ſex rerum. Prima intentio perficitur ſecundum diuerſitatem cauſæ oppilantis. Si ergo oppilatio fuerit à multitudine, euacua, aut cum phlebotomia, ſi ſanguis fuerit uincẽs, aut alii humores peccauerint cum ſanguine. Quæ phlebotomia fiat à ueni cõmuni, repletione exiſtẽte in toto aut à ſaphenis. Si in cauſa fuerit retentio ſanguis menſtrualis, aut hæmorrhoidalis, poſtea phlebotometur baſilica, aut ſaluatella dextra. Si uero repletio non fuerit communis, ſed propria hepati ſufficit phlebotomia ſolius baſilicæ aut ſaluatella, poſtea alii humores euacuentur ſecundum quòd oportet. Si uero cauſa oppilationis fuerit humor craſſus, & uiſcoſus, prius digere, deinde euacua. Digeſtiua autem in primis ſint inciſiua, abſterſiua, ſubtiliatiua, abſque magna apertione aut ꝓuocatione, poſtea ſint magis aperitiua. Euacuatio autem fiat cum ſolutiuis, ſi oppilatio fuerit in concauo. Si uero in gibbo cum diureticis, & fortiter aperientibus. Digeſtiua autem conuenientia à principio ſunt, ſicut ſyrupus acetoſus ſimplex, ſaccharinus, aut melinus cum aquis endiuiæ, aut abſinthii, aut ſimilibus paucæ aperitionis. Deinde in proceſſu cum ſyrupo acetoſo compoſito mellino, aut ſaccharino, oxymelle, ſcyllitico, & aquis cuſcutæ, capilli uen. aſari, rubeæ, & ſimilibus calidis, & frigidis, aut propinquis æqualitati ſecundum exigentiam. Pro quo ſciendum eſt quod medicinæ aperitiuæ, quædam ſunt ſimplices, quædam compoſitæ, & utrunque quædam frigidæ, quædam calidæ, quædam æqualitati uicinæ. Frigidæ quædam ſunt ſicut endiuia hortulana, & campeſtris, quæ eſt taraxacon, & aqua plantaginis cum foliis, & radicibus ſuis, & omnia prouocantia cum infrigidatione, ſicut ſemina communia frigida, quibus utendum eſt in oppilatione cum caliditate. Et ex compoſitis, ſyrupus bizantinus, ſyrupus acetoſus compoſitus, licet forte conuenientius inter ęqualitati propinqua poſſent numerari. Calidę uero ſunt diuretica fortia, ut aſarum, tapſia, petroſelinum ariſtolochia rubea tinctornm, iris, fiſtici, agaricus, epithymus, ſcylla, polium, ſpica, centaurea minor, & ſuccus eius, gentiana. Et ex compoſitis ſyrupus acetoſus cũ rubea, & melle, oximel ſcylliticum, oximel compoſitum, & hæc ſunt ſupra caliditatem primi gradus. temperatæ autem uicinæ temperamento ſunt, lupuli, lacca, cuſcutæ, capil. uen. & ſunt ambo aperitiua ualde cum æqualitate ualentia, tàm in oppilatione cum caliditate, quàm cum frigiditate. Sed calidæ circa primum gradum, quę ſunt proxime immediate ſupraſcriptis, ſunt rhabarbarum, abſinthium, eupatorium, cimæ ſchinanthi, amygdalæ amarę, ſuccus fœnic. chamepithæ. & proprie quando oppilatio eſſet in uiis ſtrictis, acetum ſcylliticum, aſparagi, & ſimiles. Et ualent in oppilatione frigida cum uino, aut aqua ſeminum calidorum, Et in calida cum aqua endiuiæ, cuſcutæ, quæ proprie aperiũt oppilationes ſplenis. Item cũ decoctione ſeminum frigidorum communium, uel etiam ſine his. Non enim curandum eſt de inflammatione cum iuuamentum aperitionis prę ualeat nocumento quod efficit earum calor inflammando, eo quod ad extinguẽdũ eſt facilis poſt aperitionem. Et nota quod medicinæ ſupraſcriptæ non ſolum ualent ſumptæ interius, ſed etiam exterius applicitæ ſecundum opportunitatẽ. Et multas medicinas cõpoſitas inuenies in antidotariis huic propoſito deſeruientes calidas, frigidas, & temperatas ex genere decoctionum, ſyruporum, electariorum, trochiſcorum, unguentorum & ſimilium, quibus utere ſecundum neceſsitatem, & multas tuapte componere potes. Si uero oppilatio eſſet attenuatoria à generatione contracta, utputa naturalis ſtrictura uenarum curam non habet. Cauendum tamẽ eſt ab his, quæ poſſunt eſſe cauſa alterius accidentalis oppilationis. Sed cura oppilationis attenuatoriæ ſequens alicuius cõplexionis malitiã patere poteſt ex cap. prǫcedenti. Cura uero oppilationis ſequentis apoſtema hepatis manifeſta erit ex cap. ſequenti. De cura autem opp ilationum exiſtentium in meatibus expulſionis ſuperfluitatum agetur in cap. de icteritia, & de dolore ſplenis. Secunda uero intentio, ſcilicet hepatis confortatio perficitur cum medicinis dictis in cap. præcedenti, cauendo tamen à multum ſtipticis, aut uiſcoſis, & omnibus quæ poſſent oppilationem renouare, aut augere. Tertia intentio, ſcilicet correctio accidentium perficitur curando, & præſeruando ab omnibus ægritudinibus, quarum oppilatio hepatis poteſt eſſe cauſa, hæ autem ſunt plurimæ, quarum curam perquire in capitulo præcedenti, & ſequenti ſed pro quarta intentione cauendum eſt à ſuperflue ſtipticis ponticis, uiſcoſis, & multum dulcibus, & præbentibus nutrimentum craſſum, & frequenter utendum eſt inciſiuis, ſubtiliantibus, abſtergentibus, & ſummopere elaborandum eſt, ut fiat bona digeſtio, tàm in prima quàm in ſecũda. Quapropter utatur his quæ bene poteſt digerere, & non ſuperfluat in quantitate. Nec comedat niſi præcedentis cibi digeſtione celebrata. Non multiplicet cibaria in menſa una. Surgat à menſa cum reliquiis famis. Primo notabiliter comedat antequam bibat, deinde frequenter bibat, & parum pro uice. Caueat ab aqua frigida, & cibis, & potibus, actu, aut potentia ualde frigidis. Somnus ſit ſeptem horarum, aut circa, ut fiat bona digeſtio, & ſit nocturnus, meridianus guſti dormiat ꝑ horam in meridie. Procuret euacuationes, à natura inſtitutas. Poſt cibum quieſcat, & exercitetur perfecta prima digeſtione. & ſit ſperans, & gaudens, & fugiat ſolicitudinem, triſtitiam, timorem, iram, et ſimilia corpus extermināntia. Et ſit indutus ueſtibus mediocriter calidis ſecundum temporum exigentiam.

De apoſtemate hepatis. Cap. 95.

APoſtema hepatis, quantum ad quid nominis, & quid rei eſt ſatis manifeſtum. Sed pro notitia ſpecierum eſt ſciendum, quòd apoſtematum, quæ accidunt in regione hepatis, quædam accidunt in ipſo hepate, quædam in lacertis poſitis ſuper hepar, quædam accidunt in meſeraicis, & meſenterio. Sed eorum quæ accidunt in hepate, quædam accidunt in partibus ſuperioribus eius, ſcilicet in gibbo, quædam in partibus inferioribus, ſcilicet in concauo. Item quædam accidunt in ſuſpenſoriis, & panniculis eius, quædam in uenis eius, quædam in ipſius ſubſtantia. Plures tamen accidunt in ipſius ſubſtantia, & quandoque communicant pluribus partibus ſimul. Diſtinguuntur præterea ex parte materiæ effectiuæ concurrentis ad ipſorum generationem. Nam aliquod eſt ſanguineum, ſiue phlegmonides dubelati, aut non dubelati, ideſt, colligens, & non colligens quoddam eſt cholericum, quoddam eſt phlegmaticum, quoddam melancholicum factam incipiendo aut permutando. Et melancholicum eſt duplex, quoddam ex melancholia non aduſta de genere ſephiros, quoddam ex melancholia aduſta de genere cancrorum, quoddam eſt inflatiuum, uẽtoſum, & frequenter apoſtemata hepatis ſunt mixta. Cauſæ apoſtematum hepatis per eſſentiam ſunt mala complexio calida maligna ns humores, & ipſos attrahens, qui non debite regulati faciunt apoſtemata. Item mala complexio frigida debilitans digeſtiuam & expulſiuam eſt cauſa cur apoſtema congeratur in hepate. ſuperflua quoque attractio hepatis eſt cauſa, cur attractum non bene reguletur, & faciat apoſtema. Oppilatio quoque retinens humores & ſuperfluitates eſt cauſa, cur indebite figantur in hepate, præcipue oppilatio in parte hepatis terminata ad porum felleum, qui eſt ſub media pennulla hepatis. Dolores quoque hepatis frequenter cauſant apoſtema attrahendo materiam ad locum dolentem, & ſit apoſt. per uiam defluxus, aliquando debilitando ſunt cauſa, ut apoſtema paulatim congeratur. Per communitatem uero, aut à kiſti fellis cum oppilatur, aut aliter efficitur impotens ad expellendum choleram per meatus conuenientes, unde regurgitans ad hepar eſt cauſa apoſtematis. Similiter per cõmunitatem ad ſplenem cum oppilatur, aut apoſtematur, & ſimiliter cum oppilatur uia deferens melancholiam ad ſplenẽ Item per communitatem ad ſtomachum cum læditur, & maxime ſecundum digeſtiuam, unde non præparatur chilus hepati conueniens, ut inde ſanguinis, & humores laudabiles fiant. Item per communitatem à membris ſpiritalibus, inteſtinis, renibus, matrice, maxime in retentione menſtruorum & per communitatem ab ano cum retinetur ſanguis hæmorrhoidalis. Cauſæ autem primitiuæ ſunt caſus, percuſsio, of-

sensio hepatis.Item cibi superflue calidi,aut frigidi , crassi , uiscosi,& quæcunque possunt hepar lædere.Apostemata hepatis terminantur quadrupliciter.Aut enim resoluũtur.Aut suppurantur.Aut indurantur.Aut permutantur,& si permutentur ad membra ignobilia,sicut ad splenem est bonum , & contra,si permutentur ad magis nobilia,malum.Et quandoque critice expelluntur,aut cum sudore, prouocatione urinæ,aut fluxus sangui.narium,cum est in gibbo, & si est in cõcauo facit crisim cum sudore,uomitu, aut solutione uentris. Signa. Primo ponam signa distinctiua inter apostema hepatis,& pleuresim, licet in multis similes sint , & proprie cum pleuresis est in costis mendosis lateris dextri.Primum est ex parte doloris,quia in pleuresi dolor est sub costis uersus pulmonem,in apost.hepatis infra costas uersus ancham.Secundum in apostemate hepatis nõ est sputum cum tussi in principio,neque in processu. Sed in pleuresi est sputum cum tussi saltem in processu. Tertium,in pleuresi est pulsus serrinus, in apostemate hepatis undosus.Quartum,in pleuresi est dolor pungitiuus satis intensus,in apostemate hepatis grauatiuus,idest,remissus nisi causa doloris sit in panniculo . Quintum,in pleuresi est magna anhelitus malitia,sed in apostemate hepatis nulla aut pauca . Sextum ,in apostemate hepatis est color multum à naturali mutatus, in pleuresi parum , aut nihil.Signa uero distinctiua inter apostema mirach et apostema hepatis sunt. Quia tumor in apostemate mirach leui cõpressione sentitur, sed apostema hepatis nisi cum magna cõpressione,est.n.hepar positũ in profundo. Itẽ tumor in apãte mirach,plerunque subiacet uisui.Sed in apostemate hepatis minime,nisi forte esset in gibbo,& maximæ quantitatis , & in macilento. Tertium ex parte figuræ,nam lacertus apostematus est lõgitudinalis,latitudinalis,aut transuersalis , & apostema est illius figuræ incedens secundum situm musculi & assimilatur caudæ muris,cuius una pars est subtilis,altera crassa.sic enim est figura lacerti,est enim crassior in origine sua,quàm uersus medium uentris. Sed apostema hepatis est lunare habens figuram semicirculi,aut maiorem,sic enim est figura hepatis. Quartum apostema musculi non facit accidẽtia ex siti,febre,alteratione coloris,aut formæ,quæ sequuntur ad apostema hepatis. Quintum,cum uides mirach extenuari , & tendere in fuscum iudica quòd apostema est in hepate,hæc enim sequuntur defectum nutrimenti , qui non fit nisi ex nocumento hepatis . Est tamen sciendum huiusmodi apostemata mirach , quandoque facere hydropem nocendo hepati,maxime quando sunt in parte mirach,superposita hepati propter compressionem,uicinitatem,& colligantiam . Distinguitur autem apostema hepatis ab apostemate meseraicarum,licet in signis multum communicent , scilicet febre,grauitate,dolore,& similibus,quia apostema meseraicarum est cum minori febre , minori grauitate , & sequitur ad ipsum fluxus chilosus secundum plurimum, quòd non sequitur ad apostema hepatis,& ad ipsum est magis apta sequi extenuatio quàm cachexia,aut hydrops quæ frequenter sequũtur apostema hepatis. Neque tactui subiacet,sicut apostema hepatis.Signa uero apostematis hepatis sunt infrascripta . Primum grauitas notabilis in apostemate hepatis,& maior quã in oppilatione cæteris paribus,licet in oppilatione magna possit esse maior grauitas,quàm in apostemate paruo,sicut uoluit Auic.secunda primi. Secundum dolor multo maior in apostemate hepatis , quàm oppilatione ratione solutionis continui , quæ est in apostemate, & non in oppilatione.Tertium signum est mutatio formæ, & coloris ualde notabilis,non enim stat bonus color sine præsentia boni sanguinis,cuius defectus sequitur ad apostema hepatis. Minus tamen mala mutatio est in phlegmone hepatis,imò aliquando uidetur habitudo , & color factus bonus propter sanguinis inflammationem facientem faciem rubere.Attamen si bene notabitur uidebitur notabiliter mutata in uiuiditate oculorum,& in forma,& si forte tanta mutatio nõ appareat à principio parum post apparebit . Quartum signum est attractio furculæ, & humeri dextri ad inferiora , quia hepar grauitãs trahit suspensorium alligatum dorso . Quintum, quia habentes apostema magnum, & proprie calidum non possunt dormire,imò parum iacere super latere dextro , quia hepar comprimitur à stomacho,& ab intestinis,nec possunt iacere super sinistro, quia hepar grauitat , imò etiam grauat eos situs resupinus,licet minus cæteris.Signa uero distinctiua inter apostema gibbi,aut concaui sunt . Quia tractus inuenit ipsum comprimendo in extremitate costarum hypochõdrii dextri cum est in gibbo , non autem cum est in concauo nisi forte in macilento habente apostema magnum, & cum forti compressione.Secundo inuenitur maior grauitas in apostemate gibbi quàm concaui , tum quia hepar per gibbum apprehenditur,tum quia concauum stomacho substentatur.

Tertio in apostemate gibbi est constrictio anhelitus , quia gibbus apostematus comprimendo diaphragma , & pulmonem facit tussim siccam,quæ non accidit in apostemate concaui.Quarto minoratur urina in apostemate gibbi,imò cum est magnum aliquando retinetur propter oppilationem attenuatoriam sequentem ipsum,& aliquando propter debilitatem expulsiuæ.Sed hoc non accidit in apostemate concaui , sed econtra in apostemate concaui adsunt aliqua accidentia quæ deficiunt in apostemate gibbi.Primum,singultus quando apostema est magnum propter colligantiam oris stomachi in concauo hepatis mediante neruo subtili. Secundum , dolor magnus quando sumitur cibus notabilis,nel aliter stomachus extenditur,quia stomachus extensus comprimit cõcauum hepatis, & non gibbum. Et in summa per apostema concaui stomachus multum læditur , & econtra per apostema gibbi multum læduntur spiritalia,maxime pulmo, & diaphragma . Quod si apostema est in gibbo,& concauo apparent omnia accidentia suprascripta,& si apostema est in panniculo , est dolor uehementior , & tractus humeri deorsum plus,& maximę si est in suspensorio . Signa uero specierum apostematis hepatis distinctarum penes materiam, efficiẽtẽ ipsa sunt infrascripta. Si apostema sit cholericum dictum almeser parua est grauitas, & paruus tumor, sed inflãmatio , & mordicatio magna. Item citrinitas linguæ,deinde denigratio cum asperitate , & est febris fortis,continua, exacerbans de tertio in tertium.Et pulsus est durus,magis serrinus quàm undosus multum uelox,& frequens,sed non ualde magnus.Sitis intensa,& iuuatur à frigidis,& humidis. Si uero fuerit apostema sanguineum dictum phlegmon significatur per rubedinem faciei,& exuberationem uenarum,& pulsus est plenus,magnus,uelox,& frequens,magis undosus,quàm serrinus.Et maior est tumor, & minor grauitas . Dolor est grauatiuus, extensiuus magis quàm pungitiuus febris continua conclusa,& non iuuatur à ualde frigidis , & humidis , sicut cholericum,sed apostema phlegmaticum significatur p inflationem quandam,& lenitatem cutis,plumbeitatem coloris.Et non est in loco sensata durities,licet sit grauitas , & est pulsus leuis.Et non est sitis,neque nigredo linguę,neque febris notabilis , sed apostema melancholicum est duplex , quoddam à melancholia adusta,& est cancer,quoddam à melancholia non adusta,& est de genere sephiros, & utrunque quandoque fit incipiendo, quandoque permutando ex apostemate sanguineo,aut ex aliis. Signa communia sunt . Primũ durities manifesta in loco sensata proprie si fuerit in gibbo.Secundum grauitas notabiliter. Tertium extenuatio mirach,unde manifeste repræsentatur ipsius figura lunaris properatio ad hydropem,hyposarcam,aut ascitem . Extenuatio corporis,casus appetitus,tenebrositas coloris , aut minoratio urinæ . Signa uero distinguentia inter sephiros , & cancrum sunt,quia in cancro est febris notabilis in sephiros remissa.In cancro dolor notabilis,proprie fulmineus,in sephiros nullus si sit purum , si uero non purum etiam non est dolor,nisi leuis apud magnum motum corporis,aut fortem cõpressionem super locum apostematum , aut cum stomachus est plenus cibo comprimens ipsum,& summa omnia accidẽtia sunt fortiora,in cancro,sicut inquietudo,casus appetitus singultus,nausea,maior extenuatio & similia. Signa uero quæ fiant incipiendo sunt, quia non præcessit apostema alterius speciei,sed solum aliqua causa primitiua , aut corporea non de genere apostematis. Quod uero fiat permutando econtra cognoscitur,quia præcessit apostema alterius speciei, & maxime sanguineum,illud enim inter cætera facile permutatur in duritiem, & lapideitatem , & proprie cum in fine applicantur super eo notabiliter frigida,& stiptica, hepar namque uelociter oppilatut,& induratur . Apostema uero uentosum,

toſum,cognoſcitur ex dolore extẽſiuo abſq; grauedine cum pauca,aut nulla febre.Diſpoſitiones quoq; naturales,& non naturales,ſicut ætas,complexio,regimen præcedens, & ſimilia ducunt in notitiam materiæ apoſtematis. Nam in habentibus ſymbolum facilior eſt tranſitus.

De dubelati hepatis. Cap. 96.

DVbelati,de quo eſt hic ſermo,fit cũ in apoſtematibus materia in uno loco colligitur,& ſaniatur,propterea maxime ſequitur apoſtema ſanguineũ, cum illud inter cætera maxime maturationi paratum ſit.Signa futurę maturationis ſunt,quia auxilia debite facta non proficiunt.imò accidentia,ſicut febris,dolor grauãs, ſitis,inquietudo,inſtantia uigiliarum,& ſimilia augendo procedunt,& diu perſeuerant . Cunque hæc accidentia notabiliter fortificantur iam maturatio incipit,& tamen aliquando accidunt rigores diuerſi materia per putrefactionem exacuata lædente magis mẽbra ſenſibilia ſibi proxima . Item læditur apud reſupinationem,nedum à ſtatione ſuper latera materia in unum collecta magis grauitante.Non autem fit dolor pulſatiuus,ſicut in reliquis apoſtematibus exiſtentibus in membris arterioſis cum maturantur,quia ad hepar non uenit niſi arteria parua. Sed nota quod durities pulſus,ſecundum Auicen.tertia quarti cap.de ſignificatione exituræ intrinſecæ, eſt teſtimonium magnũ exituræ,aut dubelati in uiſceribus, dicit enim. Et quando apparet ſignum exiturę & dubelati in uiſceribus, & non induratur pulſus, nõ iudices penitus quod exitura ſit interior,huiuſmodi enim fortaſſe nõ erit in uiſceribus, imò in ſiphac quod continet uiſcera.Cum autem facta eſt ſanies , tunc remittuntur omnia accidentia,niſi grauitas,quæ fit maior, materia magis in uno loco congregata.Et comprimendo inuenitur,lenitas ſiue mollities,cum prius ſentiretur durities.Cum autem eruptio appropinquat. tunc redit dolor , & pũctio,& febris creſcit,& grauitas fit maior. Cum autem accidit rigor ſubito,& ſedãt grauitas & dolor, tunc eruptio facta eſt,& tunc ſi non fuerit facta eruptio ad uẽtrem, ſanies egrediens ex apoſtemate euacuatur, aut per meſeraicas ad inteſtina,& egreditur cum egeſtione, ſi fuerit in concauo , aut per uenam chilis deſcendentem , & emulgentes ad renes , & ueſicam , & egreditur cum urina, ſi fuerit in gibbo , aut euacuatur in concauitatem uentris,ſi eruptio facta ſit ad uentrem . Et tunc materia colligitur in inguinibus , maxime in inguine dextro.Et forte poſt eruptionem materia exiſtente melãcholica accidit pulſus cordis,& ſyncopis, et fortaſſe mors propter reſolutionem uirtutis,aut ſaltem accidet debilitas uirtutis manifeſta. Sanies autem egrediens, ſignificat ſitum dubelati hepatis . Nam ſi tendit in nigrum ſignificat ipſum fuiſſe profundum in ſubſtantia hepatis . Si uero tẽdit in albedinem,ſignificat ipſum fuiſſe factum prope panniculum, cuius colori albedo atteſtatur. Et ex ipſius ſaniei colore,ſubſtantia,odore,multitudine,ſignificantur ſigna efficacia ſalutis,& mortis, licet ſecundum plurimum huiuſmodi dubelati hepatis ſint mortalia.

Prognoſtica. Primum,apoſtema lateris gibboſi eſt deterius apoſtemate lateris concaui. Secũdum, permutatio apoſtematis hepatis ad ſplenem bonum,ecõtra malum. Tertiũ, ſingultus ſequens apoſtema hepatis ſecundum plurimũ mortem prænunciat. Quartum,ſecundum plurimum apoſtemata hepatis cum prolongantur ducunt ad hydropiſim . Quintum,cum apoſtema hepatis ſequitur ſolutio uentris,eſt mortale . Sextum,non euadit aliquis ab apoſtemate duro quieſcente confirmato in hepate , multominus ſanabile eſt apoſtema durum non quieſcens,quod eſt cancer. uelocius.n.interficit . Septimum , exitura notabilis in hepate eſt propinquior deſperationi quàm ſpei . Octauum ſecundum plurimum apoſtemata hepatis ſanantur ſi debite regantur, & maxime ſi non ſit error in principio.

Cura apoſtematis hepatis exigit triplex regimen. Primum debitum cauſæ antecedenti . Secundum debitum cauſæ coniunctę.Tertium commune utriq;.Primum completur duabus intentionibus.ſ.euacuatione,& diuerſione.Secundũ uero exigit repercuſſionem in principio, ſed in augmento uſq; ad medium ſtatus repercuſſionem cum reſolutiuis , deinceps uero reſolutionem ſolam,ſi tendit in uiam reſolutionis,ſi uero in uiã maturationis,adiuuetur.Tertium uero regimen cõpletur cura accidentium,& regimine ſex rerũ non naturalium . Sed pro complendis his intentionibus duo canones maxime obſeruentur. Primus quod medicus ſit feſtinus in cura apoſtematis hepatis,& proprie calidi , plures ex ſupraſcriptis intentiones ſimul complendo , niſi.n.ſuccurratur à principio,& feſtine ſecundum quòd oportet, & ſimiliter in cura cuiuſcũque apoſtematis calidi membri ualde nobilis ſecundum plurimum cura erit irrita,& uana . Secundus canon, quod maxime intendatur prohibitioni augmenti, & prohibitioni maturationis . cauendum tamen ne induretur, eſt enim ualde pronum in duritiem . Prima intẽtio,ſcilicet euacuatio in principio cuiuſcunq; apoſtematis hepatis completur phlebotomia,niſi fuerit prohibitio fortis, ſicut ætas infantiæ,aut ultimi ſenii,aut quia corpus fuerit ualde exangue,& apoſtema pendeat ab humore choler.aut phlegmatico,melancholico,nullo modo peccante cum ſanguine,& nõ apto euacuari cum phlebotomia, imò potius per phlebotomiam timeretur choleræ ebullitio,aut frigidorum cruditas, licet in infante,& ultimo ſene forte,nati dextre,poſſet applicari ſanguiſuga aut uentoſa cum ſcarificatione.In cęteris caſibus competit phlebotomia,quæ repletione exiſtente multa,cuius repletionis cauſa fuerit retentio ſanguinis mẽſtrualis,aut hæmorrhoidalis,fiat ex ſaphenis,& hauriatur notabilis quantitas ſanguinis, deinde ſequenti die phlebotometur baſilica dextra hauriẽdo notabilem quantitatem ſanguinis , uirtute tolerante , proprie ſi apoſtema fuerit ſanguineum. Si uero repletio fuerit multa, cuius tamen cauſa non fuerit retentio ſanguinis menſtrualis, aut hæmorrhoidalis , primo phlebotometur baſilica ſiniſtra , deinde eadem die , uel ſequenti phlebotometur baſilica dextra,aut ſaluatella dextra , ſi uolueris magis diuertere , & timueris debilitatem. Auic. tamen ſi nõ reperitur baſilica docet phlebotomare communem,aut cephalicam. Communiter tamẽ,quia repletio non eſt plurima,ſufficit phlebotomia baſilicæ,aut ſaluatellæ eiuſdem lateris.Et ſi uirtus eſt fortis extrahatur ſanguis quãtum oportet una uice,& ſi non fuerit fortis uirtus , partiatur, & non applices ſtiptica repercuſſiua,quę conueniunt in principio,niſi præcedente phlebotomia,aut ſi non competit phlebotomia,niſi præcedat alia euacuatio. Nam ſm Aui.quando non phlebotomas,& dimittis materiam in hepate, & adminiſtras ſtiptica,& apocruſtica proculdubio induratur apoſtema. Et ſi adminiſtras reſolutiua non eſt dubium,quin moueatur dolor. Aliæ autem euacuationes in cholerico phlegmatico melancholico,aut mixto ſunt faciendæ per uentrem,ſm ꝙ oportet,& proprie quando ſunt in concauo.Nam in apoſtemate gibbi parum opus eſt ſolutione,ſed magis prouocatione per urinam. In cholerico quidem conueniunt clyſteria ex decoctione maluarum uiol. endiuiæ, ſcariolæ, hepaticæ,& ſimilium cum oleo uiol. ſale,& melle uiolaceo,quibus poſſunt addi electaria ſolutiua,de quibus infra ſecũdum exigentiam. Sumenda autem ſunt ſicut aqua endiuiæ infuſionis duarum.ʒ. rhabarbari cum.i.℥. mannæ , aut ſex.ʒ. caſſiæ, & ſuccus roſa. abſinthii , & eupatorii , uiolæ , aloes ſed ſit lotus , pruna , tamarind. mirobol . Auicen . uituperat propter ſtipticitatem . Electaria autem conuenientia , cum opus eſt magis ſoluere ſunt electarium de pſillio , aut de ſucco roſ. cuius.ʒ. s. cum ſupraſcripta infuſione poſſet miſceri.

Gauendum tamen eſt in apoſtematibus à uehementer ſoluentibus,debilitant enim hepar, & materias agitant, & amplius ad locum apoſtematum interdum fluere faciũt.Eſt igitur melior multiplicatio numeri quàm quantitas. In phlegmatico autem fiat decoctio pro clyſteri ex chamæmilla, meliloto, fœniculo,petroſelino, aſparago, lupulis,cuſcutæ, & ſimilibus quibus poſſet agaricus turbith,carthamus, & ſimilia ſolutiua,in decoctione addi,his etiam poteſt addi electarium indum, hiera ſimplex,cõpoſita,logodion, & ſimilia antidota ſolutiua,ſecundũ exigentiam.Fiant tamen in principio clyſteria leuia,poſtea gradatim fortificẽtur ſecundum ꝙ oportet . Sumenda autem ſunt ſicut pilulæ de rhabarbaro , cui agaricus addi poteſt. Item caſſia diſtemperata cum aqua abſinthii , aut eupatorii infuſionis turbith , aut pauci ſacch . Item caſſia cum pauco electarii indi, & aquis ſupraſcriptis. Item pilulæ de hiera , ſtomatichæ,alephanginæ . In melancholico autem fiant ex cuſcuta,chamedry. chamepity. ſtęca-

de,agarico,ſena,& foliculis eius,corticibus,capparis, & po
natur in clyſteribus,ſal indum,diaſenã, electarium,hamech,
& ſimilia ſecundum exigentiam.Sumenda autem ſunt præ-
dicta electaria cum caſsia diſtemperata,cum decoctione ali-
quorum ex ſupraſcriptis,ſicut cuſcutæ,ſenæ, epithymi, qui-
bus poteſt addi,ſemen endiuiæ,paſſulæ,& ſimilia item ſena
ſolum ſumpta cum aqua lactis infuſionis ſem.endiuiæ, & cu-
ſcutæ.Sunt etiam pilulæ indæ de lapide lazuli, de lapide ar-
meno deſeruientes huic propoſito.Digeſtiua autem in cho-
lerico ſunt oxiſacchara,acetoſus,ſyrup.ſ.de granatis, de en-
diuia,de agreſta,roſ.uiol.de acetoſitate citri, limonis cum
aqua endiuię,& hepaticæ,uiol.lupulorum,ſolatri,alcheché-
gi,acetoſæ,portulacæ,plantag.papa.& ſimiles. Item huiuſ-
modi aquæ infuſionis ſpecierum diarrhodon abbatis, triaſan
dalorum cum ſacch.ſufficienti.Digeſtiua in apoſtemate he-
patis phlegmatico ſunt mel roſatum,oximel ſimplex, cõpo-
ſitum cum aqua abſinthij,eupatorij, & ſimilibus, digeſtiua
uero in apoſtemate melãcholico à melancholia aduſta, ſunt
ſyrupus bizantinus,de pomis dulcibus, de fumoterræ, cum
aqua endiuiæ,hepaticæ,& ſimilibus frigidis & humidis.Sed
in apoſtemate melancholico à melancholia non aduſta ſyr.
de eupatorio cum aqua bugloſſæ,boraginis, aut cum deco-
ctione paſſularum,tamariſci,& ſimilium, & elaborandũ eſt,
ut euacuationes ſint integratæ ex minoratiuo, digeſtiuo, &
eradicatiuo,etiam iteratis ſecundum exigentiam. Diuerſio
autem iuxta ſecundam intentionem fiat cum clyſteribus de
quibus ſupra.Item cum appoſitione uentoſarum in naribus,
pulpis ſpatularum cum ſcarificatione,aut ſine.Item cum pro
uocatione ſanguinis menſtrualis hæmorrhoidalis,aut ſangui
nis narium,ſi retentus fuerit præter conſuetudinem. Item
cum lotione crurium,& ſimilibus.Regiminis autẽ particula
rium prima intẽtio,ſcilicet repercuſsio poteſt compleri per
ſumpta, & applicita.Pro qua intentione debite complenda,
ſciendum primo quod repercuſsiua,& ſi ſint magnæ neceſsi-
tatis,ſunt tamẽ magni timoris,primo quia hepar habet uias
ualde anguſtas,& timor eſt de oppilatione maiori, ſecundo
cum repercuſsiua ſint ſtiptica, & materiam incuneantia, ti-
mor eſt de apoſtematis induratione, tertio quia prohibent
reſudationem multoties in apoſtematibus intrinſecis neceſ-
ſariam,quarto quia ſunt cauſa retentionis cholerae, quæ eſt
magna cauſa faciens,aut fouens apoſtemata calida in hepa-
te.Ex quibus infertur.Primo quod ipſa debent eſſe in ſtipti-
citate remiſſa,licet poſsint eſſe notabiliter frigida ſecundũ
exigentiam ſui contrarii.Secundo quod niſi humor apoſte-
mans ſit ualde calidus,& ſubtilis,ſicut cholera naturalis de-
bent eſſe mixta cum aperitiuis,lenitiuis,uel inciſiuis. Ter-
tio quod oportet reſolutiua citius applicare in apoſtemati-
bus hepatis calid s quàm in aliis apoſtematibus calidis alio-
rum membrorum,in quibus reſolutiua ſunt dominantia ual-
de,in medio augmenti,uel in fine repercuſſiuis commiſcen
tur,ſed in his in principio augmenti debent commiſceri. In
reſolutiuis eſt timor,& nocumentum.Primo quia diſſoluũt
uirtutem,& ſubſtantiam hepatis,quę eſt ſanguis coagulatus.
Item apoſtema lapideant,& indurant reſoluendo partes ſub
tiles,quod eſt facile in hepate,ut ſupra dictum eſt in cap. de
oppilationibus. Quare oportet,ut inter hoc teneatur me-
dium quod eſt difficile. Et hæc ſunt uerba Gal.13.therapeu.
12.cap.hic ab Alman.poſita. Sed conſilium meum in tenen
do hoc medium, ut operemur ſine errore, uel cum pauco,
eſt ut alterum duorum faciamus, aut quod utamur medici-
nis non multum eleuatis in grad. ſecundum qualitates pri-
mas,neque ſecundum qualitates ſecundas,ſicut eſt ſtipticas,
reſolutio & ſimiles.Aut ſi uolumus his uti propter excellen
tiam ſui contrarii ſint aliqualiter refractæ cum medicinis ſi-
bi contrariis quas melius eſt non eſſe fermentatas,ut natura
poſsit ipſas dirigere contra ſua contraria.exempla autem ſta
tim ponentur. Eſt autem ſciendum, quod ſtiptica interius
ſumpta, magis ſunt apta nocere in apoſtemate concaui, quã
gibbi, quia citius ſibi occurrunt, & cum maiori ſtipticita-
te, cum magis occurrant cum ſuis partibus terreis. Secun
do ſciendum ſtiptica applicando non debere eſſe notabili-
ter frigida actu, tunc enim difficilis eſſet ſuæ uirtutis pene-
tratio,frigiditate actuali poroſitates obturante, quapropter
petiæ,uel philtrum in medicinis applicãdis infuſum aliquã-
diu in manu teneatur, ut illa frigiditas tepeſcat, ſed in apo-
ſtemate frigido debent eſſe calidæ actu non ſuperfluæ. In-
terius etiam ſumpta debent eſſe actu calida,niſi in caſu exceſ
ſiuæ caliditatis cum ſubtilitate humorum,frigida autem, &
calida interius ſumenda ſunt pro parte poſita cum poſuimus
digeſtiua. Tua autem intereſt uti eis, tàm interius, quàm
exterius ſecundum can.datos.utendo, ſcilicet his quæ non
ſunt ualde exceſsiua,ſecundum qualitates primas,aut ſecun-
das,aut ſi fuerint exceſsiua refrangendo ea cum contrariis.
Vnde ſi ſyrup.fuerit ſtipticus, ſicut roſaceus, de acreſta, de
acetoſitate citri,& ſimiles refrangatur cum ſyrup. uiola. de
nenuphare,aut cum aqua endiuiæ, nenupharis,uiol. & ſimi-
libus. Similiter ſi aqua fuerit minus frigida,ſicut aqua ſola-
tri refrangatur cum aqua cichoreæ,capil.uen.& ſimilibus tẽ
peratis,aut minus frigidis. Similiter ſi ſyrup. fuerit nimis
calid.aut nimis reſolutiuus,ſicut oximel compoſitum miſcea
tur cum ſyrup.de bizantiis,melle, paſſularum, & ſimilibus.
Item can. obſeruandus eſt in applicandis exterius. Vnde
in ſpeciebus ceroti ſandalini ponitur parum croci, aut ſchi-
nanthi, aut ſpicæ, & ſimilium contemperantium ſuperfluam
frigiditatem, ſimiliter in emplaſtris ſtipticis regioni hepa-
tis applicandis, ut puta factis ex roſ. burſapaſtoris, carne ci-
ton.& ſimilibus, ponatur aliquid chamæmillæ, meliloti,me-
dullæ uituli, & ſimilium. Similiter in reſolutiuis ponatur
aliquid mollificatiuum, aut inciſiuum, ſicut in ſucco eupa-
torii, aut abſinthii & ſimilibus reſoluentibus ponatur ali-
quid mucilaginis, maluauiſci, fœnugræci aut ſem.lini, uel
aliquid medullæ, aut pinguedinis, item ponatur aliquid ace
ti.Epithyma conueniens in principio apoſtematis ſangui-
nei.℞. aquæ roſ. aquæ endiuiæ, ana.℥.2.ace.℥.1. ſanda. rub.
ʒ.2.ſpodii.ʒ.1.miſce,& cum petia, aut philtro infuſo in eo
applicetur ipſis aliqualiter inter manus tepefactis. Vnctio.
℞.olei roſ.℥.1.ſpecierum ceroti ſandalini.ʒ.2.aceti modicũ,
ceræ quantum ſufficit,fiat unctio, ſed in eryſipelate cum his
miſceantur magis infrigidantia,ſicut ſuccus ſolatri, ſemper-
uiuæ,campho.& ſimilia, & exiſtente magno caumate ponan
tur actu frigida. Sed in augmento apoſtematis ſanguinei
cum ſupraſcriptis miſceatur aliquid olei de ſpica, maſtichi-
ni,aut chamomelini, & parum mucilaginis maluauiſci, fœ-
nug.aut ſem.lini,uel parum medullæ uituli,aut pinguedinis
alicuius,aut olei ſeſam. aut olei amyg. dul. & ita gradatim
quanto magis procedit augeantur reſolutiua addẽdo etiam
quædam mollificantia.ſed in eryſipelate etiam uſque ad de-
clinationem non ſunt addenda calida reſolutiua,aut mollifi-
cantia niſi in modica quantitate,& in fine principii apoſte-
matis ſanguinei conuenit emplaſtrũ factum ex cytoniis tri-
tis,cum far.hord.cũ aqua roſ.pauco aceti,aut citonia in ace-
to decocta,aut aqua tripla ad acetũ,quibus poteſt addi oleũ
roſ.& ſand.hæc.n.ſub forma emplaſtri fortius imprimũt,ſed
poſtea in proceſſu addantur prędictis oleũ de ſpica,maſtich.
pinguedines,medullæ,aut mucil.ſm exigentiam.Ex Auicẽ.
collige emplaſtrũ hoc expertum, & laudabile conueniẽs in
ſtatu,& declinatione.℞.ſtyracis liquidæ,ceræ. ana. darchi-
meth.10.maſtichis,croci,amomi.ana.darchim.4. olei de ar-
bore maſtichis,olei roſ.ana.darchim.2.uini cotylas duas, &
mediã.Eſt autẽ darchimet pondus.ʒ.1.ſed cotyla pondus.8.
℥.hoc medicamen hoc modo cõficiendum eſt,bulliant uinũ,
& olea ſimul ad conſumptionẽ uini,& cum ipſis miſceantur
reliqua,& reducatur ad formã unguenti. Quod ſi apoſtema
fuerit phlegmaticum epithimetur in principio regio hepa-
tis hoc epithimate.℞.olei ro.de ſpica,olei maſtich.aceti,ãn.
℥.1.miſce,& petia,uel philtrũ in eo infuſum exprimatur, &
aliqualiter inter manus calefiat,& applicetur,uel fiat unctio
ex prædictis addendo ceræ quantũ ſufficit.Sed in augmento
dimittatur oleum roſ.& acetum fit ſubquadruplum ad olea,
& applicetur ut ſupra,ſed in ſtatu cum prædictis ſuccus eu-
patorii miſceatur,& ſi opus eſt maiori reſolutione cum ali-
quali mollificatione ſupponatur emplaſtrum de meliloto.
Interim tamen cum aquis,ſyrupis,& electariis, clyſteribus,
& ſimilibus,& in hac diſpoſitione propriis adiuuetur, quæ
prouocent apoſtemate exiſtente in gibbo, & per uentrem
educant apoſtemate exiſtente in concauo, & ex prouocan-
tibus eſt oximel compoſitum cum aqua fœni. apii, aſpa-
ragi,& ſimilibus.Item dialacca,diacurcuma, quæ ſi uidean-
tur

tur nimis calida cum diarrhodō abbatis possunt temperari,
& ex simplicibus propriis prouocātibus, & confortantibus
sunt cin.cappares, & fistica. Si uero fuerit in concauo lenia-
tur uenter cum clysteribus,& dentur pil.alephanginæ, pilu.
de rheubarbaro,& similia. Quod si apostema fuerit melan-
cholicum,ponātur in principio repercusiua dicta in phleg-
matico,& his quæ præcipiuntur in phlegmatico, in augmen
to,in melancholico addatur farina fœnugræ.farina sem.lini,
aut oleum sesaminum,aut medulla uituli,aut aliqua pinguen
do,aut aliqua mucilago scilicet maluauisci,fœnugræ.sem. li-
ni,& similium, & procedente tempore admisceatur hyssopi
cerotum,& si maiori erit opus mollificatione cū eo misceа-
tur medulla uituli, aut aliud ex mollificantibus iam dictis.&
si fuerit in gibbo prouocetur cum aliquibus ex prouocanti-
bus dictis in phlegmatico distēperatis cum decoctione pas-
sul. & si fuerit in cōcauo tentetur eductio cum clyster. factis
ex decoctione senæ,epythimi,polipodii,salis indi, & similiū
cum sufficienti quantitate olei,aut sumat senam cum aqua la
ctis,aut cum decoctione passul.cui pro correctiuo addatur.
℈.s.zingi. Si uero hæc apostemata hepatis non cito interfi-
ciunt, neque etiam resolutis partibus subtilibus conuertan-
tur ad duritiem neque ad aliud membrum permutentur, ne-
que totaliter resoluant opus est ut maturentur ut uult Gal.
com.prognosticorum particula.1.super uerbo illo. Quod si
transierit diem.20.non enim sunt alii modi terminationum.
Quapropter cum hoc cognoueris per signa prædicta adiuua
maturationem conseruata uirtute, & calore innato, quantū
est posibile. Emplastrum conueniens est apostematibus
cal.℞.farinæ hordei.℥.4.farinæ fœnugr.farinæ,sem.lini,pin
guedinis anatis,anseris,porci,ana.ʒ.2.cyperi schinanthi,an.
℥.1.ammoniaci.℥.1.s.terebinth.℥.4.maluauisci mundati à li-
gno interiori cocti, & preparati lib.1.olei mastichini, olei
ros.ana.℥.3.cerę.℥.1.dissoluantur ammoniacum,cera & tere
binth.in cazola ad ignem,& cum dissoluta fuerint incoporē-
tur in mortario cum maluauisco dicto, & omnibus aliis hic
positis,secundum quòd melius fieri potest, fiat emplastrum,
& extendatur quantum de eo sufficit super corio,& calidum
hepati applicetur,sufficeret tamen medietas receptæ. Aiud
ex inuentione Ras.9.Almanso.in cap.de dolore,& apost.sto
machi magis æquale, & conueniens, ubi non certi simus de
maturatione,& uolumus magis intendere ad mollificationē
& resolutionem quàm maturationem,sicut debet fieri, quia
cum maturatione raro uita saluatur. ℞. uiol.siccæ.ʒ.10.ros.
rab.ʒ.5.spicæ odor.mast.ana.ʒ.3.cyperi,schinanthi, cal.arō.
ana.ʒ.2.farinæ fœnug.4.20.florum chamæmillæ sem. malua-
uisci alb.farinæ hordei,ana ʒ.10. conspergantur omnia cum
mucil.sem.lini,& fiat emplastrum. Emplastrum maturatiuū
apost.frigidorum.℞.bdellii,ammoniaci, oppopanacis saga.
ana.℥.s.farinæ,sem,lini,fœnug.ana.℥.3. maluauisci præpara-
ti,lib.1.olei de spica.℥.2.terebinthinæ.℥.s.dissoluantur gum
mi in uino, & cum dissolutæ fuerunt addatur cum eis tere-
binthina,& dissoluantur cum eis, postea ponantur omnia in
mortario & percutiantur cum pistello,& de eo super corio
extendatur,quantum sufficit. Ista enim emplastra cum hoc
quod maturant,confortant,mollificāt, & adiuuant naturam
ad mundificationem saniei post apertionem, & rupturam.
Sed rarisime cum maturatione saluatur uita,imo post aper-
tionem quandoque cito moritur,quandoque uita aliquando
tempore prolongata tandem moritur propter membri nobi
litatem,cum cuius tanto nocumento non potest saluari uita.
Maturantur autem huiusmodi apostemata cum interius sum
ptis,sicut lac asininum cum sacch.sumptum. Et sicut aqua de
coc.radicum aperitiuarum,ficuum,passularum,& dactylorū.
Postea facta maturatione adiuuetur eruptio natura non suf-
ficiente miscendo cum emplastris suprascriptis, cępe narci-
sci,fermentum,fimum columbinum,& similia, & iacendo su
per latere ægro se uelociter mouendo. Quod si erumpatur
fit penes Auic.eruptio,aut ad intestina sanie expulsa per me
seraicas ad ipsa, quæ eruptio accidit,quando est apostema in
concauo.Aut fit eruptio ad renes,& uesiccam,quæ fit dū apo
stema est in gibbo. Aut fit eruptio ad concauitatem uentris
inferioris,quando scilicet rumpitur substantia hepatis,& pā
niculus innoluens,& tunc sanies colligitur in inguine dex-
tro,secundum plurimum.Ego autem non uideo cur etiam p
meseraicas terminatas ad stomachum non posit esse effusio
saniei ad ipsum,cum etiam uideamus sanguinem effundi ab
hepate ad stomachum,imo stomachus recipit superfluitates
totius mediante hepate.Si ergo sanies effundatur ad stoma-
chum,uel ad intestina sumat in potu aquam mellis,debite ca
lidam,ut fiat mundificatio stomachi,& intestinorum, necnō
ulceris à sanie. Et attendatur uomitui, aut uentris solutioni
cum lenibus mundificantibus regiones illas maxime natura
tentante euacuationem per easdem.Si uero erumpitur ad re
nes, & ad uesicam, sumat aquam mellis cum lacte seminum
communium frigidorum. Vbi adsit notabilis caliditas,uel ēt
ponantur grana alchechengi ad bulliēdum,dum fit aqua mel
lis.Si uero esset remissa caliditas ponantur radices asparagi
apii, & similium diureticorum ad bulliendum,dum fit aqua
mellis.Si uero sanies contineatur in inguine, & sit notabilis
quantitatis,ut non sit uerisimiliter resolutio,perforetur uen
ter ubi est sanies cauendo sectionem musculi, ita ut perfore-
tur siphac nominatū ab.Auic.burabaton.Et fit foramen par-
uum in quo ponatur cannula pro extractionę saniei si fuerit
expediens.Et paulatim extrahatur secundum quod extrahi-
tur in extractione aquæ hydropicorum. Postea intendatur
consolidationi cum thure,mastiche,san.drach.bolo.arm.cha
rabe,& similium quæ sumantur cum aqua mellis, aut saccha-
ri,aut endiuiæ,plantaginis,& similium. Et in toto curæ pro-
cessu corrigantur accidentia,iuxta primam intētionem ter-
tii regiminis,secundum quod fueri expediens. Vltima autē
intentio tertii regiminis perficitur,ut infra. Regimen enim
sex rerum non naturalium in apostematibus calidis,debet es
se frigidum,sed magis in cholerico,quàm in sanguineo,& in
frigidis debet esse calidum,humidum in melancholico,siccū
in phlegmatico,unde primo in calid.eligatur aer frigid. uel
præparetur artificialiter modis supradictis. Et huic opposi-
tus eligatur in frigidis, uel præparetur cum igne, & simili-
bus.Diæta sit frigida, & ualde tenuis,sicut aqua hordei, cum
pauco iulep uiolati,uel sit aqua saccha. ita ut usque ad tertiū
nihil aliud detur nisi forte ptisana,quæ etiam continuetur us
que ad septimum, uel detur ius pulli parui cum agresta, uel
uino granatorum,donec perueniatur ad extremitates pulla-
rum.& olera,ut lactuca,atriplices,spinachia,endiuia, & he-
patica.Et si opus erit panis fiat ex hordeo,uel farre,aut ex fa
rina frumenti non omnino à furfuribus depurata, uinum nō
conceditur,nisi forte pauciferum, cui aqua permixta sit sex-
cupla.Procedente tamen tempore, & proprie cum uentum
est ad declinationem,diæta magis incrassetur. Et liberius ui
num concedi potest subtile non dulce. Sit quietus animo &
corpore,somnus iuuat ad digestionem, & doloris sedationē
& ratione huius deberet esse longus,nocet tamen attrahen-
hendo materias,eligatur ergo mediocris,scilicet septem ho
rarum,aut circa. Credo tamen minus malum esse declinare
ad somnum prolixiorem quàm oportet, & ad breuiorem
quàm oportet,præcipue in apostematibus calidis, in quibus
multum impeditur somnus. In frigidis uero similiter diæta
debet esse subtilis,licet non tantum quantum in calidis ad p
hibendum augmentum,& digerendum humorem. Nam fa-
cta diminutione in humoribus non fiet tantus fluxus,sed de-
bet esse circa temperiem aut declinans ad calidum,sicut pti-
sana,panis lotus, quæ si præparentur cum schinantho erunt
erunt præstantiora,postea præparentur cum croco,passulis,
& aliis digerentibus.Venter sit potius lenis, quàm strictus.
Et procurentur aliæ euacuationes naturales & etiam nō na-
turales sibi consuetæ sicut fluxus hæmorrhoidalis & ulcus
diu consuetum & similia. Somnus sit septem horarum, aut
circa. Quiescat animo & corpore. Cura apostematum
mirach & lacertorum uentris inferioris est proxima curatio
ni apostematum hepatis. Vnde eædem medicinæ & eiusdem
intentionis conueniunt in utrisque. Et non est differentia,
nisi quia in his debemus audacius repercutere in principio,
& proprie in augmento, & audacius resoluere in statu, &
declinatione quàm in apostematib.hepatis. Medicinæ ergo
positæ in apost. hepatis his accommodentur in exequendo
inrentiones similes tam uniuersales quàm particulares. Cu-
ra apost,meseraicę siue meseterii est similis curationi apost.
concauitatis hepatis.

De dolore hepatis. Cap. 97.

CVM quis malè fuerit coloratus, & cum hoc malam habuerit formam, habueritq́; dolorem in dextro latere apud costas posteriores, & fuerit eius malus color citrinus, et fuerit cū hoc in ore siccitas, et sitis uehemens,

Hoc cap. intitulatum de dolore hepatis est primum inter cap. dispositionum hepatis, de quib. agit Rasis in parte præsenti, quia dolor quantum ad quid nominis aut quid rei est satis manifestus. Diuiditur hoc cap. in partes. 3. In 1. determinat de dolore à causa cal. In 2. de dolore à causa frig. In 3. pro cura apostematum hepatis remittit nos ad curam apostematum stomachi. 2. ibi. Quod si malus color 3. ibi. Si autem aposte. in hepate fiant. Prima in duas. In. 1. ponuntur aliqua signa aposte. cal. in hepate. Secundo curam. 2. ibi. Aqua hordei. In. 1. dicit, cum aliquis fuerit male coloratus, & cum hoc fuerit malæ figuræ. i. habitudinis siue formæ, & habuerit dolorem in latere dextro apud costas posteriores, quæ dicuntur mendosæ, & color suus malus fuerit citr. & fuerit in ore sic. et sitis vehemens. Quæ duo signa postrema arguunt dominium caliditatis cum materia colerica, supple tu hic, dolor prouenit à causa calida.

Aqua † hordei, & succi herbarum; ut endiuiæ, & solatri, & cuscutæ cum syrupo acetoso, de saccharo alb. facto in potu tribuatur. Emplastrum † quoq; ex 2. sandalis, & rosis, & camph. & aqua ros. cum panno lineo loco superponatur. quod hoc modo fiat. Pannus in prædictis inuolutus superponatur: cumq́; tepere inceperit; remoueatur, & alius loco eius apponatur. in potu præterea sumat † granatorum succum, & rob, qui infrigidare consueuerunt. Hic quoq; à vino, & à confectionibus, quæ de melle fiunt sibi caueat, & à cibis calefacientibus. & sumat trochiscos de berberis. qui recipit succi berberis drachmas decem, seminis endiuiæ, seminis citrulli, portulacæ, seminis omnium. ana drach. tres, rosarum drachmas duas rauedseni, drachmam vnam, spicæ drachmam semis. informentur trochisci pondere aurei vnius, ex quibus detur vnus cum syrupo acetoso de saccharo, aut cum succo granati. venter quoque, si necesse fuerit; cum succo fructuum soluatur; vt sunt pruna, & tamarindi, & saccharo albo.

Hic ponit curam. Primo cum aqua hordei, & succis endiuiæ, solatri, cuscutæ, mixtis cum syrupo acetoso, simpliciter facto ex saccharo albo, quæ in potu tribuātur. Aqua quidem hordei per se ne forte mixta cum syrup. acetoso in stomacho acetosetur. Succi vero singulariter aut coniunctim mixti cū syrup. acetoso. Sunt enim aperitiui hepatis, confortatiui, & primi duo frigidi. Sed succus cuscutæ, circa temperiem notabiliter aperitiuus oppilationum, & proprie pori fellei. Secundo emplastrum, idest, epithyma ex duobus sandalis, ana, ʒ. 2. ros. ʒ. 1. camphoræ, ℈. s. aquæ ros. ℥. 3. in quo infundatur pannus & aliqualiter compressus regioni hepatis applicetur notabiliter frigidus. Et cum tepere cœperit remoueas & alius actu frigidus super ponatur. ait enim Auice. per frigiditatem actualem & potentialem caliditas hepatis superflua temperetur. Tertio in potu sumat vinum granatorum, scilicet muzorum aut acrium & similiter rob, idest, succos per decoctionem aut ad solem inspissatos qui frigidi sint sicut rob de agresta, de acetositate citri, limonis & similium cum aqua endiuiæ, hepaticæ & similium, aut cum aqua cocta cum saccharo. Quarto à uino confectionibus de melle & cibis calefacientibus abstineat. Quinto sumat trochiscos de berberis. Quorum descriptio. ℞. suc. berberis frig. & sic. in fine tertij sem. endiuiæ, citrulli, portul. an. ʒ. 3. ros. ʒ. 2. rauedseni. ʒ. 1. spicæ. ʒ. s. informentur trochisci pondere aur. 1. ex quib. detur unus cū syrupo acetoso, de sacch. aut cū succo granati. Sexto uenter, si necesse est cū succo fructuum soluatur, si haberi potest. si uero non. ℞. prunorum, tamarindorum, ana. ℥. 3. incidantur & infundantur in una lib. aquæ et media per decem horas, deinde bulliant, donec remaneat tertia pars aquæ & coletur sufficienter exprimendo & calida in potu exhibeatur & cum saccharo dulcoretur.

SCHOLIA.

Aqua hordei] in calida hepatis intemperie licet sit necesse frigidis medicamentis vti; tamen, cum virtus hepatis totam hominis vitam tueatur, atque conseruet; oportet eius vires reficere, & augere medicamine parum frigido, stiptico, abstergente, & aperiente. Emplastrum quoque] hepati valde inflammato confert. Granatorum succum] quæ locum habeant inter dulcia, & acetosa.

Quòd, si malus color, qui est cum dolore hepatis; fuerit albus, medius uidelicet inter eum, qui est cum fluxibilitate: & eum, qui est cum tumore, fueritq́; cum eo uentris solutio, & palpebrarum, atque extremitatum tumor; trochisci † de rauedseni cum syrupo acetoso de melle in potu dandi sunt. Rec. spicæ mastichis, suc. eupatorij, succi absinthij, seminis fœniculi, anisi omnium ana drach. 2. rauedseni drach. 10. informentur trochisci pondere aur. vnius, ex quibus vnus in potu omni die tribuatur. sumantur præterea mastix, spica, cyperi, schinanthus, calamus, aromat. croc. myrrha. deinde mirrha, & mastix in vino dissoluta cum alijs misceantur, & ex eis emplastrum hepati superponatur. æger † verò à cibis frigidis, & craßis abstineat. si autem hæc non suffecerint; trochisci de lacca cum apozemate de radicibus sunt dandi. Trochisci autem de lacca sunt isti. Rec. laccæ, rauedseni amborum ana drach. 3. spicæ, seminis apij, ameos, mastichis, schinanthi, sem. iuniperi, amygdalarum amararum, costi amari, rubeæ, succi eupatorij, asari, aristol. rotun. gentianæ omnium. ana. drach. 1. s. informentur ex his trochisci pondere aurei unius. Apozema de radicibus. Rec. corticum radicum apij, fœniculi amborum, ana drach. 10. sem. apij, sem. fœniculi, florum, schinanthi, ameos, omnium ana. dra. 5. ros. rub. spicæ odoriferæ amborum ana drach. 3. coquantur in lib. 1. donec ad tertiam redeant, & detur in potu cum prædictis trochiscis.

Hic ponit curam, quando est à causa frigida. primo per trochiscos de rheubarbaro, & emplastrum, secundo per regimen vitæ, tertio per trochiscos de lacca quos describit, & describit etiam decoctionem unam, quam uult dari cum dictis trochiscis. secunda ibi. Aeger uero. tertia ibi. Si aūt hæc. In prima parte dicit, quod si malus color, qui est cum dolore hepatis fuerit albus attestans phlegmati, medius, uidelicet inter eum, qui est cum fluxibilitate, id est, magna mollitiæ, qualis est mollities reperta in hyposarca supra, & paruam mollitiem qualis est mollities phlegmatici naturaliter dispositi, & medius etiam inter illum, qui est cum tumore hyposartico, & illum qui est in phlegmatico naturaliter disposito. Iste enim color, de quo est hic sermo, est proprie color cazetici qui est medius inter colorem hyposarcæ, & naturalem phlegmatici, sicut etiam mollities & tumor sunt medij. Quod si fuerint cum eo uentris solutio, & palpebrarum, atque extremitatum tumor, sicut aliquando accidit, trochisci de rauedseni cum oximelle dandi sunt in potu Rec. spicæ, mastichis, succi eupatorij, succi absinthij, sem. fœniculi, anisi. an. ʒ. 2. raued. id est, rhabarbarum, ʒ. 10. informentur trochisci pondere unius aur. ex quibus in potu omni die sumatur cū aliquo liquore proprio, sicut aqua absinthij, eupatorij, aut apozema statim describendum. Sumatur præterea. hic describitur emplastrum, Rec. spicæ, mastic. ciperi, schinanthi, calami, aromat. ana. ʒ. 2. croci. ʒ. 1. mirrhę ʒ. 2. conficiatur hoc modo, mirrha, & mastix in uino dissoluantur & cum alijs misceātur, & hepati superponātur. Et si non esset bene tenax, addatur plus de mastiche & mirrha. Aeger uero à cibis crassis & frigidis abstineat. Si autem hęc non suffecerint trochisci de lacca cum apozemate, id est, decoctione de radicibus dandi sunt, qui Recip. laccæ, rauedseni, amborum ana. ʒ. 3. spicæ. sem. apij, ameos mastichis, schinanthi, sem. iuniperi, amygdalarum amararum, costi amari, quia calidior rubeæ, succi eupatorij, asari, aristolochiæ rotundæ, gentianæ, ana. ʒ. unam semis, informentur trochisci ponderis, aurei. 1. Ex quibus detur unus cum apozemate de radicibus quod recipit, corticum radicum apij, fœniculi, ana,

li,ana.℥.10.ſem.apii,ſem.fœniculi florum ſchinanthi,ameos ana.ʒ.5.roſarum rub.ſpicæ odoriferæ,ana.ʒ.3. coquantur in lib.1.aquæ donec redeat ad tertiam,& detur in potu cũ prædictis trochiſcis. Certe ego non credo tantam quantitatẽ rerum in una lib.poſſe decoqui,immo uix ſufficerent tres lib. ex quo collige magnam quantitatem rerum debere poni in decoctione,cuius oppoſitum faciunt moderni. Sed mihi uidentur antiqui & moderni tenere extrema.complexiones iſtarum medicinarum ſunt ſæpe declaratæ ſuperius.

SCHOLIA.

Trochiſci de rauetſeni &c.] ſed utilius eſſet antea humores corrigere, & euacuare: poſtea exhibere trochiſcos. Aeger à cibis frigidis, & craſsis abſtineat] ne meatus obſtruantur hepatis.

Si autem apoſtemata in hepate fiant; eorum cura erit, ut apoſtematum,quæ in ſtomacho generantur.

Raſis in parte præſenti pro cura apoſtematum hepatis remittit nos ad capitulum de cura apoſtematis ſtomachi. Dolor hepatis aut eſt perforatiuus & fit à uentoſitate aut uapore craſſo ſub panniculo contento paruum ſpacium occupante.Aut eſt extenſiuum & fit à uẽtoſitate,aut uapore ſatis magnum ſpacium occupante,aut ab humore multo extẽdente. Aut eſt pungitiuus,& fit ab humore acuto panniculum pungente.Aut eſt grauatiuus,& fit ab humore multo aut craſſo ſiue apoſtemet ſiue non.Sunt & aliæ ſpecies dolorum,ſed hę communiter accidunt hepati.

Sed pro notitia cauſarum eſt ſciendum,quod cauſa immediata doloris eius eſt ſolutio continui, aut mala complexio panniculo communicata,cum hepar quantum ad eius carnẽ non ſentiat. Prima autem cauſa ſolutionis continui eſt uentoſitas,aut uapor craſſus extendens panniculum & faciẽs inflationem.Qui uapor & uentoſitas non inueniunt exitũ, aut propter multitudinem,aut propter oppilationem.Cauſę autem uaporum & uentoſitatum & conſequenter inflationis hepatis ſunt ſicut in inflatione ſtomachi dictum eſt. Aut ex parte ciborum & proprie illorum quæ in ſecunda digeſtione uentoſantur,quorum uentoſitas in hepate retinetur faciens eius inflationem,ſicut illa quę generatur in tertia digeſtione eſt cauſa erectionis uirgæ.Aut ſunt ex parte caliditatis mediæ inter reſoluentem inſenſibiliter, & non potentẽ humidum uentoſare, plurimum tamen cauſa materialis eſt multitudo phlegmatis aut melancholiæ,ubicunq; ſit in hepate,uenis,ſtomacho uel ſplene.Secunda cauſa ſolutionis continui aut malæ cõplexionis & cõſequenter doloris eſt multitudo humorum aut eorum acuitas abſque quod apoſtemẽt. Tertia cauſa eſt apoſtema calidum aut durum. Nam phlegmaticum raro facit dolorẽ notabilem. Quarta cauſa eſt motus criticus aut ſymptomaticus humorum qui dolorem faciunt aut ſuis uaporibus,aut quia ipſimet moti ad hepar implendo extendunt,& ſimul faciunt malam complexionem & ſolutionem continui.Quinta cauſa eſt oppilatio.Sexta debilitas.Sciendum tñ,quod quando dolor hepatis eſt fortis,aut eſt ab apoſtemate,aut à uẽtoſitate, & ſi eſt ab apoſtemate eſt febris & grauitas.Si uero à uentoſitate,nõ eſt febris neque grauitas,et talem dolorem reſoluit febris iuxta aph.49.ſeptimæ particulæ.Quibuſcunq; circundolet hepar his febris ſuperueniens ſoluit dolorem. Signa uentoſitatis & inflationis ſunt tenſio quædam in hepate,& additio feſtina & mutatio,proprium enim uentoſitati eſt cito augeri & minui, mutari & interpolare & ibi non eſt grauitas,neque alteratur cũ ea forma niſi uentoſitas habeat materiam fouentem,& quandoq; compreſsio ſedat eam,ſimiliter carminantia ſi ipſa uentoſitas non habet materiam.Signa uero malarũ complexionum,hepatis debilitatis, oppilationis apoſtematum patent ex cap.præcedentibus. Criſis uero cognoſcitur ex præcedenti ægritudine quæ cum ea terminatur.

Prognoſtica.Primum.Dolor hepatis ſanatur ſi ægritudines à quibus pendet ſanari poſſunt. Secundum eſt ex lib. Hippocratis inuento in ſepulchro,quando eſt dolor hepatis cum pruritu uehementi in camadati,id eſt,in collo uel poſteriori parte capitis & pollice pedis,& apparet bothor ſimile fabæ in collo moritur talis in quinto,ante ortum ſolis, & accidit ipſi difficultas urinæ cum diſtillatione propter oppilationem in collo ueſicæ,propter nocumentum lacerti eius. Et ratio huius eſt, quia hic dolor fit ab humoribus malignis, qui ſunt oppilatiui,ideo fit difficultas urinæ & in ipſis eſt caliditas & bauracitas,unde eleuantur uapores, qui faciũt pruritum in locis dictis,& natura tentat materiam expellere,& non poteſt niſi paruam partem permutare, cuius ſignum eſt bothor in collo,ergo ſignificatur,cum hæc ęgritudo ſit acuta,quod natura cito ſuccumbet,ſ.in fine quarti,ideo moritur ante ortum ſolis quinti diei.

Cura doloris hepatis ſi ſequatur uapores & uentoſitates inflantes & extendentes exigit ſex intentiones. Prima euacuat euacuatione integrata ex minoratiuo,digeſtiuo, & eradicatiuo,etiam iteratis ſi fuerit expediens.Secunda diuertit cum clyſteribus,& aliis generibus diuerſionum.Tertia aperit uias ut uentoſitas ubere poſsit exire. Quarta uẽtoſitates reſoluit hepar confortando. Quinta corrigit accidentia. Sexta ordinat debitum regimen ſex rerum.Sumat pro minoratiuo iuxta primam intentionem ſeptem pilulas de rhabarbaro,aut de eupatorio,aut de alchechengi.Et pro digeſtiuo ſyrupum aceto ſum compoſitum aut oximel compoſitum cũ aqua abſinthii cichoreæ & ſimilium,& pro eradicatione pilulas de raued aut aggregatiuas aut electarium indum. Pro ſecunda intentione utatur clyſteribus carminantibus uentoſitatem,& euacuantibus humores, ex quibus uentoſitas generatur. Et aliquando ponantur uentoſæ ſub hepate. Sed pro tertia utatur dialacca, aut diacurcuma & ſi uiderentur nimis calidæ cum diarhodon temperentur. Sed pro quarta utatur fomentis reſoluentibus uentoſitatem, ſicut eſt fomẽtatio cum oleo de ſpica, aut cum decoctione in uino,aut aqua carminantium uentoſitatem ſicut ſpica,anhetum,ruta & ſimilia,aut cum ſacculis ex milio aut furfure torrefacti, aut uino aſperſis,& apud Auicennam conſyderetur, ad quod latus declinet uentoſitas,nam ſi extenditur dolor ad partes inteſtinorum, tunc ſolue uentrem prius cum prædictis, deinde ſolue uentoſitatem,& ſi extenditur ad diaphragma, oſſa pectoris,& dorſum adminiſtra diuretica ſicut dialacca &c. Deinde reſoluentia uentoſitatem prædictam. Sed pro quinta intentione corrigantur accidẽtia ſecundum exigentiam. Pro ſexta uero apud Auicennam conuenit uinum purum in ieiunio,ſed in modica quantitate,uitet potum aquæ frigidæ,ſit parcus in cibo & potu,qui tamen declinent ad calidũ & ſiccum ſecundum plurimum,& utatur aperiẽtibus & carminantibus uentoſitatem,& uitet multiplicantia uentoſitatem & oppilãtia,ſed de his dictum eſt in paſsionibus ſtomachi,& dicetur in colica uentoſa & tympanite, inter cætera notabiliter exercitetur ſtomacho ieiuno.Doloris autem pẽdẽtis à reliquis cauſis,ſ.à mala complexione ſine materia & cum materia,ab apoſtematibus,ab oppilationibus & debilitate,cura patere poteſt ex capitulis præcedẽtibus & pro magna parte patet ex textu Raſis.Auicenna tamen appropriat quædam in cura doloris hepatis,ſicut trochiſcos de rhabarbaro,confectionem de rhabarbaro, diacurcuma & ſimilia, quæ lege in eo in proprio capitulo.

De Icteritia. Cap. 98.

SI cum icteritia.Quia icteritia ſecundum plurimum cauſatur uitio Kyſtis fellis, ideo de ipſius anatomia iuxta morem conſuetum agendum eſt.kiſtis fellis,quæ deſcriptiue eſt membrum inſtrumentale paruum, figurę oblongæ ad rotunditatem tendentis ſub media pennula hepatis collocatum ex una pellicula,neruo,arteria & uena compoſitum ex fundo,& collo trifurcato integratum,ad mundificandum choleram à ſanguine,ipſamq; ad fundum ſtomachi pro uigoranda digeſtione expellẽdum,ad inteſtinum duodenum,pro uigorãda expulſione finaliter ordinatũ.Eſt quidẽ inſtrumẽtale,quia compoſitum & ad operationes,pro conſeruatione indiuidui,neceſſarias totiq; communes ordinatum.Paruum quidem ſaltem in comparatione ad ſplenem, cum minor ſit quantitas choleræ quàm melancholię.Eſt autem figuræ oblongæ,ſic enim aptius diuidi poteſt in collum & fundũ eius. Tendit autem ad rotunditatem,quia hæc figura eſt omnium capaciſsima & à nocumentis magis tuta, & eſt collocatum ſub media pennula hepatis quantum ad fundum, licet collum à medio hepatis originẽ trahat. Hoc enim conueniens fuit,ut cholera ſuperflua poſſet apertius ad ipſum purgari,in

medio enim hepatis perficitur digestio, & in ea parte cholerę resecatio. Et ex hoc patet cōcordia. Gal. 5. de iuuamentis membrorum dicentis Kystim fellis in medio collocari inter uenas, quę deferunt chilum ad hepar, idest, meseraicas & uenas, quæ deferunt sanguinem ad membra, id est, uenam chilim. Hoc enim intelligitur de collo eius, quantum ad ipsius originem: non autem de fundo, & est composita ex unica pellicula habente tres species uillorum, sola enim sibi sufficit ex unico neruo, & unica arteria uenientibus ad ipsam ad dandum ipsi sensum & uitam, & hi sunt rami nerui & arteriæ, qui delegati sunt à cerebro & corde ad hepar, uena autem ipsam nutriens descendit ab hepate. Est autem integrata ex fundo ad continendum choleram in modum sacculi, & collo eius trifurcato. Prima autem pars colli continua fundo fert choleram ad fundum, & ipsam refert cum expellenda est ad stomachum, & ad intestina, propterea dixit Gale. 3. uirtutum naturalium, quod Kystis per idem collum attrahit choleram & expellit. Hoc autem collum bifurcatur. Vna pars tendit ad medium hepatis siue melius ab ipso oritur, quæ solum est cholerę ad Kistim delatiua. Alter autem ramus tendit uersus fundum stomachi, & intestinū duodenum, & bifurcatur in quibusdam, una eius pars, quæ est minor, uadit ad fundum stomachi, ad uigorandum digestionē. Altera autem pars, & maior uadit ad duodenum ad uigorandum expulsiuam intestinorum propterea fęces sunt citrinæ. Si autem contingat quod maior est ramus, in quibusdam tēdens ad stomachum, illi sunt infelices à generatione cum fere quotidie choleram euomant, & sunt stricti secūdum uentrem. Postea in deffinitione exprimuntur tres fines Kystis fellis. Vnus ad mundificandum choleram à sanguine ne nutritionem impediat. Secundus est ad uigorandum digestionem stomachi. Tertius ad uigorandum expulsiuam intestinorum. Et ex his patet, quia Kystis fellis est complexionis calidæ & siccæ, quantum ad complexionem innatam, actuatam per influentem, & potest pati omne genus ægritudinis simplicis, & compositæ, præcipue frequenter patitur oppilationem, ad quam sequitur icteritia de qua Ras. agit in præsenti capitulo. Icteritia dicta est ab aue icteri croceo colore. Et est auis, quæ comedit ficus. Vnde Plinius. Icteris uocatur auis à colore, quæ si spectetur ab icterico sanari illud malum tradunt & auem mori, à quibusdam dicitur morbus arcuatus, ab iri arcu propter colorum uarietatem. Icteritia descriptiue apud Auicen. 15. tertij est alteratio coloris fœda, ad citrinitatem tendens, aut nigredinem propter cursum humoris citrini aut nigri ad cutem & quę sequuntur eā. Icteritia est triplex citrina, nigra, & uiridis. Citrina pendet à cholera citrina. Nigra à cholera nigra, siue melancholia. Viridis à cholera uiridi, uel ab utrisque simul mixtis. Ex colore enim citrino admixto colori nigro resultat color uiridis. His ergo duobus humoribus uenientibus ad cutim causatur icteritia uiridis. Quanquam sit imaginabile à cholera uiridi prassina uel zinaria sparsa, ad cutim fieri icteritiam uiridem. De hac tamen cum rarissime contingat perpauci autores faciunt mentionem. Hi autem humores si putrefierēt facerent febres, cholera quidem tertianam, melancholia quartanam, ambæ simul utranque.

Causæ autem citrinæ. Secundum plurimum est ex parte hepatis, & Kistis fellis. Et causa nigræ est ex splene. Et quādoque accidit ex hepate, cum superfluat eius caliditas. Et quandoque accidit ut sit causa citrinæ aut nigræ simul complexio communis corpori cum superfluit in caliditate, conuertitur enim sanguis partim in choleram, partim in melancholiam per adustionem. Sed loquamur prius de causis citrinæ. Causæ ergo icteritiæ citrinæ sunt, aut multitudo cholerę & generationis eius, aut prohibitio euacuationis eius. Causæ autem multitudinis cholerę sunt primitiuæ, aut corporeæ. Et primitiuæ aliquæ sunt extraneæ, sicut morsus serpentis qui dicitur generati, morsus tyri uel uespæ grossę, & punctura pediculi uulturis, & res bibitæ sicut fel leopardi & uiperæ quando nō interficiunt statim, & ita sunt omnes medicinæ fortissimæ caliditatis adurendo sanguinem in choleram. Sunt autem quædam non extraneæ sumptæ ex sex generibus rerum sicut æstas & aer ualde calidus & siccus & uenti similes, & influxus cœlestes, sol, ignis, & huiusmodi. Item potus calidi sicut uinum, potus aquæ uitis, & aqua multi mellis, & omnia notabiliter dulcia & amara & acuta, & maxime res cal. subtilis substantiæ quæ sunt aptæ superflue decoqui. Item ex parte artificij sicut res fixæ aut superfluæ assatæ, ex his enim est apta multa cholera generari. Item uigiliæ superfluæ & exercitium intensum & maxime sub æstu solis aut circa materiam adustiuam. Similiter accidentia animi multū inflammantia sicut ira, & timor &c. Causæ autem corporeæ sunt, aut propter totum aut propter hepar, licet stomachus coadiuuet & cor, & cum multum sunt calidi. Propter totum quidem sicut quando totum corpus multum supercalesit à febre, aut ex alijs causis. Subtile enim sanguis conuertitur in choleram. Et quandoque choleram cum multa est & acuta, natura stimulata critice aut symptomatice expellit ad cutem sicut plerunque accidit in febribus cholericis iuxta Aphoris. 62. quartæ particulæ. Quibuscunque febribus in septima aut nona, aut undecima, aut decimaquarta die icteritia superuenit bonum, si non dextrum hypochondrion durum fiat. Si uero fit non est bonum, & tunc fit subito icteritia. Quandoque fit paulatim quando illud quod de cholera paulatim generatur, ad cutim transmittitur & non resoluitur propter spissitudinem cutis, uel crassitiem materiei, uel prohibitionem resolutionis ab aere frigido, & proprie quando flant uenti septentrionales. Similiter contingit in retentione sudoris à quacunque causa fiat. Propter hepar uero quando est calidissimæ complexionis, & tunc fere semper homo est aliqualiter ictericus, aut quando superflue calesit, sicut in febribus & apostematibus calidis. Aliquando etiam supercalesit hepar supernaturaliter propter longam morā cholerę in ipso, aut propter oppilationem, aut debilitatem expulsiuæ suæ, aut debilitatem attractiuæ Kystis. Et ita de alijs causis præter modum inflammantibus hepar, ut panni calidi, clysteria calida quibus aliquando utimur in colica, aquæ uitis, & potius reliqui superflue calidi. Prohibitio autem euacuationis est, aut ab hepate, aut à Kysti, aut ab intestinis, aut ab alijs membris. Ab hepate quidem, quia uirtus eius expulsiua aut separatiua siue discretiua est debilis propter aliquam eius ægritudinem, aut forte, quia oppilatum est propter causas oppilationis suprascriptas, aut facta est oppilatio in principio uel circa principium canalis, per quem Kystis recipit choleram ab hepate siue illa oppilatio sit con iuncta apostemati siue nō. Ex parte uero kystis sumunt causæ multipliciter aut propter debilitatem attractiuæ eius aut intensionem eius, unde attrahit multum uice una, & impletur nimis & extenditur præter modum, & sic debilitatur maxime secundum uillos longitudinales & latitudinales, ut neque possit expellere neque attrahere. Item aliquando accidit propter nimis festinam attractionem, quod aliquod phlegma simul cum cholera attrahitur nondū facta perfecta separatione in hepate, quapropter fit oppilatio, aut in meatu per quem cholera attrahitur ad ipsum, aut per quem expellitur ad stomachum aut ad intestina. Quapropter huiusmodi oppilatio potest esse in triplici meatu, scilicet, aut in illo per quem attrahit ab hepate, aut per quem expellit ad fundum stomachi, aut per quem expellit ad intestina. Sed per communitatem ab intestinis fit icteritia, quando oppilatur extremitas meatus Kystis fellis ad ieiunum propter phlegmata, quæ sunt in ipsis intestinis obturantia orificium dicti meatus, uel dum ipsa intestina sunt oppilata ut in colica & ileos dicetur. Cholera etiam crassa replens intestina potest esse causa, cur cholera existens in kysti non ueniat ad intestina quamuis meatus sit apertus. Et in hoc casu aliquando cholera in intestinis retenta ascendit ad stomachum per reuolutiones intestinorum, & fit ardor in stomacho, & corruptio digestionis, uertigo & similia. Et in his casibus non habens descensum per intestina reuertitur ad hepar, & postea spargitur cum sanguine per totum, & est causa icteritiæ. Hoc autem est ualde raro, & non nisi sopita expulsiua uel destructa sopito, aut destructo intestinorum sensu, uel etiam destructa operatione uillorum latitudinalium ipsorum intestinorum, quando aliquando accidit propter nimiam ipsorum extensionem, unde colica est causa icteritiæ & antecedit eam, & aliquando icteritia antecedit

dit colicam, quando propter oppilationem aut aliam causam cholera retenta non uenit ad intestina ad stimulandum expulsiuam, & lauandum intestina, & pendent ambæ, scilicet icteritia, & colica ab eadem causa communi, utputa ab oppilatione pori fellei uenientis ad intestina, ultimo fit per communitatem ab aliis membris, sicut quando propter oppilationem pororum cutis prohibetur choleræ resolutio. Icteritia nigra in causis similatur icteritiæ citrinæ. Est enim quandoque propter multitudinem melancholiæ, quandoque propter prohibitionem euacuationis eius. Causæ uero multiplicationis eius, quandoque sunt primitiuæ sicut caliditas aeris adurens & frigiditas congelans, necnon cibaria proportionata generationi melācholiæ, de quibus dictum est in cap. de melancholia. Causæ corporeæ sunt superflua caliditas hepatis aut totius adurens sanguinem, & crassum eius conuertens in melancholiam. Aut eorum superflua frigiditas congelando sanguinem denigrans & in melancholiam conuertens. Causæ autem calefacientes & infrigidantes possunt esse primitiuæ iam dictæ & corporeæ sicut febres adurentes & totius frigiditas superflua maxime siccitati coniuncta. Item aliquando hæc icteritia est critica sicut in febribus quartanis aut ægritudine splenis, & fit in paruo tempore cum uirtus expellens est fortis & materia non multum crassa. Aliquando uero fit in longo tempore melancholia, paulatim generata & paulatim ad cutim expulsa. Secūdo icteritia nigra fit propter prohibitionem euacuationis sequentem debilitatem discritiuæ & expulsiuæ hepatis, aut debilitatem attractiuæ splenis aut nimiam eius repletionem. Aut oppilationem rami uenæ portæ deferentis melācholiam ad splenem, aut oppilationē meatus à splene ad os stomachi, aut propter oppilationem intestinorum aut meseraicarum, quæ ab ipsa terminantur. Ego autem uidi icteritiā nigram sequentem gibbositatem per quam fiebat tanta compressio super splenem, ut non posset recipere melancholiam sibi ab hepate delegatam, aliquando duæ iecteritiæ, scilicet, citrina & nigra simul coniunguntur propter causas & nocumenta communia hepati kysti fellis & spleni, aut quia duæ choleræ ex sanguine generantur per eius adustionem, uel cū sanguine commiscentur & sparguntur in toto. Signa icteritiæ secundum eius tres species sunt manifesta uisui. Manifestatur autem secundum plurimum in coniunctiua oculi ꝓpter eius albedinem facientem, ut omne minmum uestigiū in ea facile & subito appareat. Sed opus est ut ponamus signa cuiuscunque propria & causarū eius incipiendo ab icteritia citrina. Primum signum ferre commune omni icteritiæ citrinæ est urinæ citrinitas propter mixtionem choleræ cum ea, imo interdum tanta fit choleræ adnixtio cum aquositate urinali, ut urina appareat nigra & stante icteritia quanto magis tingitur tanto maior significatur fortitudo expulsiuæ hepatis, licet melius esset ut expelleretur ad intestina. Secūdo minoratur appetitus propter caliditatem & horribilitatem choleræ, & econtra multiplicatur sitis. Tertio, corpus exiccatur & extenuatur. Quarto, fit paulatim nisi icteria sit critica. Quinto, fit pulsus paruus & durus propter debilitatem uirtutis & arteriæ exiccationem à caliditate & siccitate superflua & mala restauratione, non est tamen uelox, quia uirtus non est ita fortis ut uelocitare posit propter malitiam complexionis, & hæc sunt signa icteritiæ citrinæ absolutę fere cōmunia cuicunque icteritiæ citrinæ. Signa uero causarum sumuntur hoc modo. Nam si fuerint primitiuæ earum præcessio & nocumentum ex eis in corpore derelictum declarant eas, nam si fuerit morsus animalis uenenosi, ipse morsus est signum & aduentus icteritiæ satis festinus, & similiter si sumpserit uenenosa ipsum præcesio. Aduentus festinus icteritię & reliqua accidentia ueneni significant ipsam. Item non apparent aliæ causæ icteritiæ. Et similiter significāt reliquæ causæ primitiuæ ex earum præcesione & nocumento ex ipsis derelicto. Et quia non apparent præter eas aliæ causæ icteritiæ. Causæ uero corporeę cognoscuntur hoc modo. Nam si fuerit icteritia propter nocumentum totius, significatur ex ægritudinibus totius sicut sunt febres, quæ adurendo subtile sanguinis conuertunt in choleram. Aut forte debilitādo uirtutem prohibent separationem choleræ à sanguine, & hæc icteritia fit paulatim. Et non apparēt fęces albæ sicut in icteritia sequente oppilationem, imo fere omnia exeuntia apparent citrina, nec apparet grauedo quæ sentitur in oppilatiua. Signa uero malarum complexionum hepatis debilitantis suam uirtutem, oppilationum & apostematum eius dicta fuerunt superius cum pertractatæ fuerunt eius ægritudines. Cognoscitur autem pendere à caliditate superflua hepatis sibi naturali, quia fere semper est homo aliqualiter ictericus. Tertia uero significatur per ægritudines præcedentes in quibus uerisimiliter talis crisis potest & consueuit fieri. Hæc autem sunt febres cholericæ iuxta Aphor. 621 sextæ particulæ superius allegatum. Et est cum pluribus conditionibus laudabilis crisis. Secūdo, quia forte coniungetur nauseę subuersio & forte aliquis uomitus aut secessus cholericus, instantia uigiliarum, paruitas appetitus, linguæ siccitas & amaritudo cibi, quæ omnia fiunt ex agitatione materiæ cholericæ, imo aliquando fiet anhelitus constrictio, & diuersitas in uaporibus à materia agitata eleuatis prouenientibus ad pulmonem. Et forte per eosdem nocebitur cor, & fiet pulsus diuersus & fit in paruo tempore. Symptomatica uero cognoscitur per eadem signa, sed cum est paucis aut nullis conditionibus laudabilis crisis. Cum uero cholera non expellitur ad cutim critice aut symptomatice fit icteritia paulatim & in longo tempore. Et hæc ut plurimum sunt signa icteritiæ sequentis multiplicationem choleræ, quibus omnib. signum commune est quod omnia exeuntia sunt citrina. Ad differentiam icteritiarum quæ sequuntur prohibitionem euacuationis choleræ in quibus fere nunqua omnia exeuntia sunt citrina. Prohibitio autem euacuationis choleræ, quæ sequuntur aut debilitatem discretiuæ & expulsiuæ hepatis & debilitatem discretiuæ kystis aut expulsiuæ eius, aut oppilationem, cognoscitur hoc modo. Nam si sequatur debilitatem uirtutum de quibus supra, icteritia fit paulatim & in longo tempore neque est ualde intensa, & fæces non apparent albæ sicut in oppilatiua, imo medio modo se habentes inter albedinem & citrinitatē. Item adsunt signa debilitatis uirtutum hepatis, de quibus in proprio capitulo sufficienter actum est. Signa uero debilitatis Kystis cum constantia hepatis sunt, quia urina fit multum citrina, & in paruo tempore & icteritia satis intensa, neque apparent reliqua nocumenta hepatis. Oppilatiuæ uero signa sumuntur hoc modo. Nam si oppilatio fuerit in poro felleo existente sub media pennula per quem cholera delegatur ad Kystim cognoscitur, quia adest grauitas in hepate & inflatio propter retentionem choleræ in eo. Et prius fit icteritia & urina citrina, postea fæces dealbantur. Si uero oppilatio fuerit in poro felleo terminato ad duodenum prius apparent fęces albæ, postea fit urina citrina, & icteritia & forte commouetur nausea, subuersio & uomitus cholera retenta & deriuata ad stomachum, & uenter strīgitur, & forte fit colica, cuius causa est oppilatio iam dicta. Cognoscitur autem quod colica sit causa icteritię quando ipsa præcedit icteritiam. Cognoscitur autem quod sit oppilatio in poro felleo terminato ad stomachum ex diminutione digestionis stomachi, & ꝙ non repræsentatur amaritudo in ore secundum quod consueuit, & cum hoc icteritia est remissa, & fit in longo tempore & fæces sunt citrinæ.

Signa uero causę oppilationis sumuntur hoc modo. Nam si causa est humor crassus significatur per regimen præcedēs. Et si causa eius est nascentia rei alicuius in meatu, aut eius incarnatio significabitur per asiduationem icteritiæ, & per asiduationem signorum oppilationis, & paucitas iuuamenti per administrationem clysteriorum & reliquorum apparentium, & si oppilatio fuerit attenuatoria sequens apostema membra uicini aut aliud simile cognoscitur per signa apostematis illius membri, aut alterius similis ægritudinis potentis oppilare attenuatoriè.

Prognostica. Primum. in omni oppilatione meatus hepatis ad fel, aut meatus fellis ad intestina, quæ ex incarnatione ut poro siue carne orta in meatu non speratur sanitas. Secūdum. Secundum plurimum uelocius generatur icteritia citrina quā nigra, quia facilius & uelocius à causis extraneis generatur cholera quàm melancholia. Tertium. Sicut icteritia citrina est frequens crisis ægritudinum hepatis, & Kystis fellis ægritudinum cholericarum, ita icteritia nigra splenis & melancholicarum. Quartum. In illo qui habet icteritiam

factam & non curatur neque materia expellitur eſt timor. Nam pluribus eorum accidit mors ſubita materia repente communicata cordi aut alteri membro nobili. Quintum. Eſt Aphor.62.quartæ particulæ.Quibuſcunque in febribus in ſeptima aut nona aut 12.aut.14.die icteritia ſuperuenit bonum ſi dextrum hypochondrium non durum fiat. Si uero durum fiat non bonum.Sextum.Hippocr.dixit in his quę referuntur ad ipſum quod icteritiæ ſpecies eſt mala, quando in urina patientis ipſa eſt ſimilitudo orobi,id eſt, corpuſculorum generatorum per aduſtionem, & eſt profundatio in uentre propter exiccationem & tremor,& impotentia locutionis propter debilitatem uirtutis animalis interficit enim in 14.uel circa ſecundum tenorẽ uirtutis.Septimum. Quando diu remanet urina alba aut parum tincta icteritia non curata,eſt timendum quod habens eam cadat in hydropiſim,ſignificatur enim quod oppilatio eſt ex frigore.

Quod icteritia ſit nigra ſenſui manifeſtum eſt, cuius cauſa coniuncta ſemper eſt melancholia. Hæc autẽ ſecundum plurimum prouenit uitio ſplenis, poteſt tamen uitio totius & hepatis prouenire. Sed icteritia citrina nũquam prouenit uitio ſplenis.Et cum hac icteritia nigra undecunque proueniat frequenter mirach eſt extenſum cum dolore & grauedine propter multiplicationem uentoſitatis & craſsitiem humoris.Et ſecundum plurimum natura eſt conſtricta,licet quandoque non, cum melancholia eſt aduſta ſtimulans expulſiuam.Et tertio eſt digeſtio mala & deterior quàm appetitus. Et quarto eſt cum ea malitia animæ,id eſt,malę cogitationes & triſtitia,& malitia animę, id eſt,oris ſtomachi. Et uarietas,id eſt,error in uirtutib. cõprehenſiuis propter uapores melãcholicos petentes cor & cerebrum.Quinto,egreditur quandoq; ſudor niger ſicut in citrina egreditur ſudor citrinus. Sed quod hæc icteritia ſit uitio ſplenis cognoſcitur.Primo,quia eſt uehementioris nigredinis quàm proueniens uitio totius,aut hepatis. Secundo,durities, magnitudo ſplenis & dolores eius,qui ſunt in ſiniſtro latere ſeparant eam ab ea,quæ uitio totius & hepatis contingit.Tertio,quia licet in ſplenetica ſit quandoque egeſtio & urina nigra cum ſuperfluit nocumentum eius, tamen ſecundum plurimum non eſt in ea urina nigra. Sed in ea, quæ uitio totius aut hepatis accidit fere ſemper eſt urina nigra. Item præceſſerunt nocumenta totius aut hepatis cum incolumitate ſplenis & econtrario cum eſt ſplenetica. Sed diſtinguitur inter eam, quæ prouenit uitio totius ab ea quæ uitio hepatis,quia in illa præceſſerunt nocumenta totius ſicut febres adurẽtes,aut ſuperflua totius frigiditas,& in proueniente uitio hepatis præceſſerunt ægritudines eius ſicut malæ complexiones,oppilationes,apoſtemata, & debilitas diſcretiuę & expulſiuę hepatis ſequens aliquam ægritudinẽ eius.Factam uero propter oppilationem in meatibus ſignificant grauitas uehemens & difficultas dormiendo ſuper latus ſiniſtrum.Sed facta propter apoſtema durum ſplenis ſignificant grauitas, tumor & durities ipſius.Sed in facta propter debilitatem attractiuæ ſplenis nihil tale accidit. & nota quod ſecundum plurimum quando eſt debilitas attractiuę ſplenis,aut eſt oppilatio in meatu per quem tranſit melãcholia ad ſplenem,ſplen non eſt tumidus, & contra, quando eſt oppilatio in meatu per quem natura expellit melancholiam ad os ſtomachi eſt ſplen tumidus. Facta autem uitio hepatis ſignificatur,quia prima nocumenta fuerunt in hepate, quorum ſigna ſuperius præceſſerunt cum incolumitate ſplenis. Et non eſt nigredo pura ſicut in ſplenetica licet quandoque nigredo in hepatica ſit magis luminoſa cum melancholia eſt aduſta reſeruatis in ea quibuſdam partibus igneis. Econtrario melancholia ſplenetica eſt terrea opaca, & ſignificat ipſum nocumentum in urina.Et ſi fuerit corruptio,id eſt,digeſtio corrupta hepatis per quam generatur melancholia propter dominium caliditatis & ſiccitatis erit nigredo icteritię decliuis ad citrinitatem. Et ſi ſuerit illic dominium caliditatis & humiditatis erit nigredo cum rubedine, & ſi fuerit dominium frigiditatis & ſiccitatis uincente frigore, nigredo declinabit ad uiriditatem,ſed ſiccitate uincente declinabit ad nigredinem,& ſi fuerit dominium frigid.& humi. humiditate uincente declinabit ad citrinitatem quandam, ſed frigiditate uincente ad uiriditatem. Spleneticæ uero color unus,ſcilicet,nigredo pura abſque declinatione & alios colores.diuerſificantur etiam colores icteritiæ melancholicæ ſecundum diuerſitatem ſpecierum melãcholiæ,ſ. ſanguineæ, cholericæ,phlegmaticæ,& melancholicæ,quæ tanta diuerſitas non reperitur in ſplenetica.

Prognoſtica.Primum,icteritia nigra eſt rarioris euentus quàm icteritia citrina.Secundum,icteritia nigra magis prolongatur,& cæteris paribus difficilius curatur quàm citrina. Tertium, icteritia nigra eſt frequenter criſis ægritudinum ſplenis melancholicarum.Et nota quod quãdoque aggregatur utraque icteritia ſimul,quia choleræ & ei quod ipſum admiſcetur ex ſanguine accidit aduſto,& fit nigra aliqualiter, & aliqualiter remanet de citrinitate priori. Et quandoque componuntur ambo humores ſimul, quia in hepate & ſplene ſimul eſt nocumentum.Et tertio,quia ſanguis per aduſtionem ſecundum partem ſubtilẽ uertitur in choleram,& ſecũdum partem craſſam in melancholiã,& ex his duabus icteritiis ſimul mixtis ſm plurimum conſurgit color uiridis, licet ſit imaginabile icteritiam uiridem à cholera uiridi pendere, ſcilicet,praſsina aut cinaria.Huius autem icteritiæ uiridis ſigna poſſunt ex dictis elici & ſimiliter prognoſtica.

SI † cum icteritia fuerit febris; ſuc. endiuiæ, & ſolatri, & aqua hord. ægro in potu tribuatur. ipſe quoque ex cucurbita, & chryſolachana, & citrullis, et his ſimilib. herbis frigiditati attinentibus nutriendus eſt. & ſyrupum acetoſum ex fortiſsimo aceto in potu ſumat. hepati præterea emplaſtrum † ex duobus ſandalis eſt ſuperponendum. ei uẽter ex ſucco prunorum & ſacch. ſoluendus. quæ ſi non ſuffecerint; trochiſci de camphora cum ſucco granatorum dandi ſunt. Trochiſci de camphora. Rec. ſacchari ſpodij, roſarum rub. omnium, ana drach. 3. ſem. endiuiæ, ſem. citrullorum, cucurbitæ, lactucæ, portulacæ, ſem. ex omnibus ſandalis rub. omnium an. drach. 1. formentur ex his trochiſci pondere drach. 2. ex quibus quotidie unus cum ſexta drach. 1. de camphora detur. ſi autem æger uenas habuerit plenas, fueritq; diu ex quo minutus non fuerit; phlebotometur.

Hoc cap.diuiditur in tres partes. In prima curat icteritiã cum febre.In ſecunda icteritiã ſine febre.In tertia docet remouere colorem maxime in oculis remanentẽ. ſecunda ibi. Quod ſi icteritia fuerit ſine febre.tertia ibi.Si autẽ icteritia in oculis remanſerit.In prima parte curat hanc icteritiã cũ febre ſeptem auxiliis.Primo.℞.ſucci endiuiæ,℥.1.ſucci ſolatri.℥.s.aquæ hordei,℥.3.miſce,his ad libitũ poſſet addi parũ ſacchari,hæc mixtio ſumatur quatuor aut quinque diebus, & ualet in icteritia cũ febre ſiue ſit coniuncta oppilationi ſiue non.Secundo quod nutriatur ex cucurbita aut chryſolachana,quæ eſt aureum olus à colore aureo.Nam χρυσὸς aurum & λαχανὸν olus.Et eſt attriplex,frigida eſt & humida in primo,& apud aliquos tẽperata citrullis, & ſimilibus, ſicut cucumerus,anguria quæ ſunt frigida.Tertio,ſumat ſyrupum acetoſum ſimplicem ex fortiſsimo aceto,eſt enim magis aperitiuus,& poteſt ipſum ſumere cum aqua endiuiæ,& in oppilatione melior eſt cum aqua cuſcutæ. Quarto hepati ſuperponat emplaſtrum ex duobus ſandalis,ſ.albis,rub.Item ſicut cerotum ſandalinum deſcrip. Meſue.

Quinto,uẽter ex ſucco prunorũ quatuor aut quinq;.℥. & ſaccharo ſoluendus eſt,& ſi non habeatur ſuc.fiat decoctio,licet ſit maioris quantitatis uſq; ad.6.℥.Sexto,trochiſci de cãphora dandi ſunt,quorũ deſcriptionẽ uide in textu. Et pro duabus.3.trochiſ.miſce 6.3.unius de camphora. Sed cõiter ſufficeret medietas huius doſis niſi corpus ſit robuſtum naturaliter & præternaturaliter notabiliter calidum.Septimo,ſi uenas habuerit plenas, fuerit diu ex quo non minutus fuerit,phlebotometur,ſcilicet ex dextra baſilica.

SCHOLIA

Si cum icteritia fuerit febris] icteritiæ cauſa eſt abundantia bilis,uel ſãguinis bilioſi à calida hepatis intemperie proficiſcentis, & quandoq; à mẽbris extremis.ideo deſcribit ea, quę extinguunt hepatis inflammationem. Emplaſtrum ex duobus ſandalis]hepatis obſtructiones efficit. quare id ſequamur tantùm hepate accenſo.Trochiſci de camphora] poſt purgationes ſunt dandi.

quod

Quòd, si icteritia fuerit sine febre; uenter ex his pilulis soluatur, quæ Rec. aloes drach. 1. scammoneæ quartam drach. 1. agarici partes duas drach. unius: succis eupatorij tertiam unius drach. ex his cum succo endiuiæ confectis fiant pilulæ, & sufficient ad dosim 1. Deinde dentur trochisci de lacca cũ apozemate de radicibus.

Hic curat icteritiam sine febre, & proprie oppilationi coniunctam duobus auxiliis. Primo, soluit uentrem cum his pilulis. ℞. aloes. ʒ, 1. scammoneæ quarta. ʒ. unius, agarici partes duas unius ʒ. idest, ℈. 2. succi eupatorii tertiam ʒ. unius, ex his cum succo endiuiæ mixtis fiant pilulæ & sufficient ad dosim uuam, sed erit magna, ita ut in multis sufficeret medietas, simul enim euacuat choleram & phlegma quod oppilat. Secundo, dentur trochisci de lacca cum apozemate, idest, decoctione de radicibus, de qua in capitulo præcedenti. Hi enim dantur ad oppilandum.

Si autem icteritia in oculis remanserit; æger fortissimum acetum paulatim olfaciat: et balneum ingrediatur. eius quoque oculis, qui icteritiam cum feb. patitur, aqua ros. mittenda est. icteritiæ præterea ualde confert, ut æger per tres hebdomadas serum bibat.

Hic remouet icteritiam in oculis existentem 4. auxiliis. Primo odorando acetum fortissimum, cuius uapores iuuãt ad resolutionem. Secũdo balneum ingrediatur, scilicet aquę dulcis debite calidum, similiter ad resoluendum humorem facientem icteritiam sub forma sudoris educendum. Tertio immittit oculis patientis icteritiam cum febre aquam rosaceam ad confortandum & infrigidandum. Quarto bibat serum per tres hebdomadas debite calidum sumendo tres aut quatuor ℥. pro uice, confert enim choleram euacuando.

SCHOLION

Recip. aloes] à leui medicina ad grauem, qualis est hæc, ascende.

Ordo curæ & primo icteritiæ.

QVia icteritia citrina à duabus causis in genere contingit, altera est choleræ multiplicatio. Altera prohibitio euacuationis eius. Primo curabimus sequẽtem multiplicationem choleræ. Secundo sequentẽ prohibitionem euacuationis eius.

Cura icteritiæ sequentis multiplicationem choleræ, exigit sex intentiones. Prima remouet causas multiplicationis eius. Secunda euacuat ipsam multiplicatam. Tertia corrigit discrasiam membrorum & cætera eorum nocumenta, quę remanserunt ipsa confortando, ne iterum multiplicẽtur. Quarta remouet citrinitatem ab oculis & à toto. Quinta corrigit accidentia. Sexta ordinat debitum regimen sex rerum. Vbi tamen cholera esset præter modum multiplicata, intentio secunda, quæ est choleræ euacuatio, debet esse prima, tum quia tanta multitudo choleræ non dat inducias, tum quia iuuat ad sui ipsius multiplicationem. Si ergo causæ fuerint primitiuæ, iuxta primam intentionem remouendæ sunt, & nocumenta per ipsas impressa, unde intendatur morsui uenenosorum trahendo uenenum exterius cum applicitis super loco morso, sicut culus gallinæ uiuẽtis. Et sicut animalia nouiter mortua per medium secta, & emplastra propria secundum quodlibet uenenosum. Item partes supra locum morsum tueantur cum frigidis & stipticis, sicut aqua rosacea, aceto & succis infrigidantibus propriis cum debita strictura. Et confortetur cor & membra nobilia. Et dentur bezaharti ca propria contra illa. Et remoueatur caliditas & siccitas superflua per uenenosa impressa. Similiter si uenena fuerint sumpta procuretur eorum uomitus & secessus. Et frangatur ipsorum acuitas cum propriis. Et tueantur membra nobilia. Et extingatur membrorum & humorum superflua caliditas. Idẽ est iudicium in reliquis causis primitiuis. Similiter causæ corporeæ per communitatem à toto remoueantur, sicut febres cum quibus oportet. Et secundum plurimum opus est extinctiuis cum febres illæ sua caliditate superflua, subtile sanguinis in choleram conuertant.

Opus etiam est euacuatione, aut cum phlebotomia aut solutiuis & reliquis secundum quod præcipiatur in capitulis propriis. Crisis autem choleræ ad cutim non est impediẽda, quæ plerunque fit in febribus iuxta aphor, 62. quartæ particulæ. Imo potius adiuuanda cum aspectu rerum citrinarum, & etiam induendo uestes citrinas & reliquis auxiliis, & cũ hoc studendũ est in ipsius eductione per poros cutis, cum frictione, balneo & similibus auxiliis occulte aut manifeste sub forma sudoris choleram educentibus. Si uero causa multiplicationis choleræ fuerit caliditas superflua hepatis aut totius, naturalis aut præter naturam, aut etiam cuiuscunque alterius membri studendum est in remotione eius, & inductione dispositionis contrariæ. Complentia autem hanc intentionem sunt infrigidantia magis aut minus potentia, secundum exigentiam sui contrarii. dispositiones tamẽ naturales magis paulatim permutandę sunt, quàm prętematurales. Cũ hoc tamen semper cauendum ab oppilatione. Eligatur ergo regimen sex rerum, declinans ad frigidum & humidum, de quo infra in sexta intẽtione. Item regimen medicinale complendum cum his, quæ interius sumuntur sicut syrup. acetosus simplex, oxisacchara, syrup. de granatis, de acetositate citri limonis & similes, cum aquis endiuiæ, lactucæ, hepaticæ, acetosæ & similibus, quæ aliquando possunt aromatizari cum infusione sandalorum & similium, electaria conuenientia sunt sicut triasandali, diarrhodon abbatis. Trochisci conuenientes sunt sicut trochisci de camphora de quibus in textu. Et ex succis conuenientibus est succus solatri, endiuiæ, acetosæ, qui possunt sumi cum aqua hordei. Item succus granatorum, succus berberis, acetositas citri & limonis. Applicanda autem exterius sunt, sicut cerotum sandalinum, applicandum hepati. Item epithymata cum sandalis, & spodio, aqua endiuiæ, hepaticę, rosacea, aceto similiter applicanda hepati. Item infrigidans Gal. applicandum renibus. Item cordialia applicãda cordi. de quibus omnibus superius dictum est. Et cum his etiam horum membrorum uirtutes confortabuntur.

Secunda intẽtio, scilicet choleræ euacuatio perficitur cũ manna aut casia distẽperatus cũ infusione prunorum & tamarindorum. Item cum infusione rhabarbari, & ẽt cum ipso sumpto in substantia. Et fortiora sunt electariũ succi rosarũ, electarium de psilio, pilulæ aureæ, aloes lotus & nutritus cũ aqua endiuiæ & solatri euacuat choleram crassam. Succus ros. euacuat choleram & aperit oppilationes, est tamen calidus. Tertiam autem intentionem complẽt ea, quæ dicta sunt in prima intentione, quę replicanda sunt si fuerit expediens. Quarta autem intentio, scilicet remotio citrinitatis ab oculis & toto completur iuxta textum cum odore aceti. Item cum balneo in aqua dulci & aceto, quæ omnia iuuant ad choleræ resolutionem. Si tamen fuerit notabilis caliditas, & proprie febrilis, aqua rosacea oculis imponatur. Quinta autem intentio, scilicet correctio accidẽtium perficitur, secundum ipsorum exigentiam, ita ut non solum præsentia curentur, sed etiam futura uerisimiliter suspecta prohibeantur. Sed pro sexta intentione, aer declinet ad frigidũ, non tamen superflue, ne poros oppilando choleræ resolutionem impediat. Vitentur omnia choleram multiplicantia sicut dulcia, amara, salsa, acuta, unctuosa, uinum potens, imo omne uinum nisi particularis conditio obstet, aut forte sit ex nudis declinantibus ad frigidum, sit album subtile, & cum aqua bene conditionata sufficienter limphetur, uitentur omnia stiptica oppilantia. Ex herbis conuenientibus sunt sicut lactuca, endiuia, portulaca, scariola, hepatica, sed possunt misceri cum modico fœniculi & petroselini. Item asparagi & lupuli conueniunt, cucurbita, cucumeres & similia frigida, & humida. & si fiunt salatæ, possunt condiri cum aceto, uino granatorum, agresta & similibus. Et ex his ferculis conueniunt hordeum, far, ptisana hordeacea, ex carnibus eligantur, quæ sunt facilis digestionis, boni chimi, paucarum superfluitatum & pisces parui petrosi, & similes bene conditionati, concedi possent elixi aut assi & conditi cum declinantibus ad frigidum sicut sunt suprascripta, & succus arancii, limonis & citri, & caro ericii est propria & caro limaciarum. Ex fructibus conceduntur poma persica, pruna, melones, angurię, & cerasa & similia ad frigidum declinãtia, somnus sit satis prolixus, exercitium paruum, procuret euacuationes naturales, sit sperans & gaudens, uitet iram & accidentia animi inflammantia.

Cura

Cura icteritiæ propter prohibitionem euacuationis choleræ.

QVod ſi icteritia ſequatur prohibitionem euacuationis choleræ, tunc eſt dupliciter, aut propter debilitatem uirtutũ hepatis aut kyſtis fellis, aut propter oppilationem. Quod ſi ſequatur debilitatem cura patere poteſt ex his, quæ dicta ſunt in cap. de cura debilitatis hepatis. Si uero oppilationem, exiguntur ſex intentiones. Prima remouet cauſam oppilantem. Secunda choleram ex oppilatione retentam euacuat. Tertia corrigit diſcraſiã membrorum, ipſam confortando. Quarta remouet citrinitatem ab oculis & à toto. Quinta corrigit accidentia. Sexta ordinat debitum regimen ſex rerum. Pro prima intentione Si cauſa oppilans fuerit phlegma aut cholera craſſa ſicut eſt ſecundum plurimum ſumatur. ȝ. 1. aloes in forma pilularũ per horam ante cęnam, & eſt efficax ſi continuetur alternis diebus. Si uero fuerit nimis debile in cõparatione ad eum qui ſolui debet, fortificetur cum tribus aut quatuor gran. diagridij, aut ſumatur ſolutiuum expertum ab Auic. ℞. aloes. ȝ. 1. ſcammoneæ gran 4. ſalis naptici gran. 15. rubeæ tinctorum. agar. ana. ȝ. s. miſce, & fiant pilulæ, & ſunt doſ. una. Et ſumenda eſt cum cuſtodia. Aliud in forma liquida. ſumatur electarii ſucci rof. ȝ. 1. s. eleſtarii indi uel diaphœniconis tantundem, uel quantum uidebitur expediens cum ſero caprino diſtemperetur, & ſumatur cum cuſtodia. Quod ſi huiuſmodi ſolutiua ſumerentur cum infuſione aloes aut rhabarbari præſtantius operarentur. Aliquo ergo aut pluribus ex his utere ſecundum quod tibi uidetur expediens. Et hæc ſimul cauſam oppilantem euacuãt, & choleram ex oppilatione retentam iuxta ſecundam intentionem. Item uomitus confert in omni icteritia euacuando & diuertendo.

Phlebotomia quoque baſilicæ & ſaluatellæ manus dextrę iuuat in aperitione oppilationis maxime ſanguine abundante. Et ad aperiendum oppilationes, & ad mũdificandum cannales ualet ſyrupus bizantinus, cum aqua cuſcutæ. Item ſuccus roſarum duarum. ℥. cum aqua endiuiæ & cuſcutæ. an. ℥. 1. & ex expertis eſt huiuſmodi. ℞. uini albi ſubtilis, pauciferi aut mediæ uinoſitatis, aqua endiuię, an. lib. 1. cuſcutę, praſsii, recentium, ana Man. 1. bulliant ſimul ad conſumptionem tertiæ partis, ſed cuſcuta ponatur in fine, & coletur, de qua colatura dentur. ℥. 3. aut. 4. cum una. ℥. ſyrupi acetoſi ſimplicis, pręcedente tamen aliqua euacuatione, cum his de quibus ſupra. Et de ſyrupis propriis ad mundificandũ cannales, & aperiendum oppilationes eſt ſyrupus de endiuia, de biſantiis. Syrupus acetoſus ſimplex ſaccharinus aut mellinus, ſyrupus acetoſus compoſitus, oximel compoſitũ, & ſcilliticum ſi materia eſt multa, & craſſa, ut in ſenibus & pinguibus. Aquæ autem ſunt endiuiæ, cichoreæ, lupulorum, cuſcutæ, ſcolopendrię, capillorum ueneris, raphani, apii, fœniculi, petroſelini, aſparagi, bruſci, de quibus in cura oppilationis hepatis, & aliquando cum his admiſcemus pulueres ſubtiliſsimos aperitiuorum, aut cuſcutæ rubeæ tinctorum, aſari, gentianæ, & ſimilium. Item conueniunt decoctiones huiuſmodi aperientium, & ſunt fortiores aquis diſtillationis ſicut decoctio capilli uen. & rubeæ tinctorum, ſeminum aperientium eſt tamen dubium in aperitiuis, ne materia tanta feratur ad uias urinæ quod excoriet, iſtorum tamen aperientium eſt uarius uſus apud medicos modernos, aliqui dant ſuccos, aliqui ius cicerum, in quo decocta ſunt aperientia, aliqui electaria, ut diarrhodon, dialacca, diacurcuma cũ aquis decoctionis deſtillationis aut expreſsionis. Tu uero utere fortibus aut debilibus, magis aut minus calidis aut frigidis, ſecundum exigentiam. Si uero cauſa oppilationis fuerit apoſtema in hepate, aut in aliquo ramo kiſtis cura patet ex dictis in cura apoſtematis hepatis, & inter cætera præmittat̃ phlebotomia. Si uero oppilatio eẽt carnoſa parua eſt ſpes curæ, licet quandoq; naturæ beneficio caro illa cum mollis eſt remoueatur, & dicunt quidam ad hanc ualere ſuccũ portulacæ, & ſuccum foliorum raphani, & aquam acetoſæ, de quibus pro quoque accipiatur, lib. s. & bulliant ſimul ad conſumptionem tertiæ partis, & colentur, quibus addatur orobi cõtriti, ſeminis melonis, ſeminis raphani, an. ℥. 2. coſti, mirrhę, an. ℈. 2. & eſt pro tribus uicibus. Quod ſi oppilatio ſit à ſiccitate cum lenientibus & humectantibus aperienda eſt ſicut cum ſyrupo uio. ȝ. 1. mixto cum mucilagine ſeminis citoniorum, ſem. pſilii, ſeminis maluarum, an. ȝ. 1. diſtemperatis cum tribus. ȝ. decoctionis prunorum, ſebeſten & ſimilium, & cum his poſſet miſceri manna aut caſsia ſi opus eſſet ſolutione, uomitus quoq; quandoque iuuat in aperitione oppilationis. Secunda uero intentio perficitur cum ſolutiuis, de quibus ſupra & ex fortibus & præſtãtibus ſunt electarium de pſilio, & electarium ſucc. roſ. ſed aperta oppilatione leuioribus utendum eſt, ne forte perducerent ad diſenteriam, ſufficit ergo aloes lotos, infuſio rhabarbari in ſero caprino, & ſimilia, aut de his fortibus detur modica quantitas. Tertia uero intentio perficitur ſecundum plurimum cum frigidis confortantibus membra naturalia, ſicut diarrhodon abbatis, triaſandali & ſimilia.

Quarta autem intentio, & quinta perficitur cum his, quę dicta ſunt in cura icteritiæ ſequentis multitudinem choleræ.

Sexta autem intẽtio, ſcilicet regimen ſex rerum perficitur ſimiliter ſicut dictum fuit in cura icteritię ſequentis multiplicationem choleræ, his additis ꝙ in cura huius oppilationis non oportet ita infrigidare, & magis cauendum eſt à craſsis uiſcoſis ſtipticis oppilãtibus, & magis utendum eſt inciſiuis, ſubtiliatiuis, abſtergẽtibus, & apperitiuis, propterea in hac acetum magis conuenit, quàm uinum granatorum aut acreſta, & ius cicerum, radices & ſemina aperientia liberius conceduntur.

Quia icteritia nigra à duabus cauſis in genere contingit. Prima, eſt multiplicatio cholerę nigræ. Secunda, prohibitio euacuationis eius, duplex erit regimen curatiuum, primum cõtra icteritiam ſequẽtem choleræ nigræ multiplicationem, ſecundum contra icteritiam ſequentem prohibitionem euacuationis eius. Primum regimen habet ſex intentiones. Prima remouet cauſas multiplicationis cholerę nigræ. Secunda euacuat ipſam multiplicatam. Tertia corrigit diſcraſiam membrorum & cætera eorum nocumenta quæ remanſerunt, ne iterum multiplicentur. Quarta remouet nigredinem ab oculis à toto. Quinta corrigit accidẽtia. Sexta ordinat debitum regimen ſex rerum. Vbi tamẽ cholera nigra eſſet præter modum multiplicata, ſecunda intentio. ſ. melancholiæ euacuatio deberet eẽ prima propter cauſas ſuperius dictas in cura citrinæ. Pro executione ergo primę intentionis remoueantur omnes cauſæ primitiuæ melancholiã multiplicantes ſiue fuerint primitiuæ extraneæ, ſicut uenena, ſiue non extraneæ ſumptę ex ſex generibus rerum, remoueanturq; cauſæ corporeæ, ſicut febres adurentes, febres inordinate uagantes aut quartanę necnõ malæ complexiones cordis & membrorum naturalium quæ aliquando ſuperflua caliditate & ſicc. melancholiam aduſtam multiplicant, aliquando frigiditate & ſicc. melancholiam non aduſtam. Et aliquando apoſtemata membrorum naturalium, ſcilicet hepatis aut ſplenis ſunt in cauſa, quæ ægritudines qualiter ſint curandæ, uide prima quarti quantum ad febres, ſed quantum ad reliquas diſpoſitiones hepatis collige ex dictis ſuperius in cura diſpoſitionum hepatis, & ex dicendis inferius in cura diſpoſitionum ſplenis. Et ſi in cauſa fuerit criſis per quam materia ad cutim expellatur adiuuanda eſt, ſicut ſuperius in citrina. Secunda intentio perficitur minorando materiam, cum ſena, epithymo, polypodio, & ſimilib. maxime ſumptis cum ſero caprino, aut iure pulli, aut decoct. paſſularum. Item dirigendo melancholiam cum ſyr. de pomis dulcibus, ſi fuerit aduſta, & epithymo ſi non aduſta, qui ſumantur cum ſero caprino aut decoct. paſſularum, florum boragin. aut bugloſſæ, & Aui. laudat euacuando decoct. epithymi, cuius meliorem deſcriptionem collige à Meſue diſt. 7. Et à Raſi in capit. de melancholia. Et confectio hamech euacuat melancholiam aduſtam, ſed non aduſtam diaſenæ, & pilulæ indæ, de lapide lazuli, & ſimiles, ſed de his uberius in diſpoſitionibus ſplenis. Sed tertiam intentionem complent ea, quæ perficiunt primã intentionem, quæ ſunt replicanda, ſi fuerit expediẽs. Eſt. n. mala complexio cordis & membrorum naturalium remouenda cum contrariis ſumptis & applicitis quæ huiuſmodi membra confortent, tum proprietate, tum moderata ſtipticitate. Quarta autem intentio ſimiliter. Quinta perficitur cum proportionalibus, quæ dicta ſunt in perficiendo quartam & quintam intentionem pro cura icteritię citrinæ.

Sed pro ſexta intentione intendatur multiplicationi boni ſan-

ſanguinis & paucificatione melãcholię cum aere ſereno declinante ad humidum temperato in actiuis aut leuiter ad frigidum declinante impendente à melancholia aduſta, aut leuiter ad calidum in pendente à melancholia non aduſta, & uinum eius ſit clarum album,ſubrile, attinens dulcedini, & carnes ſint iuuenes bene conditionatæ,quæ potius comedãtur elixæ.Et uitelli ouorum ſint proprii & cerebella hœdorum,uitentur caules,lentes,& alia legumina ſalita omnia & ſicca.Et ſomnus ſit prolixus,exercitium moderatum, & accidentia animi,quæ iocũditatem afferant. Et ſuperfluitates ſollicite expellantur per conuenientes regiones.

Secundum autem regimen contra icteritiam ſequentem prohibitionem euacuationis choleræ nigræ. Si prohibitio euacuationis ſequatur debilitatẽ uirtutum hepatis aut ſplenis attendatut eorum confortationi, cum propriis utrique membro,prius remotis cauſis debilitantibus utrunque. Et ex propriis confortantibus ſplenem, & cum hoc aperientibus oppilationes ſunt cappares,ſcolopendria,tamariſcus,ſemen agni caſti,ſed de his in diſpoſitionibus eius agetur uberius.Et ſi ſplen propter debilitatem non attraheret, ponantur ſub ipſo emplaſtra attractiua calida, ſicut emplaſtra de fermento deſcriptione Meſ. cum hoc enim quod attrahit, iuuat mirabiliter ad reſolutionem humoris melancholici in ſplene contenti,& diminutionem eius. Item ſuper regione ſplenis fiant uentoſæ ſine ſcarificatione ad attrahendum melancholiam ad ſplenem.Quod ſi prohibeatur euacuatio melancholiæ propter oppilationes exiguntur ſex intentiones proportionales illis quæ dictæ ſunt in cura icteritiæ citrinæ à ſimili cauſa proueniente. Digeratur ergo primo materia oppilans,& etiam humor melancholicus ex oppilatione retentus cum oximelle ſimplici,ſyrupo de epithymo,cũ aquis ſcolopendriæ,tamariſci & ſimilibus, deinde euacuetur cum his,quæ ſuperius dicta ſunt. Poſtea meatus aperiantur cum fortibus.℞.ſcolopendriæ, tamariſci corticum radicum capparis,ſeminis agni caſti,ſeminis endiuiæ,ſeminis portulacæ, ana. Man. 1.epithymi.Man. 2.bulliant in tribus libris aquæ cum quinque aut ſex unciis mellis & tribus unciis aceti acuti ad conſumptionem medietatis & coletur. Et clarificetur,ſed epithymus ponatur ad bulliendum in fine de qua debite calida dentur quattuor aut quinque ℥.quotidie in mane ſtomacho ieiuno, & cum hac poſſet miſceri ſyrupus acetoſus compoſitus,aut oximel compoſitum ad libitum.Et ſi apoſtema ſplenis eſſet in cauſa attendatur curationi eius ſecundum quod dicitur.Et ex propriis eſt phlebotomia ſaluatellę ſiniſtræ.Et cũ his completa eſt prima intentio,quæ eſt remotio oppilationis & ſecunda quæ eſt euacuatio melancholiæ ex oppilatione retentæ. Reliqua autem quatuor intentiones,ſcilicet correctio diſcraſiæ membrorum, remotio nigredinis ab oculis & à toto, accidentium correctio, & regimẽ ſex rerum patere poſſunt ex dictis. Si uero iſtæ duæ icteritiæ componerentur ſimul,tunc ſimiliter componantur utrique conuenientia prout cauſæ indicauerint æqualiter uel una fortius altera, & ſic completum ſit hoc capitulum difficile de icteritia.

De cachexia.

CVm uenter. Quia cachexia antecedit hydropem de ea in primis agẽdum eſt.cachexia dicta à κακεξία gręce,idem ſonante,quod mala habitudo latine. Eſt deſcriptiue mala habitudo præuia in hydropem,ſpecies ipſius poſſunt aſsignari tres ſecundum tres ſpecies hydropiſis,quas antecedit de quib.agetur. Cauſa eius eſt uitium corruptionis digeſtionis hepatis.Nam cum erit completa corruptio digeſtionis hepatis, fiet una ex tribus ſpeciebus hydropis. Cauſæ itaque fortes de quibus agetur,quæ faciunt aliquam ſpeciem hydropis, cum ſunt leues & initiantes faciunt cachexiam. Tenendum tamen eſt poſſe fieri hydropẽ & aſcitem aut tympanitem abſque quod præcedat cachexia, licet de hypoſarca,id non credam fore poſsibile. Cum quo tamen tenendum eſt cuiuſcunque hydropis cauſas ſucceſsiuè augeri, faciunt tamen aliquando hydropẽ non præcedẽte cachexia cum ſunt fortes accelerantes hydropem. Et quãdoque apud Auic.accidit cachexia propter aggregationem aquæ in pulmone,& fit forma patientis eam ſimilis formę hydropiſis.Quod etiã de reliquis ęgritudinibus pulmonis poſſet affirmari.Nam dum ducunt ad hydropem.10.tertii,etiam poſſunt ducere ad cachexiam.

Signa. Primum permutatio coloris faciei & corporis ad albedinem & citrinitatem. Secundum eſt inflatio in palpebris & extremitatibus,ſcilicet manuũ & pedum,qui aliquãdo ſpargitur in totum corpus,maxime quãdo antecedit ſpeciem hydropis dictam hypoſarcam.Tertium quia licet ſit in ea initium corruptionis digeſtionis hepatis, & aliquando ſtomachi,frequenter tamen appetitus eſt fortis. Quartum apud Auic.natura, ideſt, uenter in ſua retentione & reſolutione ſecundum ordines,ideſt,lenis & ſtrictus, ſecũdũ quod naturaliter conſueuit eſſe.Aliter aliquando fluit uenter, aliquando cõſtringitur,ſecundum ordines,ideſt, ordinate quo ad tempus ſecundum aggregationem materiæ,nunc ſtringitur,& ipſius expulſionem,& tunc ſoluitur.Quintum.Et ſimiliter eſt diſpoſitio ſyncopis, ſcilicet ueræ aut lypothymiæ, quandoque in aliquibus ſecundum effumationem materiæ malignæ ad cor. Sextũ. Et uigiliarũ & elõgationis eius &c. ideſt,aliquando prȩter modum uigilant,aliquando bene dormiunt, aut forte nimis ſecundum diuerſitatem materiæ effumantis ad cerebrum. Septimum. Et elongationis eius ad uias,ideſt,non bene poſſunt ambulare. Aliter ſunt elongati à uiis ſuis ideſt,ab operationibus ſibi naturaliter conſuetis. Octauum.Et minoratur cum ea urina,& ſudor, ſuperfluitatibus proprie aquoſis retentis, & non expulſis per regiones conſuetas.Et hęc quandoq; cachexia antecedit aſcitẽ aut hypoſarcam,& multiplicetur uẽtoſitas,& fortis fit inflatio mirach,quandoq; antecedit aſcitem aut hypoſarcã,quandoque autem antecedit tympanitem.Nonum.Et quandoque inflantur teſticuli,ideſt,oſcheum maxime in antecedente aſcitem. Decimum. Et cum accidit ulcus fit difficilis conſolidatio ꝑpter multiplicationem ſuperfluitatum malarum & minorationem boni ſanguinis.

Vndecimum.Et accidit in commiſſuris,ſcilicet capitis & gingiuis caliditas,& pruritus propter uaporem corruptum aſcendentem, ſed magis petit commiſſuras faciens in parte illa pruritum, quia per illas uapor egreditur ad gingiuã matrem ualde ſenſibilem faciens in ea pruritum cum caliditate.Similiter gingiuę pruriunt & calent,quia ratione ſuę ſubſtantiæ ſunt facile paſsibiles.Duodecimum. Fit corpus debile mollificatum materiis petentibus inſtrumenta motus.

Prognoſticum.Hæc paſsio curatur niſi pendeat à cauſa incorrigibili ſicut eſſet apoſtema pulmonis,& aqua retenta in eo,apoſtema hepatis,ſtomachi,& ſimilia.

De hydropiſi. Cap. 99.

HYdrops ſiue hydropiſis penes Theodorum Priſcianũ libro 5.dicta ab ὕδωρ græce idem ſonante, quod aqua latine & πάθος paſsio,quaſi aquæ paſsio, eo quod in triplici eius ſpecie adeſt aqua.In aſcite multa.In tympanite pauca.In hypoſarca phlegma molle aquæ proportionatum. Et deſcriptiue apud Aui.14. tertii cap.proprio eſt ægritudo materialis, cuius cauſa eſt materia exuberans frigida ingrediens membra & creſcũt per eam, aut membra manifeſta omnia,aut loca uacua partium, in quibus ſunt regimen nutrimenti & humoris. Eſt quidem ægritudo materialis cum ſit apoſtema aquoſum quo ad aſcitem,uentoſum quo ad tympanitem,phlegmaticum quo ad hypoſarcã. Ideo ſubdit.Cuius cauſa,ſcilicet immediata efficiens eſt materia exuberans frigida.Sunt enim aquoſitas, uentoſitas, & phlegma frigidæ,licet forte habeant aliquam caliditatem accidentalem,quæ materiæ ingrediuntur membra,& creſcunt, ideſt, tumẽt per eam, aut membra manifeſta,ideſt,extrinſeca omnia quo ad hypoſarcam,aut loca,uacua,ideſt,uenter inferior cõtentiuus membrorum naturalium,qui quo ad aſcitem impletur aquoſitate, & quo ad tympanitem uentoſitate, & in his membris naturalibus ſunt regimen nutrimenti maxime in hepate, & ſunt humores cum ipſo, & per ipſum humores generentur. Eſt etiam humor melancholicus in ſplene, cholericus in Kiſti. Tres ſunt ſpecies hydropis diſtinctæ ſecundum cauſam triplicem immediatam materialem, ſcilicet cum qua non ex qua, quia cum hydrops ſit accidens non habet cauſam materialem ex qua. Vna eſt aſcites cuius cauſa eſt aquoſitas à prȩdominio.Tympanites eſt ſecunda,cuius

cauſa

cauſa eſt uentoſias à prædominio. Tertia hypoſarca cuius cauſa eſt phlegma aquoſum. Et dicit̃ aſcites ab ἄσκος grece, quod eſt uter latine, eſt enim uelut uter plenus aqua. Hypo ſarca dicitur de hypo quod eſt ſub & σάρξ caro quaſi ſub car ne, quia in ea tumefit tota caro & cutis extrinſeca, & forte etiam pro magna parte caro intrinſeca ut dicetur in cauſis, & hęc uocat̃ leuco phlegmatica à leuco, ꝙ eſt albū, & phleg ma, quia fit à phlegmate albo. Tertia dicitur tympanites ad ſimilitudinem tympani.

Cauſæ immediatæ ſunt tres iam dictæ. Cauſa remotior eſt debilitas, aut corruptio digeſtiuæ hepatis cum hæc fit neceſſaria in quacunque hydrope, per quam multiplicantur, aut fouentur aliquæ, aut plures ex ſupraſcriptis materiebus. Ex quo infertur quòd ſi per ſtomachum multiplicaretur uentoſitas extendens uentrem inferiorem non concurrente nocumento hepatis non eſſet tympanites.

Similiter ſi rupto porro uritide, aut homine altera ex cau ſa non potente mingere, ſicut uidi in una prægnante implere tur uenter inferior aqua non concurrente nocumento hepa tis, non eſſet aſcites. Similiter ſi propter frigiditatem extrin ſecam membrorumaut uſum ciborum frigidorum, aut frigi ditatem ſtomachi non bene chilificantis nutrimentum non conueniens ad poros membrorum attrahentium, ſed non unitum eſſet cauſa tumoris qualis in hypoſarca non diceretur tumor ille hypoſarca, quia non concurreret nocumentū hepatis, propterea in deſcriptione addedum eſt, quod eſt ægritudo materialis pendens à nocumento digeſtiuæ hepatis, ap propriatur enim hæc ægritudo hepati, ſicut febres cordi. Ex quibus ſequitur quod ſi uenter eſſet tumidus, aut membra manifeſta omnia in caſibus ſupraſcriptis, ille tumor non eſſet hydrops, qui poſtea nocito hepate per cauſas ſupraſcriptas diceretur hydrops, quamuis non pendeat ab errore digeſtiuæ hepatis niſi in conſeruari. Cauſa remota eſt debilitas, uel corruptio digeſtiuæ hepatis, cuius cauſa eſt aliqua ægritudo eius, aut per eſſentiam, ſicut mala complexio cuiuſcunque generis ſine materia & cum materia. Item mala compo ſitio ſicut paruitas hepatis, oppilatio, ſolutio continui, licet raro, apoſtema uero frequenter calidum, frig. molle & durū, quandoque oppilans orificium uenæ aſcendentis per cōmunitatem uero, aut à toto, ſicut in febribus chronicis, aut aduſtis, quæ paucificando calorem innatum hepar debilitant, & faciunt digeſtiuam ipſius errare, ut pro ſanguine generet phlegma, aquoſitatem, aut uentoſitatem. Calor namque he patis & etiam totius quandoque paulatim reſoluitur, quandoque uelociter extinguitur, quæ extinctio poteſt eſſe tam à calido ſuperfluo, ſicut à febribus acutis quam à frigido, ſicut à potu aquæ frigidæ & hyemæ, & poſt balneum, exercitium, & coitum. Item ab omni exiccante & humectāte ſuperfluo. Item omnes euacuatioues ſuperfluæ paucificant calorem in natum, ſicut euacuationes per ſudorem, urinam, ſolutionem uentris cum raſura inteſtinorum, aut ſine. Item per mẽſtrua, hæmorrhoidas, fluxum ſanguinis narium, & euacuatio ſanguinis ſuperflua quocunque modo, aut per quācunq; regionem, hæc enim paucificando calorem innatum debilitant he par, & faciunt eius digeſtiuam errare. Nocibilior omnium euacuationum eſt euacuatio ſang. Per communitatem uero à membris particularibus, ſicut à pulmone & diaphragmate apoſtemantur, aut cum pulmo eſt plenus aquę, aut cū aliquid eorum ſuperflue calefit, aut infrigidatur, nam decima tertii, cap. de apoſtematibus accidentibus pulmoni mul toties quidem perducunt ægritudines pulmonis ad ægritudi nes hepatis, ſicut perducit uehementia frigiditatis eius, & uehementia caliditatis eius ad hydropiſim, & ſimiliter uelaminis, id eſt, diaphragmatis. Similiter cum empyema in pe ctore diuturnatur, aliquando propter frigus ſtomachi, & ma litiam complexionis eius. Et proprie cum ſuccedit fluxus uentris ſanguinolentus, aut eſt propter meſeraicam, id eſt, nocumentum in meſenterio. Aut propter communitatem ſplenis, aut propter magnitudinem ſuam, aut propter apoſte ma durum in ipſo, aut leuia calida. Aut quia non bene mundificat hepar à melancholia, aut quia nimis completur ea. Et ſic impletum nocet ſtomacho ſuperflue infrigidando ipſum, eſt enim ipſi contrarius, aut nocet ei acredine melācho liæ, quæ eſt in ipſo inficiendo ſanguinem, aut faciēdo ipſum acreſcere, aut forte quia cum melancholia attrahit etiā mul tum de ſanguine. Vnde uirtus digeſtiua hepatis debilitatur. Et quandoque communitate renum, ſcilicet propter caliditatem ſuperfluam, aut frigiditatem, aut propter eorum oppilationem, aut duritiem, quare non attrahunt aquoſitatē, aut propter ægritudines inteſtinorū & proprie monoculi quia eſt propinquum hepati. Item propter ueſicam & matricē multis ex cauſis ſatis notis. Non enim hæc membra cauſant hydropem ſolum communicando malam complexionem hepati, imo propter eorum oppilationes, dolores & apoſtema ta, & aliquando communicando materiam ipſi ſicut ſæpe facit matrix cum oppilatur. Et quandoque per communitatē ficteris cum ſang. hæmorrhoidalis fluere conſuetus retinetur. Et plurimum communicant membra fœcis concauitati, & membra pro retentione, ſcilicet urinæ, & anhelitus gibboſitati, & quandoque læditur hepar læſione educēte ad hydropem, propter apoſtema ſiphac tegentis hepar, uerum plurimæ communitates perducentes ad hydropem, ſunt cōmunicationes cum renibus, orbo, ſplene, meſenterio, & ſtomacho, & cauſa in orbo de quo minus uidetur eſt, quia ordi natus eſt in complementum primæ digeſtionis. Cauſæ autem primitiuæ ſunt in ordinatum regimen ſex rerum non na turalium, quod manifeſtabitur ordinando regimen conueniens pro cura hydropis. Item cauſæ extraneæ, ſicut percuſſio, caſus, & offenſio ſuper hepar, & ſimilia. Sed dubitat Aui. quæ ſpecies hydropis eſt deterior, in quo dubio tenendum eſt cum Auic. aſcitem eſſe deteriorem ſecundum plurimum, tum quia prouenit à deteriorib. cauſis, ſicut ſunt apoſtemata hepatis febres malignæ fortiſsimæ, ſicut impreſsiones à cauſis primitiuis, & quia debilitas digeſtiuæ faciens aquoſitatē eſt maior, quia ſi aquoſitas generetur à frigiditate hepatis non generatur niſi à magna, à qua non generatur phlegma aquoſum, neq; uentus ſed à minori. Si uero à caliditate generetur ſuperflua, hoc eſt, quia caliditas naturalis paucificatur in quanto per reſolutionem proprii humidi, & ſpirituū mul to magis quàm in tympanite, aut hypoſarca.

Secundo quia aquoſitas in uentre congregata difficilius educitur, q̃ uentoſitas, ut manifeſtum eſt propter maiorem craſsitiē, & difficilius q̃ phlegma, quia licet phlegma ſit craſſius, eſt tñ ad minima diſperſum per uniuerſam corporis ſuperficiem, unde minus cauſæ reſoluēti reſiſtit & cuilibet parti eius calidum reſoluens melius applicatur, & econtra in aſcite. Tertio quia accidentia ſequētia aſcitem & cauſa eius ſunt deteriora. ſ. ſitis uehemens, grauedo corporis, ſuffocatio, ſyncopis, materia aquea quæ implet concauitatem exiſtente & reſudante ad ſpiritualia. Et propter aſcenſum uaporum corruptorum ad omnia membra nobilia. Tenendo ſecundo cum Auic. quod hypoſarca ſm plurimū eſt minus mala cæteris, propter tres cauſas contrarias ſupraſcriptas. Ex quib. infertur tympanitem eſſe mediam ſecundum malitiā, & ꝙ licet in qualibet ex tribus ſpeciebus reperiatur aliqua mortalis, & aliqua ſalubris, ſm plurimum tamen minus mortalis & magis ſalubris eſt hypoſarca, econtra aſcites, ſed tympanites media. Contra determinationem inſtatur. Primo quia in hypoſarca nocumentum eſt in omnibus membris, cū ſit cauſa in ea ut plurimum corruptio digeſtionis tertiæ, quæ eſt in omnium membrorum uenis. Nam ubi deberet generari humiditas prima de ſecundis generatur humiditas phlegmatica inconueniens pro nutrimento membrorum. Item læditur digeſtio quarta omnium membrorum, quia nutrimē tum inconueniens attrahitur in poroſitatibus membrorum & non unitur neq; aſsimilatur, & cum hoc eſt nocumentum digeſtionis ſecundæ, ſicut in cæteris quæ aliquando ſequitur defectum digeſtionis primæ. Et confirmatur quia omnia mē bra nobilia & ignobilia tument propter cauſas dictas, & ſic omnia multum læduntur. Secundo inſtatur quòd tympanites ſit deterior cæteris, quia ſicut ſe habet uentus ad aquam, & phlegma in cōparatiōe ad ſanguinē laudabilē ita digeſtio per quā generatur uentus ad digeſtiones, per quas generat̃ aqua & phlegma in comparatione ad digeſtionē, per quā generatur bonus ſanguis, ſed uentus magis diſtat à ſanguine laudabili quàm aqua & phlegma. ergo ſimiliter digeſtio per quam uētus generatur magis diſtabit ab optima digeſtione generante bonū ſanguinē, q̃ digeſtiones per quas generatur

aquoſitas

aquositas,& phlegma.maior manifesta,q a affectus & cã sunt
ꝓportionales,siue siles ĩ bonitate & malitia,sed minor ꝓbať
quia uentus in modo substantiæ magis distat à sanguine quã
aquositas & phlegma,ut manifestum est. Item magis in com
plexione cum sit frigidus & siccus, sed aquositas & phlegma
frigidæ & humidæ, unde conueniunt cum sanguine in humi
ditate.Ex quo sequitur quòd tympanites,cuius causa coniun
cta est uentus sit deterior cæteris,quia quanto aliquid magis
distat ab optimo in aliquo genere illud est deterius. Ter-
tio instatur quod tympanites sit minus mala cęteris tum quia
uentositas facillime resoluitur, secundo quia à leui causa ge-
neratur tàm ex parte ciborum quàm ex parte caliditatis. Vn
de non significat tantum lapsum quantum aliæ duę. Tertio
non communicatur nocumentum uniuersale toti , sicut in
hyposarca. Ad primum conceditur, quod nocumentum
est in omnibus membris in hyposarca, sed ex hoc non sequi-
tur, quòd sit cæteris deterior cum similiter in aliis duabus
nocumentum sit in omnibus membris scilicet omnium mem
brorum fortis exiccatio substantifica, quæ non est in hypo-
sarca. Præterea nocumentum commune non semper est
deterius nocumento particulari, sicut in lepra, quæ est can
cer uniuersalis comparata cancro particulari, quæ est dete-
rior & non sanabilis, nisi cum euulsione membri cancerati,
tertia quarti, capitulo de cancro, & capitulo de lepra.lepra
autem multoties sanatur membris non amputatis, ita etiam
de febre comparata aliis ęgritudinibus particularibus.Et ad
confirmationem, dicitur quod quamuis lædantur tres dige-
stiones,secunda,tertia,& quarta diminute aut corrupte, ta-
men secundum plurimum læsio secundæ in tympanite & asci
te est deterior,& minus corrigibilis quàm læsio trium in hy-
posarca,& pendens à fortiori causa & minus corrigibili. Et
ad secundam confirmationem dicitur non omnia membra tu
mere,sed bene manifesta ignobilia & forte caro cuti propin
qua,sed cor,pulmo,hepar,& cætera nobilia non tument, &
quàmuis nutrimentum secum plurimum eius sit incõueniẽs
tamen membra nobilia quòd ex nutrimento est conuenien-
tius attrahunt ipsum,uenientia & assimilantia, & residuum
pro ignobilibus relinquentia, & forte illud quod attrahunt
aliqualiter perficiunt.Et si multum excresceret malitia nutri
menti,forte tumerent membra nobilia & tãdem sequeretur
mors.Ad secũdam rationem negatur maior generaliter sum
pta,sed bene cõceditur quòd sicut se habet uentus ad aquam
& phlegma in malitia in comparatione ad sanguinem bonũ,
ita se habet digestio generatiua uenti ad digestiones genera
tiuas aquæ & phlegmatis. Vnde sicut uentus faciens tympa.
nitem est medius in malitia & difficultate extractionis inter
aquã & phlegma. Ita per digestio quã generatur uẽtus ẽ me
dia in malitia inter duas alias digestiones, nõ tamen est me-
dius in modo substantiæ & in cõplexione,nec oportet in om
nibus affectum assimilari causæ, præcipue illi quæ non est to
talis.Ad tertiam sequendo conclusiones dictas,dicitur quòd
licet uentus cæteris paribus facilius resoluatur quàm phleg-
ma,& quàm aquositas,attamen uentositas multa conclusa in
uentre difficilius euacuatur quàm phlegma per membra ad
minima diuisum propter causas suprascriptas. Ad secundum
negatur quod leui causa generatur, imo secũdum plurimum
fit à corruptione primæ & secũdę digestionis à fortiori cau-
sa proueniente quàm nocumenta secundæ,tertiæ, aut quar-
tæ digestionis facientis hyposarcam.Ad tertiam patet ex di-
ctis,qualiter sit respondendum.Si quæ autem sint authorita-
tes quæ sonant contrarium determinationis Aui. dic quod
fuerunt opiniones contrariæ opinioni Auic. uel si forte dixe
runt hyposarcam esse deteriorem intellexerunt ratione cõ-
munitatis nocumenti toti,aut maiori parti corporis. Si ue-
ro dixerint tympanitem deteriorem, intellexerunt ratione
maioris distantię uenti à sanguine laudabili in complexione
& modo substantiæ quã phlegmatis,aut aquositatis, &intel-
lexerunt de tympanite sequente febres acutas, sicut sangui-
nem pestilentialem, & similes Auic. uero intellexit ascitẽ
esse deteriorem, eo quòd sit magis mortalis & minus salu-
bris quàm reliqua. Hyposarcam uero econtra & tympani-
tem mediam, & hanc sententiam iam dictam in comparatio
ne hyposarcæ,& tympanitis affirmat magis experientiã quã
ratio. Ego uero in diebus uitæ meæ uidi paucas hyposar-
cas & multas tympanites, & utrasque secundum plurimum
sanatas præter quasdam tympanites,siue ueras, siue non ue-
ras euenientes in febribus acutis quasi subito & in propin-
quitate mortis, ascites uero cum multas uiderim paucas ui-
di sanari, Nunc uero agamus in speciali de causis specierũ
hydropisis,& primo ascitis,quæ cum fiat ab aquositate expul
sa ad concauitatem uentris inferioris. Primo ponam causas
multiplicationis eius. 2. deriuationis eius ad concauitatem
iam dictam,et cur non fluat per uias consuetas,per quas si co
piose flueret non fieret ascites.

Causæ ergo multiplicationis sunt ex parte materiæ agen-
tis,ac extrinsecorum.Ex parte materiæ sunt potus aquę, aut
uinum multum limphatũ. Itẽ cibi superflue humidi & aquo-
si,sicut cerasa,persica,pira,poma,cucũ.angur.melones, uuæ
immaturæ,& similia.Ex parte uero agentis,debilitas aut cor
ruptio digestiuæ hepatis,de quibus dictum fuit in cap.de de
bilitate hepatis.Sed ex parte extrinsecorum,sicut aer humi-
dus & frig.qui circundat & inspiratur ab his qui habitant lo-
ca terrena, & carceres, & meatus subterraneos longo tem-
pore,& qui habitant in uallibus & balneantur in aquis, aut
bibunt eas, & proprie post exercitium,balneum,aut coitum
Causæ uero sparsionis eius in uentrem sunt, aut ex par-
te hepatis,aut renum uel uesicæ,uel ex parte ipsius aquæ.Ex
parte hepatis quando eius expulsiua est debilitata,ita ut non
possit expellere ad uias urinæ ,aut corrupta, quare expellit
ad uentrem quod non debet, uel forte in uena magna, uel
emulgentib.est oppilatio,aut in gibbo hepatis, quare aquo-
sitas non potest penetrare. Aut in gibbo hepatis est aposte-
ma,& proprie durum ex parte renum,quia in renibus fit op
pilatio,uel apostema, propter quod aqua non potens pene-
trare regurgitat ad hepar,uel forte eorum attractiua debili
tetur,uel fiant in ipsis ulcera dolorosa.Ita ut propter dolorẽ
aut ardorẽ ex urina fugiant ab attractione.Similiter intelli-
gatur de uesica & poris uritidibus.Ex parte uero aquę quod
sit tantæ quantitatis quod superet expulsiuam hepatis, & se-
questratiuam quare remanet cũ sanguine,& penetrat postea
per uenas,& proprie per uenas mirach, & resudando pene-
trat in concauitatem mirach. Et hæc est una de uiis quibus
aqua penetrat per cõcauitatẽ mirach, scilicet aqua penetrat
per uenas communes mirach uel perueniens ad uenas, quæ
ascendunt ad sumem,per quas mingit fœtus in utero sudan-
do cadat in concauitatem, & quòd hæc penetratio licet mi-
rabilis sit possibilis,patet quia medicinæ cholericæ aliqñ pe
netrant ꝑ spondyles ad nuchã,per quam penetrationẽ sequi-
tur paralysis,ut suprascriptum est in paralysi. Secunda uia
quod penetrat per meseraicas, & ex eis resudat ad concaui-
tatem, sed certe facilior esset eius penetratio ad concauita-
tem intestinorum,sed hoc accideret quando esset exuberãs.
Tertia uia quod ab ipso hepate resudet ad concauitatem.
Quarta si aliqua uia uel meatus frangeretur, sicut uena ali-
qua de prædictis,aut forte unus ex poris uritidibus. Et per
scissuram illam flueret ad concauitatem. Causæ uero spe
ciales hyposarcæ præter coniunctam,quæ est appositio nutri
menti in poris,sed non unio propter phlegmaticitatem suã.
Vnde tument membra exteriora, est corruptio digestionis
tertiæ,scilicet quæ fit in uenis ad phlegmaticitatem. Vnde
generatur prima humiditas de secundis phlegmatica cruda
inepta ad nutricationem.Et semper concurrit nocumentum
digestionis secundæ,aut aliquando primæ similiter declinan
tis ad phlegmaticitatem & cruditatem. Causæ uero corru-
ptionis harum digestionum sunt malę complexiones horum
membrorum frigidæ & hum.aliquando oppilationes, aut a-
postemata frigida maxime in hepate. Item infrigidationes
& oppilationes in membris exterioribus obtundentes calo
rẽ innatum,& prohibentes superflua euaporare.Causæ autẽ
primitiuæ sunt stomacho in aere uehementer ut in carceri-
bus,cameris terrenis,& locis paludosis,& similibus, de qui-
bus supra.Itẽ cibi frigidi & humidi suprascripti, potus aquo
si,res uiscosæ,& similia. Et quandoque in causa est caliditas
colliquans & liquefaciens carnes. Quapropter humores li-
quefacti peruenientes ad renes oppilãt eos crassitie sua,un-
de non potentes descẽdere spargũtur per corpus & fit hypo
sarca.Tympanitis uero causæ sunt secũdũ plurimũ corruptio
digestionis primæ. Cuius causa est debilitas digestiuæ sto-

machi uel quia materia, id est, cibus qui sumitur est uentosabilis, caliditas enim stomachi debilis operationem debilem faciens in cibo, facit, ut cum peruenit ad hepar conuertatur in uaporem, aut uentositatem eo quòd non est præparatus in conuersionem sanguinis, quia non habet eliquationem bonam cum permixtione partium subtilium cum crassis. Vnde separatæ uentosantur faciliter. Secunda causa est debilitas caloris hepatis quę aget in cibum, uel materias humorales sibi uicinas ita ut non sufficiat transmutare & agere in eas nisi euaporando. Tertia causa est caliditas intensa in stomacho & hepate extranea, quæ agit in cibos humidos actione disproportionali antequam calor eorum, ut naturalis incipiat digerere. Vnde conuertit eos in uaporem & uentositatem. Quarta causa est multus usus ciborum uentosabiliũ, ut sunt legumina recentia, fabæ, faseoli, allium, cœpe, porri, fructus humidi, lac, acresta, uinum granatorum, & similia. Sed hoc sciendum quod digestio qua generatur uentositas, & similiter caliditas eam generans dicitur corrupta, quia generatur aliquid non habens rationem humoris, hæc autem uentositas generatur ex cibo assumpto. Aliquando ex humiditatibus repertis in stomacho, intestinis, hepate & partibus uicinis à caliditate extranea ipsas subtiliante in uaporẽ crassum, aut uentositatem. Item sciendum quod in febribus pestilentialibus, imo in multis acutis pestilentialibus, sicut in synocha & similibus fit inflatio uẽtris & tympanites, cum representatione soni tympani, & hoc fit à caliditate forti, sed debili inquantum naturalis à multitudine materierum, aut crudarum per uiam indigestionis multiplicatarũ aut corruptarum per malignam putredinem, quæ per actionem huius caliditatis uentosantur, & euaporantur, sed non resoluũtur, quia maior est eorũ multiplicatio quàm resolutio, & est malum signum, & sm̄ plurimum mortale.

Signa primo ponentur communia fere omnibus hydropicis. Deinde de signis cuiusq; speciei specialibus agam.

Primum, est mutatio coloris à naturali uiuido ad malum diuersum, tamen secundum complexionem hepatis. Iu frigida enim mutatur ad album plumbeum, in calida citrinum qui aliquando non aduertenti apparebit rubeus rubedine sana. Sed si bene & distincte notabitur, uidebitur in oculis mutatio à uiuiditate sana, & à pulchritudine in sinu oculorum & circunferentia maxillarum: & in his coloribus bene caueant medici ne decipiantur. Secundum signum est inflatio oculorum, pedum, & interdum manuum nisi in tympanite. Sed in hyposarca plus: quod prouenit propter humiditates & uapores crassos communicatos partibus extremis nisi in tympanite, ubi nullus tumor nisi in uẽtre reperitur. Manus autem non ita inflantur sicut pedes, quia fonti caloris ꝓpinquiores, per quem fit resolutio, uirtutum naturalium cõfortatio, & cum hoc propter fortitudinem expulsiuæ non recipiunt superflua. Secundo quia frequentius mouentur. Tertio quia humores graues amplius sunt parati descendere, cõtingit tamen aliquando unum crurium plus altero tumefieri, uel ex maiori eius debilitate, uel quia materia in membris superioribus eiusdem lateris magis continetur. Tertium signum est sitis intensa in omnibus speciebus hydropis calidæ. Primo in tympanite cum non restauretur humidum, sed corpus arefiat. In ascite propter uapores ab aqua eleuatos calidos, siue ex putredine, siue ex mixtione choleræ cum ea quãdo, s. aquositas est citrina, qui uapores petunt superiora. Et quia non restauratur humidum, roridum conueniens, sed mala aquositas. Similiter in hyposarca ex causis similibus. Quartum deiectio appetitus cibi. Et proprie in calida propter uehementiam appetitus aquæ, nisi accidat quæcunq; illarum à frigiditate, & proprie à potu aquæ frigidæ non à sua hora. Quintum in omnibus minoratur urina & proprie in ascite, deinde in hyposarcha & in pluribus rubet ꝓpter paucitatem suam, ita ut à pauca cholera sit apta tingi. Item tingitur propter paucitatem separationis aquositatis à sanguine & cholera. Quapropter ex citrinitate, aut rubedine urinæ non est iudicanda hydropisis calida, nisi esset uehementia tincturæ cũ mediocri quantitate urinæ, & satis bona substantia. Ex quibus infertur tincturã urinæ nõ esse propter causas nuper dictas signum hydropisis calidæ, nisi cum duabus conditionibus suprascriptis. Aqua uero, quæ in uentre congregatur non est ita tincta sicut illa quæ mingitur. Primo quia nõ tandiu remanet in hepate sicut illa quæ mingitur.

Secundo quia resudat per porositates angustas. Vnde depuratur. Sextum febres in hydropicis sunt tepidæ, quia humiditates istæ leuiter putrent. Septimum accidunt in eis bothor, quæ eruptæ emittũt aquam citrinam quod magis uerificatur in postremis materia iam malignata. Octauũ multiplicatur egestio sanguinolenta in hyposarca & tympanite, hepate debilitato non sufficiente trasmutare chilum in bonũ sanguinem. Vnde transmutatur in rem quasi mediam inter chilum & sanguinem assimilatam loturæ carnis recentis. Talis enim renuitur à membris cum non sit bona ad nutriẽdum, & mittitur ad intestina. Ipsa uero apparet plus in tympanite & hyposarca, quia in eis chilus amplius transmutatur uersus sanguinem, in ascite enim sola fit aquæ generatio. Et si quid sanguinis generatur, illud modicum, & si nõ bonum, pro nutrimento membrorum auidorum retinetur. Et hæc sunt signa communia hydropis.

Signa uero causarum sunt hęc. Si enim pẽdeat à causa calida adest sitis, magna inflãmatio, citrinitas uel rubedo, amaritudo oris, uomitus citrinus, aut uiridis, corporis notabilis exiccatio, defectus appetitus cibi, tinctura notabilis urinæ, cum conditionibus suprascriptis, & aliquando ardor ipsius, frigiditatis superfluæ contraria sunt signa.

Si uero pẽdeat ab oppilatione, aut apostemate signa præcesserunt in capitulis propriis.

Si uero fuerit à solutione continui, signa sunt causæ ipsius primitiuæ, sicut casus, percussio, offensio in regione hepatis, ad quas sequitur contusio, ulcus, apostema, & similia quæ per signa propria cognoscuntur. Et si fuerit per communitatem à toto sicut in febribus, febres ipsæ, quæ adsunt & præcesserunt sunt signa. Et si fuerint arsiuæ forte adest liquefactio tam in egestione quàm in urina, aut in altera, & forte erit egestio uirulenta, & urina sicut lotura carnis, aut fortasse præcessit.

Si uero hydrops sequat̃ aliquã notabilẽ euacuationem, & proprie sanguinis ipsius, præcessio est signũ & pallor faciei.

Si uero fuerit per communitatem à membris particularibus, sicut à pulmone, & cæteris membris spiritualibus stomacho, splene, mesenterio, intestinis, membris, urina, matrice, cognoscitur per præcessionem ægritudinum illorum membrorum cum quarum augmento augendo præcessit.

Causæ uero primitiuæ & proprie, quæ diu præcesserunt significant seipsas, & proprie quando non apparet aliqua causa corporea per essentiam aut per communitatem, quæ uerisimiliter fit in caussa.

Species uero hydropis habent signa propria per quę abinuicem distinguuntur. Primum signum ascitis est grauitas sensibilis in uentre. Secundum, cum percutitur non est ei sonitus, sicut in tympanite, sed quando commouetur auditur sonus aquæ commotæ, similiter quando habens eam permutatur de latere ad latus, nõ sicut in tympanite & hyposarca. Tertium, tactus eius est tactus utris pleni aqua, non utris pleni uento. Quartum, non magnificantur cum ea omnia mẽbra sicut in hyposarca, imo superiora arefiunt, & inferiora sicut pedes inflantur, ita ut aliquãdo infletur uirga & oscheũ. In tympanite uero omnia arefiunt. Quintum, cutis uentris & crurium est humida, extensa, lucens cũ aquositate supposita. Sextum, est paucitas urinę magis quàm reliquis. Septimum pulsus est paruus, frequens, decliuis ad duritiẽ cum aliquanta tensione propter tensionem uelaminum, & quãdoq; in fine declinat ad lenitatem propter multitudinẽ humiditatis. Octauũ, quãdo est hydropisis ascitis eueniens subito, & maxime post lapidem exeuntẽ absq; causis manifestis nocumẽti hepatis, una uiarũ urinæ est disrupta, sicut etiã pori uritides, aut uesica, inter quas distinguitur per locum doloris.

Sed signum proprium subiacens uisui, per quod species hydropis inter se distinguuntur, & etiam distinguuntur à mola matricis, & pregnatione, est ut resupines patientem, & uideas si totus uenter sit extensus, an solum ab umbilico infra. Si primum est hydrops. Si est secundum prægnatio uel mola. Postea si uenter totus est extensus consydera an superior pars uentris deprimatur, & latera extendantur & tunc est ascites. Si uero pars superior eleuetur, & proprie umbilico

umbilico exeunte, latera uero nõ extendantur est tympanites. Huius exemplũ habes in duabus uesicis, siue duobus utribus, quorum unus sit plenus uento, alter aqua, si uero uenter non appareat multum eleuatus, & cum premitur cum digito remanet uestigium est hyposarca, & maxime quando similis tumor est in reliquis membris. Sed mola distinguitur ab impregnatione per signa, quæ dicentur in capitulis suis. Signa hyposarcæ. Primum, inflatio in toto corpore sicut accidit in corpore mortui. Secundum, impinguantur membra omnia apparenter. Et proprie facies & partes superiores nutrimento phlegmatico petẽte superiora propter cerebrũ. Tertium, cum premantur digiti in omni parte corporis remanet uestigium. Quartum, non est in uentre eius de inflatione & commotione quod est in uentre ascitis, nec de inflatione & exitu suminis, idest, umbilici & partium propinquarum, quod est in tympanite. Quintum, & sequuntur eam fluxus uentris sanguinolentus & lenitas naturę tendens in albedinem, scilicet phlegmaticam, quod signum uerificatum fuit in signis generalibus. Sextum, & quandoque pulsus eius est undosus, latus, lenis propter multam humiditatem.

Prognosticum Auic. autoritate aliorum, quando in facie hyposartici, aut manu sinistra eius sit molities, idest, paralysis & accidit in princ. huius accidẽtis pruritus in naso, moritur in secundo die, aut in tertio. Significatur enim magna corruptio, unde fit uaporum corruptorum eleuatio ad superiora qui faciunt pruritum in naso, quare stante tanta corruptione cum debilitate uirtutis significata per paralysim moritur festine. Signa tympanitis. Primum egreditur in ea sumen notabiliter. Secundum, non est in ea grauitas sicut in ascite. Tertium, est in uentre maior tensio quam in ascite, imo uenter est sicut corda tensa. Quartum, & non est in ipsa pinguedo, idest inflatio cum mollitie aliorum membrorum, sicut in hyposarca, imo tendunt ad arefactionem. Quintum, & cum uenter percutitur auditur sonitus uentris pleni aere nõ uentris pleni aqua. Sextum, & est appetens eructationẽ semper, & iuuatur ex ea propter exitum uentositatis. Septimum, & eius pulsus est longior pulsu aliorum hydropicorũ propter tensionem cum fortitudine uirtutis in comparatione ad ascitem. Vt propter hoc apparet durus, uelox, frequẽs, cum propter inobedientiam instrumenti non possit satisfacere cum magnitudine, est satis fortis cum uirtus non debiliter sicut in ascite. Octauum, & non est inflatio in ea omnium membrorum, sicut in hyposarcha, nec pedum, sicut in ascite causa patet ex dictis.

Prognosticum. Primum, homo de quo uehementius timetur cum accidit ei hydropisis est ille, cuius complexio naturalis est calida & sic. non enim ægrotat in contrarium suæ complexionis nisi propter fortem causam. Secundum, hydropisis adueniens propter duritiem splenis, est magis salua quã ueniens propter duritiem hepatis, imo est in qua speratur curatio. Tertium, quando dominatur materia hydropis adeo ut faciat accidere dyspnœam, idest, difficultatem & cõstrictionem anhelitus, & solutionem uentris significatur propinquitas mortis in tribus diebus. Si autem nocentur anhelitus propter malam complexionem officialem, idest, mẽbrorum officialium, sicut diaphragmatis pulmonis, non est ita malum sicut propter multitudinem materiæ. Quartum, ulcera maligna oris & gingiuarum, & reliquarum partium, accidentia in processu, iam uirtute defecta propter malitiam uaporum & sanguinis, significant mortem non multum distare. Quintum. Quando descendit ex hydropico quod est sicut caro pronuntiat mortem eius, forte enim illud descendens ex hepate significat eius corruptionem. Sextum. Si alicui habenti melancholiam accidat hydropisis curatur per aduentum hydropisis, quoniam humectatur. Septimum. Fluxus uentris hydropico superueniens mortalis nisi euacuetur causa hydropis. Octauum. Venter siccus in hydrope est melior quàm lenis, & proprie si hydrops proueniat ex nocumento renum & membrorum urinæ. Nam in hoc fit lenis uenter propter reuersionem humiditatis ad intestina. Et siccitas uentris est maior in hydrope sequente nocumenta membrorum anteriorum, & quando sumem, & fœmoralia sunt carnosa est melius, significãt fortitudinẽ & tolerãtiam solutionis, & his possunt exhiberi solutiua fortia. Nonũ. Omnia ulcera in hydropisi sunt difficilis curationis. Decimũ. Omnis hydrops sequẽs peripneumoniã est mortalis. Vndecimũ. Hydrops ascites est ẽm plurimũ mortalis, sed hyposarca, & tympanites ẽm plurimũ salubris, nisi tympanites quasi subita sequẽs ægritudines acutas, sicut synochas pestilẽtiales, & similes quę fere semper est mortalis. Duodecimũ. Omnis hydrops in acuta febre malum, secundo prognostic.

Cum † uenter post hepatis dolorem, & feb. augmentari cœperit, & quod est ab umbilico usque ad fœmur exterius prominuerit, & cutis, quæ est ibi, subtiliari, & albere uisa fuerit, & cum uenter mouetur, auditur sonus quasi aquæ in uase non pleno moto, & si cum his urina fuerit rubea; parua est habenda fiducia, & proprie si uirtutis non affuerit fortitudo.

Hoc capitulum diuiditur in tres partes. In prima Rasis curat ascitem. In secunda hyposarcam. In tertia tympanitem. secunda ibi. Quod si in palpebris. tertia ibi. Si uero uenter. Prima in 2. Primo ponit signa ascitis. 2. curã. secũda ibi. His tamẽ. In prima parte ponit quatuor signa. Primum quod uẽter post hepatis dolores qui sequuntur ad apostemata, aut alias eius ægritudines cœperit tumere ita ab umbilico usque fœmur exterius eminuerit, imo etiam super umbilicum, licet minus. Secundum quod cutis uentris uisa fuerit alberę & subtiliari quasi tensa à re alba. Tertium cum uenter mouetur auditur sonus aquæ in uase non pleno moto, hæc tamen significant hydropisim, ascitem. Quartum & si cum his urina fuerit rub. scilicet notabiliter & cum conditionibus suprascriptis, scilicet quod non fuerit ualde pauca, nec malæ substantiæ quæ significant & ipsam pendere à causa calida. Et cõsequenter parum sperandum esse & maxime uirtute existẽte debili cum deterius sit hydrops calida quàm frig. hæc quatuor significant ascitem mortalem.

SCHOLION

Cum uenter] aduertendum est Rasim tãtum signa ascitis describere, quæ nondum sit confirmata; ut medicus opem ferre possit: nam confirmata per se est nota, & plerunque incurabilis.

Hic tamen si uirtus fortis fuerit, & † uenter uehementer siccus; pilulæ de rauedseni quæ recipiunt mezereon dandæ sunt: quæ Recip. rauedseni, succi eupatorij, sem. endiuiæ omnium ana. drach. 3. agar. drach. 5. mezereon drach. 10 fiant ex his pilulæ, quarum dosis sit drach. 2. s. ex quibus quaque hebdomada dosis una sumatur. quòd, si uirtus fuerit debilis, trochisci de mezereon dandi sunt. qui Rec, sem. endiuiæ drach. 10. † mezereon drach. 1. & . 2. tertias agarici, succi eupatorij similiter tantundem, rosarum, sem. citrullorum amborum ana drach. 2. & . s. ex his omnibus fiant trochisci 10. de quibus unus in die cum syrup. aceto. de saccharo dandus est. si autem uenter fuerit solutus; dentur trochisci de berberis cum syrup. acet. æger quoque nutriatur ex zibregi: & bibat syrupum acetosum de citonijs. & si uentris solutio uehemẽs fuerit; citoniorum rob solum dandum est.

Hic curat ascitem primo à causa calida. secundo à causa frigida, secunda ibi. Si autem cum his. In prima parte ponit tria remedia. Primum uirtute existente forti, & uentre sicco pilulę de raued idest, de rhabarbaro in quibus ponitur mezereon. ℞. rauedseni. sed loco ipsius accipimus rhabarbarum, & est melius, succi eupatorii, semi. endiuiæ ana. ʒ. 3. agar. ʒ. 5. mezereon. ʒ. 10. fiant pilulæ. quarum dos. est ʒ. 2. s. & quaque hebdomada sumatur dosis infra cum custodia. Si uero uirtus fuerit debilis dentur trochisci de mezereon. ut ℞. sem. endiuiæ ʒ. 10. mezereon, agarici, succi eupatorii ana. ʒ. 1. &. 2. ʒ. rosarum sem. citrullorum ana. ʒ. 2. s. ex his fiant trochisci 10. de quibus unus in die cum syrupo acet. de saccharo dandus, trochisci isti sunt leues, sed pilulæ fortes & non dandæ nisi uirtute existente forti. Est enim mezereon calidum & sic. in quarto excoriatiuum, serosum, inflammabile, consumptiuum & dissolutiuum uirtutis, educens aquam citrinam cum fortitudine, cuius dos. substantia est à. ʒ. s. usque ad unam & nocet hepati nisi rectificetur, sed semen endiuiæ, & succus eu-

patorii, & semen citrulli ipsum rectificat, mezereon tamen bonum communiter non reperitur apud nos. Secundum remedium, quod si uenter fuerit lubricus dentur trochisci de berberis cum syrupo acetoso, infrigidant enim & stringunt.

Tertiũ, quod æger nutriatur ex zibei uel zibrebegi, qui est cibus factus ex carne cocta, & ouis simul mixtis, & bibat syrupũ acetosum de cyton. Et si uẽtris solutio uehemẽs fuerit, cytoniorum rob solum dãdũ est ad uentris constrictionem.

SCHOLIA.

Et uẽter uehemẽter siccus] scias uelim aliquãdo à causa calida duci posse uẽtris fluxus; queãdmodum si uirtute renum attractiua debili existente paucus humor aquosus ad eas flueret & multus intestina opprimeret: uel si cum hepate læsus esset uentriculus, aut mesenterium. Mezereon] nocet hydropisi à caliditate factæ. Si autem fuerit uenter solutus] idest lubricus dentur trochisci cum syrupo ex aceto cytoniorum.

Si autem cum hac paßione non fuit urina rub. nec calor; pilulæ istæ dandæ sunt, quæ. Recip. mezereon, sagapeni amborum ana drach. s. salis indi, fimi columbi amborum ana. 6. drach. 1. pilulæ enim istæ aquam uehementer descendere faciunt. Trochisci præterea de lacca cum apozemate de radicibus dandi sunt. Emplastrum asciti conueniens. Recip. fari. hord. cyperi, stercoris bouini ueteris, baurach. bol. ar. omnium partes æquales ex his omnibus tritis fiat epithyma super uentrem. huius nanq; proprietas est aquæ magnam partem exiccare.

Hic curat ascitem à causa frigida per tres medicinas. Prima medicina est. Quod si cum hac pasione non fuerit urina rub. nec calor scilicet febrilis, aut complexionalis superfluus pilulæ istæ dãdæ sunt. ℞. mezereon, sagapeni cal. in tertio, sic. in secundo educẽtes humores crassos & uiscosos, & aquam citrinam an. ʒ. s. salis indi cal. & sic. in tertio, soluentis melancholiam & humores uiscosos, fimi columbini calidi in quarto soluentis pungendo & dissoluendo ana. ℈. s. fiant pilulæ & sunt dosis una, & potenter soluunt aquam. in aliquibus tamen libris non sunt sal indum, neq; fimus columbinus, credo illos textus meliores. Secunda medicina est, ut dentur trochisci de lacca cum decoctione de radicibus quorum descriptio præcesit in cap. de dolore hepatis, aperiunt oppilationes & prouocant. Tertia medicina est hæc. ℞. farinæ hord. ciperi, stercoris bouini ueteris, baurach. boli arm. omnium ana partes æquales fiat epithyma super uentrem, permiscendo cum aliquo liquore, sicut esset aqua cineris & uinum album. Iuuat enim in resoluendo aquam.

Quòd, si in palpebris, & extremitatibus fuerit apostema molle, & testiculi apostemantur, faciesq;, ac totum corpus mollitie quadam teneatur; erit tunc hydropisis species, quæ hyposarca uocatur. ægro itaque hac specie laboranti trochisci de lacca cum apozemate de radicibus sunt tribuendi. & uenter quaque hebdomada ex † pilulis de rhabar. est soluendus. & patiens in arena calida est sepeliendus. ei quoque est præcipiendum, ut exercitio utatur: & famem, & sitim sæpe patiatur.

Hic curat hyposarcam dicens: quod si in palpebris & extremitatibus fuerit apostema molle, & testiculi apostemantur, idest, oscheum, & forte testiculi cum eo, & facies & totum corpus sit factum molle cum quodam tumore, quæ omnia sunt signa hyposarcæ. Pro cura hac ægritudine laboranti sunt tribuendi trochisci de lacca cum decoctione de radicibus ad mundificandum corpus per uiam urinæ, & aperiendum oppilationes, & frequenter exhibeant. Et uenter quaque hebdomada soluendus cum pilulis, de rhabarbaro, quæ possunt fortificari reformando eas cum succo ireos. Pilulæ tamen de raued. Mesue sunt fortiores. Et factis euacuationibus patiẽs in arena calida sepeliatur ad resoluẽdum phlegma aquosum. Et exercitetur stomacho ieiuno. Et fac sæpe famescat & sitiat.

SCHOLION.

Ex pilulis de rhabarbaro] plurimum ualent in hyposarca: cõfert quidem, inquit Auic. uentris solutio, uel maxime cum pilulis de rhabarbaro: nam non solum hos purgant humores; sed etiam hepatis obstructa aperiunt, eiusq; uirtutem excitant.

Si uerò uenter inflatus fuerit, ac tensus, & cum percutiatur † sonum reddit ut tympanum; hydropisis species adesse significabitur, quæ tympanites dicitur. quam qui patitur, à comestione olerum abstinere debet, atque eorum omnium, quæ uentositatis sunt generatiua. uenter quoque omni die ex panico † est uaporandus: & uentosæ super uentrem ponendæ. medicamina tumorem dissoluentia danda sunt; ut diacyminum, & electarium de baccis lauri, quod in cap. de iliaca nominabimus. æger præterea exercitio uti assuescat: & famem pati. ex collyrijs, quæ uentositatem dissoluunt, quorum faciemus mentionem, si subijciat. uenter quoque mantili, donec incipiat rubere, fricetur: & ex oleo rutaceo clysterizetur.

In parte ista curat tympanitem dicens: Quod si uẽter inflatus ac tẽsus fuerit, & cum percutitur sonat ut tympanum, est species hydropis dicta tympanites & tu supple reliqua signa tympanitis superius allegata siue posita. Sed pro cura, debet abstinere à comestione olerum & omnium quæ uentositatis sunt generatiua. Pro quo nota omnia olera eẽ uentosa, licet aliqua eorum carminent uentositatem, sicut ruta. Secundo est euaporãdus cum panico, aut milio & proprie torrefactis. Tertio uentosæ super uentrem sunt ponendæ. Quarto medicamina uentositatem dissoluentia danda sunt, sicut diacyminum, electarium de baccis lauri, cuius descriptio ponitur in cap. de colica. Quinto æger multum exercitetur stomacho ieiuno. Sexto patiatur famem & sitim. Septimo collyria uentositatem dissoluentia, de quibus agetur in cap. de colica subiiciantur. Octauo uenter cum panno fricetur donec rubere incipiat. Nonum ex oleo rutaceo clysterizetur.

SCHOLIA.

Sonum reddit ut tympanum] cum uentus aggregetur, inde per extensionem fit uenter siccus, & durus. Est uaporandus] uenter in materia calida, & sicca uentriculum, & intestina infestante: sed in frigida, & pituitosa potius est clementer soluendus.

Ordo curę.

Quia cura cachexiæ non differt à cura hydropisis nisi secundum magis & minus, ideo de ambarum curatione simul agendum est. Harum itaq; cura sex exigit intentiones. Prima ordinat debitũ regimen sex rerum. Secũda minorat superflua. Tertia digerit, aperit, & membra naturalia confortat eorum discrasiã corrigendo. Quarta eradicat. Quinta corrigit accidẽtia. Sexta remouet causas recidiuationis, quia est multum recidiualis.

Regimen autem sex rerum non naturalium debet tendere in contrarium causæ faciẽtis hydropem, ideo habet diuersificari secundum diuersitatem specierum hydropis & causarum suarum, debet ergo in causa calida declinare ad frigidũ, in frigida ad calidum, sed secũdum plurimum ad siccum. Et semper magnoopere ad confortationem stomachi, & hepatis, & membrorum naturalium. Aer ergo sit clarus declinãs ad siccum. quapropter habitet in solari non in loco terreno humido, & sit calidus in frigida, & frigidus in calida, magis tamen cæteris paribus declinet ad calidum in frigida, quàm ad frigidum in calida cum in omni hydrope opus sit causam coniunctam resoluere. Vitetur aer uentosus & aquosus. In cibo & potu obseruentur hæ conditiones. Prima ut sit parcus in utroque. quapropter non comedat nisi pręcedentis cibi digestione celebrata, & nisi notabiliter fameat constante appetitu, similiter non bibat nisi multum sitiuerit. Sunt. n. fames & sitis summum remediũ in hac ægritudine, & proprie sitis. Quapropter non comedant, neque bibant extra prandium & cœnam imo si bene possent tolerare conueniens esset ut non cibaretur nisi semel in die. Secunda ut non multiplicent cibaria in mensa una. Tertia ut surgant à mensa cũ reliquiis famis. Quarta ut notabiliter comedant antequam bibant, & nullo pacto bibant aquam. Et si necesitas aliqua cogeret ad aquam misceatur cũ uino per. 3. aut. 4. horas antequam bibat, & ante potum pręcedat cibus, ut tardius penetret ad hepar. Quod si patiens non biberet uinũ à proprietate quadam indiuiduali sibi horrendum non cogatur ad ipsum, sed potius bibat aquam endiuiæ, aut absinthii cum syru-

po

po acetoſo ſimplici,ſaccharino,aut mellino,aut ſaltē aquam
calibeatam,eſt enim aqua ſummopere uitanda ſecundum o-
mnem modum adminiſtrationis.Vinum tamen in cauſa no-
tabiliter calida nocet niſi ſit ualde pauciferū,unde forte præ
ſtantior eſt aqua endiuiæ,aut ius galli & proprie decrepiti,
ſed in cauſa frigida ſit potius ſubtile antiquum clarū, de quo
tamen parum bibat,& melius eſt album quàm nigrum. Pa-
nis hordeaceus eſt melior quàm triticeus. Si uero abhorre-
ret ipſum comedat triticeum, non omnino à furfuribus de-
puratum,bene coctum & ſalitum,cui ſi adminiſtratur ſemen
endiuiæ,aut fœniculi,aut aniſi erit præſtātior.Ex ſalatis con
ueniunt in cauſa calida endiuia,cichorea, lupuli, in frigida,
cappares,fœniculi,petroſ. carota,praſsium,apium,aſparagi
in utraque,& ſint debitæ coctæ,& cum pauco aceto,& oleo
conditæ aſparagi tamen cum ſolo ſale condiantur. Sed in
tympanite olera & proprie recentia uitanda ſunt. Ex fercu-
lis conuenit ius cicerum,& phaſeolorum, & decoctiones ra
dicum,& ſemen aperientium,& caulium,& quæ fiunt ex pa
ne,aut ouis abſque caſeo,& quæ fiunt ex enula & ſit cocta in
iure laudabilium carnium infraſcriptarum, uitetur tamen ſu
perfluus uſus brodiorum.Ex carnibus conueniunt perdices,
phaſeani,franguelini, turtures, turdi, alaudæ. Aues paruæ
degentes in arboribus & pratis, columbi uolare incipien-
tes,ex quadrupedibus hœdi,cuniculi,capreoli,lepores,&c.
quæ comedantur in prandio elixæ,in cœnis aſſæ, hepata gal
linarum optime conueniunt ſuper prunis cocta non mul-
tum, piſces uitentur, ſed caro limaciarum conuenit, oua
conueniunt ſecundum omnem modum adminiſtrationis,&
ſint mollia non per decoctionem indurata, uitetur lac, ca-
ſeus, & lacticinia omnia, butyro,& oleo raro utatur. Ex ſa-
poribus conuenit in frigida muſtarda, & ſapor ex paſſulis,
& ſapor ex aromatibus: in calida acreſta, uinum granato-
rum, de berberis & quæ cum his fiunt. Aromata conuenien
tia in frigida ſunt cinnamomum,zingib.piper, grana longa,
crocus,& ſimilia,ſed in calida ſandali, ſpodium, coriādrum.
Fructus conuenientes in frigida,ſunt paſſulæ,fiſtica, auella-
næ torrefactæ, ſed in calida granata muza. Somnus ſit no-
cturnus ſex horarum,aut circa. Exercitium & proprie ſto-
macho ieiuno eſt eis utile. Et proprie ambulando per loca
arenoſa,ſicca, & per montes uſq; ad ſudorem qui continue
abſtergatur. Et tunc caueant à uentis, & poſt exercitium
ſtent in ſole capite protecto & aliis membris diſcoopertis.
Accidentia animi conueniunt,ſicut lites,ira, ſollicitudo, &
ſimilia exiccantia,cauendum eſt ab accidentibus quibus cor
rumpitur digeſtio,ſicut triſtitia,timor,& ſimilia, hæc autem
exiccantia magis conueniunt in aſcite, & hypoſarca, minus
in tympanite. Sollicite procuret omnes euacuationes natu
rales, imo etiā non naturales,ſicut uomitus ſi eis fuerit con-
ſuetus,eſt enim euacuatio ſibi conueniens. Pro ſecunda in-
tentione quæ eſt minoratio huiuſmodi canon. obſeruentur.
Primus, quod diuerſi humores euacuentur craſsi, ſubtiles,
cholerici, phlegmatici, aliquando melancholici proprie cū
ſplen eſt in cauſa. Sed in aſcite maxime aquoſitas,in hypo-
ſarca phlegma,in tympanite diuerſi ſecundum diuerſitatem
humorum qui in uentoſitatem ſubtiliantur, ſed frequentius
phlegma, deinde melancholia, licet aliquando ex chilo im-
mediate generetur uentoſitas. Cauſæ autem tantæ diuerſita
tis humorum eſt eterogenitas chili cum errore digeſtiuæ.
Secundus, quod ſolutiua iſta parum ſint læſiua membrorum
nobilium maxime ſtomachi & hepatis, ut quia ſunt leuia ſi-
cut benedicta,hiera ſimplex, pilulæ de rhabarbaro,de eupa-
torio, aut ſi opus eſt fortibus ſint bene correcta, & mixta e-
tiam cum his, quæ ſtomachum & hæpar confortant ſicut li-
gno aloes crudo, ſchinantho, & ſimilibus. Tertius,frequēs
ſit euacuatio ne materia multum exuberet, non tamen pro
uice ſit copioſa ne uirtus adiiciatur. *Quartus, poſt ſoluti-*
ua dentur aliqua confortantia ſtomachum & hepar ſtiptici-
tate moderata,proprietate & aromaticitate. Quintus,non
conuenit phlebotomia ratione hydropis,tum quia materia
hydropis,& proprie aſcitis,aut tympanitis non eſt multum
apta educi cum phlebotomia, materia uero hypoſarchę for-
taſſe magis,tum quia phlebotomia paucificat calorem inna-
tum per quem hepatis & ſtomachi digeſtio perficitur, tum
quia pauco exiſtente ſanguine in corpore phlebotomia pro
hibetur,quarta primi,cap.de phlebotomia. Verum aliquan
do competit ratione cauſæ, utputa apoſtematis hepatis, in
cuius principio debet fieri phlebotomia,ſed poſt principiū
minus competit phlebotomia,quàm ſi eſſet apoſtema ſolum
ſine hydrope. Secundo,ſi cauſa hydropis eſſet retentio ſan
guinis menſtrualis aut hæmorrhoidalis fluere conſueti,tunc
ex ſaphenis faciēda eſt phlebotomia aut huiuſmodi ſanguis
prouocetur,ſimiliter dico de ſanguine retento,per aliam re
gionem fluere conſueto,in his caſibus faciēda eſt phleboto-
mia, niſi ſit fortis indicatio in contrarium, phlebotomia ta-
men magis toleratur in hypoſarca quàm in cæteris, quia plu
rimum materiæ hypoſarcæ in uenis continetur,licet pauci-
tas ſanguinis huic obſtet. Et ſi conſilium tuum ſit de phlebo-
tomando, prius materiæ aliæ multum dominantes ſunt mi-
norandæ, poſtea phlebotomandum, & ſic fiat phlebotomia
lata,& proprie in hypoſarca ut phlegma cum ſanguine poſ-
ſit educi. Sextus uomitus aliquando conuenit ad mundifi-
candum ſuperflua in ſtomacho contenta, quæ digeſtionem
impediunt, & proprie ſtomacho nauſeante qui fieri poteſt
ſtomacho ieiuno,& poſt ſumptionem alicuius cibi iuuantis
ad uomitum. Septimus,clyſteria conueniunt in euacuando
cauſam antecedentem & coniunctam hydropis. Item in eua
cuando materias quibus ſtomachus & hepar debilitatur. In
clyſteribus ergo poſſunt poni ſolutiua ſecundum exigētiam
materierum euacuandarum. Item poſſunt poni aperitiua al
terantia ſecundum exigentiam cauſæ hydropis. Ego enim
in clyſteribus aliquoties pono ſuccum ireos in aſcite & in
tympanite electarium de baccis lauri,& in hypoſarca hiera-
logodion,electarium indum,benedictam,& ſimilia. Soluti-
ua ergo exhibenda ſunt hiera ſimplex ualens in calida & fri-
gida. Sed in frigida magis, quæ educit ſuperflua & reſerua-
tis humiditatibus innatis. Quod ſi humores fuerint craſsio-
res,ſecum miſceatur tertia pars agarici præparati,& fortio-
ra ſunt hieralogodion,hiera diacolocynthidos, & electariū
indum,& hęc ualēt in cachexia & omnibus ſpeciebus hydro
pis,ſed in aſcite proprie ſunt pilulæ de raued cum mezereō,
quæ ſunt primæ pilulæ deſcriptæ à Raſi,ualentes in aſcite, ca
lida uirtute exiſtente forti,ſed incipias à.ʒ.1.ſi autem uirtus
fuerit debilior des trochiſcos ab ipſo deſcriptos etiā ualen-
tes in cauſa calida,& detur trochiſcus unus,pilulæ tamen de
mezereon M.ſunt forte in his præſtantiores. Ego tamen in
his pilulis de mezereon paucā inueni utilitatem, quod eue-
nit,quia non habemus bonum mezereon, & in cauſa frigida
Raſis iubet dari pilulas de mezereon cū ſagapeno. Ego ue
ro in aſcite do ſuccum ireos facta reſidentia à.ʒ.2. uſq; ad.6.
cum tantundem aquæ mellis aut aquæ caſei,& ſi fuerit uehe
mens caliditas cum his miſceo.Э.1. ſandalorum uel tantun-
dem ſpecierum triaſandalorum aut ſaltē in fundo.ʒ.1.poſtea
extraho facta bona expreſsione.Vbi autem in fluxibili uen-
tre leuiora ſufficiant,do pilulas de rhabarbaro,aut de eupa-
torio deſcriptione Meſ.in aſcite & hypoſarca,& ſi uolo for-
tificare eas reformo cum ſucco ireos & ſunt optimæ. Item
pilulæ de raued Meſue ſunt præſtantes,ius etiam galli decre
piti cum polypodio & anetho confert & leniter ſoluit & al
chechengi,almezereon,alſcebram deſcriptione Meſ. diſt.3.
ſunt efficacia. Sed pro tertia intētione,quæ digerit,aperit,
& membra naturalia confortat,ſunt obſeruandi iſti cañ. Pri
mus canon digeſtiua ſint calida aut frigida ſecūdum exigen-
tiam ſui contrarii. Sed quo ad uirtutes ſecundas ſint ſubtilia
tiua, abſterſiua, inciſiua, apertiua, prouocatiua ſecundum
quod oportet, ſed quo ad uirtutes tertias ſint membrorum
naturalium confortatiua tam proprietate quàm ſtipticitate
moderata. *Hæc autem facilius complemus in complexione*
frigida quàm in cal. tum quia ſecurius poſſumus calefacere
q̄ infrigidare: tum quia magis efficacia,& à proprietate ma
gis operātia reperiuntur cal. quàm frigida, & propter hanc
cauſam facilius curatur hydrops frigida quàm cal. Itē,quia
ut dictum fuit in prognoſticis,hydrops cū ſit morbus frigi-
dus,quo ad cauſam coniunctam materialem,prouenit à for-
tiori cauſa in hepate calido quàm frig.Et eo magis ſi ſequa-
tur diſcraſiam calidam cum ratione diſcraſiæ calidæ, quæ eſt
cauſa antecedēs,oporteat infrigidare,ſed ratione cauſæ con
iunctę calefacere,iuxta eū parua habēda eſt fiducia in hydro
pe à cauſa calida niſi adſit uirtutis fortitudo. Secundus ca-

non,quod in hydrope eſt morbus ualde chronicus oportet digeſtiua,imo omne genus medicinarũ permutare, tũ quia morbus uariatur in decurſu per tempora ſua, ſecundo oportet uariare ſecundum diuerſitatem temporum anni,tertio ſecundum uarietatem uirtutis,quarto dato quod in ſupraſcriptis nulla fieret uariatio oportet uariare compoſitiones medicinarum,quæ tamen ſint ſimilis uirtutis habentes diuerſa materialia,& diuerſos modos ne natura aſſueſiat,tũ ne medicinæ huiuſmodi tædium afferant ægro. propterea cũ uno tempore fuerimus uſi ſyr.alio tempore utamur aquis,poſtea confectionibus,poſtea electariis,poſtea epithematibus, unctionibus,emplaſtris,cerotis,& ſimilibus,& hæc aliquando ſint ſimilis uirtutis,aliquando differentis gradualiter aut formaliter ſecundum exigentiam.Item oportet uariare medicinas ſecundum diuerſitatem intentionum,ut nunc digerere, euacuare,aut per urinam,aut per ſudorem, aut per uomitũ aut per fluxum uentris & ſimilibus modis. Nunc uero confortare,oportet enim hoc modo medicinas alterare. Quid enim prodeſſet ſemper euacuare & non confortare cũ membra naturalia debilia iterum regenerant aquam phlegma & uentoſitates,neque iuuaret confortatio abſque euacuatiõe, nec tamen unius modi euacuatio iuuat,imo oportet diuerſas tentare & magis illas ſequi,quæ magis conferunt. Tertius canon,cum compleuerimus unum ordinem medicinarum,ut puta minoratiuum,digeſtiuum,eradicatiuum,cõfortiuum,ſinamus naturam aliquanto tempore quieſcere ſine medicinis cum ſola diæta conueniente,cuius temporis longitudo & breuitas debet prudentia medici mẽſurari,& hoc ne natura terreatur ex tam continuo uſu medicinarum. In hydrope ergo frigida ualet ſyr.de abſinthio,qui cũ hoc quod non eſt multum calidus confortatiuus membrorum naturalium & aperitiuus,deinde ſyrupus acetoſus diarrhodon, & ſyrup.de eupatorio,qui eſt his calidior & magis aperitiuus, & ſi opus eſſet inciſione & abſterſione cum his miſceatur aliquid oximellis ſimplicis aut oximellis compoſiti ſi fuerit opus magis aperire & prouocare,& ſyrup. acetoſus aut oximel ſimplex,ſi opus fuerit magis calefacere, in quo ſteterit infuſum abſinthium uidelicet ad inciſionem, abſterſionem, aperitionem,& confortationem. Aquæ autem his proportionales ſunt aqua abſinthii,praſsii,cuſcutæ,capil.ueneris,aſparagorum,fœnic.apii,& ſimilium. Et aliquando dãtur ſine ſyrup.alicuius confectionis aut electarii proprii in hac diſpoſitione,ſicut diarrhodon abbatis,aromaticum roſarum, diacurcuma,dialacca,in qua eſt ſpecies ad omnem hydropẽ. diamoruſia,diacoſtum, confectio de rauedſeni. Ex trochiſcis autem conuenientibus ſunt trochiſci de roſ.de abſinthio,de lacca. Item trochiſci de rauedſeni deſcripti à Raſi in capitulo de dolore hepatis,& trochiſci de rhabarbaro Meſue. Item trochiſci de eupatorio, de capparis maxime ualentes in hydrope ſequente oppilationem ſplenis. Ex epithematibus, unctionibus, & emplaſtris ſunt, quæ dicta ſunt in cap. de debilitate hepatis. Sed in hydrope calida ualet ſyrupus endiuiæ, ſyrupis de bizantiis, oxiſacchara, ſyrup.de granatis.Aquæ uero ſunt aqua endiuiæ, hepaticę, lupulorum, capil.ueneris,quæ eſt temperata, & quando non eſt magna caliditas cum his frigidis poſſumus admiſcere aliqua calida ex aquis aut ſyrupis ſupraſcriptis. Nam natura ſagax diriget frigida contra malam complexionem calidam, & calida ad confortandum ſpiritum & calorem innatum, quod eſt intelligendum tam in his, quæ interius ſumuntur, quàm in his,quæ exterius applicantur. Ex confectionibus uero ſunt triaſandali, diarrhodon abbatis.Ex trochiſcis ſunt trochiſci de berberis deſcripti à Raſi in cap. de dolore hepatis. Trochiſci de camphora, caumate exiſtente magno. Applicando autem exterius confortatione hepatis calid. & frigid.deſcripta ſunt in cap. de debilitate hepatis & de dolore ipſius, ad quod recurre. Quodſi oppilationes fuerint fortes & multum traxerint ad ſe curam, utere his, quæ ſunt magis aperientia, quorum ſermo præceſsit ſicut dialacca, diacurcuma, & ſimilia, & ſi uideantur nimis calida miſce cum diarrhodon abbatis, & ſimilibus infrigidantibus,& pro his recurre ad capitulum de cura oppilationum quòd prēceſsit, pro quibus aperiendis non ſolum proſunt ſumpta. ſed etiam clyſterizata ſicut clyſteria ex radicibus & ſeminibus aperitiuis,menſura tamen ſit in aperientibus & prouocantibus ne forte ſuperflue prouocando inducerẽt excoriationem. Aut ne forte in tympanite multiplicarent uentoſitatem propter ſuperfluam caliditatem, ideo Auicẽna poſt adminiſtrationem fortium diureticorum docet adminiſtrare ius gallinæ pinguis ut incoriet uias urinæ & ardorem remoueat. Prouocantia tamen fortia magis ſunt neceſſaria in aſcite & hypoſarca, minus in tympanite, ſufficiunt enim leuia, quæ ducunt materiam in uentoſitates conuertibilem, ſed iura ſunt magis neceſſaria carminantia uentoſitatem, & ex medicinis communis iuuamenti in omnibus ſpeciebus hydropis ſunt urinæ infantium, quæ cum ſaccharo bibantur uſque ad 5.ℨ.pro uice,& autores aliqui laudant urinas proprias. Item ad hæc omnia ualet uinum album decoctionis abſinthii,marubii, endiuiæ, cichoreæ,cuſcutæ, & ſimilium, & urina leporis cum ſpica nardi eſt propria, eſt enim urina leporis & humana ualde mirabilis in diſpoſitiõibus frigidis hepatis & ſplenis. Sed pro quarta intentione,quę eſt eradicatio materiæ hydropis tam antecedentis quam coniũctæ diuerſa ſunt inſtrumenta & auxilia ſecundum diuerſas ſpecies hydropis. In aſcite quidem ſex modis eius materiam eradicamus Primo,per ſolutionem uentris. Secundo, per urinam. Tertio,per ſudorem. Quarto, euacuando per uenas umbilicales. Quinto, per reſolutionem inſenſibilem. Sexto, per ueſicationem cauteria & ſectionem. Primus modus, ſcilicet euacuatio per uentris ſolutionem, completur cum aqua diſtillationis corticis mediani ſambuci. Item cum ſolutiuis ſuperius poſitis in minoratione,quę fuit intentio ſecunda, & ſi opus eſt augeatur ipſarum doſis, aut frequentius iterentur. Et fortius illis eſt ſuccus cucumeris aſinini. Extrahatur ergo ſuccus ex fructu cucumeris aſinini abſque uiolentia poſtquam eſt maturus quod cognoſcitur ex citrinitate ſibi adueniente in fine æſtatis, & permittatur depurari per reſidentiam,deinde quod depuratum eſt permittatur exiccari,infundendo in eo pro unaquaque uncia.3.1.ſpecierum alephanginarum in petia ſubtili,quę cum extrahentur exprimantur, ut uirtus earũ ingrediatur in ſuccum,& ſecum pro unaquaque uncia dum eſt exiccatus, aut quaſi miſceatur.3.1.dragachanti, aut bdellii. Et reſeruetur, qui exhibeatur poſt ſex menſes.Et doſis eius eſt à ℈.s.uſque.1.reformata una aut duabus pilulis,& potẽter educit aquã. Succus tamen ireos eſt magis domeſticus quo communiter utor,aut cum aqua mellis,ut ſupra,aut in his qui facile ſoluuntur reformãdo pilulas de rhabarb.aut de raue[illegible] cum eo, clyſteria quoque in quibus ponuntur huiuſmodi a[illegible]iam edncentia,ſicut in quibus ponitur ſuccus ireos,& ſimil[illegible] conferunt ad hoc,& poteſt de his in clyſteribus poni mai[illegible]r quantitas,quàm in exhibitis per os.Secundo minoratu[illegible] materia aſcitis per urinã cum apozemate de radicibus R[illegible]ſis in cap. de dolore hepatis,aut cũ diacurcuma aut dialacca,cuius doſis eſt à.3.1.uſq; ad.3.cum aqua apii,aut aſparagorum,& pauco uini ſubtilis,& ſi uiderentur nimis calida ſecũ miſceatur tãtumdem diarrhodon abbatis,aut aliquid triaſandalorum, & continuentur pluribus diebus,& fortius eſt iuſtinum aut litontripon cuius parum poteſt cum his permiſceri,& ſecundum Gal.3.complexionum medicamen de cãtaridibus correctis per aduſtionem.aut per gummi ceraſorum admixtionem ualet educendo multitudinem humiditatis, ſed non detur niſi gran.s.& poſſet cum ſupraſcriptis miſceri. Tertio modo minoratur per euacuantia per ſudorem,ſicut ſunt balnea ignea ſicut fumus, balnea aerea,ſicut ſtufæ ualent educẽdo multitudinem humiditatis,quibus theutonici plurimum utuntur. Et balnea aquea ſicut thermæ,& receptio fumorũ thermarum.Et ex ſumptis eſt medicamen de aſſa,cuius ſumatur drachmam unam cum uncia una,aut pluribus uini ſubtilis calidi, poſt cuius ſumptionem bene pannis cooperiatur, & dormiat, & retentio anhelitus,& abſterſio ſudoris iuuat ad prouocandum ſudorem. Item iuuat poſt ſumptionem ſudatiui ſi ſtufetur ſub pannis aſpergendo laterem calidum exiſtentem prope ipſum in aliquo bacili, aut alio uaſe,ſed aſpergatur cum aqua decoctionis anheti, baccarum lauri, ſulfuris, aut ſimilium prouocantium ſudorem. Quarto, euacuatur per uenas umbilicales ponendo uentoſas ſuper umbilico,& emplaſtra attrahentia, & dilatantia. Quinto

per

per resolutionem insensibilem, sicut cum emplastris uentri superpositis sicut est factum ex stercore uaccino, & caprarũ pascentium herbas siccas, quibus aliquid salis, & sulfuris addi potest. Item stercus caprarum mixtum cum urina infantium. Item stercus columbarum, baccę lauri, ireos, elleborus mixta cum prædictis stercoribus, & proprie cum urina camelorum, & equorum, & est forte. Item limaciæ contritæ positę super uentrem, & dimissæ donec exiccẽtur, similiter ostraca, & lapis pumex est mirabilis, & huiusmodi possunt miscęri cum lixiuio, & pauco aceti, sed caue cum huiusmodi administras in hydrope calida, ne hepar inflammetur. Quapropter huiusmodi non administrentur super regione hepatis, imò super regione hepatis dum hæc fuerint applicetur cerotum sandalinum, aut aliquod epithyma infrigidans. Emplastrum tamen Rasis est conueniens, & parum calefacit. Crura & coxæ tumidæ similiter exiccentur cum spongiis infusis in lixiuio facto ex cinere uitis, & stipitum caulium, & similium calefacientium, & exiccantium, quæ spongiæ calidæ actu & optimæ expressæ applicentur partibus tumidis cum bona ligatura, & solutione. Sexto, euacuatur aquositas in ascite cũ uesicatoriis, quæ fiunt in uentre, aut in cruribus ubi est maior tumor cum maiori mollitie, & fieri possunt cũ pede coruino contrito super loco stricte ligato, & sic retento per decem, aut duodecim horas. Ego uero communiter utor cantharidibus cõtritis permixtis cum fermento, cum aceto forti, ita ut plurimum cantharidarum contangat locum, & ligentur cum bona strictura, & sic dimittantur per decem horas, aut circa, & illa ulceratio cõseruetur aperta de tertio in tertium, & imponendo asphodillos mixtos cum cantharidibus. Cauteria uero actualia, aut potentialia fiant in locis eisdem, quæ penerent cutim ueram, & remota escara conseruentur aperta per sexaginta dies ad quorum aperitionis cõseruationem confert in ulcere tenere granum ciceris, aut ceram, & super ulcere tenere diachylon, & possunt fieri in pluribus locis uẽtris in parte inferiori in quibus sit maior tensio, & mollities. Albucasis uero cauterizat in circuitu umbilici cũ quatuor cauteriis, similiter hepar, & splenem & stomachum, & dimittit ea aperta longo tempore, penetrẽt parum ultra cutim, & foramina sint ad quantitatem ciceris. incisiones uero fiant in bursa testiculorum quando est plena aqua in ea parte in qua est aquositas, aut in ambabus, si fuerit in ambabus, & fiat cum lanceta foramen paruam, ita ut aqua resudãdo egrediatur. Et quandoque pungimus eam in pluribus locis cum acubus, ut aqua habeat resudationes plures, & si bursa nõ est plena aqua elaboretur, ut aqua fluat ad eam à uẽtre cum motibus corporis, & sternutationibus, si in ea poneretur seton esset præstantius. Si uero suprascripta non sufficiant ad curã, & cum magna instãtia fueris requisitus de extractione aquæ per sectionem uentris præmissa prognosticatione de periculo mortis, patiente existente forti, non sene, neque habente tussim, nec fluxum, aut aliud accidens, quod sectionem impediat authoritate Albucasis, Haliabb. & Auicen. ipsum incide à parte anteriori sub umbilico ꝑ tre digitos si hydropisis sit causa intestinorum, non quidem directe sub umbilico, ne incidantur musculi longitudinales, sed aliquantum lateraliter, si uero causa splenis incide à parte sinistra, si uero causa hepatis incide in parte dextra non quidem ex directo umbilici, sed infra per tres digitos, aut circa, & modus est, ut patiens sedeat, & sit minister post dorsum eius sustinens ipsum, & cũ manibus aquam ad locum incisionis ducens, deinde tu pellẽ uentris trahe superius per spacium unius digiti, aut amplius & ibi cum rasorio paruo perfora usque ad locum uacuum faciendo foramen paruum, ita tamen, ut aqua exire posit, & tunc extracto modico de aqua, tanto, scilicet, quod uideas, ꝙ posit exire, pellem descendere dimittas, ut claudat foramẽ, & diligenter liga ne aqua exire posit. Et postea ægrum ciba & in lecto repone, postea quotidie semel in die pellem trahe superius, ægro sedente, aut iacente supino, & imposita cannula aquam extrahe paulatim quantum uirtus bene tolerat. Et melius apud Auicen. est infra subsistere quàm nimis euacuare, est enim ad omnem euacuationem aptus sequi casus uirtutis, & tandem aqua pro magna parte extracta, uulnus sue, & consolida. Quod si quid remãserit cum auxiliis dictis extrahatur, & in hoc tempore, attende confortationi uirtutis, & rectificationi discrasiæ membrorum naturalium, non enim hoc tempore opus est alia euacuatione, & hoc tempore sollicitus sis ne aqua inopinate egrediatur bene foramen obturando. Nam iuxta aphorismum uigesimumseptimũ sextæ particulæ. Quicunque empyici, aut hydropici utuntur, aut inciduntur sanie, aut aqua mul ta fluente repente pereũt. Propterea semper postquàm medicati sunt singulis debus taliter situentur ut uulnus sit superius, & sit bene obstrictũ. Sed in hyposarca materiam eradicamus tantum quatuor modis, scilicet per solutionem uentris, per urinam, per sudorem & insensibiliter. Primus uero modus completur cum pilulis de hiera simplici, de rhabarbaro, de eupatorio, & fortiores sunt hiera composita Gal. hiera logodion, hiera diacolocynthidos, electarium indum, & ubi phlegma esset aquosum pilulæ leues suprascriptæ reformatæ cũ succo ireos essent præstantes, per urinam uero, & per sudorem eradicamus materiam cum dictis in ascite. Insensibiliter uero, & etiam per sudorem eradicamus faciendo ipsos stare in sole calido, tegendo tamen caput, & faciem. Item sepeliendo in arena calida. Sed in tympanite similiter quatuor modis dictis in hyposarca materia eradicamus, per solutionem uentris cum leuioribus ex medicinis dictis in hyposarca. Itẽ cum pilulis alephãginis, & si inesset melancholia, quæ in uentositatem conuerteretur, euacuatur cum sena, & epithymo, aut cum suprascriptis misceantur. Clysteria tamẽ de quibus statim agetur forte sunt efficaciora, & si forte cõiungeretur tympanites cum ascite solutiua suprascripta reformentur cum succo irreos. & similiter per urinam minoramus cũ leuioribus ex suprascriptis in hyposarca, sed per sudorem cum eisdem. Insensibiliter uero multis modis. Primo cum clysteribus carminantibus uentositatem, licet hæc aliquando minorent materiam sensibiliter, sicut factis ex decoctione anethi, anisi carui, ameos, rutæ, & similium cum qua decoctione possunt misceri 3. duæ electarii de baccis lauri. Et si uideretur nimis calidum cum decoctione suprascripta ponatur ad bulliendum maluarum, blitis, matrum uiolarum, ana M. 1. aut quantum uidebiť & potest addi oleum rutaceum, aut de spica. Secundo, uẽter uaporetur cum pannicio, & milio torrefactis, aut ungatur cum oleo rutaceo, aut de spica calido. Ventosæ quoque lati orificii super uentrem ponantur. Item dentur medicamina uentositatem dissoluentia, sicut diacyminum, electarium de baccis lauri. Item collyria uentositatem carminantia, de quibus in colica, superponantur, exercitetur stomacho ieiuno, famem, & sitim patiantur, & uẽter aliquando stomacho ieiuno cum panno aspero fricetur donec rubeat. Accidẽtia uero corrigãtur iuxta quintam intentionem secũdum quod oportet. sitis quidem cum acribus in ore retentis, aut os colluendo & si non potest abstinere à potu, bibat aquas sublimationũ cum syrupo acetoso, oxisacchara, & similibus, sed pro his recurre ad capitulũ de siti. Sed deiectioni appetitus subueniatur cum acetosis appetitum excitantibus, & similibus quę ęgro placent, & proprie in principio mensæ. Sed de prohibendum recidiuationem iuxtà ultimam intentionem obseruetur regimen suprascriptum, maxime quantum ad tres intentiones, scilicet regimen sex rerum, minorationem materiæ, ne aliquando superflueret, sed cum leuibus, sed maxime attendatur ad confirmationem stomachi, & hepatis, & ꝓprie cũ cibis conuenientibus, tã proprietate, quã secundum qualitates manifestas. Et aliqñ quibusdam electariis, aut confectionibus propriis, & sic est finis huius difficilis capituli.

De anatomia splenis.

QVia Rasis hic agit de pasionibus splenis iuxta consuetudinem est eius anatomia præmittenda. Splen est membrum instrumentale, mediocris quantitatis figuræ quadrangularis, in sinistro latere sub costis mendosis locatum, ex carne spongiosa, uenis, & arteriis multis, & crassis panniculo inuoluente compositum, dorso, & costis mendosis mediantibus panniculis orientibus à siphac alligatum, cum corde, cum diaphragmate, hepate, & mesenterio, zirbo, & stomacho colligatum, ad contra operandum cordi, & hepati, melancholiam, quę ab hepate, & sanguinem mundificandum, ipsumq; pro fame excitanda ad os stomachi transmittendum finaliter ordinatum. Est quidem instrumentale propter causas dictas. Est figuræ quadrangularis superius

perius crasſior inferius ſubtilior in modum linguæ, locatur in latere ſiniſtro ſub coſtis mendoſis, ſed non ita alte ſicut hepar, componitur ex carne ſpongioſa, ut facile recipiat humorem melancholicum craſſum, in cuius receptionem eſt ordinatus. Habet autem uenam magnam uenientem ad ipſum à uena portæ, à qua deſcendit unus ramus in medio tranſitus eius ad meſenterium ad ipſum nutriendum, deferens ad ipſum ſanguinem aquoſiorem, & humidiorem. poſtea quando iſta uena approximatur ſpleni, iterum unus ramus ramificatur ab ea, qui uadit ad nutriendum partem inferiorem ſtomachi ſiniſtram, poſtea ueniens ad concauitatem ſplenis ramificatur in duos ramos inferiorem, & ſuperiorem. inferior deſcendit ad nutriendum zirbum quantum ad partem ſiniſtrã, ſed ſuperior tranſiens per cõcauitatem ſplenis emittit duos ramos, quorum primus peruenit ad partem ſuperiorem ſiniſtram ſtomachi ad nutriendum. Alter uero circa orificium ſtomachi peruenit ad portandum melancholiam, quæ emulgendo profluit ad os ſtomachi ad excitandum appetitum. Quod uero ex hac uena remanet in ſplene ipſum nutrit. Ex quibus apparet ſplenem mediante hac uena colligari hepati, meſenterio, zirbo, & ſtomacho, cui multum appropinquat ſecundum eius concauum. Et ſecundum conuexum coſtis, & diaphragmati.

Colligantiam autem habet cum corde per arterias, quæ ad ipſum ueniunt ab arteria aorti, quæ in dorſo eſt infra diaphragma, à quibus arteriis ſtomachus multum calefit in latere ſiniſtro, ſiue à ſplene merito iſtarum arteriarum, & hæc fuit una cauſa, quare arteriæ multæ, & magnæ ueniũt ad ſplenem. Et alia cauſa fuit, ut calore iſtarum arteriarum ſanguis craſſus, qui nutriturus eſt ſplenem, ſubtilietur, & digeratur, panniculus autem inuoluens ipſum, ſimiliter panniculus ſuſpendens ipſum cum dorſo, & coſtis mendoſis ortum habẽt à ſiphac. Tres autem fines in deſcriptione poſiti ſunt ſatis noti. Ex quibus infertur quod ſi ſplen non recipiat, & retineat melancholiam ſufficienter, non poteſt debite caliditati hepatis, & cordis contra operari. Et eſt cauſa arefactionis cordis, & hepatis. Si uero ſuperfluè, ipſa præter modum infrigidat, imò propter ſuperfluitatẽ melancholiæ eſt aliquãdo cauſa hydropiſis, & tremoris cordis. Item ſi non mundificet hepar, & ſanguinem à melancholia eſt cauſa febrium, & apoſtematum melancholicorum, panni, lepræ, icteritiæ nigræ, lentiginum nigrarum, elephantiæ, morpheæ nigræ, uaricum, & melancholiæ, & ſimilium. Si uero melancholiam receptam non expellat ad os ſtomachi deficit appetitus, & forte melancholia retenta ſplen intumeſcit, & apoſtematur. Si uero ipſam ſuperfluæ quantitatis perpellat ad os ſtomachi, & ſit pontica eſt cauſa intenſionis appetitus. Si uero nimis ſuperfluè expellat ad os ſtomachi, aut ſit nimis acris quamuis in moderata quantitate eſt cauſa nauſeæ, ſubuerſionis, & uomitus. Et quandoque fluens ad inteſtina facit excoriationem melancholicam mortiferam. Et ex iſtis apparet figura, quantitas, numerus, ſitus, ſubſtantia, colligantia, & operationes principales in quas ordinatur. Et apparet cõplexio eſt enim quo ad complexionem innatam calidæ, & humidæ complexionis, licet merito nutrimenti, & melancholiæ quam recipit ſit frigidæ, & ſiccæ complexionis. Et cõſequenter apparet quas ægritudines poteſt pati, quia oppilationem, tumorem, & ſimilia, & quæ ægritudines poſsint merito ipſius in humano corpore accidere. Item quod in actu practico pro reſoluendis tumoribus eius mediocriter reſoluentia ſunt applicanda, licet enim fortia competerent ratione humoris. Nimium tamen ſubſtantiam eius mollem exterminarent, & exiccarent, & forte reſolutis partibus ſubtilibus craſſam petrificarent, & ſecundo, quod mollificantia, & incidentia debent cum reſoluentibus permiſceri pro tumoribus, & oppilationibus eius curandis.

Sermo uniuerſalis de ægritudinibus ſplenis.

SPleni accidunt omnes ſpecies ęgritudinum ſimplicium & compoſitarum, ſ. mala complexio ſimplex, & compoſita, ſine materia, & cum materia, mala compoſitio ſicut oppilatio, ſolutio, continui apoſtemata, & tumores non apoſtemoſi, tenſio à uentoſitate, & dolor. Harum cauſæ, ſigna, & prognoſtica fient manifeſta ex cap. ſequenti.

Sed notandum primo, quod quando ſplen magnificatur extenuatur corpus, quia deſtruitur uirtus hepatis digeſtiua propter ſuperfluam infrigidationem, quare minoratur ſanguinis generatio. Amplius ſplen propter magnitudinem ſuã attrahit plurimũ de ſanguine hepatis, quare ipſum amplius debilitatur. Econtra autem ſplenis extenuatio ſignificando bonitatem hepatis, ſignificat bonitatem humorum, ſicut econtra, magnitudo eius ſignificat humorum malitiam. Secundo ſciendum, quod ægritudines ſplenis ducunt ad febres commixtas, ſicut ipſæ quandoque ex eis generantur, generãtur nanque ex tertiana non pura, febribus peſtilentialibus, & febribus compoſitis, ſicut eſt hæmitriteus, duplex tertiana, & ſimiles, quæ quandoque fiunt inordinatæ uagantes mutatis humoribus per aduſtionem in qualitatibus, quantitatibus, & formis, unde non ſeruant ſuos periodos, uerum continuata aduſtione, conuerſi in melancholiam, tandem faciũt quartanam, iuxta Hippoc. 3. prognoſt. febribus inordinatæ uagantibus, quartanæ ſunt futuræ maxime circa autumnum, ægritudines itaque ſplenis, & febres huiuſmodi ſeſe mutuo fouent & augent, plurimæ itaq; ægritudines ſplenis ſunt autumnales, & faciunt colorem habentis eas decliuem ad citrinitatem, & nigredinem.

Tertio notandum, ꝙ ægritudines ſplenis, quandoque augent appetitum cum ſunt remiſſæ, quandoque deſtruunt ipſum cum ſunt intenſæ. Et quãdoq; cogunt in fine digeſtionis ad euomendũ rem acetoſam ex qua ebullit terra propter ſuperfluam eius acredinem, & hæc res euomita non eſt niſi melancholia acris cum cibo ad acetoſum corrupto permixta. Et propter hoc non ſequitur dolor neque aliud nocumentũ notabile. Si enim dolor, aut aliud nocumentum præfuit forte ſanatur. Si uero non præfuit poſt hunc uomitũ nõ ſequit.

Quarto notandum, quod urina ſanguinea, id eſt, rubea, obſcura, craſſa, eſt bona in fine, id eſt, in proceſſu ęgritudinum ſplenis, quæ fiunt à ſanguine melancholico craſſo. Et forte eſt criſis, & ſignificat eam criſis, ſimiliter urina craſſa in qua eſt fœx, & uiſcoſitas, ſimilis uiſcoſitati, id eſt, fœci ſanguinis, quæ eſt melancholia, eſt bona in ægritudinibus melancholicis magis puris ſignificans earum criſim, & ægritudinem quæ ſequuntur eas. Signa malarum complexionũ ſplenis. Calidam ſignificat ſitis, & inflammatio ſenſata in latere ſiniſtro. Item fortitudo uirtutis attrahentis melancholiam, quia attrahit citius quàm debet, id eſt, ante completam humorum generationem, & quia attrahit quod non debet, ſcilicet alios humores præter melancholiam, & inuenitur ſplẽ magis tumidus quàm debet eſſe. Sed frigidam ſignificat debilitas attractionis eius. Vnde deficit ſpleni melancholia quam debet ſtomacho mittere & eius defectu ſequitur caſus appetitus, & iteratio faſtidioſæ ſatietatis propter duo. Primo, quia comedit ſine appetitu, & quoties ſumit cibum faſtiditur. Secundo, quia ſplen frigidus infrigidat ſtomachum unde crudificatur cibus in ſtomacho, & ex hoc ſequitur faſtidioſa ſatietas ex præſentia cibi crudi in ſtomacho. Itẽ ſequitur multitudo rugitus & eructuationis, quia materia melancholica propter paucitatem caliditatis uentoſatur. Eſt enim melancholia uentoſa iuxta dicta ſuperius. Item quia debilis caliditas ſtomachi facit cibum euaporare, & uentoſari. Sed mala complexio ſicca ſignificatur per aſperitatem, duritiẽ, & debilitatem corporis, craſsitiem ſanguinis, & uehementiam nigredinis corporis, & ſanguinis. Sed humidam ſignificat lenitas lateris ſiniſtri mollities corporis, & nigredo declinans ad albedinem plumbeam.

Prognoſticum. Mala complexio in principio facile curatur, ſed confirmata difficulter.

Cura huius eſt proxima curationi malę complexionis hepatis. Vnde intentiones quę ibidẽ poſitæ ſunt huic capitulo accõmodẽtur. Verũ medicinæ ſplenis debent eſſe fortiores, & magis penetrantes, quia eſt membrũ minus nobile, & magis in profundo poſitum. Et humor eſt craſsior, & magis reſiſtens. Acquiritur autẽ eis fortitudo per intenſionẽ, & multitudinem formæ, penetratio aũt per admixtionem aceti, & utraq; ſecum permiſcẽdo aliqua uiſcoſa, & cum hoc propria ſicut ammoniacum, ut uirtus non exalet. Et hæc uera ſunt, tã de his quæ applicantur exterius, q̃ de his quæ ſumũtur interius. Sumpta enim interius, tàm alterantia, quàm euacuantia

tia magis diſtant à ſplene, quàm ab hepate. Nam oportet eas penetrare per hepar ad ſplenem, quare oportet eas eſſe fortiores, & penetrabiliores. Et humor eſt magis reſiſtens digeſtioni, & euacuationi, in ſplene tamen uti debemus medicinis ſibi propriis. Cappares enim, & ſcolopendria multum ſibi ſunt appropriatæ. Vnde. 13. therapeu. cap. penultimo, quale eſt pharmacũ abſinthium hepati, tale ſpleni capparis cortex, & quale hepati eupatorium, tale ſpleni ſcolopendria. Ex frigidis autem eſt ſemen endiuiæ, & portulacæ. Et ſi phlebotomia fuerit neceſſaria phlebotometur ad euacuandum multitudinem de baſilica ſiniſtra in brachio. *Sed materia exiſtẽte* pauca, & uirtute debili, & ubi opus ſit magis diuertere, phlebotometur ſaluatella. Et communiter fiat phlebotomia lata. In multitudine tamen ſuperflua aliquando phlebotomantur ſaphenæ, & quando in cauſa eſſet retentio mẽſtruorum, & hæmorrhoidarum. Phlebotomantur etiam aliquãdo quidem timore conuerſionis *materiæ ad caput, & exiſtente* magna plectoria. Sed de medicinis tàm alterãtibus, quã euacuantibus uberius inferius agetur.

De dolore ſplenis. Cap. 100.

QVia Raſis indulgens breuitati facit ſolum unum capitulum intitulatum de dolore ſpenis, conabor omnes eius ægritudines in hoc capitulum perſtringere. Dolor ſplenis qui eſt triſtis ſenſatio eiuſdem inexiſtens ei per panniculũ non per carnem ſpongioſam eius eſt quintuplex, *pungitiuus, perforatiuus*, extenſiuus, grauatiuus, & pulſatiuus. Ineſt enim ei dolor pulſatiuus magis quã in hepate propter multitudinem, & magnitudinem arteriarum quæ ſunt in ipſo, & non in hepate. Cauſa immediata cuiuſcunque doloris eſt mala complexio, aut ſolutio continui, Aut utraque ſimul ſicut in apoſte. eius. Tumor autem non apoſtemoſus, *ſiue ſit humoralis, ſiue uentoſus non eſt cauſa* doloris immediata, ſed ſolũ mediante mala cõplexione, aut ſolutione continui ſequente extenſionem, ſimiliter eius oppilatio. *Mala autem* complexio exiſtens cauſa doloris eius poteſt eſſe calid. & frigi. & ſicc. ſine materia. Sed cum materia poteſt eſſe cuiuſcunque generis, ſed ſecundum plurimũ cum materia eſt melãcholica, aut ſanguinea. Raro cholerica aut phlegmatica. Huius autem malæ complexionis cauſæ quandoque ſunt primitiuæ, ſicut aliquæ, aut plures ex ſex rebus *non naturalibus*, aut extraneis. Quandoque corporeæ ſequitur enim dominium humorum qui ſunt in ipſo, aut eius oppilationem. Et quandoque fit, aut fouetur per communitatem, aut à toto, ſicut in febribus, hydrope, lepra, & ſimilibus, aut à membris particularibus, ſicut hepate, matrice, & aliis. Apoſtemata ſplenis, quia ſunt cauſa doloris eius, de ipſis erit ſermo, & etiã de duritie, & tumore ſplenis, quæ ſunt infra apoſtema.

Apoſtema ſplenis quantũ ad quid nominis, & quid rei eſt ſatis ex dictis manifeſtũ. Et differt à tumore & duritie non apoſtemoſa per ſolutionem continui, quæ eſt in apoſtemate, & non in duritie & tumore nõ apoſtemoſo. Nã in his materia continetur in poroſitatibus ſplenis nõ faciẽs eorũ ſolutionẽ, ſed in apoſtemate in pluribus poroſitatibus ſolutis ꝑpter craſsitiẽ, aut maiorẽ multitudinẽ materiæ extendẽtis. & hoc eſt deterius, fit una concauitas in qua materia continetur.

Apoſtemata ſplenis dupliciter diſtinguuntur, ſcilicet penes materiam. Et ſicut plurimum ſunt melancholica dura, et raro ſunt mollia phlegmatica, & cholerica. Sanguinea uero fiunt aliquando incidendo, ſed plurimum ad duritiem permutantur, quoniam ſanguis ad ſplenem ueniens eſt ſpiſſus. ſecundo diſtinguuntur penes figuram. Nam figuræ eorũ ſunt quatuor, ſcilicet rotunda, aut ad rotunditatem tendens, ſecũda, lata, tertia, longa craſſa, quarta, longa ſubtilis. Et in prima ſequitur maiorem multitudiuem materiæ, quàm ſecunda, & tertia maiorem multitudinem, & craſsitiem quàm quarta, & fiunt duæ poſtremæ ſecundum figuram, & ſitum ſplenis. Et ſpleneticus dicitur *qui habet duritiem in ſplene ſuo*, aut apoſtemoſam, aut infra apoſtema ex quo infertur, non ex ſimili cauſa aliquem denominari ſpleneticum, & hepaticum, nam hepaticus dicitur, qui habet ægritudinem occultam in hepate ſuo modo ſuperius expoſito, ſed ſpleneticus dicitur, qui habet duritiem in ſplene ſuo.

Cauſæ apoſtematum & duritiei ſplenis, quædam ſunt primitiuæ, ſicut indebitum regimen ſex rerum, utputa aer craſſus, & turbidus. Item uinum craſſum, & reliqua cibaria multiplicantia melancholiam, & ſanguinem melancholicum. Ex quibus cauſis fit, ut Ferrariæ multi ſint ſplenetici. Quædam ſunt corporeæ, aut per eſſentiam, ſicut debilitas expulſiuæ ſplenis, aut fortitudo attractiuæ eius. Item oppilatio uenæ per quam defertur melancholia ad os ſtomachi, debilitas digeſtiuę eius non debite ſubtiliantis, & digerentis nutrimẽtum proprium poteſt eſſe in cauſa. Per communitatem uero aut à toto, ſicut in febribus diuerſis, & inordinate uagãtibus *quæ multoties in quartanam mutantur*. Item per communitatem à membris particularibus, ſicut ab hepate propter caliditatem, aut frigiditatem ſuperfluam cum ſiccitate multiplicante melancholiam. Item per communitatem a matrice in retentione menſtruorum. Tumores ſplenis terminantur quintupliciter. Nam aut reſoluuntur inſenſibiliter. Aut euacuantur ſenſibiliter per uomitum, urinam aut ſeceſſum. Aut indurantur ſic perpetuo remanentia. Aut permutantur ad hepar, aut ad *alia* membra *nobilia*, aut ignobilia ſicut ad cutim, & fiũt apoſtemata difficilis ſuppurationis, & forte fit aliquando icteritia nigra. Aut maturantur, & poſtea erumpuntur. Signa communia omni apoſtemati ſplenis ſunt grauedo, magnitudo, aut dolor extenſiuus communicans uſque ad diaphragma in latere ſiniſtro, & quandoque cum magnificatur apoſtema aſcendit dolor *uſque ad furculam, & humerũ* ſiniſtrum, propter communitatem furculæ cum diaphragmate, & humero ſiniſtro. Secundo, quandoque facit anhelitum duplũ ſecundum formam anhelitus fletus infantis, quoniã apoſtema impedit diaphragma ne uadat in motu anhelitus, quare ſtat ſubito propter læſionem, deinde redit, & dum non eſt apoſtema magnum non comprimit *diaphragma*, nam cõmunicatio ſplenis ad diaphragma minor eſt communicatione ſtomachi ad diaphragma, ut patet ex anatomia. ſed ſtomachus non *comprimit diaphragma niſi dum eſt* multum plenus cibo, aut aliter multum extenſus, ergo ſimiliter ſplen nõ comprimit diaphragma niſi dum eſt multum tumidus. Ideo ſenſus aliquando comprehendit inflationem ſplenis. Et tamen anhelitus non comprimitur. Tertio, quandoque accidit ex apoſtemate ſplenis, quãdo eſt in inferiori parte eius, ut ſubtilietur ſanguis, quoniam *ſplen mundificat* ſanguinem à fœce ſua, ſcilicet melancholia, quæ eſt fœx ſanguinis, & rubeant pedes, & genua patientis, quæ rubedo non ita accideret ſi apoſtema eſſet in ſuperiori parte ſplenis, eo quòd comprimeret uiam per quam defertur melancholia ad os ſtomachi. Vnde ſanguis non poſſet ita depurari à fœce ſua, & accidit extremitati naſi, & auris ſplenetici, ut reſplendeant propter cauſam ſupraſcriptam.

Signa autem diſtinctiua inter apoſtema ſplenis, & tenſionem à uentoſitate ſunt quatuor. Primum, quia in inflatione non eſt grauitas. Secundum quod inceſſus, & exercitium facit ſplenem apoſtematum dolere, ſed dolorem ſedat in inflatione uentoſitatem reſoluendo. Tertium, quia in inflatione adeſt rugitus, qui non eſt in apoſte. etiam eructuatio per quam alleuiatur. Quartum, quia in inflatione non eſt febris quæ eſt in apoſtemate. Sed tumor non apoſtemoſus differt ab apoſtemoſo per carentiam febris continuæ, & quia omnia eius accidentia ſunt leuiora.

Signa autem ſpecierum apoſtematum ſplenis diſtinctarum ſecundum humorum uarietatem ſunt hæc, nam apoſtemata calida præter accidentia *dicta* communia omnia apoſtemati communicant in quatuor, ſcilicet in inflatione ſenſata, in ſplene, ſiti, & febre, & urinæ tinctura. Verum in eo quòd eſt cholericum, inflammatio eſt uehemẽtior, ſitis fortior & grauedo minor. Et dolor eſt magis pungitiuus quàm *extenſiuus*, & color cum rubedine *tendit in citrinitatem*, ſed in ſanguineo econtra. Sed in apoſtematibus duris, maligna fit anima, ex cogitatione tædioſa commouetur triſtitia, & uarietas, ſcilicet mentis, non tamen ſit hic uarietas, & commixtio ſenſus niſi *materia melancholica* plurimum dominante, quia materia non mouetur ad caput. Sed fit commixtio ſenſus per communitatem ſplenis ad diaphragma, & diaphragmatis ad cerebrum. Et quandoque denigratur lingua in duritie ſplenis, & ſentitur durites abſque rugitu cum premitur niſi aggregetur eius inflatio, &

non

non eſt cum ea febris continua,imò quandoq; eſt interpolata,& proprie quartana. Verum in apoſtemate,& proprie magno eſt febris continua forte habens excreſcentias de quarto in quartum. Et quandoque cum his duritiebus multiplicãtur ulcera crurium,& corroduntur dentes, & gingiuæ propter craſsitudinem ſanguinis,qui deſcendit ad crura ipſa ulcerans,& corruptionem uaporis,qui aſcendit in omnes partes gingiuarum,& dentium.Et quãdoq; fit in ulceribus crurium criſis ipſius,pluribus nanq; eorum,qui ſplenem habẽt, cum accidant exercitia labòrioſa,attrahitur materia ad crura,& euadunt,& ſecundum plurimum bothor quædam dicta ab Auic.anithan antecedunt illa.Vrina autem ſplenetici eſt ſicut ſani ſecundum plurimum,ſed cum exercet ſeipſum ſubtiliatur melancholia,& permiſcetur cum urina,& fit nigra, quæ nigredo nõ eſt merito renum,nam ſi eſſet cauſa renum, eſſet multoties non præcedente exercitio,cum oporteat urinam tranſire per renes, & plurima phlebotomia apoſtemat ſplenem euacuando ſubtile,craſſo remanente,propterea bonum eſt,ut in regimine ſplenetici fiat phlebotomia lata, & autumnus eſt inimicus ſpleneticis. Signa uero duritiei ſplenis ſequentis apoſtema calidum ſumuntur ex accidentibus apoſtematis calidi,quæ præceſſerunt, & accidentibus duritiei quæ ſecuta eſt. Signa autem apoſtematum phlegmaticorum ſunt lenitas tactus: albedo coloris tendens ad nigredinem cum reliquis ſignis apoſtematum eius. Signa uero apoſtematum ſplenis diſtinctorum ſecũdum figuram ſumuntur ex ipſa figura.

Prognoſtica. Primum, ſi ſpleneticus inuenit dolorẽ intrinſecum in ipſo ſplene eſt maior ſpecies ſalutis,ſignificatur enim melancholiã non eſſe ualde craſſam,ita ut priuet membrum ſenſu faciendo ſephiros purum. Secundum,ſi acciderit fluxus uentris cum ſanguine aliquãdo bonum: forte erit criſis eius. Quod ſi perſeuerauerit aduenit ei lubricitas hydropica,& morietur. Tertium,qui habet catarrhum nõ habet ſplenem, nam catarrhus ſignificat dominium humiditatis cum quo non multiplicatur melancholiam. Quartum ſumptum ex libro Hippocratis,habens dolorẽ in ſplene ſuo cum fluit per uentrem ſanguis rubeus ſignificans magnam compaſsionem hepatis ſpleni,& apparent in eo ulcera alba non doloroſa, eo quòd non participant acuitate moritur in die ſecundo,ſignificatur enim magna debilitas hepatis,& totius propter euacuationem boni ſanguinis,& remanentiam malarum materierum frigidarum,ex quibus corpus non eſt aptum nutriri,quarum pars aliqua ſymptomatice expellitur ad crura ulcerans illa. Si uero non moritur,cadit appetitus propter multam calidi naturalis diminutionem. Quintum, quandoque terminãtur apoſtemata ſplenis, fluxus ſanguinis narium,& proprie ex latere ſiniſtro, & apoſtematibus apud aures difficilis ſuppurationis,& apertionis propter craſsitiẽ materię. Sextum,laudabilior urina eorum eſt craſſa ſanguinea,& urina in qua eſt fœx uiſcoſa ſignificat ſanitatem ſplenis,& deſtructionem eius,& cum in urina febricitantis habentis ſplenem apparuerit,ſicut ſuſpẽſio ſanguinis,ideſt, hypoſtaſis ſanguinea à ſanguine melancholico deſtruitur ſplen eius,ideſt,ęgritudo eius. Septimum,apoſtema hepatis permutari ad apoſtema ſplenis eſt ualde bonum, & econtrario ualde malum. Octauum,& multoties confortatur ſplen ſubito per ſeipſum,aut propter iſtud quod confortat ipſum,& præualet ſuper totum iſtud,quod eſt in ipſo de materia mala,& ſolutione educit eam fęculentam, ſicut fœx oliuarum, & ſignificatur quod eſt ex ſplene,& nõ ex hepate,quia ſplen habet eius ægritudinem,non autem hepar. Item detumitio ſplenis poſt hanc euacuationem. Nonum, uehementia appetitus ſequens ſplenem eſt ualde melior, quàm eius deſtructio ſequens multitudinem melancholiæ,aut malitiam.

Cura apoſtematum ſplenis exigit triplex regimen. Primum,debetur cauſę antecedenti complẽdum euacuatione, & diuerſione. Secũdum,cauſæ coniunctæ complendum repercuſsione in principio. In augmento repercuſsione mixta reſolutioni. In ſtatu,& declinatione ſola reſolutione. Et hoc ſi tendat in uiam reſolutionis. Si uero in uiam maturationis adiuuetur. Tertiũ regimen,eſt accidentium correctio. Prima intentio,ſcilicet euacuatio completur ſecundum plurimum in principio cum phlebotomia,quæ materia exiſtente

non

multa proprie dominante ſanguine communiter faciẽda eſt ex baſilica dextra,& hauriantur.6.℥.ſang. aut circa, poſtea ſi expedierit fiat ex ſaluatella ſiniſtra,de qua dicit Aui. debere dimitti per ſe cõſtringi,ſi conſtringitur ante caſum uirtutis. Si tamen in cauſa eſſet retentio menſtruorum,aut ſangui.hęmorrhoidalis conſueti fluere præmittatur phlebotomia ſaphenarum,deindè phlebotometur baſilica ſiniſtra, aut ſaluatella ſiniſtra. Communiter tamen ſufficit phlebotomia baſilicæ,aut ſaluatellæ ſiniſtræ. Raſis tamen præelegit phlebotomiam ſaluatellæ ſiniſtræ,& fiat foramen latum. Et ſi uenter non eſt lenis, præmittatur ante phlebotomiam lenitio uentris ſaltem cum clyſteri. Poſtea euacuentur alii humores ſecundum exigentiam, communiter præmittendo digeſtionẽ, quæ materia exiſtente calida perficiatur cum hoc. ℞. ſyrupi acetoſi ſimplici.℥.1.iulep.roſ.℥.s. aquæ decoct. infraſcriptæ.℥.3.miſce. ℞. ſem.portul.ſem.endi. ana.℥.s. & tamariſci, & ſcolopendriæ.an.drach.1. bul.in.1. lib.aquę ad conſumptionem medietatis,& coletur. Sed Raſ.dat trochiſcos de agno caſto cum ſyrupo acetoſo,& ſunt præſtantes. Syrupus Gerardi de Solo. ℞.corticum radicum capparis,mediani corticis tamariſci,geniſtę,an.℥.1.endiuiæ,ſcariolæ,portulacæ,ſcolopendriæ,capil.uene.recentium,ana.M.quatuor ſem.communium frigidorum mundatorum, ſem. portulac. ſem.apii, ſem.bruſci,ſem.aſparagi,ana.unc.1. liquiritiæ raſæ, uuarum paſſula.enucleatarũ,ana unc.1. mellis electi quartam unam, ſacchari quartas tres,temperentur cum aceto per noctem, & fiat ſyrupus clarificatus uſq; ad quartas quinque, ſed hoc magis uidelicet in materia mixta. Solutiuum fit huiuſmodi. ℞. tamariſci foliorum,florum boraginis, florum bugloſſæ, unc.s.paſſularum mundatarum ab arillis,drach.6. aniſorum, drach.1.polypodii,epithymi,ana,unc.s.bulliant in ſufficienti quantitate aquæ ad cõſumptionem medietatis,& coletur, quæ decoctio colata trium.℥.miſceatur cum drach.1.ſenæ,& calida exhibeatũ in potu debita ſeruata cuſtodia,uel cum hac diſtemperentur diaſenæ,drach.3. hamech.drach.1. & calida exhibeatur. Item poſſunt fieri pilulæ ex aloe.℈.s. ſenæ.zing. gran.2.quæ reformentur cum electario hamech, & ſunt ſatis faciles. Si uero apoſtema pẽdeat à materia frigida abſq; febre detur hoc digeſtiuum. ℞. ſyrup.de epithymo,oximellis compoſiti,ana unc.1.aquæ ſcolopẽdriæ.℥.3.miſce. Aliud ex inuentione propria quo communiter utor, eſt huiuſmodi. ℞. corticum radicum capparis,ſcolopendriæ,tamariſci, ſem.agni caſti ana.℥.s.paſſula.℥.1.epithymi,drach.6.bulliant in.3.lib.aquæ ad cõſumptionem medietatis,ſed epithymum ponatur ad bulliendum in fine,quæ decoctio colata cum bona expreſsione miſceatur cum ſyrupo de epithymo, & oximellis ſimplicis,ana.℥.3. & clarificetur. Materia etiam exiſtente digeſta,& pro parte minorata melius eſt oximel compoſitum,& Gerardus de Solo ponit digeſtiuum longe compoſitionis huic propoſito deſeruiens. Ego tamen exiſtimo una cum principe,quinto cañ.iſtarum medicinarum eſſe melius plurimo earum, licet oppoſitum ſenſerit Auenzoar, & Auer. Solutiuum fit diaſenæ de quo detur.℥.1. diſtemperata cum aliqua ex decoctionibus ſupraſcriptis. Ex pilulis conueniunt indæ,pilulæ de lapide lazuli,pilulæ de lapide armeno,ex hieris conuenit hiera rufini,hiera diacolocynthidos, & ſimiles. Et ſi peccet phlegma conuenit electarium indum. Et ſi humores ſint mixti,ſolutiua ſint mixta,aut detur ſolutiuum illos ſimul euacuans,& in humoribus aduſtis uidelicet confectio hamech. Item pilulæ de fumoterræ, & melius eſt iterare ſolutiuum quàm dare ſolutiuum multũ una uice euacuans. Diuerſio tamen iuxta ſecundam intẽtionem completur cum clyſteribus factis ex decoctionibus eorum, quæ reſpiciunt ſplenem. Et prouocatio hæmorrhoidarum eſt conueniens diuerſiuum. Item conueniunt alię diuerſiones communes,de quibus ſæpe dictum eſt,& hæ duæ intentiones in toto proceſſu morbi ſunt exequendæ,ut ſemper materia minoretur, eſt enim difficilis eductionis. Sed prima intentio ſecundi regiminis,ſcilicet repercuſsio maxime conuenit in apoſtematibus calidis in principio. Et tutius hęc ſtiptica adminiſtrantur in apoſtematibus ſplenis quàm hepatis. Primo,quia uia per quam recipit ſplen eſt latior,ſcilicet ramus uenæ portæ. Secundo,quia ſplen eſt membrum ignobilius quàm hepar. Tertio,quia in eo nõ ſunt tot meatus anguſti,

do

de quorum oppilatione timeamus, quot sunt in hepate. Et hoc maxime conueniunt in principio administranda, tã interius, quàm exterius, sicut in hepate dictũ fuit. Et sunt diuersificanda secundum materiam, apostemati tamen duro non conueniunt huiusmodi stiptica. Vnde in materia calida conuenit iulep rosaceum, aut syrup. acetosus simplex cum aqua decoctionis, sem. endiuiæ, & portulacæ, & capillorum ueneris, sed in materia frigida mel rosatum cum oximel. simplici, & aqua capilli uene. & hæc simul digerunt, & repercutiunt. Exterius autem applicanda sunt, oleum rosa. cum tertia parte aceti in calida, sed in frigida his potest addi parũ olei mastichini, postea in processu his admisceatur oleum de capparibus. Tandem deueniendum est ad hanc unctionẽ qua communiter utor. ℞. olei de capparibus, drach. 6. medullæ uituli, pinguedinis anatis, ammoniaci in aceto dissoluti, ana. ʒ. 2. aceti modicum, ceræ quantum sufficit, & est mihi experta. Et nota quod acetum est conueniens ferè in omni materia, & in toto curæ processu saltem cum aliis mixtum, imò Rasis in præsenti capit. applicat ipsum solum in materia calida, iuuat enim in principio ad repercusionẽ in omni materia in augmento ad repercusionem, & resolutionem, & ad faciendum uirtutes aliarum medicinarum penetrare, sed deinceps iuuat ad resolutionem, mollificationem, & ad faciendum uirtutes aliarum medicinarum penetrare, acetum enim mollificat apostemata dura, & proprie uapor eius. Similiter sumptum interius conuenit, ut plurimum incidẽs humores crassos, & faciens uirtutes aliarum medicinarum penetrare, indigemus enim propter crasitiem, & uiscositatem humoris in toto curæ processu incisione, & abstersione. Ex mirabilibus autem ad resolutionem huiusmodi apostematum, est emplastrum de fermento Mesue mihi expertum, cuius est hæc descriptio. ℞. ammoniaci, bdellii, ficuum siccarum, ana. ʒ. s. fermenti in aceto salito dissoluti. ʒ. 2. bdellium, & ammoniacum in aceto dissoluantur, & misceantur simul cum ficubus, & addatur foliorũ rutę, tamarisci, salis nitri, an. ℈. 1. & misce bene incorporãdo, & applicetur, & proprie post aliqualem mollificationem. & ad eradicationem materiæ, cum cætera non contulerint ualet unum, aut plura cauteria actualia, aut potentialia penetrantia cutẽ, quæ per tres, aut quatuor menses conseruentur aperta. Si uero apostema tendat in maturationem adiuuetur cum diachylone, & similibus, sed attende maturantia esse diuersificanda secũdum diuersitatem materierum. In materiis .n. calidis conuenit maluauiscus, farina sem. lini, fœnugræci, ficus pingues, oleum sesaminum, & similia parum calida, sed in frigidis magis calida. Vnde his addantur radices ireos coctæ, & præparatæ, & materia existente melancholica ponantur multum mollificantia, non tamen multum calida, sicut medullæ, mucillagines, maluauisci, fœnugr. sem. lini, & similium, deinde studendum est eruptioni cum motibus, & addendo suprascriptis emplastris cępe narcissi coctum, ꝙ optime iuuat ad erumpendum, & post eruptionem intendendum est mundificationi ulceris & tandem consolidationi, sicut dictum fuit in apostematibus renũ. & si eruptio fieret ad uentrem, & sanies colligeretur in inguine sinistro, sicut aliquãdo uidi, studẽdum est in eius resolutione. Quæ si resolutioni nõ obediat extrahatur locum perforãdo.

Accidentia uero iuxta primam intentionem tertii regiminis corrigantur secundum quòd oportet. Præcipue dolor à cuius sedatione interdum præ magnitudine sua coacte oportet incipere cum unctionibus, fomentis, sacculis, emplastris, uesicis, & similibus semper utẽdo propriis. Et si anodina sufficiunt bene est, si uero non, transeundum est ad stupefacientia, tam sumpta, quàm applicita. Regimen autem sex rerum non naturalium tendat in contrarium discrasiæ, & humoris facientis apostema. Sed ut plurimum diæta debet esse tenuis in principio ad prohibendum augmentum apostematis, sed cum apostema, & huiusmodi dispositiones melãcholicę prolongantur, regimen debet esse impinguatiuum non oppilans, neque incrassans sanguinem ut minoretur melancholia. Vnde uinum sit subtile album unius anni tamen paucíferum, aut multæ uentositatis secundum exigentiam, & panis bene conditionatus non azimus, aut autopyrus. Multus potus aquæ cõiter uitandus est, & sit aqua bene cõditionata, sicut aqua pluuialis destillata per arenã. Similiter eligantur carnes pingues boni chimi, & elixę. Oua conueniunt mollia non indurata. Et pro salata utatur capparis, aut endiuia, aut cichorea cocta, lupulis, asparagis, & similibus, & cõdiantur cũ aceto, passulę conueniunt, uitetur caseus, & omne lac pręter lac camelarũ, quia apud Auic. i. aperitiuũ, siue propter pascua, siue à proprietate. Vnde secundo cañ. confert pluribus ægritudinibus hepatis, & splenis, & reliquũ regimen ordinetur in contrarium humoris, & discrasiæ. Et nota quòd sunt quædam conferentia à proprietate quibus frequenter utendum est, tam in regimine cibali, quàm medicinali, sicut splen asini, aut pulli equi ambo exiccati, & pulierizati dati in quãtitate, drach. 1. uel plus cũ uino subtili aromatico à proprietate ualet mirabiliter. Itẽ uespertilio pinguis, & decolatus, & exiccatus in furno, in uase uitreo, & puluerizatus exhibitus quãtitate trium. ʒ. cũ uino, aut aceto est curatio experta. Item ponatur folia, & uirgulta tamarisci ad bulliendũ in musto, aut ad decoquendum in ferculis suis, & ita possent poni reliqua à proprietate respicientia splenẽ, sicut scolopẽdria, capparus, capillus ueneris, rubea, acorus, bacchara, &c.

De oppilatione splenis.

QVãdoq; oppilatur uia per quam splen recipit melancholiam. Cuius signum, quia splen nõ est tumidus tumore ab humore prouenıẽte, imò potius extenuatus. Quandoq; oppilatur uia per quã mittitur melancholia ad os stomachi. Cuius signũ, quia splen est tumidus cum recipiat melancholiam, & non expellat, neq; fames excitatur sicut consueuit. Cuius oppilationis causa qñque est uẽtositas, quãdoq; est apostema, qñq; humores multi crasi, aut uiscosi absq; apostemate. Signa uentosę sunt extensio uehemẽs cum lenitate. Sed apostemosæ sunt signa apostematis, de quibus. Sed oppilationes aliæ sunt cum grauedine absq; signis apostematis. Curationes sunt illæ eædem, quæ sint fortes ex curationibus oppilationum hepatis, de quibus in proprio cap. Sed sint magis proprie contra humores melancholicos.

De inflatione splenis.

INflatio splenis est tensio, & eminentia eius à uentositate. Cuius signa sunt tensio, & eminentia quæ cedit comprimenti, sed subito reuertitur, sicut in uesica plena uento, & non est grauitas, & durities solida, sicut in apostematibus, & quandoque cum premitur sentitur rugitus. Cura inflationis splenis perficitur cũ eiusdem medicinis quibus curatur durities, siue tumor non apostemosus splenis. Indiget enim aperitiuis, abstersiuis, & resolutiuis cum uirtute stiptica maiori, quàm in duritie splenis, quoniam materia uentosa est leuis de cuius restrictione parum timemus. Et cũ hoc stipticitas facit ad confortationem splenis, qui confortatus melius resoluit uentositatem minusq; eam recipit, aut materiam eius. Medicinæ autem magis conuenientes sunt, sicut agnus castus, cyminum, ruta, semẽ eius, ameos, & his similia, cum quibus decoctis in aqua, aut uino subtili, aut in utrisque potest splen fomẽtari. Quibus etiam aliquid acuti aceti addi potest, & ex eisdem possunt fieri unguenta cũ oleo de caparib. de ruta, de spica, uino subtili, & pauco aceti faciendo bullire olea cum uino, & aceto ad consumptionem uini & aceti, postea addendo ceram, & pulueres, nec hic mollificantibus opus est, sicut in duritie. Et iuuatur multum ex positione uentosarum ignitarum super splene, hæc tamen facienda sunt præmissa euacuatione cum his quæ dicta sunt.

Et oportet, ut famem toleret, & patiatur cibum, & abstineat ab aqua quantum potest, & bibat uinum subtile antiquum, & non dormiat immediate post cibum, sed tardet donec extensio stomachi sedata est. Quod si extensionem dolorosam senserit comprimat super ipsam, & ingenietur ad egestionem, & postea dormiat, & utatur trochiscis de caparib. trochiscis de agno casto fomentetur splen stomacho ieiuno cum filtris infusis in aceto decoctionis corticum radicum capparis, sulfuris, tamarisci, scolopendriæ, semine agni casti, nucis, cupresi, & rutæ. Et Rasis in textu ponit medicinas excellentes ad hanc intentionem. Tua autem interest uti medicinis minus calidis cum adest febris, & magis calidis in eius absentia. Et ex his tãdem patet cura doloris splenis, de quo intitulatũ est capitulum Rasis. Nã dolor sequitur malam complexionem, aut solutam cõtinuitatem, aut humorem, aut oppilationem, aut inflationem, quorum omnium

omnium cura præcessit. Ergo cũ cura doloris sit triplex, una per remotionem causæ. secunda per anodina. tertia per stupefacientia. Prima iam manifesta est. Nam pendet ex cura ęgritudinum, quæ sunt causa doloris, quarum cura iam absoluta est. Quod si forte dolor non daret inducias sui magnitudine, ut cura regulari procedere non possis, tentetur statim cura cum anodinis, sicut floribus chamæmillæ, meliloti, aneti, seminis lini, fęnugræci, althęa, parietaria, quibus quædam propria addantur, sicut scolopendria, tamariscus, & similia faciendo ex his unctiones emplastra, sacculos, fomenta, & similia. Quibus si non alleuiatur procedatur ad stupefacientia sumpta, aut applicita, mixta tamen cum his, quæ appropriantur spleni.

SI cum dolore splenis fuerit calor, & urinæ rubedo, & febris; æger † ex his trochiscis sumat. Trochisci de agno casto. Recipe seminis agni casti, seminis tamarisci amborum, ana. drach. 10. seminis endiuiæ, seminis portulacæ amborum, ana. drachm. 5. ex his fiant trochisci, de quibus detur quotidie unus cum syrupo aceto. de saccharo cuius pondus sit drach. 3. Aeger uerò si repletus fuerit; ex † saluatella, quæ est in sinistra manu, phlebotometur. Splen quoque ex frustro filtri aceto calido infusi embrocetur, & obseruetur à rebus dulcibus, & cibis crassis.

Hoc capitulum de dolore splenis diuiditur in tres partes. In prima agit de dolore splenis à causa calida. In secunda à causa frigida materiali. In tertia agit de ipso pendente à uentositate. secunda ibi. Quod si cum prædicta ægritudine. tertia ibi. Si autem splen tensus fuerit. prima in duas. In prima ponit signa doloris splenis à causa calida. In secunda curam. secunda ibi. Aeger. Primum signum est calor sensatus in splene, & ex præsentia materiæ calidæ contentæ in splene causantis malam complexionem diuersam. Secundum est rubedo urinæ ex parte materiæ calidæ mixta cum urina. Tertium est feb. putrida ex materia putrente in splene ad cor effumante, aut ephimera pendens à calefacto esse spirituum propter dolorem, aut materiæ caliditatem, hęc autem feb. non ita est apta pendere à materi a frigida. Hic ponit quatuor auxilia pro cura huius doloris à causa calida. Primum est trochisci de agno casto, quorũ est hæc compositio. ℞. seminis agni casti, seminis tamarisci calidorum, & sicc. ana. 3.10. seminis endiuiæ, seminis portulacæ, frigidorum & humid. ana. 3.5. Ex his puluerizatis fiant trochisci cũ aceto, aut syrupo acet. ex quibus quotidie unus trium. 3. detur cum syrupo acetoso de saccharo, & potest addi aqua endiuiæ infusionis tamarisci, ut sint potabiles, infrigidant enim, materiam subtiliant, & confortant. Secundũ auxilium est phlebotomia saluatellæ sinistrę ad minorandum materiam, tàm antecedentem, quàm coniunctam, & fiat foramen latum, ut humor crassus possit exire, ab hac tamen prius est inchoãdum. & similiter ab aliis euacuationibus si opus fuerit. Tertium est embrocatio, siue fomentum regionis splenis ex filtro infuso in aceto calido acuto, infrigidat enim, incidit, & resoluit. Quartum est regimen in cibo & potu, prohibens à comestione rerum dulciũ ne humor cholericus multiplicetur, & à rebus crassis, ne multiplicetur sanguis crassus.

SCHOLIA.

Aeger ex his trochiscis sumat] prius per clysteres lenito uentre, uentriculo, ac uijs communibus leuiter purgato. Ex saluatella phlebotometur.] toto corpore è sanguine repleto. Fiat sanguinis missio] primum ex uena basilica dextra: deinde ex saluatella sinistra. sed superante humore crasso, qui difficilè per phlebotomiã educitur, sanguis non est extrahendus.

Quod si cum prædicta ægritudine non fuerit calor, ægro trochisci de capparis dandi sunt, Recipe corticũ radicis capp. sem. agni casti, amborum, ana. drach. 10. scolopend. drac. 7. aristol. longo foliorum rutæ, sem. nasturtij, acori, nigellæ, omnium, ana. drach. 3. ammoniaci, drach. 3. ammoniacum in aceto dissoluatur, ex quo cætera conficiantur, & informentur, ex his trochisci ponderantes, drach. 2. ex quibus unus cum syrupo acetoso, de melle, & apozemate, de radicibus in potu sumatur.

Hic curans dolorem à causa materiali frigida dicit. Quod si cum prædicta ægritudine non fuerit calor cuius absentia significat materiam esse frigidam simul cum absentia febris, & tincturæ urinæ, dentur trochisci de capparibus. ℞. corticũ radicum capparorum, sem. agni casti, aua. 3.10. scolopendriæ 3.8. aristol. long. foliorum rutæ, sem. nasturtii, acori, nigelæ, ana. 3.3. ammoniaci. 3. 3. dissoluatur ammoniacum in aceto ex quo cætera puluerizata conficiantur in forma trochiscorum, quorum quilibet ponderet. 3.2. Et usus eorum est, ut unus quotidie potetur cum oximelle simplici, aut cum composito. Et cum decoctione radicum, sunt enim omnia componentia calida pręter acetum, & ex quibus fit medicina subtiliatiua, incisiua, abstersiua propria in splene. Quæ tamẽ administranda sunt post euacuationem.

Si autem splẽ tensus fuerit, & cum premitur auditur sub eo rugitus, ex prædictis trochiscis cum apozemate de radicibus est dandum. Et uinum uetus tribuendum, & potus aquæ minoretur quanto plus possibile fuerit.

Emplastrum ad duritiem & uẽtositatem quæ est sub splene, faciens. Recipe foliorum rutæ, drach. 1. baurach, mẽtastri sicc. amborum, ana drach. 3. ammoniaci, drach. 7. ammoniæ cum in uino ueteri dissoluatur ex quo cætera conficiantur, & fiat ex eis emplastrum quod loco superponatur.

Hic curat dolorem splenis à uentositate dicens, quòd si tẽsus fuerit, scilicet sine grauitate, & cum premitur auditur rugitus ex motu uentositatis. Ex prædictis trochiscis dandũ est, ut supra, & potet uinum uetus, & minoretur potus aquę. Deinde ponit emplastrum contra duritiem, & uentositatem splenis. ℞. foliorum rutæ proprie in resolutionem uentositatis, baurach loco cuius accipimus sal nitrum amborum, ana. drach. 3. ammoniaci, drach. 7. ammoniacum in uino ueteri dissoluatur ex quo cætera conficiantur, & fiat emplastrum quod spleni superponatur, resoluit enim uentositatem & humorem. Et sic est finis.

De anatomia intestinorum. Cap. 101.

ACutũ est in præcedentibus de ægritudinibus splenis hic agendum est de passionibus intestinorum de quibus ab Auic. agitur in. 16. Fen. tertii. Et iuxta consuetudinem est præmittenda anatomia intestinorũ. Sũt enim intestina descriptiue membra longa, rotunda, concaua, numero sex, plures habentia reuolutiones, superius cum orificio fundi stomachi, inferius ad anum terminantia, in uẽtre inferiore locata, cum dorso mediante mesenterio ligata, ex duabus tunicis cum uillis longitudinalibus, & transuersalibus, uenis, neruis, & arteriis, & pinguedine composita, ad complendum digestionem primam, eiusque superfluitates expellendum finaliter ordinata. Sunt autem intestina adeo longa, ut omnia simul extensa sint communiter nouem cubitorum. Rotunda, quia hæc figura est capacissima, & à nocumentis magis tuta. Concaua, ad continendum chilum, & superfluitates eius. Sunt autem numero sex, plures habentia reuolutiones, nam si fuisset unum intestinum solum, & rectũ oportuisset hominem esse in continua comestione, & ferè continua assellatione, quorum primum impediuisset hominem à negociis in uita necessarii. secundum autem fuisset indecorum, & molestum. Propterea Deus sapientissimus prouidens humanæ necessitati, ordinauit, ut essent plurima multas habẽtia reuolutiones, ut quod digestum est in stomacho non cito descẽdat, sed per meseraicas uenientes à uena portæ ad intestina paulatim ab hepate fugatur. unde illud quod effugit primam aciem meseraicarum, cum meseraicæ non attrahant nisi illud quod peruenit ad cõtractum superficiei intrinsecæ intestinorum, attrahitur per meseraicas uenientes ad alias reuolutiones intestinorum, quia quod una uice est occultum, fit postea manifestum orificiis uenarum, donec totum conueniens pro nutrimento attrahatur, reliquum tanquam superfluum, & fœx expellatur, per meseraicas enim uenientes ad stomachum parum quid attrahitur, scilicet illud tantum quod contangunt, & satis remissæ, & sunt magis deputatæ ad deferendum sangninem ad stomachum, ipsum nutriturum quàm ad deferendum chilum ad hepar, ut sensit Gal. 4. de utilitate particularum, cui sententiæ concors est

Auic.

Auic.16.tertii. Primum autem inteſtinũ quod uocatur duodenum, eo quod habeat longitudinem.12.digitorum coniunctorum, incipit ab orificio fundi ſtomachi quod dicitur pyloron, ideſt, portenarium. eſt multum ſubtile habẽs concauitatem anguſtam, proportionatam orificio à quo ſumpſit initiũ, & eſt eius concauitas minor quàm ſit concauitas meri, cum per illud debeant trãſire res craſſæ nõdum digeſtæ, & p̱ hoc res in ſtomacho iam prædigeſtæ, & eliquatæ. Secundo, quia ad deſcenſum eius quod prædigeſtum eſt ad inteſtina cõcurrunt expulſiua ſtomachi, & attractiua inteſtinorum ſimul attrahentium chilum, & fœcem, in qua uoluptuantur ſicut ueſica in urina, & Kiſtis in felle.3.de uirtutibus naturalib. Sed ad attrahendum cibum ad ſtomachum ſolum concurrit attractiua ſtomachi & meri, & nulla expulſiua niſi quædam expulſiua meri, quæ eſt partim naturalis, & partim uoluntaria, & ad finem huius terminatur porus felleus deferens choleram ad inteſtina. Huic continuitati continuum eſt ſecundum inteſtinum ieiunum ſic dictum, quia ſemper uacuum, & inanitum reperitur propter tria, primum, quia id quod eſt conueniens ex chilo ad ipſum perueniens facile ad hepar attrahitur propter multitudinem meſeraicarũ ad hoc inteſtinum deſcendentium magis, quàm ad aliquod aliud reſpectu ſuæ quantitatis, & poſt ipſum plures in duodeno reperiuntur.

Secunda cauſa ſuæ inanitionis eſt multitudo choleræ puræ ad ipſum uenientis, & lauantis. Tertia, quia parũ habet obliquitatis in comparatione ad ſequentia. Eſt etiam ſatis breue non multum longius duodeno, & hoc eſt illud inteſtinum, de cuius excoriatione maxime timetur in fluxu dyſenterico, & quod maxime extenuatur, & exiccatur in ægritudinibus acutis. Deinde tertio ſequitur ileon inteſtinum ualde longum plures habens reuolutiones, nunc ad dextram, nunc ad ſiniſtram & poſterius, & dicitur ileõ, quia locatũ eſt in ileis.

Et ab hoc ſumpſit nomen paſsio iliaca, ſiue ileos, aliter dictum miſerere, dolor exiſtens intenſiſsimus perducẽs ad uomitum fęcum, & ad mortem in ſeptem diebus. Et ad hoc inteſtinum plures deſcẽdunt meſeraicæ quàm ad aliquod aliud cum ſit cæteris longius. Et clyſteria impoſita communiter non tranſeunt hoc inteſtinum, & hæc tria ſunt gracilia, quia ſubtilia ſunt, & ſatis tenuis ſubſtantiæ parum habẽtia de pinguedine, & mucillaginoſitate, in quibus ſolutio continui à quacunque cauſa prouenerit eſt multum timenda. Et in his tribus gracilibus uiget magis uirtus digeſtiua, quàm in craſſis, non quidem dans formam chilo, ſed per confectionem, & complementum digeſtionis, forma enim datur chilo per uirtutem digeſtiuam ſtomachi, in monoculo tamẽ magis uiget uirtus digeſtiua quàm in cæteris craſsis. Poſt ileon ſequitur ſacculus. Primum ex craſsis, ſic dictum, quia eſt pendens in modum ſacculi, aliter dictum monoculus, quia non habet appar ẽter niſi unum orificium, licet in ueritate ſit neceſſarium habere duos, unum per quod attrahat à ſuperioribus, aliud per quod attractum deſcendat ad inferiora. Sunt tamen hæc orificia adeo uicina, ut unicum æſtimetur. Hoc autem inteſtinum eſt ſatis breue locatum infra renes magis poſterius quàm anterius, & magis dextrorſum, quàm ſiniſtrorſum, huius autem fines ſunt multi. Primus, ut illud quod deſcendit in hoc tanquam in ſacculo diu retineatur, ut complete digeri poſsit, quod effugit digeſtionem ſtomachi. Et ideo locatur ſatis iuxta hepar, ut ab eo uirtutem digeſtiuam acquirat, & hoc ſe habet in comparatione ad duo inteſtina ſequentia, ſicut ſtomachus ad tria præcedentia, neque hoc factũ eſt principaliter, ut meſeraicæ ſugant ab eo, cum pauciores meſeraicæ ad hoc ueniant, quàm ad quodcunq; aliud. Secũdus finis eſt, ut fœx incipiat in iſto acquirere formam fœcis manifeſte, licet in ueritate forma ſubſtantialis fœcis inducatur in materiam fęcis in ſtomacho. Nam per uirtutem digeſtiuam ſtomachi corrumpitur forma cibi in ſtomacho. ergo per eandem debet induci in materiam eius alia forma. Et non in totam materiam inducitur forma chili. ergo in partem aliã inducetur alia forma, & non niſi forma fœcis, ergo, &c. aliter ſequeretur quòd, aut per tempus ſtabit materia ſine forma, aut generabitur aliquod mixtum medium uia tranſitus inter cibum, & fœcem. primum impoſsibile, ſecundum inconueniens, fruſtra enim eſt multiplicare huiuſmodi entia ſine neceſsitate. Tertius, ut uermes in hoc inteſtino generentur, quorum præſentia ſi pauci ſint, & nõ magni eſt iuuatiua, cum ſugant ſuperflua, & ex his generentur, quorum ſuperfluitatũ præſentia cum putrerẽt poſſet eſſe ualde nociua, licet etiam aliquando in aliis generenẽ, & hoc eſt illud inteſtinum quod in ruptura frequentius deſcendit ad burſam teſticulorum, quia eſt pẽdens, & minus cæteris dorſo alligatum. Poſt hoc ſequitur colon inteſtinum craſſum, ſic dictũ, quia multos habet colos, & etiam multas habet cellulas in quibus ſtercora figuram accipiunt, quæ figura rotunda maxime apparet in ſchibalis cum indurantur, & ideo figura cellularum debet eſſe rotunda, ſicut & ſchibalæ ſunt rotundæ, & in illis cellulis multa phlegmata continentur, quæ aliquando emittuntur appenſa ipſis ſchibalis, & ibi generantur frequenter uermes cucurbitini, ſed inter cellulam, & cellulam cum parum de phlegmate contineatur, generatur ſolummodo panniculus continuans unum uermem cum reliquo in altera cellula generato. hinc eſt quòd aliquando apparent uermes habentes longitudinem ſex pedum. Et ab hoc inteſtino nomen ſumpſit colica, exiſtens dolor ualde intenſus cũ in ipſo frequenter propter duritiem fœcum generetur, & ad hoc ſicut ad ſuperiora multæ meſeraicæ terminantur ad ſugendum ſi quid boni remanſit, hoc autem inteſtinum incipit in dextra parte & ſituatur ſub media penula hepatis, & contangitur à Kiſti fellis, ut præter choleram ad ipſum interius uenientem à ſuperioribus inteſtinis ſtimuletur ad expellendum à contactu kyſtis fellis, & propterea hoc inteſtinum in illa parte apparet citrinum, croceũ, & guſtui amarum. Deinde equitat ſtomachum, ordinauit enim natura cũ ſit ſatis ignobile in comparatione ad ſuperiora, ut ſituetur ſupra ſtomachũ, quaſi ſtomachum, & alia inteſtina defendens, & etiam ut ſit proximũ zirbo per cuius caliditatem, & humiditatem iuuetur in expulſione fœcum, ideo zirbus huic inteſtino eſt maxime adhærens, cum tamen cooperiat ſtomachum, & reliqua inteſtina. deinde poſtea hoc inteſtinum tranſiens ad ſiniſtram locatur circa renem ſiniſtrum. Et ex hoc ſitu poſſumus concipere multa utilia, tam ad partem theoricam, quàm ad practicam. Primum quare nocumentum factum in hoc inteſtino, ſicut cum humores deſcendunt per ipſum, aut clyſteria aſcendunt per ipſum ducit ad ſyncopim, hoc enim eſt per communitatem oris ſtomachi, cuius nocumentum facile cordi communicatur. Secundum, quare dolor colicus multum aſsimiletur dolori renum, cuius cauſa eſt, quia hoc inteſtinum iuxta renes, & proprie ſiniſtrum ſituatur, inter quos dolores docet Auic. diſtinguere per cibum aſſumptum, nam ſi dolor augetur ex ſumptione cibi tunc dolor eſt colicus, ſtomachus enim cibo plenus comprimit inteſtinum colon. Si autem ſit dolor renalis ſedatur propter humiditatem uaporoſam cibi doloris ſedatiuam. Habemus etiam iuuamenta in actu practico duo. Primũ, quia remedia quæ exterius applicãtur magis deberent declinare ad ſiniſtrum, q̃ ad dextrum, cũ magis in ſiniſtris, quàm in dextris hoc inteſtinum locetur. Secundum iuuamẽtum eſt, quia cum imponimus clyſtere debemus facere, ut ęger iaceat magis in principio ſuper parte dextra, ut liquor poſsit aſcendere, & cum ſuperius aſcendit, & eleuatus eſt aliqualiter poſtmodum iaceat ſuper parte ſiniſtra, ut per compreſsionem liquoris liquor aſcendat magis ad ſuperiora, & tranſeat ad partem dextram, & poſtea cum uult ipſum emittere reuoluat ſe ſuper dextram, & poſtea ſurgẽs clyſtere emittat. Oppoſitus autem ſitus debet ſeruari in operatione medicinæ, nam cũ materiæ deſcendunt ad inteſtina reuoluat ſe ſuper ſiniſtrum, & poſtea ſuper dextrum, ſic.n. ſit facilior ſuperfluitatum exitus. Habemus quinto differentiam, an rugitus, & dolor ſenſatus ex præſentia humorum ſit in ſtomacho, aut inteſtino colon. Nam ſi cito deſcẽdit eſt in colon. Si uero tarde eſt in ſtomacho, cum oporteat per omnes inteſtinorum reuolutiones deſcendere. Et ex his infertur quòd colica lateris ſiniſtri eſt facilius curabilis, quàm lateris dextri, cũ materia in illa parte cõtenta ſit propinquior uiis eductionis, faciliusque clyſteria perueniant ad eã partẽ. Vltimo eſt inteſtinum rectũ cæteris craſsius, & latius cuius ſitus eſt ſecundũ rectum ſuper dorſum, & aſcẽdit uſq; prope renes, huius autem iuuamentum eſt ad attrahẽdum id quod in ſuperioribus inteſtinis continetur. & ideo latum creatum eſt, & conſequenter ad expellendum per uiam ani, quæ eſt

eius extremitas,propterea in hoc inteſtino fuerunt multi
uilli lõgitudinales manifeſti qui deſeruiunt attractioni eius
ut quod attractum eſt magna quantitate, poſtea facilius ex-
pellatur.Et in hoc inteſtino , & maxime uerſus extremitatẽ
eius accidit teneſmus. Vltimo eſt ſphicteris , ſiue anus qui
eſt extremitas inteſtini recti,in cuius circũferẽtia ſunt quin-
que orificia uenarum hæmorrhoidalium , quatuor muſculis
iuuantibus ad eius dilatationem & conſtrictionem mota,ad
retinendum & expellendum ſuperfluitates primæ digeſtio-
nis ſm̃ exigentiam neceſsitatis & uoluntatis imperium fina
liter ordinata:unus enim muſculus eſt in extremitate ani ex
primens quod de fœce aliq̃ñ in ano continetur,& eſt de mi-
nima diuiſus cũ carne ſphicteris ſicut in labiis.Secundus eſt
magis ſuperius exiſtens,ſicut caput hominis,cuius una pars
tranſit ad radicem uirgę,altera pars dilatatur in circunferen
tia ſphicteris . Deinde eſt unũ par muſculorũ ſuper hos duos
ſituatum,quorum officium eſt longaonem,ſiue ſphicterim,ſi-
ue anum ſuperius trahere,& ex nocumento horum fit ani de
ſcenſus qui interdum reduci non poteſt.Et in ſumma ex uiis
cibi & ſuperfluitatum primæ digeſtionis nulla eſt quæ ha-
beat motum uoluntarium,niſi principium,ſ.meri,& finis, id
eſt ſphicteris.Sunt autem hæc inteſtina cum dorſo mediante
meſenterio,aliter dicta ancharas,ligata,quod quidem meſen
terium eſt membrũ dorſo continuum ex panniculis ortũ ha-
bentibus à ſiphac,ligamentis,multa adipe,& carne glando-
ſa,uenis meſeraicis,& arteriis,compoſitum,& dictũ eſt me-
ſenterium à meſeraicis multis in ipſo repertis quæ per hanc
uiam ad inteſtina delegantur. Carnes autem glandoſæ ſunt
factę in ipſo ad ſuſtentandum huiuſmodi meſeraicas , & etiã
ad humectandum inteſtina ut facile fœces poſsint deſcende-
re,& propter hanc cauſam eſt etiam in ipſo multitudo adi-
pis . Et in hoc meſenterio frequenter colligitur multitudo
humoris melancholici faciens melancholiam mirachiam.
Fuit autem conueniens ut huiuſmodi meſenterium media-
ret inter dorſum & inteſtina,ne molle ſicut inteſtina lædatur
à contactu duri.Compoſita autem fuerunt inteſtina ex dua-
bus tunicis,ne nocumentum unius partis facile alteri com-
municetur,& etiam propter diuerſitatem uillorum fuerunt
in eis hæ duæ tunicæ neceſſariæ,fuerunt enim in eis uilli lon
gitudinales ad attrahendum,tranſuerſales ad retinendum,la
titudinales ad expellẽdum,ſed latitudinales magis in eis do-
minantur quàm in ſtomacho cum ſint magis ad expellendum
ordinati,niſi in inteſtino recto in quo magis longitudinales
dominantur,habet enim attrahere rem craſſam difficilis ex-
pulſionis,uenæ antem exiſtentes in ipſis quæ plurimæ ſunt,
omnes ſunt meſeraicæ deſcendentes à uena portæ. Arteriæ
aũt ueniunt ad ipſa ad dandum uirtutem uitalem ab arteria
aorti deſcendente.Nerui autem ſenſitiui plurimi ueniũt ad
ipſa cum plurimo ſenſu indiguerint,qui nerui partim à cere-
bro,partim à nucha ueniunt. Pinguedo autem magis eſt in
ſuperficie extrinſeca inteſtinorum quàm intrinſeca, licet e-
tiam interius penes Auic.fit pinguedo.pinguedo tamen ma
gis eſt in craſsis quàm ſubtilibus , quia ſunt magis frigida &
magis craſſa,& propter finem , quia oportuit eorum fœces
duras à multitudine adipis mollificari,multitudo etiam mu-
coſitatis & phlegmatis inuiſcati eſt in ſuperficie intrinſeca
inteſtinorum craſſorum ne facile lædantur a duritie fęcum,
phlegma etiam ſtagnans,& inuiſcatum reperitur in inteſti-
nis ſuperioribus gracilibus,ſed in minori quantitate . Vlti-
mo in diffinitione ſubduntur fines duo,quorum unus eſt cõ-
plementum digeſtionis primæ . Reliquus eſt ſuperfluitatum
ipſius primæ digeſtionis expulſio,& ex his manifeſta eſt to-
ta anatomia inteſtinorum,ſ.quantitas,figura,numerus,ſitus,
colligantia,& quæ ſunt partes componentes, & conſequen-
ter ex his manifeſtum eſt,quod ſint frigidæ & ſic.complexio
nis,& quod poſſunt pati omne genus ægritudinis ſimplicis
& compoſitę,frequenter autem patiuntur colicã,& fluxum,
& uermes.Gratia completioris doctrinæ de anatomia zirbi
aliquid dicendum eſt. Eſt autem zirbus à Gal.dictus omen-
tum membrum compoſitum ex duobus panniculis,uenis, &
arteriis in modum retis adinuicem contextis adipe ſepoſa
uacuitates replente ad uigorandum digeſtiuam ſtomachi &
inteſtinorum finaliter ordinatus.duo autem pãniculi ex qui
bus componitur, ortum habent à duabus extremitatibus ſi-
phac dorſo alligatis. Sed uenæ & arteriæ eius ortum habẽt
à uena chilis,& arteria aorti deſcendentibus . Adeps autem
ſepoſa eius ortum habet ab adipe meſenterii,fuit autem or-
dinatus ad uigorandum digeſtiuam ſtomachi & inteſtinorũ,
tamen reflectendo calorem,quod optime facit mediantibus
panniculis denſis,ex quibus componitur;qui etiam quia le-
ues ſunt,& extenſibiles non comprimunt ſtomachum & in-
teſtina,neque propter ſuam facilem extenſionem prohibent
intumeſcentiam ſtomachi & inteſtinorum aliquando neceſ-
ſariam. Iuuat etiam ad digeſtionem calefaciendo mediãte
adipe ſepoſa,quæ licet ab autoribus graduetur inter mẽbra
frigida,eſt tamen potentia calida,quod declaratur ex facili
inflammabilitate,nec minus adeſt ipſa iuuat reflectendo ca
lorem,uenæ quoque & arteriæ in ipſo diſperſæ adiuuant di-
geſtionem,calefaciendo per ſanguinem & ſpiritum in ipſis
contentum.Propterea miles in bello percuſſus cui abſciſſus
fuit omentum poſt conſolidationem non potuit eſcam dige
rere.quinto de ingen.ſani.Hic autem zirbus cooperit ante-
rius ſtomachum & omnia inteſtina , quod non ſic facit in a-
liis animalibus,quia homo inter cætera animalia eſt debilio
ris uirtutis digeſtiuæ,& etiam ut ſit tutela ſtomachi & inte-
ſtinorum,quod magis neceſſarium fuit in homine quàm in
cæteris animalibus, cum uenter ipſorum non ſit ita expoſi-
tus extrinſecis occurrentibus,& teguntur pelle duriori . Et
ex his manifeſta eſt colligantia ipſius . Colligatur enim cum
ſtomacho & inteſtinis maxime cum colon cui multum anne
ctitur.Et colligatur cum omnibus membris à quibus cõpo-
nentia ipſum ortum habent,ut dictum eſt , & manifeſtus eſt
ſitus eius,eſt enim immediate ſub ſiphach contentus.Simili-
ter quantitas & eius complexio.Eſt enim calidæ & humidæ
complexionis & poteſt pati omne genus ægritudinis ſimpli
cis & compoſitæ.Sed inter cætera deſcendens per didymũ
in burſam teſticulorum facit herniam zirbalem.Si autẽ pro-
pter uulnus uentris,aliquando zirbus egrediatur,& aliquan
do tempore moretur diſponitur ad putredinem.quapropter
oportet ut quicquid egreſſum eſt poſt aliquantum tempus li
getur fortiter,& ſupra ligaturam incidatur,& cauterizetur,
deinde cum filo intromittatur,filo pendente extra uulnus,
poſtea uulnere extrinſeco conſolidato, uel prope conſolida
tionem filum illud extrahatur.

De punctione iuteſtinorum .

PRo notitia huius materiæ ſciendum quod reperiuntur
iſtæ paſsiones,punctio,colica,ileos,quæ licet in aliqui
bus conueniant in multis tamen differunt.Eſt enim pũ-
ctio de qua apud Auicennam.16.tertii dolor remiſſus , par-
uum occupans ſpacium exiſtens in inteſtinis.

Colica uero diſtincta contra ileos eſt dolor intenſus in in
teſtinis craſsis maxime in colo , cum quo fit difficilis exitus
eius,quod inferius per naturam egreditur,ſ.fœcis,uentoſita
tis humorum,uermiũ,& huiuſmodi,quæ per iuteſtina egre-
di conſueuerũt.Ileos autem deſcriptiue eſt dolor inteſtina-
lis fortiſsimus in inteſtinis gracilibus maxime in ileo cum
quo fit difficilis exitus eius quod per anum egreditur . Sed
primo ſequendo Auic . abſoluamus materiam punctionis.
Punctio quidem non hahet ſpecies niſi quoſdam modos dif
ferentes ſecundum cauſas,& loca ipſius.

Cauſæ uero punctionis quædam ſunt primitiuæ , quædam
corporeæ.Primitiuæ quidem ſicut cibi acuti,ſalſi , acetoſi.
Item uenena ſicut argentum uiuum,ſublimatum,calx,arſeni
cum,& huiuſmodi.Corporeæ uero ſicut uentoſitas , quæ ali-
quando in ſpatio inteſtini continentur. Aliquando inter u-
tranque tunicam,& eſt difficilior . Aliquando cholera pun-
gens & mordicans . Tertio phlegma ſalſum.Quarto melan
cholia aduſta . Quinto phlegma uiſcoſum in cuius ſepara-
tione fit dolor . Sexto excoriatio & ulcus . Septimo apo-
ſtema . Octauo uermes , criſis quoque eſt cauſa eius cum
qua humores ad inteſtina deriuantur , imo ipſa punctio eſt
ſignum criſis .

Signa . Primo cauſæ primitiuæ ſunt ſibi ſigna . Et ſimi-
liter nocumenta ipſas conſequentia . Ventoſitas uero co-
gnoſcitur per rugitum , & aliquando punctionis mutatio-
nem.Item per eructuationem , aut exitum uentoſitatis per

inferius cum quibus punctio alleuiatur. Humor cholericus cognoscitur per caliditatem in loco sensatam, sitim, oris amaritudinem, linguę citrinitatem, & quod cholera aliquando per inferius aut superius expellitur. Et cætera signa generalia sumpta ex complexione, ętate, tempore anni, regimine præcedente & similibus consignificant, si choleræ attestētur. Cognoscitur autem phlegma salsum per punctionem cū grauitate, & si egrediatur inferius apparet album, & cum hoc sentitur in ano mordicatio & tenesmus. Et si expellatur per superius percipitur in ore salledo, phlegma quoque crassum & uiscosum cognoscitur ex grauedine magna, & quia cum educitur apparet in aliqua parte superficiei eius aliquid sanguinis adhærens. Melancholia quoque cognoscitur per saporem ponticum, aut acrem & per colorem eius fuscum cum educitur. Et hæc omnia significantur ex signis communibus sumptis ex complexione, ætate & similibus. Vermes autem cognoscuntur per signa uermium inferius ponenda. Similiter excoriatio, & ulcus penes signa dicenda in cap. fluxus dissenterici. Apostema uero cognoscitur per signa communia ex duritie, tensione, grauitate, febre, dolore continuo in una parte & similibus. Crisis autem declaratur per ægritudinem præcedentem & euacuationem sequentem cum qua prima ægritudo terminatur uel minuitur.

Prognostica. Primum, ægritudo secundum plurimum curatur si debite tractetur. Secundum, hæc ægritudo si augeatur ducit ad colicā, aut ad ileon, est enim uia in ipsas & proprie cum est sine fluxu. Tertium, quando peruenit punctio ad alcuzez, uomitum, singultum, destructionem rationis significat mortem.

Cura punctionis quatuor exigit intentiones. Prima causam remouet. secunda stomachum & intestina confortat ipsorum discrasiam corrigendo. tertia corrigit accidētia. quarta ordinat debitum regimen. Si ergo cibi fuerint causa punctionis illi prohibeantur pręcipiendo regimen contrarium, ut puta si fuerint acuti, aut salsi dentur frig. & humid. & insipida, sicut portulacę, lact. cucurbitę, cucumeres, & similia. Et si fuerint acetosi dentur dulcia & calida, & quicquid fuerit cōtentum in stomacho ex his cibis uomitu educatur. secundo *confortetur stomachus & intestina* cum propriis moderate stipticis contrariis discrasiæ à cibis facientibus punctionem inductæ. *Si uero in causa fuerint uenena*, uomitu quāprimū educantur sicut exhibendo potum copiosum tepidū ex aqua cum oleo sesamino, aut oliuarum subtriplo ad aquam, & cū hoc uomitus præcipiatur. Et si punctio ad intestina descēdat cum clysteribus ex eisdem rebus factis educantur, & si uomitu, aut solutione uentris cum iam dictis educi nō possent detur *aqua decoctionis* anethi cum pauco mellis, & salis, hic enim potus tepidus adiuuat uomitum. Et si fuerit in intestinis & proprie superioribus, & non sufficiunt, quæ dicta sunt detur casia cum decoctione prunorum, & similium, & pro his recurratur ad sextam quarti, aut ad octauum Alman. Si uero in causa fuerit uentositas considerandum est an multiplicetur merito stomachi, & aliorum membrorum absque humoris pręsentia. an sit humoris pręsentia qui quotidie uentosatur, si primum cum hoc sit à diminuta caliditate, confortandus & multiplicandus est calor innatus cum his quæ interius & exterius applicantur, quæ etiam uentositatem carminant, sicut bonum uinum antiquum non dulce, paucum, multa abstinentia à cibo, fames, & exercitium, & cibaria ad calidum & siccum declinantia nō uentosa, & detur in principio mensæ diacyminum, aut diagalanga, & super cibariis suis ponantur aromata proprie facta ex cinamomi. ℥.1. zing. galangæ ana. ℥.s. piper. ʒ.2. his etiam quibus placent posset addi cyminum præparatum medicinaliter, aut stomacho ieiuno possent exhiberi trochisci de aromatibus, electarium de baccis lauri, & similia. Auic. tamen dicit quod ex his quæ sunt mirabilis iuuamenti apud experimētatores est, ut calcaneus porci aduratur & sumat ipsum in potu habens punctionem uentosam, ut puta dando de ipso puluerizato. ʒ.2. cum potu uini potentis calidi. Aut dentur de granis lauri siccis solis puluerizatis duo coclearia, est autem coclear. ʒ.s. & fiant exterius stomacho, & intestinis euaporationes cum rebus carminantibus uentositatem, & inungantur cum oleo de spica, de ruta, laurino, & similibus, aut ponatur emplastrum de baccis lauri, & similiter fiant clysteria ex carminantibus uentositatem in quibus ponatur oleum rutaceum. Si autem sit humoris præsentia ex quo generetur uentositas, ille educatur cum pilulis alephanginis, diaphœnicone, electario indo. Et si fuerit melancholia cum diasena. & similiter fiant clysteria eiusdem intentionis, deinde procedatur ad regimen de quo supra. Si autem in causa fuerit cholera attente consyderandum est. Dicit enim Auicen. quod punctio à quacunque causa curatur cura cholicæ nisi sit punctio cholerica. Oportet enim ut in ea caueatur ab errore cadente, & æstimatur quod sit cholica, & curatur cura eius, & moritur infirmus. Credo Auicen. intellexisse quod cura colicæ secundum plurimum est cum carminantibus uentositatem calefacientibus & exiccantibus, & interdum cum fortibus solutiuis, cum leuia non sufficiant. Si autem punctio cholerica curetur cum istis nō est dubium quòd æger posset duci ad perditionem. Secundo quia medici inaduertentes dant solutiua fortia, sicut diaphœniconem, electarium indum, sicut aliquando consueuerunt in cholica & perducunt ægrum ad fluxum uehemētem qui non facile sedatur, & interdum ad cholericam pasionē; est enim punctio de propriis signis antecedentibus cholericam pasionem. Quapropter pro cura huius debemus in principio choleram soluere cum clysteribus frigid. lenientibus, & si non suffecerint detur casia, aut manna cum decoctione prunorum, aut tamarindorum, & si cholera fuerit crassa detur aloe lotus. Secundo cholera educta discrasia corrigatur cum frigidis interius & exterius applicatis, ita ut in eis ponatur solatrum, & sandali, & rosæ, sed semper misceatur aliquid absinthii, & similium calidorum stomachum *confortantium, & interius sumat diarrhodon* abbatis, & triasandalos, & aliquando in his casibus datur uinum granatorum, uinum berberis, & similia. Cauendum tamē est à stipticis, imo omnia sint lenientia nisi adsit fluxus uentris. Si uero humor fuerit baurachius, educatur cum clxsteribus factis ex decoctione turbith, *polypodii, uiolarum*, fumoterræ, & similium, & euacuetur cum solutiuis sumptis per os quæ sunt, sicut hierapicra, diacitoniten descriptione Mesue, & *similia. Si autem fuerit phlegma uiscosum*, aut melancholia, illa sollicite educatur cum clysteribus mundificantibus, & abstergentibus & eis quæ sumuntur per os, sicut electarium indum, & diasena, pilulæ alephanginæ, & similia, & præmittantur digestiua si opus est, facta ex oximelle simplici, composito aut scyllitico, syrupo de epithymo, & similibus cum *aqua decoctionis* cinnamomi, & anisorum. Secundo corrigatur discrasia. Stomachus & intestina *confortentur cum propriis, ex quibus maxime laudat Auic.* puluerem amomi sumptum per se, sequente potu, ut puta alicuius uini uinosi pauci & dentur trochisci de aromatibus, & similia calefacientia & confortantia. Si autem in causa fuerit excoriatio, ulcus, aut apostema curentur, ut dicetur inferius in cap. de colica apostemosa & disenteria. Si uero crisis fuerit in causa, sinatur naturam operari si per se fuerit sufficiens. Si uero non, adiuuetur cum frictione uentris, clysteribus & solutiuis leuibus.

Pro cura autem punctionis pendentis à uermibus, recurre ad capitulum de uermibus infra ponendum. Tertia autem intentio, scilicet correctio accidentium perficitur secundum ipsorum exigentiam, pro quorum cura recurre ad capitula pręcedentia de uomitu, singultu, alcuzez, & similibus. Quarta autem intentio, scilicet debitum regimen sex rerum non naturalium ordinetur in contrarium discrasiæ, unde cibi & potus sint facilis digestionis, boni chimi paucarum superfluitatum, & sint uentris lenitiui nisi adsit fluxus uentris. Quapropter iura pinguia conueniunt, & proprie ius galli decrepiti, & apud Auicennam ericius assatus est proprius conferens in utrisque punctionibus, scilicet tam calida quàm frigida, & intelligitur de ericio porcino & non canino, somnus eorum sit prolixus & proprie nocturnus. Procurent omnes euacuationes à natura institutas, nec uentositatem retineant natura inuitante, sint pauci in cibo & potu, non comedant nisi fame præcedente, imo tolerantia famis in uentosa & phlegmatica, & exercitium super fame optime conuenit.

De rugitu & exitu uentositatis inuoluntariæ.

FAcit Auicenna capitulum de rugitu & exitu uentositatis inuoluntariæ. Causa immediata rugitus est multitudo uentositatis. Hæc autem multiplicatur aut propter cibos uentosabiles, aut propter malitiam digestionis in membris, scilicet in stomacho, & intestinis. Cuius causa est, aut ipsorum frigiditas, aut paucitas caloris innati, licet forte non sit remissio in gradu, sicut in fine phthisis. Multiplicatur enim uentositas propter diminutionem caloris, siue sit diminutio in quanto, siue in gradu. Hæc autem diminutio aliquando est per essentiam, aliquando per cõmunitatem à splene, aliquando ab hepate, aliquando à mirach & mesenterio, siue per simplicem alterationem, siue in stomacho, & intestinis communicando materiam uẽtosabilem. Et plurimum est cum lenitate naturæ. Et si est in intestinis subtilibus, tunc sonitus est acutus. Et si in crassis, tunc sonus est grauis propter latitudinem foraminis, & si rugitus est cum gurgulatione, tunc uentositati est admixta humiditas. Est autem secundum plurimum magis merito malitiæ digestionis membrorum q̃ merito ciborum, & rugitus plerunq; est signum crisis antecedẽs ipsam. Exitus autem uentositatis inuoluntariæ aliquando fit propter mollificationem intestini recti, & proprie extremitatis eius. Quandoq; apud Auicennam propter mollificationem ieiuni, de qua re non parum est admirandum, cum ieiunum non habeat musculos qui sint instrumentũ motus uoluntarii neque taliter locatum ut per ipsum uentositates possint ad extra exire. Credo autem textum esse corruptum, & forte loco ieiuni debet esse meri, per cuius mollificationem posset egredi uentositas inuolũtariè per superius, sicut per mollificationem ani egreditur inuolũtariè per inferius, aut forte ieiunum habet occultam colligantiam cum intestino recto ita ut propter eius nocumẽtum mollificetur rectum. Cura rugitus nota est ex his quæ dicta sunt superius in curatione punctionis à uentositate, quã curam huic cap. accommoda. Cura autem exitus uentositatis inuoluntariæ perficitur cura paralysis ani, quę est manifesta ex cura paralysis in generali. Verum remedia localia applicanda sunt regioni alosos & ab alcatim infra. Et si fuerit per nocumentum ieiuni aut meri inungatur quod est super umbilicum cũ oleo costino ante & retro.

De colica.

SEquendo ordinem Aui. iam de colica & ileos est nobis agẽdum. & licet quid nominis & quid rei harum dispositionum sint satis ex dictis manifesta, attamen ut memoriter teneantur, & secundum scilicet species & differentiæ absoluantur. Permitto quod dolor intestinorum qui est tristis eorum sensatio est duplex, quidam existens in omnibus intestinis, quidam in aliqua eorum parte circũscriptus. Primus autem duplex, quidam.n. est cum motu descendens aut ascendens per reuolutiones intestinorum & uocatur tortio. Quidam autem quiescẽs, & uocatur nomine generis dolor intestinorum, & ij aliquando sunt remissi aut mediocres de genere naturalitatum insensibiliter lędentes. Si uero dolor intestinorum sit circunscriptus aut est remissus existens de genere neutralitatis, & est punctio, de qua supra, aut est fortis, & dicitur cólica si sit in colo & reliquis intestinis crassis cum difficili exitu eius, quod per naturam egreditur aut est in ileo, & intestinis gracilibus, & dicitur ileos, conuocando similiter difficilem exitũ eius, quod per inferius egreditur. nomen autem sumpserunt hi duo dolores ab illis duobus intestinis, eo quòd in illis frequentius accidant, in duodeno.n. raro accidit dolor propter ipsius rectitudinem, breuitatem & propinquitatem orificio stomachi, & in ieiuno raro, cum causæ doloris factiuæ parum in eo morentur propter causas suprascriptas. Sed in ileo frequenter propter ipsius longitudinem & plurimam circumuolutionem. Similiter in recto rarissime propter breuitatem, rectitudinem, amplitudinem, & ani propinquitatem. Et similiter in sacculo rarius accidit quam in colon propter breuitatem & amplitudinem. In colo autem frequenter propter longitudinem, tortuositatem, stricturam, & quia fœces duræ, & multa phlegmata in ipsius cellulis continentur, & propter hãc ultimã causam frequentius accidit colica quàm ileos, saltem à causa intrinseca licet à causa extrinseca non frequentius. Et hæ sunt species dolorum sumptæ secundum diuersitatem causarum recipiẽtium. Sed secundum diuersitatem dolorum in se, & diuersitatem causarum imprimẽtium sumitur hoc modo. Nam aliquis est pungitiuus, aliquis grauatiuus, aliquis extensiuus, aliquis perforatiuus.

Causa enim interior ipsum dolorem imprimens aut est calida acuta & subtilis ipsorum soluens continuitatem, licet sit raro, & tũc facit pungitiuum sicut humor cholericus aut salsus sua baurachitate mordens, aut sanguis corruptus, aut uermes suis aculeis pungẽtes, aut uentositas in aliquo paruo loco conclusa, aut ulcus paruum. Sed grauatiui causa est materia frigida, grossa, uiscosa in intestinis aggregata sicut humor phlegmaticus aut sanguis congelatus, aut melancholia quæ de se dolorem talem faciũt satis quietum. Si uero uentosetur dolorem faciunt intensiuum extensiuum aut perforatiuum si in aliquo loco concludantur. Si uero moueãtur faciunt tortionem. causa autem extensiui, tortiui & perforatiui est uentositas. Si enim multa sit occupans magnum spatiũ non mota, sed in illo conclusa facit dolorem extensiuum. Et similiter fit dolor extensiuus à multitudine alicuius materiæ extendentis. Si uero moueatur facit dolorẽ tortiuum. Si uero sit in aliquo loco paruo cõclusa, sicut inter duas tunicas intestini dolorem facit perforatiuum differentẽ à pungitiuo, quia uentositas & similiter humor faciens pungitiuũ est magis subtilis quàm humor aut uentositas faciens perforatiuum. Differt aũt perforatiuus ab actuali, est enim actualis, cum fit panniculi actualis eruptio, & frequenter sequitur perforatiuum. Item quidam dolor est periodicus sequẽs aggregationem materiæ in determinato tempore sufficientem ad dolorem, quidam non periodicus.

Causæ colicæ quædam sunt corporeæ, quędam primitiuæ. Corporeæ duplices, per essentiam & per communitatem. Sed absoluamus primo illas, quæ sunt per essentiã in intestinis. Deinde quæ sunt per cõmunitatem. Tertio primitiuas.

Causæ autem per essentiã sunt quatuor, scilicet mala complexio non quælibet, sed diuersa, mala cõpositio, solutio continui, apostema. Primo malæ complexiones immateriales. Caliditas enim per se potest facere dolorem, secũdo per accidens resoluendo & exiccando fœcem. Item attrahẽdo humidum ipsius ad hepar, per cuius præsentiam fœx reddebatur mollis & fluxibilis fœx autem retenta est causa colicæ. Item frigiditas potest facere dolorem tam per se quàm per accidens debilitando expulsiuam tam musculorum uentris quàm intestinorum aut oppilando poros, & tunc crescit caliditas per antiperistasim exiccans fœces ut statim dictum est. Item frigiditas impressa in sphicteri sicut accidit sedentibus in terra aut super lapidibus unde constringitur sphicteris & expellũtur fœces sursum & retinetur urina, & propter hoc multiplicatur colica in regionibus frigidis, & temporibus frigidis & flantibus uentis frigidis. Tertio complexio mala sicca tam per se, quàm per accidens est in causa, siue sit siccitas positiua, siue sit per consumptionem humidi facientis fœces lubricas, licet una ab altera raro absoluatur. Mala autem complexio humida immaterialis per se non facit dolorem, sed bene per accidens obtundendo calorem innatum cũ superfluit, unde debilitata expulsiua & digestiua fiet aggregatio superfluitatum quæ erunt causa colicæ mala autem complexio cum materia cuiuscunq; generis potest esse causa colicæ, licet secũdum plurimum sit materia frigida, & proprie phlegmatica, hæc enim ad intestina aliquando deriuatur & à capite & à stomacho & ab aliis membris, sed plurimum de ipsa in ipsis cõgeritur propter frigiditatem suæ complexionis & digestiuæ suæ debilitatem, humores autem alii nõ congeruntur in intestinis, licet ad ipsa deriuẽtur. Et cholica aliquando est paroxysmalis secũdum aggregationem materiæ in determinato tempore sufficiẽtis ad causandum dolorem, siue illa materia congeratur siue aliunde deriuetur, & licet hæ malę complexiones possunt facere colicam absolutè sine oppilatione, secundum plurimum tamen coniungitur oppilatio. Secunda causa principalis colicæ est oppilatio quæ est causa doloris solum per accidens, scilicet mediante complexione mala & solutione continui, quarum utraque est causa doloris per se, quoniam ambæ per se opponunt naturis duabus, scilicet bonæ complexioni & unitati siue continuitati, per

per quas tanquam per instrumentum anima sentit. bona autem compositio non est per se instrumentum animæ ad sentiendum eo quod compositio per se debetur organicis, non autem simplicibus quibus per se debetur sensatio tactus, scilicet neruis, sed complexio per se primo debetur simplicib. unitas autem utrisq; secundum Galenum, & per consequens utraq; est per se instrumentum sensationis tactiuæ cõuenientis, scilicet bona complexio, & unitas. ergo dispositiones his contrariæ, scilicet mala complexio & solutio continui erũt per se causæ tristis sensationis quæ est dolor, mala autẽ compositio solum per accidens. Etsi instetur argumento Auer. quia neq; continuitas, neq; contiguitas siue compositio est instrumentum animæ ad bene sentiendum, ergo nec discontinuitas nec mala compositio siue mala contiguitas erit per se causa tristis sensationis. Dicitur negãdo antecedens, quãtum ad continuitates, licet quantum ad contiguitatem sit uerum, cum illa non sit natura simplicium sicut est continuitas. Oppilatio fit autem à multis causis. Aliquando ab apostemate intestinorum, quod secũdum plurimum est calidum, si fiat per uiam defluxus. Si uero per uiam paulatim factæ congestionis est frigidum. Aliquando autem fit ab humore & proprie crasso uiscoso phlegmatico, & hoc frequẽter, à quo eleuatur uentositas fortis penetrãs, aut inter tunicas intestinorum, aut conclusa in aliqua concauitate intestinorũ quæ impedit exitum egestionis & humorum, sicut etiam impedit deglutionem. Tertio aliquando uentositas oppilat contorquẽdo intestinum, sicut ẽt aliquando contorquetur à percussione, saltu, casu & offensione super uentrem & uiscera, unde ruptis ligamentis intestinum contorquetur. Quarto, oppilatio fit à uermibus conglobatis. Quinto, à fœce sicca adhærente & appellatur colica à fœcibus, & hæ quinq; dicuntur oppilationes coartatoriæ, & fœx etiam potest facere colicam extendendo aut mordicando per aliquam qualitatem in ea existentem, quę colica à fœce multoties accidit. Fit autẽ oppilatio intestini attenuatoria à duabus causis. Vna quãdo ipsum non motum à loco suo cõprimitur ab aliquo membro uicino tumente. Secunda quando intestinum propter aperturam aut rupturam didimi caderet in bursam testiculorum, aut quando in alia parte rumpetur siphach & caderet inter siphach & mirach.

Causæ autem exiccationis fœcis plurimæ sunt. Primo cibi sicci actu sicut legumina sine brodio. Item assata & frixa, similiter cibi sicci potentia in quibus sunt pulueres exiccatiui ut aromata. Secundo quia fœx longam cõtrahit moram in intestinis sicut contingit in occupatis circa res gerendas, qui sui obliuiscuntur. Tertio propter debilitatem musculorum uentris & intestinorum sicut in utentibus multo coitu & infrigidatis & debilibus ex ægritudinibus. Quarto propter apostemata & mollificationes in musculis uẽtris. Quinto propter potum narcoticorum uirtutes debilitantium, aut propter alias causas sensum intestinorum obtundentes. Sexto propter paucitatem effusionis choleræ stimulantis expulsiuam. Istæ tamẽ præter primam sunt causę exiccationis fœcum, quia sunt causæ longæ moræ ipsius in intestinis. Septimo propter hepar & meseraicas humiditates ipsius fęcis attrahentes. Octauo propter multum sudorem, humiditates enim trahuntur ad circunferentiam. Nono propter exercitia fortia fœcem exiccantia insensibiliter resoluendo. Decimo propter raritatem corporis à complexione calida. Talis enim calefit ab aere calefaciente, & facile resoluitur & consequenter fœx exiccatur, licet etiam raritas multa sola possit esse causa exiccationis fœcum, quàm raritatem Auic. appellat fistulosam, eo quòd cum ipsa sint pori lati sicut foramina fistulæ, loquitur enim metaphore. Vndecimo propter longam moram in balneo aqueo aut aereo trahente humiditates ad circunferentiam & simile fit in aere æstiuo calido, etiam non existente corporis raritate. Decimosecundo, ab arte, ut uitrariis, fabris, coquis & similibus. Decimotertio, à multitudine cholerę effusæ ad intestina inueniente fœcem duram & paucam & exiccationi paratam. Hoc autem rarissime, nã cholera stimulando expellit in intestinis contenta. Decimoquarto ab inanitione ut in ieiunantibus & euacuatis & conualescentibus. Decimoquinto, à descensu matricis cum comprimit intestina, aut ab ipsius repletione, sicut cum est prægnans & exiccat diu retinendo fœcem. Circa quod notandum, quod aliquando retinet fœces & urinam cum comprimit intestina inferiora & collum uesicæ, aliquando prohibet retentionem fœcum & urinæ sicut cum comprimit intestina superiora & fundum uesicæ. Decimosexto ab hæmorrhoidibus, ragadiis, ulceribus & apostematibus sphicteris, aut colli uesicæ uel matricis, nam per ista quandoque fœx retinetur, & retenta exiccatur. Tertio principaliter solutio continui est causa colicæ, tum quia per se facit dolorem, tum quia natura terretur in emissione fœcum per loca ulcerata, unde retentæ sunt causa colicæ. Causæ autem solutæ continuitatis est humor acutus uel multus, uentositas, uermes, lapis in intestinis generatus. Item causæ extrinsecæ & reliqua. Quarto principaliter apost. causant colicam, sunt enim per se causa doloris tam per malam complexionem q̃ solutionem continui, causant etiam colicam per accidẽs oppilando, quæ si sint facta per uiam defluxus sunt secundũ plurimum calida, si uero per uiam paulatim factæ congestionis secundum plurimum frigida. Colica autem per communitatem est à multis membris. Primo à stomacho aggregante interdum phlegma aut melancholiam aut alium humorẽ qui aliquando uentosatur. Interdum aggregante uentositatem ex cibis, ut supra in capitulo de inflatione stomachi, quæ tamen non faceret dolorem in stomacho propter amplitudinem eius. Et quia descendit ad inferiora, & quia stomachus est intra membra calida, nec etiam in gracilibus faciet dolorem, quia sunt calidiora neq; retinetur in eis, non enim habent fœces siccas oppilantes: sed descendens ad intestina crassa intensum faciet dolorem, quia sunt frigidiora remota à membris calidis facile oppilabilia propter pręsentiam fœcum & multas reuolutiones. Et sunt spissa non rara sicut gracilia à quibus uentositas facile resolui potest. Similiter per communitatem ab hepate generante uentositatem & expellente ad intestina, ut supra in tympanite, iuxta apho. 11. quartæ particulæ. Quibuscunq; torsiones, &c. & similiter hepar expellit humores, quandoq; ad intestina, qui sunt causa colicæ, imo intestina recipiũt superfluitates à toto corpore mediante hepate. Item per communitatem à splene cum melancholia effusa ad intestina uentosatur. Aut etiam uentositas à splene communicatur intestinis, aut splen tumefactus coarctat intestina. Item per communitatem à spiritualibus ut cum ab ulceribus pectoris & pulmonis sanies mittitur ad intestina per uenam chilis mediante hepate aut cerebro sicut in catarrhis. Item per communitatem à renibus sicut cum apostemantur & coarctant intestina & proprie ren sinister qui contangitur à colon. similiter cum patiuntur lapidem communicatur nocumentum intestinis, retinẽtur superfluitates, & fit colica, propterea difficile est distinguere dolorem colicum à renali cum ambo communicẽt in retentione fœcum. De differentia tamen inter eas statim agetur. Item fit colica per communitatem à matrice & uesica cum apostemantur. Item fit colica per communitatem à toto sicut in febribus, ꝙ contigit Ferrariæ de anno. 1449. fere omne qui infirmabantur incurrebant cholicam aut fluxũ uentris. Quod non erat nisi, quia humores maligni multi crassi, & secundum plurimum adusti pellebantur de uenis ad intestina. Et sic si grossi erant & uenter multum stipticus faciebant colicam, si uero magis subtiles & multi & uenter natura fluxibilis faciebant fluxum uentris, multoties dysenteriam, sicut mihi eodem anno contigit. Imo dicit Auicenna, quod quandoque accidunt colica & ileos, sed frequentius ileos secundum semitam accidentiæ ægritudinum pestilentialium & transeunt de regione in regionem, & de homine ad hominem ex quo concluditur has ægritudines esse quandoque contagiosas & pendere ab influxibus supercœlestibus taliter disponentibus. Et multa extranea Auic. subdit ibi quæ prosequi esset inutile. Et quandoque accidit colica habentibus tetanum, quare deficiunt ab expellendo humores & fœces ab intestinis superioribus, sicut deficiunt à retinendo quod est in inferioribus. Et quandoque deficiunt ab expellendo tam à superioribus quàm ab inferioribus. in summa ergo colica cum fiat à tot causis, frequentius tamen contingit à phlegmate, uentositate & duritie fœcum.

Causæ autem primitiuæ colicæ sunt uinum plurimæ com-

mixtionis & proprie muſtum. Item olera & proprie cucurbita. Melones quoque & anguriæ & fructus omnes recẽtes habentes humiditatem ſuperfluam uentoſabilem, ſicut poma uua & ſimilia, Item fructus ſtiptici & pontici, ſicut pira, zarur. citonia, ſorba, meſpila, caſtaneæ. Item legumina & proprie recentia. Item milium & rizum & cætera uentrem ſtringentia & proprie cum poſt huiuſmodi bibitur aqua. Item coitus & retentio uentoſitatis uolentis egredi. Item aduentus frigoris ſtomacho & inteſtinis ſicut ſi homo præter conſuetudinem expoſitus fuerit uento & aeri frigido aut ſteterit in aqua frigida, aut ſederit ſuper lapide frigido, & apud Auicennam ex eis quæ præparant inteſtina inferiora ad colicam eſt comeſtio ouorum aſſorum durorum. Item pirorum & citoniorum. Item ſauich, milii, & rizi & ſimilia. Item retẽtio egeſtionis uolentis egredi. Item aer peſtilens & uentus ſeptentrionalis & ſumptio ueneni, caſus ſuper uentrem percuſsio contundens aut ſcindens. Hic notanda ſunt aliqua.

Primum quod ſecundum plurimum ex materia colicæ ſiue ſit humor ſiue fœx aut alia materia impletur primo monoculum, deinde peruenit ad alia, nec eſt propter hoc neceſſarium ſecundum plurimum prius dolere monoculum quàm alia, non enim propter amplitudinem ſuam quælibet repletio facit dolorem in ipſo niſi modum excedat aut ſit intenſæ malitiæ aut acuitatis. Secundum, quod non accidit ſanitas integra niſi complete euacuetur monoculum cum ſemper ſuggerat materiam aliis. Tertium, & quandoque materia colica uenit deſuper, & quando fit clyſtere, ſcilicet carminatiuum aut apponitur aliquod euaporatiuum ampliatur materia & dilatatur, & ſic dolor duplicatur, & propterea in his caſibus clyſteria ex oleo & ſimilibus lenientibus ſunt conuenientiora neque carminantia conueniunt niſi materia paucificata. Quartum febris eſt iuuatiua in omnibus doloribus colicæ, cuius cauſa eſt uentoſitas craſſa aut phlegma, aut malitia complexionis frigidæ, & eſt ex rebus uelociter ſanantibus uentoſam. Quintum colica multoties permutatur ad paralyſim & ſanatur per eam, materia enim dilatata petit nucham aut aliquos neruos aliquibus membris particularibus deſeruientes, & ſimiliter aliquando permutatur ad iuncturas, quæ permutationes aliquando accidunt propter medicos inepte operantes, qui ut ſedent dolorem faciunt balnea ſiue ſemicupia nondum materia minorata, & adhibent alias medicinas colliquantes, eſſet enim minus malum ut ſtupefacerent. Primum uidi in fratre domini epiſcopi Veronenſis, qui poſt paralyſim uniuerſalem mortuus eſt ſequenti die. Secundum in poteſtate Leniati qui longo tempore artetica laborauit, hæc enim illico ſecuta ſunt poſt balnei adminiſtrationem.

Sextum & multoties permutatur phlegmatica & ſanguinea ad dolorem dorſi, quia materiæ ſubtiliatæ per caliditatem doloroſam. Et per medicinas iliacæ quæ communiter ſubtiliantur facile fluunt ad dorſum cui dolori optime confert phlebotomia, eſt enim cómunis euacuatio & eo maxime, quia ibi eſt uena chilis quæ ſuggerens materias dorſo inanitur per phlebotomiam. Septimum ſimiliter permutatur ad melancholiam & epilepſiam, quæ ſunt ualde malæ. Et quandoque ad hydropiſim corrumpendo complexionem hepatis. Octauum, quando cholica inuenit dolores articulorum non apparent tribus de cauſis, quoniam dolor fortior ſcilicet colicæ impedit debiliorem ſiue denigrat, & quia materiæ conuertuntur ad latus doloris fortis, ſcilicet ad inteſtina, & quoniam dolor, abſtinentia & uigiliæ, reſoluunt ſuperfluitates.

Nonum, & quando prolongatur retentio fœcis & inflãt uenter propter fortem extenſionem fœcum retentarum interficit, & quoſdã uidi in quibus inteſtina rumpuntur, & fœx egrediens replet concauitatem uentris & fiunt ſicut hydropici, & fœtent odore ſtercorum, & quoſdam uidi qui poſt retentionẽ fœcũ, ſcilicet ad ſextũ diẽ poſtea incurrũt fluxum uẽtris, & cũ liẽteria moriunt in tribus diebus, quia ꝑꝑ fortẽ extenſionem & malam complexionem impreſſam uirtus digeſtiua & retentiua inteſtinorum ablatæ ſunt. Decimum & multoties colica ſuccedit ad fluxum uentris cum quo euacuatæ ſunt materiæ ſubtiles & remanſerunt craſſæ factiuę colicæ. Vndecimum & multoties cura colicæ remouet ſingultum, quia materia graditur ad inteſtina.

Iam ponenda ſunt ſigna colicæ. Et primo communia. Signa ergo initii colicę ſunt, quia parum de fœce egreditur. & mutatur paroxyſmus, ideſt conſuetudo egerendi, non enim egerit horis ſibi conſuetis, minuitur appetitus imo quãdoq; aufertur propter magnam communitatem ſtomachi cũ inteſtinis, præcipue abhorret dulcia & unctuoſa. Hæc enim ſunt ſimilia phlegmati, ſed magis appetit ſalſa, acuta & acetoſa, contrariantur enim materiæ phlegmaticæ quæ indiget calefactione, inciſione, ſubtiliatione, ſtomachus enim præter naturaliter diſpoſitus appetit contraria, ſicut naturaliter diſpoſitus appetit ſimilia, ſecundo techni. appetit tamẽ aquam frigidam, propter ſitim magnam ex conſumptione humidi roridi in ore ſtomachi, quæ conſumptio fit à uaporibus fœcum retentarum calidis & ſiccis, & fit ſitis propter alias cauſas ſtatim dicendas. debilitatur digeſtio propter magnam compaſsionem ſtomachi, & propter uapores corruptos petentes ſtomachum, ſentit dolorem in dorſo propter uicinitatem, inteſtina enim alligantur dorſo, & dolorem in cruribus propter nocumentum communicatum neruis ad crura deſcendentibus, & quia propter dolorem reuocatur calor ad uiſcera.

Signa autem augmenti colicæ ſunt fortificatio doloris & uenter ſtringitur, ita ut non poſsit egredi uentoſitas, imo interdum non poſſunt eructuare, & aliquando fit fortis punctio & dolor perforatiuus, & actualis, maxime quando uentoſitas continetur inter tunicas inteſtinorum, ſed quando materiæ continentur in concauo inteſtinorum eſt dolor cõmuniter extenſiuus & grauatiuus, & fit fortis ſitis & non ſatiatur, licet bibat plurimum, quoniam quod bibitur non penetrat ad hepar propter oppilationes in orificiis meſeraicarum, quæ ſequuntur uentrem, ideſt, ad inteſtina terminantur quæ ſunt plena, & ſic orificia ipſarum oppilantur. Item fit ſitis propter dolorem, & uigilias, & propter uapores fœcum calefacientes & exiccantes humidum roridum oris ſtomachi. Item multiplicatur in aliquibus ipſorum tremor abſque cauſa, ſcilicet manifeſta. Fit enim à uaporibus malignis petẽtibus cerebrum, & opprimentibus ipſum & neruos, & dolor etiam fortis communitate abſoluta communicat omnibus membris. Item ſi aliquo ingenio aliquid egreditur per anũ, illud eſt ſchibale, ideſt, ſtercora ſicca, rotunda, dura, ſicut ſtercora ouium & caprarũ magna & parua, quarum cauſa in anatomia inteſtinorum dicta fuit. Aliquando egreditur res natans in aqua propter uentoſitatem incluſam ſubleuantem. Item fit frequens uomitus phlegmaticus, & cholericus, ſecundum plurimum phlegmaticus, deinde cholericus, deinde euomunt choleram poralem ſiue praſsinam, deinde cholerã eruginoſam, & tandem melancholiam aduſtam, aduruntur enim humores dolore, uigiliis, fame, medicinarum calidarũ exhibitione, & fit uomitus frequens per communitatem ſtomachi ad inteſtina, & prohibitionem exitus per partem inferiorem & multitudinem materierum corruptarum, & quãdoque uia choleræ ad inteſtina ſecundum plurimum cõſtringitur, quare expellitur ad ſuperiora. Item urina eſt tincta, ꝓpter conuerſionem maioris partis choleræ ad renes cum nõ inuenit uiam ad inteſtina quæ ſunt oppilata, & ſic oppilata eſt extremitas pori fellei terminata ad inteſtina. Secundo tingitur propter dolorem. Tertio, quoniam renes communicant in dolore, & propter iſtud quandoque retinetur urina comprimitur enim uia tranſitus urinæ. Et quandoque eſt urina in principio, ſicut aqua ciceris, aut aqua caſei dicta lactea, propter materias cum urina mixta, licet ſit etiam iſtud in fine, niſi uiæ tranſitus urinæ oppilentur, fit enim lactea ex permixtione phlegmatis cum aquoſitate. Sed in ea quæ eſt ſicut aqua ciceris permiſcentur humores diuerſi. Item aliqñ aſſociatur tremor cordis maximus, ita ut pectus indigeat retentione cum manu propter compaſsionem cordis in fortiſſimo dolore & uapores malignos ad ipſum eleuatos, & tandem peruenit ad ſyncopim, eſt enim tremor uia in ſyncopim & peruenit ad ſudorem frigidum, & mortem. Sunt enim fœtor & dolor de maxime proſternentibus uirtutem.

Signa colicę ſalubris. Primum quia egrediuntur aliquando fœx & uentoſitas. Secundum, eſt mutatio doloris de loco ad locum. Tertium, quia aliquando dolor interpolatur aut

faltem

ſaltem remittitur, & inuenit per clyſteria & alia remedia
quietem,& per exitum uentoſitatis, & egeſtionis. Contra-
ria autem ſignificant colicam prauam,& aliquando mortalẽ.
Sicut dolor fortiſsimus qui non minuitur neque permuta-
tur.Secundo in qua nullo ingenio aliquid egreditur.Tertio,
in qua uomitus conſequitur uomitum,ſignificat enim fortis
oppilatio inteſtinorum,& materiam regurgitare ad ſtoma-
chum,& quod perueniet ad uomitum fœcum & cadit uirtus
cum nihil retineat,quo poſsit nutriri. Item ſudor frigidus
& frigus extremitatum propter uehementiam doloris uen-
tris,& declinationem ſanguinis,& ſpiritus ad ipſum. Item
quando peruenit ad ſingultum, quorum unus ſequitur alium
propter magnum nocumentum communicatum ori ſtoma-
chi. Item quandoque peruenit ad turbationem rationis,&
ſpaſmum,ſignificatur enim materiam communicari cerebro
& neruis aut ſaltem eſt communicatio abſoluta propter do-
loris uehementiam. Et ex ſignis extraneis eſt cum apparet
in colico ueſtigium & bothor nigrũ ſicut faba, & ulceratur,
& remanet uſque ad diem ſecundum, aut parum plus, quo-
niam moritur,ſignificatur enim materia melancholica adu-
ſta,quia eſt bothor nigrum & ulceratur,cuius materia natu-
ra tentat expulſionem,& non poteſt expellere niſi modicam
rem.quapropter cum maligna ſit neceſſarium eſt naturam ci
to ſuccumbere, præcipue in colica quæ eſt ægritudo acuta,
& ſubdit,quod huic homini aduenit ſubeth in principio,ma-
teria aut ſaltem multis uaporibus cerebrum opprimẽtibus,
ultimum eſt quod bonitas anhelitus eſt bona ſignificatio ad
euadendum ſicut econtra malitia anhelitus eſt efficax ſignũ
ad moriendum. Differentia inter dolorem colicum & re-
nalem ex lapide.Quia dolor colicus & renalis maxime ex la
pide multum ſimilantur propter propinquitatem colon reni
bus,& proprie reni ſiniſtro & colligãtiam eorum adinuicẽ.
Ideo ſigna diſtinctiua inter hos dolores ſunt ponendo quæ
penes Auicennam ſumuntur ex ſex.

Primum eſt ex parte doloris quatuor modis,ſcilicet quã-
titate,loco,tempore & motu.Quantitate, quia renalis par-
uum occupat ſpacium,colicus autem magnum. Loco, quia
colicus incipit à dextro ſecundum plurimum,& tranſit ad ſi
niſtrum ſuperæquitans ſtomachum. Quandoque etiam inci
pit à ſiniſtra, & uertitur uerſus mirach & pecten, ille enim
eſt locus inteſtinorum craſſorum,& quando magnificatur &
extenditur,dilatatur dextra & ſiniſtra,& in ſumma eſt decli-
uior ad anteriora quàm ad poſteriora. Sed renalis incipit à
ſuperioribus poſterius ubi ſunt renes,& deſcendit paulatim
per poros uritides uſque ad ueſicam, & eſt decliuior ad po-
ſteriora ubi ſunt renes. A tempore uero,quia renalis eſt for
tis,& quãdo ſtomachus eſt uacuus à cibo,& colicus alleuia-
tur. Sed econtra renalis alleuiatur cum ſumitur cibus & co
licus fortificatur.Huiuſmodi autem cauſa eſt,quia ſtomacho
uacuo renes dolore inflammati non refrigerantur nec re-
molliuntur, ſed ſumpto cibo aliquibus partibus uaporoſis,
aut ſubtilibus aquoſis cito penetrantibus humectantur & re
molliuntur,& ſic dolor ſedatur. Econtra uero ſumpto cibo
colon à ſtomacho pleno & grauante comprimitur,& dolet.
Item per deſcenſum cibi augetur repletio in colon,item co
licus fit ſubito,ſicut in eo uelociter fit oppilatio,imo melius
ſicut facta oppilatione à uentoſitate retenta fit extenſio, &
renalis non fit ita ſubito cum lapis non ſubito generatur, li-
cet aliquando intendatur ſubito cum lapis incepit moueri.
Quarto principaliter ſumitur differentia ex motu doloris,
quia colicus mouetur ad plures partes uentris & magnum
occupat ſpacium,ſed renalis ſtat fixus,& ſi mouetur, mouẽt
deſcendendo ſolum ſecundum inceſſum pororum uritidum,
& ſic ſunt quatuor differentiæ ex dolore ſumptæ. Secunda
differentia principalis eſt ex parte uicinantium,quia in lapi-
de dolet dorſum totum,& multiplicatur tremor & impoten
tia flexionis corporis,& erectionis. Et in colico non. Ter
tia differentia principalis eſt ex parte iuuantium & nocen-
tium,quia in colica exitus fœcum & uentoſitatis per clyſte-
ria,& alia non ſolum alleuiãt,imo perfecte curant, ſed in do
lore lapidis,licet alleuient, tamen parum & ſaltem non cura
tur niſi exeat lapis,& econtra medicinæ frangentes lapidem
& prouocatiuæ curant lapidem & non colicam. Quarta dif-
ferentia principalis ſumitur ex eo quòd egreditur aut reti-
netur, quia in colica cã adeſt dolor retinentur ſchibale ſter-
cus ſiccum & ſtercus uaccinum,& forte adeſt rugitus ex pręſentia uentoſitatis,& cum huiuſmodi educuntur curatur.
Sed cum adeſt dolor renalis eſt in uiis urinæ præſentia lapi-
dis aut arenularum conglobatarum & per iſtarum exitũ cu-
ratur. Quinta differentia principaliter eſt ex parte ultimi-
tatis accidẽtium quoniam dolor crurium & dorſi & tremor
in renali eſt plus,ſed caſus,appetitus & uomitus frequẽs par
uitas digeſtionis,uehementia doloris & perductio ad ſynco
pim,& ſudor frigidus in renali ſunt minus.Sed econtra om-
nia ſe habent in dolore colico. Sexta differentia principa-
lis ſumitur ex parte ſignificationum & cauſas præcedentiũ,
quoniam frequentia nauſeatiuæ ſacietatis & ſumptio cibo-
rum malorum qui ſunt aquoſi, uentoſabiles aut ſtiptici ſiue
pontici & uiciſsitudo punctionis & rugitus & retentio fœ-
cis ſunt præcedentes in colica,ſed urina arenoſa & filoſa eſt
præcedens in renali, & non eſt in ea urina ſubtilis niſi dum
eſſet ultima oppilatio.Item renalem præcedit grauitas re-
num,& ſumptio ciborum uiſcoſorum quorum chimi ſunt ma
teria lapidis. Differentia autem inter dolorem colicum &
matricalem ſumitur ex.5.Primum quia dolor matricis com-
municatur inguinibus, pectini, anchis & coxis & alcatim
& iliis & non aſcendit ſupra ilia neque ſuperęquitat ſtoma-
chum, ſed econtra licet colica communicet iliis & pectini,
tamen non communicat inguinibus & coxis, frequenter ſto
machum ſuperęquitat.

Secundum quia in dolore matricis licet ſit uenter factus
lenis & eductæ ſuperfluitates inteſtinorum, tamen dolor nõ
ſedatur,ſed in colica ſicca. Tertium, quia in dolore matri
cis præceſsit retentio menſtruorum & humiditatum cõſue-
tarum per uuluam euacuari,ſed in colica præceſsit fœcis &
uentoſitatis retentio. Quartum,quia dolor matricis iuua-
tur cum eductione humiditatum & uentoſitatis ex matrice,
colicus cum eductione fœcum & ſuperfluitatum inteſtino-
rum. Quintum,quia aliquando habens dolorem matricis
præfocatur uaporibus aſcendentibus ad cor,diaphragma,nõ
autem ſic in colica.Signa diſtinctiua in ſpecies colicæ.Coli
ca phlegmatica ſignatur per anteceſsionem cauſarum gene-
ratiuarum phlegmatis ex ſacietate nauſeatiua, & ex ſpecie-
bus ciborum generantium phlegma. Item per ætatem ſcili-
cet ſenectutis & pueritiæ,& regionem frigidam & humidã.
Et tempus anni ſcilicet hyemem.Et reliqua,ſ.ſecundum ar-
tem & ſimilia. Secundum ſignum eſt exitus phlegmatis an
te cholicam & in ipſa colica cum fit clyſtere. Tertium eſt
frigiditas inteſtinorum & grauitas ſenſata propter frigidita
tem & grauitatem phlegmatis. Quartum eſt uehementia
retentionis,ita ut non egrediatur aliquid de fœce aut humo
re & uẽtoſitate,& ſi quid egreditur illud eſt res inflata ſicut
ſtercus uaccinum natãs, quale egreditur in uentoſa propter
phlegma quod uentoſatur.Et ſi comparetur ad uentoſam do
lor eſt remiſsior quàm dolor uentoſus,ſed eſt longioris dura
tionis cũ difficile ſit illud phlegma educere propter ſui craſ-
ſitiem & uentoſitatem,licet non tantam faciat extenſionem
ſicut uentoſitas,& per conſequens non ita intenſum dolorẽ.
nec decipiatur aliquis propter ſitim inflammationem & ru-
bedinem aquæ,& eſtimet quod ægritudo ſit calida, hæ nan-
que ſunt omnibus colicis communia.

Prognoſticum.Colica phlegmatica ſecundum plurimum
curatur.Signa uentoſæ ſunt iſta.Primum eſt anteceſsio cau
ſarum uentoſitatis ſicut eſt multitudo potus aquæ frigidæ.
Item potus uini commixti & olera inflatiua ſcilicet in qui-
bus eſt humiditas ſuperflua & fructus humidi inflatiui.Secũ
dum quod cibus non fuit digeſtus. Tertium rugitus.Quar-
tum retentio fœcum in inteſtinis prohibentium exitum uen
toſitatis.Item extenſio & uolutatio uehemens,id eſt,inquie
tudo propter magnitudinem doloris,quaſi inteſtinum tere-
bello perforetur & quaſi in inteſtino occultetur acus,& hęc
accidentia licet aliquãdo ſint in phlegmatica cum retinetur
uentoſitas aut generet ipſam ſunt tamen fortiora in uento-
ſa.Et cum hoc in uentoſa non eſt grauedo ſenſata in phleg-
matica.Item in uentoſa quandoque præcedunt rugitus plu-
rimi & uentoſitates,Et quandoque uenter non rugit,& for-
taſſe non rugit niſi cum ſit euaporatio & compreſsio.Et quã
doque figitur dolor & non permutatur. Et quandoque co-

gnoſcitur inflatio cum manu & ſecũdum plurimum iuuatur compreſsione & euaporatio quãdoque iuuat, quandoq; nõ. Iuuat enim cum eſt pauca & ſubtilis ita ut ſubtiliata poſsit reſolui. Cum autem eſt multa & craſſa, & in aliquo loco con cluſa tunc euaporatio nocet. Et ſimiliter cum eius materia eſt ſicca melancholica. Item ſignificat ipſam inflatio fœcis uaccinæ quæ plena uentoſitate natat ſuper aqua. Et quandoque eſt cum ea uenter lenis fluens & egrediuntur humores & non iuuatur propter retentionem uentoſitatis craſſæ inter tunicas. Et ex ſignis propriis ſignificantibus ipſam cõ tineri inter duas tunicas inteſtini eſt dolor fortis perforatiuus in eodem loco ſemper permanens. Et illa in qua eſt permutatio doloris eſt incolumior. Sed in qua eſt inflatio ſicut in tympanite eſt mala, ſignificat enim corruptionem digeſtionis ſtomachi & hepatis.

Prognoſticum. Colica uentoſa ſecundum plurimum curatur & ſi prolongatur tranſit in tympanitem. Signa colicæ ex fœce ſunt anteceſsio retẽtionis fœcis ante colicam cum tẽſione, & grauitate uehementi, & ſentitur quaſi inteſtinum rumpatur, & quandoque fit teneſmon propter fœcem ſtimulantem inteſtinum rectum & grauantem ipſum, & proprie extremitatem eius, & tamen non egreditur aliquid propter fœcis craſsitiem aut duritiem. Et quandoque egreditur res uiſcoſa & craſſa, ſcilicet parum phlegmatis aut parum fœcis duræ phlegmatæ inuolutæ, aut quibuſdam mucilaginibus, quarum magna eſt copia in inteſtinis craſsis. Verum illã quę eſt ex fœce exiccata à cholera ſignificat tinctura fœcis, mordicatio, aduſtio & inflammatio, ſiccitas linguæ, & multitudo eius, quod egreditur de cholera, & aduentus quietis cum fluxu choleræ, & nocetur à fame & iuuatur à frigidis temperatis. Sed feculentam factam à raritate corporis ſignificat præceſsio paruitatis fœcis duræ, extenuatio corporis, item uelocitas & facilitas lædendi à calore & frigore extrinſeco, itẽ paucitas pilorum. Sed fœculentam factam à caliditate & ſiccitate uentris ſignificat intentio inflammationis, & ſiccitas mirach, & tenebroſitas eius & ſiccitas egeſtionis cum nigredine. Sed fœculentam factam à reſolutione aeris, balneo exercitio, ſudore, & reliquis ſimilibus ſignificat præmiſsio paruitatis fœcis & anteceſsio cauſarum prædictarum. Sed ſigna facta ex retentione choleræ, ita ut non tranſeat ad inteſtina ſunt ſigna icteritię ſupraſcriptæ in capitulo proprio, & albedo fœcis cũ difficultate exitus eius, & forte aderit icteritia. Signa uero colicæ fœculentæ à cauſis primitiuis, ſicut à comeſtione rerum ſiccarum, aut exiccantium, aut quia homo propter occupationem tardauerit egeſtionem, aut quia fœx ſit exiccata propter ieiunium ſunt ipſæmet cauſæ primitiuæ, & conſecutio duritiei fœcis poſt ipſas, & idem ſit iudicium in omnibus cauſis primitiuis. Signa autm ſuperfluæ caliditatis hepatis propter nimiam attractionem fœces exiccantis, & ſimiliter frigiditatis eius ſunt manifeſta ex his quæ ſuperius dicta ſunt in paſsionibus hepatis.

Prognoſticum. Colica ex fœce ſecundum plurimum curatur. Signa apoſtemoſæ ſunt. Si ſanguineũ eſt, tumor, durities tenſiua, dolor cõtinuus, extẽſiuus & grauatiuus, fixus in loco uno cũ pulſatione & iflatione, febris acuta, ſitis uehemẽs, rubedo in colore, retentio urinæ apoſtemate comprimente uias urinæ, & eſt ſignũ forte magnitudinis apoſtematis. Item lædi cũ fluxu cũ exiẽs peruenit ad locũ apoſtemoſum, & quã doq; eſt iſte dolor cum lenitate uentris, & q̃nq; perducit ad frigus extremitatum cũ calore uehementi in uentre, & q̃nq; rubet locus uentris exterius, & ſignificat magnitudinẽ apoſtematis, aut quia forte apoſtema permutatur exterius. Si uero apoſtema fuerit cholericum erunt tenſio, pulſatio & grauitas minus, & febris & inflammatio & mordicatio uehementius. Signa apoſtematis phlegmatici, & eſt parum, ſunt. Vt ſit dolor continuus in loco uno, & proprie cum deſcendit aliquid per partem apoſtematam. Et inuenitur cũ manu inflatio cum lenitate. Et habitudo ægri eſt habitudo mollium phlegmaticorum. Et forte iam præmiſſum eſt regimen phlegmatis multiplicatiuum ſicut lactis, piſcium, olerũ & fructuum frigidorum humidorum & carnium craſſarum. Et eſt ſperma eius frigidum ſubtile, & eſt ſignum conueniẽs adhoc, & egeſtio eſt phlegmatica. A melancholia nõ prouenit niſi rariſsime, & poſſet fieri permutando ex apoſtemate ſanguineo & etiam incipiendo, & ſigna ex prædictis in hoc cap. de apoſtemate ſtomachi patere poſſunt.

Prognoſticũ. Colica ſequens apoſtema inteſtinis craſsis ſm plurimũ curatur. Sed in gracilibus ſi fuerit notabile, ſm plurimum mortalis. Signa facta ex torſione inteſtini & ex aperitione didimi & ruptura eius aut ſiphac ſunt. Si eſt ex torſione uentus eius ſubito poſt motum laborioſum aut ſaltum uehementem, aut caſum, aut percuſsionem, aut calcationem, aut luctationem, aut tolerantiam põderis, aut quia pręceſsit uentoſitas uehemens hæc omnia contorquent inteſtinum rumpendo ligamenta. Item ſecundum plurimum dolor eſt ſimilis à principio uſque in finem non addens neque minuens. Si uero ſit ex dilatatione aut ruptura didimi apparet tumor oſchei repleti ex inteſtino quod deſcendit ad burſam. Si uero ſiphac in aliqua parte ruptum fuerit apparet ibi tumor ubi ingreſſum eſt inteſtinum, & in omnibus his caſibus ſit retentio fœcum ſecundum plurimum.

Prognoſticũ. Colica ſequens contorſionem inteſtini nunquam ſanatur niſi Deus uoluerit, & niſi à caſu inteſtinum ad oppoſitã differentiã reuolutũ redeat ad ſitum naturalem. Colica autem ſequens deſcenſum inteſtini in burſam teſticulorum aut in rupturam ſiphac curatur ſecundum plurimum. Nam ſecundum plurimum reduci poteſt ad intra uẽtrem & ad ſitum naturalem, ſed non apud inexpertos, & iſtæ ſunt ſpecies famoſę colicę ſecundum plurimum uenientes. Sed ſigna reliquarum ſpecierum colicæ rarius euenientium breuiter abſoluam. Signa ergo facta à frigiditate inteſtinorum ſunt paruitas ſitis, ſenſibilitas frigoris in inteſtinis, leuitas doloris ſine grauitate, item inflatio egeſtionis, & quando eſt ſperma cum ea frigidum. Iuuatur à calidis, nocetur à frigidis. Et ſigna facta ex caliditate ſine materia ſunt ſigna contraria. Et ſigna facta ex ſiccitate ſunt egeſtio, ualde ſicca, corporis exiccatio & cutis, uentris ſubtiliatio & aſperitas, & ſigna facta ex præſentia choleræ in inteſtinis ſunt regimen præcedens multiplicatiuum choleræ, ætas, tempus, regio & forma, mordicatio uehemens, & inflammatio, item noceri à clyſteribus acutis, item noceri ab his quæ educunt choleram, quia in ipſa actuali eductione dolor augetur, licet eductio choleræ, poſtea iuuet, quia cauſa doloris remouetur niſi cholera fuerit imbibita, & quandoq; aſſociatur ei febris, & non eſt febris intenſa neq; cum ea magnitudine accidentium quæ reperiitur in colica apoſtemoſa. Et q̃nq; aſſociatur dolor in pectine quaſi punctura cultelli abſq; uentoſitate. Sed ſigna facta ex melancholia ſunt eructuatio acris, nigredo egeſtionis, inflatio uentris cum paruitate doloris & reliqua ſigna communia atteſtantia melãcholiam. Sed ſigna debilitatis expulſiuæ ſunt ut iam anteceſſerit lenitas uentris & neceſsitas ſurgendi frequenter ad aſſellandum. Sed egerebatur parum pro uice. Item anteceſsio cauſarum debilitantium uirtutem ex calore, frigore, & reliquis, aut præſumptio alicuius rei debilitantis uirtutem uenenoſæ aut non uenenoſæ. Et multoties accidit ut uenter ſit lenis aut temperatus, & ſit quantitas & qualitas egeſtionis ſecundum curſum naturalem, & tamẽ nõ poteſt egredi fœx, niſi cũ clyſtere aut ſuppoſitorio aut alio ingenio. Et iſtud eſt quãdoq; propter fiſtulã in ſphĩcteri aut ragadias aut hæmorrhoidas aut alia ſimilia nocumenta propter quæ natura terretur in emittendo fœces. Et q̃nq; accidit propter obtuſionem ſenſus. Et quandoq; propter debilitatem muſculorum uentris, diſcurrat ergo medicus, & cauſam inueniat. Sed ſigna colicæ ſequentis debilitatem ſenſus ſunt ut patiens ſumat ea quæ faciunt fœcem mordicantem, & non percipiatur in aſſellatione, hæc autem ſunt ſicut cæpe porrum, caſeus ſalitus & cætera acuta. Item quod non ſentiatur nocumentum ſuppoſitoriorum acutorum, & uenter inflatur ex eis quæ retinentur & non doleat dolore notabili. Sed ſigna facta ex uermibus ſunt ſigna uermium, de quibus infra & anteceſsio exitus eorum. Signa autem colicæ à ſolutione continui in inteſtinis ſunt exitus ſanguinis aut ſaniei, aut forte præceſsit apoſtema quod ruptum eſt. Si uero cauſa eius fuerit lapis in inteſtinis erit ibi grauedo, & punctio & quod alias præcedenti tempore genitus ſit & eductus. Sed ſigna colicæ per communitatem à ſtomacho, cerebro, ſpiritualibus, hepate, ſplene, renibus ueſica, matrice, mirach, & toto, ſunt quia præceſſerunt nocumenta eorum membrorum

membrorum ant totius,cum quorum augmento augetur colica,diminutione minuitur, & quibus recedentibus colica recedit.Signa colicæ contagiosæ & pestilentialis est ipse trāsitus de homine ad hominem & de regione ad regionem,& quod maxime accidit his qui conuersantur,& hæc frequēter est mortalis,secundum plurimum colica ileos.

Signa autem causarum primitiuarum colicæ est ipsarum causarum præcessio & subsecutio colicæ secundum plurimū his causis præcedentibus. Prognosticum.Hæ species colicæ secundum plurimum curantur prȩter pestilentiam.Cum uentum est ad uomitum fœcum in quacunque specie mortale secundum plurimum.

SI cum dolore uentris fuerit ipsius constrictio et nausea, sed nec calor,nec febris affuerit,ea ægro dāda sunt quæ uentrem sine uomendi desyderio soluant ut est electariū de gallia.Quod Rec. masticbis,gariophil. zing. melanopiperis, macropiperis, cinamomi,nucis muscatæ,galliæ, omniū ana.drach.10.scammoneæ,drach.10.postea exprimantur citonia acetosa,& recentia, & succus eorum cum eiusdem quantitatis melle misceantur & coquantur usque ad spißitudinem paulatim. Et conficiatur ex eo medicamen, quod tamen eiusdem quantitatis sit, cuius species sunt. Cuius dosis sit ab aur.2. usque ad. 2.&.s.

Hic Rasis incipit determinare de pasfionibus intestinorum,& in primo cap.determinat de doloribus intestinorū, in secundo de fluxibus.Causam autem de uermibus postponitur.Sed primum cap.de dolore intestinorum diuiditur in sex partes.In prima determinat dolore intestinorū à phlegmate & cholera,siue sit dolor colicus siue iliacus.In secunda ibi.Quod si cum uentris dolore,determinat de colica uentosa.In tertia ibi.Si autem cum dolore febris affuerit determinat de colica à causa calida inuenta cum febre.In quarta ibi. Cum autem locus doloris, determinat de colica apostemosa.In quinta ibi.Qui autem cum hoc dolore. ponit regimen præseruatiuum à colica uentosa.In sexta ibi.Sed si cui dolor iste,redit ad ponendum curam colicæ à causa calida. Primā diuido in quatuor. In prima ponit curam doloris intestinorum siue colici siue iliaci cum electario solutiuo,quando est cum uehementi nausea.in secunda ibi.Quod si nauseæ uehementia non fuerit.ponit curam huius doloris cum pilulis solutiuis,quando est sine uehementi nausea.In tertia ibi.Si autem passio iliaca.curat hunc dolorem cum suppositoriis. In quarta ibi.Et si non contulerit curat hunc dolorem cum clysteribus.quid dicat in prima parte satis est manifestum.

Curat hunc dolorem existentem cum nausea cum electario de gallia stomachi confortatiuo ne sequatur uomitus. Est tamen tutius ut præmittantur aliqua clysteria, ut uenter sit obediens,ne medicina solutiua efficiatur uomitiua.Recepta ordinetur hoc modo.℞.mastichis,gariophilorum, zing. melanopiperis,id est,nigri piperis,macropiperis, id est,magni siue longi piperis,cinamomi,nucis mus.galliæ.s.alefanginæ descriptione.Mes.omnium an.ʒ.10.scāmoneæ.ʒ.10.succi citoniorum acetosorum recentium,mellis ana. lib.1.bulliant primo succus,& mel lento igne paulatim ad succi consumptionem,& in fine puluis iam dictis secum misceatur. Vult enim Rasis quod mel remanens in fine postquam est cum succo bullitum sit tantæ quantitatis quantæ est puluis secum miscendus, quod tamen inusitatum. At plus enim in communi usu ponuntur pro una lib. mellis tres.℥. pulueris, sed hoc nō erit electarium,sed una massa solida, dos.eius est à.ʒ.2.usque ad.ʒ.2.cum dimidia. Et si bene computas dosis non est magna;erunt enim pro unaquaque dosi à.6. usque ad 7.gran.scammoneæ,& nō est aliud solutiuum.De qua re admirandum est cum intentio sua fuerit principaliter soluere phlegma,quod patet ex pilulis sequentibus in textu Rasis. Credo in textu Ras.esse defectum.Et quod debuerit esse in hoc electario saltem.28.ʒ.turbith. Quod patet ex duobus. Primo quia dos.apud consuetudinem.Mes.est parua.Secundo, quia Mes.describens hoc electarium in suo antidotario distinctione tertia in fine.Quando uult soluere choleram & phlegma permiscet turbith cum scammonea. Et tu si placet uide descripti onem eius.Aut oportet dicere,quod intentio Rasis fuerit solum soluere choleram,quod non est bene consonum receptis sequentibus. Ego autem tibi consulo, ut in hac recepta.Mes.sequaris,qui cum uult soluere solam choleram ponit solum scammoneam.Cum uult soluere choleram & phlegma ponit scammoneam & turbith. Si autem solum uult soluere phlegma,ponit turbith,& loco scammoneȩ tantum cartami excorticati.Et si uult educere solum melancholiam,loco istorum ponit elleborum epithymum & polypodium. Vel si uis potes dicere,quod in isto electario ponit piper nigrum,& piper longum,qui soluunt phlegma liquefaciendo & ipsum dissoluendo & uirtutem stimulando. Nec mireris de hoc,nam ipse Rasis in suo antidotario conficit pilulas ualentes in nauseatiua satietate & in colica soluentes, in quibus tamen nihil ponitur solutiuum nisi piper & saccharum.& ita facit Auic.in cap.de colica,& Ras.in suo antidotario ponens hancmet receptam ex succo citoniorum nō ponit nisi scammoneam.Hic ut libet.Et si instetur, quod dosis est parua contra consuetudinem Ras.Responde quod in colica solutiua non debent esse multum fortia,ne forte perueniatur ad uomitum fœcum.Et hæc responsio est conformis intentioni Rasis in diuisionibus in cap.de colica,ubi in colica perueniente à phlegmate crasso dicit quod hora paroxismi succurratur cum clysteri lenitiuo solutiuo. Et si sufficit bene est.Et si non cum solutione mediocri. & si sufficit quādo est,& si non,cum acuto solutiuo, & detur electarium de dactylis.Et electarium diacitoniten solutiuum. Et certum est quod nō loquitur de alio diacitoniten solutiuo, nisi quod hic describitur & in antidotario suo.

Quòd, si nauseæ uchementia non fuerit, nec æger medicinas uomuerit,pilulæ iliacæ sunt dandæ. quæ Rec.colocynthidis sagapeni amborum ana.ʒ.10. scammoneæ drach.3. & tertiam.informentur pilulæ,de quibus unius aur.pondus est dandum;uelociter enim paßionem dissoluunt ilicam.

Hic Ras.non existente nausea magna dat pilulas proprias contra pasfionem iliacam,ut ℞.colocynthidis calidæ, siccæ, educentes phlegma crassum & conferentis colicæ phlegmaticæ & uentosæ iuuamentum ultimum,& similiter hydropisi,sagapeni calidi & sic.quod bibitum & clysterizatum confert colicæ phlegmaticæ & uentosæ,ana.ʒ.10. scammoneæ. ʒ.3.& formentur pilulæ de quibus pondus aur.1. est dandū, uelociter enim pasfionem dissoluunt iliacam. Ista est medicina fortis,à qua non est incipiendum,imo præmittēda sunt clysteria,& non auderem ex pilulis his dare.ʒ.1.& iam uidi cum hoc solutiuo quendam peruenisse ad uomitum fœcum, cui etiam fractum est intestinum & uenter plenus est fœcibus,ac si esset hydropicus & fœtens erat & mortuus est tertia die post hoc solutiuum,& in quinta die à principio ægritudinis.Cum tamen etiam patientes iliacam non moriantur de intentione Auic.& ut dictat experientia ante septimum diem.Ego itaque consulo ut incipias à clysteribus, & si non sufficiāt peruenias ad solutiua leuia,sicut sunt pilulæ alephāginæ & similia leuia. Quod etiam consilium habes à Rasi in diuisionibus loco statim allegato.

Si autem paßio iliaca difficilis fuerit, nec medicamina uentris solutiua eis cōtulerint,hoc suppone collyrium.Quod recipe salis panis, drach.10.colocynthidis interioris, scammoneæ amborum,ana.drach.2.et.s.fiant ex eis collyria longa & supponantur.

Curat hanc pasfionem cum suppositoriis,& solum in textu ponit pulueres solutiuos. Sed debent sic ordinari.℞.panis salis.ʒ.10. & est sal quo communiter utimur & ponitur in pane,colocynthidis interiorum,scammoneæ ana, amborum.ʒ.s.mellis.ʒ.5.bulliat mel & addantur pulueres suprascripti & fiant suppositoria longa,etiam usque ad longitudinem.7.digitorum coniunctorum,est enim intestinum rectū. longum satis & latum,ita ut sit capax huiusmodi liciniorum.

Et si contulerint ex enemate leui clysterizetur. Quod Rec.ficus citrinas.5.furfuris quantum una manu capi potest,maluauisci,manip.1.hæc in panno ligata et siclæ folia. 10.in.2.lib.aquæ coquantur, donec ad unam redeant,deinde

de coletur & ponatur super eam baurach pōdus unius aur. dlei sesamini, unc. 1. & fiat clystere ex eo. Si autem quis fortius & acutius facere uoluerit pondus aur. 1. de collyrio quod prius diximus admisceat. Clystere uehementer soluēs, quod tunc utendum est cum medicamina non conferunt, nec uenter soluitur, Rec. colocynthidis interioris. 3. 10. centaureæ. 3. 5. buchormarien, arthanitæ, amborum, ana. 3. 2. mentastri, rutæ, origani, omnium ana, manip. 1. omnia in tribus lib. aquæ donec ad tertias duas redeant, coquantur, et colentur: deinde dissoluantur in ea alchitram, mellis, amborum, ana. 3. 3. castorei, sagapeni, opopanaci, collyrij, quod prædiximus, omnium ana. 3. 2. misceantur omnia, & dum est tepidum, fiat ex eo enema. Et si schibale non exierint iteretur clystere donec exire uidentur, hoc nanque clystere administrari debet cum res fortissima est & pessima, et in colica mala, & est illa in qua fit nausea ualde uehemens et inferius nihil egreditur. Huic præterea ægritudini quandoque fœtida superuenit eructuatio & plerunque stercus per os egreditur, quod cum accidit sæpe mortem portendit.

Curat hanc passionem clysteribus lenitiuis. Quæ si non suffecerint docet clysteri admisceri aureum unum pulueris collyrii suprascripti. Et si hæc non cōferunt, docet Rasis imponere clystere ultimum & fortissimum etiā multoties iterandum si schibale & reliqua oppilatiua non exierint. Similia nanq; clysteria fortia zeri conuenit in colica & iliaca mala, in qua timetur ne fœces euomantur. Nam uomitus stercoris sæpe portendit mortem. Buchormariem & arthanita, sunt duæ species mali terræ siue panis porcini, siue cyclaminis, idem enim sunt, alchitram est pix apud alios gummi cedri. Reliqua nota sunt. Sed certe tutius est primo incipere à clysteribus lenitiuis, quæ si non suffecerint procedatur ad clysteria fortia, & his non sufficientibus ad solutiua leuia, & ultimo ad fortia.

Quòd si cum dolore uentris non fuerit ipsius strictura, sed inflatio & rugitus & tensio in uentre existunt, confectio de baccis lauri danda est, quæ rec. foliorum rutæ siccorum drach. 10. ameos, cimini, nigellæ, cheisin, origani, carui alexandrini sem. amygdalarum amar. melanopiperis, macropiperis, mentastri, dauci, acori, baccarum, laur. casto. omniū ana. drach. 2. sagapeni, drach. 4. opopanacis, drach. 3. conficiantur cum melle eiusdem ponderis, cuius dosis sit ut auellana una, aut nabacha multis uicibus cum unc. 1. uini calefacti, aut cum apozemate de radicib. Huic confectioni in remouenda uentositate, & dissoluenda nihil æquiparatur. Hoc præterea suppositorium subijciatur, quod fit uentositatis dissolutiuum. Rec. cymini, foliorum rutæ uiridis, amborum, ana manip. 1. buchormarien, arthanitæ, amborum, ana. 3. 3. baurach. 3. 1. conficiantur ex melle & superponantur cum spongia uel lana, hoc enim dissoluit uentositatem inferius & expellit. Venter quoque assidue ex panno calido uaporandus est, & æger in tina mittendus. Si autem hæc non suffecerint uentosa cum igne ponenda est, & locus donec rubere cœperit fricandus. Post hæc inunctio fieri conuenit ex oleo rutaceo, & ex alijs oleis calidis, & ex eis clysterizandus est æger postquam eis admixta fuerint castoreū, euphorbium, amborum ana drach. s. Hanc uero solitus pati ægritudinem, dum sanus est caueat ne uinum aqua mixtū bibat, nec etiam sumat uinum nisi purum, et forte nec aquam multam bibat, & abstineat ab herbis & lacte, et omnibus inflatiuis. Philonium faciens iliosis cum maximo coartantur dolore & timetur ne syncopis superueniat, uentositatem carminat & somnum prouocat, Rec. piperis, ameos, foliorum rutæ, mentastri, castorei, baccarum, lauri, cymini, omnium, ana, unc. 1. opij, mandragoræ, hyoschyami, se. omnium, ana, unc. s. conficiantur cum melle eiusdem quātitatis detur ex eo pondus aur. unius huic quoque electario additur plerunq; scammoneæ, unc. tertia, & fit tunc medicamen uetris solutiuum.

In hac secūda parte principali curat colicam siue iliacam uentosam. Et diuiditur in partes septem. Primo ponit curam per electarium, quādo non est in uentre constipatio. In secunda ibi. Hoc præterea. curat colicam & maxime cum uentris constipatione, cum suppositorio. In tertia ibi. Venter quoq;. curat per approximationem panni calidi & balneum. In quarta ibi. Si autem hęc non suffecerint curat cum uentosa. In quinta ibi. Post hæc unctionem fieri conuenit, curat cum unctione & clysteribus. In sexta ibi. Hanc uerò solitus pati. docet à quibus est cauendum tempore sanitatis. In septima ibi. Philonium. ponit philonium ultimum in sedādo dolores fortissimos. Quæ dicit in prima parte satis nota sunt. Cheisin, idest, semen leuistici, alexandrini seminis, id est, petroselini, & iubet omnia permisceri cum melle tantæ quantitatis, quantæ sunt, reliqua, quod tamen ut statim dixi non est in communi usu, dosis huius electarij sunt, ut auellana aut nabatha, idest, iuiuba siluestris & misceatur cum. ℥. 1. uini calefacti potentis, aut detur cum apozemate ex radicibus superius dictis in capit. de dolore hepatis. In secunda parte curat colicam cum suppositorio, sed ponit extraneum modum faciendi hoc suppositorium, facit enim primo electarium cum melle ut patet. deinde facit suppositoriū de spongia uel de lana in cōmuni forma, quod postea intingit in electario dicto & supponit. Sed certe præstantius esset facere suppositorium in communi forma, faciendo mel per decoctionem inspissari sicut dictum fuit in alio suppositorio. In tertia parte quæ dicit nota sunt, sed balneum illud siue tina debet esse cum decoctione rerum carminantium uentositatem. In quarta parte quæ dicit sunt manifesta. Ventosa enim habet soluere uentositatem, & debet esse uentosa magna. In quinta parte quę dicit sunt manifesta. Et nota quod ponit in clysteri castorei, euphorbii, ana. 3. s. Et est forte insolitum, & non auderem facere nisi in forti, & non in puero, neq; in prægnāte, prouocat enim aborsum mirabiliter. In sexta parte quæ dicit sunt manifesta. In septima parte describit philonium, ualde efficax in sedando dolorē uentosum & quemcunq; alium dolorem maxime à frigida causa, sed nondebet dari, nisi in casibus extremis, & cum alia non cōtulerint, nec debet multum frequentari, sedat enim dolorem stupefaciendo, & subdit quod huic electario additur tertia pars. ℥. scammoneæ & efficitur solutiuum. Et nota quod est bonum ingenium cum stupefactiuis miscere solutiua, simul enim perficitur cura uera & mendosa, stupefactiuum potest minus nocere, quando est iunctum solutiuo.

Si autem cum dolore febris affuerit, cassia fist. in succo endiuiæ bullito & dispumato dissoluta ægro est danda. Et syrupus uiola. in potu est tribuendus. Et nutriendus est ex taphea cum oleo de amygdalis dulcibus condita. Et ex leui clysteri clysterizandus.

In hac tertia parte principali curat colicam pendentem à cholera, & docet lenire uentrem cum cassia dissoluta, cum succo endiuiæ bullito, donec dispumetur. Et clysterizetur cum clysteribus lenientibus frigidis. Et nutrit ægrum ex taphea. Taphea est duplex, una alba quæ fit ex sola aqua & carne. altera uiridis quæ fit ex aqua & carne & coriadro uel aliqua herba uiridi. Et per hæc intelligit cibaria frigida & humida. Omittantur tamen ea, quæ à proprietate faciunt colicam sicut cucurbita & similia.

Cum autem locus doloris in uentre apparuerit crassus, et æger habens apostema in principio phlebotometur. deinde cassia fistula, cum succo herbarum sæpe danda est. Et sit cibus eius, cui hic dolor ex consuetudine accidere solet, taphea unctuosa, cum saccharo, & oleo sesamino. Et abstineat à stipticis, & acetosis, & à cibis crassis, & uentrem stringentibus.

In hac quarta parte principali curat colicā apostemosam, quapropter præcipit phlebotomiam in principio, scilicet ex basilica, & hauriatur quantitas sanguinis notabilis secūdum exigentiam repletionis & uirtutis. deinde detur cassia cum succo

ſucco herbarum frigidarum,ſicut endiuiæ, lactucæ, & ſimilium.Intendit enim curare apoſtema calidum,nam hoc ſecũdum plurimum euenit,cætera manifeſta ſunt.

Qui autem cum hoc dolore uentoſitatem pati ſolitus eſt, cibetur cum calagia & mutagenat conditis cum ſeminibus. Et abſtineat ab oleribus & lacte, & omnibus quæ inflant. Et bibat uinum forte, & non uiciatum, aut hydromel cum ſpeciebus quæ pro condimento ponuntur,ut piper quas dicemus. Confectio hydromelis.Recipe mel. mundi, lib. 1.aquæ lib. 6. miſceantur & coquantur diu & ſpumetur bene, donec fiat ad ſpiſſitudinem iulep. Cumque hoc factum fuerit in vnaquaque libra,ex eo mittantur. ʒ.2.pulueriꝫati piperis in panno ligati,donec appropinquet finis decoctionis eius & cum infrigidatur extrahatur pannus & exprimatur, & cum neceſſe fuerit propinetur.

In hac quinta parte principali, primo docet præſeruare à dolore uentoſo, licet hoc regimen etiam conferat in cura doloris colici præſentis.In ſecunda ibi. Confert etiam,deſcribit medicinam conferentem in actuali dolore.Quę dicit in prima manifeſta ſunt. Calagiæ & mutagenat ſunt cibi apud Arabes, qui fiunt in cazola ex carnibus minutim inciſis cum aromatibus & ſeminibus reſoluentibus uentoſitatem. Hydromel,ideſt,aqua mellis.

Confert etiam cui hæc paſſio ex uentoſitate & craſſa ſuperfluitate accidere ſolet oleum de cherua recenti cum apoꝫemate de ſeminibus ſumptum. Apoꝫema de ſeminibus hoc eſt,recipe,ameos,cymini,cheiſim,carui,origani,nigellæ.omnium,ana pugillum unum.Iſtis autem admiſceantur, lib.3. aquæ & coquantur,donec ad libram unam ſemis redeant,de hoc itaque apoꝫemate ſumantur unciæ duæ, quibus drach. 3.olei de cherua addatur & multis diebus bibantur.

In ſecunda parte docet dare olei de cherua. ʒ. 3. cum unciis duabus apozematis,ideſt, decoctionis de ſeminibus diebus pluribus ſtomacho ieiuno. Cherua Arabice eſt planta. quæ communiter uocatur pentadactylus,cataputia maior & à quibuſdam ſponſa ſolis. apud Dioſcoridem uocatur cicinus aut ſeſamus agreſtis, ex hac recenti fit oleum de cherua granis eius expreſsis.

Sed ſi cui dolor iſte cum calore ſuperuenerit pruna. 20. & ficus citrinæ. 5. & paſſularum enucleatarum. ʒ. 5. ſumãtur & coquantur & colentur cui oleum amigd. admiſceantur,deinde caſſia fiſtula,in eo diſſoluta coletur et miſceatur. Et ex apoꝫemate quod in capite de rheumatiſmo diximus in potu tribuatur. Venter uero ſi multum fuerit ſiccus prædicto apoꝫemati addantur polypodiꝫ & turbith amborum, ana. ʒ.2. & coquantur cum eo, & detur donec uenter ſoluatur, cum autem ſolutus fuerit remoueatur polypodium & turbith. Confectio electariꝫ quæ uentrem ſoluens deſtruit uẽtoſitatem & grauedinem. Recipe turbith albi fricati & pulueriꝫati. ʒ. 20. ſacchari. ʒ. 30. ꝫing. ʒ. 10. huius pulueris. ʒ. 3. ad bibendum tribuantur. Pilulæ de quibus cum quis uentrem ſoluere uoluerit unam ſumere debet, quæ & appetitum excitant & in flationẽ reſoluunt & grauedinẽ & cibum digerunt. Recipe maſtichis, ꝫing. cinnamomi, carioph. nechere miſch, melanopiper. macropiperis, ſcammoneæ, ſacch. uiolacei omnium ana. drach. 1. fiant ex eis pilulæ ad magnitudinẽ ciceris & ſumatur una, mouebit enim ſemel aut bis.

In hac ſexta parte principali redit ad ponẽdum curam colicæ à cauſa calida ſiue quando cum cholica coniungitur feb. Et primo docet ſoluere uentrem cum hac medicina. Recipe prunorum, roſ. ficuum citrinorum quinque, paſſularum enucleatarum. ʒ. 5. incidantur incidenda, & coquãtur in duabus libris aquæ ad conſumptionem duarum partium & cum. ʒ. ℥. huius decoct. trahatur caſsiæ floris. ℥. 1. cui toti addatur, olei amig. dulcium recentium. ℥. 1. & calida exhibeatur ſtomacho ieiunio, hæc enim leniendo fœces exiccatas educit & non inflammat, & eſt medicina ſecura. Item docet exhibere decoctionem, quam ſuperius poſuit in cap. de catarrho. Et eſt prima decoctio ibi poſita uentris lenitiua, & ſi uenter fuerit nimis ſtipticus docet admiſceri illi decoctioni turbith polipodii ana. ʒ. 2. quæ debent bullire cum cæteris poſitis in decoctione iſta ita ut uentrem ſufficienter ſoluat. Sed cui uenter ſolutus fuerit adminiſtretur ſola decoctio prima. Iſta enim ſufficiet ad tenendum uentrem lenem, tandem Raſis ponit duas receptas conuenientes in colica. Prima eſt ſatis manifeſta, ualens in colica phlegmatica, & ſumatur cum cuſtodia. Turbith enim eſt ſolutiuum phlegmatis ſatis forte, & ſi ſit confortatũ cum zing. ſicut hic ſoluit phlegma craſsũ. Si uero non, ſoluit phlegma aquoſum. Secundo deſcribit receptam pilu. ualentium in cauſa mixta, quas magnis laudibus extollit, & poſſunt ſumi per horam ante cibum.

Melius tamẽ eſt propter ſcammoneam ut ſeruetur aliqua cuſtodia, & quæ dicit patent. Necheremiſch dicitur eſſe roſa aſinina, & dicitur quod eſt ſpecies endiuiæ alibi pœoniæ.

PRo cura colicæ ſunt præmittendi quidam canones generales & ſunt. 13. Primus quod regimen colicæ nõ tardetur, eſt enim ſecundum plurimum ægritudo acuta & inter cætera repletio minoretur, ita ut cibus exhibeatur rarius & in minori quantitate, multumque tempore ſanitatis, & cum hoc non ſit craſſus, uiſcoſus aut uẽtoſus ſed lenitiuus. Item ſi nauſeauerint uomitus adiuuetur. Et proprie ſi fuerit ſtomachus plenus cibo, & cum eo etiam humeres in ſtomacho exiſtentes educantur, hic nanque minuit materiam colicæ. Secundus canon, nullo pacto feſtinet medicus dare in principio ſolutiuum forte deſuper, ſed primo incipiat cũ ſiluſteribus leniẽtibus, & deinde aliqualiter acutis ſi opus eſt, quibus non ſufficientibus det ſolutiuum, ſicut ius galli antiqui ſimplex aut compoſitum ſi non fuerit febris. Si uero fuerit febris, aquam hordei medicinalem debite calidã Et Raſis in textu facit aliquas decoctiones lenientes ex prunis, ficubus, paſſulis & ſimilibus cum quibus potes mannam aut caſsiam permiſcere. Quandoque ſcybalæ & humores craſsi deſcendunt per inferius, & dolor inſtans coegerit dare ſolutiuum, electarium per ſuperius tunc detur, ſed leue & in pauca quantitate & boni odoris, ſicut pilulas alephanginas, & ſunt proprie mihi expertæ, aut hiera ſimplex aut diaphœnicõ, aut diacitoniten deſcriptione Meſue. Et quanto medicina eſt minoris quantitatis & melioris odoris & ſaporis, tanto eſt melius. Melius enim à ſtomacho retinetur, detur tamẽ quantitas tanta quæ uerisimiliter ſufficiat operari. Eſt tamen melius dare illa quorum uirtus parum tranſeat ultra ſtomachum, & inteſtina, ne materiæ à corpore præcipitẽtur ad inteſtina, propterea omittantur medicinæ exoluentes quantum eſt poſsibile. Et ſimiliter omittantur medicinæ leues electiue ſi clyſteria ſufficient educere ſcybalas, & alia quę oppilant, niſi materia fuerit in ſtomacho, & in inteſtinis ſuperioribus quæ non potuit uomitu educi hoc autem comprehenditur per grauitatem & dolorem ſupra umbilicum ſenſatum, & tunc iſta medicina ſolutiua lenit ſumpta per os, aut euacuabit materiam totaliter ad extra, aut attrahet ipſam ad aliquod inteſtinum inferius, quæ deinde per clyſtere poterit educi. Similiter oportet dare ſolutiuum per os quando colica ſequitur excoriationem ſiue fluxum diſentericum eſt enim materia communiter contenta, ſupra locum excoriationis, ad quam clyſteria non attingunt. Tertius canon, ꝙ aliquando opus eſt dare medicinas exoluentes & ſatis fortes, & trahentes à longinquis in tribus caſibus. Primus, quãdo materia antecedens tranſiens in cauſam coniunctam colicæ continetur in locis diſtantibus ſicut in uenis, & hoc frequenter contingit, quando febres permutantur ad colicam, ſicut fuit de anno. 1449. Ferrariæ, tunc in hoc caſu competit diaphœnicõ, pilulæ aggregatiuę, & ſimilia. Secundus caſus, quãdo humores eſſent craſsi in inteſtinis inuiſcati, quos neque clyſteribus neque ſolutiuis lenibus poſſumus eradicare. Tertius, quando eſſet fortis oppilatio, quam neque clyſteria, neque leuia ſolutiua poſſunt auferre, & in his duobus caſibus ultimis authores conceſſerunt pilulas de ſagapeno, & Raſis in litera pilulas iliacas, tibi tamen iureiurando affirmo, quod ad ſoluendum fortem oppilationem uidi magis

conferre

conferre oleum commune bene conditionatum calefactum exhibitum in quantitate ſex aut octo unciarum. Et eſt medicina ſatis ſecura cum ſit cibus & medicina, & perficit operationem communiter in duodecim horis, ſed poſt ipſum nihil detur niſi cum iam ex ſtomacho deſcẽderit, ſcilicet per quinque horas poſt ne euomatur. Et procuret quantum eſt poſsibile aſpergẽdo faciem aqua frigida ne euomatur. Et poſt ipſum immediate dando pomum aut pirum, aut aliquod talegratum infirmo ut abominatio ſedetur. Quartus canõ quod nullo pacto ponatur agaricus in medicinis colicæ, qui agaricus adhæret inteſtinis. Et facit etiam alias medicinas retineri & profundari in inteſtinis, & cum hoc trahit à lõginquis. Quintus canon quod ſecundum plurimum debemus eſſe cõtenti clyſteribus & ſuppoſitoriis, quia clyſteria educunt humores etiam craſſos exiſtentes in inteſtinis, & cũ nõ trahunt ex longinquis alias materias ad inteſtina. Et tertio nõ faciũt agitationem in humoribus & caſum in febres ſicut medicinę & quarto ſi non ſoluunt neq; educunt materiam oppilantem non eſt dubium quod faciant peruenire ad uomitũ fœcum & debilitẽt uirtutem ſicut medicinæ. Et quinto ſecũdum neceſsitatem poſſunt reiterari abſq; paruo nocumento nõ ſicut medicinæ, non enim etiam ſi eſſent acuta taliter actuantur ſicut medicinæ in ſtomacho. præterea medicinæ in ſtomacho quãdoq; trahunt humores malos ad inteſtina excoriãtes ipſa, quare aggregatur colica & excoriatio ſimul, & hoc eſt ex nocumentis mortalibus. Sextus canon, quando clyſteria ſunt aliquoties iterata & non ſoluunt, abſtinendũ eſt ab ipſis & ꝓprie ad acutis donec materia ſit digeſta quæ ĩterim digeritur tum à calore naturali, tum auxilio medicinarum digerentiũ ſecundum humoris exigentiam, imo proprius uſus clyſteriorum acutorum eſt poſt maturationem, timetur enim ex ipſis cordi & hepati, & faciunt accidere ſoda cum non ſoluãt ꝑ agitationem. Et quia qñq; ſuat ex rebus mittentibus uapores acutos ad caput. Ideo oportet quandoq; ut adiuuentur deſuper ſicut etiam euacuatio deſuper iuuatur cum ſuppoſitoriis & clyſteribus, hæc nota ſunt ſcienti medicinarũ acutarũ malitiam. Et nota quòd quanto maior eſt febris clyſteria debent eſſe magis lenientia & minus acuta, cum tamẽ apud Aui. oporteat aliquãdo in clyſteribus eſſe. ʒ.3. & mediã ſalis.

Septimus canon. Non fiant clyſteria cum aliquid crudum in ſtomacho continetur quod maxime de cibo intelligitur. Octauus canon. Oportet ut fiat interpolatio in clyſteribus, nec ex omni cauſa fiat clyſtere, contra ignorantes qui ſingula hora & pro ſingulo dolore faciunt clyſtere, huius autem ratio eſt, quia clyſteria agitant non educendo, & ſunt cauſa febrium aut aliorum nocumentorum, ſecundo debilitant ſtomachum & hepar, poſſet aliquando ſequi fluxus immoderatus ſicut aliquando mihi contigit.

Nonus canon. Oportet ut cuſtodiatur caput ut non recipiat uapores materierum retẽtarum nec medicinarum quas ſæpe adminiſtrare oportet, ſicut ſunt clyſtera, fomẽtationes balnea ſiue ſemicupia, hi enim aliquando grauant caput. Et aliquando ſequitur alienatio & uigiliarum inſtantia, huic autem ſubueniatur ſtringendo ægrum circa medium cum fomentatur aut ponitur in ſemicupio. Et ſimiliter ponendo aliquem pannum inter caput & locum fomẽtatum, ut uapores non poſsint ad caput peruenire. Et tertio epithimando frontem & tempora cum rebus frigidis caput confortantibus, ſicut aqua roſ. aut oleum roſ. cum quarta parte aceti, & ſimiliter cum ſuccis infrigidantibus. Decimus canon. cuſtodiatur pars hepatis ab emplaſtris, fomentationibus, ſacculis, & huiuſmodis calidis, quæ uentri propter dolorem applicãtur, ne ſupercalefiat, imo ſi uidebitur infrigidetur cum ſibi propriis ſicut cum cerato ſandalino, & huiuſmodi. Et ſimiliter cuſtodiatur regio cordis cum ſuccis frigidis, camphora, & huiuſmodi. Et ſi poteſt poni aliquid diſtinguens inter uentrem & huiuſmodi membra fiat nemedicina unius membri alteri communicetur. Vndecimus toleretur ſitis quantum eſt poſsibile in colica, facit enim ad reſolutionem humorum uentoſitatis. Quod ſi à potu abſtinere non poſsit ſedetur cum aliquo iulep, utputa uiolaceo aut cum decoc. prunorum tamarindorum & ſimilium cum ſaccharo dulcorata, & ſimilibus. eſt enim in iſtis lubricatio, & quia dulcia ſunt & corpori amica cito penetrant, & bibatur parum pro uice, ſic enim cum pauco potu melius ſatisfit ſiti nec ſequitur uomitus, aut teneantur aliqua in ore ſitim ſedantia. Duodecimus, quando in colica eſt uomitus frequens & tamen oppilatio eſt in inteſtinis, oportet, ut fiat retentio uomitus etiã cum ſtipticis exterius applicitis, deinde ſoluatur uẽter. Ego tamen in his caſibus conſtringo uomitum, aſpergendo faciẽ cum aqua frigida & aliis ingeniis, & omitto quantum poſſum medicinas ſtipticas exterius applicitas ne augeant oppilationem inteſtinorum. Decimuſtertius, & ſi in cura regulari doloris inteſtinorum ſit incipiendum à remotione cauſæ, attamen coactè aliquando eſt incipiendum à ſedatione doloris, in fortiſsimo dolore non dante inducias tamen rariſsime cõtingit ut cogamur incipere cum ſtupefactiuis. Quod ſi neceſsitas cogat aliquando adhoc melius eſt ut ſolutiua cum narcoticis miſceãtur, ut ſimul utraque cura perficiatur ſicut miſcere unam drachmam aloes, aut pilularum alephanginarum cum duobus granis opii, & uno grano croci, aut. ʒ.ß. diaphœniconis cum. ſ. ʒ. philonii.

Cura colicæ phlegmaticæ.

HIs canonibus præmiſsis iam accedamus ad curam colicæ particulariter ſecundum eius ſpecies. Incipiendo curare phlegmaticam. Cura cuius exigit octo intentiones. Prima eſt uentris lenitio & inteſtinorum deoppilatio. Secunda, eſt humoris peccantis minoratio. Tertio, digeſtio. Quarta, eradicatio. Quinta, doloris ſedatio. Sexta, ſtomachi inteſtinorum & membrórum mittentium ſi qua ſint in cauſa confortatio. Septima, accidentium correctio. Octaua, debitum regimen ſex rerum non naturaliũ. Prima intentio completur cum clyſteribus lenitiuis, & abſtergentibus factis ex unciis decem, brodii carnium pinguium, uncias quinque, olei communis, uel ſeſam. & uncias duas ſacchari rubei, uel tãtundem mellis uiolacei & ʒ.2. ſalis. Quod ſi clyſteria retinentur ſecundum quod frequenter accidit ponantur cũ brodio carnium ſupraſcripto quatuor, aut ſex uncias mellis crudi aut unꝰ cyathus urinæ. uel. ℞. olei cõis lib. 1. mellis. ℥.6. miſce, & calidũ imponatur. Fiat etiã decoctio ex furfurib. fœnugræci, ſeminis anethi, mal. ſeminis maluauiſci, blitis. ana. Manipulum unum, quæ bulliant in aquæ libras quinque uſque ad ſufficientem decoctionem ex qua decoctione accipiatur lib. 1. olei communis, uel ſeſamini, uel anethini. ℥.5. mellis. ℥. 3. & debite calidum ſupponatur, quod ſi clyſteria retinere non poſſet omittantur acuta ſtimulantia ſicut mel, ſal, & urina, & ſimilia. Et pro ſecreto habe quod butyrum impoſitum in his clyſteribus eſt optimum faciens ad linitionem, & doloris ſedationem. Secunda intentio eſt materiæ minoratio. Verum ubi non eſſet fortis oppilatio poſſent iſtæ duæ intentiones ſimul compleri, ſicut ſupraſcriptis clyſteribus addendo caſsiam, hieram ſimplicem, hieram compoſitam, hierãlogodion, diaphœnicon, electarium indum, hieram hermetis, & ſimilia. de his ergo unum uel plura addantur ſecundum quod eſt tuo propoſito conueniens. Et poſſent fieri decoctiones educentes phlegma, ut. ℞. polypodii. ℥. 1. carthami, ℥. 2. centaureæ minoris. ʒ.2. colocynthidis. ʒ.1. fœnugræci. ℥.1. ficuum ſiccarum numero octo, bulliant in tribus libris aquæ ad conſumptionem medietatis & coletur, cuius decoct. ℥. 8. miſceatur cum. ℥.4. olei ſeſamini aut communis, &. ℥.1. butyri, & addatur ſalis aut ſal gemmę. ʒ.2. uel imponatur ſine ſale ſi uis quod diutius retineatur. Clyſtere autem ultimum & efficaciſsimum eſt, quod eſt deſcriptum à Raſi in textu & a me expoſitum, & ſi uis temperare medicinarum calidarum acuitatem his adde in decoctione maluas, ſebeſten, matres uiolarum, & ſimilia. Collyria quoque in textu deſcripta ſunt adhoc multum efficacia potes etiam ſi placet facere collyria minus acuta ſi. ʒ.2. mellis, addatur ſalis gemmæ. ʒ.2. ſtercoris muris. ʒ.1. Et in ſumma multa talia ſicut ſcammonea, colocynthis, elleborus, turbith, & ſimilia, poſſunt cum melle incorporari & fieri collyria ſecundum exigentiam. Aui. facit ſpeciale cap. de clyſteribus educentibus phlegma & humores uiſcoſos. Similiter poteſt fieri minoratio cum ſolutiuis ſumptis per os, ſed conſulo ut incipias à leuioribus ſicut à pilulis alephanginis quarum exhibeatur. ʒ. 1. aut. ʒ. 1. ſemis pro uice, quarum forte tardabitur ſolutio per. 24. horas. Et ſimiliter aloe ſolũ ſuccocitrinũ ſumptum in eadem doſi eſt efficax, & non fallit

ſimul

simul educens phlegma & colicam. Item pilule stomachicæ. Sed magis confido in alephanginis & aloe, & fortiora his sunt hiera composita diaphœnicon, electariũ de algalim descriptum in textu, electarium indũ, pilulæ autem fortes sunt sicut fœtidæ. Item pilulæ iliacæ positę à Rasi in textu & sunt fortissimæ. Tertia uero intentio est digestio perficienda in materia phlegmatica cum oximelle simplici, oximelle composito, oximelle scyllitico si fuerit multum uiscosa, & cum melle rosa. syrupus de absinthio, & de calamen. si fuerit minus uiscosa, aquæ autem sunt sicut absinthii, fœni. apii, & aliquando bulimus cinnamomi, anisorum, ana. ʒ. 2. in duabus libris aquæ ad consumptionẽ tertiæ partis, & ualet in phlegmatica & uentosa. Digerimus quoque cum electariis sicut diacymino, diacinnamomo, diambra, diacalamentho, theriaca, metridato, & aliis confectionibus magnis. ius autem galli decrepiti simplex aut compositum factum secũdum artem Mes. est simul digestiuum & euacuatiuum. Quarta intentio est eradicatio complenda uicibus secundum exigẽtiam multitudinis, ita ut euacuatio fit pro unaquaque uice parua sed reiterata. Et complentia hanc intentionem sunt iam dicta in secunda intentione, est tamen semper tutius ut cum leuibus procedas dummodo educant satis sufficienter. Inter cætera præstantissimum solutiuum est terebinthina, confert enim omnibus membris neruosis sicut in doloribus arteticis, doloribus stomachi, matricis, intestinorũ à causa phlegmatica, uide Auic. secundo cañ. cap. proprio. Verum, quia debilitat stomachum attendatur eius cõfortationi cum capparibus, mentha, & similibus. Modus aũt exhibendi ipsam est, quod inchoetur à parua quantitate, sicut ab. ℥. s. & aliqui inuoluunt ipsam in saccharo trito & deglutiunt, aliqui uero abluunt os suum cum aqua aut uino. deinde habent ipsam in tantem in uino uel aqua & sorbent ipsam gutture aperto. Aliqui inuoluunt ipsam in hostia uel scaletta infusa in uino uel aqua. deinde sequenti die dentur. 6. ʒ. & tertia die. ℥. 1. & ultra procedat secundum oportunitatem quę sequitur ex ea. Hæc etiam intentio completur cum clysteribus, de quibus supra. Quinta intentio, est mitigatio doloris quam ab ipso initio complere oportet si necessitas instat. Sed Auicen. dat cañ. quod ualde errat qui à principio approximat narcotica materia existente frigida, quia non abscindunt causam doloris, imo augent & confirmãt quia si humor est crassus fit crassior. secundo si complexio est frigida fit frigidior, si uentositas est spissa fit spissior & augetur oppilatio, & tandem redit dolor fortior quàm prius. Quapropter oportet ut narcotica postponantur quantum est possibile, & tentetur doloris sedatio aliis modis, & proprie cum his quæ causam abscindunt. Modi autem præter stupefactiua sunt quatuor. Primus cum clysteribus educentibus humores & carminãtibus uentositatem quæ ab illis humoribus eleuatur, quæ debent secundum exigentiam doloris reiterari, quorum multa posita sunt superius in intentione prima & secunda, & multa ponentur inferius in colica uentosa. Sed sint anodina, lenitiua, humoris eductiua, & uentositatis carminatiua, intestinorumq; confortatiua, ut Recip. olei anethini. ℥. 8. uini al. potentis. ℥. 4. facch. rub. ℥. 2. misc. & calidum imponatur & diu retineatur. Vel istud. Recip. mal. bismaluæ, brancæ ursinæ, mercurialis, ana. M. 1. caricarum pinguium num. 10. sem. fœn. sem. lini, sem. anethini, ana. ʒ. 1. furfur. pugillum. 1. bul. in quinque lib. aquæ ad consumpt. medietatis & coletur de qua decoct. accipiatur lib. 1. mellis, olei sesami. ana. ℥. 1. s. salis gemmæ. ʒ. 1. florum cassiæ. ℥. 1. s. benedictæ, hierę picræ, ana. ʒ. 6. misc. Et ius galli decrepiti clysterizatum simplex aut compositum est proprium. Secundus cum his quæ exterius applicantur quę sint poros dilatantia, humorem maturantia, uentositatem carminantia, ex quibus sunt fomenta, sacculi, uentosæ, emplastra, unctiones, & cauẽdum est ne sint nimis calida ne amplius humorem in uentositatem conuertant, quàm sit illud quod de uentositate & materia resoluũt. imo sit quantitas caliditatis quæ faciat in uentositate resolutionem fortem, & in materia subtiliationẽ & maturationem non resolutionem fortem, idest, in uentositatis conuersionẽ, est enim quandoque necessarium propter dolorem commotum ex euaporatione, aut dimittere euaporationẽ, aut multiplicare & iterare ipsam, ut resoluat quod cõmouit de uentositate. Ex fomentis autẽ est decoctio facta ex floribus chamæmillæ, meliloti, anethi, siseleos, ruta, & similium, facta in aqua, aut uino, aut utrisque, & applicita cum spongia aut filtro, aut impleatur uesica ex hac decoctione, & uentri applicetur resoluendo ipsam super loco dolente, aut impleatur uesica oleo calido communi aut aliis oleis propriis & applicetur. Item sunt sacculi ex floribus chamæmillæ, melil. anethi, furfuribus attamisatis, ita ut nihil remanserit farinæ, milio, panicio, sale, & similibus. Item sacculus ex cinere debite calido, & sint omnes molles non duri. Et possunt bullire una ebulitione in aqua uel uino decoctionis rerum similium & calidi applicari, & parietaria cũ oleo anethino in patella calefacta & semicocta loco dolenti applicita est efficax in sedando dolorem. Item, uentosæ magnæ, lati orificii, quæ multum ignitæ ponantur super loco dolente. Item sunt emplastra & unctiones inferius ponendæ in colica uentosa. Et applicatio fili crudi, dum à mulieribus decoquitur cum cinere notabiliter calidum solẽniter iuuat. Tertius modus est, cum his quæ sumuntur. Inter cætera comestio aliorum in colica frigida. Et apud consuetos comeduntur cruda, & apud inconsuetos comeduntur cocta, & post ipsa bibatur uinum potens non dulce neque acre, sed medii saporis, & dormiat aut exercitetur, aut utrunque faciat. Et reiteretur comestio secundum necessitatem, nec allium facit sitim sicut cępæ. Item decoctio cymini & absinthii, an. sumpta quantitate trium aut. 4. ℥. Item castoreum sumptum usque ad mediam. ℥. mirabiliter confert. Similiter radix lilij in aqua decoctionis prassii. Item zing. & aristolochiæ rot. an. ʒ. s. sumpta cum uino potenti cum quo bullierint. Item, lumbrici exiccati sumpti cum uino usque ad drach. s. Item, stercus lupi ex ossibus quod sit album & proprie collectum super spinis, & aromatizatum cum sale & pipere usque ad drach. s. Item dicitur quod suspensio in pelle leopardi uel cerui, uel in lana arietis, qui fugit ab eo, scilicet lupo aut in argento à proprietate confert, ut testatur Gale. 4. de simplici medicina, cui Auicen. consentit in capitulo de colica. Et intestinum lupi exiccatum & bibitum est adhuc præstantius, imo delatio eius in forma cinguli ualet. Item, scorpiones assati in colica uera, & in lapide renum sunt ultimi, sed in lapide renum de per se in colica de per accidens, credo prouocando urinam. Et ex laudatis in uehementia colicæ est cornu ceruinum adustum in potu sumptum usque ad drach. 1. cum uino, sedat enim dolorem statim. Quartus modus est cum balneis & embrocis, balnea autem sint mineralia siue aquæ thermarum, aut in qua decoquantur res carminantes uentositatem & remollientes dolorem, quia sedantes de his quæ dicta sunt superius in fomentis. Et sint magis aut minus calidæ secundum exigentiam materię colicæ, temporis anni & complexionis ipsius patientis, & accidentia quæ secum complicantur, multum enim iuuant tum sedando dolorem sua humiditate, anodinatum maturando, materiam resoluendo & uentositatem carminando, tum mollificando musculum ani & faciendo uentrem obedientem. Sed in horum administratione sunt cañ. obseruandi. Primus, quòd aqua non attingat nisi usq; ad umbilicum, & sit moderate calida quę delectet & possit tolerari, & propterea melius instrumentum ad hoc est semicuplum. Et si non sit paratum, habeatur brenta altitudinis unius pedis in qua sedeat æger pedibus existentibus extra. Secundus, quod non diu moretur & proprie debilis, est enim conuenientior iteratio quàm longa mora in eo & sint prope eum res boni odoris, quibus delectetur sicut fructus odoriferi, uinum, uel uipa cum gariophilis, uino, optimo aceto, & aqua rosa. & apud necessitatem aliquid uini exhibeatur, aut aqua carnis si timeretur casus in syncopi. Si tamen infirmus ualde debilis sit non fiat balneum. Tertius, quod non administretur materia existente multa nisi iam minorata sit, timetur enim de paralysi & de raptu materierum ad aliqua membra nobilia. Quapropter existente aliquo apostemate iam inchoato aut de proximo inchoando non fiat balneum istud, & proprie secundũ membrum illud de cuius apostemate timetur. Quapropter non conuenit in colica apostemosa nisi forte in declinatione, & similis huic est embroca super uentrẽ patientis iacentis supini, & semper cum surgit à balneo uel remouetur embroca exiccet & ungatur,

ungatur,& in lecto ponatur & dormiat, fortasse enim ilico dormiet,& subueniatur siti eius,& cuicunq; alteri accidenti ipsum molestanti ne à somno impediatur. Cum autem dolor non posset his quatuor modis sedari,& esset fortis uirtutem dissoluens,tunc ad narcotica, idest,stupefactiua ueniendum est,& ex propriis est illud philonium,quod est à Rasi in litera descriptum.Et Auic.facit cap. de narcoticis quæ sunt in hac dispositione propria,& ordinat quædam sumēda per os in modum electarii. Sed præstans ualde est philonium romanum descriptum à Mesue & hoc à Rasi descriptum. Sed in forma pilularū potest exhiberi istud ab Auic. descriptum. ℞.croci, styracis liquidæ,zingib.piperis longi,seminis hyoscyami albi,an.ʒ.1.opii,castorei,ana.ʒ.1. quartam,formentur pilulæ paruæ,& fit dosis earum à.ʒ.s. usq;.ʒ.1. Item possunt fieri clysteria ex iam dictis lenientibus quibus ponatur castorei.ʒ.s.& opii grana quinq; & sedat dolorem, & quandoque fit tenta siue suppositorium ex petia lanæ aut cotto,& intingitur in olei de seminibus,aut in olei anethini. ℥.1.opii, scrupulum unum,castorei.ʒ.s. optime adinuicem dissolutis, & sit ligatum cum filo cotti,ita ut ligamentum pendeat extra,ut posit extrahi ad libitum,& posit ad libitum ex eodē medicamine infundi etiam absq; quod extrahatur. Et nota quod ubi timeretur cōuersio materiei ad aliud membrum sicut ad neruos,est minus malum sedare dolorem cum narcoticis quàm facere balneum. Item nota quod aliquando huiusmodi narcotica miscentur cum solutiuis,sicut pręcipit Rasis miscere scammoneam cum philonio quod ordinat in textu. Ego autem utor his pilulis. ℞. aloes succocitrini,uel pilularum alephanginarum,sed melius est ꝙ sint ex aloe nō loto.ʒ.1. uel. ℈.4. opii,croci,an.gran.1. uel.2.uel pro croco pone castoreum,fiant pilulæ septem uel nouem & exhibeantur stomacho ieiuno,dolorem.n.post horam sedāt,& postea tandem soluunt & faciunt operationem incolumē. Et si uelles quod uelocius soluerent adde duo aut tria grana, scāmoneæ,& cum his non modicum honorem sum aliquando consecutus. Sexta autem intentio, scilicet stomachi & intestinorum confortatio aliquando necessaria est,quia huiusmodi membra sunt lassata ex dolore & causis eius.Vnde multiplicabunt iterum phlegma & uentositatem . ergo confortandi sunt confectionibus,sicut aromatico rosː diadraganto,diagalanga,speciebus ducis bono uino & aliis huiusmodi.Et similiter eorum mala complexio est corrigenda cnm contrariis. Si autem aliqua membra sunt communicantia sicut hepar, splen,& cætera corrigantur secundum quòd dictum est,& dicetur in cap.propriis. Septima autem intentio.s. correctio accidentium perficiatur secundum ipsorum exigentiam. Instantia uigiliarum remouetur per remotionem doloris, cui aliquando oportet subuenire cum narcoticis simul tollentibus dolorem & somnum inducētibus.Vomitui oportet subuenire abstergendo faciem cum aqua frig. & reliquis remediis in præcedentibus cap.dictis . Syncopi cum exhibitione uini & aquæ carnis, & similibus . Reliquorum accidentium cura suis cap.perquiratur. Vltima autem intētio.s.regimen uitæ perficitur faciendo aerem declinare ad calid.& sic.naturaliter aut artificialiter. Et sit notabiliter indutus secundum exigentiam temporum,præcipue teneat stomachum & uentrem debite calidum,diæta sua tam in quantitate continua, quàm discreta sit tenuis. Et cibi sui non sint sicci, crassi aut uiscosi,neq; uentosabiles & sint uentrem lubricantes.Et panis suus sit bene coctus,salitus & fermentatus,qui cōdiri potest cum aliquibus granis anisi,cymini,fœniculi,licet hoc sit magis conueniens in fine quàm in principio. Vinum sit odoriferum,purum,antiquum,aromaticum,sed in pauca quantitate,& aliquando conuenit parum maluatici ad subtiliādum humorem,confortādum uirtutem,uigorādum digestionem. Fercula autem sua sint brodialia pinguia, uitentur assata & frixa,sit brodium caponum & gallinarū pinguium. Sed proprium est ius galli antiqui uia cibi & medicinæ,& quāto pinguius tanto melius. Item,brodium caulium & cicerum.Itē, brodium factum ex decoctione caulium,ceparū, porrorum, allii,cum oleo uel carne pingui castrati est mirabile. Item, brodium blitis coctæ cum carnibus laudabilibus pinguibus. Sed apud debilitatem uirtutis dentur contusi pulli, oua sorbilia,brodium carnium laudabilium cū uitello oui conquassatum. Carnes uero sint perdicum, phasianorum & franquillinorum,auium paruarum,pipionum iuuenum,uitētur crassæ carnes,& sint elixæ non assatæ nec frixæ, uitent potum aquæ frigidæ,& uini multum aquati. Aqua sua sit aqua saccharata,aut aqua decoctionis pauci mellis,ita ut aqua sit duodecupla ad mel,& optime bulliat & despumetur.Est.n.aliquando aqua necessaria cum adest febris & ius blitis & spinachiarum tunc esset conueniens. Pro salata utatur capparibus & asparagis . Aromata autem sua sint proprie ex cinnamomi partibus duabus zingib. piper. galangæ, ana pars una, croci quarta unius partis. Somnus super repletione malus, in uacuitate bonus,licet secundum plurimum oporteat ipsos dormire quando possunt . Similiter in retentione fęcis malus. Deambulet stomacho ieiuno,post cibum quiescat,& in pręseruatione exercitium est oportunum, euitet retentionem fœcis & stiptica. Et retinere uentositatem exire uolentem, desperatio, tristitia & huiusmodi accidentia corrumpentia digestionem disconueniunt,ita tamen conuenit nisi modum excedat.

Cura colicæ melancholicæ.

SEd in colica melancholica procedatur cū eisdem intentionibus. Sed etiam euacuantia & digerentia debent esse melancholiæ propria. Et carminantia uentositatē debent esse fortiora,quia illa uētositas est crassior & deterior, horum autem copia habita est in ægritudinibus splenis. Decoctio tamen epithymi Mes. est propria. Item pilulæ indæ, de lapide lazuli,& electarium diasenæ,& in melācholia adusta electariū hamech . Et pro clysterib. in decoctione ponatē epithymū stœcas & sal indum.Et in suppositoriis lapis lazuli cōtritus & lapis armenus & sal indum.Et apud Auic. euaporetur uenter cū eis quæ sunt grana lauri,armel,idest, ruta agrestis,origanū, chamæmila in aceto decocta ad maiorem incisionem & penetrationem. Et regimē declinet magis ad humidum.Et in brodiis suis decoquatur borago & buglossa. Et fructus conuenientes sunt passulæ . Et salata eorum sint cappares,& proprie si splen sit in causa.

Cura colicæ cholericæ.

ET in colica cholerica seruentur eædem intentiones. Sed totum regimen tam medicinale quàm sex rerum non naturalium declinet ad frigidum & humidum.Vnde clysteria fiant ex decoctione blitis, matrum uiolarum & maluarum,sebesten cum oleo uiol. & pauco salis. Et si retinerentur addantur.℥.3. mellis uiolacei,& similiter fieri possunt ex aqua hordei cum oleo uiolaceo & sale. Et posset addi cassia in clysteribus,& electarium de succo rosː Solutiua autem per os sumenda sunt penes Rasim,florum cassię.ʒ.10. quæ trahatur cum succo endiuię bullito donec clarescat.Sed melius est ut trahatur cassia cum decoctione prunorum tamarindorum & uiolarum, & similiter possent exhiberi.℥.2. mannæ distemperatæ cum eisdem. Si autē colica fuerit crassior & minus calida,possunt dari cassia distemperata cū decoctione prunorum & passularum & ficuum & in hac posset concedi aloes loti.ʒ.1. sed ubi causa antecedens esset distās, possent dari pilulæ aureæ,electarium de succo rosː& similia. Digestiua uero sint syrupus uiolaceus cum aqua hordei medicinali,aut cum decoctione prunorum & tamarindorum, & si cholera sit crassior misceatur cum syrupo uiolaceo syrupo acetoso simplici. Et pro ferculis conceditur decoctio blitis endiuiæ,lactucæ, & similiū in iure carnium laudabilium, bibat aquam saccharatā aut hordei,& si expediens sit,uinum sit pauciferum,& Rasis nutrit cum taphea cū oleo de amygdalis dulcibus condita.Et si fuerit expediens stupefactiuum iubet Auic. permisceri stercus adip.i.lupi cum stupefacientibus.Et cauendum est à castoreo & euphorbio & similibus, sed pro correctione opii ponatur crocus , & requies descriptione Nicolai,si misceatur cum pauco stercoris adip, esset ad intentionem Auic.

Cura colicæ uentosæ.

EIus cura exigit intentiones suprascriptas , scilicet, lenitionem & deoppilationem intestinorum, ut uentositas posit exire aut extrahi modis infra dicendis.Secūdo,minorationē materię ex qua generatur & fouet uētositas.Tertio digestionē, Quarto,eradicationē,paulatim tamē & in

& in pluribus uicibus & omnes hæ intentiones cum medicinis dictis superius complentur. Verum Auic. multa describit clysteria, suppositoria, & medicinas solutiuas, mirabiles & extraneæ compositionis, quas si placet uide. Quinta autẽ intentio est doloris sedatio multis modis complenda maxime per carminationem uentositatis siue ipsius eductionem quouis ingenio, quæ modis septem educi potest. Primus, est per uentris lenitionem & intestinorum deoppilationem iam dictam in intentione prima. Secundus, est apertio porositatum uentris complenda, ut supra dictum est cum fomẽtis, sacculis, emplastris, unctionibus, fricationibus, & similibus. Tertius, est eius attractio cum uentosis magnis latorũ orificiorum. Quartus, cum attractione eius ad inferiora & eductione per anum cum clysteribus & suppositoriis, in quibus ponuntur carminantia & attrahentia uentositatem ad inferiora, ex quibus sunt ruta, cyminũ, siselis, amomum, ammi, baccæ, lauri, aristolochia, bdellium, sagapenum, castoreum, sal, & similia, ex quibus possunt fieri decoctiones pro clysteribus secundum exigentiam. & ex compositis componendis in clysteri est electarium de baccis lauri cui non est compar. Quintus, cum eductione eius per superiora & inferiora, & per porositates uentris simul cum cõfectionibus ad hoc propriis, sicut diacyminum, diazingiber, diagalanga, diacinamomum, diacalamen. theriaca uetus, mithridatum, diambra, diatrionpipereon, electariũ de baccis lauri in textu descriptũ, item decoctio de seminibus similiter in textu descripta, cuius. ʒ. 3. dantur cum olei de alcherua. 3. 3. Et tu iuxta Auic. consydera modum illum artificialem dandi in potu oleum de alcherua, de qua re facit speciale cap. Item decoctiones in uino bono seminum carminantium, sicut cymini, ameos, amomi, siseleos, dauci, anisi, fœniculi, petroselini, carui, nigellæ, iuniperi, baccarum lauri, urticæ, carthami, rutæ, calamen. pulegii, chamedryos, chamepityos siccorum, & aromatum sicut zingib. gariophilorum cinamomi, piperis, galangæ, & similium & ex fortibus est aristolochia & castoreum per omnem modum adhibita, & ad hanc intentionem sunt unctiones ex oleis in quibus illa bullierint & sacculi & emplastra stomacho & uentri applicita ex similibus composita, in quibus uult Auic. & alii autores ut ponãtur solutiua, s. colocynthis, turbith, & similia. Ex quibus est unguentum arthanitæ descriptione Mes. ꝙ super uentrem positum soluit solutione catarctici, & super stomacho prouocat uomitum. Et nota quod inunctio umbilici & partium inferiorum cum butyri recentis. 3. 1. & colocynthidis. 3. 2. & eius suppositio soluit uentrem & curat colicam. Et ex emplastris uentositatem carminãtibus est emplastrum de baccis lauri descriptione Mes. Sextus modus est, ut stringatˁ totus uenter, & stomachus cũ fascia, deinde patiens proiiciat se super aliquo cussino de corio pendentibus capite & pedibus ut per compressionẽ expellatur uentositas, expelletur enim per superius aut inferius, uel uenter appodiet alicui rei super quam se fortiter cõprimat. Septimus modus, ut toleret famem duobus aut tribus diebus, aut quantum potest exercitetur. Faciunt enim hæc duo ad resolutionem uentositatis & humorum. & dormiat cum uentre deorsum, facit enim amplius ad uigorationem caloris innati. Præterea, quia clysteribus in his dispositionibus, maxime opus est, & uentositate resistente difficile est clysteria imponere: facit Aui. speciale cap. de clysteribus. Modi autem siue figurę clysteriorum præter illum Auic. quẽ non intelligo sunt tres. Primus est communis cum manica de corio & cannula pyramidali in extremitate anum ingrediente plura habente foramina. Secundus modus est cum canna longa perforata ex pluribus frustis composita, quorũ unum ingreditur, alterum stricte ut nihil posit resudare, & in parte inferiore huius cannæ recte infixa est una canna longa una spansa diametraliter fixa secũdum latus cannæ longe prædictæ. Et in hac canna taliter infixa est cannula pyramidalis anum ingrediẽs infixa in extremitate eius cadens diametraliter super illam extremitatem secundum latus ipsius. in summitate autem primæ cannæ longę est scutella in qua imponitur liquor anum ingressurus qui uocatur enema. Et instrumentum quo iniicitur uocatur clystere. Liquor autẽ ingrediens primo descendit postea ascendit. Canna autem prima longa ex frustis composita debet esse parũ longior quàm fit unus cubitus. Et cum hoc instrumento homo potest sibimet imponere clystere. Tertius modus est, ut habeantur duo ligna sicut duo incisoria parua optime rotunda, & coriũ de pelle hœdi inuoluatur stricte circa ista duo incisoria secũdum ipsorum circunferentiam, stricte ipsum figendo cum clauis paruis, ut liquor cum erit impositus non posit exire. Vel fiant duo canales in medio duarum circunferentiarum horũ incisoriorum, in quibus cannalibus pellis iam dicta ligetur cum filo forti cerato strictissime, sed melius est ut utrunque fiat, scilicet quod figatur cum clauis, & quod ligetur. Et in centro unius istorum incisoriorum fit foramen in quo ponatur cannula pyramidalis anum ingressura, & per hoc foramen liquor imponatur, deinde ponatur cannula iam dicta bene stricta in foramine illo ut nihil posit resudare, super quã cannulam in ano fixam patiens sedeat comprimendo illa incisoria adinuicem. Nam per hunc modum ne detur penetratio corporum necesse est liquorem in intestina ascendere. Sit autem prædicta canna anum ingrediens perforata in extremitate sua anum ingrediente, & habeat duo alia foramina lateralia, unum prope corium in latere uno aliud parũ altius in latere opposito. Et sit lõgitudo sua communis quinque digitorum coniunctorum, licet in puero minor. Sed in casibus aliquibus oportet quod sit ad lõgitudinem unius spãsæ uel. 10. digitorum coniunctorum utputa in colica, ileos & ubi oportet liquorem ascendere ad intestina gracilia. Similiter cum oportet iniicere aliquem liquorem in matricem, sicut pro secundina extrahenda, aut pro matrice mundificanda aut pro curandis ulceribus eius, & cum istis duabus ultimis formis clysteriorum potest patiens seipsum clysterizare, quæ res est frequenter oportuna in his qui uerecundantur, præcipue in mulieribus. Situs autem clysterizandi uariatur secundum locum læsum. Si enim uelimus dorso prodesse, stet homo resupinus. Si intestinis, stet cum facie deorsum & magis ascendit homine stãte cum facie deorsum quàm secundum situm alium, & præcipue si posteriora sint tempore impositionis & post impositionem magis eleuata quàm anteriora, & si dextro uolumus magis prodesse super dextro uoluatur, & ita de sinistro. Et si uolumus enema multum ascendere ad superiora sicut in colica, ileos & cum ulcera sunt in intestinis gracilibus eleuentur posteriora & conquassentur. Cauendum tamen ne liquor stomachum ingrediatur ne forte sequatur uomitus ipsius, & stercorum, præcipue in his qui cum ascendit parum ad superiora syncopizãt. Et patiente existente debili imponatur clystere ipso iacente super lateribus uel supino nec post impositionem conquassetur. Quantitas autem liquoris in adultis est ab. 1. lib. cum dimidia ad lib. 2. In infantibus sufficit. lib. s. Hæc tamen uarianda sunt secundum magnitudinem intestinorum & secundum diuersitatem loci quem uolumus attingere, quanto enim locus attingendus est magis supra, quantitas debet esse maior, quanto inferior sufficit minor quantitas. Vnde si uolumus mundificare aut consolidare ulcus intestini recti sufficit. lib. s. aut parum plus. Modus autem imponendi cũ primo clysteri est ut stringatur manica cum manu prope liquorem, ne aer mediet inter manum & liquorem, deinde imposita cannula in ano & ægro aut alio firmiter eam tenente impellatur enema siue liquor successiue donec ingrediatur quantum sufficit. Sit autem impulsio illa cum maiori conatu quando uolumus liquorem magis ascendere: Quanto autem minus, impellatur cum minori conatu.

Et tempore impositionis non tussiat, neque sternutet, neque uomat, neque se exprimat, sed anhelitum dilatet. Et immediate post impositionem stuppa prius circunuoluta cannulæ impellatur prope anum & bene adhæreat, deinde æger crura & coxas extendat. Et postea reuoluat secundum exigentiam utilitatis quam quæris, & similiter magis aut minus eleuetur. Retineatur autem in colica non superflue imo post decimum horæ, cum primum stimulat & pungit, eiiciatur, sed in fluxibus multo tempore retineatur. In reliquis autem casibus longiori aut breuiori tempore secundũ quod uis uirtutem eius ad loca magis aut minus distantia attingere, & secundum alias circunstantias quas sapiens metiatur, Quod si debito tempore non retineretur aliud minus acutum aut minoris quantitatis replicetur. Si uero nimis re-

tineretur ſicut in colica accidit in qua interdum retinentur. 7.clyſteria,tunc ſuppoſitorium ſtimulans imponatur. Et ſi iſtud non ſufficit iniiciatur cum clyſteri liquor in quo ſit magna quantitas mellis etiam uſq; ad lib.1. Et infallanter educet ſecum reliqua clyſteria & cætera quæ facile poſſunt educi. Et nota quod fiunt clyſteria non ſolum ad iniiciendum liquorem,ſed ad attrahendum uentoſitatem in inteſtinis contentam ſicut in colica uentoſa. Modus autem eſt ut habeatur follis paruus cuius cannula ſit longa. 10. digitis coniunctis uel etiam amplius. Et fit de ligno,ferro & argento , & cum latera follis ſunt clauſa imponatur. Deinde aliquo uel ægro ipſo firme tenente cannulam latera follis dilatētur,& ne detur uacuū egredietur uentoſitas. Sunt & alii modi huic proportionales,aliqui etiam pro expellenda uentoſitate tenent in ano cannulam argēteam uel ligneam utrinq; perforatam, ut libere uentoſitas egrediatur. Sed ſit illa cannula ſecūdum partem ingredientem inteſtinum in multis locis perforata ne omnia foramina ſimul obturentur. Secundo ſedatur dolor cum ſtupefaciētibus,quorum copiam ſuperius deſcripſi. Sed communiter in hoc caſu utor philonio romano uel philonio à Raſi in textu deſcripto. Sexta autem intentio .ſ. membrorum confortatio eſt complenda,ut prius dixi in colica phlegmatica. Similiter ſeptima intentio.ſ.accidētium correctio perficiatur ut prius. Octaua autem intentio.ſ.regimen uitæ declinet ad calidum & ſicc. & caueatur aer frigidus & uentoſus,& humidus,& pannis bene opertus ſit præcipue ſecundum uentrem & ſtomachum & anum, ſit parcus in cibo & potu,& ſint calidi & ſic.non uiſcoſi,non uentoſabiles,facilis digeſtionis,uentrem non cōſtringentes, dormiat multum maxime in nocte. Exercitetur multum ſtomacho ieiuno,ſit ſollicitus in expellendo ſuperfluitates inferius, nullo pacto retineat uentoſitatem,nec ſuperius nec inferius, ſit ſperans & gaudens,& aliquando leuiter iraſcatur. Sed triſtitia,timor,& accidentia corrumpentia digeſtionem fugienda ſunt. Omitto reliqua particularia,nota enim ſatis ſunt ex ſupraſcriptis.ſ.quod uinū ſuum debet eſſe potēs, antiquum, medii ſaporis in pauca quantitate bibitum,& quod panis ſit bene fermētatus & ſalitus in quo ſemina carminantia uētoſitatem aliquando ponantur. hæc nota ſunt ex ſupraſcriptis.

Cura colicæ ex fœcibus.

EIus cura exigit tres intētiones præter tres communes in quacunq; ſpecie colicę neceſſarias. Prima eſt fœcis mollificatio & ſuperficiei intrinſecæ inteſtinorum applanatio,ut facile lubricet. Secunda ipſius eductio . Tertia cauſæ ſiccitatis, fœcis remotio,& hęc intentio ſimul concernit regimen curatiuum & præſeruatiuum. Prima intentio completur primo cum clyſteribus ex lib.s.olei cōmunis cui poſſunt addi.℥.3. butyri recentis. Item cum clyſteribus ex oleo ſeſamino nec nō cum brodiis pinguibus carnium, ſicut pullorum,agnorum caſtratorum,& ſimilium, & proprie capitum & inteſtinorum eorum addendo æqualē quantitatem alicuius ex oleis ſupraſcriptis,& poteſt addi butyrū,& quando nihil aliud eſſet paratum ſolum oleum ſufficit, & poſſunt fieri decoctiones ex maluis,matribus uiolarum, ſem. lini,ſe. aut radice maluauiſci, ficubus, & ſimilibus & frigidioribus poſſumus uti exiſtente febre,& cum ſignis caliditatis & calidioribus in diſpoſitione cōtraria. Item compleri poteſt hæc prima intentio cum ſumendis per os ex quibus ſunt iura pinguia carnium laudabilium, gallinarum, caponum, agnorum caſtratorum, & ius galli antiqui eſt proprium,non ſolum leniens,ſed ſua nitroſitate abſtergens,uitelli quoque ouorum ſorbilium,paſſulæ nigrę ſine nucleis,ficus albę tā ſiccę quàm recentes,pulpa prunorū optime maturorum,penidia ſacch. iulep uiol. brodium cicerum rub.integrorum,brodium caulium collectorum ante ortum ſolis leuiſsime lotorum , & fractorum in fruſtra ualde parua & leuiter coctorum . Item brodium blitis,attriplicis ſpinachiarum, maluarum, mercurialis,maluauiſci,& ſimiliū, & in ſumma omne brodium habens uirtutem nitroſam,uel baurachiam,uel abſterſiuā , uel ſalſam ſtimulatiuam uirtutis,uel in qua ſint partes unctuoſæ & pingues.& ſi uolumus maiorem mollificationē faciemus bullire herbas ſupraſcriptas in aqua uel brodio carnium.deinde addamus oleum commune in magna quantitate uel butyrum recēs,& ſimilia,& brodium decoctionis acruminum, ſicut ceparum & ſimilium ualet ad lubricandum,& quandoque in brodiis laudabiliū ponatur ſacch.uel penidia. Et quādo cætera non ſufficerent ad leniēdum oleum commune bene cōditionatum,aut ſeſaminum,aut amigdalarum dulcium recentium ſumptum in quantitate.6.aut.8.℥.non fallit . Et ſi timeretur læſio ſtomachi & nimia lenitas, huic miſceantur. ℥.3.olei amygdalarum amararum, aut facta uētris lenitione confortetur & corrigatur ſtomachus cum ſtipticis confortantibus interius & exterius applicitis. Sed exiſtente febre detur aqua hordei excorticati facta ſecundum artem mixta cum iulep uiolaceo uel ſaccharo rubeo. Vel detur ſyrupus acetoſus ſimplex per duas horas poſt ipſam aquā. Caſsia quoque & māna ſumptæ in potu cum aqua hord. aut brodio carnium aut decoctione prunorum faciunt ad uentris lubricitatem, & ſimiliter etiam in clyſteribus ponantur . Emplaſtra quoque,fomenta,unctiones,& ſemicupia facta ex huiuſmodi lenientibus ad hoc conferunt,& cum hoc ſedant dolorē.

Secunda uero intentio, ſcilicet eductio fœcis mollificatæ eadem die complenda, aut ſequenti die perficitur , ſi alicui iſtorum clyſteriorum mollificantium,de quibus ſupra,addantur mellis ab.℥.3.uſq; ad.℥.6.aut ſecum miſcendo multum ſalis,aut.6.℥.urinæ, mel tamen eſt mihi magis dilectum,aut replicetur ſæpe aliquod ſuppoſitorium ex ſupraſcriptis. Quæ ſi non ſufficiant detur caſsia,aut hierapicra per os & pilulæ alephanginæ,& aloe non fallunt præcedēte mollificatione , & fortiora ſunt diaphœnicon,diacitoniten ſolutiuum, & ſimilia. Tertia autem intentio,ſcilicet remotio cauſarum,ſiccitas fœcum perficitur ſecundum ipſarum exigentiam. Si ergo adſint cauſę primitiuę ſicut cibaria ſicca,pauca comeſtio, balneum,exercitium nimium, nimis coitus, &c. huiuſmodi ſimilia remoueātur, & inducatur regimen cōtrarium. Item, alteretur caliditas hepatis ſi ſit in cauſa, & deoppiletur kyſtis,quæ qualiter debeant perfici dictum eſt ſuperius in paſſionibus hepatis & icteritia. Et ſi cauſa eſt debilitas expulſiuæ inteſtinorum & obtuſio ſenſus eorum ſuccurratur cum theriaca,mithridato,diacori, diapliriſarcoticon, diamuſco. Item,ſtimuletur expulſiua cum ſuppoſitoriis & clyſteribus acutis, & ſi cauſa eſt multitudo choleræ educatur & remoueantur cauſæ ipſam multiplicantes,ut ſuperius in icteritia. Et ſi cauſa eſſet raritas corporis & ſudor nimius ungatur cū oleo roſ. rudi,aut cum oleo de myrto, & ſimilibus, præſtantius tamen eſt ut cauſæ ſudorum auferantur. Et ſi cauſa eſt urinæ prouocatio cohibeatur per frig. ſtiptica,ſed tutius eſt cauſas eius auferre. Et ſi cauſa exiccationis fœcis & longæ retētionis eius ſit per communitatem à membris nocumenta illorum membrorum corrigantur ſecundum quod dictum eſt in capitulis præcedentibus & dicetur in ſequentibus. Reliquæ autem intētiones,ſcilicet doloris ſedatio, accidētium correctio,& regimen ſex rerum non naturalium poſſunt patere ex ſupraſcriptis.

De colica apoſtemoſa.

EIus cura eſt ut in primis lenias uētrem. Et educas materias communes ſi fuerint retentę cum clyſteribus in apoſtemate cal.quod eſt ſecundum plurimum frigidis & humidis,ſicut eſt aqua decoctionis hordei , ſebeſten uiolarum,& oleo uiol. aut cum lacte & oleo uiol. & pauco ſaccharo. Et addatur caſsia ſi fuerit opus magis lenire. Et ſi fuerit opus magis infrigidare,ponatur in clyſteribus aqua ſolatri aut mucilago pſilii. Deinde quàm citius fieri poteſt fiat phlebotomia baſilicæ. Et hauriantur. 6. aut.8.℥. ſanguinis, aut plures ſecundum repletionem & uirtutem . Et ſi apoſtema fuerit uehementis magnitudinis communicans uiis urinæ, & retinens ipſam fiat phlebotomia ſaphenæ eiuſdem lateris poſt phlebotomiam baſilicæ , & hauriatur notabilis quantitas ſanguinis . Et attendatur etiam lenitati uentris cum ſumptis per os,quæ cū hoc etiam ſicut aqua hord. cum mucilagine pſilii , & ſimilibus, præter cucurbitam. Ineſt enim ei mala proprietas in paſsionibus inteſtinorum . Et ex propriis eſt aqua ſiue ſuccus duorum granatorum.5.℥. Item aqua endiuiæ,& aqua ſolatri, cum quibus ſi opus eſt lenire uentrem miſceantur. 3.6.aut.℥.1. florum caſsiæ,aut.℥.2.mannæ , & hoc tempore ſuper loco apoſtemato ponantur repercuſsiua frigida; non ſtiptica multum ſicut oleum uiola. mixtum cum oleo roſa. Deinde in augmento miſceantur cū

ſumptis interius & clyſterizatis reſolutiua & mollitiua cum repercuſsione, ſicut aqua decoct. horde. ſebeſten & paſſularum, & his poſſunt addi in decoctione folia althęæ, & hæc decoctio poteſt bibi & clyſterizari, & ſi clyſterizetur, huic poteſt addi oleum ſeſaminum & amygdalinum. Et circa ſtatum fiat decoctio ex floribus chamæmillæ, ſe. maluauiſci, ſe. lini, & ſimilibus, qui clyſterizetur addendo oleum ſeſaminum aut amygdalinum, aut parum uini cocti. Et ſi opus fuerit abſtergere, ponatur. ℥. 1 . ſacch. rub. Et ſi tendat ad maturationem, addantur adipes, & ſi poſt maturationem rumpatur regatur cura ulceris inteſtinorum, de qua infra, & ſimiles intentiones habeantur in ſumptis interius & applicitis exterius. Sicut interius eſt aqua decoctionis ſebeſtẽ, hordei, paſſularum, ficuum, & ſe. maluauiſci, & poteſt cum ſacch. dulcorari. Et exterius ſicut oleum roſ. chamomellinum, ſeſaminum quibus poteſt addi pinguedo gallinæ, anatis, & ſimilium. Itẽ poſſunt addi mucilagines maluauiſci, fœnugr. ſe. lini, & ad confortandum miſceatur ſecum oleum maſtichinum, & ad hanc intentionem poſſunt fieri emplaſtra & fomenta. Si uero apoſtema fuerit frigidum leniatur uenter primo. Deinde phlebotometur ex baſilica. Et obſeruentur eædem intentiones quæ poſitæ ſunt in calido, ſed declinent ad calidum. Vnde ea quæ competunt in augmento calidi poſſunt competere in princ. frigidi, & quæ competunt in ſtatu calidi, poſſunt competere in augmento frigidi. Sed in ſtatu, & declinatione addantur magis calida ſicut oleum de ſpica, oleum laurinum, adeps anſeris, & ſimilia.

Cura colicę ex torſione & ex deſcenſu inteſtini in burſam teſticulorum aut in aliquam rupturam mirach.

SI fuerit ex torſione ſituetur æger ſupinus in loco temperato, prius eductis fœcibus quæ ſunt infra inteſtinum tortum cum clyſteribus iuxta doctrinam datam in pręcedentibus cap. Et manibus inunctis in oleo de ſpica, de enula uel caſtoreo, ſi fuerit facta torſio ex uentoſitate, fricetur uenter primo leuiter deſcendendo & aſcendendo, nunc ad latera trahendo & ſemper aſcendendo cum frictione, & deſcendendo, & ad latera trahendo perueniatur ad locũ ubi ſentitur inteſtinum tortum, & hoc fiat pluries. Et ſi cum leui frictione non obedit neque redit ad ſitum naturalem, frictio fiat fortior etiam iterata. Et ſi non redit ad ſitum naturalem experiantur alii ſitus ſuper latera ſimiliter fricando. Et aliquando iaceat cum uentre deorſum. Item ipſe ſedens aut iacens ſe conquaſſet, aliquando ſe inordinato motu proiiciat, aut aliquando per pedes eleuetur. Fortaſſe autem quod arte fieri nequit à caſu redibit ad ſitum naturalem. Si autem à caſu, percuſsione, ſaltu, & ſimilibus cauſis primitiuis facta fuerit torſio, fiat hæc autem frictio ſed leuior ne locus apoſtemetur, & ſint manus inunctæ cum oleo uiol. aut ſimili frigido aut temperato. Et nullo pacto dentur in his caſibus ſolutiua ſuperius niſi prius inteſtinum fuerit reductum, & diæta ualde tenuis. Cumque inteſtinum eſt reductum procuretur exitus fœcum iuxta ſuperiorum doctrinam. Deinde uenter ſtringatur cum faſcia ſtrictura decenti ut non amplius diſlocetur, & ſtringantur crura fortiter ſuper genu & ſimiliter adiutoria ſuper cubitum, ne inteſtinum contortum apoſtemetur. Et dięta ſit tenuis lubrica. Et ſi fuerit ex deſcenſu inteſtini in oſcheum aut in aliquam fracturam ſiphac, prius fœces quæ ſunt infra inteſtinum illud diſlocatum educantur & imponantur clyſteria mollificantia quæ aſcendant uſque ad inteſtinum diſlocatum & non ſint acuta ut poſsint retineri. Et exterius applicẽtur mollificantia quæ etiam uentoſitatẽ carminent, ægro iacente ſupino & aliqualiter magis eleuato cum parte ad quam facta eſt diſlocatio. Et ſi opus eſt ponatur in balneo mollificante liquore aſcendente ad locũ ubi retentum eſt inteſtinum diſlocatum. Aut loco illi applicẽtur philtra infuſa in huiuſmodi mollificantibus. Poſtea comprimatur inteſtinum cum ſuauitate uerſus aperturam. Et inter cætera obſeruetur hoc ingenium. ut inteſtinum prope aperturam digitis ſtringatur ut ſubtilietur, & paulatim ſtringendo impellatur modicum, poſt modicum de inteſtino aut de fœce in eo contenta, donec paulatim quaſi inungendo ad ſuperiora totum interius impellatur. Nec faciendum eſt ſicut faciunt quidam inexperti qui totum fortiter comprimendo una uice uolũt impellere. Et cum reductum eſt procuretur exitus fœcum omni ingenio. Sed ante reductionem non dentur ſolutiua. Et diæta ſit ualde tenuis & lenitiua. Et reducto inteſtino conſolidetur ruptura cum ligatura braccali & reliquis neceſſariis interius & exterius applicitis.

Cura reliquarum ſpecierum colicæ.

SI fuerit ex lapide in inteſtinis hu. lubricis, abſtergentibus, quibus aliqua lapidem frangentia ſunt admiſcenda, curandus eſt. Quæ ſi lapis fuerit in ſuperioribus inteſtinis per os exhibeantur. Si uero in inferioribus per clyſteria. Si uero fuerit ex uermibus cum interficientibus & ipſos educentibus curetur iuxta doctrinam in proprio cap. ponendam. Si uero ex ſang. in inteſtinis congelato fuerit educatur. Si fuerit in inteſtinis inferioribus cũ aquę decoc. hordei & furfuris & ſimilium abſtergentium mollificantium, cuius lib. 1 . ſit admixtum oximel ſimplex uel ſcilliticum. ℥. 3. Si uero fuerit in ſuperioribus detur aqua hord. calida cum oximelle ſimplici uel ſcillitico & iſtis adhibitis tã ſuperius quã inferius poteſt admiſceri aliquid coaguli, ſumptis per os uſque ad. 5 . gra. ſed clyſterizatis uſque ad. ℈. s. Si uero dolor inteſtinorum fuerit à ſolutione continui & fuerit ex cauſa exteriori, ut puta ex uulnere eius cura alibi perquiratur, & ꝓprie ab Auic. quarti. Si uero fuerit ab humore acuto pungente & corrodente ſiue ſit colica, ſiue phlg. ſalſum, aut à cibo acuto, & eſt ſm plurimũ de genere pnnctionis, eius cura eſt habita ſuperius cap. de punctione. Et ſi excoriatio & ulcus iam factũ ſit in inteſtinis cura perquirẽda eſt interius in cap. de diſſenteria. Eſt ẽt ſuperius poſita cura colicæ quæ huic deſeruit quantũ eſt expediens. Si dolor inteſtinorũ fuerit per cõitatem ab aliis membris, puta à cerebro, neruis, pectore, hepate, ſplene, inſtrumentis urinæ, mirach & lacertis uẽtris, & ſimilibus, aut per communitatem à toto, duæ habeantur intentiones generales, una ad membrum mittens, altera ad membrum recipiẽs, à quarũ prima licet regulariter incipiendũ frequẽter tñ coacta à ſecũda incipimus. Si uero dolor fuerit à cã extrinſeca, utputa à potu aquæ frigidæ & balneo in ipſa, uẽto ſeptentrionali, ſeſsione ſup lapide, ab aere peſtilnti, à ueneno ſumpto, à cibis ſtipticis & ponticis, aut à proprietate facientibus hanc paſsionem duæ ſunt intentiones. Vna eſt cauſam primitiuam remouere, eam omnino à corpore abiiciendo uel quantum eſt poſsibile & inducere regimẽ contrarium. Secunda eſt diſpoſitionem impreſſam corrigere. Quæ intentiones qualiter debeant compleri ex ſupraſcriptis patere poteſt.

De ileos. Cap. 102.

QVid nominis & quid rei ileos quæ apud antiquos dicta eſt, Domine miſerere mei propter mortem crudelem & obſcœnam poſt tantos cruciatus & uomitus ſtercorum, ſuperius poſita ſunt. Quæ licet cum colica conueniat in quibuſdam generalibus, ſcilicet cauſis accidentibus & cura, ſunt tamen quandoq; particularia quibus abinuicem differunt, ſcilicet cauſæ, dolor, exeuntia, iuuamentum remediorum, & ultimitas accidentium. Primo in cauſis, quidem differunt. Nam iliaca plus accidit à cauſis primitiuis & extrinſecis, & mala complexione ſingulari & frigida, ſicut in potu aquæ frigidæ in tempore non congruo, & hoc quia gracilia ſunt ſtomacho propinqua magis. Item, frequentius accidit ab aere peſtilenti propter propinquitatem ad cor. Et ſimiliter à uenenis propter propinquitatem ad ſtomachum & ad cor. Et propter has cauſas magis permutatur de regione ad regionem, & de corpore ad corpus in modũ peſtilentis morbi. Item frequentius accidit ab apoſt. propter uicinitatem ad hepar, & maiorem multitudinem meſeraicarum uenientium ad gracilia. Item frequentius accidit propter uehementiam uirtutis retentiuæ, cum gracilia ſint magis ordinata in retentione quàm craſſa, & econtra craſſa magis ad expulſionem, ſunt enim gracilia ſtrictiora. Sed econtra colica frequentius fit à cauſa corporea, ſcilicet uentoſitate, phleg. ſtercore ſicco, uermibus & ſimilibus, cum ſint frigidiora & ad horum expulſionem ordinata. Et ſi accidat in eis frequenter propter defectum expulſiuæ. Secundo. In dolore quidẽ primo quantum ad ſpeciem. Accidit enim in gracilibus frequenter dolor pungitiuus & tortiuus. Pun-

gitiuus quidem propter choleram immediate ad ipſa ueniẽ-
tem. Sed tortiuus propter ipſorum longitudinem & pluri-
mam reuolutionem,licet in quocunque inteſtino,quæcunq;
ſpecies doloris poſsit accidere. Secundo, quantum ad in-
tentionem,eſt enim dolor in gracilibus intenſior q̃ in craſ-
ſis,quia ſunt magis neruoſa & acutioris ſenſus. Tertio,in lo
co doloris.Nam dolor iliacus eſt ſupra umbilicum,& hypo-
chondriis magis,ſed colicus eſt infra umbilicum.

Quarto,in permutatione,facilius enim ileos permutatur
quàm colica propter maiorem colligantiam & uicinitatem
inteſtinorum gracilium cum membris ad quæ permutari cõ
ſueuit,de qua permutatione ſuperius dictum eſt. Sed econ-
tra in colica dolor eſt magis extenſiuus,grauatiuus,& perfo
ratiuus,& ſi aliquando eſt pungitiuus eſt propter uermes.
Item,dolor colicus licet ſit remiſsior,eſt tamen magis per-
durans propter longam materiæ retentionem ex ipſorũ ſpiſ
ſitudine & carnoſitate.Et dolor magis eſt infra umbilicum
circa pectinem.Et minus nocumentum communicat ſupe-
rioribus nobilibus quàm iliaca.Et minus permutatur, licet
ſit maioris permutationis ad iliacam quàm econtra,cũ enim
colon aut ſacculus oppilatur,materia regurgitat ad ſuperio-
ra in quibus propter ipſorum ſtricturam facile retinetur &
cauſat iliacam.Sed cum oppilantur ſuperiora in iliaca mate
ria ad ſtomachnm regurgitat.Et ſi deſcendit ad craſſa cũ ſit
ſubtilis,& inteſtina illa ſint larga non retinetur, ſed deſcen-
dit ſecundum plurimum & ægreditur. Tertio, principali-
ter differunt in exeuntibus.Nam in ileos per anum fere ni-
hil egreditur,& nõ niſi cum maxima difficultate,ſed per uo-
mitum plur.& faciliter.Et illud eſt phlegmaticum, quando-
que cholericum,quandoq; uiride,praſsinũ uel eruginoſum,
quandoque nigrum melanch. Item plurimum uentoſum cũ
eructuatione, & tandem quandoque fœtidum ſtercoroſum
cum uermibus mixtum.Et eſt ſecundum plur. mortale. Itẽ,
in iliaca urina eſt magis tincta propter dolorem auctiorem
magis inflammantem. Item,propter retentionem choleræ
quæ per cannalem ad finem duodeni terminatum,ad gracilia
tranſmitti conſueuit,quare rediens ad uias urinæ tingit ip-
ſam.Sudor quandoque in iliaca magis contingit propter do
loris uehementiam in ſpiritualibus anguſtiam imprimentẽ,
& eſt frigidior, calore amplius ad locum doloris attracto,&
uirtute magis diſſoluta.Sed in colica cum clyſteri aut colly-
rio facilius egreditur phlegma mucilaginoſum & ſtercus
ſcybaloſum phlegmate inuolutum.Item,uentoſitas craſſa ſo
nans,& uermes.Et non fit niſi per compaſsionem graciliũ,
& ſtomachi ad gracilia.Item,urina in colica rubet propter
dolorem inflammantem,& etiam propter compaſsionem re
num in dolore,quare urinam retinent diu & tingitur, non
autem propter choleræ regurgitationem. Quarto princi-
paliter in remediorum iuuamento eſt differentia,quia iliaci
iuuantur maxime per ſuperius exhibita. Sicut colici econ-
tra iuuantur per clyſteria & ſuppoſitoria. Quinto eſt diffe
rentia in accidentium ultimata cõſecutione.Nam caſus uir-
tutis,alienatio,ſpaſmus,alcuzes,inſtãtia uigiliarum, tremor
cordis,ſyncopis,frigiditas extremorum,ſingultus, & huiuſ-
modi accidentia terroris,& tandem mors ſunt in iliaca ma-
gis & in colica minus propter cauſas ſupraſcriptas.Et appa
ret in iliaca inflatio oculi magis quàm in colica,id eſt, infla-
tio monoculi.Et in ſumma iliaca eſt difficilior quàm colica
ex cauſa proportionali uel conſimili.Et factam ex ueneno ſi
gnificat anteceſsio ueneni,& alia accidentia ueneni,ſcilicet
debilitas corporis,tremor cordis, quæ aliquando dolorem
iliacum antecedunt.Et factum ex apoſtemate ſignificat du-
rities fœcis,& uelocitas in egeſtione,id eſt, in uomitu fœ-
cis & febris. Cum aliis enim non erit febris nec caſus uirtu
tis uehemens niſi forte fuerit à ueneno. Et ex ſupraſcriptis
in hoc capitulo de colica iã manifeſta ſunt quid nominis &
quid rei ileos cauſæ & ſigna.

Sed prognoſtica ſunt iſta.Primum, cũ plus occidit ileos
occidit in ſeptimo,quod eſt uerum ſecundum plurimũ,quã-
doque enim uidi etiam occidiſſe in quinto. Secundum. Cũ
accidunt accidentia horrenda ſupraſcripta pauca eſt ſpes ſa-
lutis,licet aliquos uiderim perueniſſe ad uomitum ſtercorũ
accidentibus fortibus & euaſiſſe. Tertium eſt aphor. ſextæ
partic.Cum ex diſtillatione accidit ileos moritur, cuius eſt
in ſeptimo,niſi accidat febris & curat cum ea ſudor pluri-
mus.Et quamuis dicat Auic.Galenum cauſam huius apho-
riſmi ignorauiſſe,credo cauſam eſſe,quia diſtillatio ex humi
ditate ſuperflua accidit,propter quam ſuperfluitates conſue-
tæ cum urina euacuari,ſunt retentæ. Et regurgitantes ad in-
teſtina faciunt ileos.Febris autem ſuperueniens eſt cauſa ut
materia ſubtiliata cum ſudore educatur,per cuius præſentiã
cauſabatur diſtillatio & ileos. Quartum ileos, phlegmati-
ca & uentoſa iuuantur febre. Quintum, bonitas urinæ in
ileo non facit fiduciam ſanitatis,quid ergo iudicãdum eſt de
urina mala? Sextum,deterior ileos eſt in quo egredit̃ ſter-
cus uomitu.Deinde illa in qua egreditur ſudor fœtidus,ſci-
licet habens odorem ſtercoris. Tertio,in quo eſt anhelitus
habens odorem ſtercoris. Quarto, in quo eſt eructuatio
habens odorem ſtercoris. Quinto,leuiſsima omnium eſt in
qua inferior uentoſitas eſt fœtida. Cura ileos proxima eſt
curæ colicæ.Verum differt à cura colicæ in tribus. Prima
differentia eſt, quia cura eius maiorem exigit feſtinationẽ
quam cura colicæ,quanto eſt morbus acutior tanto minores
dat inducias. Secunda differentia eſt, quia bibita ſunt cum
hac magis iuuatiua quàm ſuppoſita, cuius oppoſitum eſt in
colica.Cauſa autem differẽtiæ eſt, quia clyſteria & lychinia
non aſcendunt niſi difficulter ad inteſtina gracilia.Attamen
bibita & ſuppoſita ſunt in eius cura neceſſaria, & quamuis
Auic.dicat ꝙ nõ refert à quo incipiatur an à bibitis an à ſup
poſitis,dummodo alterum ſubſequatur. Ego tamen exiſtimo
melius eſſe incipere à clyſteribus ut inteſtina craſſa mundifi
centur ab his quæ in eis continentur,ut uia exitus ſuperflui-
tatum quæ dolore faciunt inteſtinis gracilibus ſit expedita,
& facile poſsint deſcendere,& eo magis,quia oppilatio in-
feriorum & præcipue ſacculi frequenter eſt cauſa retentio-
nis ſuperfluitatum in ſuperioribus.Et conſequenter doloris
eorum quamuis inferioribus,& proprie in ſacculo nõ ſit do-
lor propter ſuam amplitudinem. Et clyſtere primum debet
eſſe lenitiuum ſecundum,acutum ut eradicet materias ab in
ferioribus,& trahantur à ſuperioribus. Et clyſteria iſta de-
bent eſſe magnæ quantitatis,& poſtea quàm citius fieri po-
teſt,ſubſequatur aliquod lenitiuum deſuper.Et Auicẽ. dicit,
quod ſorbitio aquæ calidæ ſedat dolorem.Ego tamen credo
tutius eſſe ut exhibeatur oleum commune bene conditiona
tum.6.aut.8.ℨ.debite calefactum, & elaboretur cum inge-
nio ut retineatur.Aut ſi abhorreatur,detur lib.1. brodii ca-
ponis uel gallinæ multum pinguis,ſed melius galli decrepi-
ti. Aut detur alia medicina lenitiua ex caſsia,manna, & ſimi-
libus dictis in colica.Et apud neceſsitatem miſceantur cum
diaphœnicone,diacitoniten,electario indo, & ſimilibus.
Aut ipſa ſola electaria exhibeantur cum leniẽtibus ſicut bro
dio galli decrepiti,aut aliquo modo ſecundum exigentiam,
ita ut fiat deoppilatio & retenta educantur. Tertia differẽ-
tia eſt,quia in iliaca magis eſt neceſſaria phlebotomia quàm
in colica,ita ut non ſolum in apoſtemoſa ſit neceſſaria, ſed
etiam frequenter in aliis ſpeciebus.Nam propter fortem do
lorem & multitudinem uenarum meſeraicarum uenientium
ad gracilia ſunt magis apta apoſtemari gracilia quàm inteſti
na craſſa. Item, quia facta oppilatione in gracilibus magis
per corpus ſpargunt̃ humores conſueti euacuare quàm pro-
pter oppilationem in craſsis quæ ſparſi phlebotomia ſunt e-
uacuandi. Obſeruatis ergo his tribus differentiis, proceda
tur ad curam iliacæ ſecundum unamquamque cauſam ſecun-
dum quod dictum fuit in colica.Item, ut intentiones illæ &
remedia ibidem dicta ſecundum unamquamque cauſam coli
cæ ad hunc locum afferantur,curando iliacam à ſimili cauſa
pendentem ſicut dictum eſt in colica.Nam à quacunque cau
ſa poteſt pendere colica ab eadem uel ſimili poteſt pendere
iliaca,& econtra. Et obſeruetur quarta differentia,quia diẽ
ta debet eſſe magis tenuis in iliaca quàm in colica, quanto
iliaca eſt acutior colica.

De fluxu uentris.

*CVm cibus in ſtomacho more ſolito non moratur, imo
citius egreditur, non mutatus niſi parum; & fuerit
cum hoc mordicatio, & dolor in uentre, & ſitis, cũ
quo etiam plerunque adeſt uentris fluxus, in quo ante come*
ſtionem

ſtionem inuenitur aliquid purulentum; detur† ægro rob de ſucco uuæ acerbæ, aut de ſucco ribes, aut de ſucco granatorum, cum ſpodij, & roſ. amborum ana. drach. 2. trochiſci quoque de ſpodio conſtrictiui itidem tribuantur. nutriantur uerò ex adeſia citrina, & pullis cum aceto coctis, & aſſatis, & cũ ſucco uuæ acerbæ poſitis. in potu uerò ſumat ſumach cum aqua roſ. & deinde nutriatur ex cibo, cui admiſcetur ſumach, qui uocatur ſumachia. totumque eius regimen ad hoc perducatur, ut infrigidare poßit, & conſtringere.

Hoc capitulum diuiditur in quinq; partes. In prima agit de lienteria. In ſecuuda de fluxu chiloſo. In tertia, de diarrhœa. In quarta, de dyſenteria. In quinta, de teneſmone. ſecunda ibi. Si uero cibus non egreditur. tertia ibi. Si autem quod egreditur citrinum fuerit. quarta ibi. Quod ſi ex fluxu uétris euenerit excoriatio. quinta ibi. Trochiſci ad teneſmonem. Primam partem diuidit in quatuor. In prima ponit generalia ſigna lienteriæ. In ſecunda agit de lienteria pendente à cholera & excoriatione ſiue ulcere ſtomachi. In tertia agit de lienteria pendente à phleg. exiſtéte in ſtom. In quarta parte agit de lienteria pendente à mala complexione ſtomachi frig. & hum. ſine materia. Secunda pars incipit ibi parum diſtanter à principio. Et fuerit cum hoc mordicatio. tertia ibi. Quod ſi non fuerit cum eo mordicatio. quarta ibi. Si autem cum hoc quod diximus nihil egreditur. In prima parte ponit duo ſigna generalia lienteriæ. Primum, quod cibus in ſtomacho non moratur quantum conſueuit. Secundum quod egreditur, ſcilicet per anum extra corpus non digeſtus niſi parum. Eſt enim lienteria fluxus cibi indigeſti. Quod poteſt eſſe tribus modis, aut quia cibus nullo modo eſt digeſtus, quia egreditur in ea qualitate & quantitate in qua ſumptus eſt, aut quia eſt diminute digeſtus ſecundum quodlibet eius, aut tertio, quia aliqua pars eius difficilioris digeſtionis non eſt digeſta reliquo ipſius exiſtente digeſto. Item ſecunda parte, primo ponit ſigna lienteriȩ à cholera & & ulcere pendentes, quæ ſunt mordicatio, & dolor in uentre, id eſt, in ſtomacho, & ſitis cum quo plerunque eſt fluxus uentris, in quo etiam ante comeſtionem inuenitur aliquid purulentum, id eſt, ſanioſum. Deinde dat remedia infra ſcripta. Primum eſt rob de ſucco uuæ acerbæ, aut rob de ſucco ribes, aut de ſucco granatorum quæ omnia ſunt frigida, ſic. & ſtiptica, & permiſcéda ſunt cum ſpodii, roſ. ana. 3. 1. & poſ ſunt dari hæc tria rob ſimul mixta, & ſingultum de per ſe. Secundum eſt trochiſci de ſpo. quorum deſcriptio ponetur in hoc cap. & ſunt præſtantes in hac re. Tertium eſt quod nutriatur ex adeſia citrina, id eſt, ex cibo facto ex lentibus cum pauco ſapharani, ſed prima aqua decocto. létium ſemper debet abiici. Item, ex pulſis cum aceto coctis, hæc eſt gelatina. Item, ex pullis aſſatis poſitis in ſucco uuæ acerb. id eſt, agreſtæ, & in potu ſumat aquam roſ. infuſionis ſumacb. Item, comedat ſumachiam, id eſt, cibarium factum ex granis ſumach frig. ſiccis, & ſtip. optime ualentibus in hoc propoſito & myrtea & limonea ſunt præſtantis iuuamenti. Nota tamen quòd exiſtente ulcere in ſtomacho caueas ab acribus & acetoſis notabiliter, ne ſequatur mordicatio intolerabilis. Et in caſu ulceris ultimum remedium eſt ſuccus plantaginis cũ bolo ar. aut trochiſcis de ſpodio diſſolutis in ſucco dicto.

SCHOLIA

Cum quo plerunque adeſt uentris fluxus] non in qualibet lienteria coniungitur plurimus uentris fluxus. Sed ſatis eſt id cibi, quod ſumitur, parũ in uentriculo morari, & quodammodo mutatum egredi. Detur ægro rob de ſucco uuæ acerbæ] quoniam lienteria breui reſoluit uirtutes, easq; debilitat; iccirco nos docet Raſis ægrotanti ea exhibere, quæ facultatem habent ſtipticam.

Quòd, ſi non fuerit cum eo in uentre mordicatio, neque quod egreditur pus habet admixtum, ſed eſt uiſcoſum, & adeſt inflationis paucitas, & ructus acidus, & pauca ſitis; ægro† ſicla, & ſinapis, & piſces ſaliti tribuantur. deinde† cogatur ea uomere, ſumendo ſale, & mel, & anethum coctum. quæ ſi nõ ſuffecerint; medicamen, quod expellit phlegma, tribuatur: quod† recipit aloes, drachmam unam, colocynthidis interioris drachmas quatuor, ſalis indi drachmas quatuor, turbith drach. 1. ex his fiant pilulæ, & ſufficiunt ad doſim. 1. uomitu prætereà ſæpe utatur. et cibaria, quibus utitur in almuri, per ſe intingantur. & comedat fulcita, quæ ſale condiuntur, & acrimoniam habent, quæ appetitũ prouocare conſueuere.

In hac ſecunda parte primȩ partis agit de liéteria à phlegmate dicens, quod ſi nõ fuerit mordicatio in ſtomacho, nec illud quod egreditur per annum pus habet admixtum, licet ſit uiſcoſum, ſicut eſt de natura phlegmatis, & paucitas inflãmationis & pauca ſitis, eructuatio acida, quæ omnia atteſtantur frigiditati, detur primo ægro hoc uomitiuum. Recipe anethi manipulum unum uel duos bulliant in unam libram aquæ ad conſumptionem medietatis & coletur, cum qua decoctione colata. 5. uel. 6. unciarum adminiſtrentur, mellis. ℥. 2. ſalis. 3. 2. & totum tepidum ſumatur poſtquam æger prius comederit ſiclam, id eſt, blitem, ſinapim, id eſt, moſtardam & piſces ſalitos, quæ omnia ſunt incidentia phlegma, abſtergentia & ſubtiliantia, deinde tentet uomitum, digitum aut pennam in gutture imponendo, ut phlegma ſimul cum eo quod ſumptum eſt educatur. Secundum remedium hoc non ſufficiente eſt ut detur una ex pilulis infraſcriptis. ℞. aloes ſolutiui phlegmatis & choleræ. 3. 1. colocynt. interioris ſolutiuæ phlegmatis chol. & aquoſitatis. 3. 4. ſal. indi ſolutiui phlegm. & melanch. 3. 4. turbith ſolutiui phlegmatis. 3. 1. fiant pilulæ craſſæ. Tertium remedium quod utatur ſæpe uomitu, hoc enim promptius eſt ad mundificandum ſtomachum quàm ſolutio. Quartum, quod cibaria ſua quibus utitur intingantur in almuri, id eſt, ſalſamento facto ex piſciculis ſalitis & aromatibus, ſparſo, id eſt, diſſoluto, & comedat fulcita quæ ſale cõdiuntur, & quæ habent acrimoniam, id eſt, acuitatem per aromata quæ fulcita conſueuerunt prouocare appetitũ, & hæc fulcita ſunt mortatellæ, & ſimilia.

SCHOLIA

Aegro ſicla, & ſinapis, & piſces ſaliti tribuantur] nam hæc incidunt, ſubtiliant, & parant pituitam. Deinde cogatur ea uomere ſumendo ſal, mel, & anethum coctum]. i. poſt horam euomere nitatur. ſal, & anethum cum aliis medicamentis mixtum uim poſſident per os educendi humores pituitoſos. mel præterea abſtergit. Quod recipit aloes] purgant hæ pilulæ pituitoſos humores, & craſſos; ſed noxiè, & uehementer ſoluunt.

Si† autem cum hoc, quod diximus, nihil egreditur ſuperfluum, neque quod expellitur, aliquid purulentũ, uel phlegmaticum habet admixtum; ægro uinum forte purum tribuendum eſt. & diaolibanum dandum, quod recipit olibani. 3. 10. piperis, ameos, ſpic. cheiſim, aniſi, nigellæ omnium ana drach. 2. balauſtiæ drach. 10. mellis deſpumati quantũ ſufficit ad conficiendum. detur ex hoc in potu; quia ſtomachum calefacit, & uehementer deſiccat. apozema quoq; quod in cap. colicæ paßionis nominauimus, detur. & aſſueſcat in potu ſumere uinum purum.

In hac quarta parte & ultima huius primæ partis principalis curat lienteriam à mala complexione frigida & humida ſine materia, & quæ dicit nota ſunt. Nam ea quæ ipſe concedit ſunt calida, ſicca, conſtringentia & ſtomachum confortantia. Et omnia nota ſunt, cheiſim, id eſt, leuiſticum.

SCHOLION

Si autem cum hoc & c.] huiuſmodi ſigna declarant uirtutem digeſtiuã, & retentiuam debilem factam, cuius curationem adhibet.

Sed uerò cibus non egredietur, ſed res ſubtilis, alba, & aquoſa, cum qua ſunt ea, quæ† hepatis ſignificant debilitatem; ægro tribuatur id, quod fit de ſcoria, et diaolibanum, & electarium diacalamenthum, & trochiſci calefacientes hepar, quos nominauimus, & electarium diacalamenthum, quod Recipit foliorum rutæ, calamenthi ſic. ameos, carui, cheiſim, zingiberis, cinnamomi, macropiperis, omnium partes æquales. conficiantur cum melle cocto. & dentur alia

medicamina, quæ nominauimus in cap. hepatis ex his, quæ ipsum calefaciunt, & confortant.

Hæc est secunda pars principalis huius cap. in qua agit de fluxu chyloso & habet duas partes. In prima agit de fluxu chyloso propter nocumentum hepatis & maxime debilitatem attractiuæ eius. In secũda uero agit de fluxu chyloso sequente nocumentum stomachi & intestinorum, & maxime debilitatem retentiuæ eorum. In secund. Si autem cum prędicta ęgritudine. In prima parte ponit primo signa fluxus chylosi dicens, quod si cibus nõ egreditur imo egreditur res subtilis aquosa & alba quæ est chylus, est enim chylus substãtia alba, subtilis aquosa ex meliori parte cibi per primam digestionem genita, ad sunt etiam ea quæ significant hepatis debilitatem, scilicet mala complexio frigida, aut apostema, aut oppilatio ex quibus debilitetur hepar, & maxime secundum attractiuam dentur remedia infrascripta. Primum id quod fit ex scoria ferri superius in capitulo de debilitate stomachi descriptum. Secundũ est diaolibanum in parte præcedenti descriptum. Tertium, trochisci calefacientes hepar, scilicet trochisci de rhabarbaro, trochisci de lacca, de quibus superius in capitulo de dolore hepatis. Quartũ est diacalamenthum quod hic describit. Et nota sunt omnia ex sæpe dictis, & ualent hæc medicamina ad calefaciendum hepar, exiccando, confortando, & faciũt chylum penetrare per ipsum, & remouent eius oppilationes.

SCHOLION

Quæ hepatis significant debilitatem] talis fluxus ab hepatis obstructione profectus non curabitur (id quod multi morborum causæ imperiti faciunt) cum medicamine stiptico; obstrueret enim magis meatus ægritudinemq; maligniorem produceret.

Si autem cum prædicta ægritudine non fuerit significatio debilitatis hepatis, imo quod egreditur, subtile est, & album, fuerit in stomacho grauitas; puluis † de malis granatis ad transglutiendum dandus est, cuius confectio. Recipe ossium granatorum acetosorum, & tritorum, ut alchohol, drach. 10. carui, seminis coriandri, amborum aceto acerrimo infusorum, & postea assatorum ana drachmas uiginti, xilocarat, sumach, balaustiæ omnium ana drachmas decem. puluerizentur optime, & dentur ad transglutiendum. electarium quoque, quod dicitur chanzi, detur, quod Recipit arillorum passorum tritorum, ut alcohol, libram unã, myrtillorum siccorum puluerizatorum, ut alcohol, libram semis, xylocarat, nabati, balaustiæ, seminis tamarisci, ameos omnium ana drachmas decem. conficiantur cum melle de canna, aut cum melle apum optime dispumato, & electarium sumatur.

In hac parte secunda huius secundæ partis principalis curat fluxum chylosum ex debilitate contentiuæ stomachi, & intestinorum prouenientem quæ sequitur secundum plurimum malam complexionem humidam, non enim tanto tempore retinet chylum quòd possit per hepar attrahi mediantibus meseraicis. Et ponens signa dicit, quòd non sunt signa debilitatis hepatis, sed adsunt signa debilitatis stomachi, quæ grauitas. Tunc detur patienti puluis de granatis, cuius descriptionem ponit. Et sunt nota omnia ex suprascriptis. Xylocarat, idest, cornua ligni, & sunt carubiæ. Hic autem puluis potest cum aliquo liquore permisceri, ut miua & uino citoniorum. Secundum est electarium quod dicitur chanzi, forte nomine inuentoris, & descriptio manifesta est, hæc enim sunt notabiliter sicca, parum secundum qualitates primas à temperamento recedentia, & confortantia retentiuam stomachi & intestinorum per siccitatem, stipticitatem & proprietatem.

SCHOLION.

Puluis de malis granatis ad transglutiendum dandus est] plurimum ualet, sed magis in uitiis uentriculi corrigendis, maximeq; uirtute retentiua debili: adhæret enim atque complectitur eius partes faciliter ita, ut alia medicamenta posthabeat.

Si autem quod egreditur, citrinum fuerit, & anum mordicat, ægerq; sitim patiatur, & febrem; trochisci constrictiui de spodio, et aqua sauich, hordei detur. et trochisci constrictiui de spodio. Rec. rosarũ rubearum, spodij ana drach. 10. seminis acetosi, sumach, balaustiæ, gũmi arabici omnium ana drach. quinque. informentur trochisci pondere drach. 2. quorum unus cum. ℥. 1. de rob citoniorum simplici sumatur. aqua uerò sauich hordei ita fit. Hordeum factum in aqua ipsum cooperiente bulliat donec aqua inspissetur. deinde coletur & bibantur ex eo uncias quatuor cum drachmis tribus spodij & gummi arabici eadem quantitate.

In hac tertia parte principali curat diarrhęam græce, quæ latine significat fluxum. Et dicitur à διαῤῥέω uerbo græco, idem quòd fluo significante, nomen enim generis sibi uendicauit cum frequentius cæteris fluxibus accidat. Est autem descriptiue fluxus unius, plurium, aut omniũ humorum præterquã sanguinis, qui si flueret diceretur fluxus sanguineus, maxime tamen hic curat fluxum cholericum dicens. Quòd si illud quod egreditur fuerit citrinum, & anum mordicat, ęgerq; sitim patiatur & febrem, quę omnia cholerę attestantur, trochisci de spodio constrictiui statim dentur, quorum descriptio satis nota est. Et sunt præstantes, infrigidantes, confortantes, & fluxum stringentes, & maxime debent dari cũ succo citoniorum. Similiter debet dari aqua sauich, hordei, q̃ fit ex hordeo torrefacto super quo ponatur tãta aqua, quod notabiliter cooperiat ipsum, potest. n. esse aqua uigecupla aut etiam minoris quantitatis ad ipsum & bulliat usq; ad aliqualem inspissationem aquæ. deinde coletur, & cum quatuor unciis eiusdem misceantur spodii, gummi arabici ana, drach. 3. & in potu pluribus uicibus sumatur. Hæc enim optime confert infrigidando, constringendo, & dolorem seu punctionem sedando.

Quod si ex fluxu uentris euenerit excoriatio; puluis de bolo ad transglutiendum detur. qui Recipit psillij drac. 20. seminis plantaginis ℥. 10. gummi arabici, boli armeni amborum ana. 3. 3. psillium † assetur, & gummi, & bolus puluerizentur, & commisceantur, & sumatur in potu ex eo in mane drachmas tres cum rob, de citonijs, & circa noctem tantundem. cibus verò eius sit pulmentum factum cum granis granatorum & passis cum aqua & aceto. & cibus factus cum succo vuæ acerbæ, & sumachia, & casea, cui ad miscetur succus sumach, & his similia cibaria. trochisci de balaustijs, qui cum nimiæ conferant diarrhœæ, dandi sunt; cum fluxus fuerit superfluus, siue habeat sanguinem admixtum, siue non. Recipe gallarum, siliquarum nabati, seminis tamarisci, olibani, balaustiæ, omnium partes æquales, opij, gummi arabici amborum ana partem semis. informentur trochisci põdere drac. 2. ex quibus unus cum uino sumatur. si neque calor affuerit, neq; febris. sed si febris affuerit; cum rob de citonijs acetosis sumatur: qui tunc dandi sunt, cum fluxus uentris superfluus fuerit.

In hac quarta parte principali Ras. curat disenteriam dictam à δὺς, quod est male, & ἔντερον quod est intestinum. Isidorus sexto ethimologiarum, & est descriptiue fluxus uentris cum excoriatione, aut ulcere intestini. Pro cuius cura primo dat puluerem de bolo, cuius est hæc descriptio. Reci. psillii frigidi & humidi in secundo, sed per assationem minuit eius humiditas drac. 20. sem. plantaginis frigidi & sicci drach. 10. gummi arabici frigidi & sicci, uiscosi, boli armeni frigidi & sicci, stiptici, uiscosi proprie in consolidando ulcera intestinorum ana drac. 3. psillium assetur, & gummi, & bolus armenus puluerizati commisceantur, de quo puluere sumatur drach. 3. in mane & per duas horas ante cœnam cum rob de citoniis. Cibus sit pulmentum, idest, ius cibale in quo sint grana granatorum & passę, & aliquid aceti sed modicum timetur enim excoriatio ex aceto, item cibus factus cũ agresta, & sumachia, idest, cibus factus cũ granis sumach, & his similia, sicut limonea & myrthea. Dat tertio trochiscos de balaustiis opiatos, quorũ descriptio nota est, & iubet dari drach. 2. pro uice cum uino non existente febre, & cum rob de citoniis si adsit febris. Hi tamen non debent dari nisi cum superfluus

perfluus fluxus, & cætera non contulerint, una tamen drachma ab initio experienda est. siliqua nabati, idest carubia regionis illius.

SCHOLION

Psillium assetur, & gum.] psillium assetur, ut corrigatur facultas illa ulcerandi, & dissoluendi. gum. quoque, ut, cum liniat, stiptica reddatur.

Trochisci ad tenesmon, qui tunc dandi sunt, cum caloris absentia fuerit, & uentositas erit nociua, et sonitus. Recipe † seminis hyoscyami albi, seminis anethi, seminis fœniculi omnium ana drach. 5. ameos drach. 2. & semis, opij drach. 3. seminis apij drach. 10. fiant trochisci, de quibus pondus unius aurei in potu sumatur. confectio electuarii de styrace, quæ antiquo fluxui uentris confert, ac tenesmon, cum neque febris, neque calor affuerit, sed aderit uentositas nociua, danda erit. Recipe † castorei, opij, asari, styracis liquidæ, myrrhæ seminis hyoscyami nigri, thuris, omnium partes æquales, mellis quantum sufficit ad specierum confectionem, cuius dosis sit drach. 2. uel tres. si autem, postquam tenesmon decem transierit dies; non uisa fuerint medicamina cõferre, & æger super pectinem sentit dolorem, redeundum est ad clystere. Quod recipit panici excorticati, rizi excorticati, lentium excorticatarum, rosarum siccarum, balaustiæ, cupularum, glandium omnium ana manipulum unum. omnia in tres libras aquæ coquantur, donec ad unam & semis redeant. deinde colentur, deinde sumantur cerusæ, cineris papyri amborum ana drach. 1. boli armeni drachmam semis, uitelli oui unius assati duri, olei ros. unciam semis, ex his omnibus in prædicto apozemate fricando dissolutis clysterizetur æger semel, aut bis.

In hac quinta parte & ultima huius capituli ponit curam tenesmonis, τεινεσμὸς autem siue melius στεμασμὸς græce idẽ significat quod gemitus latine dictu à στεμάζω uerbo græco, idem quod gemo significante, est descriptiue expresio intestini recti cum gemitu & conamine ad egerendum facta ab expulsiua stimulata à causa prærernaturam existente in ipso, aut in extremitate eius quæ est anus. Hæc pars diuiditur in quatuor partes. In prima parte curat tenesmonem pauci tẽporis. In secunda tenesmonem longi temporis. In tertia ponit duo antidota optime ualentia in constrictione fluxus uẽtris. In quarta parte ponit remedium ultimum in tenesmone. Secunda pars incipit ibi. Quod si tenesmon fuerit longi tẽporis. Tertia pars ibi. Epithyma de quo. Quarta pars ibi. Quod si æger. Primam partem possem diuidere in tres secũdum quod tria affert remedia pro curando tenesmum, partes patebunt discurrẽdo per textum. Primum remedium est trochisci cum adsunt signa frigiditatis, & est uentositas nociua ab humore frigido eleuata, quæ cum sonitu emittitur, horũ descriptio est ista. Recipe seminis hyoscyami albi, frigidi in principio quarti gradus stupefactiui, seminis anethi calidi in secundo resolutiui uentositatis, seminis fœniculi similiter calid. omnium ana drach. 5. ameos calid. in secundo uentositatis resolutiui drachmas duas semis, opii drachmas tres, seminis apii calid. aperitiui uentositatis resolutiui drach. 10. fiant trochisci, de quibus detur pondus aurei unius, sed medietas aurei in primis tentanda, nam in uino aureo ingrediũtur plura quàm sex gran. opii. Secundum remedium est electarium de styrace conferens antiquo fluxui uentris & tenesmo cum adsunt signa frigiditatis & uentositatis. Recipe castorei calidi in principio quarti, opii correcti. assari, idest, baccaræ calidæ & siccæ, styracis liquidæ, mirrhæ calidorum & siccorum, seminis hyoscyami nigri, frigidioris quàm albi & deterius, quo raro utendum est, est enim frigidum in fine tertii gradus, album uero in principio tertii thuris omnium partes æqualcs mellis quod sufficit ad specierum confectionẽ. Et debet esse quadruplũ ad species, dosis eius est à drachmis duabus ad tres, sed sufficiat medietas. Tertio, ponit clystere constrictiuum conueniens in tenesmo postquam transierint dies uiginti dolore existente in intestinis crassis. Recipe panici excorticati frigidi & sicci, rizi excorticati calidi & sicci, lentium excorticatarum, rosarum siccarũ rub. balaustiæ, cupularum glandium omnium frigidarum & siccarum ana manipulum unum, bulliant in tres libras aquæ donec redeant ad unam & semis. sed iudicio meo opus esset maiore quantitate aquæ pro sufficienti decoctione de qua accipiatur libram unam & semis, deinde misceatur secum cerussę frigidæ & siccæ, cineris papvri babylonici calidi & sicci, stiptici ana drachmam unam. Est autem papyrus babylonicus iuncus syluestris super quo antiqui scribebãt, hoc utimur ad obturandum uegetes ne uinum exeat, boli armeni drachmam semis, uitelli duri unius oui, olei rosacei, uncia semis, ex his omnibus ad inuicem commixtis fiat clystere, est enim cõstrictiuum sua stipticitate & uiscositate.

SCHOLIA.

Recipe castorei] hæc, & superior confectio ut stupefaciunt, ita dolorem minuunt. sed mallem hæc composita sex menses post esse propinata, ut uis frigida frangeretur. Quod rec. panici] fortasse noceret, si uentos dissoluere uelimus! sed proficeret ori uenarum apertarum, musculis relaxatis, & fluxui ex humore salso genito.

Quòd, si tenesmus fuerit longi temporis, in quo non egreditur sanguis, sed rasura alba, & mucilagini similis; medicamen putredinis, quod in capitulo putridarum gingiuarum nominauimns, dandum est, ex quo in apozemate eorum, quæ nominauimus fricto, & dissoluto clystere semel, aut bis fiat. & si ex uentris fluxu in uentre uehemens mordicatio secuta fuerit; clystere fiat ex oleo rosato tepido. si autem nullo modo mordicat, clystere ex illo medicamine addatur multoties donec sanetur.

In hac secunda parte huius quintæ partis principalis curat tenesmum longi temporis quando iam factum est ulcus putridum in intestino recto. unde illud quod emittitur est albũ simile mucilagini saniosæ. curat autem ponendo in clysteri suprascriptæ descriptionis medicamen superius positum in capitulo de cura gingiuarum sanguinolẽtarum, quod est notabiliter corrosiuum propter arsinicum, calcem, & reliqua acuta quæ ingrediuntur eius compositionem, de hoc tamen non est in clysteri nisi parua quantitas imponenda, scilicet drachmam semis, & si nõ senserit ardorem ponatur secunda uice unciam unam, & si procedatur augendo quantitatem donec senserit notabilem ardorem, ponitur enim ad causticandum carnem putridam impedientem ulceris consolidationem. Propterea subiungitur quod si ardor superuenerit clysterizetur cum oleo rosaceo tepido ad ardoris sedationem. Illud tamen non fiat immediate, ne operatio medicinę impediatur.

Epithyma† quo uenter, cum fluxus uehemens est, & uirtus debilitata, leniendus est. Recipe galliæ, acatiæ, cyperi, mirrhæ, gallarum, cupressi, thuris, omnium partes æquales. ex omnibus his uino ueteri, aut succo citoniorum conspersis liniatur uenter. huic quoque quandoque additur panis bis coctus de syria. si autem cum hac ægritudine fuerit calor; epythima fieri conuenit ex duobus sandalis et ros. & bolo armeno, & fausel, & gallia, & pane bis cocto cum succo macianorum, aut citoniorum, aut myrtino.

In hac tertia parte huius quintæ partis principalis describit duo antidota, primum in causa frigida. secundum in causa calida, optime ualentia ad fluxum constringendum, & descriptiones notæ sunt. Acatia est gummi cuiusdam arboris, quæ non est apud nos, sed pro ea accipimus succum prunellorum immaturorum. Fausel, idest, auellana inda frigida & sicca, quam non habemus.

SCHOLION.

Epithyma] siue emplastrum uentri applicandum non est humoribus multis existentibus: sed ualde prosunt cum fluxus superfluit.

Quòd si æger uehementer patiatur tenesmum. & sæpe uadat ad sellam, & nihil tamen egreditur; collyrium istud subijciatur: est enim mirabile ad sedandum tenesmum, quod recipit thuris, licij, croci, gummi arabici ana. ʒ. 1. opij. ʒ. 2. informentur collyria, & supponantur.

In

In hac parte ultima ponit remedium ultimum in teneſmo ipſius ſedatiuum ſtupefaciendo, ex hoc enim medicamine debent fieri collyria, id eſt, ſuppoſ. ſubtilia longa ad quantitatem digiti parui, & debent optime ligari ut poſsint extrahi ad libitum. melior autem modus eſt, ut maſſa ex his medicinis cum albumine oui confecta optime permiſceatur cũ lino, ſcilicet accipiendo tantum de lino & maſſa illa quantum ſufficit pro uno lichinio, & bene adinuicem miſceantur, & exiccari permittantur & ſupponantur apud magnam neceſſitatem, ita ut totum collyrium anum ingrediatur, & cum dolor incœperit ſedari, & ſomnus induci ilico extrahatur, eſt enim dubium ſi remaneret ne ægrum interimeret. Recurre tamen pro adminiſtrandis opiatis ad ea quæ dixi in tractatu de fluxibus. Raſis enim hic procedit ordine retrogrado in cura teneſmi, nam incipit ab opiatis, cum tamen debeant poſtponi. Item pro cura teneſmi debemus primo facere clyſtere mundificatiuum, deinde conſtrictiuum, tandem his nõ ſufficientibus adminiſtrentur opiata incipiendo iuxta canonem Auicennæ ab his quæ exterius applicantur. Quibus nõ ſufficientibus ueniendum eſt ad ſuppoſitoria, dimittendo tamen ea pauco tempore. Tertio ad clyſteria ſuppoſitoriis nõ ſufficientibus. Quarto ad exhibitionem per os eorum quæ opiata ſunt. Non tamen hæc adminiſtranda ſunt niſi uirtute exiſtente forti, nec quotidie ſed per interualla.

SCHOLION

Quod &c.] plura ex his ſimplicibus medicamentis fiant collyria ad nuclei pini magnitudinem.

TRACTATVS PRIMVS de fluxu uentris in generali duo continens capitula.

De quidditate ſpeciebus, cauſis, ſignis, & prognoſticis fluxus in generali. Cap. I.

FLuxus uentris eſt motus ad expellendum rem materialem à corpore per uiam inteſtinorum & ani factus à uirtute, aut aliqua cauſarum præternaturalium. In hac diffinitione ly motus cadit loco generis. Et tangitur per ipſum cauſa formalis fluxus. Per ly ad expellendum tangitur finis, eſt enim cuiuſcunq; fluxus finis materiæ à corpore expulſio. Per ly rem materialem manifeſtatur materia ſiue obiectum à corpore expellendum ſcilicet ad differentiã uaporis uentoſitatis, & ſpiritus, quę non dicuntur res materiales apud medicos. Per ly à corpore per uiam inteſtinorũ, & ani, ponitur cauſa materialis, in qua reliquæ particulæ diffinitionis manifeſtant cauſam efficientem, fit enim aut à uirtute expulſiua, aut ab aliqua cauſarum præternaturalium, ſicut à compreſsione facta ſuper uentrem, aut à grauitate materiæ uirtute iam defecta, ſicut accidit in timentibus, & in propinquis morti in quibus caſibus, aliquando nullo modo uirtus expulſiua concurrit, ſed eſt defectus contentiuæ, quæ tamen non eſt per ſe, & adęquata cauſa fluxus, cum nullũ priuatiuum ſit per ſe cauſa poſitiui, ſed per ſe concurrit grauitas materiæ, & alia huiuſmodi, defectus autem contentiuę per accidens.

Species & differentiæ fluxus ſumi poſſunt ſecundum unãquanque cauſam in diffinitione poſitam ut à cauſa formali, quia motus ille eſt ſuauis uirtuti & repletioni proportionatus, aut inſuauis, illis non proportionatus. Similiter à cauſa finali, quia aut expelluntur nocentia, & dicitur laudabilis, aut iuuantia & dicitur illaudabilis. Similiter à cauſa materiali obiectiua, quæ fluxu expellitur ſumuntur hæ differẽtiæ. Quod enim expellitur aut eſt quid extrinſecum incorporeum ſicut cibi, potus, & medicinæ, & ſub lubricitate, & lienteria continetur. Aut eſt quid intrinſecum corporeum. Et hoc eſt duplex, aut eſt immediate ex cibo genitum ſecũdum plurimum eius. Et hoc eſt duplex, ſcilicet chylus, & dicitur fluxus chyloſus, aut eſt fœx, ſiue ſtercus, & dicitur fœculentus, ſeu multi ſtercoris, aut non eſt immediate ex cibo genitum. Et eſt duplex, ſcilicet continens & contentum. Continens ſicut membrum, pars membri, fruſtrum eius, aut pellicula &c. Contentum uero quod fluxu expellitur. Aut eſt ex naturalibus humoribus, puta ſanguine, phlegmate, cholera, & melancholia, & ab humore proprio generaliter nuncupatur, quia ſanguineus, phlegmaticus, cholericus, & melancholicus, & ſpecialiter à ſpecie uniuſcuiuſque, ſicut phlegmaticus ſalſus, cholericus uitellinus, & ſic de ſingulis. aut eſt ex nõ naturalibus ſicut fluxus à prædictis humoribus corruptis perductus, quia fœtidus, praſsinus, eruginoſus, ſanioſus, uirulentus, lotiuus, ſicut lotura carnis, aquoſus, fœculentus, niger, ſicut ſang. aut uini fœx, felleus niger. & niger melancholicus, & per aduſtionem phlegmatis genitus, & fluxus diuerſorum colorum, & quod eſt ſimile carni hepatis. Et hi ſecundum plurimum ſunt ſpecies hepatici. Et quandoque eſt ex uermibus quotidie aut frequenter expulſis, ſicut in infantibus qui lacte nutriuntur, & quandoque eſt ex lapidibus, quẽ tamen nunquam uidi, cum tamen ſemel uiderim apoſtema ex lapidibus duris, & ſatis craſsis in inguine, & lapides è pulmone excreatos. Differentiæ autem fluxus ſumptæ à cauſa materiali, in qua ſunt huiuſmodi. Aut enim fluxus eſt à toto. Aut à membris particularibus. Si à toto ſic eſt quintuplex, ſcilicet diarrhęa, fluxus ſanguineus, fluxus diuerſorũ colorum, fluxus liquefactiuus, & cholerica paſsio. Si autem ſit à parte, aut eſt à cerebro, & dicitur cerebralis, aut à ſtomacho & dicitur lienteticus ſiue ſtomaticus, aut ab inteſtinis in quibus materia paulatim congregata eſt. Et eſt quadruplex, ſcilicet lubricitas inteſtinorum, diarrhœa, fluxus ſanguineus, & dyſſenteria. Et hæc diſſenteria eſt triplex, aut ab inteſtinis ſuperioribus gracilibus, ſcilicet duodeno & ieiuno, aut à mediis, ſcilicet ileon & ſacculo aut à duobus inferioribus, ſcilicet colon & recto, nonnunquam ab extremitate inteſtini recti, & dicitur teneſmus. Diſenteria tamen ſecundum plurimum eſt à materia ab aliis membris ad inteſtina defluxa. Fluxus uero ab hepate & kiſti fellis & meſeraicis dicitur hepaticus. Materia etiam non fluente ab his dicitur hepaticus, quando ſcilicet eſſet propter ipſorum nocumentũ, ſicut eſt fluxus chyloſus. Fluxus autem à ſplene dicitur ſpleneticus ſecundum plurimum exiſtens melancholicus ſiue materia ab ipſo ſplene defluat, ſiue non, modo ſit factus impotens ſcilicet ad debite trahendum melancholiam aut propter oppilationem, aut debilitatem attractiuę. Ex quo infertur non eſſe inconueniens eundem fluxum ſimul hepaticum & ſpleneticum nuncupari poſſe ob rationes diuerſas. Deſcriptiue enim hepaticus eſt qui fit uitio hepatis, ſicut ſpleneticus qui fit uitio ſplenis, nunc autem cõtingit utriuſque uitio eundem fluxum fieri. Sed à cauſa efficiente ſumuntur differentię fluxus, quia aut fit à uirtute ex ſe principaliter operante, quia primo digerit ſecũdo diuidit, tertio nociuũ expellit, & dicitur fluxus criticus. Aut fit à uirtute ſtimulata non ordinate hos actus perficiente, & dicitur ſymptomaticus, ſiue ruinoſus, in quo nociuum & iuuatiuum ſimul expellit Symptoma enim græce eſt periculum, & ruina latine, inter quos intereſt multum. Nam in primo ſicut debet eſſe ordine naturali, expulſiua prius incipit quàm retentiua cedat, & paulatim ſicut expulſiua expellit, ita retẽtiua cedit. Econtra in ſymptomatico prius cedit retentiua quàm expulſiua expellat, & aliquando hæ duæ uirtutes quæ ſibi debent eſſe naturaliter ſubordinate inter ſe aduerſantur, cum aliquando conante expulſiua expellere conetur retẽtiua retinere, quæ contrarietas non eſt in fluxu critico. Fluxus autem ab oppilatione contingens qui oppilatiuus nuncupatur ſecundũ plurimum eſt ſymptomaticus. Fluxus autem facti ab aliis cauſis præter naturam efficientibus non concurrente uirtute ſunt ex toto genere illaudabiles, & ſi fiant à cauſis efficientibus, non naturalibus, ſicut à cibis & medicinis, aere & ſimilibus quandoque ſunt laudabiles quandoq; illaudabiles, ſed cum tot ſint differentiæ, ſcilicet fluxus ſumptæ ab his cauſis in diffinitione poſitis hic. In primis proſequar differẽtias fluxus quæ ſumuntur à cauſa materiali in qua. Deinde illas quæ ſumuntur à cauſa materiali obiectiua. Terrio quæ ſumuntur à cauſa efficiente. Quarto quæ ſumũtur à cauſa formali. Quinto proſequar differentias fluxus ſumptas à cauſa finali &c.

Sed præter cauſas fluxus generales à quibus ſumuntur ſpecies, & differentiæ fluxus ſunt aliæ cauſæ minus generales. ſ. fortitudo membri, uel membrorum mittẽtium, debilitas inteſtinorum recipientium, latitudo uiarum, præſentia materiæ aptæ ad fluxum ſua multitudinę modo ſubſtantię medio-

cri & sua qualiditate uirtutem stimulante. Sicut econtra causa diminutionis aut priuationis fluxus sunt, debilitas membrorum mittentium, fortitudo recipientium, strictura meseraicarum, & aliorum ductuum, materiæ inobedientia, quia pauca aut nimis crassa, ut uiscosa aut subtilis imbibita, carēs acuitate & mordicatione.

Causæ autem magis particulares secundum plurimū concurrentes sunt debilitas attractiuæ, debilitas retentiuæ, debilitas & corruptio digestiuæ, debilitas expulsiuæ, & quandoque ipsius acuitas & fortitudo. hæ autem sequuntur malitiā complexionis sine materia, & cum materia cuiuscunque generis, licet sit rarius sicca in causa, uerum attractiua amplius debilitatur frigido, & retentiua humi. & digestiua debilitatur frigido, licet à caliditate superflua corrumpatur. Expulsiua uero debilitatur sicco, & à suo contrario fortificatur, licet omnis immoderata discrasia deiiciat actum cuiuscunque uirtutis. secundo techni. Debilitantur quoque propter malam compositionem & proprie oppilationem, aut ægritudinem in superficie, similiter propter solutam cōtinuitatem, & apostemata. Causæ autem corporeæ magis remotæ sunt quęcūque possunt huiusmodi ęgritudines simplices aut compositas causare.

Causæ autem primitiuæ sunt res non naturales inconuenienter applicitæ, sicut aer propter malam dispositionē eius manifestam uel occultam, & corruptionem suæ substantiæ. Et similiter cibi & potus mali chymi multarum superfluitatum, malæ proprietatis malæ præparati, & inconuenienter sumpti, & sic de cęteris rebus nō naturalibus, & sibi annexis. Et quandoque res extraneæ sunt in causa, sicut morsus serpētum, casus, percussiones, & similia &c. Signa fluxus generalia demonstratiua & rememoratiua satis manifesta sunt, sed prognostica futuri fluxus sunt huiusmodi.

Primum, signa arguentia cacochymam, & materiæ multitudinem, & proprie cum non est sanguinea. Secundum plurimus euentus fluxum tempore illo quod contingit, scilicet ex aeris dispositione manifesta uel occulta, aut ex ciborum malitia. Tertium, retentio aliarum euacuationum consuetarum, scilicet uomitus, sudoris, fluxus sanguinis narium, hæmorrhoidalis aut menstrualis, urinę & cęterorum. Quartum rugitus & dolor circa uentrem, & proprie descēdens. Quintum, maior tinctura & humorositas egestionum consueta. Sextum, tumor siue augmentum magis consueto circa hypochondria. Septimum, quando urina post egestionem perseuerat subtilis & alba, tunc expectatur fluxus uentris qui forte erit cum rasura intestinorum, & proprie cum non sentitur euentus nocumenti in altero membro, neque alia manifesta euacuatio. Particularia uero signa dicentur in particularibus cap.

Prognostica. Omnis fluxus perducens ad casum pulsus, aut manifestam eius debilitatem, sicut est uermicularis aut formicans, aut ad frigiditatem extremorum perseuerantem mortalis, & moritur æger post pulsus destructionem cum frigiditate extremorum. Secundum, omnis fluxus sequens aliquam ægritudinem cum quo illa ægritudo non minuitur cū mala ægri tolerantia, mortalis, significat enim humorum plurimum corruptionem. Tertium, in hydropisi fluxus omnis secundum plurimum malus, sanguinolētus, pessimus & mortalis. Quartum, post fluxum fortem singultus superueniens, mortale secundum plurimum. Quintum, si retentio superfluitatum molesta, & eius expulsio non alleuiat, & fluxus diu durauerit, mortale. Sextum, fluxus prolixus in senibus mortalis. Septimum, fluxus uentris cum nausea, & uomitu ualde malus. Octauum, si in fluxibus apparent pustulæ, & subito delitescunt, malum, earum uero egressio & multiplicatio bona.

Nonum, in uentris fluxibus mutationes egestionum iuuāt, si non ad malum se transmutauerint, unde si fluxus fuerit niger ex adustione, postea fiat uiridis, deinde citrina fit in melius in transmutatio. Decimum, fluxus sequens apostemata intrinseca secūdum plurimum mortalis. Vndecimum, alchetа, idest, traulis accidit diaria plurima, propter humiditatem dominantem super membra ipsorum neruosa, idest, super stomachos eorum communitate suorum cerebrorum. Duodecimum, secundum plurimum ille qui est lenis aut duræ naturæ in pueritia, est apud senectutem contrario modo se habens. Decimumtertium. omnis fluxus uentris accidens post ægritudinem uehementem est significatio mortis, quia significat corruptionem subitam, & proprie in senibus. Decimūquartum, cum cibatur habens uentrem liquidum, & non additur uirtus eius, tunc nō curens eum. Decimumquintum, qui egerit species diuersas cum multa corruptione non est constringendus nisi uirtus cadat, perducit enim ad ægritudines difficiles & fraudulentas si constringatur. Decimumsextum si alicui fluxus uentris constringatur, & non fortificatur significat quòd corpus non recipit cibum. Decimumseptimum, si quis plus assellat in die quàm in nocte, & quandocunq; sumpserit cibum tunc causa eius est debilitas stomachi, si autem plus in nocte quàm in die causa est debilitas hepatis.

Decimumoctauum, multoties succedit fluxui propterea quòd expellitur subtile, & remanet crassum colica uehemēs. Decimumnonum, est Aui. cum retentio conturbat, & solutio facit acquirere tranquillitatem, mortale fm plurimum. Quod dictum intelligitur de retētione rationabiliter facta, & de solutione faciente tranquillitatem respectu nocumenti secuti ex retentione, nō autem respectu dispositionis principalis, sicut accidit in phthisicis aut alio modo consumptis, & ualde debilibus, quorum uirtutes naturales propriis grauantur humoribus, est enim mortale, cum sit necessariū aut solutionem, scilicet more, aut retineri, quorum utrumq; ducit ad mortem, & ex hac glossa apparet solutio omnium instantiarum quæ contra hunc textum. A. fieri consueuerunt.

De regimine uniuersali præseruatiuo & curatiuo. Cap. 2

Regimen fluxus est duplex, præseruatiuum & curatiuum. De præseruatiuo sit prius sermo, quod tribus completur intentionibus. Prima, euacuat humores superfluos. Secunda, discrasiam membrorum alterat, quæ sunt causa fluxus ipsa confortando, oppilationes & cætera ipsorum nocumenta remouendo. Tertia ordinat debitum regimen sex rerum non naturalium. Pro prima intentione, si humor superfluus fuerit sanguineus aut alii humores mixti cum sanguine, dominante sanguine ipsis ęquatis ad bonum intellectum, scilicet secundum debita proportionem geometricam fiat phlebotomia, aut aliis modis sanguis minuatur, deinde alii humores secūdum opportunitatem euacuentur. si uero alii humores sanguini dominarentur prius educātur, postea sanguinis minuitio fiat, & si soli sine sanguine peccauerint soli educantur, & similiter si solus sanguis peccent sine aliis, quod rarissime accidit in fluxibus solus euacuetur. Phlebotomia uero fiat à uenis euacuantibus à membris in quibus materiæ peccantes continentur, ut si in matrice fuerit retentio menstruorum aut fluxus hæmorrhoidarum in cā phlebotomentur saphenæ. & si in causa fuerit hepar phlebotometur basilica dextra, & si splen basilica sinistra, & si totū uena communis, & si caput cephalica aut fiant uētosationes aut sanguisugæ apponantur secundum horum membrorum exigentiam & sanguinis quantitas educatur secundum exigentiam repletionis, & tolerantiam uirtutis. Similiter alii humores euacuentur cum propriis respicientibus humores peccantes & membra in quibus peccant quæ medicinæ sint benedictę non exoluentes, neque membra debilitantes sicut aloes lotus, agaricus, & proprie præparatus, rhabarbarum, mirabo. sena, epithymum, cassia, manna, & similia. Cauendum est à scammonea colocynthide, turbith, elleboro, cucumere asinino, euphorbio, & similibus corpus inflammantibus & membra debilitantibus. Et ex compositis sunt pilulæ alephang. de hiera simplici, communes, de rhab. stomaticæ & similes. Item, diacatholicon elescop. diaprunis compositum non solutiuum, & similia. Cauendum est etiam ab aggregatiuis aureis & similibus. Item ab electario de succo rosarum diaphœnicone, electario indo, diaprunis solutiuis & similibus. Nisi forte ex his exoluentibus aliquid modicum cum medicinis benedictis suprascriptis misceretur in corpore forti, cuius uenter non esset obediens, & hæ intentiones maxime in corpore repleto sint integratę ex minoratiuo digestiuo & eradicatiuo etiam iteratis secundum opportunitatem &c. Secunda intentio, scilicet discrasiæ membrorum alteratio perficitur, cum cōtrariis membra ipsa

pro

proprietate & moderata ſtipticitate confortantibus. Maxi-
me autem confortandus eſt ſtomachus & hepar cum ſint po
tiſsima cauſa generationis humorum.Quapropter eligãtur
propria frigida,ſicut aqua endi.& ſyru.eius,aqua cuſcutæ,ci
choreæ,& ſimilium &c.Et calida propria ſunt ſicut aqua ab-
ſynthii,eupatorii,& ſyrupi ex ipſis. Itẽ diarrhodon abbatis
triaſandali,aromaticum ro.& ſimilia. Et ex propriis confor-
tantibus ſtomachum & hepar ſunt pelliculæ intrinſecæ ſto-
machorum gallinarum lotæ cum uino & exiccatæ. Hepar
adip,id eſt lupi caro limaciarum.Item,hepar gallinarum an-
ſerum,& anatum,paſſulæ,fiſtica,& auellanæ torrefactæ.Et ſi
fuerint oppilationes,ſyr.ace.compoſitus,de eupatorio & ſi-
miles.Et ſi ſplen fuerit in cauſa propria ſunt tamariſcus, ſco-
lopendria,cortices,radicum capparorum,ſem.agni caſti,ſe-
mi.portu.acetum,& ſimilia. Cauendum tamen eſt à ſuper-
fluo uſu aceti & proprie acuti,tam in cibis quàm in medici-
nis &c.Tertia autem intentio,ſcilicet debitum regimen ſex
rerum non naturalium eſt ut aer ſit temperatus,aut aliquali-
ter contrarius diſcraſiæ membrorum corrigendæ . Cauendũ
autem eſt à uentis & aere lacunali aut excedente ſecundum
aliquam qualitatem,aut aliter infecto & putrefacto. Sit par
cus in cibo & potu,& fiant naturæ digeſtiones,& uinũ ſuum
ſit pauciferum,aut mediocris uinoſitatis moder ata ſtipticita
te participans,& lymphetur ſecundum exigentiam tempo-
rum,complexionum,& conſuetudinum,cum aqua bene con
ditionata,& ſimiliter cætera cibaria ſint etiam boni chymi,
facilis digeſtionis,paucarum ſuperfluitatum bene præparata
non ualde fluentia neque nimis ſpiſſa.Cauendum eſt à diuer
ſitate ciborum in menſa una,ſurgat etiam à menſa cum reli-
quiis famis,neque comedat niſi fame præcedente . Somnus
eius ſit mediocris,& ſit maxime nocturnus,in meridie tamẽ
dormire poteſt per horam à medio Madii uſque ad medium
Auguſti.Procuret omnes euacuationes a natura inſtitutas,
& etiam diu conſuetas,& ſi non fuerint naturales . Coitus
ſuperfluus uitetur.Et non coeat niſi à natura fuerit multum
ſtimulatus.Vitentur motus ſuperflui intenſiue & extenſiue.
Exercitium tamen moderatum ſtomacho ieiuno conuenit.
Sit ſperans gaudens,& omnes animi delectationes quærat.
Solicitas & triſtes animi fugiat cogitationes,iram, triſtitiã,
& omnia accidentia animi ualde exceſsiua &c.Nunc ſequi-
tur de cura ipſius fluxus in generali : cuius principium ante
ponebatur,nunc autem etiam ponetur.

Cura fluxus in generali ſeptem completur intentionibus.
Prima,cauſam remouet,aut ſaltem minuit,ſiue ſit corporea,
ſiue incorporea.Secunda,membrum mittens regit ſi aliquod
eſt in cauſa ſuperflua ab eo euacuando,diſcraſiam eius corri
gendo & ipſam confortando. Tertia inteſtina confortat &
mundat à ſuperfluitatibus in ipſis exiſtẽtibus & dolorem ex
curſu humorum præcedentium lenit. Quarta,humorem ad
inteſtina fluentem uel fluxurum diuertit. Quinta , humorẽ
incraſſat uias & ductus conſtringit,& inteſtina confortat ne
recipiant etiam ſenſum obtundens apud neceſsitatem . Sex-
ta,accidentia corrigit. Septima,ordinat debitum regimen
ſex rerum non naturalium & annexorum ſecundum exigen-
tiam intentionum.

Prima intentio,ſ.cauſæ remotio aut minoratio complẽt
hoc modo.Nam ſi ſit cauſa primitiua,ſ.cibi & potus hoc fa-
cientes,aut conſtitutio auſtralis aut borealis,& aer male di-
ſpoſitus ſecundum qualitates manifeſtas aut occultas : aut
modum ſubſtantiæ ſicut fuit anno.1450.Ferrariæ in quo fuit
multitudo fluxuum quę ueriſimiliter pẽdebat ab aeris diſpo-
ſitione . Effectus namque uniuerſales reſolui debẽt in cauſas
uniuerſales.Hæc ergo & ſimilia remoueantur & inducatur
regimen contrarium.Similiter & potus fluxum faciẽtes aut
augentes uitandi ſunt,& his contrariis eſt utendum.Simili-
ter aer uẽtoſus uitandus eſt & eius exceſſus ſecundum qua-
litates manifeſtas eſt contemperandus.Et ſi corruptus ſit cũ
igne & odoriferis corrigendus eſt.Idem eſt iudicium ſi acci
dentia animi fuerint in cauſa.De fluxu tamen à rebus nõ na-
turalibus & extraneis exiſtente eſt ſpeciale cap . inferius.
Quod ſi in cauſa eſt medicina ſolutiua frangatur eius auda-
cia,& cito à corpore educatur cum aqua calida ſumpta in po
tu etiam uſque ad .℥.12.ſex tamen.℥.communiter ſufficiunt,
aut cum aqua hord.ſola,aut mixta cum zuccharo rubeo quæ
lauando & abſtergendo eam educit, aut cum comprimenti-
bus,& proprie cum ſucco cydo.aut cydoniis ipſis & ſimili-
bus comprimentibus,& proprie præcedentibus huiuſmodi
lauantibus,& abſtergentibus,de quibus ſtatim dictum eſt.
Et clyſteria lauatiua & abſterſiua optime conferunt.Si uero
cauſa fuerit corporea ſicut multitudo aut malitia humoris,
& fluxus fuerit qualis & quantus oportet,& in ſumma uirtu
ti & repletioni proportionatus,iuxta ſententiam Hip.dimit
tatur.Eſt enim natura tunc ſufficiens in ſuis ſuperfluis expur
gandis,huius autem ſignum eſt potiſsimum quia confert &
bene fertur.Si uero fuerit ſuperfluus uirtuti aut repletioni
improportionatus cohibendus eſt iuxta ordinem ſequentiũ
intentionum.Si autem fluxus fuerit diminutus in compara-
tione ad multitudinem materiæ aut eius malitiam ſecundũ
quod accidit in fluxibus communiter occurrentibus præci-
pue his temporibus in quibus eſt tanta multitudo fluxuum
quorum materia multa & maligna exiſtens paulatim & in lõ
go tempore à natura educta quãdoque nocens mẽbris prin-
cipalibus in quatuor diebus interficit,& quandoque inteſti-
na excoriat , & tandem profundius ſoluit continuum ita ut
interficiat aut ulcera magna derelinquat . In his enim caſi-
bus conſiderandum eſt qualis ſit materia.Si enim fuerit ſan-
guis aut mixta cum ſanguine & proprie corpore exiſtente
carnoſo & cæteris omnibus , aut pluribus conſentientibus
phlebotomiæ,phlebotomentur,aut de uena communi ſi re-
pletio ſit in toto aut de baſilica dextra ſi hepar fuerit in cau-
ſa,aut ſiniſtra,ſi fuerit ſplen in cauſa aut ex ſaphenis ſi reten-
tio menſtruorum aut hæmorrhoidarum fuerit in cauſa , &
hauriatur quantitas ſanguinis ſecundum exigentiam circun-
ſtantiarum.Sunt tamen huiuſmodi materiæ & proprie faciẽ-
tes dyſenteriam communiter multum diſtantes à natura ſan
guinis ſicut cholera praſsina & alii humores in melancholiã
per aduſtionem uerſi,unde ſecundum plurimum non compe
tit phlebotomia.Si autem non fuerit mixta cum ſanguine,et
natura tentaret eius euacuationem per aliam regionem ſi-
cut per uomitum,ſudorem,& urinam,& cætera adiuuetur,
ſic enim materia per illas regiones paucificata fluxus uẽtris
minorabitur.Si autem nullum horum adſit ſecundum quòd
eſt in diarrhœis & dyſenteriis communiter occurrentibus.
Eſt iuxta primam intentionem materia per eandem regionẽ
minoranda,& proprie cum fuerit multa aut maligna ratio-
ne quantitatis occultæ aut manifeſtæ, & hoc quàm citius fie
ri poteſt.Solutiuum autem debet eſſe in principio hoc mo-
do conditionatum.

Primo,ſit frigidum potentia ſi humores ſunt calidi ſecun-
dum ꝙ eſt ut plurimum & proprie in dyſenteriis. Secundo
ſtomachi confortatiuum & etiam inteſtinorum. Tertio,hu
moris fluentis eductiuum. Quarto,non multum ſtipticum
ut in principio.Si humores ſint frigidi,non tamen multum
declinent ad calidum . Si ergo humor fluens fuerit choleri-
cus ſecundum quòd eſt frequẽter & proprie qui facit dyſen-
riam.℞.tamarindorum.℥.2.uel ab.℥.2.uſque ad.ʒ.diſſoluan-
tur cum.3.℥.aquæ lactis & addatur.℥.1. uel quantum ſufficit
iulep ro.aut ſyr.de ribes aut de acetoſi.citri.aut de acreſta.
Et ſi deficeret aqua lactis ſumatur aqua plãtagi.uel endi . uel
portu.uel florum nenufaris.Et ſi humor fluens fuerit melan-
cholicus in.4.℥.aquæ caſei ponatur in infuſione .℥.1.s. ſenæ
craſſo modo puluerizatę,aut.3.3.epithymi . Et bulliat epi-
thymum una ebulli. ſed ſena longiori tempore,& colata ab
epithymo aut à ſena miſceatur cum. ℥.2.myrobo. indorum,
& dulcoretur cum.℥.1.ſyr.uiol . aut de floribus nenufaris ſi
melancholia fuerit aduſta. Si uero non aduſta cum.℥.1.ſyru
po de epithymo & calida exhibeatur . Cauendum tamen ſi
ſtomachus ſit abhorrens ne medicina ſit nimiæ quãtitatis ne
cogatur ad uomitum , & in eo caſu minuatur aqua caſei aut
alter liquor,dummodo poſsit potari & remaneat eiuſdẽ po-
tentiæ,& ſi deficeret ſerum caprinum,ſumatur aqua boragi
nis uel bugloſſæ,ſi melancholia fuerit nõ aduſta.Si uero fue-
rit aduſta ſumatur aqua uiol.& florum nenufaris , multoties
tamen propter uomitus timorem cogimur dare in forma pil
lularum,& in hoc caſu in materia melancholica accipiãtur.
3.s.ſenę,&.3.s.mirobo.indorum cum duobus gra.zing.& in
cholerica à.3.1.rhabar.uſque ad.2.& conficiantur pilulæ cũ
aqua plantag.aut ſero caprino aut aliqua ex aquis ſuppropoſi
tis.

tis. Si autem humor fuerit phlegmaticus tunc ſumat.ʒ.s. uel quantum ſuffi. pilulæ alephanginarum aut tantundem pilu. ſtomaticarum deſcrip. Me. quæ incipit. Pilulæ ſtomaticæ ſtomachum & digeſtionem confortant, & ſi mallet medicinam liquidam.ʒ.3. carthami craſſo modo contuſi cum.℈.s. galangę infundantur in.℥.2. mellis ro. per ſex horas, poſtea colentur & ipſi melli ro. ſic colato & expreſſo addantur.ʒ.2. mirab. Kebulorum ſubtiliter puluerizatorum, & cum ſuffic. quantitate aquæ abſinthii ſumatur in potu, & ſi phlegma ſit ſalſum diſtemperentur cum aqua caſei, & loco carthami poſſunt accipi.ʒ.2. polypodii & infundi ſicut dictum eſt de carthamo. Si autem humores fluentes fuerint mixti ſicut phlegma & cholera ſm ꝙ eſt frequenter exhibeatur rhabarb. à.ʒ.1. ad.2. cum ſuf. quanti. aquæ caſei aut aquæ endi. & uno coclеario uini, & dulcoretur cum iulep. roſ. aut ſimilibus tuo propoſito deſeruientibus. Et ſi cum his mixtis fuerit humor melancholicus bulliat in aqua caſei aliquid ſenæ aut epithymi aut mirab. indorum & cum ea ab eiſdem colata diſtemperetur reubarbarum aut ex reubarbaro conficiantur pilu. ſicut dictum fuit ſuperius addēdo aliquid ſenæ epithymi aut mirab. indorum. Myrabolani enim in omnibus ſeruiunt caſibus. Citrini ad choleram euacuandum, Kebuli ad phlegma. Indi ad melancholiam, & poſſunt exhiberi in infuſione ubi parua ſit intentio ad conſtringendum, ubi autem maior non dentur in ſubſtantia torrefacti, ſed ubi adhuc maior exhibeātur torrefacti, ſicut cum fluxus multum præceſsit, idem iudico de reubarbaro & cæteris medicinis, parum enim cōſtringendum eſt in prin. in medio mediocriter, in fine maxime. Moderni tamen quidam in omni fluxu & in omni tempore indifferenter utuntur rhabarbaro torrefacto. Eſt etiam uariandum in ſolutiuis ſecundum diuerſitatem excoriationis uel alterius nocumenti ex parte loci: nam ſi excoriatio ſit in ſuperioribus, ſ. ieiuno & duodeno magis cum timore ſoluēdum eſt, & cum his quæ ſtomachum & inteſtina confortant, licet in hoc caſu multum properandum ſit cum ægritudo nō det inducias quantas dat cum excoriatio fit in aliis inteſtinis. Si uero in mediis, in ileo, & ſacculo iudicium eſt mediū. Si in infimis, ſcilicet colo & recto, audacius eſt ſoluendum. Eſt etiam ſm hanc uarietatem diuerſificanda medicinarum cuiuſcūq; generis approximatio, quia ſi excoriatio ſit in duobus ſuperioribus, medicinæ dentur per os, quia iuxta Ga. clyſteria non tranſcendunt ieiunum, imo in dyſenteriis neq; ad ileon perueniunt, quia clyſteria parum retinentur, & eſt cōtinua uoluntas ad expellendum etiam cum imponuntur. Si uero in duobus inferioribus maxime conferunt clyſteria, parum uero medicinæ bibitæ, in duobus mediis iudiciū eſt medium, utræque enim mediocriter conferunt. Secunda intentio, ſ. regimen membri mittentis expedienda quàm citius fieri poteſt. Tria exigunt regimina. Primum, eſt materiam ſi qua ſit in ipſo euacuare. Secundum dyſcraſiam eius corrigere. Tertium, ipſum confortare ut fiat minera laudabilis humoris. Euacuatio autem per phlebotomiam qualiter debeat fieri dictum eſt in prima intentione, euacuationes etiam reliquę ibidem dictæ quantum poſsibile eſt reſpiciant mēbrū mittens. Dyſcraſia etiam membri mittentis contrariis corrigatur interius & exterius applicitis quæ moderata ſtipticitate participent, & ſingularem habeant ad ipſum proprietatem ut uirtutes ipſius confortentur. Tertia intentio ſcilicet inteſtinorum mundificatio, confortatio, & doloris ſedatio, quæ die immediate ſequente exequēda, aut q̃ citius fieri poſſit completa prima intentione perficitur. Si excoriatio, aut dolor aut aliud nocumentum ſit in inteſtinis ſuperioribus & ab humore calido cum aqua hord. calida in potu ſumpta. Cuius quantitas ſit circa.℥.5. & ſi uolueris magis confortare miſ.℥.3. aquæ hordei cum.℥.2. iulep ro. uel cum.℥.s. zucchari roſ. & ſi humor fuerit frigidus miſceatur tantundem aquæ hord. aut aquæ zuccharatę cum.℥.2. mellis roſ. & calida ſtomacho ieiuno ſumatur in potu, & ad hanc intentionem eſt aqua lactis ſumpta in potu proprie cū humores fuerint aduſti aut baurachii. Si uero nocumentum fuerit magis in inteſtinis inferioribus fiat hoc clyſtere commune in cauſa calida ℞. aquæ hord. factæ ſecundum artem.℥.16. uel.17. olei roſ. ℥.3. uitelli oui nume.1. adipis renum capræ uel hircinæ. unc. 1. fiat clyſtere, & ſtomacho ieiuno tepidum imponatur. Debēt enim clyſteria in hoc caſu eſſe minus actu calida quàm in aliis caſibus, aliter non poſſunt retineri. In cauſa uero frigida loco aquę hord. ponatur aqua mellis, aut ſupraſcriptis addatur mel. roſ. unc.2. & oleum camomellinum eſt in hoc caſu conueniens. Clyſtere quoq; ex aqua decoct. furfuris, aut ex brodio renū caprę uel caſtrati aut ex ambobus ſimul mixtis cum reliquis in altero clyſteri poſitis eſt in hoc præſtans. Et ſi materia eſſet nimis calida naturaliter aut per aduſtionem, ſicut eſt cholera zinaria aut praſsina aut melācholia genita per aduſtionem cholerę, ſuc. portul. aut cucurbitę aut mucilago pſilii ſupraſcripto clyſteri facto ex aqua, ſcilicet hordei &c. addatur in quantitate. unc.2. aut quantum uidebitur. Si uero nocumentum ſit in inteſtinis mediis, tunc & potata & clyſterizata conueniunt diuerſificanda ſm materiæ diuerſitatem. Quarta uero intentio, ſ. materiæ diuerſio immediate poſt tres primos dies expedienda uel immediate poſt tres primas intentiones expediēda, aut etiam ſimul cum ipſis ſi fieri poteſt perficitur cum phlebotomiis dictis in prima intentione ſi fuerint in caſu expedientes. Item, uomitu ſi ad ipſum natura inclinetur ponendo digitum aut pennam oleo intinctam in ore. Vomitiua tamen fortia quæ poſſent nocere in fluxu uitanda ſunt. Lenia autem ſicut aqua hord. tepida & ſimilia concedi poſſunt. Similiter prouocari poteſt urina cum lacte ſe. communium in cauſa calida aut decoct. radicū aſparagi & ſimilium in cauſa frigida, & citonia ſunt ad hoc ſingularia, prouocant enim urinam & confortant & ſtringunt fluxum, prouocatio etiam ſudoris cuncta in hoc diuerſiones excedit penes Hip. inquit enim ꝙ uomitus ſedat fluxum & fluxus uomitum, & uomitus uomitum, & fluxus fluxum, ſed ſudor utrunque. Prouocatur autem ſudor & ſimul fit diuerſio ad extrema lauando brachia cum aqua calida fricādo & attrahēdo ab humeris uerſus manus. Itē, receptio fumi ab aqua calida eleuati ad faciē pectus & reſiduū corporis eſt ad hoc cōueniēs. Itē, poſitio ægri in balneo uel in ſtupha in quo ſudet. Et ſomnus adiuuat ad ſudorem & anhelitus retentio ligationes quoque uentoſationes & uerberationes partium ſuperiorum fluxuum materiam diuertūt, ſed lotio, fricatio, & ligatio crurium ſuſpecta eſt ne materia mota inferius amplius fluat ad inteſtina, ad quæ fluere incepit, & in caſibus omnibus omnis euacuatio naturalis, ſiue præternaturalis diu conſueta prouocetur, unde prouocentur menſtrua & ſanguis hæmorrhoidalis, & fluxus ſanguinis narium diu conſuetus, & ſi qua ulcera antiqua cōſolidata fuerint reſcindantur, idem ſit iudicium in cæteris.

Quinta intentio, ſ. humorum incraſſatio, uiarum & ductuū conſtrictio perficitur cum interius ſumptis, exterius applicitis ſuppoſitis & ſuffumigatis, quæ intentio eſt aliquando citius, aliquādo tardius ſm materiæ multitudinem & uirtutis tolerantiam exequanda. Rob. cōueniens in cauſa calida ſunt rob. de ribes, de acreſta, de cornibus, de berbere, de ſumach, & eſt etiam proprium, prohibet enim ne uiſcera materiā ad ipſa fluētem ſuſcipiant rob de moris immaturis, de cydo. de piris, de acetoſitate citri. & cum hoc eſt proprium in cōfortatione cordis rob de fructibus. M. rob. myrtinum. Et ex eiſdem poſſunt fieri ſyrupi de rob ſunt præſtantiores, quia zuccharum & mel uentrem liniunt, his ergo uel aliquo iſtorum utere, exhibendo ab unc.s. uſque ad.1. uel plus uel minus ſecundum ægri appetitum quę uidentur magis tuo propoſito deſeruire. Rob. de granatis licet apud M. conferat eſt mihi ſuſpectum cum Auicen. in curatione generali febrium ponat ſuccum granatorum inter uentrem lenientia, & ſimiliter in multis aliis capitulis, credo tamen quòd magis ſoluat cōprimendo & eſſet conueniens ubi ſoluēdum eſſet opus ſtringere. Syrupus de papauere optime confert cum opus eſt aliqualiter propter dolorem ſtupefacere & in ſomnum inducere, ſed in cauſa frigida accipiantur aliqua ex his rob. minus frigidis, ſicut rob de myrto, de cydoniis, & ſimilia, & miſceantur ſiue in ipſis fundantur aliqua aromata calida, ſicut maſtiche, lignum aloes, thus, gallia muſcata, macis, gariofili, nuces cupreſsi, & ſimilia, hi autem rob. & ſyrupi ſumi poſſunt ſine alterius rei mixtione, ſed communiter ſumuntur cum aqua ferrata aut aqua acet. aut plantaginis, aut portulacę, aut nenufaris, aut aqua ferrata decoctionis ſumach, aut in qua infuſum fuerit, aut coctum thus, maſtix, gariofili,

& similia, in causa frigida, similiter aqua decoctionis sorbarum, mespilorum, cydoniorum, se. plãtaginis, se. acetosę, prunellorum siluestrium, cornium, tragacanthi, gummi arab. & proprie cum sunt torrefacta, & succi multorum ex prædictis sunt conuenientes, & per ipsorum inspissationem possunt ẽt fieri rob, & permiscendo zuccharum aut mel cum aquis, aut succis ipsorum possunt fieri syru. & de substantiis ipsorum possunt fieri electaria, sicut est electarium de sorbis, de cydoniis & diacitoniten quod est in communi usu, & his possunt addi alia contingentia secundum ꝙ tuo proposito esset cõueniẽs. Cydonia quoq; & pira condita, & mespila, & sorbæ & hmõi ad hoc conferunt. Sed in causa frigida, sucus & aqua menthæ, & foliorum cupresſi sunt præstantes, & quædã alia quę trituratione indigent conuenientia in fluxu calido, sicut spodium, rosæ, semen portulacæ, semen acetosæ, gummi ara. tragacanthum, gallæ, barba hircina, coriandrum infusum in aceto, sumach amylum, balaustię, cortices granatorum, berberis, myrtus, camphora, antera, sang. drag. ramich. acatia, hypocisthis, lapis emathitis, bolus ar. terra sig. coralli, Karabæ, margaritæ, cornu cerui, papauer album & ni. hyposcyamus, & opium quæ stupefaciendo & compingendo retinent, & hæc si ustulentur sunt magis retinentia, nisi papauer hyoscyamus, & opium, & similia stapefactiua quæ propter ustionem uirtutem stupefactiuam amittunt. Sed in causa frigida calida stiptica aut uiscosa, sicut thus, mastix, gallia, gariofil. xyloaloes, anisum, ciminum, nasturtium et ammi torrefacta. Item coagulum hœdi uel leporis, & caseus antiquus prius bullitus in aqua ut sal remoueatur, deinde exiccatus & trituratus est apud Aui. præstantior quàm coagulum &c. Quædam tamen ex his magis ad unam intentionem deseruiunt quàm ad alteram. Coriandro utimur quando uolumus materias incrassare & compingere, sed luto sigil. & sanguine draconis quando excoriationem esse credimus, spodio quando dolores pungitiuos sedare intendimus, acatia, sanguine dra. Karabæ, quando oportet sedare fluxum sanguinis, & succo barbæ hyrcinæ quãdo uenter & ductus lasse resudant materiam ad intestina, adipibus utimur in puncturis mordicationibus & excoriationibus intestinorum, mucilagine psilii in expellendo residuum materiæ rebus narcoticis utimur quando quæritur stupefactio & somnus, materierum incrassatio, sed in fine rei tantum quando alia non contulerint in desperatione & causis magis & timorosis, non tamen hæc danda sunt nisi adhuc stante fortitudine uirtutis. Bdellio utimur in prohibẽdo fluxum sanguinis hæmorrhoidalis, bolo ar. utimur, & succo plantag. in consolidando ulcera stomachi & intestinorum & sunt proprie cum signis caliditatis, & cum signis frigiditatis his addatur thus mastix, & similia, quibus uti potes in clysteribus, & per os secundum necessitatis exigentiam. Ex compositis est electarium de fructibus descriptione Mes. & electarium de sorbis eiusdem. Item, duo electaria Nicolai constrictiua, sed in causa frigida electarium de myrto Nicolai, & trifera minor arte fænonis Mes. & micheleta Nicolai ualde efficax & ultima, & multa electaria de cidoniis apud Mes. & uariæ descriptiones miuæ cydoniorum eiusdem, quarum aliquæ ualent in causa calida, aliquæ in frigida. Electarium Mes. in causa calida, ℞. granatorum myrti subtilissime puluerizatorum. ʒ. 12. rosarum, spodii, sumach sandali al. rubei & citrini, balaustiarum, gummi ara. ana. ʒ. 1. s. granorum granatorum acetosorum. ʒ. 7. coriandri infusi in aceto & assati. ʒ. 4. se. acetosæ, se. plantag. se. rosarum. ana. ʒ. 1. fiat omnium cõtritio bona, & fricentur cum succo acrestæ, & exiccẽtur, uel cum succo myrti aceto, deinde inuoluantur cum miua facta ex succo cydoniorum & aceto. & sit dosis eius. ʒ. 3. cum succo cydoniorum acetosorũ, sed in causa frigida. ℞. ligni aloes spicæ, galliæ, mus. cyperi. calami aromatici. ana. ʒ. 2. cimini, carmeni infusi in aceto die ac nocte, & torrefacti, se. porri torrefacti. ana. ʒ. 1. s. emblicorum infusorum in aceto & torrefactorum. ʒ. 2. s. granorum nasturtii torrefactorũ. 2. 6. granorum passularum. ʒ. 5. granorum myrti tritorum subtilissime. ʒ. 16. balaustiæ, concularum adustarum, thuris, fructus tamarisci. ana. ʒ. 2. s. ameos. ʒ. 3. terre omnia sicut alcohol, & infundantur in uino odorifero, deinde fricentur & fundantur iterum in aqua antiqua granorum myrti. exiccentur & iterum terantur & inuoluantur in miua, dosis eius est. ʒ. 3. cum syrupo cydoniorum aut myrtinorum. Ex trochiscis sunt trochisci de spodio cum semine acetosæ, trochisci de Karabe, & de terra sigil. opiati & non opiati, confectio trochiscorum descriptione Mes. ℞. spodii. ʒ. 7. rosarum se. earum, acatiæ, balaustiæ, sang. drac. ana. ʒ. 1. s. barbæ hircinæ, carnis sumach se. planta. se. portula. assati. ana. ʒ. 1. & sexta, gummi assati. ʒ. 1. fiant trochisci. ʒ, s. da cum aqua sauich, idest, facta ex hordeo torrefacto. Trochisci descriptione M. quando fluxus est chronicus, & ualet in causa frigida & mixta. ℞. balaustiarum, corticum glandium infusorum in aceto & torrefactorum capitum granatorum, fructus tamarisci, macis, xyloaloes, galliæ aromaticæ mastiches, spicæ. ana. ʒ. 1. se. acetosæ, gummi, boli ar. granorum passularum torrefactarum. ana. ʒ. s. granorum coriandri infusorum in aceto & assatorum. ʒ. 2. fac trochiscos. ʒ. 1. cum uino pontico, & sit dosis trochiscus unus, puta. ʒ. 1. cum syrupo cydoniorum, uel aliquo rob stiptico. Et trochisci Ras. de spodio. 9. Alman. & trochisci Mes. de spodio cum semine acetosę sunt proprii in fluxu cholerico cum febre acuta dati cum aqua sauich, aut aliquo succo frigido, & succo cydoniorum, sorbarum, & similium. Et cum fuerit dysenteria, detur iste puluis Ras. mane & sero &c. ℞. psilii. ʒ. 20. scilicet herbæ non seminis, se. plantagi. ʒ. 10. gummi ara. boli ar. ana. ʒ. 3. psilium assetur, & gummi & bolus puluerizetur & detur. ʒ. 3. mane & sero, & cum succo cydoniorum & si hæc non sufficiant dentur opiata, sicut trochisci de balaustiis Ras. & trochisci constrictiui Nicolai. Exterius applicita sunt unctiones, pulueres, emplastra, cerata, encatismata, siue semicupia. Vnctiones sunt. ℞. olei cydoniorum unc. 1. se. ros. ʒ. 2. mastiche, galliæ mus. ana. ℈. 1. aceti modicum, ceræ quantum suff. & fiat unctio, & si opus est amplius ipsam fortificare addatur. ʒ. 1: uel quantum uis unius ex trochiscis. Item, dicit Mes. quòd in fluxu proueniente à catarrho si ungatur uenter ex oleo ros. calido quantum pati posit & desuper spargatur puluis ex mastiche, ros. & gallia inuenitur mirabile, mihi tamen uidetur præstantius, semen ros. quàm rosæ, & hæ unctiones fiant toti uentri stomacho ieiuno. Vnguentum conueniens. ℞. rosarum, se. earum, pulpę sumach, sandali albi & rub. spodii, sanguinis drach. Karabæ, balaustiæ, gallarum, acatiæ, hypocisthidos, galliæ, musca. corticum mandragoræ, corticum granatorum. ana. ʒ. 3. camphoræ. ʒ. 1. & tertium unius, tere & fac puluerem & accipe succi extremitatum uitis. unc. 2. succi acrest. ʒ. 1. succi extremitatum myrti, aceti. ana. ʒ. 1. infunde in eis die ac nocte sauich hord. ʒ. 3. gummi. ʒ. 5. granorum myrti tritorum, sicut alcohol. ʒ. 3. & misce cum eis miuæ acetosæ. unc. 3. decoque igne leui donec habeat spissitudinem uiscosam, deinde aggrega simul cum speciebus in mortario & contunde donec permisceantur: & line ex eo super petia, & suffumigetur cum xyloaloes & applicetur toti uentri, & conuenit in causa ualde calida. Facilius tamen posset fieri emplastrum non minus efficax præcedenti. ℞. cydonium unum aut plura, & incisum in frusta, & mundatum à meditulio interiori coque in aceto, deinde contunde & secum misce puluerem ex uno trochiscorum superius descriptorum addendo parum masticis, & galliæ mus. & si uis suffumiga cũ xyloaloe, & uentri applica. Et ad hanc intentionem est emplastrum diaphœnicõ descriptione Mes. secunda, nam prima magis confert in causa frigida. Et in causa frigida possunt fieri unctiones cũ oleo de mastiche & spicha addendo mastichen, gariofil. galliam muscatam, & similia. Item potest fieri emplastrum decoquendo cydonium in uino nigro & secum permiscendo panem assatũ in succo miuæ infusum, deinde permiscẽdo pulueres calidos suprascriptos. Et potest fieri ceratum. ℞. laudani, picis, rasinæ ana. ℥. s. masticis. ℥. 1. gariofi. galliæ mus. nucum cupresſi, xyloaloes, thuris. ana. ʒ. 1. olei mastichini. q. s. ceræ & aceti modicum. Ex quibus etiam debeant fieri pulueres superaspergendo unctionibus, satis est ex dictis manifestum. Clysteria autem constringentia fiant ex decoctione alicuius, aut plurium rerum suprascriptarum, sicut sunt myrtus, rosæ, copulæ glandium, milium, siue panicum & hordeum torrefactum, gallæ, & similia, de qua decoctione accipiatur lib. 1. olei ros. ℥. 3. uitelli oui in aceto assati num. 1. adipis renum, capræ. ℥. 1. uel. s. succi plantaginis uel portu. ℥. 3. sang. dra. boli ar. & alicuius ex trochiscis suprascriptis, sicut de karabe,

rabe,de terra sigil.maxime ubi sanguis fuerit ana.ʒ.1.& misce, & materia existente frigida ponantur nuces cupressi & rizum in decoctione,& unc.ʒ.uini nigri stiptici satis uinosi, & oleum camæmil.& puluis thuris, masticbes, & litii. Et apud magnam necessitatem ponantur trochisci opiati,ita tamen ut à parua quantitate opiatorum incipias, & augeas secundum necessitatem. Est enim canon in administratione opiatorum,si sufficiat applicatio eorum exterius non supponantur.Et si non sufficiat applicatio eorum ad extra, fiat lychinium quod ad libitum possit remoueri. Et si ad huc hoc non sufficiat clysterizentur, quod si adhuc non sufficiant, sumantur in potu.Secundus canon est, ut sit usus eorum stomacho ieiuno.Tertius canon est,quòd inchoetur à parua quantitate,ita ut opium non transcendat gra.2.Quartus canō est, quòd interpollatis diebus eis utendum est. Quintus postponendus est usus eorum quantum est possibile,& non nisi alia remedia non sufficerent. Sextus quòd uirtus adhuc sit constans potens tolerare,unde iuxta hos canones possumus ponere apud magnum dolorem & inquietudinem & fluxum uehementem parum ex trochiscis opiatis inunctionibus uel emplastris,& si illud non sufficit supponantur lychinium descriptione Alman.℞.thuris,litii,croci,gummi ara.ʒ.1.opii. ℈.3. formentur collyria diuersarum quantitatum, sed communiter sint ualde parua & aliqualiter longa & subtilia, & bene ligata ut possint extrahi,unde cum filis lini optime per misceantur ad minima, quæ fila postea desinant in chordam uel ex eis fiat chorda quæ pendeat extra anum cum lychiniū est impositum & prima uice non retineatur ultra horam siue somnum induxerit,siue non,deinde si bene ferat æger poterit longiori tempore retineri. His autem aliquando utimur cum non possunt clysteria retineri, lychinio enim prius imposito per aliquod tempus stupefit locus, & postea clystere impositum facilius retinetur. Sunt quidam dicentes hæc lychinia esse nimis opiata: propterea opium diminuunt. Ego uero credo hæc esse conuenientia,nam quando non cito inducitur stupor per opium non possunt retineri. Stimulant enim uirtutem expulsiuam, ita ut æger cogatur expellere, est autem in potestate tua postquam actuata sunt extrahere quando uis.Si autem his non sufficientibus opus sit clysteribus opiatis,suprascriptis clysteribus potest addi.ʒ.1. trochiscorum de Karabe opiatorum, aut tantundem philonii persici,& sic de aliis opiatis. si uero his non sufficientibus opus sit dari in potu opiata incipiendum est à.2.℈.aut. 3. s. philonii persici,aut à.ʒ.s.trochiscorum de karabe,& gradatim dosis augeatur apud necessitatem. Descriptio philonii persici est apud Mes.in fine cap.de sputo sanguinis,& est hæc. Confectio philonii persici uehementis uirtutis ad emanationes sanguinis undecunque, & screatum eius cum tussi & superfluitatem menstruorum dolorosam & hæmorrhoidarum & egestionem sanguineam & ad mulieres prægnantes quibus abrumpuntur menstrua,conseruat enim foetus in matricibus earum.℞.se.papaueris albi,hyoscyami,ana.ʒ.20. terræ sigilla,opii. ana. ʒ.10.sedenegi,idest, lapidis emathitis, croci, ana.ʒ.5.castorei,piretri euphorbii,spicæ, margaritarum nō perforatarum, karabæ, zedoariæ, doronigi, ramich,galliæ mus.ana.ʒ.1.camphoræ.ʒ.1.tertiam confice cum melle rosaceo quantum suffi.& dosis eius est à.ʒ.s.usque ad.1. cum succo arnoglossæ,aut aqua ro.& modico uini puri, existente tamen excoriatione in stomacho,aut in intestinis, aut materia existente ualde calida remoueatur piretrum & euphorbium ab hoc philonio. Et breuiter diuersificanda sunt clysteria, lychinia, unctiones,emplastra,unguenta, & omnia genera medicaminum secundum materiæ diuersitatem complexionum temporum anni,& similium. Suffumigia fiant in causa calida ex decoctione rosarum, myrtillorum, foliorum mespillorum,sorbarum,pirorum, cydoniorum, balaustiarum, & huiusmodi in aqua calibeata: & quidam utuntur melica solum in aqua decocta, & posset in decoctione addi parum uini stiptici, sed suffumigia sicca fiant ex thure, tragacantho Karabe,spodio, & huiusmodi, positis super prunis quæ sint frigida & stiptica & uiscosa,& boni odoris. Sed in causa frigida,& thure, & pice, & laudano,nucibus cupressi, styrace sicca,& similibus, aut calida stiptica, in uino decoquantur si malueris suffumigium humidum,quæ in ipso surgente ad sellam supponantur, sessio etiam in decoctionibus stipticis calidis actu frigidis, aut calidis in potentia secundum exigentiam confert, & liquor perueniat usque ad umbilicum, & instrumenta apta sunt semicupia & huiusmodi. Pannus quoque lini aut lanæ bene infusus in uino aut aqua decoctionis rerum stipticarum, & expressus ano applicitus & compressus super ipsum iuuat ad retentionem. Et balneatio totius personæ in balneis stipticis non laudatur,imo uituperatur apud Mes.& cæteros, prohibet enim sudorem & pellit materiam de circunferentiis ad centrum.Similiter nec lotio crurium nec brachiorum confert cum huiusmodi stipticis ob eandem causam,imo potius lotione huiusmodi quæ dilatant & trahunt materias ad circunferentiam ad extrema &c.Sexta intentio,scilicet accidentium correctio secundum ipsorū exigentiam perficitur,dolor sedetur ponendo in clysteribus pinguedinem recentem castrati aut capræ & oleum rosaceū. Et si dolor fuerit pungitiuus ponatur spodium, & lac clysterizatum est adhoc conueniens,& exterius applicetur zirbus castrati, aut agni calefactus in sartagine cum oleo rosaceo, & apud magnam necessitatem sedeat in semicupio in quo sit aqua debite calida decoctionis aliquorum stipticorum calidorum aut frigidorum secundum causę exigentiam,in quo tamen non diu moretur,est enim melior reiteratio quàm lōga in eo statio,& in excoriatione superficiali à materia acuta cerussa lota clysterizata cum oleo ro.conuenit, & si fuerit dolor in superioribus intestinis bibat aquam hordei, syrupū de papauere & similia,sed apud maximam necessitatem ubicunque sit dolor dentur stupefacientia exterius applicita, supposita,clysterizata,aut bibita secūdum quòd tuo proposito conuenit. Gerardus Veronensis dicit se expertum fuisse si dolor fit in superioribus intestinis aquam rosaceam decoctionis seminum papaueris, & florum tassi barbassi in potu exhibitam,& sit tepida uel calida.Secundum accidens est casus uirtutis cui subueniendum est dando uitellum oui & parum uini dulcis odoriferi lymphati secundum exigentiam cum aqua calibeata aut permixti cum aqua distillationis aut expressionis, aut decoctionis carnium aut aqua ipsa primo exhibeatur,postea parū uini. Sed attende ꝙ aqua distillationis,aut expressionis, aut decoctionis carnium debet esse alterata cū cōstringentibus calidis,aut frigidis ſm exigentiã, unde in causa calida lauet primo caro & proprie distillando cum aqua rosacea & acetosæ, & ponantur secum ad bulliendum frusta sorbarum aut cytoniorum,& semina plantaginis & semina acetosæ recentia,& similia.Et in causa frigida uirtus macis,gariof.xyloaloes & similia,lauētur primo carnes cum uino odorifero stiptico, similiter aqua decoctionis fiat decoquendo pullum in aqua calibeata usque ad carnis consumptionem,& secum bulliant aliqua ex suprascriptis calida aut frigida secūdum exigentiam,sed succus siue aqua expręssionis carnium fiat primn carnes coctas exprimendo.deinde secum permiscendo aliquod stipticum calidum & frigidum secundum exigentiam,& quia uirtus debilis non posset multum dirigere cibentur frequenter, sed parum pro uice. Vigiliis autem subueniatur ungendo frontem cum diapopuleō cui apud necessitatem addat parum opii,syrupus de papauere est conueniens,quia somnum inducit & sedat fluxu m,sed apud magnam necessitatem supponatur pro paruo tempore lychinium opiatum,aut parum philonii persici,& apud ultimam necessitatem detur per os aliquid opiati stiptici,cui admixta sint calida aut magis aut minus secundum quòd tuo ꝓposito pertinet,sed cum cautela aut timore. Cætera autem accidentia sicut tenesmus & dysenteria & similia curentur secundum quod in suis dicetur capitulis. Septima intentio perficitur ponendo ægrum in aere non uentoso boni odoris temperato in actiuis. Sed in causa frigida declinet aliqualiter ad calidum,& minus malum est ut declinet magis ad calidū q̃ oportet quā ad frigidum quàm oportet,& melius est ut declinet ad siccum quàm ad hu.nec in camera sua aspergatur acetum nec huiusmodi quæ uigilias excitant dormiat quantum potest & quando potest. Communiter enim in his propter frequentem ascellationem & multas alias causas somnus impeditur procuret omnes alias euacuationes,tā naturales quā ꝑternaturales sibi cōsuetas, præter eā quæ est ſm uentrē,quiescat quantum potest.uerum fricationes partium

superiorum aliquando conueniunt. Accidentia animi excef
siua communiter uitanda sunt. Gaudium tamen & uerecun-
dia moderata conuenit, hic enim mouent materias à centro
ad circunferentiam, & econtra, timor, desperatio, tristitia,
multum nocent, & ira agitat humores qui commoti amplius
fluūt. Sit parcus in cibo & potu in primis duobus aut tribus
diebus, & in reliquo tempore etiam non superflue comedat,
& iuxta posse prius notabiliter comedat antequam bibat, &
cibaria sua & proprie cum opus est stringere sint aliqualiter
spissa non fluentia, & in principio mensæ comedat aliquid
constringens, sicut pirum cydonium, aut diacitoniten, dia-
sorbon, & similia, in causa calida, & in frigida aromatizētur
cum mace, cinamomo, galāga, cymino præparato & similia,
& panis eius sit ex farina frumenti, uel hordei quibus etiam
parum farinæ milii aut panici posset addi cum opus est con-
stringere, & tunc neque sit salitus nec multum fermentatus,
& non primi diei, & non transcendens quartum diē, de quo
tamen parum edat. Et uinum suum in causa calida sit paucife
rum stipticum & debite lymphatum cum aqua calibeata, &
aliquando sint in ea cocta sumach, aut frustra sorbarum, aut
cydoniorum, aut parum tragacanthi & similium, sedat con-
stante uirtute in causa calida præstantior est aqua quàm ui-
num. Sed in causa frigida sit uinum stipticum mediocriter ui
nosum lymphatum cum aqua calibeata, in qua etiam aliquā-
do infundatur parum mastiches, & carnes communiter sint
ex pullis & auibus syluestribus bene conditionatis, & turtu-
res laudantur. Ex quadrupedibus hędi, cuniculi, & similes fa
cilis digestionis, paucarum superfluitatum, & extremitates
& omnes partes uiscosæ cōferunt ad retentionem. Et ex fer-
culis panicum, rizum, far, lentes, abiecta prima aqua, alaganę
& proprie conditæ cum caseo antiquo prius in aqua bullito
& exiccato postea triturato. Oua etiam conueniunt & pro-
prie apud debilitatem uirtutis, sed sint media inter fluentia
& dura, & apud modernos communiter cum testis suis co-
quuntur in aceto. Et ferculum ex acresta cum ouo conuenit,
sed contusum pulli & proprie pus assati alteratum acresta,
succo citri, arantii & similibus in causa calida, & cum calidis
in causa frigida, sicut mace, gariofil. est apud debilitatem uir
tutis conuenientissimum. Pisces cōuenientes sunt parui, pe-
trosi, lutii, temali, & strilii, auratæ, sardellæ, passeres, & simi-
les boni Kimi & facilis digestionis, & sint communiter assa-
ti in ueru, aut super craticula, & condiantur cum acresta sa-
pore de myrto & similibus in causa calida, sed in frigida aro
matizentur cum mace, galanga, gariophil. cinamomo, & si-
milibus. Ex fructibus conueniunt pira, cydonia, mespila,
sorbæ, in causa calida & proprie in principio mensæ, sed in
causa frigida, auellanæ, & fistica torrefacta &c. Et hæc de flu
xu in generali dicta, sufficiant &c.

TRACTATVS SECVNDVS
de speciebus fluxus sumptis à causa materiali subie-
ctiua continens duas partes distributas
in decem cap.

Prima pars est de speciebus fluxus sumptis à toto
quinque continens capitula.

De diarrhœa. Cap. I.

DIarrhœa apud græcos idem significans
quod fluxus apud latinos, deriuatum à
διαῤῥαιω idem significante q fluo, is. No-
men generis sibi uendicans eo quòd fre-
quentius cæteris fluxibus accidat. Est de-
scriptiue fluxus à toto unius plurium aut
omnium humorum præterquam sangui-
nis absque excoriatione intestinorum. Quapropter eius spe
cies distingui possunt secundum species humorum. Vt dica-
tur quædam cholerica, quædam phleg. quędam melancholi-
ca, quędam mixta. Cuius causa est multitudo aut malitia hu-
morum. Sed causa remotior est indebitum regimen in cibo
& potu quo huiusmodi humores multiplicantur, qui cum nō
sint apti in substantiam nutriti conuerti, nec aliter sensibili-
ter, aut insensibiliter expellantur, natura tandem monet ad
ipsorum expulsionem per uiam hepatis & meseraicarum ad
intestina, & tandem ad extra per uiam intestinorum & ani
quæ est uia facilior & naturæ magis conueniens &c. Et quā-
doque sunt in causa febres malignæ præcedentes chronice
aut acute hos humores corrumpētes & dimissio euacuatio-
nis consuetæ naturalis aut artificialis, & dimissio etiā exer-
citii consueti. Et in summa reliquum malum regimen sex re
rum non naturalium & annexorum, est enim mala aeris di-
spositio manifesta uel occulta frequenter huius fluxus causa
hos humores corrumpendo, aut uirtutes debilitando. Et
quandoq; est causa fluxus, prohibitio transitus nutrimenti ad
membra pp oppilationem, concurrente etiam debilitate at-
tractiuæ membrorum, aliquādo fit hic fluxus à medicina solu
tiua suo acumine aut multitudine, aut quia aliquid eius est
in intestinis aut meseraicis affixum continue nouam ad inte
stina attrahens materiam &c. Signa prognostica huius flu-
xus futuri. Et prognostica dispositionum inde sequentiū sa-
tis sunt ex generalibus manifesta. Similiter signa demonstra
tiua & rememoratiua ex suprascriptis facile patēt. Signa au-
tem particularia cuiuscunq; humoris fluentis sumūtur ex co
lore modo substantiæ & ex nocumentis quæ imprimunt in
membra per quæ transeunt. Et sunt reliqua signa coadiuuan
tia sumpta ex complexione, ætate, regimine præcedente, ar-
te, tempore anni, & huiusmodi. Cholericus quidem citrinus
est aut uiridis, & aliquando cum citrinitate tendit in rubedi
nem, & aliquando in nigredinem, & cholera uitellina simila
tur uitellis ouorum, & est crassa & citrina minus crassa, sed
multæ citrinitatis, & cholera minoris fame tendit in fuscū,
& est multum crassa. Prassina similatur succo prassii siue suc
co porri. Et zinaria colori uiridis æris, & est multum crassa,
& hæ choleræ faciunt punctionem & ardorem, & facile ex-
coriant partes per quas transeunt. Et complexio cholerica,
ætas iuuentutis, æstas, ars calida, regimen præcedens, multi-
plicant choleram, & reliqua huiusmodi adiuuant ad signifi-
candum. Sed phlegma est coloris albi. Et suæ species cogno-
scuntur ex colore, modo substantiæ, & ex nocumentis quæ
imprimunt mēbris, siue sit phlegma salsum, siue acetosum, &
sic de singulis speciebus phlegmatis. Et acetosum cum hoc
cognoscitur ex odore. Obseruanda sunt etiā reliqua cōsigni
ficantia sumpta ex cōplexione, tempore, anni, ætate, regimi
ne præcedente, & huiusmodi. Sed melancholia cognoscitur
ex nigredine uel fuscedine & acredine à qua fugiunt muscę.
Ex odore acri etiam cognoscit, & est genita per adustionem
melancholiæ naturalis, sicut genita per adustionē choleræ re
dolet amarum, & est ualde mala cito ducens ad excoriatio-
nē intestinorum. Naturalis autē habet odorē ponticum, nec
multum imprimit in intestina. Et quæ genita est per adustio
nē communiter habet odorem grauē & nigredinem lucen-
tem. Quæ uero per congelationem est odore priuata, & ha-
bet nigredinem remissam non lucidam, imo pallidam. Atten
de etiam reliqua consignificātia sumpta ex complexione &
aliis huiusmodi de quibus supra. Signa autem causarum tam
antecedentium quàm primitiuarum satis nota sunt sed pro
signis oppilationis cum est in causa fluxus recurre ad capitu
lum de fluxu oppilatiuo de quo infra & inter cætera fluxus
ab oppilatione membrorum quæ sunt ultra hepar est perio-
dicus, debilitatem autem attractiuæ membrorum significat
corporis debilitas & extenuatio.

Prognostica. Primum, cholera fluens per intestina cōiter
excoriat ante decimumquintum, phlegma ante trigesimum,
& melancholia ante quadragesimum, uerum cum hi humo-
res sint multum adusti frequēter excoriant in prima die uel
secunda, & phlegma aliquando excoriat propter difficilem
ab intestinis separationem.

Secundum prognosticum est aphorismus quartæ particu-
læ. Quibuscunque in ægritudinibus acutis, aut multi tempo
ris, aut abortibus, aut aliter extenuatis, id est, multum con-
sumptis & debilitatis fel nigrum sursum, idest per uomitum,
aut deorsum, id est per secessum exierit sequenti die, id est,
per paruū tempus post morietur, pro reliquis prognosticis
recurre ad generale capitulum &c.

Cura diarrhœe easdem septem exigit intentiones quæ
superius positę fuerūt in cap. generali, ad quod recurre, &
eas huic cap. accomoda sm exigentiam, & metire medici-
cinas

cinas illas intentiones complentes secundum exigentiã uirtutis, repletionis, temporis anni, & reliquorum quæ omnia apud prudentem medicum sunt consyderanda.

De fluxu sanguinis prouenientis à toto. Cap. 2.

FLuxus sanguinis à toto quantum ad quid nominis & quid rei satis est manifestus. Species proprie nõ habet sed solum quosdam modos secundum magis & minus differentes. Est enim qñq; multus, quandoq; paucus, qñq; nouus, aliqñ antiquus, qñq; continuus, nonnunquam interpolatus, quandoque criticus, aliquãdo symptomaticus. Eius cã est repletio uenarũ totius ex comestione multarum carnium & potu uini nigri crassi, quæ repletio non est diminuta per exercitiũ, neq; solitas euacuationes naturales, sicut per fluxum san. narium menstrualẽ aut hæmorrhoidalem, neque per euacuationes artificiales sicut per phlebotomiã & similes. Et forte fuit in causa membri mutilatio, unde superfluit sanguis qui debuit esse nutrimentum eius, quapropter natura stimulata misit hũc sanguinem ex uenis paruis ad magnas & ex magnis ad uenam chyli, & tandem per ramos uenę chylis disseminatos per hepatis gibbum mittit ad ramos uenę portæ sibi obuiantes disseminatos per concauum hepatis, & tandem per meseraicas ortum habentes à uena portæ trãsmittit ad intestina, & hic fluxus accidit in ægritudinibus acutis sanguineis, sicut in synocha & similibus & plerunque est ipsarum crisis, & aliquando hic sanguis per uenas emulgentes mittitur ad renes, & uenis ipsorum dilatatis, aut forte solutis per poros uritides mittitur ad uesicam, & fit mictus sanguinis, & aliquando recipit ad stomachum, & in uomitu. 2. lib. aliquando est sanitas, penes Aui. 13. tertii cap. proprio, & quandoque per poros cutis sub forma sudoris emittitur. Tertio de histo. animalium, licet hoc rarissimum sit, & quandoque causa huius fluxus est oppilatio membrorum quæ sunt ultra hepar, & aliquando debilitas attractiuæ ipsorum. Signa eius sunt regimen præcedens multiplicatiuũ sanguinis, & repletio totius etiam ad uasa uenæ sunt tumentes & facies rubicunda. Item, carentia euacuationum naturalium aut artificialium consuetarum, aut membri mutilatio signa huius cum prouenit ab oppilatione ponentur in fluxu hepatico, & oppilatiuo, & inter cætera fluxus est periodicus. Debilitatem autem attractiuæ membrorũ declarat corporis debilitas & extenuatio. Signa autem distinguentia hunc fluxum à fluxu sanguineo ab hepate stomacho & intestinis sunt causæ prædictæ absque nocumentis particularibus horum membrorum &c. Prognosticum. secundum plurimum curatur hic fluxus si debite tractetur, si uero indebite perducit ad casum uirtutis, & quando diu continuatur ad hydropem &c.

Cura. Si fuerit criticus dimittatᷣ quousq; natura toleret, & similiter si fuerit symptomaticus quem natura regulet & bene ferat. Si uero supfluerit aut alio modo fuerit naturæ im,ꝑportionatus, aut q̃a intestina excoriet, aut sit cũ aliis accidentibus molestis. Constringatᷣ primo remouendo regimẽ præcedens sanguinis multiplicatiuũ & præcipiendo regimẽ cõtrarium scilicet dietã extenuatiuã, & cũ hoc stipticã aut cõstringentẽ. Secundo minuendo sanguinẽ & diuertẽdo, quod fiat aut prouocando euacuationes consuetas si fuerit in causa earũ retentio scilicet fluxũ san. nariũ hæmorrhoidalem & menstrualẽ. ꝙ si non possint prouocari fiat phlebotomia his proportionata scilicet uenæ cephalicæ aut saphenarum, & si nulla talis retentio sit in causa phlebotometur basilica communis, si causa fluxus fuerit admixtio choleræ cũ sanguine ipsum fluere faciẽtis, & sanguis ab ea mundificetur cum decoctione prunorum, tamarind. myroba. citrinorum: cum qua colatura distemperetur rhabar. ℨ. 1. uel quantum suf. & hæc etiam educit materias communes & sanguinem si forte in intestinis coagulatus fuerit. ꝙ si causa fluxus sanguinis esset aquositas sanguini ꝑmixta educatur cũ decoctione myrabolanorum kebulorum, cui parum succi ireos, utputa. ℨ. s. uel. 1. ℨ. aut plus posset addi. uel potest exhiberi decoc. myrabolanorum kebulorum cum pauco turbith non confortati cũ zingib. Et tertio his non sufficientibus dentur retinentia sanguinem, stiptica, conglutinatiua, & ex propriis est succus plantaginis, uel consolidæ, uel caudæ equinæ. ℥. 1. uel. ℥. 2. cui. ℨ. 1. lapidis emathitis, aut dentur species luti & proprie armeni aut sigillati, & trochisci de karabe, & de terra sigil. sine opio & cum opio apud magnam necessitatem sunt præstantes, & philonium persicum, & ungatur hepar, & similiter dorsum ex directo uenæ chylis cum cerato sandalino cui bolus armenus, aut sang. dra. aut lapis emathitis, aut aliquis ex trochiscis suprascriptis sit admixtus aut epithimetur cum succo plantaginis, & aliquo ex pulueribus suprascriptis, & in causa frigida suprascriptis stipticis addatur thus, mastiche & similia, & in utrisque addatur aliquid aceti ad penetrandũ & constringendum. Et quarto ordinetur regimen stipticum non multiplicatiuum sanguinis, & bibat aquam ferratam sine uino nisi timeatur casus uirtutis, & tunc detur uinum nigrum stipticum cum eadem aqua lymphatum, & si in causa esset aquositas sanguini permixta detur trifera ferruginata ex arte Fenonis, confortetur cum lapide emathitis, aut cum aliquo ex trochiscis suprascriptis, & ordinetur regimen stipticum non declinans ad frigidum. quòd si nocumentum aliquod esset in intestinis, ut quia sanguis esset in eis coagulatus cum clysteri mundificante educatur, & si excoriatio sit in eis facta curetur medicinis dysenteriæ inferius ponendis. Cura autem fluxus sanguinei à toto ex oppilatione procedẽtis ponetur infra in fluxu hepatico, & in fluxu oppilatiuo. Sed cura fluxus sanguinei ex debilitate attractiuæ membrorum perficitur cum frictione corporis, & exhibitione uini subtilis & rerum facile penetrantium & similium.

De fluxu diuersorum colorum. Cap. 3.

FLuxus diuersorum colorum qui etiam est à toto, quantum ad quid nominis, & quid rei satis manifestus est. Apparẽt enim in egestionibus colores diuersi ualde, sicut albus, niger, subniger, citrinus obscurus, citrinus clarus, similiter uiridis diuersorum modorum rubeus obscurus, rubeus clarus morellus, & in summa fere non est imaginabilis color qui non appareat. Imo interdum in una ascellatione multiplices colores apparebunt. Eius causæ & signa sunt regimen præcedens diuersum & dyscrasia corporis diuersa, ita ut sit necessarium diuersos effectus prouenire &c. Prognosticum secundum plurimum curatur si debite tractetur.

Cura. Si fluxus fuerit uirtuti & repletioni proportionatus sinatur regimini naturæ, & solum æquetur regimen & discrasia corporis diuersa. Si uero nimis superfluat constringatur ut non ita repente fluat. Subita enim & multa euacuatio à natura non toleratur. Modi constringendi sunt manifesti ex his quæ superius in cura generali fluxus dicta sunt. Si uero fuerit tardus & diminutus natura adiuuetur prius mundificando corpus cum his quæ diuersos humores euacuant, nõ exsoluentibus, sed stipticis, sed derelinquentibus in intestinis & uiis ductum uestigium constrictionis, quorum copia suprahabita est in cura generali. Et si fuerit multa plectoria cum uirtutis constantia, & in habitudine carnosa fiat phlebotomia ex saphenis, si retentio fluxus nenstrualis aut hæmorrhoidalis fuerit in causa. Si autem nihil tale fuerit phlebotometur basilica uel communis. Secundo æquetur regimen & corporis complexio, ita ut ad proportionalitatem quãdam naturæ conformem ducatur omnium membrorum complexio, quæ ergo superflue lapsa sunt corrigantur cum interius & exterius applicitis, & tam cibalibus quàm medicinalibus & omnium membrorum & proprie nutrimentorum uirtutes confortentur cum propriis stipticitate moderata participantibus & euacuationes consuetæ procurentur tam naturales quàm etiam præternaturales diu consuetæ. Et in summa hic obseruetur documentum Aui. 14. tertii. tract. 4. c. 1. quod quandoque est in expulsionibus diuersorum colorum lenitas scilicet quando expellitur quantum & quale, & qualiter oportet. Et errant qui tenent hos colores diuersa in omni dispositione, scilicet ante completam mundificationem. Et uehementior error eius est qui tenet eos cum oppilatiuis, constipatiuis, qui retinendi sunt mundificando discrasiam corporis diuersam alterando & membra confortando.

De fluxu liquefactiuo. Cap. 4.

FLuxus liquefactiuus qui etiam est à toto quantum ad quid nominis & quid rei est satis manifestus. Est enim fluxus per quem humiditates membrorum substantia-

les educuntur. Species siue modi eius diuersificantur secundum eius quod egreditur diuersitatem, & consequenter secundum diuersitatem membrorum à quibus fit liquefactio & dissolutio. Quandoque enim fluentia sunt alba uiscosa, nõ tñ unctuosa, & oleagina, & proueniunt ex dissolutione membrorum radicalium, & sunt sicut uirus subtile album, & si est ex liquefactione musculorum & carnis rubeæ sunt sicut uirus rubeum. Quandoque uero sunt unctuosa & oleagina, & proueniunt ex dissolutione adipis & pinguedinis, & si pinguedo dissoluta fuerit recẽs exeuntia sunt alba, & si antiqua sunt citrina, & si ex dissolutione adipis renum sunt magis cõglobata &c. Causæ huius fluxus sunt omnia corpus prçter modum calefacientia, & exiccantia, siue sint intrinseca, siue corporea sicut febres fortes & diu durantes, tàm heticę quã humorales, & causæ magis remotæ sunt ulcera & apostemata membrorum nobilium & corporum parua resistẽtia, quia sunt mollia, aut ex ætate sicut pueri, aut ex complexione & habitudine sicut illi q̃ habẽt lacertos molles & humidos &c.

Signa sunt ipsæ causæ præcedentes & concomitantes, corpus liquefacientes, necnon effectus inde sequentes sicut exeuntia de quibus sermo præcessit, necnon corporis consumptio & arefactio, & etiam ipsa urina quæ apparet unctuosa & oleagina in superficie, imo aliquando notabilis pars eius, sicut oleum & pinguedo liquefacta alba, uel citrina secundũ dissolutionem adipis recentis uel antiqui, & hoc quando fit dissolutio multi adipis & pinguedinis. & si apparet conglobata separata & supernatans magis est ex dissolutione adipis renum iuxta aphorismum, quibus uero pinguis hypostasis & conglobata nefreticum significat, si uero urina fuerit alba similis lacti uel spermati non unctuosa magis ex liquefactione radicalium peruenit &c.

Prognosticum. Fluxus liquefactiuus ex dissolutione adipis uel pinguedinis curabilis est, & proprie cum non est ex dissolutione pinguedinis antiquæ, non tamen apud negligẽtes parum exercitatos, & proprie curabilis est si causa eius posset remoueri. Vbi enim pendeat ab apostemate fixo in membro nobili intrinseco, aut ab ulcere pulmonis & similiũ etiam incipiens esset incurabilis, si uero proueniat ex dissolutione membrorum radicalium si notabilis est, est incurabilis. Huius fluxus cura duplicem exigit intentionem. Prima est remotio causæ immediatæ liquefactionis scilicet caliditatis & sicc. liquefacientis. Secunda est eius quòd deperditum est restauratio. Prima intentio completur cum remotione causarum caliditatem illam & siccitatem conseruantium, siue sint febres putridæ, siue ulcera aut apostemata, quæ qualiter debeant curari ex suis capitulis perquiratur. quod si remoueri non possint non est ingenium nisi in prolongatione uitæ, quæ tamen magis potest dici mors quàm uita. Intendẽdum est ergo siue huiusmodi causæ fouentes caliditatem remoueri possint, siue non ad ipsius caliditatis & sicc. alteratio nem cum frigidis & hu. stipticis & uiscosis, quæ tamen non sint multum frigida, ne calorem naturalem extinguant qui debilis est, neque multum stiptica, ne transitum nutrimenti prohibeant ad membra. ex complentibus autem hanc intentionem quædam sunt medicinæ, quædam cibi medicinales. Medicinæ autẽ quædã exterius applicantur sicut fronti, tẽporibus, & cerebro anteriori, quædã cordi, quædã hepati, quædã dorso, spinali, medullæ, & renibus, & quædã partibus extremis, & oẽs hæ sint frigidæ & hu. magis aut minus ẽm corporis dyscrasiam & fortitudinem caliditatis innatæ potentis scilicet tolerare & moderata stipticitate participantes maxime quæ applicantur principalibus magis ad confortandũ quã ad constringendum, & communiter nisi calor innatus sit ualde debilis actu frigidę applicẽtur, aut saltem nõ calidæ, & balnea ex lacte aut ex his qui in hectica fieri cõsueuerũt sunt in hac præstantia. Medicinæ autẽ suprascriptæ ex cap. hecticę colligantur, similiter medicinæ quę interius sumuntur sint frigidæ & hu. maiori tamen stipticitate, & uiscositate participantes ut melius prohibeant liquefactionẽ. Et quæ clysterizantur sint similiter conditionatæ sed magis stipticę. Cibi aut sint frigidi & hu. aliqualiter stiptici paucarum superfluitatum præbentes nutrimentum bonum, uiscosum, & solidum ne facile liquefiat, & cum hoc sint facilis digestionis, sicut est uinum nigrum stipticum cum aqua calibeata, aut infusionibus tragacanthi, debite lymphatum, & ex carnibus pulli cuiuscunque generis phasiani, perdices, coturnices, franquillini, & similes, cõditi cum acresta aut uino cydoniorum, aut in gelatina, aut cum sumach myrto & similibus. Et oua sorbilia cocta in aceto & aqua ros. Et genera lactis in quibus sit extinctum ferrum & proprie mulieris, deinde asinę, deinde capræ, deinde ouium, deinde uaccinum, & caseus recens, & pisces bene conditionati, & ex granis far, hordeum, spelta, amylum, & similia, sed melius est Kist eorũ. Et ex herbis, cucurbita, portulaca, lactuca, sed acetosa est propria, & cibaria sua quandoque immiscentur cum puluere gummi, tragacanthi, coriandri quod est proprium: inspissat enim humiditates & uiscosas facit & membris adhęrentes, & propterea minus liquefactibiles, & adhoc Karabe confert & folia usneæ, & est res albi coloris collecta super arboribus sunt in hoc ꝓpria & hæc sua stipticitate tẽperata paulatim fluxũ stringunt nõ repente, & ẽm hanc intentionem facile fieri possent composita, sicut marzapanis & electaria restauratiua & sibi similia. Secunda autem intentio scilicet humidi restauratio perficitur cum similibus cibis quorum præcessit rememoratio & uirtute existente debili pluries in die sunt cibandi.

De cholerica passione. Cap. 5.

CHolerica passio, est descriptiue motus uehemens materierum ex indigestione corruptarum ad expellendum à corpore cum labore & acuitate uirtutis expulsiuæ tanta ut propter multitudinem & acuitatem materiæ fiat uomitus & secessus simul &c. Complemẽtum huius cap. quo ad species, causas, signa, prognostica. Et curam quęre supra in tractatu de passionibus stomachi.

Secunda pars est de speciebus fluxus sumptis à membris particularibus continens capitula sex.

De fluxu cerebrali. Cap. 6.

FLuxus cerebralis est qui fit propter catarrhum à cerebro ad stomachum, & tandem ad intestina descendentem multoties corrumpentem cibum & facientem ipsum fluere, & descendentem simul cum eo propter suam lubricitatem & expulsionem factam ab intestinis.

Causæ huius fluxus sunt omnia quæ catarrhum multiplicãt, siue corporea sint, siue incorporea, & maxime ẽm plurimum mala complexio frigida cerebri & humida, & aliquando calida & hu. quæ ratione caliditatis attrahit & ratione humidi resolutionem impedit, unde neque fit nutrimenti debita conuersio, nec superfluitatũ propriarum, aut, cõium resolutio, aut per proprias regiones euacuatio, quapropter descendentes per colatorium, aut alias uias occultas ad stomachũ deriuantur, & sunt ẽm plurimũ phlegmaticę. Item, uapores qui à membris inferioribus & maxime à stomacho ad cerebrum eleuati à frigiditate sua & humiditate condensati sunt frequenter in causa, multiplicantur autem & ad cerebrum eleuantur propter debilitatem suarum digestionum, & quia non possunt per alias regiones sensibiliter aut insensibiliter expelli & frequenter pororum oppilationes &c. Species non habet nisi quosdam modos secundum magis & minus differentes, ut quia aliquis est nouus, aliquis antiquꝰ & similes, &c.

Causæ autem primitiuæ sunt aer frigid. & humid. & uentosus, auster enim caput implet, boreas exprimit, & statio sub radiis solis, aut lunæ capite repleto. Item cibi difficilis digestionis, uaporosi, & potus nimius, & præcipue uini uinosi, & somnus multus, & proprie meridianus, & immediate post crapulam aut ebrietatem. Item, retentio euacuationum consuetarum, & quies multa, & exercitium forte inconsuetum, capite etiam repleto & coitus multus debilitans cerebrum & membra naturalia. Item, accidentia animæ, sicut tristitia, nimium studium, cogitationes profundæ, & similia &c. Signa fluxus cerebralis sunt primo signa corruptionis complexionis cerebri scilicet frigiditatis & hu. secundum plurimum, sed caliditatis & hum. rarius, & adsunt signa catarrhi, quia sentitur in gutture titillatio quædam, & descensus eius per mery, quem quandoque sentiens deglutit.

deglutit,& cum peruenit ad ſtomachum ſentitur frequenter
grauedo,& aliquando nauſea,& quandoque dolor, & appa-
ret in egeſtionibus cibus indigeſtus cum mucis phlegmati-
cis,& habet periodos ſecundum aggregationem materiæ ca
tarrhalis magis in ſomno,& poſt expergefactionem deſcen-
dit,& quandoque deſcendit in ſomno,ita ut ſentiatur patiẽs
deglutire. Et differt à lubricitate ſtomachi,quia illa non ha-
bet periodos,ſed quacunq; hora cibus aſſumitur deſcendit,
& ẞm plurimum eſt ſine mucis phlegmaticis, & econtra ue-
ro fluxus cerebralis eſt cum exitu humorum catarrhaliũ abſ-
que cibo,& aliquando abſque alia fœcum admixtione, nec
adſunt in lubricitate ſigna corruptionis complexionis cere-
bri nec ſigna catarrhi quæ apparent in gutture & mery & in
ſtomacho poſtquam deſcendit,de quibus dictum eſt.

Prognoſticum. Huius fluxus cura facile perficitur ſi catar
rhus poteſt prohiberi,quapropter in ſenibus eſt huiuſmodi
cura difficillima &c. Cura huius fluxus ſeptem exigit intẽ
tiones,ſcilicet euacuationem,diuerſionem,cerebri rectifica
tionem,ſiſtionem ſtomachi, & inteſtinorum mundificatio-
nem,& ipſorum confortationem,& debitum regimen ſex re
rum non naturalium ſecundum exigentiam intentionum.
Prima intentio in catarrho frigido aut mixto completur cũ
pilulis de hiera ſimplici,aut de hiera compoſita,aut cum aga
rico uel cum huiuſmodi. Recipe pilularum de hiera ſimpli-
ci.ʒ.1.agarici præparati,myrabolanorum Kebulorum ana.
ʒ.s.cum aqua menthæ,aut maioranæ,aut cum uino formen-
tur pilulæ.15.de quibus ſumantur.5.aut.7.ſecundum exigen
tiam mane,aut completa digeſtione cibi præcedentis, & a-
pud maiorem neceſsitatem pilulis de hiera ſimplici, poteſt
addi aliquid cochiarum.& in calido euacuetur cum pilulis
aſſaiaret,quibus apud neceſsitatem poſſet addi aliquid mo-
dicum aurearum. Sed cauendum eſt cum adſit fluxus ne for-
tia ſoluentia nimium ſoluant & ſtomachum debilitent & in-
teſtina,propterea bonum eſt cum medicinis ſoluentibus ſu-
praſcriptis aliquid myrabolanorum miſceri. Digeſtiua autẽ
ſi eis opus ſit ſunt in materia frigid. mel roſ.ſyrupus de ſtœca
dos,& his poſſet admiſceri aliquid thuris ad confortandum
& incraſſandum,& in calido iulep roſaceum de myrto, & ſy
rupus de papauere,& debent hi ſumi cum aqua leuiter cali-
beata,ſed in cauſa frig.ſit in ea infuſum aliquid thuris, ma-
cis,nucis muſcatę,& ſimilium. Diuertatur iuxta ſecundam
intentionem materia catarrhalis fluens uel fluxura,& ſimili-
ter uapores caput petentes omni genere diuerſionum com-
munium,& cum aliquibus propriis, maxime caputpurgiis
& deſiccatoriis, & tandem cauteriis commiſſuræ coronali
applicitis. maſticatoria uero & gargariſmata ſunt mihi ſu-
ſpecta ne amplius materiam ad ſtomachum præcipitent &
diuerſificentur caputpurgia ſecundum materiæ diuerſitatem
& ſenſus acuitatem & ſimiliter ueſicatoria & cauteria. Con
fortetur autem cerebrum iuxta tertiam intentionem cũ ex-
terius applicitis,ſicut ſacculo maxime applicito ſuper com-
miſſura coronali facto ex ſale uſtulato,ſandarace, radice ne-
nufa.exiccata.ana.ʒ.2.ſpicæ,myrrhæ,ana.ʒ.1.& hic ſacculus
aliqualiter calefactus ſuper latere cal.aſperſo uino,& pauco
aceti bis in die applicetur,& ſumpta interius ſint diamuſcus
& diambra in cauſa frigida,& zuccarum roſaceũ in cauſa cali
da myrobalani quoque chebuli conditi optime ualent in cõ-
fortatione ſtomachi & capitis,& cum hoc comprimendo e-
uacuãt,& trifera ferruginata eſt propria ex arte Phœnonis,
ſed in confortatione ſtomachi ſuperflue remolliti, & aroma
ticum roſaceum eſt proprium in utriuſque cõfortatione, &
in cauſa mixta aut frigida. Siſtatur autem catarrhus frigid.
iuxta quartam intentionem multis modis,ſed maxime tenen
do in ore thus aut ſpicam,& thus deglutitũ poſt cœnã opti-
me confert, ſed in calido teneatur in ore ſemen papaueris
al.diacodion,terra ſig.lutum armenum,aut aliquid ex eis de
glutiatur,& quandoque oportet uti narcoticis,ſed poſtpona
tur quantum eſt poſsibile. Suffumigia etiam facta cum thu-
re,ſandaraca,coſto,laudano, xyloaloe ſingulariter aut con-
iunctim,& proprie ſi cum reſina & pice incorporentur opti
me ualent ad ſiſtendum catarrhum,& ad cerebri confortatio
nem. Mundificetur autem ſtomachus iuxta quintam intẽtio-
nem cum uomitu,& proprie ſi nauſeauerit. Et ſtomachus &
inteſtina mundificentur cum clyſteribus aut ſolutiuis leui-
bus ſicut pilulis de hiera ſimplici cum pauco myrabolanorũ.
Deinde confortetur iuxta ſextam intentionem cum ſtipticis
& aromaticis,& prohibentibus effuſionem materiæ ad ipſa.
Et ex propriis eſt thus,ſpica,capilli ueneris, maſtiche, ma-
cis,& ſimilia. Et ſi qua ſit diſcraſia impreſſa in ſtomacho & in
teſtinis frigida cum calidis amoueatur, ſicut ſunt cortex ci-
tri,zingiberis,ameos,cortex thuris,& ſicut aromaticum ro.
theriaca,mitridatum uſque ad aquam uitis, & ſimiliter cum
exterius applicitis. Calida autem remoueatur cum frigidis
confortãtibus, ſicut diarrhodon abbatis,zuccharum roſ. & ſi
militer leuiter ad frigidum declinantia applicẽtur exterius.
Aer iuxta ſeptimam intentionem declinet ad ſiccum & ad tẽ
peramentum in actiuis,aut leuiter ad calidum. Caueat à uẽ-
tis & à ſtatione ſub radiis ſolis aut lunæ,teneat caput pannis
mediocriter coopertum inſpecta eius diſcraſia,ſed reſiduum
corporis magis calidum. Vitet uinum quantum eſt poſsibi-
le. Sed bibat aquã mellitam uel zuccharatam,aut uinum ru
beum optime lymphatum & proprie aqua aliquantulum ca-
libeata. Et ſint cibi eius facilis digeſtionis non uaporoſi ad
ſiccum declinantes,non comedat brodialia in cœnis. Poſt ci
bum ſumat aliquid cydonii,aut piri cocti aut conditi, aut co
riandros ſemi confectos,aut ſaltem præparatos. Non dor-
miat in die iuxta poſſe,& tardet ſomnum poſt cęnam quæ ſit
leuis, dormiat capite eleuato ad alterum laterum declinan-
te,ita ut humiditates ſint pronæ fluere per nares. Procuret
uomitum ſi nauſeauerit immediate poſt ſomnum. Et cæteras
procuret euacuationes per conuenientes regiones. Exerci-
tetur ſtomacho ieiuno, ſed exercitium ſit magis longum
quàm forte aut intenſum. Et frictiones aliquando ſuppleant
uicem exercitii. Sit ſperãs & gaudens,uitet triſtitiam & lon
gum ſtudium,& nimiam ſolicitudinem.

De lienteria ſiue fluxu ſtomachico. Cap. 6.

Lienteria lubricitas ſtomachi, lenitas eius,fluxus ſto-
machicus ſunt termini ſynonymi, & dicitur lienteria
à λεῖον quod eſt lene & ἔντερον inteſtinũ, id eſt,lenitas
inteſtinorum. Propterea diffinierunt quod eſt lenitas
ſtomachi & inteſtinorum, eſt enim tunc eorum ſuperficies
lenis non aſpera,ſicut debet eſſe in diſpoſitione naturali. Eſt
autem deſcriptiue aſperitas inęqualis ſuperficiei ſecundum
corpus durum,quę naturaliter debet eſſe in ſuperficie intrin
ſeca ſtomachi propter retentionem,cũ enim ſtomachus pri-
mæ digeſtionis organum ſit principaliter ordinatum ad dige
rendum cibum & potum ſibi ab ore per mery delatum quẽ
digerere non poteſt niſi ipſum debito tempore retineat, cũ
actiones naturales non fiant niſi in tempore,fuit à natura ſa-
pienter ordinatum ut tunicæ ipſius ſtomachi cum uillis ſuis
corrugarẽtur,& ſuper cibo contraherentur clauſo portina-
rio ut fieret immediata adhæſio cibi ad ſtomachum & econ-
tra,& nullum caderet uacuũ inter ipſos,ſic enim duæ ſequũ-
ter utilitates.una eſt retentio cibi debito tempore quæ ma-
xime perficitur per ſuperficiem intrinſecam aſperam ex tu-
nicarum corrugatione prouenientem.altera eſt cibi bona di
geſtio,& in chylum tranſmutatio quæ perficitur per bonam
ſtomachi cibo digerendo adhæſionem. Si ergo ſtomachus de
bens eſſe naturaliter aſper fiat lenis læderetur immediate re
tentiua,& conſequenter digeſtiua,& ægrotabit ægritudine
quæ dicitur ſecundum eſſentiam ſuam lenitas oppoſita aſpe-
ritati quæ ſub creatura continetur. Et ẞm accidens immedia
tum dicitur lubricitas,& ẞm mediatum dicitur lienteria quę
deſcriptiue eſt fluxus indigeſti. Primo enim lenitur ſuperfi-
cies ſtomachi interior, deinde ex ea deficit retentiua & lu-
bricat chylus,ex quo conſequenter deficit digeſtiua,ultimo
cibus indigeſtus emittitur &c.

Hic fluxus ſpecies non habet niſi quaſdam improprias dif
ferentias ſecundum magis & minus,aut ſecundum diuerſita
tem ſuarum cauſarum. Eſt enim quædam lienteria in qua e-
mittitur cibus & potus omnino iudigeſtus,& in ea quantita
te in qua eſt aſſumptus. Eſt etiam alia ſpecies leuior in qua
cibus totus emittitur, ſed non omnino indigeſtus ſicut aſ-
ſumptus eſt. Et eſt tertia ſpecies leuiſsima in qua non totus,
ſed aliqua parte eius bene in chylum conuerſa, aliqua uero
refugiente digeſtionem emittitur indigeſtus. Similiter poſ
ſunt aſſignari ſpecies ſecundũ diuerſitatem ſuarum cauſarũ

ut quod aliqua pendet à cauſa primitiua,ſicut à cibo aut medicina,& aliqua à cauſa corporea,ſicut ex nocumento ſtomachi & membrorum ſibi communicantium.

Propterea cauſas huius fluxus abſoluamus incipiendo à primitiuis ex quibus eſt medicina ſolutiua, cuius aliquid eſt in ſtomacho aut inteſtinis,prius autem in orificiis meſeraicarum derelictum materiam à membris circunſtantibus attrahens ad ſtomachum & inteſtina,quibus uirtus grauata ſimul cũ illis cibũ expellit. Et aliquando cũ periodis materia in determinato tempore aggregata ſufficiente ſtimulare expulſiuam,aut debilitare contentiuam.Quãdoque à cibo,aut propter ſui quãtitatem,aut qualitatem,aut malum ordinem, aut quia non ſumitur in tempore conuenienti, aut quia non debite præparatur, aut quia non fit debita ciborum mixtio adinuicem, aut quia nõ ſeruatur debitus ordo ſumpto cibo. Cibus enim quantitatis multæ grauando retentiuam eſt cauſa fluxus, & ſi corrumpitur propter diminutã decoctionem corrumpitur ad acetoſum. Cibus autem paruæ quantitatis interdum eſt cauſa fluxus cum propter magnam proportionem uirtutis digerentis corrumpitur ad fumoſum, & ſtimulando expulſiuã eſt cauſa fluxus. Secundus cibus malæ qualitatis,ut puta grauis & craſſæ ſubſtantiæ,ſicut fabæ, caro buffali,& ſimilia debilitando cõtentiuam eſt cauſa fluxus etiam ante eius digeſtionem,& ſalſedo cibi acuitas & acetoſitas irritat ad expulſionem ante digeſtionem,ſicut allia,piper, acetum & ualde ſalſa,& uẽtoſitas ſicut in fungis malis, & uelox cibi corruptio ſicut lac. Et cibus multæ aquoſitatis,ſicut ceraſa,pepones,uuæ,& ſimilia,& fluxibilia ualde, ſicut brodia & unctuoſa faciũt ad lubricitatem, & cibi,quorum multum parum nutrit,ſicut olera,conturbant enim ſtomachum,cum parum cedat in nutrimentum, plurimum in ſuperfluitatem. Item,cibus qui nõ eſt conueniens homini cum ſua proprietate contraria toti ſpeciei,ſicut fœnum,carnes crudæ, & cibi animalium,non hominum, aut qui eſt contrarius uni homini,ita quod non alteri cum ſua proprietate materiam inſequente, ſicut cancri qui ſolebantur amicum meum ſoluere, & in eo fluxum prouocare toties quoties cancros comederet. Tertio ratione mali ordinis fit fluxus cum præmittitur cibus lubricus facilis digeſtionis, & poſtponitur ſtipticus: aut quando poſtponitur cibus facilis digeſtionis,& corrumpitur, eſt cauſa fluxus corrumpendo quod eſt ſub ſe, & irritat naturam ad expellendum. Quarto quando ſumitur in tẽpore non conuenienti,ſicut cũ ſumitur cibus præcedenti nõ dum digeſto: aut cum tardatur cibus poſt famem replentem ſtomachum malis humoribus,fit vt corrumpatur, & tanquã ſuperfluum expellatur. Quinto non debita præparatio,ſicut quando non bene coquitur aut minus excoquitur, aut frigidus non comeditur,& ſimilia. Sexto mala ciborum mixtio, ſicut quando ex inciſiuis, abſtergentibus, ſalſis, vnctuoſis fit mixtio &c. Septimo indebitum regimen poſt cibũ eſt cauſa fluxus,ſicut potus multæ aquę poſt cœnam eſt cauſa,cur cibus lubricet. Quanquam aliqui ex tali potu credant ſe bene digerere ſed falluntur,quia non digerunt,ſed ſic videtur eis, quia cibus deſcendit indigeſtus et citius quàm ſolebat. Similiter qui ſe exercent inordinate poſt cibum, aut coeunt, aut incurrunt timorem,iram,& huiuſmodi accidentia extrema. Aer quoque humidus ſuperflue adiuuat ad fluxum, & etiam qualitercunque multum diſcraſiatus,eſt enim cauſa debilitatis virtutis contentiuæ,aut corruptionis humorum qui corrupti ſunt cauſa fluxus. Ex parte vero ſtomachi eſt mala cõplexio frigida & humida,maxime debilitando contentiuam ratione humiditatis,& ratione frigiditatis digeſtiuam: licet enim frigiditas vtranque debilitet multum, humiditas multo magis lædit contentiuam quàm digeſtiuam,quamquã caliditas & ſiccitas cum excedunt ſint cauſa fluxus debilitando contẽtiuam & digeſtiuam,ſicut in propinquis morti. Omnis enim moderata diſcraſia deiicit actum propriæ virtutis ſecũdo techni. Secunda cauſa ſunt humiditates phlegmaticæ ſtomacho adhærentes,ſiue in eo congeſtæ, ſiue aliunde defluxæ quæ non ſinunt cibum figi in ſtomacho, vel tanto tempore remanere vt digeratur,& poteſt eſſe quòd eorum præſentia ſtomachus non ſit læſus,ſicut neq; dicimus hominẽ lęſum in virtute retentiua manuum habentẽ manus oleo inunctas, quamuis non bene retineat,ſecundũ plurimum,tamen ſi prolongaretur in ſtomacho lædunt retentiuam & digeſtiuam. Similiter præſentia humoris cholerici aut phlegmatici ſalſi pungentis & ſtimulantis expulſiuam non ſinit cibum figi. Ventoſitas etiam non ſinens ſtomachum adhærere cibo eſt cauſa vt corrumpatur & expellatur. Tertia cauſa, ſunt vlcera puſtulæ aut apoſtema ſtomachi tantum dolorem inferentia vt non toleret cibi cõtactum, quapropter irritatur expulſiua ad expellendum. Item,dolores ſtomachi à quacunq; cauſa contigerint. Quarta cauſa,poſſet eſſe apoſtema & vlcera membrorum ſibi vicinantium,ſcilicet diaphragmatis,hepatis,inteſtinorum gracilium,& colon,qui ſuperequitat ſtomachum,& ſimiliter ipſorum dolores. Eſt tamen aduertendum liẽteriam, quamuis ſit principaliter paſſio ſtomachi cui principaliter debetur cibi digeſtio, eſſe etiam paſſionem inteſtinorum & proprie ſuperiorum,quorũ actio eſt in cibo prædigeſto in ſtomacho ad complendam eius digeſtionẽ,licet virtus retentiua non inſit eis per virtutem in eis repertam, ſed ſolum per ipſorum circunuolutionem,vt voluit Gal.

Signa lienteriæ ſunt ipſa lienteria, ſcilicet exitus cibi & potus indigeſti. Differt tamen lienteria ſtomachi à lienteria inteſtinorũ. Nam in inteſtinali egreditur cibus notabiliter digeſtus,cum ipſius digeſtio principaliter in ſtomacho perficiatur. Sed in ſtomachali ſiue ſtomachica ſecundum plurimum notabiliter indigeſtus,& adſunt nocumenta inteſtinorum cum ſanitate ſtomachi,vel ecõuerſo,& diſtinguitur per locum doloris, & cuiuſcunq; alterius nocumenti ſenſati, an ſit in regione ſtomachi,vel inteſtinorum. Item, ex ægritudinibus quæ præceſſerunt an fuerint in ſtomacho,ſicut nauſea, ſubuerſio, vomitus,& ſimiles,an fuerint in inteſtinis,ſicut colica,dyſenteria,& ſimiles,quæ magis in inteſtinis appropriãtur,& vomitus ſaniei, & ſanguinis cum dolore circa ſtomachum ſenſato,ſiue præſens,ſiue antecedens ſignificat lienteriam eſſe ſtomachicam cum ſanies, & ſanguis inteſtinorum male poſſet euomi niſi magna eſſet oppilatio in inteſtinis ſicut in ileo. verũ ſanies & ſanguis ſtomachi facile poteſt per ſeceſſum expelli, & differt à fluxu cerebrali,quia liẽteria ordinem non habet neq; periodum, ſed quacunque hora cibus aſſumitur,& proprie difficilis digeſtionis egreditur. Cerebralis autem ordinem habet & periodos, vt ſupra.

Signa cauſarum ſi fuerint primitiuæ ſicut medicina,cibus potus,& aer,& alia quæ ſuperueniunt ſumpto cibo, ſcilicet exercitium & ſimilia ſunt præceſſio ipſarum cauſarũ. Et quãdocunq; talis cauſa præceſſit,vt quia talis ſumptus eſt cibus, aut aliqua ex cauſis iam dictis ſemper ſequitur talis effectus ſcilicet lienteria & nulla tali cauſa præcedente non ſequitur lienteria. Et ſi eſt cauſa medicina ſolutiua interdum ſentitur dolor & punctio,& ſapor eius eſt ex eis quæ hoc facere conſueuerunt,ſicut eſt agaricum aut colocynthis conſumitur in ſubſtantia niſi ſit infuſa, ſicut oxymelle &c. Signa malæ cõplexionis frigidæ & hum. ſtomachi ſine materia ſunt albedo faciei,& linguæ,paucitas ſitis,& tarda digeſtio,frequẽs corruptio cibi ad acetoſum cum oxyremia, multitudo ſputi, & non eſt grauitas ſtomachi neque nauſea. Sed ſi ſit cum præſentia materiæ phlegmaticæ,adſunt ſigna ſupraſcripta,& cũ hoc grauitas & frequẽter ſtomacho ieiuno adeſt nauſea, ſubuerſio,vomitus phlegmatis, quod etiam frequenter ſeceſſu educitur, & ſi in cauſa eſt ventoſitas ſentitur motus ventoſitatis per ſuperius aut per inferius & rugitus & dolor,nunc iu vna parte,nunc in altera. Et ſi in cauſa ſit mala complexio calida & humores calidi adſunt ſigna cõtraria ſupra ſcripta, & eorum ſapor in eructatione ſentitur & frequenter vomitu aut ſeceſſu emittentur,& cum hoc ſunt ſigna generalia ex complexione,habitudine, ætate,tempore, regimine præcedẽte & ſimilibus, quæ malæ complexioni calidæ aut frigidæ atteſtantur. & phlegma ſalſum cognoſcitur ex ſapore ſi euomitur, & ex ſubſtantia ſua ſubtili & acuitate & mordicatione teneſmo ſi per ſeceſſum emittitur. Et ſigna vlcerum ſunt vomitus ſaniei & eructatio redolens ſaniem, & ſeceſſus ſaniei multum commixtæ fæcibus propter longum cum chylo & fæcibus inceſſum. Et ſi vlcera ſunt in inteſtinis raro vel nunquam ſanies euomitur, neq; eructatio eſt redolens odorem eius,ſed ſolum per ſeceſſum emittitur,& ſumpta per os ſi acuta ſint ardorẽ inferunt quando vlcera ſunt in ſtomacho, ſed in inteſtinis minime. Et apoſtemata cognoſcuntur ex tumore,

more, duritie, grauitate, dolore continuo, febre continua. & bothor cognoscuntur ex punctione, & mordicatione, & frequenter apparent in ore propter continuationem pelliculæ oris cum pellicula stomachi, & facile possunt in causis communicare. Et si apostemata sint in intestinis adest colica & lienteria ex debilitate retentiuæ, distinguitur à lienteria ex debilitate digestiuæ, quia in prima cum cibus assumptus est statim emittitur, & proprie cum homo sedet vel incedit, sed paulatim existente fere semper aliquo conatu ad retinendum, & proprie cum expulsiua non est valde fortis, & apparet in cibo aliqua digestio secundum moram eius in stomacho, sed in secunda ex debilitate digestiuæ cibus notabili tempore retinetur, postea tandem indigestus per superius aut inferius emittitur. Et frequenter apparent signa corrupta digestionis.

Prognostica. Primum est aphorismus quintæ particulæ, scilicet in diuturnis lienteriis ꝙ oxyremia superueniēs prius non existens bonum. & est sensus ꝙ oxyremia, id est eructatio redolens acetum vel acrestam superueniens prius nō existens bonum est per viam signi, significat enim cibum immutari cum prius non immutaretur, & sic bonū est & præcipue si redoleat odorem aceti cum magis actionem caliditatis significet. Si autem oxyremia præcessisset lienteriam, aut simul cum ea inchoasset, siue diu durasset, siue non, non est bonū signum, significat enim phlegmatis acetosi, aut melancholiæ acris præsentia in stomacho aut magnam distemperantiā stomachi ad frigidum, quorum nullum est bonum. Dicunt etiam quidam esse bonum per viam causæ quia res acetosæ phlegmata incidunt, sed in hoc casu arbitror hoc paruum iuuamentum. Secundum prognosticum, lienteria succedens fluxibus antiquis, & ad chronicas ægritudines mortalis. Tertium, lienteria sequens malam complexionem frigi. & hum. est summe difficilis cum antiquatur tandem & ducit ad hydropem, tum hepar refrigerando, tum male chylum præparando. Quartum prognosticum, lienteria sequens medicinas exoluentes, aliquādo ducit ad dysenteriam & mala viscera intestinorum. Quintum, vomitus in lienteria est malus. Significat enim debilitatem toti stomacho communem aut multitudinem materiæ in toto stomacho incitantem ad vomitum, & ad secessum, & similiter significat omnes alias causas toti stomacho communes. Sextum, quando apparet in lubricitate intestinorū super costis aliquid simile ciceri, & prouocatur urina, & multiplicatur, morit æger in hora illa.

Cura lienteriæ si fuerit à medicina solutiua exigit quinq; intentiones. prima, frangit audaciam medicinæ & eam è corpore educit. secunda, humores diuertit. tertia confortat stomachum & intestina ne recipiant, nec non cor & mēbra nobilia, & cum hoc ductus & vias constringit, incrassat materiam, & tandem compingit. quarta accidentia corrigit. quinta, ordinat debitum regimen. Prima completur exhibendo aquam hordei, aut aquam calibeatam in potu in notabili quantitate etiam pluribus uicibus, & si apparent signa frigiditatis detur aqua passularum zucchari rub. uel mellis. Mucilago quoq; se. psilii, vel se. cydoniorum, & exhibitio olei omphacini uel sisamini, & similium optime valet, tum ad deponendum medicinam, tum ad frangendum eius acuitatem, & maxime si sit uenenosa, & debent dari in notabili quantitate & multoties, & possunt mucilagines cū aqua hor. permisceri, & similiter butyrum cum aqua ca. permixtum est in hac re præstantis iuuamenti, & ex similibus rebus fiant clysteria secundum necessitatem. Communiter tamen sufficiat aqua hord. uel aqua communis calida siue potata siue clysterizata, sed in clysteribus aliquid unctuosum, sicut oleum uel butyrū & similiter aliquod abstersiuum, sicut zuc. rub. permisceatur, & si, per duas horas, post huiusmodi lauatiua dentur aliqua compressiua, sicut succus cydoniorum, vinum granatorum, sorbium, & similium, & decoctio myrobolanorum optime confert ad deponendum medicinam. Secunda intentio cōpletur cum diuersionibus, & proprie si medicina fluxum humorum excitauerit, ex quibus sunt ligaturæ supra cubitos multoties reiterandæ, nec non uentosæ spatulis applicitæ. Item frictiones, & lotiones brachiorum, sed uentosa magna stomacho applicita cibum in stomacho retinet. Tertia intentio completur cum interius & exterius applicitis, sicut cum vnguentis emplastris ceratis epithematibus stomacho, & intestinis applicitis, nec non syrupis, electariis, & cæteris de quibus sermo præcessit in cura fluxus in vniuersali. Confortetur etiam cor cum exterius applicitis, & omnes hæ medicinæ cōstrictiuæ interius sumptæ, sunt etiam pro parte cordis constrictiuæ & confortatiuæ, sicut rob de acetositate citri de ribes & similes, & hepar cōfortetur cum stipticis claudentibus vias & ductus eius, per quos materia ad stomachū & intestina defertur. Recipiunt enim stomachus & intestina superfluitates, ferè à toto corpore mediante hepate, & tādem apud magnam necessitatem compingendum & stupefaciendum est iuxta doctrinam suprascriptorum.

Corrigantur accidentia iuxta quartam intentionem, & similiter debitum regimen ordinetur iuxta quintum sicut dictum est in cap. generali curationis fluxus. Similiter si lienteria fuerit ex cibis aut à quacunq; alia causa primitiua illa remoueatur, & inducatur regimen contrarium.

Cura lienteriæ à phlegmate existente in stomacho exigit sex intentiones curatiuas. Prima digerit incidendo & abstergendo phlegma existens in stomacho cum oxymelle simplici, oxymelle cōposito & squillitico apud maiorem necessitatem & melle rof. cum his mixto ad aliqualem cōfortationem, & aquæ sint sicut aqua menthæ, absinthii, aqua decoct. cinnamomi & similes. Sed esto memor paucam aquam cum syru. permiscere, vtputa tantundem aquæ vt melius adhereat do abstergat. Secunda intentio est euacuatio cum pillulis alephanginis de hiera simplici stomaticis & non excedendū est in solutiuis fortibus quæ multum trahant à longinquis, ne stomachum debilitent & amplius de materia trahatur ad stomachum nisi illa materia à membris distantibus mitteretur, & tūc in eo casu possemus uti electario elescop. si mitteretur à membris nutritiuis, & pillulis cochiis si à capite mitteretur, sint tamen in parua quantitate & cum quibusdam stipticis permixta stomachum confortantibus. Vomitus quoq; & proprie si ad ipsum æger inclinetur est præstans in melancholia, & proprie præcedentibus incisiuis & subtiliatiuis & abstergentibus. sicut sunt almuri & res salsæ, & synapis, & cępe decoctæ aut raphanum, & his succedant inuiscantia, sicut alaganæ in eadem mensa, & multum potet de vino satis potenti, & per horam post elaboret in vomendo iteratis vicibus imponendo digitum in ore, aut pennam oleo intinctam donec multum de phlegmate euomat. Tertia autem intentio est diuisio quæ perficitur secundum materierum fluentiū exigentiam ad stomachum & membrorum a quibus fluunt, & hæc perficiatur vt sæpe dictum est. Quarta autem intentio scilicet cōfortatio & proprie retentiuæ eius completur cum unguentis, emplastris, ceratis, sacculis, fomentis factis ex rebus calidis & stipticis odoriferis per uirtutem tertiam stomachum confortantibus, sicut est mastix, thus, gallia mus. absynthium, gariofili, spica, mentha, calamus aromaticus, laudanum ex quibus possunt fieri composita permiscendo cum oleo de mastice, de spica, & similibus, & succo menthæ, vino odorifero, & pauco aceti, cera, pice, resina secundum exigētiam vnguenti vel cerati. Interius autē sumpta sint sicut thus mastix, diaolibanum, mina aromatica, syru. de mentha, diacitonitem cum mastice. Sed nota ꝙ inter herbas mentha est præstantissima in stomachi confortatione & maxime hortulana boni odoris, & castoreum plus confortat ipsum ceteris carnibus, mastix plus ceteris gummis, galanga plus cæteris aromatibus, enula magis omnibus rad. cappares cōditi plus omnibus floribus, & cydonia plus omnibus fructibus. Quinta intentio est cura accidentium, pro quibus etiam recurre ad ea quæ dicta sunt. Sexta intentio ordinat debitum regimen sex rerum non naturalium. Aer ergo declinet ad calidū & sic. naturaliter, aut artificialiter, & cibi sui sint calidi, & sic. incidentes abstergentes non stiptici saltem in principio sicut ex salatis cappares cum aceto conditi & pauco mellis. Et cæpe debite decoctum, & similia, cum aceto & melle, & paucis aromatibus condita aut cum zuc. rub. raphanū & porrum concedi possunt in pauca quantitate. Ex ferculis, brodium, ciceram cum mentha in eo minutim incisa. Item, radices petrosellini debite coctæ & præparatæ. Item, brodium caulium, & carnes ex auibus boni kimi & facilis digestionis & ex saporibus synapismum, & piperata, & vinum antiquū

arom-

aromaticum uinoſum aut mediocris potentiæ.In fine autem multa materia phlegmatica educta magis ſtipticis utendum eſt. Si fuerit mala complexio frigida & hu.ſine materia unica intentione opus eſt,ſcilicet calefactione & exiccatione cum his quæ habent ſtomachum confortare ſua ſtipticitate temperata aromaticitate & proprietate. Si uero uentoſitas fuerit in cauſa.Primo materia à qua eleuatur euacuetur iuxta modum prçcedentis doctrinæ.Secundo uentoſitas carminetur cum his quæ etiam ſtomachum cõfortant,ſicut eſt zingi.& ex maxime propriis eſt galanga,& diagalanga.Itẽ, caſtoreum,& diaciminum,& baccæ lauri,& electarium de baccis lauri. Et ſi in cauſa fuerint humores calidi uomitu aut ſeceſſu educantur per eam,ſ.regionem quam magis natura tentaret.Et diuertatur iuxta modum generalem ſuperius dictum,poſtea mala complexio eius alteretur cum frigidis & ſtipticis interius & exterius applicitis ſtomachum confortantibus,quorum copiam ſuperius habuiſti, & ſimiliter ſeruetur regimen in cibo & potu. Si uero lienteria pendeat ab ulceribus,cura ex proprio cap.requiratur.Ex maxime autem conferentibus eſt ſuccus plantagi.cum bolo ar. & maxime ſi adſunt ſigna caliditatis,his tamen poſſet addi thus, aut maſtiche,exiſtentibus ſignis frigiditatis.

Cura uero apoſtematum ſtomachi ex propriis capitulis requiratur.Et ex propriis poteſt patere cauſa fluxus chyloſi accidentis merito nocumentorum ſtomachi & inteſtinorũ. Cauſæ enim intenſæ de quibus ſupra quæ faciunt lienteriam remiſſe poſſunt facere chyloſum,quare cura erit proportionalis ſupraſcriptis. Cura uero lienteriæ ex debilitate contẽtiuæ magis indiget ſiccis ſtipticis quàm quæ ex debilitate digeſtiuę,ſed in caliditate ſatis parificantur. Vinum enim potens antiquum ſtipticum magis ſubuenit debilitati contentiuæ ex cauſa frig.& hum.Vinum autem potens minus ſiccum & minoris ſtipticitatis magis ſubuenit digeſtiuę ex ſimili cauſa.Et diaolibanum eſt ſumme laudatum in defectu utriuſque à cauſa frigida & hu.cuius eſt deſcrip.℞. olibani.ʒ.4.piperis,ameos ſpicę,keiſim,id eſt leuiſtici,aniſi,nigellæ.ana.ʒ.2.balauſtiarum drach.4.mellis diſpumati.q.s. miſce. dentur de eo ſtomacho ieiuno drac.3.pro uice, & tardet prandium per duas horas. Cura fluxus ſtomachi ſanguinei completur cum his quæ dicentur in cura flnxus inteſtinalis ſanguinei ad quod cap. recurre.

De fluxu inteſtinali. Cap. 3.

FLuxus inteſtinalis eſt quadruplex,ſ.diarrhœicus, lientericus,ſanguineus,& dyſentericus. De diarrhœa & lienteria ſatis actum eſt.fluxus ſanguineus ab inteſtinis,de quo eſt hic ſermo eſt fluxus ſanguinis ab eiſdẽ in notabili quantitate. Species non habet niſi forte quoſdam modos ſecundum magis & minus differentes.

Cauſæ ſunt ſolutio unius aut plurium uenarum in inteſtinis,aut apertio orificiorum ipſarum, aut propter multitudinem extendentem,aut acuitatem corrodentem, & quandoque excoriatio aut ulcus inteſtinorum paulatim ſe dilatans, *profundans per eorum ſubſtantiam.*

Signa diſtinctiua inter hunc fluxum ſanguineum inteſtinalem & fluxum ſang. à toto, & fluxum ſang. hepaticum, ſunt manifeſta ex dictis *ſuperius in fluxu* ſanguineo à toto. Et ex dicendis in fluxu hepatico ſatis in principio cap. ibi enim ponuntur ſex ſigna diſtinctiua inter hepaticum & inteſtinalem.

Prognoſtica.Hic fluxus ſequẽs dilatationem orificiorum uenarum *inteſtinorum facile curatur,*ſequens autem fracturam abſque corroſione & ulceratione difficulter, ſed ſequẽs ulcera & corroſiones difficillime,præcipue ſi fuerit in inteſtinis *gracilibus. Dyſenteria uero eſt fluxus uentris* cũ excoriatione aut ulcere inteſtinorum à δὺς quod difficultatẽ ſignificat & ετερον inteſtinũ quaſi difficultas inteſtini. Iſido. 6.Ety. Eſt autem excoriatio inteſtinorum dolor abraſionis, ſiue abraſio doloroſa in ſuperficie eorum intrinſeca. Vlcus autem eſt ſolutio continuitatis eorum cum ſanie.Et hæc ulcera & excoriationes frequenter fiunt in inteſtinis,in ſtomacho rariſsime.

Species dyſenteriæ ſumuntur aut ab inteſtinis ipſis. Eſt enim quædam facta in duobus ſuperioribus,ſ.duodeno & ieiuno,quædã in duobus mediis,ſcilicet ileo & ſacculo. Quædam in duobus inferioribus,ſcilicet colo & recto, & quandoque fit in extremitate inteſtini recti, & ſi eſt cum punctione grauamine & conamine ad egerẽdum dicitur teneſmus, de quo poſterius agetur.Quandoque ſpecies dyſenteriæ ſumuntur à ſolutione continui,& ſunt tres.

Prima in qua educirur ſanguis, pinguedo, ſiue potius uiſcoſitas quædam,& eſt phlegma ſtagnans inteſtina. Secunda eſt in qua cortex inteſtinorum educitur, & dicitur alkurat uel alkurati. Tertia in qua fruſtum ſeu pars inteſtini educitur.Et quælibet iſtarum,aut eſt recens ſine ſanie,aut antiqua cum ſanie.Et quanto eſt maior & profundior,tanto plus de ſanie educitur.Et hæc ulcera inteſtinorum quandoque ſunt munda à quibus ſanies laudabilis emanat,quandoq; ſunt immunda,ſ.corroſiua à quibus cum ſanie, & propter ulteriorẽ corroſionẽ etiam ſanguis emanat, & quę ſunt putrida à quibus uirus fœtens emittitur.Et quędam propter antiquitatem tandem conuertuntur ad fiſtulas, & quædam adeo profundantur ut perferent inceſtina,& fœx in uẽtre colligitur, quod eſt deterius ꝙ ſi ſimul uenter & inteſtina perforentur.

Cauſæ autem ſunt primitiuæ ſicut medicinæ,uenenoſa ſolutiua, aut non ſolutiua,necnon cibi acuti.Corporeæ autem ſicut humores,ſed frequentius cholera cuiuſcunq; generis. Ex quibus ualde mala eſt praſsina,peſsima,zinaria, & deinde frequentius poſt cholerã eſt in cauſa phlegma ſalſum aut uiſcoſum ſua tenacitate cum ſeparatur ſoluens continuũ, ſed hoc magis in inteſtino recto. Tertio loco eſt melancholia aduſta cuiuſcunq; generis,& ſanguis acutus & hi humores excoriantes quandoq; ſunt paulatim in inteſtinis congeſti, ſed ſecundum plurimum ſunt aliunde deriuati. Et cholera tranſiens per inteſtina penes Auic.ſecundum plurimum excoriat infra.15.dies,humor uero phlegmaticus in uno menſe.Melancholicus in.40.diebus, licet frequenter in prima aut ſecunda die quilibet iſtorum excoriet. Sanies quoq; catarrhi & quicunque alter humor acutus ad inteſtina deriuatus eſt in cauſa. Et quandoque cauſa excoriationis eſt fœx dura,& proprie in extremitate inteſtini recti, & cauſat teneſmum. Ali quando cauſa ulceris eſt apoſtema quod in inteſtinis rumpitur.

Signa.Prognoſtica dyſenteriæ & fluxus ſanguinis ex uentre ſunt cum præceſserit hyems ſicca ſeptentrionalis & ſuccedit uer pluuioſum & æſtas pluuioſa. Similiter quando hyems eſt auſtrina & uer boreale paucæ pluuiæ, ſuccedunt enim fluxus propter multiplicationem catarrhorum.Et multiplicatur fluxus in regionibus meridionalibus cum exufflationibus auſtrinis multitudine pluuiæ.

Signum demõſtratiuum commune omnibus dyſenteriis eſt,quia ſanguis pinguedo,ſiue phlegma ſtagnans ſanies,cortex,aut fruſtum inteſtini educitur, aut ſolum,aut cum fœcibus ex aliis humoribus permixta,& eſt cum pũctione & dolore notabili in inteſtinis,& per hoc ſanies & ſanguis ab inteſtinis diſtinguitur à ſanie & ſan. proueniente à membris ſuperioribus, cum ille ſit ſine notabili dolore inteſtinorum. *Et in inteſtinali ſanies & ſanguis ueniunt paulatim, & ſecũ*dum continuationem & permixti cum fœcibus niſi uena ſoluatur aut oriſicium eius aperiatur, aut apoſtema in inteſtinis ſubito rumpatur. In hepatico autem & communiter in aliis fluxibus ueniunt in quantitate notabili & interpolate & non permixti,immo primo fœx emittitur & ſuccedit ſanguis *aut ſanies,& ſunt nocumenta manifeſta in hepate* & in aliis membris quæ præceſſerunt. Et in inteſtinis non eſt nocumentum manifeſtum.Et cum exit ſanguis ex excoriatione inteſtinorum paulatim incipit & agẽdo procedit *niſi ſol*uatur uena,& eſt cum febre cõtinua.Cum uero uenis ex hepate & membris ſuperioribus cõmuniter uenire *incipit in* magna quantitate cum interpolationibus, ut dictum eſt, & communiter omnis paroxyſmus eſt deterior & maniſeſtior præcedente,niſi cum uentum eſt ad declinationem.

Signa cauſarum primitiuarum ſunt ipſęmet cauſæ primitiuę,ſcilicet melancholia aut cibi mali qui præceſſerunt. Humores cognoſcuntur per colores ſuos.Phlegma enim colorem habet album & eſt eius euentus cum rugitu à uentoſitate,ſed materia *ſalſa* baurachia diſtinguitur à *craſſa uiſcoſa* ſua uiſcoſitate ſeparante pelliculas, quia phlegma ſalſum eſt

ſubtile.

ſubtile: hoc uero craſſum cōglobatum, & hoc craſſum habet alkait ſiue pelliculas ſibi adhęrētes, ſalſum uero nō, & cū hoc craſſo ſentitur grauitas & dolor manſiuus aliquo tēpore qui non permutatur. Cholera autem cognoſcitur per colorē ſuū citrinum, aut rubeum, aut uiridem atteſtantem colori praſſi ſiue ſucci eius aut colori ſucci fol. porri ſi fuerit praſſina aut colorem uiridem magis clarum atteſtantem erugini æris ſi fuerit zinaria, & eſt ſęuorum accidentium, & aliquādo cum ſyncopi. Sed melancholia habet colorem magnum & magis lucidum, quæ genita eſt per aduſtionem, & magis nigrū quā quæ eſt genita per congelationem. Sed melancholia naturalis habet colorem fuſcum, & habet odorē ponticum & acrē, & genita per aduſtionem melancholiæ naturalis habet odorem acetoſum cum ponticitate, & genita per aduſtionē choleræ, habet odorem acetoſum cū amaritudine, & genita per aduſtionem phlegmatis habet colorem mixtum cum albo & nigro, & per aduſtionem ſanguinis permixtum ex rubeo & nigro, & dolorem habet dulcem tendentem in acetoſum, & genita per aduſtionem choleræ & melancholię ſunt cum accidentibus ſęuis. Et hæ duæ ſpecies ebulliunt ſuper terram, ſed magis genita ex melancholia, & fugiunt ab eis muſcæ. Apoſtemata eorum cognoſcuntur per tumorem, duritiē, grauitatem, dolorem continuum in ipſis inteſtinis & ſimilia, & cum rumpuntur ſanies ſubito profluit in magna quantitate, nec abſoluitur æger à feb. cōtinua. Et cum eſt excoriatio ex duritie fœcis cognoſcitur cum aliquid ſui egreditur cū abſentia aliorum ſignorum, & ſedatur dolor cum lenitate uentris. Et multoties egreditur ſuccus fœcis ex fœce iam dura, & exiſtimatur quòd ſit fluxus uentris, & conſtringitur, & in hoc eſt mors & perditio ægri. Et diſtinguitur ab alijs fluxibus per colorem, & ex longa fœcis retentione, & ex uentris tumore cum duritie. Et cognoſcitur eſſe in duobus ſuperioribus, quia dolor eſt ſupra umbilicum & multus fortis, & ſtomachus multum læditur, unde fit frequens uomitus, nauſea, & ſubuerſio, & ſingultus, & hepar compatitur maxime ſi ſit in ieiuno. Et egeſtio nō egreditur poſt dolorem inchoatum cum oporteat eum tranſire per plures inteſtinorum reuolutiones antequam egrediatur, & eſt cum notabili quantitate ſanguinis. Et pelliculæ inde egredientes ſunt minores & tenuiores. Et habent ſanguis, ſanies, & pelliculæ maiorem cū fœcibus permixtionem. Et quod egreditur ſi ſanioſum eſt, eſt magis fœtidum & chyloſum habet admixtum. Et frequēter aſſimilatur aquæ carnis. Et cum eſt in duobus inferioribus omnia ſunt his contraria, & dolor eſt infra umbilicum. Et multoties ſanguis & ſanies egreditur ante fœces, & proprie cum eſt in recto & in extremitate eius. Et cū eſt in duobus medijs omnia medio modo ſe habent, & dolor eſt circa umbilicum. Species dyſenteriæ ſecundum maiorem & minorem profunditatem cognoſcuntur per exeuntia. Nam in prima ſpecie egreditur ſanguis & mucoſitas. In ſecunda ſpecie pelliculæ. In tertia cortices inteſtinorum craſſiores. Et hæ maxime deſcēdunt & manifeſtantur in clyſteri lauatiuo. Sed ulcera per ſaniem cognoſcuntur, & cum ſanies eſt laudabilis, tunc ulcera ſunt munda, cum uero mali coloris fœtens, *tunc ulcera ſunt putrida*, & cum ſaniei ſanguis aſſociatur cum dolore tunc ſunt corroſiua, & cum ulcera ſunt multæ ſaniei & ſine dolore, tunc ſunt ſordida, & diſtinguuntur à putridis, quia putrida ſunt cum dolore & fœtore. Et ſi eſt ulcus cancroſum uirus ſuum declinat ad nigredinem, & præceſſit fluxus melancholicus. Et ſi eſt cancer *ſunt ſigna eius* præter ſigna apoſtematis. Et ſi ulcus fiſtulatur eſt ſine dolore & egreditur uirulentia ſubtilis, cuius exitus interpollatur.

Prognoſtica. Primum, ulcera & excoriationes quæ ſunt in inteſtinis gracilibus, ſunt multum ſuſpecta ad mortem. Et proprie ea quæ ſunt in ieiuno inteſtino propter multitudinem uenarum eius craſſitiem earum & ſubtilitatem corporis ſui, & curſum choleræ puræ ex felle ad ipſum, & propter propinquitatem eius in mēbro regali, ideſt hepati, eſt enim cæteris inteſtinis ſibi propinquius, & quia medicina non permanet ſuper eo, immo quamprimū propter choleræ mordicationem lubricat ex eo. *Quæ uero fiunt in inteſtinis craſſis ſecūdum plurimum* ſalua ſunt. Secundū prognoſticum. Fluxus à cholera praſſina malus, et eruginoſa. Sed qui ex humoribus minus malignis ſecundum plurimum ſalubris. Quæ uero ex melancholia aduſta quæ ſparſa ſuper terram ebullit & habet odorem acetoſum mortalis ſecundum plurimum, eſto ꝙ uirtus ſit potens, & proprie cum eſt incipiens iuxta aphoriſmorum. 24. quartæ particulæ. Dyſenteria ſi ex felle nigro inchoauerit mortale. Significat enim cancrum ulceratiuum aut ulcus canceroſum. Et ſequitur. Quibuſcunque in ægritudinibus acutis, aut multi temporis aut aliter extenuatis fel nigrum ſurſum aut deorſum exierit, ſequenti die morietur, ideſt parum poſt, hæc omnia intelligantur ſecundnm plurimum eſſe uera, quia ſi mutantur in bonum & naturales ſuperfluitates admixtas habuerint eſt bonum, ut uult Gal. Si uero melancholia non fuerit ualde maligna, poteſt eſſe criſis, aut terminus alicuius ægritudinis, duæ enim ſunt ſpecies melancholiæ per aduſtionem genitæ ualde malignæ, ſcilicet quæ fit per aduſtionem choleræ, & eſt ſubtilis redolens amaritudinem. Altera per aduſtionem melancholiæ, & eſt craſſior & redolet acetoſitatem ſiue acredinē, & ab utraque fugiunt muſcæ. Et utraque ſparſa ſupra terram ebullit, ſed magis ea quæ redolet acetoſum. Tertium prognoſticum. Quando perforantur inteſtina, & proprie gracilia eſt mortale omnino. Si uero craſſa perforētur nō omnino mortale, immo quidam uiuunt in quibus poſt perforationem inteſtini apoſtematur uenter, & rumpitur, & fęces, & uermes, per foramina egrediuntur. Et ſecundum plurimum egreditur ex inteſtino aliquid ſaltem aliqua notabilis quantitas moritur æger, etiam ſi ſit de craſſis, quāto magis ex ſubtilibus & proprie ex ieiuno, nam ſtatim communicat ſtomachus & hepar, nihil in ſtomacho retinetur & cadit uirtus, & non abſolutu à dolore continuo uſq; ad mortem. Quartum prognoſticum. Fluxus ſanguinis puri in quantitate poſt dyſenteriam ualde malus, ſignificat enim profundationem excoriationis, ita ut uenæ ſcindantur. Quintum. Cum ſit egeſtio ſimilis aquæ poſtea ſimilis unguento malum. Sextum. Poſt hydropiſim egeſtio ſanguinolenta mortale proprio perſeuerans, non enim educitur materia hydropiſis ſed quæ uirtutem debilitat. Septimum prpgnoſticum. Spaſmus, uomitus, & ſingultus, cōturbatio rationis poſt dyſenteriam, imò poſt omnem fluxum, mortem ſignificat. Octauum, eſt inuentum in libro ſecretorum Hip. ſi habenti dyſenteriam appareat poſt aurem ſiniſtram res nigra ſimilis orobo, & cum hoc accidit ſitis uehemens, moritur æger in ſecundo die. Nonū. Quandocunq; congelatur aliquid ſanguinis effuſi in uentre rupto inteſtinis ſignificatur per frigus extremitatum ſubito inflatione uētris, caſum pulſus & ſyncopim. Si autem hic ſanguis congeletur in inteſtinis accidunt hæc accidentia, ſed remiſſiora. Decimum. Vlcera & inteſtinorum excoriatio quandoque ducunt ad hydropiſim. Vndecimum. Quando poſt alchurat, ideſt fruſta ſubtilia inteſtinorum egreditur ſanguis plurimus, ſignificat ꝙ ulcus profundatur, & ægritudo ſit fortis, & finitur id quod eſt in ſuperficie inteſtinorum, & peruenitur ad profunditatem ſubſtantiæ eorū. quòd ſi ante alchuit & excoriationem fluxus ſang. præcedat, difficile eſt cognoſcere an ſit ex inteſtinis, an ex membris frigidioribus, cum *quandoque ex inteſtinis egreditur ſine punctione à dolore* notabili, & etiam cum periodis. Sed tamen diſcernitur quia inteſtinalis eſt, aut permixtus cum fęcibus, aut præcedit eas, ſcilicet quando eſt ab *inteſtino recto & ſphicteri*. Hepaticus autem & qui eſt ab aliis membris ſupra inteſtina communiter ſubſequitur, & hic eſt minus timendus, quàm quando pręcedit *alchurat uel excoriatio. Duodecimum. Si cauſa* dyſenteriæ ſimul expellitur cum alchuit, tunc excoriatio eſt in uia additionis propter inſeparabilitatem cauſæ. Quòd ſi abſcindatur cauſa & ſolum alchurat expellitur, res tutior eſt, & melius de ſalute ſperandum eſt, & ſoli excoriationi intendēdum eſt, *cum in primo caſu ſimul* excoriationi & cauſæ ſit intendendum.

Cura fluxus inteſtinalis quæ dicitur diarrhęa. ſ. aliorū humorum præterquam ſanguinis ſufficiēter ſupra poſita eſt. Et ſimiliter fluxus cibalis quæ dicitur lienteria. Supereſt enim ut curemus fluxum ſanguinis ab inteſtinis ſine excoriatione qui prouenit à dilatatione orificii alicuius uenæ, uel pluriū, aut ex ruptura earum. Et ſecundo curemus fluxum ſanguinis ab excoriatione prouenientem. Et tertio dyſenteriam & ulcera inteſtinorum.

Cura

Cura primi exigit quinque intentiones. Primo sanguinē diuertit. Secunda, causam fluxus remouet. Tertia ipsum sanguinem constringit. Quarta, corrigit accidentia. Quinta, ordinat debitum regimen sex rerum non naturalium.

Prima intentio perficitur cum phlebotomia basilicæ si hepar fuerit in causa. Si autem in causa fuerit retentio mēstruorum, aut hæmorrhoidarum phlebotomentur saphenæ, & si in causa sit repletio in toto phlebotometur uena communis. Secunda intentio, si causa fuerit cholerica permixta cum sanguine est ipsius euacuatio fienda cum his quæ sanguinem cōstringunt, sicut. ʒ.2. rhabarbari aliqualiter torrefacti cū aqua plantaginis, aut aqua calibeata sumptæ, & mirabolani citrini sunt ad hanc intentionem, & si in causa fuerit aquositas sanguini permixta sumuntur mirabolani Kebuli cum uirtute turbith. Tertia intentio constringens sanguinem fluentem perficitur cum bolo armeno, lapide emathitis, Karabe, acatia, sang. drach. Trochisci de charabe, de terra sigillata exhibitis cum succo plantaginis, aut syrupo de myrto si fuerit in intestinis superioribus, aut cum eisdem clysterizatis si fluxerit ab intestinis inferioribus aut cum utrisque si fluxerit ex mediis. Quarta intentio requiratur superius in cap. generali. Et similiter quinta quæ est debitum regimen. Si autem fluxus sanguineus fuerit ab excoriatione curetur ut supra dictum est, & cum hoc attendatur excoriationi & ulceri cum his quæ statim dicentur. Non enim bonum est in singulis capitulis eadem replicare. Cura dysenteriæ quæ secundum plurimum pendet ex materia ab aliis membris ad intestina deriuata nouem exigit intētiones. Prima, causam remouet. Secunda, intestina ab humoribus in ipsis dolorem generantibus mundificat. Tertia, diuertit. Quarta, regit membrum mittens. Quinta, constringit & cum hoc intestina excoriata consolidat. Sexta, si fuerint ulcera ipsa mundificat. Septima, ipsa consolidat. Octaua, corrigit accidentia. Nona, ordinat debitum regimen, pro quibus duabus ultimis recurratur ad capitulum generale.

Prima intentio perficitur corrigendo aerem, prohibendo cibos, potus, & medicinas ipsius factiuas, & fortiuas, & corrigendo quascunque causas primitiuas siue corporeas huius fluxus dysenterici. Sed quia multitudo aut malitia humorum secundum plurimum est in causa inchoandum est ab eorum euacuatione. Si ergo fuerit sanguis in causa, aut alii humores cum sanguine peccauerint incipiendum est à phlebotomia saphenarum si in causa fuerit retentio sang. hæmorrhoydalis aut menstrualis. Et si in causa fuerit hepar ipsum multiplicans, aut sua caliditate ipsum adurens & inflammās phlebotometur basilica aut saluatella dextra, & si in causa fuerit splen basilica aut saluatella sinistra, & si fuerit repletio in toto nō facta propter aliquod mēbrū de supradictis phlebotometur uena communis, & hauriatur quantitas sanguinis secundum quòd exigit repletio uirtus & cætera, à quibus quæritur licentia in phlebotomia. Si uero alii humores sanguine educto superfuerint, aut forte ipsi absque peccato sanguinis fuerint in causa, educantur etiam iteratis uicibus cū his quæ non sunt exoluentia, immo aliquod uestigium stipticitatis derelinquant, de quibus in cap. generali curationis fluxus dictum est. & si pro his euacuationibus complendis opus esset digestione, digerantur humores secundum plurimum cum his quę incrassant & inuiscant & stipticant calidis aut frig. secundum complexiones & humorum exigentiam confortantibus membra nobilia & proprie nutritiua per uirtutem tertiam de quibus supra in cap. generali dictum est. Secunda intentio, scilicet mundificatio intestinorum & doloris sedatio completur cum his quæ dicta sunt supra in secūda intentione regiminis fluxus uniuersalis. Et similiter completur tertia, quarta, & quinta, sicut supra dictum est in eodem cap. generali.

Sexta intentio, scilicet excoriationis & ulceris mundificatio perficitur cum infrascriptis medicinis. Si quidem excoriatio fuerit superficialis & cum signis caliditatis sufficit clystere ex aqua hordei. ℥.15. olei ro. ℥.3. adipis renū capræ. ℥.2. & tepidum sicut lac nouiter emulsum imponatur, sed maior existente caliditate his addantur. ℥.2. succi plantagi. aut succi portula. Si uero fuerint in intestinis superioribus bibantur aquæ hord. medicinalis. ℥.6. aut circa debite calidæ stomacho ieiuno, & huic pro stomachi cōfortatione posset addi iulep ros. pro tertia aut quarta parte. Si uero excoriatio profundior & cum pauciori caliditate cum apparentia alicuius saniei aut phlegmatum uiscosorum suprascriptorum, possunt addi. 2. ℥. mellis ros. & si ulcus esset profundius cum eductione phlegmatis uiscosi acuti aut saniei crassioris fiat clystere ex aqua mellis ℥. 15. melle ros. ℥. 3. & dimittantur oleum & adeps. Si uero esset ulcus putridum cum sanie fœtente clysterizetur cum ℥. 12. aquæ salitæ, aut aquæ piscium salitorum, aut aquæ oliuarum conditarum, & addi possunt. ℥. 3. mellis ros. sed melius est oximel simplex, melius tamen est ut prius temperetur clystere ex tribus partibus aquæ hordei & una parte aquæ salitæ & gradatim procedatur in acuitate, & clystere ex urina factum est ad hanc intentionem efficax. Trochiscis autem de arsinico non auderem uti nisi in modicissima quantitate & in forti & carnoso, & in intestinis crassis inferioribus, & in eo qui non est ualde acuti sensus, neque febriens faciendo clystere paruum, ut. ℞ aquæ hordei. ℥. 8. trochiscorum de arsinico. ʒ.1. misce. Descriptio trochiscorum de arsinico, & est uiatici. ℞. arsini. sandaracæ. ana. ℥. s. calcis uiuæ. ʒ.3. chartæ bombacinæ combustæ, acatiæ, ana. ʒ.1. fac puluerem, & cum succo arnoglossę fac trochis. ʒ.1. Trochisci Auic. ℞. sumach, capitum granatorum, & succo eorum balaustiarum, id est florum granatorum agrestium, licet moderni balaustias pro caduco granatorum accipiunt, & sunt capita granatorum interiorum, acreste, chalcāthi, colcotar. ana. ʒ.1. & sunt duæ species uitrioli, æris usti, antimonii, floris æris. ana. ʒ. s. fiant trochisci cum succo plantaginis, & sunt ualde fortes, & experiatur primo cum. ʒ. 1. in aqua hordei, uel lacte, quidam tamen his trochiscis addunt opium ut dolor consurgens ex tro. mitigetur, sed non ponatur ultra duo grana aut tria pro quolibet clysteri. Et quidam ante impositionem clysteris suprascripti stupefaciunt cum lychinio aut clysteri opiato, ut deinde clystere corrosiuum sequēs primo educto posit facilius tolerari sine dolore, & est melius. Sed obserua in impositione huius clysteris conditiones suprascriptas. Si uero sit ulcus corrosiuum quod distinguitur à putrido, quia procedit corrodendo substantiam ipsorum intestinorum, ita ut post saniem, aut simul cum sanie sanguis egrediatur, non autem procedit putrefaciendo, & non est cum eo fœtor sicut in putrido. Curetur tamen frigidis siccis stipticis sicut cum succo plāta. cerussa, tuscia, & similibus cum clysteri iniectis. Et si non sufficiat clysterizetur cum aqua aut succo planta. 1. lib. in qua etiam bullierit aluminis de rocha. ℥. s. usque ad consumptionem quartæ partis, & tepidum imponatur. Et si dolorem fecerit sedetur cum clysteri. ex lacte & oleo ro. cui apud necessitatem addatur trochiscorum de Karabe opiatorum. ʒ.1. Septima autem intentio, scilicet ulceris consolidatio perficitur si ulcera fuerint cum caliditate cum thutia, cerussa, lythargirio, spodio, bolo ar. sang. drac. tragacantho, gūmi arabico, succo plantaginis, & similibus. Cuius pulueris accipiantur. ʒ.3. & dissoluantur cum succo planta. aut aqua calibeata quæ sit lib. 1. aut plus, aut accipiatur aliqua decoctio constrictiua ex supradictis in cap. generali, sicut quæ fit ex ros. myrto floribus tassi barbassi, copulis glandium, milio aut hordeo torrefactis & similibus. Neque in istis ponatur adeps aut oleum nisi quantum esset necessarium pro mitigatione doloris. Et si esset ulcus cū signis frigiditatis, pulueres positi in clysteri sint thus, sed melior est cortex thuris, myrrha, sandaraca, litium. Et decoctio sit facta ex cyperis, nucibus cupressi, myrto, & similibus, in aqua ferrata. Si autem ulcus sit in intestinis superioribus, facta mundificatione, non quidem cum corrodentibus, sed cum aqua hordei, aut aqua mellis, de quibus supra consolidetur. In causa calida cum succo planta. ℥. 1. boli ar. ʒ. 1. quæ medicina bis in die exhibeatur stomacho ieiuno, & non fallit. Si uero fuerit cum signis frigiditatis accipiatur succi plātaginis ℥. 1. boli armeni, thuris, masticheș, ana scrupulum unum, aut huiusmodi pulueres sumantur cum aqua calibeata aut uino ferrato, aut exhibeatur uinum & aqua calibeata infusionis, thuris, masticheș, tragachanti, macis, garioph. & similium. Pro reliquis duabus intentionibus recurratur ad capitulum generale fluxus ut dictum est supra. Et hæc de cura dysenterię sufficiant.

De

De teneſmo,& eſt fluxus ab inteſtino recto. Cap. 4.

Τεινέσμος immo potius ςευασμὸς græce, idem ſonans quod gemitus latine. Dictum à ςεμάζω uerbo græco idem quod gemo ſignificante. Eſt deſcriptiue ex preſſio inteſtini recti cum gemitu & conamine ad egerendum facta ab expulſiua ſtimulata à cauſa præternaturali lædẽte ipſum aut extremitatem eius.

Prima diſtinctio, teneſmus eſt duplex, uerum & non uerũ. Verum eſt à cauſa corporea affixa ſubſtantiæ inteſtini recti aut extremitatis eius. Non uerum autem eſt quod fit à cauſa incorporea, aut incorporea non fixa in ſubſtantia inteſtini recti, aut extremitatis eius, ſicut à ſeſsione ſuper lapide duro, aut frigiditate extrinſeca, aut à fœce dura, aut à materia fluẽte per inteſtina & anum, quæ non figitur neque inuiſcatur in inteſtino recto aut extremitate eius.

Secunda diſtinctio, quoddam eſt purum, & eſt abſque materia quæ ſit cauſa eius, quoddam impurum, & eſt cum materia quæ exiſtit cauſa eius & manifeſtum eſt quòd huiuſmodi diſtinctiones non coincidunt.

Cauſa eſt duplex, corporea, & incorporea. Corporea eſt duplex. Aut propria in eo exiſtens. Aut ſuperioribus effuſa. Propria eſt materia cholerica in eo imbibita pungens & ſtimulans, aut phlegmatica adhęrens & inuiſcata, quæ per putrefactionem aut paucæ choleræ admixtionem, & acquiſiuit acuitatem ſalſedinem & baurachitatem, ſicut eſt phlegma putridum aut ſalſum quæ materia grauat aut pungit, aut melancholia aduſta, aut ſanguis acutus, uel eſt apoſtema calidum aut durum grauãs quòd putredinem acquiſiuit, aut ſua uirulentia reſudante moleſtans, aut ulcera corroſiua, fiſtulæ, hæmorrhoidis occultæ & ragadiæ. Sed à ſuperioribus effuſa eſt duplex. Aut materia acuta ſicut humores, ſanies, & ſimilia fluente per inteſtinum rectum ſicut accidit in fluxibus. Aut eſt fœx ſicca dura exaſperans, quæ in inceſſu ſuo pungendo & grauando ſtimulat inteſtinum ad expulſionem. Nonnunquam uentoſitas eſt cauſa teneſmi pungendo & ſtimulando extremitatem recti. Incorporea autem eſt res extrinſeca infrigidans inteſtinum rectum, ſicut aer frigidus obuians ano diſcooperto, aut aqua frigida cum homo ſtat in ea, aut ſeſsio ſuper lapide duro frigido lædente contundendo & infrigidando. Eſt autem contuſio ſpecies ſolutionis continuitatis. Similiter mala complexio calida ſiue materia multum excedens. Et quæcunque cauſa impreſſa ſit poteſt eſſe in cauſa, licet de raro ſit. Reliquæ quoque medicinæ remanentes circa ſicterim ſtimulando eſt cauſa teneſmonis. Similiter clyſtere acutum aut ſuppoſitorium, & introitus cimicis in anum, & uermes ad ipſum prouenientes. Cibi quoque acuti & ſalſi maxime uiſcoſi poſſunt eſſe in cauſa aut immediate ſi ſecundum aliquam eorum particulam in ano retẽti ſint aut mediate fœce ex ipſis genita. Teneſmus autem frequẽtius euenit à frigiditate ſine materia quam à ca.tum quia inteſtinum rectum facilius alteratur à cauſis infrigidantibus communiter occurrentibus quàm à cauſis calefacientibus, quia in habentibus ſymbolum facilior eſt tranſitus. Eſt autẽ complexio inteſtini naturaliter frigida, tum quia frigiditas eſt magis ſibi diſconueniens, ſicut & cæteris membris frigidis, iuxta. 18. aphoriſmum. 5. particulæ. Frigidum inimicum neruis &c. Mouetur autem natura ad huiuſmodi frigiditatis & reliquorum nocentium expulſionem contrahendo muſculos uentris comprimendo inteſtinum rectum, & ipſum extendendo, & anum dilatando, & huiuſmodi nocitiua per anum educantur, quamuis non ſit poſsibilis ipſius frigiditatis eductio cum ſit res immaterialis. In hoc enim natura decipitur credens id nocitum eſſe rem materialem educibilem cum non ſit, ſicut etiam decipitur in tuſsi & nauſea, & ſternutatione à cauſa immateriali pendentibus.

Signa communia cuicunque teneſmi ſunt ſubitum deſiderium & conatus ad egerendum cum expreſsione recti inteſtini, & extenſione, & ani aperitione, & ſi quid egreditur in principio eſt modicum pingue & uiſcoſum. Deinde apparẽt puncta ſanguinis parua. Deinde plus de ſan. non ualde permixto cum reliquo quod egreditur. Eſt enim communiter illud quod eſt in immateriali egreditur muſcoſitas quædam, & phlegma ſtagnans inteſtinum rectum uiolenter propter multum conatum expreſſum. Apparent autem puncta ſanguinis parua propter ſeparationem phlegmatis ſtagnantis à fœce inteſtini recti. deinde apparet plus de ſanguine illo phlegmate profundius euulſo cum aliquali excoriatione, hæc autem quæ dicta ſunt de eo quod egeritur ſunt propria ſigna teneſmi ueri. In non uero enim pendente à cauſa primitiua quãdoque nihil egreditur, & in pendente à materia deſuper effuſa ſecundum plurimum multum egreditur, ſicut accidit in fluxibus. Diſtinguitur etiam uerum à non uero ex punctione pruritu pondere fere continuo in uero. In non uero autem cum maiori interpolatione diſtinguitur purum ſiue immateriale ab impuro ſiue materiali quia in puro præter materiam, de qua ſupra fere communem omni teneſmo nihil egreditur, ſed in materiali prȩter ſupraſcripta ſecundum plurimum egreditur aliquid de materia quæ eſt in cauſa. Cognoſcitur autem materiam eſſe à ſuperioribus influxã, quia primo præceſsit fluxus illius materiæ, poſtea ſecutum eſt teneſmus. Et creſcit teneſmus cum materia illa per inteſtina deſcendit, qua euacuata ceſſat aut minuitur teneſmus, & nũquam redit aut creſcit niſi noua materia deſcendente. Sed ubi materia non ſit in fluxu, immo ſit ſolum affixa aut inuiſcata in inteſtino recto adſunt ſigna contraria & accidentia teneſmi ſunt magis uniformiter continua. Sed materia cholerica cognoſcitur ex regimine præcedente multiplicante choleram, & ex ſignis dominii choleræ in corpore ægri. Item ex punctione percepta in recto & ano, & exeũtia ſunt citrina uel citrinitati admixta. Et quia à mundificantibus choleram & alterantibus iuuatur, & multum calidis manifeſte læditur. Et ſi phlegma ſalſum fuerit in cauſa cognoſcitur ex præcedente regimine multiplicante phlegma & choleram ſubdominantur cum circunſtantibus ſimilibus. Secundo ex ſignis dominii phlegmatis ſalſi. Tertio ex pruritu percepto in loco & exeuntibus phlegmaticis. Quarto iuuatur calidis anodinis & humidis abſtergentibus, de quibus infra, & à contrariis læditur manifeſte. Et ſi melancholia ſit in cauſa aut ſanguis acutus adſunt ſigna ſibi proportionalia quæ ex dictis facile comprehendi poſſunt. Et ſi apoſtemata ſit in cauſa, ſentitur grauedo & dolor continuus & magis apud emiſsionem ſtercoris, & non euacuatur à febre, & exeuntia difficile emittuntur, & quandoque egreditur uirulentia etiam ab aliis exeuntibus diſtincta & impermixta. Iuuatur mollificantibus & anodinis, & à contrariis læditur. Quod ſi pendeat ab ulcere, corroſione, aut ragadiis præceſſerunt cauſæ ulcerantes & corrodentes ſcilicet humores acuti, uel forte apoſtema antea fuit ruptum, uel præceſsit dyſenteria, aut fluxus eruginoſus praſsinus niger felleus uel phlegmatis ſalſi, aut medicina ulceratiua exhibita fuit, ſicut euphorbium, colocynthis, & ſimiles. Vel forte ſumpſit aliquando rem duram acutam indigeſtibilem, ut uitrum & ſimilia. Vel præceſsit immiſsio clyſteris, cuius cannula fuit acuta uel immiſsio collyrii acuti aut nimis craſsi, & ſentitur ardor in loco continuus, maxime in egeſtionibus, & ſanies, & putredo forte egrediuntur iuuantur lauantibus, & acutis mordentur. Quod ſi pendeat ex hemorrhoidibus occultis & intrinſecis ſanguis niger apparebit à cæteris exeuntibus diſtinctus, & reliqua ſigna hæmorrhoidarũ, de quibus infra. Quod ſi pendeat à fœce dura præceſſerunt cauſæ uentrem conſtipantes, & paucitas egeſtionis, exaſperatio circa anum percepta ab humidis & lubricis iuuatur, lȩditur à cõtrariis. Quod ſi fuerit ex frigiditate præceſſerunt cauſȩ infrigidantes, ſicut ſtatio in aquis & diſcoopertio ani aeri & uento frigido, & ſeſsio ſuper re frigida ſicut marmor, & proprie menſibus erratis, ſiue tempore frigido, ſenſus obtuſus, & frigus in loco perceptum, & à calidis iuuatur, nocetur à frigidis, & ſigna ſunt contraria ſi accidat à caliditate immateriali. Quod ſi pẽdeat, à uentoſitate adeſt præſentia uentoſitatis in inteſtinis, maxime in recto, qua perueniente ad extremitatem recti fit teneſmus, & exeũte remouetur. Cauſæ uero primitiuæ reliquæ ſicut medicinæ reliquæ aut cibi acuti declarantur ex ipſarum præceſsione & teneſmonis ſubſequentia. Introitus autem cimicis in anum aut uermes in ipſo exiſtentes declarantur ex titillatione, & commotione in ano ſenſata.

Prognoſticum. Primum teneſmus ſecundum plurimum

curatur. Secundum tenesmus aliquando prouocat aborsum.

Cura tenesmi materialis absque apostemate quinque exigit intentiones. Prima, prohibet causam antecedentem si qua sit ne transeat in coniunctam. Secunda, materiam coniunctam resoluit & abstergit. Tertia, malam complexionem in intestino derelictam alterat ipsum confortando. Quarta, corrigit accidentia. Quinta ordinat debitum regimen. Prima intentio completur euacuando, diuertendo, sistendo, materiam antecedentem cum his quæ dicta sunt in cura fluxus in generali. Secunda uero scilicet resolutio & mundificatio causæ coniunctæ imbibitæ aut inuiscatæ in recto completur cum clysteribus, collyriis, emplastris, unctionibus, sacculis, fomentis, sessionibus diuersificandis secundum exigentiam materiæ. Materia ergo existente cholerica fiat clystere ex aqua hor. ℥. 10. olei uio. ℥. 3. uitellis ouorum duobus zuc. ru. ℥. 1. postea his addes. ℥. 3. mellis uio. aut. ℥. 1. s. floris cassiæ, & si fuerit magna caliditas, pone olea infrigidantia sicut nenufaris, mandragoræ, aut papaueris, aut aquam, aut suc. nenuf. solatri, semperuiuæ. Sed in phlegmatica clysterizabis cũ aqua mellis, & oleo sisamino, aut decoc. furfuris & hordei, cui addes oleum sisaminum, & mel ros. & si propter maiorem inuiscationem, opus fuerit magis abstergentibus clysterizabis cum aqua mellis, & aqua parum salita. ana. ℥. 4. aut loco aquæ salitæ ponatur aqua oliuarum parum salitarum, aut succus blitis, & cum similibus curari potest sanguinea & melancholica, hoc præmisso quòd si isti humores sint adusti aut acuti ualde cum mitioribus procedatur. Et nota quòd clysteria communiter debent esse paucæ quantitatis, ita ut sufficiant. 10. aut. 12. ℥. non enim opus est ut transeant ultra intestinum rectum, & cum hoc melius retinentur, & melancholia adusta clysterizari potest cum aqua decoc. hor. & mellis. an. ℥. 6. possunt addi olei uiol. aut sisamini diu ducti in mortario plũbeo. ℥. 4. & nota quòd sisaminum & oleum eius cataplasmatum & clysterizatum est in his dispositionibus proprium. Collyria autem fiant in cholerica ex litii, croci ana. ʒ. 1. s. cerusæ. ʒ. 3. quæ puluerizata misc. cum. 2. ℥. adipis renum capræ dissolutæ & in melancholica addatur plumbum ustum & adeps cancrorum, al. capræ, & sint collyria longa usque ad. 7. digitos, uel supra & intincta in oleo uio. tepido cum supponuntur. Sed in phlegmatica fiant collyria ex bdellio, croco. ana. ʒ. 2. laudano. ℥. s. adipe gallinæ & cera. ana. q. s. hæc enim dolorẽ leniunt & dissoluunt, & sunt experta. Fomenta uero fiant in cholerica ex decoct. uiol. ros. myrti fenug. se. li. mal. melilot. rad. altææ, sisami chamomillæ, & similium mollificantium & resoluentium & partim infrigidantium. Sed in phlegmatica his addatur fumus terræ, lapacium parietaria, absynthium, & similia, & minuantur fri. Hæ autem fomentationes fiant cũ spõgia, filtro, lana, uel cotto quæ in his decoctionibus infusa & expressa debite calida sæpe applicentur ano & partibus circunstantibus, & in melancholica addatur epithimum. Sessio quoque in huiusmodi decoctionibus mirabiliter confert ad sedandum tenesmum. Et ex his possunt fieri sacculi qui in aqua ca. infusi & expressi sæpe applicentur ano & partibus adiacentibus, etiam sacculus & furfure debite calefactus est proprius phlegmatica. Et possent fieri unguenta in calida cum oleo ros. loto, cum aqua nenuph. & adipe gallinæ siue renum capræ lota cum aqua frigid. pluries, sed in frigida cum oleo sisam. & adipibus prædictis, & si fuerit superficialis excoriatio his adde cerussam lotam, & ungatur anus interius quantum est possibile. Quod si tenesmus ualde fuerit molestus aliquando supponãtur collyria siue lychinia descriptione Alman. Recipe thuris, litii, croci, gummi arabici. ana. ʒ. 1. opii. ʒ. 2. formentur lychinia aliqualiter longa subtilia incorporando pulueres prædictos cum albumine oui, & suspendãtur bene ut possint ad libitum extrahi, non enim dimittendi sunt nisi per horam. Et replicentur secundum opportunitatem. Et si intentio esset consolidare, somnum prouocare, fluxum stringere potest uti lychinio ochel. Recipe sanguis draconis, boli arme. cerussæ ablutæ cum aqua ro. ana. ʒ. 2. masti. ℥. s. opii, hyoscyami, croci, ana scrupulum unum, croci gra. ℈. 1. & cum uino stiptico fiant lychinia, aut cum albumine oui, & ualet in causa calida, sed in frigida castoreũ, thus, crocus, & litium cum opio misceantur secundum exigentiam. Et si uis lychinia nõ opiata. Reci. masti. myrrhę, sandaracę, thuris, ana. ℈. 1. litii, laudani, ana. ℈. s. cerussæ, sanguis draconis, ana. ℈. 1. puluerizentur, & cum uino fiant lychinia. Et hęc eadem sine opio sufficient ad complendam tertiam intentionem si sibi addantur aliqua stiptica calida aut frig. secundum exigentiam dyscrasiæ corrigendæ.

Pro complenda autem quarta intentione maxime corrigendæ sunt uigiliæ, ardor, dolor, & punctio, quæ omnia optime sedantur cum lychiniis supra descriptis & cæteris de quibus supra, pro his etiam accidentibus corrigendis recurratur ad capitulum generale curæ fluxus.

Regimen uero sex rerum iuxta quintam intentionem declinet in tenesmone cholerico ad frigidum, & sit temperate stipticum stomachi & membrorum naturalium confortatiuum si per compassionem aliquod eorum debilitatum fuerit. In tenesmo autem phlegmatico declinet parum per ad calidum, aut sit temperatum in actiuis similiter moderate stipticum & membrorum naturalium confortatiuum. Sed in melãcholico ad frigidum & humidum. In sanguineo ad frigidum & siccum. Si uero tenesmus pendeat ab apostemate facto per uiam defluxus exigit triplex regimen. Primũ respicit causam antecedentem complendam euacuatione, diuersione, & fluxus materiei prohibitione. Si ergo materia peccet cum sang. fiat phlebotomia basilicæ, imo fere nunquam à flebotomia est excusatio, & si repletio sit communis in toto flebotometur communis, & si retentio hæmorrhoidarum aut menstruorum sit causa phlebotomentur saphenæ, & uomitus est magis conueniens quã uentris solutio. Quod si solutio fuerit necessaria fiat cum lenientibus sicut manna, cassia, sed distemperetur cum decoctione myrabolanorum, bdellii, & similium prohibentium fluxum humorum ad locum apostematum, & decoctio myrabolanorum citri. in cholerica, kebulorum in phlegmatica, indorum in melancholica & rhabarbari in mixta ex cholera & phlegmate est conueniens. Ventosæ quoque appositæ super hepate splene & spatulis conferunt diuertendo, & similiter urinæ & sudoris prouocatio, prohibetur autem fluxus materiæ ad locum apostematum exhibendo incrassantia & frigida, maxime si fuerit calida subtilis sicut suc. granatorum cyd. & similium. Item, lac & syr. de papa. & oxyzacharum syr. ros. uio. iuiubinum, aquam lactucæ, cucurbitæ, citruli, hordei, & similium. Sed incrassantia & uentrem lenientia sicut syr. iuiubinus uio. sunt præstantiora quàm uentrem stringentia. sed in causa frigida eligantur temperate ad calidum declinantia aut parum frigida, sicut syr. myrtinus, miua cydo. cum uino, & aromatibus & similia. Secundum est regimen particulare complendum in principio cum repercussiuis dolorem sedantibus sicut est oleum ros. & myrtinum clysterizatum & lychinium ex cotto molli in eis intinctum & tepidum suppositum si possit retineri absque dolore, & materia existente multum calida, hæc olea possent lauari aut cum eis misceri succi infrigidantes sicut lactucæ solatri semperuiuæ, plantaginis, & similium. Sed in causa frigida his addatur oleum chamæmellinum & sisaminum, similiter exterius ungatur & epithimetur fiteri peritoneum, renes, pecten, inguina, cum filtro in his oleis infuso, & partibus prædictis applicito, & similiter infusę in aqua decoct. ro. myrti & similium quibus in causa frigida posset addi purum schinanthi, & florum chamomillæ, & in his quę applicantur exterius posset admisceri parum aceti ad repercutiendum. In augmento uero suprascriptis oleis frigidis cum clysteri imponendis addenda sunt calida resoluentia & mollificantia, sicut oleum anethinum, liliorum alb. de spica, butyrum, adeps renum, caprę oleũ sisaminum, amig. dul. & similium, & bdelium est proprium. Et possunt fieri decoc. & emplastra ex rosis, myrto, rad. maluauisci, floribus chamęmillæ, anetho, sem. lini, fenug. & si maturetur fiat clystere ex decoct. maluauisci, fænugræci, seminis lini, in qua bdellium sit dissolutum, & butyrum, & adeps renum capræ, & si humor sit multum frigidus addatur hyssopus humida, cum his decoctionibus potest epythimari clysterizari & ipsis potest sedere, & cum fœce earum potest emplastri. Et in causa frigida cæpe album assatum cum butyro & hyssopo humida exterius applicitum est optimum maturatiuum. in apostemate autem duro mollificantia uincant resoluentia, & medullæ, & adipes, oleum sisaminum, amig.

mucilagines.

mucilagines, maluauisci, fenugr. se. lini sunt proprie, & similiter butyrum. Et si fuerit frigiditas notabilis hyssopus hum. Et si apostema esset cancrosum omne regimen declinet ad frigidum & hum. & clysterizetur cum oleo uiol. aut ros. ℥.6. aut. 7. quibus possunt addi butyri recentis. ℥.3. & omnia diu ducta sint in mortario plumbeo, & pro huius cura quæ debet esse blanditiua, cum cura uera non sit posibilis recurratur ad cap. de cancro, & in summa in his apostematibus procedatur s̄m suorum temporum & materiæ exigentiam. Vltimum autem regimen comprehendens correctionem accidentiũ & regimen sex rerum non naturalium qualiter debeat compleri patere potest ex suprascriptis. Dięta enim debet esse ualde tenuis & uentris lenitiua non constipatiua declinans ad calidum aut frigi. hu. aut sic. secundum materiæ exigentiã & reliquorum, à quibus sumitur indicatio, & quanto ægritudo est acutior, diæta debet esse magis tenuis, quod si apostema rumpatur curetur cura ulcerum, ut statim dicetur. Si uero apostema genitum sit per uiam paulatim factæ congestionis, duo ultima regimina sunt necessaria, sed primũ omittatur, quia respicit causam antecedentem transeuntem in cõiunctam. Si uero tenesmus sit ab ulceribus & corrosione in intestino recto & extremitate eius. Primo mundificetur cum aqua aut uino decoct. mel. aut mel. ro. Et si adsit putredo in loco quòd cognoscitur ex egresione uirus fetentis mali coloris suprascriptis addatur oxymel simplex, ita ut quarta pars, aut addatur aqua salita, aut oliuarum salitarum pro tertia aut quarta parte, & hæc clysteria sint pauca quantitate cũ sint acuta scilicet. 4. aut. 6. ℥. iam intestinis à fęcibus mundificatis, & ubi esset maior putredo cum aqua mellis misceatur aqua decoctionis aluminis, & quando hæc non sufficerent cum. ℥.6. aquæ hord. misce à duabus drachmis usque ad. ℥. s. unguenti ægyptiaci. Rasis tamen. 9. Alman. cap. de fluxu uentris quando tenesmus fuerit longi temporis in quo non egeratur sanguis, sed rasura alba mucilagini similis docet administrari medicamen quod in cura gingiuarum putrida posuit quod est medicamen acutum ualde factum, s. ex arsenico citri. & rub. & calce & c. Sed consulo ut cum leuioribus procedas, & si sequeretur mordicatio clysterizetur immediate cum oleo tepido, postea consolidetur cum unguento de cerussa cum aqua calibeata aut succo plantaginis clysterizato, aut iniiciantur pulueres consolidatiui, sicut cerussa, lithargyrium, plumbum ustum & lutum, thutia præparata, cadmia, anthimonium & similia, quibus potest addi aloes lotum, & sarcocola nutrita, & in summa curetur cura ulcerum intestinorum de qua supra. Et apud Franciscum de pedemontium, oleum uetus clysterizatum cum acresta est proprium & pulueres suprascripti possunt cum cannula in ano imposita insufflari. Sed semper ante immisionem harum medicinarum mũdificantium aut consolidantium educantur fęces cum clysteri ex aqua mellis aut hordei. Possunt etiam fieri lychinia longa ex melle aut adipe renum capræ & secum misceri huiusmodi mundificantia aut consolidantia, & sint longa ut attingant ad locum ulceratum. Et uitentur cibi acuti salsi, amari, acetosi ualde qui possunt facere fęces acutas. Et sint poti⁹ lenientes quàm constipantes. Si uero sit excoriatio lenis sufficiat iniectio cerussæ aut unguenti de cerussa, aut aliquid ex pluribus supra scriptis cum aqua hordei, aut succo plantaginis, & similibus, aut ex similibus fiant lychinia longa. Si uero pendeat à ragadiis hæmorrhoidibus & fistulis eius cura inferius propriis cap. perquiretur. Si uero pendeat à fęcibus siccis eius cura perquiratur in cap. de cura colicæ à fębribus siccis, & in summa fœces cum clysteribus & sumptis superius mollificentur, deinde cum clysteribus suprascriptis quibus acuta addantur, & proprie mel in magna quantitate educatur. Verum clysteria & sumpta per os declinent ad calidum aut frigidum secundum fœcum maiorem acuitatẽ aut minorem, & cæteris circunstantiis à quibus quęritur indicatio. Si uero pendeat à frigiditate ano impressa omne regimen declinet ad calidum tam sex rerum non naturaliũ quàm medicinale & proprie teneat anum uentrem & partes circũstantes ani calidas, & fęces educantur cum oleo anhetino sesamino aut communi, quibus eductione addatur aliquid acutum si opus est sicut mel aut urina, postea clysterizetur cum oleo anhetino, rutaceo, & similibus, quibus uinum potens dulce admisceatur aut clysterizentur decoctiones rerum calidarum mollificantium aut lenientium, aut secum talia misceantur, sicut olea & adipes, aut fiant fomenta & sesiones in huiusmodi, aut sacculi ex rebus calefacientibus ano applicentur, aut sedeatur super assere cal. aut uenter catuli ano applicetur, aut filnm bulitum in aqua ano applicetur aut uesica plena oleis aut decoctionibus calidis ano applicetur. Si uero pendeat à caliditate omne regimen declinet ad frigidum, & in hoc casu oleum ros. uiol. succi frigiditantes inuncti cataplasmati clysterizati sunt conuenientes, clysterizata tamen debent esse actu tepida. Si uero tenesmus pẽdeat à uentositate, fiant clysteria carminantia uẽtositatem ex decoctione seminum anheti, anisi, karui, dauci, rutæ, ameos & similium, cuius. ℥.8. addantur olei anethini, olei rutacei, ana. ℥.2. Et cum similibus decoctionibus potest locus fomentari, & in ipsis potest sedere. Rasis tamen. 9. Alman. præcipit duo opiata, scilicet trochiscos & confectionem de styrace, quorum descriptionem in textu exposui, simul enim stupefaciunt & uentositatem resoluunt. Reliquum regimen perquiratur ex cap. de colica uentosa.

Solutiua tamen minus hic conueniunt quàm ibi. Si uero tenesmus fuerit ex reliquiis medicinæ abstergatur & lauetur cum clysteri ex aqua hordei, oleo uiolaceo, zuccharo & similibus, & si timueris excoriationem laua adipem renũ capræ cum aqua frigida, & suprascriptis adde, & si inceperit excoriatio adde cerussam lotam cũ succo plãtaginis & oleũ ros. Et similiter si fuerit ab acuitate clysteris laua & infrigida, & locum conforta ne apostemetur cum suprascriptis, & si fuerit à cimice & uermibus interficiãtur & educantur cũ his quę dicentur in cap. proprio. Et si fuerit à cibis acutis & salsis clysterizentur cum aqua hordei & oleo uiolaceo, & si quid fuerit uiscosum cum magis abstergentibus sicut cum aqua mellis, & si fuerit ex sesione super re dura administrentur mollificantia & prohibentia apostema, sicut decoctio rosarum chamæmeli, & anethi debite calida approximata cum filtro, & unctio ex oleo rosaceo, chamæmeli, & adipe gallinę & si timeretur apostema approximetur oleum ro. solum.

De fluxu hepatico.

FLuxus hepaticus qui descriptiue est fluxus factus uitio hepatis apud Auic. habet nouem species penes materiam distinctas. Prima est chylosa. Secũda phlegmatica, quam Auic. sub aquosa comprehendit. Tertia cholerica. Quarta melancholica quam Auic. in nigram subtilẽ felleam, in nigram fœcalem & nigram melancholicam subdistinxit. Quinta sanguinea pura. Sexta lotiua. Septima fętida. Octaua uirulenta. Nona est res crassa nigra quæ est substãtia stomachi aut hepatis. Fluxus autem diuersorum colorũ licet posit contingere uitio hepatis, & sic dici hepaticus, qui magis in hepate continget ex diuersitate partium chyli, & consequenter ex diuersitate cibi & potus quàm propter diuersam & difformem dispositionem partium hepatis, congruentius inter quinq; fluxus à toto superius connumeratus est, cum frequentius contingat membrorum totius corporis diuersam & difformem esse dispositionem quàm solius hepatis, sed de hoc ibi dictum est quantum est opportunum. Sed nunc sigillatim species nouem snprascriptas absoluamus. Posita tamen prius differentia inter solutionem hepaticam & intestinalem. Secundo inter hepaticam & stomaticam. Tertio inter hepaticam & meseraicalem, cum hæ omnes cũ hepatica in aliquibus conueniant præcipue in exeuntibus.

Differt hepatica ab intestinali, & proprie quæ est cum rasura aut ulcere intestinorum. Primo quia hepatica est sine dolore intestinorum, imo etiam frequenter sine dolore hepatis. Sed intestinalis iam dicta est cum dolore notabili intestinorum. Secundo quia hepatica est multa & cum interpolatione notabili secundum plurimum. Sed intestinalis est paulatim facta & fere continua. Tertia differentia sumitur à permixtione fœcum cum solutione antepositione aut postpositione. Intestinalis enim sanguis aut sanies est semper fere permixta cum fœcibus, & magis ea quę à superioribus uenit intestinis quàm quæ ab inferioribus. Sed hepatica aut descendit sola si non inueniat fœcem in intestinis aptam descendere aut descendit post egestionem sibi contiguam, facit enim egestionem descendere cum appli-

catur ad eam. Et hoc maxime uerum eſt ſi egeſtio ſit prope anum. Si enim egeſtio ſiue fœx eſſet diſtãs poſſet ſecum permiſceri in longo tranſitu. Nunquam tamen ſolutio hepatica præcedit fœcem, ita ut fœx immediate ſubſequatur; & in hoc differt à ſanguine hæmorrhoidali, ille enim frequenter immediate præcedit fœcem, & certiſsimum ſignum ſanguis hæmorrhoidalis eſt ſi appareat egredi ſaltando ſicut ex phlebotomia. Quarta differentia eſt quia hepaticum præceſſerunt hepatis nocumenta & concomitantur abſque nocumentis inteſtinorum; ſed cum inteſtinali adſunt & præceſſerunt nocumenta inteſtinorum abſque nocumentis hepatis. Quinta differentia, quia hepatica eſt ſecundum plurimum chronica, inteſtinalis autem acuta. Sexta quia hepatica cum retinetur cum oppilantibus & conſtringentibus, ſequitur nocumentum ſecundum plurimum, raro enim abſoluitur ab oppilatione, & etiam ſi non eſſet oppilatio, frequenter ſequeretur nocumentum, ut patet diſcurrendo per cauſas eius, ſed inteſtinalis frequenter ſine nocumento retinetur. Hepatica autem & ſtomatica licet conueniant in exitu chyli. Differunt tamen. Primo quia in hepatica chylus eſt æqualis perfecte digeſtus. Sed in ſtomatica imperfecte. Item, in ſtomatica ſecundum plurimum deſcendit cibus cum chylo & adeſt lienteria, ſed in hepatica minime. Tertio in ſtomatica adſunt nocumenta ſtomachi & non hepatis, ſaltem manifeſta, ſed in hepatica adſunt nocumenta hepatis manifeſta. Sed differentia inter ſolutionem hepaticam & meſeraicalem, licet conueniant in egreſsione chyli, eſt. Primo, quia chylus in hepatica eſt tendens in ſanguineum, cum iam hepar impreſſerit aliquid digeſtionis. Sed in meſeraicali minime aut leuiſsime. Secundo, quia in hepatica adſunt manifeſta nocumenta hepatis quæ ex urina & fœce ex grauitate & dolore & ſimilibus circa regionem hepatis comprehenduntur, ſed in meſeraicali non adſunt hæc nocumenta, imo adſunt nocumenta meſenterii ex dolore & grauitate circa dorſum perceptis.

De fluxu hepatico chyloſo.

FLuxus hepaticus chyloſus eſt deſcriptiue fluxus chyli qui eſt ſubſtantia ſubtilis alba in ſtomacho per primam digeſtionem ex parte meliori cibi genita, deinde in inteſtinis perfecta. Hæc ſpecies non habet niſi modos quoſdam ſecundum magis & minus differentes. Quandoque enim totus chylus egreditur, quandoque pars eius. Hi autẽ fluxus licet poſsint contingere uitio ſtomachi ſolum, tamen de eo hic agemus qui prouenit uitio hepatis, nam de ſtomacho ſuperius dictum eſt quantum eſt opportunum.

Hic autem quinque ex cauſis contingere poteſt. Prima cauſa quia chylus eſt pluris quantitatis quàm ſit expediens pro corpore nutriendo. vnde quod ſuperfluum eſt ab hepate renuitur, & tanquam ſuperfluum ab inteſtinis expellitur. Generatur autem plus de eo quàm ſit expediens propter ſuperfluum appetitum ſtomachi cum bona eius digeſtione, & qui cibus aſſumptus eſt multus & multi nutrimenti & paucarum ſuperfluitatum facile in chilum conuertibilis. Idem etiam fluxus poſſet contingere ſi chylus genitus eſſet nimium craſſus aut uiſcoſus. Aut aliter male conditionatus, ob defectum ſtomachi, aut cibi. Secunda cauſa, quia hepar fuit creatum paruum. vnde non potuiſſet multum chylum continere. Tertia eſt apoſtema concaui hepatis aut meſeraicarum quod licet poſsit pendere à quacunque materia, eſt tamen ſecundũ plurimum ſanguineum & frequenter permutando efficitur durum. Quarta cauſa eſt oppilatio concaui hepatis aut meſeraicarũ attenuatoria aut coarctatoria aut carnoſa. Si enim eſſent in gibbo fieret fluxus humoralis, cum humores in concauo generentur, licet in gibbo perficiantur. Quinta eſt debilitas attractiuæ hepatis uel meſeraicarum, licet maxime hepati approprietur. non eſt enim attractiua meſeraicarum de qua ſit curandum, fit enim attractio in uirtute hepatis. Hæc autem debilitas licet poſsit à quacunq; ſpecie malę cõplexionis cum ſuperfluit contingere, ſecundum plurimum tamen pendet à ſuperflua frigiditate, & quandoque à multitudine euacuationis tam per uomitum quàm per alias regiones.

Signa fluxus chyloſi abſolute manifeſta ſunt cognoſcenti chylum qui eſt albus ſubtilis ſicut ptiſana hordeacea, ſiue ſolus expellatur, ſiue cum aliis exeuntibus permixtus. Sed quod proueniat ex chylo ampliori cognoſcitur; quia patiẽs non macreſit & comedit amplius conſueto, & forte cibos pluris nutrimenti & in ſumma eſt cum bona habitudine & conſtantia uirtutum naturalium. Quòd uero chylus ſit craſſus ant uiſcoſus aut aliter male conditionatus cognoſcitur per uiſum, & quia utitur regimine malo, aut forte adeſt mala ſtomachi diſpoſitio cum carẽtia aliarum cauſarum. Quòd autem ſit hic fluxus à paruitate hepatis cognoſcitur, quia eſt à generatione contractus. & quod cum comedit parum pro uice & frequentius melius ſe habet. Quòd autem ſit ab apoſtemate hepatis aut meſeraicarum & à qua ſpecie apoſtematis cognoſcitur per ſigna ſuperius dicta in paſsionibus hepatis, ad quas recurrendum. Et ſimiliter eſt illuc recurrendũ pro cognoſcendis oppi lationibus hepatis & meſeraicarum. Inter quas & apoſtema eſt diſtinguendum, & maxime per febrem quæ neceſſario ſequitur quodcũque apoſtema hepatis & meſeraicarum, licet in apoſtemate meſeraicarum ſit ualde remiſſa. cum oppilatione aut ſecundum plurimum non eſt febris. Item quia ad apoſtemata uehementiora ſequuntur nocumenta, & in breuiori tempore quàm ad oppilationes. ſicut decoctio appetitus, ſingultus, arefactio hydrops & ſimilia. In cæteris enim ſignis communibus multum ſimilantur. Et hic nota quod fluxum eſſe periodicum eſt ſignum fere commune omnibus fluxibus oppilatiuis ſecundum aggregationẽ materiæ in determinato tempore, minus tñ fluxibus chyloſis conuenit, licet ſint cum oppilatione. De fluxu autem oppilatiuo inferius faciam ſpeciale cap. ad quod recurre. Quod autem ſit à debilitate attractiuę coguoſcitur per carentiam aliarum cauſarum, & per præſentiam malæ complexionis in hepate ueriſimiliter ipſius factiuæ quæ ſecundum plurimũ eſt frigida. Pro cognitione autẽ ſpecierum malæ cõplexionis hepatis in cauſa recurratur ad ſuperius dicta in paſsionibus hepatis.

Prognoſtica. Primum hic fluxus ſecundum plurimum curatur niſi pendeat ex apoſtemate, exigit tamẽ medicũ expertum & diligentem. Secundum, hic fluxus eſt ex eis qui cũ dimittuntur arefaciunt & debilitant uirtutem, & quando retinentur & proprie cum oppilatiuis conſtringentibus inflantur in ſuperioribus, & conſtringitur anhelitus,

Cura hepatici chyloſi. Si pendeat à nimia quantitate chyli, minoretur cibus. Quod ſi propter famem non poſſet abſtinere dentur cibaria quorum multa quantitas parum nutriat, ſint tamen boni nutrimenti ſicut olera laudabilia panicum & ſimilia. Curetur cura appetitus canini. Licet forte melius ſit hunc fluxũ ſinere. Si uero chylus eſſet nimiũ craſſus aut uiſcoſus, dentur cibi præbentes nutrimentum ſubtile ſicut uinum album, carnes auium laudabilium, uitelli ouorũ, & ſi cum hoc ſint apperitiui erit proficuum ſicut brodium cicerum abiecta prima decoctione. Item decoctiones radicũ fœniculi, petroſelini, apii & ſimilium, & aromentizentur cũ cinnamomo. & panis ſuus ſit communi fermentatior. Etſi chylus fuerit aliter male conditionatus incidatur in contrarium regiminis præcedentis, & ſtomachus ſi fuerit in cauſa corrigatur.

Quod ſi pendeat à paruitate hepatis comedat frequenter & parum pro uice & cibaria boni nutrimenti ſubtilis & multi & paucarum ſuperfluitatum non uentrẽ lubricãtia. Quod ſi pendeat ab hepate concaui hepatis aut meſeraicarum phlebotometur aut aliter euacuetur & diuertatur, & quantum ad localia adminiſtrentur ſecundum exigẽtiam ſuorum temporum & materiæ. Et dięta ſit tenuis contraria diſcraſiæ apoſtematis, ita ut in apoſtemate ſaltem calido prohibeantur panis carnes & uinum præbeat tamen nutrimentum ſubtile facile penetrans, & pro cura huius recurratur ad cap. de apoſtemate hepatis. Et cauendum eſt ab adminiſtratione fortiter conſtringentium & oppilantium tam interius quàm exterius. Habeant tamen ſtipticitatem paucam cum ſingulari proprietate quibus ſint hepatis & membrorum naturalium confortantia, nec ſint uentrem lubricantia. Si uero pendeat ab oppilatione, curetur cura fluxus oppilatiui de quo infra in cap. proprio. Et ſi ſit repletio ſanguinea phlebotometũ baſilica aut ſaluatella dextra ſecundum exigentiam repletionis & uirtutis. Si uero materia oppilans ſit phlegmatica craſſa aut uiſcoſa ſecũdũ quòd eſt ut plurimum digeratur cum oxymelle ſimplici & aqua abſinthii. Deinde euacuetur cum pilulis de

rhabarbaro aut alephanginis cum tertia parte agarici præpa ati, & pilulæ de raued Mesue sunt fortiores. Tertio digeratur cum oxymelle composito aut scillitico aut syrupo de eupatorio & aquis absinthii apii aut eupatorii. Quarto euacuetur cum eisdem aucta dosi, & proprie cum pilulis de raued de eupatorio aut de alKeKengi Mesuæ. & Aui. dicit clysteria fortis aperitionis & attractionis, & similiter uomitiuum esse ex rebus magis iuuatiuis, si tamen appareat dominium caliditatis dentur digerentia & euacuātia temperata aut ad frigidum declinantia sicut aqua cicoreæ aqua cuscutæ capillorum ueneris, syrupus bisantinus & acetosus simplex & cōpositus. Quinto aperiantur oppilationes cum theriaca diacalamentho diacinamomo quæ cum uino subtili aut aquis aperientibus exhibeantur, uinum tamen est melius ut sit antiquum, & sit. ℥. ij. uel. ℥. iij. Item passulæ cum phisticis, seminibus communibus frigidis, anisis, semicōfectis & cinamomo sunt præstātes & passulæ solæ optime conferunt aut cum diarrhodon admixtę. Et si appareat dominium caliditatis detur diarrodon & semina communia frigida. Diȩta autem declinet ad calidum frigidum aut secundum exigentiam dyscrasiæ & aliarum circunstantiarum. Et sint cibi & potus aperitiui nō oppilantes. Et uinum sit album subtile non dulce bene clarū magis aut minus uinosum secundum quod oportet. nam plurimus potus uini passi recētis facit cadere in solutionem hepaticam propter suam crassitiem & dulcedinem. Et cum apparent signa caliditatis ptisana hordeacea confert. & dimittatur panis uinum & carnes, constante uirtute, & cibus est partiendus ut parum pro uice comedat, sed frequētius. Dormiat sufficienter ut fiat bona digestio, fiant fricationes toti corpori celebrata prima & secunda digestione, ut nutrimentum ad membra trahatur, & summopere uitanda sunt oppilātia & constringentia interius aut exterius applicita & ualde dulcia. Et hæc cura est communis cuicunque fluxui oppilatiuo chyloso aut humorali, siue oppilatio sit in gibbo aut concauo hepatis, siue inter hepar & intestina siue in mēbris quæ sunt ultra hepar. Si uero fluxus chylosus pendeat ex debilitate attractiuæ sequentem malam complexionem frigidam cum materia sicut accidit secundum plurimum procedatur eodē modo qui dictus est in cura fluxus oppilatiui à materia frigida. Verum communiter nō indiget ita fortibus incisiuis & subtiliatiuis pro digestione, sed bene fortibus aperitiuis, & etiam communiter sufficiunt leuiora solutiua cum quibusdam stipticis confortata, sicut pilulæ de rhabar. additis mirabolanis Kebulis pro quarta parte. Si uero sit mala complexio frig. sine materia non indiget euacuatione, sed calefiat hepar cum oleo de spica, quod esset præstantius si bullierit cum pauco uino uinoso subtili aromatico usque ad uini consumptionem & ungatur notabiliter fricādo ipso oleo prius calefacto, & panis sit communi fermentatior cōditus cum aniso & similibus & uinum sit antiquum subtile &c. ut superius conditionatum, sed si in hoc casu attinetur alicui dulcedini forte esse præstantius. Non sic in oppilatione, & phistici & passulæ pingues auellanæ depilatæ cum cinna. essent præstantes, & in reliquis fiat ut dictum est in fluxu chyloso ab oppilatione. Et si appareat dominium caliditatis detur aperitiua frigida, hepatica tamen confortatiua sicut diarodon aut triansandali cum passulis, & seminibus communibus frigidis, & ungatur cum oleo ro. & myrtino, & reliquū regimen declinet ad frigidum, & sit hepatis & membrorum naturalium confortatiuum tam stipticitate temperata quàm singulari proprietate, & si fuerit debilitata propter lapsum ad humidum, totum regimen declinet ad siccum. Et econtra si fuerit debilitata propter lapsum ad siccum declinet ad humidum, & si fuerit debilitata propter nimias euacuationes si stantur euacuationes illæ & totum regimen medicinale, & in cibo & potu sit stipticum cum temperamento actiuarum & cum hoc sit aperitiuum facile penetrans ad membra, & sit multum resumptiuum ita ut parum ipsius multum nutriat, & in hoc casu maxime cibus est partiendus.

De fluxu hepatico phlegmatico sub quo aquosus continetur.

QVid nominis & quid rei huius fluxus satis manifesta sunt. Est autem hic fluxus duplex, quidam aquosus, quidam à phlegmate crassiori.

Causa aquosi est corruptio digestiuæ hepatis, quam coadiuuat multus potus aquæ & uisus rerum aquosarum. Et potentia uirtutis expellentis per meseraicas ad intestina, quæ si deficeret esset causa ascitis. Corrumpitur autem digestiua huiusmodi producens aquositatem secundum plurimum à frigido, licet etiam caliditas hepatis superfluens in gradu diminuta tamen in quanto possit per corruptam digestionē aquositatem multiplicare, sicut accidit in habentibus hepar superflue calidum & febrientibus qui efficiuntur hydropici, potētia enim rei insequitur multitudinem formæ. Item corrumpitur ab humido. A sicco autem corrupta non producit aquositatem aut rarissime. Apostemata quoque hepatis & oppilātionis corrumpunt hepatis digestiuam. Corrumpitur etiam per communitatem & à toto & à pluribus membris. De his tū quantum est expediens dictum fuit superius in hydrope. Conuersio quoque aquæ hydropicorum per meseraicas ad intestina est causa huiusmodi fluxus, & per ipsum soluitur ascites sicut dicit Hip. 6. aphorismorum aphorismo. 14. Ab hydrope habito ſm uenas in uentrem aqua fluente solutio fit. Causa aūt fluxus à phlegmate crassiori est mala complexio frigida hepatis destruēs digestiuam cū regimine proportionali generationi huius phlegmatis & fortitudo expulsiuæ.

Signa sunt illud quod egreditur, scilicet phlegma & aquositas & regimine præcedens, scilicet comestio fructuum aquosorum, & potus aquę superfluus & proprie tempore non congruo. Item paucitas urinæ & sudoris uel ascites præcedens cum confortatione uirtutis, & aqua tunc est citrina. sed ex præcedenti causa est alba, & proprie si fuerit in causa mala complexio frigida hepatis. Si autem malæ complexionis hepatis apostematis oppilationis & nocumenti ipsius hepatis per communitatem ab aliis membris, sunt ex dictis superius manifesta.

Prognostica. Primum, hic fluxus curatur secundum plurimum, nisi pendeat ab hepate. Secundum, cum retinetur hic fluxus aquosus errante digestiua, impletur hepar aquositate, & rumpens in uentrem facit hydropem aquosam secundum plurimum mortalem, iuxta aphorismum. 56. septimę particulæ. Si hepar impletum aqua in omētum eruperit, idest in zirbum, his uenter aqua impletur & moriuntur.

Cura. Si causa fluxus aquosi fuerit conuersio aquæ ascitici ad intestina, sinatur natura operari, & medicus ad nihil aliud intendat, nisi ad confortationem digestiuæ & expulsiuæ hepatis cum propriis per uirtutem tertiam & contrariis hepatis discrasiæ & cæteris nocumentis eius, & cum hoc moderata stipticitate participantibus. Si tamen nimis superflueret, cohibeatur cum magis stipticis, propriis tamen in confortatione hepatis & contrariis ipsius discrasiæ, ut supra. Si uero in causa fuerit regimen pręcedens malum, ordinetur regimē contrarium tam regimini præcedenti q̄ discrasiæ inductæ in hepate per regimen illud, & dięta sit tenuis, boni chymi, & paucarum superfluitatum. Si uero in causa fuerit aliquod hepatis nocumentum per essentiam uel per communitatem ex suprascriptis, quatuor debentur intentiones. prima est remotio causæ siue nocumenti illius. secunda uirtutum hepatis cōfortatio. tertia correctio accidentium. quarta regimen uitæ. Pro prima intentione. primo mundificetur hepar ab aquositate, nunc per eandem regionem, scilicet per intestina si natura per se non fuerit sufficiēs cum decoctione hieros & mirabol. Cebulorum. ana. ℥. 2. quæ decoctio fiat in aqua mel. ℥. 6. ad consumptionem medietatis, & coletur, & sufficienter exprimatur, uel cum aqua mellis, decoct. mirabol. kebulorū. ℥. 1. misceatur. ℥. s. succi ireos, aut quantum uidetur sufficere, uel si fluxus fuerit phlegmaticus, minoretur cum his quæ dicta sunt in cura generali fluxus. Aliquando uero mundificetur, & diuertatur aquositas illa per urinam cum diacurcuma, aut dialacca exhibita cum uino albo, aut cum decoctione radicum & seminum prouocantium, cum qua etiam trochisci de lacca possunt exhiberi. Si tamen esset cum signis caliditatis aut febre, dentur diuretica frigida, sicut decoctio seminū communium frigidorum & radicum asparagi permixta cū triansandalis aut diarrodon abbatis, sudor etiam si oportuerit prouocetur ponendo ipsum in stupha aut in furno à quo panis sit extractus & teneat caput extra, aut ponendo ipsum in thermis quæ non sint attramentales aut aluminosæ, aut

alio modo ſtipticæ,& ſi eſſet debilis non potens huiuſmodi tolerare,dormiat,& in ſomno bene pãnis operiatur,aut anhelitum contineat,aut hora ſomni exhibeatur potio ſudoris prouocatiua ſicut theriaca aut mitridatum cum uino ſubtili potenti. Deinde pro complenda hac intẽtione alteretur hepatis diſcraſia & corrigantur cætera nocumẽta eius ſiue ſint per eſſentiam,ſiue per communitatem cũ his quæ dicta ſunt in paſsionibus hepatis. Et cum eiſdem compleatur intentio ſecunda quæ eſt digeſtiuæ hepatis cõfortatio.Et ex propriis ſunt paſſulæ,fiſtica,auellanæ,cinnamomũ, hepar adip.& caro limaciarum cum proprietate, crocus, uinum mediocris uinoſitatis odoriferũ medium inter dulce & acre.Et ex frigidis ſunt ſpecies endiuiæ & multa alia ſimplicia & compoſita de quibus ſupra in debilitate hepatis. Tertio corrigãtur accidentia ſicut dictum fuit in cura generali fluxus. Et regimen declinet ad calidum aut frigidum ſecũdum exigentiam diſcraſiæ,ſed ſecundum plurimum ad ſiccum,& ſit participãs ſtipticitate temperata cum ſingulari proprietate in confortatione hepatis.

De fluxu hepatico cholerico.

FLuxus hepaticus cholericus quantum ad quid nominis & quid rei eſt ſatis ex dictis manifeſtus.

Species habet diuerſas ſumptas ſecundum diuerſas ſpecies choleræ. Expellitur enim quandoq; cholera naturalis,quandoq; non naturalis ſicut citrina,uitellina,cholera minoris famæ, praſsina eruginoſa.

Cauſa eius eſt multitudo choleræ aut acuitas propter diſcraſiam hepatis calidam cum regimine calido proportionali generationi eius ſicut eſt frequens uſus ciborum acutorum amarorum ſalſorum ualde dulcium & unctuoſorum, & motus fortes ſub æſtu ſolis & in diebus canicularibus,ira & reliqua quæ corpus inflammant. Et ſimiliter cauſæ præternaturales ſicut febres adurentes, apoſtemata calida,& oppilationes. & proprie oppilatio in poris kyſtis cum fortitudine expulſiuæ. huiuſmodi enim cauſæ inflammãtes cum excedunt adurunt ſanguinem & humores, & per aduſtionem inſpiſſando ſunt cauſæ choleræ zinariæ, imò aduſtionis ſubſtantiæ hepatis.

Signa. Hic fluxus cholericus ſecundum ſpecies ſuas cognoſcitur per colorem & ſubſtantiam eius quod expellitur. Sed de ſignis fluxus cholerici ſufficienter actum eſt in cap. de diarrhœa. Sed eruginoſus raro eueniens eſt ſicut erugo æris cum multa corporis & hepatis inflãmatione quæ ſi perſeueret aduritur ſubſtantia hepatis. Signa autem diſcraſię hepatis apoſtematũ oppilationum eius & kyſtis fellis ſunt ex præcedentibus manifeſta.

Prognoſtica. Primum,hic fluxus perducit ad excoriationem & ulcera inteſtinorum, & tanto citius quanto cholera eſt acutior & maioris aduſtionis. Secundum. Hic fluxus ſecundum plurimum curatur niſi pẽdeat ab apoſtemate aut ſit cum aduſtione ſubſtãtiæ hepatis,quæ aduſtio cognoſcitur ex hypoſtaſi orobina rubea tendente in nigredinem,cuius orobus eſt frangibilis ad differentiam orobinæ citrinæ,non facile frãgibilis,quæ eſt ex rene,& ille orobus de quo ſupra non eſt niſi de ſubſtãtia hepatis aduſta ſi tenacitatem aliquam habuerit ad differentiam ſanguinis aduſti.

Cura huius fluxus cholerici hepatici quatuor exigit intẽtiones.prima,remouet cauſam fluxus.ſecunda,hepar confortat. tertia,corrigit accidentia. quarta ordinat debitum regimen. Si ergo cauſa fluxus fuerit regimen præcedens,remoueatur & inducatur regimen contrarium infrigidans & humectans. Si uero in cauſa fuerit hepatis ſuperflua caliditas, alteretur cum infrigidantibus magis aut minus intenſis ſm diſcraſiæ exigentiam quæ applicentur intus,& extra Sed tamen extra non applicentur niſi prius facta ſufficienti choleræ euacuatione,quæ educatur niſi natura per ſe ad hoc ſufficiat cum decoct. prunorum tama. mirobo.citri. in qua infuſæ ſint.3.2.rhabarb.infrigidantia autem interius ſumpta ſunt ſicut ſyrupus de granatis cum aqua endiuiæ, plantaginis aut ſolatri aut ſemperuiuę,aut portulacæ,& ſimilium magis aut minus frigidorum ſecundum exigentiam in quibus poſſunt infundi ſandali aut ſpecies triaſandalorum cum camphora apud maiorem inflãmationem.Vinum quoq; granatorum de berberis ſiue criſpinum cum aquis ſupraſcriptis ad hoc conueniunt. Exterius autem fiant epithemata cum aqua endi. plantaginis cum ſpodio ſpeciebus triaſandalorum & ſimiliũ, quibus addatur parum aceti.& ſi uirtus eſſet debilis parũ uini aromatici aut ſpicæ. Apoſtemata uero & oppilationes ſiue hepatis ſiue kyſtis manifeſta ſunt ex dictis in oppilationibus hepatis & icteritia. Sint tamen deoppilãtia frig.aut temperata ſi cum frigidis non poſſet fieri apertio ſicut eſt aqua hordei ſem.communium frigidorum cuſcutæ capil. uen. & ſimilium. Confortatur autem hepar cum eiſdem de quibus ſtatim dictum eſt. Pro tertia intentione.ſ.correctio accidentium frequententur clyſteria mundificatiua prohibentia excoriationem in quibus ponatur aqua hord. adeps renum capræ,albumen cum uitello oui. oleum uiola. & ſimilia. Reliqua accidentia ſicut inſtantię uigiliarum & ſimilia curentur, ut dictum eſt ſupra in cap.generali. Regimen autem ſex rerum non naturalium iuxta quartam intentionem declinet ad frig.& hum.cum temperata ſtipticitate & ſingulari proprietate hepatis confortatiua.

De fluxu hepatico,nigro,melancholico.

QVid nominis & quid rei huius fluxus hepatici nigri melancholici ſatis ſunt ex dictis manifeſta.Eſt enim hic fluxus deſcriptiue fluxus humoris ſiue puris melancholici uitio hepatis ex quo patet quomodo differat a fluxu nigro qui eſt ſubſtantia hepatis aut ſtomachi, & etiam à diarrhœa melancholica. Illa.n.non eſt uitio proprio hepatis ſed totius. Species ipſius famoſæ ſunt tres, ſcilicet. Fluxus niger ſicut ſanguis niger aut uini nigri fœx. Fluxus niger felleus. Et niger melancholicus. Primus autem triplex penes Auic. eſt enim quidam exiſtens ſicut ſanguis ſubtilis niger non conglobatus. alter uero frequentius ueniens qualis ſanguis niger conglobatus.Similiter fluxus niger felleus eſt duplex,quidam eſt fluxus melãcholiæ genitæ per aduſtionem choleræ rubeæ naturalis,alter per aduſtionem choleræ non naturalis. Sed tertius fluxus,ſcilicet niger melancholicus eſt iterum duplex,ſcilicet melancholiæ naturalis cum ſuperfluit, & melancholiæ præter naturam genitæ per aduſtionem melancholiæ naturalis, alter per aduſtionem ſubtilioris partis eius.Species autem fluxus melancholici non famoſæ ſunt quæ fiunt per congelationem melãcholiæ,aut per aduſtionem phlegmatis aquoſi aut craſsioris,aut ipſius congelationem,quæ ideo ſunt non famoſæ, quia raro euenientes. Ex malancholia enim genita per congelationem melancholiæ non fit fluxus niſi raro propter ſui craſsitiem & paucam ſtimulationem,ſed fit zephiros purum.Melancholia autem genita ex phlegmate pauce attinet nigredini.

Cauſæ primi fluxus, ſcilicet melancholici fœcalis ſunt ſex. Prima eſt mala complexio hepatis calida adurens aut frigida congelans,materia autem eſt maſſa ſanguinea in hãc melancholiam fœcalem per aduſtionem aut congelationem uerſa ad quod iuuat mixtio multi humoris melancholici in maſſa ſanguinea. Secunda cauſa eſt ulcus putridum in ſubſtantia hepatis emittens pus nigrum. Tertia cauſa eſt dubelati quod rumpitur in ſubſtantia hepatis ſubito emittens magnam quantitatem puris nigri quod per meſeraicas ad inteſtina defertur. Si enim ſolum reſudaret & non rumperetur manifeſte fieret fluxus uirulẽtus ſubtilis de quo infra. Quarta cauſa eſt oppilatio hepatis quę aperitur.unde materię diu per oppilationẽ retentæ & denigratæ educuntur, licet quandoque per apertionem huiuſmodi oppilationis fiat fluxus diuerſorum colorum. aperitur autem oppilatio aut à uirtute forti ſola aut cum auxilio medicinarum. Quinta cauſa eſt fortitudo uirtutis aut ſola aut auxilio medicinali adiuta digerens & ſeparans nocitiuum à iuuatiuo,& tandem nocitiuum nigrum fœcalem de quo ſupra expellens. Sexta cauſa eſt debilitas uirtutis,ſcilicet retentiuæ aut digeſtiuæ hepatis,& hunc fluxum fœcalem antecedit fluxus lotiuus ſm plurimum de quo infra. Retentiua autem & digeſtiua licet poſſint debilitari ab omni genere ægritudinis, quantum tamen pertinet huic propoſito debilitãtur à mala complexione calida aut frigida. Calida autem magis lædit retentiuam. Frigida uero magis digeſtiuam quę malę complexiones auctę aut diu imprimentes perducunt, tandem aut fluxum fœculentum adurendo aut congelando. Propterea dicit Aui.ꝙ hęc mutatio ex lotiuo ad fęculentum non fit ſubito.i.in modico tempore,

tempore,ſed paulatim.Citius tamen ad hunc perducit caliditas adurendo quàm frigiditas congelando,cum ipſa ſit magis actiua. Fluxus autem ſanguinis denigrati propter longã moram non reducitur ad hunc fœcalem , ſed ad fluxum ſanguineum de quo infra,quia forte licet ſit denigratus , adhuc tamen retinet foramen ſanguinis aut ſaltem magis ſanguini aſsimilatur quàm huic melancholiæ fœculentę.Eius autem mora denigrans ipſum ſecundum plurimum eſt in inteſtinis. Ab his tamen ſex cauſis ſupraſcriptis , licet uterque fluxus fœcalis pendere poſsit,ſcilicet ſubtilis & craſſus.Subtilis tamen penes A.frequentius fit à debilitate uirtutis digeſtiuę, & conſequenter à mala complexione frigida. Et ideo fluxus lotiuus frequenter antecedit ipſum , & ſitis in principio ſui eſt parua,& appetitus cibi plurimus : quãuis in fine rei perducat propter ſui putredinem ad febres & deiiciat uirtutem & perducat ad hydropiſim , & ad ultimum eſt longitudo cũ extenſione diſpoſitionis. Cauſæ uero ſecundi fluxus melancholici,ſ.nigri fellei eſt caliditas hepatis adurens conuertẽs choleram rubeam naturalem aut non naturalem in melãcholiam aduſtam. Cauſæ tertii fluxus melancholici qui dicitur niger melancholicus eſt debilitas attractiuæ ſplenis aut eius oppilatio ſiue ſit in porro attrahente ſiue in porro expellente melancholiam ad os ſtomachi.quare melancholia ab hepate non mundificata tãquam ſuperflua expellitur ab ipſo per meſeraicas ad inteſtina ad quod concurrit multitudo generationis eius,aut propter cibos proportionales aut propter hepatis diſcraſiam ſuperflue calidam adurentem , & ſic conuertentem melancholiam naturalem uel ſubtilem partẽ eius in melancholiam aduſtam,non autem cõuertentem maſſam ſanguineam,quia eſſet fluxus fœcalis pertinens ad primam ſpeciem de qua ſupra,neque etiam choleram quia pertinet ad ſecundum modum de quo ſupra. Species autem nõ famoſę de quibus ſupra fiunt aut ex frigiditate congelante melancholiam aut phlegma ant ipſum adurente. Signa.Fluxus fœcalis niger eſt coloris nigri tendentis in rubeum.Et ſi eſt craſſus eſt ſicut fœx uini aut ſanguis niger congelatus.Si uero ſubtilis eſt ſicut ſanguis niger ſubtilis non congelatus.

Differt autem qui fit à mala complexione adurente aut congelante ab his qui pendent ab aliis cauſis,quia adſunt ſigna malæ complexionis non autem apoſtematis,neque ulceris aut oppilationis,nec reliquarum cauſarum de quibus ſupra.Et qui eſt à caliditate eſt magis niger.Et habet nigredinem magis lucentem.Et eſt magis fœtens . Et antecedunt eum liquefactio humorum & membrorum , & fluxus uẽtris uirulentus, ſitis, paucitas appetitus, uehementia rubedinis aquæ.Et plurimum ſunt cum eo febres & egeſtio præcedẽs eum eſt ſicut egeſtio febris peſtilentiæ in uehementia fœtoris craſsitudine & tinctura coloris,& tandem in fine egreditur ſanguis niger. Sed quando fit à frigiditate adſunt ſigna contraria.Et quando ſiccitas eſt coniuncta caliditati aut frigiditati eſt maior ſitis & fluxus magis conglobatus, quando autem humiditas eſt ipſis coniuncta adſunt effectus contrarii. Si uero pendeat ab ulcere aut corroſione eſt cum dolore in partibus hepatis & cum paucitate eius quod egreditur & remanet,ſcilicet in hepate & anteceſsione cauſarum facientium neceſſario ulcera & corroſiones,paulatim enim pus educitur,ſicut paulatim in ulcere aggregatur . Et non profluit magna quantitas ſubito ſicut in ruptura dubelati . Si uero pendeat à ruptura apoſtematis adſunt primo ſigna apoſtematis,forte nõdum colligendis ſumpta ex grauedine craſſitiæ dolore & febre continuis . Deinde ſigna dubelati ſiue collectionis & maturationis eius ſumpta ex augmento febris doloris & cremento reliquorum accidẽtium.Et febres illæ ſunt non ſeruantes ordinem.Et multoties incipiũt cum rigoribus.Et durities pulſus eſt teſtimonium magnum dubelati in uiſceribus.Et aliquando paulatim reſudat uirus. Et læditur à reſupinatione nedum à ſtatione ſuper latus . Et cum perfecta eſt maturatio quieſcũt febris,dolor & reliqua accidentia,& creſcit grauitas.Et quando redeunt dolores et punctiones,& grauitas fit maior,appropinquat eruptio.Cũ ergo accidit rigor ſubito & ſedatur grauitas & dolor in loco apoſtemato,tunc iam eruptio facta eſt , & proprie quãdo deſcendit magna quantitas puris mordicans illud quod tranſit,& fortaſſe accidunt pulſus cordis, ſyncopis , & mors propter uirtutis reſolutionem.Et quandoque non ſolũ egreditur pus immo notabilis quãtitas ſanguinis,aliqua uena ſoluta.Et quando rumpitur,ad inteſtina egreditur cũ egeſtione.Sed quando ad renes egreditur cum urina . Sed quando ad uentrem,per nullam regionem egreditur ſed detumeſcit hepar & apparet tumor circa inguina. Si uero pendeat ab oppilatione aperta,præceſſerunt ſigna oppilationis hepatis quę multum apoſtemati ſimilantur.Abſentia tamen febris facit ſecundum plurimum eas ab apoſtematibus differre . licet in eis ſit maior grauitas quàm in apoſtematibus.ſecunda primi.Secundo hic fluxus accidit ſubito,& eſt ſecundum plurimum ſalubris. Si uero pendeat à fortitudine uirtutis apparent ſigna digeſtionis cum uirtutis conſtantia.& fit fluxus cito cum omnibus aut pluribus conditionibus laudabilis criſis qui ad ſalutem ſatis cito terminatur.Si uero pendeat à debilitate uirtutis digeſtiuæ aut retentiuæ præceſſerunt cauſæ debilitatis,& præcedit ſecundum plurimum fluxus lotiuus qui tandem ad fœculentum perducitur.

Signa uero fluxus fellei ſumuntur ex colore eius quod egreditur nigro tendente in citrinum & odore amaro & ſubtilitate ſubſtantiæ,& ſi eſt per aduſtionem choleræ naturalis eſt ſubtilior & acuitate & mordicatione eius.Et quia in paruo tempore ducit ad dyſenteriam,& præceſſerũt cauſæ adurentes,& cum reliquis accidentibus proportionalibus & eſt cum fœtore notabili. Signa uero fluxus melancholici ſubtilis aduſti ſunt quia habet odorem acrem, ſicut acetũ à quo fugiunt muſcæ,& ſparſa ſuper terram ebullit, & eſt acuta & uelocis impreſsionis,& eſt nigra relucens nõ tendens in citrinum,neque in rubeum,neque in album. Si uero ſit fluxus melancholiæ craſſæ genitæ per aduſtionem , tunc eſt craſſa, habens odorem acrem tendentem in ponticum nigra, ut ſupra cum relucentia,ſed eſt tardioris impreſsionis, & cũ hoc tardioris euacuationis,& utraque eſt cum fœtore notabili. Melancholia autem naturalis fluens eſt cum paruo fœtore, paucæ impreſsionis,nigra non multum,neque relucens, neque præceſſerunt cauſæ aduſtionis, & habet odorem ponticum.Quod autem in cauſa ſint cibi melancholici , ſignificat ipſorum uſus. Debilitas autem attractiuæ ſplenis, aut oppilationes ipſius cognoſcuntur per ſigna propria ſuperius poſita in paſsionibus eius,ad quas recurre, & inferius ponẽda in fluxu oppilatiuo. Quæ uero eſt per congelationem melancholiæ eſt multum craſſa,paucæ impreſsionis,pauci fœtoris,difficilis curæ,habens nigredinem non relucentem & odorem ponticum tendentem in acrem.

Quæ uero eſt per aduſtionem phlegmatis aquoſi habet odorem ſalſum ſubtilis exiſtens ſubſtantiæ,coloris parum nigri tendentis in album ſatis fortis impreſsionis ſatis faciliter curabilis ſatis fœtens.Quæ uero eſt per aduſtionẽ phlegmatis craſsioris eſt craſſa habens odorem parum acrem aut ponticum paucæ impreſsionis difficulter curabilis parum nigra tendens in album ſatis fœtens. Si uero ſit per congelationem phlegmatis habet colorem parum nigrum cum albedine ſiue relucentia ſaporis pontici cum acredine parum fœtens,paucæ impreſsionis difficulter curabilis, & ſigna frigiditatis præceſſerunt .

Prognoſtica.Primum Hip.4.aphoriſmum aphoriſmo 21. egeſtiones nigræ qualis ſanguis ſponte uenientes,id eſt non apparẽtibus ſignis digeſtionis & ſine auxilio ſpeciali & perſeuerantes ſiue ſequantur caliditatem adurentem aut frigiditatem congelantem aut indebitam mundificationem melancholiæ propter defectum ſplenis ſunt peſsimæ & mortales ſecundum plurimum.Sed cum pharmaco,aut apparentibus ſignis digeſtionis minus malum.Secundum,huiuſmodi egeſtiones ſequentes ulcus aut rupturam dubelati in hepate ſm plurimum ſunt mortales.Tertium,ſequẽs apertionem oppilationis hepatis,aut criſim ſecundũ plurimum ſalubres ſunt. Quartum,ſequentes debilitatem uirtutis quas antecedit fluxus lotiuus ſecundum plurimum mortales.Quintum.Hip.4. aphoriſmorum aphoriſmo.22. ægritudinibus quibuſcunque incipientibus,ſi fel nigrum ſurſum aut deorſum exierit mortale,ampliando aphoriſmum ad quancunque ſpeciem melancholiæ genitæ per aduſtionem,maxime per aduſtionẽ choleræ aut melancholiæ,& ſuppoſito ꝙ fluxus talis melancholiæ ſit perſeuerans.Sextum,Hip.4.aphoriſmorũ aphoriſmo.23.

Quibuſcunque ex ægritudinibus acutis aut multi temporis aut abortibus aut aliter extenuatis fel nigrum aut quaſi ſanguis niger exierit ſequenti die moritur,id eſt per parum tẽpus poſt,intelligendo ſemper quod corpora iſta ſint debilitata notabiliter quod dedit intelligi per extenuationem & quod egeſtiones iſtæ ſint perſeuerantes & ſponte uenientes non præparantibus ſignis digeſtionis.Septimum.4.aphoriſmorum aphoriſmo.24.dyſenteria ſi à felle nigro inchoauerit mortale ampliãdo, ut ſupra aphoriſmum ad quancunque ſpeciem melancholiæ per aduſtionem genitæ maxime p aduſtionem choleræ & melancholiæ naturalis . & intelligitur quod huiuſmodi melãcholia affixa ſit & diuturnauerit in inteſtinis,nam excoriatio ſiue ulcus huiuſmodi quod datur intelligi per dyſenteriam eſt cancer ulceratus ſiue ulcus cãcroſum,quod eſt ex toto genere mortale & ex hoc tollitur contradictio aphoriſmi.48.6.particulæ ſpleneticis dyſenteria ſuperueniens ſoluit ægritudinem.Illa enim melãcholia à ſplene ad inteſtina deriuata facit dyſenteriam tranſeũdo & non figitur in inteſtinis.

Cura fluxus hepatici fœculenti nigri exigit quatuor intẽtiones.prima cauſam remouet.ſecunda hepar confortat. tertia corrigit accidentia.quarta ordinat debitum regimen. Si ergo iuxta primam intentionem cauſa huius fluxus fuerit regimen præcedens malum multiplicatiuum melancholiæ aut choleræ aduſtæ & ſanguinis aduſtiuum illud remoueatur & inducatur regimen contrarium. Et ſi in cauſa fuerint febres adurentes ſanguinem , ſcilicet cauſon tertiana continua,ſynocha peſtilentialis attendatur euacuationi cum phlebotomiis,& ſolutiuis quæ ſint tamen plurimæ infrigidationis & humectationis,& ſecundo attendatur extinctioni caumatis febrilis ſex modis.Primus cum infrigidatione aeris, & eius humectatione,qui tamen ſtante fluxu non debet adeo infrigidari ne materia pellatur à circunferentia ad centrum.Aer tamen inſpiratus debet eſſe notabiliter frigidus cui ſemper ſint admixti uapores rerum frigidarum redolentium,quibus eger delectetur.Secundus cum his quæ in ore retinẽtur infrigidantibus & humectantibus guttur & linguam. Tertius eſt alteratio per clyſteria,ſed ſtante fluxu ſint mundificatiua. Quapropter aquæ hordei addantur ſucci infrigidantes,ſucci portulacæ plantaginis ſolatri ſemperuiuæ,& ſimilium , oleũ uiol.nenuſa.& adeps renum capræ ad prohibẽdum excoriationem. Quartus eſt per cibos & potus,quapropter in cibis ſuis ponatur uinum granatorũ,de berberis,aut acreſta. Et in brodiis ex quibus debent fieri fercula bulliat lactuca, endiuia,plãtago,portulaca,cucurbita,& ſimilia aut aliquod iſtorum . Quintus per epithimata applicanda cordi, hepati,renibus,dorſo,capiti. Sed hic duo obſerua. Primum,ut hæc non applicentur niſi præcedente ſufficienti euacuatione . Secundum,ut ſtante fluxu totum corpus aut maior pars cum his frigidis non epithimetur ne materia amplius pellatur à circunferentiis ad centrum,ſic enim fluxus nimis augeretur. Sextus,per ea quæ ſumuntur quæ ſint infrigidantia & humectantia hepar & membra nobilia confortantia cum ſingulari proprietate cum ſtipticitate temperata , & cum hoc ſint propria humori peccanti, ſcilicet cholerę aut melancholiæ cum ſanguine mixtæ, quæ per ſui caliditatem aut putrefactionem ſunt cauſa aduſtionis ſanguinis . Potus tamen aquæ frigidæ qui conceditur in febribus urentibus,ſtante fluxu non eſt concedendus , facile enim perduceret ad lyenteriam, aut ad fluxum chyloſum . Et ſi cauſa fluxus fuerit defectus ſplenis in mundificando hepar , regatur ſecundum ꝙ dicetur in fluxu ſplenetico . Et ſi in cauſa fuerit caliditas adurens hepatis, aut membrorum quæ ſunt ultra hepar , alteretur cum infrigidantibus fortibus , quæ tamen non extinguant calorem innatum interius ſumptis & exterius applicitis hepati & cordi & dorſo ſecundum ſitum uenę chylis . Et ſint confortantia, ut ſupra, ſtipticitate temperata & ſingulari proprietate,ſed non approximentur exterius niſi prius debita mundificatione præcedente . Si ergo adſit multitudo ſanguinis , præponatur phlebotomia ex baſilica aut ex communi, aut ex ſaphenis ſi in cauſa fuerit retentio menſtruorũ aut hæmorrhoidarum, poſtea humor dominans iu ſanguine mundificetur , cholera quidem cum decoctione fructuum, ſcilicet prunorum , tamarindorum , & mirabol.citrin . in aqua endiuiæ,in cuius.℥.3.debite colatis & expreſsis infundantur rhabarbari.ʒ.2.per.12.horas cum ebullitione parua & debita expreſsione & colatione. Et ſi in cauſa fuerit humor melancholicus educatur,ut.℞.epithymi mirabol. indorum.ana.ʒ.2.ſenę.ʒ.1.bulliant in.6.℥.aquæ lactis ad conſumptionem medietatis,& coletur exprimendo,ſed epithimum ponatur ad bulliendum in fine. Et ſi uenter non eſſet facile obediens,cum hac decoctione diſtemperetur.ʒ.1.aut quantum uidetur electarii amech. Quod ſi non fuerit opus phlebotomia,à mundificatione iam dicta inchoandum eſt.Deinde alteretur hepatis & cordis dyſcraſia cum frigidis ſæpe dictis, & ſimiliter dorſum ſiue regio uenæ chylis cum infrigidante Gal. aut ſimilibus ſicut oleo roſ.cum quarta parte aceti.Similiter ſumat frigida de quibus ſuperius in fluxu cholerico . Quod ſi nimia frigiditas hepatis aut membrorum quæ ſunt ultra hepar fuerit in cauſa, educatur prius melancholia cum decoctione ſtatim poſita.Sed loco electarii hamech ponatur diaſene,aut exhibeantur pillulę ad hanc intentionem. In quibus tamen ponantur mirabol.nigri derelinquẽtes aliquod ueſtigium conſtrictionis . Et regatur ſplen ſi deficeret ab attrahendo melancholiam , aut propter debilitatem aut oppilationem, ut infra in fluxu ſplenetico , Poſtea calefiat hepar cum interius ſumptis , ſicut ſyrupo de abſinthio,de eupatorio, cum ſyrupo de epithymo, cum aquis abſinthii, bugloſſæ,& ſimilibus.Et ex confectionibus conueniunt diagalanga,diatrionpipereon,diachalamẽtum,diamuſcum . Item theriaca & mitridathum.Et ſi opus eſſet calefacere & humectare conueniunt zuccharum bugloſſatum, zuccharum boraginatum cum paſſulis auellanis parum torrefactis & fiſticis. Et exterius applicentur oleum de ſpica de abſinthio cum tãtundem uini potentis & pauco aceti & aromatizentur cum gariofilis & ſpica,& ſimilia modo tuo elige. Et hæc eadem quæ dicta ſunt,optime ualent ad complendum ſecundam intentionem quæ eſt hepatis confortatio, modo habeant ſtipticitatem moderatam, & ſingularem proprietatem ad hepar. Si uero fluxus fœculentus pendeat ab ulcere remanẽte poſt rupturam apoſtematis aut pẽdente ab aliis.primo remoueatur cauſa fluxus mundificando & conſolidando partem ulceratam.Secundo hepar confortetur . Tertio accidentia corrigantur.Quarto ordinetur regimen. Primo mundificetur hepar cum aqua hordei, aut zucchari, aut mellis permixtis cum melle roſ.oxymelle ſimplici aut ſyrupo acetoſo ſimplici ſecundum exigentiam dyſcraſiæ & putredinis ulceris. quibus utẽdum eſt aliquibus diebus donec pus minoretur, poſt ea conſolidetur cum ſucci plantaginis.℥.2.ſucci end.℥.ſ. boli.ar.ʒ.1.Et ſi opus erit minori infrigidatione his addatur aliquid thuris aut maſticis,item diarrhodon abbatis,& triaſandali permixti cum his aut ſimilibus confortant & conſolidãt.Et ſi opus eſſet calefacere eligatur ſyrupus de abſinthio, diarrhodon de ſuccis herbarum.Item trochiſci diarrhodon de rhabarbaro, & cum his compleatur prima & ſecunda intentio. Si uero fluxus fœculentus pendeat ab apertione oppilationis aut à uirtute creticante , ſinatur natura operari & adiuuetur ſi defecerit . Vbi uero fluxus nimium excederet quem uirtus non bene ferret ſedetur ſecundum opportunitatem. Si uero fluxus fœculentus pendeat à debilitate uirtutis quem frequẽter antecedit lotiuus,remoueatur cauſa eius, quæ ſecundum plurimum eſt mala complexio aut calida debilitans contentiua, aut frigida debilitans digeſtiuam cum his quæ ſæpe ſupra dicta ſunt. Et cum eiſdem hepar confortetur ut ſupra. Et corrigantur accidentia ſecundum exigentiam ipſorum, & ordinetur regimen ſecundum cauſæ exigentiam.

Cura uero nigri fellei,& nigri melancholici exigit intentiones quatuor ſupraſcriptas. Sed properandum eſt maxime in cura nigri fellei & melancholici ſubtilis propter fortitudinem ſuæ impreſsionis.Ergo quàm primum potes euacua huiuſmodi humores.℥.3. decoctionis prunorum tamarindorum,mirabo.indorum,epithymi & ſenę,in qua poſt debitam colationem & expreſsionẽ infunde rhabarb.ʒ.1.per.12. horas, deinde coletur exprimatur & ſecum miſceatur.ʒ.1. electarii hamech uel quantum uidetur . Et eadem medicina conuenit in melancholia facta per aduſtionem phlegmatis.Sed in melancholia naturali aut genita p cõgelatione

detur diasenè ab. ℥.s. usque ad ℥.i.cum aqua absinthij,infusionis epithymi & mirabolanorum indorum. Post euacuationem alteretur hepatis dyscrasia cal. aut frig. secundum exigentiam. medicinæ aũt alteratiuę tàm interius sumendæ quam exterius applicãdæ patere possunt ex supradictis quæ cum hoc quod alterent sint etiam hepatis confortatiuę iuxta secundam intentionem. Sed pro tertia intentione prohibenda est excoriatio intestinorum, dolor est sedandus cum clysteribus & reliquis proprijs ad hoc, quæ requirantur in cura dysenteriæ & in cura generali fluxus. Tu tamen debes uti clysteribus magis aut minus infrigidantibus, & magis & minus abstergentibus & aliquando stupefactiuis secundum humoris diuersitatem & necessitatis exigentiam, quorum copiam in cura dysenteriæ & cura generali fluxus habuisti. Et reliqua accidentia corrigantur secundũ quod ibi dictum est &c. Sed pro quarta intentione regimen sex rerũ declinet ad frigidum aut ad cali. secundũ exigentiam discrasiæ. Licet secundum plurimum debeat declinare ad frigidũ, immo aliquando debet esse notabiliter frigidum. Similiter quandoque debet declinare ad humid. quandoque ad sic. Et aliquando cum temperamento actiuarum aut passiuarum aut utrarunque.

Similiter diæta debet esse aliquando tenuis, aliquando crassa secundum longitudinem aut breuitatem morbi & uirtutis tolerantiam. Quæ autem sit huiusmodi, requiratur in cura generali fluxus.

De fluxu hepatico sanguineo.

HIc fluxus quantum ad quid nominis & quid rei est satis ex dictis manifestus. Est autem hic sanguis quandoque rubeus uiuidus, quandoque niger: & niger est fœtens, aut non fœtens. Et quicunque istorum quandoque est multus, quandoque paucus, quandoque nouus quandoque antiquus, quandoq; continuus quandoq; interpollatus siue periodicus, quãdoq; criticus quandoq; symptomaticus.

Causa rubei prima est scissura uenæ portæ aut meseraicæ absque scissura carnis aut panniculi tegẽtis ipsas facta à causa primitiua aut à multitudine extendente aut ab acuitate corrodente. Si enim simul cum ipsis scinderetur caro & panniculus tegens ipsas, sanguis exiens reperet ad concauũ uentris, sicut scissura uene chylis aut emulgentis absque scissura rei tegentis ipsas est causa mictus sanguinei. Secunda causa est multitudo eius supra illum qui necessarius est pro corpore nutriendo aut acuitas eius stimulans expulsiuã. Tertia causa est oppilatio ramorum uenæ chylis aut portæ, quare sanguis in hepate generatus ad membra nutrienda transire non ualet sed tanquam superfluus ab eo ad intestina expellitur. Quarta causa tenens se ex parte corporis est repletio eius, apostema, oppilatio, debilitas attractiuæ ipsius, quarum causas require in cap. de fluxu sanguinis à toto.

Causa autem nigri non fœtentis est longa mora eius in intestinis aut multa admixtio humoris melancholici, aut frigiditas congelans. Sed causa nigri fœtentis est mora adeo longa ut fœteat. Item caliditas putrefaciens.

Signa. Differt hepaticus sanguineus à fluxu intestinali sanguineo per signa sex superius posita in princ. huius cap. Sed differt à sanguineo proueniente à toto, quia cum hoc adsunt nocumenta hepatis, cum illo non. sed adsunt signa nocumenti membrorum ultra hepar, scilicet oppilationis, apostematis, repletionis, debilitatis attractiuæ & similibus. Pro quibus recurre ad cap. de fluxu sanguineo à toto. Signa scissuræ uenæ portæ sunt ipsa causa primitiua, scilicet casus, offensio aut percussio super hepar si præcesserint. Et dolor quidã sensatus circa concauum hepatis, & ꝙ sanguis egreditur in magna quantitate & subito, & non facile sistitur neq; cito. Sed quod superfluit supra illum qui est necessarius pro corpore nutriendo cognoscitur quia sumit cibum maioris quantitatis aut magis nutritiuum quàm cõsueuerit. Sed ꝙ sit acutus cognoscitur ex præcedenti acuitate cibi & quia mordicat loca per quæ fluit, & forte tendit in citrinum. Sed ꝙ sit oppilatio in uenis hepatis cognoscitur per signa superius posita ex grauedine, tumore, & similibus, quæ melius in gibbo quã in concauo percipiuntur. & quando sanguis uenit à gibbo est magis nitidus, & depuratus, & oppilatio gibbi magis cõmunicat spiritualibus, sicut oppilatio concaui magis communicat stomacho, & qui est ex oppilatione cito abscinditur & est periodicus. Et differt à lotiuo, quia hic est purus ille sicut lotura carnis.

Prognostica. Primum, hic fluxus secundum plurimum curatur, sed non apud negligentes & inexpertos. Secundum, fluxus sanguinis nigri fœtẽtis deterior est quàm fluxus nig. non fœtentis. Tertium fluxus sanguinis rubei deterior est quàm sit fluxus nigri non fœtentis cui concordat aphor. 25. quartę particulæ. Sanguis quidem sursum qualiscunq; fuerit per os malum, deorsum uero bonum si niger fuerit.

Cura huius fluxus sanguinei hepatici rubei quãtum ad omnes causas eius præterquàm ab oppilatione patere potest ex cura fluxus sanguinei à toto de quo superius factum est speciale cap. Sed pro cura huius hepatici sanguinei pendentis ab oppilatione recurratur ad cap. de fluxu chyloso de quo supra, & ad cap. de fluxu oppilatiuo, de quo infra. Sed cura sanguinei nigri fœtentis aut non fœtentis est, ut primo procuretur ipsius eductio cum clysteribus mundificantibus aut solutiuis quæ uentrem lauant aut soluunt comprimendo, aut mixtis ex his, & est præstantius. deinde remoueatur causa nigredinis sanguinis & putoris eius. Si enim causa sit admixtio humoris melancholici educatur cum his quæ dicta sunt in fluxu melancholico. Si uero in causa sit caliditas putredinalis aut frigiditas congelans alteretur cum his etiam quæ ibidem dicta sunt.

De fluxu hepatico lotiuo,

FLuxus hepaticus lotiuus est descriptiue fluxus rei quæ est sicut lotura carnis recentis, est.n. aquositas tendens in rubedinem sanguineam.

Causa eius immediata est duplex, scilicet defectus digestiuæ siue ex se principaliter deficiat siue ex defectu contentiuæ quæ non tanto tempore retineat chylum in hepate donec digestiua complete ipsum digerat. Hic autem defectus digestiuæ est duplex, aut quia diminute ipsum digerat immutãdo ipsum debiliter uersus naturam sanguinis, aut quia corrupte ipsum digerat corrumpendo ipsum in aquositatem sicut in fluxu aquoso dictum est. Sed in hoc lotiuo nõ est tanta corruptio quin appareat alicuius sanguinis uestigiũ. Secunda causa est debilitas sequestrationis aquositatis à sanguine propter debilitatem hepatis & renum.

Causa autem harum debilitatum hepatis, licet possit esse omne genus malæ complexionis cum est immoderata. 2. techni. secundum plurimum tamen digestiua hepatis debilitatur à frigido, & retentiua à calido & hum. cum superfluunt. Apostemata quoque & oppilationes sunt causa harum debilitatum. Et debilitatur etiam per communitatem aut à toto aut à membris particularibus sicut superius in fluxu aquoso & hydrope dictum fuit.

Causa autem defectus attractiuæ renum secundum plurimum est ipsorum frigiditas aut oppilatio aut apostema.

Causæ autem primitiuæ sunt nimius potus aquæ & proprie hora incongrua, & similiter usus fructuum aquosorum & omnis superfluus potus & comestio.

Signa. Differentia inter diminutionem digestiuæ & debilitatẽ retentiuæ hepatis haberi non possunt per egestionem lotiuam, utriusq; enim est chylus diminute digestus qui cum sua albedine tendit in rubedinem. Sed differentia inter defectus ipsarum habetur per causas. Si.n. adsit mala complexio frigida uerisimiliter iudicandum est esse debilitatam digestiuam. Si uero adsit mala complexio calida aut hum. iudicandum est esse debilitatem contentiuam. Sed cõtra à caliditate superflua potest digestiua hepatis diminui. Ergo signum erit dubium. s. an sit diminuta digestiua, aut læsa retentiua. Ad hoc dicit quod digestiua à caliditate superflua corrumpitur & non diminuitur nisi forte rarissime. Quapropter si erit corrupta digestiua exiens erit aquositas tendens in rubedinem sanguineam. Si autem læsa retentiua erit chylus tendens in rubedinem sanguineam: facile autem discernitur inter chylum, & aquositatem. Forte aliæ essent instantiæ, sed nolo ut tantum labores. nam quæcunq; ipsarum læsa sit eadem est cura. s. remotio causæ lædẽtis. Si uero causa huius fluxus sit defectus sequestrationis aquositatis à sanguine propter defectum renum, egestio lotiua secundũ plurimum erit aquositas multa cum pauco sanguine permixta qui sanguis

guis forte reſidebit aquoſitati, nō autem erit aquoſitas cum ſua albedine tendens in rubedinem ſanguineam, inter quas duas eſt differentia, quia in prima ſanguis reſidet, in ſecunda non, & erit paucitas urinæ non ſolum cum fluxus adeſt, quia eſt commune omnibus fluxibus iuxta aphor. ultimum quartæ particulæ, urina multa noctu facta modicum ſeceſſum ſignificat, & econuerſo, ſed etiam ante fluxum. Signa autem ægritudinum hepatis ſuperius habuiſti. Sed ſigna ægritudinum renum inferius ponentur ſi Deus uoluerit.

Prognoſtica. Primum. Hic fluxus ſecundum plurimum curatur niſi pendeat ab apoſtemate. Secundum ſi non debite curatur ducit ad aſcitem, aut ad fluxum fœculentum de quo ſupra.

Cura huius fluxus eſt proportionalis curæ fluxus aquoſi de quo ſupra. Et exigit quatuor intẽtiones. Prima cauſam remouet. Secunda uirtutem hepatis, ſcilicet digeſtiuam & retentiuam confortat. Tertia corrigit accidentia. Quarta ordinat regimen. Pro executione primę intẽtionis. Si fuerit multiplicata aquoſitas, educatur uel per ſeceſſum, uel per urinam, uel per ſudorem. ſ. nunc per unam, nũc per alteram. Non autem per omnes ſimul, ſicut dictum eſt in cura fluxus aquoſi. Deinde nocumenta hepatis corrigantur ut ibi. Si autem in cauſa fuerit ſolum diminutio digeſtiuæ, & non corruptio ita ut ſolum ſit chylus diminute digeſtus, alteretur hepatis diſcraſia quæ eſt in cap. & ſimiliter cætera eius nocumenta corrigantur ſicut dictum fuit in paſsionibus hepatis. Tertio confortentur uirtutes hepatis cum his quæ ſimul hepar confortent & corrigant nocumenta ipſius: & propria in confortatione digeſtiuę dicta ſunt in fluxu aquoſo. ſ. paſſulæ, fiſtica, auellanæ, crocus, cinnamomum, hepar adip & caro limaciarum. Et in cauſa calida endiuia, & compoſita ſunt ſicut electarium de paſſulis uerificatum per Auicennam in capit. debilitatis hepatis in cauſa frigida, ſed in cauſa calida diarrhodon & triaſandali. Applicita etiam exterius ad hoc conferunt calida aut frigida ſecundum exigentiam ſed in confortatione retentiuę ſint magis ſtiptica, quæ habeant etiam ſingularem proprietatem ad hepar, & laudanum cum uino & potus ſucci & ſeminis linguæ arietis habent ſingularẽ proprietatem. Et corrigantur accidentia ſicut dictum fuit in cura generali fluxus. Et regimen ordinetur in contrarium diſcraſiæ, & ſit diæta tenuis aut craſſa ſecundum longitudinem aut breuitatem ægritudinis. Sit tamen ex his quæ præbẽt nutrimentum bonum paucarum ſuperfluitatum & facile digerantur, & eſt præſtantius ut cibus partiatur, ſic enim chylus inde genitus melius retinebitur & digeretur.

De fluxu hepatico fœtido.

Hic fluxus deſcriptiue eſt fluxus rei fœtẽtis, ſiue ſit humor aut ſanies, aut ſubſtantia hepatis corrupta.

Species non habet niſi quoſdam modos differentes ſecundum diuerſitatem eius quod egreditur paucitatem aut multitudinem eius, continuationẽ aut interpolationem.

Cauſæ humoris fœtentis ſunt aliquando longa mora humoris, & proprie cum retinetur in loco nō naturali ſicut in inteſtinis. Licet tamen in hoc & in quocunque alio fœtente ſit neceſſarium concurrere calorem extraneum putredinalem. Similiter quandoque humor putreſcit in ipſo hepate & tanquam ſuperfluus expellitur. Tertio in cauſa eſt aliquando ulcus aut apoſtema hepatis à quibus ſanies fœtẽs fluit. Quarto in cauſa eſt ipſa hepatis putrefactio per quam aliquid de ſubſtantia hepatis corrupta fluit per meſeraicas ad inteſtiua.

Signa ſunt ipſe fœtor rei quæ egreditur, ſed humor fœtẽs & ſanies & ſubſtantia hepatis corrupta diſtinguuntur per calorem & ſubſtantiam, & quia ſanies deſcẽdit in aqua, humor ſecundum plurimum ſupernatat. Subſtantia autem hepatis eſt ſpiſsior, neque facile diuiſibilis.

Prognoſtica. Hic fluxus ſi pendeat ab humore ſecundum plurimum curatur, ſi ab ulcere aut apoſtemate hepatis difficillime & raro, ſi à ſubſtantia hepatis putrida nũquam curatur niſi ſit res modicisſima.

Cura. Hic fluxus exigit quatuor intẽtiones ſæpe dictas. ſ. remotionem cauſæ perficiendum. Primo cum mũdificatione harum rerum fœtentium quæ nullo modo debent cõſtringi. ſi tamen fluxus ſit excedens quem uirtus nequeat tolerare aliqualiter cohibeatur, ſed non reſtringatur niſi perfecta mundificatione, quæ mundificatio fiat cum clyſteribus mundificantibus & cum ſolutiuis ſecundum exigẽtiam humoris ſi humor corruptus ſit educibilis cum ſolutiuis propriis ſicut cholera phlegma aut melancholia, quorum ſolutiuorum copiam ſuperius habuiſti in cura generali fluxus. Si uero ſit ſanguis educatur cum lenitiuis abſtergentibus, & ſecundo alteretur calor putredinalis cũ frigidis interius & exterius applicitis. Si uero in cauſa ſit ulcus mũdificetur, & ſimiliter mundificetur ſubſtantia hepatis corrupta prohibendo ulteriorem putredinem. Ad quod ualet aqua decoctionis hord. aut mellis cum oxymelle aut ſyr. acetoſo ſimplici, & reliquis quæ dicta ſunt ſuperius in cura fluxus fœculenti, ad quam recurre. Secundo confortetur hepar cum propriis contrariis tamen ipſius diſcraſiæ. Tertio corrigantur accidentia ſecundum quod oportet. Quarto ordinetur debitum regimen in contrarium diſcraſiæ, ſicut dictum fuit ſupra in fluxu fœculento. Et hic fluxus fœtidus poteſt eſſe à toto, cuius cauſæ, ſigna prognoſtica, cura, ſunt proportionales his quæ dicta ſunt in hoc fluxu hepatico fœtenti.

De fluxu hepatico uirulento.

Hic fluxus deſcriptiue eſt fluxus rei ſubtilis tendentis in citrinitatem aut rubedinem ad modum uirulẽtiæ.

Species non habet, niſi modos differentes ſecundum colores. Cum aliquando & proprie qui uenit à meſeraica ſiue à meſenterio magis tendat in citrinum. Qui uero ab hepate magis in rubeum. Diſtinguitur etiam ſecundum quantitatem maiorem aut minorem & ſecundum continuitatem aut interpolationem.

Cauſæ ſunt tres. Prima liquefactio ſanguinis & humorum à caliditate forti & tandem ipſius ſubſtantię hepatis. Secunda eſt reſudatio apoſtematis calidi nondum manifeſte rupti in hepate aut in meſeraicis. Tertia cauſa eſt uirtus expellens huiuſmodi humoris critice aut ſymptomatice.

Signa ſunt inflammatio hepatis non aduſtiua, ſed liquefactiua. Item ſigna apoſtematis calidi ſub cute ſubtili celati non profundi, quia nō reſudaret, inter quæ duo diſtinguitur. quia frequenter eſt huiuſmodi caliditas ſine febre, ſed apoſtema nũquam abſoluitur à febre. Item cum apoſtemate adſunt ſigna apoſtematis de quibus ſupra. Differt autem uirus prouenieus ab apoſtemate meſeraicæ ſiue meſenterii à proueniente ab apoſtemate hepatis. Primo per ſigna propria diſtinguentia inter utrunq; apoſtema. de quibus ſupra in paſſionibus hepatis, inter quæ eſt febris quæ fortis eſt in apoſtemate calido hepatis, ſed in apoſtemate meſeraicæ leuis. Secundo, quia uirtus hepaticum magis declinat ad rubedinem. ſed uirus meſeraicæ cum albedine declinat ad citrinitatem. Cognoſcitur autem hunc fluxum eſſe criticum, quia eſt cum omnibus aut pluribus cõditionibus laudabilis criſis, & cum ipſo ſequitur feſtina ſalus ægritudinis præcedentis. Symptomaticus autem eſt cum nullis aut paucioribus conditionib. laudabilis criſis.

Prognoſtica. Primum. Hic fluxus ſi pendeat à caliditate liquefaciente ſanguinem & humores curatur ſecundum plurimum. ſi uero liquefiat ſubſtantia hepatis aut pendeat ab apoſtemate difficillime curatur. Secundum. Hic fluxus facile tranſit in fœculentum cum per intenſionem aut ex diſpoſitione paſsi caliditas calefactiua efficitur aduſtiuũ. Tertiũ. Ex hoc liquefactiuo quandoque peruenitur ad eductionem ſubſtantiæ hepatis, & eſt morrale, ut infra. Quartum. Factus à uirtute cretice aut ſymptomatice expellente ſecũdum plurimum eſt ſalubris.

Cura. Hic fluxus ſi pendeat à caliditate liquefaciente exigit quatuor intentiones ſupraſcriptas. Prima remouet cauſam mundificando uirulentiam cum decoctione prunorum tamarindorum, mirobolanorum citrinorum, cũ qua diſtemperetur drachma una mannæ aut drachmæ ſex caſsiæ: aut in qua infuſæ ſint drachmæ duæ rhabarbari & expreſſæ. Deinde infrigidetur caliditas hepatis liquefaciens cum exterius & interius applicitis, quorum copiam ſuperius habuiſti in fluxu fœculento.

Cura tamen liquefactionis ſubſtantię hepatis pro magna parte pendet ex cura fluxus liquefactiui, de quo ſuperius eſt factum ſpeciale capitulum. Si uero pendeat ex reſudatione apoſtematis hepatis mundificetur cum aqua hordei ſumpta

cum

cum triasandalis,prius tamen præmissa phlebotomia,& pręmisso reliquo regimine dicto in cura apostematum hepatis calidorum. Deinde si apostema manifeste rumpatur attendatur mundificationi & prohibitioni putrefactionis substantię hepatis,& tandem ulcus consolidetur cum his quæ dicta sunt in fluxu fœculento, ad quod recurre. Si uero hic fluxus pendeat à uirtute,symptomatice aut critice humores uirulentos expellente,sinatur si per se sufficiens fuerit. Si uero deficiat adiuuetur. Si uero fluxus superfluit aliqualiter compescendus est,non tamen ex toto retinendus nisi facta sufficienti mundificatione. Et secundo in hoc fluxu quantum ad omnes eius species attendatur in toto curæ processu cōfortationi uirtutum hepatis cum his quæ sunt contraria ipsius discrasiæ,& confortent ipsum stipticitate moderata & singulari proprietate, de quibus supra. Tertio corrigantur accidentia secundum opportunitatem. Et quarto ordinetur regimen in contrarium discrasiæ hepatis.

De fluxu hepatico qui est substantia hepatis aut sibi similatur.

NE contingat error est sciendum quòd aliquādo in fluxu egreditur res nigra non facile diuisibilis quæ est substantia hepatis ab hepate separata per putrefactionem aut adustionem substantiæ ipsius, & cum huiusmodi hepatis substantia descendat per meseraicas ad intestina opus est ut sit non magnæ quantitatis,sicut aliquando descendit cum urina. Et est sicut orobus differens ab orobo à renibus deciso per colorem tendendum in rubeum. Orobus autem renalis tendit in citrinum ut superius dictum fuit. Item per modum substantiæ, non enim est orobus renalis facile fragibilis sicut hepaticus. Aliquando uero egreditur in fluxu non proprie substantia hepatis,sed quoddam similatum substantiæ hepatis in sua naturali dispositione existentis in colore rubeo in modo substātiæ eius. est tamen mollius,imo quod plus est cum diuiditur in partes apparent sicut uenulæ duriores reliqua substantia, sicut apparent in uero hepate cum in frustra secatur. Et persæpe uidi egredi huiusmodi substantiam in pluribus frustris diuisim usque ad quantitatē quinque librarum, inter quæ reperiebatur frustum.s.lib.omnino hepati simile.

Causæ primi sunt putredines & adustiones substantiæ hepatis,necnon ulcera putrida & corrosiua,siue genita sint ab apostematibus ruptis, siue à causis aliis.

Causæ autem secundi, scilicet rei assimilatæ substantiæ hepatis est fluxus sanguinis ab hepate ad intestina gracilia,qui sanguis est pronus ad coagulationem ratione suæ complexionis, & modi substantiæ. Quapropter à uirtute naturali intestinorum directa à uirtute digestiua hepatis coagulatur in rem similem substantiæ hepatis cum pronitate sua ad hanc conuersionem. nam unumquodque agens intendit passi assimilationem.

Signa distinctiua inter substantiam hepatis corruptam nigram fœtentem, & id quod assimilatur substantiæ hepatis sani quod in rei ueritate non est nisi sanguis coagulatus sunt satis nota. Sed distinguentia inter substantiam hepatis corruptam & sanguinem fœculentum corruptum sunt, quia fęculentus corruptus est in magna quantitate, & habet frusta magna, & parum dura & facile diuisibilia. Sed econtra se habet hepatis substantia corrupta. Similiter sunt signa distinguentia inter frustum hepatis ueri & sanguinem coagulatum sibi assimilatum, quia uerum hepar est durum non facile diuisibile,ueque liquefit in aqua calida sicut sanguis coagulatus. Signa autem causarum manifesta sunt ex suprascriptis in fluxu fęculento.

Prognostica. Primum. fluxus substantiæ hepatis corrupte est mortalis secundum plurimum nisi quod egreditur fuerit modicissimum. Sicut econtra fluxus sanguinis coagulati similis hepati sano est ſm plurimū salubris,significat enim fortitudinem hepatis & satis bonam sanguinis dispositionē cū constantia uirtutum intestinorum gracilium.

Huius cura, cum est substantia hepatis corrupta exigit quatuor intentiones suprascriptas. Prima causam remouet. Secunda hepar confortat. Tertia corrigit accidentia. Quarta ordinat regimen. Quæ omnes intentiones sunt complēdæ sicut superius dictum fuit in fluxu fęculento à putredine & corrosione siue ulceribus putridis & corrosiuis. Si uero sit fluxus sanguinis coagulati. primo sanguis ille educatur cū clysteribus mundificantibus & potionibus sicut est aqua hordei,cum oxymelle simplici,& apud maiorem necessitatem addantur. 4. grana coaguli leporis uel hędi. Aut exhibeatur cas.ʒ.1. cum aqua decoct. mellis. Postea intēdatur ad curam fluxus sang. ab hepate ad intestina cum his quæ superius dicta sunt in cura fluxus hepatici sanguinei ad quam recurre, non enim est bonum toties idem replicare. nam sic uolumen nimis excresceret. Et sic Deo dante sit factus finis huic fluxui hepatico super cæteras materias difficillimo tam ad cognoscendum quàm ad operandum pro quo ipsi gratias ago infinitas.

De fluxu splenetico. Cap. 6.

HIc descriptiue est fluxus factus uitio splenis, & est secundum plurimum melancholicus. qui est hic aliquando multus aliquando paucus, quandoque criticus,quandoque symptomaticus, quandoque periodicus,quandoque sine periodis.

Causa in genere est triplex. Prima est defectus mundificationis melancholiæ ab hepate,quare superfluens expellitur per meseraicas ad intestina. Hic autem defectus mundificationis est aut propter oppil. in poro sine uena ortum habente à uena portæ & terminata ad splenem ad hoc principaliter ordinata ut deferat melancholiam superfluentē ab hepate ad splenem,hæc autem oppilatio est ſm plurimū,coarctatoria & melancholia crassa meatum implente. Et aliquando hic defectus est propter debilitatem attractiuæ splenis aut à mala complexione quę ſm plurimum est frigida aut propter apostema & duritiem eius aut solutam continuitatem. Secunda causa principalis est defectus expulsionis melancholiæ ad os stomachi quæ naturaliter debet ad ipsum fluere ad famem excitandam,hic autem defectus est aut propter oppilationem in uena per quam defertur melancholia ad os stomachi,quæ etiam ſm plurimum est coarctatoria ab humore melancholico,aut accidit propter debilitatē expulsiuæ splenis quæ frequēter est à siccitate superflua,licet possit ab omni genere ęgritudinis contingere. Tertia causa principaliter fluxus est multitudo melancholiæ in splene cum apostemate aut sine,ad cuius expulsionem natura irritata tandem mouetur aut sola aut medicinali auxilio adiuta, & sic expellitur ad hepar,& postea p meseraicas ad intestina. Si uero expelletur per uenam terminatam ad os stomachi faciet uomitum melancholicum,& forte faciet fluxum melancholiæ expulsiuæ à stomacho ad intestina,& ideo cum expellitur aliquando per utranque uiam accidit simul uomitus & secessus melancholicus. Licet etiam uterq; possit contingere ab hepate simul expellente per meseraicas terminatas ad stomachum & intestina. Reliquæ autem causæ,s. defectus hepatis in expellendo melancholiam ad splenem aut superflua generatio melancholiæ supra illam quæ est pro splene necessaria prouenit ex defectu hepatis aut ex regimine non conuenienti, & non appropriantur spleni.

Signa,fluxus spleneticus cognoscitur,quia quod egreditur ſm plurimum est melancholicū. Et cognoscitur defectus mūdificationis melancholię ab hepate,quia ſm plurimum splen est extenuatus. Iste defectus si proueniat ex debilitate attractiuæ splenis propter aliquam suam ægritudinem cognoscitur per signa ægritudinum eius de quibus supra. Si uero ab oppilatione uenę deferentis melancholiam ab hepate ad splenem,sentitur grauitas inter hepar & splenem cum cauteria ægritudinum splenis. Si uero proueniat ex defectu expulsionis melancholiæ ad os stomachi, non accidit fames debitis horis,sicut consueuerat & splen est plenus & tumens secundum plurimū. Cuius defectus si causa fuerit debilitas expulsiuæ,aderūt ægritudines splenis,de quibus supra in propriis cap. Quæ si nō fuerit erit ex oppilatione pori, siue uenæ deferentis melancholiam ad os stomachi. Si uero in causa fuerit multitudo materię melancholię in splene,ex tumore,grauitate,& tensione comprehēditur. Differt autem apostema splenis à duritie non apostemosa per febrem & dolorem, & cætera signa de quibus supra in propriis cap.

Prognostica.

Prognostica. Hic fluxus à uirtute factus cũ omnibus aut pluribus conditionibus laudabilis crisis soluit ægritudines melãcholicas.s.duritiem splenis, apostema eius, quartanam, melancholiam myrachiam, spleneticam & cerebralem. Si uero fit sine his, secũdum plurimum mortalis. Reliqua prognostica quærantur in cap.generali fluxus,& in fluxu hepatico & melancholico.

Cura huius fluxus exigit quatuor intentiones. Prima remouet causam. Secunda confortat splenem. Tertia corrigit accidentia. Quarta ordinat regimen. Si ergo in causa fuerit oppilatio,curetur perficiendo has intentiones,sicut infra dicetur in fluxu oppilatiuo. Si uero in causa fuerit debilitas attractiuæ splenis propter malam complexionem frigidam, Primo mundificetur melancholia cũ decoct.epithymi apud Mes.cuius potest exhiberi circa.℥.1.& diasenę est proprium, aut exhibeatur istud.℞.senæ,mirobo.indorum,ana.ʒ.s. epithymi.ʒ.2.zingib.℈.s.aquæ lactis caprini.℥.2.aut exhibeantur pilulæ istæ.℞.mirobo.indorum senæ,pilularum alephanginarum ana.℈.1.zingib.gra.1.fiant pilulæ.7.cum aqua scolopendriæ,& fortiores istis essent pilulę indæ & de lapide lazuli. Sed in fluxibus communiter leuia sufficiunt.Et ab ipsis est inchoãdum, imo in multis si daretur medietas dosis istorum solutiuorum sufficeret, & si materia esset plurima melius esset abstinere. Deinde dẽtur aperitiua sicut hoc. ℞.scolopen.tamarisci,an.ʒ.2.corticum radicis capparorum.℥.s.semi.agni casti.ʒ.2. contundantur crasso modo & bulliant in lib.2.aquæ ad consumptionem medietatis & coletur cũ expressione cuius exhibeantur.℥.3.cum.℥.1.s. syr.aceto.compositi,& super splene ponantur uentosę absq; scarificatione, & emplastra attrahentia, & si fluxus superfluerit restringatur & ex propriis simplicibus est xyloaloes, & aqua myrti, aut syr.eius & ex compositis micheleta. Si uero in causa fuerit superflua quantitas melancholiæ mundificetur cum his quæ dicta sunt. Et si splen fuerit oppilatus aut apostematus cæteris communicantibus fiat phlebotomia basilicæ,aut saluatellæ sinistræ.Quod si causa fuerit debilitas expulsiuę splenis ad os stomachi facta mundificatione, ut prius,dẽtur aperientia de quibus supra. Tertio corrigatur mala complexio splenis quæ secundum plurimum est sicca,& quæcunque alia ægritudo fuerit in causa. Quarto super ore stomachi ponantur attractiua sicut uentosę & emplastra attrahentia. Si uero fluxus melancholiæ ad os stomachi superflueret mundificetur,ut prius,cum his quæ nullo modo sint uomitiua. Sed in casu immediate præcedenti euacuatiua melancholię debent esse pro parte uomitiua. Secundo cõfortetur stomachus ne recipiat cum syr. de mentha,de myrto,miua cydoniorum & similibus,& etiam cum ceratis,unguentis,emplastris,& epythimatibus stomacho applicitis. Tertio ponantur uentosæ sine scarificatione,primo super splene,deinde immediate super hepate. Et in omnibus his casibus, peracta prima intentione expediatur secunda.s.splenis confortatio exhibendo cappares & diamuscum dulce, aut zucch. boraginatum aut buglossatum cum aqua end.& tamarisci,& in summa ea quæ confortant sine propria per uirtutem tertiam moderata stipticitate participantia & contraria discrasiæ splenis. Pro tertia intentione.s.correctione accidentiũ prohibeatur excoriatio intestinorum cũ clysteribus mundificantib.in quib. ponatur adeps renum capræ & subueniatur in dolore ipsorum & in reliquis accidentibus sicut dictum fuit in generali cura fluxus. Pro quarta intentione, sit regimen declinans ad calidum,aut ad frigidum secundum exigentiam discrasiæ, sed secundum plurimum ad hum.Et sit diæta tenuis aut crassa secundum tolerantiam uirtutis, & longitudinem aut breuitatem ægritudinis,& sit generatiua boni sanguinis nõ melancholici,& sit constrictiua,aut aperitiua secũdum exigentiam intentionum,quas intendis pẽrficere. Et sic cum auxilio Dei,cui gratias ago immortales,sunt expeditæ undecim species fluxus,penes causam materialem,in qua,quarum primæ quinque se tenent ex parte totius. Reliquæ sex ex parte membrorum particularium. Sequitur iam ut absoluamus species fluxus se tenentes ex parte causæ materialis obiectiuæ quæ fluxu expellitur,licet multę ex his iam absolutæ sint, imo maior pars in fluxibus in præcedentibus.Relinquuntur enim solum tres species penes hanc causam,quas si Deus uoluerit expediemus, scilicet fluxus stercorosus, fluxus uermium & fluxus lapidum.

TRACTATVS TERTIVS DE speciebus fluxus sumptis à causa materiali obiectiua continens tria capitula.

De fluxu stercoroso. Cap. 1.

FLuxus stercorosus descriptiue est fluxus stercorum in quantitate exuberante supra id quod est conueniens. Est autem stercus superfluitas primæ digestionis recipiens formam substantialem in stomacho, licet in intestinis accidentaliter perficiatur. Modos habet differentes secundum magis & minus. Sunt enim stercora aliquando magis dura & compacta,aliquando magis liquida & fluentia, item aliquando cum multa mixtione humorum.s. phlegmatis & utriusque choleræ,aliquando sine: item recipiunt differentias penes multitudinem eius,quod egeritur tam secundum quantitatem continuam quàm discretam.

Causæ eius sunt multa quantitas cibi, item qualitas eius, quia,scilicet parum eius transmutatur in chylum, plurimum in superfluitates,sicut sunt fructus,olera, & similia, quorum multum parum nutrit. Item paucitas eius quod ad hepar & mẽbra attrahitur,siue proueniat ex defectu stomachi,& intestinorum non debite immutantium aut non debito tempore retinentium,donec hepar & meseraicę sugãt,quod eis pertinet,aut ex defectu hepatis,& meseraicarum propter debilitatem attractiuæ aut oppilationem,& causas superius dictas in fluxu chyloso,aut propter defectum mẽbrorum quæ sunt ultra hepar,quia repleta nimis aut debiliter attrahentia aut oppilata,sicut superius dictum fuit in fluxu sanguineo. Item tertio multitudo eius quod ex phlegmate aquositate,& utraque cholera redit ad intestina,& totũ cum stercore permixtum,stercore dominante nomine stercoris appellatur. propterea dicimus aliquod stercus esse magis cholericum, aliquod phlegmaticum, aliquod melancholicum, & forte huiusmodi humores ad intestina delati uirtute intestinorum stercorizantur.

Signa patent ex his quæ dicta sunt in fluxu sanguineo, & chyloso,ad quorum capitula recurre.

Prognostica. Primum,hic fluxus secundum plurimum curatur si debite tractetur. Secundum. difficile est,& non bene tutum medicinaliter permutare naturas,& hominum cõsuetudines. Sunt enim quidam naturaliter egerentes semel in die,quidam bis,quidam ter quater aut pluries. Quendam de Cauaiono Veronensi uidi ascellantem tantum semel omnibus.22.diebus & sic se habuerat per totum decursum uitæ suæ. Tertium. homines multum permutãtur ex decursu ætatiuo,iuxta aphor. 22.secundæ particulæ. Quibuscunque iuuenibus existentibus uentres humectantur his senescentibus exiccantur & econtra. Quia aphorismus est ex contingentibus æqualiter.

Huius cura exigit tres intentiones. Prima ut causæ corporeæ si quę sint remoueantur scilicet oppilationes malæ cõplexionis stomachi, intestinorum, hepatis, & membrorum quę sunt ultra hepar,& sic de singulis ęgritudinibus,quę possent esse causa huius fluxus,quæ qualiter remouendæ sint ex supradictis patere potest. Et si corpus superflue plenum fuerit euacuetur secundum repletionis exigentiam. Secunda intentio ut fiant frictiones toti corpori & balneationes non quidem stipticæ,sed dilatantes poros, & attrahentes nutrimentum ad membra quæ fiant completa prima & secunda digestione. Tertia intentio ut dentur cibi multi nutrimenti,& paucarum superfluitatum non lenientes,imo potius aperientes & prouocantes,& sint moderatæ quantitatis sufficientis tamen pro corpore nutriendo,sicut uinum subtile odoriferum,carnes laudabiles,uitelli ouorum sorbiles debite cocti,testiculi gallorum fistica,auellanæ parum torrefactæ, & similia quæ præter suprascriptas conditiones stomachum, & hepar confortent.

De fluxu uermium. Cap. 2.

HIc fluxus descriptiue est fluxus ipsorum uermiũ uiuentium aut mortuorum.

Species

Species huius fluxus sumi possunt secundum differentes ipsorum species quæ sunt tres scilicet cucurbitini in modum seminis cucurbitæ: qui tamen aliquando adinuicem connexi mediante humiditate phlegmatica non animata ipsos continuante inueniuntur longi fm hominis staturam,sicut persępe uidi,ascarides subtiles parui,aliquando rotundi & oblongi,sicut aristæ:& lumbrici rubei tendentes in albedinem lōgi secundum palmi longitudinem: imo aliquando cubiti. Distinguuntur etiam species fluxus secūdum quòd huiusmodi uermes expelluntur uiuentes aut mortui.

Causa materialis uermium est phlegma: locus sunt intestina, & aliquando stomachus: causa efficiens disponens est calor putredinalis: principalius operans est calor naturalis, saltem sibi, siue sint duo numero distincti siue tantum unus, perficiens autem est cœlestis influentia, quæ est causa primitiua aut principalius concurrens.

Signa uermium reseruentur ad capitulum proprium.Sed signa fluxus ipsorum,ipsorumq; distinctio secundum species suas sensui manifesta sunt.

Prognostica.Primum.Fluxus uermium mortuorum in ęgritudinibus acutis est ualde deterius quàm fluxus uiuētiū, significatur enim malitia ægritudinis ipsos interimens,sed si uiui descendunt significatur aut expulsiue potentia aut non tanta ęgritudinis malitia. Secundum.Si soli impermixti fęcibus egerantur malum,permixti uero bonum. Tertium. Si permixti sanguini egerantur malum. Quartum. Vomitu expulsi malum. Sed in hac materia leuiter pertranseo. Inferius enim in capitulo proprio Deo dante dicetur quantum erit opportunum.

Cura. Si natura per se non fuerit sufficiens adiuuetur cū educentibus uermes,& mundificantibus materiam eorum. Et ex propriis est clystere factum ex.15.℥. lactis aut quantū uideatur opportunum inspecta ætate cum.1. aut.2.℥. zucch. rub.aut.℥.2.mellis ros.Et si fluxus aliarum materierum præter uermes esset nimis exuberans sit lac calibeatum,aut clysterizetur cum aqua mellis facta secundum artem,aut cum aqua hord.cum melle ros.Et si fuerit aut timeatur excoriatio addatur adeps renum capræ,& si uermibus aut materia eorū existentibus in stomacho,aut in intestinis superioribus fuerit opus mundificare per ea quæ sumuntur,detur mel ros.infusionis semenzinæ,aut in quo sit admixta.3.s.aut.℈.1. semēzinæ cum pauco aquę hordei aut mellis,& ita detur duabus aut tribus uicibus, quoniam educet uermes,& eorum materiam.Et si opus fuerit constringere fluxum & uermes educere detur micheleta cum pauco semenzinæ distemperata cum uino cydoniorum,& similibus.Et in summa intendatur contra uermes & fluxum.Et pro ampliori notitia si est expediēs recurratur superius ad capitulum generalis curæ fluxus, & interius ad capitulum de uermibus, & curentur accidentia fm quod dictum fuit in cura generali fluxus,& dicetur in cura uermium,& similiter ordinetur regimen sex rerum secundum exigentiam fluxus & uermium,& discrasiæ,& reliquorum à quibus sumenda est indicatio.

De fluxu lapidum. Cap. 3.

Quid rei huius fluxus satis est manifestum.Hunc fluxum nunquam uidi.Sed recitat Franciscus de pede montium quod quidam clericus neapolitanus cui nomen erat Medicus, per mensem emisit lapides per uirgam & anum; & qui per uirgam emittebantur erant ad quantitatem nucellæ. Qui uero per anum ad quantitatē oui,qui finaliter fuit liberatus cum comestione melonum. Hi lapides saltem crassi uerisimiliter generantur in sacculo, aut colo scilicet in cellulis ipsius in quibus scybale figurātur. In eis enim multum de phlegmate uiscoso continetur, quod est materia ipsorum.Agēs autem est calor intestinorum adiutus à calore membrorum circunstantium. Neque est credendum quod materiæ tantorum lapidum fuerint una uice congregatę quæ in huiusmodi lapides condensentur,sed potius paulatim crescunt per paulatim factam materiæ additionem,sicut etiam lapis crescit in uesica.

Prognosticum.uerisimile est hunc fluxum secundum plurimum esse salubrem.

Cura est eductio lapidum,& phlegmatis uiscosi quod est materia eorum cum bibitis,sicut aqua mellis cum oxymelle scillitico quibus posset addi ad magis lubricandum oleū cōmune uel amygdalarum dulcium,nisi stomachus abominaretur,uel cum aqua mellis distemperentur drachmæ decē floris cassiæ,aut quantum uideatur sufficere,aut cum clysterizatis à quibus est inchoandum, sicut ex oleo communi, aut simino cum oxymelle scillitico, aut cum tertia parte urinę, & similibus: prius tamen oleum solum cum butyro ad mollificandum clysterizetur.

Regimen autem non naturalium fit cum eis quæ uentrem lubricent, & non sint generatiua huiusmodi phlegmatis uiscosi,imo ipsius generationem prohibeant. Et sic cum Dei gratia sunt absolutæ omnes species fluxus penes causam materialem subiectiuam & obiectiuam.Superest iam ut absoluamus species fluxus penes causam efficientem.

TRACTATVS QVARTVS de speciebus fluxus penes causam efficientem, tria continens capitula.

De fluxu critico,& symptomatico. Cap. 1.

Fluxus criticus est qui est terminus alicuius ægritudinis materialis existens cum omnibus aut pluribus conditionibus laudabilis crisis. quæ sunt ut materia sit prędigesta, sit indicatiua, sit in die cretica cum euacuatione qualis,& quanti oportet cum bona ægri tolerantia, & conferentia,& in hoc fluxu primo fit digestio, deinde nocitiui à iuuatiuo separatio tandem nocitiui expulsio retento iuuatiuo, & expulsiua prius incipit expellere & retentiua cedit,sicut expulsiua expellit, neque sibi aduersatur cum utraque suum finem consequatur, expulsiua nocitiuum expellente,& retentiua iuuatiuum retinente. Sed in fluxu symptomatico, oppositæ sunt cōditiones qui propterea symptomaticus,id est, ruinosus appellatus est.In hoc enim fit iuuatiui & nocitiui expulsio,propterea retentiua & expulsiua sibi in suis operationibus aduersantur,& aliquando prius retentiua cedit quàm expulsiua expellat,immo quandoq; fit fluxus ex solo defectu contentiuæ expulsiua nullo modo cōcurrente,sicut accidit in propinquis morti, in timentibus, & in fine phthisis, quo modo frequenter accidit oregmon, & lachrymæ inuoluntariæ, & sudor diaphoreticus. Est itaque hic symptomaticus duplex. unus factus à uirtute expulsiua stimulata, alter ex defectu contentiuæ, nullo modo cōcurrente expulsiua, & proportionatur illis motibus, de quibus dicit Auer.3.col.quod non habet principium,neq; causam, neque finem,sed solum defectum, eius enim causa per se nō est aliqua uirtus, sed sola grauitas. Et ex his patet quid nominis,& quid rei,species,causę,& signa.

Prognostica. Sed prognostica sunt hæc. Primum omnis crisis in omni ægritudine materiali, etiam pestilentiali existens cum omnibus conditionibus suprascriptis est euidens signum salutis. Si uero deficiant aliquæ ex principalibus conditionibus suprascriptis, non est efficax signum salutis, & proprie in pestilentialibus. Secundum. Fluxus symptomaticus accidens in principiis ægritudinum, licet conferat euacuando nociuum, est secundum plurimum malus, significans multitudinem materiæ aut malitiam. Tertium. Fluxus uentris symptomaticus accidens post ægritudines uehementes, aut post ægritudines chronicas est secundum plurimum mortalis significans uehementem corruptionem aut defectum uirtutis. Quartum. Fluxus symptomaticus proueniens ex solo defectu contentiuæ est uniuersaliter mortalis.

Cura fluxus critici & symptomatici.Si fluxus criticus fuerit cum omnibus, aut pluribus conditionibus laudabilis crisis finatur naturam operari,iuxta aphorismum.20.primę partic. Prohibeanturque omnia quæ crisim possent impedire, solum medicus intendat regimini sex rerum nō naturalium secundum exigentiam ægritudinis, & accidentium. Quapropter in ægritudine acuta abstineat à uino, & carnibus, & si crisi diu durante opus fuerit aliquo cibo, accipiat ptisanam, & similia, sed in ægritudine chronica maxime crisi diu durante potest uti uino, & carnibus moderate, siue aqua carnis & similibus quæ tñ non crisim impediant.Si uero

fluxus fuerit diminutus adiuuetur cũ clysteribus calidis aut frig. secundum exigentiam incipiendo à leuibus, & gradatim procedendo ad acutiora, quæ si non sufficiant aliquod leue solutiuum exhiberi potest, sicut infusio prunorum, tamarindorum, manna, casſia, rhabarbarum, polypodium, carthamum, & similia, quorum tamen uirtus solutiua sit aliquo stiptico repressa aut per torrefactionem. Si uero superfluat cohibendum est cum his, quæ dicta sunt in cap. generali fluxus, & in capitulis præcedentibus. Ad quod ualet ptisana hordeacea ex hordeo torrefacto, & similes cibi stiptici & incrassantes calidi, aut frig. secundum quod oportet conditi cum uino cydo. & similibus. Item sumachia, mirthea, & similes, & obseruet reliquum regimen suprascriptum. Si uero fluxus fuerit symptomaticus factus à uirtute expulsiua irritata in principio ægritudinis, & fuerit ex genere humoris qui facit ægritudinem dimittendus est, nisi modum excedat, in fine uero ægritudinis moderandus. nam tunc secundum plurimum timetur de casu uirtutis. Si uero fluxus proueniat ex solo casu uirtutis, non concurrente expulsiua, cohibẽdus est, & uirtuti cadenti subueniendum, ita ut dentur ea quæ sunt boni chymi, facilis digestionis, paucarum superfluitatum, quorum parum multum nutrit, cito in sanguinem, & spiritus conuertenda, & cum hoc constringentia à sua proprietate. Et reliquum regimen constrictiuum obseruetur. & boni odores conferũt ad uirtutis subleuationem. Sed forte potius si ius diuinum, & naturale permitteret, ab horũ cura fugiendum esset. Non enim hic aliud intendere possumus nisi cuiusdam miserabilis uitæ aliquantulam productionem.

De fluxu oppilatiuo. Cap. 2.

FLuxus oppilatiuus est qui prouenit ab oppilatione uel ex apertione oppilationis, quamuis huiusmodi causæ sint efficientes mediatæ. Immediata enim causa est uirtus expulsiua stimulata à præsentia materię, aut defectus contentiuæ cum grauitate materiæ.

Species. Hic autem fluxus est quintuplex secundum quinque species siue modos oppilationum distinctos secundum membra quæ possunt esse causa fluxus. Prima est oppilatio meseraicarum. Secunda hepatis, & pororum eius. Tertia splenis & pororum eius. Quarta uenarũ quæ sunt ultra hepar ortum habentium à chyli ascendente aut descendente. Quinta oppilatio pororum cutis, & apertio omniũ istarum potest esse causa fluxus præter quàm oppilationis pororum cutis, hæc enim potest esse causa sudoris cum prius retentus esset. Est autem oppilatio horum membrorum morbus in uia prohibens trãsitum humiditatis bonæ aut superfluæ, quæ naturaliter transire debet, & est triplex, una à quibusdam appellata coarctatoria, & est illa cuius causa est in uia, & nõ in instrumento, cuius causa secundum plurimũ est humor multus crassus uiscosus aut congelatus. Huius autem causæ primitiuæ sunt cibi & potus præbentes nutrimentum multum crassum aut uiscosum. Secunda uero dicitur attenuatoria, & est illa cuius causa est in instrumento, & non in uia, sicut apostema membri uicini coarctans, aut uentositas, aut alicuius membri dislocatio comprimentis meatum, aut ligatura, aut mala complexio frigida, & sicca uiam constringens, aut calida & sicca exiccando contrahens. Tertia autem est dicta carnosa cuius nocumentum est commune uiæ, & instrumento, & eius causa est caro, uerruca, pustula uel cicatrix, & omnes istæ causæ sunt perficientes. Causa autem disponens est strictura meatuum in creationes sua. Causa oppilationis meseraicarum disponens est strictura ipsarum in creatione sua & perficiens secundum plurimum est chylus, & humor crassus & uiscosus. sed causæ primitiuæ sunt potus aquę frigidæ aquæ lutosæ aluminosæ & atramentales, item caseus antiquus, & carnes antiquæ bouum, bufalorum, & similia, & hæc secũdum plurimum sunt causæ cæterarum oppilationũ. Oppilatio autem hepatis est duplex, quædam in uenis, quædam in poris eius, & utraq; est duplex. Quæ enim est in uenis, aut est in paruis aut in magnis, sed quæ in magnis aut accidit in porta & ramis eius crassis & est raro, aut in chyli & ramis eius crassis & est rarius, sed in ramis paruis utriusque frequenter accidit, & proprie in capitibus ipsorum sibiinuicem occurrẽtibus propter ipsorum uehemẽtem stricturam; & hanc oppilationem frequenter sequitur fluxus uentris. Quæ autem in poris est duplex aut enim est in poris purgationis superfluitatum, & est frequẽter causa. primo icteritia citrina si sit in poro felleo qui sub media penula hepatis collocatur transiens usq; ad gibbum eius, & aliquando licet raro sequitur tandem fluxus cholericus cholera regurgitante per meseraicas ad intestina. Si autem sit in aliis ramis Kistis accidit icteritia, & fœces dealbantur, & rarissime contingit fluxus choleri. licet dealbãtio fœcum & tinctura urinæ sit ferè commune signum cuiuscunq; pori fellei oppilati, præterquam transeuntis ad fundum stomachi. Et si sit in poro purgationis superfluitatis melancholicæ à splene sequitur icteritia nigra, & tandem, licet raro, fluxus melancholicus. Et si fuerit oppilatio in utrisque poris accidit icteritia uiridis siue mixta utraq; cholera sparsa per cutis superficiem, ex colore enim citrino, & nig. cum permiscetur resultat color uiridis, de his tamen in icteritia dictum est quantum est opportunum, & ad hos oppilatiuos si sequeretur fluxus quod rarissimum est esset mixtus ex cholera, & melancholia. Si autem oppilatio sit in poris transitus nutrimenti de parte in partẽ per substantiam hepatis quæ est raro non sequitur fluxus neque icteritia, sed crassities hepatis cum duritie, & corporis extenuatio, quod est commune signum omnium oppilationum hepatis, licet per has aliquando corpus præternaturaliter tumeat, & possunt eam multæ aliæ ægritudines concomitari cum oppilatio hepatis sit fere mater omnium ægritudinum. Et unaquæq; istarum oppilationũ, aut est noua, aut antiqua, simplex, aut composita, & unaquæq; istarum potest eẽ coarctatoria attenuatoria & carnosa, quarum causę sunt illę, de quibus supra. Sed frequenter oppilationes hepatis sunt coarctatoriæ ab humore multo crasso & uiscoso. Raro attenuatoriæ ab apostemate coarctante. Quarum causæ primitiuæ sunt illæ, de quibus supra. Rarissime carnosæ. Oppilatio autem splenis est morbus in uiis & ductibus per quos habet trahere fœcem sanguinis. s. melancholiam superfluam ab hepate, ut sanguis depuretur, & sit cõueniens membrorum alimentum, & ipsam ad hos stomachi pro fame excitanda delegare, quæ est triplex. Aut enim est in poro qui est inter ipsum, & hepar per quem trahit fęcem sanguinis ab ipso & hic est unus ex octo ramis uenæ portæ egredientibus hepar ualde manifestus: aut est in uia, quæ est inter ipsum, & stomachum per quem delegatur melãcholia ad os stomachi, & est ramus uenæ suprascriptę: aut est in ipsa splenis substantia, & posset esse in aliquibus aut omnibus his simul. Et oppilatio eius est secundum plurimum coarctatoria pendens ab humore melãcholico fœculẽto, qui propter multitudinem & crassitiẽ non potens transire per ductus, & poros remanet in eis obstructus: & quandoq; est attenuatoria ex siccitate, & ponticitate cholerę nig. uel uẽtositate uicinorum, aut apostemate comprimente, licet in aliquo uiderim ipsam sequi cõpressionem costarum super splene, cuius causa erat gibbositas, & incurrerat icteritiam nigram sibi coæternam. Rarissime est carnosa. Ad has autem oppilationes præcipue ad eam quæ est in uia per quam melancholia mittitur ab hepate ad splenem, sequitur icteritia nigra, & quandoq; fluxus melancholicus melancholia regurgitante ad portam, deinde per meseraicas ad intestina. Similiter ex deoppilatione istarum splene ante repleto sequit̃ fluxus melancholicus. Sed si deoppilat̃ uia inter ipsum, & stomachũ sequitur uomitus melancholicus & melãcholia ualde superfluẽte fit uomitus & fluxus simul, sicut uidi in Dño Laurẽtio Donato Potestate Veronæ qui uomitu & secessu expulit. 15. lib. melãcholiæ in duobus diebus, & quãuis deuenerit ad frigiditatẽ extremorũ & pulsum uermicularẽ cum frequẽtia syncopis, tñ superuixit contra intentionem aphor. 23. quartæ particulæ, quibuscunq; in ægritudinibus acutis &c. erat. n. summæ extenuatus cum laborasset dolore stomachi tribus annis continuis. Oppilatio autem uenarũ, quæ sunt ultra hepar quantum ad quid nominis, & quid rei ex dictis est manifesta. Modi autem eius sunt duo, quãdoq;. n. oppilantur uenæ ortũ habẽtes à chyli ascendente, quãdoq; ortum habentes à chyli descẽdente, & primę sunt à gibbo hepatis supra, & secũdæ à gibbo hepatis infra. Earum autẽ oppilatio ſm plurimũ est coarctatoria. Raro attenuatoria.

tenuatoria.Rariſsime carnoſa.& cauſæ ipſarum ſunt quæ ſuperius dictæ ſunt. Oppilatio pororum cutis quandoque eſt coarctatoria à ſuperfluitate multa aut craſſa & uiſcoſa, quæ reſecatur in quarta digeſtione propter multiplicationem ciborum craſſorum uiſcoſorum, & omiſsionem frictionis & balnei,quandoque eſt attenuatoria propter frigiditatem aeris,aut aquæ,in qua balneatur, condenſantem: quandoque à caliditate ſolis aut ignis areſaciendo conſtringente, & quandoq; balnea aluminoſa aut atramentalia,& ſimilia conſtringendo ſunt in cauſa: quandoq; eſt carnoſa ex cicatrice orta in corporis ſuperficie,per hanc enim pororum oppilationē prohibetur euacuatio inſenſibilis & etiam ſenſibilis ſub forma ſudoris.vnde materiæ per hanc regionem ſolitæ euacuari retinentur,& retentæ alias inficiunt, & tandem cum plurimæ aggregatæ ſunt pelluntur de uenis paruis ad magnas, & de magnis ad uenam chylis, & tandem ad uenam portæ, & poſtea per meſeraicas ad inteſtina, & fluxu uentris expelluntur. Et iſtæ oppilationes aliquando ſunt cum febre, aliquando ſine, ſecundum quam diuerſitatem oportet curam uariari exhibendo minus calida quando ſunt febribus coniunctæ.

Signa communia cuicunque oppilationi ſunt.Primo grauitas & extenſio in parte oppilata,quæ tamen non ab omnibus ægris diſcernitur. Secundo color à naturali notabiliter permutatus,ſcilicet pallidus uel citrinus in toto corpore,q̃a ſanguis laudabilis,& copioſus nō uenit ad cutis ſuperficiem ſed ſubtile eius ſolū aquoſitati uel choleræ mixtum attrahētibus membris inanitis, & hoc maxime uerificatur in oppilationibus hepatis, & uenarum. nā ſi ſit in meatibus kiſtis aut ſplenis color fit ictericus citrinus niger aut uiridis,ſed in oppilationibus pororum cutis nō eſt neceſſarium colorem ita permutari,& urina in oppilationibus hepatis, & uenarū eſt ſubtilis.Sed in oppilatione pororū purgationis ſuperfluitatum eſt craſſa icteritia, & in oppilationibus cutis craſſa non icteritia.Et tertio eſt homo in ſuis operationibus impeditus ſm ea membra in quibus eſt oppilatio, & ſibi communicantibus. Et eſt ſignum efficax cum non uiſa fuerit alia ægritudo quæ poſsit uériſimiliter illas opperationes impedire,& cum non adſunt ſigna repletionis in toto corpore.

Signum commune ferè cuicunque fluxui oppilatiuo eſt eſſe periodicum, fiunt enim periodi ſecundum aggregationem materiæ in determinato tempore, & ipſius expulſionem, & carentiam fluxus quouſque noua materia ad fluxum ſufficiens ſit aggregata.

Sed ſignū propriū fluxus oppilatiui meſeraicalis eſt fluxus kyli pfecte digeſti, ideſt ſine notabili admixtione lienterię, nō tēdentis aliqualiter in colorem rub.feſtinus,poſt complementū digeſtionis primæ exiſtēs cū grauitate hypochondrii dextri declinante uerſus dorſum,& per has circunſtātias differt hic fluxus à fluxu chyloſo ſequente nocumentum ſtomachi,&inteſtinorū, & proprie retentiuæ eorū. Eſt. n. chylus non perfecte digeſtus,immo admixtus lienteriæ. Differt ſecundo à fluxu ſequente oppilationē portæ, & ramorum eius non egredientium hepar.Ille enim licet ſit chyloſus, tendit tamen in colorem ſanguinis aliqualiter,cum uirtus aliqualis ſanguificatiua ſit in meſeraicis, à uirtute tamen hepatis. Item eſt feſtinus poſt complementum primæ digeſtionis, & in eo ꝙ chyloſus differt à fluxu ſequente oppilationem chylis,cum ille ſit humoralis chylo iam in ſanguineum,& in reliquos humores uerſo in uena portæ.Et per hoc etiam differt reliquis fluxibus oppilationis uenarum quæ ſunt ultra hepar ſed per hoc ꝙ eſt cū grauitate hypochondrii dextri tendēte uerſus dorſum differt à fluxu ſequente debilitatem attractiuæ hepatis.qui licet ſit chyloſus,eſt tamē ſine grauitate. Differt etiā à fluxu ſequēte oppilationem partium hepatis,quia eſt cū grauitate hypochondrii dextri,quæ tamen non tendit uerſus dorſum.Differentia autem inter apoſtema hepatis,& meſeraicarum,& oppilationem eorū eſt,quia febris cōcomitatur apoſtema & non oppilationem,licet aliquādo grauitas ſit maior in oppilatione hepatis q̃ in apoſtemate eius, iuxta Aui.2.primi.de ſignis oppilationū.Item apoſtemata hepatis maiora cauſant nocumenta in breui tempore quàm ipſius oppilationis,ſicut eſt deiectio appetitus,ſingultus, areſactio hydrops,& ſimilia. Et ex his manifeſta ſunt ſigna fluxus oppilatiui,ſiue oppilatio ſit in meſeraicis, ſiue in uena portæ, ſiue in uena chylis. Signa præterea diſtinctiua inter partes hepatis oppilatas etiam diſtinguunt inter fluxus inde prodeuntes,nam oppilatio gibbi manifeſtior eſt ſenſui, ſentitur enim per tactum durities & craſsities, & lædit magis partes ſpirituales, ſed oppilatio concaui magis lædit ſtomachum & non eſt ad tactum manifeſta.Sed ſigna oppilationis pororum Kyſtis fellis ſunt dealbatio fœcum,urina citrina craſſa, icteritia citrina,& tandem,licet raro fluxus cholericus cholera rheumatizante per meſeraicas ad inteſtina, ſed ad apertionem oppilationis horum pororum,ſequitur aliquādo fluxus cholericus,aliquando uomitus,ſi aperiatur oppilatio pori fellei tendentis ad fundum ſtomachi.Quę autem ſint ſigna diſtinctiua inter oppilationes diuerſorum pororum Kyſtis ſufficienter dictum fuit in icteritia. Signa autem oppilationis pororum tranſitus nutrimenti ex dictis in hoc capitulo manifeſta ſunt,non enim ſequitur fluxus uentris neque icteritia,ſed craſsities hepatis cum duritie, & corporis extenuatio,quod eſt commune ſignum omnium oppilationum hepatis. Signa uero oppilationis ſplenis ex dictis ſuperius ſunt manifeſta. Siquidem fuerit in poro per quem ſplen attrahit melancholiam ab hepate ſequitur fluxus melancholicus,& ſplen eſt extenuatus. Si uero fuerit in poro per quem melancholia delegatur ad os ſtomachi ſplen incraſſatur, & cadit appetitus,ad cuius apertionem ſequitur uomitus melancholicus,& interdum melancholia exhuberante uomitus & fluxus ſimul.Si uero ſit in ipſa ſubſtantia ſplenis, adeſt craſſities ſplenis abſque fluxu aut uomitu,niſi modum excederet quæ craſsities ſi ſolueretur poſſet eſſe cauſa uomitus aut ſeceſſus melancholici. De his tamen ſuperius ſufficienter dictum eſt. Signa uero oppilationis uenarum, quæ ſunt ultra hepar ſunt ſigna oppilationis generalia ſupraſcripta, & cum hoc non ſunt ſigna ſpecialia alicuius ex quatuor oppilationibus ſupraſcriptis.Item fluxus inde ſequens eſt humoralis cū periodis. Signa uero oppilationis pororum cutis ſunt cauſæ ipſius,de quibus ſupra,& cum hoc prohibitio ſudoris conſueti,& non ſunt ſigna alterius oppilationis,& fluxus eſt humoralis periodicus.

Signa uero cauſarum ſunt hmōi. Siquidem oppilatio ſit coarctatoria ab humorū multitudine adſunt ſigna plethoriæ prædictis generalibus ſignis oppilationis addita. Si uero ſit coarctatoria ab humorū craſsitie & uiſcoſitate adſunt ſigna cacochymię,itē regimē præcedēs cū malitia digeſtionis,quę ſi multiplicet uentoſitatē apparebit durities & craſsities augeri & minui in breui tpe. Si uero non,permanebit ſemper æqualis durities uel craſsities. Si uero cauſa fuerit attenuatoria perficiens erunt ſigna apoſtematis hepatis uel præaſſumptio alicuius ex prænarratis aggregantibus & conſtringentibus eas.Si uero fuerit compreſsio coſtarum aut ligatura & ſimilia extrinſeca,omnia ſunt ſenſui manifeſta. Si uero fuerit carnoſa,puta puſtula aut bothor apparebūt ſigna apoſtematis,& puſtularū. Si uero carnis additio ut uerrucæ,oppilatio erit partialis in aliqua uia uel poro propter quod oppilatio non erit magna,& per conſequēs ſigna oppilationis debilia,& cū hoc cura parum proderit. Si uero cauſa fuerit diſponēs,puta ſtrictura uiarum in creatione ſua, ſignum erit diuturnitas paſsionis,quia à principio generationis contracta cum fortitudine retentiuæ & debilitate expulſiuæ.

Signa uero fluxus ſequentis deoppilationem ſunt ipſa oppilatio præcedens,de qua ſupra. Deinde fluxus humoralis ſequens,Et tertia cura omnium accidentium ſequentium oppilationem illam.

Prognoſtica.Primum fluxus ſequens oppilationem coarctatoriam antiquatā difficulter curatur.Nouā uero,facile curatur ſi debite tractetur.Secundum. Fluxus ſequens oppilationem attenuatoriam ꝑꝑ apoſtema coarctans, aut dislocationē membri uicini comprimentis,raro, & difficulter curatur.Sequens uero malam cōplexionem ſine materia, aut uētoſitatem uias attenuantem,facile curatur. Tertium.Fluxus ſequens oppilationem carnoſam non recipit curam.Quartū fluxus ſequens conſtrictionem meatuum à generatione contractus eſt coæternus patienti.Quintū. Fluxus ſequens apertionem oppilationis eſt ſecundum plurimum ſalubris.Et terminus accidentium ſequentium oppilationem.

Cura fluxus oppilatiui in generali.

CVra generalis fluxus sequentis oppilationem exigit quinque intentiones. Prima apertio oppilationis si fieri potest. Secunda mundificatio humorum qui propter oppilationem sunt retenti. Tertia confortatio mébrorum tam mittentium quàm suscipientium. Quarta correctio accidentium. Quinta debitum regimen sex rerum non naturalium. Sed in oppilationibus meseraicarum uenę portę ramorum, uenæ chylis, & uenarum quæ sunt ultra hepar apertis oppilationibus, & facta mũdificatione superfluorum, quę per oppilationem erant retenta, dentur ea quæ faciunt chylum penetrare ad hepar, & humores ad membra confortando ipsorum attractiuam cum frictione & reliquis ingeniis. Quæ intentio in reliquis oppilationibus dictis nõ est necessaria, sicut in oppilationibus kistis splenis & pororum cutis, quia in istis non prohibetur transitus nutriméti ad membra. Si uero fluxus sequatur apertionem oppilationis exiguntur cæteræ intentiones præter primam. Et ex his infertur stiptica constringentia nõ conuenire in cura fluxus oppilatiui nisi aperta oppilatione fluxus modũ excederet, & hoc est quod dicit Auic. 16. tertii tract. 2. cap. 1. & istud quod cadit in hoc cap. de errore est, ut dentur illi qui habet fluxum hepaticum oppilatiuum medicinæ constipatiuæ addẽtes in oppilatione confortantes eam ut constringant naturã: & perducit istud ad errorem maximum & multoties quidem linit insipiens cum inspissantibus sanguinem, & extinguentibus hepar per hoc quòd sunt frigida, & in hoc est mors, & succesfio putrefactionis, imo oportet cum scieueris ꝙ causa in ipso est oppilatio in hepate, & meseraica ut intendas cum apertione oppilationis, & iam laudatæ fuerunt passulæ pingues in hoc capitulo, ita ut quidam existimauerint ꝙ ipsę sanant fluxum difficilem. Et nos quidem experti sumus, & fuit res non lõginqua ab eo quod dixerunt & sicut est de hepatico ita in cæteris fluxibus oppilatiuis sentiendum est nisi secũdum modum quem dixi. De fluxu tamen hepatico chyloso propter oppilationem dixi quantum est opportunum. Quòd si oppilatio fuerit coarctatoria in meseraicis, hepate, uel poris kystis, & uenis quæ sunt ultra hepar pẽdens à multitudine humorum secundum plurimum cõuenit phlebotomia, & si repletio fuerit uniuersalis in toto, fiat primo ex communi, deinde ex basilica dextra. Si uero repletio non excederet modum sufficit phlebotomia basilicæ aut saluatellæ dextræ. Si tamen in causa esset retentio hæmorrhoidarum aut menstruorum permittatur phlebotomia saphenæ, deinde phlebotometur basilica dextra. Et ficus infusæ in oleo amigdalino sunt fortes in prouocando menstrua. Quod si reliquæ conditiones à quibus quæritur licentia in phlebotomando non consentirent, uentosentur nates, aut sanguisugæ applicentur. Si uero in causa fuerit humor crassus aut uiscosus, primo digeratur. deinde euacuetur, postea dentur aperitiua secundum exigentiam. Digerentia enim in principio non debent esse multum aperientia aut prouocantia, sed abstergentia & incidentia, sicut syr. aceto. aut oxymel simplex, postea dentur magis aperientia & prouocantia, sicut syr. aceto. compositus, oxymel compositum, oxymel squilliticum, & possunt hi syrupi permisceri cum aquis magis aut minus aperientibus calidis aut frigidis secundum exigentiam. Hic autem ponam quædã simplicia & composita, quibus secundum exigẽtiam utendum est. Frigida sunt sicut endiuia & cicorea, & aquæ ipsarum. Aqua plãtaginis ex foliis, & radicibus suis. Semina communia frigida quibus utendum est in oppilatione cum caliditate. Calidæ uero sunt, fœniculus, petroselinum, apium, assarum, cassia lignea, rubea tinctorum, fistica scilla, spica, gentiana, aqua cicerum, rhabarbarum, absinthium, eupatorium, zimæ, schinanthi, amigdalæ amaræ, chamæpityos: & proprie quãdo oppilatio esset in uiis strictis. uinum subtile est proprium confortãs & aperiens, & causa frigida possunt cum eo distemperari aliqua ex electariis infrascriptis. Aequalitati propinqua sunt, lupuli, cuscutæ, lacca, capilli, ue. sparagi, acetum scilliticum, sed cuscutæ est proprium in apertione meatuum kystis fellis. Ex compositus autem sunt quæ dicta sunt superius. Item syrupus acetosus ex melle uel zuccharo factus cum rubea, syru. acetosus diarrhodon, syrupus aceto. de succis herbarum, syrupus de calamentho, de eupatorio. Item diacalamenthum, diacurcuma, dialacca, theriaca, & similia, quorum plurima sunt descriptione Mes. sunt etiam trochisci ad hoc proprii, sicut de rhabarbaro, de absinthio, de eupatorio, de aniso, de lacca, & similes. Frigida autem paucæ apertionis sunt, diarrhodõ, & triasandali. Tu uero utere calidis ubi sunt signa frigiditatis, & econtra frigidis aut æqualibus secũdum exigentiam. Sed nota quòd in causa calida si aperientia frigida non sufficiunt est utendum temperatis aut calidis, aut calida cum frigidis sunt permiscenda, & maius erit iuuamẽtum apertionis quàm nocumentum inflammationis, quod facile tolletur per apertionem. Euacuatio autẽ post digestionem fiat cum propriis, sicut aloes lotus, rhabarbarũ, agaricus præparatus, eupatorium, & similia. Ex compositis sunt hierapicra, pilulæ de eupatorio maiores & minores, pilulæ de rhabarbaro, pilulæ alephanginæ, pilulæ alkekengi, pilulæ de raued, & similia. Sed propter fluxũ sint in parua dosi. Et quandoque necessarium est, ut dicit Aui. in aperiendo oppilationes solutiuum fortiter attrahens materias crassas facientes oppilationem, & clysteria fortis attractionis & apertionis, sed hęc fortia stante fluxu quantum est possibile omittantur, & uomitus est ex rebus magis iuuatiuis ad istud, & proprie cum oppilatio est in porta aut in uenis quæ stomacho communicant. Sed nota quòd si oppilatio est in cõcauo hepatis, poris eius, & meseraicis, aperientia debent esse minus fortia, sed debent esse abstersiua, & uẽtris solutiua. Si autem sit in gibbo, & in uenis quæ sunt ultra hepar debẽt esse aperientia fortiora & urinam prouocantia. Si uero oppilatio sit attenuatoria propter apostema partis uicinæ, curetᷓ cura apostematis, de quo supra. Si uero proueniat à uentositate coarctante, prius educto humore à quo uẽtositas eleuatur, carminetur uẽtositas cum sumptis interius, sicut est diacalamenthum, diatrionpipereon, diaciminum, confectio de seminib. proprie. Diacurcuma quoq; ad hoc confert, & si uiderentur nimis calida cum diarrhodon abbatis, triasandalis, & similibus temperentur aut sumantur cum aqua endiuiæ. Exterius quoque ungatur cum oleo de spica aut approximetur sacculus ex milio, & sale torrefactis, aut fomẽtetur particula cum filtro aut spongia infusa in aliqua ex decoctionib. carminantibus. Si uero oppilatio pẽdeat à causa extrinseca, remoueatur, & mala complexio inducta cũ contrariis alteretur calidis aut frig. secundum exigentiam, sed secundum plurimum sint humida, & sint aperitiua ad dilatandum meatus, & quando opus esset frigidis, sint remissa frigida, sicut aqua lactis caprini cum decoctione absynt. aut eupat. Item aqua cicerum & decoct. radicum cõmunium cum florib. borag. & bugloss. lupulorum, cuscutę, & passularum, & si opus esset infrigidare fiat decoct. cum seminibus communibus frigidis, sem. endiuię, lupul. cuscutę, passulis, & similib. Si uero oppilatio fuerit carnosa ex pustulis in uiis, cura ẽ resolutio si fieri põt, aut sanatio & eruptio. Inquit enim Hippo. Quib. in urinali uia pustulæ nascuntur, sanie facta, & erupta solutio, similiter & in proposito. Cum quibus autem hæ fiant in cura apostematum hepatis dictum fuit superius. Secunda intentio, scilicet mũdificatio humorum qui propter oppilationem sunt retenti ab ipsa natura pellente complentur, ꝙ si deficeret, aut propter debilitatem aut materiæ inobediẽtiam adiuuetur cum aperientibus, abstergentibus, & incidentibus secundum exigentiam. Tertia aũt intentio. s. confortatio mẽbrorum tam mittentium quàm suscipientium completur cum aperientibus iam dictis confortantibus stipticitate temperata, & proprietate. Eligantur ergo ex suprascriptis quæ uideantur magis conuenire, sicut endiuia, cuscutæ, passulæ, hepar adip præparatum. Auellanæ torrefactæ, fistica, & similia, imo quia fluxus est, licet pendeat ab oppilatione utendum est semper stipticis moderate etiã cum uolumus aperire, & per tertiã uirtutem membra læsa confortantibus. Quarta aũt intentio. s. accidentium correctio completur ẽm ipsorum exigentiam, pro qua recurre ad curam generalẽ fluxus. Et si fluxus nimis superflueret aperta oppilatione conueniunt stiptica cõstringẽtia, quorũ copiam habes in cura generali fluxus, & in præcedentibus capitulis & si febris esset cõiuncta fluxui, totum regimen magis ad frigidum declinet. Quinta intẽtio. s. debitum regimen sex rerum completur secundum exigentiam causæ oppilationis, & exigentiam intentionum. Aer autem

secundum

ſecũdum plurimum ſit temperatus in actiuis, declinet ad ſiccum ſomnus ſit ſatis prolixus. Procuret euacuationes à natura inſtitutas. Quieſcat animo & corpore. Cibi ſui & potus cum opus eſt aperire oppilationem ſint aperitiui abſtergentes & incidentes ẽm exigentiam, & in ſumma ſint ſecundum exigẽtiam illarum intentionum, quas complere intẽdimus. Sit diæta ſatis tenuis, inſpecta tamen uirtute ne cadat, & rectius eſt apud Aui. ut comedat cibum ſuum in pluribus uicibus, & partiatur ipſum, & conſequi faciat cibum ſuum quod adiuuet ad penetrandum cum uelocitate, & aperiat oppilationem, ſicut exempli gratia. uinum ſubtile. Et detur ei diacalamenthum aur. 1. ante cibum per mediam horam cũ pauco aceti uini ſubtilis potentis non dulcis, & cum digeritur cibus detur de eo. ʒ. s. cum uino ſupraſcripto, ſ. quãdo cibus debet penetrare ad hepar. Et theriaca ſumpta mane cum uino debite calido iuuat uehementer, & balneatio completa ſecũda digeſtione iuuat. ſimiliter frictio ante cibum completa ſecunda digeſtione eſt conueniens, & propria, maxime quando membra ſunt debilia in attrahendo, & fiat fortis frictio cum panno aſpero incipiendo à dorſo, & uentre, & tendendo ad extrema. Et non abſoluatur æger à frictione, nam cum fricaueris eum & aperueris oppilationes & ſolueris humores oppilantes penetrabit cibus ad corpus eius, & non accidet diarrhœa poſt illud, & cõfortabitur corpus. quòd ſi aperta oppilatione fluxus ſuperfluerit utendũ eſt ſtipticis cõfortantibus. Et nota ꝙ aqua calibeata fere confert in omni fluxu, & in omni tẽpore, cum hoc enim ꝙ confortando cõſtringit, non tamen addit in oppilatione. Si uero fluxus ſequeretur apertionẽ oppilationis exiguntur intentiones ſupraſcriptæ præter primam, quæ complendæ ſunt ſicut dictum fuit.

Cura fluxus ſplenetici oppilatiui exigit quinque intẽtiones ſupraſcriptas, & fere cum eiſdem complendis de quibus dictum eſt in fluxu hepatico oppilatiuo. Fortiora tamẽ cæteris paribus exiguntur aperitiua in fluxu ſplenetico non propter denſitatem ſuæ ſubſtantiæ cum ſit rarior hepate, ſed propter humoris melancholici craſsitiem. Ergo iuxta doctrinã primam, ſi fuerit peccatum in ſanguine phlebotometur baſilica, aut ſaluatella ſiniſtra, & prouocetur ſanguis hæmorrhoidalis aut menſtrualis ſi eorum retentio fuerit in cauſa. Et forte in his caſibus melius eſt incipere à phlebotomia ſaphenæ ſiniſtræ, deinde phlebotomare baſilicã aut ſaluatellã ſiniſtrã. Deinde digeratur humor oppilans, & per oppilationem retentus cum oxymelle ſimplici compoſito & ſcillitico, & ſyr. de epithymo cum aquis ſcolopẽdriæ, tamariſci, & ſimilibus. Sed ex propriis eſt huiuſmodi. ℞. corticum radicum capparis. ℥. s. ſcolopendrię, tamariſci, ſe. agni caſti, ſe. endiuiæ, ſem. portulacæ. ana. ʒ. 2. aquæ lib. 2. mellis aceti. ana. ℥. 3. bulliant ſimul ad conſumptionem medietatis, & coletur & clarificetur, & facta digeſtione dentur. ʒ. 3. epithymi. &. ℈. s. zing. cũ ℥. 2. decoctionis ſupraſcriptæ, aut cum tantundem ſeri caprini. Item decoctio epithymi deſcriptione Meſue eſt ad hæc propria. Item diaſene eſt conueniens. uel accipiatur huiuſmodi ſi euacuando intendis derelinquere ueſtigium conſtrictionis. ℞. ſenę, mirabolanorum indorũ. ana. ʒ. s. epithymi. ʒ. 2. zing. gran. 5. ſeri caprini. ℥. 2. miſce. & ſi mallet pilulas exhibeantur huiuſmodi. ℞. mirabolanorum indorum, ſenę, pilularum alefanginarum ana. ℈. 1. zing. gra. 1. fiant pilulæ. 7. cum aqua ſcolopendriæ, & exhibeantur, aut exhibeatur quãtum de eis uideatur ſufficere, in fluxu enim ſolutiua debent eſſe leuia. Si tamen eſſet cum febre aut cum ſignis caliditatis dentur frigida aut remiſſe calida, ſicut trochiſci de agno caſto deſcriptione Raſis. 9. Alman. in cap. de dolore ſplenis. ℞. ſe. agni caſti, ſe. tamariſci. ana. ʒ. 4. ſe. endiuiæ, ſem. portulacæ ana. ʒ. 2. fiant trochiſci, de quibus quotidie detur unus cum ſyr. acetoſo, & ſint trochiſci. ʒ. 2. aut circa. & in his caſibus utendum eſt aquis frigidis, ſicut endiuiæ, cuſcutæ, tamariſci, medianæ, fraxini, aut ſalicis, & ſolutiua etiam cum frigidis temperentur. Si uero oppilatio eſſet attenuatoria propter apoſtema curetur cura eius, de qua ſupra. Si uero eſſet attenuatoria propter uentoſitatem dentur trochiſci de capparibus cum apozimate de radicibus. Et hoc emplaſtrũ confert contra duritiem & uentoſitatem quę eſt ſub ſplenæ. ℞. foliorum rutę. ʒ. 10. baurach, mentaſtri ſicci. ana. ʒ. 3. ammoniaci. ʒ. 7. ammoniacum in uino ueteri diſſoluatur cum quo cætera conficiantur, & fiat emplaſtrum. Quod ſi durities cũ oppilatione fuerit in ſubſtantia ſplenis, primo mollificetur cum mucilagine maluauiſci, pinguedine anatis, medulla uituli, & oleo de capparibus, poſtea reſoluatur, ad quod optime ualet emplaſtrum de fermento deſcriptione Meſue, & quæcunque alia cauſa oppilationis remoueatur ſecundũ ꝙ oportet, ſicut dictum fuit in oppilatione hepatis. Et nota ꝙ ſi exhibeatur. ʒ. 1. ammoniaci cum. ℥. 1. ſyrupi acetoſi, &. ℥. 3. decoctionis radicum capparis, ſoluit oppilationem, & mundificat ſplenem. Cęteræ autem intentiones compleantur. ſ. mundificatio, ſplenis confortatio, & accidentium correctio ſecundum ꝙ oportet. Si tñ aperta oppilatione fluxus ſuperflueret cõſtringatur cum interius & exterius applicitis, quorum copiam ſuperius habuiſti in cura generali fluxus, & ex propriis confortantibus ſplenem, & ſtringentibus fluxum, ſunt, ut exhibeatur in potu ſumach, ſe. portulacæ ana. ʒ. 2. cũ aceto aut ſyr. aceto. & ſemen cuſcutæ, folia ſalicis, & ſemen acetoſę ſunt ad hoc propria. Sed in cauſa frigida exhibeantur cum oxymelle ſimplici. Pro regimine autem cibi, exhibeantur cibi leues & pingues ex iuribus præparatis cũ ſubtiliantibus & temperate calefacientibus. Et cappares cum aceto ſunt proprię, & aqua extinctionis calibis, & uinũ ſubtile. Declinet autem magis aut minus ad calidum ſecundum exigentiam cauſæ, accidentium, temporis anni, & huiuſmodi. Quod ſi fluxus ſequatur oppilationem pororum cutis, & fuerit coarctatoria euacuetur humor qui eſt ſub forma cauſæ antecedentis phlebotomia & pharmacia ſecũdum ipſius exigentiam, poſtea intẽdatur ad eductionem humorum qui ſtãt ſub forma cauſæ cõiũctæ in poris cutis cũ balneis aereis aut aqueis ſudare facientibus, in quibus ſint cocta aperitiua, ſicut anethũ, flores, chamæmeli, & ſimilia, & fricetur cutis cum pannis aſperis donec rubeant. Poſtea ingrediatur balneum aqueum aut aereum, & apud maiorem neceſsitatẽ fricentur cum melle, in quo mixta ſit farina orobi, radi. lilii, & ariſtol. ro. & ſi fortis fuerit oppilatio ponatur parum ſalis nitri, deinde ingrediatur balneum, & lauetur & abſtergatur. Frequentatio enim balnei aerei aut aquei poros cutis aperit & ſudorem prouocat. Sumpta etiam ſicut eſt uinum ſubtile, aut theriaca cum uino ſubtili prouocãdo ſudorem aperit poros, & remouet oppilationem, à quacunque cauſa proueniat niſi fuerit carnoſa, cuius cura non eſt poſsibilis. Poſtea perficiantur reliquæ intentiones, ſicut humorum mundificatio ꝑ ſeceſſum aut urinam. Et quinto membra cõfortentur, & corrigantur accidentia ſecundum ꝙ oportet, quæ qualiter debeant compleri ex dictis poteſt eſſe manifeſtum, & cauendũ eſt à uiſcoſis, & ſtipticis tàm cibalibus quàm medicinalibus, niſi aperta oppilatione fluxus ſuperflueret. Præcipue in his caſibus exterius applicita non ſint ſtiptica. Et ſic cum Dei gratia finitum eſt capitulum de fluxu oppilatiuo.

De fluxu à rebus non naturalibus, & extraneis ſicut morſus uenenoſorum & uenenorum ſumptio. Cap. 3.

HIc fluxus quantum ad quid nominis, & quid rei eſt manifeſtus. Species non habet niſi quoſdam modos ſecundum cauſas eius differentes. Aer enim poteſt eſſe cauſa eius, aut propter eius ſuperfluum lapſum ſecundũ qualitates manifeſtas, aut propter qualitatem malignã ſibi impreſſam à formis cœleſtibus, aut quia putridus. Venti quoq; plerunq; ſunt cauſa fluxus, aut corpora replendo & humores liquefaciendo, ſicut uenti auſtrales & ſubſolanus, aut exprimendo humores à circunferentia ad centrum ſicut boreales, imo cum accidit tanta copia fluxuum qui ſunt communes uni patriæ, aut regioni, ſicut fuit Ferrariæ anno. 1450. exiſtimandum, hos etiam pẽdere ab aliqua cauſa uniuerſali, ſiue ſit aer, ſiue fruges illius regionis taliter corruptæ, aut formæ cęleſtes, quæ tñ imprimunt in corpora noſtra mediante aere, aut mediantibus cibis & potibus per ipſas corruptis quibus ueſcuntur. Effectus nanque uniuerſales in cauſas uniuerſales reſolui debent. Regimen quoque malum in cibo, & potu eſt frequenter cauſa fluxus, quod eſſe poteſt multipliciter, aut propter quantitatem auctam, & eſt frequenter, & fit ſecundum plurimum corruptio ad acetoſum, aut quantitatem diminutam, & eſt raro, & fit ẽm plurimum corruptio ad fumoſum, & utraque diſponit ad putredinem

chyli,& chymi inde generandi, aut propter qualitates primas inter quas maxime facit caliditas & humiditas,caliditas quidem pungendo,& excoriando,humiditas autem leniendo & lubricando,aut propter qualitates secundas,ficut fubtilitas fubftantiæ,fluxibilitas,lenitas,abfterfio,incifio,& fimiles,aut propter proprietatem occultam facientem hoc à tota fpecie,ficut medicinæ folutiuæ,aut propter proprietatem indiuidualem infequentem materiam, ficut cancri foluunt quofdam,aut propter malitiam ordinis,ficut cũ liquida præmittuntur ftipticis compreſsiuis aut ponitur indigeftum fuper indigeftum,aut propter malitiam artificii,quæ poteft eſſe multipliciter,aut propter ea quę comeftioni fuperueniũt, ficut coitus,motus fortes,accidentia animi & fimilia. Accidentia quoque animi ficut timor funt cauſa fluxus trahendo materias à circunferentia ad centrum,ad quem fluxum ficut dictum fuit non femper concurrit expulfiua, fed aliquando fola grauitas materiæ cum debilitate contentiuæ. Morfus quoque animalium uenenoforum eft aliquando cauſa fluxus aut corrumpendo humores aut debilitando contentiuam. Similiter cafus & percufsio foluendo continuum,& frequẽter fequitur fluxus fanguinis.

Signa funt cauſæ ſuæ.

Prognoftica.Hic fluxus ẽm plurimum curatur,nifi fequatur corruptionem aeris & peftilentiã.Aliquando enim imo frequenter interficit à quarta ufque ad feptimam.Si uero fequatur morfum uenenoforũ cura eft difficilis,aut impoſsibilis ẽm malitiam,& intenfionem uenenofitatis impreſſæ.

Cura pofita eft fuperius in cap.2.ubi ponitur cura generalis cuiufcunq; fluxus,& eft fermo de ea in principio capituli.Verum fi fit fluxus peftilentialis non eft reftringendus nifi timeatur cafus uirtutis,& intendatur confortationi cordis, & membrorum nobilium,& prohibeatur putredo quantum eft poſsibile,& pro completa notitia huius recurre ad cap. de febre peftilẽtiali,& inter cætera cogatur ad cibum & ad potum qui partiendus eft propter uirtutis debilitatem. Si uero fluxus pẽdeat à morfu animalis uenenofi fricetur locus morfus ut fanguis exeat, aut uentofæ cum fcarificatione fuperponantur,& emplaftretur cum attrahẽtibus, & propriis contra genus animalis quod momordit,& inter cętera applicatio animalium nouiter interfectorum & apertorum cum calore actuali confert trahendo ad fe uenenum,imo etiã ipfa uiua ficut gallinæ cum ano applicite conferunt, & locus fuperior defendatur cum aceto & forti ftrictura per magnã partem eius,& membra principalia confortentur cum interius & exterius applicitis,& proprie cum theriaca,& bezoartica propria contra illa uenena exhibeantur,nec in his cafibus competunt folutiua faltem fortia neque phlebotomia, & proprie in princ. ne uenenum trahatur a loco morfo ad membra nobilia.Si uero fumpferint uenenum aut medicinã uenenofam procuretur ipfius uomitus exquifitus, & fi quid fupereft cum lenientibus educatur ficut cum multo oleo calido aſſumpto,& caſsia & clyfteribus. Tertio membra principalia confortentur & dentur bezoartica contra ifta uenena,& in hoc cafu fecundum plurimum nõ competit phlebotomia.Si uero fluxus fequatur cafum,& percufsionem, phlebotometur,fanguis fluens conftringatur,& uena foluta confolidetur,& fi quid fanguinis coagulatũ fuerit educatur ẽm ꝙ eft expediẽs.Et fic auxilio dei abfolutæ funt fpecies fluxus penes cauſam efficientem,& finitus tractatus quartus.

TRACTATVS QVINTVS
de fpeciebus fluxus à cauſa formali capitulũ unũ continens de fluxu fuaui & infuaui.

FLuxus fuauis eft qui uirtuti & repletioni eft proportionatus.Econtra infuauis qui eft alteri harum improportionatus.Si enim fit nimis uelox eft uirtuti improportionatus. Si uero nimis tardus eft improportionatus cacochymiæ.

Cauſæ fuauis funt dominium uirtutis fupra materiam & ipfius digeftio cum conuenienti uiarum latitudine, & contrariæ cauſæ funt infuauis.

Signa fluxus fuauis funt bona conferentia & tolerantia, & figna digeftionis materiæ,& de hoc genere eft fluxus criticus.Item fluxus per quem natura aliquãdo expellit fuperflua nulla præcedente ægritudine.

Signa fluxus infuauis funt his contraria, & de hoc genere eft fluxus fymptomaticus,& cholerica pafsio.Item fluxus omnes cum quibus tarde fuperflua educuntur.

Prognoftica.Fluxus fuauis aut eft terminus ægritudinis, aut ab ægritudine præferuat. Infuauis autem eft malus. Aliquãdo nimia uelocitate,aut tarditate ducẽs ad interitũ.

Cura.Si uero fuerit fuauis finatur natura operari, ficut in fluxu critico dictum fuit fuperius,nec in hoc aliquid eft ordinandum nifi regimen fex rerũ fecundũ quod eft expediẽs.

Si uero fuerit infuauis nimia uelocitate quam natura nõ toleret retardetur ingeniis opportunis,de quibus fufficienter dictum fuit in cap.generali curationis fluxus, & etiã in particularibus,hic enim neceſſario ad aliquem ex fluxibus particularibus, de quibus fupra reducitur. Si uero nimis tardus, uelocitetur, ficut in fluxu critico diminuto, & tardante fuperius dictum fuit.Et fic finitum eft hoc capitulum, & cum eo tractatus quintus.

TRACTATVS SEXTVS
de fpeciebus fluxus à cauſa finali,capitulum unum continens de fluxu laudabili & illaudabili.

FLuxus laudabilis eft per quem expelluntur nocitiua. Illaudabilis uero per quem iuuatiua,ex quibus infertur quod aliquis fluxus poteft eſſe laudabilis, qui tñ non eft fuauis,ficut fluxus per quem expelluntur nocitiua nimis uelociter,qualem motum uirtus non bene tolerat,quemadmodum etiam in aliis euacuationibus eft manifeftum,ficut in empyemate,& hydropifi cum aperiuntur. un de.6.aphor.aphorifmo.27.Quicunque empyeci aut hydropici uruntur aut inciduntur his fluente fanie,aut aqua multa repente omnino pereunt. In talibus enim melius eft infra fubfiftere quàm exquifite fubito euacuare.

Cauſę laudabilis funt dominium uirtutis fupra materiam, digerentis,feparantis nocitiuum à iuuatiuo, & expellentis nocitiuum retento iuuatiuo,& debita proportio uirtutis retentiuæ ad expulfiuam,& econtra.

Signa huius funt figna digeftionis materiæ, & bona conferentia,& tolerãtia nifi nimis uelociter fuperflua educant.

Cauſæ autem & figna illaudabilis funt his contraria.

Prognoftica.Fluxus laudabilis fecũdum plurimũ eft falubris,& eft terminus alicuiꝰ ęgritudinis,aut ab aliqua ægritudine pſeruans.Ecõtra uero illaudabilis frequẽter pniciofus.

Cura laudabilis eft ut finatur natura operari,fi tamẽ eſſet nimis uelox aut tardus adiuuetur auxiliis opportunis. Sed cura illaudabilis perficienda eft ẽm quod dictũ fuit in capitulo generali,& in capitulis particularibus præcedentibus, ad aliquẽ enim fluxũ particulariũ fuprafcriptorum reducendus eft.Et fic cum Dei auxilio,cui gratias femper ago immortales,finitus eft tractatus ifte difficilis de fluxu uẽtris, cuius æternæ maieftati fupplico ut me cunctafq; actiones,& greſſus meos dirigat in fui cõtẽplationẽ,& uiã falutis æternæ. Amẽ.

De anatomia renum.

QVia hic agitur de paſsionibus renum & ueficæ, eft eorum anatomia præmittenda. Renes defcriptiue funt membra inftrumentalia parua,figuræ oblongæ, ad rotunditatem tendentis,numero duo iuxta fpodiles alchatim ex utroq; latere locata,ex parte gibbofa & cõcaua integrata,ex panniculo,carne craſſa & folida, uena & arteria compofita,ad mundificandum aquofitatem fuperfluã à fanguine finaliter ordinata. Sunt quidẽ inftrumentalia cũ fint compofita & in operationẽ neceſſariã ad eſſe indiuidui ordinata,parua in cõparatione fere ad omnia mẽbra intrinfeca.Sunt creati figuræ oblongæ,quia fic duo foramina fuperius, aut inferius melius funt diftincta. Tendunt ad rotunditatem,quia hæc figura magis eft capax, aut à nocumentis magis tuta.Fuerunt autem duo cum tamen cuiuslibet aliarum fuperfluitatum,f. cholerę, & melancholiæ receptaculum fit tantum unum,quia hæc aquofitas eft multo maioris quantitatis quàm aliqua illarum fuperfluitatum.Et fecundo ne læſo uno huius aquofitatis mundificatio impediatur.Tertio,quia fi fuiſſet tñ unus oportuiſſet ipfum eſſe magnum. qui

qui non potuiſſet debite locari niſi fuiſſet facta eminētia in alchatim, quod fuiſſet ſatis turpe & indecorum. Sunt autem locati iuxta ſpondyles alchatim, unus in dextro latere alter in ſiniſtro, ſed qui in dextro latere eſt magis eleuatus, tum quia calidior, tum quia hepar minus deſcendit quàm ſplen, & tertio ut cedat monoculo qui infra renem dextrum eſt locatus. Habent autem partem gibboſam & concauam, ſecundum quam adhęrēt dorſo, cum hac enim forma melius aquoſitas attrahitur, & per poros ad ueſicā expellitur, & ſanguis nutriturus renes melius digeritur, & ipſi melius dorſo alligantur. Panniculus autem inuoluens & ſuſpendens unumquemq; eorum per quem datur ipſi ſenſus cōponitur ex neruo oriente à media ſpondylium alchatim, & ex ligamēto ortum habente ab ipſis ſpondylibus. Caro autem fuit ſolida ne facile excoriētur ab urina acuta, & ab humoribus acutis qui ei permiſcentur aliquando, ſed fuit craſſa, ut in eis uirtus attractiua eſſet fortior, cuius fortitudo inſequitur multitudinem caliditatis & ſpirituum. Venæ autem uenientes ad renes dicuntur emulgentes, quæ oriuntur à uena chyli deſcendente cum eſt ex directo renum. Orificia autem iſtarum uenarum non ſunt ex directo, ſed unum eſt altius & ſuperius. ſ. quod eſt initium uenæ emulgentis uenientis ad renem dextrum. Cuius cauſa eſt quia ren dexter eſt magis in alto ſituatus quàm ſiniſter, & quælibet iſtarum emulgentium uenit ad renis concauitatem, & in ea dilatatur & rarefit, & ipſa ſic rarefacta eſt colatorium, per quod colatur aquoſitas à ſanguine, nam renes per uenas emulgentes attrahunt aquoſitatem ſimul cū pauco ſanguinis ipſos nutrituro, ſed in renibus per colatorium colatur aquoſitas & deſcendit ad orificium inferius ad quod terminatur porus uritis deferens illam aquoſitatem ad ueſicam. Sanguis autem, qui craſsior, non potens tranſire remanet, qui renes nutrit. Quapropter aquoſitas optime colata ad ueſicam defertur, quæ deinde mingitur. Similiter ad utrunq; renem ab arteria aorti deſcēdente, uenit ramus arteriæ deferens ſpiritum uitalem. Nerui autem ipſi adueniunt à nucha ſpōdylium alchatim, ex quibus ut dictum eſt ſimul cum ligamentis ab eiſdem ſpondylibus ortū habentibus texuntur panniculi ipſos renes inuoluentes & ſuſpendentes. Sunt autem ordinati ad mundificādum aquoſitatem, quia aquoſitas multa quæ erat neceſſaria, ut ſimul cum ea ſanguis penetraret per ramos ſubtiliſsimos uenæ portæ, aut uenæ chylis ſibi obuiantes, cum ſanguis tranſiuit ad chylim eſt ſuperflua. propterea per uenas emulgentes expellitur ad renes, ut deinde tanquam ſuperflua expellatur. Non enim de ea remanet cum ſanguine niſi quantum ſufficit ad faciendum ſanguinem penetrare per uenas ad corpus nutriendum. Ex quibus manifeſtum eſt ipſos renes colligari cū cerebro mediantibus neruis à nucha orientibus, & cum corde mediantibus arteriis orientibus ab arteria aorti, & cum hepate per uenas emulgētes, & cum ueſica per poros uiritides, & quod ſunt cōplexionis calidæ & humidæ, & poſſunt pati omne genus ægritudinis, ſcilicet malam complexionem quæ eſt ſecūdum plurimum calida, malam compoſitionem. ſ. oppilationē, & morbum in numero ſicut lapidem, arenulas, & pilos, qui ſecundum plurimum ex eadem materia generantur. ſ. craſſa, phlegmatica, uiſcoſa caliditate ipſorum, & quandoq; pili generantur ad longitudinem palmi cum materia illa tranſiens per aliquem porum ſtrictū colatorii paulatim in pilum condenſatur, & quandoq; patiuntur ſolutionem continui ſecundum aliquam uenam colatorii. unde fit mictus ſanguinis, licet etiam poſsit eſſe mictus ſanguinis propter colatorii dilatationem, ſed hic paruus eſt, imo quod mingitur eſt ſicut lotura carnis, licet etiam ruptura emulgētis ſuperius poſsit eſſe cauſa mictus ſanguinis, debilitando colatorium, ſed hoc rarius. Item poſſunt pati apoſtemata, poſt cuius rupturam ſequitur ulcus licet ulcus in eis ex pluribus aliis cauſis contingere poſsit. Item cauſa ipſorum fit diabetes, quando tota aquoſitas uel pluſquā debeat trahitur ad renes, & attracta fere ſubito expellitur, & ſimilatur lienteriæ, cum nullam digeſtionem in renibus recipiat, ſicut nec cibus in ſtomacho.

De anatomia ueſicæ.

VEſica eſt membrum inſtrumentale, magnam habens concauitatem infra renes, dorſo alligatum, ſuperius cum renibus mediantibus poris uiritidibus, anterius cum uirga mediante collo eius colligatum, ex duabus tunicis quantum ad fundum ex carne & muſculis quātum ad collum, & neruis, uenis, & arteriis compoſitum ad attrahēdum aquoſitatem, ipſam quoq; debitum tempore retinendum, & tandem expellendum finaliter ordinatum. Quod ſit inſtrumentale patet ex ſæpe dictis. Concauitatem autē habuit magnam propter multitudinem ſuperfluitatis aquoſæ, quam habuit continere. Eſt autem dorſo alligata infra renes, quia renes alligantur ſpondylibus alchatim. Ipſa uero ſpondylibus alanis ſecundum eius concauum. Eſt autem ſuperius continuata cum renibus mediantibus poris uiritidibus, quorum dexter oritur à foramine inferiori renis dextri. Siniſter à foramine inferiori renis ſiniſtri, qui pori uiritides ſunt cannales ſtricti, rotundi, longi, per quorū foramina defertur aquoſitas urinalis à renibus ad ueſicam. Hi autem perueniunt ad ueſicam circa medium eius, dexter ad dextrum, ſiniſter ad ſiniſtrum eius. Et non perforant ueſicam directo uno foramine magno, imo foraminibus paruis & obliquis procedentibus inter tunicam, & tunicam per aliquantum ſpatium, poſtea penetrantia ſecundam tunicam. Quod factum fuit ne cū ueſica impleretur urina, poſſet urina regredi, imo quāto magis eſt plena, tanto tunica interior magis comprimit exteriorem non ſinens urinam regredi. Et ſunt neruoſi ex duab. tunicis compoſiti, ſicut & fundus ueſicæ, continuatur autem collum ueſicæ, cum uirga in uiris, in quo collo ſimul & uirga eſt foramen per quod mingitur, ſed in mulieribus extremitas colli ueſicæ terminatur ad uuluam, diſtanter ab orificio eius per duos digitos, aut circa, & collum ueſicæ in uiris eſt lōgius quàm in mulieribus, & habet tres anfractus, in quib. aliquid urinæ cum egreditur retinetur, quia anfractus iuuāt ad retentionem urinæ, ne facile inuoluntarie egrediatur, ſed collum neſicæ in mulieribus nō habet niſi unum anfractum, & eſt magis latum quàm in uiris. Eſt autē fundus ueſicæ compoſitus ex duabus tunicis, quarum intrinſeca eſt dupla ſecundum craſsitiem ad extrinſecam cum obuiet aquoſitati urinæ acutæ, ſed collum eſt carneū, ſiue carnoſum, & craſſum, propterea facile conſolidabile cum ſoluitur, fundus uero non. Ad ueſicę autem tam partem dextram quàm ſiniſtram ueniūt nerui, uenæ, & arteriæ à nucha, uena chyli, & arteria aorti deſcendentibus cum ſunt ex directo ſpondylium, alanis, & aloſos. In collo autem eius eſt tantum unus muſculus qui ipſum circundat. Cuius iuuamētum eſt urinam uſq; ad horam uoluntatis retinēdi, & cum uoluntas fuerit expellendi eius laxabitur conſtrictio, & uentris muſculi ueſicam urgebunt, & urinam expulſiua adiuuante expellent. Finis autem inſeritur in fine. Nam iuxta Auic. 19. tertii, cap. primo. Quemadmodum Deus excelſus creauit, fecit uaſa comprehendentia totum uſquequo aggregatur. deinde expellitur totum ſimul per quod fit excuſatio ab aſſellatione fere continua. Similitet præparauit ſuperfluitati aquoſæ dignæ expelli capacitatem & ſacculum comprehendentem totalitatem, aut plurimum eius, donec ſurgat ad expellendum ſimul, & nō ſit neceſſarium expellere ipſam continue, ſicut accidit patientib. diſtillationem urinæ, & capacitas illa eſt ueſica. Ex his manifeſta eſt anatomia ueſicæ, & complexio eius quæ eſt frigida & ſicca. Veſica autē poteſt pati omne genus ægritudinis, ſcilicet malam complexionem cuiuſcunque generis, malam compoſitionē, ſicut oppilationem, ſiue ſit in meatu per quem urina attrahitur ad ueſicam, ſiue in meatu per quem expellitur. Item morbum in numero. ſ. lapidem, qui aliquando creſcit ad quantitatem oui. Item ægritudinem in quantitate aucta, aut diminuta. Item ægritudinem in ſitu propter diſlocationem. Item ſolutionem & apoſtema, & quādoq; ipſi communicant membra regalia & nobilia, ſicut cerebrum. Nam fit doloroſum cum ea, & aduenit ei uertigo, & quandoque prouenit ad ſirſen cauſa communitatis ægritudinum calidarum ueſicæ. Item hepar, quare aliquando accidit hydropiſis propter frigus ueſicę. Et communicat ei cor per arteriam. Et ægritudines ueſicæ multiplicantur in hyeme, & curantur ſicut ægritudines renum, ſed cū medicinis fortioribus & magis remanentibus, & ſunt potiones, iniectiones, unctiones, & emplaſtra, quibus emplaſtrantur duo emunctori, ideſt, pori uiritides, & ſub umbilico, ſcilicet uſque ad pecten, & in duabus commiſſuris ſingularibus. ſ. ubi pori uiritides ad ue-

ficam terminantur,& etiam in peritoneon.ſ. inter anum & teſticulos,& curantur cum ſeſsionibus in tinis.

De difficultate urinæ.

PRo notitia terminorum eſt ſciendum, quod actio urinandi dupliciter impeditur,aut in emiſsione,aut in retentione. In emiſsione quidem diminute, ablate, aut corrupte.Diminute quidem quando homo tenuiter mingit, unde magnum tempus occupat in mingendo,aut quia urina exiſtente in ueſica non poteſt incipere mingere cum uult, aut forte poſtquam incœpit non poteſt continuare, ſed per notabile tempus intercipitur,& hęc dicitur actio emittendi urinam diminuta, & à quibuſdam uocatur dyſuria. Ablate autem læditur,quando homo nullo pacto poteſt mingere,& hæc ab eiſdẽ uocatur iſchuria.Corrupte uero quando guttatim emittitur,aut cum conamine,hæc.n.actio corrupta dicitur,quia non cõuenit alicui indiuiduo de ſpecie humana naturaliter diſpoſito,& dicitur ſtranguria.Et has diſpoſitiones hoc uerſu perſtrinxerunt.Strangur. guttacim.Schur.nil.dyſurq; per horas.uerum his terminis antiqui & moderni abutuntur,ſed ſecundum Simonem apud græcos ſtranguria quę potius dicitur, & ſcribitur ſtranguria exponitur conſtrictio urinæ,& eſt cum guttatim mingitur,& eſt ſpecies dyſuriæ, ſed hanc cõtentionem de his nominibus omittamus. Actio etiam retinendi urinã tripliciter impeditur. Diminute quãdo non poteſt eam debito tempore cõtinere,ſicut accidit in uoluntarie mingentibus dum uigilant, & etiam mingentib. in ſomno.Ablate quando nullo modo poteſt cõtinere,& dicitur diſtillatio. Corrupte uero quando cum dolore retinentur.Vtrum autem iſtæ duæ actiones.ſ.emiſsio & retentio urinæ poſsint diminute lædi per intenſionem eſt ex dictis manifeſtum. Eſt enim tenenda pars affirmatiua. Raſis autem in præſenti cap.per difficultatem urinæ intellexit emiſsionem urinæ tripliciter impeditam.ſ.diminute,ablate, & corrupte. De impedimento autem triplici retentionis urinæ loquitur in quodam cap.ſequente intitulato de fluxu urinæ. Et ex his manifeſta eſt quidditas difficultatis urinæ,de qua intitulatur præſens capitulum. Eſt enim læſio emiſsionis urinæ,diminute,ablate,aut corrupte. Sicut econtra fluxus urinæ, de quo intitulatur quoddam capitulum ſequens, eſt læſio retentionis urinæ,diminute,ablate,aut corrupte, ſunt etiam utriuſq; ſpecies manifeſtæ ex dictis.

Cauſæ difficultatis,ſiue impedimẽti emiſsionis urinæ ſunt ſeptem. Prima,eſt nocumentum ueſicæ.Secunda,eſt læſio in meatu urinæ,qui eſt collum ueſicæ,uel uirga.Tertia, eſt nocumentum in uirtute. Quarta,eſt nocumentum lacerti,colli,ueſicæ. Quinta,eſt diſpoſitio urinæ.Sexta,eſt diſpoſitio renum & pororũ uiritidum. Septima, eſt diſpoſitio membrorum principalium,& ſibi deſeruientium.

Prima cauſa,ſcilicet nocumentum ueſicę eſt. Aut propter malam complexionem ſine materia,quæ ſecundũ plurimum eſt frigida aut cũ materia cuiuſcunq; generis. Secundo propter apoſtema ipſius calidum,aut frigidum frequenter durũ. Tertio ex retentione urinæ longo tempore. Nam ueſica extenditur,& meatus urinæ oppilatur,& etiam propter extenſionem uilli latitudinales facti debiles non poſſunt ſe contrahere & conſtringere ueſicam,ita ut urina expellatur. Secunda cauſa,ſcilicet læſio in meatu colli ueſicæ,aut uirgæ,eſt aliquando ulcus ualens,aut ſcabies in meatu urinæ exiſtens, ex quibus natura ſentiens mordicationem terretur ab expulſione urinæ per meatum illum. Nam quoties uult mingere dolet,ideo non exprimit uictor ueſicam fugiens à dolore, imo cõſtringit meatum urinæ,& fit oppilatio attenuatoria. Fit etiam eiuſdem oppilatio attenuatoria propter compreſſionem ab aliquo membro,ſicut anus,inteſtinum rectum,collum matricis,cum huiuſmodi membra apoſtemantur, aut ex aliqua cauſa tument & comprimunt collum ueſicæ, aut ſicut apoſtema factum in partibus inferioribus dorſi,aut torſio,& ſicut ſi accidat teſticulo eleuari ad mirach,quare comprimat meatum,& quandoq; exiccatio humiditatis fluentis à carne glandoſa,quę eſt apud collum ueſicæ eſt cauſa conſtrictionis meatus. Aliquando uero meatus iſte oppilatur coarctatorie propter lapidem,ſanguinem coagulatum,ſaniem, humorem craſſum,& uiſcoſum uel propter uentoſitatem craſſam. Verruca autem,& caro orta in meatu facit oppilationem carnoſam,& oppilatio ſequens apoſtema eiuſdem meatus reducitur ad oppilationem carnoſam. Tertia cauſa, eſt nocumentum in uirtute,quæ eſt triplex,ſcilicet ſenſitiua, motiua uoluntarie,& motiua naturalis. In ſenſitiua quidem eſt nocumentum cum uirtus ſenſibilis non percipit mordicationem, aut grauitatem urinæ propter ſtuporem eius, ſed in motiua uoluntaria eſt nocumentum cum in his lacertis latitudinalibus uentris eſt paralyſis,unde non poſſunt ſe contrahere pro urina expellenda. Si autem in lacerto colli ueſicæ eſſet paralyſis,potius fieret diſtillatio urinæ quàm difficultas, & econtra ſi ſpaſmus eſſet in eo,in motiua autem naturali eſt nocumentum,quando uilli latitudinales fundi ueſicæ nõ poſſunt ſe contrahere pro expulſione urinæ.

Cauſæ autem nocumenti harum uirtutum ſunt, aut mala complexio,aut defectus ſpirituum,aut nocumentum in principiis. Quinta cauſa eſt diſpoſitio urinæ,aut ex parte quantitatis,ut cũ eſt pauca,à cuius expreſsione deficit uirtus non ſtimulata,uel eſt nimia ſupra quam uirtus non habet proportionem,aut ex parte qualitatis ut cum in ea fuerit calor faciens mordicationem per poros uiritides collum ueſicæ, & uirgam,& maxime ſi loca iſta fuerint ulcerata, aut ſcabioſa. Sexta cauſa,eſt diſpoſitio renum cum fuerint debiles,nõ potentes attrahere aquoſitatem propter malitiam complexionis,& proprie frigidæ,aut non potentes eam expellere, aut fuerint oppilati, aut apoſtemati. Et ſimiliter cum pori uiritides fuerint oppilati,aut forte rupti,ex qua ruptura aqua ingreditur concauum uentris inferioris. Septima cauſa eſt ex parte membrorum principalium,ſicut hepatis,cum deficit à ſequeſtratione aquæ & eius expulſione ad uenam cõcauam, ſicut in aſcite,de quo defectu ſermo præteriit in hydrope. Similiter cum cerebrum retrahit ſpiritum animalem tempore ſomni, aut uerecundiam, aut aliquas occupationes circa peragenda ab inſtrumentis urinæ,quare remanent uilli latitudinales debiles,& alia inſtrumenta debilia pro cõtractione neceſſaria ad expulſionem,uel forte propter aliquas ęgritudines cerebri,ſicut lithargiam & ſimiles,de quibus ſermo præceſsit. Et aliquando lęduntur nucha & nerui,unde ſi fiat paralyſis frequenter urina emittitur inuoluntarie. Si uero ſpaſmus frequenter ſequitur difficultas.

Cauſæ autem primitiuæ,quædam ſunt extraneæ, ſicut caſus,percuſsio,offenſio inſtrumẽtorum urinæ, unde ſubito aliqui fiunt impotentes ad emittendum urinam,quia forte dirumpitur ueſica,aut porus uiritides, aut ren, unde urina ingreditur concauitatem uentris,aut forte uilli latitudinales debilitantur. Aliqui uero inuoluntarie urinam emittunt læſo lacerto colli ueſicæ. Quædam uero cauſæ primitiuæ ſunt non extraneæ ſumptæ ex rebus non naturalibus & hę ſm plurimum non cauſant difficultatem urinæ immediate.

Signa. Difficultas urinæ & retentio eius eſt manifeſta. Notitia uero cauſarum eſt occulta, ſed in primis bonum eſt quod cognoſcas,an difficultas urinæ ſit propter nocumenta ueſicæ & ſibi uicinorum,an propter nocumenta renũ & pororum uiritidum,aut membrorum quæ ſunt ſupra renes. Cognoſcitur autem quòd difficultas ſit propter ueſicam, quãdo ueſica eſt plena urina, quod cognoſcitur per tumorem in femore perceptum. Si uero ueſica ſit uacua ab urina notabilis quantitatis non eſt tumor in femore, quare difficultas urinæ eſt propter membra quæ ſunt ſupra ueſicam. Et ſi in cauſa ſint renes, aut pori uritides declaratur per nocumenta eorum. Si uero in cauſa ſint membra ſupra renes,ſcilicet hepar, aut cerebrum, aut nucha, & nerui declaratur per nocumenta ſua. Cum ergo per tumorem in ueſica certificatus es impedimentum urinandi eſſe propter ueſicam, tunc per ſigna diſtingue cauſas ipſi ueſicæ pertinentes. Quod enim ſit propter frigiditatem eius cognoſcitur per albedinem urinæ cum craſsitudine, aut tenuitate, & multitudinem neceſsitatis ſurgendi ad mingendum ante iſtud, & ſenſibilitatem frigoris,& iuuari à calidis & priuationem ſignorum reliquarum cauſarum. Signum uero caliditatis eſt acuitas urinæ & inflammatio ſenſu percepta. Et ſi cauſa eſt conſtrictio à frigore ſignificatur per iuuamentum proueniens ex mollificatione. Et ſi eſt à febribus adurentibus & ſiccitate ſignificatur,quia iuuatur ab humectantibus & frigidis. Et iterum de ſignis eius eſt ꝙ parum non egreditur, & multum eſt

est facilioris exitus propterea quod humectat madefaciendo meatum & dilatando ipsum. Signa autem eius quæ est causa apostematis in uesica, aut membris ipsi uicinis, aut exituræ, scies ex cap. sequenti intitulato de apostemate, quod fit in renibus & uesica. Et differentia inter difficultatem factam ex apostemate, & factam ab aliis causis est, quòd apostema non accidit subito, sed paulatim nisi sit res magna ualde, & cum ea adest febris. Sed difficultas ab aliis causis sicut ab oppilatione non apostemosa frequenter fit subito, & cum illa raro est febris. Et cognoscitur difficultas sequens oppilationem per causam in uesica ipsa, aut propter coarctationem à membro uicino ex inflammatione & tensione eius propter multitudinem urinæ extendentis. Illa enim quæ est causa mēbri mittentis non est cum coarctatione à membro uicino, neque cum tumore & tensione, cum uriua non descendat ad eā & omnes species oppilationis quæ accidunt in uesica propter causam in ipsa, aut causa membri uicini coarctantis sunt cum dolore. Et quòd fit à testiculo eleuato comprimente meatum ipsa eleuatio est signum. Et quòd fit ab exiccatione carnis glandosę, pręcessio causarum exiccantium est signum, Item quia urina multa melius mingitur quàm pauca. Et cognoscitur apostema oppilans per signa propria, de quibus infra. Et etiam per signa dicta. Cognoscitur autem res oppilās absque apostemate per syringam, & per illud quod ipsa expellit de sanguine, aut alio humore, aut per id quod stat in facie eius ex uerruca, aut lapide, aut incarnatione & non dimittit ipsam penetrare. Et lapis cognoscitur per signa eius, & propterea quod syringa tangit duram ualde. Et sanguis quidem & humor cognoscuntur iterum per urinam, nam secundum plurimum aliquid egreditur cum urina. Et sanguis etiam cognoscitur per signa congelationis sanguinis in uesica ex citrinitate coloris, aut paruitate pulsus & anhelitus, & frequentia amborum, & sudore frigido, & rigore, & nausea, & est malus à quo parum fit euasio. Et humor quidem crassus cognoscitur ex grauitate sensata, si sit notabilis quantitatis, & iterum si egreditur in urina. Et illius quidem quæ est à frigore constringente, aut calore solidum faciente causæ propinquę & antecedentes sunt signa. Et illius quæ est à uentositate signum est tensio sine grauitate, & quandoque est cū permutatione, quandoque sine. Et signum eius quæ est ex debilitate sensus, est ut non sentiat mordicationem urinæ. Et signum eius quæ est à debilitate expulsiuæ, est ut compressio faciliter educat eam. Et signum mollificationis lacerti uentris est, quia non potest uentrem contrahere pro compressione facienda, & compressio facile eam educit. Signum autem mollificationis lacerti colli est, quia urina egreditur inuoluntarie & ecōtra est de spasmo utriusq;, quia per spasmum lacertorum latitudinalium uentris urina exprimitur, sed per spasmum lacerti uesicæ urina retinetur, nec potest educi nisi cum compressione. Et difficultas facta causa renū, & pororum uritidum, siue sequatur debilitatem attractiuæ, uel propter aliquam speciem malæ complexionis, siue oppilationem, siue apostema, aut solutionem continui cognoscitur per signa inferius ponenda, & ut dictum est urina non cōtinetur in uesica, & si sit magna grauitas circa renes ibidem urina retinetur, non potens ad uesicam penetrare. Et si grauitas sit mediocris, tunc illic est materia cum apostemate, aut sine. Si autem non sit grauitas, sed dolor extensiuus tunc est uentositas in renibus. Et quando non est nocumentum in uesica nec adsunt signa oppilationis renum, & uenter est lenis, tunc causa difficultatis urinæ est debilitas attractionis renum. Et signum factæ causæ doloris accidentia ex ulcere, aut ex acuitate urinæ est quòd tolerantia dolorum educit eam. Item adsunt signa ulceris sumpta à sanie. Et signa facta ab exiccatione humorositatis in membris glandosis, sunt antecessio causarum exiccantium, & quod humectatio facit fluere urinam. Et signa difficultatis urinæ causa hepatis, cerebri, nuchæ, & neruorum sunt ægritudines suæ, de quibus sermo præcessit, & proprie cum non apparent nocumenta in instrumentis urinæ.

Prognostica. Primum. Hæc passio difficulter sanatur in senibus, & proprie in decrepitis, & adhoc ampliatur aphorismus sextus, sextæ particulæ, nephretici & circa uesicam dolores laboriose sanantur in senibus. Secundum Aui. expertum quidem est in pluribus horis, & dictum est qui habet difficultatem urinæ, & aduenit ei postea tenesmus, moritur in septimo nisi accidat febris & prouocationem plurimam faciat. Verificatur autem quia aliquando accidit difficultas urinæ propter spasmum lacerti, colli, uesicæ, & postea aduenit tenesmus propter fortem conatum ad mingēdum, unde fit magna compressio ani. febris autem superueniens resoluendo humiditatem spasmātem curat difficultatem ex qua mortuus fuisset in septimo, licet aliquando moriuntur, soluto autem spasmo fit plurima urinæ prouocatio. Tertium. Quibus mictus denegatus fuerit, si mingunt in septimo uel ante sufficiēter secundum plurimum saluantur. Si uero post septimum secundum plurimum moriuntur, iam læsis notabiliter membris nobilibus ex urinę retentione.

Cum † urina minuitur, aut ex toto retinetur nec tumor apparet in femore, nec grauitas, nec dolor in renibus sentitur; succurrendum est ex medicaminibus urinæ prouocatiuis, quæ nominabimus. quorum unius confectio. Recipe † seminis apij, nitri, rubeæ tinctorum, seminis olusatri, asari, seminis iuniperi, ameos, seminis fœniculi, spicæ, amygdalarum amararum ana. ʒ. uiginti, seminis melonis. ʒ. 10. cantharidarum quarum capita, & alæ abscissa fuerint. ʒ. 1. ammoniaci ʒ. 3. ammoniacum in uino dissoluatur, & aliæ species ex eo conspergantur, ex quibus fiant formæ auellanis similes: ex quibus sumatur ab. 1. ʒ. usque ad. ʒ. hoc enim medicamen ualde confert corpori, cum dissolutionem, & laxationem patitur: & hyposarcæ ad expellenda omnia accidentia, causa quorum corpus desiccari oportet.

Hoc cap. diuiditur in quatuor partes. In prima curat difficultatem urinæ ex debilitate attractiuæ renum. In secunda parte curat difficultatem sequentem apostema propter casum & percussionem. In tertia parte curat difficultatē sequētem oppilationem coarctatoriam à trumbis sanguinis, aut saniosis, aut ab humore crasso, & uiscoso. In quarta parte curat difficultatem propter lapidem in uesica, Secunda ibi. Quod si contingat. Tertia ibi. Si autem mingendi. Quarta ibi. Si autem mingendi difficultas. In prima parte dicit. Cū urina minuitur, nec in femore apparet tumor, nec grauitas, quod signat in uesica non esse oppilationem, nec dolor in renibus sentitur, quod significat ibi non esse apostema, aut lapidem, neque urinam ibi congregatam, unde est sola impotentia attrahendi aquositatem sequens malam complexionem secundum plurimum frigidam. Succurrendum est cum urinæ prouocatiuis quæ nominauimus, quorum unum est hoc. Recipe seminis apii, nitri, rubeæ tinctorum, olusatri. 1. seminis macedonici, alias seminis alexandrini, seminis iuniperi, seminis asari, ameos, sem. fœniculi, spicæ, amygdalarum amararum ana. ʒ. 20. seminis melonis. ʒ. 10. cantharidarum quarum capita & alæ abscissa fuerint, sunt enim nimis excoriatiua. ʒ. 1. ammoniaci. ʒ. 3. ammoniacum in uino dissoluatur, & alia secum misceantur ex quibus fiant formæ similes auellanis, de quibus sumatur à. ʒ. 1. usque ad. ʒ. 3. hoc enim medicamen ualde confert corpori cum dissolutionem, idest mollificationem patitur ab humiditate superflua, & laxitatem, idest, mollitiem hyposarcæ propter phlegma & aquositatem superfluam. Et in summa ubi opus est corpus exiccare, sunt enim hæc omnia fortiter prouocantia, notabiliter calida & sicca, præter semina melonum quæ sunt frigida & humida. Et potest hoc medicamen exhiberi cum iure cicerum, aut alio prouocante sicut aqua raphani.

SCHOLIA

Cum urina minuitur &c.] uerisimile quidem est morbum maximè duci ab impotenti uesicæ uirtute naturali, hoc est, comprimendo, & expellendo. Recipe sem. apii] calefacit hoc compositum, exiccat, & urinam prouocat: tamen in corpore humoribus noxiis repleto id non porrigendum censerem: dissoluit enim humores, & ad urinæ meatus eos conducit. unde est quòd, nisi obstructio esset; à maxima corripiantur uasa urinaria.

Quòd, si contingat mingendi difficultas ex casu, uel percussione † in femore, uel in ano, uel in eorum circuitu; æger ex † basilica minuatur. deinde aqua calida sæpe superfundatur, & usque ad spatium medii diei ex oleis fricetur. ægro quoque præcipiatur, ut urinam expellere nitatur.

Hic

Hic curat difficultatem urinæ à casu, aut percussione, quibus accidit apostema in meatu colli, uesicæ, aut uirgæ, aut in membro uicino, præcipiens ęgrum ex basilica minui ad prohibendum augmentum apostematis, postea aqua calida superfundatur ad sedandum dolorem & meatum dilatandum. Et ex oleis fricetur ita ut uirtus olei penetret in profundū, & sit oleum doloris sedatiuum, sicut oleum uiolaceum sesaminum, & pręcipiatur ut ęger conetur expellere urinā, imo aliqua compressione adiuuetur eius expulsio. Sed ut credo melius esset in principio epithemare locum cum oleo rosato rudi, ad prohibendum apostema, deinde uenire ad mollificantia iam dicta, pręmissa semper phlebotomia copiosa, & etiam iterata, si fuerit expediens, & uentre cum clysteribus linito. Signa autem distinctiua inter apostema meatus uesicæ, & membri uicini sunt, quia in apostemate membri uicini urina exprimitur sine dolore magno, sed in apostemate proprio meatur cum dolore magno. Item adsunt signa propria cuicunque membro apostemato.

SCHOLIA

In femore, uel in ano] hæc sunt causa per se, quòd urinæ stillicidium fiat. Ex basilica minuatur] quæ tunc omnium medicamentorum erit præstantissima: habet enim horum membrornm contusorum rationem. Deinde aqua calida] fomenta, balnea, & emplastra talia sanguinem à percussione coagulatum dissoluunt, & mollificant.

Si autem mingendi difficultas contingit uesica existente plena, & extensa, & fit hoc post sanguinis, uel puris mictū; medicamina, quæ trumbos sanguinis, uel puris, quod in uesica generatur, soluere consueuerunt, & liquare, danda sunt. confectio medicaminis sang. uel puris trumbos, quod in uesica fit dissoluentis. Recipe cordumeni, myrrhæ rubeæ, de qua tingitur, seminis iuniperi, ammoniaci, assæ fœtidæ omnium ana partes æquales. ammoniacum dissoluatur, & informentur pilulæ ex eis, uel his speciebus cum eo conspersis. de quibus quater in die sumatur cum apozemate de seminibus, quod nominauimus. syrupus † etiam acetosus ex forti aceto factus multoties detur. per syringam † præterea immittatur aqua in uesicam, in qua dissolutus fuerit sal, aut aqua cineris. & ista est confectio aquæ, quæ fit de cinere. Recipe † cinerem de ilice, cinerem de uitibus cali, calcem, his omnibus admisceatur tantum aquæ, ut ex ea cooperiri poßint, & dimittantur sic per tres dies: deinde colentur, & per syringam iniiciatur. herba quoque croci hortulani, & sulla coctæ supponantur. tinam præterea ingrediatur in aqua, in qua cocta sit chamomila stœcas arab. sampsuchus, sisimbrium, uel in qua extremitas caulium, & sulla, & fimus columbinus cocta fuerint. & sedeat in ea, quandiu poterit. ex herbis istis sic coctis fiet emplastrum, siue epithyma super femur, & partes ei circumadiacentes. &, dum in tina moratur; sumat ea in potu, quæ urinam prouocant. &, si hæc omnia non profuerint; ad instrumentum, quo urina prouocatur, redeundum est.

Hic curat difficultatem prouenientem ex oppilatione coarctatoria meatus. Et ponēs signa dicit quod si uesica est plena & tensa, quod comprehenditur ex tumore in femore, & quia præcessit mictus sanguinis aut saniei. Et tu supple aut phlegmatis crassi. Primum remedium, tuuc dentur illa quæ dissoluant huiusmodi trumbos sicut istud. Recipe cordumeni, id est, carui agrestis, rubeæ, myrrhæ, seminis iuniperi, ammoniaci, assæ, omnium partes æquales, ammoniacum dissoluatur, exempli gratia cum oxymelle simplici, uel composito scillitico, & cum eo misceantur reliqua, & reformentur pilulæ, de quibus detur quater in die cum apozemate de seminibus superius descripto. Dosis autem istarum pilularum est 2.3. Secundum remedium est, ut syrupus acetosus ex forti aceto factus multoties cum syringa immittatur in uesicam cui sit admixtum aliquid salis ad dissoluēdum trumbos illos. Tertium ut aqua cineris etiam immittatur per syringam cuius est hæc descriptio. Recipe cineris de ilice, cineris de uitibus cali, id est, cineris qui fit de quadam herba salsa quo utuntur tinctores, calcis, ana partes æquales, cum his misceatur tantum aquæ, ut ex ea cooperiri possint. Et dimittantur sic per tres dies, deinde colentur, & per syringam in uesicam iniiciatur aliquid eius, & est fortis & nō ponenda ubi timor sit de excoriatione aut ulcere. Quartum est herba croci hortulani, id est, carthami, & sulla, id est, herba artetica, quæ regioni uesicæ superponatur postquam est cocta, prouocat enim. Quintum est, ut ingrediatur tinam aquæ, in qua cocta sunt chamæmilla, stœcas arab. sampsucus, id est, maiorana, sisimbrium, aut in qua coctæ sint extremitates caulium, aut fimus columbinus, & similia prouocātia, & æger in decoctione earum sedeat, & ex herbis istis sic coctis & debite calidis emplastrum super femur apponatur, & partes uicinas. Sextum dum in tina moratur sumat in potu medicinas prouocātes, & ultimo his non sufficientibus ad curam, ad instrumentum cum quo urina prouocatur est recurrendum, & est syringa, quæ debet poni per foramen uirgæ, usque ad concauum uesicæ, ut id quod est in meatu propellatur. Et si aliquid sit in meatu syringę, postquam est immissa extrahatur. Et sequetur urina ne detur uacuum, uel cathatir ponatur cum extremitate sua in meatum syringæ & extrahatur, & sequetur urina ne detur uacuum. Sed de his infra.

SCHOLIA

Syrupus acetosus detur] nam dissoluit, tenuat, & incidit. Per syringā immittatur aqua in uesicam] nisi sit apostema in causa difficultatis urinæ. R. cinerem de ilice] in debili corpore hoc medicamine uti non auderem: facultates enim uesicæ principes læderet. quapropter eius loco iniicerem uel oleum ex lilio, uel ex scorpionibus, uel aliis similibus compositum.

Si autem mingendi difficultas post lapidis signa affuerit; æger † supinus iaceat, & pedes eius diu diuersis modis, & fortiter quatiendi sunt. &, si urina non egressa fuerit; oportebit, ut cum instrumento curetur: per quod membro immissum sit impulsio. cauendum tamen est, ne uirgæ immittatur, cum est ibi apostema. ad difficultatem uerò urinæ ualde confert sæpe ingredi tinam: & ungere locum ex oleo: et medicamina urinam prouocantia in potu sumere: & abstinere à nutrientibus acetosis, & ponticis, & craßis.

Hic curat difficultatem propter lapidem oppilantē meatum uesicæ. Si ergo signa lapidis affuerint, quæ scientur ex cap. sequenti, ęger supinus iacens per pedes captus eleuetur & fortiter concutiatur, ut lapis fortiter ab orificio remoueatur, & si hoc non sufficit, oportet ut instrumentum aliquod sicut syringa per uirgam immittatur, per cuius immissionem lapis à meatu propellatur. Cauendum tamē est ne uirgæ immittatur, cum est ibi apostema, esset enim causa augmenti apostematis dolorem intensum inferendo.

Postea epilogans, dicit quod ad difficultatem urinæ confert sæpe ingredi tinam, & inungere loca ex oleis. Et tertio medicamina urinam prouocantia sumere, & quarto abstinere à nutrientibus acetosis & ponticis & crassis imo potius uti abstersiuis incidentibus & prouocantibus.

SCHOLION

Aeger supinus iaceat, &c.] hæc sunt facienda; cum calculus sit paruus; quoniam magnus maiora desiderat.

De cura difficultatis urinæ.

Cura difficultatis urinæ exigit quatuor intētiones, prima remouet causam, secūda educit urinā, tertia corrigit accidentia, quarta ordinat debitum regimen sex rerum. Si ergo in causa fuerit caliditas frigi. aut alia discrasia, remoueatur cum contrariis applicitis & assumptis quæ tamen sint propria in prouocando urinam de quibus dicetur. Si uero fuerit propter apostema, curetur cura apostematis de quo infra in cap. proprio. Et administrentur illa, quæ cum hoc quod sunt propria in curatione apostematis etiam prouocent urinam. De quibus est phlebotomia basilicę in primis, deinde phlebotomia saphenæ, quandoque enim prouocatur cum ea urina, & applicatur femori parietaria, caules, semina lini, altheæ, mortificata in sartagine cum oleo chamæmil.

chamæmil.anethino, ſeſamino & ſimilibus. Item fiant clyſteria ex decoc. iſtorum & ſimilium cum oleis dictis, nam cum eſt leuitas apoſtematis deſcendit urina cum expreſsione & compreſsione, & minoretur potus aquæ & prohibeatur cibus duobus diebus aut ualde minoretur. Et ſi in cauſa fuerit retentio urinæ longo tempore, curetur ſedendo in decoctione mollificante & fomentando femur cum ea, facta ſcilicet ex ſe. lini & ſimilibus. Deinde utere ruta & multum prouocantibus: & oleum balſami, & quæ ſunt ei comparia ſunt multi iuuamenti: & iuuatur etiam cum compreſſione. Et ſi in cauſa fuerit humor aut ſanies oppilans meatum, exiſtimo tutius eſſe non exhibere diuretica, & maxime ueſica exiſtente plena, ne fiat maior oppilatio, & maior ipſius ueſicæ extenſio, ſed bonum femori applicare diſſoluentia trumbos ſanguinis, & ſaniei & humoris craſsi, & ex eiſdem clyſterizare, & ponere ægrum in tina ſiue in ſemicupio. Quibus non ſufficientibus trumbos à meatu cum ſyringa pellere, & iniicere in ueſicam ea quæ illos diſſoluant. Et urinam expellere cum ſyringa ſicut dicetur. Tandem his non ſufficientibus exhibere diuretica & trumbos diſſoluentia. Vltimo his non conferentibus cum res iam poſita eſt in deſperatione incidere in collo ueſicæ, ſecundum modum qui ſeruatur in incidendo collum ueſicæ pro extractione lapidis, ſed pro expellenda urina multo minus ſufficiat foramen. Medicinæ ergo femori ſuperponendæ, clyſterizandæ & in ſemicupio ponendæ ſunt iſtæ, parietaria, cretanus marinus, herba croci hortulani, extremitates caulium, chamæmilla, ſtœcas, ſampſucus, folia & radices apii. Sed fortia ſunt cordumeni, rubea, mirrha, ſemen iuniperi, ſaluia, aſarum, amomum, folia raphani & ſemen, pulegium.daucus, ſinapis, fimus columbinus, his ergo aut aliquibus earum pro libito utaris. Medicinæ uero fortes ſumendæ ſunt, diacurcuma, dialacca & ſimiles, quæ ſumi poſſunt cum aqua raphani, aut aqua ciceris nigri. Fortiſſimæ uero ſunt prima deſcripta à Raſi in hoc cap. Et apud Aui.confectio diaretica fortis circa principium cap. de quibus ingrediuntur cantharides, quæ ſunt ultimæ in prouocando, interius ſumptæ & exterius applicitæ. & ad diſſoluendum trumbos ſaniei & ſanguinis optimum eſt medicamen poſitum à Raſi, cuius litera. Medicamen quod trumbos ſanguinis aut ſaniei. Et ſimiliter iniiciendum per ſyringam eſt aqua cineris quam deſcribit. Cum uero, utere magis aut minus fortibus ſecundum quod uidebitur tibi expediens. Caue tamen ne in puero ualde fortibus utaris, imo leuia ex his danda ſunt cum lacte materno, aut his nutrix utatur, remanebit enim uirtus in lacte prouocatiua. Similiter uitanda ſunt ubi adſit aut timeatur excoriatio aut ulcus. Sed cura illius quæ eſt cauſa lapidis in renibus, eſt ut primo leniatur uenter. Et fiat renum mundificatio cum 12.3. florum caſſiæ diſſolutæ cum aqua ſcolopendriæ, & fiant clyſteria lenitiua & prouocantia ex decoct.parietariæ oleo anethino, liliorum alborum cum benedicta ſimplici & ſimilibus. Exterius apponatur parietaria mortificata cum oleo ſcorpionum, & ſedat in tinis prouocantibus & lenientibus. Et ſumat iuſtinū aut lithonthrypton cū aqua raphani & ſimilib. Si uero in cauſa fuerit lapis ueſicæ ęger eleuatus per pedes concutiatur, aut cum ſyringa immiſſa in ueſica lapis à meatu ueſicæ amoueatur, aut cum digitis in anum poſitis ſimiliter amoueatur donec urinet, poſtea attendatur ueræ curæ ipſius lapidis. Si uero lapis fuerit in meatu uirgæ retentus ponatur uirga in aqua calida. Et cum oleis lenientibus & dilatantibus ungatur & uerſus extrema lapis exprimatur. Et impellendo urinam uiolenter tentet ipſius expulſionem. His autem non ſufficientibus cum ſtilo habente extremitatem aliqualiter curuam extrahatur, quod eſt ſimile inſtrumento cum quo mundificantur aures, & his non ſufficientibus incidatur meatus uirgæ, in quo continetur & extrahatur. Modus autem incidendi collum ueſicæ pro extrahendo lapidem eſt ſatis notus. Si autem difficultatis cauſa fuerit uerruca aut caro, cum mollificantibus procedatur, & modus Aui.fortaſſe proderit, fortaſſe non. facta autem cauſa uentoſitatis curetur cura uentoſitatis, de qua in tympanite. Facta uero propter dolorem ex læſione in meatu curatur cum adiminiſtratione ſtupefaciētium & iniectione, deinde præcipiatur ut ſe exprimat, & etiam comprimendo femur adiuuetur, & poſt illud adminiſtretur cura ulceris, aut cura æquationis urinæ acutæ cum cibis & potibus infrigidantibus, & quandoque iniiciantur facientia conglutinationem, ſeparantia inter acuitatem urinæ & nocumētū eius in meatu ſenſibili, ſicut aqua albuminis oui, difficultas autem ſequens apoſtema membri uicini curatur cum phlebotomia & reliqua cura apoſtematum, & maxime cum mollificātibus & compreſsione ueſicæ. Teſticulus autem eleuatus ad mirach trahitur deorſum cum mollificantibus quæ applicantur, & in quibus ſedetur. Exiccatio uero carnis glandoſæ similiter curatur cū humectantibus. Si uero in cā fuerit defectus uirtutis ſenſitiuæ aut motiuæ, & ſequatur nocumentum principiorum, curetur cura paralyſis, ſpaſmi, aut ſtuporis. Si uero nocumentum fuerit in ueſica & lacerto exhibeatur theriaca & mithridatum, & ungatur cum oleo ſambacino, & oleo de lilio, & de narciſſo, aut de croco, aut de balſamo. Et adminiſtretur emplaſtrum de foliis arborum & oleorum dilectorum ſpiritibus animalibus ſicut folia malorum, menta, ruta. Et miſceantur cum eis medicinæ expergefacientes ſicut ſemen armel, & ſemen rutæ montanæ, & emplaſtretur cum eis pecten. & ſi ſequitur debilitatem expulſiuæ remoue diſcraſiam eius, quæ eſt cauſa eius, & eſt ſecundum plurimum frigida & curatur cum calidis moderate ſtipticis. Si uero difficultas urinæ ſequatur nocumenta renum intendatur curæ diſcraſię apoſtematis & oppilationis renum, & cum hoc eſt neceſſarium adminiſtrare mollificantia exterius & reliquis applicitis neceſſaria eſt adminiſtratio prouocantium urinam, niſi timeatur quod faciant deſcendere materiam plurimam. Si uero difficultas ſequatur nocumenta membrorum nobilium, ſicut hepatis & cerebri, intendatur curæ ſuarum diſpoſitionum ſecundum quod dictum fuit in ſuis capitulis. Et cū hoc tentetur urinæ prouocatio omnibus ingeniis. Cura uera difficultatis ſequentis percuſsionem aut caſum patuit in expoſitione textus. Et ex his patet prima intentio habēda in cura difficultatis urinæ quæ eſt remotio cauſæ. Secunda uero ſcilicet eductio urinę perficitur modis infraſcriptis.

Primus, comprimendo ueſicam, & hoc maxime ualet ubi eſt debilitas uirtutis ſenſitiuæ, motiuæ, aut naturalis, & non eſt fortis oppilatio, ſed fiat æqualiter aut cum gradatione incipiendo ex leui & procedendo ad fortem compreſsionem. Secundus modus, eſt cum immiſsione pediculi aut cimicis in foramine uirgæ. Et hoc maxime ualet ubi eſt ſupita uirtus ſenſitiua. Tertius modus, imponendo in ano aliquod ſuppoſitorium, ſicut apud Auic.ſuppoſitorium de ſale taberzet, & ut credo eſt ſaccharum candi, prouocabit enim urinam, & ſoluet uentrem, hoc enim ſtimulando excitat uirtutem expulſiuam, ſed non uideo cur etiam ex melle ſuppoſito aut aliquo proportionali non debeat ſequi idem effectus. Colligantiam namque habent magnam nerui, ueniente ad conſtituendum muſculos ani cum neruo uenientes ad conſtitutionem muſculi colli ueſicæ, quare excitatio unius eſt cauſa excitationis alterius. Quartus autem modus, eſt cum ſyringis, quarum quidam ſunt ad iniiciendum aliquid in ueſicam, quidam ad extrahendum qui in ueſica, continentur, quidam ad utrunque ſimul deſeruiunt. Syringa autem debet eſſe ad longitudinem palmi ſubtilis concaua in eius extremitate rotunda. In qua extremitate ſit foramen omnino abſque aſperitate, & ſimiliter in lateribus ſint plura foramina ut ſi unum oppiletur alterum ſuppleat ad iniiciendum & attrahendum ſecundum neceſsitatem. Extremitas autem remanens exterius debet eſſe latior & amplior cum rotunditate, ut per illam facile poſsint iniici quæ iniicienda ſunt. Cum ergo uolumus mittere aliquid extremitati exteriori, appendimus aliquid ſicut ueſicam aut uaginam quam implemus liquore ipſam comprimendo, ſicut cum comprimitur clyſtere iniicitur contentum in illo ad concauum ueſicæ. Et hoc eſt ad iniiciendum, licet per foramen eius poſsit egredi urina in ueſica contenta. Quædam uero eſt ad extrahendum, & eſt ut in concauitate eius ſit aliquis globus rotundus ex ſpongia, filtro, uel aliquo his proportionali perfecte obturans meatum in ea parte in qua continetur, & ſit ſuſpenſus cum filo ferreo uel æneo, ut ad libitum poſsit per foramen intus pelli & extrahi. hoc ergo

go ſi trahitur uerſus partem exteriorem, ne detur uacuum, educit quæ in ueſica continentur, licet ea quæ in ueſica continentur, poſsint ſugendo extrahi. Aliqua uero ſimul eſt ad iniiciendum & ad impellendum. Et eſt ut habeatur cathatir cuius extremitas acuta & concaua adæquatur extremitati ſyringæ remanenti extra, & prius impleatur cathatir liquore iniiciendo in ueſica. Et extremitate ſua acuta ponatur in cōcauum ſyringæ, iam exiſtentis in ueſica & impellatur liquor ad ueſicam ne detur penetratio corporum & econtra cum eodem poteſt extrahi, quod in ueſica continetur ne detur uacuum, ſyringæ autem poſſunt ex multis fieri, ſcilicet ex ære, argento, ſtanno, ligno, corio debite præparato ſicut charta, ſuper qua ſcribitur. Et quanto ex materia magis leui aut flexibili cum debita firmitudine, ſunt præſtantiores. Eſt ergo bonum ut diuerſæ ſint apud te quibus poſsis uti ſecundum exigentiam, & ſimiliter diuerſa cathatir. Modus autem imponendi ſyringam ſine dolore aut cum minori dolore quantum eſt poſsibile eſt ut æger ſedeat ſuper extremitate caudæ ſuæ retro ſuſtentatus, & eleuet genua aliquantulum ſuper inguina, quæ genua ſint ſatis diſtātia inter ſe, deinde operator, uel æger ipſe imponat ſyringam prius mollificata uirga, & ueſica in tina uel cum fomentis, unctionibus aut emplaſtris. Et imponat extremitatem ſyringæ iam iniunctam cum oleo aut unguento leni quod fortaſſe eſt melius paulatim quouſque peruenerit ad obſtaculum, & tunc eleuet aut deprimat ſyringam, donec pertrāſeat illud cum omni facilitate ne excoriet quouſque perueniat ad concauum, & tunc poteſt aliquem liquorem iniicere in ueſicam aut extrahere contenta in ea ſecundum exigentiam modis iam dictis aut utrunque facere. His autem non ſufficientibus ad prouocandum urinam, opus eſt deuenire ad ſectionem in collo ueſicæ, ſicut fit in extractione lapidis, ſed foramen ſufficit paruum pro extrahenda urina. Tertia autem intentio, ſcilicet correctio accidentium perficitur ſm ipſorum exigentiam.

Quarto uero ſcilicet regimen ſex rerum perficitur ſecundum exigentiam cauſæ difficultatis urinæ, & accidentium, ſit tamen dięta tenuis ita ut abſtineat quantum eſt poſsibile à cibo & potu, & maxime à potu, & omnino caueat à ſtipticis & uiſcoſis, ſed potius cibi ſui ſint ſubtiliantes, & incidētes, abſtergentes. Et caueat à potu aquæ, imo ſufficiat ipſi collutio oris cum ea.

De lapide. Cap. 104.

CVm æger uirgam ſæpe fricat. Quamuis lapis in multis partibus corporis humani poſsit generari, ſcilicet, In inteſtinis craſsis, infra contentis. maxime in collo, ut uidi Ferrariæ anno. 1457. & erant quantitatis auellanę magnæ & multum duri, emiſsi per anum à quadam muliere in multis uicibus numero circa. 50. cuius rei teſtis eſt excellens medicus Bartholomeus Falconetus, & In pulmone ut dicit Galenus, & ut uidi Veronę: & ſua lingua ut habeo à Zoar: & in poro fellis à Gentili: & in paucis iūcturis & ſtomacho ut dicit Gilibertus: & in inguinibus ut uidi Veronæ, una cum eximio medico magiſtro Benedicto de Leonibus. Vt plurimum tamen generantur in renibus & ueſica. Et nominatur hæc paſsio ab Hip. lithiaſis. 4. Aphoriſ. ab Haliabbate, calculus: à quibuſdam petra: ab Auic. & Raſi lapis. Qui lapis in renibus uel ueſica, de quo eſt hic ſermo eſt ægritudo in numero, ſi in quantum quid additū ultra partes membri, in quo continetur, immediate & ſenſibiliter lædat operatiōes eius, & eſt multoties cauſa oppilationis quæ eſt morbus in uia impediendo tranſitum urinę & aliorū quæ per meatus urinales tranſire conſueuerunt.

Species lapidis ſumuntur hoc modo. Quidam enim ſunt renales. Quidam ueſicales. Et diſtinguuntur inter ſe magnitudine, duritie, aſperitate, colore. Nam geniti in ueſica ſunt maiores, duriores, aſperiores, tendentes in colorem album, uel fuſcum. Sed renales tendunt in colorem rubeum. Horū autem diuerſitates ſumuntur ex materia agente, & loco, & tempore, ſicut dicetur quamuis in ueſica reperiatur aliquando lapis facile comminuibilis.

Cauſę de conſyderatione medicorum ſunt duplices, materialis, & efficiens. Formalem & finalem phyſicis relinquo, quæ tamen ſunt ſatis notæ. Formalis enim eſt forma lapidis. Finalis uero ut habeant eſſe, licet in quantum morbus finis ſit nocere operationibus. Materia uero lapidis quæ eſt eius cauſa cōiūcta, eſt humiditas craſſa & uiſcoſa de genere phlegmatis, ſanguinis, aut ſaniei, in hoc differens à materia arenularum quæ licet ſit craſſa, non tamen eſt uiſcoſa, ideo facile comminuitur. Materia autem remotior eſt cibi & potus huius materiæ generationi proportionales, ſicut lac, caſeus & proprie humidus. Item carnes craſſæ, ſicut auium paluſtriū & magni corporis. Et caro camelina, hircina, & caro uaccina, & quæ de ſilueſtribus incraſſant, & piſces craſsi, & cibi frixi, panis uiſcoſus, crudus & azimus, ſimiliter uinum craſſum, & quæ craſſæ, & quęcunquæ merito ſui, aut malitia artificii, aut ordinis, aut multitudinis, & ſimilium ſunt apta generationi chymorum craſſorum & uiſcoſorum. Cauſa autem retētionis huiuſmodi materiæ lapidis in renibus uel ueſica, eſt debilitas expulſiuæ ipſorum, ſequens malam complexionem: aut apoſtema, aut ulcus, aut oppilatio prohibens exitū materię ab huiuſmodi membris, & retinentur ſuperfluitates craſſę reſidentes ex omni aquoſitate perueniente ad hæc mēbra. Et hæ cauſæ retentionis materiæ tenent ſe ex parte cauſæ materialis. Et fortaſſe fortitudo attractionis renū, ſequēs caliditatem ſuperfluam facit ut cum aquoſitate aliæ attrahantur materiæ craſſæ, quæ poſtea non expulſę denſantur in lapidem, antequam expellātur, & hæc caliditas reſpectu lapidis ſimul ſe tenet ex parte agentis & materiæ. Oppilatio autem de qua ſupra, aliquando eſt coarctatoria ſuperfluitate craſſa retenta, aliquando attenuatoria à ſuperflua frigiditate aut à compreſsione membri uicini ſicut inteſtini, aut carnoſa ab apoſtemate. Caliditas autem actiue concurrens ad generationem lapidis, quandoque eſt inſeparabilis, quia forte naturalis. Aliquando ſeparabilis, quia forte accidit propter dolorem, aut propter acceptionem rei calefacientis. Sed quomodocunque ſit, uidetur Auic. quod caliditas factiua lapidis ſit egreſſa ab æqualitate per intenſionem. Quod apud Serap. non eſt uerum uniuerſaliter. Imo quandoque eſt caliditas illa temperata, aliquando remiſsior temperata ut manifeſtat generatio lapidis in phlegmaticis, melancholicis & ſenioribus. Quapropter in generatione lapidis plus operatur craſſities & uiſcoſitas materiæ quam caliditatis intenſio. Et hoc affirmat Raſis in continenti dicens, quod ille in quo generatur lapis non poteſt eſſe frigidorum renum niſi raro, prætera lapis ueſicæ in qua eſt pauca caliditas eſt craſsior, & durior quam lapis renum, quamuis materia ſit ſimilis. Ex quibus infertur quod caliditas ualde ſuperflua eſt cauſa, cur aliquando lapis ſit minor & facilius comminuibilis ſuperflue exiccando humidum continuatiuum partium, & forte cauſa magnitudinis lapidis in ueſica eſt loci amplitudo. Et ecōtra anguſtia loci eſt cauſa paruitatis eius in renibus. Et ſimiliter cauſa duritiei in ueſica poteſt eſſe longa mora cum calore moderato, ſicut econtra paucitas moræ lapidis in renibus cum calore ſuperfluo, poteſt eſſe cauſa cur lapis renum ſit mollior, & facilius comminuibilis. Et omnes iſtæ cauſæ lapidis reperiuntur in ueſica, licet tamen ut dictum eſt ſint ualde differentes in magnitudine, duritie, aſperitate, propter cauſas dictas. Cauſa autem cur lapis renum ſit rubeus eſt rubedo renum, & forte decoctio uiolenta & feſtina, & ille cui plurimum accidit lapis renum eſt pinguis, & ille cui plurimum accidit lapis ueſicæ eſt extenuatus. Primi forte cauſa eſt oppilatio attenuatoria ſequens pinguedinem. Secundi uero cauſa eſt debilitas expulſiuæ in extenuato ſequēs paucitatem caloris innati, & ſenibus frequentius accidit lapis renum quàm ueſicæ, ſed in infantibus aut ſibi proximis eſt econtra. Et plurimum huiuſmodi eſt inter infantiā & pubertatis initium, & illud ideo quoniam uirtus expulſiua in infantibus & adoleſcentibus eſt fortis, quare expellit à ſuperioribus membris ad inferiora. In ſenibus uero uirtutes renum ipſorum ſunt debiles. Et iterum quoniam infantum & adoleſcentum humores ſunt ſubtiliores, propterea penetrāt in renibus ipſorum. Et ſenum humores ſunt craſsiores, quare non penetrant in renibus ipſorum. Et quod plurimum generatur lapis in infantibus eſt propter appetitum eorum & motū ipſorum ſuper repletionem, & quia potant lac, & propter conſtrictionem meatus ueſicæ ipſorum. Et in ſenibus propter debilitatem digeſtionis eorum. Et propter hoc iudicauit

dicauit Hippocrates, quod lapis in ſenibus non ſanatur. Et omnis urina, in qua eſt humor plurimus, eſt dignior ut ex ea generetur lapis, & eſt illa in qua cum deſcendit ad fundũ generatur ſal, & eſt eius ſal plurimus. Sal nanque generatur ab aquoſitate, in qua eſt terreitas plurima, quàm aduſsit caliditas. Et urina quidem infantum plus habet ſalis quam ſenum, non qm̃ eius terreitas eſt plurima, imo qm̃ caliditas in eis eſt plus, & terreitas eius eſt profundius aduſta. Et propter hoc urinæ eorum ſunt turbidæ ꝑꝑ multitudinem permixtionis ipſorum & propter raritatẽ corporum eorum, quare reſoluitur ab eis plurimum aquoſitatis cum reſolutione occulta. Et dignior puerorum ut in eo generetur lapis eſt ille qui eſt ſiccæ naturæ ſecundum plurimum & calidi ſtomachi, & non ſiccatur naturę ſm̃ plurimum, niſi ꝑꝑ attractionem humiditatũ ad hepar eius, deinde ad membra urinæ ipſius, & qñ eſt illic caliditas, eſt cauſa efficiens præſens. Et ad ſummum ſiccitas uentris facit urinam craſsiorem & plurimam. Et in illo, in quo eſt ſedimen arenoſum nõ aggregatur lapis in ueſica, qm̃ materia non eſt coarctata. Et puellis & mulieribus raro accidit lapis in ueſica, quoniam meatus ueſicæ earum eſt breuior & latior, quàm meatus uirorum & paucorum anfractuum, & in breui facilior eſt expulſio quàm in longo. In ipſis etiam raro accidit lapis renum, uel quia meatus renum ſunt latiores uel quia non habent caliditatem ſatis potentem ad condenſandum humiditatem in lapidem, uel quia plurimum ſuarum ſuperfluitatum per matricem purgant. Primo ponẽtur ſigna generationis lapidis renum, ſecundo ſigna lapidis geniti, tertio ſigna eius cum mouetur.

Primum ſignum generationis lapidis renum eſt quod urina poſt craſsitiem conuertitur ad tenuitatem propter retentionem turbidi. Et quanto urina poſt craſsitiem, & cum multo ſedimine fit uehementius clara & paucioris ſediminis ſignificat quod lapis eſt durior. Similiter retentio harenæ cõſuetæ egredi cum urina ſignificat lapidis generationem. Signum autem ipſius iam geniti eſt dolor & grauitas in alchatim, & forte difficultas urinæ, & proprie ſi lapis ſit in ambobus renibus. Signa uero motus eius eſt uehementia doloris & deſcenſio eius doloris ex alchatim uſque ad inguina, & ad emũctoria cũ iam peruenit lapis ad ueſicã, & qñq; communicatur dolor didimis & teſticulis, oportet enim quod dolor ſit uehemẽs ꝑꝑ tranſitum eius per loca anguſta ſenſibilia. Cũ autem cecidit in ueſicam ſedatur dolor, & tãdem poſtea mingiur, & forte ſanguis cum eo. Signa autem diſtinguentia inter dolorem colicum & renalem poſita ſunt ſuperius in colica. Et inter cætera colicus creſcit immediate poſt ſumptum cibum, quia colon comprimitur, ſed renalis forte alleuiatur propter humectationem renum à uaporibus cibi, aut ſi forte ambo immediate, poſt ſumptum cibum creſcũt magis excreſcit colicus quam renalis, licet in proceſſu chylo cũ fæcibus deſcendente magis excreſcat renalis. Et ex his patet concordia inter dicta autorum quæ uidentur contraria in hoc ſigno Et tu attende reliqua ſigna diſtinctiua ſuperius poſita in colica cum in multis accidentibus hæ duæ ægritudines conueniant, ſcilicet in uomitu, uentris conſtrictione & reliquis & plerunque faciunt medicum dubium. Signa uero lapidis in ueſica ſunt hæc. Primum, quod laborans ex lapide in ueſica frequenter fricat uel ſcalpit uirgam ſuam & eam manu pertractat propter pruritum & dolorem exiſtentem in ea ex cõmunitate uirhæ ad ueſicam, Et non ſolum in uirga, ſed in radice eius & pectine fit pruritus, & dolor aliquis aſsiduus ex communitate uirgæ ad illas partes. Et quandoque propter dictam trictionem & manus pertractationẽ erigitur uirga. Deinde areſcit, ideſt, deficit ab erectione, & fit eius mollificatio proprie. Hæc uerificantur in puero, non ſic in iuuene, & minus in ſene.

Secundũ, egreſsio urinę cũ difficultate & conamine & hoc quia lapis oppilat foramẽ nõ cõplete, nã ſi oppilaret cũplete tũc eſſet retẽtio urinæ, & eſt talis egreſsio urinæ cũ dolore, cũ ueſica ſit mẽbrũ ſenſibile facile patiẽs ex lapide. Tertiũ ſignum eſt exitus longaonis ſiue ani quandoque. Cuius cauſa ex duplex. Vna eſt uehemens conatus ad mingendum & fortis expreſsio facta ꝑ lacertos uẽtris ad quã ſequit̃ exitus ani. Secũda cauſa põt eſſe, quia lapis exiſtẽs in ueſica cũ magnus eſt propter propinguitatẽ colli ueſicæ ad anum, comprimit anum unde anus egreditur. Non tamẽ hæc uniuerſaliter uera ſunt ideo dicitur fortaſſe, ideſt aliquando. Qui aũt uolunt certificari an lapis ſit in ueſica ponant digitum uel duos digitos longiores in anum prius uentre à fęcibus mundato & coxis ſurſum eleuatis. Et ſi aderit lapis ipſum manifeſte ſentiẽt & quantitatem eius deſcernent. Signa uero futuri lapidis in renibus uel ueſica ſunt quia ſi arenulæ quæ præceſſerunt poſtea retentæ fuerunt rubeæ uel citrinæ, ſignificant lapidem futurum in renibus. Si autem fuerit albæ ſignificant ipſum futurum in ueſica. Licet quandoque urina arenoſa ſignificet lapidem in ueſica. Nam ſi fuerint arenulæ rubeæ uel citrinæ ſignificant ipſum ex renibus deſcendiſſe. Si uero albæ uel cineritiæ ſignificant ipſum in ueſica cõgeſtum cum aliis ſignis, de quibus ſupra. unde Hip. quibus arena & alba ſedimina ſubſtant his ueſica lithiaſim habet.

Prognoſtica. Primum. de habentibus lapidem ſunt quidã qui ſunt paratiſsimi generandi lapidem & mingendi eum, & quando aggregatur & mingitur cum urina aduenit, ſicut colica. Et ſpacium hoc eſt inter menſem, uſque ad annũ, & hoc maxime uerificatur de lapide renum. Secundum. Lapis renũ & ueſicæ ſunt de his quæ hæreditantur. Tertium ualde difficilior ad curandum eſt ſecundum plurimum lapis ueſicæ quàm renum, licet lapis renum quandoque ducat ad mortem, tum prohibendo urinam, tum apoſtemando. Quartum. Nephretici & circa ueſicam dolores laborioſe ſanantur in ſenibus. 6. aphor. Quintum. Lapis ueſicæ cum perficitur ſecundum plurimum nõ ſanatur niſi cum ſectione in qua tamen eſt timor.

CVm † æger uirgam ſæpe fricat, & manu tractat ipſa quoque frequenter erigitur, & ſubtiliatur, & † urina difficulter, & cum dolore egreditur, in qua ægritudine fortaſſe, & longaon exit; lapis in ueſica eſſe ſignificatur. ſi autem æger cum difficultate mingendo ſentit uehemẽtem dolorem in renibus, & emunctorijs, & nauſeam, & uẽtris conſtrictionem; in renibus lapis eſſe monſtratur.

Hoc capitulum duas habet partes principales. In prima docet cognoſcere an lapis ſit in renibus uel ueſica. In ſecũda ponit curam. ſecũda ibi. lapidi uero qui. Prima iterũ in duas In prima ponit ſigna lapidis in ueſica. In ſecunda lapidis renum, ſecunda ibi. Si aũt æger. In prima ponit tria ſigna lapidis in ueſica ſuperius poſita & declarata. Si aũt in hac parte. Ponit ſigna lapidis renum. Primum, quod ſi æger cũ difficultate mingẽdi, ideſt, aliquali impedimento, imo aliqñ tãto, ut nullo pacto poſsit mingere habuerit uehementem dolorẽ in renibus & in emunctoriis, ideſt, ubi pori uritides terminantur ad ueſicam, & habuerit nauſeam & uentris conſtrictionẽ in renibus lapis eſſe monſtratur, hæc autem ſigna & alia ſuperius ſufficienter fuerunt declarata.

SCHOLIA.

Cum æger urinam ſæpe fricat, & manu tractat &c.] ob urinam aquoſam, ſalſam, & nitroſam fit pruritus in membro uirili: unde eſtenditur: & augetur. Et urina difficulter, & cum dolore egreditur] propter calculum grauantem membrum uenoſum.

Lapidi uerò, qui eſt in ueſica, confectio hæc utilis exiſtit, & eſt optima ad frangendum lapidem, etiam cum fuerit uetuſtus. ego † quoque iam fregi cum eo magnum lapidem in minori ſpatio quàm. 40. dierum. Recipe, carpobalſami, ſemi. raphani, dauci, oluſatri, ſem, corticum radicis, opopanaci, corticum radicis capparis, amygdalarum amararum, dãnochochiæ, ſchinanthi, ciperi, ſpicæ indæ, caſſiæ ligneæ, ſacolocondrion, harmel, gentianæ, ariſtolochiæ rotund. aſari, cordumeni, ammoniaci, ſagapeni, bdellij, piperis, acori, omnium ana partes æquales, gummæ diſſolutæ ſufficienti balſamo malaxentur, & ex eis aliæ ſpecies conſpergantur ex quibus informentur pilulæ, & ſumatur ex eis in die 3. 1. cum apozemate de ſeminibus. quandoque ſeptima par. 1. 3. de cinere ſcorpionum cum eis datum. cinis † uerò de ſcorpionibus hoc modo fit. Scorpiones ſumantur, & in ollam nouam poſiti os habentem oppilatum ſuper laterculum in furno mittãtur in quo non ſit minus calor, neque uehemens, & ſint in eo. 6.

horarum ſpacio : deinde extracti pulueriꝫentur , & reponantur.

In parte præſenti curat lapidem.Et primo qui eſt in ueſica,ſecũdo qui eſt in renibus,tertio qui eſt in uirga . ſecunda ibi.Cum autem in renibus lapis fuerit.tertia ibi.Si autem lapis ceciderit.In prima parte dicit , quod lapidi exiſtenti in ueſica,curatio iſta utilis & optima exiſtit,frangit enim lapidem in ſpatio minori.40.dierum.Cuius confectio eſt iſta.℞. carpobalſami,id eſt,fructus balſami,ſeminis raphani, dauci, oluſatri,id eſt,ſeminis macedonici,corticum radicum, opopanacis,corticum radicum capparis , amygdalarum amararum,dannocochiæ,id eſt,ſaxifragiæ,ſchinanthi,ciperi, ſpicæ indæ,caſsiæ ligneæ,ſaccolocondrion,id eſt,ſcolopendriæ,gẽtianæ,ariſtolochiæ rot.aſſari,cordumeni,id eſt, charui agreſtis,ammoniaci,ſagapeni,bdellii,piperis,acori,omnium partes æquales. Gummæ,in ſufficienti balſamo,id eſt, oleo balſami diſſolutæ malaxentur,& ex eis aliæ ſpecies conſiciantur, ex quibus informentur pilulæ , & ſumatur ex eis in die.3.2. cum apozemate de ſeminibus,de quo ſupra.Et quandoq; ſexta pars.3.1.de cinere ſcorpionum cum his addatur.Cinis uero de ſcorpionibus fit hoc modo,ſcorpiones mittantur in ollam nouam quæ bene oppilata ponatur in furno ſuper latere,in quo non ſit uehemens calor per ſpacium ſex horarum, deinde extracti puluerizentur & reponantur, ſcilicet in uaſe uitreo,in quo bene reſeruentur, hę enim medicinæ omnes ſunt calidæ & ſiccæ præter ſcorpiones qui ſunt frigidi ſecundum plurimum, & habent omnes ſingularem proprietatem in comminuendo lapidem.

SCHOLION.

Ego quoque iam fregi] ex his facilè comprehenditur ſæpe,ac diu medicamenta eſſe applicanda : tempus quidem .40. dierum notat . Cinis uerò de ſcorpionibus] eſt præſtantiſsimum remedium,atq; ſingulare,& efficax.

Aeger † uerò nutriatur ex aqua ciceris,& calagiæ , & mutagenat:& † abſtineat à lacte,& caſeo,& ab alijs nutriẽtibus craßis:& † ingrediatur tinam, ubi ſit aqua,in qua cocta ſint folia caulium,& ſulla,& berengeſiph , & menthaſtrum,& ſimus columbinus,& medulla croci hortulani.

Hic ponit diætam conuenientem cõtra lapidem,eſt enim ſubtiliatiua & abſterſiua,& inciſiua , & prouocatiua ſicut aqua decoct.ciceris,calagiæ , & mutagenat de quibus ſupra, abſtineat à lacte & caſeo,& ab aliis cibis craſsis . Ingrediatur tinam.Hic ponit tertium remedium dicens , qnod æger ingrediatur tinam,id eſt ſemicupium,in qua ſit aqua decoct. foliorum caulium,ſullæ id eſt,iuæ ſiue artericę.Berengeſiph, id eſt abrotani,ſed pro eo poteſt accipi ſerapinum , menthaſtrũ,& fimus colũbinus,medulla ſem.croci hortulani, id eſt, carthami,hoc ſemicupium eſt ad comminuendum lapidem.

SCHOLIA

Aeger uerò nutriatur ex aqua ciceris] huius uictus ratio mollificat , & aperit.Et abſtineat à lacte,& caſeo,& aliis nutrientibus craſsis] quoniã calculorum materia ducitur ab humoribus craſsis,& uiſcoſis.Et ingrediatur tinam] quæ ob ſimplicia medicamenta admodum prodeſt , ac propter inunctiones factas.

Femur etiam ſæpe inungatur ex oleo ſcorpionis , & immittatur uirgæ . quod Rec.ariſtolochiæ rotundæ, gentianæ, cyperi,cortic.radic.capparis ana.unc.1 .hæc cmnia in lib. 1 .olei de amygdalis amaris poſita ad ſolem per hebdomadã unam dimittantur,& colentur.& pro unaquaque lib. de eo adiungantur ei ſcorpiones.10.& totum in uas,cuius os oppilatum fuerit,miſſum ad ſolem per duas ſeptimanas moretur . deinde colatum reponatur ; eſt enim optimum, & mirabile.de quo guttatim quotidie in uirga mittẽdum eſt;poſtquam æger egreditur de tina . quòd , ſi lapis magnus fuerit; non inuenitur aliud remedium , niſi ut cum inciſione extrahatur . de hoc tamen loqui huius noſtri libri modũ excedit.

Hoc eſt quartum remedium,& eſt quod poſt exitum à balneo ungatur femur cũ oleo de ſcorpionibus,& ex eo etiã in uirga diſtillet.Cuius olei eſt hęc deſcriptio.℞.ariſtol.roſarũ, gentianæ,cyperi,corticũ radicum capparis, ana.℥.1 .hæc omnia in lib.1 .olei de amyg.amar.poſita ad ſolẽ per hebdomadam unam dimittantur & colentur & exprimantur. Et pro unaquaque lib.ex eo adiungantur ſcorpiones.10 . & totum in uas cuius os ſit oppilatum, miſſum ad ſolem per duas hebdomadas moretur , deinde coletur & reponatur . Eſt enim optimum & mirabile, de quo quotidie per uirgam guttatim fundendum eſt, poſtquam æger de tina egreditur , ſic enim præcedente mollificatione per balneum melius comminuetur . Vltimum remedium ſi lapis fuerit ingens his remediis non ſufficientibus fiat ſectio in collo ueſicę ſecundum quod dicetur & extrahatur, loqui tamen de modo ſectionis metas huius libri tranſcendit.

Cum autem in renibus fuerit lapis ; æger frequenter ingrediatur balneum : & renes , & ilia ex oleis inungantur. & ea,quæ calefaciũt locum deſuper,cum panno ponãtur; ut † ſunt ea,quæ nominauimus . in potu † quoque ſumantur ea,quæ lapidem frangunt.

Hic curat lapidem renum tribus auxiliis . Primum quod frequenter tinam ingrediatur,de qua ſupra,& ſi cum ea ponentur aliqua mollificantia eſſet præſtantior.Secundũ quod renes & ilia ex oleis ungantur & deſuper ponantur ea quæ locum calefaciunt,ut ſunt ea quę dicta ſunt in lapide ueſicæ. Tertio ſumat ea quæ lapidem frangunt,de quibus ſupra.

SCHOLIA.

Vt ſunt ea,quæ nominauimus] falluntur quidem ij , qui ſacculos milio, & ſale refertos applicant : ſiquidem calculum duriorem reddunt . In potu quoque ſumantur ea,quæ lapidem frangunt] ſi dolor ſedatus fuerit ab emplaſtris,balneis,& unctionibus ; educuntur enim facilius calculi mollificati per meatus apertos.

Si autem lapis ceciderit, & in uirga obſtaculum fecerit; aqua † calida ab alto diſtillando ei ſuperfundatur , donec rubere uideatur.deinde† oleum tepidum guttatim ſuperinijciatur & fricetur . et ſi neceſſe fuerit ſugatur.& ex hoc mouebitur lapis & exibit.ſed ſi magnus & anguloſus fuerit; neceſſe eſt , ut uirga inferius incidatur , & extrahatur.

SCHOLIA

Aqua calida ab alto diſtillando ei ſuperfundatur] ut pori dilatentur, aperianturque . Deinde oleum tepidum] quod fortaſſe minuet calculum, atque educetur.

Hic curat lapidẽ in uirga retentum duobus auxiliis . Primũ eſt caſus aquæ calidæ ex alto , & poſtea inunctio cũ oleo tepido exprimendo lapidẽ uerſus extra. Secundũ auxilium eſt,quod his non ſufficiẽtibus uirga inferius ſcindatur & extrahatur lapis.Cura lapidis renum & ueſicæ habet duplex regimen. Primũ eſt pręſeruatiuum,reliquum curatiuũ . Regimen præſeruatiuũ duas habet intentiones . Prima eſt prohibitio generationis materię lapidis maxime complenda regimine ſex rerũ non naturaliũ.Secunda eſt ipſius materiæ iam genitæ euacuatio. Regimen autem ſex rerum non naturaliũ prohibens generationẽ materię lapidis eſt , ut panis ſit ex optima farina frumenti non oĩno à furfure depurata , conueniẽter ſalitus & coctus.Et uinum ſit albũ aut medii coloris, clarum,ſubtilis ſubſtantię,pauciferũ aut mediocris uinoſitatis,limphandum ſ͠m exigentiam cõplexionis tẽporis & conſuetudinis,& aqua ſit ſubtilis,lenis,clara habens .18. conditiones laudabiles,de quibus ſecunda primi,& carnes ſint generatiuæ ſanguinis ſubtilis,ſicut aues bene conditionatę, hędi,uituli lactentis,caſtrati annualis,agni craſsi , uitentur piſces,niſi quidam ſicut temali,lutii parui . Item piſces parui, petroſi , & ſimiles ex maritimis auratæ rubi & ſimiles . Vitentur lac & caſeus & lacticinia omnia,ius cicerum conuenit & ius caulium & rapæ debite coctæ . Et ex herbis baucіæ recentes,apium, fœniculum, petroſelinum,endiuia , cichorea,aſparagi,ex leguminibus chiſt hordei,& ius cicerũ. Ex fructibus ficus humidæ,& ſiccæ,amygdalæ,uua alba : oua conueniunt modo ſint mollia non per decoctionem indurata:& utatur ferculis & brodiis,& omnibus iis quæ uentrem leniunt, propterea magis conueniunt elixa quã aſſa aut frixa.Vitetur tñ in regimine præſeruatiuo nimius uſus diureticorum,præcipitant enim materias ad inſtrumenta urinæ. Vitentur fercula ex paſta & ſal immundũ,& in ſumma ſit intentio ad generãdum ſanguinem ſubtilem nõ aũt humores craſſos aut uiſcoſos,& ad leniendum uentrẽ , & non multum ad prouocãdum, & procuretur ut fiant bonæ digeſtiones , & ut

ſuperflua

superflua per regiones proprias euacuentur. Propterea sit aliqualiter parcus in cibo & potu, & surgat à mensa cum reliquiis famis, & non multiplicet cibaria in mẽsa una, & non comedat nisi digestione celebrata, & potus sit cibo proportionatus, nec gerat uestimenta stricta circa dorsum. Et exercitetur animo & corpore tempore debito, & non coeat nisi natura exigente. Sub secunda intentione quæ est materiæ iam genitæ euacuatio, comprehenditur prohibitio generationis lapidis. Et prohibitio augmenti ipsius iam geniti. Nec non ipsius iam geniti eductio antequam magnificetur. Et ad complendum omnia hæc sunt duæ medicinæ laudatæ ab autoribus & mihi expertæ. Prima est, Recipe. florũ cassiæ. ℥. 10. cum aqua scolopendriæ scilicet distillatæ, aut decoctæ, trahatur cassia, & fiat potio quam accipiat semel in mense, aut etiam pluries si expedierit. Secunda medicina est aqua mellis secundum descriptionem Mesue, de qua debite calida accipiat quatuor diebus continuis. 4. ℥. pro uice in aurora iam præcedentis cœnæ digestione celebrata. Aeger potest unam istarum medicinarum accipere in principio mensis, reliquam in medio mensis, & si ante potũ aquæ mellis acciperet decem amygdalas amaras singula die, quas bene masticet, & post eas immediate biberet aquam iam dictam res esset efficacior. Et si patiens esset renum calidorum, sumat cassiam prædictam cum decoctione seminum communium frigidorum, liquiritiæ & granorum alchechengi, & proprie tempore calido. Item cum aqua mellis, quando decoquitur bulliant grana alchechengi. Et postea cum ipsa colata trahatur lac. ℥. s. seminum cõmunium frigidorum, & hæc sufficiant pro complenda hac intentione. Si tamen patiens esset sicci uentris potest suprascriptæ cassiæ addi, drach. 1. benedictæ simplicis aut tantundem electarii indi.

Regimen uero curatiuum, tres habet intentiones. Prima, lapidem comminuit & ipsum educit comminutum aut non comminutum. Secunda, corrigit accidentia. Tertia, ordinat debitum regimen sex rerum. Medicinarum autem perficiẽtium primam intentionem, quædam sunt simplices, quædam compositæ. Et simplices, sunt triplices quædam comminuũt à complexione, quædam à proprietate, quædam utroq; modo. Comminuentium autem à complexione quædam sunt debiles, tantum in lapidem renum imprimentes, quales sunt medicinæ amaræ abstersiuæ aut fortis incisionis sicut oxymel, aut acetum, betonica, penthaphylon, capil. ueneris, grana solis, saxifragia, folia fraxini, radix scolopendriæ quarum impressio non est nisi in lapide renum: pertranseuntia autem usque ad lapidem uesicæ, sunt cicer nigrum, aqua eius radix costi, bdellium, radix siclæ, allia, tribuli, apium montanum, calamenthum, pulegium, cucumer asininum, radix balsami & partes eius, semen raphani, & aqua radicũ eius, scordeon, præputia, uitis albæ, ruta agrestis, baurach, piper puluerizatum, ex quo factus est trochiscus, daucus cum aqua fistici facit descendere lapidem, uitrum adustum, & sang. hirci secundum artem collectus & reseruatus in trochiscis, de quibus in hora doloris detur unus cum uini aceto, aut aqua apii montani. A proprietate autem comminuentia sunt puluis scorpionum & oleum eius & solatrum hortulanum, & lapis spongiæ, & iudaicus, & cinis leporis decollati, lumbrici terrestres exiccati, cinis hepatis asini in lapide renum & gramen. Quidam comminuũt utroq; modo sicut uitrum album & clarum puluerizatum, cinis corticum ouorum scarabei, & semen genestæ quod frangit & educit & prohibet generari, & auis parua uocata cauda tremula & græce troglodytes in cuius alis sunt pennę aureæ, & super cauda sunt puncta alba, & Francigenæ uocant fafunegi, hæc adusta & cinis eius cum aqua mellis extrahit lapidem. Item fimus columbinus. Modus autem componendi has medicinas est ut fiat una medicina composita habens conditiones opportunas in hac intentione & ut misceantur adinuicem medicinæ habentes uirtutem comminuendi ex dictis. Et quædam iuuantes ad penetrandum quę etiam comminuant, sicut piper, cinnamomum, calamenthum. Et quædam prouocantes extrahentes superfluitates crassas, sicut radix rubeæ, fœnugræcum, daucus, fu, meu, assarum, ameos, cheisim, sesilis, semen agni casti, schinanthum, & cordumeni, & cantharides in hoc sunt potissimæ imprimentes etiam in lapidem, sed administrentur cum cautela, ut non ulcerent uirgam, unde in una potione non sit ad plus, nisi una, cuius caput & alę sint abscissæ. Quædam sint alteratiuæ & frangentes caliditatem aliarum sicut solatrum.

Aliæ sint retardantes & detinentes medicinas in loco donec compleant suas operationes, & hoc faciunt cum uiscositate quadam, sicut species gummi. Aliæ sint confortantes sua aromaticitate, sicut spica, cassia lignea. Alia confortent stipticitate moderata, ut radix rubi, uirga pastoris. Aliæ sint sedãtes dolorem cum proprietate, sicut nuces auellanæ quæ etiam retardant medicinas in loco, & quadam anodinitate, sicut habentes caliditatem primi gradus, & proprie cum humiditate. & quædam stupefaciendo. Et ex his ita artificialiter mixtis fiet una medicina composita habens uirtutes opportunas in hac intentione, & natura sagax discernet inter eas, & eas ad diuersas operationes prout expediet ordinabit. Sed oportet ut hæc medicina composita non sit fermentata. Et si uolueris uerificare receptas inuenies iustinum, litonthrypton, & reliqua ab autoribus composita habere plures ex his uirtutibus hic numeratis. Nullum enim simplex debet poni in aliqua medicina composita, quod non habeat aliquam specialem utilitatem contra dispositionem, contra quam ordinata est composita. Et istæ medicinæ quandoque sumuntur, quandoque applicantur in unctionibus, emplastris, fomentis, semicupiis, quandoque in uesicam iniiciantur, & ualet hic modus in utroque lapide. Secundus modus, est cum incisione, & extractione lapidis si primus non suffecerit, qui in lapide renum est inconueniens & mortalis, sed in lapide uesicæ possibilis, licet timorosus propter membri nobilitatem ex cuius sectione sequitur aliquando dolor fortis, spasmus, syncopis, apostema, & aliquando mors. Et quandoq; uulnus illud uertitur in fistulam, ex quo urina continue fluit. Caueant ergo ut non nisi magna necessitate cogente secent. Sicut quando adesset dolor fortis, aut retentio urinæ, aut similia accidentia suspitionem mortis facientia: & non secent nisi in forti & constante, & præeuacuato, & cum cautela ab errore, & si tales non sint dimittant sectionem, & properent, ad tollendum accidentia, tunc præsentia meliori modo possibili, transponant ergo lapidem, & similiter sanguinem ex punctura lapidis defluxum ad orificium colli uesicæ, ut urina libere effundatur, fit autem hæc transpositio tripliciter, sicut dictum fuit in cap. præcedenti.

Transponitur autem lapis renum, primo mouendo ipsum inferius motu forti saltando de gradu in gradum per aliquã scalam. Item anhelitus retentione ac compressione & frictione renum & aliorum trahendo inferius. Item cum uentosa paulatim mutata à renibus ad inferiora, & ex illis sunt clamores & clysteria calefacientia & humectantia, & inferiorũ calefactio cum fomentis, & emplastris, hæc. n. trahunt lapidem renũ usq; ad uesicã paulatim, & qñq; extra de uesica per uirgam expellitur, aut per uuluã mulieris. Quòd si forte nõ posset trahi inferius & retẽtus urinam impediret, aut aliter multũ noceret, trahatur superius, aut uomitu uiolento, aut cum uentosa supra renes posita. Incisionis autem modus cum deliberata fuerit fit obseruatis cañ. infrascriptis.

Primus quod incidendus sit puer constantis uirtutis, bonæ complexionis & habitudinis, & sit præeuacuatus, & intestina lenita, cui ordinetur diæta tenuis sine uino, carnibus, & ouis cõ pauco potu quæ sic obseruetur usq; ad quartum diẽ, & eligatur tempus temperatum, dies clara & locus conueniens. Secundus quòd instrumenta sint parata, scilicet pilum, instrumenta curua ad extrahẽdum lapidem post sectionem fasciæ, medicinæ appropriatæ in constrictione sang.

Tertius canon, quòd æger iaceat supinus cruribus retractis & dilatatis, & detentus sit à circunstantibus firmiter, & chirurgus imponat indicem in anum pueri uel puellę uirginis, uel in uuluam deuirginatæ donec perueniat ad lapidem. Et cum peruenerit ipsum ad collum uesicæ trahat, & teneat firmiter impellendo semper uersus collum, & tunc signet atramento ubi incisionem facturus est. Fiatq; in collo uesicæ inter anum & bursam testiculorum, & non in fundo uesicæ, & fiat sectio super lapide, ita ut acuties pili ueniat ad lapidem, & sit tanta ut lapis possit extrahi, nã quanto minor est sectio, modo lapis possit extrahi tanto est melior, deinde extrahat illum cum instrumẽto curuo cum quãta facilitate & uelocitate

tate poteſt.Deinde ponat ſtupa,uel cottum infuſum in albũ
oui cum uitello mixtis cum puluere conſtringente ſang.&
non moueat ipſum uſque in tertium diem,niſi aliquando ac-
cidens cogat ad mutationem , & tandem cura propria vul-
nerati conſolidetur,& ſuccurratur accidẽtibus ſuperuenien
tibus.ſ.dolori,apoſtemati , ſang.congelationi & reliquis ſe-
cũdum quod oportet . Si autem lapis peruenerit ad cannale
uirgæ ſuccurratur, ſecundum quod dictum fuit in expoſitio-
ne textus . Et quotidie antequam mutetur, mingat vt vrina
egrediatur per foramen naturale,& non per ſectionem. Se-
cunda autem intentio , ſcilicet correctio accidentium perfi-
ciatur ſecundum ipſorum exigentiam , dolor ergo ſi fortis
eſt,oportet ſedare ante ſectionem, cum epithematibus, em-
plaſtris,vnctionibus,& ſemicupijs,& cũ clyſteribus ex ano-
dinis,& ſi expediat cum ſtupefacientibus bibitis,ſicut philo
nio,theriaca noua,quæ cum hoc quòd ſtupefaciunt,etiã uen
toſitatem reſoluunt,quæ aliquando eſt cauſa doloris & pro-
uocant urinam,& ſunt quæ ante inciſionem ſtupefaciunt lo-
cum cum opiatis ſumptis cum uino. Et quandoque cum un-
ctionibus applicitis parti incidendæ & circunſtantibus.Se-
datio nanq; doloris à futuro apoſtemate liberat , & forte à
morte,& ad prohibendum apoſtema bonũ eſt ut partes cir-
cunſtantes liniantur cum aliquo repercuſsiuo,& phleboto-
mia & diæta tenuis ad hoc præſeruant. Si uero ex lapide re
tineatur urina propter oppilationem in renibus, poris uiri-
tidibus,aut collo ueſicæ,aut meatu uirgæ tentetur eius edu-
ctio,aut tranſpoſitio q̃ citius eſt poſsibile , quæ res qualiter
debeat perfici patet ex ſupraſcriptis. Si uero ſequatur exco-
riatio aut ulcus in inſtrumentis urinæ ſuccurratur ſecundum
ꝙ docetur in ſequentibus cap. Regimen autem ſex rerum
iuxta tertiam intentionem ordinetur,ſicut dictum fuit in re
gimine præſeruatiuo,ſed in hoc regimine curatiuo opus eſt
cibis magis abſtergentibus, incidentibus, & ſubtiliantibus ,
& prouocantibus. Et tempore operationum fortium , ſicut
eſt ſectio,diæta debet eſſe tenuis ſine uino, ſine carnibus , &
ouis uſq; ad quartum diem,uel quouſq; ſumus ſecuri ab apo
ſtemate,& aliis ſæuis accidẽtibus. Sequũtur medicinæ com
poſitæ . Medicamen ſublime & expertũ ad lapidem renum,
ſecundum Serapionem.Recipe ſeminis batecæ excorticati,
milii ſolis,uitri aduſti,dauci,ana terantur & cribellentur,&
dentur de eo drach.3 . cum aqua decoct.ciceris nigri . Aliud
ſecundum eum ad lapidem ueſicæ . Recipe condiſi drach.1 .
fimi columbini.3.1 . s. terantur & dentur omni mane cum a-
qua raphani. Aliud Conſtantini. Rec.ſeminis batecarum,ci
trulli, cucumeris excorticatorum ana.3.5 . ſeminis raphani,
& apii & rapæ ſylueſtris,& dauci, & petroſelini ana drac.2.
ſeminis fœniculi drach.3 . granorum nere, ideſt, ceraſorum
ſylueſtrium drach.4.ſtercoris uaccæ paſcentis inuoluti cum
oleo ſambacino.3.5 . terantur & cribellentur & detur de eo
pondus.3.3 . cum aqua apii & raphani.Ad lapidem uero pue
rorum ſufficit balneum ex rebus mollificantibus & frangen-
tibus lapidem cum ſumptione rerum frangentium lapidem
magis facilium. Rufus inquit,plurima balneatio in thermis
ſulphureis frangit lapidem,ſimiliter ſi infundatur in eis pan
nus & calidus applicetur loco lapidis operatur ad exitum e-
ius. Galenus autem teſtificatur quod puluis leporis cõbuſti
exhibitus aliquot diebus quãtitate duarum drach. cum aqua
calida frangit lapidem renum & ueſicę.& ſang.hircinus prę
paratus ſecundum artem exhibitus quantitate duorum au-
reorum eſt fortis in hoc caſu.Et modus præparationis eſt ut
eligatur hircus quatuor annorũ,aut circa rubeus, & nutria-
tur per menſem herbis,& granis propriis in hoc cap. & iu-
guletur de menſe Auguſti, & extrahatur ſanguis cuius pri-
mus abiiciatur,& poſtremus,medius reſeruetur, & exicce-
tur ad ſolem diuiſus in fruſta,quantitate duorum aureorum,
& exhibeantur cũ uino potenti aliqualiter acetoſo, aut cum
aqua ciceris,aut raphani duo aur.pro uice aliquibus diebus
uocatur enim manus Dei ob excellentem eius uirtutem . &
apud Auicennam nigella aliquod diebus adminiſtrata cum
aqua mellis frangit utrunq;. Sed Gerardus,Reci. cretæ ma-
rinæ,millii ſolis ana drach.unam ſemis, ſang. hircini præpa-
rati ſecundum artem drachmas duas, lapidis ſpongiæ, lapi-
dis iudaici ana . 3 . s. ſeminis melonis . ℥. 1 . aquæ ſaxi agiæ.
unc . s . panis ſacch.lib.1 . fiat electarium. Aliud eiuſdem.
Recipe corrigiolę. ℥.s.cicerum rub.quart.ſemis,ſeminis me
lonis,unciam ſemis,bulliant in tribus libris aquæ ad conſum
ptionem tertiæ partis,coletur & cum modico ſaccharo ad-
miniſtretur. mirabiliter ualet & expellit arenulas. Item ua-
let ſuccus limonum , & quaſdam alias medicinas deſcribit,
quas lege ab eo,& dicit quod pro frangendo lapide bonum
ē præmittere mollificatiua,ſicut ſemicupia & emplaſtra mol
lificantia,mixta tamen cum aliquibus fortibus in hoc capitu
lo,deinde exhibere fortia ex iam dictis.Et ex fortibus eſt iu
ſtinum lithon thrypton,electarium ducis & ſimilia, & fran-
gunt utrunq; lapidem,difficilius enim eſt frangere lapidem
ueſicæ quàm renum,quòd.n.frangit lapidem ueſicæ, frangit
lapidem renum,ſed non econtra.

De apoſtemate quod fit in renibus uel ueſica. Cap. 105.

QVid ſit apoſtema renum & ueſicæ,ex ſæpe dictis po-
teſt eſſe manifeſtum . Apoſtemata renum & ueſicæ
diuerſificantur. Aut ex parte materiæ apoſtematis,
& ſecundum hoc quædam fiunt ex materia calida eſſentiali-
ter ſanguinea,uel cholerica,magis tamen fiunt ex ſang. groſ
ſo,uel ſubtili cholerico,quàm ex cholera : quædam ex mate-
ria frigida phlegmatica , uel melancholia , ſecundum pluri-
mũ tamen ex materia mixta.Et quæ ſunt melancholica quan
doq; ſunt talia incipiendo,quandoq; permutãdo ſiue ſint me
lancholica aduſta,ſiue non aduſta. Secundo diuerſificantur
ex parte locorum in quibus fit apoſtema. Nam aliquando fit
in utroq; renum. Quandoque in uno eorum dextro uel ſini-
ſtro.Et quandoq; ſunt magna occupantia totum corpus re-
nis. Quãdoq; parua,& tunc uel ſunt in latere concauitatis ,
in qua colatur urina,uel in latere gibboſitatis apud pannicu
lum,uel in pãniculo,uel ante eos,uel ſunt in parte termina-
ta ad dorſum,uel ſunt in parte terminata ad emunctorium. i.
porum uiritidẽ,uel in parte meatus ſuperioris uerſus uenas
emulgentes. Similiter apoſtemata ueſicæ diuerſificantur ex
parte materiæ,aut ex parte locorũ. Sed ex parte materiæ eſt
contrarietas inter Auic.& Raſim in lib. diuiſionum. Vult.n.
Auic.raro fieri apoſtema calidũ in ueſica , quoniã apoſtema
calidum eſt morbus diſsimilis complexioni ueſicę quę eſt fri
gida.unde ſi fiat in ea apoſtema calidum non erit niſi à forti
cauſa. Raſis uero in libro diuiſionum in hoc cap.dicit,quod
plurimum apoſtematis quod accidit in ueſica eſt apoſtema
calidum. Et eius ratio eſt quia ueſica eſt membrum denſum,
in cuius ſubſtantiam difficulter penetrat humor frigidus.Di
cendum ut tollatur contrarietas ꝙ apoſtema in ueſica quan-
doq; generatur per uiam paulatim factæ congeſtionis,quan
doq; per uiam defluxus.Si primo modo tũc apoſtema ueſicę
ſemper eſt frigidum, quia nutrimentum eius & etiã ſuper-
fluitas nutrimenti.ex quibus apoſtema paulatim congeritur
ſunt frigidæ. Si uero apoſtema fiat per uiã defluxus, aut cau-
ſa defluxus eſt intrinſeca corporea,& tunc apoſtema ſm plu
rimum eſt frigidum, licet aliquãdo ſit calidum quia in cã eſt
dominium humorũ calidorum,aut forte lapis nocẽs ueſicæ.
Si uero cauſa defluxus fuerit primitiua, ſicut pcuſsio, caſus,
aut offenſio ueſicę,tunc apoſtema ſm plurimum eſt calidum,
cum cauſa attractionis materiæ ad ueſicam ſit dolor ſequens
cauſam primitiuam,qui ſecundum plurimum eſt cauſa attra-
ctionis humorum cali. & proprie ſang. Et hoc eſt quod uo-
luit dicere Auicenna,cum dixit in ueſica non fieri apoſtema
calidum ut plurimum,nõ enim fit niſi à forti cauſa.Raſis ue-
ro uoluit apoſtema ex cauſis fortibus iam dictis eſſe ſecun-
dum plurimum calidum. Quapropter ſunt concordes . Ali-
quando apoſtema diuerſificatur ſecundum locũ. Nam quan-
doque apoſtema eſt in parte ueſicæ terminata ad collum,uel
in collo ipſo : quandoq; eſt in parte ueſicæ terminata ad po-
ros uiritides : quandoque eſt in parte ſuperiori uerſus uen-
trem : quandoque in parte inferiori uerſus dorſum : quan-
doque in tota ueſica uel plurimo eius.

Cauſæ apoſtematum renũ & ueſicæ ſunt humores,de qui-
bus ſupra,actu ingreſsi horum membrorum ſubſtantiam. Li
cet non ſit longinquum à uero quod aqua,aut uentoſitas,aut
alius humor exiſtẽs in cõcauitate renis,aut ueſicæ extẽdens
latera faciet apoſtema abſq; quod ingrediatur mẽbri ſubſtan
tiam,ut bene ſenſit Auicen.tertia quarti cap.de apoſtemati-
bus uentoſis.Et humiditates ſecũdæ & ſuperflua reſecata in

tertia aut quarta digeſtione ſunt aliquando cauſa coniuncta apoſtematis paulatim congeſti. Cauſæ antecedentes ſunt humores ſuperflui in quanto aut in quali exiſtentes in uenis. Item mala complexio totius aut partis his membris communicantis. tertio debilitas renum & ueſicæ, & eorum dolor, cauſa & oppilatio. quarto, latitudo uiarum per quas defluit materia ad hæc membra apoſtemanda. Item retentio urinę extendens renes aut ueſicam. Cauſæ primitiuæ ſunt indebitum regimen ſex rerum. Item cauſę extraneę, ſicut caſus, percuſsio offenſio, balneum, ſtrictura lumbaris & ſimilia. Apoſtemata renum & ueſicæ terminantur tribus modis. Quandoque enim reſoluuntur & eſt optima terminatio, quandoque indurantur reſolutis partibus ſubtilibus, quandoque ſuppurantur, & poſt ſuppurationem rumpuntur & ſanies expellitur per ueſicam & uirgam, quandoque expellitur ad per uias occultas, aut per uenas emulgentes ad chylum, & ex chyli ad hepar, & tandem ad inteſtina per uenas meſeraicas. Et hæc eſt deterior terminatio quàm per uias urinę. Tertio aliquando fit ruptio ad uentrem. Et materia colligitur in concauitate uentris inferioris, & indiget perforatione. Et hęc eſt peſsima omnium niſi forte illa cum qua fieret horum membrorum putrefactio. Aliquando non erumpuntur imo remanent in eis, & hæc etiam curantur cum apertione.

Signa. Primo, ponentur ſigna apoſtematis renum. Secundo, ueſicæ. Signa apoſtematis renum ſunt dolor, & grauitas in alchatim, & maxime cum iacet æger cum uentre deorſum & fit frequens mictus propter debilitatem renis & ſtimulationem à materia apoſtemante ſed hoc accidens magis eſt in apoſtemate ueſicæ niſi propter apoſtema urina retineatur. Et ſi eſt in rene dextro maxime ſentitur dolor & grauitas, qñ iacet ſuper latere ſiniſtro. Et econtra ſi eſt in ſiniſtro quando iacet ſuper latere dextro. Et ſi eſt in utroque ſecundum utrunque ſitum magnificatur dolor & grauitas renis oppoſiti. Item ſi apoſtema eſt in rene dextro, dolor aſcendit maxime quando eſt in parte ſuperiori uſque ad hepar. Et ſi in ſiniſtro dolor deſcendit uſq; ad ueſicam & uirgam, imo etiam in utroq; quando eſt in parte inferiori renis. Et cum dolor eſt apud panniculum & ſuſpenſorium magnificatur dolor & fit fortis, & prohibet erectionem, tuſsim, & ſternutationem, & difficile eſt ſibi inuenire ſitum in quo quieſcat niſi forte quando apoſtema eſſet confirmatum priuans membrum ſenſu. Et quando reſupinatur dolor eſt leuior quàm in alio ſitu. Quando autē apoſtema eſt in carnoſitate dolor eſt leuis ut uix ſentiatur & ſecundum omnem ſitum. Cognoſcitur aũt quod ſit calidũ ex febre continua quæ habet remiſsiones & excreſcētias inordinatas, quaſi ſint principia quartanæ, ideſt, ſicut accidit febribus commixtis inordinate uagãtibus quæ in quartanam perficiuntur, & hoc eſt propter diuerſas materias & difformes aduſtiones quæ ſunt in materia apoſtemãte renes. Et apparet in principiis ſuarum exacerbationum coarctatio pulſus, ſicut in reliquis febribus & incipiunt cum frigore extremitatum. & fit horripilatio commiſcens inflammationem ideſt. poſtquam incipit horripilatio ſequitur inflammatio, & iterum poſt inflammationem ſequitur horripilatio. alia litera habet propter materierum diuerſitatem. Et hæc uerificantur ſiue febris ſit inſeparabilis ſiue non, non enim eſt impoſsibile quòd in continua ſint huiuſmodi horripilationes & typi, febris autem ſequens apoſtema frigidum eſt remiſsior, & forte in continua, ſed etiam febris ſequens apoſtema calidũ non ſit multum intenſa propter diſtantiam à corde. Et aliquãdo iſtæ febres ſunt putridæ, aliquãdo ephimeræ'. Item nocetur ab omni diuretico, acuto, ſalſo & ualde acetoſo, ſed magis & minus ſecundum diuerſitatem materię. Nam in apoſtemate cal. magis læditur quã in frigido & ꝓprie ab acuto & ſalſo. Et qñ apoſtema eſt calidum & magnum perducit ad cõmixtionem ſenſus ꝓꝑ communitatem diaphragmatis cũ renibus & cũ cerebro. Et ad uomitum choleræ propter communitatem ſtomachi ad hepar & hepatis ad renem. Et quandoq; communicatur dolor faciei & occulorũ. Et retinetur uēter, quia ap̄a coarctat inteſtina, urina uero eſt alba in principio materia ad renem permutata, deinde fit citrina, ignea, non permixta qñ apoſtema calidũ eſt in ſtatu & cholera quæ conſueuit deriuari ad renem, iam expellitur cum urina. Deinde fit rubea circa declinationem, quando aliquid de materia apoſtemãte expellitur cũ urina. Et qñ urina perſeuerat alba indicat duritiē futuram aut conuerſionē ad dubelati. i. maturationem, nihil enim de materia cum urina expellitur. Et ad ultimũ urina perſeuerãs uiſcoſa & alba eſt ſignificatio mala, & aliqñ rubet aqua & perſeuerat in ea ſedimen laudabile tunc obedit ap̄a digeſtionis abſq; conuerſionem ad duritiem aut ad ſuppurationem. Et qñ in primis diebus remanet urina clara & tenuis tunc ap̄a eſt in uia maturationis aut indurationis, & qñ apoſtema maturatur magnificatur grauitas ualde, & ſentitur grauitas quaſi ſphæra grauatiua in uentre, & accidit inflatio in locis uacuis, quia partes circunſtantes tumefiunt extractione materiæ ad illas & accidentia fiunt fortia, & ſentitur punctura uehemens in uirga. Et quando apoſtema eſt maturum alleuiatur febris, & augmentatur horripilatio uaporibus acutis cõmunicatis membris ſenſibilibus & incraſſatur urina materia cũ ipſa expulſa, & multiplicatur in ea ſedimen bonum, & qñ ruptum eſt apoſtema remouetur febris & rigor, & ſi ſanies alba, lenis, non fœtida egreditur cum urina tunc adeo eſt bonum ut nihil melius, & ſimiliter ſi eſt ſanguis & pus album, & ꝙ eſt diuerſum ab hoc eſt deterius ſecundũ ꝙ magis elõgatur à conditionibus bonæ ſaniei. Signa autem diſtinguentia inter ſpecies apoſtematum penes materiam maxime ſumuntur à febribus & reliquis accidentibus homogeneis materiæ apoſtemanti, & item à conueniente ætate, tempore anni, regimine præcedente & ſimilibus. Signa quòd apoſtema maturetur poſita ſunt ſuperius. Sed ſigna eruptionis eſt egreſsio ſaniei cum urina aut cum egeſtione. Si autem rumpitur ad concauitatem uentris inferioris ſequitur ſubita alleuiatio doloris & grauitatis, poſt præceſsionem ſignorum maturationis non apparet exitus ſaniei per aliquam regionem. Signa reſolutionis ſunt quòd omnia accidentia remittuntur cum bona conualeſcentia. Signa duritiei, ſunt quòd omnia accidentia remittuntur præter grauitatem.

Signa putrefactionis renis ſunt continuatio ſæuorum accidentiam uſq; ad mortem, & quòd aliquando egreditur, ſanies mala fœtentiſsima cum urina aut fæcibus. Signa apoſtematis ueſicæ ſunt dolor continuus in fęmore, & iliis cum duritie & tenſione febris continua. Item retentio urinæ, difficultas aut diſtillatio, & frequenter non poſſunt mingere niſi ſtantes, nam ſi apoſtema eſt in parte uerſus uentrem facile ſubiacet tactui. Si uero in parte uerſus dorſum, nõ occurrit tactui niſi cũ forti cõpreſsione. Si uero ſit in parte terminata ad poros uritides fit retētio urinæ, & cũ hoc ueſica ſentitur uacua ab urina. Si uero ſit in parte terminata ad collũ, & collo ipſo adeſt ſimiliter retentio aut magna difficultas, & cum hoc ueſica eſt plena urina quod ex magno tumore in fęmore comprehenditur. Si uero ſit in aliis partibus eſt frequens mictus & diſtillatio, & quandoque retentio ſtercoris ꝓpter cõpreſsionē inteſtini recti à ueſica apoſtemata. Quod autem apoſtema ſit calidum, cognoſcitur ex febre forti & caliditate in loco ſenſata. Itē ex dolore pũgitiuo ſi ſit cholericũ, aut extēſiuo, grauatiuo & pulſatiuo ſi ſit ſanguineũ, & quandoq; apparet rubedo exterius. Itē cognoſcitur ex ſiti uehemēti, uomitu choleræ puræ, & aſmate, frigore extremitatum quæ fortaſſe non caleſiũt. Item, ex alienatione, nigredine linguę. & quia nõ nocetur ab omni acuto & diuretico, & ſignificat ipſum complexio, ætas, cauſæ præcedentes. Et ſigna maturationis ſunt horripilationes diuerſæ, & febres permixtæ, ſicut dictum eſt in dubelati renum. & ſignificat maturitatem eius mollities ſenſata, & urina cum ſedimine laudabili ſignificat digeſtionem, eruptionem autem ſignificat urina habens pus admixtum. Si autem ſigna maturitatis non apparuerint non rumpitur uſque ad hebdomadam, & plurimæ ueſicæ fiunt uerſus collum eius, & quandoque in partibus aliis & quandoq; aperiuntur ad interiorem partem ueſicæ, & tunc ſanies mingitur & quandoque aperiuntur ad partem exteriorem & ſanies quæ egreditur colligitur in uentre. Signa apoſtematis frigidi in renibus ſunt ſigna communia apoſtematum ex duritie, tumore, & grauitate, retentione urinæ, difficultate & diſtillatione, ſed eſt pauca febris, paruus dolor, & grauatiuus abſque ſiti, & aliis quæ atteſtantur apoſtemati calido. Et ſi eſt apoſtema durum ſentitur durities cum grauitate notabili, & fortaſſe præceſsit apoſtema calidum

lidum & proprie ſanguineum quod terminatum eſt ad duritiem. Sic enim fit apoſtema durum in renibus & ueſica ſecũdum plurimum permutando ex apoſte.ſang. quandoque aſſociatur ſtupor in cruribus & diſpoſitio ad hydropiſim, ſed apoſtema phleg. in his omnibus aſsimilatur apoſtemati duro præterquam in duritie ſang. cum mollitie, & ſecundum plur. fit incipiendo, nec fit tanta ad hydropem diſpoſitio, neque tãta ſentitur grauitas.

Prognoſtica. Primum, apoſtema renum ſecundum plur. ſalubre, & apoſtema ueſicæ ſecundum pluri. mortale. Secundum. Vtrunq; prolõgatur & induratur ac diſponit ad hydropem. Tertiũ, Apoſtema ueſicæ cæteris paribus citius interficit quã apoſtema renum. Quartũ. Auic. omnia renũ apoſtemata uelocia ſunt adhoc ut in lapidem ideſt duritiem conuertantur, & quomodo nõ, cum ipſa ſint cauſa lapidis? Quintum. Cum apoſtema calidum eſt in rene cum febre notabili, deinde accidit commixtio rationis, tunc illud eſt cauſa communitatis uelaminum ideſt panniculorum cerebri magnitudine apoſtematis, & eſt mortale, & proprie quando eſt ſignificatio mala, nam illud propter communitatem malã. Quod ſi accidat cõmunicatio mala, tũc expectatur ruptura ad ſalutẽ, & fortaſſe egredit̃ ſicut pilus rubeus in lõgitudine unius palmi & plus. Sextũ. Deterius apoſtema ueſicę eſt illud cum quo cõtinuat̃ caliditas febris acutæ, & uehemẽs fit retentio urinæ & ſtercoris, & fortis dolor, & in urina nõ eſt digeſt. eſt .n. mortale, & plus mortale cũ maturatur. Cum aũt apparet in urina hypoſt. & fęx ſubſidens lenis tunc eſt maioris ſpei.

APoſtema, quod fit in renibus, & ueſica, comitatur † febris permixta, quæ non eſt uehementis caloris, cum qua eſt horripilatio, & rigor, & † frequens mictus, & dolores in inferioribus dorſi, & grauitas: & cum impellitur uidetur ægro, quòd aliquid ibi ſit ſuſpenſum.

Hoc capitulum habet tres partes principales. In prima ponit ſigna & curam apoſtematis renum. In ſecunda ſigna & curam apoſtematis ueſicæ. In tertia parte ponit ſigna & curam apoſtematis renum cum induratur, ſecunda ibi. Apoſtema uero quod fit in ueſica, tertia ibi. Eſt autem quando apoſtema renum. Prima in duas. In prima parte ponit ſigna apoſtematis renum quæ etiam pro parte ſunt communia apoſtemati ueſicæ. In ſecunda curam. Secunda ibi. Cum his itaque. In prima parte dicit, quòd ſigna apoſtematis quod fit in renibus & ueſica ſunt iſta. Primum febris permixta propter diuerſitatẽ materierum & diuerſitas aduſtionis in eis. Quæ tamen febris non eſt uehementis caloris, quia materia putrens notabiliter diſtat à corde, cum qua febre eſt horripilatio & rigor frequens ſiue ſit interpolata ſiue contentiua propter diuerſas excreſcentias, & diuerſos paroxiſmos, imo inordinatos ſequentes diuerſitates materierum ex duobus ſupraſcriptis. Eſt autem horripilatio prima. 4. cap. proprio diſpoſitio in qua inuenit corpus diuerſitatem in frigore & pũctionem in cute & in lacertis. Rigor autem eſt ut non poſsit continere membra ſua ex commotione à tremore euueniente in eis & motibus inuoluntariis. Secundum ſignum. eſt frequens mictus, ſequens debilitatem renum & ueſicæ necnon ad ſtimulationem præſentia materiæ apoſtematis. Tertium eſt dolor in inferioribus dorſi, ſcilicet ab alchatim uſque ad caudam, ibi enim eſt ſitus renum & ueſicæ. Quartum ſignum cum impellitur, ideſt, cum homo ſe commoueat aut cõquaſſando ſe aut reuoluendo de latere ad latus, aut uoluendo ſe cum facie deorſum, uidetur ſibi ꝙ aliquid ſit ſuſpẽſum, ſentit enim pondus & dolorem membri apoſtemati ponderantis, minus enim moleſtus ſitus eius eſt cum iacet ſupinus.

SCHOLIA

Comitatur febris] febris, inquit Auer. quarto colliget, non fit ab apoſtemate membrorum principalium; niſi illud fuerit ſaniei aptum. quod & euenit duris apoſtematibus; non durum enim, ut plerunque in renibus accidere ſolet, cõcomitatur feb. nam horum materia ut plurimum eſt calida; cum frigida difficilè penetrent. Et frequens mictus] propterea quòd urina inflammatur, mordicat, inde expellitur.

Cum itaque hæc ſigna uiſa fuerit; æger ex baſilica minuatur eius partis, in qua grauedinem & dolorem ſentit.

In hac parte curat apoſtema renum, & primo per euacuationẽ quæ maxime reſpicit cauſam antecedentẽ. Secũdo per auxilia applicita, quæ maximæ reſpiciũt cauſam coniunctam ſecũda ibi. Loco quoq; emplaſtra. In prima parte cum dicit, cum hæc ſigna uiſa fuerint quæ ſignant apoſtema renũ, æger phlebotometur ex baſilica eius partis in qua ſentit dolorem & grauedinem ad minorandum materiam & diuertendum.

SCHOLION

Aeger ex baſilica minuatur] niſi magna ſit corporis repletio, uel hæmorrhoidarum, uel menſium ſuppreſſio, uel ulcerum glutinatio, uel alia ſimilis cauſa: nam ſanguis eſſet mittendus aut ex baſilica, aut ſaphena oppoſita.

Loco quoque emplaſtra infrigidantia ſuperponantur: & ſi ægritudo ſic diſſoluta fuerit; bonum erit.

Hic curat per auxilia applicita ſuper loco quæ maxime reſpiciunt cauſam coniunctam, & habet tres partes. In prima parte curat apoſtema terminandum per reſpirationem, aut etiam per reſolutionem. In ſecunda curat ipſum quando terminatur per ſuppurationem. In tertia parte curat ipſum poſtquam ſuppuratum eſt, & eruptum, ideſt poſtquam factũ eſt ulcus. ſecunda ibi. Si autem febris. tertia ibi. Si autem æger minxerit pus. In prima parte dicit quod ſuper regione renum, ſcilicet ſuper alchatim ponentur emplaſtra infrigidantia. Et ſi cum his ægritudo diſſoluta fuerit bonum erit, diſſoluitur autem apoſtema cum his qua pars materiæ retrocedit & uenas reingreditur, pars autem aliqua ex calore naturali confortato per applicita reſoluitur, quæ autem ſint huiuſmodi frigida dicetur inferius.

Si autem febris & dolor & grauitas perſeuerauerint: & urina † minutim, & frequenter egrediatur; ſignificatur ibi pus colligi. emplaſtrum igitur eſt tunc ſuper dorſum ponendum ex chamæmilla, ſe. lini, oleo ſeſamino, furfure conſperſis & ægro præcipiendum, ut in tina ſedeat.

In parte præſenti curat apoſtema cum ſuppuratur dicens. Si autẽ febris, & dolor & grauitas præſeuerauerint quorum perſeuerantia & augmentum ſignificat ſuppurationem iuxta aphoriſmum. Circa generationem ſaniei fiunt dolores & febres. & tunc creſcit grauitas, quia materia in uno loco colligitur. Et urina minutim & frequẽter egreditur ſicut in ſtranguria uirtute debilitata & ſtimulata ſignificat̃ pus colligi, eſt igitur tũc ſuper dorſum ponendũ emplaſtrum. ℞. chamæmillæ. ſe. lini, furfuris ana m. 1. contundãtur contundẽda mediocriter & cũ oleo ſeſamino, quantũ ſufficit, fiat emplaſtrũ, hoc enim partim reſoluit, partem maturat & dolorẽ mitigat. Eſt enim ſe. lini calidum & humidum, reliqua calida & ſicca in primo gradu, ſecundo ſedeat in tina eiuſdem intentionis.

SCHOLION

Vrina minutim egreditur propter extenſionem, & augmentum apoſtematis, quod meatus claudit.

Si autem æger minxerit pus; ſemina, quæ nominauimus in cap. de ardore urinæ, ſunt danda, donec pus minuatur: deinde trochiſci dentur, quos in cap. de mictu ſanguinis, & puris nominabimus.

In parte præſenti curat ulcus remanens poſt apoſtematis rupturam dicens, ꝙ ſi æger minxerit pus, ſemina quæ nominabimus in capitulo de ardore urinæ danda ſunt ad mundificationẽ & doloris mitigationẽ, deinde dentur trochiſci qui dicentur in cap. de mictu ſanguinis & ſaniei ad mundificãdũ & conſolidandũ, necnon ad dolorẽ mitigandũ, uide horũ deſcriptionem in duobus cap. ſequentibus. Et hi trochiſci ſunt ultimi qui ponuntur in cap. de mictu ſaniei & ſanguinis.

Apoſtema uerò, quod fit in ueſica, debet comitari feb. cõcluſa, & difficultas mingendi, & diſſuria, & femoris, & uirgæ dolor; & tunc æger ex baſilica minuendus eſt: & fiat huius ægritudinis cura, quemadmodum prædiximus.

In hac parte primo ponit ſigna apoſtematis ueſicæ. Secundo curam, ſecundo ibi. Et tunc æger de baſilica phlebotomãdus. In prima parte ponit tria ſigna. Primum eſt febris concluſio, quod uerum eſt ſi apoſtema fuerit ſanguineum. Si uero cholericum febris eſt acuta continua habens proportionẽ ad tertium diem manifeſtã uel occultã. Si uero apoſtema fuerit

fuerit frigidum, febris non est fortis, nisi forte fieret suppuratio. Secundum signum est difficultas mingẽdi quæ est uel retentio urinę uel maxima difficultas emittendi aliquid eius quod maxime uerificatur si apostema fuerit in parte terminata ad collum uel ad poros uritides. Et dysuria, idest emissio urinæ guttatim uel per interualla cũ apostema est in aliis partibus uesicæ. Tertium est dolor femoris & uirgæ, nam si apostema est in parte terminata ad collũ dolor notabilis est in femore, quia ibi est collum uesicæ, cui uirga continuatur, & si est in aliis partibus distantibus à collo uesicæ forte aliquis dolor licet leuis potest femori, & uirgæ communicari. Tunc æger. Hic pro cura phlebotomatur ex basilica, & dicitur reliquam curam esse obseruãdam statim positum in cura apostematis renum, quòd si aliqua sit differentia dicetur cum ordinabo curam.

Est autem, qui † renum apostema non peruenit ad saniẽ, imo transit in duritiem: cuius grauitas in renibus sine febre perseuerat: est ergo clysterizandus ex mucilagine fœnu græci, & sem. lini, & apozemate chamæmillæ, & caulium, & meliloti, & maluauisci, & furfuris, & uomat frequenter, renibus quoque superponatur emplastrum ex his, quæ nominauimus: &, si urina minui uidetur; urinam prouocantia dentur.

Hic curat apostema renũ quando induratur, dicens quod huiusmodi signum est grauitas notabilis absque febre, resolutis enim humoribus calidioribus & subtilioribus facientibus apostema cessat febris. Et pro cura, primo præcipit ęgrũ esse clysterizandum hoc clysteri. ℞. chamæmillæ, meliloti, caulium, furfuris, ana. M. 1. radicum maluauisci contusarum aut incisarum. ℥. 2. bulliant in. 5. lib. aquæ uel pluribus ad sufficientem coctionem, de qua decoctione accipiatur lib. 1. mucilaginis fœn. & sem. lini, ana. ℥. 1. fiat clystere, quod debite calidum imponatur. hic posset addi olei sesamini, medullæ uituli, pinguedinis gallinæ, an. ℥. 1. Secundo uomatur frequenter, ad diuertendum: est enim melior euacuatio quàm per resolutiua, quia solutiua præcipitant materiam ad locum apostematum nisi sint leuia. Tertio regioni renum, scilicet alchatim superponatur emplastrũ ex his quæ nominauimus, quæ scilicet ponuntur in clysteri statim descripto. Quarto, si urina minuitur dentur cum illo clysteri & emplastro prouocantia urinam, idest, secum misceatur aliqua cum illa quæ prouocet, sicut parietaria, crura marina, & similia, uel aliter dentur cum illo, idest, dum fiunt remedia suprascripta, sumat etiam ea quæ prouocant urinam, non tamen fortia sed leuia, de quibus supra in proprio capitulo.

SCHOLION.

Qui renum apostema &c.] nam, cum materia frigescit facta resolutione partis calidioris, & inflammatio decrescit, & uapores; tunc fiunt calculi.

Hoc quoque pro paruo non est habendũ; quia ex eo peruenitur ad hydropisim.

Vltimo, hic admonet medicum, ut sit diligens in cura huius apostematis duri, quoniam perducit ad hydropisim, debilitatur enim uirtus attractiua renum. quapropter aquositate remanente in apostemate & mẽbris supra renes fit transitus in hydropem. Et cum hæc sit oppilatio prohibẽs descensum urinæ ad uesicam, hic etiam canon obseruandus est in apostemate uesicæ cum induretur, & remedia eadem uel similia applicentur, clysteria tamen in apostemate uesicæ sint minoris quantitatis ut melius retineantur, & cum hoc pauca quantitas sufficit propter propinquitatem, non sic in apostemate renum. & cassia posita in his clysteribus est præstans.

Cura apostematum renum & uesicæ exigit triplex regimen. Primum, debetur causæ antecedenti complendum euacuatione & diuersione. Secundum, causa coniunctæ diuersimode complendum secundum uarios modos terminationis eius. Tertium, est commune utriq; curans accidentia, & ordinans debitum regimen sex rerum.

Pro euacuatione secundum plurimum necessaria est phlebotomia in apostematibus renum, aut uesicæ quæ repletione existente multa, & sanguine dominãte debet esse copiosa, & similiter ipso cum aliis humoribus æquato, si uero alii dominentur, phlebotomia sit minus copiosa, & fiat ex basilica eiusdem lateris, & postea apud Auic. phlebotometur uena curuaturæ poplitis, & hoc maxime conuenit si retentio menstruorum, aut sanguinis hæmorrhoidalis fuerit in causa, & si non apparet phlebotometur saphena eiusdem lateris. Prima enim est ad euacuandum & diuertendum. Secũda uero fit ad eradicandum causam coniunctam, aut proximã coniunctæ, & existimo secundam esse tardandam usque ad diem tertiam. Ante tamen has si expedierit præmittatur uentris lenitio cum clysteri facto ex aqua decoctionis hordei, maluarum, & similium lenientium magis aut minus frigidorum secundum exigentiam materiæ. Sed secunda die facta prima phlebotomia soluatur uenter, aut cum clysteri leniente in quo sint mucilagines sem. maluarum, maluauisci, sem. lini, fœnugræci & similium, & ex oleis ponatur uiolaceum, amygdalinum, sesaminum, & ex medullis, medulla uituli, cerui, & similes, & ex pinguedinibus, pinguedo gallinę, anatis, anseris, butyrum, & similia, & eligantur magis calida, aut minus secundum diuersitatem materiæ. Et si opus fuerit medicina solutiua sit lenitiua, non attrahẽs à longinquis, sicut cassia, aut manna, sed præstantior est cassia quæ misceatur cum sero caprino, sunt enim ambo præstantia in his casibus, & aqua hordei in calido, & aqua mellis in frigido, & aqua sacchari in mixto sunt præstantes, cum quibus etiam potest cassia distemperari, & omnino caueantur solutiua fortia, & si pręmitatur digestio solutioni est præstantius, & omnino caueatur diuretica ante maturationem, sed post maturationem cõueniunt, & quamuis aqua iuuet in eo quod infrigidat & humectat in apostemate calido, tamen nocet in eo quòd facit urinare. Caueatur itaq; multitudo eius, & proprie cum impedita est urina, & sit aqua dulcis clara sugendo sumpta non multum frigida ne incrudet humores, neque notabiliter calida, imo caueatur omne multum calidum in actu & potentia in apostemate calido renum, aut uesicæ, & similiter caueatur omne ualde frigidum actu & potentia in quocunq; apostemate renum & uesicæ, sed maxime in frig. Digestiua autem sicut syrupus uiol. in calido sumptus cum tantundem aquæ hordei, sed in phlegmatico mel ros. cum tantundẽ aquæ mellis, in melancholico uero syrupus de pomis dulcibus cum aqua passularum. Solutiuum autem sit cassia à. ℥. 8. usque ad. 10. sumpta cum aquis dictis, aut cum aqua casei in adusto & salso. Et si clysteria sufficiunt forte melius est omittere quod cũque solutiuum bibitum ne præcipitet materias ad locum apostematum. In processu uero cum materia amplius non est in fluxu, siue terminetur per maturationem, siue per resolutionem possumus uti diureticis, sicut est lac, sem. communium frigidorum in calido & frigido, decoctione radicũ & seminum prouocantium, & aqua ciceris nigri. Et in mixto mixta ex his quæ prouocantia etiam possunt exterius applicari. Secunda intentio, scilicet diuersio completur cum clysteribus iam dictis, in quibus ponantur cassia. Et si opus est fortioribus in materia frigida addatur benedicta. Item appositione uentosarum in spatulis cum scarificatione, & sine in apostemate renum, & cum appositione earum in natibus in apostemate uesicæ. Item cum prouocantibus sudorẽ. Secundum regimen respiciens causam coniunctam si terminetur per uiam resolutionis exigit in principio repercussiua. Vnde in apostemate calido. ℞. olei ros. aut aquæ ros. succi foliorum salicis, ana. partem. 1. aceti partem mediam misce, & cum eis regio membri apostemati epithimetur, & si caliditas fuerit uehemens his adde succum plantaginis, sem peruinæ, solatri, & similia, & hoc tempore administra clysteria ex aqua hordei, oleo uiolato, & similibus, aut ex lacte. Et post administra emplastra ex farina hordei, fabarum cũ oleo ros. & pauco aceti. Postea in statu minora frigida, & adde fœnugræcum, chamęmillam, anethum, sem. lini, & oleum sesaminum, & similia. Et clysteria etiam sint eiusdem intentionis facta ex decoctione hordei, & maluarũ, & sint in eis mucilago maluauisci, fœnugræci, se. lini, oleum sesaminum, & similia. Si uero apostema sit frigidum, phlegmaticũ in principio, incipe cum oleo rosaceo, de spica, & aceto, postea adde folia lauri, grana eius, & oleum ipsius, in lauro enim est plurimum fiducia, similiter in ruta. Si uero apostemata ista maturentur quod raro contingit de phlegmatico, & melancholico,

cholico, & cholerico, sed frequẽter de sanguineo post principium in quo procedendum est ut dictum fuit in resolutione procedatur cum minus calidis & magis humidis habentibus uiscositatem. Est enim secundo canon medicamen resolutiuum de cuius proprietate est ut fortitudine suæ caliditatis conuertendo humorem in uaporem finiant ipsum. Medicamen uero maturatiuum est, cuius proprietas est ut acquirat humori digestionem, quoniã calefacit cũ æqualitate &c Mollificatiuum uero est, quod sua caliditate & humiditate poros membri dilatat & præparat humorẽ ad facilem expulsionem. Vnde resolutiuum habet caliditatem cum siccitate notabili absque uiscositate, sed maturatiuum habet caliditatem moderatam cum humiditate & uiscositate, mollificatiuum uero moderatam cum multa humiditate. Maturatiua uero in calido sunt malua, maluauiscus, fœnugræc. sem. lini, oleum sesaminum, & similia quibus utere secundum exigentiam, & in ualde calido potes his addere mucilaginem psilii. Sed apostemate maturato erumpendum est cum motibus, sicut sternutando, & uelociter se mutando de latere ad latus, & similibus. Et secundo cum applicitis & etiam sedendo in tinis, siue semicupiis, in quibus sit fimus columbinus, & cœpe narcisci, & tertio cum sumptis in quibus sit fermentum, & similia. & quarto si appareat tumor in alchatim, aut in regione colli uesicæ inter bursam testiculorum, & anum cum incisione. Quod si apostema fuerit durum post uniuersalia ex phlebotomia & uentris lenitione duæ sunt intentiones, una est mollificatio à qua inchoandum est, altera resolutio & materiæ eductio. Pro mollificatione utere mucilaginibus dictis. Item oleo sesamino, oleo amyg. dul. Item medullis & pinguedinibus & similibus, ex quibus fiãt unctiones, emplastra, epithemata, item clysteria & sumat etiam ea quæ sunt ad hanc intẽtionem. Postea utatur magis resolutiuis, & etiã prouocatiuis in quibus non sit superfluitas, ut resolutis partibus subtilibus remaneat crassum & conuertatur in lapidẽ, imo considera urinam, & quoties incrassatur prouoca cum æqualitate, & quoties stat absque incrassatione mollifica, & de signis maturitatis & obedientiæ materiæ est multiplicatio urinæ, & ad resoluendum conferunt unctiones, & uaporationes cum oleo chamęmelino, nardino, sambacino, costino, laurino, & conferunt emplastra ex meliloto, chamæmilla, semine lini. Et quandoque sunt necessaria ea quæ sunt, sicut bdellium, ammoniacum, sagapenum, adeps ursi, medulla uaccina, & ceruina, & quandoq; est necessarium ut bdelliũ, ammoniacum. Et similiter chamæmilla, tribuli, & melilotum dissoluantur in decoctione diureticorum, & dentur ex eis in potu. Quandoque uero in apostematibus duris duas intẽtiones simul perficimus, miscendo mollificantia cum resolutiuis in applicitis sumptis & clysterizatis. Item in tinis, siue semicupiis quibus multoties oportet uti præcedentibus unctionibus, tum ad sedandum dolorem, tum ad prouocandum urinam, & maxime in apostemate duro & phlegmatico, & etiam in apostemate calido cum est facta maturatio ad rumpendum ipsum. Et nota quod cura apostematum renum, & uesicæ cum pẽdent a materia eadem uel simili, est eadem exigens easdem, uel similes intentiones, & cum eisdem perficiendas, & non est differentia nisi in quatuor. Primũ quia minori in tempore debemus continuare frigida, repercussiua in apostemate uesicę quàm renum. Et secundo debemus esse magis in eo solliciti de sedatione doloris, etiam cum stupefacientibus sumptis, iniectis, & applicitis, quia est membrum magis neruosum. Et tertio magis solliciti, ut urina educatur cum in apostemate uesicæ frequentius retineatur. Et quarto, quod aliquando utimur syringis & cathatir, tũ ad incidendas medicinas, tum ad extrahendum urinam, & quæ in uesica continentur. Quibus non possumus uti in apostematibus renum, quapropter mihi placuit horum curationes in eodem capitulo concludere. Sed pro tertio regimine. Primo curentur accidentia secundum quòd oportet, dolor quidem cum anodinis applicitis, sicut fomentando cũ spongiis & filtro infusis in decoctionibus se. lini, anheti, fœnugręci, parietariæ, florum chamæmillæ, meliloti, & similium. Item cum uesicis plenis his decoctionibus & oleis ad hanc intentionem, item cum semicupiis eiusdem intentionis. Et his non sufficientibus, stupefaciendum est dando requiem in causa calida, & frigida philonium. Item applicandum hyoscyamum, opium, & huiusmodi cum anodinis. Si uero urina retineatur recurre ad capitulum præcedens de difficultate urinæ, & reliquis succurratur secundum eorum exigẽtiã. Secunda uero intentio huius regiminis, s. regiminis sex rerum, est ut diæta in apostematibus calidis sit tenuis frigida, unde utatur ptisana hordeacea, pane loto, spinachiis, blite, & similibus, omittendo, uinum, carnes, & oua usque ad statũ inclusiue, & bibat aquam hordei, aut sacchari non multũ frigidam, neque calidam paulatim sugẽdo eam, sed postea crassetur diæta, paulatim utendo carnibus, uino & ouis. Sed in apostematibus frigidis utatur in principio in potu aqua mellis, iure caulium, & etiam ferculis suprascriptis, sed possunt esse fercula sua cocta in iure laudabilium carnium, & cũ saccharo condita, postea diæta magis incrassetur utendo uino, carnibus, & ouis. Crassior enim conuenit diæta in frigidis quàm in calidis, & in principiis nõ utatur cibis, aut potibus diureticis, sed in processu sic. & proprie cum uentum est ad statum, & adhuc magis in declinatione, sicut ferculis, in quibus sunt sem. communia frigida in apostematibus calidis, sed in frigidis iure cicerum, & decoctionibus radicum prouocantium, & in quocunque tempore uitetur potus superfluus, imo sit parcus, & proprie cum retinetur urina. Dormiat multum, procurentur euacuationes solitæ, siue naturales, siue non naturales. Quiescat animo & corpore, nisi cum instaret tempus eruptionis apostematis, nam motus iuuat ad erumpendum, ut dictum fuit.

De ardore urinæ. Cap. 106.

ARdor urinę est dolor mordicatiuus in meatu colli uesicæ, aut uirgæ causa urinæ. Qui aliquando est intensus, aliquando remissus, aliquando nouus, aliquando antiquus, quandoque frequens, aliquãdo rarus. Causę eius sunt acuitas urinæ propter permixtionem alicuius acuti cum ea, sicut est cholera, phlegma salsum, aut alius humor notabiliter acutus, item sicut sanies, arenulæ, frusta lapidis, & similia cum urina mixta. Secũda causa est excoriatio superficialis, aut ulcus in uesica, aut in meatu colli eius, aut uirgæ, item scabies adustionem faciens. Causa uero excoriationis & ulceris est, aliquando lapis, aliquando humor cholericus, aut baurachius & similes humiditates acutæ, tertio aliquando in causa est apostema, aut pustula quæ rumpitur, quarto aliquando causa est percussio, aut casus, causa uero scabiei secundum plurimum sunt humores adusti. Tertia causa est defectus humiditatis in carnibus glãdosis quæ sunt in collo uesicæ. Cuius finis est duplex. Vnus est temperare acuitatem urinæ cui permiscetur, secũda ut ipsa sparsa super meatum urinæ faciat ipsum glutinosum. Quapropter ipsa deficiente, urina fit acutior magis imprimens. Et secũdo tollitur resistentia uesicę, & meatus urinæ imprimenti. hic autẽ defectus humiditatis est aliquando propter frequentem coitum. Nam illæ humiditates egrediuntur cum spermate propter uicinitatem ipsarum ad ipsum cum exitu plurimi spermatis. Item deficiunt propter ægritudines & causas extrinsecas eliquantes corpus. Causę autem primitiuæ sunt res acutæ sumptæ, sicut cantharides, cibi, & medicinæ acutæ.

Signa ardoris urinæ sunt punctio, aut mordicatio sensata in capite uirgæ, aut in peritoneo quando mingitur, & etiam post mictum, sed quod sit ab acuitate urinæ, cognoscitur ex defectu aliarum causarum, quarum signa ponentur, & si urina sit citrina indicatur quòd ei sit admixta cholera. Si uero alba, quòd ei sit admixtio phlegmatis baurachii. & quodcunque ei admixtum potens facere ipsam acutam facile cognoscitur post eius residẽtiam, siue sit sanies, siue lapis, & quodcunque huiusmodi. Sed quòd sit ab excoriatione, uel ulcere in locis iam dictis, cognoscitur per exitum sanguinis, aut saniei, aut utriusque cum punctione & mordicatione in locis dictis, hoc addito quòd in membro superiori non præcesserit soluta continuitas, à quo talis sanguis, aut sanies possit emanare, nec etiam sanies illa descendat à concauitate uenarum absque ulcere sicut plerunque accidit sanis non exercitatis, secunda primi cap. de signis substantiæ urinæ, hoc autem certificatur, quia si ardor pręcessit exitum sanguinis, aut saniei significatur solutionem continui esse in locis iam dictis. Si uero exitus sanguinis aut saniei præcedat ardorem,

uerisimiliter

uerisimiliter à membris superioribus contingit. Et discerni tur an membra superiora sint ulcerata, uel nō ulcerata ex bona ualetudine, aut aduersa, necnon ex signis ulcerum cuiuscū que membri aut priuatione ipsorum. Quod uero sit à scabie cognoscitur ex ustione urinæ, fœtore eius, & dolore uehementi cum pruritu & sedimine furfureo. & cum diuturnatur quandoque exit humiditas, & quandoque aliquid sanguinis, sicut accidit in scabie membrorum extrinsecorum. Signa uero causarum ulceris & scabiei sunt nota ex capitulis præcedentibus, & ex dictis in hoc cap. Quod uero ardor urinæ sit ex defectu humiditatis in carnibus glandosis cognoscitur ex ex carētia aliarum causarum. Itē ex causis defectus huius humiditatis, quarum sermo præcessit. Signa autem causarū primitiuarum sunt ipsarum præcessio cū subsecutione ardoris.

Prognostica. Primum est Hip. 6. Aphoris. nephretici & circa uesicā dolores laboriose sanātur in senibus. Secūdū. Rasis, & Aui. ardor urinæ cū perseuerat, perducit ad ulcera in instrumētis urinæ. Tertiū, ardor urinæ in nō senibus, aut non habētibus solutā cōtinuitatē in instrumētis urinæ facile curatur, nisi sequatur extremā cōsumptionem humiditatis carnis glandosæ. Quid autem futurum sit in ardore sequente ulcera instrumentorum urinæ, uidebitur in sequenti capitulo.

CVm æger, dum mingit, sentit ardorem, et punctionem in uirga; à salsis, & acetosis, & acutis abstinendus est: & nutriendus est ex tapheis lenibus, & zibrebegi, & eorum similibus. hæc quoque medicina danda est ei. rec. sem. melonis excorticati. ʒ. 30. citrulli, cucurbitæ, portulacæ, papaueris al. seminum ana. ʒ. 3. sem. hyoscyami, al. ʒ. 2, sacchari albissimi ad pondus omnium. pulueris horum quotidie drach. 3. in mane, & aliæ. 3. circa noctē cum uncia una syrupi uiolati, aut iulep sumantur.

Hoc capitulum diuiditur in tres parts. In prima notificat ardorem urinæ absolute. In secunda ponit eius curationem secundum unam causam tantum. In tertia admonet medicū ut sit diligens in curando ardorem urinæ, secunda ibi. A salsis & acetosis, tertia ibi. Hæc quoque ægritudo. Quæ dicit in prima parte nota sunt. In secunda dicit quod abstinere debet à salsis & acetosis, & acutis, quia augent mordicationem, & nutriendus est tapheis lenibus, idest, quæ habent lenire humectando. Est autem taphea duplex. Quædam alba & fit ex carne & iure. Quædam uiridis, & fit ex suprascriptis cum aliqua herba dante colorem uiridem, & zebengi, uel zibrebegi & est taphea mixta cum ouis & similibus, scilicet humectantibus. Hoc quoque medicamen dandum est. ℞. se. melonis excorticati. ʒ. 30. se. citrulli, se. cucu. se. portu. se. papaueris albi omnium ana. ʒ. 3. se. hyoscyami albi. ʒ. 2. sacchari albissimi ad pondus omnium. De puluere eorum quotidie in potu. ʒ. 3. in mane dandæ sunt, & totidem circa noctem, idest, per duas horas, aut tres ante cœnam cum. ℥. 1. syr. uiol. & aliqua aqua conueniente, sicut decoctio hordei, liquiritiæ, & sebestē, aut cum. ℥. 1. iulep, idest, aquæ sacchari.

SCHOLIA

A salsis, & acetosis, & acutis est abstinendus] qui humores procreant acutos: fitque, ut urina mordicet. Hæc quoque medicina danda est] quæ dolorem sedat, minuit acuitatem materiæ, & conuertit ad uias urinarias.

Hæc ergo ægritudo non est paruipendenda; quia cū sit mansiua, & perseueuerans; proueniunt ex ea in uesica, & instrumentis urinalibus ulcera.

Hic admonet medicum ut sit diligens in cura huius ægritudinis, ut patet. Cura. Hic tantummodo ordinabo curam ardoris ab acuitate urinæ. Et propter defectum humiditatis glutinosæ. Et tertio pendentis à causis primitiuis. Reliquarum causarum cura pertinet ad sequens capitulum.

Cura ergo ardoris ab acuitate urinæ exigit duplicem intentionem. Prima euacuat humorem acuentem urinam, & ipsum diuertit ad regionem aliam. Secunda alterat discrasiā calidam & siccam membrorum humidorum, & aquositatis. Prima autem intentio completur exhibendo. ℥. 1. florum cassiæ, aut. ℥. 1. & s. mannæ cum sero caprino, aut aqua decoctio nis sebesten, & prunorum. Et potest cum his misceri syru. aut iulep uio. Et apud me nihil ponatur quod sit diureticum, ne humores deriuentur ad uias urinæ. Et potio hic potest aliqn̄ replicari. Diuertunt etiam & euacuantur humores cum uomitu secūdum ipsorum exigentiam, & est præstans medicina maxime ægro nauseāti, & proprie cum est facilis ad uomitū sint tamen uomitiua non acuta, sicut oximel cum aqua hordei. Item conferunt clysteria alterantia & diuertentia facta, scilicet ex lacte cum oleo uiol. & cassia, & similibus eiusdem intentionis. Et sanguine dominante, aut etiam subdominante si alii humores sint ipsi admixtis apti cum ipso euacuari, fiat phlebotomia communiter ex basilica, aut ex saphenis materia existente plurima, & maxime cum mouetur ad superiora, aut si in causa fuerit retentio sanguinis menstrualis, aut hæmorrhoidalis. Prouocatio etiam sudoris optime confert euacuando & diuertendo. Dubitatur utrum diuretica siue euacuantia per urinam conueniant. Et uidetur quod sic ex Rasi & cæteris qui administrant semina cōmunia, & alia diuretica ut dicit Aui. in cap. de ardore urinæ. Et si non fuerint ulcera nec sanies, tunc melior cura eius erit exuberatio urinæ consequenter extrahendo superfluitates cum solutione subtili. i. postquā extraxeris superfluitates cū solutione &c. Tertio aliquando opotet educere superfluitates quæ sunt in membris urinalibus quæ melius educuntur cum diureticis. Quarto quanto urina est maioris quantitatis minorem facit ardorem ut docet experientia quare multiplicanda est. Et confirmatur quia quanto magis multiplicatur est minoris acuitatis ut declarat sensus & ratio.

In oppositum quia diuretica ducunt humores ad instrumēta urinæ & cogunt frequenter mingere, hoc tamen est uehementer nociuum. Amplius Auic. in cap. de cura ulcerum in renibus & uesica dicit, & minoratio potus aquæ, ut minoret necessitas mingēdi, & minoretur motus renum ab eo quod peruenit ad eos, & eorum rasio per istud, canon enim curationis ulcerum est quies. Credo in hoc dubio ista esse tenenda. Tenendum primo tam in ardore urinę quàm in ulceribus membrorum urinalium aliquando competere diuretica, tū ad ducendum uirtutes medicinarum ad loca illa, tum ad euacuandum superflua contenta in meatibus ipsorum quæ aptissime per eandem regionem euacuantur. Tenendum secundo de intentione Auicennæ, quod leuiora debent administrari in ulcere uesicæ quàm ardore eius sequente acuitatem urinæ, nam diuretica inquietant membra ulcerata, & canon curationis ulcerum est quies. Tertio tenendum, quod in ardore urinæ sequente paucitatem humiditatis glutinosæ non cō petunt diuretica. Quarto tenendum quod exuberatio urinæ in ardore eius est melior cura eius, non quidem facta per diuretica, sed potius per cibos & potus multiplicātes aquositatem urinalem, sicut cucurbitæ, & similia, & consequenter potum aquæ frigidæ in eo conuenire nisi aliquid crassum cū urina mixtum impediat, non sic in ulceribus mēbrorum urinalium, cum omnis potus superfluus uini & reliquorum in ulceribus horum membrorum uitandus est. Contraria autem huius determinationis facile soluuntur. Secunda autem intentio, scilicet alteratio discrasiæ perficitur regimine medicinali & sex rerum, & ex medicinis perficientibus hāc intentionem est puluis Rasis, sed præter hunc quędam alia su biungentur, scilicet trochisci, syrupi, & aquæ. descriptio trochisci ad antiquos ardores urinæ cum patientes coguntur frequenter mingere cum multo dolore. ℞. medullæ, sem. citrulli & cucurbitæ ana. ʒ. 4. se. lactucæ, & portulacæ ana. ʒ. 2. succi liquiritiæ, glandium ana. ʒ. 1. rос. ʒ. s. uiolarum sentium excorticatarum ana. ℈. 1. terantur & cum succo portulacæ, & mucilagine psillii fiant trochisci quorum quilibet ponderet. ʒ. 1. & s. exhibeatur cum lacte, aut decoc. hordei, sebesten, & similium, & si uis magis constringere compone cum succo hypocisthidos. Syrupus. ℞. succi endiuiæ, lactucę, caudæ equinæ, ana. partem. 1. bulliant continue despumando, quibus despumatis adde succi cucumeris, & lactis, sem. communium frigidorum, & aquæ uiolatæ ana partem. s. bulliant lento igne, & cum saccharo albo fiat syrupus longus, de quo dentur mane & uespere. ℥. 4. pro uice. Sed nota quod ex præstantibus syrupis, est syrupus de papauere cuius. ℥. 2. sumantur cum aqua decoctionis hordei mundi, sebesten, & liquiritiæ in mane, & medietas in uespere, aut sumantur cum succo cucurbitæ bullito ad consumptionem

tertiæ partis. Et aqua facta ex decoctione sebestē & quatuor seminum communium frigidorum, papauere albo, & liquiritia est præstās, & si ardor esset ex humore crasso urinæ permixto, tunc ualde conuenit aqua sublimationis acori, & florum maluæ bibita omni die, cuius dosis sit. ℥. 3. quæ exhibeantur bis in die in ieiuno. Et si ardor esset uehemens, esset necessarium administrare aliquid de stupefacietibus fortibus, sicut de trochiscis alchechengi, prius tamen tentatis leuioribus, s. papauere, exhibendo omnia permixta cum aqua, aut syrupo eius, hæc etiam intentio perficitur cum iniectis & applicitis. Simplicia sunt semina quatuor, albumen oui, siue aqua eius post fortem eius conquassationem, lac mulieris, asinæ, aut capræ, mucilago psilii & sem. citon. oleum nenufarinum. Sed compositum auxilium optimum sic fit. ℞. semi. psilii, & cito. integrorum ana partes æquales, & pone ea in succo cucurbitæ calido, & stent in infusione quousque possint extrahi mucilagines quæ extractę bulliāt cum oleo uiol. mandragorato, papauerino, nenuph. deinde ponantur in eis lac mulieris, lactātis puellam quam peperit, & albumen oui recentis, & fiat horum agitatio & conquassatio. Et ultimo addatur camphoræ parum, & fiat horum simplicium, siue cōpositorum frequens iniectio in uirgam & uesicam, caue tamen ne iniiciantur cum dolore, nam forte sequeretur maius nocumentum quàm utilitas. Quapropter syringa sit subtilis & aptissima quam æger sibi imponat, aut imponatur ab artifice bene experto, & operante cum leuitate.

Sed ab extra epithimentur, aut ungantur renes, femur, & peritoneon. ℞. oleorum uiolarum, nenupharini, lotorum cū succis endiuiæ, plantaginis, & semperuiuæ ana. ℥. 1. lactis mulieris. ℥. s. mucilagin. psilii. ℥. 1. s. camphoræ. ℈. 1. ceræ albæ quantum sufficit fiat unctio quę est conferens ualde quando ardor est cum difficultate mingendi. Item cum impediretur urina emplastretur femur, aut peritoneon cum umbilico ueneris decocto. Item ualet fomentatio cum sapa in qua decocta sint urtica, parietaria, & malua, & in uehementia ardoris iniiciantur in uirgam narcotica, s. aliquid de semine hyoscyami albi, aut opii, & pone in capite uirgæ de aqua rosata, in qua dissolutum sit opium, cuius aliquid per foramen ingrediatur. Agentia autem à proprietate sunt uesica tauri, & uesica caprę puluerizatæ, & puluis misceatur cum his quæ iniiciuntur in uesicam.

Cura uero ardoris sequentis defectum humiditatis glutinosæ perficitur prohibendo coitum, & remouendo omnes causas corpus exiccantes, & administrando omnia humectātia qualitatiue & substantifice interius & exterius. Sed cura ardoris urinæ sequentis lapidem, aut arenulas manifesta est ex cura lapidis de qua sermo præcessit. Cura autem ardoris urinæ sequentis solutionem continui ponetur in cap. sequenti. Regimen autem sex rerum complens hanc intētionem secundam est infra scriptum. Aer declinet ad frigidum & humidum, nec sit multum opertus pannis secūdum renes, aut regionem uesicæ, non tamen multum frigeat secundum uesicam. Cibi eius declinent ad frigidum & humidum & sint insipidi, aut paucæ dulcedinis, & uitentur acuta, amara, salsa, acetosa, & multum dulcia. Item multum stiptica, aut uiscosa proprie quando urinæ esset admixtum aliquid crassum de genere humoris lapidis & similium. Et uitentur multum aperientia & prouocantia. Panis eius sit ex optima farina frumenti parum fermentatus non salitus. Vinum eius sit pauciferum mediocris substantiæ bene clarum unius anni tantum, & limphetur cum aqua bene conditionata, aut aqua decoctionis hordei, & sebesten, & similium, aut bibat aquam solā simplicem, aut decoctionis rerum dictarum. Et potus lactis esset præstans nisi adesset febris putrida. Fercula ex ouis & lacte conueniunt, aut ex pane loto, & ouis secundum cōmunem usum. Ex granis conuenit hordeum, ptisana hordeacea, robilæ, aut horum chist. Ex herbis conuenit lactuca, spinachia, blitis, endiuia, malua, borago. Item conuenit cucurbita, pepon, melon, indus, cucumer, citrullus. Ex fructibus conueniunt pruna, persica poma, pineę, pręparatę, uitentur ficus siccæ & humidæ. Item uuæ recentes, sed siccæ conueniunt. Oua conueniunt, lac, butyrum recens, capita lactis, caseus recens, non salitus nouiter factus, & conuenientes sunt pulli, & cęteræ aues bene conditionatæ. Ex quadrupedibus uituli lactentes, agni, hœdi, & similes, & communiter comedātur elixæ. Oleum amygdalinum est cæteris oleis melius. Notabiliter dormiat, procuret euacuationes naturales. Fugiat coitum. Sit quietus animo & corpore.

De mictu sanguinis & saniei. Cap. 107.

PRimo agetur de mictu sanguinis. Postea de mictu saniei. Pro notitia primi est sciendum quod sanguis uel simile sanguini quod mingitur est quadruplex. Aliquando mingitur sanguis uerus & complete solus, sicut in ruptura aut apertione uenę emulgentis, aut uenæ in uesica propter percussionem, equitatione fortem aut alias causas corporeas, aut primitiuas. Et hic aliquando licet raro procedit ex membris quæ sunt supra renes & uesicam, sicut est hepar: aliquando ex corpore toto propter repletionem multā sanguineam, quare separatur continuitas uenarum, aut aperiuntur. & aliquando sequitur corrosionem, uentositatem, tetanum, aut spasmum fortem, & causas primitiuas, sicut & ille qui mingitur à membris urinalibus: & fit mictus sanguinis, aliquando propter subtilitatem eius unde currit, quia superfluus, & quia non est ei essentia. Secundo mingitur sanguis permixtus aquositati urinali propter debilitatem uirtutis hepatis, uel renum non separantis uerum & completum sanguinem ab aquositate, unde taliter mixtus descendit ad uesicam & mingitur. Mictus autē sanguinis permixti humoribus crassis plurimum fit propter debilitatem renum. Tertio mingitur aliquid simile sanguini, scilicet quando caro hepatis, aut renum liquefit quæ rediens in liquorem similē sanguini mingitur. Quarto est mictus rei deficientis à cōplemento sanguinis, est enim chylus diminute sanguificatus, aut sanguis diminute digestus, & hoc accidit ex debilitate uirtutis digestiuæ hepatis, & talis in colore & substantia assimilatur loturæ carnis recentis. Secundo sciendum, quod aliquādo est mictus sanguinis secundum uiam mundificationis superfluitatum etiam in corpore sano, qui est quandoq; habēs periodos, & circuitus in quibus redit & aliquando non redit: & aliquando fit mictus sanguinis, uidelicet symptomaticus, & aliquando est criticus existens terminus alicuius ægritudinis. Mictus autem rei similis capillis plurimum fit causa debilitatis digestionis uenarum, & quandoque est ualde longa quasi duobus palmis, & quandoque est decliuis ad albedinem, quandoque ad rubedinem, & non prolongatur nisi causa suæ generationis in inuolutionibus uenarum renum aut aliorum, & ex cibis crassis, & generibus lactis, & granis, sicut fabis, & similibus, & non est in mictu eius de timore secundum quod terretur cor ex aspectu. Vrinæ autem crassæ minguntur, aut causa mūdificationis & crisis quam sequitur alleuiatio, & quandoque fiunt propter multitudinem humorum crassorum propter debilitatem digestionis. Vrinæ uero pinguis facilis exitus significat liquefactionem adipis. Mictus uero puris aut sanguinis permixti puri, quandoque fit propter ruptionem adubelet in membris superioribus pulmonis & pectoris, & hepatis, aut propter apostema ruptum in membris urinæ, aut propter ulcera in eis, & quandoq; fit in sanis non exercitatis absque ulcere, sicut dictum fuit superius. Et ex his iam manifestæ sunt species & causę mictus sanguinis & saniei. quid nominis autem & quid rei satis nota sunt. Signa mictus sanguinis puri ueri cognoscitur ex colore & modo substantiæ, & quia non est ei permixtio aquositatis, aut aliorum humorum. Quod uero fit ex uesica, cognoscitur per nocumenta uesicæ ex dolore, & similibus, & quia sanguis ueniens ex uesica est paucus, habet enim uesica uenas paruas, in quibus paucus sanguis continetur solum sufficiens ad nutrimentum eius. Mictus uero sanguinis ex renibus, cognoscitur quia est multus maxime quando uena rumpitur. Sunt enim uenæ uenientes ad renes magnæ, multū sanguinem deferentes non solum sufficientem pro nutrimento ipsorum, sed aliorum membrorum, & sunt magis paratæ eruptioni, quia non sunt boni situs æqualis, imo eleuatæ supra partes in quibus continentur. Sed uenæ uesicæ sunt conseruatæ, aliàs contentæ non expositæ scissioni & eruptioni cū situ suo. Quod uero mictus sanguinis ueniat ex hepate & membris aliis supra renes & uesicam, cognoscitur ex carentia nocumentornm renum & uesicæ, ex præsentia causarum

potentium facere in eis rupturam, aut apertionem uenæ ex qua sequatur mictus sanguinis, sicut est repletio & similes statim dictæ, & ille qui est propter apertionem uenarum fit sine dolore, & est paucus in principio licet forte postea augeat & est mundus & syncerus. Sanguis uero eruptionis & scissionis est multum in principio & postea aliquando minoratur, & aliquando non est mūdus, aut syncerus, cum sequatur ulcera, aut corrosionem, imo si est corrosio est paulatim ad nigredinem decliuis, & quãdoque est cū eo fœtor, & sequitur alias ægritudines, & multoties sunt cum eo cortices, & sanies & pus, quod si est cum ulcere absque corrosione saltē est cum eo sanies aut pus. Mictus autem sanguinis permixti aquositati cognoscitur, quia apparet aquositas ipsi permixta, & aliquando sanguis residet in fundo urinalis, aut saltem si coletur per petiam descendit aquositas & remanet sanguis, & per hoc distinguitur à mictu sanguinis diminute decocti, qui neque residet, neq; colari potest ab aquositate, licet ambo conueniant in hoc quod sunt, sicut lotura carnis. Distinguitur autem an ueniat ex hepate uel renibus, quia ueniens ex renibus magis tendit in albedinem & est magis crassa. Veniens autem ex hepate magis trahit ad rubedinem, & est subtilior & similior sanguini. Mictus autem rei similis sanguini quæ est ex substãtia hepatis, aut renis liquefacta cognoscitur ex causis præcedentibus, scilicet febribus colliquantibus: itē ex causis primitiuis multum calefacientibus: item quod mingitur est tenue sicut adustum, & quod est ex liquefactione hepatis magis tendit in rubedinem, & econtra, quod est ex liquefactione renum magis in albedinem cum minori rubedine. Mictus autem sanguinis propter tenuitatem eius significatur quia sanguis qui egreditur mingendo, & per phlebotomiam est ualde tenuis, & non sunt signa aliarum causarum. Locus autem saniei & ulceris cognoscitur per dolorē si fuerit membrum dolorosum, & cognoscitur per signa ægritudinum in quibuscunque membris existãt, sicut per signa apostematis, aut dubelati, aut ulceris, aut repletionis, & cognoscitur ex uia commixtionis, nam quanto locus ulceratus magis est alteratus, est sanies, aut sanguis inde egrediens maioris commixtionis, & quanto inferior minoris & maioris separationis ab aliis quæ secum aliquando miscentur, sicut est urina. & si ambo egrediantur ex eodem ulcere in loco inferiori magis sunt adinuicem separata, si uero ex loco alto magis sunt adinuicem permixta. Ille autem qui est propter causas uicinas uirgæ, aut in uirga antecedit urinam, & elõgatus à uirga postponitur ab urina, aut permiscetur ei uehemēter. Apostemata autem & ulcera cuiuscūque membri cognoscūtur per signa & accidentia propria, sed distinguitur an sanies quæ mingitur fit ex ulcere aut apostemate, nam quæ est ex apostemnte mingitur subito in magna quãtitate, quæ uero ex ulcere paulatim, & multoties ex longo processu perducit ad excoriationem & ardorem partes per quas transit. Expulsio autē critica cognoscitur, quia est subita, & cum alleuiatione & fortitudine, symptomatica uero sine his. Signa uero mictus rei similis capillis, & pinguedinis, & rerū crassarū sunt ipsæ res quæ minguntur.

Prognostica. Primum Aui. authoritate Hippo. Cum mingitur sanguis sine dolore aut est paucus in horis quibusdam non est malum. Cum autem perseuerat fortasse accidet febris & mictus puris. Secundum, mictus puris ex ulcere hepatis, aut fundi uesicæ secundum plurimum mortalis. Ex ulcere uero renis, aut colli uesicæ frequenter salubris. Tertiū, cuius ren porus uritis, aut uesica disrumpitur moritur. Quartum, mictus rei similis capillis, pinguedinis, aut rerum crassarum, secundum plurimum sanatur.

CVm aliquis propter casum, uel percussionem sanguinem minxerit; ex basilica minuatur. & trochisci qui dicuntur trochisci de charabe tribuantur. qui Recipiunt charabe, gummi, tremulæ arboris ana, ʒ. 5. balaustiorum, hypocistidos ana. ʒ. 2. & . 5. olibani. ʒ. 2. sem. apij, opij ana. ʒ. 1. formentur trochisci pondere aur. 1. ex quibus unus in die cum apozemate sumach tribuatur. ad comedendum uerò tribuantur carnes coctæ cum sumach, & carnes coctæ cum succo uuæ acerbæ. abstineat à nutrientibus acutis, & salsis. loco uerò percussionis superponatur emplastrum ex bolo armeno, & acatia, & aloe, & litio, confectis cum aceto, & aqua.

Hic Rasis primo agit de mictu sanguinis. Secundo, de mictu saniei, secunda ibi. Pus uero si minxerit. Prima in duas. In prima curat mictum sanguinis sequentem casum, aut percussionem. In secunda curat mictum sanguinis sequentem cibos & potus acutos, secunda ibi. Si autem sanguinis mictus euenerit. In prima parte dicit, cum aliquis propter casum, aut percussionem minxerit sanguinem phlebotometur ex basilica, ætate scilicet & reliquis consentientibus, de hac tamen uberius dicetur cum ordinabo curam. deinde dētur trochisci de charabe ad constringendum, præcedente tamen aliqua mūdificatione, si fuerit expediens de qua dicitur. ℞. charabæ, gummi, tremulæ arboris, idest, granati syluestris ana. ʒ. 1. balaustiarum, hypocisthidos an. ʒ. 2. s. olibani. ʒ. 2. sem. apii opii, an. ʒ. 1. Ex istis puluerizatis formenť trochisci cū succo ozimi, quorū quilibet sit aur. 1. ex quibus omni die unus exhibeať dissolutus cū decoctiōe sumach in ieiuno, hæc. n. sunt constringētia, partim stipticitate, partim uiscositate, opium autem compingendo: sed semen apii ponitur ut ducat uirtutes medicinarum ad locum. sed ad comedēdum tribuatur caro cocta cum sumach, & caro cocta cum succo uuæ acerbæ, hęc. n. constringunt frigiditate, siccitate, stipticitate. Abstineat à cibis acutis, & salsis, super loco uero percussionis ponatur emplastrū ex bolo armeno, & acatia pro qua sumitur succus prunellorum, aloe, & litium quod est succus arboris quæ habet folia similia buxo. Et fructus eius est similis piperi, hæc aūt sumpta in æquali dosi, & mixta cū aqua, & aceto, & supposita loco pcusso optime sanguinē constringunt. Et si uis magis in frigidare, auge frigida, scilicet bolum & acatiã.

Si uerò sanguinis mictus euenerit post comestionem ciborum acutorum, aut potum uini acuti; phlebotometur æger, & trochiscos de charabe in potu sumat: & eodem, quo diximus gubernetur regimine.

Hic curat mictum sang. ex sumptione rerum acutarum, sicut alliorū, sinapis, & uini potētis &c. dicēs ægrum esse phlebotomandū, & ipsi esse tribuēdum de trochiscis de charabe prædictis, & reliquo regimine suprascripto esse regendum.

Pus uerò si minxerit; ægro trochisci isti dandi sunt. Recipe melonis, citrulli, cucurbitæ absque corticibus, omnium. ʒ. uiginti, boli armeni, gummi arabici, thuris, sang. drac. omnium ana. ʒ. 10. opij. ʒ. 3. seminis apij. ʒ. 2. informentur trochisci pondere. ʒ. 2. ex quibus omni die unus cum syrupo de papauere tribuatur unciæ. 1. in potu. uirgæ, quoque ex isto collyrio immitatur. collyrium de cerusa. Recipe cerussæ sarcocollæ, olibani, gummi arabici, opij, sanguinis draconis, omnium partes æquales. fiant ex eis collyria, & per syringam prius fiat iniectio ex hydromelle. & mingat æger, & post eius egressionem fiat iterum iniectio istius collyrij dissoluti in lacte asinæ.

SCHOLION

Duplex curatio requiritur: altera, quæ abstergat humores peccantes: altera siccet, atque ulcus glutinet.

Hic curat mictum puris ex ulceribus maxime renum & uesicæ, dicens esse ægro tribuendum de his trochiscis. ℞. sem. melonis, citrulli, cucurbitæ absque corticibus ana. ʒ. 20. boli armeni, gūmi arabici, thuris, san. drac. an. ʒ. 10. opii. ʒ. 3. sem. apii. ʒ. 2. formentur trochisci. 2. ʒ. ex quibus omni die unus cū syrupo de papauere. ℥. 1. in potu tribuanť. Virgæ quoq; ex isto collyrio immittatur. ℞. cerusæ, sarcocollæ, olibani, gūmi arabici, opii, sang. drac. ana. partes æquales fiant ex eis collyria, idest sief, quibus hoc modo utendum est. Primo enim fit iniectio ex hydromelle ad mundificandum, & mingat æger, & post eius egestionem fiat iniectio istius collyrii dissoluti cum lacte asinæ ad consolidandum & dolorem mitigandum. Hoc diuinum opus imperfectum nobis reliquit clarissimus, Physicus Ioan. Arcu. qui dum in florentissimo Ferrariensi gymnasio publice medicinā legeret, ac īdies hoc ipsum opus

studeret

ſtuderet abſoluere, dira atque acerba morte interceptus eſt, cum tamen iam pridem de mola matricis ac hernia, deq; iunctūrarum doloribus materiam plene abſoluiſſet. Cuius quidem admirandi uiri ſepulchro huiuſcemodi inſcriptum eſt epigramma.

Quæ iuſtæ uitæ meritis, & philoſophiæ
  Summa arte ac ſtudio gloria ſumma fuit.
Ipſam qui uere medicinam nouit, & ægris
  Si qua fuit, ſolus ſpeſq; ſaluſq; fuit.
Reges & populos deflenda morte Ioannes,
  Orbatos linquens conditur hoc tumulo.

De mola. Cap. 108.

MOla dicta à molin perſice idem ſignificante ꝙ partu ritio carnis. Latine eſt prægnatio mendoſa, in qua non fœtus ſed fruſtum carnis, uentoſitas, aut aquoſitas, aut humores diuerſi in matrice continentur. Ex quibus infertur quòd mola eſt quadruplex, ſcilicet carnoſa, uentoſa, aquoſa, & humoralis. Eſt autem carnoſa morbus in numero. Reliqua autem reducuntur ad morbum in complexione & compoſitione.

Cauſæ carnoſæ quæ proprie eſt mola, eſt duplex, materialis & efficiens, omitto finalem & formalem, quarum conſideratio ad philoſophum pertinet. Cauſa materialis carnoſæ eſt ſanguis menſtruus in concauo matricis contentus. Cauſa efficiens eſt uirtus augmentatiua concurrẽte caliditate & ſiccitate matricis conuertens hunc ſanguinem in carnem quæ caro nullius animalis formam, aut ſimilitudinem gerit, & habet ſolum animam uegetatiuam. Secunda cauſa eſt ſperma muliebre quod aliquando in ſomnis iniicitur in concauũ matricis, aut aliis modis mulieribus notis, quod permiſcetur cũ ſanguine menſtruo ipſum extendens & in carnem conuertens. Sed propter defectum uirtutis informatiuæ non acquirit formam hominis, nec alterius animalis & ſic remanet informe nullam gerens ſimilitudinem alicuius animalis. Tertia cauſa eſt aliquando ſperma uirile non habens ſufficiẽtem uirtutem informatiuam, quod permixtũ cum ſanguine menſtruo licet dilatet & extẽdat, non tamen lineat ipſum & figurat ſecundum humanæ animæ exigentiam. Cauſæ uero molæ uentoſæ materialis eſt phlegma, aut alius humor uentoſabilis exiſtens in matrice. Cauſa uero efficiẽs eſt caliditas matricis ipſum potens uentoſare, non autem uentoſitatem inde genitam reſoluere. Secundo poſſet hæc uentoſitas genita ex errore digeſtiuæ hepatis, ſicut in tympanite deferri ad concauum matricis, ſicut in tympanite defertur, aliquãdo in uentrem cõtentiuum membrorum naturalium. Tertia cauſa poteſt eſſe uentus ueniens de foris ingrediens matricem per uias manifeſtas uel occultas. Cauſæ uero molæ aquoſæ, ſunt aliquando aquoſitas genita ex errore digeſtiuæ hepatis quæ cum ſanguine tranſmittitur ad matricem. Sed ſanguis cedit in nutrimentum eius. Aquoſitas uero effuſa ad concauum eius & ibidem retẽta propter clauſionem colli matricis, ſicut fit in prægnatione uera eſt cauſa molę aquoſæ quę in dies ex eadam cauſa augendo procedit. Secundò multiplicatur aquoſitas in matrice per uiam paulatim factæ congeſtionis ex ſuperfluitate nutrimenti eius nõ expulſa. Cauſa uero humoralis eſt multitudo humorum ſecundum plurimum permixtorum cum ſanguine qui ad matricem delati effunduntur ad concauum eius per orificia uenarũ menſtrualium & ibidem retenti & in dies aucti faciunt molam. Vidi tamen ſemel molam ab humore phlegmatico, craſſo ad ſimilitudinem pultis factæ per ſuperfluam milii decoctionem in aqua, quę tantum excreuit, ut poſt mortem patientis facta anatomia eſſet maioris quantitatis & põderis quàm reſiduum corporis ipſius.

Sed præter hæc ſuperflua aliquando in matrice contenta quę ſunt cauſa molæ ut ſupra reperiuntur uermes in matrice in notabili quantitate geniti ex phlegmate putrido, qui tamen non debent dici mola cum ex ipſis non ſit aptus tantus tumor prouenire ut aſsimiletur prægnationi. Si tamen ad aliquã ſpeciem molæ eſſent deducendi ad ſpeciem molæ carneę reducerentur. Reperiuntur quoq; quandoq; in matrice ſimul cum fœtu animalia diuerſarum ſpecierum, ſicut bufones, & ſimilia, & proprie in regionibus Auſtralibus & Occidentalibus, quæ ſunt genita ex concurſu ſpermatis uiri poſt ueram prægnationem permixti cum ſanguine menſtruo cõcurrente in fluxu ſupercœleſti ad horum animalium generationem quæ cum ſint uenenoſa, ſi mordeant fœtum, ſicut aliquando accidit in partu moritur fœtus. Nunc ſupereſt ut ponantur ſigna. Sed primo ponantur ſigna diſtinguentia inter prægnationem ueram & ſpecies molæ. Secundo ſigna diſtinguentia unam ſpeciem ab altera. Tertio, ſigna diſtinguentia inter ſpeciem molæ, & ſpeciem hydropiſis, ex quib. apparebit differentia inter ueram prægnationem & ſpecies hydropiſis, hæc enim magna inueſtigatione digna ſunt cum plerunq; ex eorum ignorantia accidant errores male corrigibiles & uituperia non pauca medicis, & nõ mirum. Nam multum aſsimilantur uere prægnantes molaticis in retẽtione menſtruorum, alteratione coloris, nocumentis ſtomachi conclusione oris matricis, inflammatione mammillarum, tumore uentris, qui augetur quotidie ad tempus naturalis partus, ſed in partu error detegitur cum molaticæ non fœtum, ſed fruſtum carnis aquoſitatem, uentoſitatem, aut humores diuerſos emittant. Signa ergo diſtinctiua inter ueram imprægnationem & molam carneam ſunt quinque. Primum, quia fœtus poſt tertium menſem uſq; ad tempus partus mouetur ex ſe & ad diuerſas imo ad oppoſitas differentias, mola uero carnea minime, imo non mouetur niſi poſt compreſſionem fortem. Secundum, quia maior durities eſt in mola carnea, quam in prægnatione uera cum fruſtum carnis ſit aliquando ita durum ut uix ſcindi poſsit. Tertium, quia extremitates, ſcilicet manus & pedes patientis molam carneam ſunt molles, ſicut undimiati propter errorem digeſtiuæ quæ magis accidit in extremis quàm in aliis partibus, & non eſt ita in prꝫgnante, cum uirtus digeſtiua ſit fortior. Quartum, in mola carnea totum corpus extenuatur ex debilitate digeſtiuæ, non ſic in prægnatione uera. Quintum, patiẽs molam eſt ſecundum plurimum debilior in omnibus operationibus quàm uere prægnans. Diſtinguitur autem inter molam carneam, & fœtum mortuum, quia in reuolutione de latere ad latus, fœtus mortuus cadit ad latus ad quod uenter inclinatur, ſed mola carnea non mouetur à ſuo loco. Sunt & alia ſigna fœtus mortui, ſicut frigiditas ſuminis, & reliqua uidenda cap. proprio. Signa uero diſtinctiua inter ueram imprægnationem, & molam uentoſam ſunt quinque. Primũ, quia in prægnante tumor & durities ſunt magis in una parte determinata, & ſi duo fœtus in duobus lateribus matricis contineantur apparet in illis durities & tumor. In medio uero apparet mollities per quam diſtinguitur inter duos fœtus, ſed in mola uentoſa, fere ęquali apparet tumor & uniformis in omnibus partibus eius. Secundum, quia in mola uentoſa eſt leuitas cum dolore extẽſiuo, & interdum perforatiuo quæ non ſunt in uere prægnante. Tertium, mola uentoſa cum tumore notabili accidit in paruo tẽpore non ſic in prægnante. Quartum, tumor ille aliquando notabiliter creſcit aliquando decreſcit in paruo tempore non ſic in prꝫgnante.

Quintum, cum percutitur uenter ſonat ut tympanũ in mola uentoſa, non ſic in prægnante. Signa diſtinctiua inter ueram prægnationem & molam aquoſam, ſunt quinque. Primũ, quia in uera prægnatione ſunt tumor & durities in una parte determinata, ſcilicet ubi eſt fœtus, & ſi ſunt duo fœtus apparent in uentre duo tumores, & duæ durities diſtinctæ ſecundum locum. Sed in mola aquoſa eſt mollities, & tumor uniformis per totum. Secundum, quia uere prægnans non eſt multum diſcolorata, ſed habens molam aquoſam eſt ualde pallida cum mollitie quadam. Tertium, quia in mola aquoſa in motu & corporis reuolutione audit̄ ſonitus aquæ motæ, non autem ſic in prægnante. Quartum, quia in habẽte molam aquoſam eſt ſumen & pecten, undimiatum cum magna mollitie quod non eſt in uere prægnante. Quintũ, quia in habente molam aquoſam, aliquando egreditur humiditas aquoſa per uuluam, non ſic in prægnante. Signa uero diſtinctiua inter ueram prægnationem, & molã humoralem ſunt duo. Primum, quia in uera prægnatione ſunt tumor & durities in una parte determinata ubi eſt fœtus, aut in pluribus ſi plures ſint fœtus. Sed in habente molam humoralem eſt tumor cum mollitie uniformis per totam regionem matricis. Secundum, quia in mola humorali egrediuntur per

uuluam

uuluam humores diuerſi quandoq; mixti cum ſanguine, non ſic in prægnante, niſi cum uellet abortire. Signa uero diſtinctiua inter ſpecies molæ ſunt infraſcripta. Diſtinguitur ergo mola carnea uentoſa per ſigna quinq; . Primum, quia in mola carnea eſt durities fortis & tumor in una parte determinata, ubi eſt fruſtrum carnis, ſed in mola uentoſa eſt tumor & tenſio uniformis per totam regionem matricis abſque duritie in aliqua parte determinata. Secundum, quia tumor in mola carnea uniformiter augendo procedit, ſed in mola uẽtoſa nunc tumor ſubito decreſcit, nunc augetur notabiliter. Tertium, quia in uentoſa ſonat uenter ſicut tympanum cum percutitur, non ſic in carnea. Quartũ, quia accidit frequenter dolor extenſiuus & aliquando perforatiuus in uentoſa, non ſic in carnea. Quintum, quia adeſt leuitas in uentoſa, grauitas notabilis in carnea. Sed diſtingit̃ carnea ab aquoſa per quinque ſuperius poſita per quæ diſtinguitur uera prægnatio à mola aquoſa. Similiter diſtinguitur mola carnea ab humorali per duo ſigna ſupraſcripta, per quæ diſtinguitur uera prægnatio à mola humorali. Signa uero diſtinctiua inter molam aquoſam, & uentoſam ſunt quinque. Primum, quia in mola uentoſa eſt tumor notabilis, & tenſio quę facile non cedit comprimenti, non ſic in aquoſa. Secundum, quia utraque iacente ſupina in uentoſa eſt uniformis tẽſio per totum, ſed in aquoſa deprimunt̃ partes ſuminis, ſed inflantur ilia & latera. Tertium quia uentoſa aliquãdo notabiliter creſcit ſubito, aquoſa uero procedit augendo uniformiter. Quartũ, quia in uentoſa cum percutitur uenter auditur ſonus ſicut tympani. Sed in aquoſa auditur ſonitus aquæ in motu & reuolutione de latere ad latus. Quintum, quia in aquoſa apparet ſumen & pectẽ undimiatum cum mollitie : item humiditates aquoſæ egrediuntur per uuluam, non ſic in uentoſa. Signa uero diſtinctiua inter molam aquoſam, & humoralem, ſunt difficilia cum multum aſsimilentur, hoc tamen intereſt. Primum, quia in aquoſa apparet vndimia cum mollitie circa ſumen & pecten, non ſic in humorali. Secundum, quia in aquoſa interdum egreditur aquoſitas per vuluam, in humorali vero humores frequẽter ſanguini permixti. Tertium maior eſt palledo in aquoſa quam in humorali, & pedes, & crura magis vndimiata. Signa vero diſtinctiua inter ſpecies molæ, & ſpecies hydropiſis ſunt difficilia, cum mola aquoſa multum aſsimiletur aſciti, & mola vẽtoſa tympaniti. Signa tamen diſtinctiua ſunt tria. Primum, quia in ſpeciebus hydropiſis præceſſerunt nocumeuta hepatis, de quibus actum eſt ſuperius, ſed in mola præceſſerunt nocumenta matricis. Secundum, quia tam in mola aquoſa quam ventoſa, & etiam in humorali non eſt tumor, niſi in ſumine vel ab vmblico infra ſcilicet vbi continetur regio matricis, ſed in duabus ſpeciebus hydropiſis iam dictis, ſcilicet aſcite, & tympanite apparet tumor per totum ventrem à pectine vſque ad diaphragma. Tertium ſignum, quia in mola aquoſa egreditur frequenter aquoſitas per vuluam, non ſic in aſcite, & ex his poſſunt ſumi diſtinguentia inter veram prægnationem & ſpecies hidropiſis.

Prognoſtica. Primum, licet molæ ſecundum plurimum emittantur ante nonum menſem, aliquando tamen prolongantur vſq; ad tres, vel quatuor annos, aliquando vſque ad extremum vitæ quod maxime verificatur de carnea & ventoſa. Secundum, ſm plurimũ cum ſpecies molæ prolõgantur vltra nonũ menſem ſunt inſanabiles & frequẽter interimũt.

MVlieribus plerunq; accidit paſsio, ex qua prægnantium diſpoſitionis ſimilitudinem incurrunt : venter nanq; creſcit, & diſcoloratæ fiunt, & retinentur menſtrua, motus tamen, qui eſt in hac ægritudine, non eſt, vt motus infantis: immo quandoq: de ſuo mouetur loco, cum duriter tangitur. ad vltimum verò cum anguſtia & dolore, fruſtrum carnis informe, ac ſi pareret, emittit, plurimum verò ſolummodo ventoſitas, & humorum multitudo emittuntur: & deinde minuitur venter, & remouentur accidentia. poſtquam verò tempus præterierit, in quo ſcitur puerum debere moueri, ſi adeſſet: trochiſci de mirrha dãdi ſunt, & apozema de ſeminibus, & oleum de reſina ad bibẽdum: & peſſarium ex ruta, & mentaſtro, & alia peſſaria prædicta in capitulo de alleuiatione partus ſunt immittenda, doſes quoque de pilulis fœt. frequenter tribuendæ ſunt, cum hoc e nim cito euadent.

Hoc cap. diuidit̃ in tres partes. In prima ponit ſigna molæ. In ſecunda modum terminationis. In tertia, temporis inchoandi curam, & auxilia opportuna, ſecunda ibi. Ad vltimum vero, tertia ibi. Poſtquam vero tempus præterierit. In prima ponit quatuor ſigna dicens, quòd mulieribus aliquando accidit paſsio dicta mola in qua patientes aſsimilantur prægnantibus. Primo creſcit venter ſicut in prægnantibus cum res in vtero contenta paulatim augendo procedat. Secundo fiunt diſcoloratæ nocumento communicato ſtomacho, & hepati maxime propter retentionem menſtruorum. Tertio retinentur menſtrua propter clauſionem oris matricis, ſicut in prægnatione quæ clauſio fit a virtute, & eſt oppilatio attenuatoria. Quarto, quia contentum in matrice mouetur, ſed non ex ſe imo per compreſsionem, & in hoc differt a vera prægnatione, in qua fœtus ex ſe mouetur, etiam ad oppoſitas differentias. In ſecũda parte ponẽs modũ terminationis, dicit quod ad vltimũ. i. tranſactis quibuſdam mẽſib. cũ dolore & anguſtia, ac ſi pareret emittit fruſtrũ carnis, plu ries tñ emittit ſolã vẽtoſitatẽ, aut humorũ multitudinẽ, poſt quorũ emiſsionem venter minuit & ſedantur accidẽtia. Sed in tertia parte oſtendit tempus inchoãdi curam, & ponit remedia opportuna. Tempus aũt inchoandi curam eſt a quarto vel quinto menſe ſupra ſcilicet in eo tempore in quo fœtus deberet ſe mouere & non adeſt motus eius. Remedia autem ſunt quinque. Primum, trochiſci de mirrha ſunt dandi, ſicut dictum fuit in cap. de prouocatione menſtruorum ad mouendum ſang. ad orificia venarum menſtrualium, & ad ſtimulãdum expulſiuam matricis, vt aperiatur collum eius. Secundum eſt apozema. i. decoctio de ſeminibus de quo ſupra cap. de colica & eſt ad eandem intentionem, & ad diſſoluendas uentoſitates exiſtentes in matrice. Tertium eſt oleũ de cheiſim, ideſt de pentadactylo qui aliter dicitur cherua, cataputia maior, ſolſequia, hoc enim in potu ſumptum à tribus. 3. uſque ad. 4. ualde potens eſt ad extenuandum phlegma, & ad carminandum uentoſitatem. Quartum eſt peſſarium ex ruta & mentaſtro potens ad carminandum uentoſitatem, & alia peſſaria aquæ ſunt immitenda, quæ peſſaria perquire quarto huius capitulo de faciliando partum. Quintum & ultimũ auxilium ſunt pilulæ fœtidę frequẽter exhibendæ, cũ hoc enim quòd prouocant educunt cauſam antecedentem.

Cura molæ exigit ſex intentiones. Prima euacuat cauſam materialem eius. Secunda præparat ad ipſius molę eductionem. Tertia ipſam educit. Quarta alterat diſcraſiam matricis, quæ eſt cauſa generationis eius. Quinta corrigit accidentia. Sexta ordinat regimen ſex rerum. Prima intentio perficitur digerendo & euacuando. Digeſtiuum autem fit in mola carnea, & uentoſa, & humorali pendente ab humoribus craſsis inciſiuum, abſterſiuum, ſubtiliatiuum, & per uirtutem tertiam petens matricem, ſicut oxymel ſimplex, compoſitum, & ſcilliticum cum aqua artemiſiæ, & ſimilibus, & ex propriis eſt huiuſmodi. Recipe betonicæ, matricariæ, artemiſiæ, chamedryos, chamepityos, calamenthi, mentaſtri, pulegii, origani ana. M. 1. ſauinæ, phu, ideſt, ualerianæ, meu, leuiſtici, cyperi, calami, arom. ana drach. 1. bulliant in lib. 5. aquæ ad conſumptionem medietatis & coletur, quæ colatura ſyrupizetur cũ mellis lib. 2. aceti lib. s. & fiat ſyrupus longus pro duabus potionibus reliquum abbreuietur, quod deinde ſumatur cum aqua artemiſiæ, aut matricariæ, euacuatiuum uero ſit electarium indum, benedicta ſimplex, theodoricon, hieralogodion, pilulæ fœtidæ, & ſimilia. Si uero materia fuerit aquoſa, educatur cum ſucco ireos, & his quæ conueniunt in aſcite, de qua ſupra. Digeſtiua etiam ſunt illa quæ ſuperius poſita ſunt in aſcite, phlebotomia conuenit ſi in cauſa fuerit ſanguis, & fiat ex baſilica aut ex ſaphenis, ſi in cauſa fuerit retentio menſtruorum. Præparetur autem & molæ eductio iuxta ſecundam intentionẽ cum his quę mollificant, & collum matricis dilatãt, ex quibus ſunt fomenta, unctiones, ſemicupia, peſſaria, ſuffumigia, & ea quæ ſumuntur, mollificantia in quibus eſt ſedendum, & cũ quibus eſt fomentãdum, ſunt decoctio ex althæa,

fœnugræco,ſemine lini,anetho, ſeſamo, malua, branca urſina, & ſimilibus, & cum eiſdem eſt ſuffumigandum. his poſſunt addi in decoctione aliqua prouocantia, ſicut ſauina, ſemen iuniperi, & ſimilia, & peſſarium fiat ex cotto quod infundatur in unctione facta ex pinguedine gallinę,oleo liliorum alborum,ſeſamino,cui parum muſci addi poteſt.Et hæc maxime in carnea ſunt neceſſaria. Sed in uẽtoſa cum ſupraſcriptis ponantur ad bulliendum aliqua carminantia uentoſitatem,ſicut ariſt. rotun. & ſimilia, & in aquoſa aliqua educentia aquoſitatem,ſicut iris.& ſumat decoctionem lenientem & lubricantem factam ex capillis ueneris,paſſulis ſebeſten,dactylis,ficubus, ſemine altheæ, & artemiſiæ. Eductio autem molæ iuxta tertiam intentionem fiat cum his quæ ſtimulant expulſiuam, & faciunt collum matricis aperiri ſicut trochiſci de mirrha exhibiti cum aqua decoctionis iuniperi. item ſuffumigium infraſcriptum à Raſ.4. Alm. Recipe mirrherina,ideſt, galbani, genſu, ideſt, oppoponacis, ſulphuris ana drach.1. puluerizentur, & miſce cum felle uaccino, & fiant pilulæ quarum una poſt aliam ſuper prunis mittatur, & recipiatur fumus ad matricem cum emboto,& ſuffumigatio cum elleboro,& colocynthis eſt præſtans, & quæcunq; facilitant partum & educunt fœtum,& ſecundinam,ſunt ad hãc intentionem. Et ex præſtantibus quæ non fallunt eſt confectio huiuſmodi. Recipe mirrhę,caſtorei,ſtyracis ana drac.1. cinnam. ſauinæ ana.ʒ.s.conficiantur cum melle, cuius doſis ſint aurei duo cum uino,quod ſi mola fuerit aquoſa euacuetur cum diureticis,ſicut diacurcuma,dialacca.Et dentur medicinæ ſoluentes aquoſitatem, & in ſumma regatur regimine aſcitis,de qua ſupra. Si tamen poteſt educi aquoſitas per collum matricis illud eſt præſtantius, propterea illa uia tentanda eſt. & efficax ad illud eſt peſſarium factum ex farina gith,& ex mercuriali contrita. Si uero fuerit uentoſa regatur cum carminantibus uentoſitatem ex propriis,matrici,ſicut ariſt. rotun. potata & peſſarizata. Et ſicut peſſariũ Raſis in litera & oleum de cherua,de quo ſupra,potatum eſt efficax,& in ſumma regatur cura tympanitis. Si uero ſit humoralis præmiſsis uniuerſalibus euacuationibus,de quibus ſupra,tẽtetur eductio eius per collum matricis cum his quæ dicta ſunt & phlebotomia ſaphenarum. Quarta intentio alterat diſcraſiam matricis, quæ ſecundum plurimum eſt calida & ſicca cum contrariis bibitis epithemizatis,& peſſarizatis, & ex propriis frigidis eſt oleum de alchechengi. Quinta intentio corrigit accidentia ſecundum ipſorum exigentiam. Sexta intentio ordinat regimen ſex rerum in contrarium diſcraſię,& etiam ſm exigentiam intentionum quas intendimus perficere.

De anatomia ſiphac & mirach. Cap. 109.

QVia hic agitur de ægritudinibus mirach eius anatomia eſt præmittenda. Cum tres ſint uentres in humano corpore.Superior contentiuus membrorum animalium & eſt caput. Medius cõtentiuus membrorum ſpiritualium & eſt pectus. Inferius contentiuus membrorum naturalium,de cuius anatomia agẽdum eſt. Qui deſcriptiue eſt uas ſuperius,ad diaphragma,inferius,ad pecten terminatum, poſterius habens dorſum,anterius mirach ad continendum membra naturalia finaliter ordinatum. Superius.n.terminatur ad diaphragma quod diuidit naturalia à ſpiritualib. Inferius terminatur ad pecten quod continet membra generationis,quæ tamen inter membra naturalia computantur, habet poſterius dorſum,ſcilicet à.19.ſpondilium eius infra: anterius autem eſt mirach. Membra autẽ naturalia quæ continentur in hoc uaſe ſunt decem, ſcilicet zirbus, ſtomachus, inteſtina,meſenteriũ,hepar,ſplen,renes,matrix,ueſica,teſticuli,cum uaſis ſpermaticis in mulieribus,quia in uiris procedunt extra.Hic autem uenter habet partes anteriores & laterales & poſteriores. Anteriores ſunt quinque. Prima,eſt pars quæ cooperit malum granatum & os ſtomachi.Eſt autẽ malum granatum os chartilaginoſum figuram habens ſcutalem continuatum inferiori ex oſsibus thoracis quæ ſunt ſeptem,ordinatum ad tutandum os ſtomachi, & ut ſit medium inter thoracem & membra leuia, & dicitur epiglottis apud Auic.eo quod epiglotti aſsimiletur. Secunda pars cooperit fundum ſtomachi durãs prope umbilicum per duos aut tres digitos. Tertia eſt,umbilicus cum quo fœtus alligatur matrici in primo eſt una uena, quæ tranſit per gibbum hepatis ad uenam chylim, & continuatur cum orificio vnius ex uenis matricis mediante ſecundina,& per hanc fœtus nutritur ex ſanguine attracto à matrice ad gibbum hepatis eius. Non enim in eo ex chylo generatur ſanguis neque celebratur in eo prima digeſtio quæ fit in ſtomacho,propterea non ſunt in eo fœces quæ ſunt ſuperfluitates primæ digeſtionis. Sed fit in gibbo hepatis eius ſecunda digeſtio,nõ quidem dans formam ſanguini, ſed ſolum perficiens & ſeparans quædam ſuperflua. Eſt etiam in umbilico arteria una quę aſcendit ab arteria aorti cum eſt in principio ſpondilium alanis quæ continuatur cum orificio unius arteriæ terminatæ ad concauum matricis. Per quam defertur aer à concauo matricis ad cor fœtus ad ipſius euentationem. Non enim fœtus euentatur in utero per aerem inſpiratum ad pulmonem,propterea pulmo fœtus eſt rubeus,ſed albificatur cum exiuit ab utero per reſpirationem. Quarta,eſt pars quæ uocatur ſumẽ infra umbilicum per quatuor digitos,& eſt pars in qua uenæ quatuor terminantur ad cutim, per quas fœtus exiſtens in matrice emittunt aquoſitatem. Ideo apud Auicen. hę uenæ notiores ſunt in non natis quàm in perfectis in quibus fruſtrantur à tali operatione. Quinta, eſt pars quæ uocatur pecten in qua ſunt membra genitalia,partes uero laterales ſunt hypochondria & ilia, in hypochondrio dextro continetur hepar, in ſiniſtro uero ſplen,& ſub eis ſunt ilium dextrum & ſiniſtrum, & quibus reliqua membra naturalia continentur, partes uero componẽtes mirach ſunt quinq;, ſcilicet cutis pinguedo, panniculus carnoſus,octo lacerti uentris cũ chordis eorum, & panniculus neruoſus dictus ſiphac,& ab Aui.uocatur benteron. Auic.tamen per mirach aliquando intelligit aggregatum ex omnibus his quinq; particulis.Cutis facta eſt ad continendum & ſentiendum quæcunq; occurrentia. Poſtea ſequitur pinguedo,maior tamẽ in porco q̃ in homine, ordinata ad reflectendum calorem ut uigoretur digeſtio, & ad remolliendum fœces ut facilius expellantur. Poſtea eſt panniculus carnoſus qui non eſt nerueus ut alii,neque carnoſus ut muſculi.Muſculi autem ſunt octo. Primo ſunt duo longitudinales procedẽtes à clypeo oris ſtomachi uſq; ad oſſa pectinis ſm longum uentris,ideo apellati ſunt lõgitudinales, & iuuant ad attrahendum cũ uillis ſe elongando,& poſtea ſe contrahendo. Deinde ſunt ſuo tranſuerſales ſuperiores, unus à dextris,alter à ſiniſtris,& ambo oriuntur à ſuperioribus iuxta coſtas mẽdoſas, & deſinunt in chordas iuxta oſſa pectinis ſic quod dextri corda tẽdit ad ſiniſtrum inferius,& ſiniſtri ad dextrum,& per oppoſitum ſunt duo inferiores procedentes ad ſuperiora,quorum ortus eſt ab oſsibus pectinis & anchę, & deſinentia in chordas eſt ad locum ubi finiunt coſtæ,ita ut ſe crucient ſecundum angulos obliquos ad modum iſtius figuræ.χ.& ſunt ordinati ad retinendum.Vltimo ſunt latitudinales quorum fila procedunt per latum,unus dexter,alter ſiniſter,& ortus & aperientia eorum eſt magis iuxta dorſum uerſus ſuperius,& iſti cum longitudinalibus ſe interſecãt ad angulos rectos,& ſunt ordinati ad expellẽdum, quapropter eius ſitus eſt magis ſuperius quàm inferius cum magis ordinentur ad expulſionem per inferiora,quàm per ſuperiora,& propter eandem cauſam tranſuerſales ſuperiores ſunt fortiores & craſsiores,cum magis ſunt ordinati ad retinẽdum ne quid egrediatur per inferius.Vltimo ſequitur ſiphac pãniculus,duriſsimus & ſubtiliſsimus,hic factus fuit ut prohiberet ne muſculi comprimerent membra intrinſeca,& ut ea contineret. Propter quod factus fuit nerueus & nõ oſſeus,ut poſſet conſtringi & dilatari ſm exigentiam,& fuit ſubtilis ne aggrauaret,& durus ne faciliter rumperetur. Nam ex eius fractura accidit paſsio,quæ dicit̃ crepatura ſiue hernia, de qua Raſis in cap. Intumeſcit enim mirach cum rumpitur hoc ſiphac. Sunt etiam eius alia dua iuuamenta apud Auic.in capitulo de anatomia ſtomachi. Vnum ut per curationem eius cum adiutorio diaphragmatis cum quo alligatur expellat, quod in ſtomacho, inteſtinis & in matrice continetur. Aliud iuuamentum eſt ut alliget inteſtina dorſo mediãtibus panniculis meſenterii ab ipſo ortum habentibus,& ut ab ipſo oriantur omnes panniculi membrorum in ipſo contentorum,& quinta utilitas apud Galenum quinto de iuuamentis

membrorum

membrorum est,quod prohibet intestina à ruptura quando inflantur. Potest autem uenter pati omne genus ægritudinis. Sed nihil habet proprium quod ex anatomia depẽdeat, nisi solutionem continui & tumorem præter naturam. Cum enim soluitur uenter solutione penetrante utrunq; aliquando egreditur zirbus, & opus est ut quicquid ab aere alteratum est ligetur prope uulnus ligatura forti, & supra ligaturam scindatur & abiiciatur & retromittatur, & fila ligaturæ exterius dimittantur,ut facta consolidatione post nouẽ dies uel decem,possit filum extrahi. Si autem egreditur intestinum retromittatur quàm citius fieri potest. Quod si tumor ingressum impediret fomentetur aqua decoctionis rerũ carminantium uentositatem donec detumescat & retromittatur. Et si medicinæ non sufficiunt ad detumefaciendum ipsum,paulatim stringatur iuxta foramen ut aliquid unctuositatis ingrediatur per partem,cum non possit totum simul ingredi. His autem non sufficiẽtibus uulnus dilatetur cum instrumento aliqualiter curuo ex una tantum parte incidente & intromittatur.Quod si intestinum esset incisum & sit de crassis, suatur sutura pelliparioṙum. Si uero de subtilibus suatur similiter, sed postea inuoluatur cum intestino alicuius animalis circum consuto,ut sutionẽ intestini debite conseruet, cuius quantitas sit adæquata quantitati primi intestini,postea intromittatur dimissis extra filorum capitibus, cũ quibus sutio facta est, ut post consolidationem possint extrahi,& uulnus extrinsecum suatur modo Auic. Primo apprehendendum cum acu totum mirach ex una parte, ex altera parte totum mirach præter siphac,& in secundo puncto econuerso apprehẽdatur totum mirach, ex altero latere primo totum mirach præter siphac,& fiant puncta stricta distantia per medium digitum, postea cum puncta sunt facta omnia stringantur, sic enim coniungetur siphac neruosum cum mirach carnoso & fiet consolidatio. in tumore autem asciticо dictum fuit superius qualiter debeat fieri sectio in capit. de hydropisi sed in tumore apostemoso caueatur ne apostema rumpatur interius. quapropter apostemate exeunte pro funde scindatur ante maturationem. Didimi autem sunt panniculi neruosi orientes ex siphac iuxta utrunq; inguen stricti superius, sed inferius dilatantur circundantes testiculos, & per utrunque didimum ingrediuntur uasa spermatica,de quibus supra,deferentia spiritum animalem, uitalem, & naturalem, & sanguinem conuertendum in sperma, finis itaque didimorum est suspendere testiculos,testiculos continere atque custodire simul cum uasis spermaticis, & possunt pati omne genus ægritudinis: & præcipue patiuntur dilatationem aut rupturam ægritudinem sibi propriam, per quam ea quę in uentre continentur descendunt in oscheum, quæ passio dicitur hernia,de qua Rasis facit hoc capitulum, licet in hoc etiam agat de eminentia siue augmento mirach quod ab Auic.appellatur augmentum umbilici.

De eminentia & ruptura. Cap. 110.

PRo notitia huius dispositionis est sciendum,quod augmentum umbilici apud Auic.est tumor siue eminentia accidens umbilico aut partibus adiacentibus, scilicet sumini, pectini, iliis aut hypochondriis propter aliquid præternaturaliter contentum inter partes mirach. Dicitur autẽ augmentum umbilici eo quod frequentius accidat umbilico propter foramen naturalem ibidem existens, de quo supra in anatomia. Augmentum autem inguinis est tumor similiter accidens inguini, si non communicatus fuerit bursæ testiculorum. Si uero cõicatus fuerit dicitur ramex siue hernia. Sed Rasis has dispositiones sub eminẽtia & ruptura cõprehendit.Sic.n.intitulauit hoc capitulum.Sed agamus primo de augmento umbilici & inguinis.Deinde de ramice siue hernia. Est ergo eminentia umbilici & similiter inguinis septiplex scilicet apostemosa,carnosa, uentosa, aquosa, sanguinea,zirbalis & intestinalis. Apostemosa est propter apostema calidum uel frigidum,durum aut molle.Carnosa pendet à carne nata inter partes mirach,sicut aliquando ex ulceribus ibidem factis in quibus excrescit caro.Ventosa pendet à uentositate cõtenta inter partes mirach,siue sit ibidem genita,siue illuc deriuata ab hepate uel à concauitate uentris sicut aliquando accidit in tympanite, aut propter rupturam siphac aut sine ruptura. Aquosa uero pendet ab aqua ad partes mirach sm plurimum deriuata. Sanguinea uero pendet ab emborismate inter partes mirach facto propter rupturã uenæ aut arteriæ,& sanguis egrediens ibidem retentus facit illas partes intumere. Zirbalis fit à zirbo ibi cõtento. Sicut intestinalis ab intestino ibidẽ inter partes mirach contento, quæ duæ eminentiæ si fiant ex directo umbilici aut suminis, aut in inguine possunt fieri per rupturam siphac,& per dilatationem eius absq; ruptura,cum in his tribus locis sint meatus naturales ut patuit ex anatõmia. In reliquis autem partibus non credo has duas posse fieri absq; ruptura. Reliquas autem quinque species credo in quibuscunq; partibus posse fieri absq; ruptura siphac. Harum autem eminẽtiarum, quędam sunt nouæ, quædam antiquę: quædam magnæ, quædam paruæ: quædam in pueritia, quædam in aliis ætatibus: quædam in habente complexionem bonam cnm bonitate humorum,quædam econtrario. Species autem herniarum, quæ aliter dicuntur ramices sunt octo, scilicet uentosa, aquosa, saniosa,carnosa,uaricosa, zirbalis, & intestinalis, & apostemosa.Ventosa,aquosa,& saniosa,fiunt ex uento phlegmate, aqua,aut sanie per didimum ad testiculos delata,cum ruptura,aut sine ruptura. Sed carnosa ex carne aut adipe intra didimum genita, siue sit adhærens & inuiscata cum testiculo, siue cum didimo,aut cum utroq;.Varicosa autem fit ex dilatatione uenarum & incrassatione quæ descendunt ad testiculos,aliquando ex incrassatione uenarum ipsius oschei. Zirbalis uero fit ex descensu zirbi per didimum. Sicut intestinalis fit ex descensu intestinorum,quod secundum plurimum est monoculus,quoniam est minus cæteris mesenterio alligatus. Et hæc est quandoque cum ruptura didimi,quãdoque ex sola apertione absq; ruptura.& frequentius accidit in uiris q̃ in mulieribus,maxime ex hac causa,quia mulieres non habent didimos ordinatos ad continendũ & suspendendum testiculos,cum testiculi sui non procedant extra sicut in uiris.Et ex his infertur quod hernia accidẽs mulieribus zirbalis aut intestinalis,est semper ex ruptura siphac cum non sit ibi meatus naturalis per cuius apertionem possint descendere. Species herniarũ similiter distingui possunt penes quãtitatẽ, tempus,ętatem & complexionem,sicut statim dictum fuit de eminentiis mirach & inguinis.

Causæ coniunctæ eminentiarum & herniarum ex iam dictis sunt manifestæ. Causæ autem primitiuæ sunt casus,percussio,offensio,saltus,cantus,risus,tussis,sternutatio, & omnis fortis motus, conatus, & expresio & multoties sequuntur prægnationem, molam, & hydropisim propter fortem extensionem mirach,& aliquando accidit his qui fune tormentantur, aut super quorum uentrem cadit equus aut alia res grauis. Causæ uero antecedentes corporeæ ex sæpe dictis possunt esse manifestæ.

Signa apostemosa cognoscũtur per signa communia apostematum,scilicet tumorem,duritiem,grauitatem,dolorem, & quia paulatim augendo procedit, sed à quo humore pendeat cognoscitur ex colore, specie doloris, uelocitate aut tarditate augmenti,& cæteris quæ consignant,scilicet complexione, habitudine,ætate,tempore anni,regimine præcedente & similibus, quæ sæpe dicta sunt, carnosa uero cognoscitur ex tumore cum duritie sine dolore qui tumor non augetur neque minuitur. Sed uentosa cognoscitur ex leuitate cum tensione æquali, & quia subito facta est, & sonat cum percutitur, & est cum claritate quadam, & aliquando cum dolore, sed aquosa cognoscitur ex mollitie cum grauitate & fit paulatim. Sanguinea uero siue emborisma cognoscitur, quia subito uel in paruo tempore facta est,& est mollities cum caliditate quadam, & aliquando propter multitudinem sanguinis extendentis apparet durities potius sequens tensionem quàm naturam humoris. Et quandoque sentitur pulsatio sicut arteriæ & color tendit in fuscum, & premendo retrocedit aliquando & non premendo reuertitur sicut ruptura. Sed zirbalis & intestinalis cognoscuntur, quia homine iacente supino per compresionem recedunt zirbo & intestino interius redeunte. Sed cum homo erigitur iterum redeunt. Differt tamẽ zirbalis ab intestinali,quia zirbalis est mollior & sine rugitu intromittitur,& est secundum plurimum minor. Intestinalis autem in his tribus se ha-

bet econtra.Herniȩ uero diſtinguuntur ab eminentiis inguina, quia ſunt cum tumore oſchei,eminentiæ uero non. Sed ſigna aquoſæ & uentoſæ ſunt ſimilia his quæ in eminentia aquoſa & uentoſa dicta ſunt. Sanioſa uero licet ſit ſimilis aquoſæ differt tamen ab ea per opacitatem quandam quæ nõ eſt in aquoſa,& quia ſanioſæ præceſſerunt ulcera aut ruptura apoſtematis.Carnoſa cognoſcitur per tactum carnis duræ adhærentis teſticulo,aut burſæ,aut utriuſque licet aliquando ſit mollior ſicut adipoſa, & non poteſt intromitti ſicut zirbus aut inteſtinum de quibus ſtatim. Varicoſa uero cognoſcitur,quia ſentiuntur uenȩ craſſæ tortuoſȩ ab inguine uſque ad teſticulum,licet aliquando ſentiatur in oſcheo, & in his duabus teſticulus eiuſdem partis magis pendet q̃ teſticulus partis oppoſitæ. Zirbalis autem & inteſtinalis cognoſcuntur, quia deliteſcunt per compreſsionem zirbo & inteſtino in uentrem redeunte. Sed zirbus facilius & ſine rugitu intromittitur,inteſtinalis difficilius & cum rugitu,imo aliquãdo non poteſt intromitti cum eſt inteſtinum plenum ſtercoribus duris.Et aliquando difficilius intromittitur quàm inteſtinum uacuum à ſtercoribus,& tunc ſequitur colica & uomitus ſtercorum & mors.Item zirbalis eſt minor & mollior & cum nullo aut paruo dolore.Quod autẽ proueniat à ſciſſura ſiphac,cognoſcitur quia ſubito accidunt & ſunt cum dolore,& præceſſerunt cauſæ primitiuæ aut corporeæ uiolenter exprimentes quæ in uentre continentur,& regimen præcedens,& tempus anni fuit exiccatiuum.Sed econtra omnino non ſunt ſigna dilatationis abſque ſciſſura.

Prognoſtica.Primum.Eminentiæ & herniæ uentoſæ, aquoſæ,& ſanioſæ, facile curantur, licet poſt curationẽ quandoque redeant.Secundum.Eminentiȩ & herniȩ zirbales & inteſtinales, quando ſunt ex dilatatione abſque ruptura,ualde facilius curantur quàm quãdo ſunt cum fractura,ita quod aliquando magnæ & in ætate adulta & antiquæ curãtur.Sed quæ ſunt cum ſciſſura minime,imo non curantur cum medicinis niſi paruæ non antiquatæ & in ætate pueritiȩ. Reliquȩ uero pro curatione exigunt operationem manualem. Tertium.Eminentia quȩ eſt emboriſma difficillime ſanatur, & exigit medicum expertum.Quartũ. Cura herniæ carnoſæ & uaricoſæ difficillima eſt aut impoſsibilis.Quintũ.Herniȩ cũ prolongantur nocent teſticulis interdum ipſos corrũpẽtes.

CVm aliquis in mirach uentris habuerit eminentiam quæ, cum ſupinus iacuerit, & cum leuiter digitis locus compreſſus fuerit; remouetur: & cum ſederit redibit; paßio adeſt, quæ ruptura dicitur.

Diuiditur hoc cap.in partes duas.In prima agit de eminẽtia mirach & inguinis zirbali & inteſtinali, quia ſolum de his duabus determinat.In ſecunda agit de hernia quam appellat rupturam.Secunda ibi.Ruptura autẽ.Prima in duas. In prima ponit ſigna.In ſecunda curam. ſecunda ibi. Qui hoc itaque patitur. In prima dicit, quando aliquis in mirach uentris eminentiam habuerit, quæ cum ſupinus iacuerit, & locus eminens digito compreſſus fuerit remouetur, & cum ſedet redibit, paſsio adeſt quæ ruptura dicitur, eminentiam enim huiuſmodi rupturam appellat eo quòd frequẽter ſequitur rupturam ſiue ſciſſuram ſiphac.

SCHOLION

Conſpicuus in ſcroto,aut inguine tumor eſt ramex, ſiue hernia: ille qui in exercitiis itinere, ſpiritus retentione, aliiſque occaſionibus maior, quàm prius euadit. compreſſus tardè quidem recurrit: celeriter autem rurſus deuoluitur.

Qui † hoc itaque patitur, ſibi cauere debet,ne poſt comeſtionem moueatur, neque comedat fabas: & hoc præcipue neque phaſeolos, neque lentes,neque olera, neque aliquem cibum inflatiuum. ſtudere etiam debet, ut eius uenter ſemper ſit mollis: hoc nanque regimine poßibile eſt ipſum euadere dolorem. loco præterea aliquod ſuperponendum eſt obſtaculum,& ſtringendum, & proprie cum ſe mouere uoluerit. craſſus quoque ſi fuerit, & uentrem habuerit grauem; non debet uti motu,niſi uenter prius ſub umbilicum ampla cingatur faſcia. emplaſtrum ad rupturam. Rec. gallarum cupreßi, partes duas, mirrhæ, ciperi, ſampſuci, gallarum, acatiæ, olibani, gummi arabici omnium ana partem unam gummæ prius in uino ſoluantur, & aggregentur cum eis reliqua,& ſuper rupturam ægro ſupino iacente ponatur, & ſtringatur locus, & non ſoluatur uſque ad tres uel ſeptem dies. poſtea ægro ſupino iacente ſoluatur, & illo eiecto de eodem emplaſtro ſuperponatur; ex hoc enim prohibetur ampliari.

Hic curat hanc eminentiam quinque aliis. Primum eſt regimen ſex rerum quo cauetur ne poſt cibum moueatur, motus enim ſimul cum cibo comprimente facit inteſtina & zirbum egredi.uitet etiam uentoſa ſicut proprie ſunt fabæ. itẽ reliqua difficilis digeſtionis & habentia humidum uentoſabile ſicut reliqua legumina,herbæ,& ſimilia.Secundum eſt, quod teneat uentrem lenem,ne uentoſitates & ſtercora retenta rupturam augeant,hoc nanque regimine poſsibile eſt euadere dolorem,qui ſequitur rupturam & extenſionem ab inteſtinis ex zirbo egredientibus.Tertium,rupturæ ſuperponatur aliquod obſtaculum ſicut plumaceolus qui cum ligatura debite ſtringatur, & maxime hoc neceſſarium cum ſe mouere uoluerit. Quartum,ſi craſſus fuerit ſecundum compoſitionem,& uentrem habuerit grauem propter inteſtina craſſa & plena ſtercoribus nullo pacto moueatur,niſi uenter ſub umbilico uſque ad pectinem ampla ſtringatur faſcia ad ſuſtẽtandum uentrem,ne rupturam faciat aut augeat. Quintum, emplaſtrum hoc ſuperponatur eminentiæ, zirbo & inteſtinis intus repoſitis.℞.nucum cupreſsi partes.2. quæ ſunt calidæ & ſic.& ſtipt.mirrhæ, ciperi, ſamp.calidorum & ſiccorum,gallarum acatiæ,quæ ſunt frigida,& ſic. ſtiptica, olibani,gummi arab.ana partem.1.gummæ,ſcilicet mirrha, thus, gummi ara. prius in uino, ſcilicet ſtiptico diſſoluantur, & cum eis reliqua miſceantur,& fiat unguentum tenax, & ſuper loco ponatur ægro iacente ſupino,& remutetur de tertio in tertium, ſic ut unguentum bene adhæreat.Si æger bene ſe habuerit expectet uſque ad ſeptem, omnis enim motus eſt aptus nocere, & quando remouetur fiat cum omni modeſtia ne partes ſemiincarnatæ diſcontinuentur & aliud ſuperponatur de eodem augmento, & ſic omnis mutatio fiat cum omni modeſtia poſsibili. Ruptura autem. In parte præſenti agit de hernia.Et primo enumerat ſpecies herniæ, de quibus acturus eſt. Secundo de ipſis proſequitur. ſecunda ibi. Si uero propter inteſtina deſcenſum.In prima parte dicit,ꝙ pellis teſticulorum augmentatur ruptura,id eſt propter rupturam factam per uentoſitatem,aut propter aquam quæ in oſcheo ſiue pelle teſticulorum congregatur,aut quia inteſtina deſcendunt ad burſam teſticulorum,& ſic tantummodo agit de tribus ſpeciebus herniæ.

SCHOLIA.

Qui hoc ita patitur] impendentem prohibet morbum. Rec. gallarum cupreſſi] præſentemque ſanat.

Ruptura autem teſticulorum pelliculæ oſchei augmentatur. quod fit, aut propter uentoſitatem,ant propter aquã quæ ibi congregatur,aut quia inteſtina deſcendunt ad locũ illum. Si uero propter inteſtinorum deſcenſum contingat, erit grauis & doloroſus, & ſentit dolorem cum tangitur. Taliter itaque patiens ſicut prædiximus regendus eſt.Et emplaſtrum prædictum ſuperponendum eſt.Et locus ligatura aßidue ſtringendus eſt. Ruptura enim cum ſtringitur dilatatur & augmentatur ſemper.

Proſequitur de tribus ſpeciebus herniæ, & primo de ea quæ eſt propter deſcenſum inteſtini.In ſecũda de ea quæ eſt propter aquoſitatẽ. In tertia de ea quæ eſt propter uentoſitatem.ſecunda ibi.Si autem cauſa aquæ.tertia ibi.Cum autẽ hæc ægritudo.In prima parte curans herniam ex deſcenſu inteſtini,dicit primo quod æger ſentiet grauitatem notabilem & dolorem in oſcheo & in inguine,& maxime cũ tangitur. ſecundo dicit,quod inteſtinum ſiue zirbus qui deſcendit eſt reducẽdus ad locum ſuum,& emplaſtrum ſupraſcriptum eſt ſuperponendũ,& locus cũ ligatura debite ſtringẽdus,ut iterũ nõ deſcendat.Ligatura.n.inter oĩa maxime ꝓhibet deſcẽſum ĩteſtini & foraminis dilatationẽ,& ſi omittat̃ ligatura et debita compreſsio cũ plumaceolo foramẽ ſemper augetur.

Si

Si autem causa aquæ fiat, locus apparet lucidus & tensus. huic itaque confert epithemari epithemate quod in cap. de hydropisi nominauimus. aqua uero in hac ægritudine plurimum petit inferiora & fluit inde, unde æger per aliquod tẽpus sanus efficitur, sed postea redit ægritudo. Postquã ergo aqua fluxerit, curatus est æger ex cauterio & medicamẽto acuto. Ex hoc.n. prorsus curabitur nec redibit ægritudo, de hoc tamen loqui plus est quàm hic noster exigat liber.

In parte ista curans herniam aquosam. Dicit primo quòd si aqua descendit locus apparet turbidus, idest, non ita clarus sicut quando uentositas ibi continetur. Et est locus ille, scilicet bursa testiculorum tensa, idest, tumida, est tamen tumor ille cum mollitie, sed in uentosa cum duritie propter tensionem. Secundo dicit, quod huic confert epithima superius positum pro cura hydropisis ascitis. Tertio dicit, quòd aqua huiusmodi descendens ad bursam testiculorum, aliquando egreditur, scilicet resudando, aut quia forte auxiliis opportunis resoluitur, aut aliter educitur, sed postea redit noua aqua in partibus superioribus congregata, & ad bursam testiculorum iterum deriuata, & hoc fiet multoties, nisi subueniatur cum cauterio, scilicet actuali, aut medicamine acuto, idest, cauterio potentiali apponẽdo in inguine super loco trãsitus aquositatis ad bursam testiculorum, & etiam subueniendo reliquis auxiliis prohibentibus prædictæ aquæ congregationem de quibus in cura agetur. De hac tamen operatione manuali loqui non pertinet ad hunc librum, sed magis pertinet ad septimum huius ubi agitur de chirurgia.

SCHOLION

Aquosi ramicis præter notas dictas tumor est dolore uacans firmus: ac stabilis in scroto quacunque tandem occasionem non euanescens: sed in iis qui continent modicum, cedens humorem: in illis, qui copiosum habent, nõ itẽ.

Cum autem hæc ægritudo uentositatis causa contitgat locus fricandus est, & ex oleo sambacino in quo castoreum & euphorbium dissoluta fuerint inungendus, & ex eodem intus in uirgam guttatim distillandum est.

In hac parte ultima curans herniam uentosam dicit primo ꝙ locus fricandus est cum oleo sambacino, idest, sesamino, exempli gratia ℥.1. in quo castorei & euphor. ana. ʒ.1. dissoluta fuerit, & ex hoc medicamine aliquid in uirga guttatim est instillandum hoc enim medicamen taliter ungendo locũ tumentem applicitum, & in foramine uirgæ instillatum plurimum iuuat in resolutione uentositatis.

Cura eminentiæ apostemosæ perficitur sicut cura reliquorum apostematũ. Nihil enim habet proprium nisi quia oportet apostema cũ est profundum ante perfectam maturationẽ scindere, ne forte rumpatur interius. Similiter hernia apostemosa quæ est apost. bursæ testiculorum eodem modo curatur sicut reliqua apostema. Verum cauendum est, ne huiusmodi membra putrefiant, sunt enim ad putredinem paratissima, & suppositoria cõferunt trahendo materiam ad anum, & repercutiendo appropriatur chimolea cum aceto, & in resoluendo appropriatur farina fabarum & aqua caulium, & in sedando dolorem folia hyoscyami summe ualent in causa cal. & in causa frigida ponatur farina fabarum cum fœnug. & cymini. Et si maturentur fiat sectio longe ab ano, & à commissura & ligatura fiat cum brachiali tenente bursam cum testiculis suspensam, & ęger supinus iaceat culo eleuato. Carnosa uero siue sit in inguine, siue in mirach curatione non indiget nisi lædat quod raro est, quòd si lædat auferenda est caro addita sectione aut cauterio actuali uel potentiali, & auferatur ita profunde, aut cum administrabitur cicatrizatiuum sit adhuc diminuta ab eo quod est secundum naturam, nam cicatrizatiuum addit in carnem. Cura herniæ carneæ ponetur infra. Cura autem aquosæ & uentosæ, siue fuerit eminentia, siue hernia exigit duplex regimen. Primum debetur causæ antecedenti. Secundum uero causæ coniunctæ. Primum exigit tres intentiones. Prima est euacuatio materiæ ex qua generatur uentositas, scilicet phlegmatis aut melanc. item euacuatio aquositat. Secũda est, confortatio hepatis, stomachi, & membrorum naturalium per quorũ defectum hęc superflua multiplicantur cum quibus autem hæc intentio compleatur, potest esse manifestum ex cap. de hydropi. Tertia autem intentio est regimen sex rerum, de quo Ras. agit in textu. Sit enim prohibitum generationis aquositatis & uentositatis, sed de hoc dictum est opportune in capitulo de hydropisi. Secundum uero regimen quod debetur causæ coniunctæ duas intentiones habet. Prima est eductio aquositatis & uentositatis in loco contentæ, & secunda est prehibitione in eodem loco eadem materia congregetur. Prima intentio iuxta posse compleatur cum resolutiuis ex propriis mirabilibus ad resolutionem cuiuscunq; materiæ existentis in bursa testiculorum ac in ipsis testiculis siue apostemantis, siue non est farina fabarum, aut fabæ ipsæ confractæ & mundatæ à corticibus exterioribus, deinde coctæ in aqua, & postea pistatæ in mortario addẽdo olei rosacei, aceti, ana, quantum sufficit & tandem super loco cum decenti ligatura applicitę, ita ut bursa & testiculi non stent suspensi nec pendentes, sed subleuati. Et his non sufficientibus potes addere pro resolutione uentositatis, puluerem cymini præparati & baccarum lauri, aut parum emplastri de baccis lauri præcipue quando non est mala complexio calida. Sed in hernia aquosa potest suprascriptis addi parum emplastri superius positi in cura hydropisis ascitis, sed fortiora sunt uitrum & piper. In uentosa uero optime conueniunt oleum de spica, oleum de costo, oleũ rutaceum, cyminum, baccæ lauri, & calamenthum. Aliquando uero pro extractione aqua opus est aperire bursam, illud apud Albucasim non conceditur in uentosa. Quod si aqua fuerit in bursa, & non in chist contenta aperiatur cum sagittella in parte inferiori distanter à commissura & extrahatur, & locus consolidetur & medicamen constrictiuum super inguine ponatur cum plumaceolo stringendo ne iteretur, & si iterum redeat iteratio sic fiat. Quando autem aqua fuerit conclusa in folliculo ducatur per didimum supra os pectinis, & à parte uentris minister digito fortiter comprimat, ut non egrediatur uentrem, & similiter operator stringat à parte bursæ, ut non descendat in bursam, & cum phlebotomo penetret usque ad aquam, & ipsam extrahat ex foramine cum tenta aliqualiter dilatato post accipiat parum arsenici sublimati, utputa sicut medium granum frumenti, kystim cauterizet, deinde educta escara consolidetur. Secunda autem intentio, scilicet prohibitio aggregationis aquæ perficitur extrahendo aquam, sicut nuper dictum est, hoc enim regimine aqua extrahitur & prohibetur alterius reaggregatio. Alii tamen cauterio actuali aut potentiali penetrant, usque ad didimum & ipsum cauterizant. Credo tamen istas operationes esse secundum plurimum pluris nocumenti quàm iuuamenti, quia aut totus didimus cauterizatur aut non, si non, aqua iterum descendit per partem non cauterizatam. Si uero totus cauterizatur, necesse est testiculum corrumpi & extrahi. Quapropter credo eligibilius esse, ut his operationibus omissis quæ non sunt absque periculo, si aqua descendit, extrahatur modis suprascriptis cum medicinis resoluentibus aut cum perforatione, quæ aqua iterum descendente iteretur, sic enim æger dies suos salubriter finiet, & eodem modo procedatur in saniosa. Hernia sanguinea siue emborisma si sequatur fracturam arteriæ quæ sit notabilis difficulter recipiet curam. Primo ergo tenetur curatio cum appositione unguenti stiptici & debita compresions cum plumaceolo sicut fit in ruptura, nec mutetur nisi de quinto in quintum aut etiam tardius. Quod si hoc non suffecerit arteria in duabus partibus discooperiatur & ligetur, & in medio ubi est ruptura scindatur & extrema notabiliter cauterizentur & conseruetur escara quartum est posibile, tandem remota escara quantum natura expellit consolidetur. Cura herniæ carnosæ difficillima est. Si tamen cum instantia fueris requisitus, præmissis uniuersalibus scilicet phlebotomia, uentris solutione secundum exigentiam, & ordinata diæta conueniente, quæ tempore operationum manualium de quibus infra, sit tenuis decliuis ad frigidum, primo experire in carnosa dura medicinis mollificantibus, postea resoluentibus secũdum ordinem institutum in cura apostematum duorum sed in intentione resolutionis semper medicinæ resoluentes sint admixtæ farinæ fabarum aut earum substantiæ, & aceto ad penetrationem, resolutionem & mollificationem, hæ enim medicinæ nunc mollificantes, uunc resoluentes in

longitudine dierum carnẽ extenuant,ſit tamen longior uſus
extenuantium quàm mollificantium,imo poſt initium curæ,
in quo licet uti mollificantibus ſit fere continuus uſus exte-
nuantium & ſoluentium. Si uero caro ſit mollis adipoſa ſo-
lum cum reſoluentibus & fortiter exſiccantibus proceden-
dum eſt,ſed in uaricoſa frequenti phlebotomia baſilicæ eiuſ
dem lateris utendum eſt,& procuretur fluxus ſanguinis hæ-
morrhoidalis præcipue,ſi fuerit conſuetus,ſed medicinæ lo-
cales ſint ſtipticæ,in quibus ſit acetum & applicetur cũ bona
ſtrictura,& burſę & teſticulorum ſubleuatione,his enim mo
dis frequenter curatur ſine operatione manuali.Sed opera-
tio manualis,primo prognoſticato periculo & rei difficulta
te ſecundum Albucaſim hoc modo perficienda eſt,poſtq̃ fue
ris multis precibus infeſtatus. Scinde oſcheum ſufficienter
in ea parte ubi eſt caro uel uarix,& impoſitis ſtuellis cum al
bumine oui ad ſanguinis reſtrictionem & uulneris dilatatio
nem,nil aliud prima die opereris,ſed ſecunda die tenta ſepa
ra carnem a teſticulo & à partibus quibus alligata eſt,nõ læ-
dendo teſticulum & ea incide. Si uero non ſit poſsibile &
teſticulus totus forte ſit corruptus aut zephiratus uel cance-
ratus liga ſuperius didimum,uel ſue, poſtea cauteriza & to-
tum extrahe poſtea uulnus ſue,hæc tamẽ operatio ex ſequen
tibus fiat manifeſtior. Si uero fuerit uarix liga eam in parte
ſuperiori & inferiori utrobiq; ſecando uenam proprie liga-
turas & inter medium extrahe,deinde uulnus ſue.

Cura eminentię & hernię zirbalis & inteſtinalis fit dupli
citer,uno modo cum medicinis,alio modo cum operatione
manuali.Curatio cum medicinis aut ſaltem præſeruatio ha-
bet quatuor intentiones . Prima euacuat . Secunda zirbum
& inteſtina in uentrem reducit.Tertia ſtringit & cõſolidat.
Quarta ordinat regimen ſex rerum. Prima euacuat phleg-
mata & aquoſitatem, fœces, & quæcunq; poſſent rupturam
facere aut fouere cum medicinis ſolutiuis, non tamen præ-
ter modum exoluentibus,in quibus ponatur aliquid derelin
quens ueſtigium conſtrictionis,ſicut mirobolani citrini,che
buli indi,hæc ſolutiua ex ſæpe dictis poſſunt eſſe manifeſta.

Secunda intentio perficitur,quando difficilis eſt intromiſ-
ſio,quia forte inteſtina quæ deſcenderunt ſunt plena fęcibus
duris. Primo clyſterizando ægrum cum lenientibus & mol-
lificantibus & fomentando particulam cum eiſdem & ex eiſ
dem faciendo balneum in quo iaceat,deinde ægro iacẽte ſu-
pino altius tamen cum parte poſteriori quàm cum anteriori
& cruribus contractis, ſed dilatatis, ſtringendo inteſtinum
prope foramen à quo egreſſum & paulatim, ſicut ſtringitur
implendo ad intra uentrem per partem poſt partem, donec
totum ingrediatur,maximus enim error eſt , uelle totum ſi-
mul implere. Et poſt intromiſsionem procuretur tertia in-
tentio. Primo fomentando locum cum aqua, uino, & ace-
to decoctionis gallarum,nucum cupreſsi & aluminis . Dein
de apponatur emplaſtrum in loco in quo apparebat eminen
tia extenſum ſuper corio in modum ſcuti,quod cum bracha-
li aut proportionali ipſi debite ſtringatur, & mutetur de no
uem diebus in nouem dies,& cum mutatur ęger ſtet ſupinus
& amoueatur cum omni modeſtia,ne partes continuatæ diſ-
continuentur & teneantur digiti deſuper,donec brachale li
getur. Inſtrumenta autem cum quibus fit huiuſmodi conſtri
ctio triplicia ſunt. Quædam enim fiũt ex petia,aut fuſtagno
in cõmuni forma.Sed hæc non ſunt conuenientia,quia ſi ſtri
ctæ illaqueentur dolorem inferunt abradendo carnem.Si ue
ro parum ſtringantur inteſtinum egreditur. Niſi forte æger
uellet per lõgum tempus quieſcere in lecto & ſtare ſupinus,
in hoc caſu eſſet ſatis commoda,& ſi excoriarent aliquã par-
tem ponatur ibi unguẽtum de ceruſſa bene coctum. Sed ubi
non poſſet aut uellet quieſcere ſtringat locus cum brachali
de ferro aut de ligno ſuffulto fuſtagno aut ſimili . Hæc enim
cõuenientiora ſunt,& magis æqualiter comprimentia. Nec
relaxant ſicut ea quæ ſunt de fuſtagno aut tela, & commode
feruntur equitando & incidendo. Et hæc maxime cõuenien
tia ſunt ubi intendamus ſolum præſeruare,& nõ perfecte cu
rare,eſt enim difficile in homine qui frequenter mouetur
locum conſolidari,licet aliquando uiderim quotidie exerci-
tatum cum his perfecte curari. Sed ad perfectã curationem
ſecundum plurimum opus eſt facere quinquaginta diebus ,
deinde aliis quinquaginta diebus poſtquã ſurrexit ferre bra-
chale . Quolibet autem mane adminiſtretur ſibi potio con-
ſolidatiua cum uino craſſo ſtiptico . Deſcriptio emplaſtri .
Recip.picis naualis.℥.5 . colophoniæ.℥.3 . lithargirii,ammo-
niaci,opopanaci,galbani, bdellii, maſtichis, terebenthinæ,
ana.℥.1 . boli armeni,ſanguinis draco.gypſi,thuris, ſarcocol-
læ,aloes ſuccotrini,mumiæ,ariſtol.centaureæ utriuſq; conſo
lidæ,ſumach,berberis, nucis cupreſsi, gallarum, pſidiæ uer-
mium terreſtrium,ana.ʒ.2.ſanguinis humani.℥.1 .glutinis pi
ſcium,uiſci quercini,ana.ʒ.1 . s. pellis arietinæ coctæ cum a-
qua pluuiali & aceto uſque ad diſſolutionem,lib.s.diſſoluan
tur gummi cum aceto. Conficiantur omnia cum glutinibus
liquefactis & fiat emplaſtrum . Emplaſtrum quoq; Raſis in
litera deſcriptum eſt conueniens & breuis compoſitionis.
Potio ruptorum fit ex trium conſolidarum,ſigilli ſanctę Ma
riæ,utriuſq; laccæ,utriuſque plantaginis, ualerianæ, pimpi-
nellæ,ana.ʒ.1 . nucis cupreſsi,nucis muſcatæ,cinnamomi,rha
barbari aſsi,fructus tamariſci,ſeminis naſturtii,cymini præ-
parati,coriandri ana drac.1. ſanguinis draco. maſtichis,mu-
miæ,terræ ſigillatæ,boli armeni,piſcis,ſarcocollæ,tragacan-
thi ana drach. 1 . fiat puluis quo utatur ſumendo de mane.ʒ.
1. cum.℥.1 . s . uini nigri ſtiptici . Alter modus curandi ru-
pturas apud Guidonem eſt quod ſuppoſito bono regimine
de quo infra,ægro ut dictum eſt iacente per.30.dies & redu
ctis inteſtinis accipiat quolibet mane,& ſero.℈.1 . limaturæ
calybis cum uino decoctionis hepaticę terreſtris & ſuper lo
cum rupturæ per.15 . dies de tertio in tertium remutando,
ponat emplaſtrum factum de adamante craſſo modo pulue-
rizato,& cum apoſtolicon malaxando incorporato, & poſt
alios.25. dies continuet emplaſtrum dictum ſuperius, & li-
getur cum brachali dicto,& iuſſus Dei erit curatus. Funda-
mentum iſtius curæ & tota ſpes eſt,quia in primis.5 . diebus
adamas attrahit ad locum rupturæ limaturã quæ facit ad con
ſolidationem,& in aliis.15 . diebus emplaſtrum complet cõ-
ſolidationẽ. Quapropter reperietur ſuper loco nodoſo car-
noſitas,quæ eſt ſignum perfectæ curationis. Quarta inten-
tio,ſcilicet regimen ſex rerũ declinet ad caliditatem & ſic-
citatem temperatam,cum quadam ſubtiliatione & carmina
tione uentoſitatis & proprie conſolidandi & aggregandi di
latata & diſiuncta. Et cauendum eſt ab omnibus uentoſis &
ſuperflue humectantibus. Venter tamen teneatur magis le-
nis quàm ſtipticus.Vbi tamen præter modum uenter ſtringe
retur, poſſet uti in principio menſæ ouis ſorbilibus cum ſac
charo, paſſulis ſine nucleis & ſimilibus uentrem lenientibus
Et apud maiorem neceſsitatem in æſtate diaprunis,Nicolai
compoſitio cum rhabarbaro.Et in hyeme alephanginis,pilu
lis de rhabarbaro & ſimilibus. Aut fiant clyſteria ſecundum
exigentiam. Operatio aũt manualis in ruptura didimi per-
ficitur duobus modis. Primus cum inciſione cum raſorio,
& eſt quod ſituato patiente ſupino ſuper tabula, & bene li-
gato,& reductis inteſtinis in uentrem , ſignetur locus cum
enclauſtro,ubi debet fieri ſectio ad quem locũ teſticulus re-
ducatur, poſtea fiat ſectio ſuper teſticulo & teſticulus cum
didimo extrahatur excarnando & ſeparando didimum. Po-
ſtea ſuatur & ligetur didimus firmiter, ita alte ſicut eſt poſ-
ſibile , prius capiendo & ſtringendo ipſum didimum inter
forpices. propterea bonum eſt , ut antequam capiatur cum
forpicibus trahatur notabiliter inferius , deinde ſecetur ſu-
pra forpices . ita tamen ut didimo remaneat ſupra forpices
quantitas medii digiti parui . Deinde fortiter cauterize-
tur pars remanens ſupra forpices, & intromittatur, ſed ca-
pita fili cum quo facta eſt ſuitio dimittantur extra,& cum al
bumine oui in primis,& poſtea cum curatione aliorum uul
nerum curetur , & teneantur ſemper loca pila ſtupea cum
ligatura debite compreſſa,ut tuſsi aut alio motu non fiat fu-
turæ diſruptio. Secundus modus eſt cum cauterio actuali,
& ponitur ab albucaſi, Auicen.& cæteris,& fit quod reſupi-
nato patiente modo dicto, & intromiſſo inteſtino & ducto
teſticulo ad os pectinis , ſignetur locus ſecundum quantita-
tem teſticuli cũ emplaſtro,& reducto teſticulo per medium
ſigni tranſuerſaliter cauterizetur cum cauterio recuruo to-
ties,quouſque ad os pectinis perueniatur. Poſtea cum albu
mine oui & cura reliquorum uulnerum curetur, extrahẽdo
tamen didimum cum teſticulo . Si uero uoluntas eſſet di-
mittere teſticulũ,quia forte ruptura non eſſet ualde magna,
facto

facto ſigno cum emplaſtro ſuper loco ſcindendo remanente teſticulo in oſcheo,& non deducto ſuperius ad locum ſignatum perforetur,uſq; ad os cum inſtrumento recuruo, ita ut pars didimi ſecundum medium eius ſcindatur utrinq; & nõ totus didimus,& in hoc caſu inſtrumentum ſit paruum. Sunt aliqui qui cum cauterio potentiali hanc eandem faciunt operationem,quæ eſt longa,laborioſa, eam uide à Guidone & reliquis. Sunt & multi alii modi quos prætermitto,tum quia difficiles,longi & laborioſi,tum quia aliqui eorum ſunt fallaces. Prima tamen eſt cæteris ſecurior. Quia ſi eminentia eſſet in mirach uentris,ruptura ſiphac,ſignetur locus eminens ægro iacente ſupino ſecundum longum, uentris inteſtinum introducatur,deinde ſcindatur mirach ſecundum longũ, uſque ad ſiphac excluſiue,deinde ſiphac ex utraque parte excorietur ſeparando ipſum à reliquis partibus,poſtea cum forpice capiatur utraque pars ſiphac poſtea ſuatur & liget infra forpicem,& ſupra forpicem incidatur & cauterizetur. Et capita filorum,cum quibus ſutum eſt ſiphac extra uulnus dimittantur,poſtea uulnus mirach conſolidetur cura reliquorum uulnerum. Simili modo procedendum eſt in cura rupturæ inguinis mulierum,quæ non habent didimum. Niſi quod ſectio in inguine,non debet fieri ſecundum longum,ſed ſecundum tranſuerſum aliquantulum, ſecundum inceſſum inguinis. Accidentia uero quæ ſequuntur operationes ſuprascriptas ſunt tria. Primum,quia aliquando ſequitur dolor intẽſus cui ſubueniendum eſt cum rebus anodinis ſuper loco appoſitis. Item cum ſemicupiis anodinis,quod ſi ſpaſmus ſequeretur ſicut aliquando uidi,adminiſtretur cura ſpaſmi nõ proportionati ad materiam, & balnea ex oleo toti corpori applicita ſunt prę́ſtantia. Secundum accidens eſt fluxus ſanguinis,cui ſubueniatur cum conſtringentibus in communi forma,& his non ſufficientibus cauterizetur uena à qua ſanguis profluit profunde. Tertium eſt tumor burſæ teſticulorum interdum apoſtemoſus,cui ſubueniatur cura apoſtematum,& ſi ſaniaretur ſecetur inferius. ſimiliter ſi ſanies cõtineretur in oſcheo fiat ſectio parua in parte inferiori.

De dolore iuncturarum. Cap. III.

Dolor iuncturarum eſt earum triſtis ſenſatio rei ſubito ſecundum plurimum materialiter imprimentis. Gutta autem eſt dolor iũcturarum à cauſa corporea, quapropter ſub dolore iuncturarum gutta continetur,tanquam inferius ſub ſuo ſuperiori. Eſt autem iunctura oſsium membrorum adinuicem coniunctio per ligamẽta & chordas muſculorum cum uenis, arteriis & cute, deſuper exiſtentibus ad membrorum flexionem & eorum membrorum ſm̄ ſuarum operationum exigentiam ordinata.

Dolor iuncturarum dupliciter diſtinguitur, aut ex parte iuncturarum patientium,aut ſecundum ſui eſſentiam.

Primo modo dicimus,quod aliquis eſt dolor cõmunis omnibus,uel ferè omnibus iuncturis,& hic artetica uocatur. Artus enim ſiue articuli iuncturæ dicuntur. Aliquando tamẽ artetica dicitur,& ſimiliter pro cuiuſcunque artus dolore à cauſa corporea,& hoc modo gutta & artetica erunt termini ſynonymi, licet Raſ. intitulans hoc capitulum uideatur per arteticam intelligere dolorem iuncturarum,quæ ſunt ſupra pedes magnos. Aliquis autem eſt proprius aliquibus iuncturis,& hic aut eſt proprius iuncturis communibus toti corpori quæ ſunt iuncturæ ſpondilium dorſi,quia ſuper ipſis totum corpus fabricatur,ſicut nauis ſuper carina,& hic uocatur dolor iuncturarum dorſi,aut eſt proprius iuncturæ deſeruienti membro particulari. Et hic recipit uariam denominationẽ ſecundum membrorum diuerſitatem. Si enim ſit in iunctura mandibulę uocatur dolor mandibulæ. Si uero in iunctura humeri uocatur dolor humeri. Et ſi in iunctura cubiti uocatur dolor cubiti. Et ſi in iunctura raſetæ uocatur dolor raſetæ. Et quæcunque eſt in iunctura manus magnæ uocatur chiragra à χείρ quod eſt manus. Sicut exiſtens in aliqua iunctura pedis magni uocatur podagra,licet poſtea recipiat uariã denominationem ſecundum diuerſitatem iuncturarum pedis. Nam exiſtens in iſchia dicitur ſciaticus,ſi deſcendit per coxam aut crus. Si uero non deſcendit dicitur dolor anchæ, & exiſtens in genu dicit̃ dolor genu,eodẽ modo in reliquis. Diſtinguit̃ quoq; dolor ſm̄ eius eſſentiã,eſt.n. aliquis extẽſiuus aliquis pũgitiuꝰ,aliq̃s pulſatiuꝰ,& ſic de aliis ſpẽbꝰ doloris.

Cauſa immediata cuiuſcunque doloris eſt,aut mala complexio,aut ſolutio continui,aut utrunque ſimul ſicut in apoſtemate. Sed mala complexio eſt quandoq; ſine materia exiſtens calida frigida aut ſicca,licet ſecundum plurimum frigida,quia in genere proportionali facilior eſt tranſitus. Sed ſecundum plurimum cum materia, aut mixta ex cholera & phlegmate,& eſt ſecundum plurimum. Secundo in cauſa eſt ſanguis mixtus cum cholera,phlegmate,aut melancholia. Tertio in cauſa eſt phlegma purum,dulce, aut crudum, aut mucilaginoſum,aut alterius ſpeciei. Quarto ſanguis purus, raro cholera,rariſsime melancholia. Ventoſitas quoq; aliquãdo eſt in cauſa & ſuperfluitates multiplicatę in digeſtione tertia aut quarta. Et quandoque hi humores ſunt apoſtemantes,& quandoque non,& ſecundum plurimum non apoſtemant apoſtemate uero. Et hi humores ſiue apoſtement ſiue non,continentur in concauitate iuncturarum & ſunt imbibiti in carne & ligamentis con chordis & neruis. Si enim in dolore iuncturarum frequenter accideret ſpaſmus cuius oppoſitum uidemus. Hi autem humores in iuncturis paulatim congeruntur & proprie phlegma propter debilitatẽ digeſtiuæ & expulſiuæ,ſequentem aliquod genus ægritudinis in ipſis. Sed ſecundum plurimum deriuantur & aggregãtur in eis,per uiã defluxus. Cuius defluxus cauſa eſt quadruplex. Diſpoſitio membrorum mittentium,diſpoſitio membrorum recipientium, præſentia materiæ, latitudo uiarum. Mittentia autem ſunt. Aut totum corpus per cuius repletionem aut cacochymiam generatur artetica, materia non expulſa per conuenientes regiones. Sic enim aliquando reſtricto fluxu diarrhico generatur artetica, aut aliqui dolores particulares iuncturarum materia ad ipſas conuerſa. Aliquando mittentia ſunt membra particularia, & frequentius omnibus hepar,ſecundo cerebrum,tertio matrix,deinde inteſtina, ſicut cum colica permutatur ad iuncturam,ſimiliter ſplen & membra ſpiritualia,& quęcunque poſſunt materiam iuncturis cõmunicare propter aliquam illorum membrorum ægritudinẽ particularem debilitãtem digeſtiuam aut eorum expulſiuã, unde neque eorum nutrimentum debite conuertitur,neque ſuperfluitates per conuenientes regiones expelluntur, ſed potius pellunt ad iuncturas facile recipiẽtes quatuor ex cauſis. Primo quia multis aliis membris ſuppoſitæ. Secundo quia ſunt concauæ in quibus propter uacuitatem materiæ facile recipiuntur,& receptæ propter earum ſubſtantiam duram & denſam non facile expelluntur. Tertio quia doloroſæ,eo quod nerueæ,& dolor eſt cauſa attractionis materierum ad eas. Quarto quia debiles eo quod naturaliter creatæ ſunt frigidæ. Sic enim fuit neceſſarium ne fortibus motibus in quos ſunt ordinatæ pręter modum calefierent,& propter eandem cauſam natura inſtituit humiditates quaſdã ad eas deriuari ne fortibus motibus exiccentur. Sed in quibuſdam ſunt debiles à generatione,eo quòd parentes ſui fuerũt debilium iuncturarũ,quapropter ex diſpoſitione principiorum generationis,ſimiles diſpoſitiones in genitis impreſſerunt,& in quibuſdam fiunt debiles accidẽtaliter propter malum regimen ſex rerum non naturalium de quo infra, & rerum accidentaliter occurrentium,ſicut eſt percuſsio, caſus & ſimilia. Tertio in cauſa eſt præſentia materiæ peccantis multitudine aut malitia,multiplicatæ propter malum regimen ſex rerum,præcipue in cibo & potu. Quarto latitudo uiarum,per quas materia à membris mittentibus ad iuncturas recipientes facile effunditur,huiuſmodi autem uiæ ſecũdum plurimum ſunt uenæ,& aliquando concauitates neruorum & poroſitates ipſorum membrorum. Cauſæ uero extrinſecæ ſunt aeris frigiditas congelans,& ſiccitas indurans priuando eas humiditate naturaliter ordinata, ſimiliter eius caliditas & humiditas diſſoluẽs & humores ad iũcturas fluere faciens. Somnus quoque ſuperfluus pręter modum humectans & ſuperfluitatum diſſolutionem prohibens, & uigilia ſuperflua digeſtionem corrumpens. Item retentio euacuationum conſuetarum. Coitus ſuperfluus & tempore non cõgruo. Vnde ait Hippocrates ſexta aphoriſmorum aphoriſmo. 28. Eunuchi non podagrizant. Nimia quies, exercitium ſuperfluum tempore non congruo. Accidentia animi digeſtionem corrumpentia ſicut triſtitia timor deſperatio & ſimilia. Cibi & potus mali & ſuperflui de quibus ſuo loco age

tur. Cauſæ uero extraneæ ſunt caſus, percuſsio, iuncturarum dislocatio, & ſimiles. Corpora uero magis parata ad dolores iuncturarum merito complexionis ſunt frigida & ſicca, licet calida & humida merito repletionis: & frigida & humida merito cacochymiæ ſint paratiora: & merito ætatis ſenes ſunt paratiores, quàm iuuenes, & iuuenes quam pueri, quia pueri non podagrizant ante aphrodiſia, id eſt, ante coitum. 6. aphoriſmorum aphoriſmo. 30. Et merito ſexus magis maſculi quàm femellæ ſiue quia habeāt uias latiores, ſiue forte id non fit merito ſexus, ſed propter inordinatum regimen libidinis merito ſexus ſibi conceſſum. Nam mulier non podagrizat, niſi menſtrua defecerint. 6. aphoriſ. aphoriſ. 29. Tēpora magis proportionata doloribus iuncturarum ſunt uer & autumnus tertia particula aphoriſmorum aphoriſ. 25. & 22. & 6. aphoriſmorum aphoriſ. 55. Et merito artis, illi, in quibus oportet pedibus & manibus laborare ſicut uiatores & portantes onera. Et apud Auicennam humores crudi cū retinentur in corpore & non euacuantur per naturā in egeſtione, & urina, nec per artem, nō eſt longinquum, quin euenire faciant dolores iuucturarum, ſi expellantur ad eas, aut febres ſi putrefiant. Cum autem natura expellit eos in egeſtione aut urina, tu inuenies urinā in eis craſſam ſemper non ſubtilem, crudam, quare finaliter fit ſecuritas ab eorum malitia. Quod ſi ita nō fuerit, erit unum eorum quæ diximus. Et propter hanc cauſam uidemus homines uinolentos, & in omni re inordinatiſsimos nunquam incurrere hos dolores neque aliam ægritudinem, quotidie enim ſuperflua expellūtur. Et patientes ægritudines chronicas & conualeſcentes ſunt parati ad dolores iuncturarum, & proprie cum non euacuantur ſecundum quòd oportet, neque eorum uirtutes fortificantur. Dolores iuncturarum habent quatuor tempora, principium, augmentum, ſtatum, & declinationem. Licet quandoque in eis tempora confundantur, cum poſt ſtatum & augmentum quandoque redeat principium noua materia ad iuncturas defluxa, & quandoque reſpectu diuerſarum materierum ſunt in principio, augmento, ſtatu & declinatione. Propterea difficile eſt in ipſis metiri medicinas. Dolores iſti terminantur quadrupliciter. Aut enim reſoluuntur, & hoc eſt ſecundum plurimum. Aut maturantur, ſed hoc eſt raro, eo quòd propter uacuitates iuncturarum nō ſuffocantur materiæ neque prohibetur exhalatio, & quia ſecundum plurimum ſunt ex phlegmate, quod difficulter maturatur, & ex cholera, quæ facile reſoluitur. Aut induratur quandoque propter materiam humoris, quia phlegma craſſum, aut mucilaginoſum, aut melancholia, aut quia indocte tractantur, ſcilicet cum nimis reſoluentibus, aut præter modum in frigidantibus, quapropter fit reſolutio aut expulſio partium ſubtilium remanentibus partibus terreis. Quarto quandoque permutantur ad membra nobilia, ſicut dolore ſpondilium & humeri ad cerebrum, nucham, aut cor, quandoque ad membra ignobilia ſicut ad uarices, & quandoque ſic permanent, id eſt, uſque ad finem uitæ ſuæ, & quandoq; uirtute paulatim deficiente propter febres & dolores ſequētes materiam regimine naturę deſtitutam moriuntur conſumpti & maraſmati.

Signa doloris iuncturarum cognoſcuntur ex relatu ægri & impedimento operationis iuncturæ dolentis. Et quòd ſit à mala complexione ſine materia cognoſcitur, quia non eſt grauitas, neque tumor, neque calor mutatus à naturali, & in calida ſentitur caliditas per ægrum aut tangentem, præceſſerunt cauſę calefacientes, iuuatur à frigidis, nocetur à calidis. Et ex oppoſitis cognoſcitur cauſa frigida. Mala autē cōplexio ſicca cognoſcitur ex aſperitate & arefactione ſenſata per ægrum, & præceſſerunt cauſæ exiccantes, iuuatur ab humidis nocetur à ſiccis. Et quælibet harū cognoſcitur, quia ſecundum plurimum facile curantur. Quod autem dolor ſit materialis, ſicut eſt ſecundum plurimum cognoſcitur ex grauitate ſenſata, & quia ut plurimum adeſt tumor, & color eſt mutatus à naturali, niſi iūcturæ ſint profundæ, ſicut iunctura humeri & iſchiæ. Quod autem ſit à materia calida præter grauitatem omnibus doloribus materialibus communē cognoſcitur ex caliditate ſenſata, & rubedine, & ueloci augmento, & dolore pungitiuo, pulſatiuo, aut extenſiuo magis quàm grauatiuo & ex conſuetudine: qui dolores conſueuerunt eſſe à materia calida, & ex augmento eorum tempore uacuitatis & ſedatione poſt comeſtionem. Item ex inflatione & febre ſequence dolorem, & quia magis affligitur in die, & ex urina & egeſtionibus atteſtantibus humiditatibus calidis aut frigidis. Item ex reliquis conſignificantibus ſicut ex complexione calida, ætate, regimine præcedente, tempore, arte, & ſimiſibus atteſtantibus caliditati. Et inter alia, quia iuuatur à frigidis, & nocetur à calidis. Et ex ſignis contrariis cognoſcitur materia frigida. Hoc tamen ſignum ſumptum ex iuuantibus & nocentibus, quandoque facit errare, qui error prouenit, tàm ex parte doloris, quàm ex parte medicinę applicitæ. Ex parte quidem doloris, quia dolor aliquando inflammat & non reſoluit. In primo caſu medicina frigida applicita iuuabit in pendente à materia calida & frigida ſedando inflammationem & calida nocebit. In ſecundo caſu, econtra calida iuuabit reſoluendo materiā per cuius reſolutionem maxime ſedatur dolor & frigida nocebit prohibendo reſolutionem. Sed ex parte medicinæ applicitæ poteſt eſſe error, aut merito proprietatis, aut merito complexionis. Primo, quia quantumcunque medicina deberet merito complexionis ſuæ contrariæ cauſæ doloris iuuare, tamen nocebit merito proprietatis. Ineſt enim apud Auicennam, unicuique corpori & membro, ut ab una medicina patiatur & non ab alia. Sed merito cōplexionis medicinę, quia ſi eſt calida attrahendo materiā augebit dolorem etiam pendentem à materia frigida, uel reſoluendo minute dolorem etiam pendentem à materia calida. Si uero frigida aut ſtupefacit & ſic minuit dolorem etiam ſi ex cauſa frigida accidat, aut claudendo poros retinet materiam maxime ſi ſtiptica fuerit, & ſic dolorem auget etiam in materia calida, & hoc modo cauſa calida exiſtimabitur frigida, & frigida calida. Sed pro euitando hunc errorem duo attendenda ſunt. Primum eſt, ut attendatur effectus ſequens primā impreſsionem medicinæ & proprie agentis per qualitatem actualem, ſi enim calida ſit & proprie actualiter & iuuet primo occurſu notabili iuuamento, dolor pendet à cauſa frigida, & econtra. Secundo obſeruare oportet reliqua ſigna ſupraſcripta, & ipſa cum hoc ſigno conferre, & omnibus æquilibratis uidere, quæ ſint pauciora, & indicia huiuſmodi exigunt medicum prudentem & exercitatum. Quod ſi cauſa fuerit phlegmatica, dolor erit paruus, grauatiuus, locus albus, tumor magnus & mollis tactui, frigidus abſque pulſatione & punctione. Si uero fuerit cholerica econtra ſe habebit, *licet tumor in ea* quandoque ſit maior atque grauedo, eo quòd de materia plurimum effunditur ad iuncturam uice una, & modico tempore propter ſubtilitatem & caliditatem materiæ & rubedo loci magis clara cum pauca tenſione, & albeſcit locus per compreſsionem. Si uero fuerit ſanguinea, color erit rubeus tendens in opacum qui non albeſcit per compreſsionem, & dolor erit pulſatiuus & caliditas ſenſata. Si uero fuerit melancholica, dolor erit minor & profundus, & tumor cum duritie & liuiditate. Si uero fuerit uentoſa, tenſio erit abſque grauedine, & dolor quandoq; mutabitur & iuuabitur cōpreſsione, & ſi mixta fuerit, quod eſt ſecundum plur. ſigna erunt confuſa, & eſt de illis quæ nō iuuantur à calidis neque frig. & interdum iuuatur calidis & interdum frigidis. Et pro horum notitia conſidera complexionem, habitudinem, regimen pręcedens & reliqua conſignificantia. Et ſi fuerit materia paulatim aggregata, dolor erit minor. Nam incipit & paulatim augetur. Si uero ſubito infuſa dolor erit maior & repentinus, & hoc ſecundum plurimum arguit latitudinem uiarum, & ſubtilitatem materiæ maxime cum multitudine. Et ſi materia à toto ſit infuſa dolor erit pluribus membris communis, & erit artetica ſecundum plurimum. Si uero cerebro, paſsio ipſarum procedens hoc indicabit ut catharrus & materia ſecundum plur. frigida phlegmatica, licet aliquando calida ſi in ea ſit ſalſedo quę aliquando per guſtum percipietur & incidit à ſpondilibus colli & procedit per collum ad humeros & ad iuncturas pedum. Si uero ab hepate, eius præceſsit ægritudo cum ſignis repletionis ipſius & uenarū & materia eſt calida ſecundum plur. Similiter ſi fuerit à ſtomacho & inteſtinis & reliquis membris, paſsio ipſorum præcedens hoc indicabit, & materia effuſa naturæ membrorum mittentium proportionatis.

tionalis. Fortitudo membrorum mittẽtium cognoscitur ex ipsorum bonis operationibus, bona complexione, & compositione, & ipsorum alleuiatione cum transmittunt superflua, & ex contrariis ipsorum debilitas cognoscitur. Debilitas uero iuncturarum recipientium, si naturalis est cognoscitur ex mala figura & reliquis speciebus malæ compositionis quæ sequitur ipsam malam complexionem. Et ex parte parentum, quia similiter passi fuerunt. Si uero accidentalis cognoscitur ex casu, percussione aut alia ægritudine quę præcessit. Multitudo materiæ aut malitia cognoscitur ex signis repletionis aut cacochymiæ perquirenda secunda primi. Latitudo uiarum cognoscitur ex amplitudine uenarum crassitie & ipsarum inflatione si manifestæ sint. Si uero occultæ, ex frequenti ipsarum iuncturarum passione. Causæ primitiuæ seipsas ostendunt. Tempora dolorum iuncturarum si ab una pendeant materia non habẽte nouas effusiones facile cognoscuntur. Si uero materiæ sint diuersę nouas recipientes effusiones confunduntur neque ipsorum potest esse certa cognitio. Dolores iuncturarum, si per resolutionem terminentur dolor paulatim decrescendo procedit, neque remanet durities aut callositas in iuncturis, neque impedimentum in operationibus. Oppositum uero contingit si terminentur ad duritiem. Maturatio uero significatur ex multitudine humorum quibus sanguis est admixtus, & ex augmento febris & doloris perseuerantis cum duritie tensiua prolongata, & cremento omnium accidentium, quæ sedantur perfecta maturatione, & locus apparet mollis cum inundatione. Cumq; redeunt dolores & punctiones, apostema uult erumpi. Si uero permutetur cognoscitur ex sedatione doloris iuncturæ, & ex nocumento membri ad quod permutatur, non tamen decrescit febris & inquietudo nisi permutetur ad membra ignobilia &c.

Prognostica. Primum Auicennæ. Multoties inuiscantur materiæ inter iuncturas & fiũt sicut gypsum & proprie quæ crudæ sunt. Secundum. Et multoties oritur super iuncturas eorum caro, & proprie inter digitos, quia torquentur digiti, & fit dolor fortis quandoque, licet quandoque sedetur & fiunt hæc in habentibus complexiones calidas & secundum plurimum non oritur caro dicta, nisi cum materia est sanguinea, quæ est materia illius carnis. Reliqui enim humores, non sunt apti in sanguinem conuerti. Et in his duobus casibus non est spes curæ, sicut nec quando iuncturæ indurantur ut flecti non possint, non quidem propter multitudinem humoris extendentis, sed propter exiccationem ipsarum aut putrefactionem materiæ iuxta illud Ouid.

Soluere nodosam nescit medicina podagram.

Tertium. Qui incurrunt dolores iuncturarum secundum plurimum incipiunt à podagra pollicis pedis. Quartum. Dolor iuncturarum est morbus hæreditarius. Quintum. Curatio dolorum iuncturarum quandoque ducit ad perniciem & proprie cum antiqui sunt, quoniam materia solita fluere ad iuncturas conuertitur ad membra nobilia. Sextum. Si succurritur doloribus iuncturarum, in primis cum apparent est cura facilis quod si confirmentur & consenescant & proprie illi qui generati sunt ex humoribus diuersis non recipiunt curationem. Septimum. Quando apparent uarices in doloribus, & podagra, est eorum sanatio per eas. Octauum. Dolores iuncturarum aliquando commouent febres, aliquando sequuntur eas. Nonum. Artetica cum curatur secundum plurimum non redit, oppositum est de aliis doloribus iuncturarum. Nam licet curentur redeũt & proprie podagræ. Decimum. Dolores iuncturarũ quandoque ducunt ad mortem, & proprie cum antiquantur & fiunt continui, quoniam excitant febres continuas ex quibus simul cum doloribus corpus exiccatur, & tabesit. Vndecimum. Habentibus dolores iuncturarum prolongantur oschea testiculorum. Duodecimum. Podagra cholerica quandoque attrahit mortem subitam, & proprie apud regimen plurimum, idest, sollicitudinem in repercutiendo & infrigidando propter conuersionem materię ad membra nobilia. Decimumtertium. Tabescit membrum illud in cuius iunctura dolor multum prolongatur & proprie quando dislocatur, tum propter prohibitionem à motu, secundo quia debilitatur ex dolore, tertio quia mucilagines obtundunt calorem, & quarto propter dolorem & dislocationem clauditur uia transitus nutrimenti ad membra &c.

QVum in iuncturis fuerit dolor, & apostema: & locus, cum tangitur, fuerit tactu calidus, & color rubeus; æger, si dolet in dextro pede, ex dextra manu: & in sinistro ex sinistra est † phlebotomandus. & locus ex hoc medicamine est leniendus. epithema. Recipe ros. rub. sandali, faufel, sief memithe, boli armeni, opij omnium partes æquales. ex istis in aqua, & aceto dissolutis fiat epithema. psillium quoque aceto infusum in carta missum de panno superponatur: &, cum tepuerit; mutetur, & loco eius aliud superponatur. venter præterea ex apozemate mirobolanorum, & hermodacti. soluatur. apozema mirobolanorum cum hermodactil. Recipe, mirobolanorum citrinorum drach. 15. pulueris turbith fricati, polypodij amborum ana, drach. 3. senæ, seminis fumiterræ drach. 3. hermodactyli albi, seminis endiuiæ, sem. apij rom. omnium ana drach. 2. coquantur in tres libras aquæ, donec ad unam redeant: deinde manibus fricentur, & colentur, & bibatur cum sacchari taberzet drach. 10. si quis autem apozema fastidiuerit; pilulas istas sumat, quæ in lecto iacentes surgere, & incedere faciunt, & pedibus ambulare. Pilulæ, quæ non ualentes incedere, faciunt surgere. recipe aloes drach. 1. scammoneæ quartam scrupuli. 1. rosarum rub. tritarum sextam drachmæ unius, hermodactili albi. drac. semis informentur ex eis pilulæ, quæ erunt dosis. 1. æger uero nutriatur ex cibis frigidis, & stipticis: & abstineat à uino, & confectionibus, quæ ex melle fiunt, & carne. cum autem apostematis calor quieuerit, & eius inflammatio; ex his, quæ calidorum apostematum resoluunt, reliquias curetur. quorum unum, recipe ceram in oleo de lilio resolutam: cui admisceatur mucilago fænugræci & sem. lini. deinde terantur simul, donec uniantur, & fiant ex eis epithema.

Hoc capitulum Rasis intitulatum de podagra artetica & sciatica diuiditur in duas partes. In prima ponit curam arteticæ & podagræ. In secunda curat sciaticã. secunda ibi. Dolor uero qui. Prima in duas, nam in prima curat arteticam calidam, in secunda frigidam, secunda ibi. Cum autem cum dolore. Prima iterum in duas. Nam in prima docet curare arteticam calidam. In secunda docet ab ipsa præseruare. secunda ibi. In tempore autem. Prima iterũ in sex. Nam in prima ponit signa arteticæ. In secunda curat per phlebotomiam. In tertia curat per repercussiua & doloris sedatiua. In quarta per resolutiua. In quinta per diætam. In sexta ponit localia conuenientia post sedationem doloris & inflammationis siue conuenientia à medio status ultra. secunda ibi. Aeger si in dextro. tertia ibi. Et locus ex hoc. quarta ibi. Venter uero. quinta ibi. Aeger uero nutriatur. sexta ibi. Cum autem apostematis calor. Quæ dicit in omnibus his partibus nota sunt & ex dictis & dicendis notificabũtur magis. Faufel, idest auellana inda frigida & sicca. Sief memithe fiunt ex succo memithe inspissato, est autẽ memithe herba frigidæ naturæ dicta glaucium apud Dioscoridem. Circa quartã partem nota illius decoctionis esse dosim magnam & non conuenire hominibus temporis nostri. Est etiam ratione suę quantitatis multum abhominabilis, sufficeret enim medietas, scilicet sex unc. Secunda notat ut patet ex simplicibus ipsam conuenire in gutta mixta. Similiter pilularum quas secundo describit sufficeret medietas aut duæ tertiæ. Reliqua nota sunt.

SCHOLION

Est phlebotomandus] si sanguineus quidem humor multus fuerit; qui plenitudinem efficit, & tumorem ingentem non uenarum modo; sed totius partis male affectæ circa cutem, eumq; rubentem. quòd, si ob biliosum defluxum dolores excitantur; tunc iis communis scopus humoris affligentis est euacuatio, quæ tum per uomitum, tum per uentrem fieri debet, notæ biliosæ sunt color cutis sufflauus. interdum rubor cum flauo permiscetur colore. item caloris sensus, dolorisq; lancinantis modo acris.

In tempore autem suæ incolumitatis,& proprie circa tẽpus,in quo eum ægritudo inuadere consueuit,& quàm maxime in uere,assuescat phlebotomia uti, & uentris solutione, & ex his quæ choleram expellunt rub. & à potu uini abstineat,& à comestione eorum,quæ ex melle conficiuntur, & à carne.& sint eius cibaria acet.& stiptica,et his similia ex eis,quæ infrigidant.membra autem, quæ hanc consueuerunt incurrere passionem,minus solito laborem pati assuescãt,& præcipue cum tempus inuasionis timetur,& cum corpus fuerit plenum,& uenæ plenæ:& fuerit diu, ex quo neque minutus,neque solutus fuerit.

Hic docet præseruare à gutta calida.Et quæ dicit sunt nota. Et nota acetosa sibi cõuenire sicut acetositas citri, citranguli, acresta & similia præter acetum, est.n.maxime neruis & iuncturis inimicum.

Cum autem cum dolore iuncturarum,neque dolor,neque rubor in colore fuerit:fueritque æger frigidæ complexionis, & locus tactu sentitur frigidus; in principio curationis eius pilulæ maiores de hermodactylis dandæ sunt,quæ recip.hermodactylos, satyrion. mezacchara omnium ana drachmas quinque,hieræpicræ drachmas decem,colocynthydis,centaureæ minoris amborum ana drachmas quinque, euphorbij drachmas duas,turbith drach. 10. setaragi indi, zingiber. sinapi,piperis, castorei, omnium ana drach. 1 .informentur ex eis pilulæ,ex quibus à.2.3.&.5.ad tres sumãtur:hæ namque pilulæ ualde conferunt; quia non ualentes surgere incedere faciunt.epithema ad podagram frigidam. recipe castorei,styracis liquidæ,euphorbij,mirrhæ, aloes, acatiæ omniũ partes æquales ex his omnibus uino ueteri admixtis fiat epithema. cum itaque dolor quieuerit; succuratur patienti ex distillatione multæ aque calidæ ab alto:& inunctio fiat ex oleo de lilio:& emplastrum de bdellio molli, & styrace,ac fænugræco,& seminis lini,& ammoniaco superponatur,quod hoc modo conficiatur.ammoniacum,& bdellium in uino ueteri resoluantur:& alia omnia eis admisceantur,quibus fiat emplastrum, & superponatur. hæc nanque ægritudinis est species,quæ in lapidis duritiem transit:& reddit mẽbra,& iuncturas fungis similia.quapropter hanc habens passionem à fastidio,& ab aqua frigida,& à cibis crassis abstineat,& à frequenti ebrietate custodiatur.eiq; præcipiendum, ut dũ sanus est,motu utatur, & à coitu abstineat, præcipue cum satur fuerit:neque balneum ingrediatur: neque exercitetur post comestionem. Vinum præterea uetus, & purum bibat. eis quoque, dum sanus est, utatur, quæ urinam prouocare consueuerunt.

In hac parte curat dolorem iuncturarum frigidum.Et habet duas partes.In prima ponit regimen curatiuum. In secũda regimen præseruatiuum,secunda ibi. Eiq; dum est sanus. Prima pars posset diuidi in quinque partes, secundum quod quinque intendit,primo ponit signa doloris iuncturarum frigidi,secundo describit pilulas solutiuas,tertio describit quædam applicanda exterius, quarto ponit quoddam accidens, ad quod perueniunt patientes dolorem frigidum,quinto ponit diætam conuenientem.Quæ dicit in his partibus satis nota sunt.Et quamuis dicat in principio curationis dandas esse pilulas de hermodactylis intelligendum est præcedente digestione ut declarabitur inferius. Et quia in pilulis ponitur satyrion,est sciendum quatuor esse species satyrionis. Vna geminas habens radices ut testiculos una semper pinguior est altera. Sed secunda singularem tantum habet radicem similem prædictis,nisi quia crassior est. Tertia unam radicem habet similem modo dicto super qua ueluti filum oritur, cui radicula alia parua suspenditur subterque crasiorem dictam in terra moratur, quarta uero species cui ob similitudinem manuum duarum nomen à modernis datum est,palma Christi dicta est, cuius interdum folia maculis uiolaceis notata apparent.Orchis etiam uidetur esse species satyrionis maxime quæ cynosorchis dicitur,cuius expositio est canis testiculus. Omnes species satyrionis calidæ sunt cum multo humido uentosabili,propterea excitant coitum.Radices enim eorum confectæ cum melle mirabiliter ualent ad coitum, & ualde prosunt arteticis præcipue succus eorum cum melle exhibitus mechezera,idest,senæ,sataragi indi, idest, capsia. Emplastrum ultimum sic describitur. Recipe ammoniaci, bdellii,ana,quantum uis,dissoluantur cum uino ueteri,& cũ mollificata fuerint secum misceantur styracis, farinæ fœnugræci,semen lini,ana quantum sufficit ad inspissandũ.In quarta parte dicit,quod hæc ægritudo reddit membra & iuncturas fungis similes, apparent enim in iuncturis tumores quidam pleni phlegmate gypseo.Cætera quæ dicit nota sunt, & magis notificabuntur ex dicendis.

SCHOLION

Si pituitosa sit fluxio,ad digitorum impresionem cauus fit tumor, sublaxus,& moderatus. color membri mali affecti est candidus. ætas hoc modo magis afficitur similis,temperamentum humidũ,& frigidum in consimili aeris statu,& tempore hyberno.urina tenuis est,& aquosa:præceditq; otiũ, & uictus ratio,quæ pituitosum humorem progignit.si autem salsa fuerit pituita,pruritus maximus,& mordacitas partes ægras infestat.si ex atra bile fuerit fluxus:quod raró contingit,color tumoris nigrior est.ætas est uigoris inclinatio,temperamentum frigidum,& siccum,tempus autumni,regio frigida,& sicca,aeris consimilis status,uictusq; atram bilem gignens.

Dolor uerò,qui ischiaticus uocatur,est, qui ab ancha per coxam totam usque ad genu in longitudine protenditur:quãdoque etiam in longitudine ad uirgæ similitudinem extensus per crus usque ad pedes descendit. & tunc,si in complexione dominatus fuerit calor, & in urina tinctura; ex basilica manus eiusdem partis prius minutio facienda est, deinde ex ischiatica. si autem ægri complexio frigida fuerit, & color fuscus:sæpe prouocãdus est uomitus ex apozemate raphani cum syru.acetoso.coxa quoque,ac pedes, & crus ex oleo, in quo castoreum,& euphorbium,& styrax sint resoluta, inungatur assiduè.quòd,si dolor in coxa mansiuus fiat,æger ex almuri,& nabati, & baurach clysterizetur: & ex ænemate acuto quod in cap.de apoplexia nominauimus. collyriũ quoque ex cyclamine, et colocynthide factum supponatur,quod usque fieri conuenit,donec æger excoriationem incurrat, ex ea enim,dum accidit plurimum,consequitur sanitas. si autẽ passio inueterauerit sinapi sumatur,& cum fimo columbino eiusdem quantitatis teratur: & ex apozemate ficuum conficiatur:ex quibus coxæ emplastrum superponatur.quod tam diu dimittatur,donec in loco uesicæ plenæ aqua fiant,& scindantur.& cum fluat aqua,quæ in eis est, euaporetur locus cum aqua calida.deinde æger per aliquot dies quiescere dimittatur.&,si nondũ sanitati restitutus fuerit; ad hãc eandem curam redeundum est.quòd, si ægritudo ualde mansiua fuerit,& longi temporis,& timetur,ne uertebrum resiliat, aut egressum fuerit:locus ex instrumento,quod rotæ assimilatur,cauterizandus est: & intendatur cum coctura, ut super caput anchæ,aut coxæ principium ponatur.huius tamẽ rei sermocinatio istius nostri operis metas transcendit. taliter præterea patientes tempore sospitatis uomere consueuerint, & soluere uentrem, & regimen subtiliare, & à cibis crassis,& frequenti ebrietate abstinere.

SCHOLION

Antecedit autem, & quasi auspicatur hoc uitium aliquando uicinorum musculorum dolor,& maxime lumborum.aliquando uero ab ipsa coxa initium fit.tontingit etiam,ut coxæ dolore sublato circa poplitem solum afflictio hæreat.aliis autem iuxta talum:quibusdam uerò totum eius æqualiter dolore afficitur. multis quoque dolor figitur circa inguina urinæ difficultatem inducens:& tũc maxime totum crus à coxendicibus usque ad calcaneum dolorem perfert.

In hac parte agens de dolore ischiatico,primo ponit regimem curatiuum,secundo præseruatiuum.secunda ibi.Patiẽs in tempore sanitatis.Prima in duas.In prima curat dolorem sciaticum in parte aut totaliter pendentem à sang.In secũda parte curat ipsum à phlegmate, & humoribus frigidis pendentem,secunda ibi.Si autem æger.

Quæ

Quæ dicit in prima parte nota sunt. Fit enim prima phlebotomia ad euacuandum & diuertendũ secunda uero ad eradicandum. Similiter quæ dicit in secũda parte satis nota sunt primo enim prouocat uomitum cũ decoctione raphani quæ debet esse circa unc. 4. cum unc. 2. syrupi acetosi melli ad euacuandum & digerendum. Secundo ungit totam partem dolẽtem cum unctione calida & sicca fere usque ad quartum gradum notabiliter resoluente. Tertio clysterizat dolore existẽte fixo in ancha ex ænemate posito in capitulo de apoplexia cui admiscet almuri, idest, salsamentum, nabati, idest, illius regionis, & Baurach, idest, speciem salis quam non habemus: sed loco eius utimur sale nitro aut sal gemma. Quarto facit suppositorium ex cyclamine, idest, pane porcino & colocynthide, & potest fieri secundum hunc modum, fiat suppositorium ex cyclamine in forma communi & inuoluatur cum colocynthide puluerizata & suspensum cum filo superponatur, quod multoties iterandum est, & aliquando clystere dictum statim, donec fiat excoriatio in extremitate intesti ni recti, hoc enim modo aliquãdo materia ex iunctura anchę eradicatur. Quinto his non sufficientibus ponit super iunctu ram anchæ uesicatorium factum ex sinapi & fimo columbino ana. adinuicem incorporatis cum decoctione ficuum, ꝙ debet super loco dimitti tanto tempore quod locus uesicetur ut puta. 12. horis, & postea uesicæ rumpantur, & si consolidentur, iterum uesicatio replicetur, donec materia ex profunditate iuncturæ eradicetur, ad conseruandum autem locum ita excoriatum superponimus caulem ad ignem mortificatum, butyro aut axungia inunctum. His autem non sufficientibus locus est cauterizandus, caput anchæ, idest, super iunctura uertebri coxæ cum pixidæ anchæ, quæ uertebrum ingreditur quæ apparet in parte syluestri cum instrumento rotæ simili, idest, figurę sphæricę, cuius formam hic uides, ali quando facimus cum cauterio triangulato huius figuræ. Cætera quæ dicit nota sunt. Regimen doloris iuncturarum est triplex. Præseruatiuum quod debetur his qui parati sunt ad ipsum. Curatiuum, quod debetur patientibus ipsum. Tertium est resumptiuum quod debetur neutris conualescẽtiæ ex ipsis doloribus iuncturarum. Primum regimen scilicet præseruatiuum tres habet intentiones, prima ut materia non generetur. Secunda ut generata educatur. Tertia ut membra tansmittentia quam recipientia rectificentur. Prima completur cum debito regimine sex rerum non naturalium & annexorum. Aer declinet ad siccum temperie actiuarum aut prope temperiem, uerum in paratis ad dolores frigidos parum declinet ad calidum. Sed in paratis ad calidos sit temperatus aut leuissime declinans ad frigidum, sunt enim cæteris paribus, magis apti lædi ab aere frigido quam oportet & à calidiori quam oportet. Vitetur excessus aeris tam in caliditate quam in frigiditate, sed maxime in humiditate, quapropter habitent in solari, non in loco ter reno humido. Et uitent aerem uentosum & pluuiosum, sint taliter induti & calceati, ut neque æstuent, neque frigeant magis tamen caleant quam frigeant. Vitentur calciamenta stricta dolorem inferentia. Nec utatur calopodiis ne aliis huiusmodi quibus pedes sui multum laborent aut contorqueantur. Somnus sit à. 6. horis usque ad. 8. & nocturnus. Meridianos uitandus est, nisi somnum nocturnum omiserit. Et si non potest abstinere, dormiat per mediam horam à medio Maii, usque ad medium Augusti. Et iuxta posse dormiat super parte opposita parti quæ parti cõsueuit, quapropter si dolores consueuerunt, in iuncturis lateris dextri dormiat super sinistro & contra, si uero in iun cturis utriusque lateris dormiat supinus, si uero in iuncturis dorsi dormiat resupinus, idest cum facie deorsum, aut super altero laterum. Procurentur euacuationes omnes à natura institutæ, imo etiam non naturales si fuerint diu con suetæ. Inter cætera lenitas uentris, & mictus plurimus, & propriæ urinæ crassæ turbidæ præseruant à doloribus iun cturarum. Vitetur coitus nisi natura multum stimulante. Nimia deambulatio, statio, & pedum suspensio lædit iuncturas, sicut econtrario nimia quies parat dolores iunctura rum. Accidentia animi, passiones animi excessiuæ corrum pentes digestionem uitandæ sunt, sicut tristitia, timor, desperatio, ira, longum studium & similia. Spes uero, moderatum gaudium conuenit. Panis sit debite conditionatus. Potus sit uinum nigrum stipticum aliqualiter acre, aut saporis medii, per torcular expressum, bene clarum, pauciferum aut mediæ uinositatis unius anni tantum, debite limphatum, cum aqua bene conditionata. Debet autem magis limphari in paratis ad guttam calidam. Minus in paratis ad guttam frigidã. Medio modo in paratis ad mixtã.

Rasis tamen in gutta frigida concedit uinum uetus purum, sed in gutta notabiliter calida existimo præstantiorem potum esse aquam & proprie saccharatam, nisi timeatur læsio stomachi & membrorum naturalium, in quo casu parum uini cum aqua misceatur. Sed in mixta aqua saccharata infusionis foliorum saluiæ, aut uinum suprascriptum bene lymphatum cum aqua suprascripta, sed in frigida aqua paucioris aut pluris mellis secundum exigentiam temporis & complexionis & consuetudinis. Salata bis in hebdomada potest uti accipiendo ex ea duos aut tres bolos in gutta & tempore frigidis. Saluia cum boragine, modico rosmarini & modico menthæ simul mixtis. Item capparibus. Sed tempore medio, cichorea cum modico menthæ & saluia. Sed tempore calido endiuia, cichorea, lactuca, quæ condiantur cum acresta aut uino granat. aut aceto modicæ acuitatis, & cum sacch. possunt dulcorari. Vtatur tamen calidis aut frigidis secundum exigentiam temporis & guttæ & aliarum circunstantiarum. Fercula in gutta calida sint panicium & milium. Item fercula ex ouis & acresta, & ex herbis endiuia, portulaca, spinachia, acetosa, cucurbita, & proprie cum acresta condita. Sed in frigida, rizum, far. Item fercula quæ fiunt ex ouis aut pane secundum communem usus, ius cicerum, & cicera ipsa fracta & optime cocta aliquando conueniunt. Item saluiata radix enulæ triturata cum uitellis ouorum cocta. In frigida cauenda sunt brodialia in frequenti usu, & in mixta conueniunt amygdalata, blites cum boragine. Carnes conuenientes sunt pulli cuiuscunque generis, non superflue impinguati. Item columbi uolare incipientes & proprie siluestres, turtures, turdi, ficedulæ, aues paruæ, degentes in arboribus & in pratis præter passeres, perdices, phasiani, franquillini. Sed aues aquaticæ omnino uitentur, & ex quadrupedibus conueniunt hœdi, capreoli, cuniculi, lepores iuuenes, uituli castrati annuales, carnes hericii porcini sunt propriæ, & pedes horum animalium conueniunt cum proprietate sua, sed sint optime cocti. In gutta tamen calida, uitandæ sunt carnes in superfluo usu, & hæ carnes in prandio comedantur elixæ, in cœnis assatæ, uitandæ sunt car nes antiquæ salitæ, licet in gutta frigida aliquid carnium salitarum concedi possit. Pisces uitandi sunt, sed ex minus nociuis sunt pisces parui, petrosi, lutii, strilei, cauedani, sardenæ, temali. Et ex marinis, sardellæ, angusigulæ, auratæ, passeres & similes, facilis digestionis, & boli chymi paucarum superfluitatum. Oua conueniunt secundum omnem modum administrationis dummodo sint mollia, non per decoct. indurata. Lac & lacticinia uitanda sunt. Oleum & butyrum sint in raro usu. Ex saporibus conueniunt uinum granatorum, acresta, uinum crispinum & similia, uitetur acetum, sapor ex amygdalis cum passulis optime con uenit, item ex amygdalis cum acresta piperata in gutta frigida & tempore frigido, similiter, & sapo & sinapi. Ex fructibus conueniunt passulæ, auellanæ, ficus siccæ, fistica in causa frigida. Sed in calida granata, pira, citonia & propriæ cocta & pineæ præparatæ conueniunt in mixta. Canones obseruandi in cibando ut non comedat nisi præcedentis cibi digestione celebrata. Surgat à mensa cumreliquiis famis, non multiplicet cibaria in mensa una. Ieiunet bis in hebdomada, & omnibus diebus secundum legem præceptis, & proprie parati ad guttam frigidam aut mixtam. & notabiliter comedat antequam bibat. Secunda intentio scilicet euacuatio materiæ iam genitæ completur cum phle botomia. Si sanguis solus peccauerit aut alii humores cum sang. sang. dominante, aut etiam si æqua proportionabiliter peccauerint, & hauriatur quantitas sanguinis secundum exi gentiam uirtutis & repletionis & phlebotometur in uere, aut ante tempus in quo gutta accidere consueuit. Quod si consueuerit accidere in aliqua iunctura pedum, sicut est se

cundum

cundum plurimum,phlebotomentur baſilicæ ambæ,ſi in ambobus pedibus accidere conſueuit,aut ſi tantum in uno baſilica eiuſdem lateris,& proprie ſi hepar aut ſplen miſerit materiam.Quod ſi cerebrum mitteret materiam præſtantius eſſet phlebotomare communem , ut ſimul deſeruiret membro mittenti & recipienti.Quod ſi accidere conſueuit in ambabus manibus phlebotometur utraq; ſaphena,& ſi in una manu tantum phlebotometur ſaphena eiuſdem lateris aut baſilica lateris cõtrarii,& ſi mittens eſſet cerebrum , communis manus contrariæ,& multo plus debemus eſſe audaciores,et promptiores ad phlebotomandum in regimine præſeruatiuo quam curatiuo.Si uero alii humores fuerint in cauſa abſque peccato ſanguinis,aut ſanguine multum ſubdominante euacuentur ſecundum ipſorum exigentiam. Cholera quidẽ cum caſsia tracta,cum decoctione mirabolanorum citrinorum,prunorum & tamarindorum. Cum qua ſi uenter fuerit ſtipticus miſceatur drach.1.aut quantum tibi uidetur electarii ſuc.roſa.aut exhibeatur ſolum electarium ſucci roſarum à drach.2.uſque ad.3.cum decoctione ſupraſcripta . Quod ſi maluerit pilulas,exhibeantur pilulæ de hermodactylis minores circa drach.1.Præſtantius tamen eſt ut ſolutiuis exoluẽtibus prætermittantur digeſtiua.Propterea ante digeſtionẽ ſufficeret aloes loti,dra.s.mirobalanorum,citrinorum . ℈.1. pilularum minorum de hermodactylis.℈.s.cum aqua endiuiæ,aut ſucco roſarum,formentur pilulæ.7.Si uero in cauſa fuerit phlegma,exhibeantur pilulæ de hermodactylis maiores circa drach.1.aut.ʒ.4.& ſi maluerit medicinam liquidã, exhibeatur electarium indum,circa drach.4.præcedentibus tamen debitis digeſtionibus ſecundum materiæ exigentiã, & membrorum tàm mittentium quàm recipiẽtium.euacuantur quoque huiuſmodi materiæ proprie phlegmaticæ cũ diureticis & prouocantibus ſudorem. Electarium boni ſaporis ſoluens phlegma ex iuncturis.℞.hermodactylorum. dra.1.mirabo.citrino.zing.ana.℈.1.miuæ citoniorum, quantum ſuffi.fiat electarium.eſt doſis una.Si autem uolueris ſoluere phlegma & colicam,his adde diagridii,gran.12. eſt pro duabus uicibus.Si autem opus ſit ſoluere phlegma,choleram & melancholiam,his adde,ſenę.polypodii.ana.ʒ.2.& ſunt tres doſes,& adde ſupraſcriptis.℈.s.zing . & erit conueniens in pręſeruando & curando,bonum tamen eſt ut pro conſeruatione fiant huiuſmodi euacuationes integratæ ex ſuis digeſtiuis,ſolutiuis ſm exigentiam materiæ . Tertia intentio.ſ. membrorum rectificatio completur ut infra.Membra nanq; mittentia debent regi primo euacuando ab eis ſuperflua, propterea euacuationes de quibus ſupra debent reſpicere tam membra mittentia quam recipientia.

Secundo debent eorum diſcraſiæ corrigi cum interius & exterius applicitis ſecundum exigentiam.Et tertio uirtutes eorum roborari cum propriis moderate ſtipticis.Verum hæ duæ ultimæ intentiones cum eiſdem perficiendæ ſunt quæ ſimul alterant membrorum diſcraſiam & confortant . Membra autem recipientia cõfortant cum exterius applicitis ex quibus ſunt thermæ aluminoſæ, & ſi fuerint ſimul aluminoſę,ferreæ,ſalſę,multum proderunt . Secundum eſt lotio eorum cum aqua ſalſa neque frigida,neque multum calida.Tertium eſt calcare uuas & proprie nigras aut in ipſis calcatis, dum bulliunt,frequenter tenere pedes. Quartum flores amygdalarum,mirti,camæmillæ,meliloti.roſa.& proprie eorum decoctio cõfortat iuncturas.Et ſi fuerit paratus ad guttas frigidas ponatur cum eis aliquid ſalis aut aluminis , aut utriuſque.Ex ſumptis eſt ſaluia parum cocta , item nux indica,item acorus,item edera terreſtris:& dicitur quòd uerbena portata præſeruat iuncturas pedum à doloribus . Secundum regimen,ſcilicet curatiuum tripartitur . Primum debetur cauſæ antecedenti. Secundum cauſæ coniunctæ. Tertium eſt commune utrique curans accidentia & ordinans debitum regimen ſecundum exigentiam intentionum pręcedentium.Primum regimen habet tres intentiones . Prima eſt euacuatio.Secunda diuerſio . Tertia fluxus interceptio. Prima autem intentio ſcilicet euacuatio complerur cũ phlebotomia à qua inchoandũ eſt,ſi ſolus ſanguis fuerit in cauſa, aut alii humores peccent cum ſanguine dominante.Deinde tertio ſi æque proportionabiliter creuerint quæ phlebotomia fiat ex parte contraria,ſicut dictum fuit in regimine pręſeruatiuo ad quod recurre.Si uero alii humores peccent cũ ſanguine ſubdominante,fiat primo humorum dominantium euacuatio.Deinde ſedata agitatione & fluxu fiat phlebotomia ex parte contraria per unam diametrum, hauriendo tamen minus ex ſanguine quam in caſibus præcedentibus . Et hanc credo fuiſſe opinionem Auic.qui in phlebotomia uidetur ambiguus,ſi uero alii humores peccauerint abſque ſanguine ſoli euacuentur.Sed eſt notãdum quod ſi nauſeauerit, uomitus à principio poteſt concedi cum facilibus , ſolutio autem uentris minime,niſi cum clyſteribus lenitiuis.Timor enim eſt in adminiſtratione lenitiuorum ſolutiuorum ne materiæ quæ iam ſunt in motu ad iuncturas commotæ à medicina ſoluente amplius præcipitentur ad iuncturas , & proprie ad iuncturas pedum.Propterea præmittantur digeſtiua ſecũdum exigentiam materię ſicut materia exiſtente phlegmatica mel.roſ.cum aqua ſaluiæ aut hydromel cum ſaluia bullitum.Et materia exiſtente cholerica,iulep roſ.cum aqua endiuiæ,& in melancholia ſyrup.de epithymo , cum aqua buglosſæ immixta, hæc miſceantur ſecundum exigentiam, poſtea materiæ digeſtæ euacuentur cum ſolutiuis ſuperius deſcriptis in regimine præſeruatiuo.Diuertatur autem materia iuxta ſecundam intentionem huius primi regiminis curatiui cum clyſteribus,in quibus hierapicra,benedicta , electarium indum,electarium de ſucco roſa.diaſenæ, confectio hamech & ſimilia.item diuertatur materia cũ uomitiuis , & proprie in conſuetis,& facile uomentibus.Eligantur autem uomitiua ex ſuperius deſcriptis in ęgritudinibus ſtomachi, & de his ſtatim dicetur in cura iſchiaticæ . Leue uomitiuũ eſt aqua tepida decoctionis raphani & ſeminis anethi un.4. olei acuti odoris & guſtus,unc.2.aceti unc.1.& tertio diuertatur cum prouocantibus urinam & ſudorem. Sed hæc non fiant niſi materia notabiliter minorata.Leue prouocatiuum urinæ,eſt aquæ decoctionis , aſparagi,cicerum rubeorum & ſimilium. Sudorem autem prouocant potus aquæ calidæ, cum pauco uino ſubtili & coopertura ſufficienti. Recentio etiam anhelitus & balneum aereum.Intercipitur autem fluxus materię iuxta tertiam intentionem huius primi regiminis dupliciter. Primo cum repercuſsiuis applicitis non ſolum in loco dolente,ſed etiam ſupra cũ debita ligatura, quæ tamen non ſit multum ſtricta,ſed ſit tantæ ſtricturę ut confortet & repercutiat,& propterea ſit magis ſtricta in iunctura, ita tamen ut dolorem non inferat,& quanto magis recedit à iunctura uerſus ſuperius magis relaxetur . Repercuſsiua in materia calida leuia ſunt oleum roſatum omphacinum , id eſt,factum ex oliuis immaturis,& roſ.immaturis,item oleũ roſ.bulitum cum quarta parte aceti ad aceti conſumptionẽ. Et fortius eſt abſque conſumptione aceti bene cũ eo incorporati.Et fortius eſt ut cum aquis aut ſuccis endiuiæ, plantaginis,ſolatri roſarum & ſimilibus miſceatur quarta pars aceti,& modicum ſandalorum.Aut fiat defenſiuum in forma cõmuni ex oleo roſarum,aceto,& bolo armeno.Quod ſi mucilago pſilii , albumen oui oleum roſatum lotum cum aqua plantaginis,& aliquid ſandalorum adinuicem miſceantur erit efficax in materia cholerica.Item ſandali rubei boli arme . ſief memithæ , pſidiæ, ferruginis , opii, ana,confice cũ aqua roſarum,aut ſucco coriandri pauco aceti . & repercutiendo ſedant dolorem . Et in forma emplaſtrum eſt huiuſmodi.Recipe roſarum .℥.1.farinæ hordei.℥.1.s.farinæ fabarum,unc.3.miſceantur cum olei roſ . partibus tribus,& aceti parte una.Sed in materia frigida Re. olei de ſpica.℥.2. bulliat cum unc.2.decoctionis gallarum ad eius conſumptionẽ poſtea miſceatur cum eo ſtyracis , myrrhæ,aloes,acatiæ,ana drach.1.ceræ modicum,acetum quantum ſufficit fiat unctio mollis . Et tu utere ex his quæ tuo propoſito magis deſeruiũt.Hæc tamen ſimul complent hanc intentionem & primam ſecundi regiminis cnratiuſ . Memorãdum tamen quod aliquæ ſunt iuncturæ in quibus leuia aut nulla competunt repercuſsiua ſicut iuncturæ humeri iuncturæ mãdibulæ & ſpõdilium ne materia repat ad principalia membra aut nobilia quibus appropinquat . & iunctura anchæ ne materia in profundo retineat . in reliquis audacius poſſumus repercutere. Intercipitur ſecundo materia cum ueſicatoriis & cauſticis. Pro quo eſt ſciendum,quod ueſicatoria & cauſtica aliquando ponuntur ratione materię fluentis ad intercipiendũ eius fluxum,

fluxum, aliquando ratione materiæ iam fluxæ ad eradicandum ipsam ex iũctura. Si primo modo, debet fieri supra iuncturam maxime in ea parte per quam materia fluit ad iuncturam. Si uero fiat ratione materiæ iam fluxæ, & in iunctura collectæ fiat infra iuncturam aut supra iuncturam, exẽpli gratia in dolore humeri ratione materiæ fluentis si materia à cerebro communicetur, aut hepate & membris inferioribus per uenam spatularum, cuius signũ est præter alia signa, quia dolor incipit, & est magis in parte superiori humeri, uesicetur, aut cauterizetur locus qui uidetur magis conueniens in spatula distante ab humero per tres unc. & eligatur maxime locus per quem creditur transire materia. Si uero materia communicetur humero per uenam assellarem, quod raro accidit, cauterizetur in parte syluestri prope assellam distante à iunctura per unc. 3. Sed ratione materiæ iam fluxæ fiat in adiutorio distante à iunctura per tres unc. aut circa. Si uero adesset dislocatio propter humiditatem lubricantem, reducta prius iunctura ad statum suum modo possibili, fiat cauterizatio cum instrumento triangulato, cuius hæc est figura, in iunctura humeri penetrando solam cutim. Si uero fiat cauterizatio, aut uesicatio ratione materiæ fluentis & fluxæ, fiat in utrisque locis, & eodem modo in cæteris iuncturis. Similiter fiat in dolore cubiti ratione materiæ fluentis in parte superiori & ratione materiæ fluxæ in parte inferiori. Eodem modo in dolore rasetæ. Et in omnibus his sola cutis penetranda est, cauendo ne læsio neruis aut chordis communicetur, propterea tutius est cauterium actuale aut uesicatio. Si uero dolor sit in iunctura mandibulæ fiat post aurem eiusdem lateris ratione materiæ fluentis aut sub mẽto ratione materiæ fluxæ. Si uero in iuncturis colli ratione fluentis, fiat in occipitio, sed ratione fluxæ in principio dorsi & fine colli distanter à spondilibus utraq; per. 2. unc. Similiter fiat in reliquis doloribus dorsi & lumborum. Sed in dolore ischiatico tam ratione materiæ fluentis quàm fluxæ, fiat uesicatio & cauterizatio super iunctura in parte syluestri cum cauterio triangulato aut circulari penetrãdo totam cutim, materia enim fluit ad hanc iuncturam per uenas intrinsecas ramificatas à uena chyli ne propter carnositatem multum est dubium de nocumento neruorum aut cordarum. Sed in dolore genu ratione materiæ fluentis cauterizetur super genu alterius partis quam per. 3. unc. ut uitetur cauterizatio super extremitatibus lacertorum. Sed ratione materiæ fluxæ fiat infra genu in fontanella distante à chordis & lacertis. Sed in dolore iuncturæ pedis fiat, supra pedem in parte syluestri aut domestica ubi apparet magnus dolor. Sed secundum plurimum in parte syluestri ratione materiæ fluentis, sed ratione fluxæ sub clauicula pedis. In dolore uero digitorum pedis fiat cauterizatio aut uesicatio in collo pedis. Forma autem cauteriorum tales sunt, in iunctura humeri eligatur cauterium oliuale siue fiat ratione materiæ fluentis siue fluxæ, & fiat in ea parte quæ superius memorata est. Et quandoque ratione materiæ fluentis facimus supra iuncturam in duobus locis, si materia fluat per duas uias suprascriptas. Similiter ratione fluxæ facimus infra iuncturã in duobus locis, scilicet parte domestica & syluestri, cum est difficilis eradicationis. Si uero adsit dislocatio propter humiditatem lubricantem, eligatur triangulatum oliuale, & ponatur super iunctura in parte syluestri sicut dictum fuit, similiter in cubito eligatur oliuale, & fiat ut dictum est ratione materiæ fluentis super iuncturam per tres unc. sed ratione fluxæ, parum infra iuncturam, & apud quosdam ratione materię fluentis fiat supra iuncturam in duobus locis, scilicet in parte domestica & syluestri, quando materia fluit per utranque partem. Similiter ratione fluxæ fiat parua infra iuncturam in duobus locis, quando materia est difficilis eradicationis. Sed in iunctura manus, eligatur cauterium punctuale secundum Albuchasim, & fiat in iunctura manus in quatuor locis. Sed si uolueris solum facere in uno loco aut duobus supra iuncturam ratione fluentis, aut parum infra in uno aut in duobus ratione fluxæ eligatur oliuale, sed in dolore digitorum eligatur punctuale, in parte pectinis correspondente digito illi, aut in raseta ratione fluentis si fuerit in pollice, sed ratione fluxæ parum infra iuncturam, in dolore mandibulæ eligatur oliuale, & fiat ratione fluentis & fluxæ, sicut dictum fuit superius, licet forte ratione fluxæ melius esse facere infra iuncturam. In dolore spondilium eligatur oliuale, & fiat ut dictum est licet apud Albuchasim debeat eligi punctuale, & debent fieri tres lineæ secundum latum, ubi est dolor, & in qualibet linea facere quinque cauteria aut plura secundum magnitudinem doloris & tolerãtiam uirtutis, sed prius signẽtur lineæ & puncta ubi debent fieri. In iunctura anchæ utantur triplici cauterio, unum est habens figuram sphæricam, cuius diameter est medietas palmi, & nõ habet alias eminentias: secũdum est simile huic, & habet quinque eminentias oliuales, aut ad modum ossium dactylorum: tertium habet solum tres, & homine iacente super latere opposito taliter, ut bene appareat acumen anchę cauterizetur, & per medietatem palmi intelligo medietatem palmæ manus. Et apud quosdam sunt quatuor cauteria, tria in laterib. æque distantia, tria secundum formam trianguli, quartum in medio. Quidam autem cauterizant in ischiatica non solum ancham, sed etiam loca distantia ad quæ descẽdit dolor. Credo solam cauterizationem anchæ sufficere cum ibi sit doloris radix. In dolore genu eligatur oliuale, & fiat, ut dictũ est superius, neq; laudo quod super iunctura genu ponatur, nisi ualde superficialiter, & fiat quando materia nõ posset aliter eradicari in pluribus locis secundum exigentiam, sed in iunctura pedis eligatur oliuale & fiat ut dictum est, sed in iuncturis digitorum pedis fiat, ut dictum est in digitis manus.

Canones obseruandi in cauterizatione sunt. Primus, non fiat nisi cum alia remedia non contulerint, propter debilitatem iuncturę, latitudinem uiarum aut continuum fluxum materiæ, aut multam materiam existentem in iunctura. Secundus, ut fiat potius cum cauterio actuali quàm potentiali, quia magis confortat nec communicat nocumentibus uicinis. Tertius, ut eligantur cauteria idonea & diuersa secundum exigentiam locorum. Quartus, non penetret ultra cutim. Quintus, ut tempore cauterizationis tueantur partes circunstantes cum succis & aquis frigidis, & similibus. Sextus, ut eligatur iuxta posse tempus & hora temperatior non superflue calida aut frigida. Septimus, ut infirmus tempore operationis statuatur & quiescat in situ magis conueniente. Octauus, quod præcedat loci stupefactio in ualde sensitiuis. Nonus, ut locus conseruetur ulceratus per longum tempus, puta per quadraginta dies aut cum sphæra cerea immissa in uulnere, aut simili, aut cum folio hederæ, aut folio caulis ad ignem aliqualiter calefacto, & postea axungia inuncto, aut cum cæpe trito cum melle. Decimus, ut clauso foramine postea per interualla fiant euacuationes & phlebotomiæ secundum materiæ exigentiam, ne materia solita fluere ad iuncturas, postea retẽta in membris superioribus nobilibus faciat apostema aut febres, & erit nouissimus error peior priore. Vndecimus, ut fiat in causa frigida aut mixta, non autem in calida. Duodecimus, non fiat cauterium cum materia est indurata, aut gypseata in iunctura, nec quando est exiccata & marasmata, sed fiat quando adest multitudo materiæ, aut mollities ligamentorum. Decimus tertius, prius signetur locus, postea cauterium supponatur. Secundum regimen curatiuum, quod debetur causæ coniunctæ exigit in principio repercussiua, in augmento usque ad medium status repercussiua mixta cum resolutiuis, sed deinceps resolutiua pura. Quæ autem sint repercussiua conuenientia in principio possunt patere ex regimine præcedente. Sed resolutiua conuenientia in materia frigida sunt huiusmodi. Primum. ℞. stercoris bouini calidi, sicut egeritur & dolenti loco superponatur, & est melius pluribus aliis. Haliabbas autem addit cum isto de stercore caprino aliquid cineris caulium ad maiorem resolutionem & cõsulit ante emplastrationem lauari locum cum aqua decoctionis chamæmil. meliloti, anethi, maioranæ, centaureę, & similium. Aliud Recipe amoniaci, bdellii, styracis, ana. partem unam farinæ fœnugr. sem. lini, ana. partem mediam, dissoluatur ammoniacum, bdell. styrax, cum uino ueteri, & cum farinis misceatur incorporãdo cum oleo costino & fiat emplastrum. Aliud Rasis in Alman. in capitulo proprio ualens ad materiam multam frigidam & in corpore & tempore frigido. Recipe styrac. liquidæ castorei, euphorbii, myrrhæ, aloes, acatiæ, ana. partes æquales. Ex his cũ uino ueteri

mixtis fiat epithima. Aliud Dini. Rec. aloes unc. 1. mirrhæ. unc. s. salis, drach. 2. croci, drach. 1. farinæ lupinorum, furfuris subtilis, ana. unc. 2. aquæ cineris quantum sufficit, fiat emplastrum. & in resolutione materiæ frigidæ ualet aqua ardẽs, oleum benedictum, & similia. Sed cum crassa resoluitur cauendum est à petrificatione, propterea cum resolutiuis miscenda sunt mollificantia sicut mucilagines maluauisci, fœnugræci, sem. lini, oleum sesaminum, amygdala. dulc. pinguedines, medullę, & similia, quæ uidentur magis opportuna. Sed resolutiuum in materia calida est huiusmodi. Recipe mucilaginis fœnugræci, mucilaginis sem. lini, ana. unc. s. olei liliorum alborum, unc. 1. ceræ quantum sufficit, fiat unctio. Et ex his possunt elici conuenientia in augmento, oportet enim repercusiua misceri cum resolutiuis. Si uero apostema iunctura se tenderet in uiam maturationis quod rarissime accidit, adiuuetur cum his quę consueuerũt reliqua apostemata maturare, & si apostema esset difficilis suppurationis aperiatur ante perfectam maturationem ne putrefiant iuncturæ. Sed in materia mixta ad resoluendũ. Recipe farinæ, fœnugræci, seminis lini, anethi, chamæmillæ, ana drach. 10. bdellii, styracis liquidæ, ammoniaci, galbani, ana. drac. 5. olei liliorum quantum sufficit. dissolutis gummis fiat emplastrum. Item urina cocta cum sale, item succus ebuli inspissatus cum oleo ros. item ex multis fiunt unguenta propria in his casibus sicut de limaciis, de scorpionibus, de ranis, de uulpe, de uespertilionibus, & similibus, coquendo ea cum aqua salita & pinguedo supernatans reseruetur, & cum horum decoctione potest locus epithimari, & postquam epithimatum est & exiccatum cũ pinguedine ungatur, aut horum carnes salitę ponantur in olla perforata, bene desuper obturata, & alia integra sub ea, & sepeliatur in fimo & distilletur & reseruetur. Tertia autem pars huius regiminis curatiui habens duas intentiones, scilicet curationem accidentium & regimen sex rerum perficitur, ut infra. Duo enim sunt accidẽtia corrigenda, scilicet doloris intensio, & durities remanens in iuncturis. Dolor sedatur dupliciter. Primo remouendo causam, & de hoc sermo prę cessit. Secundo cum anodinis fomentando locum dolentem cum oleo chamæmælino, anethino, aut cum decoctione ex floribus chamæmillæ, meliloti, sem. lini, maluauisci, parietaria, & similibus, & iniunctio cum cassia trac. cum aqua ros. in principio & cum aqua apii in processu est propria, scilicet conueniens. Et tertio cum stupefacientibus mixtis, cũ anodinis, de quibus supra. Vt Recipe micam panis albissimi, & misce eam cũ lacte & oleo ros. aut chamæmil. aut ambob. simul, quibus adde. 20. partem oppii, & croci quartam partem ipsius opii, & fiat emplastrum. Ad idem. Recipe olei rosa. vnc. 6. opii drac. 2. croci. drac. 1. ceræ quantum sufficit, & fiat unctio. Ad idem. Recipe capitum papaueris al. cum seminib. & corticib. suis, hordei mundati, ana, vnc. 1. & bulliant in una lib. aquę ad consumptionem medietatis & colentur, cui colaturæ addatur mucilaginis psillii, fœnugræci, seminis lini extractæ cum aceto quantum est colatura olei rosa. mixti cum albumine oui quantum est medietas, fiat linimentum in quo infundatur pannus lineus, frigidus applicetur, & q̃ cito calefit remoueatur. Item quinto aphorismo. aqua multum frigida infusa super articulos dolorẽ ipsorum sedat sensum obtundendo. Pro secundo accidente curando, est sciẽdum quod durities iuncturarum est duplex. Est enim quædam in qua iunctura est marasmata & desiccata absque præsentia materię, saltem, de qua sit curandum. Altera est cum præsentia humoris mucilaginosi crassi, & aliquando gypsei. Vtraque difficilis, & aliquando impossibilis curationis iuxta illud Ouidii uersum.

Soluere nodosam nescit medicina podagram.

Et maxime difficilis curationis est quando adeo desiccata & marasmata est, quod per frictionem non rubet, & adhuc in qua nullus aut paruus est sensus magis difficilis est. Vtraque pro curatione si possibilis est aut melioratione tempus requirit longum. Prima autem existens absque præsentia materię, de qua sit curandum unicam exigit intentionem perficiendam cum notabiliter humectãtibus tam qualitatiue quã substantifice & temperatis in actiuis. Vnde embrocetur particula patiens aut stet infusa in aqua mucilaginosa decoctionis radicum altheæ, ulmi, chamæmillæ, meliloti, fœnugręci, seminis, lini, & similium, aut in aqua decoctionis capitum castratorum, cui si esset admixtus sanguis calidus alicuius animalis esset conuenientior, & tempore balneationis huiusmodi particula patiens fricetur ut nutrimentum attrahatur ad ipsam. Propterea quando fiunt huiusmodi debet esse perfecta prima & secunda digestio, & iam sit tempus penetrationis nutrimenti ad membra, & cum hoc tunc debet flecti & reflecti ad omnes differentias, maxime ad eas quæ sunt sibi difficiles, & fiat huiusmodi bis in die, & post huiusmodi balneationem ungatur prope ignem moderatũ aliqua unctione mollificante, vt Recipe pinguedinis vulpis lupi, olei sesamini, ana. unc. 1. medullæ cruris bouini, mucilaginũ maluauis. fœnugręc. sem. lini, ana drac. 2. ceræ quantum sufficit. Et ad hoc ualent species diaquilonis. Si uero sit cum præsentia materiæ induratæ exigit duas intentiones. Prima est mollificatio. Secunda resolutio. Prima completur cum iam dictis. Secunda cum œsvpi ceroto descrip. Philagrii apud Mesue. Aliud magis resolutiuum. Recipe dialtheæ. unc. 3. olei mastichini, olei de lil. olei nucis indicæ, ana. unc. 1. axungiæ, strutii, aquilæ, morontanę, anatis, gallinæ, asini, medullæ cruris uituli, cerui, ana. uuc. 8. bdellii, hiss. humidæ, styr. liquidæ, ana drach. 2. pinguedinis testiculorum castorei drach. 1. ceræ quantum sufficit fiat unguentum. Possunt etiã fieri emplastra miscendo cum suprascriptis aut aliis quæ uidebuntur magis opportuna farina fœnugræ. & semi. lini. Fiat etiam resolutio cum marchasita ignita extincta cum aceto, & similiter cum lapide molendini similiter ignito & extincto. Gal. uero testatur quòd caseus antiquus coctus cum iure tibiæ salitę porci rumpendo cutim cum uiolentia extrahit lapides gypseos & mollificat duritiem, quod dicit se in multis probasse. Rasis uero hoc recitando addit nasturtium. Secunda intentio ultimi regiminis curatiui, s. debitum regimen sex rerũ potest elici ex dictis in de regimine præseruatiuo. Oportet tamen diætam magis esse tenuem. Quapropter oportet in gutta calida ut à uino abstineatur. Bibat aquam coctam cũ quinta aut sexta parte iulep ros. Si tamen non posset abstinere sit pauciferum stipticum saltem in principio, & multum lymphatum. In processu tamen digesta materia & notabiliter minorata potest esse subtilius, sed optime lymphatũ. Abstineat à carnibus saltem in principio. Vtatur auenata, hordeacea, pauco milio, & condiantur sua cibaria cum rebus stipticis acribus, sicut acresta, uino granatorũ, suc. limon. aranci, citrinorum, mirtillorũ, & similium. Caueat ab aceto. Sed in gutta frigida apud Rasim, caueat à fastidio, & aqua frigida, & cibis crassis, & a frequenti ebrietate. Eique pręcipiendum dum sanus est ut motu utatur, & à coitu abstineat, & præcipue cum satur fuerit, nec balneũ ingrediatur, nec exercitetur post comestionem. Vinum præterea uetus & purum bibat. Eis quoque utatur dum sanus est, quę urinam prouocare consueuerunt, & similiter gutta declinante. Credo tamen præstantius esse ut saltem in principio utatur in potu aqua mellis cum saluia, & carnes suę sint auium & proprie syluestrium, sicut perdices, & similium. Regimen etiam resumptiuum tres habet intentiones. Prima est regimen sex rerum. & est quòd paulatim reducatur ad regimen sanorum incrassando diætam, & exercitium paulatim crescat, & proprie secundum iuncturas, quæ ex gutta fuerant impeditæ. Secunda est, quod si aliquid de materia fuerit derelictum cum diureticis & theriaca finiatur, & aliquando cũ solutiuis benedictis propriis & confortantibus, aut saltem non debilitantibus membra mittentia neque recipientia. Tertia, quòd iuncturæ cum balneis propriis confortantibus, & resoluentibus, & cum unctione ex oleo vulpino, & similibus cõfortentur, pro qua intentione recurrendum est ad quæ dicta sunt in regimine præseruatiuo, intentione. 3. Similiter membra nobilia & proprie mittentia confortentur corrigendo ipsorum discrasiam sicut cum diarrhodon abbatis, aromatico ros. diamusco dulci, trochi. de absinth. de rhabarb. de capparibus, theriaca, mirobalan. chebul. conditis, acoris conditis, diacori, saluia, pineis pręparatis, fistichis, passulis, & similibus secundũ exigentiam, confortantibus tam membra mittentia quàm recipientia, quæ tamen membrorum confortatio iuxta posse est attendenda in toto curæ processu.

De

De dolore anchæ. Cap. 112.

DOlor anchæ & iſchiaticus, in quibuſdam conueniunt & proprie in eſſentialibus, ſcilicet in membro principaliter patiente quod eſt in iunctura anchæ, & in cauſis tam intrinſecis quàm extrinſecis. Differunt tamen in quibuſdam accidentalibus utputa in doloris extenſione. Eſt enim dolor anchę dolor fluxus, & in iunctura circumſcriptus, ſed iſchiaticus deſcendit & extenditur uerſus pedem iũctura anchæ non dimiſſa.

Horum ſpecies non ſunt niſi quidam modi ſecundum magis & minus differentes. Eſt.n. quidam fortis clamoſus, quidã remiſſus, quidam nouus, quidam antiquus, quidam cõtiuuus quidam interpollatus, quidam cum diſlocatione, quidam ſine & dolor iſchiaticus quandoque deſcendit uſque ad coxam, quandoque deſcendit uſque ad genu, & iuncturæ ipſius motum, & quandoque extenditur uſque ad pedem & digitos eius impediens fixionem & firmitatem. Deſcendit autem quãdoque per partem domeſticam, dolore lacertis & neruis illius partis communicato per materiam exiſtentem in uena ſaphena ad muſculum illius partis reſudantẽ, & quandoque per ſylueſtrẽ materia reſudante ad lacertos & neruos illius partis à uena iſchiatica. Et ſi materia continetur in concauitate iuncturę, ſicut eſt ſecundum plurimum. deſcendit per ſylueſtrem communicando materiam neruo lato, propterea dolor iſchiaticus frequentius deſcendit per ſylueſtrem partem quam domeſticam, & cauſa deſcenſus & extenſionis doloris non eſt niſi multitudo materiæ ubicunque contenta.

Cauſæ autem ſunt duplices corporeæ & primitiuæ, ſed corporeæ duplices, per communitatem & propriæ. Propriæ quidem ſunt ſecundum pluri. materiales alterantes & extendentes ipſius iuncturæ partes & ſunt ſecundum plur. phlegmaticæ crudæ & uentoſæ, deinde mixtæ, deinde ſang. raro melan. & rarius choler. Sed ex communitate ſecũdum plur. à matrice & ex permutatione materiæ ipſius ad anchas quibus alligatur & adhæret iuxta Hippo. 5. partic. Apho. Apho. 46. Si matrix in uertebro poſita ſaniem fecerit, neceſſe eſt commotum fieri, & apud Auic. multoties permutatur a doloribus matricis, chronicis & remanentibus longo tempore, ita ut ſint decem menſes. Cauſæ primitiuæ ſunt caſus, percuſſio, ſeſsio ſuper re dura, equitatio longa inſueta, ſaltus, & fortis ambulatio.

Signa cauſarum materialium propriarum ex generalibus ſignis ſuperius poſitis comprehendi poſſunt. Sunt tamen difficilioris inueſtigationis quàm ſigna cauſarum propriarum dolorum aliarum iuncturarum propter materiæ profunditatem, & maiorem diſtantiam à ſenſu, coniecturari tamen poſſunt à quantitate doloris ab exeuntibus à iuuantibus & nocentibus, & à quibuſcunque circunſtantiis, ſicut complexione, ætate, ſexu, tempore anni, regimine præcedente, & ſimilibus. Signa quòd ſit per communitatem & maxime à matrice eſt, quia adeſt ipſius matricis ægritudo, & quia ſi permutatur deficit ægritudo matricis & ſuccedit ipſe dolor. Cauſæ primitiuæ ſeipſas oſtendunt.

Prognoſtica. Primum eſt Aphoriſ. 60. ſextæ particulę. Quibuſcunque à coxendicum dolore diu moleſto coxa reſilit foras, his tabeſcit crus & claudicant ſi non urantur, huiuſmodi enim cauſa eſt phlegma mucilaginoſum remolliens ligamenta, faciens facilem dislocationem, & facilem reingreſſum coxæ in pixidem. Secundum, dolor iuncturæ iſchiæ eſt de uehementioribus doloribus iuncturarum, & difficilioris curationis quàm dolores aliarũ iuncturarũ propter loci profunditatem & materiæ multitudinem, quæ attrahitur ad ipſum à toto corpore, licet dolores humeri & ſpondilium ſint periculoſiores propter propinquitatem ad membra nobilia. Tertium, dolor iſchiaticus & uniuerſaliter omnis dolor podagricus, licet curetur & materiæ eradicentur facile redit propter ſitum membri, & diſtantiam à membris nobilibus. Econtra eſt in doloribus chiragricis & iuncturarum ſuperiorum. Quartum. Cum dolor iſchiaticus prolongatur extenuatur coxa & tibia. Quintum. Cum apoſtema anchæ exituratur propter ſui profunditatem, quãdoque ducit ad mortem. Sextum. Si habenti dolorem anchæ appareat rubedo uehemens quantitate trium digitorum non faciens ei dolorem & accidit ei pruritus uehemẽs, & deſyderat olera, morietur in. 25. diebus. Rubedo nanq; uehemens non faciens dolorẽ ſignificat choleram ſymptomatice & diminute expulſam ad membri dolentis ſuperficiem, propterea facit quendam pruritum ſui acuitate, & deſyderat olera frig. ſcilicet diſpoſitioni ſuæ præternaturali contraria. Morietur aũt in. 25. qui eſt fere medius terminus tropicorum materia conuerſa ad membra nobilia. Septimum. Iunctura iſchiæ rariſsime lapideſcit aut induratur propter amplitudinem uacuitatis iuncturæ & ſitum profundum & multitudinem humiditatis eius in comparationem ad alias iuncturas.

Cura doloris iſchiatici ſimilis eſt curæ doloris aliarum iũcturarum quantũ ad præſeruationem & reſumptionem. Differens tamen à cura aliorum in duobus, ſcilicet in adminiſtratione repercuſsiuorum quæ debent eſſe lenia aut nulla, ne materiam in profundo iuncturæ detineant aut coarctent, & ſic dolorem augeant, & materiam ineptam reſolutioni faciant aut forte etiam ad membra nobilia repellant, ſed ſi ea approximare decreueris, quia forte materia uidetur ſubtilis aut cal. aut ſaltem calida admixta ſint talia ut confortent locum & materiam uenientem refrenent, ſed non repellãt, nec in membro coarctent. Similiter reſolutiua & attractiua de profundo ad cutis ſuperficiem oportet eſſe fortiora & leptomeris ſubſtantiæ propter profunditatem materiæ. Regimen quoque præſeruatiuum colligatur ex his quæ dicta ſunt in regimine præſeruatiuo dolorum aliarum iuncturarum, & ſimiliter regimen reſumptiuum. Sed regimen curatiuum quantum ad primam intentionem, quæ eſt euacuatio, completur cum phlebotomia ex baſilica eiuſdem lateris ſi ſanguis fuit in cauſa, aut alii humores peccauerint cum ſanguine. Poſtea alii humores euacuentur ſecundum exigentiam euacuationibus integratis ex digeſtiuis & eradicatiuis etiam iteratis. Si tamẽ nauſearet aut facile uomeret uomitiua, ſaltem in principio eſſent conuenientiora quã ſolutiua diuertendo & euacuando, & ante digeſtionem leuiora competerent, poſt digeſtionem fortiora. Ex leuioribus eſt decoctio raphani. ℥.4. cum unc. 2. oximellis, & fortius eſt ſi loco decoctionis accipiatur ſuccus eius. Similiter aquæ tepidæ, unc. 4. cum flore & ſemine geniſtæ, drach. 2. & fortius his eſt ſuccus raphani, in quo fuſtes ellebori ſteterint infuſi per diem & noctem. Et fortius omnibus eſt ſi ponatur ſcrupulum ſemis ellebori cum unciis duabus oximellis, & cum unciis quatuor aquæ tepidæ. Digeſtiua ſunt. Recipe mellis roſ. ſyrupi de eupatorio, ana drachmas ſex, aquæ ſaluiæ uncias duas, aquæ iuniperi, unciam unam miſce, & fortius eſt hoc. Recipe ſyrupus de calamentho, ſyrupus de ſtœcados, mellis roſa. ana, unciam ſemis aquæ ſaluiæ, uncias duas, aquæ iuniperi unciam unam, miſce. Et fortius eſt ſi ſupraſcriptis addatur ariſtoloch. rotund. ſeminis rutæ ſiccæ. ana. ſcrupulum unum. Si tamen humores calidi cum frigidis peccarent temperentur huiuſmodi calida cum ſyrupo aut aqua endiuiæ, aut cum iulep. roſ. Solutiua autem ſunt pilulæ iuuamenti Auicennæ quinto canone. Item pilulæ de hermodactylis maiores Item pilulæ fœtidæ. Item electarium indum, hiera Ruffini, hiera Hermetis. Et ſi materiæ calidæ fuerint in cauſa, pilulæ de hermodactylis minores, electarium de ſucco roſ. Medicina optima ad dolorem anchæ. Recipe pulpæ colocynthidis, drachmas quinque, paſſularum ſine granis pugillum unum bulliant in tribus libris aquæ donec remaneat tertia pars. da tertiam partem, educit ex phlegmate & humore crudo. Intentio ſecunda, ſcilicet diuerſio perficitur cum diureticis, ideſt, urinam prouocantibus. Item cum clyſteribus, in primis minus acutis, deinde fortioribus & ſanguinem educentibus. In primis aſarum ſecundum omnem modum adminiſtrationis, ſed maxime eius infuſio bibita confert. Decoctio hipericon cum uino bibita quadraginta diebus, ſanat dolorem anchæ & iſchiaticum. Item decoctio radicum aſparagi, naſturtium confert bibitum, clyſterizatum, & emplaſtratum cum aceto, & ſauich hordei, & cum ungitur locus cum melle, & ſuperaſpergitur puluis eius ſedat dolorem. Ex compoſitis eſt medicamen Hermetis, digerens materiam frigidam & urinam prouocans & eſt mirabile. Recipe chamædryos, gentianæ, ana drachmas decem, ariſtoloch. rotun. drachmas duas, ſeminis rutæ ſiccæ drachmas duodecim

terantur & cribellentur cribello subtili. dosis eius est choclear unum cum aqua mellis. Est autem choclear diuersum pondus apud autores, sed sufficiunt drachmæ duæ, aut circa, post cuius exhibitionem aliquibus diebus succedant uomitiua aut solutiua, aut utraque si opportuerit. Sed in calida confert decoctio radicum papaue. campestris data in potu. Cum his tamen si uis magis prouocare potes decoquere radices asparagi, aut rubearum tinctorum, imo rubea ipsa data in potu cum melicrato prouocando optime confert in frigida & mixta. Est autem melicratum uinum ex melle & aqua factum, loco tamen ipsius possumus hydromel accipere. Ex clysteribus est decoctio ireos & corticum radicũ capparis. Et fortior est aqua oliuarum salitarũ, & similiter aqua piscium salitorum. Clystere ex centaurea confert ischiaticis educens phlegma ex anchis. Similiter succus & decoctio cucumeris asinini educit similia & sanguinem, & radix cucumeris asinini clysterizata, emplastrata & epithemata optime cõfert, sed humore existente calido aut mixto huiusmodi cum frigidis temperentur. Est tamen aduertendum quod in usu medicinarum sunt interpolationes faciendæ, sicut in cæteris ægritudinibus chronicis, in quo tempore est uacandum debito regimini sex rerum & uirtutis restaurationi. Secundum regimen, scilicet locale, aut nõ indiget repercussiuis in principio aut si indiget sint leuia, & materiæ fluenti proportionata quæ eligantur ex dictis superius in cura aliorum dolorum iuncturarum. Resolutiua autem in principio sint leuiora & gradatim augendo procedatur, & cum eis intẽdatur sedationi doloris, quæ resolutiua possunt applicari tam interius sub forma clysteris quàm exterius sub forma unctionis, emplastri, ceroti aut epithematis. Recipe olei liliorum alborum, uncias octo, olei cheiri, olei spicæ, olei chamæmillæ, ana uncias duas, pinguedinis anatis unciam unam, uitellos oui numero duo, cassiæ tractæ, benedictæ simpli. spicæ, sacchari rubei, ana unciam semis, croci, drachmam semis, salis communis, drachmas duas, misce & fiat clystere, quod debite calidum imponatur alternis diebus stomacho ieiuno. Aliud efficacius. florum chamæmillæ, anethi. melilot. ana, manipulum semis, saturegiæ, saluiæ, ana manipulum unum, chamędryos, manipulum semis, radi. aristolochię rotundæ, cartami, nucleorum persicorum, unciam semis, uitellum oui numero uno, croci, drachmam semis, pinguedinis anatis unciam unam, olei liliorum alborum uncias tres, olei spicæ, olei de cheiri, ana unciam unam, sacchar. unciam semis, salis communis, drachmas duas, flores, radices, herbæ, semina nuclei bulliant in sufficienti quantitate ad consumptionem medietatis, deinde exprimantur & colentur, ultimo duodecim unc. ipsius addantur reliqua, & fiat clystere. Exterius etiam fieri possunt fomentationes cum spongiis infusis in decoctione alicuius, aut plurimum infra scriptorum, scilicet florum chamæmil. meliloti, anethi, saturegiæ, chamędryos, chamæpithyos, pulegii, folii, assari, hipericon, iuæ, saluiæ, nasturtii, rutæ siccæ, sauinæ, radicum utriusque aristoloch. hyssopi siccæ, calamenthi, quę possunt bullire in sufficienti quantitate aquę, aut aquę & uini simul, & modico aceti acuti, quę spongiæ infusæ in hac decoctione applicentur loco dolenti, nunc una, nunc altera post sufficientem eius expressioneni, donec locus notabiliter rubere cœperit, & hæc fiant stomacho ieiuno bis aut semel in die, & post earum remotionem & debitam exiccationem, ungatur cum aliqua unctione resolutiua & confortatiua iuncturæ sua proprietate, sicut est oleum de costo, uulpinum, de croco, de terebinthina, de piperibus, de euphorbio, & similia, quibus possunt addi sagapenum, ammoniacum, oppopanacum, item pinguedines, & similia. Et his non sufficientibus materiæ cõiunctæ sunt eradicandæ & extrahendæ de centro ad circunferentiam. Eradicantur autem cum phlebotomia uenę ischiaticæ, aut saluatellæ pedis dolore descendente per partem syluestrem, aut saphenæ, uel eius qui est in pollice pedis, dolore descendente per partem domesticam, aut curuaturę poplitis per quamcunque uiam descenderit. Item eradicantur trahendo ipsas à centro ad circunferentiam cum rubificãtibus uesicatoriis, & tandem cauteriis, ut Recipe sinapis, fimi columbini, ana unc. I. terantur, & cũ ficubus siccis incorporentur, quæ prius sint infusæ in aceto acutissimo. Aliud est emplastrum de sinapi descriptione Mesue in suo Antidotario & hæc posita super locum dolentem debent dimitti cum bona contritione per duodecim horas, aut circa, & si hæc non suffecerint spargatur super emplastro facto ex his parum cãtharidarum, nisi timeatur ardor urinæ & nimia prouocatio, & locus uesicatus quantum fieri potest. conseruetur apertus, & post consolidationem replicetur secundum exigentiam. Sed his non sufficientibus fiant cauteria actualia, aut cum instrumento quod rotæ assimilatur, cuius figura est hic descripta, in parte syluestri circa iuncturam anchæ & penetret totam cutim ueram, utputa fere per medietatem digiti parui secundum latitudinem, aut fiat circa eãdem iuncturam cum instrumento triangulato faciente simul tria cauteria æquidistantia, cuius hęc est figura, & teneantur aperta per quadraginta usque ad sexaginta dies. Vltimum regimen est curare accidentia. De quibus permaxime est dolor cui intendendum est in toto curæ processu, & fiat ualde intensus ordinem curæ regularis præuaricat, ita ut non sufficientibus anodinis & euaporantibus ad stupefacientia, etiam ab initio deueniendum sit & exterius applicita & interius sumpta, sicut est philonium romanum in causa frigida, & requies in causa calida. Exterius autem applicita requirantur in cura dolorum aliarum iuncturarum, opus est enim cum anodinis & euaporantibus exterius applicitis opium aut aliud stupefaciens permiscere, hæc tamen omittantur quantum est possibile. Secundum accidẽs est dislocatio iuncturæ propter mucilagines in ipsa contentas, in cuius cura conferunt rubificantia, uesicatoria, cauteria, & omnia multum resoluentia & reductio uertebri in pyxidem quantum est possibile, cui semper iniiciendum est, & eius in ea cum ligatura conseruatio. Possumus enim audacius resoluere & exiccare in hac iunctura quàm in cæteris, cum minus timeamus induratiõe & petrificationem ex causis superius dictis. Regimen autem sex rerum non naturalium eliciẽdum ex regimine superius posito in cura dolorum aliarum iuncturarum, est enim omnino simile. Locus tamen iuncturarum & partes circũstantes usq; ad genu, imo usque ad pedem si ad ipsum dolor descenderit teneatur calidus, & proprie cum caliga facta ex pelle uulpina, habet enim singularem proprietatẽ in confortatione iuncturarum. Sed in tempore calido opus est caliga minus calefaciendo, quæ secundum exigentiam ordinetur. Et sic est finis de doloribus iuncturarum.

FINIS.

IOANNIS

IOANNIS MARINELLI FORMIGINENSIS MEDICI IN. IX. AD ALMANSOREM CAPITA quindecim, quæ Arculani explanationem desiderant, breuis expositio.

De fluxu urinæ. Cap. I.

CVm æger multum urinæ emittit, & in emißione ardorem non sentit, aut mingit in somno suo, nec patitur sitim, nec corporis extenuationem incurrit; ea, quæ urinam constringunt, danda sunt. medicamen retinens urinam. Recipe glandium drachmam unam, olibani drachmas triginta, seminis coriandri sicci, boli armeni, gummi arabici ana drachmas decem. fiat ex eis puluis, de quo in mane drachmas tres, & circa noctem totidem ad transglutiendum dentur.

NVnc de urinæ fluore agitur: primumque is curatur, qui est ortus ab intemperie frigida, & humida: cuius signa sunt [cum æger multum urinæ emittit &c.] deinde eos sanat Rasis, qui diabete sunt affecti. id uerò cognoscitur ex his uerbis [quòd, si cum hac ægritudine &c.] origo ipsius ex caliditate contrahitur. quo ad primã affectionem attinet, illa frigiditas, humiditasque retentionẽ renum facultatem relaxat: uel musculi, qui ceruicem uesicæ mouet, uel colis, qui resolutus laborat. curationis autem scopus in iis consistit, qui renum intemperiem corrigant, musculos roborant, & uesicæ coli medetur. hoc morbò correptis uictus ratio, quæ siccat, materiasque sistat, est utilis. aeris itaque constitutio, in quo æger uersatur, calida & sicca sit. exercitia temperata cõferunt. somnus sit nocturnus, à quo sæpe excitetur, animi cogitationes prosunt, & uigiliæ. cibis utatur ad siccum declinantibus, & eos fugere oportet, qui tam calidi, quàm frigidi urinam prouocãt. uinũ cum aqua, in qua decocta sint stiptica sicca, mixtũ sit. carnes comedant cum uino granato, uua acerba, & similibus paratas. præterea diuertantur humores, atque præparentur suis contrariis. posthæc purgentur. quo facto quæ urinam sistant, ea sunt adhibenda medicamenta: quale est illud à Rasi descriptum, uel huic simile. ℞. glandium siccarum. ʒ. 1 o. thuris. ʒ. 7. myrrhæ. ʒ. s. coriandri assati, acori, cyperi ana. ʒ. 2. s. terãtur, & cribentur, & mane cũ uino nigro stiptico, & aqua, in qua piper long. galanga, cardamomum, & crocus sit coctus, diluta, bibat puluerem æger. hęc Guilielmus Placentinus. uel illud. ℞. glandium, thuris, myrrhę, ana. ʒ. s. decoquas in. ℥. 3. uini, ut duas partes exhalentur. cola, & cum unc. olei myrtini exhibe. Summè laudantur ex simplicibus myrobalani usti, styrax, thus, myrrha, uinum nigrum, myrtus, & id generis. renes leporis cæteris præstant. quare. ℞. renum leporis exiccatarum, sem. anethi an. partem unam, pirethri, & sem. apii partem. s. cum aqua frigida puluis propinetur. caprę uesica in pollinem redacta, & cum aqua bibita confert. uesica tauri quoque, uel apri in aceto cocta plurimum ualet. caro ericii naturalẽ obtinet facultatem urinæ sistendæ, inunctiones præterea, emplastra, clysteria, & huiusmodi alia adhibeantur, quæ uim habeant uel neruos roborandi, uel musculos, uel renes, ut tempus postulabit.

Quòd, si cum hac ægritudine sitis fuerit ualidißima, clamosa, & aqua, quæ bibitur, citò egrediatur; aqua hordei cum psilio detur, & nutriatur cum succo uuæ acerbæ, & sumach, & similibus horum nutrientium: & cum cibo, qui fit de simila hordei, & masal, & rob acetosum da ei in potu: & probibeatur à labore, & cum muliere concumbere. isti quoque trochisci in potu sumantur. Recipe spodij drachmas decem, lactucæ, seminis portulacæ ana drachmas quindecim, coriandri sicci drachmam. 1. seminis rosæ rub. boli armeni ana drachmas quinque, balaustiæ drachmas duas, camphoræ drachmam semis. sumantur in potu cum succo granati acetosi. herbæ etiam frigidæ terantur, & super renes ponantur. & caueat sibi à cibis calidis, & uino, & ab omnibus, quæ urinam prouocant. illud autem, quod ex nimio stolidorum errore prouenit, est; quia dant in hac ægritudine medicinas calidas: unde illico ducunt ipsum ad phthisim.

Sed ad urinæ fluorem descendamus, qui originem à caliditate trahit. dicitur diabetes, id est transitus urinæ continuus, aut uerius potionis non mutatæ. is diuturnum est malum circa renes consistens, multaque sitim inducens, & quicquid bibitur, hoc simul ut, & quale assumptum est, per urinã redditur. fit ob retentricis renum facultatis imbecillitatem, attractricisque tantum robur, ut totum corpus ob immodicum calorem exhauriat. signa sunt [quòd, si cum hac ęgritudine sitis fuerit ualidissima, & aqua, quę bibitur, cito egreditur] sed & hæc ægrotantes concomitantur; quòd uiscera uri uidentur, lumbi intumescunt, testes, & coxæ. &, si mordens caliditas in uisceribus augeatur; uenter superior corrugatur, & uenæ in ipso eleuantur, uniuersum habitum gracilem habent, & totius corporis tabes accedit grauis. quod ad curandi rationem attinet, obtundamus primum humoris acrimoniam, sanguinemque, ac qui sunt cum eo permixti serosi humores, eorum fluxui resistamus, & renum intemperiem corrigamus. itaque in principio uena secetur gibberi, & moderatè sanguis auferatur. quæ etiam mediocriter urinam cient, quæque uitiatum, & in renes imbibitum humorem expurgent, utamur. sed in inueterato morbo contrà est faciendum: neque enim uenam secabimus, cum totũ corpus acrius reddatur: neque urinam prouocantia exhibebimus; quia multiplicant, augentque malum. quid igitur faciendum? ea uictus ratio sit, quæ frigidam possideat facultatem, & humidam. eligat igitur aerem æger septentrionalẽ, uel sibi paret artificialem frigidam: uitet motum, & exercitia: frictiones tamen, quæ in brachiis fiunt, conueniunt maximè: ideo coitum fugiat, animo quoq; quiescat, somnus ad longiorem noctis spacium perducatur, quàm uigilię. tenuis admodum dięta nocet: sed cibi sint boni succi, & qui difficulter commutari possint, & mordacitate careant, aut qui facile acrimoniam frangunt. talia sunt oua sorbilia, lac cum butyro coctum, caseus recens compactus, & salis expers. lac tamen per silicis, aut ferrum ignitum scissum ualde prodest: item carnes porcinæ iuuenes macræ plurimum coctæ. pro sorbitione lac, à quo sit butyrum extractum, optimum est, & aqua, quæ ex cucurbita assata distillatur. uinum granatũ acetosum, ptisanę succus frigidus, &, si esset necesse, uinum crassum ponticum cum aqua, in qua calybs, uel ferrum sit extinctum porrigatur. ex oleribus autem probatur intybũ, lactuca, & portulaca. ex fructibus pyra, poma, mala punica: & inter pisces saxatiles. in diabetis autem curatione multa nobis spectanda proponuntur: nam, si inuitis urina excidat, ut etiam æger lectum permeiat; causam primum auferemus. si à potu id largiore fiat; bibatur parcius. si à potus, uel cibi qualitate salsa, acri; ut esu cœparum, porrorum largo; ægrotans abstineatur: si sphincter uesicæ est resolutus mora longa in aqua frigida, uel alio frigido contacta; sanetur paralysis per calorifica omnia. uerùm, si idem est ruptus, uel laceratus, uel sectus, nisi initio sanetur; difficilem habet postea curationem, si uerò ob hepatis, uel renum calidam intemperiem; sumantur, admoueanturque refrigerantia. Sed in uniuersum sumatur spodii. ʒ. 1 o. lactucæ, sem. portulacæ ana. ʒ. 1 5. coriandri sicci. ʒ. 1. sem. rosarum rubearum, boli

armenii an.ʒ.5. balauſtiæ.ʒ.2.camphoræ.ʒ.s.fiant trochiſci, & potu ſumantur mane & ſero antequàm æger comedat, cũ uino granato acetoſo. & Arnaldus di Villa noua alios trochiſcos deſcribit hoc pacto. ℞. roſarum,ſpodii ana.ʒ.10.ſe. portulacæ,ſucci glychiritiæ,boli,ſumach ana.ʒ.2.ſem. lactucæ,coriandri,ſandali,berberis ana.ʒ.1. dragaganthi, gummi arabici,balauſtiarum ana.ʒ.2.camphoræ.ʒ.s.fiant cum ſucco granatorum acetoſorum: quorum alterum exhibe mane,alterum ſero. ait ſe quatuor diebus iuuenem quendam curaſſe,qui lectum permeiebat diabete affectus.alii ab eodem Arnaldo notati recipiũt carabe,boli armeni, myrobolanorum nigrorum torrefactorum, medullæ glandium excorticatarum, ſumach, coriandri torrefacti in aceto extincti, roſarum, ſpodii, ſem. lactucæ, portulacæ, gum. arabici ana drachm.2. conficiantur cum ſucco granatorum acetoſorum, & drach.1. s. detur cum ſyrupo roſaceo. & illi à Michaele Sauonarola medico peritiſsimo feliciter porrigebantur: qui habent acatiæ.ʒ.2.roſarum.ʒ.3.balauſtiarum.ʒ.4. gummi.ʒ.1. dragaganti.ʒ.s. bibantur cum mucilagine pſillii, & aquæ cucurbitæ.&,ſi placet,adhibere poteris aliquid camphoræ, thuris etiam. ℈.1.uel.ʒ.s.cum aqua abſinthii multis prodeſt. ſyrupi,de quibus ante erat dicendum,roſacei, myrtini, & ſimiles conueniunt. rhabarbatum quoq; uel aliud lene medicamentum eſt utile. præterea extrinſecus hypochõdriis,lumbis,& pectini illiniones,cataplaſmata,cerata, & id generis alia refrigerantia adhibeantur, qualia ſunt ea,quę recipiunt ſandalorum alborum,& rubeorum, roſarum, gum. arabici, ſpodii,ſumach, balauſtiarum, acatiæ, hypociſthidis ana. ʒ. s. terãtur omnia,& cum aqua roſarum mixta lumbis applicentur. Aliud.℞.acatiæ,thuris, ſucci barbæ hircinæ, laudani, myrrhę,gallarum ana.ʒ.2.emplaſtrum cum aqua roſarum paretur,renibus,lumbiſq; applicetur. Aliud, quod habet farinæ hordeaceę.ʒ. s. pampinorum uitis,extremitatum ſalicũ, burſæ paſtoriæ ana.M.s.corticum granatorum.ʒ.2. s. portulacæ.M.1. ſem.cotoneorum.ʒ.1. roſarum rubearum.M.1.s. ebulliant omnia in aqua,donec ad mellis craſsitudinem deueniant. deinde addantur olei roſacei.℥.2. olei myrtini.℥,1.denuo bulliãt, & fingatur emplaſtrum. ex iam commemoratis poteſt fieri ceratum adiectis hypociſthide, acatia, bolo armenico,reſina,& cera. hæc doctiſsimus Fuchſius. illinantur etiam renes ex oleo roſaceo,uiolaceo, populeone, & ſimilibus frigidis. uel recipe olei roſacei,uiolarum, mandragoræ,ſucci umbilici ueneris,aquæ roſarum, ſucci ſemperuiuæ aceti albi ana.℥.3.quibus omnibus ſimul calefactis addantur farinæ hordeaceæ lib.1. roſarum. ℥.3. myrtillorum.ʒ.2. ſandalorum omnium. ʒ.1. in puluerem redigantur, & cum aliis miſceãtur, & emplaſtrum renibus apponatur tepidum; calida enim ad phthyſin perducunt ægrotantem.

De uermibus,qui generantur in uentre,& ano. Cap. 2

Qui hoc nocumento ſolitus eſt lædi,à cibis craſſis, & unctuoſis ſibi cauere debet.quotidie, antequam comedat;ſumat bucellas aliquas cum ſinapi & almuri;hoc enim ipſos generari prohibet. ſi uero ad tempus eos generari contingat;non conuenit,niſi ut expellantur. medicamen aſcarides expellens, Burungi excorticati, cum ualde famelicus eſt æger;drachmæ ſeptem ſumantur. medicamen magnum expellens lumbricos.Recipe burungi excorticati, turbith,ſeminis nigellæ omnium partes æquales,lupinorum, naſturtij,canabel.ana partem ſemis.ſumantur ex eo in potu; drachmæ ſeptem,prius tamen bibat æger lac mox, ut mulctum fuerit per tres dies: & deinde die quarta diætet ſe, & de prædicto medicamine in lacte adhuc calido, ut eſt mulctum,diſſoluto.& acetum,dum eſt ualde famelicus; bibat. uermes uerò minuti, qui in ano fiunt, pro quibus generatur pruritus in eo, & ideò fricatur anus, expelluntur,ſi cotum ex oleo abluto inuolutum immittatur: aut immittatur inuolutum oleo de chryſomil. aut ſucco mentaſtri, aut inuoluatur ex parua quantitate aloes, & felle uaccino, & ſuperponatur.

Lumbricorum,quos græci ἕλμινθας uocant, omnium generum origo eſt ex cruda,craſſa, pituitoſaq; materia, & putredini accomoda;qualis in infantibus pueris, atque iis, qui ad pubertatem accedunt,colligitur: non autem ex calida, acri,aut melãcholica ſubſtantia: quæ alimenti naturam egreſſa lumbricis prouocandis inæpta redditur. neque etiam ex biliofis recremẽtis quæ neque eos gignunt,neque alunt; uerùm perimunt. eorum igitur tres ſunt uniuerſæ differentiæ prima teretum,ſiue rotundorum,qui in gracilibus plerũque inteſtinis conſiſtunt, & uentriculum ſubeunt: idcirco ſæpe per os reiiciuntur, uel quibuſdam etiam ſic naribus redduntur.ſecunda latorum,qui inſtar faſciarum, & inſtitarum ſunt lati,& longi.qui,ſi dicere licet, ſunt permutatio intrinſecus tenuia ambiẽtis inteſtina membranę in corpus quoddam uiuum,& animalis modo mobile.lati quidem in medio inteſtinorum naſcuntur.tertiã lumbricorum differentiam nominãt aſcaridas,qui tenues,ac breues,uermibusque ſimiles lumbrici ſunt in recto inteſtino, & in extremo ani magna ex parte reperiuntur.

Cognoſcuntur uerò rotundi:quod genus pueris eſt peculiare,& plurima parte cum febricula; ſed per febrium initia orti ſubſtantiam ex ſubiecta differentia retinent: in ſtatu ex malitia morbi: in declinatione ex toto corpore ad melius mutato. uerum hoc malo affectos incredibilis morſus ſtomachi,ac uentris concomitatur: tuſsiculæ tenues,& exiguæ,& frequenter irritantes,& ſiccæ;cum tamen nihil reiiciant. in ſomno tremunt,& præter rationem exurgunt.nonnulli cum clamore expergefiunt, & iterum ſopiuntur.quidam linguam foras protundunt,oculoſq; claudunt,ac taciturni ſtant, moleſteq; ferunt excitantes ob imbecillitatem uigilare nequeũtes. pulſus inæquales, & febres augeſcunt inordinatè, quæ cum extremorum perfrictione tertiã, interim quartam die, ac nocte acceſsionem ſine ratione habent. quibuſdam oculi ſanguine ſunt ſuffuſi.nonnullis appetitus amiſsio eſt. pueris etiam,dum dormiunt,conquaſſatio, manducatioq; linguæ, cui acidit conformatio oris in modum lactentium, aut accipientium cibum.aliquibus quoque dentium ſtridor accidit: quod contingere uerifimile eſt animalculis attrahentibus cibum,mordentibuſq; uentrem, ac inteſtina.aliis nauſeæ, & roſionis cauſæ ſtomacho peculiares creantur: atque ægri cibum reſpuunt, compulſi autem ad cibum nauſeabundi uix quod aſſumitur, deglutiunt, uel etiam reuomunt. pleriſque aluus deſcendit corruptos cibos egerens, & tympani modo inflatur. contingit etiam aliquando faciem fieri rubicundam maximè circa malas:uerum color rurſus in liuorem tranſit. alii inſtar declinantium abſurda in ſomnis loquuntur.alii decubitum tranſmutãt,& ex loco ad locum ſeſe uiciſsim proiiciunt.quidã motu pulſus deſtituuntur,ac refrigerantur,ac tenuem quendam,& frigidum ſudorem exudant.

Qui à latis lumbricis uexantur,conſequitur hos corporis gracilitas, & imbecilitas cum tarditate, aſsiduuſque famis ſenſus.certiſsimum inditium eſt,ſi cum recrementis nonnulla ſemini cucurbitæ ſimilia excernantur.

Aſcarides, qui ſunt circa extremas inteſtini recti,ac primã internam adſtrictionem ani partem, ſphincterem græcis appellatam,uehementem in ano pruritum excitant, aſsidueq; ad egerendum irritant.& qui hoc morbo afficiuntur, ut plurimum ab excretione melius habent.generatur hęc ſpecies à prauis alimentis,perfrictione, & ciborum corruptione. ſed curandi ratio ꝓ morborũ diuerſitate uariatur: tamen in quatuor diuidimus partes: in uictus rationem, in lumbricorum necem,in necatis,aut non necatis eductionem, atque in accidentium correctionem.

Victus ratio, quæ à Raſi breuiter hoc modo deſcribitur [Qui hoc nocumento ſolitus eſt lędi, à cibis craſsis, & unctuoſis ſibi cauere debet] ſit calida,& ſicca;potiſsimum ſi febre ægrotantes uacauerint,cibiſq; utãtur probi ſucci, & qui facilè in totum corpus diſtribuantur, nec lumbricorum effectricem cauſam adaugeant. quales ſunt panis frumenti benè coctus,panata,ut dicitur,cum oleo omphacino,carnes uitulorum,hœdorum,perdicum,pullorum,auicularum paruarũ, aqua,in qua ſint ciceres decocti,& huiuſmodi alia.ex oleribus conferunt bugloſſa,parum ſaluiæ,fœniculi, borago. ſed fluxu concomitante, uel calida affectione acetoſa ſtiptica, quemad-

quemadmodum granata,& ſumach cõueniunt.quòd, ſi ęgrotantis uirtus debilis reddatur,parentur oua,carnis aqua, pulli diſtillati cũ gramine, aut ſiligine,aut anetho, aut aniſo,& ſimilibus.ex fructibus conueniunt oliuæ ſalitæ, perſicorum, prunarum anima, nuces ſiccæ, quorum facultas eſt uermium paruorum,& aſcaridum expellendarum. uinum tenue ſit,ac facilis digeſtionis,maluaticum tamen; niſi febris adſit, ſummopere commendatur.ſed dilutum aqua graminis uel ſiliginis maiorem in modum confert. præterea liberalius ſunt nutriendi,famemq; minimè ferant. quod lumbrici, niſi cibum habeant,quem adſumant;ſtatim ſubinde ſolida corpora abrodãt.omnia uerò,quę pituitoſos humores procreare poſſunt, alimenta fugienda.& quæ incidere, eligenda, ut docet nos Raſis,quæ lumbricos generari prohibent illis uerbis [Quotidie,antequam comedat;ſumat bucellas aliquas cum ſinapi, & almuri] porrò aer parum ſit calidus, & ſiccus, uitet æger animi paſsiones.ſomnus multus nocet,ſed exercitiũ cõfert.

Curandi ratio ſecunda non eſt differenda.& interdum, ſimul febris,ſi adeſt,& lumbricorum habere curam: interdum autem parum de febre ſollicitos eſſe oportet, ac ſtudioſe lũbricos de corpore eximere.aſcarides in infantibus ſunt educendi cum glandibus ex melle, & ſale paratis. prouectioribus uerò,cum ſaneſcunt,dat Raſis burungorum excorticatorum drac.7.ſed conferunt clyſteres ex acri muria, aut decocto abſinthii,centaurii minoris,calaminthæ,lupinorum, pulegii,& aliorum adiectis oleis parati. poſt clyſteres, ait Aetius, rectum inteſtinum ſimplicibus quidem acatia, hypociſthide,rhois ſucco aut alio adſtringente ſublinendum eſt.carnem quoque ſalitam ueterem pinguedine deraſa ſublongã, & rotũdã formabimus,atq; adaptatũ podici intendemus,ligamentoque adhibito quàm diu ſuſtinere poſsint, inditam ſinemus:deinde ſoluemus, ſimulq; aſcarides illi adhærentes educemus.id quod declarat Raſis,cum inquit [uermes uerò minuti,qui in ano fiunt &c.expelluntur,ſi cottum ex oleo ab luto inuolutum immittatur: aut &c.] ſequitur curatio tam rotundorum,quàm latorum,quæ in hoc cõſiſtit, ut hos prius occiſos expellamus.amara quidem medicamenta eos maximè occidũt. inter ſimplicia, ubi febris abſit,ſunt abſinthium abrotanum,calamintha,marrubium,dictamnus,hyſſopus, ruta,folia perſici,coriandri ſemen,cornu ceruinum,lupini,mẽtha,pulegium,origanum,filex,gramen,gẽtiana,ariſtolochia rotunda,allia,braſsicæ ſemen.inter omnia laudatiſsimum eſt aloe,& pueris ore aperto, ac diducto per fiſtulam quandam ualido munitam canali inuitis illam iniiciemus.uerum, ſi febris adeſt, adiungenda ſunt intybi utriuſque ſemina, itemq; earundem herbarum ſucci.ex comprehenſis ſimplicibus medicamentis uaria compoſita effici poſſunt, ueluti decocta, pulueres,cataplaſmata,emplaſtra,& unguenta.inter reliqua medicamentum à Raſi deſcriptum unicè cõfert: ideſt,ut[bibat æger lac tepidum mox,ut mulctum fuerit, per tres dies, & deinde die quarta diętet ſe,& de medicamine ſuo in lacte adhuc calido, ut eſt mulctum diſſoluto] tale habet burungi excorticati,turbith,ſem.nigellæ omnium partes æquales lupinorum,naſturtii,canabel partem ſemis.quidam (inquit peritiſsimus Michael Sauonarola) ſæpe à lũbricis angebatur, qui bibebat lib.4.lactis, & ſtatim ceſſabat dolor mordẽs: deinde egrediebatur lac cum uermium materia. cui aſſentitur Auic.qui ait & quandoque ſumit in potu habens uermes lac per duos dies. deinde tertio die in lacte potat medicinã interficientem eos.ſerapia,quę conueniunt,ſunt de abſynthio, mentha,calamintha cum aquis cichorii,portulacæ, acetoſæ, graminis,& ſimilium. ſi adeſt fluxus optimum eſt remedium ſuccus plantaginis cum ſaccharo roſato exhibitus: ſumach diſſolutum in aqua: terra ſigillata,ut uult Auic. cum uino bibita, ſemen portulacæ. maxima adfert præſidia illud. ℞. ſantonici lib.ſ.pirethri, panis aſſati,& in aceto extincti ana. ℥. 3. cornucerui uſti in aceto extincti.℥.2. ſem. canapis, cymini, cinnamomi ana.℥.1. nigellæ.℥.2. lupinorum uſtorum,ſalis ammoniaci,naſturtii ana.℥.1.ſ.abſinthii,ſem.caulium ana. ʒ.3. mellis quod ſufficit. confice electarium, qui lumbricos ſubitò necat. Aliud ad idem,quod habet ſantonici. ʒ.3.centaurii,abſinthii,cornucerui uſti an.ʒ.4.pulueris lupinorum, pirethri ana.ʒ.2.calaminthæ,pulegii,origani ana.℥.1. nigellæ,ſileris montani an.℥.ſ.abrotani.ʒ.3. gentianæ,ariſt.longæ ana.ʒ.2.menthæ.℥.ſ.croci.ʒ.1.detur, ut Sauonarolæ placet, ſero,& mane cum melle confectum.extrinſecus etiam umbilicus felle taurino foueatur, aut hoc unguento, quod recipit olei amygdalarum amararum,& abſinthitis ana.℥.1.fellis taurini.℥.ſ.centaurii minoris,abſinthii,lupinorum ana.℈.2. foliorum perſici,cornu ceruini uſti,aloes,abrotani ana.℈.1. ceræ quod ſatis eſt. fiat unguentum. quidam inungunt uentrem cum melle calido, atque ſuperponunt illud emplaſtrum, quod recipit hypociſthidis,acatiæ, aloes ana.ʒ.3.ſumach.ʒ.ſ. tere omnia cum aqua roſarum mixta,& ſucco abſinthii,& applica. interficit omnes lumbricos.Aliud recipit farinæ lupinorum combuſtorum,aloes,abſinthii,rutæ, colocynthidis æquales partes.conficiantur omnia cum ſucco abſinthii,ebuli,& aceti. aut imponatur regioni totius uentriculi hoc ceratum. ℞. aloes,abſinthii, farinæ lupinorum ana. ʒ.2.nigellæ,menthæ,origani,pulegii,marrubii ana. ʒ.1. centaurii minoris, calaminthæ ana.ʒ.ſ.olei abſinthitis,& amygdalarum amararum ana.℥.2.olei coſtini.℥.1.fellis taurini.℥.ſ. cum cera,& reſina quãtum ſufficit fiat ceratum. enecatos uerò per prædicta medicamenta lumbricos citra dilatationem expellere oportet. expelluntur autem magna ex parte per glandes clyſteria, & per purgantia medicamenta. glans fiat ex melle, & ſaccharo: uel qđ educit præcipue aſcaridas, fiat hoc clyſtere. ℞.cẽtaurii,carthami,& hyſſopi,partes ęquales coque,& para. ſi uerò febris exiſtat,his addantur,ueluti cortices radicum mori,granatorum,& huiuſmodi frigidorum. medicamenta purgantia ſunt aloes,rhabarbarum, hiera ſimplex,& compoſita,uel aliud tale. ℞. ſucci aphodillorum,ſucci abſinthii,ſantonici,ſiſimbrii,fabarũ,lupinorũ partes æquales.decoquantur ad craſsitudinem,addaturque aloe ad pondus omnium. Accidentia,quæ lumbricos comitãtur,ſunt febris,animi deliquia,ſyncopis,epilepſia, & id generis alia. ſi febris adſit; intrinſecus utere frigidis; qualia ſunt ſemẽ portulacæ,coriandrum,attriplex,& ſimilia. extrinſecus uermicularis. ſi fluxus torqueat ęgrotantem; ſis ſollicitus, ne appetitus amiſsio fiat. ſi animi angatur; recipe macis,florum bugloſſæ,roſarum ana.M.ſ.coriandri,boli armenii,terræ ſigillatæ ana.ʒ.1. ligni aloes.ʒ.ſ.abſinthii.ʒ.1. corallorum rubeorum.ʒ.ſ.zedoariæ.ʒ.1. oſsis de corde cerui.ʒ.ſ. dictamni.ʒ. 1.ſ. fiat ſacculus. uel ex aquis bugloſſæ,roſarum,& endiuiæ cum antedictis fiat epithema. alias præterea affectiones, in quas inciderit æger, cura, quemadmodum uſus & ratio poſtulat.

De hæmorrhoidibus,fiſtulis, & ragadiis, quæ in ano fiunt. Cap. 3.

CVm ſanguis recens ſine dolore per inferiorem fluit regionem,interpolate tamen;non eſt conſtringendus, niſi patiens ex eo debilitetur;à multis enim paſſionibus ex inde liberatur.ſi autem ex eo debilitetur,& indiget conſtrictione;trochiſci de charabe cum ſucco ſumach dentur. in comeſtione quoque ſumat ſumachiam,et cibum,qui cum ſucco uuæ acerbæ fit,& his ſimilia de illis quæ nutrienda ſunt. ſi uero multum debilitetur;nutriatur cum ſucco carnis, cui plurimum admiſcetur ſucc.citon.& uinum quoque bibat ſtipticum:& ſuper hepar ponatur emplaſtrum de ſpica, quod in capitulo de hepate nominauimus. et,ſi iſta nõ ſuffecerint; confectio de ſcoria ferri detur, quæ recipit mirobalanorum indorum,bel.emb.omnium,ana drachmas quinq;, ſpicæ,ſchinãthi,ciperi,zingiberis,piperis,olibani,ameos omnium ana drachmas duas.ſcoriæ infuſæ in aceto per hebdomadã unam & poſtea torrefactæ drachmas quindecim. conficiantur omnia cum melle deſpumato,quod fuerit coctum cum apozemate emblic.ſicut in capitulo de melancholia nominauimus: de quo quotidie ad nucis magnitudinem ſumatur. hoc namque hæmorrhoidarum, & menſtruorum ſanguinem conſtringit fluxui quoque uentris longi temporis remedium affert.

Sed ad hæmorrhoidas, rhagadias, & ani fiſtulas cum Raſi exponendas accedamus. hæmorrhoides à græcis dicuntur uenarum in ſede explicationes dilatationesq;: de quibus loquitur Raſis ibi [cum ſanguis recens &c.] de rimis ani, ſi-

ue rhagadiis [cum uero in ano rhagadias habuerit patiẽs] de fiſtula[fiſtulæ uerò generantur in ano uelociter &c.] ex quibus rebus facilè cognoſcitur horum morborum aliud ab alio deduci poſſe.hæmorrhoidarum quædã ſunt cœcæ, quæ ſcilicet intumeſcunt,& nihil,aut parum admodum ſanguinis excernunt, quarum curationẽ Raſis adhibet illis uerbis [cũ autem in ano oritur aliquid prẹeminens] aliæ apertæ,quæ ni mirum certis quibuſdam temporibus panduntur,ac ſanguinẽ emittunt: quas recenſet, cum inquit [cum ſanguis recens] ex quibus colligitur hæmorrhoidas non eſſe conſtringendas cum nuper in lucem proderint,niſi ægri uires debiliores in dies efficiantur. fiunt autem hæmorrhoides propter copiam ſanguinis fœculenti,& melancholici,quem iecur ad ipſas re ponit.ſigna, per quæ malum deprehenditur, non admodum requiruntur;oculis enim utrẹque,uel tactu talem deprehen duntur. ſed cum ſanguinis uacuati copia uires iam deiicere ĩceperit;aluus caſsia aut iure pingui,aut decocto braſsicẹ eſt leniẽda, ne ſtercus durum eas lẹdat.ſiſtimus præterea ſangui nẽ quatuor generibus:uictus ratione frigida aſtringente, ue lut docet ibi Raſis [in comeſtione quoque ſumat ſumachiã, & cibum,qui cum ſucco uuæ acerbæ fit &c.] deinde iis,quæ auertunt:ut ſectione uenæ baſilicæ, dextrẹ, cucurbitulis hypochond.dextro affixis, frictionibus ligaturẹ, & brachiorũ fotibus. poſt hæc ſanguinem craſſum reddamus,& uenarum illarum ora contrahamus refrigerantibus ſumptis, & admotis, ut ſyrupo myrtino, cydoniorum,granatorum cum aqua roſarum, ſolatri, plantaginis.optime conferunt trochiſci de carabe,de quibus ſic loquitur Raſis [ſi autem ex eo debilitetur,& indiget conſtrictione, trochiſci de carabe cum ſucco ſumach dentur] laudatiſsimum eſt remedium ſaccharum ro ſatum cum boli armenicæ, uel hæmathitẹ,uel corallii rubri drach.1.horis duabus ante cibum.hæc ſi non profuerint; cõpoſitum è ſcoria ferri à Raſi hoc modo deſcriptum paretur [℞.mirabolanorum indorum,bel. &c.] uel trypheræ Phenonis ℈.1.intrinſecus,& extrinſecus applicãda propinanda que ſunt ea quæ eandẽ habeant facultatẽ, quã diximus. Quartum genus ſanguinis hæmorrhoidalis ſiſtendi eſt, ut eius uitium emendemus.idq; euenerit,ſi uictus largior fuit; tenui utamur: ſi aquoſior:ſiccante.ſi bilioſus cholagogis: ſi pituitoſus phlegmagogis: ſi hæmorrhoides doleant;anodinis, ut lacte cocto, uitellis ouorum, œſypo,uel butyro recenti.

Si autem in ano oritur aliquid prominens extra, ex quo magnus prouenit dolor, nec ab eo fluit aliquid; ſuccus cœpe cum pauca lana, aut fel uaccinum ſuperponatur. ſuppoſitorium quoque longum de ciclamine ſubijciatur, quod patiens per totam teneat noctem.et, ſi contingat egredi; remittatur, donec infrigidetur, & egrediatur ſanguis. cum autem dolor uehementiſsimus fuerit, & apoſtema magnum in ano; phlebotometur æger: & emplaſtrum poſtea ſuperponatur; ſedat enim hæmorrhoidarum dolorem, cum adeſt apoſtema cum eis. quod recipit melilotum, chamæmilam: quæ tam diu in aqua coquantur, donec diſſoluantur. deinde ſumatur ex aqua decoctionis earum, quantum una manu capi poteſt, uitellus oui aſſati unius, croci drachmam. 1. opij drachmas duas, ſeminis lini triti, fœnugræci, maluauiſci omnium ana manipulum unum. conficiantur omnia ex rob, in quo bdellii drachmæ tres fuerint diſſolutæ ex folio ſuperpoſita. poſtquam eorum ſuperficies ex oleo ſeſamino, in quo adeps gallinaceus fuerit diſſolutus, aut anatis, iuncta fuerit; more emplaſtri ſuperponatur dum adhuc ſit tepida. alia confectio dolorem, & apoſtema ſedans. cœpe album optimè coctum teratur, & cum butyro uaccino miſceatur, ut molleſiat, ut tepefactum ano, in quo eſt apoſtema,ſuperponatur; hoc enim dolorem ſedat uehementem.

Primũ ſigna hæmorrhoidum occultarũ oſtẽdit Raſis, hoc eſt [ſi autem in ano oritur aliquid prominens extra, ex quo magnus prouenit dolor, nec ab eo fluit aliquid] deinde eas curat: quæ ſi uel tumore ingenti dolent,nec dolor eſt uehemẽs; naturæ permitte,ne aperi. quòd,ſi tumoris,aut doloris magnitudo cõpellat:quòd ſæpe cancri,& fiſtulæ, & affectus alii difficiles his partibus per ualentia remedia apertis ſuperueniunt; in primis aluus quoque lubrica eſt reddenda, ut antè paulò docui, ne ſtercoris durities dolorifica fluxionem geminet. ſanguis etiam malus, ſi abundet, corrigatur uictu idoneo, & cæteris: & emittatur deinde hæmorrhoidibus apertis per hirudines, aut ſcalpellum, aut ut nunc docet Raſis [ſuccus cœpe cum pauca lana, aut fel uaccinũ ſuperponatur ſuppoſitorium quoque longum de cyclamine ſubiiciatur &c.] quæ cum fluxerint, uel, ut inquit Autor, [cum dolor uehementiſsimus fuerit, & apoſtema magnum in ano] poſt ſanguinis miſsionem, ut antea diximus; dolor leuiatur oleo uiolato, uel roſato, uel amygdalarum dulcium, uel lini, uel lumbricorum, millepedarum, ſcarabeorum cum uitello oui, uel [emplaſtrum ſuperponatur: ſedat enim hæmorrhoidarum dolorem cum adeſt apoſtema. quod recipit &c.] mica panis cum lacte, & oui uitello cocta albumine tandem adiecto, & adipe gallinæ præſtantiſsimum eſt remedium. Simile quoque eſt illud Raſis [cœpe album optimè coctum teratur &c.] ſedat enim grauiſsimos dolores. inſeſſus, aut fotus eſt ſaluberimus: qui fiet ex decocto maluæ, althææ, uiolarum, florum chamæmeli, meliloti, tapſi, nympheæ, ſe. lini, fœnugrẹci, papaueris albi,& hyoſcyami albi, quæ niſi ſuffecerint,ſtupefacientibus tactum dolor eſt prohibendus.

De ani rhagadiis.

Cum uerò in ano ragadias habuerit patiens, quæ eum lædunt cum ipſius uenter ſiccus eſt; pil. de bdellio utatur.quæ recip.mirobalanorum nigr.chebulorũ amborum ana drachmas decem, ſagapeni drachmas tres, naſturtij albi drachmas duas, bdellij albi, mollis, & pinguis drachmas quindecim.diſſoluatur bdellium in ſucco porrorum, & ex eo conficiantur alia, & informentur ex eis pilulæ, & ſumatur ex eis frequenter à drachma una uſque ad drachmas quatuor. locus uerò,ſi aduſtionem patiatur; ex unguento de ceruſſa inungatur.ſi autem non ſentitur in eo aduſtio; ungatur ex unguento, quod fit ex adipe, quod in gibbo cameli inuenitur, & bdellio, quod ſic fit uidelicet. unguentum de ſene. recipe ceræ citrinæ, olei ſeſamini,adipis anatis, medullæ cruris uaccinæ,adipis, qui eſt in gibbo cameli, bdellij omnium partes æquales. bdellium prius mucilagine ſeminis lini diſſoluatur, deinde omnia miſceantur; hoc enim optimum exiſtit. ſi autem æger ragadias in ano habuerit profundas, à quibus fœtens uirus fluxerit; medicamen acutum, quod in capitulo de ulceribus oculorum deſcripſimus, ei ſuperponatur quod æger per duos dies patiatur. &, ſi in eis aliquid remaneat, quod reſudet; medicinam iterum apponatur: quod eo uſque fiat, donec locus ſiccetur, & non reſudæt, ſi fuerit profundus. quod, ſi ea, quæ ibi fiunt eminentia extra pendentia fuerint in tantum, ut areſcant, et nigreſcant; butyrum tepidum multoties ſuperfundatur, donec nigredo ab eo remoueatur. ſi autem reſudatio reuerſa fuerit; acutũ medicamen iterum ibi apponatur. &, ſi non reſudauerit; ex unguento de ceruſſa curetur. & etiam quando eminentes hæmorrhoides extra; curamus cum ferro cauterizando: loqui tamen de hoc plus eſt, quàm huius noſtri libri modus requirat.

Rimæ ſedis, quas græci ῥαγάδες uocant,ſunt ſciſſuræ,quæ in muſculo anum claudente aut in circulo, & extrema ani corona fiunt: ſimiles iis, quẹ in labiis ob boreã flatum aſperiorem accidunt. hæ euenire ſolent propter acrium humorum defluxum, aut inflammationem,aut condylomatum extenſionem. morbus ipſe oculis obuius eſt: itaque notis non indiget quæ in eius nos cognitionem ducant. Sed curandi ratio ea ſit. Si rhagades ab acribus humoribus oriuntur; tũ ii omnium primum purgandi ſunt, ac contemperandi, uel maximè pilulis utãtur de bdellio à Raſis hoc pacto compoſitis ℞. myrobalanorum nigr.chep.ana.ʒ.10.ſagapeni.ʒ.3.na-

ſturtii

sturtii albi.ʒ.2.bdellii albi mollis, & pinguis.ʒ.15.dissoluatur bdellium in succo porrorum,& ex eo conficiantur alia, & pilulę formentur. quòd,si locum malè affectum ardor, & inflammatio affligat; unguento candido caphurato hodie uocato illinendus erit. quod uerba illa declarant [locus uerò si adustionem patiatur, ex unguento de cerussa inungatur] quod habet olei rosati, albuminis oui partes æquales. ceræ,& cerussæ, quod satis est. aluus etiam toto curationis tempore cibis humectantibus,& pinguibus mollienda. huius autem generis sunt maluæ,spinachiæ, lac amygdalarum dulcium, oua sorbilia, iuscula pinguia,& id genus alia.fiunt tamen nonnunquam ob frigiditatem, siccitatemque rhagades sine ulla inflammatione: quarum curationi adhibemus calefacientia, & humectantia stiptica. tale quidem est unguentum de adipe camelli, & bdellio à Rasi sic commemoratum [℞.ceræ citrinæ, olei sesamini &c.] in loco adipis camelli quidam ponunt caprinum. uerum, si rhagades erũt profundæ, ac ulcerosæ, à quibus fœtens uirus fluat; primũ mitioribus procedendum est medicamentis, & tandem, si erit necesse; ad medicamen acutum, quod Rasis explicat, poterimus peruenire. quod toties faciendum, quòd putredo illa remoueatur, & consolidetur ulcus. consolidatio fiet postea cum unguẽto de cerussa: aut recipe olei rosacei,myrtini ana.℥.1.thuris, mastiches, lithargyrii, sanguinis draconis ana ℈.1.aloes,plumbi usti, cerussæ, balaustiarum, boli armeni ana.℈.s. ceræ albæ quod satis est. fiat unguentum. cauteria omnino sunt uitanda, ne fistulæ superueniant, ad quarum curationem nunc transeamus.

De fistula ani.

Fistulæ uerò generantur in ano uelociter; quoniam figura eius facit esse illud necessarium. quæ aut sunt penetrantes, aut non penetrantes utrinque. cum autem perforatæ sunt; utrinque stercus egreditur ex eis,& uentositas. si autem non egreditur stercus neque uentositas; non est penetrans ab utraque parte.loqui uerò de eius cura perfectè plus est, quàm hic noster liber exponat. sed, quia omnes ferè homines semper maximum incurrunt errorem in cura eius, unde & maximum incurrunt nocumentum; nos excitabimus eos ad hoc, quod huic ægritudini congruum erit. & ostendemus, qualiter à prædicto errore se custodiant. & dicemus, quòd, si fistula utrinque perforata, cum ab ano remota fuerit; nullo modo ferro tangenda est: in incisione enim ferri contingit stercus inuoluntariè egredi. est etiam aliud, quare fistula ab utraque parte perforata ferro tangi non debet; quia toto tempore uitæ ægri sic permanere poterit non magnum faciens nocumentum: neque proueniet ex ea aliud nisi resudatio, & fluxus. si autem illud, quod ab ea fluxerit acutum fuerit, & mordicatiuum, & fœtidũ habuerit odorem, cuius etiam quantitas quotidie augeatur, erit fistula putrida, & cum hoc herpete,& estiomeno; cui ex medicamine acuto, & ex eo, quod complet omnia succurrendum est, antequam dilatetur, & magnificetur. cum autem non resudauerit nisi parum, neque eius quantitas quotidie augeatur, neque magnificetur, neque odor ibi augmentatus fuerit; non est in ea aliquid,quod sit timẽdum nisi resudatio, & fluxus: qui medicari potest, donec siccetur,& detumescat, & non resudet per longum tempus. si autem resudatio redierit; medicamen prædictum adhibeatur,& hoc modo poterit blandiri per totum tempus uitæ ægri: & non nocebit. modus adhibendi huic ægritudini medicamen ex collyrio, quod in capitulo de fistula oculi nominauimus, sumatur,& optimè teratur, & fistula prematur, donec quicquid in ea continetur, egrediatur.&, si radius eam ingredi poterit; inuoluatur cotto: deinde ex prædicto medicamine, postquam mollificatum fuerit; intinctus in fistulam immittatur. si uerò in ea minimè radius ingredi poterit; dissoluatur medicamen in aqua, & subleuetur coxa ægri supposito puluinari, & eo supino iacente prædictũ medicamen distillando super fistulam fundatur. & fiat hoc in mane, & circa noctem per tres dies: & sedeat in aqua de curcuma,& lauetur ex ea.

Quandoquidem ex mala ulcerum curatione, & præcipue circa sedem sæpe fistula succedit; consequenter de his dicendum est. fistula est sinus callo obductus aliquatenus indolens in pluribus nascens particulis: magna uerò parte ex abscessibus oritur parum dextre curatis. callus autem est continua quædam caro albida,madoris expers, eoq; etiam doloris neque uena,neque neruo ad ipsum pertinente.ani fistulæ notãtur inde, quòd ore apparente,aut non apparente dolor ipsis oboriatur,& purulenta humiditas per anũ profundatur. sed duplex est uel perforata,uel nõ, utrinque. indicia prętercultrum excisorium, aut setam porcinam demissam noscuntur, quia, ut ait Rasis[cũ perforatę sunt, utrinque stercus egreditur,& uentositas] non perforatæ itidem cognoscuntur cum inquit [si autem non egreditur stercus,neque uentositas,nõ est penetrãs ab utraque parte] sed de signis aliàs fortasse copiosius differemus.quod ad curandi rationem attinet, fistula utrinque perforata non est ferro trangenda:cui opinioni assentitur primum Rasis ibi [& dicemus, quòd si fistula &c.] deinde Auic.qui negat nisi fuerit nocumentum cursus plurimum,idest,uirus,& fœtor superfluus non erit malum eas di dimittere, ut cum ferro non tangantur. quod aliter factum esse ab antiquis declarat Rasis.sed inquit Paulus, si qui timidiusculi chirurgiam fugiant;Hippocratica uti debent deligatura.iubet siquidem Hippocrates linum quintuplex crudũ per cultrum foratum,uel specillum fistulę demittere, & lini principia coniungi,ac quotidie,donec corpus totum, quod duabus oris intercedit dissectum linum eructet. uerùm lege Paulũ,qui abũdè de hac re differit. quapropter iubet Rasis, si pus exiens fuerit acutum,& mordicans,& mali odoris, & continuum, fistulaque putrida;cum medicamentis acutis, ne maior in dies euadat,corrigi: sed primum cũ leui, & nonnihil potenti,quale est unguentum apostolicõ,uel centaurium deinde cum mundificantibus saniem:postea,ubi caro iam nubea apparuerit;cum abstergentibus & siccantibus,ut est aristolochia cum melle,& pauco sale parata.tamen, si fistula huiusmodi generis fuerit,quòd emittat parum uirus,& omnino à prædicta differat,ea facilè curabitur.uerum,si ad pristinum statum redierit;medicamen,modũque docet Rasis.

De egressione ani,& matricis. Cap. 4.

CVm anus extra egreditur carens apostemate, & ita disponitur,quòd,si impellatur;ingreditur;cerussæ,balaustiæ,gallarum,aluminis, antimonii omnium partes sumantur æquales,& in puluerem redigantur: & super anum ex oleo rosa. calefacto inunctum pulverizetur: & anus intromittatur & constringatur.quod tamen fieri conuenit;postquam æger à sella reuersus fuerit,ne eum cito ad sellam surgere sit necesse.sumatur etiam gallæ, balaustiæ, cupulæ glandium,folia myrti, & coquantur in aqua donec rubea fiat,& sedeat in ea,& lauetur ex ea. quòd, si anus,qui apostemosus est, ingredi minimè potest; æger aquam calidã frequenter ingrediatur:& in ea sedeat.ungat anũ ex cera, et oleo chamæmelino,aut anethino,donec ingrediatur. cumq; intromissus fuerit ex his quæ nominauimus curetur.

Accidit interdum,ut pp musculorũ obliquorũ sedẽ sursum reuellentium resolutionem, aut imbecillitatem anus procidat. quapropter fit,ut manibus, aut medicamentis opem ferentibus egeat.huius curatio alia est,si anus est inflammatus alia,si non. si autem anus nulla inflammatione occupatus exciderit;statim impulsus in suum locum protundi, ac reponi debet.sed,ne iterum procidat;adstringentia extrinsecus medicamenta apponenda sunt.id quod confirmat ibi Rasis [cũ anus extra egreditur carens apostemate, & ita disponitur, quod,si impellatur,ingreditur;cerussæ &c.] uerùm, si sedis procidentia ab intemperie fuerit humida,siccabis:si frigida; calefacies:si utraque;& calefaceis,& siccabis: idque cum me

dicamin

dicamine adſtringenti , ut eſt dictum . primum igitur oleo roſaceo calente circũlinendus , aut uino ſtiptico detergendus eſt anus: ac ſubinde in ſuum locum repoſitus deligandus erit. idq́ue ſtatim fiat, ut excreuit æger , ne, ut monet Raſis , cum ipſum ad egerendum iterum neceſsitas urget , denuo procidat . incoquẽda pręterea ſunt in aqua, donec tubeſcat, galla, balauſtium, glandium calices, malicorium, cortices granatorum, cotoneorumq́ue, & ſimilia, ex quorum decocto in ſeſſus, & ablutiones parentur . poſt hęc aũt arida admouere, ac inſpergere medicamenta licebit, ut bolus armenius, thus, ſanguis draconis, galla, acatia, myrrha , & eius generis adſtringentia medicamina . uerùm , ubi anus inflammatus fuerit de quo Raſis hoc modo loquitur [quòd , ſi anus , qui apoſtemoſus eſt , ingredi minime poteſt] ita, ut in tumorẽ elatus impelli, & reponi nequeat ; antequam Raſis medicamenta adhibeamus ; ſi circunſtantiarum ratio poſtulauerit; uelut plenitudo ; tum primum uena erit ſecanda, et uomitus ciendus . ſedi etiam in principio apponemus adſtringentia, & reprimentia . tamen, ſi nulla fuerit plenitudo ; æger in aquam calidam, ut uult Raſis, conſcendat , & illic ad tempus immoretur : uel concinnetur ſeſsio ex decocto chamæmeli, maluæ, althææ, ſem. lini , fœnugręci , & ſimilibus . poſtea illinatur locus ex unguento ſantalino, uel oleo roſaceo, myrteo , cydoniorum puluere à Raſi iam deſcripto inſperſo . & tandem quoniam ſedes procidit tum à uiolento deſidendi, & cohabitæ reſpirationis conatu , tum ex mora longa in aqua frigida, aut ſuper lapide , tum ex tumore præter naturam , aut ex decubitu pituitæ ; purga primum , pòſt intemperiem impreſſam corrige.

De egreſsione matricis.

Vulua præterea , ſi egreſſa fuerit ; ſimiliter erit medicanda . eſt tamen neceſſe, ut fortiter ligetur, et ut ægra ſemper ſupina iaceat, & coxa ſuperius eleuetur.

Vterus procidit raro quidem , ſed nonnunquam fit laxatis humore multo ligamentis, uel abſceſſu , ac ulcere exeſis aut partu improſpero, uel lapſu ab alto ruptis . cauſam , niſi inflatio prohibeat, auferemus , & uterus loco natiuo reſtituemus, ac medicamenta, quæ iubet Raſis ſuperius dicta tũc poterimus admouere . Si aliqua erit inflatio ; ea eſt diſsipanda fotu ex cumino , aniſo, baccis lauri, & eius generis aliis, quæ hydromeliti , aut uino rubro adſtringente ſint cocta. mox , ne recidat , inſperges pulueribus ſtypticis antè ſcriptis à Raſi : poſtea repones . Doctor præterea nos monet laborantem figurare ſupinam poſt factam ligationem , ut coxas habeat ſublimiores , poplitesq́ue flexos cruribus diuaricatis . Sed primum conuenit fœces clyſtere prius euacuari , urinaq́ue excerni , quò uulua undiquaque ſit libera . cucurbitulæ quoque agglutinatæ cum flamma copioſiore umbilico maximè conferũt . ſuffitus etiam graueolentium eſt præſidium ſalutare ;ut pennarum perdicis, gallinarum, aſſæ fœtidæ , caſtorii , & ſimilium per infundibulum , uel cathedram perforatam exceptorum . odoranda ſunt ſimul iucunda : & interim obſtetrix manibus ſubſeruiat.

De ſuperfluitate menſtruorum conſtringenda Cap. 5.

PRo ſuperfluis menſtruis conſtringendis trochiſci de Karabe per hebdomadam unam ſunt dandi . quòd , ſi non contulerint ; confectio de ſcoria detur : & fiat minutio ex baſilica. uentoſæ quoque ad mamillas apponantur, & in comeſtione cibis utatur ſtipticis. & hoc medicamen æger ſibi ſibijciat , quod recip. olibani , balauſtiarum, gallarum, antimonij, acatiæ, aluminis omnium partes æquales . puluis horum optimè tritorum cum pauca lana ſubijciatur. fœmur uerò , & dorſum ex epithimatibus , quæ in capitulo de fluxu uentris nominauimus , epithimetur : & ſedeat in aqua de curcuma . quòd , ſi iſta non contulerint ; ex alio peſſario acuto fiat immiſsio , & maneat in vulua.

Nimiæ menſium purgationes mulieribus fiunt ; quando ultra conſuetum tempus purgationis magna copia effluxerint. tempus uerò purgationis nullum ſtatutum eſt , nullumq́ue ordinatum : ſiquidem multis ad duos , tresq́ue dies: haud paucis uſque ad quintum : nonnullis & ad ſeptimum: rariſsimè ad duodecimum uſque purgantur . id uerò accidit propter aperta , aut fracta uaſa uel magna, uel parua : ob partus grandiores , aut aborſus . Sequitur ad redundantes ſanguinis eruptiones decoloratio , ac coloris uitiatio , aliquando cum febre , aliquando citra febrem , appetitus proſtratus , & difficilis concoctio . ſæpe etiam pedum , ac totius corporis tumores , & omnia , quæ ad nimium hæmorrhoidum fluxum conſequuntur , fiunt . curatio igitur , quam & Raſis adhibet , ea ſit , ut imprimis extremi artus ab alis , & inguinibus uinculis excipiantur : uel ſanguinis miſsio fiat ex baſilica. cucurbitulas etiam leues iuxta Hippocratis , & Raſis ſententiam magnas ſubter mamillas affigere conuenit. cibis , & potionibus auſteris, & adſtringentibus utantur tamen imperandum eſt unius , aut alterius diei ieiunium. quod ſi tolerare nequeant ; panis micas è poſca exhibebimus, aut alicam lotam, aut orzyrã ex poſca, aut ouum ſorbile molle frigefactum . aſsis autem potius , quàm elixis ueſcatur ægra ; carnibus maximè , quibus ſuapte natura deſiccandi facultas ineſt ; ut auium montanarum , & agreſtium animalium . uino abſtinendum eſt , eiusq́ue loco hydromel auſterum , aut omphacomel , aut huiuſmodi quippiam ipſi exhibeatur . motum uitet . ſumat adhuc ſyrupos , ut roſaceum , & myrtinum . mirificè ualent trochiſci de carabe à Raſi commemorati , itemq́ue compoſitum è ſcoria ferri : uerùm pilulæ , quæ habent ſanguinis draconis, boli armenii, coralliorum , olibani , gum . arabici , opii, lapidis hæmathitis partes æquales : atque cum ſucco plantaginis compoſitæ , negligendæ non ſunt . quid de his , quæ accipiunt terrę lemniæ boli armenii , thuris , maſtiches , gallarum ſingu. ℈.2. ſanguinis draconis, hæmathitis utriuſque ℈.1. cornuceruini uſti drach.1. hypociſthidis, acatiæ, coralliorum rubeorum ſing. drach. s. balauſtiorum , roſarum purpurearum utriuſque ℈.2. ſuccini ℈.1 ? formentur pilulæ , de quibus excipiatur ſyrupo myrtino pondus drach 1. hæ quidem maximã habent facultatem menſium ſiſtendorum . peſſulorum uſus non contemnit Raſis ; qualis eſt ille ab eo paratus , qui recipit olibani, balauſtiorum, gallarum, antimonii, acatiæ, aluminis ſingu . partes æquales , quorum puluis tenuiſsimus lana roſaceo intincta exceptus in mulieris pudendum immittatur. cui tum uirtute, tum ſimplicibus medicamentis ſimile erit is, qui habet thuris, balauſtiorum, gallarum ſing. drach.1. boli armenii. ℈.2. gummi arabici, acatiæ, ſuccini, cornu ceruini uſti ſingu. ʒ. 2. extrinſecus loca, uelut fœmur, & dorſum, & huiuſmodi alia oleis roſaceo, myrtino, cydoniorum, & uino auſtero foueantur : adhibeanturq́; unguenta, emplaſtra , cerata , & epithemata adſtringentia; quale ſupra in capite de fluxu uentris dictum eſt . inſeſſus etiam ex decocto curcumæ, ſi ſanguis frigidus ſit , & aquoſus : uel aliorum medicamentorum ſimplicium ; ſi alia neceſsitas urget; parati conueniunt . hæc ſi non ſufficiant ; ad fortiora te conferas .

De prouocatione menſtruorum. Cap. 6.

CVm ex retentione menſtruorum magna ſequitur paſſio; trochiſci de myrrha dentur, qui recip . myrrhæ drachmas tres , lupinorum optimè tritorum drachmas quinque, foliorum rutæ, mentaſtri, pulegij, cymini, rubeæ , de qua tingitur, aſſæ , ſagapeni , opopanacis omnium ana drachmas duas. informentur trochiſci ponderãtes drachmas duas, ex quibus detur in die unus cum aqua, in qua ſemen iuniperi coctum fuerit : hoc nanque medicamen adeò uehemens exiſtit in prouocandis menſtruis , ut etiam fœtum excutiat, ſi qua eo ſæpe utatur. uentoſæ quoque ſub curuatura poplitis ſunt ponẽdæ, et phlebotomia ex ſaphena facienda eſt : poſtremo quoq; uentoſæ fœmori ſuperponendæ.

Supp-

Supprimitur menſtrualis purgatio uel naturaliter, uel præter naturam. ſi naturaliter; hinc deprehendemus potiſsimum, quòd mulier nulla inde moleſtia uel totius corporis, uel uteri afficiatur. ſi præter naturam; morbi cauſa eſt interim totum corpus malè affectum: nonnunquàm locis peculiari uitio conflictantibus ex frigiditate inſita, aut intemperie, aut ictu abortum, ſeu acquiſita malignitate: ſed plerunque ob hebetudinem, uel principaliori quadam parte primariò affecta: ueluti iecinore, uentriculo, thorace, aut id genus aliqua longo morbo uitiata. notæ ſunt corporis grauitas, nauſea, faſtidium, & horridi quidam diſcurſus: ſimiles quidem iis, quæ conceperunt, accidunt. dolores circa lumbos, fœmora, collum, ſinciput, & oculorum fundamenta exiſtunt. prętereà febres continuæ, urinæ nigricantes cum rubra quadam ſanie, & aliquando urinæ difficultas, aut ſuppreſsio fit. uerùm curãdi ratio pro cauſarum diuerſitate uariatur: nam menſes ſi ob totum corpus malè affectum retenti fuerint; quemadmodum ob ſanguinis parſimoniàm; ex inedia, aut uictu paruo, aut morbo longo, aut alia uacuatione ſuppreſsi propriè non ſunt: nec cieri poſſunt, antequàm mulier reddita ſit habitior. ſi plenitudinis ratione menſes detinentur, & nihil aliud prohibent; ſecanda eſt uena malleoli, aut poplitis: idque non ante ſtatutum menſium tempus. itaque uel Raſi obtemperabimus, qui inquit [& phlebotomia ex ſaphena facienda eſt] neque etiam inutile erit, ſi cruribus cucurbitulæ affigantur: quod idem declarat illis uerbis [uentoſæ quoque ſub curuatura poplitis ſunt ponendæ] & illis [poſtremò uentoſæ fœmori ſuperponẽdæ.] plenitudo cognoſcitur; quòd mulieres menſtruorum tempore magis grauentur, doloresq́; uehementiores circa lumbos, & pubem ſentiant: uenæq́; illis in tumorem inſignem attollantur. ſi aliqua intemperies, qualis frigida, menſium profluuium impediet cum contrariis abigenda eſt. cibi calidi ſint, uinumq́ue fuluum, odoratum, & antiquum. exercitia, & quæ corpus calefacere poſſunt, admouenda. decocta præterea, fomenta, balnea, inunctiones, & ſimilia parari poſſunt è pulegio, thymo, calamintha, abrotano, dictamno, radice iridis, caſsia, acoro, aſſaro, & ſauina. tempora uerò his ſumendis, aliisq́; ſimilibus medicamentis maximè ſunt idonea: alterum cum purgationis hora aduenit: alterum poſt balneum, uel fomentationem. frigiditatis autem notæ ſunt, quòd mulieres ſomnolentiores ſint, & ad omnem motum ſegniores, ac colore candidiores. contrà uerò ſunt ſigna caliditatis quæ intemperies ſic erit curanda. mulieres humectare oportet uberiore, humidioreq́; cibo, ac potu: quales ptiſanæ, & alicæ ſorbitiones ſunt: carnibus ueſcantur agnorum, hœdorumq́; piſcibus teneras carnes habentibus, auibus, lacte: oleribus lactuca, cucurbita: fructibus ficubus recentibus. uinum bibant candidum, non admodum antiquum, & dilutum. balnea parentur aquarum dulcium, & ea omnia, quæ hecticis adhibentur. ſi menſes morantur humores craſsi, & pituitoſi; uictus ratio extenuet, & alia medicamenta incidant, & ad expulſionem faciant: cuiuſmodi eſt ille ſyrupus: qui recipit calaminthæ, capil. uene. bugloſsi ſingu. M. 1. ſeminis fœniculi, aniſi utriuſque. ℥. s. apii, aniſi, aſparagi, ruſci, ſtœcados, paſſularum ſingu. drach. 1. praſsii, dauci, ſchinanti, cuſcutæ ſingu. drach. 5. cinnamomi, ariſtolochiæ longæ, baccarum lauri ſingu. partem quartam. hæc omnia contrita bulliant ad tertiæ partis conſumptionem, & adiecto ſaccharo fiat ſyrupus, cuius unc. 2. dentur cum decocto calaminthæ. aut ægra decoctum ſumat, quod habet radicum acori, iridis, petroſelini, aſparagi ſingu. ℥. 1. ſeminum apii, fœniculi, ruſci, aniſi, dauci, ammi, urticæ ſingul. drach. 1. calaminthę, abſinthii utriuſque. M. s. origani, abrotani, artemiſiæ, pulegii, aſſari ſingu. M. 1. hyſſopo. M. 1. s. decoquantur in aqua, donec tertia pars abſumpta ſit. deinde colo transfuſis ſaccharum adiiciatur, & albo oui purificetur adiectis ſyrupis de calamintha, hyſſopo, marrubio ſingul. ℥. 1. s. fiat potio, de qua quotidie in aurora detur pondus. ℥. 4. digeſta materia purgatorium aliquod ſumatur medicamen; quemadmodum eſt hiera picra, pilulę aureę, de agarico, & huiuſmodi alia. inunctio quoque fiat hoc unguento, quod accipit olei liliacei, rutacei utriuſque. ℥. 1. artemiſiæ, pulegii, calaminthæ ſingu. ℈. 1. radicis iridis. ℈. 2. hyſſopi, origani utriuſque. ℈. 3. cum cera, quod ſatis eſt, fiat unguentum. dein paretur hoc balneum. ℞. ſauinæ, iuniperi, ſaluiæ, rutæ, parietariæ, ſerpilli, roriſmarini, artemiſiæ, maluæ, calaminthæ, aſparagi, ruſci ſingul. M. 1. ſingula bulliant in aqua, in qua ſedeat mulier, laueturq́ue. trochiſci tandem de myrrha, qui à Raſi traduntur, exhibeantur. mulieres pingues curabimus uictus ratione extenuante, exercitiis uelocibus, & his medicamentis, quæ exilius corpus reddere poſſunt: contrà graciles curabimus ægrotantes. ſi menſium profluuium impediet uel uteri uitium, uel iecinoris, uel uentriculi, uel cuiuſcunque generis aliud; principiò cauſam remouebimus: deinceps ad menſium prouocationem progrediemur.

De rhagadiis uuluæ. Cap. 7.

HAe curandæ ſunt ex medicamine de rhagadÿs ani. peſſarium quoque ex adipe anatis, & hyſſopo, & ceroto, & medulla cruris ceruini mixtis cum cera diſſoluta in oleo de lilio, aut narciſcino ſubÿciatur, ſi nec febris, neque acuitas affuerint. quòd, ſi illud fuerit cum calore, & acuitate; oleum roſaceum adhibeatur. ex unguento quoque de ceruſſa ſimiliter fiat peſſarium. ſi autem calor fuerit uehementior; ſumatur ſuccus portulacæ, aut lactucæ, aut mucilago pſillÿ, & fiat tabula de plumbo ſimilis marmori, in qua teruntur colores, habens in circuitu labium paruum. & ponatur in ea aliquid de prædictis ſuccis, et cum piſtello plumbeo ſuper ipſam moueatur, ut de plumbo prædicto liquori multum miſceatur. & inſpiſſètur ſuccus, ex quo fiat peſſarium; poſtquam oleum roſaceum ei admixtum fuerit, & ſuperponatur: hoc enim medicamine cancro uulnerato, qui eſt in matrice, optimum exiſtit, & alÿs ei ſimilibus.

Rimæ in uuluæ oſtio ex enixu uiolento uel materia frigida fiunt: quod fortaſſe ibi declarat Raſis [ſi nec febris, neque acuitas affuerint] curatq́; [peſſarium quoque ex adipe anatis.] ſed & ex materia calida, & humorum acrium influxu locos rumpente, ac corrodente fieri ſolent. notas, atque curationem adhibet Raſis, cum inquit [quòd, ſi illud fuerit cum calore, & acuitate; oleum roſaceum &c.] uerum primum latent: poſtea paulatim ad ſenſum perueniunt: nam & ad manuum contactum, & in coitu dolores excitantur. in primis igitur chirurgiam, & omnia pharmaca mordacia reprobare oportet. deinde ea ſit curatio, quæ & ani deſcripta eſt. quapropter, ſi ex cauſa frigida fiant rhagades; præter peſſum à Raſi paratum curentur illitæ œſypo, & butyro recenti ſine ſale: aut oleo reſudante ex nuce ueteri dum uritur: aut iris illyrica terebinthina excepta imponatur. quòd, ſi ex humorum calidorum, uel acrium influxu oriãtur; oleum roſaceum, uiolatum per mortarium plumbeum piſtillo plumbeo ductum, donec mellis habeat craſsitudinem, adhibeatur: uel ex unguento de ceruſſa caphurato dicto fiat peſſulus. tamen inflammatione in dies augẽti peſſum paremus à Raſi traditum ibi [ſumatur ſuccus portulacæ, aut lactucæ &c.] eſt quidem admodum utilis cancro ulcerato. uerùm præſtantiſsimum eſt illud remedium, quod habet dragaganti, gummi arabici in aqua roſarum infuſorum, ceruſſæ lotæ, olibani, ſanguinis draconis ſingul. drach. 1. lythargirii drach. s. olei roſacei drach. 2. cum cera, quę ſatis ſit, fiat unguentum liquidum. decoctum quoque iniicitur tale, quod recipit ceruſſæ, aloes, olibani, ſanguinis draconis, boli armenii ſingu. drach. 2. bulliant in aqua debitæ quantitatis, donec prima, & ſecunda pars ſit abſumpta: & colo transfundatur.

De ulceribus

De ulce. & apostemate, quod fit in matrice. Cap. 8.

SI cum apostematibus istis adest calor, & febris; phlebotomia ex basilica fiat: et patiēs aqua hordei nutriatur, & liniantur renes, & fœmur, & ilia, & sumen ex epithimate apostematis calidi: et infrigidetur locus, quantum possibile est. si uerò, postquam febris, et acuitas quieuerit; remanserit ex apostemate aliquid; ex unctionibus liquidis curetur: et mulier in huius liquidis sedeat, donec mollescat, et maturetur. pessarium mollificās dura apostemata matricis, et cōferens doloribus in ea factis, et paulatim ea quiescere faciens. recipe adipis anatis, medullæ cruris ceruini, medullæ cruris uaccini, bdellii mollis, croci, uitel. oui assati, fæcis olei de seminibus, fæcis olei de lilio omnium ana partes æquales. dissoluantur in uino, aut rob: et fiat ex eis pessarium: est enim optimum ad sedandum dolorem, et mollificandum duritiem matricis. patiens præterea sedeat in aqua in qua conquantur fœnugræcum, et chamæmilla, et melilotum, et caulium extremitates sigillatim. aut omnia simul.

Nunc ad uuluæ calidos abscessus transeamus, ac primum ne facti augeantur, uerùm remoueātur, doceamus: deinde, nisi remittentur; quo pacto suppurauerit. caliditatis notæ sunt illa uerba [si cum apostematibus istis adest calor, & febris] ne abscessus augeatur [phlebotomia ex basilica fiat &c.] suppurauerit, si illa audiemus [si uerò postquàm febris &c.] præter dicta à Rasi notatur abscessus caliditas à dolore acuto, siti, linguæ nigredine, extremorum membrorum sudore, interim uocis amissione, spasmo, & syncopi. urina ēt rubea, pauca, & frequens. quo ad uictus rationem remoueatur causa. unde cōuenit aqua hordei, lactuca, cucurbita, uinum granatorum, carnes hœdinæ. sed prohibet Auic. in principio cibum, & potum, ac iubet missionem sanguinis fieri primum ex basilica: postea ex saphena. præterea exhibeantur syrupi rosacei, uiolacei, de nenuphare, & huiusmodi. euacuatio fiat ea, quæ humores corrigat peccantes. illinantur renes, fœmur, ilia & sumen ex epithemate parato è rosis, caphura, lentibus excorticatis, uiolis, portulaca, & similibus. quòd, si abscessus aliquis remanserit; ad suppurationem ducatur cum medicamentis maturantibus, ac dolorem sedantibus: quale est pessus à Rasis descriptus. mirifice etiam conferunt emplastra, fomenta, illinitiones, pessuli, sessiones ex althæa, fœnugreco, chamemællo, meliloto, anetho, malua, croco, semine lini, lana non abluta, spica, bliti, & id generis huiusmodi cum oleis, medullis, & adipibus paratę.

De ulceribus, quæ fiunt in matrice, & eius cancro. Cap. 9.

CVm à uulua fluxerit sanies spissa, aut uirus tenue si ex propinquo manat loco, neque fuerit ibi profunditas fœtida, neque putrida; sumenda sunt aloes, & myrrha, & sanguis draconis, & sarcocolla, atque olibanum, & loco superponenda, donec consolidetur. si autem ex loto manauerit remoto; ex pessario quod nominauimus in cap. de sang. & sanie, fiat prodispnœa. si autem, quod fluxerit, est fœtidum odorem habens malum; ex pessario secundo acuto fiati niectio; postquàm locus mundificatus fuerit; ex aqua et melle iniectis per instrumentum æneum.

Exulceratur uulua ex infelici partu, aut fœtu excusso, aut corrupto: uel ex medicamentis acribus, uel fluore, uel abscessibus diruptis. Rasis uero duas curat ulcerum differentias: altera cum cancro, quæ est [si uerò cum hoc, quod fluit &c.] altera sine cancro: eaque est [cum à uulua fluxerit] morbo non cancroso laborantes in parte ægra dolorem punctoriū percipiunt atque ex interuallis fœtidi, saniosique humores ex ulcere sordido excernuntur. cætera autem signa consequuntur malè habenti utero peculiaria, ut radicis oculorum dolor, & similia. sed ulcus in conspectum ueniens specillo oriculario deprehenditur: altum uerò, & reconditum ea, quæ excernuntur, indicabunt. huius morbi curatio constituatur ea, quam eius qualitas postulet. nam, si ulcus non cancrosum pus habet crassum, nec mali odoris; clementer est abstergendum cum aqua mellita, uel prasii decocto: eòque magis, si ulcus conspicuum fuerit. deinde Rasis medicamentum, quod habet aloes, myrrhæ, sanguinis draconis, sarcocollæ, & olibani est malo applicandum. huius facultas ulcera glutinat. uerùm, ubi generis ulcus non fœtidum, sed profundum fuerit; abstergentia primum, postea quæ ad cicatricem ducant, sunt adhibenda: uel quæ simul abstergant, glutinentque. itaque olim à Rasi paratum medicamen dissolutum in uuluam iniiciatur. quod recipit seminis melonis, citrulli, cucurbitæ purgati ana drach. 20. boli armenii, gummi arabici, olibani, thuris, sanguinis draconis singu. ʒ. 10. opii drach. 2. s. seminis apii. ʒ. 2. fingantur trochisci, qui in lacte dissoluti imittantur. quando autem humor defluxus fuerit fœculentus; abluamus aqua, ut tradit Rasis mellita, uel ptisanæ cremore cum melle, uel mulsa, si opus fuerit, cum decocto radicis iridis, aristolochiæ, absinthii, aut agrimoniæ. hinc pessulus acutus subiiciatur, cuiusmodi est illud. ℞. cerussæ, sarcocollæ, olibani, gummi arabici, apii, sanguinis draconis partem unam, aluminis usti partem semis.

Si uerò cum hoc quod fluit, fuerit punctio, & dolor, & apostema durum, quod tactu discernitur; summopere cauendum est, ne ex alio acuto medicamine tangatur: sed fiat iniectio ex confrictione plumbi, quam diximus; aut ex ūguēto de cerussa. & phlebotometur ex basilica. et custodiatur ab omnibus, quæ coleram nigram gignunt, & seminibus, & speciebus, quæ pro condimento admiscentur cibis.

Sequitur autem, ut ulcus cancrosum curemus. id uerò conspicitur præter notas à Rasi positas ex ulceribus rosis, ac inæqualibus plurima ex parte sordidis, concreta colluie humorum ingrata. uictus ratio, cuius meminit Rasis illis uerbis [& custodiantur ab omnibus &c.] sit ea, quæ non succos melancholicos gignat; sed prohibeat potius. uenę basilicę sectione utamur primū: mox, si corpus uitiosis redūdet humoribus; id purgemus. præterea reiectis iuxta Rasis sententiam medicamentis acutis, corrodentibus & causticis ad benigniora nos conferamus: qualia sunt ab eo nunc citata, & parum antea tradita adiiciatur, si erit necesse succus, aut liquor stillaticius portulacæ, plantaginis, bursæ pastoricæ, & alia. uel Recipe rosacei olei ℥. 2. adipis, & medullæ anseris utriusque ℥. s. & subiiciatur. dolorem sedat, mirificeque confert illitio ex adipe gallinaceo, oleo chamæmellino, & uiolaceo parata. quòd, si dolor iterum augeatur; ad frigida redeas, & paulatim ad calafacientia te uertas.

De præfocatione matricis. Cap. 10

CVm menstrua per longum spacium temporis retenta fuerint, aut mulier à commixtione uiri diu abstinuerit, licet ualdè affectauerit, & euenerit grauitas, & dolor in inferioribus partibus fœmoris, & senserit quasi aliquod sursum trahi à parte suminis; fortasse post ista superueniet ei syncopis, & quasi mortua cadet, perpendi quoque uix poterit, quòd ipsa attrahat aerem, uel habeat pulsum: et forsitā præfocabitur, et morietur, et forsitan sanabitur: laboriose tamen. hæc itaque passia ilico, ut euenerit curanda est ex huius curatione et pedes fortiter fricentur, et ligentur: et uentosa magna superponatur, et obstetrici quoque præcipiatur, ut

digitum

digitum oleo bene redolente inungat, et in circuitu oris uuluæ, dum est intus bene commoueat. naribus præterea condisi insuffletur, et circa aures ipsius uoces clamando proferantur, et nihil, quod bene redoleat, olfaciat: imo bene redolentia, et algasia remoueantur: et pecten, et eius inferiora ex eis epithimentur: et naribus malum reddeantia odorem applicentur, ut stercus, castoreum, et sulphur.

Suffocatio, seu strangulatus uteri, de quo in præsentia differit Rasis, nihil aliud est, nisi eiusdem ad superiora atractio. ad huius curationem duo pertinent: nempe uel præsentem sanare, uel impendentem prohibere. præsentē curat ibi Rasis [hæc itaque passio ilico ut euenerit] impendentem prohibet [cum autem sanitati restituta fuerit] fit strangulatus ob tensionem, quæ creatur à plenitudine, quæ ad menstruorum retentionem sequitur. idque confirmat Rasis [cum menstrua per longum spacium temporis retenta fuerint] accidit etiam non rarò ob cohibitum semē, ut illa est Rasis sententia [aut mulier à commixtione uiri diu abstinuerit] aliquando quoque propter refrigerationem tempore effluentis purgationis: interdū ob difficilem quempiam aborsum euenit. notas, cum accessio propinqua est, describit illas Rasis [& euenerit grauitas & dolor in inferioribus partibus fœmoris, & senserit quasi aliquod sursum trahi à parte suminis] has comitatur torpor mentis, crurium imbecillitas, pallida facies, aspectus oleosus. cum iam instat; [fortasse post ista superueniet ei syncopis &c.] præter hæc mens desipit, sensuum instrumenta deprehenduntur, uox obmutescit, crura contrahuntur: deinde maxillæ rubere incipiunt, faciesque repletur. cum remittet; humiditas quædam ad tactum ex locis muliebribus præcedit, sonus quidam exauditur, ac aliquod ex intestinis progreditur, ipsaque uulua paulatim laxatur, atque sic mens ipsis, & sensus redit. in accessionibus igitur non solum, ut inquit Rasis [pedes fortiter fricentur, & ligentur] sed etiam crura tota, corpusq; totum deligare, atque perfricare conuenit, ut animo destitutæ se se recipiant. cucurbitulas uerò quemadmodum sentit Rasis [& uentosa magna superponatur] adglutinemus inguinibus, & imo uentri cum multa flamma, & leues, & cute incisa. in uuluam autem, quando longius accessio se produxerit; unguenta odoratissima infusa ipsam solent detrahere, sicut oleum amaracinum: quod ibi declaratum est [& obstetrici quoque præcipiatur &c.] styrax, aloes lignum, cinnamomum, garyophyl. & similia naribus etiam iuxta illam sententiam [naribus præterea condisi insufflentur &c.] admoueātur fœniculus lucernæ nuper extinctus plumæ perdicum, uel gallinarum, aut lanæ, laciniæque combustæ, soleæ calciamentorum, cœparum, uel alliorum cortices, capræ cornu combustum, pix super carbonibus eliquata, galbanum, castorium, & huiusmodi alia. itaq; fœtida naribus admoueantur, pudenda ex odoratis suffiantur. mulier etiam maximis uocibus excitetur, propriumq; nomen inclametur. ex dictis, ut opinatur ibi Rasis [& pecten, & eius inferiora ex eis epithimentur] fiant epithemata [& naribus malum reddentia odorem applicentur] nam ea sunt admouenda, quæ sternutationes excitant; ut est struthium, castorium, sulphur, piper, & similia.

Cum autē sanitati restituta fuerit; ex hoc medicamine curetur, ne ægritudo redeat, quòd si hæc ægritudo post menstruorum uenerit restrictionem; ea dentur, quæ menstrua prouocant, & in pedibus fiat minutio, & uentosæ in eis apponantur. si autem post longam uiri disiunctionem contingat, ex quo etiam sæpe accidit; incipiat uiri consuetudinem habere. aut obstetrix iteret illud, quod sæpe diximus, in omni pauco tempore: aut medicamina, quæ minuunt sperma dentur, quæ prædiximus. & dentur trochisci de myrrha, quos in cap. de menstruis prouocandis nominauimus.

Dicit autem Rasis: ut impendentē prohibeamus suffocationem, ubi accessio quieuerit; prædicta medicamina renouemus. sed, quoniam omnes leuat uomitus, & eas maxime, quæ à cibo infestantur; ad uomitum cogantur. si causa morbi est menstruorum suppresio, ut iubet Rasis; ea pro uocabimus. unde exhibendi sunt trochisci de myrrha, de quibus alias locutus fuit. in tertio die lumbis, & iliis cucurbitulæ cum scarificatione applicentur, & sanguinis missio, ut illa uerba sonāt [& in pedibus fiat minutio, & uētosæ in eis apponantur] fiat. ne autem postea ex seminis corruptione in id graue symptoma mulier incidat, si nubilis, uel nupta est; uiro suo tradatur: si non uult nubere, uel monialis est; uena sæpe secetur, interdicanturque uinum, carnes, oua, &c. semen, & sanguinem augentia. deambulationes, labor multus, ieiunium, gestationesq; imperētur. sedula obstetrix ea, quæ antea tradita sunt, repetet. & tandem semen gigni prohibentibus, & genitum absumentibus utantur ægræ.

De gibbositate. Cap. 11.

Qvum gibbositas fieri incipit; pilulæ maiores de hermodactylis dandæ sunt, & oleum de rasni cum apozemate de seminibus sæpe sumendum. locus quoque de oleo sambacino, in quo styrax liquida, & castoreum, & euphorbium resoluta sint, frequenter inungendus; & à frigidis cibis abstinendum. aqua etiam calida, in qua cocta sint mentastrum, & samsucus, & stœchas arabicum ab alto super locum distillanda est. deinde frequens fricatio, et inunctio ex oleis calidis facienda est. Quòd, si is, qui hanc patitur ægritudinem, puer fuerit; balneum solummodo, & unctiones sufficiunt ex his, quæ diximus.

Gibberum quidem dicunt eum, qui spondiles à debito loco remotas habet. huius morbi genus fit uel ob percussionem, & huiusmodi alia: uel ob humidā intemperiem, aqueā, aut siccā, uel uētos uel ob apostema ortū. iditia pcussionis sunt nota: intemperie, humidæ ex tactu cognoscuntur: siccam comitatur febris acuta: apostema sequitur febris atrox; dolor uehemens, & similia. duas curat Rasis differentias: primum nempe humidam: deinde eam quæ contrahitur ab apostemate. Humida est [cum gibbositas fieri recipit &c.] ab apostemate contracta [si autem cum gibbositas incipit; affuerit febris &c.] quo ad primā partē attinet, ea curatione utamur, quam in paralysim adhibere solemus. syrupi è stœcade, è quinque radicibus in his humoribus digerendis plurimum ualent. quo facto ad horū euacuationem accedamus cum pilulis ex hermodactylo, cocchicis aggregatiuis, & id generis aliis. si uerò humiditas illa fuerit frigida; localia admoueamus adstringentia calida, uel calidis admista: primum scilicet illitio fiat ex oleo liliaceo, & masthichino: deinde rutaceo: postea è castorio: hinc ex euphorbio parato. quapropter dicit Rasis [locus quoque ex oleo sambacino &c.] si humiditas fuerit calida; illinatur locus non ex frigidis medicamentis, sed debite calidis stypticis. embrochæ, & fotus aquæ calidæ, ut præceptor noster docet, in qua sint decocta menthastrum, sampsucus, stœchas arabicum, & huiusmodi alia mirificè conferunt; si hæc sequatur inunctio calida adstringens. uictus ratio fit calida, & sicca. itaque [à frigidis cibis est abstinendum] qui partibus affectis nocent. oleū de rasni nullum paratur.

Si autem cum gibbositas incipit affuerit febris; à prædicto regimine omnino abstinendum est. sed apozema ex herbis factum cum casia fistula in potu est tribuendum. phlebotomia quoque ex basilica faci da est, et emplastra vehementia loco superponenda.

Sectio primum fiat uenæ basilicæ uel saltem, si aliquid impedierit, cucurbitulæ apponantur partibus inferioribus;

bus; ut materia diuertatur.manna, cassia, tamarindi, & huiusmodi corrigant tum morbum, tum symptomata.loca lia admoueamus; quale est oleum rosaceum, myrtinũ, nenupharinum. emplastra quoque fiant ex rosis, myrto, sandalis, hordei farina, & similibus, & postea ad efficaccia proficiscamur.uictus constitutio sit frigida; qualis ptisana hordei. ubi febris quieuerit; inungatur locus ex oleo chamæmellino, anethino, liliaceo. emplastrum fiat ex mal uauisco, farina fœnugræci, semine lini, adipe anatis, anseris, & gallinarum. robur addatur spondylibus, pectorisque ossibus cum ligaturis, sacculis, ut dicunt, è stupa canepacea in albumine oui madefacta paratis. si uerò abscessus ortum trahat ab intemperie frigida; corpus purgetur cum pilulis ex hermodactylo, cocchicis dictis, fœtidis, & similibus. emplastro utatur ęger, quod habet ammoniacum, & laudanum mixum, & in mortario cum pistillo dissolutum: uel emplastro, quod recipit oppopanacum, ammoniacum, bdellium, sagapenum: quæ in uino distolluantur, & cum adipe auium, & farina lini, & fœnugræci apponatur. illinatur ex oleo spicato, mastichino, costino, & huiusmodi. iaceat supinè. cibus sit temperatus, uel aliquam habeat facultatem calidam. causæ aliæ remoueantur contrariis.

De uaricibus. Cap. 12.

Quum uenæ grossæ, & plenæ, & diuerso modo curuatæ, & virides in crure apparuerint; ægritudo, quæ uitis uocatur, adesse significatur. hæc autẽ ægritudo frequentius accidit his, qui multum pedibus laborare consueuerunt: & qui cibaria choleram nigram generantia frequenter sumunt. in principio itaque curationis huius passionis basilicam minuere conuenit, & uentrem ex his, quæ choleram ducunt nigram, soluere: quorum mentionem fecimus in capitulo de melancholia. hæc autem sæpe facienda sunt, & ab omnibus, quibus melancholiam patientes custodiuntur, in hac ægritudine abstinendum. postquam uerò hoc regimen diu adhibitum fuerit; ex uenis, quas in crure apparuisse diximus, minutio fiat: à quibus sanguis tandiu fluere dimittatur, donec quicquid in eis est, euacuetur. deinde huiusmodi patiens choleram nigram expellentibus utatur: & ex basilica minuatur: & caueat sibi ab omnibus, quæ choleram generant nigram.

Varix est uenæ dilatatio aliquando in temporibus, aliquando in ima uentris parte sub umbilico, nonnunquam etiam circa testiculos, sed maximè in cruribus. notas describit Rasis primum; ut [quũ uenæ grossæ, & plenæ &c.] causas colligimus ibi [hæc autem ęgritudo frequentius accidit his, qui] hic enim originem trahit plurima parte ex materia melancholica: aliquando autem ex sanguine pituitoso crasso, uel puro, & nõ putrido. iis uerò, qui multum exercitii sustinent, euenire quoque solet. curatio igitur sit, ut sanguinis missio fiat ex basilica manus, uel saluatella eiusdem pedis, & iuxta Auic. sententiam eodem, uel sequenti die secetur saphena. præterea concoquatur materia, euacueturque his medicamentis, quæ humores purgant melancholicos, & similes peccantes: de quibus olim actum est. quod sæpe est repetendum; cum materia plerunq; melancholica difficilè curetur. cibos uitet morbum detinentes; quemadmodum sunt carnes bouum, leguminia, pedum labor, & huiusmodi alia: & his utatur æger, qui bonum sanguinem generent; quales sunt pulli, oua, & similia. ad chirurgiam tandem te conferas; de qua uide Hippoc. Paulum, & Aetium: & quæ dicta sunt, repetas.

De elephantia. Cap. 13.

Hæc passio, postquam mansiua fuerit; incurabilis est. cum autem incipit; si ei subueniatur, & ut debet, medicata fuerit; aut sanatur, aut manet sic nihil addens. cum ergo pedis crassities augeri uidetur, & color obfuscari, uenæ quoque, quæ uites uocantur, apparere cœperint; æger quotidie cogendus est uomere. & custodiendus ab ambulatione nimia, & statione: & uenter uomitu præcedente ex pilulis maioribus de hermodactylis soluendus. de inde ad uomitum redeundum. post illud hoc quoque multoties fieri oportet. æger præterea à cibis crassis est abstinendus, & tibia à calcaneo incipiendo sursum usque ad genu stringenda. ante tamen constrictionem epithimanda ex oleo, & myrrha, et acatia, et hypocysthide, & alumine cum aceto forti dissolutis. ex basilica quoque manus contrariæ partis minutio facienda est. neque erectus stet nisi pes strictus ligatus fuerit. neque epithima nullo modo dimittat. uomitu quoque frequenter utatur. quòd, si paruum intercesserit spatium à præcedenti uomitu, & appetit quiescere; uapora ipsum cum seminibus caulium, & stœcade arabico, cinere de uitibus, & lupinis, & nitro, & stercore caprino, & farina fœnugræci: & liniatur etiam ex aqua cineris per spaciũ unius diei, aut duorum. ipsa enim huius ægritudinis maximam resoluit partem, aut leuiorem reddit.

Elephantia uniuersi corporis cancer est. sic est uocata, quòd corio elephantis cutis in eo persimilis uideatur: nam maculis quibusdam ad atrum colorem uergentibus inficitur, inæqualiterque aspera, crassa, & ueluti squammis fœda, liuens, ferinaq; redditur. origo morbi est ex atra bile, quæ ex crasso, & feculento sanguine, aut flaua bile nimium usti procreatur, aut pituita salsa. qui obnoxii futuri sunt huic morbo pestilenti, iis inest segnities, spiratio tarda, spirandi difficultas, motus difficilis, alui constrictio assidua, respiratio grauis, & fœtida, ructus cõtinui, appetitus non obtusi, & alacritas uehemens ad coitum. cumq; pedis, siue alius membri cutis crassa, ut docet ibi Rasis [cum ergo pedis crassities &c.] fuerit: primũ malæ crassiores fiunt, & mentum dilatatur, deinde rubescunt non florido, sed liuido colore. capilli capitis, piliq; superciliorum maxima ex parte decidunt. nasus fit simus, aures erosæ, labra crassa, uox rauca, & sub lingua uenulæ uaricosæ fiunt. quanquam uerò præsens malum ferè incurabile est, impendensq; difficile: tamen humanum est usque ad experimentum procedere: nam, si facultas omnino huius mali curandi data non fuerit; saltem nobis sat erit prohibere. primum igitur miseri ægrotantis cibus erit panis hordeaceus, aut triticeus recens: ex oleribus lactuca, beta, malua, lapathum, sisarum, ptisana, oua sorbilia, alica lota, lac cum melle non sunt ingrata. esus carniũ hœdorum, gallinarum, caporum, auicularum montanarum, & similium rectè dantur: item pisces molli carne præditi: item ficus, uuæ arefactæ, pirum coctum in aqua mulsa. potus sit uinum tenue, album, & aquosum. somnũ diuturnum uitet, nocturnumque complectetur. deambulet, aut gestationibus committatur, clamore exerceatur, aut fictionibus, aliisue exercitationum generibus utatur. post longum à cœna interstitium deambulatio lenta, ac sensim facta commoda est. uictus ratio deniq; sit ad calidum, & humidum declinans. quapropter ait Rasis [& custodiendus ab ambulatione nimia, & statione] & [æger præterea à cibis est abstinendus] quò ad curationem attinet, principio hæc tradit Rasis [æger quotidie cogendus est uomere] quod facile erit, si decoctum raphani, in quò elleborus niger sit maceratus, exibebimus. deinde habendus est modus in euacuando: quibus id medicamentis

dicamentis ſit faciendum in capite de melancholia eſt actum: pilulas tamen ex hermodactylo tranſglutiendas prębet Raſis. quo quidem facto uomitus repetatur. prætera epithemate ex oleo, myrrha, acatia, hypociſthide, alumine, & aceto parato utatur. fomenta quoq; ex fumaria, origano, ſcabioſa, chamæmelo, meliloto, & ſimilibus non inutilia fortaſſe erunt; uerùm ſunt commoda, & arida maxime, ſi poſt ſufficientem ex horum uſu exudationem natationes in mari, aut ſulphurulentis & purulentis aquis fient: uel potius decocto aliquo eorum, quæ adſtringunt; plantaginis nempe, aut betæ, aut helxines perfundantur. poſt hæc [& tibia à calcaneo incipiendo ſurſum uſque ad genu ſtringenda] ſi morbus crura affligat. [ex baſilica quoque manus contrariæ partis minutio facienda eſt] ſed in principio curationis tradunt quidam, & inter morbi initia & magis uere, in quo potiſsimum hoc malum naſcitur, & intenditur: reuiuiſcit enim aliquo modo inſitus calor, & ſenſibiliter corpus ipſum alleuatur. auferendum uerò ſanguinem uolunt, ſi malum alteram partem occupat; ex altero gibbero: ſi utranque; ex utroque: ac incidenda interna, aut media, quæ in gibberis exiſtit uena. poſt ſauguinis detractionem nouem, decemue diebus interpoſitis aluum inferne ſubducendam arbitrantur. [neque erectus ſtet, niſi pes ſtrictus ligatus fuerit] & illinatur ex oleo maſtichino, myrtino, abſinthino: uel [neque epithima nullo modo dimittat] corroborant quidem, ac uires refocillant, atque materiæ fluxum reprimunt. cumque omnino conandum ſit, ut omnem corporis habitum ab hoc malo occupatũ liquefaciamus; per interualla opportunè purgationes adhibeantur, & cibi apponantur, qui facilè concoqui, & diſtribui poſsint: deinceps [uomitu frequenter utatur] isque à cibo, aut ieiunus à radiculis. poſtea ad elleborum perueni. hinc uirium refocillatrice uictus ratione utare, ac medicamentis, quæ ſummam cutem deſiccant, adſtringantque; quale eſt illud à Raſi ibi deſcriptum, quod recipit ſemen caulium, ſtœchadis arabici, cineris uitis, lupini, nitri, ſtercoris caprini, farinæ fœnugræci quod ſufficiat: extergunt quidem, ac repurgant. mirabile tandem eſt elephãtiæ remedium uiperarum eſus: qua de re lege Gal. lib. 11. ad Glauconem cap. penultimo.

De ulceratione renum, quæ exterius fit in cute. Cap. 14.

QVum aliquis longo tempore ſupinus ſuper dorſum iacet, loca renum plurimumq; rubent, & mala ibi fiunt ulcera: cum ergo loca iſta rubere cum augmento uiſa fuerint; milium, ſiue panicum, aut folia ſalicis ſub eo ſternenda ſunt: & ipſe in die eſt multoties eleuandus, loca quoq;, quæ rubent aqua roſata ſuper niuẽ infrigidata roranda ſunt, et flabellanda ipſa. quòd, ſi calor perſeuerauerit; imponatur epithima de alubram, quod in cap. de apoſtematibus nominauimus. &, ſi ueſicæ, & ulcera ibi exorta fuerint; ex unguento de ceruſſa curentur.

Curat nunc Raſis renum affectus, qui exterius nos affligunt. itaque primum qui impendit morbus, eum prohibet ibi [cum ergo loca iſta rubere cum augmento uiſa fuerint] deinde ad illius, qui adeſt, curationem deſcendit; cũ inquit [&, ſi ueſicæ, & ulcera ibi exorta fuerint] cauſæ ſunt [quum aliquis longo tempore ſupinus ſuper dorſum iacet, &c.] & humor bilioſus, & ſalſus, propter quem ulcera in renes peruenire ſolent. ſigna ſunt tum per ſe manifeſta, tum rubor, pruritus, punctio, ardor ea declarant. notatur etiam pauca ſanies, ſi ulcus præſens conſiſtat, furfures, & quædam anteceſſerunt puſtulæ, & nonnunquam grauis dolor. curationis igitur ſcopus erit adhibere ea, quæ leniãt, medicamẽta. uictus ratio frigida ſit, & humida; quales ſunt carnes, olera, fructus, & huiuſmodi, quę optimè cõcoqui poſsint. ſectio fiat quoque uenæ baſilicæ: quod ſummopere commendat Auicenna. &, ſi opus fuerit; apponantur cucurbitulæ. poſt hæc corpus eſt purgandum cũ lenibus ut manna, caſsia, & id generis alia. ciere quidem uomitum non eſt inutile, quod tamen ſine moleſtia fiat. hinc & quæ iubet Raſis, perficienda ſunt. &, ſi ulcus exortum fuerit; poſt abſterſionem ad cicatricem duces.

De dolore, qui fit in membris manifeſtis. Cap. 15

QVum dolor in manu, aut in pede fit; æger ĩterrogãdus eſt, ſi ex percuſſione hoc ei accidit: aut, ſi ſuper ipſam diu iacuit: aut ſi cõtingit ex cauſa intrinſeca. Si autem ab exteriori cauſa non contingerit; locus dolens conſyderandus eſt, an ſit magis rubeus, quàm reliquũ corpus, aut non: ſi enim toto corpore rubicundior fuerit; ex calidi apoſtematis medicamine curandus erit. &, ſi mẽbrum neque fuerit calidum, neque rubeum, ſed iam quotidie obfuſcatur, & ſiccatur; aqua calida ab alto ſuper ipſum diſtillanda eſt, & ex oleo, & cera reſoluta inungendus, & dimittendus ſic, donec dolor ſedetur. quòd, ſi locus craſsior uideatur, & tactu etiam frigidior ſentiatur; frequenter erit fricandus, & aqua calida, in qua ſampſucus, & chamæmilla, & ſtœcas arabicum cocta fuerint ab alto ut diximus, ſuper ipſum erit diſtillanda, & ex oleo cheiri citrino inungendus. regimen quoque ſubtiliandum erit. ipſe uerò utatur exercitio, & in balneo ſudet. ſi autem iſta non ſuffecerint; uenter ex his ſoluatur, quæ humiditates educunt. membrum præterea, ſi tactu ſentitur frigidum; fricetur prius, et deinde inungatur ex oleo coſtino, et ſambacino, et oleo de been tepidis, et his ſimilibus. quòd, ſi iſta non ſuffecerint; ex unguentis, quæ in capitulo de paralyſi nominauimus; inungendus erit, donec ſanetur.

Membra, quæ extrema dicuntur, dolore affecta curat nũc Raſis. huius mali cauſa duplex eſt deſcripta: uel [ęger interrogandus ẽ, ſi ex percuſsione hoc ei accidit, aut] id quod propter uulnera, fracturas, contuſiones, luxationes ulcera, & id generis extrinſeca alia euenire confirmat. uel [ſi ab exteriori cauſa non contingerit] quod fit à ſanguine bono, & craſsitie mediocri, qui in particulam illam uniuerſim influit, atque propter copiã impactus inhęret. intrinſecę affectionis origo uel contrahitur à caliditate; qualis eſt eam, quam diximus; uel ab alia intemperie, de qua ſuo loco agemus. notæ indicant cauſas. igitur, ſi cauſa aliqua fuerit extrinſeca; dolorem ſedabimus cum his, quæ leniendi, atque cauſam remouendi facultatem habẽt: ac ſi corporis totius plenitudo fuerit; humores ſiſtemus cum his, quæ diuertunt, concoquunt, euacuantque, medicamentis. ubi uerò malum intrinſecus oriatur, cuius inditium præter ea, quę dicta ſunt, eſt dolor uehemens, qui urget, niſi eiuſmodi ſit, qui ſenſum omnino difficilem habuerit: pulſus in profundo moleſtus accidit, tendique prorſus, ac frangi particula apparet, & uehementem calorem perſentit, ut quaſi cõburi uideat̃: unde refrigerari deſiderat. quapropter principio totum corpus euacuare oportet: pręſertim ubi ſanguine plenum hoc fuerit, & uis laborantis ualida, tẽpusque anni, regio, ætas, & id genus alia nõ impedierint. itaq;, ſi in parte aliqua ĩferiore morbus cõſiſterit; tũc ĩcidere oportet in gibbero uenã aut interiorẽ, aut mediã: niſi alterum puta crus malis ſcarificare, aut in eo uenam pertundere. ſi aliqua pars ſuperior patitur; per inferiora ſanguis eſt educendus: ſemper enim fluxionis motum ad contrarium trahere expedit. poſt uenæ ſectionem membrum laborantem perfundere, ac illinere oportet medicaminibus, quæ id, quod influit, repellere ſint idonea: & quod iam in malè affectam partem ſe recepit, uacuare queant: quæque robur iis, quæ laborant, partibus addant:

& ea tandem, quæ ad phlegmonis curationem pertinent, omnia admouebimus. præterea [si membrum neque fuerit calidum, neque rubeum; sed iam quotidie offuscatur, & siccatur; &c.] de affectibus frigidis, & quodam modo sic cis agit Rasis: cuius curatio ea sit, quam ad paralysim sanã dam adhiberi solemus. primum uerò lenis quidem, & frequens sit frictio: lenis, ne materia ad locum malè affectum defluat: frequens uerò, ut calor reuiuiscat. deinde dolorẽ sedabimus, siccamque intemperiem corrigemus cum embrocis, & inunctionibus ex oleo & cera factis. quæ, si non suffecerint; fomenta parata, quæ doloris mitigandi uim habent, materię dissoluendæ, & membri corroborandi: atq; illinitiones fiant. interim uictus ratio calida existat, & sicca: quod facilè cognoscitur ex his [ipse uerò utatur exercitio, & in balneo sudet] hæc ubi non contulerint; corpus plenum euacuetur. quod nisi sat erit; medicamenta, quæ calefaciunt, siccant, & resoluunt, plurimum ualent: huiusmodi quidem sunt inunctiones ex oleo costino, sambacino, & aliis similibus factæ. quæ demum si nihil profecerint: ad ueram paralysim curandam est accedendum.

FINIS.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

a b c d e f g h i Terna omnia præter i duernum.

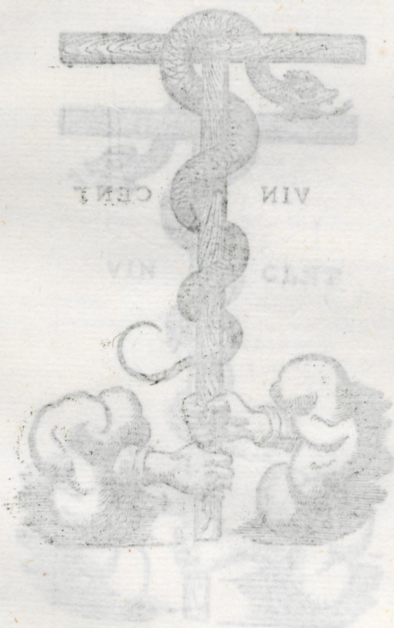
Tabulæ registrum per se patet.

IOANNIS HERCVLANI
IN AVICENNAE QVARTI CANONIS FEN PRIMAM,

In qua de febribus agitur,

PERSPICVA, ATQVE OPTIMA EXPLICATIO,
nunc diligentius, quàm antea vnquam recognita, ac
mendis innumeris expurgata.

Huc accessit Index, & capitum, & quæstionum insignium,
rerumq; omnium, quæ toto opere
continentur.

VENETIIS,
Ex officina Valgrisiana.
M. D. LX.

VIN CENT